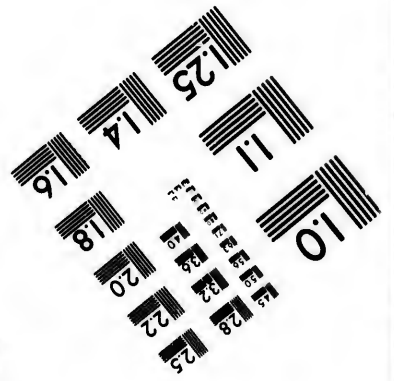
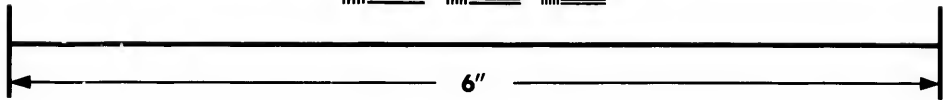
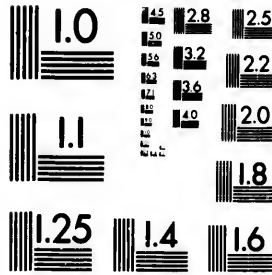

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

1.5 1.8 2.0 2.2 2.5
2.8 3.2 3.6 4.0

**CIHM/ICMH
Microfiche
Series.**

**CIHM/ICMH
Collection de
microfiches.**

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

01

© 1982

Technical and Bibliographic Notes/Notes techniques et bibliographiques

The Institute has attempted to obtain the best original copy available for filming. Features of this copy which may be bibliographically unique, which may alter any of the images in the reproduction, or which may significantly change the usual method of filming, are checked below.

L'Institut a microfilmé le meilleur exemplaire qu'il lui a été possible de se procurer. Les détails de cet exemplaire qui sont peut-être uniques du point de vue bibliographique, qui peuvent modifier une image reproduite, ou qui peuvent exiger une modification dans la méthode normale de filmage sont indiqués ci-dessous.

- Coloured covers/
Couverture de couleur
- Covers damaged/
Couverture endommagée
- Covers restored and/or laminated/
Couverture restaurée et/ou pelliculée
- Cover title missing/
Le titre de couverture manque
- Coloured maps/
Cartes géographiques en couleur
- Coloured ink (i.e. other than blue or black)/
Encre de couleur (i.e. autre que bleue ou noire)
- Coloured plates and/or illustrations/
Planches et/ou illustrations en couleur
- Bound with other material/
Relié avec d'autres documents
- Tight binding may cause shadows or distortion
along interior margin/
La reliure serrée peut causer de l'ombre ou de la
distortion le long de la marge intérieure
- Blank leaves added during restoration may
appear within the text. Whenever possible, these
have been omitted from filming/
Il se peut que certaines pages blanches ajoutées
lors d'une restauration apparaissent dans le texte,
mais, lorsque cela était possible, ces pages n'ont
pas été filmées.
- Additional comments:/
Commentaires supplémentaires:

- Coloured pages/
Pages de couleur
- Pages damaged/
Pages endommagées
- Pages restored and/or laminated/
Pages restaurées et/ou pelliculées
- Pages discoloured, stained or foxed/
Pages décolorées, tachetées ou piquées
- Pages detached/
Pages détachées
- Showthrough/
Transparence
- Quality of print varies/
Qualité inégale de l'impression
- Includes supplementary material/
Comprend du matériel supplémentaire
- Only edition available/
Seule édition disponible
- Pages wholly or partially obscured by errata
slips, tissues, etc., have been refilmed to
ensure the best possible image/
Les pages totalement ou partiellement
obscurcies par un feuillet d'errata, une pelure,
etc., ont été filmées à nouveau de façon à
obtenir la meilleure image possible.

This item is filmed at the reduction ratio checked below/
Ce document est filmé au taux de réduction indiqué ci-dessous.

10X	12X	14X	16X	18X	20X	22X	24X	26X	28X	30X	32X
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

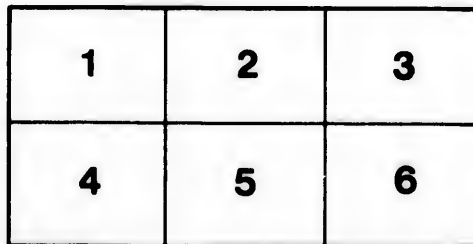
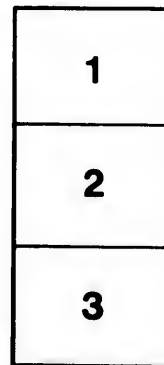
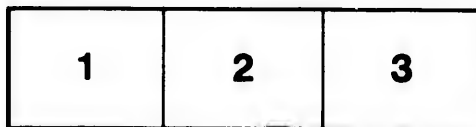
University of British Columbia Library

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol \rightarrow (meaning "CONTINUED"), or the symbol ∇ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

University of British Columbia Library

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

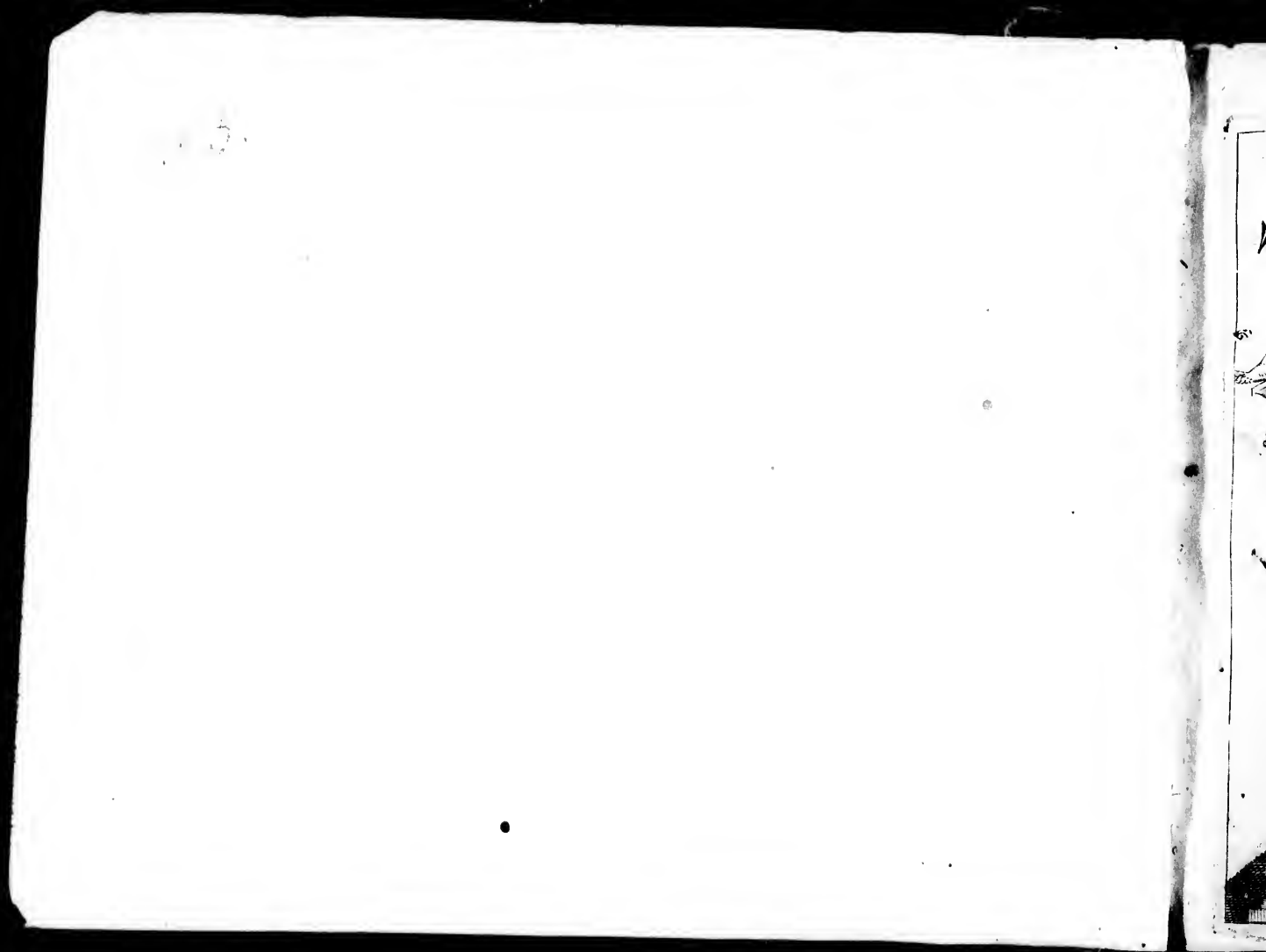
Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole \rightarrow signifie "A SUIVRE", le symbole ∇ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

rrata
to

pelure,
n à

ATLAS
MINOR

Gerardi Mercatoris

*à I. Hondio plurimis aneis tabulis
auctus atque illustratus.*

AMSTERODAMI
*Excusum in aedibus Iudoci Hondij.
Veniunt etiam apud Cornelium Nicolai.
item apud Ioannem Ianssonium Arnhem.*

N

Nih
Geo
tate
plen
gent
rarum
non
tos,
Veru
milit
lius a
Quo
telius
mis c
mort
duce

Iodocus Hondius Lectori S. D.

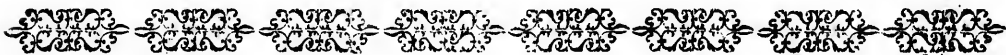
RE CTE illi meo iudicio senserunt, benevole Lector, qui inter disciplinas liberales, quæ citra controversiam plurimum adferunt utilitatis vitæ mortalium, primum locum Geographiæ tribuunt, non tantum ob id, quod absque hac cæca est omnis veterum auctorum lectio, iurda rerum gestarum narratio: Verum etiam quod in publicis consultationibus, inque dirimendis controversiis, quoties de ditionis finibus ambigunt Principes, vel fideli consilio, vel æquo iudicio iuvat.

Nihilo secius & in privatis actionibus plurimum adferens & commoditatis & voluptatis. Geographiæ siquidem inest mirifica quædam doctrina, incredibili rerum varietate a jucunditate distincta, quæ Lectoris & Spectatoris animum suavi quadam delectatione allicere & ad pleniorum sui cognitionem excitare solet. Quidquid enim admirandum, quidquid uspiam gentium, (præsertim hoc nostro seculo, in quo in omnes mundi partes naves mittuntur,) terrarum, locorumve existit, id omne Geographia dilucide Lectori ob oculos ponit. Denique non solum Gentes & Regiones, Insulas, Vrbes, Maria, Flumina, Lacus, Paludes, Nemora, Vêtos, Latitudines ac Longitudines per Gradus & Minuta suis descriptionibus complectitur: Verum etiam singularum Regionum res memorabiles, præclare ac fortiter, tum domi, tum militiæ gestas, tam graphicè depingit, ut communi calculo nihil sit ad civilem sapientiam utilius ac præstantius existimandum.

Quocirca plurimum laudandi illi sunt, qui in hac arte desudarunt: inter quos Abrahamus Ortelius, Daniel Cellarius, Anthonius Maginus, Paulus Merula, Petrus Bertius aliique: sed in primis omnium doctissimus Mathematicus & conterraneus meus Gerardus Mercator, quamvis morte præpeditus Geographicum suum opus (cui Atlantis nomen indidit) ad finem perducere non potuit. Verum cum hoc ipsum a nobis superiori anno in lucem datum sit, adje-

Etis non solum iis tabulis, quæ ad operis fastigium videbantur desiderari, sed etiam accuratis earundem descriptionibus opera & labore Petri Montani affinis mei elaboratis, adeo distratum est (secundam jam editionem in manibus habemus) ut ne unicum mihi quidem exemplar relictum sit. Sed cum plurimos de magnitudine operis & de ingenti pretio conquestos audissem: tum quod nec commode ubique circumferri queant & parentibus ad rem attentioribus plerique vacuis laborent oculis. Mercatoris nostri Atlantem in minorem formam redigi, ut hac ratione & Geographiæ studiosis adolescentibus prodesse, & omnem conquerendi causam eripere possem. Hic vero Majorem Atlantem tam in ipsis Tabulis quam in Descriptionibus sequuti sumus: nisi quod in calce nonnullas ævi veteris Tabulas velut Coronidis loco adjunximus. Tu itaque benigne Lector his laboribus nostris, fructe, fave & vale. Ex Museo nostro Amstelodami Idib. Martii 1677.

Longitu-

In usum Tabularum.

LONGITUDO, *Ptolemao* & nobis in hoc libro, est *Æquatoris* sive *Æquinoctialis Circuli* segmentum, *Meridiano* ejusdem loci, & *Fortunatarum Insularum Meridiano* comprehensum: nam ab his *Insulis* initium *longitudinis* sumitur.

Nonnulli jam *longitudinem* incipiunt non ab *Insulis Fortunatis*, quæ (*Canariæ* hodie vocantur) sed ab *Insulis Flandricis* quæ & *Acores* dicuntur, quod acus *nautica* ibi recta in *Septentrionem* vergat. *Superficies* vero *Globi* continet in *longitudine* gradus 360.

Latitudo est arcus vel segmentum cujusvis loci inter *Æquatorem* & *Parallellum* qui ejusdem loci punctum verticis ducitur interclusus: estque semper æqualis *elevationi Poli*.

Latitudo duplex est, scilicet *Septentrionalis* & *Meridionalis*, numeranturque ab *Æquinoctiali* ad utrumvis *Polum* *Latitudinis* gradus 90.

Longitudinum atque *Latitudinum* gradus in omnium *Tabularum* lateribus designavimus, & quidem pro maxima parte *Latitudinis* ad dextram & sinistram: *Longitudinis* vero in summo atque imo, nisi cum aliquando describenda regio magis inter *Meridiem* & *Septentrionem* extensa fuit.

Singuli gradus tam *Longitudinis* quam *Latitudinis* (pro loci capacitate), nonnunquam in 60, aliquando in 10, 6, vel 5 partes, quæ *Minuta* vocantur, dividuntur. *Graduum* vero majoribus: *Minutorum* minoribus *Arithmeticis* figuris notavimus *differentiæ* causa.

Si quis *Longitudinem* vel *Latitudinem* alicujus loci explorare velit, ubi *Meridiani* *Paralleli* sunt: id efficiet *distantiã* ejus a latere *Tabulæ* circino sumendo, circinumque sic expansum ad aliud latus applicando. Si *distantiã* ab *Orientali latere* sumpseris, circinus ex eodem latere in *Septentrionali latere* gradum & minutum *Longitudinis* ostendet. Si a *Boreo latere* *distantiã* habes, ex eodem in *Orientali latere* *Latitudinem* designabit. Si vero *Meridiani* non fuerint *Paralleli*, eodem quidem modo loci *Latitudo* reperietur, at in *universalibus* *Tabulis* ubi *Paralleli* sunt *circulares*, *distantiã* loci a proximo sumpta idem in latere *Orientali* ostendet. *Longitudo* autem quærenda erit filo, aut *regula*, loco *superimposita* versaque, donec in *Boreo Australique latere* idem utrimque ejusdem gradus minutum designetur, quodcumque tum illud erit, loci assumpti *Longitudo* exister.

Quo artificio sint inter duas civitates, & alia quævis loca graduum vel miliarium intersitia invenienda.

TABULIS omnibus *Scalas miliarium* adjunximus, quibus facile omnium locorum *intersitium* invenies hoc modo.

(.:)ijj

Adfit

Adsit tibi circineus, eumque aperi donec suis pedibus extrema datorum locorum puncta attingat, hunc immotum Scalæ miliarium applica, hujusque numeri notati distantiam reddent.

Quod si locorum distantia Scalæ Longitudinem excedat, tum circino sumes ipsam Scalæ Longitudinem circineumque ab uno loco versus alterum toties revolves, quoties intercapedo locorum suscipere potest, adnumerando miliaria revolutionum in unum.

Quia vero omnium regionum miliarium quantitas ignota est, multo certius circino locorum interstitium capies, immotumque circinum Latitudinum gradibus applicabis, qui veram distantiam dabunt. multiplicando eorum numerum per cognitæ regionis miliaria.

Miliaria autem in diversis regionibus multum subinde differunt, quocirca præcipuarum differentiam huc adijcere libuit.

Miliaria Germanica communia, quibus & nos Belgæ

utimur	_____	_____	15	} uni Gradui respondent.
<i>Miliaria Germanica mediocria</i>	_____	_____	12	
<i>Miliaria Germanica magna</i>	_____	_____	10	

<i>Miliaria Gallica communia</i>	_____	_____	25	} uni Gradui conveniunt.
<i>Miliaria Gallica magna</i>	_____	_____	20	

<i>Miliaria Italica</i>	_____	_____	60	uno Gradu continentur.
-------------------------	-------	-------	----	------------------------

<i>Miliaria Anglicana</i> totidem vel ut nonnulli volunt	_____	_____	50	in unoquoque Gradu habentur.
---	-------	-------	----	------------------------------

<i>Leuca Anglicana</i>	_____	_____	20	} Gradum unum efficiunt.
<i>Hispanica Leuca</i>	_____	_____	17½	
<i>Leuca Horaria seu Hora Itineris</i>	_____	_____	20	
<i>Miliaria Sæcivica & Scandica</i>	_____	_____	10	

Index

Ac
Ab
Eg
Ar
Al
Al
Al
Al
Al
Am
Am
An
An
An
Arg
An
Aq
Arc
Ar
Arr
Au
Af
Af
I
Ba
Ba
Be

Index Tabularum hujus operis sive descriptionum earundem.
Litteræ quaterniones, Numeri earundem iterationem denotant

	A	Berry Ducatus 247.	G 2	Cleve 387.	B 3	Gallia 215.	C
		Abissinorū Regio 4	C 4	Biscaia 171.	X	Coloniensis Diocesis	A 3
		Achaia 569.	Z 3	Bohemia 455.	I 3	Congr Regnum. 599.	C 4
		Abruzzo 553. 599.	T 3	Borussia 127.	Q	Corfu Insula. 575.	A 4
		Aegyptus 579. 599	B 4	Bosnia 555.	Y 3	Corfica. 543.	V 3
		Africa .ii.	B	Boulongne Comit. 237.	F 2	Creta 575.	A 4
		Algarbia	V	Brabantia 319.	Q 2	Croatia 555.	Y 3
		Albion	I	Brandenburg 447.	I 3	Cuba Insula. 689.	K 4
		Albania	Z 3	Brafilia	L 2	Cyprus. 619.	E 4
		Alfatia inferior 407.	D 3	Bremensis Episc.	Z 2	Dania R. cū Parr. NOP	D p.iii.
		Alfatia superior 411.	D 3	China Comitatus 511.	Q 3	Dania R. cū Parr. NOP	Y 3
		America 19.	C	Brisgoia 413.	E 3	Dalmatia. 555.	H
		America Meridional.	L 4	Britannicæ Insulæ 31.	D 2	Eboracum	L 2
		Anconitana Marchia	S 3	Britannia 219.	D 2	Embdensis Comitatus.	Y 2
		Andaluzia 179.	Y	Brunswick 719.	E 3	Epyrus Insula 568. 577.	Z 3
		Anglia cū Partib.	I. K. L. M	Bulgaria	Y 3	Europa 429. 7.	A
		Argow 291.	M 2	Burgundia Duc. 267.	I 2	Fesice regnum. 591.	B 4
		Anjou 243.	G 2	Burgundia Comitatus.	K 2	Fionia	P
		Aquitania 223.	D 2	Cambricæ Insulæ. 79.	E 2	Flandria Comitatus	P 2
		Arclatense Regnum	D 2	Campania	E 2	Forum Iulium 519.	R 3
		Artesia 375.	S	Campagna di Roma	T 3	Frandia 235.	F 2
		Arragonia 167.	Z	Candia 573. 531.	A 4	Hollandia Comitatus	Q 3
		Austria 463.	K 3	Carniola 469.	S 3	Holfaria	P
		Asia 15.	B	Catilia 173.	X	Hungaria 475.	M 3
		Asia Minor. 615.	E 4	Catalonia	Z	Fretum Magellanicū	L 4
			B	Cerigo 619.	E 4	Iamaica. 659.	K 4
		Barbaria 579.	B 4	Ceilon Insula	I 4	Iaponia. 547.	H 4
		Basilienfis Provincia	L 2	Chios 619.	E 4	Iarfeý	M
		Bavaria Ducatus 435.	G 3	Chili Regnum	L 4	India Orientalis 635.	G 4
		Belgium 297.	P 2	China. 631.	G 4	Islandia 27.	D
						Islandia. 35.	R 3
						Iltria 520.	R 3
						Italia	

Italia 779.	M	3	Moluccæ Inf. 539.	H	4	Polus Arcticus 23.	C	Terra di Otrante	V	3
Iuliacensis Duc. 387.	B	3	Momonia	F		Pomerania 449.	I	Terra Sancta 671.	D	4
Iutia	O		Montis ferrati March.	P	3	Portugallia 167.	V	Tuscia 523.	S	3
Infula Anni boni 609.	C	4	Moravia 459.	K	3	Provincia 227.	E	Tirolensis Comit. 499.	P	3
Infula S. Ioannis 1652.	K	4	Morea 571.	A	4	Puglia Piana 529.	V	Transilvania 147.	S	
Infula Margarita 1652.	K	4	Moscovia 139.	R		R		Trevirensis Provincia	T	2 399
Infula Principis 609.	C	4	Murcensis Comit. 387.	B	3	Rhodus 619.	F	Turingia 427.	F	3
Infula S. Thomæ 609.	C	4		N		Romania 56.	Y	Tunctanum Regnum	B	4 579
	L		Namurcensis Co.	S	2	Romandiola 507.	Q	Turcicum Imperium	D	4 609
Latum 571.	T	3	Natolia 615.	E	4	Russia 1148. 135.	R	V		
Legio	X		Neapolitanum Reg.	V	3	Rugia 451.	S	Valentia 188.	Y	
Leomanus Lacus 187.	M	2	Negroponte 619.	E	4	Salzburgensis Arch.	L	Valesia 497.	P	3
Leodienfis Diocæsis 439.	A	2	Normandia 219.	D	2	Samogitia 142.	R	Verona Principatus	R	3 1
Lionnois 271.	K	2	Norwegia 99.	M		Santorini	B	Vicentia Ditio	R	3 51
Lithuania 143.	R		Nova Zembla	A		Sardinia 543.	V	Virginia 655.	K	4
Livonia <i>in Russia</i> 471.	Q			O		Saxonia Inferior 415.	E	Volhinia 142.	R	
Lotharingia 255. 259.	H	2	Oldenburgerfis	C. Y	2	Saxonia Superior 447.	H	Vltonia &c. 38. 39.	E & F	
Lombardia 495.	O	3	Orbis terræ 229. 3.	A		Scarpanto 575.	B	W		
Lunenburg	E	3	Overissel Dom.	R	2	Sclavonia 555.	Y	Waldec Comitatus	B	3 201
Lusaria 495.	I	3	Oxonium	R	2	Scotia cum partibus	G H	Walachia 559.	Y	3
Lutzenburg 343.	T	2		P		Sicilia 547.	X	Westphalia 375.	Z & A	3
	M		Palatinatus Rheni	C	3	Silesia 475.	M	Wight Insula	M	
Macedonia 565.	Z	3	Palatinatus super. 479.	H	3	Sophorum Imper. 639.	R	Wislispurgergow 289.	L	2
Mantua Duc. 509.	Q	3	Parmensis Duc. 508.	Q	3	Spoletanus Duc. 528.	S	Windorum Marchia	R	3
Marocci Regnum 586.	B	4	Paravia ditio 515.	R	3	Stiria 551.	X	Wirtemberg 407.	C	3
Marca Tarvisina 499.	P	3	Pedemontium 507.	P	3	Suntgovia 412.	D	Z		
Marcia	H		Peloponnesus	A	4	Sweria 99.	T	Zacynthus	B	4
Mediolanum Duc 516.	Q	3	Perficum Regnum 623.	F	4	Tartaria 627.	F	Zeelandia Comitatus	R	2
Mekelenburg 416.	F	3	Peruvia	L	4	Taurica Cherfonesus	S	Zeilan 199. 1647.	I	4
Milo I. 575.	B	4	Picardia 237.	F	2	Terra Australis	L	Zelandia 227.	O	
Misina	H	3	Poictou 251.	H	2	Terra di Barri	V	Zurichgow 229.	I	2
Mitylene Inf. 619.	F	4	Polonia Regnum 471.	L	3	Terradi Lavoro 553.	T	Zurphania Comit.	R	2

FINIS.

V 3
 D 4
 S 3
 mit. 199 P 3
 S 3
 ovincia T 2 39
 F 3
 egnum B 4 57
 erium D 4 67

 Y
 P 3
 oatus R 3
 R 3
 K 4
 R
 E & F

 mitatus B 3 70
 Y 3
 Z & A 3
 M
 ow 2 87 L 2
 archia R 3
 C 3

 B 4
 itatus R 2
 I 4
 O
 I 2
 it. R 2

*Alter Adam vitā mutā
 vit in arbore lethum,
 Et sua, serpentis sub
 juga colla dedit.*

*Primus Adam letho muta
 vit in arbore vitam,
 Et sua Serpentis sub juga
 colla dedit.*

Iob 14.

*Homo quasi flos in
 greditur et conuertitur
 et fugit velut umbra et
 nuquam in eodem loco*

*Nascentes mori
 mur finisq; ab
 origine pendet*

2

ORBIS TERRAE

TYPVS.

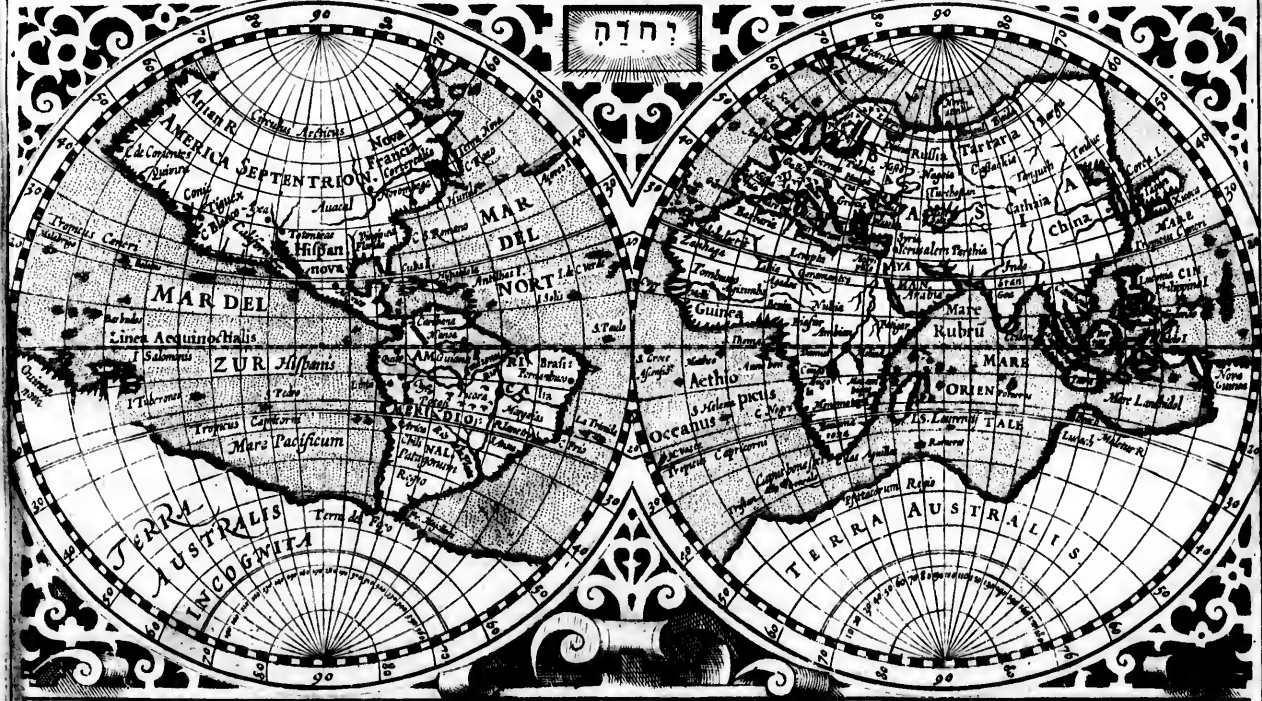

VM ex naturę necessitate ordo semper requirat generalia particularibus antepone- que parti, ad maiorem oblatę rei intelligentiam : hac eadem & ego devinctus lege huic primo nostrę Geographię ac Septemtrionalium terrarum tomo, universalem Orbis terrę typum, ejusque quatuor partes, Europam, Africam, Asiam & Americam, quod scilicet rem prosequar, præponere debui: & singulis quoque deinceps tomis consequentibus, ut is etiam perfectum semper habeat opus, ac totius univerti descriptionem, nec hac utili speculatione privetur, qui vel suę tantum patrię delineationem sibi comparaverit. Jucunda etenim est & maximopere necessaria generalium contemplatio, ei qui vel minimam Mundi & naturalium rerum cognitionem habere cupit. Si enim libeat considerare, quis Solis ortus vel occasus, quę causa ætatis vel hyemis, unde inæqualitas dierum & noctium existat: quid denique & quo in loco natum, propagatum, actum, gestum, mutatum & conversum jam inde à rerum conditarum primordio fuerit, id omne certę non aliunde melius, quam ex harum quinque tabularum adjunctione sine omni periculo & honesta cum animi voluptate didiceris. Et quemadmodum nulli, quantumvis amplam habitationem nactus, sufficit perspectas habere suarum ædium partes, ut sunt atrium, cella vinaria & penaria, culina, triclinium, cænaculum, cubiculum, conclave, musæum, quod is commodę uti possit, sed etiam in quã urbis parte & plateã, domus ejus sita sit, compertum ipsi esse necessariũ & commodum est, ut hunc cognoscat statim, si in civitate tumultus vel incendium oriatur, quam prope vel procul à periculo absit. Sic non minus jucundum vel necessarium nosse, quã in Orbis parte habites, quos populos vicinos, aut remotiores habeas, ut grassantibus belli calamitatibus, quo metu, quãve animi tranquillitate uti liceat, scire queas. Denique cum Cosmographia sit lumen totius tam ecclesiasticę quã politicę historię, & plus ex eã discat otiosus spectator, quã ex longo, molesto & sumptuoso labore peregrinator, qui crebro cœlũ tantum, nõ autem animum mutat: parum utilitatis ex eã capias, si tabulis particularibus generales non adjunxeris. Sunt autem hæ generales Tabulę collectę ex magnã Orbis terrę descriptione (cujus etiam initium longitudinis, vel primi meridiani positionem in singulis sequuti sumus) & ex magnã Europã meã quas Duisburgi edidi. Tu interim Lector vale & frui, ac hujus tuę habitationis ac tibi ad tempus tantum concessę gloriã cum Poëta Buchanan: diligenter considera, qui sic eam cœlestibus comparat, ut animos terrestribus ac rebus hinc caducis immerfos extrahat, & ad altiora ac æterna viam ostendat:

Percipias

E

TYPUS ORBIS TERRARUM

Domini est terra & plenitudo ejus, orbis terrarum, & universi qui habitant in eo. Psalmo 24.

onere, totum
lege huic pri-
ribis terrar ty-
scelicius rem-
bus, ut is eti-
urtili specula-
Iucunda ete-
aralium rerum
statis vel hyc-
atum, actum,
n aliunde me-
uptate dice-
narum edium
mufam, quod
esse necessariu
propè vel pro-
quos populos
tate uti liceat,
e, & plus ex ca-
lu tantum, no
eris. Sunt au-
inis, vel primi
Tu interim
Buchanan o
immerfos ex-

Percipias

Percipias rerum sit quantula portio, verbis
 Quam nos magnificis in regna superba secamus,
 Partimur ferro, mercamur sanguine iusto,
 Ducimus exigua gleba de parte triumphos,
 Illa etenim moles per se spectata seorsim,
 Magna quidem: si cum stellati regimine cœli
 Componas puncti instar erit, vel seminis, unde
 Condidit innumeros senior Gargetius orbes.
 Hæc illa est hominum sedes, hæc illa ferarum
 Et volucrum domus: hoc angusto è carcere quantum
 Surrepit Oceani circumflui humor,
 Quique per Herculeæ irrupens divortia metæ,
 Europam Libycis lædè sjungit ab oris?
 Adde huc claustra Arabum, quæq; ætiant æquora
 Hyrcanos: huc adde lacus laxæq; paludes, (campos

Et qua præcipiti labefactant flumina montes
 Vertice, vel pigris si agnant immota lacuinis.
 Dúmque hæc vs rapiunt, hæc orbem gurgite mergunt,
 Conditur exigua sub aquis pars maxima terra.
 Quod superest, magno velut Insula parva profundo
 Inmaræ: hæc etiam quantum vel squalæ arenis?
 Vel tumet in vastos sine fruge, sine arborè montes?
 Vel nimis ardet flammis? vel frigore torpet?
 Vel jaces humano indocilis mansuere cultu,
 Vel secunda malis aimentum in funera succis?
 O pudor, ô stolidi præcepta vesania voti!
 Quantula pars rerum est, in qua se gloria tollit,
 Ira fremit, metus exanimat, dolor urit, egestas
 Cogit opes ferro, insidias, flammâ atque veneno?
 Scilicet & trepido fervent humana tumultu.

DE MVNDO.

Nomen à quo &
 cur inditum.

UNIVERSITAS hæc, quæ ob mentis humanæ factaria magis, quàm oculorum aciem ob-
 versatur, ab elegantia perfectâ & absolutâ puritate; Latinis *Mundus* dicitur. Is Plin. Na-
 turalis historiæ lib. 1. cap. 1. *cujus circumflexu sequitur cuncta*. Apuleio, admirandam om-
 nibus machinam depingenti, *qui societate Cœli & Terra constat, & eorum naturis quæ utrius-
 que sunt*. Ejus formam in speciem Orbis absolutissimi globatam esse, nomen in primis, &
 consensus in eo mortalium Orbem appellantium pingentiumque, sed & argumenta rerum
 docent: non solum quia talis figura est capacissima & simplicissima, omnibusque sui par-
 tibus vergit in sese, ac sibi ipsi toleranda est, seque includit & continet, nullarum egens compaginum, nec finem
 aut initium ullis sui partibus sentiens: sed oculorum quoque probatione, quod convexus undique sit quacum-
 que cernatur, quodque partes habeat ejusdem formæ, cum id accidere in aliâ non possit figurâ. Ut ridicu-
 li merito existimandi sint, qui non *figura sphericæ vel rotundum*, sed alius etiam figuræ eum esse sunt arbitrati. Par-
 tes mundi duæ sunt, Ætherea sive cœlestis, & Elementaris sive subllnaris. Ætherea est lucida illa regio sphaeras
 cœlestes omnes cõpleva, immunis ab omni variatione: Elementaris est ea quæ infra illos Orbis constituta gene-
 rationem corruptionemque admittit, estque non tantum corporum simplicium, ut sunt Ignis, Aër, Aqua, Terra:
 verum etiam eorum quæ ex hisce componuntur: quorum quinque genera Sapiente: prodiderunt. Sunt enim que-
 dam imperfectè mixta, quæ *Meteorâ* appellamus, Grandines, inquam, Pluvia, Nubes, Tonitrua, Fulgura, Ventu-
 lia

lia perfectè mixta, sed inanimata, ut Saxa, Marmora, Metalla. Alia quæ animam habent vegetativam, ut Plantæ. Sunt quæ insuper sensitivæ, ut Bruta: sunt denique in supremo & ultimo rerum compositarum gradu, quæ præter hæc omnia animam habent rationalem, ut Homines. Nos sua Astronomis, Physicisque relinquentes, Orbem terrarum potissimum considerabim⁹. Terra univèrsa Mari, Fluminibus, Paludibusque variè interfecta, Orbè absolutum cum illis omnibus constituit. Homerus sanè non aliam ab causam eam vocat *orbicularem*. Et Numa Pôpilius, idem spectans ædem Veltæ rotundâ consecravit. Neque verò aliam ejus figuram esse posse cum ex gravium ad unum aliquod punctum tendentiù ratione demonstravit Aristoteles, tum ex Eclipsibus & horologiorû umbris à Mathematicis probatur. Præterea longis certisque peregrinantîû observationibus deprehensum est, longitudes & latitudes locorû pro intervallis variari, adeò ut & Perizcos, & Antoecos & Antipodas esse certius sit, quàm ut ullâ prolixiore demonstratione ostendendû sit. Hunc Orbem continere, in circuitu, quo maximè patet, gradus 360 antiquitas docuit, idemque recentior asserit ætas, unde si singulis gradibus tribus milliaria Germanica xv, vel Italica lx, non erit difficile inire rationem ambitus totius Terræ. Ac de Terrâ quidem quatenus ea cum mari Orbè constituit pauca ista sufficiant. Eadè prout ab aquis distinguitur, & in Sacris, *Arida*, appellatur, proprium est Hominum domicilium. Huic uni propter eximia merita cognomentû indidimus maternæ venerationis. Hæc nos nascentes excipit, natos alit, semelque editos sustinet semper: novissimè complexa gremio jamque à reliquâ naturâ abdicatos desertsque, tum maximè ut mater operit.

De mari hoc loco aliquid etiam adjiciendum: Mare aliud vocamus Mediterraneum, aliud Oceanum. Oceanus quæ Sacræ literæ appellant abyssum aquarum, reliqua omnia suâ vastitate & magnitudine superat, diffunditurque per totam Terrâ, ac per diversas Mundi oras variarû gentiû Littora, Insulas, Promontoria, flexuoso meatu oberrâs, nomen cum locis mutat. Alibi vocatur *Occiduum*, alibi *Eoium*, *Ethiopicus*, *Hispanicus*, *Atlanticus*, *Scythicus*, *Galicus*, *Britannicus*, *Germanicus*, *Hyperboreus* & *Glacialis*: alibi ex recentiorum observationibus, *Mare del Sur* sive *Pacificum*, *Archipelagus Leværi*, *Mare Indicum*, *Lancthidol*. *Mare mediterraneum* Asiaticam ab Europâ disternit, & pro regionum situ diversa habet nomina. Neque verò sterile omnino est mare: fert Pisces, fert Plâtas, fert Gemmas. In primis notandû est, quàm dædalo artificio natura plerâque omnia quæ aut in terris aut in aëte visuntur, voluerit in mari repræsentare. Mitto Elephantes, Porcos, Testudines, Canes, Vitulos, Equos. Mitto Falcones, Hirundines: ipsum Hominem expressit in Equite marino, Sirenibus, Nerëidibus, atque etiam in Monachio. Jam Corallus, Margaritæ, Ambra, Succinum, Spongiæ, aliâque infinita, quem non merito in admirationem trahant & adorationè supremi Numinis? Sed de his hoc loco satis copiosè, ad distributionè Orbis Terrarû accedamus. Terrarum Orbem veteres, nunc in duas partes, nunc in tres sunt partiti. In tres partes distributio, Europam, Asiam, Africâ, vel Libyam, maximè celebres apud veteres, quibus novus Orbis nondum innotuerat. Sed inventâ Americâ, eam pro quartâ parte ætas nostra adjecit. Mercator noster, hunc Orbem Terrarû in tres continentes distinguit: Primam vocat quam veteres in tres partiti sunt: secundam quam nunc Americam vocamus: tertiam Terram Australem, sive Magellanicam. Nos verò Orbem universum in quinque partes dividimus Europam, Africam, Asiam, Americam & Terram Australem,

Terra ambitus.

Terra qualitas.

Mare.

Commoditates
Maris.

Regio.

EVROPAM licet omnium minimā, primo loco cum potissimis Terreſtris Globi Delineatoribus, deſcribemus: vel ob ſoli nobilitatem, vel ob frequentiam incolarum, vel ob præclara eorū facinora qui eam hæcenus tenuere. Plinius eam altricem vocat victoris omnium gentium populi, longæque terrarū pulcherrimam. Aliæ ſanè partes etſi majores ſint, vaſtiorèſque, minus tamen habitatae ſunt. Principium igitur det has aliãſq; ob cauſas plurimas Europa: nobiliſſima hæreditatis Iapheti (qui primogenitus Noai liberorum ſua pomeria produxit etiam in fratrum Semi Chamique terras) portio. Hæc paucis de ordinis ratione: jam nunc Etymon ſuccedit explicandū. Herodotus nominis hujus originē ignorari notat: aliis tamē ab Europā Tyriã dici, Agenoris Phœnicū (Libyæ inquit Iſidorus) regis filiã: quam Iovem in Bovem converſum rapuiſſe tergõque impoſitam Sydone in Cretam, vel Cyprum avexiſſe, fabulantur veteres. Alii fabulis rejeçtis, raptam volunt Navi Tauriformi: alii Navem hęc agnoſcunt quæ Iovis tutelam, effugiẽmque Tauri habuerit: Palephatus virum quendam Cretenſem Taurum nominatum fuiſſe ſcribit, qui ex Tyrrhenã regione cum ceteris puellis Europam regis filiam abduxit captivam: ſunt qui Legionē militarem fuiſſe arbitrantur, cui inter Signa Inſigne erat Tauri: quidam, ob pulchritudinem regionis, per ſimilitudinem raptæ filiz, ſic appellatam ferunt. Ab Europa ſic vocatam non malè quis dixerit, quem in hac Orbis Terrarum parte aliquando regnum tenuiſſe memoriæ proditum. Becanus perſuaderi nolens Europam Græcam habere nomenclaturam, quò priùs ab Cimmeriis ſit habitata, quã ab Græcis, uſq; alia quàm his fuerit lingua, ſic vocatam putat à gentis præſtantia: VER enim monosyllabū per dipthongum elatum nihil aliud eſſe, quàm magnum quid & excellens, quòdque in quãque re præſtantiſſimum: HOP autem hominum multitudinem deſignare. Europæos, hodie *Francos* univerſim appellant Aſiatici. Turcis *Franki* vocantur religionis Romanæ cultores, ut *Romei* qui Græcæ addiçti. Abyſſini, quod teſtantur variorū Ephemerides, in Aſiã, nos etiam *Alſrangues*, Chriſtianorū autem regionē *Frankiam* nūcupant. Hæc de nomine, ſequitur Situs ſive Quantitas. Quod illam atinet, tenendū cum prinis Ptolemæum aliõſque veteres Europam collocare inter Climata 4 & 9: inter Parallelos 11 & 21: inter gradus latitudinis 36 & 54, longitudinis 17 & 61: noſtræ ætate, quum & Solis declinatio, quemadmodum obſervatum eſt, mutata ſit, & plurima loca, Europæ noſtræ ad cenſenda, ad 72 uſque latitudinis gradum verſus Septentrionem in notiã venerint: eãmq; ob cauſam ulterior Climatū Parallelorumq; Notatio fuerit excogitata. Sita conſpicitur Europa inter Climata 1v & xi 1x: Parallelos xi & xxxv 1: Gradus denique latitudinis quidẽ xxxvi & lxx 11, longitudinis autẽ, ſi, quã longiſſimè ſe expandit, conſideretur à Promontorio Hiſpaniæ, quod *Cabo S. Vincentii* hodie vocant, uſq; ad lineam rectã à Tanais fonte ad Oceanum Borealem ductam, inter Gradus ferè xvi 1 & lxx 1: quã verò breviſſima, ab eodẽ Hiſpaniæ Promontorio uſq; ad Maleã Peloponneſis caput, excluſis *Egæi* maris, quæ Europæ adnumerari poſſunt, Inſulis, inter gradus xvi 1 & lvi 11: adeo ut meridionaliſſima Europæ ſint gradu latitudinis xxxvi, Hiſpaniæ mons Calpe, una Herculis Columnarum, Promontorium Siciliæ Auſtrinum, *Odyſſia* olim, & Peloponneſis, hodie

Europa
unde dicta.

Situ.

Occident.

EVROPA Septentrio.

Occidens.

Meridies.

ibus, descri-
ora qui eam
terraru pul-
cipium igit-
loxi libero-
ratione; jam
Europā Ty-
ouiffem tergo-
oram voluit
hatus virum
lis Europam
e erat Tauri-
ppo sic voca-
q̄ proditum
habitata, quā
nosyllabū per
antissimum
ficiaci. Turcis
ut variorū E-
de de nomine,
res Europam
inis 17 & 61:
Europā no-
ob causam
a IV & XI IX:
ā longissimē
neam rectā à
ab eodē Hi-
rari possunt,
vi, Hispaniā
bonnesi, hodie

Michas in Hieronymica

155	160	165	170	175
-----	-----	-----	-----	-----

die Moreæ, Caput, *Tanaria* Veteribus, nunc *Cabo Maini*: quibus locis maximus dies horarum $xiiii$, minut. xxx . Septentrionalissimus autem limes sit, gradu $lxxi$ & dimidio, Scandiaz promontorium, versus Boream ultimū, hodie *Wardhuys*, ubi maximus dies 11 est mensium, $xxii$ dierum, horarum vi . Lineam porro, à Tanais fonte versus Septentrionem rectā in Oceanum ductam, Orientalem Europæ limitem statuimus, communes, à quibus dissentire religio nobis est, sequuti calculos. Quæ enim Europæ limitibus sit Orientem versus definienda, inter veteres Scriptores non satis convenit. Aristoteles, Plato, Herodotus, & alii, qui his suffragantur, Europam ab Asiâ separant Phasi flumine sive Isthmo, qui est inter Pontum Euxinum & Mare Caspium. Dionysius, Arrianus, Diodorus, Polybius, Jornandes, Tanai flumine simpliciter. Abrahamus Ortelius fines Europæ versus Ortum statuit, mare Ægeum, Pontum Euxinum, Mæotidem Paludem, Tanai fluvium, & Isthmum qui est ab ejus fontibus rectā ad Septentrionem; Aliique alios. Ptolemæus eodem Tanai flumine finit ab Asiâ Europam, ductaque ad ejus fonte versus Boream ad mare usque lineâ. Huic cū peritissimis Geographis subscribentes, descensu à lineâ Tanaique flumine versus Meridiem facto, metas porro cum aliis Orientales signamus in Palude Mæotide, Bosphoro Cimmerio, Pôto Euxino, Bosphoro Thracio, Proponide, mariq; Ægæo usq; in Mare Mediterraneū, quo Meridiē versus ab Africâ dirimitur: ad Occidentē vastissimus eam pulsât & apertissimus Oceanus: ad Septentrionē denique Mari clauditur Boreali. Strabo formam Draconis ei tribuit, cujus caput Hispania, collū Gallia, corpus Germania, alas dextrâ lavæque referunt Italia & Cimbrica Chersonnesus. Aère Cœloque ut plurimū fruitur tēperatissimo ac clemētissimo. Vnde etiā Europa quanta quanta est habitatur, quavis quicquid locorū supra lx . latitudinis gradū, propter frigora incommodè, tum laboriosè. Nec solū stupenda Cœli clementiā, temperie, amœnitate, maximā incolarum frequentiā: verum etiam fertilitatem, Frugum, Arborum, Plantarum, omnium item generis Animantium, Metallorum, & aliarum, quæ sustentandæ hominum vitæ sunt necessariæ, Rerum copiā reliquis Orbis partes summo merito longè superat. Vites tamen ubique non habet: sed ubi vinum deest, ibi ejus usum factitio è frugibus potu supplet. Hæc Orbis Domitorū (nam nec hic ab ejus temperare possum laudibus) genitrix. Quidni? Produxit quidem hic olim Alexandrum Macedonia, Italia Romanos: qui successione quadam, quam Deus æternā suā providentiā decreverat, Terrarum Orbem quoque; notum habebant, domuerunt: producit autem hodièque Germania Principes, qui quartæ Romanorum Monarchiæ jura, quantum per immanissimorum hostium potentiam & impresiones licet, facta tecta tuentur. Nunquid & Magni, quos Avorū adorarunt tempora, Europæ Herôes incognitam, ut plerique opinantur, veteribus Americam, potiorisque & validiores Africæ Asiæque partes suo adjecerunt imperio? Nunquid Mater tot Regum, tot Principum, Christo, quod alibi rarius, militantium? Habet enim hæc nostra Europa, præter Romanum Imperium toto Terrarū Orbe venerandum, supra viginti octo (si quatuordecim, quæ Damianus à Goes in solâ Hispaniâ numerat, ad junxeris) in universum Regna Christianâ Religione imbuta: unde hujus regionis dignitatem vel imprimis æstimare liceat. Quid de Urbium frequentia, nobilitate ac celebritate dicam? Superbivit olim Africa vnicâ ferè suâ Carthagine;

Cœli temperies.

Soli fertilitas.

Imperium Majorum & Minorum.

gine : tumuit vix tribus Asia urbibus , Babylone, Ninive & Hierosolymis : Gloriantur hodie America Cusco Mexicoque Nova Hispania: at verò quis hoc tempore non videt pares majoresq; in singulis pene Europæ regionibus? Perambulet quis cogitatione solum sua in Italia (exemplum enim subministrat hic unus ille Mundi ocellus) sumtuosam Romæ Magnificentiam , Regalesque Venetiarum Opes , suspiciendam Neapolis Nobilitatem, ferventia Genuæ Commercii & Negotiationes, felicem illam & beatam Mediolani Amœnitatē, aliarum denique alia cum miracula, tum commoda: Sileant sua, clamare coetur, sileant partes Orbis cætera: Par nihil Europæ, nihil est secundum. Regiones ejus (ut hodie eas appellamus) sunt *Hispania, Gallia, Germania, Italia, Hungaria, Transilvania, Dalmatia, Græcia, Polonia, Lithuania, Moscovia, Roxolania, Dania, Suecia, Norvegia.* Sunt & Insulæ in Oceano Boreali, *Anglia, Scotia, Hibernia, Islandia, Frislandia.* Alibi alia: In Mari Mediterraneo sunt *Baleares Majorica & Minorica, Corsica, Sardinia, Sicilia, Melita, Corcyra, Creta,* pluresque alia: Lacuum verò, Stagnorum, Fluminum Aquarumque , quæ variæ vires in hac parte quis enumeret? Quæ præter pisces, quorum incredibilem copiam subministrant, regionibus pro muro plerumq; sunt. Quid Mariarum quorum commoditates, utilitates & delicias omnes si velim recensere, tempus me deficiat. Atque hæc suis locis explicabuntur. Non desunt Europæ Montes inter quos Pyrenæi Alpesque perpetuis nivibus albicantes: neque etiam Sylvæ & Nemora, in quibus quum ferarum utilium alat copiam, nocivarum tamen raritatem merito potest jactare. Quid de Operibus publicis, rã sacris quàm prophanis, quid de privatis dicam? Innumera hic magnifica Tempia, innumera Abbatiæ, infinita Cœnobia, Monasteria, Xenodochia, ac Nosocomia. Plurima Regum conspicua Palatia, innumera Magnatum & Principum magnificæ ac pulcherrimæ ædes: innumera denique & publica & privata ædificia. Habemus hic Iura & Leges, habemus Religionis Christianæ dignitatem, habemus humanitatis delicias, habemus armorum vim; habemus Senatores innumeros, viros prudentia atque eruditione venerabiles. Denique si viros celebres conferre libeat : Nulla unquam tanta fuit in alijs Orbis partibus Heroum Virorumque Nobiliû frequentia : quanta in uno aliquo Europæ tractu. Artes vero scientiaque hæc pars Orbis ita tractat, ut ob multarum rerum inventionem, Mater; ob conservatiônem plurimarum, Nutrix Sapientiæ merito dicenda sit. In hac sunt præstantissima florentissimaque bonarum literarum Athenæa, in alijs regnat mera Barbaries. Horum omnium virtutes recensere nimium foret. Vicia (quis autem iis caret?) brevibus aliquot dictis circumferuntur: quæ attexere libuit: *Franci*, simplices, rustici, vehementes. *Bavari*, sumtuosi, commessatores, proceces. *Suevi*, leves, loquaces, gloriosi. *Turingi*, diffidentes, fordidi, contentiosi. *Saxones*, dissimulatores, versuti, contumaces. *Belgæ*, equestres, delicati, teneri. *Itali*, superbi, vindictæ cupidi, ingeniosi. *Hispani*, fastuosi, consulti, rapaces. *Galli*, elegantes, intemperantes, temerarij. *Cimbri*, magni, seditiosi, horribiles. *Sarmatæ*, edaces, superbi, furaces. *Boëmi*, inhumani, novatores, prædatores. *Illyrici*, mobiles, maligni, tumultuatores. *Pannonæ*, asperi, superstitiosi. *Græci*, miseri. Est & aliud haud minus lepidum. Pons Polonicus, Monachus Boëmicus, Miles Australis, Suevica Monialis, Italica devotio, Prutenorum religio, Teutonum jejunia, Gallorum constantia, nihil valent omnia.

Lacuum & Flumina.

Maria.

Fera & alia.

Opera publica & privata.

Leges & instituta.

Senatores & eorum frequentia.

Scholæ.

Mores.

Mores Europæ & eorum.

Nomina, à quibus & cur inuenta.

AFRICA sequitur. Ea sic dicta est, si Nicia credimus, ab *Afro* quodam socio Herculis, qui eum ad Gades usque comitatus est: sin Iosepho & Isidoro, ab uno ex posteris Abraham, cui nomen *Afer*: velut Festus aurnat, à Græco *φελικη*, quod horrorem denotat, este nim horroris expers, quum sita sit inter Tropicos. Arabes *Fricchiam* vocant, à verbo *Faruca* quod ipsis est dividere: est enim Africa à cæteris terræ partibus ferè divisa, vel ab *Ifrico* Arabiæ Felicis Rege, quem primum omnium has terras ferunt coluisse. Græci *Libyam* vocant vel à Libya Epaphi filia, vel quia *λυφον*; vel quod inde *Lips* ventus spiret. In Sacris

litteris *Chamæsia*, ab Arabibus & Æthiopicibus *Alkebulam*, & ab Indis *Beseath* nominatur, Æquinoctialis Circulus mediam fere Africam secat. Tropici eam nondum excedunt: sed ipsa utrimque Tropicos gradi-

Situs.

bus decem atque amplius. Terminatur ad Septemtrionem Mari Mediterraneo & Fretto Herculeo, ad Ortum Sinu Arabico sive Mari Erythæo, & Isthmo, qui est inter Mare Mediterraneum & Sinum Arabicum. Ad Meridiem alluitur Oceano Æthiopico: ad Occasum Atlantico. Formã habet Peninsulæ quæ Isthmo, quem retuli, Asiæ conjungitur. Etsi verò ejus longitudo quæ ab Occasu ad Ortum patet, brevior sit Europæ longitudine, tamen reliqua pars ad Austrum tantum sese extendit, ut ei Europa vix conferri possit: habet enim spatium graduum pene 70. Europa verò vix graduum 35. Præterea Europa tota sinuosa est, Africa uniformis & continua. Sed Europa, ut in ejus descriptione diximus, cultissima: hæc in multis locis deserta. Illam olim nota, hæc non. Quantum incolitur Africa fertilitate præstat. Verum magnã parte inculta est, & vel arenis sterilibus obducta, vel ad Sicuti Cæli deserta, vel multo ac malefico Animalium genere infesta. Eximia & propemodum portentosa agrorum narratur feracitas, utpote qui locis quibusdam centesimo scenore reddant cultoribus messem. Mirum est quod de Mauritanie ubertate dicitur: reperiri in ea vites, quas duorũ Hominum complexus capere non possit, utrarumque racemos cubitales. Arbores circa Atlantem proceritate insigni, enodi nitore, folio cupressi. Alit & Africa Elephantes & Dracones, qui ipsis belluis insidiantur, suoque complexu enecant: Leones, Bubalos, Pardales, Capreas & Simias quibusdam locis supra modum frequentes. Herodotus Asinos cornutos ibi nasci auctor est. Dracones insuper, Hyenas, Hiltrices, agrestes Arietes, Thores, hoc est ex Hyæna & Lupo genitos, Pantheras, Struthiocamelos, & præter multa Serpentum genera, Cerasas & Aspidem, cui pesti Ichneumonem minimum Animal Natura opposuit. Cervus autem & Aper, eodem teste, prorsus in Africa nullus est. Basiliscum etiam alit Africa. Quæ de eodem narrantur, fabulosa quidam suspicatisunt. Atqui Leone Pontifice constat ad ædem Lucie sub fornice stabulatum Basiliscum, cujus adflatu magnã lue Roma adfecta fuit. Sunt & varia monstrorum genera quorum diversitatem multitudinemque in opia aquarum adscribunt, ad paucos sive amnes sive puteos congregantibus se feris. Africam Romani dividere in provincias sex. *Proconsularem*, in quã Carthago: *Nymidiã Consularem*, *Bizacchium*, *Tripolitanam*, *Mauritaniam Cæsariensem*, & *Mauritaniam Siiphensem*. Ptolemæus initio lib. 4: duodecim ejus Provincias seu Satrapias numerat, *Mauritaniam Tingitanam*, *Mauritaniam Cæsariensem*, *Nymidiã*, *Africã propriè dictã*, *Cyrenaicã*, *Marmaricã*, *Libyam propriam*, *Aegyptum Superiorem*, *Inferiorem*, *Libyam Interiorem*; & *Æthiopiã sub Aegypto* & *Æthiopiã Interiorem*.

Solis fertilitas.

Animalium varietas.

Leo Africanus totam Africã dirigit in quatuor partes, *Barbariam*, *Nymidiã*, *Libyam*, & *Nigritarũ Regionem*.

Sed

Sed in hoc deceptus est Leo, quod terminum Africæ non posuerit Mare rubrum, sed Nilum: quo factum est, ut Ægyptum & reliquam partem Orientalis Asiæ adjudicârit: Nos igitur præter quatuor illas partes à Leone enumeratas ponimus in Africa *Ægyptum, Æthiopicam superiorem, sive interiorem* in qua Abyssi: *Æthiopicam inferiorem sive exteriorem* in qua Manicongi, & *Insulas, Ægyptus* ab Austro in Boream longo tractu porrigitur. Termini sunt ab Occidente ultra Nilum deserta Barca, Libyæ & Numidix, cum regno Nubiæ. Ab Austro agro Bugiensis & Nilo concluditur, quo loco Nilus ab Occasu in Ortum nonnihil fertur. Ab Ortu sunt deserta Arabiæ, quæ inter Ægyptum & Mare Rubrum sita sunt. Ab Aquilone clauditur Mari Mediterraneo. Cætera de Ægypto in singulari ejus descriptione explicabimus. *Barbariam* hodie vocant totum Africæ tractum ab Ægypto ad Fretum Gaditanum, qui Mari Mediterraneo & Atlante monte concluditur, continetque Regna Marrocci, Fessæ, Teleusinum, Tunetanum, & Barcæ, de quibus fusiùs in Barbariæ descriptione. Nunc satis fuerit Lectori limites commonstrasse. *Regnum* itaque *Marrocci* dividitur in has provincias, *Heam, Susam, Guzulam, Marocci terram, Ducalam, Hoscoram & T edletem*: Terminatur Oceano Atlantico, Atlante ipso, & Regno Fessæ. *Regnum Fessanum* ab Occasu habet Mare Atlanticû, à Septemtrione Fretum Herculeum, ab Ortu Mulviam flumen, ab Austro Regnum Marrocci: ejus regiones sunt *Temesna, Territorium Fesse, Agara, Elhabata, Errisa, Gacium, & Elchausum*. *Teleusanum Regnum* quod & *Tremisen* vocant, terminatur à Meridie deserto Numidix: ab Ortu fluvio Majore, à Septemtrione Mari Mediterraneo. *Regnum Tunctanum* complectitur totum Terræ tractum à fluvio Majori ad Mefratæ Regionis amnem. Ejus Regiones sunt quinque, *Bugia, Constantinina, Tunctanum, territorium, Tripolis, & Erzaba, Barca* seu *Barcha* à finibus Mefratæ protenditur ad Ægypti confinia. *Numidix* hodie *Biledulgerid* dicitur. Ejus fines ab Occidente Mare Atlanticum, à Septemtrione Mons Atlas, ad Ortum Ægypti confinia, ab Austro deserta Libyæ. Regiones *Tesset, Segelmessa, Seb, Biledulgerid, Dara & Fozzen*. *Libya* veteribus Sarra dicta, quod deserta sit. Initium ejus à Gaogæ Regno prope Nilum, exporrigiturque Occidentem versus, ad Regnum usque Gualatæ quod Atlanticum Mari adjacet, à Septemtrione Numidix Regno contermina est, à Meridie Nigritarum. *Nigritæ* dicuntur vel ab incolarum colore nigro, vel potius à flumine Nigro, quod hanc regionem lambit. Habent ab Ortu Nili confinia: ab Occasu Oceanum Occiduum: à Meridie partim Mare Æthiopicum, partim Regnum Manicongi: à Septemtrione verò Libyæ deserta. Regna eorum sunt quinque & viginti. *Galata, Guinea, Melli, Tombutum, Gago, Guber, Agader, Cano, Cufina, Zegzeg, Zanfara, Guangara, Bornum, Goaga, Nubia, Bivo, Temiamo, Dauma, Medra, Goram, Territorium Antroicise, Territorium Gialosa, Ora Guinea, Territorium Melegense, & Regnum Benin*. *Abyssini* incolunt Superiorem sive Inferiorem Æthiopicam, quorum Princeps Prete Gianni dicitur. Ejus regio perampla, utrumque pene Tropicum contingit, extenditurque inter Oceanum Æthiopicum & Mare Rubrum. A Septemtrione habet Nubiæ & Bugiæ populos Ægypto confines. Ab Ortu Mare Rubrum, à Meridie Lunæ montes, ab Occasu Regnum Manicongi. Nigrum amnem, Nubiæ Regnum & fluvium Nilum. Regna ei subiecta hæc, *Barnages sive Barnagalium, Tigre-ruum, Tigras* in qua urbs *Caximo, Angote, Amma, Xoa, Goyami, Bagami, Iruum, Gueguere, Fawaga, Danur, Danicali,*

Dancali & Dobas. *Acthiopia Inferior* five exterior est Australis Africæ pars, Ptolemæo incognita. Ejus initium est ad Occasum supra Zaire fluvium, non longe ab Equatore, totamque complectitur littoralis Africæ partem, ultra ipsum Equatorem usque ad fretum Arabicum. Regiones ejus quinque, *Aiana* terra, in qua Regna *Del* & *Adea* *Magadu* *Zum*: Terra *Zanquibara*, cujus Regna *Melinda*, *Mombazza*, *Quiloa*, *Mozambique*, *Monoemuci*, *Cisala*, *Monopotapa*, *Torra* & *Butua*, *Casrorum* regio, & *Manicong*, cujus Provinciæ sex, *Sunde*, *Pango*, *Songo*, *Bamba*, *Barra*, & *Pemba*, quibus adduntur Regna *Angola*, *Loangi*, & *Anzichi*. Lacus aliquot immensi sunt in Africa, qui Maria potius esse videantur, quorum præcipuus est *Zembre*, cujus ambitus ad quiquaginta mill. patet, ex quo profluunt *Nilus*, *Zaire*, & *Cuama* amnes. Habet etiam hæc Orbis Terrarum pars immensos fluviõs, *Nilum*, *Nigrum*, *Senagam*, *Cimbram*, *Zaire*, *Cuamam*, & *Spiritus Sancti flumen*, qui omnes inundatione sua, terram mirificè irrigant, ac fertilem reddunt. Habet præterea Montes plurimos, & maximos, inter quos principem locum tenet *Atlas*, qui immanibus altisque jugis, è media arenarum vallitate confurgens extollitur, urpote supra nubes: adeo ut ejus cacumen prospici nequeat. *Columnam Cæli* Indigenæ nuncupant. Incipit ab Occasu, ubi & Atlantico Mære nomen imponit, inde perpetuo dorso variè flexus extendit sese Orientè versus: ad confinia Ægypti est rotundus, arduus, incisus rubus præceps, ac invius, frigidissimus, nemorosus, scatebris fontium rignus. Montis hujus vertex altis etiam ætate nivibus operitur: quinetiam & ejus dorsum in crudescente Borea nonnumquam altâ nive arbores superante regitur, quâ tam pecudes quàm homines interimuntur. Præterea Mons altissimus *Sierra Lioa* dicitur, cujus vertex semper nubib⁹ obumbratur, ex quo terribilis tumultus & fragor in Mari auditur, unde & *Leonum* rupes dicitur. Montes item Lunæ veteribus etiam cogniti sub Tropico Capricorni locantur, asperissimi sanè, ac incredibili altitudine, à gentibus feris inhabitati, prope quos sunt valles immensæ profunditatis, adeo ut illic centrum terræ esse videatur. Sunt denique, *Canaberes* Montes in Angolæ Regno Argenti fodinis ditissimi, & alij quos in particularibus descriptionibus recensebimus. *Insula* autè circa Africam nobiliores hæc sunt. In Oceano Atlantico est *Insula portus Sancti*, est *Madera*, sunt *Canaria*, & *Caput viride*. *Insula Portus Sancti* sic dicta à detectoribus, qui periculosa ac dubia ejus navigatione emensa & superata, hunc locum sic vocari in rei memoriam voluere. Ambitus ejus circiter quindecim milliariam. *Madera* à magnâ quæ hic crescebat arborum copiâ nomen accepit. Peridromus ejus circiter centum & 40. milliariû. *Canaria* sic dictæ à Canum quæ ibidem erat, multitudine: *Fortunata* à veteribus olim nominabantur. Plin. sex commemorat: *Ombrio* *Junoniam majorem*, *Minorem*, *Capriariam*, *Nivariam*, & *Canariam*. Ptol. nominat *Aprisium*, *Heram*, vel *Autolalam*, *Plutaliam*, *Casperiã*, *Canariam* & *Centuriam*, omnemque rectâ fere in Septentrionem lineâ disponit. Cadamultus decem, septem cultas, tres desertas: nomina cultarum sunt, *Fracta lanæca*, *Magna fortis*, *Grancanæa*, *Teneriffæ*, *Gomera*, *Palma*, *Ferro*. *Caput viride* arboribus virentibus confitum est, atq; ex eo nomen habet, *Insulæ* ejus Occidentem versus medio Oceano jacent. Sunt autem *S. Antonij*, *S. Vinc.*, *S. Lucie*, *S. Nicolai*, *Salis*, *Roma visa*, *Maggio* vel *May*, *S. Jacobi*, & *Ignis*. In Oceano Æthiopico sunt *Insula Principis*, & *S. Thoma*. Post promontorium Bonæ spei sunt aliæ *Insulæ*, incultæ omnes præter unam *S. Laurentij*.

**Nomen, à qui-
bus & cur indi-
sum.**

FRICÆ in meâ Partitione succedit *Asia*. Ea nomen sortita ab *Asiâ Nymphâ* (teste Varro-
ne) ex qua & Iapeto trahitur Promethæus. Alij dicunt appellatâ vel ab *Asio Atyis filio*, vel
ab *Asio Philosopho*, qui Troi Palladium ad urbis custodiam dedit: hunc ut gratiam refer-
ret, ditionem suam omnem quæ antea Epirus dicebatur, *Asiam* vocasse. Ab hac autem
postea tanquam nobiliori parte reliquus omnis tractus, *Asia* dici cœpit. Porrò ut *Libya* &
tertiâ Orbis portionē significat, & ejus portionis partem: ita & *Asiam* observatum est
significare & totâ cōtinētē: & partē illam quæ intra *Taurū Mōtem* est: in qua *Lydi*, *Ca-
res*, *Lycaones*, *Paphlagonēs*, *Iones*, *Æoles*, alijque, quæ pars distinctionis gratiâ vulgò *A-
sia Minor*: *Turcis Natolia* dicitur. Varro lib. 4. de L. Nam & *Asia que non Europa, in qua est Syria: & Asia di-
citur prior pars Asia, in qua est Ionia & provincia nostra.* *Asia* autem universa *Semina Sacris* scriptoribus nuncu-
patur. *Sira est propemodum tota in Septemtrionali Orbis plaga ab Equatore usque ad grad. 90.* latitudinis

Situs.

Boreæ, exceptis tamen *Insulis ad Asiam* pertinentibus, quarum aliquot ultra *Æquatore* porriguntur. Vnde
maxima diversitas per totam *Asiam* in magnitudine dierum artificialium conspicitur. Nam in ultimo ejus *Pa-
rallelo*, qui non longe ab *Æquinoctiali* per extremam *Malacæ Regni* oram ducitur, longissimus dies est horarū
pene 12. Circa medium *Asiæ* parallelum est horarum 15. & in ejus *Borealissimo* *Parallelo* perpetua lux æstatis
quatuor fere integris mensibus perdurat. At secundum latitudinem protenditur à *Meridiano* grad. 52. usque
ad *Meridianum* ductum per grad. 196. secundum nonnullos: sed si *Mercatoris* nostri descriptionem sequamur,
Occidentalissimus ejus *Meridianus* per grad. 57. trāsit, juxta extremâ *Asiæ* *Minoris* *occidentale* *Orâ*: & *Orientalissi-
mus* per grad. 178. Ad *Septemtrionem* habet *Mare Scythicum*, à *Meridie* *Indicum*, ab *Ortu* *Eōum*, ab *Occidē-
te* *Sinum Arabicum* sive *Mare Rubrum*, & *Mediterraneum*, & *Euxinum*. Et ut superiore parte continua est *Eu-
rope*, ita in parte *Australi* *Isthmo* *Africæ* conjungitur. *Plinius* tamen & *Strabo*, alijque nonnulli *Asiam* ad *Nilū*
usque protendunt, totamque *Ægyptum* *Asiæ* adnumerant. In *Asia* *Cœli* admodum jucunda salubrisque tempe-
ries, *Aër* clementissimus ac mirè temperatus. Non tamen omnis *Asia* hanc *Cœli* moderationem sentit: nam ejus
dextra atque sinistra, teste *Mario*, calore ac frigore iniqua ac intolerabilia sunt. *Deliciæ* hujus regionis tantæ sūt,
ut etiam in proverbium cesserint. Terra omnis & ubertate agrorum, & varietate fructuum, & magnitudine
passionis, & multitudine earum rerum quæ exportantur, ita nobilis, ut facile omnibus terris antecellat. Spectan-
da hinc *Fructuum*, *Aromatum*, *Metallorum*, *Gemmarum* copia. Hinc *Balsamum*, *Calamum*, *Thus*, *Myrrham*,
Cassiam, *Cinnamomum*, *Cariophyllum*, *Piper*, *Crocum*, *Ligna* odorifera, *Resinam*, *Muschum*, *Margaritas* que
omnis generis accipimus. Spectanda hinc *Animalium* diversorum varietas. Alii enim innumeros *Elephantis*, *Ca-
melos*, & alia complura *Animalia* tum domestica, tum sylvestria. Spectanda ingenia, divitiæ, potentia *Incola-
rum*. Hic primum *Homo* à *Deo* conditus: hic prima *Ecclēsiæ* *Dei* sedes: hic primum *Artes* inventæ: hic *Lex* la-
ta; hic *Evangelij* doctrina miseris mortalibus cum spe beatitudinis concessa per *Dei* filium *Iesum Christum*.
Hic linguarum varietas à *Deo* *Mortalium* generi immissa, in extruptione *Turris Babel*. Hic primum in inferi-
ores potentiorum Imperij ortum est. Hic *Nimrod* regnare cœpit: de quo in *Genesi* legimus.

Cœli temperies.

Solis fertilitas.

**Animalium
varietas.**

Totius

na (teste Varro-
 o Atyis filio, vel
 gratiam refer-
 Ab hac autem
 rrorr ut Libya &
 obfervatum est
 in qua Lydi, Ca-
 gratiã vulgò A-
 ria: & Asia di-
 storibus nuncu-
 o. latitudinis
 guntur. Vnde
 ultimo ejus Pa-
 dies est horarũ
 etua lux ætatis
 grad. 52. usque
 nem sequamur,
 i: & Orietaliffi-
 sum, ab Occidẽ-
 ontinua est Eu-
 Afiam ad Nilũ
 brifque tempe-
 rentit: nam ejus
 ionstanteã sũr,
 & magnitudine
 cellat. Speñan-
 hus, Myrrham,
 Margaritãsq̃ue
 elephantes, Ca-
 bentia Incola-
 tã: hic Lex la-
 um Christum.
 mũ in inferi-

Totius

ASIA

ORIENTALIS

Militaria Germanica
30 60 90 120 150

*Imperium Ma-
jorum.*

Totius autem tractus Asiatici Monarchæ primi fuere *Assyrii*, quorum postremus *Sardanapalus*, unica luxuriæ, profligatissimæque mollitiæ homo, inter scortorum greges deprehensus ab Arbactæ, nec multò post ab eodem prælio victus, instructâ incensâque pyrâ, se & divitias suas in incendium misit. Postea ad *Perfas* devolutum Imperium. Inter quos Xerxes Darij filius bellum à patre ceptum adversus Græciam, quinquennium instruxit, copiasque decies centum millium, strato super Hellespontum ponte, ex Asia in Europam deduxit: quas naves quoque decies centum mille numero comitatæ sunt: frustra conatu: quum is qui Deo imitari, Mari insultare, Neptuno compedes injicere, cælo tenebras inducere, Montes solo æquare, totum Orbem concutere ausus fuerat, vix, profligatis copijs, piscatoris scaphâ fretum trajecit, tracto hibernis tempestatibus ponte. Postremus Persici imperij Darius fuit, qui victus superatusque ab Alexandro, Macedonum Monarchiæ viam fecit, qui primus eam ex Asia in Europam transtulit. Nunc autem Asia univèrsa iecundùm ejus Imperia quibus administratur, nobis non ineptè dividi posse videtur. Cujus prima pars parit Imperio Turcico, cujus origo à Mahumeto, ditio per ampla. Sed & Moscoviæ Dux magnam Asiæ partem occupat, inclusam Mari glaciali, Oby fluvio, Kitaia lacu, & lineâ inde ductâ ad Mare Caspium, Isthmumque qui inter hoc Mare, & Pontum est. *Tertiam* partem Magnus Cham Tartarorum Imperator possidet, cujus fines à Meridie sunt, Mare Caspium, laxates fluvius, Imaus Mons: ab Ortum & Septemtrione Oceanus: ab Occidente Moscoviæ Regnum. *Quintam* habet Rex Persarum Sophi. Huic ab Occidente est Turca, à Septemtrione Tartarus, à Meridie Rubro Mari alluitur: ad Ortum verò Indo flumine. *Quinta* pars continet Indiam tam intra quàm ultra Gangem, quæ non ab uno solo ut reliquæ: sed pluribus Regulis (nam quælibet illius regio propriû ferè habet Principem, quorum nõnulli etiam Magno Chamo vestigales sunt) regitur. *Sexta* habet Regnum Chinæ amplissimum. *Septima*, Insulas omnes in Oceano Indico & Orientali, variè dispersas complectitur. Inter quas *Taprobana* & *Zeilan*, duæ *Javæ* Patrum memoriâ à Lusitanis detectæ, *Borneo*, *Celebes*, *Palohan*, *Mindanao*, *Gilolo*, cum *Moluccis* aromatiferis. Tum *Japonia*, & nuperrimè inventa *Nova Guineæ*, de qua an Insula sit, an terræ Antarcticæ connexa, nondum constat. Veteres verò, ut Strabo 11: & Arrianus 5. multifariâ eam divisere. Ptolemæus in 47 Regionibus ac Provinciis distribuit, cujus descriptionem tradit, quinto, sexto, ac septimo Geographiæ libris, duodecim videlicet tabulis absolutam. Habuit hæc tres urbes toto terrarum Orbe celeberrimas, *Babylonem*, *Ninivè*, & *Hierosolyma*. Habet lacus piscosos & immensos, atque unum Mare Caspium in modum vastissimi lacus, quod ad Oceanum usque non pertingit. Fluvios item plurimos, inter quos clariores sunt *Tigris*, *Euphrates*, quorum Moses in Genesi meminit, *Jordanis*, *Indus*, *Ganges*. Montes hic etiam insignes atque admirandi, inter quos *Mons Caucasus* qui totam Asiam dirimit, ab Eois veniens lictoribus. Immenus ipse & innumerarum pene gentium arbiter, dextero latere Septemtrionalis vbi primum ab Indico Mari exurgit: lævo Meridianus, & ad Occisum tendens, donec prementi terras occurrât Maria, velut de industria rerum Naturâ subinde æquora opponente, hinc Phœnicium, hinc Ponticum: illinc Caspium & Hyrcanum, contraque Meoticum lacum. Torquetur igitur collisus inter hæc claustra: & tamen visor, flexuosus evadit usque ad cognata Rhiphæorum montium ju-

Urbes.
Lacus.
Flumina.
Mons.

ga, nu.

gan umerosis nominibus & novis quacumque incedit insignis, *Imaus* primâ parte dictus, mox *Emodus*, *Paropamisus*, *Circius*, *Chambudes*, *Pheosphariades*, *Chroates*, *Oreges*, *Oroandes*, *Niphates*, *Taurus*: Atque ubi se quoque exsuperat, *Caucasus*: ubi brachia emittit, subinde tentanti maria similis *Sapeidon*, *Coraceus*, *Cragus*, itemque *Taurus*. Vbi verò sese aperit, *Pylarum portarumque* nomine unitatem sibi vendicat, quæ alibi *Armenia*, alibi *Caspia*, alibi *Cilicia* vocantur. Ejus latitudo plerisque in locis est stadiorum trium millium: longitudo tanta, quanta ipsius Asia, utpote stadiorum 45 millium: hoc est milliariū Italicorum 562½, ab orâ scilicet Rhodiensi ad extremos usque Chinae & Tartarie fines. Sed de his satis. Ad Opera publica trãseo, quæ sanè in primis superba & magnifica habuit, atque inter septē Orbis miracula numerata, vel merito numeranda. Inter quæ primum occurrunt *Babylonis muri*, quos *Scmiramis* condidit, aut saltem ruinosos instauravit, coctili latere & bitumine ferruminato, ducentos quidem pedes altos, quinquagenos latos, adeò ut quadrigas inter se occurrentes recipere, turre que haberent trecentas, plures multò habituri, nisi aliquâ ex parte Paludes pro mœnibus fuissent. Cui tanto tamque protenso operi quinque cubita feruntur trecenta hominum millia. Herodotus auctor est, muros Babylonis habuisse crassitudinem quinquaginta cubitorum regionum, celsitudinem ducentorum. Per ambitum centum portarum stabant arces. *Templum Dianæ Ephesie* factum à totâ Asiâ ducentis & viginti annis, ut testantur Historiæ. Hoc autem in solo palustri fecere, ne terræ motum sentiret, aut hiatus timeret. Et ne in lubrico & instabili tantæ molis fundamenta locarentur, ante calcatis ea substravere carbonibus, deinde vellerebus lanæ. Templi longitudo erat 425 pedum, latitudo 220. Columnæ in eo centum viginti septem à singulis regibus factæ, ex quibus 36 erant cælata. Operi præfuit *Ctesiphon*. Fuit & *Sepulchrum* quod *Artemisia* regina Caria Mausolo marito defuncto crexit, inter Orbis Miracula adnumeratū, cujus altitudo attollebatur 25 cubitis: cingebatur columnis triginta. Patelat ab Austro & Septentrione pedes 63. Atque hæc inter Orbis miracula recensentur. Fuit denique magnificentissimum illud *Templum*, quod anno regni sui quarto ædificare cepit Salomon, non immerito septem Orbis miraculis adnumerandum. Triginta in primis hominum millia cadendis arboribus, ut Cedris & Cupressis fuere in Libanum destinata. Lapidarum verò extiterunt octoginta millia. Latitudo Templi fuit vicenim cubitorum. Sexagenum longitudo, altitudo fornice distinctâ centenum & vicenim. Inferioris structuræ materia erat ex cadenti lapide. Amplitudo vestibuli denum cubitorum. Cællæ erant vicenæ pervio inter se usi, aliæque his superpositæ. Trabes erant Cedring, Cedrina concameratio, auro illita, ut parietes omnes. Sanctior locus à reliquo Templi corpore distinguebatur muro, in quo erant januæ sculptæ, vela ductilia, variis mœandris & floribus intexta. Duo Cherubini ex puro auro. Pavimentum pedalis aureis instructum. Ianuæ vicenim cubitorum altitudine auro coruscantes. Ante vestibulum erant duæ columnæ arces xv i i cubitorum altitudinis, ambitu que duodecim. Erat & vas æneum tantæ magnitudinis, ut ab re nominatum sit mare, quod vituli duodecim diversas mundi plagas, terni singulas prospectantes circumstantabant. Fuit vas illud trium millium batorum capax. Erant & aliæ figuræ, quas longè esset recensere. Altare fuit æreum denum pedum altitudine, longitudine duplo majore. Item mensa una aurea. Phialarum & aurearum paterarum decem millia. Sed hæc de hac Orbis Portione dicta sufficiant: ad Americam quartam Orbis partem trãseo.

Opera publica.

C

AMERICA.

*America no-
mina & unde
deducta.*

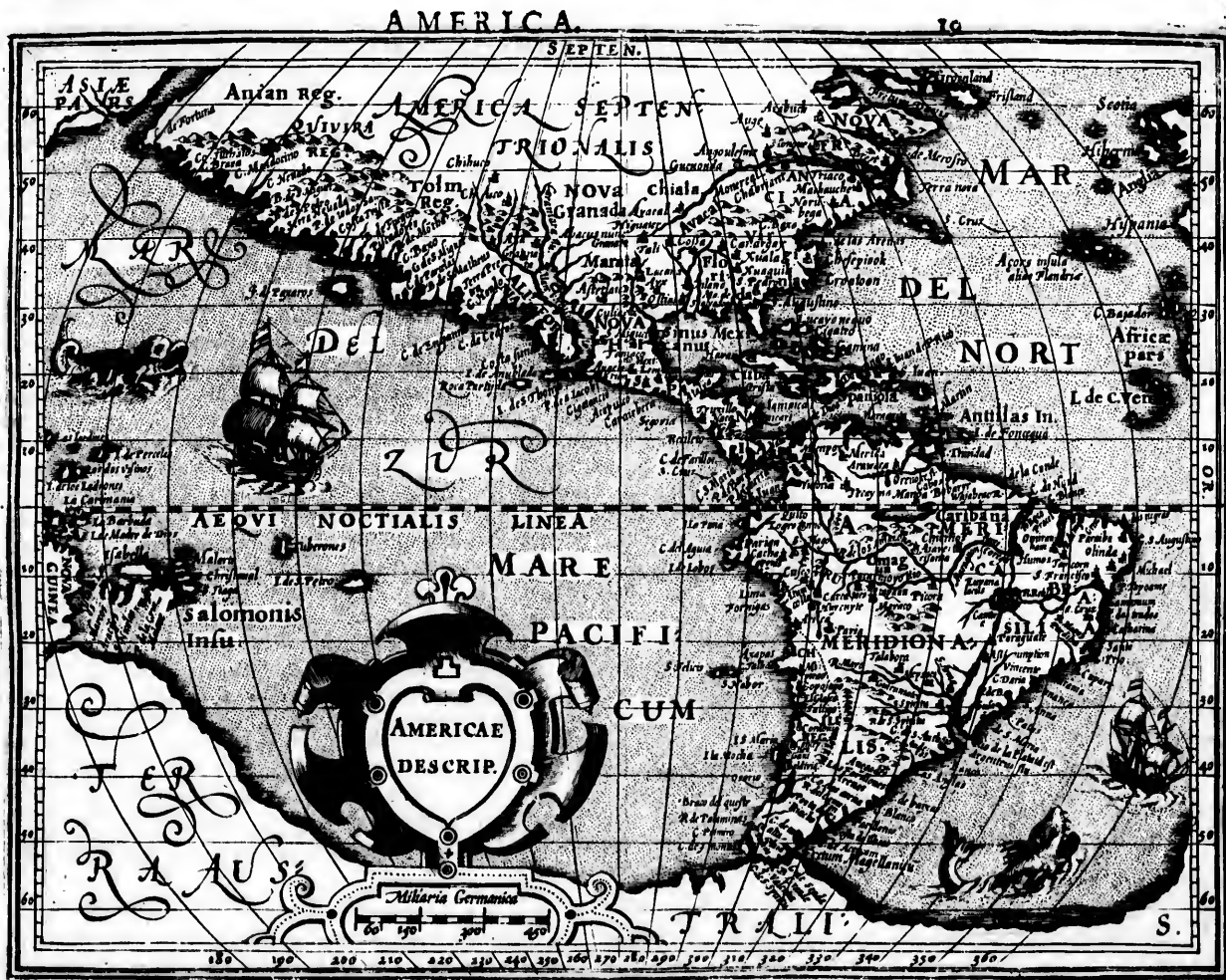
QVARTAM hanc Orbis Terrarum partem Veteribus incognitam Christophorus Columbus cùm reperisset, *Indiam*; alii ob vastitatem *Novum Orbem*, dixere: est enim ingens & nostro Orbi, hoc est Europæ, Africæ, Asiæ, simul conjunctis ferè par: uti vel ex ipso Tabulæ nostræ universalis conspectu liquet. Dicitur & *America* ab Americo Vesputio Florentino qui primus post Columbum Continentis partem ultra Æquatorem ab Ortu detexit, in quâ sunt *Paria* & *Brasilia* regiones. Quando autem America primùm colicæpta sit, incertum est: certè multis sæculis ignota latuit: nam quod de Romanis quidam suspicatur, facilius dicitur quàm demonstratur, & commentum illud accuratè refutatum est à Gasparo Varrerio. Senecam enthsiasmo poetico raptum aliquid de hac in Medea cecinisse nonnulli opinantur: sed furor est opinari vel illi, vel ulli eo seculo has partes fuisse cognitatas. Primus post multa, & adhuc ignota nobis annorum sæculi Christoph. Col. Genu. auspiciis Regis Castellæ rem tantam feliciter invenit, edoctus (ut creditur à nonnullis tam clari facinoris gloriam ardentibus) ab Hispano quodam Nauta, diu Mari Atlantico jactato: factum id anno **MDCCCXII**. Post eum tentavit idem Americus Vesputius auspiciis Regis Portugallia, factiq; præmium retulit, quod totus ille tractus ab ipsius nomine America, ut diximus, appellationem habeat. Porrò universus hic Orbis à Septentrione ad Meridiem expositus est duarum magnarum Peninsularum formâ, quæ tenui Isthmo connectuntur: earum altera dicitur America Septentrionalis, altera Meridionalis. Longitudo ejus extensa est inter Meridianum gr. 190. & Meri. gr. 67. Latitudinis terminus Austrum versus est fretum Magellanicum, id est, gr. 111. Septentrionem autem versus, à gr. 12711 sursum pleræque adhuc sunt ignota. Habet igitur ab Ortu Solis Mare Atlanticum, quod vulgò vocant *Del Nort*; à Meridie, Terram Australem Magellanicam, freto interfluente disjungtam. Ab Occasu, Mare Pacificum, *Del Zur*: à Septentrione, incertum Terras an Maria. Tota circumnavigatio est circiter xxx11 millium milliarium, ut tradunt probatores. Est enim tota circumnavigata, præter eum tractum qui Septentrionem respicit, cujus littora nondum perlustrata sunt. Regio in universum multiplex est ac varia: Frumento initio & vino caruit: ejus loco tulit *Maiz*, leguminis genus, sic enim vocant, ut Vinum *Chichia*: lintres *Cannas*: regulos *Cavicos* nominant. Ad sementes faciendas terram non arant; sed modicæ altitudinis scrobibus effosis, tria quatuorve grana in unam demittunt terrâq; operiunt. Singuli culmi tribus quatuorve paniculis onusti adolefcunt, quarum singulæ grana centum & amplius fundunt. Maizii scapus hominis altitudinem exsuperat, ac quibusdam in provinciis bis in anno colligitur. Aliud etiam genus panis habent vulgò *Carabi* dictum. Id ex Iucca conficitur: radix est napi crassitudine, quæ nullum ex se semen fundit, sed cannas tantum quasdam nodosas & solidas, viridibus foliis, ut cannabinis. Eas cannas, ubi maturitas adest, in tales duos palmos longas exsecant, quas in tumulos quosdam (*Conuehos* appellant) digestas, terrâ obruunt: quoties verò id genus panis conficere volunt, earum radicum quantum visum est eruunt, paucas tamè unaquâq; vulsione, quia brevi corrumpuntur. Duo præterea radicum genera sunt, alteras *Batatas*, alteras *Haim* vocant, specie propè similes, nisi quod *Haim* minores & sapidiores sunt.

Plantantur

Situ.

Solis fertilitas.

lumbus cum re.
 Orbi, hoc est Eu-
 alis conspectu li-
 bum Continen-
 autem America
 quidam suspica-
 Varrerio. Se-
 furor est opina-
 ois annorum fa-
 editur a nonnul-
 ctato : factum
 illia, factiq; pre-
 nabeat. Porro
 istarum forma,
 onalis. Longitu-
 ver fus est fretum
 nuc sunt ignota.
 ram Australem
 ptemtrione, in-
 radunt probatio-
 ra nondum per-
 co tulit *Moz.*
 Ad sementes
 in unam demit-
 gula grana cen-
 vincis bis in an-
 est napi crassi-
 us quosda (*Con-*
 radicum quan-
 radicum genera
 spidiore sunt.
 Plantantur

Plantantur autem, & sextum intra mensem fructum comedunt: cæterum sapore aliquantulum dulci, sed satietatem mox & fastidium inducente; exigui etiam admodum succi sunt, ventosque, ac supervacuos flatus gignunt. Magnam etiam arborum vim habent cæ terræ quæ uvas quasdam agrestes ferant. Earum acini, prunorum silvestrium speciei quæ è spinis & arbutis nascuntur, nigro folliculo vestiuntur: sed quia multum illis ligni, parum pulpæ, inest, ex iis Indigenæ vinum non conficiunt. Sunt & arbores Olivarum feraces, sed quæ insuavi odore, tum sapore etiam pejore sunt. Varias fructuum species, easque abundè habent; quales sunt *Hovi*, *Platani*, *Pinea*, *Guava*, & *Mamei*, *Guanavaria*. Fert præterea ipsa regio Saccharum, Gossypium, Linum, aliisque ut apud nos, multasque alias arbores, atque herbas. Habet quoque Aromata, Margaritas ac Gemmas, & Auri & Argenti incredibili copiâ affluit, aliisque Metallis ac Mineralibus. Sed neque Boves antè habuit, neque Equos neque Mulos, neque Asinos, neque Oves, Capras, Canes. Proinde mirandum non est si Indigenæ ad primum Equi conspectum perculsi fuerint. Mures Glireisque ex Antuerpianâ Nave quæ per Fretum Magellanicum ulterius navigabat, primam illic originem habere: ex eo in tantum sive Soli, sive Animantium ipsorum fecunditate creverunt, ut sæpe spem Mæsis Autumnique in herbis & arboribus arrosent. Animalia varia alit partim nota nobis, partim ignota. Inter alia prodigiosum reperitur Animal, cuius ventri Naturæ alterum ventrem in matris superi instar affinxit. Quoties demigrat, catulos in eum loculum recondit & gestat. Id animal corpus & rostrum Vulpis: manus ac pedes Cercopitheci: aures Vespertilionis habet. Aliud quoque est animal (quod *Cuscuij* indigenis dicitur) nigri porci specie, pilosum, durissimo corio, exiguis oculis, auribus patulis, unguibus fisis, brevi promuscide munitum, ut Elephas: barritu adeò terribili ut homines obsurdefaciat: cæterum carne ad esum suavi. Apertum præterea montanorum, & ferocissimarum Tigrium ingens copia reperitur: Leones etiam, sed timidi, qui viso homine fugiunt, & alia. Sunt & Pavones, Phasiani, Perdices & alia Avium genera varia, sed longè nostris discrepantia. At de his fusiùs in particularibus descriptionibus dicemus. Dividitur universa America, in duas peninsulas maximas, ut supra diximus, quarum altera America Septentrionalis, quæ tota circa Æquatorem jacet, dicitur: altera Meridionalis, quia majori ex parte ultra Æquatorem protenditur: licet nonnullæ ejus regiones etiam circa Æquatorem sint. Septentrionalis in varias regiones dividitur, quæ sunt, *Quivira*, *Nova Hispania*, *Nicaragua*, *Jucatan*, *Florida*, *Apalchen*, *Norumbega*, *Nova Francia*, *Terra Laboratoris*, & *Estotilandia*. Meridionalis partes sunt multæ: sed præcipuæ & hæcenus quidem superatæ Barbarisque erectæ hæc sunt: *Castella aurea*, *Plopatana*, *Peruvia*, *Chile* & *Brasilia*. Gloriatur inprimis duabus urbibus *Cusco* & *Mexico*. *Cusco* America Meridionalis Metropolis & primaria civitas, eâ amplitudine, fortit udine ac magnificentia, ut cum pulcherrimis etiam Galliæ vel Hispaniæ urbibus, invictâ arcis munitione. & Hominum potissimum nobilium frequentia, & edificiorum serie ac dispositione, & situs amœnitate meritò contendere queat. Nulla in eam multitudo plebeia admittitur, sed nobilium, procerum, maximorumque Principum sedes est, qui partim intra urbis mœnia, partim in villulis suburbanis, ruri magno numero degunt. Inter quæ quidem præcipua sunt palatia Procerum quatuor, qui huius Reipublicæ clavum moderantur, quæ superbissimè, sumptu propè immenso, marmoreis

Animalium
Diversitas.

moreis quadratisque lapidibus structa, atque depicta videntur. Plateæ cum omnes sint rectæ, crucis formam plerisque in locis efficiunt, nulla autem est, per quam non amœnus delabatur rivulus canali ductus, utrimque lapidibus veltito. Forma civitatis quadrangularis, in latere collis, exiliter atque venuste deprimitur. In clivoso & difficili montis ascensu, admirandæ pulchritudinis arx spectabilem, atque amœnam hanc urbem reddit: cujus sive pulchritudinem, sive ingentem ædificii molem consideres: per pauca similes in universâ Europâ illis sur vifæ, qui terras quamplurimas perlustrarunt. *Mexico* sive *Temistuan* in Hispaniâ novâ Mexicanâ Provinciâ opulenta & celeberrima civitas, de quâ infra in descriptione Novæ Hispaniæ acturi sumus. Ad alia pergitur. Multis inclytis amnibus hæc Orbis pars irrigua, quorû plerique auriferi, lacubus ac fôtibus copiosa. In Lacubus ac Fluviiis piscium magna copia: unum eorum genus qui ab Hispaniolâ indigenis vulgò *Manati* appellantur. Hic piscis tutræ propè formam referens, xxv. pedes longus, x i crassus est: capite & caudâ bovem referens: exiguis oculis, pelle durâ & pilosâ, coloris veneti, pedes duos Elephantinis similes habet. Fœminæ ejus generis, ut vacæ catulos pariunt, eosque gemino ubere alunt. Montes hic etiam passim plurimi, inter quos est, ut testatur Benso, Mons flammivomus, qui per ingentem craterem tantos sæpe flammiarum globos eructat, ut noctu latissimè ultra centum millia passuum incendia reluccant. Nonnulli opinati sunt intus liquefactum aurum esse, perpetuam ignibus materiam. Itaque Dominicanus quidam monachus, quû ejus rei periculum facere veller, ahenum & catenam ferreâ fabricari curat: moxque in montis cacumen cum aliis quatuor Hispanis ascendens, catenam cum aheno in caminû demittit: ibi ignis fervore ahenum cum parte catenæ liquefactum est. Idque cû iterum multò crassiore catena expertus esset, res denuò priori incepto similem exitum habuit. Ad alia transeo. Superba hic urbium & viarum structura, ædificiorum splendor. Hortus fertur fuisse regius in quo herbæ arboreæque cum suis truncis, ramis, fructibus ex folido auro, eâ mole stabant, quâ vivæ in pomariis. Fertur & conclave regium, in quo omne animantium genus ex gemmis erat, opere partim missivo & segmentato, partim cæolato, partim etiam ex plumis variè conferto. Memorabile est & in primis quod de duabus vis referunt, quarum altera per montium ardua, altera per planiciem camposque strata est, à *Quito* urbe Peruana, ad civitatem *Cusco*, spatio quingentorum milliarium: cujus operis decus augent, stupendæ lapidum & saxorum moles, non Equis aut Bubus, (nam illis caruerunt) sed humanis manibus adgestæ. Via campeltris utrimque munita est muris, patetque in latitudinem pedes quinq; & xx: intra quos rivuli fluunt, consiti ad marginem arbusculis, quos ipsi *Molli* vocant. Altera vero è faxis & rupib⁹ excisa per medios montes discurrit, pari latitudine: salebrosis insuper depressisque vallium locis, prout regionis natura postulabat, adgestis munitisque. Has vias *Gninaçava* Rex (qui avorum nostrorû memoriâ vixit) perpurgari, pariete s ruinosos restaurari atque exornari fecit: opus ipsum aliâ multò est vetustius, neq; unius hominis ætatis. Fuerunt etiam per itinera disposita diverforia ampla, splendida, amœna, (ipsi *Tambos* nominant) quibus regius omnis comitatus recipiebatur. Hæc de quatuor Orbis partibus generatim pro Methodi ratione sufficiant: postulat eadem Methodus, ut speciatim & per Partes Europam quæ primò loco posita est, deinceps perambulemus.

Lacus & Flumina.

Montes.

Opera publica.

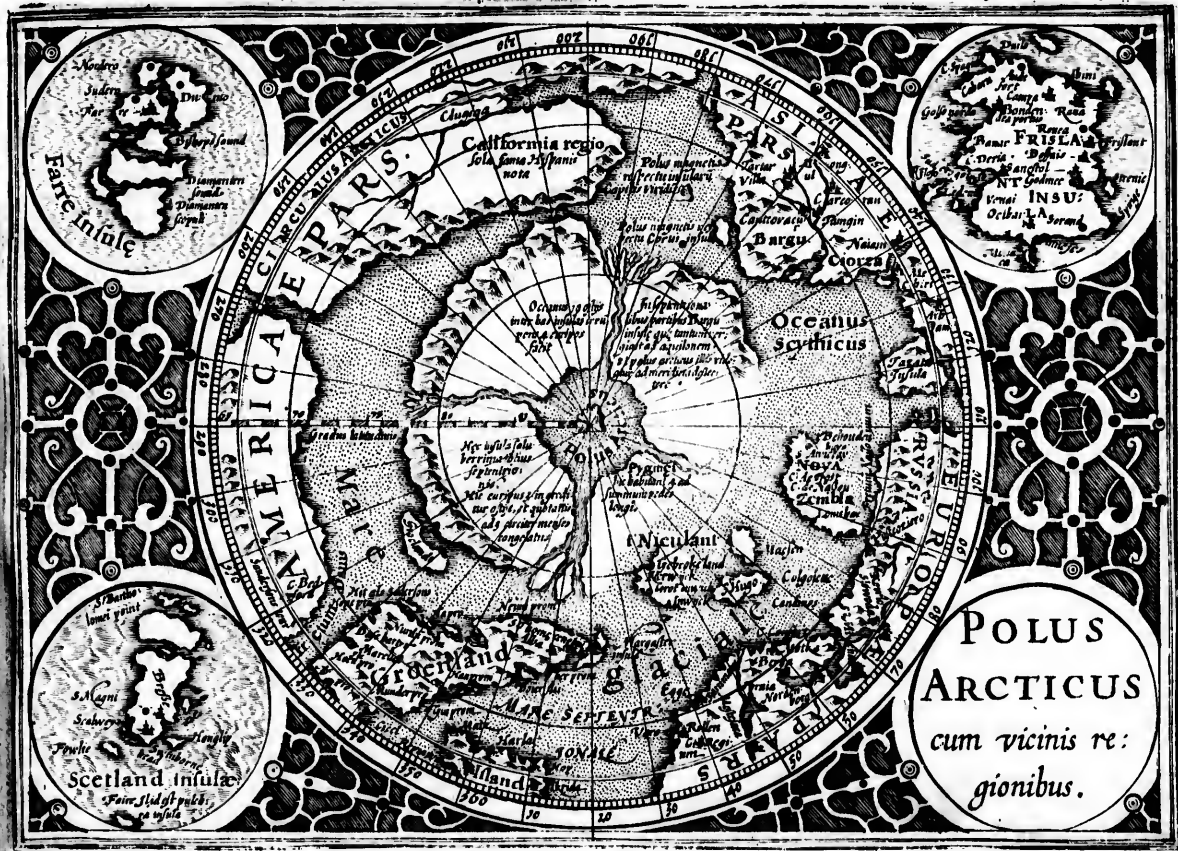
GENERALI descriptione (candide Lector) totius Orbis terræ & quatuor partium ejus juxta naturæ ordinem methodicè repetitâ & præmissâ, statui ad imitationem Ptolemæi Cosmographorum Principis ab ipso Polo & regionibus sub ipso circumjacentibus, singularem deinceps particularum Geographiam inchoare, ut nimirum ab alto ad inferiora descendens, & à sinistris ad dexteriora progrediens, Septentrionem cum Austro, & Occidentem cum Oriente paullatim jungam: quod ut mihi Reique publicæ Christianæ felix faustumque sit, Deum Optimum Maximum precor & obtestor. Polus est extremas axis, id est linea per centrum globi traducta, Latinis vertex. Hi duo sunt, Septentrionalis & Austrinus.

Septentrionalis est, qui versus Boream semper conspicitur, ideoque etiam Borealis & Arcticus dicitur. Austrinus, qui solis Meridionalibus apparet, ideoque Meridionalis, Notus, & Antarcticus cognominatur. Ac de Polis quidem hoc loco paucula ista sufficiant. Ad regiones sub Polo Arctico circumjacentes venio. Quæ sunt *Groenlandia, Frislandia, Nova Zembla* cum aliis nonnullis, de quibus breviter quantum quidem cognitæ sunt, agemus. *Groenlandia* à viriditate nomen habet, Insula ignota adhuc maximâ ex parte. Sitæ est inter cirulum Arcticum, & Polum, ejus Paralleli extremi sunt Austrum versus grad. LXV. Boream verò versus grad. LXXVII. In hac Insulâ, si Nicolao Zeneto (qui anno M. CCC. LXXX. variis jactationibus in vicino mari agiturus est) credimus, continua hyems est novem mensium, quo toto tempore ibi nō pluit: neque ineuntis hyemis nives unquam ante ejus finem dissolvuntur, gramini tamen innoxie sunt. Insignis enim hic graminis & pabuli proventus. Mira item pecorum & lactatorum copia, ob illam pabuli insignem ubertatem: adeo ut strues quasdam ingentes butyri & casei componant, quas eò navigantibus venales exponant. Duæ autem tantum habitationes in Groenlandiâ nobis notæ sunt, *Alba & S. Thomæ cœnobium*, de quo mox dicemus. Groenlandiam lambit mare Pigrum, quod & Glaciale & Concretum dicitur. Est in Groenlandiâ Monasterium ordinis Prædicatorii: & non procul ab eo mons Æthnæ instar iguivomus, ad cujus radices aquarū perennium fôs, cujus candentib⁹ aquis non solum omnia illius monasterii habitacula hypocaufti instar calefiunt: sed etiam panis & cibi nullo alio adhibito igni excoquantur, Tota hujus Monasterii fabrica ex topis constat, quos idem mons medias inter flammæ evibrat. Iidem fontes hortos vicinos tepesciunt, ita, ut vario florum herbarumq; genere perpetuò rideant. Proximus etiam maris tractus harum aquarum benignitate nunquam congelatur, sed piscibus Hominiûsque perpetuò pater. Inde hic tantus aquatiliû pisciumque ex frigidioribus locis concursus, ut non solum hi Monachi, sed circumvicini etiam accolæ suaviter unde vivant, habeant. *Frislandia* Insula Veteribus prorsus ignota; major quàm Hibernia. Magna in hac cœli inclementia. Incolæ fruges ulla non habent, sed piscibus vescuntur ut plurimum. Ejus primarium Oppidum ejusdem est cum Insulâ nominis. Regi Norvegiæ paret. Incolæ ut plurimum piscationibus rem faciunt. Capitur enim in ejus portu tanta omnis generis piscium copia, ut iis multæ onerentur naves, quibus in circumjacentes Insulas avehiuntur: Quemadmodum

Groenlandia unde dicitur.

Cœli qualitas & solis.

Frislandia.

artium ejus jux-
 Ptolemæi Cof-
 tibus, singula-
 ad inferiora de-
 Austro, & Occi-
 dente Christianæ
 plice est extremi-
 tis & Auftrinus.
 rcticus dicitur.
 icus cognomi-
 o circumjacen-
 eviter quantum
 imâ ex parte. Si-
 Boream verò
 us in vicino ma-
 : neque ineuntis
 ium hic graminis
 rtatem: adeo ut
 Dux autem tan-
 licemus. Groen-
 alterium ordi-
 perennium fôs,
 nt: sed etiam pa-
 nstiat, quos idem
 rum herbarumq;
 in congelatur, sed
 bus locis concur-
 Frislandia Insu-
 fruges ulla non
 lâ nominis. Re-
 ortu tanta omnis
 ar: Quemadmo-
 dum

POLVS
 ARCTICVS
 cum vicinis re-
 gionibus.

Nova Zembla.

dum scribit dictus Zieglerus. Idem Mare Insulæ ab Occidente proximum, brevius & scopulis plenū, Icarium: & Insulam in eo Icariam, ab Incolis nominari scribit. Insula hæc hoc nostro tempore denuò innotescere incipit, idq; Anglorum auspiciis. *Nova Zembla* insula est sita sub gradu 76. Summa hîc inclementia aëris atq; intolerabile & intensissimum frigus. Regio deserta, sylvestris, rigida, molesta. In hac nec frondes nec gramen crescit, in hac etiam nulla Animalia præter carnivora reperiuntur, qualia Vulpes & Vrsi, quorum non tantum in hac Insulâ, sed in plerisq; regionibus Septentrionalibus magna copiâ est. Sunt & Belluæ marina: quæ vasto corpore Bovisq; magnitudinem excedentes, *Wabusschen* vulgò dicuntur: os habent leoninâ specie, pellem villosiorem, quatuor pedes, duos dêtes ex parte oris superna prominentes, planos, duros, candêtes, ut Elephantinis precio non cedât. Freta hîc, *Fretum Weygats*, *Forbisseri* & *Davis*. *Fretum Weygats* protenditur ad Ortum usq; ad Crucis dictum angulum, deinde ad Arctapeliotem usque ad Dissidii angulum, paulo ad Orientem vergentem. In Australis lateris Weygats continente Gulielmus Barendsonius aliquos agrestiores homines reperit Samiutas appellatos. Vetiû horum quibus utuntur forma, similis est illi quam nostri pictores silvestribus Hominibus tribuunt, minime tamê silvestres sunt, sed bono intellectu præditi. Amiciuntur pellibus Rangiferorû à capite usq; ad pedes. Vt plurimum brevi sunt corpore, latâ planâque facie, parvis oculis, brevibus cruribus & divaricatis, agileque sunt in cursu & saltu. Rhedas habent in quibus unum aut duos Rangiferos jungunt, qui unum aut alterum hominem insidentem tam celeri cursu trahunt, ut nullus noltorum equorum æquari illis possit. *Fretum Forbisseri* à Martino Forbissero Anglo nomen accepit, qui anno M D Lxxvii, transitum ad Cathaiam per Septentrionem quærens, pervenit ad Fretum quoddam, in quo reperit & Insulas & Homines plurimos, de quibus pauca subijciemus. Homines ejus loci ab omni cultu alieni, crudis ferarum ac piscium carnibus vescuntur. Vestiuntur pellibus ferarum venatione cæptarum, herbas etiam crudas bestiarum in morem devorât. Tentoria eorum pellibus Balanarum teguntur, perpetuâ ibi nubes & frigus asperitimum. Canibus qui Lupos nostros specie referunt, sub jugum missis, utuntur ad res necessarias super glaciem advehendas. Arma illis sunt arcus, sagittæ & funda. Nulla ibi ligna, Cervi multi: homines terram non colunt, contenti rebus quas sponte producit: venatione vivunt: potus illis sanguis ferarum est calidus, aut aqua glaciæ: nulli istic fluvii, nullæ scaturigines, quòd violentia frigoris terram ita concludat, ut aquarû scaturigo erumpere nequeat. Homines sunt magni laboris, venatores strenui & præsertim in aucupis astutissimi: utuntur certo navigii genere ex coriis còfecto in quo solummodò homini locus: cui unico tantum remo opus est. Dextrâ Instrumentû tenet quo aves telo jaculatur. Hujus exemplum in Angliâ visum. *Fretum Davis* itidem à Johanne Davis Anglo appellationem accepit, qui anno 1585 & duobus proximis littora Americæ, vel potiùs Groenlandiæ Circium spectantia à 53 gradu ad 75 transitum illac in Chinam scrutando perlegit. Quæ de Euripis illis quatuor in Tabulâ vides, descripta sunt ex Itinerario Jacobi Cnoxen Buscoducensis, qui refert Minoritam quandam Anglum Oxoniensê Mathematicum terras Polo circum vicinas descripsisse & astrolabio dimensum esse in hanc sequentem formam ferè, uti ex Jacobo collegit Mercator. Euripos illos quatuor dicit tanto impetu ad interiorem voraginem rapi, ut

Naves

plenū, Icarium: & notescere incipit, eris atq; intoleragramen crescit; in tantum in hac Inquam vasto corpore qualem villosiorem, elephantinis preciorum usq; ad Crucis emergentem. In Auperit Samiutas apertis Hominiibus triferotū à capite usq; us & divaricatis, ar, qui unum aut alillis possit. *Fretum* Cathaiam per Seas plurimos, de quim carnibus vescuntorem devorat. Tenbus qui Lupos nos. Arma illis sunt rebus quas sponte stic fluvii, nulla scaeat. Homines sunt genere ex coriis cōtū tēnet quo aves nglo appellationem ium spectantia à 53 Tabulā vides, defūm Oxoniensē Maquentem formam fen voraginem rapi, ut Naves

naves semel ingressæ, nullo vento retroagi possint, neque verò unquam tantum ibi ventum esse, ut molæ frumētariæ circummagendæ sufficiat. Sed hæc Luciani veris narrationibus non absona videntur, quando qui loca in quibus Euripi illi esse dicuntur iustrarunt, Euripos nullos invenerunt: scilicet Hollandi, qui usque ad 81 Lat. gr. apertum mare invenerunt. Cæterum de Hyperboreorum habitatione expedit audire Iulium Scaligerum exercitatione xxxvii. de navigatione ex mari Hyperboreo Sinam versus ita scribentem: *An verò per id mare possit ad Sinas institui navigatio, alia alibi adducta sunt in utramque partem argumenta, varietate adfersum est. Nostra tamen hæc sunt. A Divina fluvii ostiis unde cursum aspiciantur, legendum esse volum totum illum tractum, qui universam ambit Scythiam ad ejus Orientalem usque angulum: in cuius flexu, Septentrionem aut Aquilonem cum Favoniis commutandum. Quæ de re qui verba faciunt, illius & maris & ventorum & ora naturam minus exploratam habere, certum est. Adeo namque rari sunt Zephyri & Subsolanæ, ut panæ sint ignoti. Aquilonum frequentia tanta, ut illius imperium cæli quasi legitimum à naturæ commissum esse videatur. Vada infinita, cæca, limosa. Hyeme qua decem se vii menses, quasi pavimento solidata maris superficies. Æstæe perpetua caligo, que pomeridianis horis unâ & alterâ vix discussa, mox redintegratur. Tum vero majus à glacie periculum, cuius immense crustæ fluitantes, mobilium Insularum inter se concursantium speciem præbent. Certè nuperis Batavorum navigationibus Anno MDxciv & sequentibus duobus in hæc loca institutis, spes facta est, posse ex mari Hyperboreo ad Orientales Orbis oras navibus perveniri, sed difficulter admodum propter glaciem & hybernæ noctē. Gulielmus Barendsonius negabat per Frerum Nassovicū ad Sinas institui navigationem posse, non solum ob glaciem, sed præcipue quod ex variis observationibus coniperit, non mare illud sed sinum duntaxat esse, in primis ex eo quod nullum fluxum & refluxum invenerit. Verum spes illi magna fuit per Borealisimam Novæ Zemblæ partem dictam navigationem, perfici posse. Cæterum cum indies novæ navigationes illac ad Sinas instituantur, tandem experientia diceret, atrum id perici possit, nec ne. Constat autem naves nostras ad gradum usque 81. provecas, & etiamnum mare apertum invenisse: post verò ad grad. 76. glacie crustis ingentibus ac nocte ingruente impeditas fuisse, ne ulterius progredi possent. Desistit vectores Sol 4. Novemb. Anno MDxcvi: visus iterum 24. Januarii anno sequenti: quo toto tempore in novâ Zemblâ tuguriolo à se exstructo latitarunt, usque ad 14. Junii, fortissimi Argonautæ. Sic enim jure eos appellare liceat. Nam quamvis valde celebrata sit à veteribus Argonautarum navigatio: si tamen cum istâ conferatur, ludus censetur. Quis enim, ante hos Hollandos, per 13. mensium spatium, ab omni hominum consortio segregatus, rerum omnium inopia pressus, rigidissimo cælo intensissimum gelu pertulit, sub Poli Arctici 76. graduum altitudine in vastâ solitudine ædes fabricavit in quas se reciperet, ut ab aëris inclementia se tueretur, in illis ipsis identidem altissimâ nive sepultus, ac totis ferè decem mensibus incensus? Taceo quæ in reditu, navem deserere coacti ac scaphâ non testâ vecti, acerba pertulerunt. Taceo feroces, truculentos & ingentis magnitudinis Vrsos, atque belluas marinas, cum quibus sæpenumerò fuit dimicandum. Quas tamen argentis omnes labores & admirandas difficultates, forti magnoque animo, non sine benignâ Divini Numinis protectione & favore superarunt.*

Nomina, à quibus & cur indita.

ISIANDIA inter varias Oceani Occidentalis Insulas quæ Norvegiæ Regno subiectæ sunt, maxima, nomen habet à gelu, quo ex parte riget. Dicitur & Snelandia, à nive: item Gardartsholnn, i. Gardarti Insula. Plerique hanc voluerunt esse antiquorum *Thulen*. Quam & Ptolemæus *Thulen* vocat, cuiusque medium ponit gradu Lat. xxx. 20. Long. 63. Hac quinque dierum & noctium navigatione ab Orcadibus à Solino statuitur. Insula si qua alia Poëtus celebratissima, cum disjunctissimum aliquid innueret, quasi totius Orbis remotissima. Hinc Virgilius, *Tibi serviat ultima Thule*. Verùm enim verò an Thule aliqua fuerit, dubitat Sinesius, & nusquam comparere scribit Giraldus, ancipiti que de eâ sententiâ distrahuntur doctiores. Plerique *Islandiam* Thulen (uti diximus) olim vocatam asseruerunt: his tamen Saxo Grammaticus, Crantzius, Milius Iovius, Peucerus refragantur. Sed de his satis, redeo ad Islandiam. Sita est non sub Meridano primo, ut notavit quidam, sed octavo inde gradu. Longitudo ejus est C. milliarium Germanicorum, ut vulgus scriptorum habet, his addit quadraginta quatuor, dicitur Ionas. Latitudo milliarium Germ. 56. Cælum habet inclemens, ac pro majori parte inculta est, præsertim versus plagam Septemtrionalem, ob austera spiracula venti Circii: qui nec frutices, ut scribit Olaus, elevari permittit. Tellus autem sementi faciendæ minimè idonea, neque ullum fert frumentum: at graminis adeò fecundum solum ferunt in hac insulâ omnes qui de eâ scripsere, ut nisi pecus à pabulo interdum arceatur, ab arvinâ ne suffocetur, periculum sit. Præter Equos & Boves nullum jumentum apud hos esse, fatetur ipse Ionas: Bovæque & Vaccæ hic omnes cornibus carent: Oves non item. Catellos habent albos quos in pensus diligunt. Falcones candidos magnâ copiâ sunt & Corvi candidi, agnellis & porcellis infestissimi. Vrsi item & Lepores albi. Etiam, teste nostro sapius dicto Islando, Aquilæ albicantibus caudis: quos Plinius (ut addit) Pygargos appellavit. Præter Betulam & Inniperum nullam hanc Insulam ferre Arborem, Velleius testatur. Quare lignorum maxima per universam Insulam inopia est, nisi fortè (quod interdum accidit) ex Septemtrionali plagâ arbores grandiores vëtorum turbine, funditè exstirpatæ naufragii instar ad hæc littora deferantur: quibus Incolæ ad usum focorum, ædificiorum, naviumque utuntur. Subest Regno Norvegiæ ab anno nempe 1260, quo primum hos homagium huic præstitisse, tradit idem Ionas. Quâ ratione Rex Daniæ qui & Norvegiæ eò quotannis præfectum mittit, qui in arce *Beste* sedem suam tenet, eique nunc obediunt, ut quondam suis Episcopis: à quibus ad Christianam fidem sub Adelberto conversis fuere. Tempore Haraldî Pulchricomis primi Norvegiæ Monarchæ, sunt qui putant habitari cœptam: cum hic nempe regulorum multitudinem expulisset ex Norvegiâ, qui novas quarerentes sedes, huc cum familiis commigrarunt, atque patriæ desiderium exuentes, mansere. Circa annum Christi millesimum hæc accidisse verisimile: circa annum 874. scribit nominatus Islandus Ionas, apud quem habes horum Episcoporum omnium seriem & nomina. Primum eorum Episcopum nominat Crantzius Isephum. Sub eorundem Norvegiarum imperio videtur fuisse, ante annos ducentos, excerptis Nicolai Zenii Eclogis, ubi legimus hanc insulam à Zichimi Frislandiæ Rege bello petitam, sed frustra, & à Regis Norvegiæ militibus præsidiaris in hac Insulâ positus repulsum.

Situs.

Cæli & Soli qualitas.

Animalium varietas.

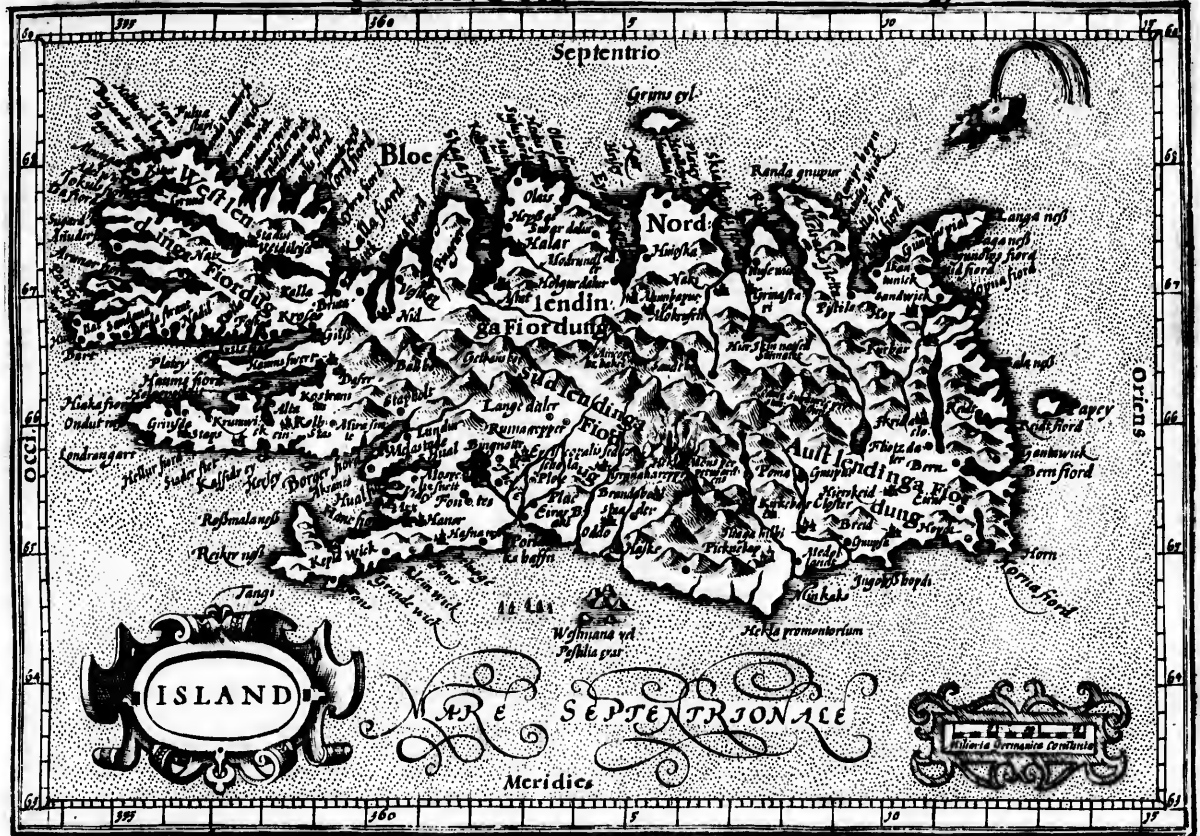
Imperium majus.

Dividitur

maxima, nomen
 clari Insula. Ple-
 ue medium po-
 cadibus à Solino
 nafi totius Orbis
 fuerit, dubitat
 etiores. Perique
 antzius, Milius
 o primo, ut no-
 gus scriptorum
 abet inclemens,
 venti Circii: qui
 ea, neque illum
 sere, ut nisi pe-
 nullum jumen-
 item. Catellos
 i, agnellis & por-
 bicantibus cau-
 insulam ferre Ar-
 (quod interdum
 ragii instar ad hæc
 est Regno Nor-
 Quâ ratione Rex
 eisque nunc obe-
 e. Tempore Ha-
 empe regularum
 arunt, atque pa-
 le: circa annum
 n & nomina. Pri-
 videtur fuisse,
 i Frislandiæ Rege
 am.

Dividitur

ISLANDIA.

ARE SEPTENTRIONALE

Fons.

Dividitur verò Insula univerſa in totidem partes, quot ſunt Mundi cardines. Orientalem vocant *Auſtlandinga-fiordung*, Occidentale *Weſtlanding-fiordung*, Septentrionalem *Nortlandinga-fiordung*, Meridionalem *Snydlandinga-fiordung*. Urbibus carent, montes pro urbibus habentes. Fons hîc qui fumigantis aquæ vitio nativam rei cuiuſlibet originem demolitur: & quicquid fumi huius exhalatione reſpergitur, in lapideæ naturæ duritiè tranſmutatur, formâ dumtaxat ſuperlute. Eſt & fons peſtilentis undæ, quem qui guſtaverit, perinde ac veneno proſternitur. Sunt latices cerealis poculi proprietatem imitantes. Oceanus autem Septentrionalis in quo hæc Insula ſita eſt, tantam Piſcium copiam ſubminiſtrat, tantamque Reipublicæ Iſlandicæ utilitatem præſtat, ut non multorum Hominum, ſed totius Inſulæ ſalus & fortunæ inde pendere videantur: inde enim omnes aut vivunt, aut victum quærunt, familiâſque ſuſtentant. Hic ſi velim huius Maris Piſcium genera omnia recenſere, tempus me deficiat. Aliquot verò rariora non abs re fuerit commemorare. Inter quæ Piſcis *Nabud*: Huius carnem ſi quis comedat, ſtatim moritur: habetque dentem in interiori capitis parte prominentem ad ſeptem cubitos. Hunc quidam pro Monocerotiſ cornu vendiderunt. Creditur venenis adverſari. Quadraginta ulnarum longitudinem habet bellua. *Roider*, centum triginta ulnarû eſt, caret dentibus. Ejus caro eſui accommodatiſſima gratiſſimâq; pinguedo multis morbis medetur. *Catu Britannicum*, longitudine triginta ulnarum: dentibus caret, linguamq; ſeptem ulnarum habet. Eſt & maximum *Cætorum* genus quod rarò apparet, Inſulæ magis quàm Piſci ſimile. Inſequi minores Piſces præ corporis illa immani mole nequit, capit tamen illos ſuâ quadam arte & aſtutiâ. Alius item piſcis *Scanturvalur* diſtus, torus cartilagineus, Raiæ aliquo modo ſimilis: ſed infinitis modis major, Inſulæ ſpeciem cum apparet, præ ſe fert, aliſ naves evertit. Sunt & *Scenunt*, Boves marini, colore grifeo: & alii. Ad montes tranſeo. Iſlandiæ (inquit Georgiuſ Agricola) tres ſunt Montes elati in Cælum, quorum vertices perpetuâ nive candent, radices ſempiterno æſtuant igne. Primus vocatur *Hecki*, alter *Crucis*, tertiuſ *Helga*, id eſt ſanctuſ. Ab Heclâ non longe abſunt fodinæ Sulphuris, pæne nunc Incolarum mercimonium, & vectigal Inſulæ: Mercatores enim naves eo onuſtas evehunt. Mons ipſe cum furit, ut horribilia tonitrua inſonat, projicit ingentia ſaxa, Sulphur evomit, cineribus egeſſis omnia longè latèque complet, ut ad viceſimum lapidè terra coli non poſſit. Qui naturam cauſâq; ejus incendiî curioſiùſ contemplaturi propiùſ ad montem accedunt, facilè unâ aliquâ latente voragine vivi abſorbentur: nam & multæ ſunt, & cineribus ita tectæ, ut nemo ſibi cavere poſſit. Locum propterea vocant carcerem ſordidarum animarum. Accedit huc, quod quem glacies ſoluta totò octo menſe magnis molibus littori undique allidatur, horrendum ſonum edat, quem Incolæ dicunt animarum eſſe ejulatum & quiritationem. Ejuſdem naturæ aliuſ mons nomine *Helga*. Hic mons anno 1581, teſte Iona, tanto fragore & tonitru igneſ & ſaxa eructavit, ut inde ad octoginta milliaria grandiores machinæ bellicæ explodi putarentur. Apud hunc vorago quædam, ubi ſpectra ſe offerunt, congreſſibus hominum tam manifeſta, ut tanquam viventes accipiantur ab ignariſ mortis illorum: nec deprehenditur error, priùſ quâ diſparuerint umbræ. Sed hæc aut fabuloſa ſunt, aut certè Dæmonum ludibria. Ipſe Ionas fabuloſa putat. Cræſiuſ Iſlandoſ ſpecuſ plerumque habitare ſcribit, ad montium latera excavatiſ manuſunculiſ. Quod idem quoque

Mare.

Montes.

que Ola
Jonas, di
Duoſ ha
Munk
auctoriſ
Epiſopi a
nali. Ac u
alere & e
vitam ag
diximus,
acceperit
turam ev
Reſ major
plurimur
utuntur:
huic m:ſe
Lubecentiſ
deſerunt t
argentum
cum (vult
pelles, Vu
ſub dio co
butyri ſal
Sed lult

que Olaus asserit, in primis tempore brumali. Ex ossibus Piscium domos exstruunt, penuriâ lignorum. Contrâ Ionas, dicit hic Templâ & domicilia exitare fatis multa ex ligno, cespite, & faxis fatis magnifica & sumptuosa. Duos habet Insula Episcopatus Cathedralis, *Holm*, sub quo sunt Monasteria *Pingora*, *Remsted*, *Modur*, *Munkeniere*: *Schalhol* cui Monasteria subsunt *Uidey*, *Pyrnebar*, *Kirckebar*, & *Skjdt*. Ex Velli huius tabulæ auctoris tamen scriptis intelligitur novem in ea esse Monasteria: & Templâ præterea trecenta viginti novem. Episcopi autem ex Academiâ Hassnensi eò mittuntur, quorum alter Boreali Insulæ parti præest, alter Meridionali. Ac uterque Gymnasium publicum ædibus adjunctum habet, in quo viginti quatuor pueros suo sumptu alere & erudire tenetur. Incolæ communi tecto, victu & strato gaudent cum Iumentis. In simplicitate sanctâ vitam agunt, cum nihil amplius querant quàm quæ Natura concedit. Nam & Montes habent pro Oppidis, ut diximus, & fontes pro delitiis. Beata gens, cujus paupertati nemo invidet, & inde beator quod Christianismû accepit. Sed Mercatores Angli & Dani quiescere gentem & suo contentam esse non sinunt. Nam ob piscaturam evchendam, Insulam hanc frequentantes, cum mercibus omnigenis vitia quoque nostra invexerunt. Res majorum memorabiles carminibus celebrant, vel scopulis insculptas vindicant ab oblivione. Piscibus ut plurimum victitant, quibus quoque exsiccatis & contusis, tanquam in farinam redactis, loco panis in mensâ utuntur: lauriores autem panem bis cocto. Potus olim aqua, ditiorebus lac: nunc autem fruges aliunde a Jatas huic miscere didicerunt; & simplicis undè, postquam exteri cum iis negotiari cœperunt, oderunt haustum. Lubecentes enim, Hamburgenses, & Rostochiensis quotannis hanc Insulam navibus suis frequentantes eò deferunt farinam, panem, cerevisiam, mullum, vinum, pannos Anglicos, lintea, ferrum, chalybem, aurum, argentum, mulierum vittas & ligna in usum ædificiorum & navigiorum: exportant pro his pannonum Islandicum (vulgò *waum*) magnas sulphuris effossi moles, Pisces induratos, butyrum, sebum, vellera, ferarum pelles, Vulpes, Falcones albos, Equos, & alia istiusmodi. Piscium hîc tanta copia, ut eorum strues altissimas sub dio continent, atque ita venum exponant, altitudine interdum ipsâ ædium tecta superante. Tanta etiam butyri salis copia, ut cistis odoratis recondant longitudine pedû quadraginta, altitudine 5, præter usitata dolia. Sed lubet Erasmi Michaëlis versus, quos habet lib. 3. rei Nauticæ de Islandiâ adjicere:

Opera publica & privata.

Mores.

Vitus.

Mercimonia.

*Ultima Parvbasia Islandia spectat in Arctos,
Sub Caurum porrecta gradus: non devite tantum
Lata solo, cum vel cæcis oclusâ cavernis,
Sulphuræstiva coquit mixtisq; extrudit arenis:
Pabula vel lavis pecori gravissima pratis
Fundit, & oppletas investit gramine valles:
At vicina etiam solidos cum litorea pisces
Nec numeris, nec mensurâ, sertisve ferendas*

*Nominibus stripat, ratibusque immittere certat.
Proventu siquidem vario eum excefferit, uno,
Hoc vincit raman, & cumulado Pisce redundat,
Aut a opibus fortesque animis complexa colonos,
Cujus & in Notios que pars jacet obvia ventos
Aestuat æternis per aperta foramina flammis,
Eructatque globos cinerum, strepidoque boatu,
Hecla tonans inter sparsâ pice Sydera lambit.*

D ij

BRITANNIA

Britannicæ Insulæ, Anglia, Scotia, & Hibernia,

cum Insulis circumjacentibus.

Regio.
Nomina à qui-
bus & cur vocata.

BRITANNIA omnes Insulas, quæ inter Hispanias & Germaniam magno terrarum spacio Gallia prætenduntur, suo nomine complectitur. Eam nuper Lhuyddus Prydaniam, Th, Eliottus Eques Britannus *Prydaniam* dici voluerunt, sed studio magis contentionis, quam veritatis incitari, contra Aristotelis, Lucretii, Julii Cæsaris, & aliorum veterum scriptorum authoritatem ac fidem. Quia autem olim Britanni omnes se glasto inficerent, quod cœruleum efficiebat colorem, ut hoc horribiliore in pugna aspectu essent: iidemque quicquid depictum & coloratum *Brith* patriâ & antiquâ linguâ appellarent: rectè quidam statuunt Græcos (qui primum hoc nomen ita conceperunt) ab Incolis *Brith* & *Briton* appellari accepissent, ad *Brith Tanta*, quod regionem significat, addidisse: & ideo Britanniam regionem Britonum, id est, pietorum & coloratorum dici, non aliter atque Mauritania Mauri, Lusitania Lusi, & Aquitania aquarum regio nominatur. Britanniam autem omnibus cœli ac soli bonis natura donavit, in quâ nec rigor est nimis hyemis (ut habet Panegyricus Constantino dictus) nec ardor æstivus: in quâ segetum tanta fertilitas, ut numeribus utriusque sufficiat, & Cereis & Liberi: in quâ nemora sine innumerabilibus bestijs terra sine sepe penibus noxiis. Contrâ, pecorum numerum innumerabilis multitudo, lacte distenta & onusta velleribus; certè quod propter vitam diligitur, longissimi dies, & nulle sine aliqua luce noctes, dum illa littorum extrema pluvies non attollit umbras, noctisque metum cœli, & siderum transitu aspectus, ut Solipse qui nobis videtur occidere, ibi apparet præterire. Inter omnes Britannicæ Insulas duæ reliquas magnitudine longè præcellunt: *Albion*, sub quâ Anglia & Scotia continentur, & *Hibernia*. Prima magnitudine est *Albion*, quæ nunc sola nomen Britannicæ retinet, quod antea omnibus erat commune. Atque hoc nomen magis è libris eruitur quàm in communi sermone usurpatur, nisi quod Scoti se *Albion* & suam regionem *Albin* adhuc vocent. De nomine autem *Albion* non multum laborandum, quod huic Insule inpositum Græci ad differentiam, cum circumvicinæ Insulæ omnes Britannicæ vocarentur. A Græcorum enim vanitate, fabulositate & defultoriâ illâ in fingendis nominibus levitate enatum videtur. Cum enim illi Italiam ab Hespero Atlantis filio Hesperiam, Galliam à Polyphemi, Gallatiam &c. fabulosè dixerint: hanc Insulam à Albione Neptuni filio Albionem etiam fabulosè denominasse, vero non absurde videntur: quod Perottus & Lilius Giraldus prodiderunt. Alii ab $\alpha\lambda\phi\omega$ malunt deducere, quod teste Iestio, album Græcis sonat, inde & Alpes appellatæ. Figura ejus triquetra est, Siciliæ maxime similis, nam in tres diversos angulos sese cuneat. Promontorium primum Occidentem versus Angli vocant *The cap of Cornwall*. Secundum Cantium quod Orientem prospicit, Anglis *Northfoland*. Tertium Orcas sive Farvillum quod longè in Septentrionem extenditur, Scotis *Dungisbehead* dictum. Livius & Fabius Rusticus eam oblonga sentula sive bipenni assimilavere. Ab Occasu, qua Hibernia sita est, Vergivus Oceanus irrupit, à Septentrione, vastissimo & aperitissimo Hyperboreo Mari puifatur, ab Ortu qua Germaniæ præteditur, Germanico, à Meridie qua Gallia opponitur, Britannico urgetur.

Cœli temperies.

Soli fertilitas.

Animalium

varietas.

Albion Insula.

Figura & situs.

getur. Diodorus libro sexto ambitum ejus scribit esse duorum & quadraginta milliū stadiorū. Martianus: *Britannia* inquit, *longa millibus octingentis, lata trecentis, circumitu tricis octies viginti quinque millia tenet*. Nugge. Doctissimus & accuratissimus scriptor Camdenus hanc rationem inivit, à Tarvisio promontorio ad Belerium, itinere ob sinuosos littorū tractus curvato, millia passuum sunt DCCCXII: inde ad Cantium CCCXX millia: deniq; à Cantio ad Tarvisiū DCCIIII millia. Quæ summa est MDCCCXXXI millium passuum. Hæc Insula olim in duas partes divisa fuit, teste Ptolero magnæ constructionis lib. II: ubi Insulam universam in *Britanniam magnam* & *parvam* dispescit. *Magnam* vocat citeriorem ejus partem ad Meridiem: *Parvam* verò ulteriorem ad Septentriones. Romani verò ulteriore parte neglectâ, quia, ut inquit Appianus, *illis utilis esse non poterat*, citeriorem in provinciam jam redactam primum duplicem fecerunt, *Inferiorem* & *Superiorem*, ut ex Dione colligitur. Angliæ enim partem citeriorem cum Walliâ *Superiorem*, ulteriorem & Septentrionalem *Inferiorem* vocat. Postea in tres partes descripserunt, ut ex Sexto Rufo liquet, in *Maximam Casariensem*, *Britanniam Primam* & *Britanniam Secundam*. Postremò, cum Imperii Romani formula indies immutaretur, Britanniam quinque partitam fecere, *Britanniam* nimirum *Primam*, *Secundam*, *Maximam Casariensem*, *Valentiam*, & *Fleviam Casariensem*. Atque hæc quidem fuerunt sub Romanis ipsius Britannix divisiones. Nonnulli universam Insulam olim fuisse in tres partes divisam scripsere, nempe in *Loegriam*, *Cambriam* & *Albaniam*. Sed hanc recentiore esse divisionem credit Camdenus, ut quæ à tribus populis, Anglis, Cambris & Scotis, qui postremò Insulam inter se diviserunt, videatur enata. Postea in duo Regna, nempe Angliam & Scotiam, divisa est Insula: quæ postmodum sub Jacobo 6 unita hæc duo sunt Regna, & tota Insula *Magna Britannia* appellata. Vastissimo autem & apertissimo Oceano, ut supra docuimus. Britannia undiq; circumfunditur, quem B. Basilius *Mare magnum*, & *navigantibus horrendum* dixit. Latè certè modò campos vicinos inundat, modò refugit & nudat, & ut cum Plinio loquar, in magnitudine hac apertâ, Lunæ vim laxè grassantis efficacius sentit, tantaq; vi semper immititur, ut non solum flumina retrogat, sed aut terrestria deprehendat animalia, aut marina destituat. Tantùmque erat vel hoc mare hyeme navigare, ut Iul. Firmicus in libello de errore prophetiarum religionum ad Constantem & Constantium Imp. exclamarit: *E. me (quod nec factum est aliquando, nec fiet) tumentes, & savientes undas calcastis Oceani Britannici, sub remis vestris incogniti jam nobis penè maris unda contremuit, & insperatam Imperatoris faciem Britannus expavit. Quid amplius vultis? virtutibus vestris victa Elementa cesserunt.* De commoditatibus quas hoc mare præstat, de tempore quo terras fovet, de vaporibus quibus aërem nutrit, & agros irrorat, de piscibus varii generis, Salmonibus, Passeribus, Paguris, Asellis, Halecibus & c. quorum infinita examina alit, nihil attinet dicere: Margaritæ tamen non sunt silentio prætereunda, quas rotundâ specie mari Britannico gregatim natate duces sectantes, more apum Iubas memorat. Meminit & Marcellinus. Hari spe Casarem Britanniam petiisse author est Suetonius. Atq; hæc de Albione, nunc reliquas præcipuas percurramus. Inter omnes longe præcellit Hibernia, de quâ nihil hic, de eâ in propriis quas occupat tabulis, dicturi Eam sequuntur *Orcades*, nunc *Orkney* xxx. plus minus, Insulæ, modicis inter se discretæ spatii, quas ita appellat quædam

Mare.

Commoditates.

Orcades.

dam antiqua membrana, quasi *Argath*, id est, *scora Getas*, ut ibi exponitur: Camdenus malit supra *Cath*, objacer enim *Cath* regioni Scotiae, quam ob promontorium *Cathness* nunc vocant, cujus Incolae *Carim* pro *Cathini* perperam Ptolemaeo nominari videntur. Solini ætate homine vacarunt, & junceis herbis inhorruerunt, nunc vero cultæ sunt, sed sine silvis, hordis & sars feraces, tritici & arborum omnino indigæ. Serpens in eis nullus aut venosus animal. Animalium greges numerosissimos nutriunt: Lepores, Cuniculi, Grues & Cygni hic multi. Copiosa item in his piscatio est, ex qua Incolæ non parum emolumenti capiunt: Iulir Agricola classe primus Britanniam circumvectus Orcadas ad id tempus incognitas, invenit domuitque, tantum abest ut Claudius devicerit, (quod Hieronymi Chronicis asferitur.) Deinde vero cum Romanorum concideret in Britannia Imperium, Pictorum sedes fuerunt. Postea in Norwegorum potestatem & Danorum deveniunt: unde Gothice loquuntur Incolæ: & demum Christiernus Rex Dania pacta pecunia, Anno MCCCClxxiiii omne jus suum in regem Scotiae transtulit. Harum autem præstantissima *Pomonia* Episcopali cathedra celebris; a Solino *POMONA* diutina ob diem prolixitatem vocata, hodie *Mainland* incolis, quasi continens esset. Stanni & plumbi ferax, ac sede Episcopali in *Kirkwale* opidulo, & duobus castris ornata. *Oceis* etiam inter has a Ptolemaeo recensetur, quam *Heth* nunc dici conjectat Camdenus. An vero *Hey*, quæ inter has numeratur Plinii *Dumnam* dicam, inquit idem Camdenus, nondum statui. Certe si non sit, malim *Faire Yle*, i. *Insula pulchra*, cujus opidum quod habet unicum *Dumno* dicitur, *Dumnam* exiltimare, quam cum Becano *Wardhuys* in Lappelandia censere. Hactenus ille. *Zelandiam* quoque unam earum nominat Ioannes Major, quinquaginta mille passibus in longum expositam. Incolæ porro harum Insularum cum abundantia hordei potentissimum conficiant porum, & omnium mortalium sint bibacissimi, nullum tamen in eis unquam ebriū, aut mente alienarum, nullum amentem aut stolidum visum esse testatur Boëtius. His proxime *Hebrides* Insula numero xliiii, quas Beda *Mevanias*, Ethicus *Betoricæ*, Giralbus alibi *Inchades & Leucades*, Scoti *Westerne Iles*, i. Occiduas Insulas: Ptolemæus cum Plinio & Solino *Ebudæ* vocat. Harum triginta esse Plinius scripsit, sed quinque recenset Ptolemæus. Prima *Ricina* est, Plinio *Ricinea*, Antonino *Riduna*, nunc *Racine*. Insula hæc exigua est objecta Hiberniæ. Proxima *Epidium* est nunc *Ilu* (teste Camdeno) Insula satis ampla, & campestri planicie ferax. Inter hanc & Scotiam *Iona* interjacet, Bedæ *Hy & Hu*, situ plano gaudens, in qua Episcopalis est sedes, in *Sodore* opidulo, unde Insulæ omnes *Sodorenses* etiam dicte fuerunt, quod in ejus diocesi censentur; celebris autem est Regum Scotiae sepultura. Inde *Maleor* est Ptolemæi, nunc *Mula*, cujus Plin. meminit, cum inquit *Reliquarum Mellæ xxv mill. pass. amplior prodiunt. Hebudæ* Orientalior nunc *Skie*, deinde Scotiae littori longe obtenditur, & *Hebuda* Occidentalior magis in Occasum divergens, nunc *Leiva*, cui præest *Mac cloyd*, & in antiquo Manniæ libro *Lothm* dicitur, monticulis prærupta, saxosa & raro cultore, sed omnium amplissima, a qua exiguo Euripo *Enji* disjungitur. Ceteræ præter Hyrtham ignobiles sunt aut saxis aspera, aut cautibus invia; & vix virenti cespite vestitæ. Sequuntur *Mona* & *Vectis* de quarum altera, in tert. Tabula Angliæ, de altera in septima agemus.

Solis fertilis.
Animalium
varietas.

Imperium ma-
jarum.

Hebrides, earum
nomina.

Regio.
Nomina prisca
& recēta, a qui-
buz & variis.

HIBERNIA Insula sequitur, Orphæo, Aristoteli & Claudio *Ierna*, Iuvenali & Mela *Iuerna*, Diodoro Siculo *Iris*, Eustathio *Vernia* & *Bernia*, incolis *Erin*, Britannis *Iverdon*, Anglis *Ireland*. Unde hæc proflexerint nomina, variæ ut in re obscura subinde enatæ sunt opinioniones. Hiberniam alii ab Hiberno

Duce Hispano, qui primus magna Hominum coacta multitudine, eam occupavit, dictam volunt: ab Ibero fluviò alii, quod illius accolæ primi Insulam habitaverint; alii ab hiberno tempore, quia ad Occidentem vergit: Eulogii author ab Iralpho Duce. *Hibernia* & *Iuerna*, proculdubio ab Orphei & Aristotelis *Ierna* dimanarunt: *Ierna* autem illa, *Iris*, *Iverdon*, & *Ireland*, ab Incolarum *Erin*. Ab *Erin* ergo gentis vocabula etymon petendum.

Hic Camdenus quid opinione augurari possit se habere negat: nisi forsitan, inquit, sit ab *Hiere* Hibernica voce illis Occasum, sive plagâ Occidentalem sonante, unde *Erin* quasi Occidentalis Regio deducta videatur. Protenditur hæc Insula ab Austro in Aquilonem, forma lenticulari, sive ovali, non viginti dierum navigatione, ut Philæmon apud Ptolemæum tradidit, sed cccc tantum mill. pass. Latitudine vix cc implet. Ab Ortu

Situs.

habet Britanniam, a qua Mari Hibernico & unius tantum diei navigatione discluditur. Ab Occidente vastum Oceanum. A Septentrione, qua Oceanus Deucalidonius quem Ptolemæus vocat *Hyperboreum*, irrumpit, habet Islandiam: ab Austro respicit Hispaniam. Huius Insulæ est saluberrimus, Cælum mite, clemens, blandum, nam neque estivo calore Incolæ ad umbras & noxa opaca impelluntur: neque frigore ad focos; semina tamen ob

Cæli temperies.

Autumni humiditatem rarius maturefcunt. Hinc Mela scribit, Cælum ad maturanda semina iniquum habere. Salubritate tamen & serenitate aëris multum Britannicæ præstat. Terræ motus hic nunquam, vix semel in anno tonitru audies. Regio gleba præpingui, uberique frugum proventu felix est: pasceus tamen quam frugibus, gramine quam grano fecundior. Tritici namque grana sunt hic contracta & minuta, & vix alicujus vanni beneficio purganda. Quod ver gignit, æstas nutrit, vix in messe pluvialis aquositas colligi permittit. Æolicis namque flatibus, & pluvialibus inundationibus præ aliis terris hæc exuberat. *Verum* (ut inquit Mela) *adeo luxuriosè*

Animalium va-
rietas.

herbis non lætis modo, sed etiam dulcibus, ut si exigua dies parte pecora se impleant, & nisi pabulo prohibeantur, diutius pasta dissilant. Quod etiam Solinus de hac Insula testatur. Hinc pecorum infinita multitudo, primæ & præcipuæ Incolarum opes, Ovium etiam greges plurimi, quas quotannis bis tondent. Equi item optimi (*Hobies* vocantur) quibus non idem qui cæteris in cursu gradus, sed mollis alterno crurum explicatu glomeratio. Nullum ibi reptile degit, nullus Serpens, privilegio cum Creta communi: sæpe etiam illuc de Britannia allati Serpentes, mox ut proximantes terris odorem aëris illius atraxerunt, intereunt. Beda testis est, vidisse se, quibusdam a Serpente percussis rasa folia codicum ex Hibernia a sportatorum propinata esse, & continuo totam vim grassantis veneni, tumoremque inflati corporis recessisse. Falcones præterea, Accipitres & Nisòs, præ aliis regionibus copiose producit. Aquilarum quoque non minor hic copia, quam alibi milvorum. Tanta vero multitudine se Grues ingerunt, ut uno in grege centum frequenter reperias. In Boreali plaga Cygni etiam abundant. Ciconiæ vero per univèrsam Insulam rarissimæ sunt, & illæ nigrae. Perdices, Phasiani, Picæ & Philomelæ deesse dicuntur.

Apum

rna, Diodoro
 unde hac
 alii ab Hiberno
 volunt: ab
 Occidentem
 otelis Ierna di-
 abula etymon
 fit ab *Hiere* Hig-
 gio deducta vi-
 venti dierum na-
 mplet. Ab Ortu
 Occidente vastum
 , irrupit, ha-
 mens, blandum;
 mina tamen ob-
 niqum habere.
 ix semel in anno
 m frugibus, gra-
 ius vanni bene-
 tit. Æolicis nam-
 (la) adeo luxuriose
 dibentur, diutius
 , primæ & præci-
 timi (*Hobies* vo-
 meratio. Nullum
 allati Serpentes,
 quibusdam a Ser-
 vim grassantis ve-
 gionibus copio-
 titudine se Grues
 t. Ciconiæ ve-
 deesse dicuntur.
 Apum

Apum tanta multitudo, ut non solum in alveariis, sed etiam in arborum truncis & terræ cavernis reperiantur. Scribit etiam Giraldus de avibus præ cæteris hoc memorabile, ex lignis quibusdam in mari temere natantibus, gummi primum effluere: hoc gummi postea in crustam indurescere, intus nasci animalcula, quæ primum vitam, postea rōstra, pennas, alas concipiunt, denique velin aëre volitent, vel aquis innatent, neque aliter generari hoc animal. Sylvester Giraldus quem dixi, testatur se istiusmodi aves per multas vidisse semiformatas, rostro ex testulis pendentes, quæ si perfectæ fuissent, reliquarum more volitassent. Sunt & aves, eodem teste, biformis naturæ, quas Aurifrisios vocant, plurimæ, Aquila quidem minores, Accipitre majores, quibus alterum pedem unguibus armatum, apertum & rapacem: alterum vero clausum & pacificum, solumque natatui idoneum, naturæ ludentis opera contulit admiranda. Sunt & aliæ quas Martinetas vocant, Merula minores, in modum Coturnicum curatæ, sed albo ventre nigroque dorso degenerant. Mirum de his aviculis, quia si mortuæ in loco sicco servantur, putrescere nesciunt: & inter vestes aliasve res locatæ, eas indemnes a tineâ conservant. Et quod longe stupore dignius est: mortuæ quoque in sicco suspensæ, rediviva plumarū renovatione singulis annis immutantur. Ferarum quoque omnia fere genera continet. Habet enim Cervos, qui præ nimia pinguedine parum ad cursum apti sunt: & quanto minores sunt corporum quantitate, tanto præcellentius efferrunt cornuum dignitate. Aprorum magna copia est. Sunt & Lepores multi. Sed omnium animalium ferarum & avium corpora, hicquam alibi minora. Est & Taxus, & Mustela. Sed caret Capris, Damis, & Ericiis. Talpæ nullæ vel rarissimæ: sed Mures infiniti. Lupum item, & Vulpem habet. Sed de his satis, ad alia transeo. Hibernia quomdam multos Regulos habuit, nunc autem sub Anglorum regimine & per Proregem quem Dominum deputatū vocat, administratur. Hibernia vero sub dominio Regis Anglorū incidit circiter annū 1175, quo Rodericus Connaciæ Rex, se Regem universæ Hiberniæ nominavit, qui cum totam Insulam subjugare contenderet, bellum continuū cum cæteris Regulis gerebat, ex cuius quidem seditione factum est, ut alii Reguli se sponte, ac sine ulla sanguinis effusione Anglorum Regi Henrico secundo dederint: & inde omnes Hiberniæ Domini dicti sunt usque ad Henricum octavum, qui Rex Hiberniæ ab insulæ Ordinibus & Proceribus declaratus fuit, quia quibusdam seditionis Domini nomen erat invisum. Quatuor in hac civitates præcipuæ, *Dublinia* totius Hiberniæ Metropolis, Sedes Regia & Archiepiscopalis, Comitatusque titulo exornata. Secundas partes tenet *Waterfordia*, tertias *Limericum*, quartas *Corcagia*. Sunt & alia ibi opida ac municipia satis magna, de quibus in particularibus descriptionibus fusius. Lacus quoque plurimos hac terra habet, inter quo lacus est in Hultonia ab Erno lacu xv mill. distans, de quo suo loco fusius. Super *Armacum* urbem stagnum est haud amplum, in quod si hastam defixam aliquot menses relinquant, pars ea quæ luto inhæsit ferrea, quæ aquæ immersa saxea, exitans lignea futura sit. Est & *Erno* lacus, qui xxx mill. pass. in longitudine, xv in latitudine diffunditur, silvis opacis coronatus, & adeo piscosus, ut piscatores nimiam frequentius piscium copiam, retiumque rupturas, potius quam defectus conqueantur. Fluminibus item egregiis scinditur & rigatur Insula: quorum nomina hæc sunt: *Avensius*, *Dubel* perfluens, *Boandus*, per Mediam, *Banna* per Ultoniam:

Imperium ma-
jorum.

Urbes.

Lacus.

Flumina.

per Connaciam, *Limus*; & *Moadui*, per Kenelcuilliam, Slicheiam, & Samairam: *Modurnus* vero & *Furnus* per Keneleoniam, & alia plurima. Inter omnia vero flumina Hiberniæ non immerito principarum *Symenus* obtinet, tam quantitatibus suæ majestate longisque terrarum excursibus, quam secundissima piscositate. Cæterum flumina & Lacus suis sibi innatis foecunda sunt piscibus. Terra inæqualis est & montosa, mollis & aquosa. In summis Montium verticibus stagna reperies & paludes. Pecore Montes, nemora Feris abundant. De mari quod Hiberniam & Britanniam interluit sic scribit Solinus: *Mare quod inter Hiberniam & Britanniam interluit, undosum & inquietum toto in anno, non nisi æstivis pauculis diebus est navigabile.* Sed errat. Satis enim tranquillum est, nisi ventorum vi agitetur. Et non solum æstate, sed etiam summa hyeme, vectores ulro tranque navigant. Marinis autem piscibus per omnia latera maritima, satis abundat. Habet Hibernia in univèrsùm Comites triginta tres. Archiepiscopos quatuor. *Armachiensem* totius Hiberniæ Primatem: *Dublinensem* Hiberniæ Primatem: *Cassitensem*, & *Toumensem*. Et hi quatuor viginti novem Suffraganeos habent. Hibernia ex Incolarum moribus in duas partes distribuitur. Qui enim legibus teneri reculant & incultius vivunt *Irishie*, & vulgo *Wild Irish*, id est, sylvestres Hibernici vocantur. Qui vero legum potestatem sanctam habent, & judiciis se siliunt, *Anglo-Hibernici* dicuntur, & eorum regio *The English Pale*: Anglice, naturaliter & incorrupte loquuntur; Hibernice tamen norunt, propter quotidiana commercia. Hibernici primarios quosdam Tyrannos habent, quorum imperio plures tenentur: sub Anglico jure & imperio, nisi simulare & quamdiu Angli milites eorum territoria depopulantur, non vivunt. Iudicia tamen propter deprædationes frequentes, & furta nocturna certis temporibus & locis constituunt. Illic reorum qui accusantur, proprium est: Nego. Si convincantur, ad litem æstimandam quosdam arbitros, quos illi *Brehorios* appellant, adhibent. Isti sunt ex una familia profeminati, qui quamvis intelligentiam juris non habcant, vulgo tamen propter arcanam quamdam scientiam ac moribus acceptam, quasi divini habentur. Militia eorum partim equestris, partim pedestris est. Equites habent Equos valde tractabiles, quos sine ullis adminiculis, etiam loricate insiliunt. Hastas bene ponderosas circa medium manibus præhensas supra capita in hostem vibrant. Inter pedites quidam sunt sagati milites valde robusti, quos *Galeglacios* vocant, & tela pedalia securibus similia, eaque gemina, cultris tonforiis acutiora, longiusculis hastilibus affixa gerunt, & totius Hibernici belli fundamentum ac robur sunt. Secundum loci obtinent Pedites levis armaturæ machærophori, qui *Karni* dicuntur, & neminem occisum putant nisi capite truncatum. Tertio loco sunt cursores, quos *Daltinos* vocant, qui inermes incedunt & ministris se præbent equitibus. Totus autem tam equitatus quam peditatus, quoties ad manus venit magna voce *Pharro Pharro* inclamat: & tibia utriculari loco tubæ utitur. Cæterum Hibernici magnifice & opipare. Nam licet delicatis Artolaganis minime abundant, nec etiam ulla urbana in epulis lautitia adhibeatur, mensas tamen habent, Bove, Porco, & aliis cibariis, prout tempore observatio exigit cumulatissime instructas. In epulis accumbunt lectulis positis. Primus in mensa locus tribuitur Matri familias, talari tunica, & sæpe crocota, bene manicata amictæ.

Hibernię II Tab. in qua Ultonia, Cōnacia, Media, & pars Lagenię.

U L T O N I A.

HIBERNIA in genere descripta; antequam ad specialem singularum partium delineationem me accingam, operæ precium putavi primum, distributionem ejus proponere. Hibernia in quinque partes seu Provincias dividitur. In *Lageniam* quæ ad Orientem est Angliæ proxima: *Connaciam* vel *Connachtiam* quæ ad Occidentem vergit: *Ultoniam* in Septentrionali parte: & *Momoniam*, in Australi plaga sitâ. Quinta pars *Media* appellatur, quæ medio loco sita a cæteris clauditur. In hisce quinque Provinciis alia quædam notabilia territoria ponuntur, ut in *Lagenia* includuntur *Fingalia*, *Offalia*, *Leisia*, *Offiria* & *Ormundia*. In *Media* reponuntur *Slania*, *Foursa*, & *Desunia*. In *Comania* comprehenditur *Clavia*; In *Ultonia* continetur *Uriba*, *Anrimenia*, *Lecalia*, ac *Treconelia*: In *Momoniam* concluduntur *Trippetaria*, *Keis*, *Cosmia*, *Desmondia*, *Tomondia*, nonnullaque alia. Est & alia Hiberniæ partitio quam in Tabula generali etiam attigimus: hæc magna cum cura & diligentia est consideranda, si quis hujus terræ statum cognitum, ac perspectum habere aveat. Quare observare diligenter oportebit, Hiberniam in duas partes distributam esse, in Anglicam & Hibernicam. Hæc Germani & genuini Hiberni, illam Anglorum progenies incolit: eaque portio, plebeio sermone, Anglicam Provinciam nominatur, quod sit Anglorum territoriis, quasi Palis & Septis circumfessâ. Etenim posteaquam Angli Dermicium, ex ædum Regem, Hibernicis hostibus, armis castrisque oppressis, in patriam atq; adeo in Regnum restituerunt: Angli victores sedem stabilem & domicilia certa, in lectis Hiberniæ locis habuerunt: deinde cum inter se & domitos Hibernos, quædam quasi Insulæ divortia fecissent, illam partem, in qua coloniam collocarunt, Anglicam Provinciam appellaverunt. Hac major Lageniæ & Mediæ pars, ac ea Ultoniæ portio, quæ *Viria* dicitur, continetur, sed præcipua Lageniæ particula, quæ *Fingalia* vocatur, *Dublinio*, ad Aquilonarem plagam, finitima, primas tenet; Media secundas. Mercator autem partes priorè distributione a nobis positas, quatuor tabulis luculenter exhibet, ab *Ultonia*, *Connacia*, *Media* & parte *Lageniæ* factò initio. Harum omnium partium, quo ordine ab Authore nostro ponuntur, delineationem, quam potero fidelissime, proponam. Offert se primo loco *Ultonia*. Pars hæc Hiberniæ prima Latine *Ultonia* dicitur, Anglis *Ulster*, Hibernicis *Chi Gully*, id est, Provincia *Gully*, Britannis *Wlſh*. Protenditur ad mare Hyperboreum, & hinc *Buinda* a Media, illinc *Erno* Lacu & *Bannio* fluvio a Connacia dirimitur. Regio ampla, alicubi terax, alicubi macra, viriditate tamen ad aspectum ubique jucunda, & pecoribus refertissima. Ioannes Curtius primus Anglorum hanc regionem aggressus est, & *Duno*, Armachaque expugnatis, universam aut bello, aut deditione complexus est, primitivæ Ultoniæ Comes est dictus, sed cum illi res prospere gesta ita invidiam conflasset, ut ex suis virtutibus, aliorumque vitiiis in exilium ageretur: *Hugo Lacy* qui illum bello persequeretur, datus erat a Rege *Ioanne* successor. Hujus unicam filiam *Gualterus de Burgo* Dominus Connaciæ uxorem duxit, & uxotio jure creatus est *Ultoniæ Comes*, permansitque ille honor in *Richardo* filio, & *Gulielmo Muto* hujus *Ioannis* filio ex *Elzabetha*

Clara

Regio.
Nominata.
Sive.
Soli qualitas.
Imperium.

Clara (hærede altera Gilberti *Clare* fratris sui) qui a suis interfectus Elizabetham unicam filiolum reliquit, quæ Leonello Clarentiæ Duci enupra. Per hujus vero unicam filiam ad Mortuonarios, & ab illis rursum per filiam ad Richardum Ducem Eboracensem Ultoniæ titulus est devolutus, cujus filius Edwardus 1111. Rex Angliæ sacro patrimonio sive Domano, ut vocant, regio adjunxit. Quo tempore cum Anglia in partes discederet, intestino exardescente bello, & Angli qui hic meruerunt, Ultoniarelictæ, domum profecti partes sequerentur, O--Neale, & alii Hibernicæ originis in has regiones involarunt, & ita barbarie efferantur, ut nihil supra. Dividitur in Citeriorem & Ulteriorem. Citerior tres habet Comitatus, *Louth, Down, & Antrim*: Ulterior septem, *Monahan, Tiroen, Armack, Cobrane, Doneygall, Fermanagh, & Cavan*. Ptolemæi vero ætate hanc universam incoluerunt *Voluntij, Darni, Robogdy & Erdini, Voluntij*, unde *Guly, & Vlyster* forsitan proflexerunt, tenuerunt tres Comitatus *Down, Antrim, & Louth*, qui & *Iriel* dicitur, cujus Comitem primum Ioannem *Brimichan*, creavit Rex Edwardus secundus, quod iusto prælio Edwardum Brusium Scotum, qui se Hiberniæ Regem declaraverat, ad *Dundalk* opidum maritimum profligavit, & occidit. Regiones etiam adjunctas infederunt, quarum nomina Latino sermone eloqui vix datur, *Tiroen* scilicet, quam nonnulli *Eugenij terram* latine interpretantur, *Bremy, Tueagh, Mourne*, & regiones illas quas Anglica *Fitz-Visrum* familia occupat, qui nunc degeneres eodem sensu *Mac Mahon*, i. *Urvi filij* appellantur, cum *Kilwarny*, & *Kilulto* silvis densissimis, & Chersonesibus duabus *Lecale & Arde*. Nihil in his memoratu dignum occurrit nisi Hibernicos Regulos commemorare velim. Melioris notæ inter urbes solummodo *Armach* sedes Archiepiscopi & totius Hiberniæ Metropolis, ab *Armacha* Regina sic dictam fabulantur Hibernici: sed *Camdeno* eadem esse videtur, quam *Deamash* vocat *Beda*: & *Ruborum Campum*, ex lingua Scotica sive Hibernica interpretatur. Regio multis & immensis Lacubus interfusa, inter quos *Lacus Eaugh* qui statim ab *Armach*, late diffunditur: & ad Orientem solem *Kilulto, Kilwarney, & Dyffrin*, silvæ impeditiores usque ad sinum illum pertingunt, qui angusto meatu admixta se insinuat, & variis recessibus terram excavat, ut duas faciat Chersonesos, *Lecale* ad Meridiem, & *Arde* ad Aquilonem. *Lecale* totius Hiberniæ longissime in Ortum prominet, extremumque ejus Promontorium, quod nunc nautis *S. Johns Foreland*, Ptolemæo *Ipsium* vocatur, forsitan a Britannico *Ipsa*, quod infimum sonat. In ipsius Isthmo *Dunum* floruit, cujus meminit etiam sed non suo loco Ptolemæus, nunc *Down* vetusta sane memoriæ opidum, sedes Episcopalis. *Arde* è regione jacet tenui alveo divisa, quam *Savagi* Anglica familia jam degener olim occupavit, & in quam *Thomas Smith* Eques Auratus, & Regina a secretis præclaro ausu, sed infesto fato Coloniam non ita pridem duxit: filium enim naturalem, quem præfecerat ex insidiis interceptum canibus objecerunt Hibernici, cujus immanitatis pœnas perditissimi illi rebelles postea gravissimas persolverunt, interfecti, & Lupis in prædam dati. Sunt & alii Lacus, de quibus in generali descriptione mentio a nobis facta est. Inter fluvios primum *Vinderius* fluvius occurrit, qui nunc *The Bay of Knockfergus*, ab imposito epido munito & portu tuto, quem Angli *Knockfergus*, Hibernici *Caregfergus* vocant, id est *Fergus* scopulus, quod nomen a *Fergusio* ibi submerso invenit. Deinde *Banna* eximie, ut inquit *Giraldus*, pulchritudinis fluvius, quod nomen testatur,

Lacum.

Fluvij.

ex Lacu *Eaugh* se in Oceanum duplici ostio transfundit, Salmonibus totius Europæ longe fecundissimus, eo quod ut nonnulli existimant, sit omnium fluviorum limpidiſſimus, cuiusmodi aquis Salmones unice delectantur. Est & *Logia* flu. cuius meminit Ptolemæus, qui nunc *Lough Foile* paulo superius spatioſo ostio in mare prorumpit: & alii. Terra insuper immanibus Silvis umbrosa. *Darn* ultra Voluntios confederunt, ubi nunc *Claneboy*, *Rowrie*, *Glymes*, *Krine*, omnemque tractum maritimum usque ad *Loghshyle* tenuerunt. *Claneboy* lingua Hibernica *Genus flavus*, O-Nealorum fuit possessio, & nequissimi illius rebellis Ioannis O-Neali faro nota, qui inter poeula hic a Scoto-Hibernis ex Hebridibus fuit interfectus: post cuius obitum hunc agrum Gualtero *D'E-wyn*: Efflexiæ Comiti concessit Regina Elizabetha. *Rowrie* sedes erat *Mac-Guillmorum*, non obscuræ in hac ora familie. *Glymes*, id est, *Corvallis*, ad Barones Bissetos quondam spectavit, qui cum Patricium Atholiæ Comitem ob privatas similitates sustulissent ex Scotia huc exulatum venerunt, ac suæ gentis familiam illustrem reliquerunt. Supra has *Glymes*, ex adverso Insulæ quam Ptolemæus *Rigneam*, Angli *Rachynes* vocant, *Krine* sita est *O Cihani* regiuncula quam Banna interluit, & *Logia* nunc *Lough Foile*. Ad quod flumen non obscura supersunt nominis Darniorum vestigia in lacu *Der*. *Robogdii* supra Logiam locati omne Septentrionale illud Hiberniæ littus tenuerunt, ubi *O Dongherty*, obscurioris notæ Regulus multum valet. Inter hos *Rabogh* viculus Episcopalis antiqui *Robogdiorum* nominis expressa retinet vestigia, sed quodnam sit *Robogdium* promontorium, nisi sit *Faire Foreland*, plane se nescire inquit Cædenus. Ab hoc scopufolo tractu extrema reflectitur littora per *Swilby* Lacus ostium, qui Ptolemæo *Argia* dici videtur. Vterius magis ad Occasum *Vennicni* egerunt in *Tireonell*, ubi *Mac Swyry Fayd*, *Mac Swyry Nereoth*, & *Mac Swyry Bannigh* plurimum possident. *Vidnam* flumen quod nunc *Chrodagh*, & *Vennicium* Promontorium quod nunc *Rames head*, & *Boraum* promontorium, quod nunc *S. Heters head* inter hos Itaruit Ptolemæus. A Boreo promontorio unde retrahuntur in Meridiem littora, ubi nunc *O Donel*, *O Buil*, & *Mac Guir* magni nominis Reguli habitant, confederunt olim *Erdini*. Hic est *Erno* Lacus de quo in generali descriptione diximus, & alter xv ab hoc milliariibus ad Arctum distans, in quo Insula cernitur, & in ea ad monasteriolum specus oberfantium nescio quorum spectrorum terrore, & horrendis visis decantatus. Incolis hodie *Ellau* *Fragadory*: id est, Insula Purgatorii, & Patricii Purgatorium nominatur. Patricium enim Hibernorum Apostolum a Deo ardentissimis precibus impetrasse creduli affirmant, ut poenæ, & cruciatus qui impios post hanc vitam manent, ob oculos hic proponerentur, ut insita suis Hibernis peccata, & gentilium errores facilius extirparet. Cæterum cum *Reglis* hic locus in Patricii vita nominetur, *Regis* alteram fuisse quam Ptolemæus memorat, existimat Camdenus, cui suffragatur apud Geographum situs. Præter hoc Patricii, etiam aliud in hac Insula Brendani Purgatorium fuisse perhibent. Hi sunt antiqui Ultoniæ incolæ, quibus tandem permitti Scoti, hinc Scotorum nomen in Borealem Britanniam plagam transvexerunt. Archiepiscopus unus in Ultonia, qui sedem suam habet Armachæ. Hos habet Suffraganeos Episcopos, *Maeth* & *Deren*, *Ardach* & *Apde*: *Kilmore*, *Clogher*: *Downe*, *Cuner*: *Kloncknos*, *Raboo*, forte *Rapo*: *Dromoore*. Regio hæc ut sine subactiōe inhorrescit, ita Incolarum ingenia sine humaniori cultura maxime efferantur.

CONNACIA.

Regio.
Nomina.

Soli qualitas.

Imperium majorem.

Opida.

CONNACIA secunda Hiberniæ pars, aliis *Connachtia*, Anglis *Connagh*, & Hibernis *Connaghby* dicitur. Ad Occasum vergit, Seno flumine, *Banna*, & Oceano inclusa. Hanc antiquitus Ptolemæi ætate *Ameri* & *Nagnate* totam infederunt. Tam arcta verò cognatio inter *Nagnatas* & *Connaghby* intercedere videtur, ut vel *Connaghby* inde enatum, vel hoc nomen *Nagnate* à *Connaghby* detortum existimare liceat. Nisi quis à *Nagnata* portu cuius meminit Ptolemæus *Connaghby* factum suspicetur, & inde regioni nomen impositum. Portus enim *Chon* patria lingua dicitur, cui si addas *Nagnate* à *Connaghby* non multum abluet. Cæterum regio ut alicubi læta, & ferax, ita suburbis quibusdam locis, herbis tamen, quos à mollitie *Boghes* appellat, ut reliqua passim Insula, periculosa, & sylvis opacioribus & crebrioribus condensâ. Ora autem maritima multis sinibus, & navigabilibus alveis pervia accolæ ad navigationes quodâmodo invitât, & provocat, sed innatâ desidia dulcedo ita detinet, ut ostiatim malint victum quarere, quàm honestis laboribus paupertatem repellere. In Hibernicis proditum est historis *Turloghum O-mor O-conor* huic regioni cum Imperio olim præfuisse, totamque inter duos filios, *Cahelum*, & *Brienum* divisisse. Advenientibus vero in Hiberniam Anglis *Rothericus* præfuit, qui Hiberniæ Monarcham se dixit, sed ille mole Anglici belli imminentis territus se in *Henrici* nostri secundi fidem, non tentata Martis alea, contulit. Cum autem statim à fide deficeret, *Milo Coganus* primus Anglorum *Connachtiam*, sed irrito incepto, aggressus est. Postea *Guilielmus* filius *Aldelmi*, cuius posterî de *Burgo*, & *Bourki* Hibernice vocantur, *Gilbertus* de *Clare* Comes *Glocestrensis*, & *Guilielmus* de *Bermingh-am*, primi Anglorum hanc regionem perdomuerunt, & ad humanitatem imbuerunt. *Bourki* vero sive de *Burgo*, & eius posterî totius *Connachtia* Domini appellati, hanc Provinciam curâ *Vtonia* diu summa tranquillitate administrarunt, & opimos redditus collegerunt, donec unica *Richardi* de *Utonia* filia *Connachtia*, & *Vtonia* ex affe hæres elocata fuerat *Leonello Clarentia* Duci Regis *Edvardi* tertii. Cum autem ille in Angliam ut plurimum hæretet, & qui illi successerunt *Mortuomarii*, patrimonium in Hibernia negligentius haberent, *Bourki* affines, quos illi suis terris præfecerunt, *Dominorum* absentia, & turbulentis in Angliam temporibus freti, contempta legû autoritate, inita cum Hibernicis societate, & contractis nuptiis, universam *Connachtiam* sibi occuparunt, & paulatim degenerantes, Anglico cultu deposito, Hibernicos mores induerunt. Hodie in sex comitatus distribuitur: *Claria*, *Leirimme*, *Galveia*, *Rosecomin*, *Maio*, *Sligo*. Sunt etiam in hac Baro de *Aterish*, Baro de *Clare*, & alii. Est hic *Galveia*, opidum ab exteris negotiatoribus valde frequentatum, & opulenti mercatoribus suumque negotium bene gerentibus cumulatam. Ferunt Mercatorem transmarinum qui habuit cum his opidanis commercium, olim percunctatum ex Hiberno quodam, in qua *Galveia* parte Hibernia consisteret? Opidum pro regione, contraque Insulam pro municipio accepit. *Galveia* annumerantur *Ameria*, *Claria*, *Sligaia*, *Arestonia*, & *Alonia*, opidum non contemnendum.

Ameri

e reliqua.

maghy dicitur.
 Ptolemaei a tate
 by intercedere
 exiltimare lice-
 regioni nomen
 ultum abludet.
 mollitie Boghes
 a. Ora autem
 avitat, & pro-
 nestis laboribus
 onium cum Impe-
 vtro in Hiber-
 belli imminentis
 m à fide defice-
 Guilhelmus filius
 ocelstrensis, &
 rem imbuerunt.
 cià cum Vltonia
 di de o filia
 tertii Cum
 um in Hibernia
 & turbulentis
 ntraçtis nuptiis,
 Hibernicus mo-
 uo, Sligo. Sunt
 tiatoribus valde
 erunt Mercato-
 rno quodam, in
 nicipio accepit.
 onteinnendum.
 Auter

VLTONIA CONNACIA & MEDIA.

VLTONIA
 CONACIA
 & MEDIA

CONNACIA & MEDIA.

44
Auteri autem quos dixi, Australiorem hujus Connacię partem olim occuparunt, ubi nunc *Twomondia* vel *Claria*, *Clan-Richardi* regio, & Baronia de *Aterith*, quę *Auterorij* nomē in se planissime prodit. *Twomond*, Giraldo *Thuesemoni* (quę quamvis ultra Senum jaceat, Momonię adjudicatur) grandiori Promontorio in mare projicitur, sede Archiepiscopali, quam *Toam* dicunt, & suis Comitibus celebris, *O Brenis* scilicet, qui ē veteribus Connacię Regulis oriundi, ab Henrico VIII *Twomondia* Comitum titulo sunt honorati. Hęc regio, vel maxima ejus pars Angliis *Clarie* Comitatus appellatur a Thoma *Clare* juniore filio Gilberti primi, Comitum *Glocestrię*: cui hanc regionem Rex *Edwardus* primus concessit. *Clan-Richard*, id est, *Terra filiorum Richardi* hinc est contermina, nomen Hibernico more a *Richardo* quodam sumpsit ex Anglica familia, *De Burgo*, sive *Burgenfis* dicta, quę postea maximi nominis & potentię in hoc tracta fuit, & de qua *Richardus* de *Burgo* *Henricus* VIII Comitum *Clan-Richard* creavit. *Aterith* vulgo *Athemy* bellicosum Baronem suum *Joannē De Bermingham* Anglum in suam laudem rapit, de qua familia Comites de *Louth* sunt prognati. Inter hos *Ateros* *Ausoba* suorum a Geographo statuitur, nunc *The bay of Galway* dici videtur: *Galway* enim Hibernice *Gallwee*; in ejus recessu cernitur elegans sine & turritum opidum, quod fluminis beneficium diversas opes terrę marisque facili permiscet commercio. *Raivum* item fluvium in Connacia statuit Geographus, sed inversis pro *Baniam* literis, quo etiam num nomine innotescit; *Banny* enim accolis nominatur, qui ex *Erno* lacu emissus Connacię & *Ultonię* limites dignoscitur. Ad *Incolis* redeo. Connacię reliquam ad *Boream* occuparunt olim *Negrę* usque ad *Bannum* fluvium, qui *Ultoniam* & *Connaciam* interdividit, ubi *O Conor*, *O Rorro*, & *Mac'Diarmoid* sive *Altes* Hibernici rerum quodammodo potiuntur. Littus vero ab *Ausoba* dorsum agit per *Insulas Arran*, *Fisheach* *Colmāni* monasterio olim notam, & *Luis Bovind*, quam *Beda* ex *Scotico* sermone *Urtule alba Insulam* interpretatur. Retrahatur inde littus ad *Libni* fluvii ostium, quem exultantem ad suam *Dubliniam* reducit *Camdenus*, sed locus quem designat *Ptolemæus*, nunc *The bay of Slegah* vocatur. *Nagnatam* urbem hic ponit *Ptolemæus*, sed quęnam illa sit, eruere non est mei ingenii, inquit idem *Camdenus*. Archiepiscopus hic unus qui *Twenii* vulgo *Toam* residet & Momonię adjudicatur, sub quo hi sunt Episcopi suffraganei: *Kilmako*, *Olfine*, *Bishops Helphen*, forte; *Avaghdowne*, *Clonsert*, *Moroo*.

Media.

Regia
 Nomina.
 Vnde ducta no-
 mina.
 Sicut
 Suis in usibus.
 Insuper in ma-
 gis

MEDIA tertia Hibernię portio, quam patrio vocabulo *Miyh* dicunt, Angli *Merbe*, Giraldu *Midium* & *Mediam*, forsitan quod sit in ipso *Insulę* medio. Umbilicum enim Hibernię *Kilkar*, in hac parte castrum, quod videtur esse *Ptolemæi* *Laberis*, perhibent, ipsamque nomē non aliud innuit: *Lair* enim lingua Hibernica medium significat. Hęc ab Hibernico mari ad *Sineum* usque flumen protensa jacet, quod flumen ipsam a Connacia determinat. Aërem habet salubrem aspectumque delectabilem. Fertilis est frumento, pascuis & armentis, affluens carnibus, butyro, cafeo, lacte, & similibus: ac propter populū multitudinem, castrorum & opidorum fortitudinem & pacem inde natam vulgo *Camera Hibernię* audit. Scribunt Hibernici regionem hanc suos quondam habuisse reges, *Slaniumque* Hibernię Monarcham postea regali

menia

mensæ appropriasse. Cum autem Angli pedem in Hibernia fixissent, Hugo Laccius maximam ejus partem subjugavit, illique in feudum concessit Rex Henricus secundus, *Dominumque de Media* dixit, qui ab Hibernico dicitur *Derwartha* castrum conderet ex improviso capite truncatus; ille duos filios suscepit Hugonem Comitem Ultoniæ, & Walterum Dominum de *Trim*, qui Gilbertum superflite patre defunctum genuit. Per Gilberti autem filias Margaretam & Matildem, altera pars per *Jervillos* ex familia Lotharingica, & *Mortuomarios* in dominium Regium, Petrus enim de *Jenevill* ex illa Matilde natus Ioannam Rogero de *Mortuomari* Comiti *Marchie* enuptam genuit: altera per *Verdonos* ad varias in Anglia familias est devoluta. Patrum memoria in duas partes publico ordinum conventu divisa fuit hæc regio, in Mediam scilicet Orientalem, & Occidentalem. Orientalem *Boandus* flu. qui Ptolemæo *Buvinda* primum interfuit, & postea cum *Droghda* elegans & frequens opidum a ponte sic dictum alluerit, hanc partem ab Ultonia secludit. Occidentalis Media præter *Laburum* jam dictum, & *Delvinn*, quæ olim Petrum *Meset*, nunc clarissimam Nogentorum ex Anglia familiam Baronis honore exornat, nihil memorandum habet. Gilbertus enim *Nogem* (ut habet Richardus Stanihurlhis, qui de rebus Hibernicis diserite scripsit) vir census equetris ob operam bello Hibernico egregie navatâ Delviniæ & Fovriæ colonias ab Hugone Laccio Mediæ expugnatore donatus erat, è cujus stirpe Delviniæ Barones enati sunt. Hibernicas gentes *O Malaghlen*, *Mac Coghlan*, *O Madden*, *Magoghigan*, quorum vel nomina barbarum quiddam strepunt, libenter aliis relinquimus. In Media autem opida numerantur *Pontana*, quæ vulgariter *Drogbe* dicitur nominatur, opidum lautissimum, portum habens navium stationi perappositum. Sunt tamen qui mediam hujus opidi partem, nimirum trans flumen, in Ultonia ponant. Insunt item in Media, *Molingarus*, *Fovria*, *Delvinn*, *Trimmia*, *Kellefia*, *Navania*, *Aboia*, *Dulekia* & *Scrimia*. Sunt & in hac provincia prope Foveram tres Lacus ab invicem non remoti, quorum quilibet Piscium suum genus continet: ad quem nunquam alii Pisces accedunt, licet tamen fluminis interlabētis beneficio vias commeabiles habeant: quinimo si Piscis unius ad Lacum alterius deferatur; aut moritur aut ad priorem redit. Fluvii hic sunt *Boandus* de quo supra, qui a velocitate nominatus videtur: *Boan* enim tam Hibernico quam Britannico idiomate velocem denotat. *Trim* opidum est mel. oris notæ, & antiqua quasi Baronia Lacciorum. Est & *Sinenn* flu. quem inter Mediam & Connaciam interlabi diximus, hic Ptolemæo *Senus*, Orofio *Sena*, accolis vero *Shamm* dicitur, id est, *Flumen antiquum*. E Therne montibus in Ultonia effunditur, *Macolecum*, nunc, (ut Mercator noster observavit) *Malc* cujus meminit Ptolemæus, in visis, statimque ab altero spatioso lacu excipitur (*Lough Regith* appellant) cujus nomen, & situs *Rigiam* urbem quam Ptolemæus eo loci statuit, non procul abfuisse quodammodo subinnuit. Vbi vero Lacum hunc prætervectus angustiori alveo intra ripas se colligit *Athlan* opidum insidet, sub quo flumen ponte è vivo saxo pulcherrimo magno seditioforum terrori Dominus Henricus Sidæus laudatissimus Hiberniæ Prorex non ita pridem conjunxit. Inde vero Senus maximarum navium capax diducto alveo Limiricum urbem, Hibernicis *Loamneagh*, Anglis *Limerike* amplectitur. Hinc per sexaginta plus minus milliaria Senus rectus, grandisque in Occalum properat, demumque in Oceanum Occidentalem vasto ostio ad *Knoc Parvic*, id est, *Parvicæ collis*, evolvitur.

Opidorū nomina.

Lacus.

Flumina.

& sequentia territoria,

Clandeboy, Tirone, Arde, Levale, Euaugh, Arthule, Newry, Mourne, Fufe, Uriel, & alia plura.

L A G E N I A.

*Regio.
Nomina.**Solifertilitas.*

MEDIAM in nostri auctoris partitione sequitur *Lagenia* quarta Hiberniæ pars, Incolis *Leighnis*, Britanis *Lein*, Anglis *Leynster*, Scriptoribus Latinis *Lagenia*, in antiquis Sanctorum vitis *Lagen*. Tota maritima ad ortum Hiberniæ jacet, a Momonia *Neoro* fluuio, quem multis tamen in locis transcendit: a Connacia aliquamdiu *Sineo*, a Media suis limitibus terminata. Ptolemæi ætate sedes erat *Brigantibus*, *Coriondis*, *Menapiis*, *Caucis* & *Blanis*, & ab his *Blanis* fortasse deducta & contracta illa recentiora nomina *Lein*, *Leingh*, & *Leinster*. Fertilis & frugifera est terra, mitissimo Cælo, nec inclementibus Incolarum ingeniis. Distinguitur nunc in Comitatum *Wexford*, *Caterlogh*, *Kilkenny*, *Dublinensem*, *Kildariensem*, *Comitatum Regis*, *Comitatum Regina*, *Longford*, quibus *Fernes* & *Wicklo* nunc annumerantur. Hosce Comitatus jam ex ordine lustrabimus cum Camdeno, secundum populos quos hanc Hiberniæ partem habitasse scribit Cosinographus. *Brigantes* sederunt inter Suiri ostium, confluentisque *Neori* & *Barrowi*, qui *Birgu* Ptolemæo dicitur, sub urbe *Warrersfordis*. Quædam exemplaria habent hos *Birgantes* dictos fuisse, quod si verum est, a *Birgo* flumine quod circumcolunt, nominatos fuisse ipsum nomen fere persuadeat. Inter *Neorum* & *Birgum* habitauerunt *Coriondi*, ubi nunc *Carlo*, sive *Caterlogh* Comitatus, & agri *Kilkenniensis* pars non minima, atque etiam ulterius ubi *Ossiria Superior* & *Ormondus* quæ Hibernicis *Urrowu*, Anglis *Ormond*, & vulgo corruptissime *Wormwood*. Sub ostio Suiri *Menapii* tenuerunt promontorium ad *Lybonotum*, ubi nunc Comitatus *Weshfordiæ*, Hibernice *Conny Reggh*. Hoc ipsum promontorium *Hieron*, i. *Sacrum*, vocat Ptolemæus, & eadem significatione ab Incolis etiam vocatum fuisse non dubitarim. Hujus enim extremum opidum ad quod Angli primam excursionem in hanc Insulam fecerunt, *Banna*, quod sacrum sonat, lingua patria vocauerunt. Ab hoc sacro promontorio litus in Ortum obuersum ad Septentrionem longo tractu procurrit, cui vadosa obiacent in mari loca navigantibus insidiosa, quæ nautæ *The grounds* vocant. *Cauci*, qui item gens erat maritima Germaniæ proxime *Menapios* habitauerunt, non eo intervallo quo in Germania disiti. Horum fuit maritima illa regio, quam *O More*, & *O Brin* Hibernicæ familiæ incolunt, una cum Comitatu *Kildariensi*. *Kildariensis* Comitatus ager est latissimus, de cuius pascuis *Giraldus* illos *Virgili* versus usurpat:

*Et quantum longis capiunt armenta diebus,**Exigua tantum gelidus vos nocte reponit.*

Vltra *Caucos* egerunt *Eblani*, ubi nunc ager *Dublinensis*, & *Merh*, altera è quinque Hiberniæ portionibus. Comitatus vero *Dublinensis* ad mare est gleba fertili, pascuis lætis, silvis autem ita nuda, ut cespite bituminoso, vel

VLTONIA ORIENTAL.

28

vel fossili ex Anglia carbone plerumque utatur. Incolis autem & opidis refertissimus. Vbi *Liffine* flu. in mare
 se condit *Houib* mari fere circumfunditur, a qua S. Laurentinorum familia Barones de *Houib* nominantur. In-
 terius Dublinensibus adiacet ad Aquilonem *Fingall*, cultissima regiuncula, & quasi hujus regni horreum: Tan-
 tam frumenti vim quotannis suppeditat. Certaque hic quodammodo tellus cum agricolatum laboribus, quæ
 alibi per hanc Insulam neglecta & inculta de ignava Incolarum defidia gravissime conqueri videtur. His e po-
 sitis ad urbes & opida transitum faciamus. Hic primum occurrit *Kilkenny* Neoro apposita, id est, *Cella*, sive *Fa-
 num Conici*, qui antiquitus ob vitæ solitariæ sanctitatem hoc tractu maxime inclaruit. Municipium est nitidum,
 elegans, copiosum & inter mediterranea hujus Insulæ facile primum. Inferius ad eundem Neorum sedes ô-
 pidulum munitum Anglice *Thomas town*, Hibernice *Bala mac Andan*, id est, opidum filii Anthonii, utri-
 que nomen ab extructore Thoma Fitz-Anthonio Anglo inditum est, cujus heredes etiamnum hujus Doni
 agnoscuntur. Est etiam hoc tractu antiqua illa urbs *Rheba*, a Ptolemæo memorata, quæ nomine et. animum
 to testro *Rheban* dicitur: sed pro urbe sunt paucula casula cum propugnaculo; Nobilem tamen virum N. de S.
 Michael Baroneti titulo exornat, qui vulgo *The Baronet of Rheban* appellatur. Est & *Lechlina*, Hibernice *Leigh-
 lyn*, Regium opidum a Bellinghamo illo nobilissimo Prorege, patrum memoria castro munitum. Floruit &
Rosse urbs ampla mercimoniis & habitatoribus frequens, ab Isabella Comitissæ Richardi *Strangbow* filia, mœni-
 bus magno ambitu armata, quæ solummodo nunc ostendit. Discordia enim inter cives & religiosos flagrante,
 jam pridem fere in nihilum recidit. Hic etiam *Menapiam* urbem statuit Ptolemæus, ad ostium *Modonæ* flu. Ve-
 rumenimvero cum unum solummodo flumen hoc loco se effundat, quod nunc *Slane* dicitur, & ad ejus ostium
 ubi stagnat urbs sit Germanico nomine *Weyford*, totius Comitatus caput: & *Slane Modonam*, quæ *Flemingos* o-
 lim Barones habuit, & *Weyford Menapiam* fuisse, confidētus inquit Cam. conjectarim, eoq; magis quod hoc no-
 men sit recentius & ab illis Germanis impositum, qui *Oustmanni* Hibernis appellantur. Cæterum non primæ
 magnitudinis urbs est, sed cum primis memoranda, quod primum totius Hiberniæ in Anglorum fidem, *Ste-
 phanide* Duce fortissimo oppugnante se contulerit, Anglorumq; facta fuerit colonia, unde totus hic ager An-
 glis est refertissimus, qui Anglorum antiquo vestitu, & idiomate etiam amutantur, ita tamen ut Anglohiber-
 nice plane loquantur. Est præterea in Comitatu Kildariensi *Kilman*, & primum & præcipuum opidum, cui ho-
 nori erat in prima Ecclesiæ Hiberniæ infantia, *Brigida* virgo sanctitate, & virginitate venerabilis. In agro Du-
 blinensi est non solum *Lageniæ*, sed totius Hiberniæ primaria civitas, quam Ptolemæus *Ebloram* dixit, Angli
Develin, Latini *Dublinium*, & *Dubliniam*, Cambrobirtanni *Dinæ Dulin*, & Hibernici *Balseligh*, id est opidum
super crates, subjecti enim in palustri loco cratibus, conditam affirmant, uti Hispanis Hispaniæ, quam sic no-
 minatam tradit Isidorus, quod in palustri solo suffixis pro fundo palis locaretur. Regia hæc Hiberniæ urbs est,
 Emporium nobilissimum, & primæ justitiæ forum, mœnibus validum, ædificiis splendidum, civibus frequens,
 castello ab Henrico *Louandre* Archiepiscopo firmatum, & quindecim templis exornatam, è quibus sunt. S. Pa-
 trici

Urbium nomina.

Riccii ædes à Roberto *Cumin* exstructa, seu potius restaurata, quæ sedes Archiepiscopalis; & Christi, in qua
 Richardus *Strongbow* Penbrochiæ Comes, expugnator ille Hiberniæ splendido sepulchro conditur. Immunita-
 tibus etiam gaudet multis. Olim pro summo magistratu Præpositum habuit, sed anno reparata salutis 1409
 ut Major, & duo Ballivi quotannis eligerentur, concessit Henricus quartus: Ballivos autem postea in Vice-
 comites Edwardus VI commutavit. Elizabetha vero Regina ad ingenia mollioribus literis excolenda faultis
 auspiciis Academiæ posuit fundamenta. Nec quicquam hic deest, quod in florentissima urbe desideres, nisi
 quod portui plurimum officit arenosus cumulus reciproco maris meatu, in *Aven-lisnii* ostium aggestus, sic
 enim præfluentem fluvium vocant, id est, *ammis Liffinus*. De vetustate vero Dubliniæ quod dicam, nihil certi
 occurrit; vetustissimam tamen esse Ptolemæi autoritas persuadet, & eo sane tempore, quo Ptolemæus floruit,
 ab Avellano conditam civis produit. Saxo Grammaticus Danicis bellis misere convulsam fuisse tradit: postea
 in *Eadgari* Anglorum Regis potestatem devenit, quod Diploma datum confirmat. Deinde occupavit Nor-
 wegii, unde, in vita *Gryffithi ap Cynan* Principis Walliæ legitur, Haraldum Norwegum, cum maximam Hiber-
 niæ partem subiugasset, Dubliniam condidisse. Demum vero in primo Anglorum adventu eorum virtuti
 concessit, & ab illis fortiter defensa est, cum Ausculphus Dublinensium Princeps, & postea Gottredus Rex
 Insularum eam acriter undique adorirentur. Iam inde vero deducta in hanc ex Angliis, præcipue ex Britoliensibus
 Colonia, multis trepidis rebus, & angustiis, præclara suæ fidei in Anglorum reges documenta dedit. Sed
 de his factis, ad Montes & flumina transeo. Infra Ormondiam *Blew Blerny*, (Bladiniæ môtes vocat Giralduus,) *Montes & Flumina*
 se leviter convexis jugis attollunt, è quorum visceribus quasi maternis *Suirus*, *Neorus*, & *Birgus* eduntur, & *mina*.
 divisis alveis decurrentes, priusquam Oceanum adeunt, concordibus se confociant aquis; unde *Tres Sorores*
 ab antiquis dictæ. *Neorus* multa propugnacula & quædam stringit opida. *Birgus* nunc *Barrow*, è Bladina etiam
 Monte profluens, solitarius multis anfractibus delatus, *Rheban* præterneat, aliaque opida. Post *Neorus* &
Birgus aquas commiscit, & pauca miliaria uno aluco emensi *Suiro* forori maxime, & nomen & aquas offe-
 runt suas, qui statim in Oceanum scopuloso ostio immergitur, ubi a sinistra angusta cervice excurrit promon-
 toriolum, quod editam turriculam navigantibus præterdit, a Rossensibus cum floruerunt, positam, quo
 tutius ostia subirent. In hac parte *Modonam* flu. statuit Ptolemæus, de quo supra: & *Ovocam* in regione mari-
 tima, ad quod *Arcklo* castrum sedet, qui fluvius, ut inquit Giralduus, *non minus influentibus, sinumque replentibus*
quam elapsis omnino marinis aquis, intrata dulcedinis saporem, restitvens illibatam, usque in ipsum mare impermixtas
salcedine undas conservat. Est & *Liffeus* annis qui Dubliniam præterlabitur, hic raro rapide fertur nisi post
 ingentem pluviam vim: cæteroque admodum sedatus fluit. Archiepiscopus unus in Lagenia, qui sedem suam
 habet Dubliniæ, & *Glandelachy*, *Glandeloylong*, & *Primas* Hiberniæ nominatur, sequentes sub se habens
 Suffraganeos Episcopos. *Elphine*, *Bishops Helphens*, *Kildare*, *i. i. Fernes Ossorie*, *Leighlyn*, aliis *Laghlyn*.

Hiberniæ v Tabula,

Continens Udronæ Baroniam, partem Comitatus Reginae, ac Domini Fortoneli. In Udronis medio jacet civitas Laghlyn aliis Leighlyn, in qua est Episcopalis sedes.

MOMONIA.

*Regio.
Nomina.
Situ.*

LAGENIÆ succedit in nostra Methodo *Momoniam*, Hibernice *Mown*, Anglice *Mounster* quinta & postrema Hiberniæ pars. Ea Vergivio mari ad Austrum exposita jacet, a Connacia Sineo, a Lagenia Neoro fluvio alicubi discreta: bifariam quondam divisa in Momoniam Occidentalem & Australem. Occidentalem antiquitus habitaverunt *Ganganii*, *Lucenti Velabri* & *Uterini*, Australem, *Udia* sive *Vodia*. Nunc autem in septem Comitatus distribuitur, *Kerryensem*, scilicet, *Limricensem*, *Corcugensem*, *Triparariensem*, *Sancæ Crucis*, & *Waresfordiensem*, quorum etiam in numerum *Desmonia* jam accensetur. Hosce Comitatus secundum populos quibus a Cosinographo tribuuntur breviter cum Camdeno percurreremus. *Ganganii* primo loco supra politii ex nominis affinitate iidem cum Concanis Hispania fuisse videntur, quos origine Scythas, sanguinemque equinum potasse (quod non insolens jam pridem silvestribus Hibernicis) testatur Silius:

*Et qui Massagetem monstrans feritate parentem,
Cornipedis fusa sativaris Concanæ venia.*

Et præter eum Horatius: *Et lætum equino sanguine Concanum.*

Kerry (ut nunc vocatur) ad Sineo ostium eorum sedes erat. Regio avia, & silvestribus montibus ædita, quibus crebræ interfluit valles cavæ nemoribus etiam condensæ. Comitatus Palatini dignitatem, & jura Desmonia Comites in hoc habuere, sed hominum iniquitate, qui libertate uti & noluerunt, & necierunt, in malorum sentinam, & seditiosorum perflugium jam pridem conversa erat. Hujus regionis mediâ fluvio nunc anonymus *Trailes* opidulum quodammodo desolatam (ubi Desmonia Comites ædes habuerunt) præterfluens interfecat, quem *Dur* esse Ptolemæi, situs quodammodo innuit. Non procul hinc *Smerwic* statio (sic contracte pro *S. Mari-wic*) ceruitur, ad quam ante annos aliquot cum Giraldo Desmonia Comes vir profundè in Principem & patriam perfidia, scelerate assiduis agrorum vastationibus Momoniam attereret, appulsa est tumultuaria Italorum & Hispanorum manus a Gregorio PP. & Hispano in ejus auxilium submissa, qui loco hic stativis munio, quem *Fort del Ore* vocarunt, minis cælum terrebant. Sed illustrissimi & bellicosi Baronis Domini Arthuri Grei Proregis adventus, & primus impetus rem decrevit. Protinus enim se dederunt, & maximam partem è medio sublata, quod rebus hujus Regni sic ferentibus, & seditiosis undique imminentibus, consultissimum & tutissimum videbatur. Ipseque Desmonius tandem trepida fuga in vicinas silvas conjectus, jam dudum in tuguriolo ab uno & altero milite irruente primum sauciatus, postea agnitus, capiteque truncatus, perfidia & vastatæ patriæ meritas pœnas dependit. *Ganganii* subjecta est longe lateque ad Austrum *Desmonia*, Hibernus *Dassown*, Anglis *Desmond*, quondam a tribus infesta populis, *Lucentis* scilicet, *Uelabris*, & *Ibernis*, qui

Uterini

HIBERNIA TABULA

er quina & po-
o, a Lagenia Ne-
u-fralem. Occi-
Vodia. Nunc
ratus secundum
rimo loco supra
s, sanguinemque

titibus ædita, qui-
, & jura Desmo-
nt in malorum
us nunc anony-
eterfluens inter-
ic contra de pro-
fund: in Princi-
est tumultuaria
hic stativis nu-
Domini Arthu-
aximam partem
onsultissimum &
, jamdudum in-
ncatus, perfidie
Desmonia, Hi-
, & Ibernis, qui
Utarni

Uerini in nonnullis exemplaribus concipiuntur. *Luceni* a Lucensibus Hispaniæ qui oppositam oram tenuerunt, & nomen & originem traxisse videatur. *Velabri* ab *Aber*, id est *astuariis*, sic sunt nominati, quod ad ætuaria sederunt, unde etiam Artabris, & Cantabris facta appellatio. Hos itatuit Orosius ad *Notium Promontorium*, hodie *Biar head* nautis, quod Hispaniam spatio intervallo procul spectat. Sub Notio hoc promontorio, *Iernu* fluvius ab Oceano ebibitur, ad quem *Dunck*, *eran* sedes Episcopalis cernitur. *Dunck*, *eran* hæc quæ Hiberno-Scotis *oppidum* *Eran* denotat, non solum se esse *Ivernim* urbem, quam Ptolemæus vocat, sed flumen etiam esse *Iernum* illum expresse loquitur: cujus appellatio ut totius Insulæ ab *Hier* Hibernicorum facta videtur, quod Occasum significat. Est enim ultimus hujus regionis ad Occidentem fluvius, ut ipsa Hibernia ultima totius Europæ Insula. *Iberni* qui etiam *Uerini* id est Camdeno Interprete, superiores Hiberni hunc fluvium ad alterum promontorii latus accoluerunt, ubi *Berehaven*, & *Baltimore*, copiosa Halecum piscatura portus notissimi. Iuxta quos habitat *Mac Carti* & *More*, ex Hibernica origine Regulus, qui anno 1566, possessiones & latifundia sua Elizabethæ Reginæ Angliæ in manus tradidit, & ab ea recepit, ut Anglico more, clientelari jure, fiducia nomine teneret. Eodemque tempore Comes de *Glencar*, & Baro Valentiaë creatus est, vir in hoc tractu magni nominis, & potentiaë, Giraldidis olim infensissimus, qui majores suos, ut ille contendit, Desmoniaë Reges his avitis sedibus exuerunt. Giraldida enim isti, sive *Fitz-Giraldes*, ex Kildariensi familia oriundi, devictis Hibernicis, amplissima hic sibi latifundia acquisiverunt, & ex illis Mauritius *Fitz-Thomas* primus Desmoniaë Comes anno salutis 1355 ab Edwardo tertio creatus, hæreditatem adeo stabilem, & firmam reliquit, ut ad decimum ab eo Comitè perditissimum hunc rebellem, quem dixi, ille honor quasi perpetua quadam serie descenderit. Post Ibernos *Udia* qui & *Vodia* habitaverunt, cujus nominis vestigium expressiori indicio se patefacit in agro Kilkenniensi, pars enim ejus maxima *Idon*, & *Idouh* nominatur. Incoluerunt hi Comitatum Corcagiensem, Triparariensem, Limitricensem, Kilkenniensem, & Waterfordensem. In Triparariensi Comitatu, nihil memoratu dignum se offert, nisi quod sit ibi Palatinatus, & *Holy crosse* in eo opidulum magnis gaudeat immunitatibus, quæ in honorem, ut persuaserunt monachi, fragmenti Crucis Dominicæ concessa fuerunt. *Suiru* flumen nobile accolis *Showr* ex hoc Triparariensi agro in Kilkenniensem defertur, qui è Bladina monte profusus per *Ossriam* inferiorem, quæ Butleris Comitatis, & *Thurles* quæ viccomitis titulum præbet, primum Capsiliam urbem adit Archiepiscopali dignitate ab Eugenio PP. evornatam, cui novem subsunt Suffraganei Episcopi. Indeque juxta Waterfordiam aliis duobus fluvii adaugetur in Oceanum exoneratur. Hactenus hanc partem Hiberniæ cum Camdeno percurri, restat nunc, de urbibus & opidis hujus partis pauca explicare. Inter has primum sese offert *Waterfordia*, quæ secundas inter Hiberniæ urbes jure sibi vindicat, imprimis honesta & officii fidelis civitas, fide & obsequio in Imperium Anglicum semper singulari. Ex quo enim Richardus Comes Penbrochiæ expugnavit, Anglis Hiberniam subigentibus tutam fide sua, & quiete, securamque a tergo pacem semper præstitit. Vnde Reges Angliæ plurimas, & maximas immunitates concesserunt, quas HENRICVS septimus auxit atque confirmavit, eo quod contra eumentatum & iniquum illum Principem

Urbs & Opida.

Perkinum Warbec qui plenis impudentiæ velis ad summum Regiæ dignitatis gradum enitebatur, cives se fortiter & prudenter gessissent. Hæc a Norwegis Piratis constructa, quamvis cælo sit crassiusculo, solo minus lato & angustiorem coarctata vicis, ea tamen portus est oportunitas, ut opulentia & frequentia secundas in Hibernia ferat. Hæc prudentibus & bene moratis civibus referta. Habet tutum & tranquillum portum, atque exterarum navium sæpenumero plenum. Frequentes etiam Waterfordiæ cives sunt, qui mercaturas faciunt: in quo sane negotio, ulque eo prudenter rem familiarem administrant, adeo cauterationes subducunt, ut brevi negotiatione, magnas sibi opes foleant comparare. Nullus ibi vivit mensarius, qui fraudulento collybo audentolerabili foeneratione (omnium rerum publicarum busto) in civium bonis ac direptionibus versatur. Cives sunt faciles, benigni, frugi, perhospitales, privatis & publicis rationibus utilisimi. Appellavit hanc urbem antiquitas *Menapiam*, sicut & Dublinium *Eblnam*. *Amellana* rectius nuncuparetur, ab Amellano, qui eam urbem condidit, quemadmodum & Sitaracus Waterfordiam, & Ivorus Limmiricum fundasse fertur. Est & in hac regione *Limmiricum* (de qua urbe modo dictum est) in tertiis consistens: verum tamen loci situ, fluminis dignitate, huic urbi palma est danda. Alluitur Sannonio fluvio, omnium Hibernorum fluminum absque controversia princepe. Ab alto Lx mill. intervallo distat: tamen onerarias naves ad civitatis muros, nauarchi appellant: nec est quod scopulosas cautes, in toto illo cursu offendere, multum pertimescas. Incredibile, quantam piscium ubertatem, & copiam ibi reperias. Hujus urbis amenitate captus Ioannes Angliæ Rex, egregium castellum, & pontem illic extruendum curavit. Est etiam *Corcagia* in Corcagiensi Comitatu, *Korke* Anglis, & *Korcab* Indigenis, altiori moenium ambitu conclusa, & una quasi directa platea protensa, emporium tamen frequens, & celebre: portu excellenti & tuto ornatum, sed ita seditiosis vicinis circumfessum, ut perpetuas excubias agitent, quasi perpetua obsidione essent incincti, & in agrum filias elocare non audeant, unde contractis inter se nuptiis cives omnes aliquo affinitatis gradu se invicem contingunt. Cives hæc etiam copiis satis locupletes, operam mercaturæ navant, res suas domi torisque frugaliter obeunt. Briocum verum sanctissimum, a quo *Saxbriochiana* in Britannia Armorica diœcesis vulgo *S. Brien* nomen assumpsit, hinc oriundum scribit Cænalis. Sed in hoc a veritate abiit, quod *Coriondos* Hiberniæ in hac urbe statuerit. Non enim hujus urbis meminit Ptolemæus. Flumen tamen quod præfuit idem videatur, quod *Davrona* Ptolemæo dicitur. *Savranus* enim, & *Saverenus* Giraldo, una tantum immutata literula, nominatur. Quæ intercedit inter hæc nomina affinitas, hoc mihi dictavit, & majori sane cum probabilitate, inquit eruditissimus Camdenus, quam si *Davrona* nomen proximo flumini adaptarem, qui Corcagiensem Comitatum, & Triparariensem interfluens per *Lismor* Oceanum petit, & Historicis *Aven Mor*, id est flumen magnum, appellatur. *Aramor* viculus est ad ostium, cui ad alteram ripam *Yoghalsa*, statio satis tuta opponitur. In hujus vicinia magnos habet proventus Vicecomes Barrensis, a Roberto Barrio Anglo prognatus, qui in expugnanda Hibernia operam navavit egregiam. Sunt præter jam dictas civitates hæc in regione *Kinsalia*, *Cassilia*, *Yoghelia*, *Lismoria*, *Clonnella*, *Kilmalochiu*. Hæc pro Methodi ratione de quinque Hiberniæ partibus sint satis, ad alia quæ adhuc restant transeamus.

Regio.
Nominis.

BRITANNIÆ Insulæ Borealior pars *Scotia* dicitur, olim *Albania*. Atque etiamnum ab Incolis qui avitam servant linguam *Albain*, & ab Hibernicis *Allabany*, quasi altera Hibernia (quæ a Bardis *Banno* dicta est) vocatur. Hiberniam enim *Scotiam majorem*, & Scotorum in Britannia regnum *Scotiam minorem* historici appellant: Ptolemæus Britanniam *Parvam*, Rufus *Secundam*, Tacitus a silua *Caledoniam* vocat. Videntur autem Scoti sic dicti a vicinis quasi *Scythæ*. Quemadmodum enim Germani inferiores *Scythas* & *Scotos* uno nomine *Scuten*, id est sagittarios appellant, sic etiam Britannos utroque *T-scot* dixisse è Britannicis scriptoribus observatum est. Id sane constat eos a *Scythis* oriundos ex Hispania in Hiberniam, & inde in hanc partem Albionis, quam nunc tenent, pervenisse, & cum Pictis in unam gentem coaluisse. Hæc de nomine, sequitur situs. Terminiejus Aultrales Angliam versus, sunt *Tueda* & *Solvius* fluvii: ad Septentrionem est *Oceanus Deucealedonius*, ad Occasum *Hibernicus*, ad Ortum *Germanicus*, ab aliis partibus undique eam ambiunt *Oceanus* & *mare Germanicum*. Longa est *LXXVI* millaria Germanica, hoc est *Anglica 257*, *lata LII* Germanica, sive *190* Anglica. Regio temperatior quam *Gallia*, remissioribus frigoribus, caloribusque securi & *Anglia*: cui tamen in fertilitate æquari non potest. Terra magna ex parte sulphurea est & viscosa, atque ob id pabulum est ignis, præsertim cum ibi defectus sit lignorum. Tantum tamen hic crescit frumenti quantum Incolæ absument. Profert etiam terra varia Metalla. Habet *Aurum*, *Argentum*, *Argentum vivum*, *Ferrum*, *Plumbum* & *Cuprum* magna copia. Habet in *Drisdalia* *Aurifodinam*, in qua etiam *Lazurum* invenitur. Habet & gemmas, præsertim *Gagamem* qui in aquis ardet & oleo extinguitur. Pæcua item optima quæ omnis generis nutriunt *Armenta*: unde *Carnis*, *Lactis*, *Butyri*, *Cæsei*, *Lanæ* abundat copia. Cæterum Scoti cum ad *Pictos* in Britanniam accessissent, quamvis *Anglos* præliis, & prædationibus continenter lacefferent, non tamen res *Scotica* statim adolevit, sed in eo quo appulerunt angulo, diu delituerunt, nec, ut *Beda* innuit, per annos plus centum viginti septem, contra *Nardanhumbrorum* regulos signa efferre ausi: donec uno eodemque tempore *Pictos* fere ad interfectionem delevisent, & *Northumbria*: regnum intestinis malis, *Danorum*que incursionibus confectum, corruisset. Tunc enim omnis *Septentrionalis Britannia*: plagam in *Scotorum* nomen concessit, una cum citeriori illa regione citra *Cluidam*, & *Edenburgh frith*. Scoti in bello fortes, ac strenui milites, inedia, vigilia, algoris patientissimi. Primaria *Scotia*: urbs est *Edimburgum*, vulgo *Edenborough*, Ptol. *Castrum Alutum*. Sedes hæc Regia, & *Metropolis* non tantum *Laudonia*: sed etiam totius *Scotia*: situ editiore inter montes, eo ipso *Pragæ Bohemorum* haud absimilis: longitudine ab Oriente in Occidentem mille pass. porrecta, latitudine dimidio minore. Tota ab eo monte dependet. Hic ad occasum altissimus, versus *Septentrionem* præcipitio munit urbem, cætera ad Orientem & Meridiem sunt muro circumdata: distat a sinu maris & ostiis *Forthæ* passibus mille. Ad Orientalem urbis partem est *Regis Palatium*, quod *Cathedram Arthuri* vocant. Ad Occidentalem, *Rupes* est prærupta, & in rupe *Arx* maxima, quæ *Scotis* vulgo *Ca-*

Situs.

Cæli temperies.
Soli fertilitas.

Imperium Majorum.

Minorum virtus
Urbes.

e etiamnum ab
 quasi altera Hi-
 sporem, & Scoto-
 britanniam Par-
 in Scoti sic dicti
 s & Scotos uno
 T-sco dixisse è
 pania in Hiber-
 unam gentem
 eda & Solviens
 in Germanicus,
 ria Germanica,
 misioribus fri-
 gna ex parte ful-
 tum tamen hic
 Argentum, Ar-
 n, in qua etiam
 r. Palcua item
 ut copia. Ca-
 us continenter
 tituerunt, nec,
 gna effere aufi:
 in intestinis ma-
 tannia plaga in
 Scoti in bello
 wngum, vulgo
 ed etiam totius
 Oriente in Oc-
 ad occasum al-
 t muro circun-
 alatum, quod
 a Scotis vulgo
 Ca-

SCOTIA.

DEUCALEDONIUS
 OCEANUS

MARE
 GERMANICUM

HIBERNIA PARS

Milia Scotia comm.

Lacus & Flumi-
na.

Mare.
Portus.
Montes.

Silva.

Opera publica.

Regio gubernandi

Catellum peculiarum dicitur: quod vere est *Alutum* illud *Castrum* Ptolemæi. Sunt & aliæ hujus regni urbes & opida insignia quæ suis locis in particulari descriptione adponemus. In vallibus plurimi sunt Lacus, Paludes, Fontesque & Fluvii piscosissimi, quorum pars maxima è Monte Grampio oritur, de quibus in descriptione proxima mentionem faciemus. Mare ipsum, Ostreis, Halece, Corallis, Mytilis, Conchisque diversi generis plenissimum. Multos etiã Scotia passim Portus habet & aditus marinis aquis pervios; inter quos *Letha* Portus commodissimus. Regio ipsa aspera & montosa admodum est, & in ipsis montibus, habet æquatam agri planitiem pecori pabulum ubertim suppeditantẽ. Inter Montes maximus *Grampius*, qui mediam Scotiam intersecat. Hic vulgo *Grasbunim* seu *Gratzhame*, id est mons incurvus dicitur: is enim a Germanici maris littore ad ostia *Dee* fluvii per mediam hanc regionem in Hibernicum mare tendens ad Lacum *Lomundum* sistitur, qui etiam *Pictorũ* olim, *Scotorumque* regni limes erat. Ad Aberdoniam Montes sunt silvosi. Hic creditur fuisse *Silva Caledonia*, Lucio Floro *Saltus Caledonius* in immensum spatium diffusa, procerisque arboribus invia, & Grampio monte divisa. Scotos autem non postremos inter Europæos fuisse qui Christianam Religionem amplexi sint, eamque præ reliquis servaverint & coluerint, non solum scripta & monumenta; verum etiam templa, cenobia, monasteria, xenodochia, & alia religioni devota loca testantur. Est & Edinburgi Palatiũ regni de quo supra, valde superbu & magnificentum, & in medio urbis Capitolium. Habentque Duces, Comites, Barones & Proceres Regni in ipsa urbe sua Palatia, quando ad Comitiam vocantur. Urbs ipsa non est constructa ex coctis, sed naturalibus & quadris lapidibus, ut etiam singulæ ædes magnis Palatiis possint comparari. Sed de his satis, ad reliquas partes transeamus. Populus Scoticus in tres ordines dispescitur, in *Ecclesiasticum*, *Nobilitatem*, & *Plebem*. *Ecclesiasticus* ordo duos habet Archiepiscopos: S. *Andræ* totius Scotiæ Primatem, & *Glasgoensem*. Archiepiscopo S. *Andræ* octo subsunt Episcopatus, *Dunkeldensis*, *Aberdoniensis*, *Moraviensis*, *Dumblanensis*, *Brechinensis*, *Rossensis*, *Cathariensis*, & *Orchadenensis*. *Glasgoensis* tres, *Candida case*, *Lasniorensis* sive *Argadiensis*, *Sodorensis* seu *Insularum*, videlicet *Sura*, *Mula*, *Tle*, & c. *Nobilitatis* ratio hæc est: ut primum locum obtineant Rex filiique Regis, partu legitimo editi, quorum si plures sunt, natu maximus *Princeps* Scotiæ, reliqui absolute *Principes* dicuntur. Rex autem cum publice inauguratur, populo universo sancte promittit se Leges & majorum Ritus veteraque Instituta servaturum, eoque jure quod a Majoribus accepit usurum. Secundum locum obtinent *Duces*: Tertium *Comites*: Quartum illi *Nobiles* qui apud alias nationes extra Insulam non vigent & a Scotis *My Lords* appellantur. Quod nomen tantam dignitatem in se continet, ut etiam illud Episcopis, Comitibus & summis Magistratibus honoris ergò tributum. Hocce Magnates posses dicere. Quintum locum *Equites Aurati* aut *Barones* sibi vendicant, qui *Lords* dici solent. In Sextum & ultimum locum rejiciuntur illi, qui nullo certo honoris titulo insigniti, sed nobili familia prognati vulgo *Gentlemen* appellantur, ut sunt fratres & filii Comitum, Dominorum, Equitum auratorum natu minores: qui in nullam hæreditatis partẽ succedunt; siquidem ea tota in filiũ natu maximum conservandarum familiarum causa jure Scotico devolvitur. Plebs autem omnes qui divitiis affluunt, quique hospitalitatis & clientelarum nomine bene audiunt, hoc fere titulo (*Gentlemen*) semper decorat.

Ab his autem Nobilibus infimi gradus, totum fere belli pondus pendet. *Plebei* verò cives partim sunt primarii opibus insignes qui magistratu in suis urbibus funguntur: partim *mercatores*: partim *opifices*, qui omnes ed quod a vestigalibus aliisque oneribus sint immunes, facile apud eos ditescunt. Ne quid autem gravius in aliquam civitatem in publicis comitiis statuatur, permittitur a Rege tribus aut quatuor ab unaquaque civitate evocatis civibus, ut cum reliquis duobus ordinibus suam sententiam de rebus propositis libere interponant. Ecclesiastici olim decretorum & conciliorum autoritate continebantur, nunc autem ut cæteri Legibus, quas Reges descripserunt, aut Regum voce confirmatas, tres ordines fixerunt, reguntur. Liber, qui Leges Municipales Latine scriptas continet, titulum (*Regiam & Majestatem*) habet, quod ab illis vocibus libri exordium ducatur: Reliquis legum libris Scotica lingua Comitiorum (quæ Parlamenta dicuntur) *Acta* inscribuntur. Magistratus sunt in Scotia, ut apud alias Nationes, complures & diversi. Inter hos proxime & secundum Regem, Regni Procurator (quem Gubernatorem appellant) facile princeps est. Huic provincia Regni gubernandi incumbit, si Respublica Rege forte orbetur, aut si Rex per atatem Regni negotia non possit obire. Est & ibi Senatus perpetuus Edenburgi ex *Clero & Nobilitate* ita constitutus, ut Laicorum semper numerum æquet pars altera Ecclesiasticorum. Quibus adjicitur ex Ecclesiasticorum numero *Præses*, qui in dicenda ferendaque sententia principem locum obtinet, nisi iudicio Regni Cancellarius intersit; ei enim omni Reipublicæ negotio Scoti primas deferunt: Qui capitis iudicio, magnum Iusticiarium: qui rei nauticæ Admiralium: qui castris Regendis, Marescallum: qui delictis inter aulæ septa vindicandis præficitur, Connestabilem appellant. Sunt quoque in singulis provinciis, quas Vicecomitatus appellant, qui præsent singuli, quos Vicecomites antiquo vocabulo vocant. Horum autoritas in his rebus, quæ ad civiles causas & capitis summam pertinent, decidendis non aliunde pendet, quam a jure quodam hæreditario, quo etiam illos sibi Vicecomitatus vendicant. Ut ii Vicecomites non a Rege creati, sed a parentibus nati jure quodam dici possint. Habent quoque civitates atque opida suos Præfectos, Ballivos acid genus alios Magistratus, qui cives in officio contineant & oparum civitatum privilegia tueantur. Ita fit ut Scotorum Respublica ordinum apta dispositione, Legum sancta majestate, & Magistratuum firma autoritate, floreat & summam laudem mereri videatur. Nomina autem Ducatum, Comitatum & Vicecomitatum Scotiæ hæc sunt: Ducatus *Rosfay, Albaniæ*. Comitatus, *Carnes, Sutherland, Rosse, Moravie, Buchquhan, Garmach, Garmoran, Mar, Mernis, Angus, Gowry, Fiffie, Marche, Athole, Strathern, Menteih, Levenox, Wagion, Douglass, Carrike, Crawford, Annandale, Ourmonth, & Huntley*. Vicecomitatus, *Berwyk* alias *North Berwyk, Roxburg, Selkirk, Tweedale, Dunsfife, Niddsfdals, W. gion, Aye, Lomarie, Dunbretten, Sterveling, Louthean, Laudonia, Clakmanan, Kinros, Fiffie, Perth, Angus, Mernis, Aberdome, Bamph, Fores, & Invernes*. Universitates, *S. Andree, & Aberdonia*, quarum hæc ab Alexandro Rege & sorore Isabella multis ornata est privilegiis circa annum M. CC. xl. Illa sub Iacobo Rege inaugurata, Anno M. CCCC. xi. Quibus additur *Glasguensis*. Ingenia Scotorum vivida sunt, excitata, ignea: sapietia capessenda maxime idonea.

H

GENERATIM

Ab

GENERATIM quæ de Scotia dicenda habui, alibi: postulat Methodus, ut speciatim & per partes eam perambulem. Dividitur autem Scotia (monte Grampio mediana secante) in Australem sive superiorem, & in Borealem sive inferiorem. Dirimitur vero ab Angliam primum *Tuedæ* fluvio, *Teviota* Monte altissimo, & qua Mons deficit, vallo non adeo pridem facto, ac deinde *Escæ* & *Solvæ* fluminibus.

Marcia.
Situs.
Urbum nomina.

Citra hos limites a Mari Scotico ad Hibernicum regiones hoc ordine jacent. Prima est *Marcia* vel *Murchia*, sic dicta quod limitanea, hæc finistrum *Tuedæ* latus attingit: ad Orientem *Forthæ* æstuario, ad Meridiem Angliam clauditur. In *Marcia* *Bervicum* opidum quod Angli tenent. Est & *Lic Hume* castrum, antiqua possessio Dominorum de *Hume* qui a Comitum *Merchiæ* familia oriundi, in amplam & insignem familiam sunt propagati. Cui vicinum subsidet *Kello* monasterio quondam celebris, & antiqua habitatio *Hepburnorum* qui *Bothwelliæ* Comites, & hæreditario jure Admiralli Scotiæ diu fuerunt, qui honores per sororem *Iacobi* Comitis *Ioanni* filio naturali Regis *Iacobi* v enuptam, ad Franciscum ejus filium nunc *Bothwelliæ* Comitem descenderunt. Inde *Coldingham* cernitur, *Bedæ* *Urbs Coldana* & *Coludæ* *urbis* *Ptolemæo* fortasse *Colania*. Ad Occidentem *Marcia* ad primumque *Tuedæ* latus est *Teviota*, a *Tevioto* amne nomen adepra. *Teviota* monte dirimitur ab Anglia. Post hunc regiones non magnæ *Lidalia*, *Evia*, & *Escia* a tribus fluminibus cognati nominis *Lidælo*, *Evo* & *Escæ* nominata. Ultima *Amandus*, & ipsa ab *Amando* amne prope mediam dividente appellata, secundum *Solvæ* in Mare Hibernicum decurrit. Iam ut rursus ad *Fortham* redeamus, is ab Ortu *Lothianam* claudit: *Cochurni* Saltus, & *Lamyrii* montes eam a *Marcia* separant. Contingit deinde paululum ad Occasum inflexa *Lauderiam* & *Tuediam*: alteram a *Laudera* opido; alteram ab amne *Tuedæ* mediam secante, *Tuediam* ad Meridiem, & Occidentem contingunt *Idalia*, *Nubia*, *Glottiana*. *Nubie* *Nubus* amnis nomen dedit per eam in mare Hibernicum labens. *Lothiana* a *Lotho* Pictorum rege nominata. Ab Oriente æstivo finitur *Forthæ* sive mari Scotico. Vallem *Glottianam* spectat ab Occidente hiberno. Hæc regio humanitatis cultu, & rerum necessariorum ad usum vitæ copia cæteras longe præcellit. Quinque annibus irrigatur, *Tina*, utroque *Escæ*, (qui antequam in mare cadant in unum alveum coeunt) *Leithæ* & *Almone*. Hi partim e *Lamyrii*, partem *Pictlandicis* montibus in *Fortham* defluunt. Opida habet *Dumbarum*, *Hadinam* vulgo *Hadintonam*, *Dalkeithum*, *Edmurgum*, *Leithum*, *Linnuchum*. Magis ad Occidentem jacet *Glottiana*, utramque *Glottæ* fluminis ripam complexa, quæ ob longitudinem in duas præfecturas dividitur. In superiore præfectura collis est non admodum editus, a quo in tria diversa maria flumina effunduntur: *Tuedæ* in mare Scoticum, *Amandus* in Hibernicum, in *Deuceledonium* *Glottæ*. In ea urbes insigniores sunt *Lanarcum*, & *Glasca*. Hanc ab Occidente hiberno *Coila* contingit. Ultra *Coilam* est *Gallovidia*. Ea separatur a *Nithia* *Cludano* amne, tota fere in Meridiem vergens, ac ab littore ejus reliquum illud *Scotiæ* latus tegitur. Univerfa pecoris, quam frumenti fertilior. Annes habet plures in Hibernicum mare decurrentes *Urum*, *Dorsam*, *Kerum*, *Cream* & *Lissim*. Nusquam

Teviota.

Nithia.
Lothiana.
Situs.
Soli fertilitas.
Flumina.
Urbum nomina.
Glottiana.
Flumina.
Urbum nomina.

Gallovidia.
Situs.
Flumina.

rim & per partes
 Alrali sive superi-
 , Zeviota Monte
 luo fluminibus.
 arcia vel Men-
 cio, ad Meridiem
 , antiqua posses-
 m familiam sunt
 e Hepburnorum
 r forem Jacobi
 uellia Comitem
 alle Colonia. Ad
 Teviota monte
 ribus cognati no-
 ediam dividente
 eamus, is ab Ortu
 inde paullum ad
 mediam secante,
 huius annis nomen
 Ab Oriente aſtivo
 regio humanitatis
 us irrigatur, Tim-
 di partim è Lamy-
 nam vulgo Hadam-
 , utranque Glota
 e præfectura colli-
 scoticum, Annan-
 . Hanc ab Occi-
 anne, tota ferein-
 , quam frumentis
 Cream & Luffum.
 Nusquam

Lacus.

Nusquam fere in Montes attollitur, sed collibus tantum frequentibus intumescit. In convallibus inter eos aqua restagnans innumeros prope lacus efficit, è quibus primis ante æquinoctium autumnale imbris rivi augentur, unde multitudo incredibilis Anguillarum descendit, quas accolæ nafsis vimineis exceptas sale condiunt, ac non modicum inde quæstum faciunt. In hac provincia lacus est *Myronæ*, dictus, cujus una pars aliarum aquarum more gelu hyeme concrefcit; altera nullis frigoribus congelari potest. Extremum lateris est *Novantium* promontorium, sub quo in ostio *Lussi* fluminis Sinus est qui Ptolemæo Rerigonius vocatur. Ei ex adverso influit ex æstuario Glottæ Sinus vulgo *Lacus Regius*, Ptolemæo *Vidogara*. Quod inter hos sinus terræ procurrit Incolæ *Rinum*, id est Gallovidiæ aciem appellant. Ab eisdem *Novantium* mula, id est *Yostum* sive *riktus* nominatur. Tota autem regio Gallovidiæ (nam *Gallovid* præcorum Scotorum lingua *Gallum* significat) nominatur. Infra Vidogaram a tergo Gallovidiæ leviter declinat ad Glottæ æstuarium *Carilla*. Eam duo amnes intersecant, *Stinsarus* & *Grevanus*: uterque multis amœnis villis cingitur. Inter amnes qua in modicos colles tumet pascuis fecunda, nec infelix frumêto est. Tota terrestribus maritimisque copiis non modo sibi sufficiens, sed vicinis multa suppeditans. *Dunus* amnis eam a Coila separat, ortus ex ejusdem nominis lacu, qui insulam complectitur modicæ arcis capacem. Sunt in *Carilla* regione ingentis magnitudinis Boves, quorum caro tenera suavisque esu est; pinguedo liquefacta semel nunquam concrefcit, sed olei instar semper fluitat. Sequitur *Coila*, quam a Meridie Gallovidiæ, claudit, ab Ortu æstivo Glottianam attingit: ab Occasu *Irvino* fluvio a Cunigamia distinguitur: mediam *Aera* amnis dividit. Ad eum sita est *Aera* emporium non ignobile. In universum regio est feracior virorum fortium, quam frugum aut pecorum, tota quidem tenui & arenoso solo: quæ res hominum industriam acuit, & parlimonia vires animi & corporis confirmat. In hac Provincia haud plus decem millibus passuum ab Aer oppido, saxum est duodecim vix pedes altum, xxx cubitorum non amplius spissitudine; haud immerito surdû appellatum. Nam si ingentem sonitû vel voce edas, vel scloppo, vel quovis crepitaculo; is qui ex aduersa parte erit saxo proximus, nihil audiet, qui remotior melius, qui remotissimus optime. *Cunigami*: post hanc ad Septemtriones procurrit, & Glottam submovet, ac prope ad justum amnis modum coërcet.

*Carilla.**Soli fertilitas.**Coila.**Sinus.**Rensfoana.**Glottia.**Situs.**Flumina.**Ager sterlinensis.*

Nomen huic Regioni Danicum esse constat, quod eorum lingua *Regis domicilium* significat: quæ res indicio est, eam Danos aliquando tenuisse. Proxima ad Orientalem ejus plagam sita est *Rensfoana*, ab opidulo in quo conventus ejus celebrari solent, appellata, vulgo *Baronia* dicitur. Mediam eam secant duo amnes quibus utriusque *Carthus* est nomen. Post Baroniam est *Glottia* ad utramque Glottæ ripam protensa, & ipsa in plures jurisdictiones ob magnitudinem divisa. Amnes nobiliores fundit: a læva *Avennum*, & *Duglassum*, qui in Glottam decurrunt: item a dextra alterum *Avennum*, qui *Lothianam* ab agro Sterlinensi dividit. Hi duo fluvii communem appellationem loco proprii nominis acceperunt: quemadmodum in Vallia diversa dialecto is, quem Avonam vocant. *Sterlinensium agrum* a Meridie separat a Lothiana *Avennus*, ab Ortu æstuarium *Forthe*, donec paulatim seipso minor ad justam fluminis magnitudinem redactus prope Sterlinum pontem patitur

patitur. Secat regionem fluvius unus, qui memoratu sit dignus, *Carron*: juxta quem aliquot vetusta sunt Monu-
 menta. Ad lævam Carrontis duo terreni sunt tumuli Hominum opera (ut res indicat) ædificati: vulgo *Duni*
pacis appellantur. A dextro Carrontis latere ager fere cætera planus in collem paullum prominat, medio fere
 spatio inter Dunos pacis, & ædiculam: in eo ad ipsum anguli flexum modicæ urbis vestigium adhuc apparet.
 Sed murorum fundamenta, & vicorum descriptio partim cultu rustico, partim eruendis ad propinquas diti-
 orum villas construendas lapidibus quadratis confusa est. Hunc locum diserete Beda Anglus *Guidi* vocat: at-
 que in ipso valli Severi angulo collocat. Multi præclari scriptores Romani ejus valli meminerunt: multa vesti-
 gia exstant, multi lapides inscripti eruuntur, quibus aut testimoniū salutis per Tribunos & Centuriones acce-
 pit, aut sepulchrorum inscriptiones continentur. Ultra Sterlinensem agrum est *Levinia*, a Renfroana præfectura
Glotta, Glascuensi *Kelvno* amne divisa, ab agro Sterlinensi Montibus, a Taichia *Fortha* dirimitur: tandem
 in montem *Grampium* desinit, ad cujus radices per vallem cavam *Lomundus* lacus se explicat 24 millia pass. longus,
 8 latus, supra 24 insulas complectitur. Præter multitudinē aliorū Piscium habet & sui generis esu non insuaues,
Pollicæ vocant. Tria autem de hoc Lacu memoratu digna referuntur. Pisces pinnis carent, gratissimi alias sa-
 poris. Aquæ nullo interdum flante vento ita concitantur, ut vel audacissimos Nautas deterreant, quominus
 solvant. Denique Insula quædam gregibus armentisque pascendis apta, natat, ferturque quo ventris impellitur.
 Sed redeo ad Lacum. Tandem erumpens Meridiem versus Levinum amnem, qui regioni nomen dedit, effundit:
 qui prope Britannodunum arcem, & eodem nomine opidum in Glottam ingreditur. Levinia partem extremā
 Grampii Montis ultimi colles attollunt, sinu maris exiguo, quem *Gerlochum* a brevitate appellant, intercisi. Ul-
 tra hunc est Sinus multo amplior, quem *Longum* vocant, a *Longo* qui in eum cadit fluvio. Is limes est inter Le-
 viniam & Covaliam. Ipsa Covalia, Argathelia seu potius Ergathelia, & Cnapdalia multis sinibus angustis ex æ-
 stuario Glottæ infusus, in multas partes dirimuntur. Vnus inter cætera insignis lacus *Finiu* vocatur a *Fino* flu-
 vio, quem recipit. Is ultra sexaginta millia passuum in longitudinem porrigitur. Est & in Cnapdalia lacus
Avus, in quo est exigua Insula & arx munita. Ex eo fluvius Avus effunditur: qui unus in illis regionibus in
 mare Deucealedonum exit. Ultra Cnapdaliā ad Occidentem hibernum excurrit *Cantiera*, hoc est regionis
 caput, Hiberniæ occurrens, a quo modico freto dirimitur, ipsa longior quam latior, adeo arctis faucibus
 Cnapdaliæ conjungitur, ut vix mille passus expleat, idque spacium nihil aliud quam arena sit: adeo humilis ut
 per eam naviculis traductis Nautæ plerumque navigandi compendium querant. Hanc attingit *Lorna* Argathe-
 liæ adjacens & usque ad *Abriam* pertinens: regio plana nec infœcunda. Qua *Grampius* mons humilior est, &
 magis pervius *Braid Albin* regio vocatur, hoc est, quasi altissimam Scotiæ partem dicas, ac ubi maxima pars illa
 attollitur *Drum Albin*, hoc est, Scotiæ dorsum vocatur: nec omnino sine causa. Ex eo enim dorso flumina in
 utrumque mare decurrunt, alia in Septemtrionem, alia in Meridiem. Ex Ierno enim lacu Iernam fluvium in Ori-
 entem Hibernum fundit: qui in Taum illabitur ad tria millia passuum infra Perthum. Ab hoc flumine cogno-
 men accepit ad utramq; ripam affusa veterē Scotorum lingua *Strachbarna* dicta. *Stra* enim regionem ad flumi-
 num decursum jacentem appellare solent.

Levinia.

Situs.

Lacus.

Cantiera.

Situs.

Lorna.

Flumina.

Taichiam excipiunt *Ocelli* montes; ipsi quidem magna ex parte, atque ager ad eorum radices in Terneusi prefectura censentur. Verum reliquum agri ad Fortham usque ambitio in varias prefecturas dissectuit, *Cluctanensem*, *Colrossianam* & *Kimrossianam*. Ab his & *Ocellis* montibus quicquid agri a lateribus *Fortha* & *Tau* claudunt, in Orientem anguste cuneatur ad Mare. Et uno nomine appellatur

Fisa.

Fisa, omnibus rebus ad usum vitæ necessariis sibi sufficiens: qua lacus *Levinus* eam scindit, latissima: inde utrinque se colligens in angustum usque ad *Casliam* opidum. Annem unum qui memoratu sit dignus *Levinum* fundit. Totum littus frequentibus opidulis præcingitur: è quibus maxime est memorabile propter bonarum artium studia *Fanum Andree*, quod præsci Scoti *Fanum Reguli* appellant. Interius in media tere regione est *Cuprum*, quo reliqui *Fisani* ad jus accipiendum conveniunt. Qua Ierniam contingit, est *Abrenethium* vetus Pictorum regia. Hic in *Taum* insluit *Ierna*. Ipse autem *Taus* è lacu *Tao*, qui est in *Braide Albæ* viginti quatuor millia longo erumpit, fluviorum *Scotiæ* facile maximus. Is se ad *Grampium* montem inflectens, *Atholiam* attingit regionem fertilem in ipsis *Grampii* saltibus collocatam. Infra *Atholiam* ad dexteram *Tai* ripam sita est *Caledonia* opidum, vetus tantum nomen retinens, vulgo *Duncaldem*, id est tumulus corilis confitus. Corilus enim cum per inculta se latissime funderet, & silvarum opacitate agros tegetet, & opido & genti pomen dabat. *Caledones* enim, aut *Caledonii* gens olim inter Britannorum clarissimas alteram partem regni Pictorum faciebant: quos *Ammianus Marcellinus* in *Caledones* & *Vectiviones* dividit, quorum nunc vix nominis vestigium aliquod superest. Infra *Caledoniam* ad duodecim millia passuum in eadem dextra ripa est *Perthum*. Ad sinistram ripam sub *Atholia* ad Orientem spectans est *Gowea* frumentariiis cæpis nobilis. Et sub hac iterum inter *Taum*, & *Elcam* porrecta *Angusia*, sive ut præsci Scoti loquuntur *Aeneia*. Sunt qui *Horestiam*, aut juxta dialectum Anglorum *Forestiam* dictam putant. In ea sunt ubes *Cuprum*, & quod *Boëthius* patriæ suæ gratulans ambitiose *Des donum* vocat. Vetus enim nomen *Tau donum* fuisse reor, a *Duno* id est colle ad *Taum* sito, sub cuius radicibus opidum est extructum. Extra *Taum* ad *xiiii* millia passuum recto littore occurrit *Abrenetha*, alio nomine *Obrinca*. Deinde *Rubrum* promontorium satis longe conspicuum. *Efea* fluvius cognomento Australis mediam secat: alter *Efea* Septentrionalis eam a *Mernia* dividit. Ea ex magna parte solo est campeltri, & plano, donec ultra *Fordunum* & *Dunotrum* Comitum *Martialis* arcem occurrit *Grampius* paulatim se demittens, & in Mare subsidens. Ultra eam ad Septentriones est *Deve*, vulgo *Dea* fluminis ostium: & plus minus mille passus ulterius *Dona*. Ad alterum *Abredonia* est *Salmonum* piscatu nobilis, ad alterum *Episcopi* sedes, & scholæ publicæ omnium ingeniarum artium studiis florentes. Hanc citriorem invenio vetustis monumentis *Abredem* appellatam. Nunc utrumque opidum *Abredonia* Veteris & *Novæ* cognominibus distinctum vocatur. Ab hac tam angusta fronte inter hæc flumina incipit *Maria*, ac sese paulatim dilatans ad *lx* in longitudinem millia se protendit *Badenacham* usque. Ea regio perpetuo dorso continetur, & in utrumque Mare diversa magna que flumina evergit. *Badenacha* confinis est

Opida.

Flumina.

Gowea.

Soli fertilitas.

Angusia.

Vibinus nomina.

Abrenetha.

Situs.

Vibinus nomina.

Maria.

Situs.

Abria,

adices in Ter-
 s praefecturas
 und agri a la-
 ne appellatur
 ifsima: inde
 dignus Levi-
 e propter bo-
 a tere regione
 ictuum vetus
 Albu, viginti
 em inflectens,
 ad dexteram
 amulus corilis
 eret, & opido
 s alteram par-
 dit, quorum
 in eadem dex-
 tarius capis no-
 untur Aenea.
 s Caprum, &
 m fuisse reor, a
 xiiii millia
 um fatis longe
 am a Mernia di-
 omittis Martialis
 iones est Deu,
 est Salmonum
 adis florentes.
 idum Abredona
 flumina incipit
 que. Ea regio
 cha confinis est
 Abria,

SCOTIAE
 tabula. III.
 Niharis Scotiae com.

5	10	15	20	25
---	----	----	----	----

OCEANUS
 DEUCELEDONIUS
 ORCADES
 Insulae

MAR E
 GERMA
 NICUM

HEBRIDAE
 INSULAE
 Ebule Ptolemae
 Mernie Bode

ROS DIA

LOQUI

LA GARA
 LA GARIA

Abria, ad Mare Deucaledonium modice prona, regio (ut inter Scotos) in primis copiosa maritimis & terrestribus commodis. Est enim & frumentis & pascuis imprimis foelix, & præterea nemorum umbris, & rivulorum fontiumque amœnitate jucunda. Piscium vero proventu adeo fertilis, ut nulli prope Scotiæ regioni cedat. Nam præter fluuiatiliū copiam quam tot rivi sufficiunt, Mare longo canali per planum solum insufum penetrat: ibique terræ paulo altiore margine coërcitum se latius diffundit, ac speciem stagni, aut verius lacus præbet: unde *Abriam*, id est, stationem patrio sermone appellant. Idem quoque nomen regioni circum circa vicinæ dant. Ad plagam Septemtrionalem proxima Marriæ est *Buchania*. Dona fluuij ab ea diuisa. Ea omnium Scotiæ regionum longissimè se in Mare Germanicum exporrigit. Pascuis Oviūque proventu admodum foelix, cæteri que commodis ad vitam necessariis sibi sufficiens. Fluvij ejus cum Salmonibus abundant, *Ruram* amnem tamen id genus Piscis non ingreditur. Est in ejus littore spelunca, cujus natura prætereunda non videtur. Aqua è naturali fornice guttatim destillans statim in lapidum pyramidas vertitur, ac nisi opera Hominum antrum subinde purgaretur, spatium usque ad fornicem brevi completeretur. Ultra Buchaniam, ad Septemtriones duæ sunt regiunculae, *Boina* & *Ainia*, quæ usque ad Spæam fluuium pertinent, qui separat eas a Moravia. Oriatur autem Spæa a dorso Badenachæ, cujus meminimus: & longe ab ejus fonte lacus est, unde erumpit Lutea, ac se in Occiduum Mare devolvit. Ad ostium ejus ferunt opidum nobile fuisse, a fluvijs Emmerluteam nuncupatum. Certe siue terræ vicinæ spectes ingenium, siue navigationis & subvectionis maritimæ commoditatem locus est admodum emporio aptus. Prisci quoque Reges has oportunitates secuti aliquot sæculis ibi habitaverunt in Evonia arce, quam nunc multis falso persuasum est esse *Stephanodunum*. Ejus enim arcis rudera, & vestigium adhuc in Lorna monstratur. Ultra Spæam usque ad Nessum sequitur Moravia, olim (ut creditur) *Varar* dicta. Inter eos amnes Oceanus Germanicus, velut retro in Occidentem terram agens, sinu vasto ejus laxitatem castigat. Tota quanta est hæc regio frugibus & pascuis foecunda, amœnitate vero, & fructiferarum arborum proventu totius regni facile prima. Duo memoratu digna habet opida, *Elginam* ad Loxiam amnem, qui nomen antiquum adhuc retinet, & *Nessum* ad cognominem fluviū. Nessus a Lacu Nesso longo viginti quatuor milliis fluit. Aqua fere semper tepida, nec unquam ita frigida ut congelet. Quin & asperima hieme fragmina glaciæ in eum invec̃ta, tepore aquarum brevi solvuntur. Ultra Nessum Lacum Occidentem versus octo millia continentis terræ protenduntur. Tantillum sanè est, quod obstat, quominus maria coëant, & quod reliquum est Scotiæ, Insulam reddant. Nam quod spatij ab his faucibus ad Mare Deucaledonium interjicitur, fere sinubus maris in terram irrumpentis est intercisiū. Quod ultra Nessum, & fauces illas angustas est interjectum, in quatuor provincias solet dividi, *Nauerniam*, seu ut vulgo *Sivathnaverniam*, a fluvijs Naverno dictam. Ultra ostium *Nessi*, qua mari Germanico immergitur est *Rossia*, in mare promontoriis altioribus excurrentis: quod & nomen ipsum indicat. *Ros* enim Scotis promontorium significat. Ea tota longior est quam latior. Nam a mari Germanico ad Deucaledonium porrigitur, qua in Montes attollitur aspera, & inculta: qua se in campos explicat, frugum fertilitate nulli prope Scotiæ agro inferior. Valles habet amœnas piscosis annibus irriguas:

Lacus

Buchania.
Sium.
Soli fertilitas.
Flumina.

Boina & Ainia.

Moravia.
Soli fertilitas.
Opida.

Rossia.
Sium.

Lacus pisci
& in Oriem
sibi pande
perfluuium
vulgo pro
Septemtri
ita interje
viam, &
regionis p
rarum in n
luxuria eo
hæque du
montoria
nequaqua
Dume ap
exemptis
gia quæ da
Carnavi su
parte, ne
Kernicos v
velut cor
lantur qua
Hbridæ, a
tim Germ
& recetio
tradunt:
& olim &
argument
fuisse exist

Sed quær
finem im

lacus piscosos complures, sed maximum omnium *Lubrum*. A Mari Deucaledonio littus paullatim se castigat, & in Orientem æstiuum reflectit. Ab altero littore mare Germanicum inter rupium excelſarum scopulos iter fibipandens interius in Sinum se spatiosum explicat aduersus omnes tempeſtates Portum salutiferum, ac certum perſugium. Proxima Roſſiæ extremæ Septemtrionem verſus eſt *Navernia*, a *Naverno* amne appellata: quam *Navernia*. vulgo proprietatē ſermonis patrii ſecuti *Strathnaverniam* appellant. Eam a Meridie Roſſia claudit, ab Occaſu & *Situ*. Septemtrione mare Deucaledonium eam alluit, ab Oriente Cathaneſiam contingit. *Sutherlandia* his omnibus ita interjecta eſt, ut omnibus ſit finitima, atque ab aliqua regione cœli eas contingat. Nā ab Occidente *Strathnaverniam*, a Meridie & Oriente Roſſiam, a Septemtrione Cathaneſiam habet objectā. Cultores magis ex natura regionis paſcuo quam arvo dediti. Nihil in ea quod ſciam ſingulare, niſi quod Mōtes candidi Marmoris habet, rarum in regionibus frigidis miraculū, & prope in nullos uſus comparatum, quod nondum ejus affectrix luxuria eo immigrarit. *Cathaneſia* ultima ad Septemtrionem Scotiæ regio eſt: qua in plaga ei Navernia occurrit: hæcque duæ regiones Scotiæ latitudinem in frontem anguſtam contrahunt. In ea fronte tria attolluntur promontoria. Altiffimum in Navernia, quod Ptolemæo eſt *Orcas*, ſive *Tarvedrum*, & *Tarviſum*: reliqua duo nequaquam æque ſublimia in Cathaneſia ſunt, *Uervedrum*, nunc *Hoia*, & *Betubium*, falſo Heſtori Boëthio *Dume* appellatum, nunc *Dunis Bei* vulgo dicitur, alii *Duncans Bei* vocant. Ex hoc nomine aliquot literis exemptis vox *Dunis Bei* facta videtur. In hoc tractu Ptolemæus collocat *Cornavios*, cujus nominis adhuc veſtigia quædam reſtant. Arcem enim Comitum Cathaneſiæ vulgo *Gernico* vocant. Nam qui Ptolemæo, & exteris *Cornavii* ſunt, Britannis *Kernici* fuiſſe videntur. Nam cum non in hoc tractu modo, ſed in diverſiſſima Inſulæ parte, nempe in Cornovallia *Cornavios* ponat eoſdem, qui veſtuſtum ſermonem Britannicum retinent adhuc *Kernicos* vocant. Reſtat nunc ut de Inſulis aliquid dicamus. Recentiores Inſularum omnium, quæ Scotiæ *Scotiæ Inſula*, velut coronant, tres fecerunt vel claſſes vel ordines, *Occidentales*, *Orcadas*, & *Zelandicas*. Occidentales appellantur quæ ab Hibernia pene ad *Orcades* in Mari Deucaledonio lateri Occidentali prætenduntur. Has alii *Hebrides*, alii *Abudas*, alii *Navanias*, alii *Beteoricæ* appellantur. *Orcades* in mari partim Deucaledonio, partim Germanico, ad Septemtrionalem Scotiæ partem ſparſæ ſunt. Harum de nomine inter Scriptores veteres & recetiores ſatis convenit. Sed qui eas primi tenuerint, nõ ſatis conſtat. Omnes Germanicæ originis eos fuiſſe tradunt: At è qua natione Germanorum advenierint, id non proditur. Si è ſermone conjecturam faciemus, & olim & nunc quoque vetere Gothica lingua utuntur. Sunt qui Piſtos eos fuiſſe arbitrantur, hoc maxime argumento, quod fretum eos a Cathaneſia dividens, Piſticum cognominatur: Piſtosque ipſos generis Saxonici fuiſſe exiſtimant, Claudiani carmine maxime freti: *Maduerunt Saxone fuſo*

Orcades, incaluit Piſtorum ſanguine Thule: *Scotorum tumulus flevit glacialis Ierne*,
 Sed quum de his ſupra in Britannicarum Inſularum deſcriptione egerimus: hæc pauca ſufficiant, ut Scotiæ finem imponamus.

Regio.
Nomen, a quibus
inditum.

ALBIONIS Insulæ pars Meridionalior ac maxima *Anglia* Latinis dicitur: ab *Angria* regione Westphalia; vulgo *Engern*, ut nonnulli volunt. Alii ab angulo nomen inditum arbitrantur, quod Orbis sit angulus: alii ab *Angloen*, opido Pomerania. Goropius Anglos ab *Ange* 1. hamo piscatorio deducit, quod ut inquit ille, omnia sibi adhamarent, & fuerint, ut Angli loquuntur, *Good Anglers*, 1. boni hamatores. Quæ sane conjectura risum potius quam fidem meretur. Sunt qui ab Anglia Cimbrica Cherfonesi regiuncula, quæ *Engelond* 1. Anglorum Terrâ, ab Egberio Occiduatorum Saxonum Rege indigitata fuit, appellatam autumant: vel quasi *Engistland* 1. Engisti terra: qui se ducem his Saxonibus præbuit. Sed qui Engelberti, Engelhardi, & ejusmodi Germanicorum nominum etymologiam videt, facile etiam Anglorum notationem viderit. Hi sunt Germaniæ populi qui Britanniam occuparunt, quos unam gentem fuisse, communique nomine nunc Anglos nunc Saxones vocatos docet Camdenus. Hæc ab Indigenis non uno nomine appellatur, idque etiam diversimode: in duas enim regiones eam dividunt. Pars ejus quæ Orientem & Mare Germanicum spectat ab Indigenis Anglis Saxonum populis, qui eam occuparunt sua lingua *Angliam*, vel *England* nuncupant. Occidentalior vero pars, quæ ab hæc, Sabrina & Dea fluminibus discernitur, & Britannica avitæque lingua utitur, *Wallia* vel *Wallis*, a prædictis Anglis nominatur. Terminii ejus Septentrionales Scotiam versus, sunt Tueda & Solveius fluvii: ad Meridiem est Gallia, & proprie dictus Oceanus Britannicus, ad Occasum Hibernia & Oceanus Hibernicus, ad Ortum Germanicus. Longa est 300 milliaria Anglica. Lata 300, a Belerio nempe ad Cantii Promontorium. Aër hic quocunque anni tempore temperatus ac clemens: Cælum crassum, in quo facile nubes, imbres, ventique coguntur, atque eo minus frigoris æstusque, propter ipsius Cæli densitatem. Habet solum fecundum frugiferumque, & ab omni frugum genere ita beatum, ut Cereris sedem fuisse dixerit Orpheus. Cui ad stipulatur Mamertinus aut Belga orator qui Panegyricum Constantino dixit: ubi inter alia dicit, in hac segetum tantam esse fecunditatem, ut muneribus utriusque sufficiat, & Cereris & Liberi. Neque solum agros luxurioso ac opimo frumento, ac leguminibus supra modum scatentes habet: sed etiam cujusque generis materiam producit, præter abietem, & ut Cæsar ait, fagum; nunc tamen est passim fagus quoque. Lauri non æque fecunda est Thessalia. Rosmarinus vero tam copiosus, ut eo etiam ad sepes utantur. Fert item Aurum, Argentum, Cuprum, Ferrum, sed ejus exigua copia: Plumbum nigrum, & Plumbum album id est stannum in suo genere optimum in magna abundantia hic effoditur, & ad exterarum gentes effertur. Colles hic plurimi, per quos Ovium greges errant, non tantum carniarum delicias, sed etiam vellerum tenuitate nobiles; frequentiam Ovium juvat Cæli quædam benignitas; Terræque bonitas singularis; nam & in collibus vix arbores apparent, totaque regio a Lupis est suo privilegio immunis. Omnia etiam Pecudum Animaliumque genere abundat, præterquam Afinis, Mulis, Camelis & Elephantis, Molossis

Situs.

Cæli temperies.

Soli fertilitas.

Animalium victus.

gria regione
 arbitrantur,
 gle 1. hano
 loquuntur,
 Sunt qui ab
 Occiduorum
 se ducem his
 etymologiam
 occuparunt,
 idenus. Hac
 dividunt. Pars
 occuparunt
 ea fluminibus
 cur. Termini
 proprie dictus
 Longa est 303
 tempore tem-
 minus frigoris
 frugum genere
 orator qui Pane-
 muneribus utri-
 uminibus supra
 ut Caesar ait, fa-
 us exigua copia
 ndantia hic esto-
 rum carnum deli-
 erraque bonitas
 munis. Omni-
 s & Elephantis
 Molossis

*Imperium ma-
jorum.*

Mollosi nullibi gentium prestantiores, ferociorefque. Nusquam gentium major Cornicum multitudo. Magna etiam Milviorum qui pullis insidiantur copia. Romani Britannia potiori parti quingentos pene annos imperarunt, a C. Caesare scilicet ad tempora usque Theodosii junioris: cujus aetate Romanorum legiones & praesidia ad Galliam defendendam accersita, Britanniam Insulam reliquerunt; quo factum est, ut Picti Scotique partem Australem invaserint; quorum impetum quem diutius sustinere Britanni non possent, vocarunt e Germania Saxones, viros bello aduetos, quorum opera initio adversus Scotos & Pictos usi sunt. Postea vero Saxones sive Caesi illecebris capti, sive Pictorum amicitia & familiaritate ducti, sive perfidia propria impulsus, foedus adversus Britannos cum Pictis iniverunt, domitisque & profligatis hospitibus, ipsi illorum loca inva-

Urbium nomina.

sere. Unde & pars illa Britanniae Anglia, ut supra vidimus, dicta est. Continet Anglia urbes plurimas, inter quas maxime excellent, *Londinum, Eboracum, Cantuaria, Bristolia, Glocestria sive Glovernia, Salopia, Vigornia, Bathonia, Cantabrigia, Oxonia, Nordwicum, Zandovicum* cum multis aliis quas in descriptionibus particularibus delineabimus. Flumina illustriora *Tamesis, Humberus, Trenta, Ousa, & Sabrina*, de quibus suis locis. Oceanus autem qui Insulam alluit, omnis generis Piscium copia redundat; inter quos Lucius est, quem *Pike* vernacula lingua appellat, qui apud illos magno in precio habetur; eoque eum interdum ex palustri aqua in vivaria transferunt; ubi nidore illo opido purgatus, anguillis minutisque pisciculis pastus mirandum in modum pinguescit. Ostrea nec alibi delicatiora, nec plura. Portus vero Angliae praecipui sunt hi: *Davernum*, vulgo *Dovre*, qui est Comitatus Cantii extremus, ac colle munitur, arcemque habet tutissimam, omni armorum genere optime instructam: *Mounsbay* satis latus in Cornwallia, ubi tutissima est navium statio. Item *Wolmouh* sive *Falemouh, Torbay, Southantonensis*, & alii. Angliae Rex supremam potestatem & merum Imperium

*Flumina.
Mare.*

Portus.

Regio gubernandi.

habet, nec in Imperii clientela est, nec investituram ab alio quovis accipit, nec praeter Deum, superiorem agnoscit. Ejus subditi vel sunt Laici vel Ecclesiastici: Item sunt vel Nobiles vel Plebei. Nobiles sunt vel majores: ut Duces Marchiones, Comites & Barones, qui vel haereditario jure his titulis gaudent, vel iisdem virtutis ergo a Rege exornantur. Ducis autem nomen soli Regis filio natu maximo hoc tempore convenit: quamvis olim plures hoc titulo insigniti fuerint. Nobiles minores sunt Equites Aurati, Armigeri, & qui vulgo Generosi & *Gentlemen* dicuntur: Generosi vel promiscue nobiles sunt, qui natalibus clari, aut quos virtus aut fortuna a face hominum extulit, *Croves* sive *Burgeses* qui in sua quilibet urbe publicis funguntur muneribus & in Parlamentariis Angliae Comitibus locum habent: *Ingenus* sive *Yeomen* sunt, quos Legales homines lex vocat, & ex agris, quos optimo jure tenent, quadraginta ad minimum solidos quotannis colligunt: *Opifices* autem sunt qui mercede operam locant. Dividitur autem tota Anglia in Comitatus XXXIX. Comitatus vero in Centurias (quae in nonnullis regni partibus *Wapentaches* a tractu armorum nominantur) & in decurias dividuntur. In his Comitatus, difficultioribus temporibus, *Præfictus Regius*, quem *Lieutenant* vocant, ne quid detrimenti Respublica capiat, constituitur. Singulis vero annis nobilis aliquis ex Incolis praeficitur, quem *Vicecomitem* quasi vicarium Comitatus & Anglice *Shiriffe*, id est Comitatus Praepositum vocant; qui etiam Comitatus vel

Provinciae

Provinciæ Quæstor rectè dici potest. Ejus enim est publicas pecunias provinciæ suæ conquirere, multas irrogatas vel pignoribus ablatis, colligere, & arario inferre. Iudicibus præsto adesse, & eorum mandata exequi: duodecim viros cogere, qui in causis de factò cognoscunt, & ad iudices referunt, (Iudices enim apud Anglos juris solum & non facti sunt iudices) condemnatos ad supplicium ducere & in minoribus litibus cognoscere. In majoribus autem jus dicunt Iustitiani, quos *Itinerantes & Iustitianos ad Assisas* vocant, qui quotannis hos Comitatus bis obcunt, ut de causis cognoscant, & de incarcerationis sententiam ferant. Quod ad Ecclesiasticam jurisdictionem attinet, duas nunc habet Anglia provincias. Archiepiscopos item duos: *Cantuariensem* totius Angliæ Primatem & *Eboracensem*. Quibus sub sunt XXV. Episcopi: Cantuariensi XXII. Eboracensi tres reliqui. Angliæ tribunalia sive juris fora, quas etiam curias dicimus, in triplici sunt differentia. Alia enim sunt Ecclesiastica, alia temporalia, & unum mixtum, quod Parlamentum vocant, & ex tribus Angliæ Ordinibus constat & totius Angliæ corpus representat. Hoc a Principe pro arbitrio indicitur summamque & sanctam auctoritatem habet in legibus ferendis, confirmandis, antiquandis, interpretandis, & in omnibus quæ ad Reipublicæ salutem spectant. Fora temporalia sunt duplicia, juris scilicet aut æqui Iuris sunt, *Bancus Regius, Curia camera Stellata, Bancus communis, Scaccarium, Curia Wardorum & Liberationum, Admirali, Assisa*, alia quæ obscura sunt, omitimus. *Bancus regius* ita dictus quod Rex ipse in eo præsidere solet, Coronæ placita tractat. *Camera stellata*, sive porius Curia consilii regii in qua tractantur criminalia, perjury, impostura, dolus malus, &c. *Bancus Communis*, quia communia placita inter subditos ex jure Anglico, quod commune vocant, in hoc disceptantur, nomen habet. *Scaccarium* a tabula quadrangula, ad quam assidebant, nomen traxit, in eo omnes causæ audiuntur quæ ad Fiscum pertinent. *Curia Wardorum*, a pupillis, quorum causas tractat, nomen habet. *Admirali Curia* res maritimas tractat. *Assisa*, quas dicimus, in quolibet Comitatu bis anno habentur, in quibus duo Alsifarum Iustitiani ad hoc deputati cum Eirenarchis, sive pacis Iustitianiis comitati & de civilibus, & criminalibus cognoscunt. Fora æquitatis sunt *Cancellaria, Curia Requestarum*, Concilia in Limitibus Walliæ, ex parte Boreali. *Cancellaria a Cancellario*, qui ibi præsidet, nomen traxit. In hac ex æquo & bono judicatur, & summum jus quod summa crux videri solet, temperatur. *Requestarum Curia* pauperum & regiorum famulorum causas audit. Ecclesiastica fora præcipua sunt, *Synodus*, quæ *Convocatio Cleri* dicitur, semperque simul cum Parlamento habetur: & *Synodi Provinciales* in utraque provincia. *Academia* in hoc regno duæ sunt nobiles, *Cantabrigiensis & Oxoniensis*, quibus additur tertia *Londinensis*. Ingenia producit Anglia non infelicia neque sterilia, virosque doctos & omnium facultatum & scientiarum peritissimos plurimos habet. Gens procerâ statura, venusta & candida facie est, cæcis ut plurimum oculis, & ut sono linguæ Italisper similes, ita corporum habitu ac moribus ab illis pene nihil discrepant. Victus maxima ex parte in carne consistit. Cervisiam ex hordeo conficiunt, potum lapidum, gratum, jucundum. Hic in exteris etiam regiones aportatur. Vestimento non multum ab simili Gallico utuntur. Atque hæc quidem de Anglia in genere *Vestitus* dicta sufficient; reliqua in particularibus deinceps tabulis exponemus.

Leges & institutiones.

Schole.

Mores.

Vestitus.

multitudo. Ma-
nos pene annos
um legiones &
, ut Picti Scoti-
ent, vocarunt è
. Postea vero
propria impulsit,
orum loca inva-
s plurimas, in-
ia, Salopia, Vi-
ptionibus par-
de quibus suis
lucius est, quem
dum ex palustri
stus mirandum
ut hic: *Davernu*,
i, omni armo-
natio. Item
rum Imperium
norem agnoscit.
jores: ut Duces
tis ergo a Rege
vis olim plures
Generosi & Gen-
t fortunata a face
& in Parlamen-
at, & ex agris,
utem sunt qui
ro in Centurias
viduntur. In
uid detrimenti
n *Viccomitem*
Comitatus vel
Provinciæ

Angliæ II Tabula,

continens *Northumbriam, Cumberlandiam Comitatus, & Dunelmensem Episcopatum.*

GENERATIM quæ dicenda habuimus de Anglia absolvimus : postulat Methodus , ut speciatim & per partes eam percurramus. Britannia ab se debellatâ citeriorem partem in Provinciam redactam, Romani varie diviserunt, ut supra diximus. Saxones vero pro Pentarchia Romanorum fecerunt Heptarchiam, in ea sunt *Cantium, Suffexia, Eastanglia, Westsexia, Northumbria, Eastsexia, & Mercia.* Hodie in Comitatus (quos vel *Conventus* vel *Pagos* proprie & Latine voces) Angli peculiari vocabulo *Shtres* appellant, distribuitur. Ac primum anno a Christo nato 1016 Ethelredo regnante tantum xxxii numerabantur : deinde sub Guilielmo primo xxxvi. Postea tres in numerum additæ xxxix Comitatum numerum compleverunt, qui hodie in Anglia obtinet. Quibus accedunt xlii plures in Wallia, quorum sex fuerunt tempore Edwardi Primi, reliquos Parliamentaria auctoritate constituit Henricus Octavus. Hæc autem Comitatus sexu Partes Angliæ cum nonnullis Insulis Mercator noster 6 tabulis luculenter expressas exhibet. Harum omnium tabularum, quo ordine ab auctore nostro proponuntur, delineationem, quam poterimus fidelissime proponemus. Offert se primo loco *Northumbria*, vulgo *Northumberland*, Trianguli sed non æquilateri figura quodammodo inclusa jacens. Meridionale ejus latus *Derwentus* in Tinam influens, & ipse Tina claudit, qua Dunelmenses spectat. Orientale latus Mari Germanico pulsatur. Occidentale vero quod ab Occasu brumali in Ortum æstivum, primum concatenatis montibus, inde *Tweda* flu. protrahitur, Scotiæ obvertitur, regionumque limes est. Terra ipsa magna ex parte aspera est, ac cultu dura. Ad mare & *Tinam* adhibita mediocri cultura satis est colono grata, alibi vero multo ingravior, & quasi horridior. Plurimisque in locis lapides illi *Lithanthracis*, quos *Sea-coales* Angli vocant, magna copia effodiuntur. Hæc autem Provincia ab Osca Hengilli fratre, & filio eius Iebna in Saxonum potestatem redacta, primum suos duces clientelare jure Cantii regibus obstrictos habuit. Inde cum regnum Berniciorum constitutum esset, quod ad *Tesi* ad Scoticum fretum pertigit, pars ejus optima fuit, parvique Nordanhmbrorum regibus, qui cum suam periodum consecissent, quicquid ultra Tuedam erat, in Scoticum nomen cessit; hunc autem agrum Egbertus Orientalem Saxonum Rex suo imperio per deditionem adjecit. Alfredus postea Danis permisit, quos Athelstanus pauculos post annos exturbavit; Eilricum tamen Danum populus postea in regem extulit, quem Ealdredus Rex statim expulit: Deinceps vero regium nomen in hac provincia desuit, Comitescque qui præfuerunt dicti sunt. Incolæ bellicosissimi sunt & velites optimi. Cumque omnino Marti se quasi consecrarint, non est inter eos quispiam melioris notæ, qui suam turriculam, aut munimentum non habeat, & quamplurimos olim Baronum titulo honorarunt Reges etsi tenuioris fortunæ, ut militarem virtutem vel honore inter eos conservarent. Est in Northumbria urbs *Newcastle*, portu nobilis, quem Tina efficit sua profunditate naves valde magnas admittens, & ita defensens, ut nec tempestatibus facile jactari, nec vadis afflictari possint.

Quodnam

Northumbria.
Situs.

Soli qualitas.

Imperium Majorum.

Memorij virtus.

Urbes.

ANGLIÆ II TABVLA.

speciatim &
 am redactam,
 um fecerunt
 lexia & Mer-
 iari vocabulo
 tum xxxii
 Comitatum
 a, quorum sex
 s. Hofce autē
 effas exhibet.
 um poterimus
 sed non æqui-
 e, & ipse Tina
 quod ab Oc-
 car, Scotiz ob-
 man adhibita
 nisque in locis
 in Provincia ab
 eliente lare jure
 f ad Scoticum
 am periodum
 rtus Orientas
 cm Ealdredus
 as fuerunt dici
 nt, non est in-
 plurimos olim
 inter eos con-
 tate naves val-
 listari possint.
 Quodnam

Quodnam olim fuerit in comperto non est. Cum Normanicum Imperium inciperet, a Monachis *Monkecester* vocabatur, statimque a Novo Castro, quod Robertus Gulielmi Normanni filius extruxit, hoc novum nomen *Newcastle* induit, magnaque paulatim incrementa cum maritimis Germanis contrahendo, & fossiles carbones quibus regio abundat, in alias Angliæ partes subvehendo, cepit. Est & ultimum Angliæ, & munitissimum totius Britanniae opidum *Berwick*; quod nomen a Berengario Duce, quem somniant, deducunt aliqui. Lelandus ab *Aber*, quod ostium Britannis sonat, ut *Aberwic* vicum ad ostium significaret. Undecumque vero nomen habet, situ longius in mare porrigitur, ita ut mari & *Tueda* fere circumalletur: & alia. Fluvii hic sunt *Tina Australis & Borealis* (qui sic dictus quod in arcum coeuntibus ripis constringitur, hoc enim *Tin* Britannica lingua significare affirmant nonnulli.) *Australis* ex Cumbria editus, prope *Alflemore*, ubi antiqua est fodina æraria: cum aliquamdiu se in Septemtriones provolverit, in Ortum conversus, recta cum muro Picico procurrit. *Tina Borealis* è limitancis montibus, sociatus *Redo* fluvio infesto qui ad *Reisquarter* praruptum montem effusus, *Rhedesdale*, i. *vallem Redi*, laudatissimorum velutum ælricæ, n. rigat. Infra *Collesford*, uterque *Tina* confluit, qui jam auctus, subindeque auctior, uno alveo urget ad Oceanum iter. *Tueda* Angliam à Scotia longè spatio discludit, Limeque Orientalis dicitur. Hic fluvius copiosa scaturigine è Scotia montibus erumpens inter limitancos equites, diu tortuosus errat. Vbi vero proxime *Carram* vicum accesserit, multis aquis convalescens regnorum collimitia discriminare incipit, ac tandem *Tillo* recepto in Mare Germanicum sese exonerat. Sunt & alii, ut *Coquedi*, *Alaunus*, *Blihus*, & *Wansfeth*, quos omitto, ad secundam partem transitum faciens. Ea est *Cumbria* vulgo *Cumberlnd*: hæc Westmorlandiæ ad Occasum præjacet, ultima in hac parte Angliæ provincia, utpote quæ ipsam Scoriæ ab Arcto attingit, ab Austro & Occidente Hibernico Oceano pulsata, ab Ortu vero super Westmorlandiam Northumbriæ contigua. Nomen ab Incolis iraxit, qui veri & germani Britanni fuerunt, & se sua lingua *Kumbri*, & *Kambri* indigitarunt. Terra autem quamvis ob Septemtrionalem situm frigidior, & ob montes asperior videatur, sua tamen varietate perlustrantibus aridet. Post verrucosas enim rupes, & confertos montes, quibus lacus interjacent, succedit pabulosi colles gregibus referti, quibus rursus substernuntur porreæ planities frugibus satis fecundæ. Est in hac Provincia optima & oportuna positione urbs vetustissima *Carlisle*, à Septemtrione profundo Itunæ alveo, ab Ortu Peterillo, ab Occasu Cauda munita, & præter hæc naturæ defendentis munimenta, firmis micenibus è saxo quadrato, castello & Citadella quam vocant, armata. Romani & Britanni hanc *Lugu-vallum*, & *Luguballium*, sive *Luguballam*, Saxones teste Bedæ, *Evell*, Ptolemæus (ut nonnullis placet) *Leucopibiam*, Angli *Carlile*, & Latini *Caesolum* recertieri vocabulo dixerunt. Romanis temporibus hanc floruisse varia antiquitatis indicia ubindec erura, & celebris ejus tunc temporis memoria satis affirmate loquuntur. Sunt & alia opida *Keswike*, *Warkinton*, *Bulness*, *Perub*, ut vicos & arces silentio præteream. Atq; hic ager 58 Parochiales Ecclesias numerat. Habet præterea Lacus omni volatilium genere abundantes. Fluvios item inter quos *Irtan* amniculus in que Conchæ cum rorem, quem veluti maritum appetit, oscitatione quadam hauserint, sicut gravidæ, margaritasque parium, quas æcolæ cum resederit aqua venantur,

Flumina.

Cumbria.

Situs.

Solis qualitas.

Urbes.

Lacus.

Flumina.

nantu
qui a
gna
& quib
venit
as, & m
dus est
ne, Sev
da 8 pe
eriam t
denus
bore
ibi se p
termin
Tina su
fingit
di, silv
hunc ar
est pere
fossili
holm, L
spatio t
tur & m
mielbu
ter duo
triones
Binches
bria, Ec
Polydo
mar. H
ens è qu
cit, unde
tribus p

nantur. Est & *Derwentio*, *Cokanus*, *Olenus* sive *Elenus*, *Eiden*, atque alii piscibus abundantes. Ad hæc Oceanus, qui a litus alliditur, Piscium optimorum examina alit, & negligentiam accolis quasi exprobrat, quod minus gra. piscarum exercent. Montes hic conferti Metallis grauidi, inter quos montes *Derwentfels* vocati, in quibus ad *Newlands* aris venæ opulenta non sine auro & argento nostro tempore sunt reperta. Hic etiam in uenitur terra illa metallica, sive saxum in duratum & micans, Anglis *Blacklead* dictum, quo ad cingendas lineas, & monochromata pictores utuntur. Superiorem hujus regionis partem intersecat, qui nullo modo tacendus est, *Murus* ille celeberrimus, Romanæ provinciæ limes sive clausura, cxxxii millium passuum longitudine, Severi opus: qui ut ait Orosius, partem *Insulae cæteris indomitis gentibus vallo distinguendam curavit*. Eum Beda 8 pedes latum, & duodecim altum fuisse scribit, recta ab Ortum in Occasum linea: cujus nō solum vestigia sed etiam fragmenta in lōga spatia porrecta & tantū pinnis nudata extant, hodieque conspiciuntur, ut testatur Cædennus. Superest in hac tabula Episcopatus Dunelmensis, vulo *the Bishoprick of Durham*, sive *Duresme*, qui Eboracensibus ad Septentrionem continis in trianguli speciem efformatur, cujus apex ad Occasum cœuntibus ibi Septentrionali limite & *Tesis* fontibus figuratur. Latus quod Meridiem spectat, continuo Tesis decursu terminatur: alterum, quod Boream, primum brevi ab apice linea ad Derwentum flumen, inde Derwento ipso, & Tyna flum. cum Derwentum admiserit, describitur. Basim vero trianguli, quæ Ortum respicit, cxi maritima aspingit, quam magno fremitu Oceanus Germanicus gravissime pulsât. Qua in apicem coarctatur, campi sūt nudissimi, silvæ raræ, colles glabri, sed non sine ferri venis, conualles autem satis graminosæ: Angliæ enim Apenninus hunc angulum intersecat. Ad Orientalem autem partem, sive trianguli basim, uti etiam ad latera, culturæ terra est perquam grata, redditusque cum agricultarum labore contendunt, pratis, pascuis, arvis distincta, & carbone fossili quo pro ignis alimento passim in Angliâ utuntur, copiosa. Primario hujus regionis urbs Saxonibus *Dunholm*, Latinis *Dunelmum* dicta, vulgus *Durham* corruptissime vocat. Situ quidem ædificata & sane munitissimo, spatio tamē non magno, ovali quodammodo forma, flumine ab omni parte nisi a Septentrione circumfunditur & mœnibus armatur. Ad Australem partem sere quæ flumen se reducit, Cathedralis Ecclesiæ surgit, pyramidibus & alta turre conspicua, in medio eminenti tumulo imponitur castrum quodammodo intermedium inter duos pontes è saxo, quibus *Vedra* fluvius hinc ad Ortum, illinc ad Occasum conjungitur, a castro ad Septentriones patet forum & S. Nicolai cernitur templum. Super hic præterea opida, *Strandrope*, *Derlington*, *Hartpole*, *Binchesi* & *Chester upon the streets*, cum multis vicis atque arcibus. Numerantur in hoc agro & Northumbria, Ecclesiæ parochiales 118 præter facella plurima. Flumina hic sunt primum *Tees* & *Tessa*, Polydoro *Athesis*, Ptolemæo *Tnesis* appellari videtur Camdeno, apud quem libratorum incuria exulare exilimat. Hic Fluvius è saxeto illo *St. memore* erumpens, raptisque secum multis undique torrentibus, per rupes fluens è quibus ad *Egleston* marmora cæduntur, ac deinde multa loca alluens, eadem aplo ostio in Oceanū se eiecit, unde trianguli basis ad oram maritimam inchoatur. Item *Vedra*, *Gaunlesse*, *Derwentum*. Atque hæc de hisce tribus partibus dicta sufficienter, ad reliquas pergrinus,

Montes:

Murus Picticulus

Episcopatus Dunelmensis.

Situs.

Soli qualitas.

Urbes sive opida.

Flumina.

ANGLIÆ IIII TABVLA,
 SEQVENTES CONTINENS COMITATVS, WESTMORLANDIAM,

Lancastriam, Cestriam, Caernarviam, Denbigh, Flint, Merioneth, Montgomery & Salopian, cum Insulis Manina, & Anglesey.

Westmorlandia.
 Situs.

Soli qualitas.
 Imperium majorum.

Lancastria.
 Situs.

Soli fertilitas.

Opida.

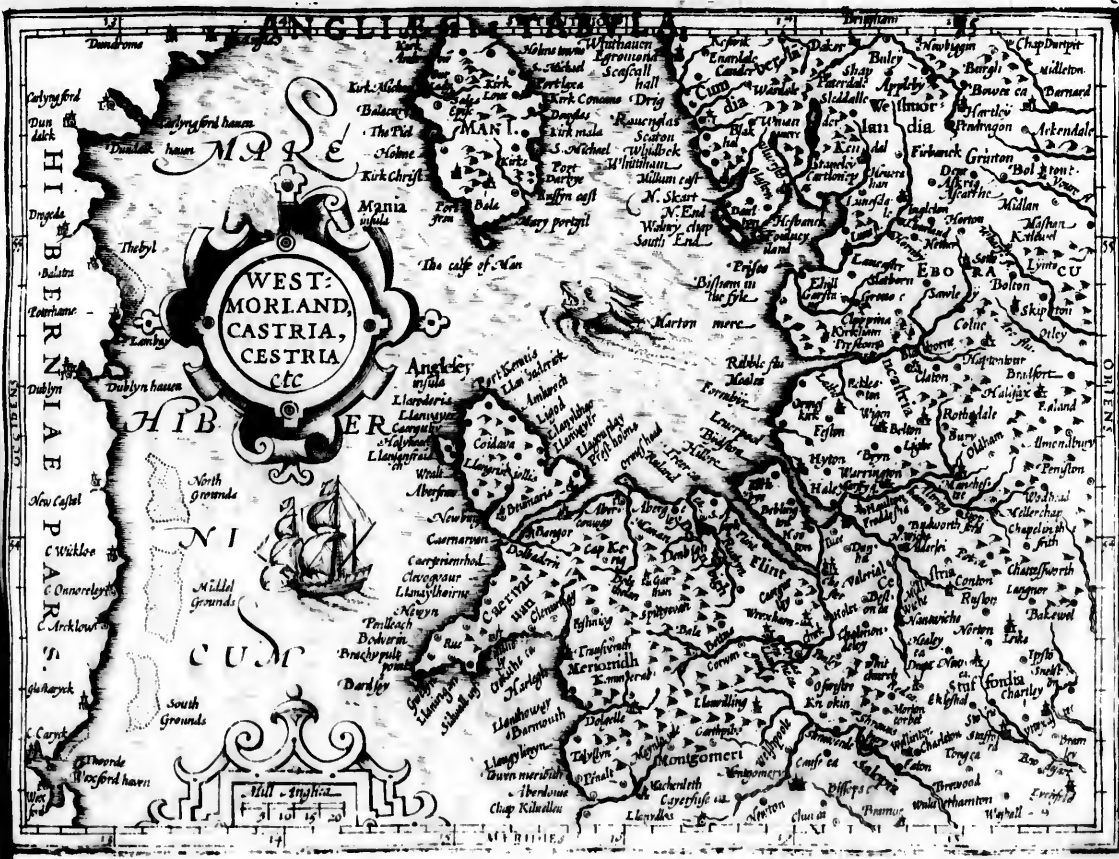
Lacus.
 Flumina.
 Montes.

Cestria.
 Situs.
 Soli qualitas.
 Urbes.

AD tertiam Tabulam venio, in qua primum sese offert *Westmorlandia* ab Occasu & Arcto *Cumberlãdia*, ab Ortu *Eboracensi* & *Dunelmensi* agro terminata: sic dicta quod magna ex parte inculta sit. Pars Australior, angustiori spatio inter *Lonum* flumen & *Winanderinere* conclusa satis ferax in vallibus, licet suas asperas glabraeque cautes ostendat, & *Baronia de Kendal* dicitur. Deinceps supra *Loni* fontes latius se explicat regio, multique gyris & flexibus Montes excurrunt, quibus interiacet alicubi convalles pre-rupta altitudine, crebris locis speluncarum in modum subruptis. Opidum hic primum *Aballaba* nunc *Appleby*. Est etiam frequentissimum opidum *Kandale*, Lanificii gloria & industria celeberrimum. Atque in hoc Comitatu 26 parociae numerosae habentur. Fluvii sunt *Lonus*, *Ituna*, & *Eimorus*. *Lancastria* vulgo *Lankashire*, & *the Countie Palatine of Lancaster*, quod sit Comitatus Palatini titulo insignis. Sub *Montibus*, qui per *Angliam* mediam procurunt, jacet ad Occasum: inter *Eboracenses* ab Ortu, & *Hibernicum Oceanum* ab Occasu ita includitur, ut ab Austro qua *Cestrenses* respicit, (a quibus *Merscio* flumine dirimitur) sit latior, sensimque in *Boream* procedens, qua *Westmorlandiae* confinis, coarctetur. Ibi que maris Sinu abruptitur, sui que partem non exiguam ultra sinum habet, quae *Cumberlandiae* adiacet. Vbi in campos æquatur, hordei & tritici satis est fertilis, ad *Montium* radices avenae fertilior, ubique solo tolerabili, nisi uliginosis quibusdam, & minus salubribus locis, qui tamen hæc sua incommoda commodis refarciant uberioribus. Abrafa enim superficie cespites ad ignis fomitem, & nonnunquam arbores, quae diu defossae jacuerunt, præbent. Inferius vero margam ad stercorandos agros affatim alicubi suppeditant. Boves proceris cornibus & composito corpore excellunt. Ad urbestranseo, inter quas primo loco occurrit per vetus illud opidum *Manchester*, *Mancunium*, & *Manucium* variante lectione *Antonino*, Hoc circumvicinis opidis præcellit suo ornatu, frequentia, lanificio, foro, templo & Collegio. Est & *Ormeskirk* mercatorum opidum, sepultura *Stanleiorum* *Derbientium* Comitum insignis: Et *Lancaster* præcipuum regionis opidum, ut alia taceam. Atque hic parociae 36: sed valde populosae recensentur. Plurimi sunt Lacus & paludes inter quas *Merton* palus, & Lacus totius *Angliae* maximus, nunc *Winandermere* Pisce sibi peculiari accolis *Chare* dicto, fecundus. Fluvii *Merscio*, *Irwellus*, *Duglesse*, *Ribellus*, *Wyve*, *Loceus*, & *Lonus*. Montes hic plurimi, iique æditissimi, inter quos ille qui *Ingleborowhill*, *Penigens*, *Pendle hill*. *Cestria* sequitur vulgo *Cheshire*, & *The Countie Palatine of Chester*, quod ejus comites jura Palatina habuerint. Ab Austro agro *Salopienfi*, ab Ortu *Staffordienfi* & *Derbientfi*, a Septentrione *Lancastrenfi*, ab Occasu *Denbighenfi* & *Flintensi* circumscribitur, ad *Circium* vero *Chersoneso* longius in altum abit, quae inter duos sinus conclusa utrinque insinuantem Oceanum admittit, in quos etiam sinus omnia hujus agri flumina conveniunt. Regio farris & tritici jejuna & inops, pecoris & piscium ferax, Urbs hic clara quam *Ptol. Deunam*, *Anglichester* & *Westchester*.

Urbs

Cumberlândia,
 multa sit. Pars
 in vallibus, li-
 a Loni fontes
 convalles pre-
 llaba nunc A-
 Atque in hoc
 go Lankashire,
 qui per Angli-
 um ab Occasu
 or, sensim que
 e tritici satis est
 minus salubri-
 ficie cespites ad
 n ad steroran-
 lanucium vari-
 foro, templo &
 tum infigne: Et
 ecentur. Plu-
 rander mare Pisce
 re, Loccus, &
 hill. Cestria fe-
 erunt. Ab Austro
 Denbigenis &
 e coelula uerin-
 e. Regio farris &
 & Westchester.
 Vrbs

A scale bar at the bottom of the map indicates distances in miles and furlongs. The text below the scale bar reads: "Miles 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100". Below this, it says "Furlongs 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100".

Urbs hæc quadrata forma, mœnibus quæ duo plus mill. pass. ambitu colligunt, includitur: ad Lybonotum, castrum eminet prope flumen a Comitibus constructum, ubi fora Palatinatus bis quotannis habentur. Edificia sunt nitida, & projectis Mœnians porticus utrinque per primarias plateas ducunt: Sunt præterea opida, *Finborough* & *Condale*, nunc *Congleton*. Habetque parœcias plus minus 68 hic Comitatus. Fluvii hanc regionem interluunt, *Deva*, Anglice *Dee*, Salmonibus admodum ferax, è duobus in Wallia fontibus nascitur, unde denominatum credunt. Præterea *Wever*, *Mersey* & *Danus*. *Caernarvonshire*; Historicis Latinis *Snaudonia*, & *Arvonnia*. Latus Septemtrionale & Occiduum Mari objacet, Australe claudit Merionithia, & Orientale Denbighensis ager Conovio flu. interlabente. Qua Mare prospicit gleba est satis fertili, & opidulis redimita. In hac præter alia opida est *Bangor* sedes Episcopalis. Interiora hujus Comitatus montosa, aspera, clivosa. *Denbighensis* ager, Anglis *Denbighshire* interius a mari recedit, & in Ortum usque ad Devam flumen procurrit. A Borea aliquandiu mare, inde Flintensis regiuncula, ab Occasu Merionithia & Montgomeria, ab Ortu Cestria & Salopia circumcingunt. Pars Occidua sterilis, media qua in vallem succumbit, fecundissima, Orientalis statim a valle naturam sibi iniquiorem, ad Devam vero multo æquiores sentit. In hoc autem agro est vallis *Cluida*, a mœnitate, fertilitate, & salubritate vere foelix, in qua *Ruthun* maximum est vallis emporium. Deinde territorium, Britannice *Maulor Gymraig*, Anglis *Bromfield* lætum admodum & plumbi ferax. Præterea hujus tractus opidum *Denbighia*, vulgo *Denbigh*, & *Cluida* fluvius. Flintensis Provinciola, Anglis *Flintshire*, Denbighensi agro ad Septemtrionem longior quam latior præjacet, Hibernico mari, seu potius Deva ætuario ab Arcto pulsata, ab Ortu Cestrensi Comitatu, ab aliis plagis Denbighensi finita. Hæc non quidem montana, sed collium prominentia aliquantulum surgens, quæ leniter in fertilissimos agros resupinatur, qui præsertim qua Mare prospiciunt, primo quoque anno nunnullis in locis hordeum, aliis triticum, in universum fecale vicesimo & supra scenore, & postea avenam in quatuor aut quinque annos profundunt. Est hic opidum *S. Asaph* Anglis, ubi Episcopalis est sedes, cui parœciae subsunt multæ: & *Rythlan*, castello egregio nitens. Hic etiam *Alen* fluvius, prope quem fons est qui maris æmulus statis temporibus suas & revomit & resorbet aquas, *Merionethshire*, Latine *Meruvia* a Montgomerico pago ad sinum usque Lunatum & Oceanum pertingit, quo ab Occasu ita pulsatur, ut nonnullam ejus partem abrupisse credatur. Ad Meridiem Devo flumine a Ceretica dirimitur, ad Septemtriones Caernarvoniam, & Denbighiam attingit. Ipsa vero inter Montium conglomerationes omnium totius Walliæ terrarum hispida magis & horribilis. Opida hic rara, *Harlech* autem castrum est munitissimum, atque hujus regionis primum: suntque æstuaria duo celeberrima *Traith maur*, & *Traith Bochan*, id est æstuarium majus, & minus. Montes habet altissimos, arcus tamen & in modum arcis acutissimos, nec raros quidem, sed creberrimos, & tanta æqualitate confertos, ut in summis eorum verticibus pastores confabulantes, vel convitantes, si concurrere forte statuerint a mane ad vesperam vix convenirent. *Montgomeryshire* ad Meridiem Ceretica & Radnoriam, ad Ortum Salopia, ad Boream Denbighia, & ad Occasum Merionithia circumscripta, licet Montibus plurimè emineat, cœvallisbus tamè grata fecunditate, cù arvis, tum pascuis utiq; foelix est,

Flumina.*Caernarvonshire.*

Situs.

Soli fertilitas.

Opida.

Montes.*Denbighia.*

Situs.

Soli qualitas.

Opida.

Flintshire.

Situs.

Soli qualitas.

Merionithia.

Situs.

Soli qualitas.

Opida.

Montes.*Montgomeria.*

Situs.

est, lauc
surgens
opidum
statim
pervag
supped
altitud
Shropsh
trionea
urpore
quam A
plus mi
Angles
Monæ d
ram leg
bramin
recta,
abunde
maxime
nora su
effodim
fello est
potellat
ubi præ
aditusq
nem bu
plerum
etiam n
dicta) p
Scoti C
Seafell,
scriptis
mire re

est, laudatissimorumque equorum fecunda olim genitrix. Præmarium hujus regionis opidum *Montgomery*, surgenti saxo, cui amœna planicies subjacet a Balduino limitis Wallici præfecto constructum. Est & *Lan-veblin*, opidum mercatorium. Hic est *Sabrina* secundum a Tamesi Britannicæ flumen, *Severne* Angli indigitant. Hic statim a fonte ita crebris incurvus flexibus agitur, ut sæpe reverti credatur, procurrit tamen, seu potius lentus pervagatur hunc agrum, Salopiensem, Vigorniensem, & Glocestrensem, vitalemque humorem glebæ ubique suppeditans in Sabrinianâ fretum se tandem placide exonerat. Hic etiam *Plinlimon* Mons in eximiam exurgens altitudinem, qui *Sabrinæ* flumen, de quo modo diximus, effundit. *Salopia* sive *Comitatus Salopiensis*, Anglis *Shropshire*, ad Ortum Staffordienses, ad Occasum Montgomerienses, ad Meridiem Vigornienfes, & ad Septemtrionem Cestrenses attingit. Ampla regio, fertilis & amœna, Opidis & castris undique stipata est frequentissimis, utpote quæ limitanea fuerit. Inter quæ hujus agri urbs longe clarissima ex antiqui Vriconii occasu exorta, quam Angli *Shrewsbury* dicunt, Latini *Salopia*. Sunt & *Bishops Castle*, *Ludlow*, & alia. Numeratur hic parcia plus minus 170. Fluvii *Temus*, *Colwyn* & *Terna*. Restant nunc in Tabula nostra Insulæ duæ *Mannia* & *Anglesey*. *Mannia*, Cæsari *Mona*, *Monæda* Ptolemæo quasi *Mon-citha*, id est, *Mona* remotior, ad alterius *Monæ* differentiam, dicitur. *Monabia* Plinio, *Menavia* Orofio & Bedæ, apud quos tamen *Mevania* perperam legitur, *Eubonia* Gildæ, *Menaw* Britannis, Incolis *Manning*, Anglis *The yle of Man*. Iacet autem medio libramine inter Boreales Hibernicæ & Britanicæ partes, a Septentrione in Meridiem xxx. plus minus Italice mil. porrecta, latitudinem vero qua maxime pater vix ultra xv mill. qua minime vix extendit. Linum & Cannabim abunde profert, pascua & arva habet satis lata, hordei, tritici, sed præcipue avenæ ferax est, unde avenaceo pane maxime vescitur Incolæ; pecorū ubique multitudo, & numerosi Oviū greges, sed cum Oves, tum pecora minora sunt quam in Anglia. Cum autem silvis sit indiga, bituminoso cespite ad ignem utuntur, quem dum effodiunt, sæpenumero in suffossas arbores incidunt. Britannos hanc Insulam uti Britanniam tenuisse in confesso est, sed cum a Septemtrione gentes tanquam infusi nymbi, has australes plagas inundarint, in Scotorum potestatem devenit. Inter Opida hujus Insulæ præcipuum censetur *Ruffin* ad australe latus situm, quod a castro ubi præsidium habetur, vulgo *Castellon* appellatur: sed frequentissimum est *Duglas*, quod Portus sit optimus, aditusque facillimus, ad quem Galli, & alii exteri cum sale suo marino comineant, coria, lanam rudem, & carnem bubulam salitam ad Insularis emergentes. In occiduo autem insulæ latere sunt *Bala-Curi* ubi Episcopus plerumque agit qui Eboracensi Archiepiscopo subest, & *The Pyle* munimentum exigua in Insula positum, ubi etiam non pauci sunt milites præfidiarii. Ipse vero australi promontorio modica etiam Insula (*The castle of Man* dicta) prætenditur, marinis avibus quas *Puffins*, & anatis illis è ligno putrefacto enatis, quas Angli *Bernacles*, Scoti *Clakes*, & *Solmd Geesse* vocant, referta. In medio Mannia Montibus densus attollitur, è quibus æditissimus *Seafell*, unde sudo cælo Scotia, Angliæ & Hibernia prospici possit. Controversas Iudices, *Deemsters* vocant, sine scriptis & impensis dirimunt. Incolæ omnes a furandi & mendicandi olliatiæ consuetudine sunt alienissimi, ac mire religiosi. Superest *Anglesey* Insula de qua in 7 Angliæ Tabula agemus.

Soli fertilitas.
Opida.

Plinlimon mōs.

Salopia.
Situs.
Soli fertilitas.
Opida.

Flumina.
Mannia.
Nomina.
Situs.

Soli fertilitas.

Animalium va-
rietas.

Imperium majo-
rum.

Opida.

Mōtas.
Ratagubernadi.
Uulgi Mora.

Regio.
Nomina.
Situs.

Soli qualitas.

Herefordia.
Imperium majo-
rum.

Radnoris.
Imperium majo-
rum.

Brechinia.

CAMBRIA, quæ & Wallia, sive Wales, avita Britannorum Sedes, a Cambro tertio Bruti Filio dcnominata nonnullis videtur, quod falsum putat Camdenus. Hæc ab Anglia Saxonica sive Lhoëgria, Sabrina & Dia Fluviiis distinguitur. Cætera ejus Regionis Mari Hibernico pulsantur. Hujus nomen universam quondam Translabriam Regionem complectebatur, nunc vero minus late patet. Terra omnis montosa, aspera, clivosa, nisi qua Mari vicina est; hic enim solum fecundius. Walliam autem tres olim populi infederunt: Silures, Demetæ, & Ordovices. Hi non solum duodecim, quos vocant Wallia Comitatus, sed duos etiam illos Translabrinos Herefordshire, & Monmouthshire, quæ Angliæ Comitatus adnumerantur, tenuerunt. Silures eas regiones ex Ptolemæi descriptione incoluerunt, quæ Wallis sua lingua uno nomine Deheubarth, i. pars Aultralis, & novis hodie nominibus, Herefordshire, Radnorshire, Brecknockshire, Monmouthshire, & Glamorganshire, appellantur, in quibus & nominis Silurum nonnulla supersunt reliquæ. Reliquam hujus regionis partem quæ longius in Occasum projecta, Anglis Westwales dicitur, agrumque Maridnensem, sive Caermadenshire, Penbrochiesem, & Cereticam, sive Cardiganshire complectitur, Plinius Siluras etiam tenuisse existimavit; sed Ptolemæus qui exploratius Britanniam novit, alium hic populum constituit, quos Demetæ & Demetæ dixit, Demetæque nomine pro hoc tractu usi sunt, cum Gildas, tum Nennius. Ordovices qui & Ordevices, reliquos duos Principatus (quos illi Guineth & Powis, Angli North-wales & Powisland dicunt) olim infederunt; & ad eos spectantur regiones illæ, quæ nunc Anglice novis nominibus Montgomeryshire, Merionethshire, Caernarvonshire, Denbighshire & Flintshire appellantur. Nunc Walliæ partes eo ordine quo supra a nobis posita sunt, percurramus: ea tantum quæ nobis in Tabularum Mercatoris explicationibus indicata sunt referentes. Occurrit primo loco Herefordiensis Comitatus. Huic elangente jam Anglorum Imperio præfuit Comitatus Officialis titulo Radulphus Gualteri Medantini Filius, quem Normanni hoc honore exuerunt, cui successerunt Gulielmus Filius Osberni, Normanniæ Ducibus arctissima propinquitate conjunctum. Huic successit Robertus ejus Filius de Britolis dictus, qui sine prole mascula proscriptus obiit. Stephanusque Rex Robertus le Bossu Comiti Leicestriæ reddidit Herefordiam, verum frustra: Marhildis enim Augusta, sive Imperatrix Milonem Gualteri Constabularii Glocestræ Filium, eo honore auxit, Angliæque Constabularium fecit, cui 1 v Filius Rogerus scilicet, Gualterus, Henricus, & Mabel, nulla suscepta prole invicem successerunt. De reliquis Camde- rum vide. Radnoris sequitur. Hanc Mortuomarii sive de Mortuomari qui Anglis Mortimers dicti, primi Normannorum Regionem fuso Edrico Silvatico Saxone, sibi devicerunt. Cumque longo jam tempore inter omnes in hac regione enjnuisisset, tandem Rex Edwardus 1 11 anno salutis 1103 ccc xx 1 1 x Rogerus de Mortuomari Dominum de Wigmor hujus limitis Wallici, vel (ut vulgo loquuntur) Marchiæ Comitæ creavit, qui statim morte multatus est. De his & reliquis plura habes apud Camd. Tertium locum obtinet Brechinia, Hujus Agrum

Bruti Filio
 axonica fi-
 rnico pul-
 cina est; hic
 & Or-
 etiam illos
 unt. Silu-
 barth, i pars
 & Glamor-
 us regionis
 ve Caerma-
 nuisse existi-
 metas & De-
 ui & Ordevi-
 t) olim infe-
 , Merioneth-
 a nobis pon-
 mt referentes.
 Comitis Offi-
 ui succederunt
 Huic successit
 Rex Roberto
 eratrix Milo-
 it, cui iv Fi-
 quis Camde-
 i, primi Nor-
 empre inter
 is de Mortuo-
 vit, qui statim
 ia, Hujus A-
 grum

Imperium majorem. grum regnante Gulielmo Rufo, *Bernardus de Novo-mercato*, sive *Newmark* Normannus, vir animi consiliique plenus, conscripta non parva Anglorum, & Normannorum manu, primus aggressus difficili bello a Cambria extorsit, Nestamque Gruffini Principis filiam uxorem duxit. Quæ cum filium Mahelem patrimonio spoliasset, *Sibylla* ejus soror illud adiit, virumque suum *Milonem* Herefordiæ Comitem hoc honore auxit, a quo successive ad *Bregios*, *Bobumos*, *Staffordos*, illisque proscriptis, ad Regem redditus in hoc agro longe amplissimi devenērūt. Brechinix, & Herefordiæ ad Meridianam plagam subjacet Comitatus *Monumethensis*. Hic Saxonica Heptarchia Wallis montanis paruit, qui tamen ut in Legibus antiquis videre est, sub Occiduorum Saxonum Imperio erant. Normannorum vero primis temporibus limitanci Duces gravissime afflixerunt, præcipue *Hamelinus* Balun, *Hugo Lascy*, *Gualterus* & *Gilbertus* Clarenſis Strigiliæ Comites dicti, & *Briennus* Wallingfordensis, quibus cum donassent Reges, quicquid hoc tractu, devistis Wallis, occupare potuissent, hi superiorem Agri partē, illi inferiorem, quam *Netherwent* dixerunt, in suam paullatim potestatem redegerunt. Vltima Silurum Regio est *Glamorgania*, cujus ab ipsa Provincia expugnatione Domini fuerunt a *Fitzhaimone* reſta linea descendentes *Gloceſtriæ* Comites, *Clari* & *Spencers*, inde *Belloampi*, & *Nevillus* unus & alter, & per *Nevilli* Filiam è *Spenceris* oriundam *Richardus* III Angliæ Rex, quo interfecto, *Henricus* VII hujus agri hereditatem crevit, *Gasparricus* Bedfordiæ Duci patruo suo concessit, quo sine prole deſuncto, ad se universon jus Rex revocavit, & Filio *Henrico* VIII reliquit, cujus Filius *Edwardus* VI maximam ejus partem *Gulielmo* *Herberto*, quem *Penbrochiæ* Comitem, & Baronem de *Caerdiff* crearat, venundedit. Ad *Dimetiam* tranſeo. Hic primo loco occurrit *Ager Maridunensis*. In eo Fons est (ut scribit *Giraldus*) qui naturali die, bis undis deficiens, & toties exuberans maximas imitatur instabilitates. *Penbrochia* Proxima est. Hujus Comitum *Gilbertum Strongbow* fuisse lego, cui *Stephanus* Rex *Penbrochiæ* Comitatus titulum primus contulit. Ille *Richardo Strongbow* filio, *Hiberniæ* domitorio reliquit. Hujus unica Filia *Isabella Gulielmum* Dominum de *Hempsted*, Angliæ Marescallum, maritum eodem adauxit, virum belli pacisque artibus florentissimum. Filiique ejus v. successive *Penbrochiæ* Comites fuerunt: *Gulielmus* Junior dictus, *Richardus*, *Gilbertus*, *Gualterus* & *Anselmus*. Quibus omnibus sine prole intra breve tempus sublatis, Comitatus hujus gladio *Henricus* III *Gulielmum de Valentia* è *Lusigniana* in *Pictoniibus* familia cinxit. Huic successit filius *Audomarus*. De reliquis Comitibus lege *Camdenum*. Tertia *Dimetiarum* Regio est *Ceretica*. Ejus orā Normanni vix suo in *Britannia* imperio confirmato, statim tentarunt, & feliciter quidē res successit. Maritima enim paullatim, Wallis extorserunt, sed maximam ejus partem concesserunt *Cadugano* filio *Blethini*, *Britanno* prudentissimo, cujus gratia plurimum in universa Wallia poterat, & quo amicissimo utebantur Angli. Sed cū ejus Filius *Oënus* Anglo assiduis excursionibus infestaret, infelix pater patrimonio mulctatus, in *Hiberniā* se subducere coactus est. *Cereticam* vero Rex *Henricus*, I. Comiti *Clarenſi* *Gilberto* donavit. Sed *Caduganus* cum *Oëno* filio in gratiā postea ab Anglis receptus, quæ fuerant patrimonii etiam recepit. *Rogerus de Clari* postea *Cereticam* *Henrici* I. munificentia accepit. Sequuntur jam *Ordovicum* Comitatus percurrendi; inter quos

quos *M*
allis (*I*
tempora
reliquit
wardo fa
progenit
ſuarum
Gruffini
reliquit,
Norman
liam cop
gratiam
fratresin
Mona, ſi
ſolveret.
ſpem ſeq
Denbigh
non pote
& ſuis po
Comites le
runt. Sed
Procerib
ipſe ſuſcep
ſitu imit
rique in A
Liberoru
tuna tenu
dent. Et q
cidis inte
controve

ni consilii que
illo a Cambris
nio spoliasset,
quo successiue
ni devenerūt.
nica Heptar-
num imperio
ue Hamelinus
zfordensis, qui
in Agri partē,
a Silurum Re-
nea descendē-
iam ē Spence-
vit, *Gaspriqua*
cavit, & Filio
in Penbrochia
occurrit *Ager*
s marinas imi-
cui Stephanus
nitori reliquit.
dem adauxit,
uerunt: *Guliel-*
breve tempus
familia cinxit.
Regio est *Ce-*
quidē res suc-
gano filio Ble-
mo utebantur
multatus, in
t. Sed *Caduga-*
ogerus de Clau-
urrendi; inter
quos

quos *Montgomeria* primum locum occupat. Hanc *Powis* Principes a tertio filio Rotherici magni prognati cum *Montgomeria*.
allius (licet Rogerus & Hugo Montgomerienses partē nonnullam abraffissent) perpetua serie ad Edwardi 1 1 *Imperium majo-*
tempora tenuerunt. Tunc enim *Oenus* ē Britannico sanguine ultimus Powisia: Dominus *Hawisium* unicum filiā *rum*.
reliquit, quam Ioannes Charletonus equestri dignitate Anglus duxit, & iure uxorio Dominus Powisia: ab Ed-
wardo factus erat, qui Leonem rubri erectum aureo in clypeo gerebat. Hujus heredes masculi ad quartam usq;
progeniē hoc honore claruerunt, donec in Edwardo mascula successio abolita fuisset. *Merionithia* Giraldo Terra *Merionithia*.
filiorum *Cansam* dicitur. Hanc Hugo Comes Cestrēnsis primus Normannorum dispositis praefidiis occupavit, cū *Imperium majo-*
Gruffinum filium Conani captivum tenebat, sed postea ille hanc cum reliquo principatu recuperavit, posterisque *rum*.
reliquit, donec fatali periodo confecta, in Leolino desit. Supra Merionithiam jacet *Caernarvonshire*. Cui statim a *Incolarum mo-*
Normannorum in Britanniam ingressu *Gruffinus* Conani filius praefuit, qui cum influentes Anglorum in Wall-
liam copias reprimere non potuisset, temptati subinde celsit; denique cum sua integritate Regis Henrici 1 *Caernarvonshire*
gratiam redemisset, facile etiam ab Anglis sua recuperavit, posteritatiq; reliquit ad *Leolinum* usque. Qui cum *Imperium majo-*
fratres injuriis, & vicinos Anglos incursionibus irritasset, eo adductus fuit, ut hanc montanam Regionem cum *rum*.
Mona, sive Anglesea Insula, ab Edwardo 1 clientelari jure teneret, eoque nomine mille Marcas quotannis per-
solveret: Quibus conditionibus cum postea non stare, sed suam perfidie fratris pertinaciam, potius, quam
spem sequutus, aleam belli denuo tentaret, interfectus & sibi & Britannorum in Wallia imperio finem attulit. *Denbighia*.
Denbighia sequitur. Hanc cum res Wallorum seditionibus, & Anglorū incursionibus in lapsum prona jam fisti *Imperium majo-*
non poterat, *Comites Cestrie, Warrenia, Mortuomarii, Laccius & Grey*, primi Normannorū paulatim occuparunt, *rum*.
& suis possidendam reliquerunt. Sequitur ultima Wallie provinciola Anglis *Flinshire*. Hujus agrum *Cestrensis* *Flinshire*.
Comites levia praelia ex occasione, & oportunitate cum Wallis conferentes, primi Normannorum sibi subjece- *Imperium majo-*
runt. Sed cum illi jam desuissent, *Edwardus* 1. hanc & omnem Walliae oram maritimam sibi tenuit. Interiora *rum*.
Proceribus suis, ut visum erat, assignavit, consilium Augusti sequutus, qui validiores & exteriores provincias *Cambrorum*
ipse suscepit, ceteras Proconsulibus sortito permisit. *Cambri*, ut testatur *Hamfredus Lhuydus*, Anglos ve- *males*.
fitu imitantur, impatientes laborum, generisque nobilitate ferocientes, parce & duriter domi vitam agunt: ple-
rique in Anglia se clientelae & famulatio Regum & Nobilitum dedunt, ad quae supra quam dici potest sunt apti.
Liberorum etiam educationi institutionique operā dant: quo fit ut nullus adeo in universa Cambria sit for-
tuna tenui, qui non in Schola edoctus sit: peritiores Iuri operam dant, deque eo per totam Angliam respon-
dent. Et quemadmodum olim gens (ut Tacitus refert) injuriarum impatientissima, continuis pugnis & homi-
cidiis inter se de gladiabatur; ita nunc ob legum inetum, quibus optime obediunt, supra omnes gentes, litibus &
controversiis inter se, usque ad omnium bonorum consumptionem, contendunt. Sed de his satis.

ANGLIÆ IIII TABVLA,
IN QVA HI SUNT COMITATUS, (CORNVBIA, DEVONIA, SOMERSETVS,

Dorcestria, Wiltonia, Glocestria, Monumetha, Glamorgan, Caermarden, Penbrock, Cardigan,

Rednor, Brecknoke, Herefordia & Vigornia

Cornubia.

Situs.

Soli qualitas.

Opida.

Flumina.

Portus.

Devonia.

Situs.

Urbes & Opida.

Flumina.

Somersetensis

Comitatus.

Situs.

Cæli temperies

& Soli fertilitas.

Urbes & Opida.

Flumina.

Dorcestria.

CORNVBIA quæ & *Cornwallia* Britannicè *Kernaw*, a Meridie Oceano Britannico, a Septentrione Hibernico, ab Occasu Antivestræ promontorio & Gallico Oceano clauditur, ab Ortu Tamara flumine a Devoniam sejungitur. Regio gleba satis fertili, ac Metallorum divite vena abundans. Frugum quoque heet non sine magno agricolæ labore, ferax. Nitet hæc regio & inprimis ora maritima creberrimis opidis. Ea sunt *Heilston* opidum signandi stanni privilegio celebre. *Peryn* celeberris mercatus, *Arwenak*, *Truo*, *Grampond*, *Fowy*, *LesFuticell*, *Leskyd*, *Bodman*, *Saltasho*, *S. Fies*, *S. Colombs*, *Padstow*, *Stow*, *Stratton*, *Tamerion*, *Lansfuphaddon* & *Saltash*. Suntque in hoc Comitatu parocciæ 161. Fluvii sunt *Uale*, *Fawey*, *Loo*, *Livernus*, *Haile*, *Alun* & *Tamara*. Inter Portus hujus regionis celeberrimus *Volemouh*, *Cenonus* oltium Ptolemæo, quæ nobilis, ac ipsum Italiæ Brundisium, navium capacissimus & tutissimus. *Devonia* vulgo *Denshire* sequitur. Termini ejus ab Occasu Tamara flumen: ab Austro Oceanus, ab Ortu Dorcestria & Somersetus, a Septentrione Sabrinianum fretum. Hæc ut majori latitudinis incremento utrinque quam *Cornwallia* excurrit, in utrinque Portubus accincta commodioribus, nec minus stanni venis dives, pratis distincta latioribus, silvis vestita frequentioribus: gleba autem alicubi perinde exili. Urbs primaria Anglis hodie *Excester*, Latinis *Exoma*, Ptolemæo *Isca*, Antonino *Isca Dummoniorum*. Sunt & opida plurima, ut *Plimmouth* quod superiori sæculo, ex viculo piscatorio in opidum amplum, civiumque frequentia urbis æmulum excrevit. Hinc fuit Franciscus ille Dracus Eques Auratus in gloria navali nostræ memoriæ facile Princeps. Item *Lidston*, *Plimpton*, *Modbery*, *Dermouth*, *Exminster* & multa alia: Parochiales ecclesias 394 continet. Fluviique sunt *Lid*, *Teavus*, *Plimus*, *Dert*, *Tomes*, *Teignus*, *Isca*, *Credenus*, *Columbus*, *Ottrey*, *Ax*, *Towridge*, *Taw*, *Ockus* & *North Ewe*. *Somersetensis* Comitatus sequitur vulgo *Somersetshire*. Termini ab Ortu Wiltonia, ab Austro Dorcestria, ab Occasu Devoniam, a Septentrione Sabrinianum fretum & Glocestria. Ditis hæc admodum soli, usquam non ad fruges, aut pabula eximie fertili, atque alibi etiam adamantum admodum fecunda, qui splendore Indicos provocant, duntie cedunt. Urbs præcipua *Bristolia*, pulcherrimis ædificiis, gemino flumine & muro, portu, exterorum commercii, civium frequentia illustratur. Opida habet, *Theodorudunum* nunc *Welles*, *Bashonia*, vulgo *Bahe*. Atque in hoc agro Parochiæ 385 numerantur. Fluvii *Joell*, *Frome*, *Pedred*, *Thonus*, *Avona*, *Somer*, *Brius*, *Welly*. *Dorcestria*, *Dorsetshire*: ab Ortu Southamptonia, ab Occasu Devoniam, ab Austro Oceano Britannico, a Boreâ Wiltonia & Somersetio terminatur. Gleba vero est fertili, qua Septentriones spectat silvæ & Salicæ diffunduntur, unde crebris & herbidis collibus, qui numerosos ovium greges pascit, gratis pascuis ad littus usq; descendit.

Durnovaria,

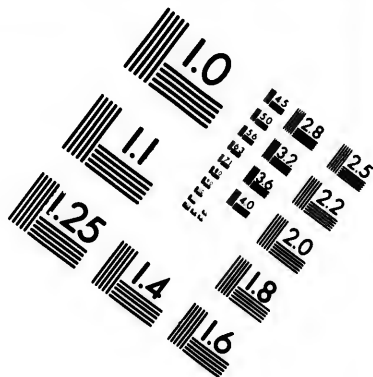
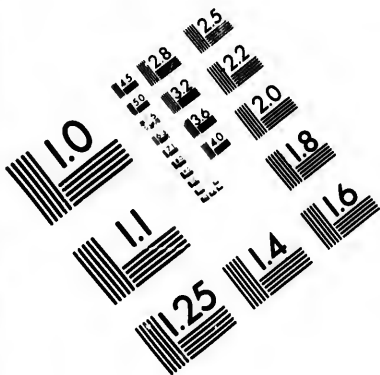
ANGLIÆ IIII TABVLA.

83

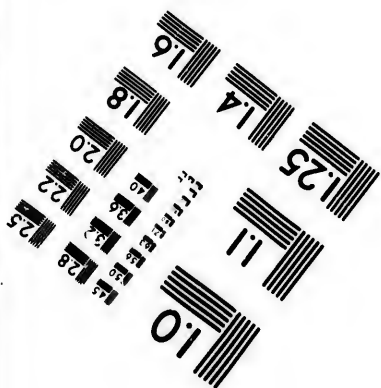
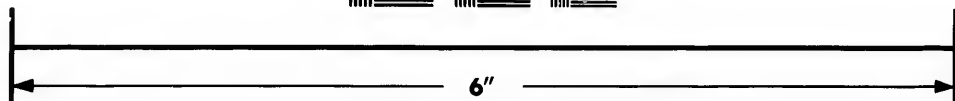
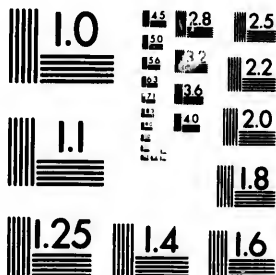

emtrione Hi-
nara flumine a
egum quoque
treberrimis o-
venak, T riva,
ation, T amer-
Loo; Liveriu,
a Ptolemeo, a
Denshire sequi-
merferus, a Se-
ia excurrit, in
ribus, filvis ve-
Latinis Exoma,
iori seculo, ex
Franciscus ille
Modbery, Dent-
us, Plimus, Dent,
Somersetensis
causa Devoniam,
fruges, aut pa-
vocant, duri-
sterorum com-
ulgo Bahe. At-
Brius, Welw.
panico, a Borea
luc diffundun-
us usq; descendit.
Durno vari,

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

1.5
1.8
2.0
2.2
2.5
2.8
3.2
3.6
4.0
4.5

10

Opida.

Flumina.
Wiltonia.

Soli qualitas.

Opida.

Flumina.
Glocestria.

Urbes & Opida.

Flumina.

Monumethens.
Comitatus.

Situs.

Soli fertilitas.

Opida.

Glamorgania.
Situs.

Soli qualitas.

Urbes & Opida.

Flumina.

Caermardenshire.

Situs.

Soli qualitas.

Opida.

Dunovaria, quod *Dunium* & *Dunium* Ptolemæo pro exemplarium varietate dici videtur, unne *Dorchester*, primarium totius conventus censetur opidum, nec magnum tamen nec speciosum, mœnibus jam olim Danorum furore nudatum. Sunt & alia, *Birt-port*, *Lime*, *Weymouth*, *Poole*, *Warham*, *Shiburne*, *Sturminster* & *Wimburne*, atque hic Comitatus Parœcias 248 numerat. Fluvii sunt, *Lim*, *Trentus*, *Carr*, *Juell*, *VVey*, *Sturus*, *Alenus*, *Varia* Latinis, *Frau* vel *Frome* Saxonibus. *Wiltonia* a primario olim opido *Wilton* denominata, vulgo *Wiltshire*, tota est mediterranea. Terminos ab Ortu Oxoniam & Southantoniam, ab Occasu Sommerserum, a Septentrione Glocestrîa habet: Regio pascuis & frugibus ubique læta. *Wilton* opidum olim fuit totius agri caput, cui & appellationem fecit. Sunt & *Malmesbury*, *Creechleade*, *Calne*, *Chippenhams*, *Trubridg*, *Sarisbury* & *Marleborough*. Atque hic Comitatus Parœcias 304 complectitur. Fluvii sunt *Isis*, *Avona*, *Willebyourne*, *Adderbourne*, *Ellan* & *Kenet*. *Glocestria*, vulgo *Glocestershire*, ab Occasu Walliam, a Septentrione Vigorniam, ab Ortu Oxoniam, a Meridie Wiltoniam spectat. Regio amœna & fertilis, ab Ortu æstivo in Occalum brumalem ex porrecta. Habet & Ferri fodinas. Primaria hujus Comitatus Urbs *Glocester*, quam Antoninus *Cleuvum* & *Glevum* dixit, vulgus Latinorum *Gloverniam*, alii *Claudiocestriam*. Antiqua sane urbs, ac a Romanis condita, *Sabrinæ* fluvio ex porrecta imminet, qua flumine non alluitur, murus firmissimus opponitur. Sunt etiam alia opida *Tewkesbury*, *Deorhirst*, *Camden*, *Wincelcombe*, & *Cirester*, ac Parœciæ 280 hoc Comitatu comprehenduntur. Fluvii irrigant *Sabrina*, *Aven* & *Isis* vulgo *Ouse*, qui postea recepto *Tamo*, *Tamisis* composito vocabulo dicitur. *Monumethensis Comitatus*, Anglice *Monmouthshire*, includitur a Septentrione *Munow* fluvii qui Herefordienses, ab Ortu *Vaga*, qui *Glocestrenses*, ab Occasu *Remneio*, qui *Glamorgenses* se jungit, & ab Austro *Sabriniano* æstuario, in quod illa flumina una cum *Isca* mediam regionem interfecant, evoluntur. Rebus ad victum necessariis non solum sibi sufficit, sed etiam vicinis affatim suppeditat. Primarium regionis opidum *Monmouth*, ad Septentriones qua fluminibus non defenditur, muro & fossa præinctum erat, in medio proxime forum castellum præterit. Item *Chepstow*, *Abergevenny*, Antonino *Gobannium*, *Newport*, & urbs *Isca* Antonino, Legio 11 dicta, nunc *Caerleon*, & *Caer Leon* a *Usk* Britannis. *Glamorgania* Anglis *Glamorganshire*, dicitur. Regio tota est maritima, minus latitudine, quam recta regione porrecta, *Sabriniano* freto a Meridie pulsatur. Qua terram vero spectat ab Ortu *Monumethenses*, a Borea *Brechnochiensis*, ab Occasu *Maridunenses* adjacent. Pars Septentrionalis montibus est aspera qui in Austrum descendentes paullatim mitescunt, quorum ad radices planities in Meridiem extenditur. In hoc agro est tenuis urbecula *Landuff* 1. *Fannum* ad *Taff*, cui Parœciæ sub sunt 165: *Caerdyffe*, *Cowbridge*, *Neath*, *Sweinsy* & *Lloghor* Antonino *Leucarum*. Fluvii interluunt *Rannus*, *Taffus*, *Nidus*, & *Lloghor*. *Ager Maridunensis* Anglis *Caermardenshire* continetur ab Ortu *Glamorgania* & *Brechinia*, ab Occasu *Penbrochia*, a Septentrione *Ceretica*, intercurrente *Tivio* flumine, & a Meridie Oceano. Hic frugibus satis fertilis, gregibus abundans, fossillumque carbonum alicubi ferax. Urbs primaria totius conventus *Caermardem*, Ptolemæo *Maridunum*, Antonino *Maridunum* pratis & silvis amœna, antiquitate suspicienda, coctilibus muris, ut inquit *Giraldus*, partim adhuc extantibus

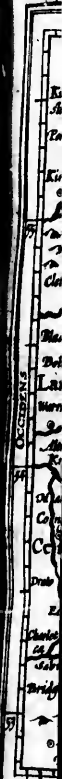
egregie

egregie clausa supra nobilem *Touium* fluvium. Est & opidum *Kidwelly* vetus, quod nunc vetustate quasi desertum fatiscit. Incolæ enim *Vendraeth Vehan* fluviolum transgressi novum *Kidwelly* subtruxerunt, Por-
 tus commoditate eo allecti, quæ jam tamen tenuis objectis, fere nulla est. Fluvii sunt *Vendraeth Vehan*, *Tovy*, *Penbrochiensis*
Pr. Tobias, & *Taf. Penbrochiensis Comitatus* Anglis *Penbrockshire*, undique mari urgerur, nisi ab Ortu, qua ager
Maridunensis, & ab Aquilone qua pars *Cereticæ* obtenditur. Regio ex *Hiberniæ* confinio aëris salubritate tem-
 perata, triticea, vinoque venali copiose referta. Principale provinciarum *Demetiæ*que caput, est *Pen- Cœli temperies*,
bro, Anglis *Penbroke*, in saxola quadam & oblonga rupis eminentia situm. Nobilia etiam hujus tractus Opida *Soli fertilitas*.
 sunt *Tenby*, *Hafordwest*, & *Menevia* Anglis hodie *S. Davids*. Fluvios hic non nisi duos reperio. Est hic *Opida*.
 Portus quem *Milford-Haven* Angli vocant, quo non alter in Europa aut nobilior aut tutior. *Ceretica*, An- *Flumina*.
 glis *Cardiganshire*, campestris regio ad Occasum qua mare prospicit, uti ad Meridiem, qua *Tivius* fluvius *Portus*.
Maridunenses secludit: ab Ortu vero & Aquilone, qua ad *Brechinenses* & *Montgomerienses* spectat, continui *Ceretica*.
 Montes pabulo fecundi perpetua latera trahunt, sub quibus passim diffunduntur Lacus. Præcipuum hujus *Situs & Soli qua-*
 regionis opidum est *Cardigan*; est & *Aberisith*. *Tivius* fluvius, Ptolemæo *Turobus*, hanc regionem per- litas.
 currit, qui olim *Calloribus* nunc *Salmonibus* abundat. Est quoque *Ridol*, & *Tstwich* Ptolemæo *Stucca*. *Rad. Opida*.
norshire forma triquetra, quanto magis in Occasum protenditur, in angustum magis magisque contracta ad *Flumina*.
 Occasum *Herefordensibus* annectitur. Ad Austrum *Vaga* flumine *Brechnochienses* discludit, ad Septemtri- *Radnor*.
 onem adjacent *Montgomerienses*. Pars ejus Orientalis & Australis cultior, reliqua Montibus asperior vix ul- *Situs*.
 lo cultu mitescat, silvis tamen satis vestita, profluentibus irrigua, stagnisque alicubi aspersa. Est hic *Radnor Soli qualitas*.
 præcipuum totius pagi opidum, pro regionis more cultus tectis satis elegans. *Vaga* fluvius Occiduum agri *Opida*.
 angulum transversum secat, & occurrentibus saxis fractus, subito solo deltitatus præcipitatur. *Radnor* sub. *Vaga* fluvius.
 jungitur ad Austrum *Brechia*, Anglis *Brechnockshire*, a *Brechanio* Principe sic dicta, ut existimant *Walli*. Hæc *Brechia*.
 ab Ortu *Herefordia*, ab Austro *Monumethia* & *Glamorgania*, ab Occasu *Caermardinia* terminatur. Regio *Situs*.
 in montes densius confurgit, convallibus tamen passim fecundis. Primarium hujus agri opidum *Brecknock Soli fertilitas*.
 in ejus fere umbilico positum. Sunt præterea *Buelth* & *H.y. Vaga* Borealem agri partem alluit, *Isca* eximius *Opida*.
 item fluvius mediam percurrit. *Herefordiensis* Comitatus sive *Herefordshire*, forma quasi circulari, ad Ortu *Flumina*.
Vigorniensibus & *Glocestrensibus*, a Meridie *Monumethensibus*, ab Occasu *Radnor* & *Brechia*, a Septen- *Herefordia*.
 trione *Salopia* definitur. Regio est amœna, pascentis; pecoribus & alædis frugibus mitissima. *Herefordia* nunc *Situs*.
 urbs hujus Comitatus prima, pratis gratissimis, & arvis uberrimis interstita, fluminibus fere incincta, ab Septe- *Soli fertilitas*.
 trionem & Occasum *Anonymo*, ab Austro *Vaga*, qui è *Wallia* huc accelerat. Sunt & *Lemster*, *Webbia*, *Leabur*. *Vrbs & Opida*.
ry, Rosse. Numerantur hic *Parocciæ* 176. Flumina hic sunt eximia, *Vaga*, *Lugus*, *Munow* & *Dorus*. *Vigor- Flumina*.
niensis Comitatus vulgo *Worcestershire*, ab Ortu *Warwicienses*, a Meridie *Glocestrenses*, ab Occasu *Herefordi- Vigornia*.
 enses, ab Aquilone *Staffordienfes* habet. Regio hæc cælo & solo propitio utitur. Præcipua urbs est *Worcester*, *Situs*.
 Latinis *Vigornia*. A Romanis videtur condita. Hic ager parocciæ 152 numerat. Flumina hic *Sabrina* & *Avona*. Cæli & Soli qua-
 L iij Succedit litas.

Dorchester, pri-
 am olim Dano-
 rminster & Win-
 cy, Sturnus, Ale-
 inata, vulgo Wil-
 amerferum, a Se-
 us agri caput, cui
 wy & Marlbor-
 , Adderbourne,
 niam, ab Ortu
 n brumalem ex-
 us Cleum & Gl-
 nis condita, &
 Sunt etiam: alia
 mitatu com pre-
 s composito vo-
 one Mumow flu-
 es sejungit, & ab
 te, evolvuntur.
 marium regionis
 tum erat, in me-
 Newport, & urbs
 nglis Glamorgan-
 iano freto a Me-
 ab Occasu Ma-
 baullatim mite-
 nduff i. Fanma
 no Leucarum,
 shire continetur
 rente Tivio flu-
 que carbonum
 o Muridunum,
 hic extantibus
 egregie

Hos continet Comitatus, Eboracum, Lincolniam, Derbiam, Staffordiam, Nottinghamiam, Lecestriam, Rylandiam, & Norfoiciam.

Succedit explicanda quinta Tabula Angliæ, in qua primo loco *Ager Eboracensis* vulgo *Yorkshire*, totius Angliæ Provincia longe maxima, occurrit. Ab Occasu, Montibus, Lancastrensi agro & Weltmorlandia, ab Arcto Dunelmensi Episcopatu terminatur: ab Ortu Oceano Germanico, ab Aultro primum agro Cestrensi & Derbiensi, inde Nottinghamiensi, & postea Lincolnienfi. Temperatæ hæc censetur uberratis. Si hic saxosa vel arenosâ sit sterilitas, illic latissima arborum fecunditas, si hic silvis sit nuda, illic densissimis nemoribus obumbrata, ita provide temperante natura, ut ipsa regio etiam sua varietate gratior & lætior videatur. Est hic *Eboracum* vulgo *Torke* urbs totius Angliæ secunda, hujus regionis pulcherrima, quæ univर्सæ Septemtrionali parti, & præsidio & ornamento est singulari. Amœna, ampla, munita, ædificiis tam privatis, quam publicis exculta, opibus civibusque referta, Hanc *Orus* qui nunc *Ouse* interfecat, & quasi in duas urbes dividit, quæ lapideo ponte vastissimo conjunguntur. Sunt & *Kingston upon Hull*, *Dancaster*, *Halsfax*, *Pomfreit*, *Shirborna*, *Wetherby*, *Kingston*, *Parvington*, aliaque opida plurima. Opida enim triginta novem & paræcias 459 in hoc Comitatu numero, quibus subsunt plurima facella magnis paræciis Incolarum multitudinem comparanda. Potiora flumina sunt *Denus*, *Caldens*, *Arus*, *Wersus*, *Nidus*, & *Ouse*, quæ ex limitaneis Montibus exorta, locis potioribus affunduntur. Sunt & alia, *Cokarus*, *Fossus*, *Derwentio*, *Foulness*, *Hullus*, *Teyse*, *Dow*, *Rhie*, *Rocal* & *Wiskus*. *Lincolnia* vulgo *Lincolnshire*, Regio amplissima, per sexaginta fere milliaria in longitudine jacet, latitudinè alicubi super triginta extendit. Ab Ortu Oceano Germanico pulsatur, a Septentrione ad *Abum* æstuarium pertinet, ab Occasu Nottinghamiam spectat, & a Meridie Wellando fluæ Northantonia discluditur. Regio alendis frugibus, & pasendis pecoribus nitissima, frumentariis campis, alibi, & pasuis admodum lata. Prima & præcipua hujus Comitatus civitas *Lincolnia*, Anglis *Lincolne*, Ptolemæo & Antonino *Lindum*. Vrbs ipsa ampla & celebris collis dorso insidet, ubi *Withama* in Ortum se defleat. Sunt præterea opida *Scarsford*, *Grantham*, *Ancaster*, *Crowland*, *Spalding*, *Boston* & alia. Suntque in hoc Comitatu Parochiæ plus minus 630. Crebris hæc regio fluvius rigatur qui sunt, *Wubam* Lucii fœcundus, *Lud*, *Trenta*, *Wellandus*, *Idle*, *Danus*. Sequitur Provincia *Derbiensis* vulgo *Derbshire*, quæ a Meridie agro Leicestrensi, ab Occasu Staffordiensi, a Septemtrione Eboracensi, ab Ortu Nottinghamensi clauditur, forma quasi triangulari, sed non æquilatera. In duas partes Derwentio flumine intercurrente dividitur. Pars Orientalis & Meridionalis culta, fœcunda & vivariis frequens. Occidentalis tota petrosa, Montibus & apertis sterilefcit, plumbi tamen proventus opulenta, & Ovibus pasendis satis commoda. Univerfi agri caput *Darby* opida celebre è juridicis conventibus pro universo agro, & cervisia quam coquit optima, Anglis *Ale* dicta

Yorkshire, totio & Westmor-
 Auldro primum
 vata hæc censetur
 vata sit nuda, illic
 rietate gratior &
 alcherrima, quæ
 ita, ædificiis tam
 , & quasi in duas
 er, Halyfax, Pom-
 novem & para-
 rum multitudinis
 quæ ex limitaneis
 Fontnesse, Hullu,
 per sexaginta fere
 manico pulsatur,
 e Wellando flu-
 amentariis campis,
 , Anglis Lincoln-
 ana in Ortum f-
 & alia. Suntque in
 Lucis fecundis
 quæ a Meridie agro
 si clauditur, forma
 iditur. Pars Orien-
 us & aspretis steri-
 caput Darby, op-
 Anglis Ale dicta

SIN

Flumina.

Sunt etiam alia S. *Diace, Worksworth & Bakewell.* Atque hic Comitatus Parœciæ 106 includit. Fluvii *Trent, ea, Dovus, & Derwentio.* Pars Occidentalis hujus Provinciæ quæ tota collibus eminent *Peake* dicitur, Plumbi admodum ferax. In his enim Montibus lapides plumbarii feraces, ut vocant Metallici, quotidie magna copia effodiuntur, quos in collibus Favonio obversis, observatis temporibus cum Favonius flare cœperit, magna lignorum vi accensa, excoquunt, & effosis canalibus quibus defluat, in massas conflant. Nec Plumbum solum, sed etiam Stibium (vulgo Antimonium vocant) hic in propriis venis reperitur, quo in tingendis Ciliis Græcæ mulieres olim usæ legantur. Lapidés etiam molares hic excinduntur, cotes etiam ad ferramenta exacuenda & nonnunquam fluor quidam candidus in fodinis reperitur, qui per omnia Chrysallo est simillimus. Sed de his satis, ad Staffordiam transeo, *Staffordshire*, quæ ab Ortiva plaga *Watwicensibus, & Derbiensibus,* a Meridiana *Vigorniensibus*, ab Occidua *Salopiensibus* præcincta quasi rhombi forma: ab Austro in Septemtriones procurrit, medio latior, & extremis se angustantibus. Pars Septemtrionalis montana & minus lata, mediâ *Trenta* flumine perfusa latior, silvis amicta, arvis & pratis variata: uti & Meridionalis, quæ etiam carbonés fossiles habet, & ferri venas. Totius hujus agri caput olim erat & nunc est *Stafford*, cui maximum tamen decus a *Stafford* castro adjuncto, quod Barones de *Stafford* sibi in sedem construxerunt. Sunt hic etiam *Lichfieldia, Burton, Utcester, Stone, Drayton, Basset, Tamworth, Vulfrunshampton, Theotenhall, & Weadestrig.* Atque in hoc Comitatu Parœciæ 130 habentur. Flumina hanc regionem irrigant *Dovus, Hansus, Churnet, Tajn, Blush, & Trenta.* Hic è duobus fontibus effluens, suo quasi jure tertium sibi locum inter Britannicæ flumina vindicat. Item *Sous, Tama, & Parkus.* Pars Septemtrionalis Montibus non magnis leviter intumescit, qui hinc exoritur, ut *Apenninus* Italiæ, per Angliam mediâ perpetuum dorsum perpetuis jugis elatum ad Scotiam usque, nomine sæpe mutato agunt. In parte hujus agri mediâ *Needwood* silva spatiosa, vivariisque repleta diffusiditur, in qua circumvicina Nobilitas hilares venandi labores gnaviter assidueque exercet. Comitatus *Nottinghamiensis*, Angliæ *Nottinghamshire*, ab Ortu *Lincolniensi* confinis est, a Septemtrione *Eboracensi*, ab Occasu *Derbiensi*, a Meridie *Leicestrensi* terminatur. Partem Meridionalem, & Orientalem *Trema* flumen nobilissimum, influentesque rivuli fœcundant: Occidua autem partem saltus de *Shirewood* longe se porrigenis, totam occupat. Hanc, quod arenosa sit, *The Sand*: illam quod argillacea, *The Clay*, vocant Incolæ, & in his duas partes, regionem suam distribuerunt. Vrbs præcipua, quæ nomen Comitatu præbuit, *Nottingham*, loci ingenio amœna, hinc enim ad flumina spatiosa procumbunt prata, illinc faciles confurgunt colles: omnibus etiam quæ ad vitam pertinent, copiosa. Hinc *Shirewood* lignum in ignis alimentum, illinc pisces *Trenta* large suppeditat. Ampli: udine denique, structura, uno & altero eleganti templo, foro longe pulcherrimo, & munitissimo castro, est sane speciosa. Opida præterea hic sunt *Suthwell, Newark, Mansfield, Blush, Scroby, & Workensop.* Atque in hoc agro 168 Parochiales Ecclesiæ visuntur. Flumina *Trenta, Lunus, Sate, Idle.* Nottinghamiæ a Meridie confinis est Provincia *Leicestrensis*, vulgo *Leicestershire*, ab Ortu *Rutlandia* & agro *Lincolniensi*, a Septemtrione *Notinghamiensi*, & *Derbiensi*, ab Occasu *Warwicensi*, a Meridie *Northantoniensi* præ-

*Staffordia.**Situs.**Soli qualitas.**Opida.**Flumina.**Montes.**Silva.**Nottinghamia.**Situs.**Soli qualitas.**Vrbs & Opida.**Flumina.**Leicestria.**Situs.*

cingitur
guæstri
præ se fe
clesiæ 2
fluvio
quasi in
est multi
tum cir
te & am
totius a
erorum
posuit.
ciola. v
dispec
preteris
a Zephy
opulent
solum p
stem, ali
rat Ant
frequen
portus
cumvall
ones qu
efficiunt
Swaffha
gos sex
Ouse, T
ne Tarm
tæ & qu
ficiam d
Varro c
cipali ad

cingitur. Tota campestris, frugibus opima, sed silvis maximam partem indiga. Præmaria totius agri urbs *Leicester*. *Soli fertilitas.*
geestria, Leogara, Legecester & Leicester apud authores dicta. Hæc majorem vetustatem quam dignitatem *Urbes & Opida.*
 præ se fert. Est & *Loughborough, Lutterworth, Hinckley & Bosworth*. Atque intra hunc agrum Parochiales Ec-
 clesiæ 200 numerantur. Mediam hunc *Soarus* flumen Trentam petens alluit, Orientalem vero partem *Wrekes* *Flumina.*
 fluviolus qui *Soaro* demum commiscetur, placide pererrat. *Ruslandia* vulgo *Rutlandshire*, *Leicestrensi* agro *Ruslandia.*
 quasi includitur, nisi a Meridie qua Wellando fluviio incumbit, & ab Ortum qua Lincolnienfes attingit: Spatio *Situs.*
 est multo minori, utpote totius Angliæ provinciola minima. Forma enim fere circulari circumscripta, tan-
 tum circuitu colligit, quantum expeditus Eques uno die conficere possit. Non minori hæc regio soli uberra-
 te & amoenitate, licet spatio sit minori. Est in hoc agro *Uppingham*, non ob aliud memorandum, quam quod *Soli fertilitas.*
 totius agri primarium habeatur opidum, & Scholam legantem ostendat, quam uti etiam Okehamiæ, ad pu- *Opida.*
 erorum ingenia bonis litteris excolenda, laudabilis institutio R. Ihonson Verbi Divini Minister, non ita pridem
 posuit. Est & *Okehamia* cujus modo mentionem feci. Ecclesiis autem Parochialibus 47 ornatur hæc Provin-
 ciola. *Wash*, sive *Gwash* fluviolus, qui hunc agrum ab Occasu in Ortum quasi medium intermeat, in duas
 dispescit partes. Reltat in Pinace *Norfolcia* breviter explicanda. Ea vulgo *Norshfolke*, id est, si Latine inter-
 preteris, Borealis Populus. Termini ejus a Meridie Suffolcia, ab Euro & Septemtrione Oceanus Germanicus, *Norfolcia.*
 a Zephyro Ouse flumen. Regio est ampla fere omnis campestris nisi quæ faciles assurgunt colles, admodum *Situs.*
 opulenta, ovium gregibus refertissima, cuniculisque inprimis ferax: aquis irrigua, silvis non omnino indiga:
 solum pro locorum diversitate varium, alicubi pingue, luxurians & succulentum, alibi tenue, leve & sabulo-
 sum, alibi argillosum & cretaceum. Inter urbes hujus Provinciæ primum occurrit vetusta illa quam memo-
 rat Antoninus urbs *Sitomagus*, nunc *Tetford*. Raris hæc nunc est habitatoribus, licet satis ampla, olim vero
 frequens & celebrata. Est etiam in hac Provincia *Norwicus* urbs celeberrima, Anglis *Norwich*: & *Yarmouth*
 portus opidumque elegantissimum, loci ingenio, & solerti opera permunitum. Quamvis enim aquis pene cir-
 cumvalletur; ab Occasu flumine, quod versatili ponte infernitur, ab aliis partibus Oceano, nisi ad Septemtri-
 ones qua continens est; mœnibus tamen satis firmis quæ cum flumine formam quadrilateram oblongiorem
 efficiant, pulcherrime includitur. Item *Ashellwell-Thorp, Dis, Shelton, Skilton, Attleburgh, Wauburne, Lynne,*
Swaffham, North Elmham, Dereham, Windham, Ichorow & alia. Opida enim mercatoria 27 villas & pa-
 gos sexcentos viginti quinque hæc regio exhibet, & Parochiales Ecclesias plus minus 660. Fluvii eam irrigant *Flumina.*
Ouse, Ther, Waveney, Gaveris Anglis *Gerne, Jere & Wensus*. Et ut de Mari aliquid etiam addam, è regio-
 ne *Yarmouth*, Halecum captura totius Orbis est uberrima & quaestuosissima. Incredibile enim videatur, quan-
 ta & quam frequentes Nundinæ hic ad festum Michaëlis habeantur, & quanta vis Halecum, aliorumque pi-
 scium distrahatur. Porro soli hujus provinciæ bonitatem de qua supra loquuti sumus, vel ex eo colligas, unde
 Varro colligere jubet, quod Incolæ optime niteant, ut taceam ingenia versutissima, & in Jure Anglico muni-
 cipali acerrima. Sed de his satis copiose, ad Tabulam sextam transeo.

In qua hi Comitatus, *Warwicum, Northantonia, Huntingdonia, Cantabrigia, Suffolcia, Oxonium, Buckinghamia, Bedfordia, Herfordia, Essexia, Berberia, Middelsexia, Southantonia, Surria, Cantium & Southsexia, cum Insula Wight.*

Warwicum.

Situs.

Soli qualitas.

Opida.

Northantonia.

Situs.

Soli fertilitas.

Vrbs & Opida.

Flumina.

Huntingdonia.

Situs.

Soli fertilitas.

Opida.

Flumina.

Cantabrigia.

Situs.

Soli qualitas.

Vrbs & opida.

Flumina.

Suffolcia.

Situs.

Soli fertilitas.

Opida.

IN VI. Angliæ Tabula *Warwicensis* pagus Angliæ *Warwickshire*, ab Ortu *Leicestria* & via militari, ab Austro *Oxonia* & *Glocestria*, ab Occasu *Vigornia*, & a Septentrione *Staffordia* finitus, qui in duas distinguitur partes, *Feldon* scilicet & *Woodland*, 1. in regionem campetrem & nemorosam. Præcipuum totius agri opidum *Warwicke*. Sunt præterea *Leamington*, *Uchendon*, *Harbury*, *Mancester*, *Coventry*, *Stratford* & alia; continenturque in hoc Comitatu Parochiales ecclesiæ 138. Flumina, *Avona*, *Leamus*, *Arrow*, *Aicmus*. Sequitur ager *Northantonensis* vulgo *Northamptonshire*, qui ab Occasu brumali qualior est, sensim se contrahendo in Ortum æstivalem protenditur. Ab Ortu *Bedfordienses*, & *Huntingdonenses*, ab Austro *Buchinghamienses* & *Oxonienfes*, ab Occasu *Warwicenses*, & a Septentrione *Leicestrenses*, *Rotelandenses*, & *Lincolnienses* Wellando flumine discriminati sedent. Campetris regio est, soli admodum ditis, sive arva sive pascua respicias. Vrbs hujus agri *Northampton*; Opida *Brakley*, *Torcester*, *Grafton*, *Daventry*, *Wedon*, *Higham*, *Oundle*, *Peterborow*, *Welledon*. Atque ad hunc agrum Parochiæ 326 pertinent. Flumina *Ufa*, *Avona*, *Wellandus*. Tertium locum tenet *Huntingdonia* vulgo *Huntingdonshire* eo situ locata, ut ab Austro *Bedfordienses*, ab Occasu *Northantonenses*, ut etiam a Septentrione, qua *Avona* flu. dirimitur, & ab Ortu *Cantabrigienses* spectet. Regio sementi satis apta, pascendo pecori, ad Ortum qua palustris est, uberrima, ubique fere collium apricitate, & nemorum opacitate amœna. Præcipuum totius Comitatus Opidū *Huntingdonia*, cui & nomen dedit tam situs fulgore quam sui decore. Sunt & *S. Ives*, *S. Needes* & *Cunnington*: Parœciæque 78 in hac regione numerantur. Flumen *Ufa*, quem sæpe dixi eam alluit, & *Avona*. Quartum in locum venit ager *Cantabrigiensis* vulgo *Cambridgeshire*, qui in Aquilonem productus *Norfolciæ* & *Suffolciæ* objacet, a Meridie Orientalibus *Saxonibus* & *Hertfordensibus*, ab Occasu *Huntingdonensibus*, a Septentrione *Lincolniensibus* & *Oufa* flumine, qui ab Occasu in Ortum transversum intersecat, in duas partes dispertitur. Inferior & Australis magis culta, magis consita, idoque lætior, non perlibrata planitie, sed exigue plana, plurima, imo tota (nisi qua *Crocum* copiose progignit) frumentariis jacet campis, hordeumque laudatissimum æstivum effundit. Vtcrior & Septentrionalis pars, pascuis uberrimis perviridis & lata. Vrbs in hoc Comitatu *Cantabrigia*: Angliæ Academia, imo Sol & oculus, clarissimaque bonarum literarum & pietatis officina ad Camum sedens. Sunt præterea *Rojlton*, *Rech*, *Burwel*, *Elye*. Parochiæque 163 in hoc Comitatu continentur. Fluvii *Camus* & *Sturus*. *Suffolcia* sequitur ab Occasu habens *Cantabrigienses*, ab Austro *Stonium* fluvium qui ab *Essexia* dividit, ab Ortu *Oceanum Germanicum*, a Septentrione duos fluviolos *Ouse* *minimus*, & *Waveney* qui ex eodem quasi fonte in diversa fluentes, a *Norfolcia* determinant. Regio satis ampla, solo nisi ad Orientem, admodum pingui, utpote ex argilla & marga composita, unde lætissima ubique arva, & uberrima saginando pecoripascua, caseique magno numero conficiuntur. Est hic *Sudbury* id est *Australis Bægu*. Sunt & hæc opida *Lexing*, *S. Edmundsbury*, *Bretenham*, *Hadley*, *Ipswich*, *Debenhamia*, *Oxford*, & alia plurima.

uckingania,

rari, ab Austro
 as distinguitur
 um totius agri
 ny, Stratford &
 Arrow, & Aie-
 est, sensim se
 s, ab Austro Bu-
 elandenses, &
 ditis, sive arva
 ventrey, Weaon,
 Flumina Ufa,
 , ut ab Austro
 titur, & ab Ortu
 s est, uberrima,
 Opidū Hunting-
 n: Parceciaque
 artum in locum
 olciae objacet, a
 ontroneione Lin-
 tipertitus. In-
 gique plana, plu-
 que laudatissi-
 bs in hoc Comi-
 etatis officina ad
 atu continentur.
 tonum fluvium
 se minimam, &
 ampla, solo nisi
 que arva, & uber-
 Australis Bægu-
 , & alia plurima.

Flumina.

Oxoniam.

Situs.

Soli fertilitas.

Animalium varietas.

Urbes & Opida.

Buckinghamia.

Unde dicta.

Situs.

Soli fertilitas.

Opida.

Flumina.

Bedfordia.

Situs.

Soli qualitas.

Opida.

Hertfordia.

Situs.

Soli fertilitas.

Opida.

Flumina.

Essexia.

Situs.

Soli fertilitas.

Opida.

Flumina.

Bercheria.

Situs.

Fluvii autem *Stourus, Bretonus, Gipping, Debennus, Orus, Ouse, Waveney, Garienis.* Huic succedit *Oxonienfis*, ager vulgo *Oxfordshire*, Gloucestrensis, ad Occalum conjungitur, ab Austro Iside fluvio a *Barkshire* excluditur, ad Ortum Buckinghamiensi agro definitur, ad Septentriones hinc Northantoniensi, illinc Warwicensi includitur. Regio fertilis & opima, plana arvis & pratis sunt excolta: colles crebris silvis obfessi, nec frugibus tantum, sed omni genere animantium, ubique referta. In hoc Comitatu eminet *Oxoniam* vulgo *Oxford*, altera Angliæ Academia, alter Sol, Oculus & Anima, literarum & sapientiz clarissima officina, unde Religio, humanitas & doctrina in omnes Regni partes uberrime distribuuntur. Sunt præterea *Blabac, Burford, Minister Lovell, Whitney, Woodstocke, Banbury, Burcester, Tama, Dorchester, Warrington*, ac 280 Parochiæ. Sunt hic fluvii *Isis, Cherwel, Windrusshus & Evenlade.* *Buckinghamia* septimo loco est. Hujus ager minori latitudine conclusus a Tamisi ad Septentriones longitudine sua procurrit. A Meridie Bercheriam, Tamisi seclusam, ab Occasu agrum Oxoniensem, a Septentrione Northantoniensem, ab Ortu primum Bedfordiensem, inde Hertfordensem, & postea Mediosaxonem prospicit. Solo est passim uberi, ac pabulosi pratis innumeris Ovium greges pascit. Caput totius Conventus *Bakingam.* Habet & *Marlow, High Wickham, Colbroke, Amersham, Crendon Stony, Strafard, Oubry, Newport Panell.* Atque in hac regione Parœciæ 185 numerantur: Fluminaque *Tamisis, Colnus, Usa Bedfordiensis* ager sequitur, vulgo *Bedfordshire*, ab Ortù Cantabrigiensi, ab Austro Hertfordensi, ab Occasu Buchinghamiensi, a Septentrione Northantoniensi, & Huntingdonensi conjunctus, Vsaque interfluente in duas partes divisus. Quæ Septentriones spectat, fertilior est, & nemorosa: altera ad Meridiem quæ nullo major, solo est tenuiori, sed non omnino ingrato: Hordeum enim plenum, album & crassum astatim profundit. In medio silvis non nihil densa, sed ad Ortum magis siticulosa, & arboribus nuda. Primarium opidum *Bedfordia*, unde & Regioni nomen. Haber & alia, *Odull, Bletnesho, Eaton, Dunstable*: Parœciæque 116 hæc Provinciola continet. Atque Vsa fluvio irrigatur. Agro autem Bedfordiensi a Meridie adjacet *Hertfordia* sive *Hertfordshire*, cujus Occidentale latus claudunt Buchinghamienses, Australe Mediosaxones, Orientale Saxones Orientales, & partim Cantabrigienses. Frumentariis agris, pascuis, pratis, nemusculis, scelix. Caput Comitatus censetur *Hertfordia*, quæ agro universo nomen suum communicavit. Sunt præterea *Watlingstreet, Fanum Albani, Roiston, Ashwell, Bishpos Stortford*, aliaque multa. Parochiasque 120 habet hic Comitatus. Fluvios *Leam, Stort, Mimeram, & Benefician.* Ad *Essexiam* nunc venimus, vulgo *Essex.* Hanc ad Septentriones Stourus flumen a Southfolcia dividit, ad Ortum Oceanus se infundit, ad Austrium Tamisis jam grandis a Cantio secludit, uti ad Occasum Ley fluvius a Mediosaxonibus, & in eum influens Stourus minor sive Stort ab Hertfordensibus. Regio est lata, frugifera, Croci fecunda, nemorosa & in primis opulenta. Est hic *Camalodunum*, nunc *Maldon*. Item *Colchester, Leiton, Beamflet, Leegh, Rochford, Angre, Ralegh, Dunmow, Plaissy, Chelmerford, Ithuncester, Earles Colne, Barklow, Walden.* Et Parochiæ 415. Fluvii *Ley, Tamisis, Chelmer, Frashwell, Colne.* Bercheria sequitur vulgo *Barkshire.* Hujus Septentrionalem partem Isis qui postea Tamisis, flexuoso, sed amœno admodum blandus alveo perfundit, &

primum

primum
Tamisi
cipue, u
occupar
hoy, N
comple
Buching
xia ad C
li indul
& alia. V
Sita ad
tem hab
Arce
num Lo
gum Ar
numera
niam, ab
gum pro
South-h
Rumsey,
& Ham
Austro S
est non a
ton, Croy
tocias r
tur, Reg
parte cin
aqualis
Durover
wich, Gr
Meridie
bet, qui
stinctus
Opida h
proxima

primum ab Oxoniensibus, postea a Buchinghamiensibus secludit. Australem partem irrigat *Cunetio* flu. donec Tamisi se inferat. Ad Ortum qua latior est, & parte media, suarum opum satis prodiga, & frumenti ferax, præcipue, ubi in vallem subsidet. Orientalem autem partem quæ minus fertili gleba, saltus & silvæ longe lateque occupant. Opida hic *Farendon*, *Abendoniam* vulgo *Abbandune*, *Wantage*, *Wallingford*, *Hungerford*, *Wide-Opida*, *Hay*, *Newbury*, *Reading*, *Bishop*, *Maidenhead*, & *Windsore*. Suntque præterea in hujus Comitatus Flumina. complexu Parochiæ 140. Flumina eam irrigant *Isis*, *Tamisis*, *Oke*, *Cunetio* & *Lambor*. *Middlesexia*, a *Middelsexii*, Buchinghamiensibus *Colno* fluvio ad Occasum, ab Hertfordensibus ad Septentrionem noto limite, ab Esse- *Situs*. xia ad Ortum *Lea* flu. a *Surreia* & *Cantio* ad Austrum *Tamisi* determinatur. Summa cœli temperie & so- Cœli temperies li indulgentia, ædibus & vicis magnificis ubique nitida. Opida hic sunt *Oxbridge*, *Draiton*, *Stanes*, *Radeff*, & *Soli secundis* & alia. Verum inter hæc omnia *Londinum* totius Britanniæ Epitome: aliis *Londinum*, *Longidinium*, & *Augusta*. eas. Sita ad *Tamisin* fluvium, agro fertili & Cœlo clementi. Distat ab Oceano sexaginta millibus passuum. Pon- Opida. tem habet lapidem ultra flumen, pass. CCCxxx: utrimque magnificis splendidisque ædificiis exornatum. Arcem præterea munitissimam, Angliæ totius armamentarium, in qua etiam officina est monetaria. Vici- num Londino est *Westmonasterium*, templum, foro judicario, & Regia longe cœlesterrimum. Templum *Regum* Angliæ inauguratione & sepultura insigne est. Atque in hoc agro parœcia 73 plus minus extra urbem *Flumina*, numerantur. Flumina *Lea*, *Colnus*, *Tamisis*. *Southantonia* vulgo *Hantsire* ab Occasu *Dorsetiam* & *Wilto-Southantonia*. niam, ab Austro Oceanum, ab Ortu *Suffexiam* & *Surreiam*, & a Septentrione *Bercheriam* attingit. Ea fru- *Situs*. gum proventu ferax, silvarum densitate amœna, pascuorum fœcunditate læta. Vrbes habet duas quarum altera *Soli fertilitas*. *South-hanton*, altera *Wintonia* Anglis *Wintchester*. Sunt & opida *Ringwood*, *Christ church*, *Whorwell*, *Andover*, Vrbes & Opida. *Ramsay*, *Portsmouth*, *Kingstear*, *Odiam*, *Silcester*, & alia: ac Parœciæ hic 253 habentur, Fluvii *Avena*, *Sturus*, *Test* Flumina. & *Humble*. *Surreia* Bedæ *Suthriona* vulgo *Suthry*, & *Surry*, ab Occasu partim *Bercheriæ* & *Southantoniæ*, & *Surria*. Austro *Suffexiæ*, ab Ortu *Cantio* contigua, a Septentrione *Tamisi* perfunditur & a *Middlesexia* drimitur. Regio *Situs*. est non admodum ampla, satis tamen opulenta. Opida sunt *Godelminge*, *Ockley*, *Effingham*, *Kingstone*, & *Mer-Soli qualitas*. *ton*, *Croydon*, *Beddington*, *Wimbledon*, *Wandsworth*, *the Bourrough of Southworce*. Atque hic Comitatus Pa- Opida. tœciæ 140 habet. Flumina autem sunt, *Wey*, & *Molis*, *Vandals* & quem dixi *Tamisis*. *Cantium* vulgo *Kent* sequi- *Flum. ina*. tur, Regio a situ sic dicta. Grandi etenim angulo Galliam prospectat, *Tamisi* æstuario, & Oceano omni ex *Cantium*. parte circumfusa, nisi qua ad Occasum, *Surreiam* concerninam habet, & *Southsexiæ* partem ad Meridiem. In- *Situs*. aqualis est, ad Occasum planior, & silvis umbrosa, ad Ortum surgentibus collibus excelssior. Vbs primaria est *Soli qualitas*. *Durovernum*, *Ptol*. *Darvernum*, Anglis *Canterbury*, Latinis *Cantuarina*. Sunt & opida *Dover*, *Hith*, *Rumney*, *Sand*. Vrbes & Opida. *Wich*, *Gravesend*. Fluvii *Tamisis*, *Darentus*, *Medway* & *Stoure*. *Subsexia* hodie *Suffex* Oceano Britannico tota ad *Flumina*. Meridiem longior quam latior recto littore incumbit. Maritimus tractus colles albicantes sublime elatos ha- *Subsexia*. bet, qui cum ex creta pingui consent, fruges affatim profundunt. Medius tractus pratis, pascuis, arvis, lucis di- *Situs*. stinctus a dmodum est spectabilis. Citerior silvarum opacitate amœnissimus. Ferri venis passim fœcunda est. *Soli fertilitas*. Opida hic *Chichester*, *Arundel* & alia. Fluvios habet plurimos parœciæsq; 312. De *Insula* *Wight* descriptione Opida. proxima.

Has quatuor Insulas sub Anglorum Imperio comprehensas habet: Mona, sive Anglesey, Vectam vulgo Wight, Jersey & Guernsey.

*Mona.
Nomina.
Situs.
Soli fertilitas.*

Septima & postrema Angliæ Tabula has quatuor Insulas sub Anglorum Imperio comprehensas habet: quarum priores duæ videlicet *Mona* & *Vectis* ad littus Angliæ, posteriores vero duæ *Jersey* & *Guernsey* iuxta Galliarum litus sitæ sunt. Prima est *Mona* Britannis etiam *Monz*, *Tirmonz*, & *Tnis Dowyll*, id est, *Insula opaca*, Saxonibus *Moneze*, tenui freto *Mona* a Britanniarum continente divisa. Insula nobilissima, antiqua sedes Druidum, cujus longitudo est plus minus 22 mill. An. licorum, latitudo 17, ambitus vero 60. Insula hæc, *quamvis*, ut inquit Giraldus, *arida, saxosa, aspera, inanis, & deformis*, suo tempore videbatur; nunc tamen amœna, & culta est, triticique proventu adeo fecunda, ut *Mater Wallie* vulgo appelletur. Lapidis etiam habet molares, & alicubi terram aluminosam, è qua alumen, & calchantum conficere non ita pridem cœperunt. Re etiam pecuaria satis est opulenta. Ea autem a Paulino Suetonio, & Julio Agricola in Romanum Imperium redacta, ut ex Tacito scriptore gravissimo refert Camdenus. Multis post sæculis ab Anglis devicta in eorum nomen concessit, *Anglesey* quali Anglorum Insula dicta. Hoc etiam addit Camdenus: Romanorum in Britannia jam divergente Imperio, Scotos ex Hibernia in hanc etiam irepisse. Nam præterea, multos fossâ circumdatos, quos Hibernicorum casulas vocant, etiam locus est *In hercy Gwidil* ab Hibernicis denominatus, qui Duce Sirigi, Britannos eo loco fuderunt, ut Triadum libro memoratur. Nec ab Anglis solum, verum etiam a Norwegis graviter vexata fuit. Anno enim M. Æthelredi classis totam Insulam circumvecta hostilem in modum devastavit. Postea Hugones duo Normannici, alter Cestrie, alter Salopie Comes gravissime afflixerunt, castrumque *Aber-Lhenoc* ad coercendos Incolas extruxerunt; verum *Magnus* Norwegus eo tempore ad hanc appulsi Hugonem illum Cestrensem sagitta transfixit, & Insulam deprædatus discessit. Deinceps etiam Angli sæpius adorti sunt, donec Edwardus primus in suam potestatem redegerit. Villas numeravit olim 363; hodieque incolis frequens est. Vicinam primarium episcopum censeatur *Beatus Mariscus*, vulgo *Beaumarish* quod in Orientali parte Edwardus primus in loco palustri construxit, & ob situm bello hoc nomine insignivit, cum prius locus *Bonover* diceretur, castroque munivit. Ab hoc secundum habetur *Newburge*, id est, *Novus Burgus*, Britannice *Rossin*, quod ingentis arenis diu conficitatum. Est hic quoque *Aberfraw*, Regia olim Wallorum urbs. Item sacrum promonitorium quod Angli *Holy head*, Incolæ *Caer Guby* a Kibio viro sancto Hilarii Pictavenfis discipulo vocant. Incolæ ditissimi ac validissimi sunt, & Britannica utuntur lingua Angliæ penitus imperiti, licet Angliæ regibus per annos 300 cum reliqua Cambria pariterant. Sequitur *Vecta* sive *Vectis* Britannis *Guib*, vulgo *the Isle of Wight*, & *Wight*. Tam modico autem interfluente Euripo *Solent* olim dicto, a Continente Britanniarum avulsa est, ut colat esse videatur, unde Britannis cum illud nomen *Guib*, quod divortium denotat (ut Nennius habet) factum videtur: quemadmodum etiam Sicilia, ab Italia abrupta & secta, Latino vocabulo a secando, ut eruditissimo Jul. Scal. placet, nomē invenit.

Imperium majorem.

Opida.

*Villa.
Nomina.*

rehenſas habet;
 Geſey & Gaſſey
 ſ Dowyll, id eſt,
 Inſula nobiliſſi-
 ma, ambitus vero
 ſuo tempore vide-
 re ſolgo appellerit.
 conſicere non ita
 ſuo Julio Agricola in
 Inſulis ab Anglis de-
 ſignatis: Re-
 ſta Nam prater
 ſuam ab Hibernia
 ſec ab Anglis fo-
 ſam Inſulam cit-
 ſalutem: Salopiae Co-
 ſ; verum *Magnum*
 ſulam deprædatus
 ſtatem redederit.
 ſetur *Belinus* Mo-
 ſxit, & ob ſitum
 ſoc ſecundum ha-
 ſan. Eſt hic quo-
 ſ *Holy head*, Incola
 ſ ſimi ſunt, & Bri-
 ſqua Cambria pa-
 ſ modico autem in-
 ſe, unde Britannia
 ſmadmodum et
 ſer, nomē invenit.
 Ex

ANGLIA SEPTENTRIONALIS TABULA

Meridies

Ex hac situs vicinitate, & nominis affinitate *Vectam* hanc *Islam* esse opinari licet, quæ maris fluxu Insula videbatur, at cum refluxisset, exiccato interjecto littore, Britanni præcis curribus eo stannum devehere solebant, quod in Galliam exportaretur. *Mictim* tamen esse Plinii, quæ arctæ item cognatione *Vectam* attingit, non iudicari, cum in ea candidum plumbum proveniret, & in hac nulla sit, quod sciam, Metallæ vena, inquit Camdenus. Hæc inter Ortum & Occasum lenticulari sive ovali figura viginti mill. pass. longitudine exporrigitur, latitudine vero in media qua maxime patet x i i mill. pass. expanditur, altero latere ad Boream, altero ad Austrum converso. Terra est uberi gleba & colono admodum grata, adeo etiam ut fruges exportet; Cuniculorum, Leporum, Perdicum & Phasianorum passim ferax: saltum etiam & vivaria duo habet, Damis ad venationis voluptatem refertum. Per medium longo tractu procurunt colles qui Ovis pabula affatim profundunt. Quarum lanæ post vellus Lemsterianum & Cottewoldianum optimæ habentur, & in primis pannariis expetuntur, unde maximum surgit Incolis lucrum & commodum. Pars Septemtrionalis pratis, pascuis & silvis viret; Australis frumentariis quasi tota jacet campis, ubique fossis & sepibus interclusa. In extrema utrinque parte Mare a Boreali plaga ita se insinuat & penetrat, ut duas fere efficiat Insulas, & Insulæ sane Incolis vocantur, scilicet quæ ad Occasum prospicit *Freshwater Ile*, quæ ad Ortum *Bimbrydg Ile*. In Romanorum potestatem primus hanc Insulam redegit Vespasianus dum privatus sub Claudio meruit, quemadmodum de eo scribit Suetonius in Vespasiano. Saxonum vero primus Cerdicius juris sui fecit, concessitque Stuffæ & Whirgato, qui Britannicos Incolas ad interfectionem sustulerunt; inde Wolpherus Merciorum Rex Vectam in suam potestatem redegit, & Edelwalcho Australium Saxonum Regi tribuit. Postea Cædwalla Occidentalium Saxonum Rex Edelwalcho illo occiso, & Arvando Insulæ Regulo sublato, suo imperio adjunxit. Sed de his plura vide apud Camdenum. Incolæ natura bellicosissimi & promptæ audaciæ, militesque strenuissimi. Bæ læ ætate mille ducentarum familiarum Insula censebatur, nunc triginta sex opida, vicos & castella numerat. Inter Opida celebriora sunt *Newport* primum Insulæ emporium, olim *Medena* & *Novus Burgus de Meden*, unde tota regio in *Eastmeden* & *Westmeden* dividitur, ut hinc vel Ortum vel Occasum respicit. *Brading* alterum opidum mercatorium, *Newton* & *Tarmouth* quæ suos habent *Majores*, & *Burgenfes* ad Comitæ Parliamentaria mittunt. *Tarmouth* hæc & *Sh. wphore* castella habent, quæ cum *Worsleys* propugnaculo litus ad Occasum æstivum defendunt. Quibus ex opposito vix duorum milliariū interstitio objacet *Hurst* lingulæ impositum Hantonensis Comitatus munimentum. *Quære* ubi virginibus velatis monasterium anno 1172 positum; *Gods Hill* ubi ad ingenia excolendâ Scholam instituit I. Worsley. *Westcove* & *Eastcove* jam ruinofum, quæ in faucibus Neoportus Henricus VII construxit. Et ad Ortum æstivum *Sandham* castrum tormentis majoribus, ut cætera instructa. Naturæ defendentis munimenta desunt, rupibus enim abruptis continua serie præcingitur, subsumtque occulta saxa. Atque hæc duæ Insulæ littori Angliæ adjacent. Magis ad Occasum nonnullæ Insulæ Gallicæ prætentæ Anglici tamen juris in alto apparent; inter quas *Gerzey* & *Garnzey* primumque Normanniæ, sive Lexobiorum littori quos Britanni nostri *Lettau*, quasi littorales vocant, *Cæsarea* ab Antonino memorata adjacet; quarum

Situs.

Soli fertilitas.

Animalium varietas.

Mare.

Imperium majorum.

Incolarum virtus Opida.

Gerzey.
Normia.

Galli nu
zenim
damnat
Insulam
dici vide
git, cau
gibus &
torum v
gli Sidre.
ficus ma
Hæc sole
frequen
gli præ
est insula
projecta
In hoc t
cautum
vocat)
prior ho
Portus a
fere ad C
tea, & a
Portus a
e regioni
vel Brizo
nes; & pi
stiam, sed
las Angli
glo, Nor
possessio
leston, v
stri præ
ta suffic
Gall

Galli nunc ita contraxerunt , ut Cæsaris Burgum in Normannia, & Hispani Cæsaraugustam in Hispania , Ger-
 maniam illi indignant, ut *Cherburgh* pro Cæsaris Burgo, *Saragossam* pro Cæsaraugusta dicunt. In hanc olim
 damnati relegantur; Prætextatus enim Episcopus Rothomagensis huc relegatus erat, Papiriusque Massonius
 Insulam littoris Constantini vocat, quod Constantiæ antiquæ arbi objacet, quæ Ammiano *Castra Constantia*
 dici videantur, & superioribus sæculis *Moritonium*. Insula hæc triginta plus minus mill. pass. ambitu colli-
 git, cautibus & brevibus (quæ vadosa sunt loca navigantibus insidiosa) defensa. Terra satis fertilis, variis fru-
 gibus & gregibus abundat, Oves habet multas & ex iis plurimas quatuor cornibus conspicuas. Multiplici hor-
 torum viriditate, ac pomariis ridet : unde vinum è pomis hic conficiunt, quod *Siferam* Incolæ vocant & Angli
Sichæ. Cum autem exiguum ignis alimentum ferat, pro lignis alga marina (*Uraic* vocant) utuntur. Quæ
 facus marinus Plinii esse judicatur, adeoque copiose his scopulis provenit, ut silvæ condensæ eminus videantur.
 Hæc sole siccata pro igne est : cujus etiam cinere agros veruætaque latificant, uberrimosque faciunt. Villis
 frequens est, paræciis duodecim exornata, & castro munitissimo *Montorguel* colli imposito tuta, cui pro Angli-
 bus præfectus constitutus qui universæ Insulæ præest. Viginti hinc milliaribus ad Occasum æstivum altera ab-
 est insula, quæ Antonino *Sarnia*, Anglis hodie *Garnsey* appellata, cytharæ quasi forma ab Ortum in Occasum
 projecta, Cæsareæ quam dixi, nec magnitudine, nec sæcunditate adæquanda, paræcias enim tantum 100 habet.
 In hoc tamen præferenda, quod nihil venenosum, ut illa, alat. Naturæ munimentis tutior, ubique prærupta
 cautium corona quoque rediunita, inter quas Smyris lapis durissimus, & asperrimus reperitur (Angli *Emerill*
 vocant) quo Geminarii lapides expurgant, scinduntque, & vitriarii vitrum diffundunt. Hæc etiam Insula sicuti
 prior hortos virides & pomaria variis arboribus consita habet, unde vino è pomis factitio plerumque utuntur.
 Portus autem commoditate mercatorumque commeatu multo est celebrior quam Gerzey. In extremâ enim
 fere ad Ortum parte, sed Australi latere, lunato sinu Portus admittitur, cui adfidet opidum *S. Petri*, longa pla-
 tea, & angusta productum, bellico apparatu plenum & mercatoribus cum bellum ingruit, frequentissimum.
 Portus aditus utrinque castris munitur; ad sinistram vetus est castellum, ad dextram alterum (*Cornet* vocant)
 è regione eminet in rupe satis ædita, & mari circumflua. Incolæ utriusque Insulæ sunt origine vel Normannici
 vel Britones, Galliceque loquuntur. Vtrobique *Uraic* illa pro ignis est fomento, vel fossiles ex Anglia carbo-
 nes, & piscium vtrobique maxima multitudo. Spectarunt olim hæ Insulæ cum aliis circumvicinis ad Norman-
 niam, sed cum Henricus primus Robertum fratrem anno Christi 1108 debellasset, Normanniam & has Insu-
 las Angliæ regno adjunxit, ex quo tempore Angliæ firma fide adhererunt, licet, Gallus (proscripto Ioanne An-
 glo, Normanniam occupaverit, & Henricus tertius suo in Normannia jure pacta pecuniæ summa, & Aquitaniz
 possessione, cesserit. *Garnseiam* tamen regnante Edwardo Quarto Galli occuparunt, sed opera Richardi *Har-
 leson*, *valethi de Corona* (ut eo tempore vocarunt) illi exturbati & Rex ipsi in dignitatis præmium Insulæ & cas-
 tri præfecturam detulit. Atque hæc de hisce quatuor Insulis, deque Anglia tam generatim quam speciatim di-
 cta sufficient.

Situs:
Soli fertilitas:

Garnsey:
Situs.

Soli qualitas.

Portus.
Opidum S. Petri:

Imperium majore
rum.

Primum & secundum Arctici Orbis Regnum.

BRITANNIA, qua potuimus fide perlustrata, sequitur in Methodo nostra Orbis Arctici, quem Scandinaviam & Scandinaviam veteres, *Officinam Gentium*, & *Vaginam Populorum incomperita magnitudinis* Plinius vocat, vicinus extremo ad Boream Germaniæ littori, in tria Regna Norwegiæ, Sueciæ & Daniæ multis jam sæculis distinctus. Occurrit ergo nobis *Norwegia* primo loco lustranda. *Norwegia* etymon minime obscurum est. A *Nord* enim quod Septentrionem, & *Weg* quod viam sonat dicitur, quasi Septentrionis via vel Septentrionalis tractus. Hæc ad Austrum habet Daniæ, ad Occasum Oceanum; ad Ortum Sueciæ, Lappiæque ad Septentrionem terminatur, a quibus excelsis & asperrimis separatur Montibus perpetuæ nive obductis. Tractus omnis Occidentem versus scopulis acutisque petris avius est, atque etiam versus Meridiem saxosus, ea præcipue parte quæ Cimbrorum Chersoneso objacet, unde 250 milliarium inervallo distat. At tractus ille omnis tam ad Occasum quam ad Meridiem Cælo mitis est; non enim mare congelatur, neque diu nives durant; sed terra ipsa non adeo fertilis est, & ad suppeditandam alimoniam Incolis neutiquam par. At abundat hæc regio pecore & feris, in quibus albi Ursti sunt inusitata magnitudinis: sunt & Castores, innumeræ aliæ. Fuit Norwegia Regnum aliquandiu admodum florens, Imperiumque tenuit per Daniæ lateque per Insulas maris, donec domesticum Imperium per hæreditariam successorem administratum fuit. Postea sub interregno consensu Procerum institutum est, ut Reges per electionem susciperentur. A Suibdagro autem secundo ad Christiænum ultimum, Reges interveniunt 45. Est vero nunc sub potestate Danorum. Quinque in ea in universum hoc tempore sunt Arces Regiæ, rotidemque Præfecturæ præcipuæ: quarum prima & extrema versus Meridiem est *Bahusia*. Ei subiecta Opida, *Marstrand* in peninsula scopulosa situm, & Halecum piscatura nobile; & eo obscuriora *Koengeef*, *Congel* forte prope *Bahus* & *Oddeivold*, nisi sit *Odwad*. Secunda Arx est *Aggerhusia*, in cujus provincia cellissimi mali navium, & asseres querni & abiegni, lignaque ædificiis idonea ingenti copia in Hispanias & alias regiones quotannis evehuntur. Opida huic subjiçuntur *Alsoia* Episcopi sedes: in primis colitur ab exteris: ob Curiam ad quam ex universa Norwegia causæ deferuntur. Item *Tonsberg* seu *Koningberg*, *Fridrichstad*, *Saltburg* & *Schm* vel *Schan*, ubi Fodina Cupri & Ferri sunt, item *Hammaria* major & minor, regiones olim Episcopales, nunc Alsoiensis inspectioni committæ, & sine Mosiano interlabente divisæ. Tertia Arx est *Bergerhusia*, sub ea sunt *Beigi* vel *Berga* & *Staffanger* civitates. Est autem *Berga* totius Norwegiæ Emporium celeberrimum & horreum, Præfecti Regii ac Episcopi sedes. Ibi Piscis ille nobilis & delicatus venditur, qui secundum littus Norwegiæ captus, piscis Bergensis dicitur, propterea quod inde in multas regiones a Mercatoribus distrahatur. Sunt ibi Vandalarum & maritimarum civitatum famuli, qui cum ibi mercandi causa totum annum perdurent, partem unam urbis occupant, quam Incolæ pontem, exteri vero tabularium suum vocant. Portus hic etiam est optimus atque tutissimus.

Staffanger

Norwegia.
Ur. de dicta.
Situ.

Cæli & Soli qualitas.

Animalium varietas.
Imperium majorem.

Urbes & opida.

NORWEGIA & SVECIA.

**SVECIA ET
Norwegia cit**

**Tabula Germanica
SVECIA ET NORWEGIA**

is, quem Scandi-
gnitudinis Plini-
uecia & Daniz
Norwegie etymon
r, quasi Septem-
num; ad Octum
antibus perpetua
tiam versus Me-
inervallo dissi-
congelatur, ne-
colis neutiquam
nt & Castores.
t per Daniam li-
stratum fuit. Po-
A Suibdage-
fitate Danorum.
re: quarum pri-
opulosa situm, &
nisi sit *Odwa-*
diegni, lignaque
huc subijciuntur
gia causae deferun-
pri & Ferri sunt,
mmista, & fina-
per civitates. Est
copi sedes. Ili-
nis dicitur, pro-
maritimarum di-
cuparunt, quam
atque tutissimus.
Stattange

NORWEGIA & SVECIA.

100

Staffanger civitas etſi eundem cum Berga Præfectum habeat, ſuum tamen peculiarem habet Episcopum ibidem agentem. Quarta Arx eſt *Nidroſia* a Nidero fluvio & Roſa, quod templi nomen eſt ſic dicta, vulgo *Trundheim*, olim *Trondon*, Metropolis totius Norwegiæ, nunc in vici formam redacta. Sedes olim Archiepiſcopi & Regni, ampliſſime patentem Diceceſim habet, in qua plurimus piſcis Bergam poſtea ad Emporium directus, & pelles precioſæ colliguntur. Extat hodieque Templum Cathedrale, argumentum priſtinae fertilitatis, cui magnitudinis & caſorum lapidum artificio vix aliud in Orbe Chriſtiano ſimile eſt. Crepido circum altare correpta incendio eſt, anno M D XXX: cujus incendii damnum æſtimatum eſt ſeptem millibus aureorum. Quinta & ultima verſus Arcum Norwegiæ & Orbis Chriſtiani Arx eſt *Wardhuſia* parvæ inſulæ Wardæ, ipſa quoque parva & obſoleta hoc tempore inſitens. Quæ nulla ſingulari munitione ac nec turri quidem vel caſtello inſignis, Opidulum tamen adjunctum habet, quod piſcatorum caſa ſtipant. In hac arce ſeu potius caſa, Præfectus Regius æſtate habitat & ampliſſimum illius littoris Norici tractum in Zona frigida uſque ad Ruſſiæ fines gubernat. Porro Occidentale Norwegiæ littus (quod imperſcrutabilis profunditatis paſſim perhibetur) verno tempore Balænis admodum inſectum eſt: adverſus harum impetum habent nautæ Caſtoreum aqua ditatum, præſens remedium; nam ſimulatque illud in mare effuſum eſt, conſeſſim immane illud Nerei pecus diſſipatum ſeſe in profundum abdit. Copioſa hic in mari vicino captura Piſcium, & inprimis *Aſelli* piſcis quæ frigore induratum & in ſuſtes extenſum mittunt in reliquæ Europæ Regna: eum piſcem *Stock-viſch* vocant. Laudatiſſima iſtorum captura eſt menſe Januario: tunc enim ob frigora facilius exſiccantur, & mare ipſum copioſiores opimioresque illos præbet. Petuntur inde præterea pelles pretioſæ, ſevum, butyrum, coria, adæp balenarum, pix liquida, trabes quernæ, robora, mali, aſſeres magno vendentium quæſtu. Incolæ probi ſunt, ſimplices, exterorum amantes, hoſpitales; prædones, fures, piratas non habent.

Mare,

Commoditas,

Mercimonia,

Mores,

Regio,

Situs.

Soli fertilitas,

Animalium varietas.

Imperium majorem,

Urbes,

Sueciæ Regnum vetus eſt, meminit ejus Plinius: habet ad Occaſum Norwegiam: ad Boream Lappiam & Bothniam: ad Ortum Finlandiam, Bothnico ſinu diſcretam, & Livoniam mari diſjunctam, ad Auſtrum Gothiam. Regio eſt omnium Aquilonarum fertiliſſima: agrum habet uberem, Maria, Lacus, Flumina, Piſcium variorum proventu focunda: Metalla etiam Plumbi, Ferri, Aëris & Argenti, quod circa Slaburgum eruitur parum. Silvas feris reſertas, & mellificio nobiles. Creditur duplo ſuperare Norwegiam amplitudine, fertilitate, agrique bonitate. Quibusdam tamen locis aſpera eſt, & ſalebroſa. Hæc per indigenas & domeſticos Reges fortiter & feliciter deſenſa & amplificata cum aliquot ſæculis eſſet, tandem ad Daniæ Reges devenit: ſub quibus, annis amplius centum, jam aliquantisper obtemperans, jam eoſdem prætextu non ſervatarum Legum in coronatione juratarum excutiens, mirum in modum fluctuavit. — Hodie autem ad ſuos indigenas iterum deſcivit, & ex illis ſibi Regem conſtituit. Provinciæ hujus Regni variz. Aliz *Gothica*, ut *Oſtgothia*, cujus *Lincofia* Metropolis: *Veſtgothia* lacu Vetere ab Orientali ſejuncta, cujus *Scara* Epilcopi ſedes. *Auſtralis Gothia* ſeu *Smalandia*, *Tuſcia*, *Verendia*, cujus *Vexio* præcipuum Opidum eſt. *Meringia* & Inſula *Ocelandia*, æſe *Borgholm* munita: aliz *Norica* ſeu *Suecica* ſunt ut *Oplandia*, cujus *Uſſalia* ad Salam ſita, in centro Sueciæ ſedeſ.

ſedes A
extru
ſtar Ver
ces Mel
facile in
ſectis.
Opida
ſum ver
ex quin
æſtivum
majore
les, qu
Werne
Plumbi
inde H
& Oſt-
Biamia
recta T
Alandia
dia in N
late pate
eſt, & M
oſium
cipuz
am uſq
ſedes &
ſelicita
XIIII
perlab
diti ſun
a Rege
nis con
omnia
ſedeſ

sedes Archiepiscopi & Scholæ publicæ. Multa hic videre est Regum Sueciæ sepulchra, magnifice splēdēdeque extructa. Et *Stokholmia* Emporium nobile & sedes regia, munita tum natura tum arte: Sita est in paludibus instar Venetiarum, nomenque ex eo habet quod palis fundata sit. Aditus ad eam ex mari Eoo per angustas fauces Meleri profundissimo alveo patet: eaque capacitate mare admittit, ut naves onerariæ pāsis velis in portum facile invehantur. Verum turris *Waxholmia* & è regione *Digna*, ita ingressum arctant, ut invitis Regis Præfectis, ibidem excubantibus nullæ ingredi aut egredi naves possint. Meridianæ Meleri ripæ Sudermanniæ Opida *Tolgo*, *Srengenes* Episcopi sedes & arx *Griphstholmia* adjacent. *Nericia* *Orebo* arx præcipua est. Occasum versus *Westmannia* regio & urbes *Arosia* (ad quam Argenti Metalla sunt præstantissima: adeo ut artifices ex quindecim Argenti libris vnam Auri extrahere dicantur) & *Arboga* lacui incumbunt. Inde versus Occasum æstivum *Dalia* Occidua, *Eoa* & *Solies Dalia*, a lacu *Solion* sic denominata, jacent, quæ tres Provinciarum una cum majore parte montanarum Provinciarum, sub Episcopi Sarosiensis inspectione continentur. Ibi venæ minerales, quæ Ortum versus ad Mare Balthicum, & sinus *Helsingiæ* & *Giolenses* sese extendunt, Occasum versus per *Wermelandiam* ad Oceanum Occidentalem fere nusquam interruptæ, quin ibi Metalli aliquid, Argenti, Cupri, Plumbi, Ferri, Chalybis sive Sulphuris effodiatur, porrectæ sunt. Oplandis versus Boream finitima *Gestrucia*, inde *Helsingia*, post *Midelpadia*, ulterius *Angermannia* Borea & Notia. Inde *Nort-Boimia* in *West-Boimiam* & *Ost-Boimiam* divisâ, longo terrarum tractu diffusâ Provinciarum. Tandem Boream versus *Scricsumia*, *Lapponia*, *Biarmia*. Has proprias Regni Suecorum provincias antiquas, plerasque Sinus *Botnicus* ex Balthico in Boream recta Toroniam, & ultra circulum Arcticum porrectus a Finlandia amplissima Peninsula dirimit: cujus apicem *Alandia* Insulæ versus Meridiem & *Abo* Episcopi sedes; at versus Boream *Wiburgum* tenent. Dividitur *Finlandia* in Notiam & Boream, quibus *Natagundia* superior & inferior, *Savolofia*, *Tavaftia*, Finnonicæ regiones late patententes adjunctæ sunt. Inde trans Finnicum sinum *Coveliam* cujus *Hexholm*, *Kexholm* forte, Metropolis est, & Meridiem versus *Wotichonia*, in qua *Lovati* fluminis Novogardiam allabentis, quem *Ny* accolæ vocant, ostium: supra Coporam *Ingria*, cujus *Jamagrod* & *Solonficia*, cujus *Ivanogrod* è regione *Nervæ*, arces sunt præcipuæ. His contiguæ versus Meridiem sunt *Livonica* *Esthonia* provinciarum, a *Nerva* ad *Revaliam* & *Prenoviam* usque pertinentes. *Allantacia*, cujus *Nerva*: *Wiria*, cujus *Wesemberga*: *Wichia*, cujus *Habsai* Episcopi sedes & Insula *Dagen*. Quæ regiones trans Finnicum sinum pleræque omnes, Ioannis tertii Regis virtute ac felicitate regno Suecorum nostra memoria anno M. DLXXXI. primum accreverunt, cum *Revalia* sponde *Erico XI* I I Suecorum Regi se subjecisset, anno M. D. L. X. I. Aquis gaudet Suecia, piscosis rivulis plurimis regionem perlabentibus, Inter fluvios autem *Lusien* *Dalecarlia*. Terra ipsa aspera, Montibus Silvisque frequentissima. Subditi sunt partim Ecclesiastici, partim Laici, eiq; aut nobiles aut Plebei. Inter nobiles summus est Eques Auratus, *Flumina, Mores & Silva.* a Rege virtutis ergo solemniter creatus Præfecturæ per Indigenas administrantur. Incolæ porro si cum Germanis conferantur, civilitatis minus, industriæ certe ingenique fortasse plus habent. Vtpote quovis eorum rustico, *Senatores, Mores.* omnia pene opificia, artesque mechanicas callente.

DANIAE

REGNI

Politicus Status.

DANIA Regnum amplum & valde populosum, vulgo *Danmarchia* quasi tractus, sive regio Danorum appellatur. Quæ autem horum Danorum fuerit origo, ne Danis quidem ipsis satis constat: nisi quod quidam a Dano ipsorum Rege primo: & aliqui a Dahis Asiæ populo eam reperant. Dudo autem de S. Quintino scriptor antiquus, Guilielmo Camdeno referente, eos è Scandia in Cimbrorum veteres sedes devenisse asserit; Videntur autem ab aquis dicti: quia AHA apud illos fluvium significat & ipsi se Daneman, quasi viros aquaticos & fluviales vocant. Est sane tota Dania peninsularis, ut descriptio ostendit.

Distincta autè est in universum Dania, in Præfecturas centum octoginta quatuor, quæ HAERET vocantur, & a totidem Præfectis legum Danicarum peritis administrantur. Habet Regem magis ex Procerum electione, quam ex nativitate successione: Eius eligendi vetus mos erat, ut cum suffragia ferrent, in aperto campo lapidibus insisterent, eo facto nempe, subjeetorum lapidum firmitate constantiam electionis designantes. Jam vero coronantur Reges Hafniæ in Ecclesia D. Mariæ ante altare, & in Ecclesiam prædictam a senatoribus Regni ducuntur, insignia Regia illis præferuntur, ut sunt ensis, globus, corona. Neque hæc sunt propriis familiaribus attributa, ut in reliquis fere regnis, sed ut quisque virtute, ac dignitate præcellit, ei muneri adhibetur. Postea cogitur Rex jurare articulos præscriptos, qui in usu aliquot temporum fuerunt, se strictè servaturum, & Religionem Christianam, jura ac consuetudines Regni defensurum. Deinceps ungitur ab Episcopo

Roef.

Roefchilde
præstant, f
auratos len
jores Dano
egit, vel par
les totam p
Historiogra
talia contit
volumi mag
Imperia ter
locer, unde

Roeschildensi & ab omnibus Senatoribus, primo illi corona imponitur, qui Majestati suæ tunc juramentum præstant, si ante coronationem non fuerit factum. Rex postea ex nobilitate & proceribus milites aut equites auratos leni percussione ensis designat, qui antea in bello aut pace egregiam operam præstiterunt. Et sic majores Danorum optimi Politicæ statum & Monarchiam constituerunt, nec ulla unquam natio illos plane subegit, vel patrios ritus & privilegia sustulit. At contra populi Septentrionales, ut Dani, Sueci, ac Norwagenses totam pæne Europam devastarunt, in nonnullisque locis Regna constituerunt. Nota est enim omnibus Historiographis Cimbrorum in Italiam expeditio, Gothorum Hispaniæ subactio, Longebardorum regni in Italia constitutio, Normannorum in Gallia habitatio, Regni Neapolitani & Siciliæ erectio, Gotfridi contra Carolum magnum in Frisiam eruptio, Anglorum per aliquot annos subjectio. Canutus etiam Magnus quinque Imperia tenuit, Rex enim Daniæ, Sueciæ, Norwegiæ, Angliæ, ac Normanniæ fuit, nec non Henrici 3 Imperatoris locer, unde hi versus exstant.

*Desine mirari quos garrula laudibus effert
Græcia, quos jactat Roma superba, Duces.
Danica non ulli veterum virtute secundum.
Edidit, hyberno terra propinqua freto.
Facta mihi Magni pepererunt inclita nomen:
Quinque sub Imperio Regna fuere meo.
Me sibi delegit socerum, qui tertius orbis
Arbitet, Henricus nomine sceptrum tulit.
Justitia præclarus eram, Regesque potentes
Subjectos docui legibus esse suis.*

Ex

io Danorum
at: nisi quod
do autem de
m veteres se-
e Daneman,

vocantur, &
m electione,
campo lapi-
antes. Jam
atoribus Re-
propriis fami-
dhibetur.
servatum,
ab Episcopo
Roef-

Ex quibus constat, ut etiam ex sequentibus bellis, quæ varii Reges ex Oldenburgerensi familia, summa cum felicitate gesserunt, gentem esse bellicosissimam, populosissimam & terra marique in profligandis hostibus foelicissimam. Liberam habuerunt semper Procures ac Senatores Regni potestatem eligendi Reges, ut adhuc habent, sed plerumque Filium primogenitum Regis designarunt, nisi causis sufficientibus impedirentur, nihilominus tamen a familiæ linea Regum non deflexerunt. Regnum dividi nisi coacti aliquo intestino bello non permiserunt. Juniores filios aut fratres in alias Provincias ablegarunt, cum participes Regni fieri non possent. Inde tot expeditiones susceptæ, cum etiam Nobiles ac Plebei omnes in patria honestum locum habere non possent, vel ut loca aptiora & oportuniora adipiscerentur. Septentrionales enim populi sunt multarum prolium, propter sanguinis abundantiam ac caliditatem, pugnaces ac rixosi, plurimum comedunt & bibunt (Aër enim frigidus, appetitum excitat) optime concoquunt, propterea etiam diu vivunt, formosi, longæ stature, sagaces ac fidei tenaces. Hos vivaces esse argumento est, quod Reges ipsorum valde diu Regni præfuerint, multi 30 annos, nonnulli ultra 40 aliqui adhuc diutius.

Politia.

Quinque sunt Status sive Ordines totius Reipublicæ, Danicæ.

PRIMVS, est Regiæ Familia.

SECUNDVS, Nobilitatis, sed sciendum inter Nobiles hos nullos esse Comites aut Barones: sed omnes

mnes longæ
de de cori et

Vivunt a
norum Reg
sive capitis
dum Comit

Omnia C
fratres: ad e
tum accipia
sed dividunt

Et nonnulli
tibus, ad am

Ex hoc o
ta honesta al
tatem, de qu

quandocun
legantur, ho
sint. Reliqu

dant. Nam
bene de se Re
tam pecunia

quam parten
Est etiam salu
am causam,
capere, qua
provisum est
Regis rustic

mmes longa ferie majorum nobilitatem demonstrare posse. Clypeos gestant simplices, quos mutare aut augere, de decori esse antiq̄ uitati illorum putant.

Vivunt adhuc nonnullæ Familæ, quæ adfuerunt tractationi. inter Carolum Magnum & Hemmingum Danorum Regem super Eidoram fluvium factæ, ut VREN & alii. Hi possident sua bona cum minori ac majori sive capitæ jurisdictione, liberam etiam habent venandi acupandique potestatem in suis bonis, quemadmodum Comites in Germania. Bona illorum non sunt feudalìa in toto Regno, sed hæreditaria sive allodialia.

Omnia Castra, prædia ac bona, tam mobilia, quam immobilia, a parentibus relicta æque dividuntur inter fratres: ad ea sorores etiam admittuntur ex singulari privilegio, ita tamen ut Frater duas partes, Soror vero tantum accipiat unam, filiiq̄que Arces ac Castra cedant. Sic multa prædia ad Primogenitum venire non possunt: sed dividuntur.

Et nonnulli ex bona tamen familia prognati & virtute præditi, possunt per matrimonium, Regibus adjuvantibus, ad amplas possessiones promoveri.

Ex hoc ordine eliguntur Senatores Regni, quorum numerus 28 raro excedit. Senatoribus omnibus decreta honesta alimenta a Rege & Regno, singuli enim Arces habent, tantisper donec Senatoriam obtinent dignitatem, de quibus nihil Regi contribuunt, sed tantum coguntur aliquot Equites alere pacis & bellitempore, & quandoquæ a Rege vocantur propriis sumptibus Regi in Regno præsto esse. Si Legati extra Regnum ablegantur, honeste illis providetur ex fisco, ut tanquam Regii Legati Principum more, in itinere vivere possint. Reliqui Nobiles etiam habent sustentationem honestam a Rege, sive in aula Regia vivant, sive ab ea discedant. Nam habet Rex prædia, quæ Danico idiomate VERLEHNINGE sive beneficia vocantur, his providet bene de se Regnoque meritis ad vitam, aut aliquot annos. De his coguntur alere aliquot Equites, & fisco certam pecuniæ summam singulis annis dependere, eo tamen modo, ut pro labore & propriis servitiis etiam aliquam partem lucri accipiant.

Est etiam salutaris constitutio in Regno Daniæ, qua Rex bona immobilia prohibetur emere a Nobilibus, ob eam causam, ne aliqua dissensio inter Regem & Proceres Regni oriatur. Rex enim alioqui posset: quædam loca capere, quæ Nobiles vendere nollent: proinde per hanc constitutionem huic rei a Proceribus Regni optime provisum est, licet tamen Regi permutare bona cum Nobilibus, contra Nobiles nulla bona possunt emere a Regiis rusticis. Nam aliqui rustici habent bona hæreditaria & fere libera, ut antea dictum est.

O

Sequuntur

Sequuntur nomina familiarum præcipuarum nobilium,
quæ in regno Danico inveniuntur.

D. de Kaas, D. Guldensteen, de Munck, de Rosenkrantz, de Grubbe, de Walkendorp, de Brahe, de Schram, de Pasberg, de Hardenberg, de Vllandt, de Bing, de Below, de Wipfert, de Goco, de Schefeldt, de Ranzow, de Schelen, de Frefe, de Iul, de Bilde, de Dresselberch, de Green, de Brockenhusen, de Holke, de Trolle, de Knutzen, de Biorn.

De Scheffede, de Iensen, de Struege, de Martiessen, de Lunge, de Banner, de Luck, de Raftorp, de Krusen, de Falsi, de Lindeman, de Suuon, de Stantbeke, de Quitrow, de Lange, de Gelschut, de Glambeke, de Krabbe, de Marner, de Kragge, de Achsel, de Beck, de Ruthede, de Negel, de Wirfelt, de Split, de Ofren, de Appelgard, de Iuenâ, de Podessen, de Reuter, de Podebussen qui fuerunt quondam Barones ex Ducatu Pomeraniz quorum familia adhuc ibi inuenitur. De Vren qui vixerunt Caroli Magni tempore, de Blick, de Galle, de Wogerfen, de Bafsi, de Solle, de Daac, de Bax, de Baselich, de Wenterman, de Hoken, de Lindow, de Bille, de Ruten, de Hundertmarck, de Heiderstorper, de Wolde, de Papenheimb, de Spar, de Falster, de Narbu, de Worm, de Bilde, de Bockholt, de Budde, de Sunaben, de Santbarch, de Gram, de Lurken, de Vhrup, de Spiegel, de Bammelberg, de Rosenfpar, de Duve, de Hube, de Schaugard, de Must, de Gris, de Falcke, de Brune, de Laxman, de Duram, de Baggen, de Norman, de Gofs, de Matre, de Rosengard, de Totten, de Ronnouu, de Krumpen.

Ex hac nobilitate eligitur *Præfectus, sive Magister aula*. Hoc officium fere est tale, cuiusmodi Major domus in Gallia, is enim plerumque residet Hafniæ, tanquam Vicarius regius & dirigit res a Rege ad se destinatas.

Deinde *Marischalcus* tempore belli & pacis ea quæ ad expeditiones pertinent procurat. *Admiralium* naves edificat, veteres restaurat, & singulis annis ea ordinat, quæ ad tutandum Oceanum & res nauticas pertinent. Habet & is sub se constitutum adhuc alium Admiralium, & in singulis navibus præfectum ex equestri genere protonatum.

Cancellarius regni, ad hunc ex omnibus Provinciis ac Insulis appellatur, a quo ad Regem & Senatum Regni appellatio vicissim devolvitur.

Singulæ

Singulæ
primum
de ad Ca
ptum, c
multum
sententia
norum co
bus adhib
rebellione

Cancellarius
& Scribas,
item de fœ
tur. Nec
Procerum.

Accurii ite
tamin mar
Hic habet a

TERTIVS
Roschildens
tur. Hi ha
tem decima
defias contr
Gallia, nom
laz fuerunt
stat. Cum Po
ditis, vitam a

Singulæ provincie divise sunt in HAERRET ut vocant, sive in diœceses, sub quibus multe sunt parochie, ibi primum de jure disputant, si rixæ fuerint invicem ortæ. Hinc licet appellare ad Iudicem terræ istius. Deinde ad Cancellarium, postremo ad Regem ac Senatores, ibi finalis sententia promulgatur. Habent jus scriptum, compilatum a Woldemaro primo, Episcopis ac Senatoribus, Legi naturæ valde congruum, & non multum a Romanis Legibus discrepans, sed quo vigore hujus multo citius lites finem assequi possint, lataque sententia paratam habeat executionem: Primi Iudices si iniquam tulerint sententiam in dimidiam partem bonorum condemnantur, quorum Rex capit dimidiam, & læsus sententia injusta, alteram partem. Senatoribus adhibuit Woldemarus primus (ni fallor) Episcopos, quos rursus Christianus 3 propter certas causas ac rebellionem amovit.

Cancellarius Regis, qui plerumque in aula Regem sequitur, habet sibi adjunctos 7 vel 8 Nobiles Secretarios & Scribas, & omnia negotia tractantur a Rege ipso. Si autem aliquid magni accidit, ut de pace aut bello, item de fœderibus ineundis, de finibus defendendis sit deliberandum, Concilium Senatorum a Rege indicitur. Nec licet Regi ullum tributum imponere Regno ac nobilium rusticis, absque consensu Senatorum & Procerum.

Avarii item. Præfectus, qui omnes totius Regni reditus, tam castrorum, quam prædiorum, nec non telonia tam in mari, quam terra colligit, rationes audit, examinat, inquirat, quitantias pecuniam offerentibus reddit, hic habet adjunctos duos ex nobilitate, & scribas multos ex Plebe, pro quo labore habet annuatim stipendium.

TERTIVS, est status Ecclesiasticus, in quo fuerunt Episcopi septem, ut Archiepiscopus *Lundensis*, Episcopus *Roschildensis*, *Orthoniensis*, *Ripensis*, *Wiburgensis*, *Arhusensis* & *Sleswicensis*, ad quem cæteri etiam Canonici referuntur. Hi habent decimas in regno: quæ tamen in provinciis diversis, diverso modo dividuntur, dimidiam partem decimarum percipiunt Episcopi, dimidiam Rex, aliquam Canonici, pastores, pars etiam ad ædificandas ecclesias contribuitur: & quantum ad Pontificium jus attinet, semper in hoc Regno quemadmodum etiam in Gallia, nominationes & ordinationes prælaturarum Episcopatumque, a Regibus ad hoc usque tempus collatae fuerunt, ut etiam ex responso Woldemari primi Regis Daniæ, ut arbitror, quod hic annexere libuit, constat. Cum Pontifex Romanus a Rege hæc & similia postularet, fertur rescriptisse Rex: Regnum habemus a subditis, vitam a parentibuselig, Rionem a Romana Ecclesia, quam si repetis, remitto per præsentem.

Et quemadmodum Caroli Quinti prudens decretum laudatur, quod in posterum Ecclesiasticæ personæ nullam rem immobilem coëmere possent, absque Principum consensu. Sic Christianus Tertius æque prudenter constituit, ne Ecclesiastici aliquid vendant, absque Regis expresso mandato. Alioqui Religiosi sunt optime provisi in toto Regno a Christiano 3° piæ memoriæ, & Scholæ particulares multis in locis erectæ, veluti etiam in Islandia duæ, ubi etiam habent propriam Typographiam. Vna tantum est in toto Regno Academia Hafniæ, quæ fundata est a Christiano primo, permisso Sixti Pontificis, anno Christi 1478. Quam Fridericus secundus, quanquam bello Suecico septennali erat implicitus, tamen locupletavit, & ejus proventus sexaginta millibus thalerorum auxit.

QUARTVS, Status est *Civium & Mercatorum* in Urbibus ac Opidulis habitantium. Hi habent propria privilegia, quibus fruuntur, & his attributi sunt agri proprii ac silvæ limitibus circumductæ. Hi etiam mercaturam exercent in agro & Mari in omnibus partibus Europæ. Ex his, quemadmodum etiam ex rusticorum liberis, eliguntur Episcopi, Canonici, Pastores & Senatores urbium, Scribæ in Castris & Arcibus, magistri ac gubernatores navium, aliqui etiam horum præficiuntur Teloniis. Iudicia omnia minora, ex his constituuntur præfidentum uno ex Nobilitate.

QUINTVS, Status est *Rusticorum*, horum duo sunt genera, primum vocant *Freibunden*, id est Liberi Coloni. Hi possident agro hæreditarios, paullulum tamen inde singulis pendunt annis. Hi etiam mercaturam & piscaturam exercent. Servitiis præstandis non opprimuntur, nec tributa pendunt, nisi consentientibus Regni Senatoribus. Alterum genus est eorum qui non possident bona hæreditaria, sed a Rege, Nobilibus aut Ecclesiasticis personis ea conducunt, & servitia multa inde Dominis præstare coguntur, prout cum Domino agnoverunt.

Hæc fere sunt, quæ de Politia Danica exponenda mihi fuerunt, ex quibus patet Monarchiam Danicam, pleurumque fuisse optime constitutam, Nobilitatemque liberam electionem Regis semper habuisse, at tamen ex familia Regia, ut antea jam dictum est, unde hoc commodi consecutum est, ne Dani intestina habuerint bella & dissensiones, nisi quæ ortæ fuerunt inter Regiam familiam, quas tamen cito composuerunt, interventus aliquot Nobilium, præsertim cum Regum filii nullam capiant Regni partem.

Deinde cum omnes sint tantum Nobiles in Regno, & Baronum & Comitum Ducumque nomina & titulos ignorent, nullus tantis affluit opibus, ut iis filius se familiæ Regum opponere audeat, eo quod inter filios & filias semper dividitur paterna hæreditas.

In Dania summa dignitas est Equitum quos ab ornamentis, quæ illis tribuuntur Auratos vocant: sed illam mini nisi tempore pacis & belli bene de Republica merito conferitur.

Ita ha
le ab
Rege
ant. I
STIA
litate t
eique
mo pr

It

Ita habent Reges Daniæ optime florentem rempublicam: quæ facile ab externis hostibus defendi potest, cum subditi unanimes cum Rege ut naturali suo domino terra marique hostibus resistere queant. Huic Regno florentissimo hoc nostro tēpore præest CHRISTIANVS quartus, quem ut cum omnibus Senatoribus & nobilitate totius regni incolumem Deus Optimus Maximus conservet, eique tranquillam & pacificam concedat gubernationem, ex animo precor.

O iij

DANIA

ersonæ nul-
ue pruden-
sunt optime
luti etiam in
mia Hafniæ,
ricus secun-
raginta milli.

t propria pri-
i mercaturam
um liberis, et
ac gubernatio-
ut præsidein-

est Liberi Co-
mercaturam &
entientibus Re-
bilibus aut Ec-
n Domino agn-

Danicam, ple-
attamen ex fa-
buerint bella &
erventu aliquot

omina & titulos
ter filios & filias

cant: sed illa m-

Ita

DANIAE REGNUM

Arctoi Orbis tertium.

Regio.
Situs.

Caeli temperies.
Soli fertilitas.
Animalium varietas.

Imperium majorem.

DAnia duobus tantum locis continenti juncta est; eam a plaga Mundi Occidua, Oceanus Germanicus, ab Ortu Solis Mare Balthicum lambit & littora pulsat, ad Septentrionem Norwegia & Succia, ad Meridiem Holsatia, Megalopolis & Pomerania obtunduntur. Ea in creberrimas Insulas disjunctissimas distribuitur. Caeli temperies, una cum salubritate aeris Danos blande, ut Ioh. Coldingensis verbi utar, refocillat. Terræ ubertas nutrit: Volucrum suavissimus concentus recreat; Silvarum Nemorumque varia materia oblectat: In quibus Porci innumerabiles oberrando, nunc glandibus quercinis, nunc fructibus faginis ad voluptatem saginantur. Multiformes simul atque Animalium species & florida prata delectant. Maris affluetia & penu conferatissimū, Danos cum magna Europæ parte alit, & quo ad vitæ usum carere nequeunt, Natura Danis minime invidit. De Imperio autem Majorum scribit Munsterus: *Danum*, quendam multis ante Christum sæculis in sua Dania regnum primum tenuisse, à quo, Regum Danicorum stemmata ceu quodam derivato principio, splendido successione ordine proflexerunt. De hujus autem successoribus ac reliquis Daniae Regibus Munsterum vide fusissime differentem. Nunc Danorum omnis regio Maris faucibus intercepta constat multis partibus, quarum præcipuæ sunt *Jutia*, *Fionia*, *Zelandia* & *Scania*, præter Insulas singulis partibus adjacentes.

Jutia, quam nonnulli *Gothiam* appellari volunt, quōdam Cimbrorum sedes, apud Historicos & Geographos *Cimbria Chersonesus* dicitur, & in *Jutiam Meridionalem* & *Septentrionalem* dividitur. Hujus Septentrionalis *Jutia* descriptionem vide secunda Tabula Daniae. *Meridionalis Jutia* olim dicta *Uordalbingia* inclytum Ducatum Slesvicensem complectitur, cui Holsatiæ Ducatus nunc quoque subungi potest, horum ampliorem declarationem suo loco, videlicet tertia Tabula Daniae invenies.

Fionia particularior quoque descriptio sequitur, quarta Tabula Daniae comprehensa.

Fionia.
Zelandia,
Nomina,
Unde dicta Zelandia.
Situs.
Urbes.

Zelandia quæ & *Sialandia* inter reliquis Daniae Insulas est maxima, *Codanonia* Melæ, ut censent Olivarius & Ortelius. Hanc alii *Zelandiam* quasi maris terrā, quod undique mari incincta sit; alii vero quasi sceminis terram, eo quod sua sponte absque annua stercoreatione segetum omnis generis ferax sit, dictam volunt. Longitudinem habet hæc Insula itineris bidui, atque latitudinem fere æqualem. Quindecim Civitatum, duodecim Arcium Regiarum capax est. Inter Civitates autem *Hafnia* sive *Copenhagen* est præcipua totius Daniae Metropolis, magnitudine, opulencia & maxima Portus commoditate insignis, quem & incredibilis profunditas & obiectus Insulæ quæ *Amagger* vocant nautis tutissimū facit. Ex qua palsim Ecclesiis ceu perpetua seges Doctorum, atque eruditissimorum Pastorum tam in regno Daniae quam Norwegiæ subministratur atque sufficitur. Supra

Hafniam

Germanicus,
Suecia, ad Me-
disiunctis
dingensis ver-
Nemorumque
unc fructibus
elefant. Ma-
ere nequeunt,
am multis an-
a ceu quodam
eliquis Dania
s intercepta
gulis partibus

Geographos
rionalis Iurie
Ducatum Sles-
eclarationem

Olivarius &
minis terram.
Longitudi-
pedecim Arci-
e Metropo-
nditas & obs-
es Doctorū,
ctitur. Supra
Hafniam

MARE
GERMANICUM

www.germanica.com

Hafniam est *Helsingora* & prope eam Arx Regia *Cronenburgum* de qua infra, cui ab altera parte ultra Mare similis Arx *Helsingborch* cum Opido ejusdem nominis respondet. Ibi *Zelandia* & *Scania* prominentibus utrimque promontoriis ita prope cœiunt ut vix parvi milliarii inter se relinquunt Maris spacium quod *De Sund* vocatur. Ad hunc locum omnes naves Orientem versus cursum instituentes, velut ad centrum coire & Regi vectigal pēdere coguntur: cumque in utroque littore arx posita sit, Rex quando id necessitas postulat, suis in medio collocatis navibus, ita has fauces occludere potest, ut quantumvis etiam numerosam classem ab ingressu, vel egressu prohibere queat. Huc sæpe uno die 200 sæpe etiam 300 naves ex variis Europæ partibus convenire contingit. Est & hic *Roeschildia* sedes olim Episcopi; ibi multorum Regum & Ducum insignia monumenta conspiciuntur: nunc autem ad tenuitatem perducta, quod cives urbium confisi munitionibus soleant insolescere. Sub *Zelandia* autem sequentes sunt Insulæ, *Amigria*, *Hænna* sive *Ween*, *Moensland* in qua civitas *Stægoa* & plures alie. Habet *Zelandia* unum Episcopatum cujus Præful *Roeschildia* sedem antiquitus, uti diximus, habuit. Scania inter Regni *Daniæ* Provincias magnitudine & opibus admodum insignis est regio, atque cum *Suecia* continens. Hanc alii *Scandinaviam* pro *Scondaniam*, id est, *amœnam Daniæ*, alii *Scaniam* atque alii *Scandinaviam* dixere, vulgo *Sconen*. Plinius eam tum *Scandiam*, tum *Scandinaviam* vocat, sed in eo fallitur, quod *Insulam* esse putat *incomperta magnitudinis*. Sed *Ortelius* hanc *Plinii Scandiam* & *Scandinaviam* non *Scandiam*, sed eam *Peninsulam* esse, quæ hodie tria amplissima Regna *Norwegiam*, *Sueciam* & *Gothiam* aliasque regiones comprehendit, autumat, ut supra quoque diximus. Undique cingitur hæc *Scania* Mari, præter unum Terræ brachium quod porrigitur in *Boream*, ac inde recurvatur in *Orientem* ubi *Sueciæ* jungitur: sed intercedunt profundi saltus asperimæque rupes, per quas è *Scania* in *Gothiam* *Sueciæ* partem iter agere tam difficile, ut fere levius sit marino discrimine vitare terrestrem laborem. Regio Cœli beneficio, Telluris obsequio, Portuum & Emporiorum commoditate, maritimis opibus, Lacuum & Fluminum piscatione, venatione nobilium Ferarum, Auri, Argenti, Aëris & Plumbi inexhaustis venis, Opidorum frequentia, civilibus institutis nulli cedit beatæ regioni: unde & *Schondia* illi nomen mansit, teste *Munstero*. Hæc quondam in duas dividitur, *Hollandiam* & *Blekingiam* divisa, nunc Præfecturas viginti tres & civitates quindecim complectitur. Ejus Metropolis est *Londa* sive *Londia* ubi Regni Archiepiscopus sedem suam fixit. Est etiam hic *Malmogia*, quæ & *Ellebogen* dicitur, insignè Emporium & præcipua totius regionis civitas propter multitudinem & frequentes negotiationes, quas ibi provinciales exercent. In *Hollandia* est arx *Warburgum* altissimis Montium jugis superstructa. Eam a *Suecis* anno MDLXV captam & imposito præsidio munitam cum *Danie* *Ranzovius* jussu & auspicio Regis *Friderici* secundi arcta obsidione premeret, ut tandem se dedere sit cunctis globo ex tormento aneo per caput trajecto prepermissus est an. MDLXIX vir virtutibus & laude bellica valde illustis. Adjacent huic Regioni Insulæ *Landæ*, *Hannoc*, *Bornholm* Insula famosa in quatuor præfecturas divisa, & tres Civitates ac unam Arcem continens. *Gotlandum* in qua antiquum Emporium *Wesby* aliquando va-

Scandia:
Nomen.

Situs.

Cœli semperies
& Soliquales.

Urbes.

deflorens, n
mentum. Ca
malis navium
na Daniæ fun
nicum exone
bilem illam R
bicum. quod
tant, a Balthe
complectatur
natur, nam æ
Oriente versu
fidium exten
merfis faxis, in
maris fundo i
cellis, atque ad
dia Horologi
niet affixa visi
fis, ac septiman
indicato si fest
in Zodiaco loc
buldam ad id
publice signur
ctos) quæ tot
ro magis mira
na tenentis in
datoribus ob
Machina mot
ceator mital
nantibus quas
theatrum ince
adorabundus.
tione. Horu
spectantium p

desflorens, nunc autem ad alias Civitates mercatura translata, viris, opibusque attenuatum jacet. Præter Frumentum, Caseum, Buryrum, variasque Pelles, etiam Abietes procerissimas, quarum frequentes ibi Silvæ sunt, *Mercimonia, Flumina,* malis navium fabricandis, & præterea Lapides ad structuram utiles, nec non Calcem copiose emittit. Flumina Danicæ sunt *Egidora*, vulgo *Eyder*, *Chalvus* Ptol. Hic Frisios a Dithmaris dirimit ac se in Oceanum Britannicum exonerat: & *Stora* piscosus & navigabilis fluvius, qui in intima Holsatia ortus, aliquot Opida, & nobilem illam Ranzovianam domum Bredenbergam alluit, posteaque se in Albim effundit, & alia. *Mare Balticum, Mare.* quod ad Ortum terminum Danicæ supra constituimus, nunc accolæ *Belis*, Germani *Offsee* indignant, a Baltheo, id est, militari cingulo nomen hausit, quod cinguli instar utramque Chersonesum ambiat ac complectatur. *Pigrum* a Tacito nominari videtur, ab effectu ut putat Ortelius, quod non ut cætera maria movetur, nam æstus ejus vix deprehenditur, ut testantur illi qui illud sæpius navigaverunt: continuoque fluxu ex Oriente versus Occidentem descendit. *Helzingora* ad Fretum Sundæ, arcem habet Regiam *Cronenburgum*, præsidium extremæ Insulæ Zelandicæ oræ. Hanc arcem Fredericus 11 Danicæ Rex maximis & innumerabilibus demersis saxis, interque compacta & siltucata robora conclusit, ac loco fundamenti stabilitis firmatisque, ex ipso maris fundo immani sumptu eduxit, tanta operis firmitate ut immanes pelagi fluctus magnis provolutos procellis, atque ad vallum murosque horrendo boatu illisos, citra ullius periculi metum despiciat. Est in urbe Lundia Horologium in quo ars mira elucet, *Laurentianum* dictum: situm id in inferiori Templi parte; hic tabula parieti affixa visitur circulis aliquot variorum colorum distincta. In hac per certos ejus rei indices, & annus, & mensis, ac septimana, dies quoque singuli, ac horæ, in quibus agunt homines liquidissime monstrantur, eo etiam indicato si festum celebretur seu fixum seu mobile. Item quis luminarium Solis ac Lunæ motus, quæque horum in Zodiaco loca diebus singulis, & inter se habitudines. Atque hæc quidem foris: intus autem, machinis quibusdam ad id fabrefactis res agitur. Quibus illud additum est, velut *Paregon*, sed & id arte factum, ut quoties publice signum datæ horæ elapsæ, supra tabulam ipsam duo concurrant simulachra (Equites dixeris Cataphratos) quæ tot sese ictibus perunt, quot signa dat campana major in turri suspensa quæ horam indicat. Quod vero magis mirandum, in hujus tabulæ medio velut in throno collocatum est Simulachrum Virginis Mariæ sive tenentis infantem. Ad latera huic ostia duo, ante pedes velut Theatrum semicirculi forma, arcu hujus spectatoribus obverso. Intus machina cum simulachris trium Magorum, quorum singulis singuli famuli additi. Machina mota ad ejus cui hoc negotium datum est, arbitrium, prodeunt simulachra. Ante alios veluti Caduceator minitabundus, gladio vibrato pulsat ostium sinistrum, eo aperto proceditur. Buccinis simul duabus sonantibus quas inflare videtur buccinatorum simulachra. Qui primus est Magorum, magnifico prodit per theatrum incessu. Ad virginis simulachrum ubi ventum est, reverenter ad hanc versus inclinat sese Magus, velut adorabundus. Faciunt idem reliqui magi. Famuli horum immoti procedunt, nulla edita reverentiæ significatione. Horum postremus ostium dextrum claudit, ita quidem ut & clarior quidam sonus, eo occluso, ad aures spectantium perveniat. Sed de his satis.

Opera publica.

DANIAE SECUNDA TABVLA

Quæ Iutiæ Septentrionalis partem complectitur.

*Regio.
Nomina.
Suis.*

*Iutiæ Septentrio-
nalis.
Suis.*

*Imperium majo-
rum.
Majorum vir-
tut.*

Occidua pars Daniæ & præcipua est *Iutiæ* vulgo *Iuslandt*, quam Ptolemæus *Cimbriam*, *Chersonesum*, Plinius *Carrum* vocat. Hæc in Septentrionem in modum Peninsulæ à Saxonibus inter duo Maria, Britannicum & Germanicum procurrens, ut in Austrum Italiâ, porrigitur. Ejus terminus Australis est fluvius *Eydera*, patetque in longitudinem lxxx prope mill. pass. ab Albi flu. Boream versus. Latitudo ejus ubi maxima xx mill. pass. Eam duplicem esse diximus *Septentrionalem* & *Meridionalem*. *Iutiæ* sive *Cimbriæ Septentrionalis* quæ hac Tabula describitur, Norvegiam versus se extendens, juxta Scagam, ob Syrtes & vadofum iis in locis Mare nautis celebre Opidum, in cunenum coarctata definit. Habet autem hæc Regio circa Aleburgum Emporium maximam latitudinem: ibi enim sinus *Lymford* illapsus, ac totam *Iutiæ* Occidentem versus penetrans, exiguo relicto spatio *Wensullam* ditionem à reliqua parte divellens, præne Insulam redidit, ac vasto tandem alveo dilatata aliquot insignes Insulas suo faciens ambitu, multis Sinubus seu ramis ditata, varias Provincias suo interlapfu distinguit ac limitat. *Iutiæ* Septentrionalis Frugum, Tritici, Siliginis, Hordei, ac similibum ferax. Pascuorum etiam alicubi ubertas summa est, atque abundat tot Bourn armentis, ram lata Vaccarum parens ac nutritrix est, ut ad externas provincias atmentorum incredibilem præne copiam emittat, maximeque in Germaniam, quo quotannis prope 150 millia boum educuntur, præter Caseum, Butyrum, Sebum, & Coria. Equos etiam generosos & præstantes producit, quorum etiam vis ingens quoquo versus exportatur. Paruit olim *Iutiæ* Saxonibus, non autem reliquæ Aquilonis regiones. Ex hac Cimbri ante naturi Christum annis 150, in maximum terrorem Italiæ velut procella se effuderunt. Hi enim adjunctis sibi Teutonibus, Tiguriis & Ambronibus, Romanum Imperium extinguerent conspiraverant. Et nec primum horum impetum Silanus, nec secundum Manilius, nec tertium Cæpio sustinere potuerunt. Omnes fugati, exuti castris. Aetumque erat nisi Marius illi sæculo contigisset, ait Florus. Duravit autem hoc bellum Cimbricum a Syllani consulatu annos octo, usque ad consulatum Marii quintum, a quo tandem ad flumen Athesin deleti sunt reliqui exercitus Cimbrorum, Teutonum & Ambronum. Sed quoniam hoc loco in Cimbrorum mentionem incidimus quorum in historiis nomen celeberrimum, paulo fusius de his libet differere. Cimbri dicti videntur a Gomerio filio Iapeti. Sed quoniam vir eruditissimus Iunius doctissime de his differit, ejus verba hic non gravabor apponere. Constat ex Moysæ Iapeto natam esse masculam prolem, nomine Gomerum, sive cognata litera Comerum, qua voce apud Hebræos perficiens & circulum ambiens significatur. Ea vero vocis genuina significatio, scriptoribus Cimmericæ linguæ imperitis hæcenus ignorata, quod nemo eam caliginem discussit, Meridiano Sole clarius elucescet me duce, si cratem dictionis molliter dissolvas. Quid enim aliud in isto idiomate sonat *Goom her* disjuncta, rursusque in compagem clausa eadem voce, *Gomer* quam in orbem ambio, & cursum perficiendo absolvo. Hinc dicta est & Gomera orbicularis illa disciplinarum series, quam Encyclopediam Græci scriptores, orbem doctrinæ Fabius nominavit, quod nullo sine, ut annulus, circumferbatur.

DANIE II TABVLA.

Chersonesum,
duo Maria,
nus Australis
versus. Lati-
n. Jutta five
n, ob Syttes
ec Regio cir-
um Occiden-
insulam red-
ramis dimi-
inis, Hordie,
tis, tam lata
emittat, ma-
um, Sebum,
um exportari
Christum
tonis, Tigu-
in impetum
tris. Actum-
Syllani conti-
ent reliquie-
nem inci-
entur a Go-
c non grava-
ognata litera
nuina signifi-
casserit, Me-
d in isto idi-
bem ambio,
quam Enes-
um scribatur.

Lurs

Iure igitur felix istud nominis auspiciis soboli Iapeti obrigit, quæ in orbem circumiit, & uti præ se fert appellatio, curriculum datum præscriptumque forte absolvit; ab ortu solis substrans terris ad usque ejus positum, terras omnes emensa. Nemo namque historica cognitionis tam est rudis & ignarus, quem lateat Gothorum & Vandalorum (qui Cimmericorum progenies fuisse) armis Hesperiam utramque occupatam possessamque fuisse. Quare quum consentientibus calculis è Gomero propagatos esse Cimmericos, omnes fateantur, qui quum principio interiora Asia penetrabilia tenuissent, a Scythis pulsati, & semper ad occidua tendentes, in Scandiam, inde in Cimbricam Cheronesum trajecerunt; quod convenientius vocabulum gentis Cimbricæ auctori Gomero, & vicissim genitoris sui nomen retinenti populo aptari potuerit, quam a circumuendi & circumquaque palandi studio, non perspicio. Quæ namque gens una majorem terrarum circuitum confecerit, haud facile legendo didicisse quenquam arbitror: id quod aperte ac diligenter explanat Iosephus Antiquitatum Judaicarum accuratus scriptor, qui Gomeri posteros ex Armenia profectos ad Tanain usque amnem excurrisse, inde per Europam universam extremis Gadibus tenus terras omnes multitudine inundasse scribit, Clarissime vero propagandi & conficiendi cursus sui studium ea in gente Plutarchus in vita Marii explicavit, cujus verborum sententiam solum appendam Latinis auribus, ne citandis Græcis lectori fastidium pariam, chartasque odiose prolixus onerem. Cimbricos (inquit) prædicant, quoties loco se movent mutatis sedibus, non uno impetu aut assidue, sed quolibet anno ubi tempestatis fovet commoditas, prorsum semper tendendo, proximas quasque regiones bello aggredi, quumque varia inter illos populorum sint nomina, communi appellatione Celsoscythas agmen suum vocare. Alii referunt Cimmericorum, quos ab antiquo Græci cognoverunt, non magnam fuisse universitatem, sed exules potius quosdam aut seditiosos a Scythis exactos, a Mazotide in Asiam transmisisse, ductore Lygdami: longe vero maximam & bellicosissimam gentis portionem in extrema maris Oceani ora confedisse, ac regionem opacam, nemorosam, & propter præcellas spissasque silvas ad Hercynium usque saltum pertingentes, soli inaccessam colere. Hactenus fere verba illius utcunque reddidi. Unde vero Cimbricos Germanico etymo Plutarchus, aut Gallico Festus Pompeius latrones ac subsessores dici probare queant, non intelligo, nisi pro latronibus milites conductitios accipiamus, aut nisi videatur Plutarchus id retulisse ad peculiarem Genti morem belligerandi, ut quæ clandestinis latronum more insulstibus finitimos opprimeret: atque ita memorat impetuoso illorum incursum perculsâ Italiâ timuisse, quum gentem neque de nomine genitilique; sed de notam, repentinæ nubis instar suis cervicibus ingruere intellexisset. Hactenus Junius. Iulia hæc in quatuor sedes Episcopales latissime patentes divisa est, in *Ripensem* quæ Ripæ, *Arhusiensem* quæ Arhusii, *Vandalicam* quæ *Aalburgi*, *Viburgensem* quæ *Viburgi* consistit. *Ripensis* diocæsis, Præfecturas triginta, Civitates septem & Regias Arces decem habet. *Koldingæ* Regina Dorothea Christiani tertii vidua, scholam suis sumptibus instruxit. *Arhusiensis*, Præfecturas 31, Civitates septem & Arces quinque habet. *Arhusium* sive *Arhusia*, Emporium est celebre, ob Portum, quem ingens illud Promontorium Hellenis efficit, quod ab arce Regia *Kalloe*, per ditionem *Mols*, usque ad altissimum Montem, *Ellemansbergh*, ad duo miliaria protenditur, &

Urbes & opida.

tam su
 sic, Hæ
 fectura
 & Mo
 habet.
 holm, T
 quas Sa
 romine
 dit. Su
 nitate
 præfectu
 rum nol
 io cont
 recollig
 tuncqu
 feruntur
 ille lutiæ
 protendi
 tale est
 dunt, lo
 autæ ha
 fidam
 ex Ma
 minime p
 non alien
 sim frigid
 ni, sani,
 ze abund
 ones &
 quis addi
 liberos, &
 ces & pru
 tuncque r
 tam

uti præ se fert ap-
usque ejus posi-
om lateat Gotho-
paratam possessam-
omnes fateantur,
ua tendentes , in
genitis Cimbricæ
a circumeundi &
circuitum confecer-
Iosephus Antiqui-
nain usque annum
e inundasse scribit,
a Marii explicavit,
fastidium pariam,
ut mutatis sedibus,
semper tendendo,
a, communi appel-
Græci cognoverunt,
os, a Mazotide in A-
nem in extrema ma-
e silvas ad Hercyni-
ddidi. Vnde vero
s dici probare que-
tarchus id retulisse
timos opprimeret:
hine genitaliq; sede
recin quatuor sedes
Vandalicam quæ
Civitates septem &
suis sumptibus in-
sum sive *Arhusia*,
quod ab arce Regia
aria protenditur, &
tam

eam suo, quam Insularum aliquot objectu , placidum nautis æquor efficit. Sub hac Diœcesi Insulæ sunt *Sam-
foe, Hielm , Tuern, Hiarnoe Gerno forte, Hylgenes* & alia pluræ. *Vandalica* quæ & *Burglavienfis* Diœcesis, Præ-
fecturas tredecim & Civitates sex habet. Partes ejus maxime illustres sunt *Wendysffel, Hanahæret, Thyland*
& *Morsoe. Wendysffel*, sive *Vensilia*, id est, *Vandalorum terra & sedes*, Præfecturas sex, Opida tria & Arcem unam
habet. Hic est mons *Alberg* in quo gigantum monumenta conspiciuntur. Adjacent Insulæ *Grysholm, Hertz-
holm, Tydsbholm* & alia. In *Handhæret* est rupes visendæ altitudinis, *Skæringklint* dicta, & in oris ejus *Syrtes*,
quas *Sandores* & *Braccas* vocant. Ei subsunt Insulæ *Oland* & *Oxeholm*. Præfecturas quatuor, Opidum unum
nomine *Thystad*, ubi Christianus tertius scholam juventuti primus conuicidit, & Arcem unam *Orumnam* ha-
bet. Sub ea sunt Insulæ *Hansholm, Ostholm, Jeger, Cislund, Egholm, Bodum*. *Morsoe*, Præfecturas tres, unicam
Civitatem *Nicopiam*, & Arcem unicam *Lundslod* habet. Insula ei adjacet una, *Ageroa. Wibuygensis* diœcesis
Præfecturas sedecim, Civitates tres & totidem Arces complectitur. Viburgi generale Concilium Triumviroro-
rum nobilissimorum & sapientissimorum de causis civilibus cognoscendis & dijudicandis, toto fere anni spa-
tio continuatur, nisi ubi inquietæ functionis molestiis defatigati, se in prædiis suis paullulum recreant & vires
recolligunt. Huc universæ Cimbricæ Chersonesi casus, querelæ de finibus & hereditatum controversiæ, o-
mnisque capitalium causarum animadversiones, cujusmodi sunt cædes, adulteria, furta & veneficii crimina de-
seruntur. Ad *Wensiam* Peninsulam, ubi in conum desinens, paullatim se ad Solis ortum æstivum inflectit, est
ille Iutiæ angulus, ob pericula nautis adeo formidabilis. Nam ingens dorsum & Syrtis longissime se in Mare
protendit, ut, qui tuto & citra periculi metum esse voluit, non propius duobus milliariibus ad littus accedant.
Tale est omne Iutiæ littus Occidentale, ut qui in Norwegiam, vel ex Oceano in Orientem navigare inten-
dunt, longo circuitu Iutiam evitare cogantur. Sunt tamen quatuor omnino Montes in hoc littore, ex quibus
nautæ habent suas observationes & indicia. Incolæ hujus tractus piscaturam exercent. Cum autem Portum,
& fidam navibus Itationem non habeant, naves suas ex alto venientes, convocatis in subsidium sociis & vicini-
bus ex Mari in littus pertrahunt, usque eo, quo fluctus Maris transcendere, easque levando tundendoque lædere
minime possint. Copiosissima hic in Mari variorum piscium, atque in primis Alecum captura. His expositis
non alienum duxi Coronidis loco adjicere, quod Incolæ harum Regionum Septemtrionalium fuerint & adhuc
sunt frigidi & sicci, proceræ staturæ, faciei pulchræ, boni coloris, jucundi, læti, suspiciosi, callidi ac in negotiis pro-
vidi, sani, superbi, amantes suorum, multum comedant ac bibant, bene concoquant, ideoque diu vivant, sanguis
abundent, mores severos habeant, & propter cordis calorem, sint pugnaces & rixosi, ament pericula, vena-
ciones & peregrinationes, suarum opinionum sint defensores, nihilominus justitiæ memores, in omnibus lin-
guis addiscendis adprime dociles, musarum amantes, & pacta & contractus sancte observent, multos habeant
liberos, & quod fœminæ ipsorum difficulter pariant, suntque formosæ & in administratione rei familiaris tena-
ces & prudentes: ex Catharro autem, morbo regio, angina, pleuritide, fistulis, aqua intercute vel phthisi ple-
rumque moriantur. Achilles Gassarus testatur hic inventa fuisse a Monacho tormenta bellica.

Mare.

Commoditas.

Mores.

Daniæ tertiâ Tabula, In qua Slesvicensis Ducatus pars & Holfatia,

*Ducatus Slesvicensis.
Unde dicitur.
Imperium majorem.*

HÆC de Iuria Septentrionali, sequitur *Meridionalis*, quæ veteribus, quod a reliqua Germania per Albim fluvium ad Boream divulsa sit, atque interclusa, *Novdalbingia* est dicta. Ea duos ducatus Slesvicensem & Holfatiæ complectitur, de quibus ordine nobis est dicendum. Ducatus Slesvicensis a Metropoli & per vetusto Emporio Slesvico nomen habet. Olim hæc regio *Ducatus Iuria*, dicebatur, quæ Waldemarus Abelis Regis Daniæ Pronepos primus in feudum accepit ab Erico Rege circa annum 1280. Exstincta autem Regum ac Ducum stirpe mascula, & Ducatu Slesvicensi cum regno in unum redintegrato ac consolidato, *Margarita* trium Regnorum Regina ducatum Slesvicensem permisit *Gerardo* Comiti Holfatiæ, hac conditione, ut a rege Daniæ collarum beneficium recognosceret. Cæterum civitates Ducatus Slesvicensi subiectæ quia iisdem cum Danis gaudent privilegiis, eodem quoque jure cum iis utuntur. Subditi a sententiis Magistratum cujusvis loci ad Principes ac eorum Senatores possunt provocare & non ultra, ut privilegiis cautum est. Generalis autem gubernatio horum Ducatum Regi Daniæ ac Adolpho Duci Holfatiæ incumbit, & per vias ab uno ad alium transferitur. Proinde cum ad Regem devolvitur, Regiæ suæ Majestatis nomine per Henricum Rantzovium Vicarium Regis administratur. Præcipuum hujus Ducatus Opidum *Slesvicum* vulgo *Schleswick*. Germanicæ originis nuncupationem habet, ob firmum, quem ad Siam, in maris Balthici sinu obtinet. *Wicken* enim & Opidum, & incurvum Maris recessum, sive sinum; & Vicium etiam præficus Saxonibus sonat. Quæmadmodum Becanus, in suis Gotodanicis observavit. Crantzios & qui Saxonum conscribere historias, aliam Slesvico appellationem attribuunt, quam etiamnum apud Danos & Frisios usus retinere videtur. Hi enim sua lingua hoc Opidum *Heidebui* vel *Heideba* nuncupant, eo quod a quadam Daniæ Regina, cui Hethæ nomen, dicant primitus esse conditum. Est autem per oportuno ad negotiationem situ, Porrum habens ad exercenda commercia, commodissimum. Non procul ab hoc Opido *Gotorpia* arx sita est. Telonium hic celebre ubi compertum, fertilibus annis ex Dania L M Boum, in Germaniam abacta vestigal solviffe. Est & in hoc ducatu *Flenzburgum* Opidum celebre, hoc inter Montes excelsos, littori Maris Orientalis adjacet, in quod ejus Portus se extendit, tanta commoditate, profunditate & securitate, ut singuli fere cives ex domibus suis naves mercibus implere, & easdem rursus exonerare possint. Sunt & *Husenum*, *Haderslebja*. Habet unum hic Ducatus Episcopatum Slesvicensem: Capitula duo, Monasteria tria: Castra tam Principum, quam Nobilium variæ Ordo autem Senatorum cujus iam aliquoties facta mentio plerumque constat numero XXXIII personarum equestris ordinis, quibus adhibetur generalis Cancellarius, nec non nomine uniuscujusque Principis duo Iuridici Doctores.

Opida.

Senatores.

*Holfatia.
Unde dicitur.*

Holfatia Ducatus.

Holfatiam a silvarum saltuumque frequentia, quibus commune cum lignis nomen in lingua indigena est (nam & silvam & lignum promiscue *Holk* Cimbri ac Germani inferiores dicunt) nomen obtinere arbitramur.

DANIE III TABVLA.

Holsatia, Germania per ducatus Slesu-
 uenensis a Me-
 cebatur, que
 in 1280. Ex-
 grato ac con-
 satia. hac con-
 rensi subiecta
 regis cautum
 ambit, & pa-
 ninc per Hen-
 vulgo Schif-
 sinu obinet.
 sonat. Quo-
 storias, aliam
 r. Hi enim
 ni Hetha no-
 habens ad ex-
 in hic celebre.
 Est & in hoc
 in quod eju-
 bus suis nave-
 innum hic Du-
 obilium varia
 t perfonarum
 cipis duo Iuri-
 a indigena t
 e arbitranu

DANIA.

120

Est enim regio silvis saltibusque frequentissima. Nec defunt qui a Cavo lapide et mon vocis advoceat, quod Duces Holfatiz, Comites a Cavo lapide prius dicti sint. Terminos habet ab Ortu Bilenam fluvium; ab Occasu Storam, ab Austro Albim: a Septentrione vero Eideram. Regio ipsa nemorosa ac saltibus occupata, unde lignorum affatim, ut plus illis lignorum pereat, quam Frisus suppetere possit, cum nihilominus focos largissime instruant ipsi. Verum cum silvarum apud eos finis non sit, Quercus tamen vix gignit robustas, sed Fraxinis plena omnia, quarum fructu Porci saginantur, majori quam dici queat numero. Ager plerumque singulis trienniis, mutatis vicibus, piscationem uberem, ac frugum divitem præbet messem. Tribus enim annis colitur, feritur, metiturque arvom, tribus deinde annis stagna admittuntur, ut pisces depascantur graminibus pinguis quædam adducatur maceries, agrum fertilem reddens. Vineta non fert, nec Oliveta hic locus. Ferarum frequens est venatio. Equorumque magnum hæc regio producit numerum. *Holfatia* divisa est in partes quatuor in *Dithmarsiam*, *Holfatiam*, *Stormariam* & *Wagriam*. Hæc fuerunt olim Comitatus & postea a Friderico Imperatore tertio, Christierno primo id petente, erecti sunt in Ducatum, qui jam Sacro Romano Imperio equites ac 80 pedites alere tenetur. *Dithmarsia* autem primo in libertate constituta fuerat per aliquot centum annos, quæ etiam a Friderico Imperatore, Christierno primo in feudum concessa, tamen eo tempore nondum subacta fuit. Filii quidem ipsius Rex Ioannes & Dux Fridericus anno Domini 1500 expeditionem in illam susceperunt, sed istorum exercitu fuso libertatem suam *Dithmarsii* defenderunt, donec tandem a nepotibus Christierni I, Duce Ioanne & Adolpho, ac Friderico I I, Rege Daniae sunt victi ac superati anno Domini 1559. In *Holfatia* urbes hæc, *Segeberga* in *Wagria* *Holfatiz* regione, quarto a *Lubeca* militari. *Itzeho* situm locique natura, navigationeque præstans opidum: *Stora* cingitur piscoso & navigabili flumine, quod in intima *Holfatia* ortum, aliquot Opida & nobilem illam *Ranzovianam* domum *Bredenbergam* alluit, posteaque se in *Albim* exonerat. *Chilonium* vulgo *Kile* vetus est Opidum, Portumque habet capacem, quem ex *Germania*, *Livonia*, *Dania*, & *Suecia* magno *Holfatorum* quæstu merces deferuntur. Sunt eodem *Holfatiz* tractu *Crempa* & *Reinholdsburgum*: illi nomen est a fluvio præterlabente, huic a conditoris nomine. Sunt & *Meldorpa*, *Heimickste* & *Tellinckste* in *Dithmarsia*, & *Stormariae* Metropolis *Hamburgum* Episcoporum nobile ad *Albim*, quod post multas calamitates bellicas a Carolo magno restauratum est, & tempore Henrici I v Imperatoris muris cingi, portisque tribus & turribus duodecim ornari cœpit. In hac urbe sepultusque est *Albertus Crantzius*, Historicus neque indifertus, neque mendax. Paludibus frequens regionis in primis vero *Dithmarsia*, quæ paludum beneficio innixa semper obsequium Daniae Regum respicit, superioribus annis jugum admittere coacta. Fluviorum qui hanc regionem irrigant, nominatissimus est *Eidera*, vel *Eidera*; sunt & alii, quorum plerique rivuli potius quam iusti fluvii dicendi. Caterum mare *Balthicum* qua parte *Holfatiam* & *Slesvicum* Ducatus alluit certos habet & jucundos sinus, Isthmos Græci nuncupant in quos magno accolarum commodo erumpit, & tutos negotiatoribus navibusque marinis fluctibus detegit præbet recessus. Piscatum etiam uberem & maxime *Salmonum* alicubi subministrat. Regio plana

Situ.
Soli qualitas.

Animalium varietas.

Imperium majorum.

Urbes.

Lacus.

Flumina.
Maris commo-
distates.

Montes.

quæ rarior exte
belli togæque
Lubecam & h
positam, & a
pprimis Diti
Holfati 45 vir
bant. Subacti
viri x i i una d
Principibus, a
Regia plerum
Subditis tam
quam Holfate
tum jus com
domino quon
deciduntur &
Holfatia ha
genera. Aliq
fractionibus &
te, cum venatic
polla sunt feud
tica chorograp
Rantzoviorn
amuntur etiam
Lubecensem.
Ducatumum j
torio interpo
gis ac utuntur
are possunt ad o
d Principes &
ea precedat. R
pudem loci vir
qui contra alios
que, conventus u
cedunt vocatife

quæ rarior extollitur Montibus, & quem inter duos præcipuum exhibet is minime rarus, situ est perjucundo, & bellitogæque ornamentis quibus a nobilissimo viro Henrico Rantzovio decoratur, admodum celebris, inter Lubecam & Hamburgum urbes nobiles. Arcem tam antiquitate, quam primo conditore illustrem sibi impolitam, & ad radices Opidum adjunctum habet. Silvæ hic frequentes, quibus pene tota implicita ac referta, *Silva.* inprimis Dithmarsia. In his *Borcholt, Burgholt, Alverdorpenholt, Resenwalde* ac complures aliz. Habuerunt autem *Senatores.* Hoflati 48 viros totius terræ Præsides, ad hos ex singulis parochiis appellatio devolvebatur. Hi iudicium exercebant. Subactis autem illis cum jam divisi sint in duas partes, in singulis præcipui eliguntur ex incolis ejus terræ una cum Præfecto, qui plerumque est Doctor sive Licentiatius juris. Hi omnes honesta habent salaria à Principibus, additurque illis scriba, nec non inspector sive Præses ex nobilitate Holfatica. Horum alter ex parte Regia plerumque est Præfectus Steinburgensis, alter vero ex parte Ducis Adolphii, est Præfectus Gottorpiensis. Subditis tamen libera conceditur appellatio ad Principes & Senatores utriusque Ducatus, tam Slesvicensis, quam Holfatensis, sed non ulterius. Habuerunt antea jus scriptum, quod paululum jam mutatum est, & secundum jus commune reformatum, compilatumque ab Henrico Rantzovio Vicario Regio, Sigefrido Rantzovio, domino quondam in Nienhus, D. Adamo Trazgero & D. Erasmo Kirflemio, secundum quod jus omnes causæ deciduntur & poenæ delictorum irrogantur.

Leges & Instituta.

Familia nobilitatis.

Holfatia habet quatuor ordines, Nobilium, Ecclesiasticorum, Civium & Rusticorum, quorum duo sunt genera. Aliqui enim possident bona propria, hæreditaria ac libera. Alii vero bona conductitia censui aliisque conditionibus & servitiis obnoxia. Nobiles habent arces ac prædia sua cum pleno dominio majore ac minore, cum venationibus, piscationibus & aucupiiis, quæ maxima ex parte sunt allodialia & hæreditaria. Nonnulla sunt feudalia tam masculina, quam feminina. Familias non habet ultra 24, quarum nomina in Holfatica chorographia recensentur, ex qua excerpti possunt, sed in singulis multi ex eadem stirpe progeniti existunt, *res.* in Rantzoviorum fere hoc tempore sunt centum & quinquaginta castra, ac varias possessiones obtinent. Inveniuntur etiam Alefeldiorum & Powitichiorum fere rotidem. Habet Holfatia Episcopatum unum, videlicet *Meckensensem.* Hamburgensis enim Episcopatus Bremensis subiectus est. Nobilium lites dijudicantur a Senatore Ducatum iudicio, præfidentibus plerumque Principibus, ut privilegiis ipsorum cautum est. Ab ordine Senatorio interposita idonea cautione appellare licet ad Cameram Imperialem. Cives gaudent propriis privilegiis ac utuntur jure Romano sive etiam Lubecensi. Subditi a sententiis quas Senatus Civitatum tulit, appellare possunt ad quatuor Civitates iudicio peculiari exercendo destinatas. Ab his permittitur ipsis appellatio ad Principes & Senatores Holfatiæ, ac ulterius etiam ad iudicium cameræ Imperialis, ita tamen ut cautio idonea præcedat. Rusticorum causæ ventilantur per eorum causidicos sub dio in patentibus campis. Adfuntque eisdem loci viri nobiles una cum Præfectis ac duobus assessoribus, veluti testibus. Ibi in medium prodeunt, qui contra alios licem se habere existimant, auditisque & cognitis partis utriusque actionibus defensionibusque, conventus universus rusticorum è consilio exire jubetur. Expensis ibi diligenter controversiis in confessum decidunt vocatissime litigatoribus de jure pronuntiant.

Daniae IV Tabula, Fioniam cū circumjacentibus Insulis continens.

Fionia.
Unde dicta.

Situs.

Soli fertilitas.

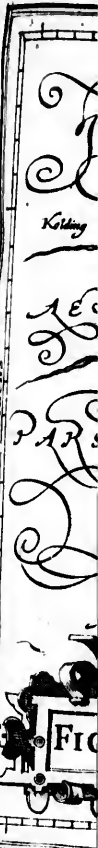
Animalium varietas.

Urbes.

*Maris commo-
ditas.*

Montes.

HÆC pro Methodi ratione de Ducatu Slesvicensi & Holsatia sint satis; succedit *Fionia* cum Insulis circumjacentibus. *Fionia* vulgo *Fwynen*, primum locum inter ceteras in sinu Codano Insulas a Zelandia tenet. Nomen habet a pulchritudine. Est enim tam formæ quam situs amœnitate conspicua. Tam modico autem interfluente freto, *Middelfar Sunt* dicto, a Continente Daniae avulsa est, ut coherisse videatur. Hæc sicut ab Occasu Iutiam, ita ab Ortū Zelandiam prospectat, ac medium Daniae locum obtinere putatur; ab extimæ remotiois limite pari spatiorum intercapedine disparata. Habet in longitudine milliaria duodecim & in latitudine quatuor. Terra (ut Mare piscosissimum taceam) est uberi gleba & colono admodum grata. Copioso enim Frumentorum proventu ita abundat, ut ad remotissimas regiones, ea quotannis passim emittat, præsertim Siliginem & Hordeum. Ac cum ager iste multis dotibus, & cerealibus bonis adeo sit fecundus, nunquam tamen stercoreatur. Vnde ante civitates multum fecoris esse ob abjectos pecorum fimos, qui ibi nulli usui sunt, scribit Munsterus. Tot etiam Regio hæc Bovum armentis abundat, tam fecunda Vaccarum atque Equorum mater ac nutrix est, ut numerosos Bovum & Equorum greges Germanis annuatim suppeditet. Nec desunt, ob multas per totam Insulan silvas, Cervorum, Capreolorum, Leporum atque Vulpium venationes. In ejus quasi medietullo Metropolis est *Ottonia* vel *Ottonium* vulgo *Otensche* Vrbs Episcopalis ab Ottone primo, multorum testimoniis ædificata, circa ea tempora, quando Heraldum regem ad fidem Christianam suscipiendam impulsisset. Vrbs hæc Emporium est Insulæ non vulgare, in quo circa festum Epiphaniæ Insulanorum ac præcipue nobilium frequens conventus, sicut Kilonii in Holsatia, celebrari solet. Discreta est autem Flionia in Præfecturas viginti quatuor, Civitates sexdecim & Arces Regias sex. Reliquæ autem Civitates circum Ottoniam vultu centrum æquali prope distantia, in Maris littore ita sunt conditæ, ut Portuum situsque oportunitate, negotiationes suas, non solum in Mari Balthico, verum etiam per Sueciam, Norwegiam, Russiam, Belgium atque Germaniam longe lateque exercere soleant. Inter eas sunt *Niburch*, *Sienburch*, *Favorch*, *Assens*, *Bogens*, *Middelfart*, *Kettemynde*. Arces Regiæ præcipuæ *Neuburgum*, *Hagenschow*, *Hinsgægel*, *Escheburg*, & curia *Rugard*. Pagi hic complures, & Nobilium prædia non pauca. Est enim hæc Insula ob cœli amœnitatem, & jugera fructuosa, Nobilibus viris gratissima. Mare incredibile piscium fœturam & copiam subministrat: ac Sinus omnis tanta piscium frequentia repleri consuevit, ut interdum impacta navigia vix remigii conamen eripiat; nec jam præda artis instrumento, sed simplici manus officio capiatur. Qui littora inhabitant, præter agriculturam, piscationibus etiam incumbunt, unde non conemenda rei domesticæ compendia sibi comparant. Sunt etiam quædam in hac Insula loca, bellicis præliis nostra memoria nobilitata. Est enim Mons quidam *Ochenberg* non procul ab arce Hagenschow, in quo regis Christiani tertii auspicio Ioannes Rantzovius Eques auratus Dux belli, ingenti prælio devicit Christophorum Comitem Oldenburgensem, Anno Christi MD xxx, die xi Junii, quo in conspectu duo Comites, alter Hagensis, alter

mens.
 am Insulis
 Insulas a
 nitate con-
 um avulsa
 um Danie
 bet in lon-
 t uberi gle-
 fiffimas r.
 foribus, &
 tectoris effe
 in armentis
 uorum gre-
 Capreolo-
 tonium vul-
 ra, quando
 non vulgare,
 nii in Holla-
 & Arces Re-
 Maris littore
 o, verume-
 ant. Inter
 puæ Neubi-
 non pauca,
 incredibilem
 uevit, ut in-
 manus offi-
 e non conce-
 preliis nostra
 egis Christia-
 rum Comi-
 ter Hagensis,
 alter

Silva.
Opera publica.

Langelandia.

Lawlandia.
Soli fertilitas.
Opida.
Falstria.
Opida.

Arid.

Elisia.
Sinu.

Silva.

alter Tecklenburgerensis interempti sunt, quorum cadauera postea loco pugnae effossa, Ottonium delata, & in templo Canuti sunt sepulta. Circa idem etiam tempus in monte Fauicheburg, qui 1 milliariis intervallo distat ab Opido Alvens, aliquot rusticorum millia caesa sunt atque profligata. Multis praeterea Silvis ornatur haec Regio in quibus Ferarum magna copia. In urbe Ottonio duo sunt Tempa insignia, unum Canuti, alterum Francisco consecratum. In hoc Ioannes Rex anno Christi MDXIII, & filius ejus Christianus, cum in exilio & captivitate annos xxxvii consumpsissent, anno MDLxx. sepulti sunt: circa illud forum est valde amplum & spaciosum, in quo Rex Daniæ cum Ducibus Holfatæ & Slesvici antiquum foedus anno MDLxx renovavit. Ferunt etiam Ottonii matrem Regis Christiani secundi, mirabile & artificiosissimum opus, ingeniosa sculptura in ligno formatum super altare quoddam apud Minoritas collocasse, cujus simile in Europa non invenitur. Atque hæc de Fionia, nunc ad Insulas transeamus. Sub Fionia continentur Insulae nonaginta ad Meridiem sitæ, pleraque habitabiles, quarum illustriores contra Vandalicas civitates objectæ hæc sunt: *Langelandia*, *Lawlandia*, *Falstria*, *Aria*, *Alsa*, *Tostega*, *Aroe*. *Langelandia* vulgo *Langeland* milliaria septem Germanica in longitudine habet. In hac Opidum est *Rudkepinga* dictum, & *Tranckera* arx regia, suntque in ea complures pagi, parochiæ & procerum ædes. *Lawlandia*, freto *Gronsfunda* a *Zelandia* & exiguo maris trajectu a *Falstria* separata. Hæc Frumenti & Avellanarum Nucum est adeo ferax, ut naves eis onustæ plures in provincias deferantur. Opida habet quinque, quæ sunt *Nestadt*, *Nasco*, *Togrop*, *Rotbus* & *Maribus*: præterea Arces aliquot Regias, procerum ædes, parochias & pagos multos. *Falstria*, longa est quatuor milliaria Germanica, ac Civitates habet *Strabucopen* & *Nicopen*, quæ Daniæ Neapolis ob amœnitatem, ac præstantiam dicitur. Ex hac Insula juxta Regis prædium, frequens in Germaniam trajectus, qui septem est milliarium ad *Warnemundam*. Plurimum Frumenti annuo proventu vicinis locis suppeditat. *Aria* sesquimilliaribus ab *Elysiâ* distans, silvis convellita, ac proinde gratos venatoribus præbet recessus, tres habet parochias & aliquot Nobilium curias, cum Opido & Arce *Koping*. Cum *Elisiâ*, ad Ducatum Slesvicensem spectat, Ducique Ioanni pareat. *Elisia* sive *Alsa* vulgo *Alsen* mediocris magnitudinis Insula, nam quatuor milliaria in longitudinem, duo in latitudinem patens, non magno intervallo a Ducatu Slesvicensi separata, marinum recessum, ac Sinum *Flenburgensem die Flensburger Wick*, respiciens, a primis Anglorum sedibus eodem sinu disterratur. Mone nos *Rantzovianum* Musæum, Romanos, Insulares nosce *Elisios* nuncupasse. Quemadmodum & eos, quos proximam colunt Insulam, *Arios*. Quam eandem hoc tempore appellationem retinent. *Prolemæus* perhibet, *Anglos* antiquissimos esse terrarum Septentrionis, ad Oceanum Incolas. Quibus *Tacitus* conjungit *Elisios*, *Arios* & *Monimos*. Quorum jam quoque nomina, iis locis in usu sunt, *Alsen*, *Ary*, *Moen*. Opidum in *Alsen*, sive *Elisiâ* est *Sunderburgum*, & ejusdem nominis Castrum, cum aliis *Norborch*, *Osterholm*, *Die Holle*, *Gammelgæra*. Parochias habet populosas decem & tres, unde aliquot armatorum millia subito dare potest. Saltuosa est, quare Cervorum & varii generis Ferarum venationem præbet. Quemadmodum & marinos dulciumque aquarum Pisces, atque Siliginem. Et quia passim compacta, rei pecuariae fovendæ idonea.

Taspinga

Tasfinga sive Tofinga, inter multas alias Insulas, prope Opidum Fionia Swineburgum, præcipua, milliare in longitudine habens, in qua præter aliquot parochias, curia est Kestorp, ad Rosenkransios & Rantzovios spectans. Ex hac Insula, ab Opido Ascens, in futiam duosunt milliaria, ex Niburgo in Zelandiam quatuor milliariam per mare Balticum trajectus, alioqui admodum periculosus, præsertim mari procellis exagitato. Nam cum Orientalis pelagi unda, ex tot fluminibus jugiter illabentibus aucta, inter tam multas Insulas exitum quærens, in modum torrentis, velocissimo cursu protrudatur, facile contingit, ut ventis a diversa parte obluantibus, fluctus in immensum attollatur: Nautæque undarum ambiguis vorticibus, periculose implicentur, unde multi in hoc trajectu absorpti feruntur. Aroe, in aditu Slesvicensis Ducatus sita, ubi in Fioniam per Arsensem sive Ottensem sinum, ad Opidum Ascens, trajicitur. Quatuor est distinctis habitata pagis. Sunt & Insulæ Romo, Endelo, Ebelo, Fenno, Bok, Brando, Toroe, Aggernis, Hellenis, Jordo, Birckholm etc. Hæc de Fionia Insulisq; circumstantibus dicta sufficient. Quibus hoc loco potius quam nusquam descriptionem Insulæ Huena in celeberrimo Regni Dania quem vulgo Oerfund vocant, sitæ, Coronidis quæ si loco libet adjicere: in qua Arx Vramburgum dicta, quamplurimis, varia exactaque ratione, elaboratis Machinis Astronomicis referta. Hujus Insulæ medium ubi Arx ipsa consistit, elevationem Poli quinquaginta quinque, 54 cum dimidio graduum obtinet & ab Occasuro movetur partibus 37 fere. Habet autem in circuitu 8160 passus majores, quorum quilibet 5 pedum assumitur, unde duo quasi milliaria Germanica mediocria in ambitu adæquat. Quæ, cum in celeberrimo Regni Fretto, per quod quamplurimæ naves ab Orientali in Occidentale mare, & vice versa jucundo prospectu transeunt, constituitur, quædam etiam hujus Regni præcipua Opida in propinquo circuitu prospicit. In Zelândia Hafniam versus Libonotum tribus milliariibus distantem, Helsingoram, ubi naves prætereuntes solvant vestigalia, & Arcem Croneburgum versus Circium duobus milliariibus. Totidem etiam Helsingburgum in Septentrionem, idque in Scania littore distat, in quo etiam Landiskronia, unico saltem milliari disita. Versus Eburum patet Lunda, quæ licet inaridita non sit, tamen hinc spectatur versus Meseurum distantia 4 milliarium. Valerogia vero Vpophænice respicit, remota milliariibus quin. Licet vero non admodum magna sit, nullatenus ejus pars opifera & sterilis existit, estque ferax Frugum, & lumentis abundat, alit Damas, Lepores, Cuniculos & Perdices magna copia, ac piscaturæ apprime oportuna est. Silvulam habet ex Corylis, ubi nulla Nicum vermiculis unquam infecta visa est, ut neque Glires hæc terra patitur. Olim quatuor Arcibus insignis erat, quarum nomina adhuc recententur: Synderburga, quæ versus Meridionale littus sita erat, quem admodum Nordbyrga oppositas partes circa Boream obtinebat. Karhecidia vero Ortum hyemalem, veluti Hamena æstivum respiciebat. Harum quatuor Arcium fundamenta adhuc conspiciuntur, sed rudera nulla sunt reliqua. Licet vero Insula hæc admodum alte inter marinam salsedinem exurgat, rivulos tamen & fontes aquæ dulcis non paucos habet. Estque inter alios fons, qui nulla unquam hiberni frigoris vehementia congelatur, quod alias in his Regionibus est rarissimum.

Tofinga. Situs.

Mare.

Aroe. Situs.

Huena.

Situs.

Soli fertilitas.

Animalium varietas.

elata, & in
tervallo dis
vis ornatur
Canuo, alte
us, cum in
um est valde
MDLXX
opus, ingenti
Europa non
æ non aginta
æ sunt: Lam
septem Ger
ue in ea con
trajectu a Fal
in provincias
æterea Acces
a Germanica
dicitur. Ex
Warnemum
Elysa distans
obilium curi
aret. Elisa
n, duo in la
Sinum Flen
eur. Monet
m & eos, qui
olemæus per
tus conjungit
enz. Opidum
enz, Die Holl
o dare potest
m & marinos
endæ idonea

Tasfinga

*Regio,
Nomina, & unde
deducta.*

Situs.

*Cæli qualitas, &
Soli fertilitas.*

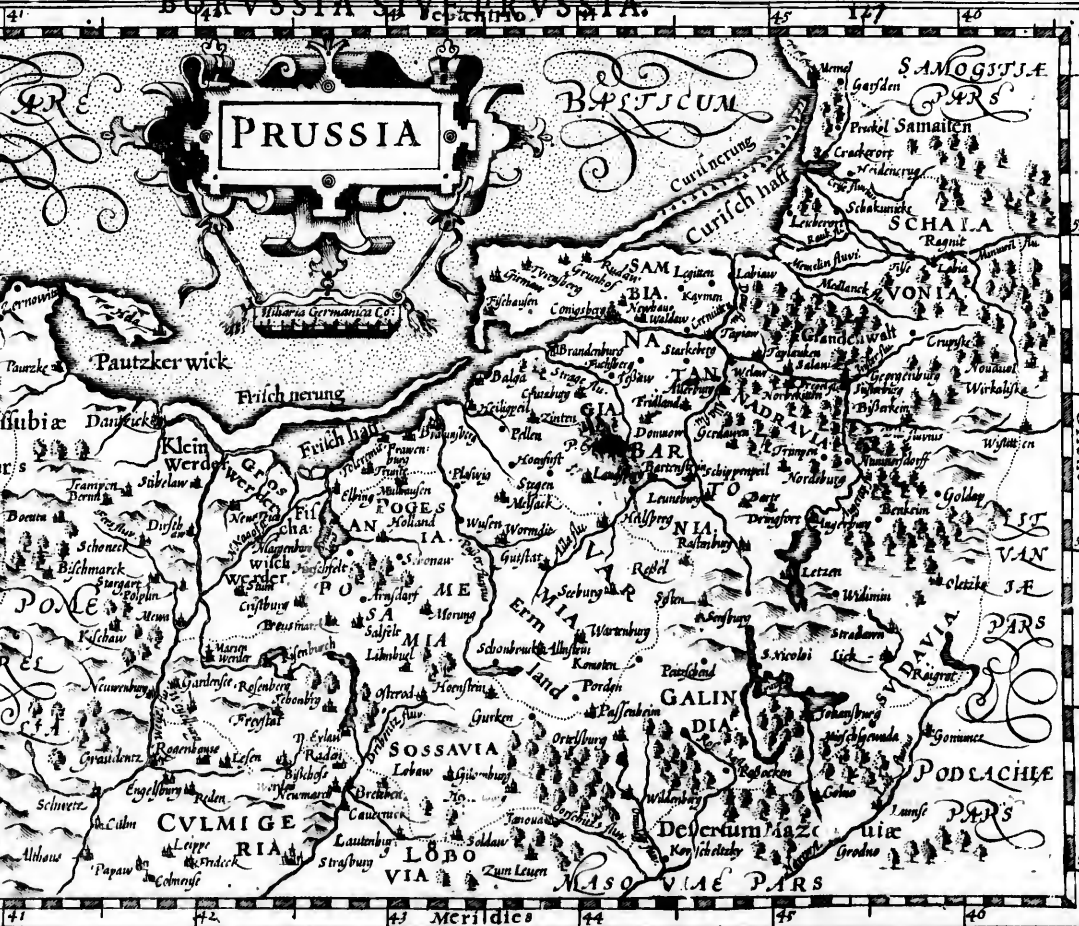
Animalium varietas.

Imperium Majorum.

Orbiū nomina.

Borussiam ultimæ Germaniæ oram a Borussis populis nomen obtinere, Erasmius Stella author est. Hi teste Ptolemæo, ad Riphæos montes, ubi in Septentrionem fufius excurrunt, nec longe qua Tanais ex eis erumpit, confederunt: & sedium suarum pertasi, valida manu, se in hæc loca effudere, & a suo nomine Borussiam totam regionem dixere, quæ nunc una litera extrita & altera mollius expressa Prussia dicitur. Borussia a Vistula amne, quem ad Occidentem terminum habet, incipiens, finemque Mariæ Balthici qui Septentrionale ejus latus ambit, percurrens, ad Ortum *Alanos* habet, ad Meridiem *Hannosios*. Aère fruitur amæno, sed frigidiore. Regio omnis est fecundissima, & finitimis Provinciis longe beatior: Ager Frumenti feracissimus quod Polonicum & Lithuanicum bonitate excellit. Abundat Melle & Apibus æque ut ceteræ regiones Septentrionales. Est in ea quoque Pecorum ingens vis, multa ac copiosa venatio. Ingentes enim vastaque Silvæ multa Ferarum genera alunt. Quæ præter Vrsos, Apros, Cervos quibus abundant, proferunt Vros excellenti vi & velocitate, vulgo *Bubalos* vocant. Gignunt & Bizontes, quibus abundant, & Boum silvestrium genere. Equos etiam silvestres quorum carne Incole vescuntur. Gignunt & Alces quos vulgo *Elandes* vocant: ac Martes vulgo *Martes*. Usque ad tempora Friderici II Imperatoris plerumque Borussi Idololatæ fuerunt, quo imperante anno MCCXV Crucigeri Ordinis Teutonici eos vicere, Religionemque Christianam docuere. Postea Provinciæ & Civitates Borussiarum anno MCCCXIX Crucigerorum moti avaritia & ferocia, ad Casimirum Polonia regem defecerunt. Post annos triginta octo repetita defectione Marieburgum cum aliis castellis & urbibus regivenderunt 476000 floribus. Quum autem Mariani obedientiam Regi recusarent, tamdiu utrinque vario Marte dimicatum est, donec universus tractus Alberto Brandeburgico ultimo Crucigerorum Magistro cecidit, qui etiam Cracoviæ a Sigismundo Poloniæ Regi Princeps secularis & Eques auratus factus est. Divisam autem fuisse Borussia tractum in duodecim Ducatus a Veneduso principe, quorum nomina hæc: *Sudavia, Sambia, Natargia, Nadrovia, Slavonia, Bartonia, Galindia, Warmia, Hogelandia, Culmigeria, Pomesania & Michlovnia.* *Sudavia* profus a Crucigeris vastata est, ut ex nobili Ducatu hodie vix septem pag., & quidem viles, in *Leptaviensi* territorio superint. In *Sambia* sunt Civitates plures, *Lebenicht*, erecta anno M C C L V I: *Kneyback* anno M C C L X X X: *Regis Mon* M C C L X: *Fischusa* anno M C C L X I X: *Lechster* anno M C C L X X I X: *Muhmelburg* anno M C C L X X I X. In *Natargia* civitates sunt *Valkoua, Girava, Cevita, Creneburga, Heiligenbeil, Friedlandia, Schippenbeila, Brandenburga.* In *Nadrovia* vix aliquot casæ & tuguriola supersunt: cætera vastata sunt. In *Slavonia* sunt *Ragneta, Tusa, Renum, Licovna, Sakovia, Labia, Tapia, Vrsburgia, Christaderder, Baytia, Cestia, Noventia, Vensdorf, Angenburgia & Dringofordia.* In *Bartonia* sunt *Nordenburga, Jobansburga, Jurburga, Inseburga, Richten der, Bartonia & Rhenum.* In *Galindia* sunt *Orieleburgum, Raftenburgum, Neylungum, Passenbumia, Dreschleria, Lancia & Lutzenburgia.* In *Warmia* sunt *Ressel, Sireburg, Bischofften, Wartenburg, Allensteyu, Melchum, Hoberga, Wermeditum & Gustadia.* In *Hogelandia* sunt *Brandenburgum, Tolkiemi, Mumbusia, Scharpburgum, & cetera.* In littore maris exstructa, splendidis civium opibus & mercatorum frequen-

PRUSSIA

Althia Germanica Co

BALTICUM

SAMOGITIAE PARS

SCHALIA

VONIA

Pautzker wick

Caubia

POLE

REL

CULMIGE

RIA

SOSSAVIA

LOBO

VIA

SAM

BIA

NA

GIA

BAR

TO

DA

NIA

LAND

GALIN

DI

DESERUM

MAZ

VIAE

PARS

Curia

Curisch

Curia

Curisch

Curia

Curisch

Curia

Curisch

Curia

Curisch

Curia

Curisch

Curia

Curisch

Curia

Curisch

Curia

Curisch

Curia

Curisch

Curia

Curisch

Curia

Curisch

Curia

Curisch

Occidentis

54

55

56

57

58

59

60

Meridies

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

uthores (H) Hi
e qua Tanais
dere, & a fro
ollius exprefla
umque Mari
nem Hamaz
tus longe bea
t Melle & Api
lta ac copiofa
pros, Cervos
k Bizontesju
ignunt & Al
eratoris plei
os vicere, Re
x Crucigero
to repena de
m autem Ma
fus tractus Al
Polonia Rege
decim Duca
mia, Bartema
Crucigeris ita
fupertint. In
x: Regnis Mo
x. In Natana
denburga. In
era, Tufa, Re
Denlof, A
btinaver. Ba
trifch. La
Aftum, H
de. rama
Cant. tele

In *Culmigeria* sunt, *Turunia* nobile Emporium exstructum ad Vistulam anno M C C XXXV: *Culmina*, *Wentflavia*, *Aldusa*, *Geandenz*, *Gugelburga*, *Schonfa*, *Stesburga*, *Baronia*, *Neumarck*, *Rogofna*, *Paponia*, *Friedel*, *Lipno*, *Lesna*, *Golba*, *Luben*, *Reden*, *Bergelavia*, *Lanergurgia*. In *Pomesania* est *Marieburgum*, Civitas ampla, exstructa anno M C C C I I: *Memucha*, *Stum*, *Christburga*, *Prensmarc*, *Salsfeld*, *Merinec*, *Holand*, *Lubstada*, *Osterrada*, *Rosenburga*, *Marienwerder*, *Garnesia*, *Eulonia Germanica*, *Lebmulia*, *Hohenstein*, *Schonenberga*, *Culenburga*, *Neunburga*, *Salavia*. In *Milchlovia* omnia destructa & vastata sunt, præter unam *Siraburgam*. Regio omnis in portationibus exportationibusque variarum mercium apta, propter frequentiam fluminum, sinuum, Portuum. Fluvii præcipui sunt, *Vistula*, *Nemen*, *Cronon*, *Nogat*, *Elbinga*, *Ussera*, *Passaria*, *Alla*, *Pragol*, *Ossa*, *Vrebnicz*, *Lica* & *Lavia*. In quibus, ut & in *Lacubus*, dives piscatio. Mare etiam incredibilem Piscium fecuram & copiam subministrat. Porro in littoribus Borussiae ad Mare Balthicum, Succinum colligitur quod Incolæ vocant *Barnstein* ab urendo, & *Augstein*, quod oculis proficit, Græci Electrum vocarunt, quoniam Sol vocitatus sit Elector, respicientes nimirum ad fabulam Phaëthontis. Servius in octavam Æneidæ dicit tria esse Electri genera, unum ex arboribus quod Succinum dicitur; aliud quod in terra invenitur: tertium quod fit de tribus partibus Martis & una Argenti. Latini Succino dederunt nomina succo, quod & Solinus indicat. Plinius scribit a Germanis appellari Glessum a vitro, cui non dissimile est, quum utrumque sit pellucidum. Atque inde Glessaria ipsa Regio a Romanis dicta. Ejus genera plura sunt. Candidi odor est prætantissimus; pretium initio vilius; sequuntur fulva & cerea. Fulvis major auctoritas, & quidem translucentibus modico fulgore; imaginem enim igneam, non ignem inesse placet. Sunt in quibus decocti Mellis lenitas probetur, quæ etiam ex eo mellea vocantur. Vis succini usque in nullus. Attritu calefactum paleas & folia arida attrahit, ut Magnes ferrum. Habet & Borussiae Sylvas incæduas, unde vis ingens lignorum & ad navalem usum & ad domesticum convehitur; teretumque arborum ad malos navium accommoda, quæ inde in remotissimas oras deferuntur; habent & Silvæ præter illas divitias, unde quasi sponte compendium non mediocre Incolis provenit: Apum scilicet, de quibus supra diximus, & Fecuram. Videtur hac nostra ætate in Regibus & Ducibus. Poloniae Rex, utramque Vistulæ ripam, usque ad illius ostia hoc tempore immediate possidet. Insula quoque Vistula & Nogato conclusa, & omnia ad recentem sinum Opida & Arces *Elbinga*, *Tolkema*, *Frauenberga* & *Brunberga*, usque ad Passariæ ostium: & tota *Warmiensis* Diocesis ditio, ad Meridiem ampla & Opidis agrisque cultissima, vesicæ instar, media in Ducali Borussia pendens, in Regis solius sunt potestate. Esti autem hæc Borussia Regi immediate subiecta, eodem cum Polonia Regno continetur: tamen peculiariter are Consilium publicum, leges, judicia, (a quibus tamen ad Regem provocatio est) ararii & belli gerendarum rationem habet. Consiliiarii hujus Borussiae quatuordecim sunt. Duo Episcopi, *Warmiensis* qui sedem suam habet in Braunsburg, & *Culmensis*. Tres Palatini, *Culmensis*, *Marienbergensis* & *Pomeranicus*. Tres Castellani, *Culmensis*, *Elbingensis* & *Gedanensis*, *Dantzick* vulgo; totidemque Succanicarii, & tres primariae Civitates, *Torunia*, *Elbinga*, *Daniscum*. Hi bis quotannis ad deliberationes & judicia conveniunt, mense Martii.

Flumina.

*Maris commo-
ditates.*

Silvæ.

*Ratio gubernan-
di.*

*Senatores & eo-
rum frequentia.*

Marieburg

Marieburgi *Margenburg* : ad Michaëlis , Grudenti . Capitanei , seu Præfecti arcium & reddituum regionum
 octodecim sunt : *Marchburgicus* , & in Palatinatu , *Stuma* , *Gneva* , *Meve* , *Stargardia* . In Pomeranico , *Slo-*
bovia supra Tucholam juxta Bro flu . *Suza* , *Tuchola* , *Derfania* & *Pufci* in Culmensi , *Brodnicia* , *Grudenti* ,
Wiane , *Reden* forte , nisi sit *G. Reden* , *Colba* , *Rogofua* , *Rogenhaufen* , & alii tres . Ducalis autem Borussia o-
 lim fratrum Crucigerorum Teutonicis ordinis propria , sub Alberto Brandenburgico Ordinis Magistro in
 hereditarium Ducatum conversa , & ab Imperio Germanico avulsa , in Polonia Regis fidem & clientelam
 anno M D xxv concessit . Ejus Princeps primum ac proximum Regilocum , in Consiliis , Comitibus & aliis
 Conventibus apud Regem Poloniae tenet . Si lites inter Regem & Ducem exoriantur , a Consiliariis Regis
 iudicio novo ad iuste judicandum obligatis , Marieburgi aut Elbingæ dirimuntur . Nobiles autem seu alii
 contra Ducem actionem habentes , coram Ducis Vasallis a Duce ad iudicium deputatis , eam inlitunt , à
 Ducibus provocatio ad Consiliarios Regis & Ducis Marieburgi constitutos libera permittitur . Cæterum unus-
 quisque in iudicium ubi bona sita sunt vel domicilium Reus habet , vocari debet , nec ad extranea iudicia trahi ,
 aut a recto detineri potest . Iudicium autem quinque originarii Nobiles & tres Iurisperiti administrant :
 Iudices in Provinciis ita constituuntur , ut ex tribus a qualibet Provincia nominatis , Princeps unum eligit : se-
 cundum jus Culmensis & constitutiones Provinciae iudicet . Si contra privilegia , libertates , jura , aut con-
 suetudines Princeps faciat , nec ad preces subditorum factum suum emendat ; Liberum est Ordinibus Pro-
 vinciae absque ulla rebellionis aut seditionis culpa ad Regis Majestatis Poloniae patrocinium confugere , & vi-
 sactorum inter Regem & Ducem initorum , defensionem suorum privilegiorum ab eo postulare . Sunt etiam
 in Ducatu Borussiae duo Episcopi , *Sambrensis* qui Regionem , vulgo *Kouigsberg* , & *Pomelanensis* qui in *Mari-*
enwerder sedet , quibus iurisdicção Ecclesiastica integra & non impedita . De Religione & ritibus veterum
 Borussiae mira narrat Meletius epistola 10 ad Georgium Sabinum . Colunt Damonia pro Diis , atque
 etiam nunc multis in locis occulte colunt . Immunda quæque animalia , ut Serpentes , Colubros perinde ac
 Deorum famulos nuntiosque religiose venerati sunt , quos intra domos nutriebant , iisque ut Diis penatibus
 stabant . Deos in silvis ac lucis habitare dixerunt , illis , victimis ibidem ut placarentur , immolandum esse
 ab his Solem pluviasque experendas . Feras omnes , Alcem præcipue , has silvas incolentes , ut Deorum servos
 venerandas esse fenserunt , ideoque ab eis abstinentium . Solem & Lunam Deos omnium primos crediderunt .
 Tonitrua ac fulmina ex consensu gentium adorabant , tempestates avertendas citandasque precationibus di-
 xerunt . Hirco in sacrificiis usi sunt , ob fecundam animalis istius naturam . Præcellentes arbores , ut Robora ,
 Quercus , Deos inhabitare dixerunt . Quare nec ejusmodi arbores cædebant , sed religiose ut Numinum do-
 mos colebant . In eo numero & Sambucus & pleraque alias habuere . Barbari & literarum rudes olim fuere ;
 adeo ut nec credibile putarent , si quis diceret has omnes inter se posse aperire quæ sentiant & velint beneficio li-
 terarum . Sed de his satis , plura qui volet petat ex Erasmi Stellæ de Borussia antiquitatibus libro secundo .

Leges & insti-
tuta.

Montes:

*Regio.
Unde dicta.*

Borussiam in mea Methodo sequitur *Livonia*, sive *Levonia*, vulgo *Liefland*, de cujus nominis ortu, nihil certi asseverare ausim; de eo autem sic scribit Althamerus. Fieri potuit, inquit, ut a Lemovis progressi sint Livones, seu Livonii postremi Germanorum ad litus Venedicum, ad Parallelum Scandinaviae Insulae, quae Gothlandia dicitur, habitantes, quos tamen ab Estuus malleum derivare, vocabulo vulgari non nihil suffragante, Eyflender vocantur. Levonorum etiam mentio est apud Ptolemaeum lib. 11 cap. xi. Et paullo post ubi de Aestuus fermo fit, inquiens corruptam Taciti lectionem restituisse Beatum Rhenanum, qui reposuerit Aestiorum gentes. Apparet enim, inquit, Rhenanus, in Archetypo fuisse Aestuorum pro Aestiorum, ex quo alius fecerat Estuorum, nam ut pro ii veteres librarii ponebant. Si vero Archetypus habuit (inquit Althamerus), Estuos, ausim jurare Eyflandios ab illis nuncupatos, vocabulo paulum variato. Hi populi etiam Sudini dicuntur, & eorum regio Sudina, Prusiae cohaerens. Lectunos quoque eodem reponere placeat nonnullis, a quibus fieri potest, ut nomen derivatum sit. Livonia autem ad Mare Balticum sive Sinum Venedicum porrecta est longitudine cxxv mil. Germanicorum, latitudine xl. Eam cingunt Borussia, Lithuania & Rursia, caetera Livonicus sinus lambit. Regio omnis plana, ac fertilissima est. Frumentum tanta copia profert, ut in annonae caritate vicinis quoque regionibus opem ferat. Abundat etiam Lino optimo, ac Armena alit plurima. Ursos praeterea in Silvis habet, Alces, Vulpes, Lynces, Martes, Zebellos, Hermelinos & Castores. Lepores pro anni tempestate colorem mutant, haud secus atque apud Helvetios in Alpibus. Hyeme sunt albi, aestate cinericei. Estque Ferarum tam frequens ubique venatio, ut ea ne rusticis quidem, licet crudeliter a Nobilitate habitis, unquam sit interdicta. Brevi, Livoniae nihil deest eorum quae ad vitam humanam sustentandam necessaria sunt, excepto Vino, Oleo & quibusdam aliis quae mitiori Caelo subiectis terris concessa divinitus, quae tamen ex aliis regionibus abunde advehuntur. Livonia ante annos cccc opera Mercatorum Bremensium, & praecipue militum Teutonici ordinis ad fidem Christi adducta, cum multa periculosa cum externa tum intestina bella & bellorum calamitates pertulisset, & vicinis suis Regibus & Dynastiis quodammodo praedae esset, tandem anno MDIxx sub Gothardo Ketlero ordinis Teutonici ultimo Magistro in fidem & clientelam a Sigismundo Augusto Rege Poloniae tanquam membrum Regni & magni Ducatus Lithuaniae accepta est. Cum autem die quinto Martii an. lxxxi, Magister ordinis Gothardus in arce Rigae coram Poloniae Regis Commissario Nicolao Radziwilo Palatino Vilnensi ordinem suum resignasset, & primum Crucem, deinde Sigillum, postea literas & diplomata omnia, quae Ordo a Caesaribus & Pontificibus acceperat: praeterea claves Arcis Rigensis & portae Civitatis, officium Commendatarie, jus eudendae monetae, vestigal piscium & omnia alia sua, & ordinis sui Iura Poloniae regi cessisset ac tradidisset: statim facta resignatione Gothardus a praedicto Palatino nomine Regiae Majestatis, Dux Curlandiae & Semigalliae publice proclamatus est: eique e vestigio Nobilitas Curlandica & Semigallica velut hereditario Domino juramentum fidelitatis praestitit.

*Situs.
Soli fertilitas.*

Animalium varietas.

Imperium majorem.

inis ortu, ni
 emovis pro
 Scandinaviz
 abulo vulgari
 cap. xi. Et
 nanum, qui
 o Estiorum,
 it (inquit Al
 Hi populi eti
 onere piace
 e Sinum Ve
 usia, Lielu
 n tanta cop
 o, ac Armen
 nos & Cast
 us. Hyeme
 m, licet cru
 vitam huma
 bjectis terri
 cccc opera
 un multa per
 ibus & Dya
 ici ultimo Ma
 & magni Du
 dus in arce P
 gnasset, & p
 rificibus acc
 monet, vecl
 gnatione Go
 roclamatus e
 litatis prestid
 Postrid

LIVONIA, SIVE LIEFLAND.

132

Polstridie etiam Dux Curlandiæ, summus Regiæ Majestatis Locum-tenens & Governator Livoniæ in curia Rigenfi publice renunciatus, & claves arcis & portæ civitat' recepit. Nobilitati vero & civibus omnia sua jura & privilegia restituta & confirmata sunt, prout in literis apud D. Davidem Chytræum videre licet. Dividitur autem Livonia in tres partes locis & linguis distinctas, videlicet in *Estiam, Lettiam & Curlandiam*. *Estiorum* provinciæ sunt *Harria*, cujus Metropolis est *Regulus* Aquilonem versus ad Mare Balticum sita, nihil Riga inferior a Voldemaro condita & portu celebris. Cives jus habent Lubecense, monetamque eudum quadrangularem. *Vinia* in qua *Weisenburg, Tolsberg, Borchohn*, Episcopi Kevaliensis sedes; *Allantakia*, ubi *Nova* ad fluvium ejusdem nominis, habetque ex adverso arcem Moscorum *Ivanow Gorod*. Fluvius hic Livoniam a Moschorum ditone dirimit & *Nysshlot, Odenpoa*, in qua *Derpt* sive *Topatum* urbs Episcopalis & mediterranea. *Wernebec, Helmede, & Ringen*. *Jervia* ubi *Wattenstein, Laus, Overpolen, Vellin*. *Wichia* ubi *Abseel, Leal, Lode & Panovia*. Estis adjacent Insulæ *Osilia, Dageden, Mona, Warmje, Wrangen*, & *Kien* & alia plures, in quibus partim Estica, partim Suevica lingua utuntur. *Lettorum* urbes sunt, *Riga, Kokenhusen, Wenden, Welmar*, & tota Diœcesis Rigenfis. *Riga* Primaria totius Livoniæ civitas est ad Duinam, quæ se in Sinum Venedicum exonerat. Colonia hæc Bremensium est, muro fortissimo, propugnaculis, turribus, & bellicis tormentis contra omnem vim instructa, fossis in super duplicibus & acutis stipitibus munita. Arcem habet instructissimam, in qua olim Magistri Livoniæ (Ordinis fratrum Teutonicorum) sedem habuerunt eam ante paucos annos Gothardus Ketlerus de quo supra, Regis Poloniæ feudalisi nomine regio administravit; sed in Civitatem ipsam nihil usurpavit juris. Administratorem enim sive Capitaneum aliquem cives liberatis adsertores strenui non patiuntur, tributa solum Regi Poloniæ & obedientiam fideliter præstant, in cæteris jus municipale habentes. Præterea forum hic est omnium fere mercium Septentrionalium, *Picis, Lini, Ceræ, Canabis, Lignorum, aliarumque rerum* istiusmodi. *Curlandiæ* Opida & Arces sunt, *Goldtingen, Candia, Winda*, quæ Polonis dicitur *Kies*, nobis *Wenden*, celebris jam olim ob aulam Magistri Ordinis Teutonici in qua etiam Comitia celebrari solita nunc Polonicis præsidiiis obfessa est. *Durbin, Sunda, Grubin, Pilten, Amboten & Hasenpor*. *Semigallia, Mitovia*, sedes aulæ Ducum Curlandiæ, *Seleborch, Bassenburg, Doblin & Dalmen* urbes sunt. Semigalliam vero & Curlandiam a Lettorum populis & reliqua Livonia, fluvius Duna disternit. In Livonia permulti sunt Lacus, insignior est *Beibus*, qui in longitudinem ad 45 miliaria Italica porrigitur, atque vario Piscium genere abundat. Fluvii sunt *Dwina, Winda & Beca* ac nonnulli alii. *Duna* sive *Duma* Ptolemaei, *Rubo* Peucero, ex Russia longissimo tractu per Lithuaniam & Livoniam manans duobus infra Rigam miliaribus in Sinum Livonicum & Balticum Mare tandem infunditur. *Winda* in Balticum itidem Mare exonerat, non longè a cujus ostio maxima est Maris profunditas, ac locus periculosissimus. *Beca*, incolis *Embeck*, uno fertur alveo in Oceanum; qui cum de præruptis scopulis præcipiti lapsu ruat, idem vicinioribus accidit, quod usu venire habitantibus ad Nili Cataractas accepimus (inquit Leunclavius) uti nimirum paulatim surdescant. Regio sine montibus, nemorosa, ac silvis in immensum densa. Atque hic Hercynia

Urbes.

Lacus.

Flumina.

Silve.

gentia b
liga miliaribu
servallo *Bloka*
civitas in Estia
Furtenberg
Taurum voc
vilo Palatino
Cæterum in Liv
locant, alii Lap
mum cadaver
mum in sepulchr
mum orbem
atore Christi
gone nata, ma
sed domina
Gati potus est
Brensi. Fœm
Germaniam a
cus, Linum, v
lamus, magna co
ingratam factur
Scriptores qui f
nis in Lupos com
vitate animos le
Livonia, atque L
rimur, quia eor
ne consumuntur:
sistere coguntur
ia Laporum ex L
viam in genus
regionis inhabitat
mum in silvis e
qua Animantia

ingentia brachia. Ad ostium Duinæ mari proximum, est *Dunamunda*, Arx inexpugnabilis, duobus à
 milliaribus, præfidijs Polonicis munita: ad quam omnes naves extræ tributum pendunt. Est & medio
 intervallo *Blokus*, præsidium regium, ad quod naves iterum excutiuntur. Est & *Felinum* arx munitissima
 civitas in Estlandiæ Ducatu; quam stipendiarii milites Germani una cum ultimo Livoniæ magistro Guliel-
 mo Furstenbergo memorabili & detestanda perfidia, Moscorum Duci prodiderunt. *Ternestum* etiam, quod
Taurum vocant, arx quondam munitissima fuit: eam ante a Moschis captam, Lithuani duce Nicolao Rad-
 vilo Palatino Vilnensi cuniculis actis & supposito pulvere nitrato totam dissiparunt, anno MDLXI, & alia.
 Ceterum in Livonia permulti adhuc gentilium ritu vivunt, vera Dei cognitione destituti, alii Solem
 adorant, alii Lapidem, sunt etiam qui Serpentes & Dumeta. Mortuum aliquem terræ mandaturi, genialiter
 eorum cadaver epulantur defunctumque invitant ad bibendum, cortabo etiam superinfuso. Postea depo-
 nunt in sepulchrum, adduntque ei securim, cibum, porum, & nummos aliquot pro viatico: inclamantque, Abi
 alium orbem, Teutonibus imperaturus, quemadmodum tibi tuisque imperarunt. Sub Frederico Im-
 peratore Christianam fidem primum admiserunt. Labori apud eos operam dare, vitio datur. Mulieres in re-
 gione natæ, magnam præ se ferunt pompam, alias aliunde adventantes contemptui habent. Nolunt mulie-
 res, sed dominæ appellari, ac nullo labore muliebri occupatæ, rhedis hyeme & navibus ætate circumvagantur.
 Cæti potus est Medo, Cerevisia, & Vinum, quo non nisi importato & exotico ditiores utuntur, videlicet
 Armeni. Fœminæ pulchritudinem corporis dehonestant larva vestimentorum. Merces quæ ex Livonia
 Germaniam aliasque regiones devehuntur, sunt Cera, Mella, Cineres, Pix arida & liquida, quam *Teer* voca-
 mus, Linum, variæ ferinæ pelles, & Coria. Item illud Frumenti genus, quod Secale Latini, nos *Rogge* appel-
 lamus, magna copia quotannis hinc ad nos adfertur. His autem de Livonia expositis, rem me Lectoribus non
 ingrati facturum puto: si nonnulla de Lycænis qui hic frequentes esse feruntur, coronidis vice subjecero.
 Scriptores qui fide digni videri volunt, inter quos Olaus Magnus, Homines quosdam in hoc tractu quotan-
 nis in Lupos converti affirmant. Ejus autem verba non gravabor hic apponere, ut narrationis inaudita no-
 vitate animos legentium non nihil recreem, levando tædium: ita autem scribit libro xv i i i cap. xl v. *In Prussia,*
Livonia, atque Lithuania, quantumvis Luporum rapacitatem per totum pene annum Incolæ haud exiguo cum damno expe-
riuntur, quia eorum pecora ingenti multitudine passim in Silvis, dummodo exiguo intervallo a grege aberrant, dilaniantur,
ac consumuntur: tamen hoc dispendium non adeo magnum ab illis reputatur, quam quod ab Homnibus in Lupos conversis
sustinere coguntur. In Festo enim Nativitatis Christi sub noctem, statuto in loco, quem inter se determinatum habent, tanta
Luporum ex Homnibus diversis in locis habitantibus conversorum copia congregatur, que postea eadem nocte mira fero-
cia cum in genus humanum, sum in cætera animalia, quæ feram naturam non habet, sævit, ut majus detrimentum ab his, istius
regionis inhabitatores, quam unquam a veris & naturalibus Lupis accipiant. Nam uti compertum habetur, edificia Ho-
minum in silvis existentium, mira cum atrocitate oppugnant, ipsaque fores effringere conantur, quo tam Homines, quam reli-
qua Animalia ibidem manentia consumant. Sed de his satis, ad Rufsiam pergitur.

*Opera publica.**Ritum & mores.**Vestitum.**Mercimonia.*

Regio.
Nomina.
Etymon. Mos-
chovia.
Situs.

Calis temperies.

Solis fertilitas.

Animalium va-
rietatis.

Imperium.

Urbes.

Russia, quæ etiam *Rexolania* dicitur, gemina est, *Nigra & Alba*. Illa Poloniæ contermina est hæc Moscoviæ pars. Porro *Moscovia* a Moscho amne haud dubie sic dicta, qui & Regiæ urbi, qua interfluit, suum quoque nomen indidit. Ejus imperium longe lateque extenditur, ac Marii glaciali a Septentrione terminatur, ab Oriente Tartaros, a Meridie Turcas & Polonos, ab Occidente vero Livones & Sueciæ regem vicinos habet. Quo omni tractu amplæ ditiones continentur; itaque *Moschoviz Dux* hoc titulo fere utitur: *Magnus Dominus Bassius, Dei gratia Imperator ac Dominator totius Russiæ nec non magnus Dux Wolodimiria, Moschovia, Novogrodia magna, Pskovia, Smolenskie, Thveria, Jugaria, Permianthkia, Bulgaria, etc. Dominator & magnus Princeps Novogrodia inferioris terre, Czernigovia, Reçania, Wolochdia, Rivia, Bielloia, Rostovia, Jaroslavia, Polockia, Biellozerie, Udoria, Obdoria, Condinnaque, &c.* Immoderata in Moscovia & aspera Aëris temperies, adeo tamen salubris, ut ibi ultra Tanais fontes Septentrionem & Orientem ventus nulla unquam pestis sæviat, etsi morbum haud dissimilem habeant quem *Calorem* vocant, qui intelligitur & caput adeo infestat, ut paucis diebus pereant. Regio in universum neque Vitem neque Oleam, neque paullo suavioris Pomi frugiferam arborem præter Melopepones & Cerasa producit: quum teneriora quæque gelidissimis Boreæ flatibus exurentur: campi tamen Tritici, Siliginis, Milii, Panicque, & omnis generis Leguminum segetes ferunt, sed certa mensis in Cera & Melle consistit. Silva hæc Hercynia immanibus Feris plena. Ea in parte quæ vergit ad Prussiam Vri ingentes & ferocissimi Taurorum specie reperiuntur, quos *Bison* vocant. Itemque Alces cervina effigie, & cum carnea proboscide altisque cruribus, & nullo suffraginæ flexu, *foçzi* a Moschovitis, a Germanis vero *Helens* appellati. Præterea Vri insitata magnitudinis & prægrandes Lupi atro colore formidabiles. Venatio atque Avium captura nusquam gentium felicior. Nam venaticis Canibus & plagis omnis generis Feras capiunt, & Asturibus atque Falconibus, quos mitificæ regio Pecerra præbet, non modo Phasianos & Anates, sed Cygnos & Grues confectantur. Cæterum *Russicæ Moscovia* regiones amplissima sunt. Ejus omnia, Civitates, Opida, Arces, Pagi, Silvæ, agri, lacus, flumina, unius Principis, quem *Incolæ* magnum *Czar*, id est Regem seu Imperatorem vocant, imperio & nuntio subsunt, & quidquid singula commodi ferunt, in unius Principis fisco congerunt. Duces ac Cornites, quod dominium utile in bonis feudilibus liberum possideant, & ad hæredes eadem transmittant, nulli sunt. Ad dicit quidem pagos & agros nonnullis, sed rustico operis nihilominus utitur, & rursus cum liber admittit adeo ut absolutum in subditos omnium rerum imperium habeat, & vicissim tanquam Deus a subditis colatur, eique obedientia omnibus in rebus, absque ulla recusatione præstetur. Caput totius Regni & Metropolis est *urbs Moschovia* vulgo *Moskva*, tū situ suo oportuna, qui regionis medius esse existimatur; tum insigni fluminum frequentia celebris, & domorum amplitudine numeroque & munificentissimæ arcis robore. Oblongo enim ædificiorum tractu secundum Moschi fluminis ripam ad spatium quinque milliariū extenditur. Domus in universum sunt lignæ, distinctæ in triclinia, coquinas & cubilia, numerus earum fertur esse supra 41500.

intermina est
 ac Mari gla
 ab Occident
 ; itaque Mo
 r totius Russi
 arie, Permi
 Volochia, R
 ta in Moscor
 Orientem ver
 , qui intell
 oleam, neq
 teneriora qu
 omnis gener
 manibus Fer
 r, quos Bilo
 lo fustfragin
 tudinis & pre
 ntium felicior
 quos mirifico
 erum Russi
 gri, lacus, flu
 mperio & nup
 ic Comites, q
 ulli sunt. Ad
 n liber admi
 ubditis colat
 Metropolis
 n infigni flum
 Oblongo enit
 litur. Domes
 tesupra 41500
 H

RUSSIA SIVE MOSCOVIA

10 20 30 40 50
 Millaria Germanica
 ca. continua.

Hæ fere omnes & ad usum Olerum, & ad voluptatem privatos habent hortos. Singulæ regiones singulas habent facella. Arces præterea duas habet quarum una *Kitaigorod*, alter *Bolsigorod* appellatur, quas hinc Moschus, illinc Neglinna alluunt. Porro in univerſa hac Ruſſiæ parte ſunt plures alii tractus. *Volodinnia* Ducatus, cujus titulum magnus Dux ſibi vendicat, nomen habet ab urbe primaria, ſita in ripis Cleſinæ amnis, qui in Volgam evolvitur. Provinciæ autem hujus ager adeo fertilis eſt, ut ex uno Tritici modio ſape viginti modi proveniant. *Novogrodia* inferior illi pallione, agrorum fecunditate nihilo cedit. Urbem habet lignearum diſtam communi cum uniuerso Ducatu nomine *Novogrod*, ſitam ad Volgæ & Occæ confluentes. Hæc ſitumam ſemper obtinuit dignitatem propter incredibilem ædificiorum numerum, latiſſimique & piſcoſi lacuum oportunitatem, & vetuſtiſſimi ac venerabilis apud illam gentem Templi famam, quod ante quingentos per annos Byzantium Caſarum æmulatione, S. Sophiae dicatum fuit. Arx hoc loco memorabilis, ſuſtinetur impentis a Baſilio Duce ex lapide in ſcopulo exſtructa. Diſtat omnino urbs a Moſchovia c milliaribus Polonicis, ad Rigam vero proximum littoris portum, paulo minus quingentorum milliarium iter eſt. *Rha* Provinciæ eſt inter Occam ſuuium & Tanaim, Tritici, Mellis, Piſcium, Avium fertiliffima: urbes habet *Rhegan*, *Rhezan* ad ripam Occæ ſitam, & *Coſſiram*, & *Collugam*, & *Tullam*, juxta quam Tanais fontes conſociuntur. *Worotniſſi* ducatus tribus a Collugamiliariſſimis Civitatem habet & caſtrum ejuſdem nominis. *Serria*, Ducatus eſt ingens & rebus omnibus adfluens, vaſtos habet & deſertos campos: Opida conſpura, in qua præcipua hæc ſunt *Starodub*, *Novogrod Sievierski* & *Czernigow*. Silvæ Hermellis, Aſpreolis & Martibus abundant, Mellis quoque copiam ingentem ex Apibus ſubminiftrant. Gens propter aſſidua cum Tartaribus bella armis adſueta eſt & manu prompta. *Smolenski* Ducatus ad Boryſthenem ſitus urbem habet cognomen, quam parte una Boryſthenes alluit, parte altera cingunt altæ foſſarum indagines acutis ſtipitibus matæ. Sunt & Ducatus Provinciæque *Moſaiſkia*, *Tielskia*, *Rſchovia*, *Tweria*, *Pſkora*, *Vodzka*, *Correlli*, *Bieleſoro*, *Wolochda*, *Vſtuga*, *Juroſlavna*, *Roſtow*, *Dwina*, *Suſdali*, *Wiathka*, *Pervia*, *Sibiora*, *Petſora*, & *Novogrod magna*, quam illi vocant *Novogrod Wielki*, in qua urbs ejuſdem nominis ampliffima, ipſam Romam magnitudine ſuperans. *Petſora* nomen habet a fluvio quem utrinque montes & inviæ rupes muniunt. Sunt alie regiones Magno Duci veſtigales ad Septentrionem longo tractu terrarum porrectæ, ut *Obdora*, in qua eſt idolum *Zolota Baba*, hoc eſt aurea anus, *Condora*, *Lucomoria*, & *Lappia*. Sunt in Moſchovia multi & magni Lacus; *Imen* Ruthenis *Imer*, *Ladoga*; Lacus albus Incolis *Bieleiſoro*. Flumina etiam ampla & multæ ſunt: *Boryſthenes* vulgo *Nieper* & *Neſter*, vel cum adjectione litteræ *Dnieper* & *Dneſter* appellatur. *Tymotus* iſt eſt Ptolemæo qui Herberſteinio eſt *Rubo*, incolis *Dwina*. *Rha* Ptolemæi nunc *Volga* & *Edel*. *Tanais* nunc *Tana*, accolis *Dor*. *Occæ* fluvi caput eſt in Provincia *Miczenek*. *Montes Rphæos* de quibus Plin. lib. cap. 12. Mela etiam lib 3, Baro ab Herberſtein in ſua Moſchovia ſcribit, in ſola Moſchovia videri, qui, perpetuis nivibus & glaciæ rigeant, tranſiri facile non poſſint. *Hercynia* ſilva magnam Moſchoviæ partem occupat, ipſaque paſſim poſitis ubique ædificiis incolitur, jamque longo labore hominum rarior facta

Lacus.
Flumina.

Montes.

Silva.

non tam ſicuti plerumque offendit. Hæc negotia & julianis præſecturæ Arciepiscopi inſcriptos, & cellis ad ſubditos Monasteriorum Baſilium autore proprio undecim, & Presbyteros, in confirmabatur (incipi removetur) ad Lo. Religio Moſchoviæ ſanctæ Trinitatis fermentato, calicorum aut amicorum sacros suo idiomatum atque Gregorium canzeno homilias pu () qui advocato potestas putant; quod præterationibus diſturbant, Bigamiam committunt alterius uxorem habere quæ vel a luxuriam & Anates ſingulis obſonia parantur libent & Cerevifiamp subausteris cerasis egratum refert. Ne Moſcovitæ in omnem

non tam sicuti plerique existimant, horridam densissimorum nemorum impenetrabilemque saltuum fa-
ciem ostendit. Habet Moscovia Templam innumera & sumptuosa, ac monasteria valde multa. Gubernationis
negotia & justitiæ administrationem Dux, per duodecim Consiliarios assidue in aula præsentis obit. In
provincia præfecturæ Arcium & Civitatum in toto Moschi imperio distributæ sunt: qui literas & libellos supplices
principi inscriptos accipiunt, ejusdemque nomine respondent. Princeps enim ipse nullas epistolas accipit,
sæcullis ad subditos suos, vel alios etiam Principes fere literis manu sua subscribit. Episcopi ex Monachis
norum Monasteria frequentissima in Moschi imperio, omnia tamen ejusdem vestitus & ordinis, (cujus
Basilium autorem referunt) velut sanctioris vitæ hominibus, deliguntur, & sunt in universo Moschorum
imperio undecim, quos *Wladicæ* illi, id est, œconomos & dispensatores sua lingua nominant. Sacerdotes
& Presbyteros, *Poppo* seu *Archipoppo*. Horum Metropolitam (qui a Constantinopolitano Patriarcha
confirmabatur, nunca solo magno Duce delectus per duos aut tres Episcopos consecratur, ac cum libet
principi remouetur) Mosquæ sedem habet. Huic Metropolitæ subiecti sunt duo Archiepiscopi, alter Novo-
gorodiz magnæ ad *Lowtam* flu. alter *Rostovii*. Nec Academiam vel Collegia in toto Moschi imperio ulla exi-
stunt. Religio Moscovitis Græca: quam anno Domini 1552 admiserunt. Itaque Sp. Sanctum
sanctæ Trinitatis personam a solo Patre procedere arbitrantur. Sacramentum Eucharistiæ celebrant
sine fermentato, calicis usum universo populo concedunt. Nullis sacerdotum suffragiis, nullaque propin-
quorum aut amicorum pietate iuvari mortuorum manes putant, fabulosumque credunt pugatorii locum. Li-
teros sacros suo idiomate legunt, eorumque usum populo non denegant. Ambrosium, Augustinum, Hierony-
mum atque Gregorium in linguam Illyricam traductos habent; ex his aut etiam ex Chrysostomo, Basilio, Na-
nanzeno homilias publice pro concione sacerdotes legunt; neque enim oratores cucullatos, (verba sunt Io-
anni) qui advocato populo concionari & ambitiose nimis atque subtiliter de divinis disserere soliti sint, admit-
tere fas putant; quoniam rudes imperitorum animos simplici potius doctrina, quam altissimis arcanorum
interpretationibus disputationibusque ad sanctiorum morum frugem evadere arbitrantur. Matrimonia con-
cedunt; Bigamiam concedunt, sed vix legitimum matrimonium esse putant. Adulterium non appellatur, nisi
alterius uxorem habuerit. Gens astuta & fallax, magis servitute quam libertate gaudens. Omnes se Prin-
cipis servos fatentur. Moscovitæ domi opipare potius quam laute vivunt; namque omnium fere cibariorum
vivere quæ vel a luxuriosissimis desiderari possunt mensæ eorum & parvo pretio instruntur. Gallinæ siqui-
dem & Anates singulis sæpe argenteolis tenuibus nummis veniunt. Venatione & aucupio uti apud nos nobi-
lora obsonia parantur. Vino nativo penitus carent: itaque utuntur adventitio, sed in festis conviviis duntaxat
habent & Cerevisiam, quam ætate injectis glaciæ crustis infrigidant. Sunt & qui in delitiis habeant succum
subausteris cerasis expressum, qui perspicui & purpurisantis vini colorem jucundissimum & saporem non
ingratum refert. Nobile Linum, & Cannabim in restes, multaque Boum tergora & massas ceræ ingentes,
Moscovitæ in omnem Europæ partem mittunt.

Senatores.

Ritus & mores.

Victus.

Mercimonia.

Moschovitarum nomen recens est, quamquam de Moschis Sarmatarum affinis Lucianus Poeta in Pharfal. meminerit, et Plinius Moschos ad Phafidis fontes supra Euxinum ad Orientem constitutos. Horum Regio hac Tabula describitur, quæ cum Descriptione proxima a nobis delineata sit, ea dum taxat hic referemus quæ ibi non attigimus. Regio hæc campestris magna ex parte, et pabuli quidem ferax, sed ætate pluribus in locis admodum palustris. Melle adeo abundat, ut in vastis Silvis, in specubus & excavatis roboribus aliquando toti Mellis montes reperiantur, & Homines Feræque in illos Mellis Lacus improvidi delapsi, ibi immergi tanquam Mus in picæ periclitentur, quod è sequenti narratione è Pauli Iovii Moscovia planius patebit. Is refert, Demetrium Legatum narrare solitum cum multo omnium risu: Agricola quendam quærendi Mellis causa in prægrandem cavam arborem defluisse, eumque profundo Mellis gurgite pectore tenus fuisse haustum, ac biduo vitam solo Melle sustinuisse, cum vox opem implorerent in ea silvarum solitudine ad viatorum aures penetrare nequisset. Ad extremum vero desperata salute mirabili casu ingentis Vrsæ beneficio, inde extractum evasisse, cum forte ejus Beluæ ad edenda Mellæ more humano se demittentis, averfos renes manibus comprehendisset, & eam subito timore exterritam ad exiliendum tum tractu ipso, tum clamore concitasset. Lini & Cånabis Regio fertilissima est. Nulla Auri Argentive vel ignobilioris Metallorum Ferro excepto apud eos vena, secturaq; reperitur, nullumque est tota Regione vel Gemmarum vel pretiosorum vestigium. Omnis generis feris & Avibus abundat. Capitur quoq; Avis subnigra puniceis tæpencilis, magnitudine Anseris, quæ pulparum sapore Phasianorum superat dignitatè, Moscovitica lingua *Tetrao* nuncupata, quæ Penio *Erythraeo* vocatur, Alpibus populis, & maxime Rhetis cognita. Moscoviæ Dux in carnes pariter jus vitæ, necisque possidet, ac Moscovitæ opiniones sui Principis etiam in Religione habet pro lege immutabili. Voluntas namq; Principis, voluntas Dei habetur ab omnibus, clavigerq; cubicularius, atque executor voluntatis Divinæ esse existimatur. Atque hac de causa nemo refragatur ullibi voluntati Principis, etiam si nocitura non modo sibi sed toti Regno ac Genti præcipiat, cum ejus nutus dicta atque facta, aliquando nefanda etiam, detestanda & execranda adorent & exosculentur, quod omnes, juxta politicos & ecclesiasticos, durissima servitute sibi subditos atque subjectos habeat. Vxorem autè ducturus, coactus è toto suo Regno præstantissimis forma & corporis puellis, quam vult uxorem deligit, & cæteras Principibus & Nobilibus uxores collocat. Moscoviæ Urbium omnium longe clarissima ea quæ vulgo *Moskva* vel *Mosco*: Sedes Patriarchæ, ac Magni Ducis Regia. Ad ipsius Urbis caput Neogliña fluvius, qui trumentarias agit molas, Moschum amnem ingreditur, Peninsulamque conficit, in cuius extremitate Arx ipsa cum Turribus ac Propugnaculis admirabili pulchritudine Italarum Architectorum ingenio constructa est. In subjectis Vrbi campis Capreolorum & Leporum incredibilis multitudo reperitur, quos nemini plagis & Canibus sectari licet, nisi Princeps id ad voluptatem intimis familiaribus vel per

Soli fertilitas.

Animalium varietas.

Imperium.

Urbes.

ANUS Poeta
 in constituta
 ta fit, ea dicitur
 abili quidem
 pecibus & ex
 illis Lacus im
 moli Iovii Mo
 : Agricolam
 ofundo Mell
 rentis in ea fil
 illi casu inge
 o se demittit
 tractu ipso
 llor Merca
 pretiosi Lapi
 illis, magnit
 pata, quae P
 terjus vitz, ne
 bili. Volunta
 untatis Divin
 on modo sibi
 decetanda &
 cute sibi subd
 ma & copu
 vix Urbium
 gia. Ad ipsu
 nfulamque
 orum Archite
 multitudo pe
 iaribus vel pe
 regnans

MOSCOVA.

149

reginis Legatis. dulerit. Tres ferme Urbis partes duobis alluuntur fluminibus, reliqua vero latissima fossa, quae ea multa aqua ex ipsis amnibus corrivata, praecipitur. Urbs etiam ab adverso latere alio flumine, quod *Lausa* dicitur, munita est, id pariter in Moschum paullo infra Urbem evolvitur. Distat haec Cracovia Polonica Metropoli Milliaribus 320. Eam vero anno 1510 LXXI Tartari Praecipuos totam funditus exusserunt magnae multitudinis, in tam populosa Urbe fumo exstincta, in ipsa Dominicae Ascensionis die. Domus ejus universae paullo ante illud incendium ad 41500 fuere numeratae. Sunt porro in Moscovia praeter Metropolim de qua jam diximus, Urbes, duae quidem Archiepiscopatus, octodecim autem Episcopatus dignitate nobiles. Archiepiscopales sunt *Rostovia (Rostow)* & *Novogrodia*. Haec non multis ante annis totius Moscoviae Caput fuit. Praeterea quasi hyeme & tenebris longissimarum noctium premitur: nam Polum Arcticum ab Horizonte sexaginta quatuor gradus elevatum videt, sex fere gradibus ipsa Moscha ab Aequatore remotior, qua Coeli ratione solstitii tempore propter exiguas noctes, continuatis fere Solis ardoribus aestuare perhibetur. Episcopales sunt *Corsiva, Rezania, Columna, Susdalia, Casanum (Cazan)* in Volgae ripa a quo Casaniorum Horda nomen ducit, distant a Volgae Ostio Caspioque Mari quingentis millibus passuum. *Volochda, Tveria, Smolensko, Pleskovia, Staritsa, Salsda, Jaroslavia, Wolodimiria*, quae urbs quoque Regiae nomen adeptae est, eaque ad Ortum Solis ducentis annis Milliaribus a Moscha distat, eoque sedem Imperii ab strenuis Imperatoribus necessaria ratione translatum fuerunt, ut ex propinquo, quum tum bella continenter cum finitimis gererentur, paratiora praesidia adversus Scytharum irruptiones opponerent. *Mosaysko, Urbs S. Nicolai (S. Nicolas) Sugana, Vstug & Gargopolia*. Emporia totius Regni celeberrima sunt, *Astrachan* ad Mare Caspium, quo Merces Persarum & Armeniorum deferuntur: & Urbes *S. Nicolai* ad quam Angli & Hollandi navibus commeant, ac Pannos aliasque Merces important, quae hinc Vologdam transferuntur. Est & supra Casanum centesimo & quinquagesimo milliari ad ingressum amnis Surae *Smicium* Opidum, a Basilio conditum, ut in ea solitudine Mercatoribus ac Viatoribus, qui de rebus Tartaricis ac ejus inquietae gentis moribus proximos Finium Praefectos certiores reddunt, certa & tuta mansuetudine tabernis Hospitalibus statueretur. Sunt & aliae Urbes ac plurima minorum gentium Opida quae brevitate studio omittimus. Latatur Moscovia Fluminibus plurimis, inter ea agmen ducunt *Borysthenes*, cujus fontem Herodoto ignoti, sunt ad pagum Moscoviae *Dniepersko* in silva *Wolkonski*, unde per Lithuaniam & Rusiam defluens, Smolensko Opidum & Kioviam praeterlabitur: postea circa Chmielnico recipit Fluvium *Bog*, ac tandem in Euxinum Pontum exoneratur: longitudo ejus est plus 300 Milliarium Germanicorum. *Turumus* qui *Rubo* ac *Dvina*. Hic haud procul a fontibus *Borysthenis* ortus, ad Rigam Livoniae se in Mare Balthicum exonerat. *Rha* qui & *Volga* & *Edel*, ortum habet à Lacu cognomine, qui xxv Milliaribus a Moschovia abest versus Lithuaniam. Hic cornutus errans flexibus, multique receptis fluminibus, in Mare Caspium Ostiis Lxx influit. *Tanais*

Flumina.

vulg.

MOSCOVIA.

141

vulgo Dom. Hic a Septentrione ruens magno impetu, Nilo opponitur. Ejus fontes Herodotus ponit in paludibus; Mela & Lucanus in Rhiphæis Montibus. Fuere qui per Mare Caspium eum labi arbitrati sunt, quos sequutus est in sua Periegesi Dionysius. Sed errant: nullus enim fluvius ex Mari Caspio in Mæotum Paludem aut in Pontum Euxinum decurrit. Oritur autem Tanais non in Rhiphæis jugis, sed in silvæ cujusdam ingenti Lacu Iwanowo Iezioro gentili lingua dicto, non longe a Tulla urbe, ex quo etiam Lacus Scad annis in Occidentem fluens nascitur. *Occa* qui multa præterlapsus Opida, infra Nevogrodiam in anteriorem Volgam ingreditur. Moscovitæ Illyrica Lingua, Illyricisque literis utuntur, sicuti & Sclavi, Dalmatæ, Bohemi, Poloni & Lithuani. Ea lingua omnium longe latissima esse perhibetur, nam Constanti-
popoli Ottomanorum in aula familiaris est. In hanc linguam ingens multitudo sacrorum librorum, industria maxime D. Hieronymi & Cyrilli translata est. Anni apud eos non a Natali Christi, sed ab ipso Mundi initio numerantur, qui non a mense Ianuario, sed a Septembri incipiunt. Leges toto Regno habent simplices, summa principum & justissimorum Hominum æquitate conditas. & propterea populis valde salutare, quoniam eas nullis Causidicorum cavillationibus interpretari atque pervertere non licet. De Furibus, Siciis & Latronibus supplicium sumunt: quum de maleficiis quæstionem habent, reos multa gelida aqua superne demissa perfundunt, quod intolerandum tormenti genus esse perhibent. Nonnunquam obduratis & contumacibus, ut convictio criminis exprimat, ligneis cuneolis digitorum ungues convelluntur. Tunicas oblongas Moscovitæ, sine fæcis, manicis strictioribus, Hungarorum fere more gestant: *Ocreas* fere rubeas easque breviores, ut quæ genua non attingant, soleasque ferreis claviculis munitas habent: Ventrem nequaquam sed femora cingunt: atque deo pubetenus, quo magis promineat venter, cingulum demittunt.

Rum & moru.

Vestitu.

S ij

Lithua.

irma fossa, apud
 umine, quod
 ovia Poloni
 ferunt magn
 ejus universi
 opolim de qu
 files Archiep
 put fuit. Per
 onte sexagim
 eli ratione sol
 iscopales sum
 en ducit, dist
 e, *Staritia*, Scl
 centis annis
 ranslatum
 a adversus S
 volia. Empor
 orum deferunt
 ces important
 ri ad ingressu
 us, qui de rebu
 & tuta mans
 quæ brevitate
 res, cujus fonte
 & Rufsiam de
 m Bog, ac tan
 Turuntus qui
 cum exonerat
 t versus Lithua
 influit. *Tana*
 vulg

Regio.
Unde dicta.

Lithuaniam a lituo, id est cornu & tuba venatorum, eo quod regio illa frequentes venationes exerceat appellari voluerunt. Quam sententiam Mathias a Michou rejiciens, aliam de Lithuania: Etymo sententiam ponit, tradens: Quosdam Italicos ob Romanorum diffensionem deferta Italia Lithuaniam ingressos, regionem Italiam, gentem Italos dixisse: eam vero per pastores Litaliam & gentem Litalos, litera præposita cœpisse nuncupari. Ruthenos autem & Polonos eorum vicinos majore immutatione facta, usque in hodiernum diem regionem Lithuaniam, gentes vero Lithuanos appellare. Regio amplissima est, Moschoviz proxima, habetque ad Ortum illam partem Rufsiz quæ magno Duci Moscoviz paret: ab Occasu Podlasiã, Masoviam, Poloniam, & aliquantùm deflectens ad Septentrionem Borusiz fit contentinã respicit vero a Septentrione Livoniam & Samogitiam: a Meridie Podoliam & Volhiniam. Cælum hinc clemens, hyems asperior. Multum Cera ac Mellis quod silvestres in silvis Apes consiciunt, atque etiam Piscis, Frumentum quoque abunde præbet hæc regio, Seges vero raro ad maturitatem pervenit. Vino non nisi importato utitur & exotico, ejus enim proventu caret, ut & Sale, quod ex Britannia venale accipit. Animalia omnis generis, sed parva producit: in silvis etiam quibus regio operata est, Vri, Alces, Bisontes, Equi silvestres, Onagri, Cervi, Damæ, Capræ, Apri, Vrii, Martes & reliqua genera Ferarum magno numero stabulantur. Et ut Avium & inprimis Ficedularum copiam taceam: est in Lithuania & Moschovia Animal voracissimum *Rossomaka* dictum, magnitudine Canem, facie Telem, corpore & cauda Vulpem referens, colore nigrum. Fuit gens Lithuanorum annis superioribus adco obscura & contempta apud Ruthenos, ut Principes Kiovienses ab ea sola perizomara & subera ob egestatem & soli sterilitatem in signum subjectionis exigere donec *Vithenes* Dux Lithuanorum sumptis virtum incrementis, negaret tributum, quin & jugo Principibus Rufsiz injecto, eos adegerit ad tributa pendenda. Hujus Polteri hostilibus & subitis incurSIONibus finitima gentes invadebant & diripiebant donec Cruciferi Teutonici Ordinis eos debellare & opprimere cœperunt tam diu donec ad Olgerdum & Keystutum duces Lithuania: successive pervenerunt. Post vero *Aguello* Dux magnus Lithuania: factus est, qui postea & *Vladislaus* appellatus. Hic a Cruciferis & Christianorum exercitiibus sæpenuero pressus, Deo miserante ad Polonos declinavit, & Christianam religionem amplexus baptismatis sacramento initiatus, ducta in matrimonium cum Regina Polonia: Rex Polonia: factus est. Terram vero Lithuania: germano suo *Skirgelloni* tanquam supremo Duci Lithuania: regendam commisit. Lithuania: magnus Ducatus nunc in decem Palatinatus seu Provincias præcipuas est divisus, quarum Metropoli & Caput hoc tempore est *Vilna*, Indigenis *Vilenski*, Germanis autem vulgo, *Du Wilde*: quæ ad Viliz & Volhinia confluentes anno M c c c v a Gedimino Duce condita, nunc est sedes Palatini inter Lithuanos primus & Episcopi Romana: obedientiæ Leopoliensî Archiepiscopo subditi, & Metropolitanî Rufsiz: qui septem sub se Episcopos Graci ritus habet, *Polociz*, *Volodumnia*, *Luca* in Volhinia *Luczko*, *Pinsca*, ad Fripetium

Situs.

Cæli qualitas.
Soli fertilitas.

Animalium varietas.

Imperium Majorum.

Urbes.

Kiovia, *Premislia* & *Leopoli*. Est autē .i. Vilna copiosa, ampla & celeberrimi nominis; muro cincta portis, quæ nunquam clauduntur. Tempia pleraque sunt lapidea, quædam etiam lignea. Elegans est Bernardinorum Cœnobium, sœcto ex lapide, venusta structura clarum. Quemadmodum & Ruthenorum aula in qua ipsi merces suas ex Moschovia allatas distrahant. Secundus Palatinatus est *Troccensis*, cujus Opida sunt *Grodna* ad Cronium flu. ubi Stephanus Rex Poloniæ obiit. *Lawna* ad Croni & Vilnæ confluentes *Kowno*, *Lida* & *Opita*. Tertius Palatinatus est *Minscensis*, ibi *Minsko* civitas & arx *Keidanow*, *Radosk*, *Wice*, *Berissow*, *Loboisko*, *Swissocz*, *Bobroisko* & *Odruczko*. Quartus Palatinatus est *Novogrodensis*, in quo *Novogrodeck* Civitas ampla & lignea, *Slonim*, *Wolkowiske*, *Msczibow* & alia Opida complura. Quintus Palatinatus est *Brestiensis* *Brestia* Civitate ampla & lignea sic denominatus, & in hoc Civitas *Pinsko*. Sextus Palatinatus est *Volhivie*, in quo *Luczko*, Episcopi sedes, *Volodomiria*, *Krzemenesia*. Septimus Palatinatus est *Kiovie*, quæ urbs quodam amplissima & vetustissima, ut ruinæ quæ ad sex milliaria se extendunt, facile indicant, fuit ad Borysthené sita. Ibi sunt *Crajs*, *Kaniow* & *Mojer* Opida. Octavus Palatinatus est *Micislaviensis* ad *Sofam* & *Borysthené* in finibus Moschoviz, ibi *Mucislavia*, *Dambrowna*, *Copysz*, *Msczibow*, *Mohilow*, *Bychow*, *Reczyca*, *Strissin* Opida cum arcibus sita sunt. Nonus Palatinatus est *Vitebsciensis* in quo *Vitebsk* Civitas ad *Dunam* fluvium sita, & *Orysha* ad *Borysthenem*. Decimus Palatinatus est *Polocensis*, qui a *Poloczko*, ad *Polotz*, & *Dunæ* confluentes inter *Vitebsk* & *Livoniam* interjecta nomen sortitur: ibi *Disma*, *Drissa* & *Druha* Opida cum arcibus visitantur. Hisce expositis demus Lithuaniz suos amnes. Lithuaniam a parte Orientali terminant *Oscol*, *Jugra*, minor *Tanis*, hi & plerimi alii in *Tanam* defluunt. Est & in dominio Lithuanorum *Borysthenes* qui ex terra plana & palustris ortus per *Russiam* delatus in *Pontum Euxinum* tandem exit. Sunt & *Vilia*, & *Niemen*, hic valde flexuose decurrit: namque deferens & merces: tandè in mare Prutenicum suas aquas exonerat. *Dwina*, & alii, quibus ut & *Lacubus* & *Stagnis* irrigua est. Omnes autem isti Fluvii & Lacus maximam Piscium copiam subministrant, suntque Piscis optimi ac gratissimi saporis. Est præterea Regio silvis operata, quæ admodum magnæ sunt, decem, aliquando quindecim milliarium. Provinciarum autem Lithuaniz Palatinos & Castellanos *Sigismundus Augustus* Poloniæ Rex in comitiis *Lublinensibus* in unum Reipublicæ corpus, cum *Polonis* univit, & certum singulis Provinciis, Episcopis, Palatinis & Castellanis Lithuanis locum ac ordinem in Senatu regni attribuit, ita ut ex universis Regno Poloniæ omnibusque Provinciis illi conjunctis, sint in Senatu Episcopi quindecim, Palatini triginta, Castellani majores triginta, minores quinquaginta, & qui officiales regni nominantur, *Marchales* regni & cum *Cancellariis* ac vice-*Cancellariis* ac *Thesaurariis* 2, de quibus: *Polonia* latius. Solvuntur apud *Lithuanos* facta matrimonia mutuo consensu, & iterum atque iterum nubunt, & inter se matronæ palam concubinos habent maritorum permittit, quos connubii vocat adjutores: contra pellicatus viris probro datur. Cum quis forte capite damnatus fuerit, de seipso jubente Domino supplicium sumere, suisque manibus se suspendere cogitur, quod si recusaverit, tantisper minis & verberibus exagitur, donec mortem sibi inferat. Armenta victum præbere

Flumina.

Silve.

Senatores.

Mores.

Victum.

multo lacte ut
numem albis in
beium vulg
arena, Milio,
nebriantur.
mercia cum L
mercatoribus
fidibus (quas
um quæltun
stratibus di
pera archite
partibus cæ
De reliquis nu
nem fonat) R
circumsepe
thico sive G
alluntur; vic
ni arbore ex
fisis. Gens F
ena, sitim aqua
ers & ignarâ
portiam in uxo
nicum erat ign
in apposition
indionalem
bis. Diff
que *Volhivie*
em. Incolæ
Docatum perti
Gemenecien
ta & munitio
cula *Podolia* sita
curiat, ut sape E
& *Braflaw*. S

LITHVANIA.

145

titulo lacte utentibus. Panis vulgi nigerrimus est, ex Siligine aut Hordeo unicum furfuribus. Divitum
 autem albisimus, ex puro Triticopisitur. Vini apud eos rarissimus usus, Cereali poculo multi utuntur,
 Alebicum vulgus aqua. Cerevisiam coquunt diversimode & ex variis granis, puta, Frumento, Siligine, Hordeo,
 Avena, Milio, sed inspidam. Medone & ipisso & tenui & vario modo cocto abundant, & illo reficiuntur &
 ebriantur. Lithuania difficilis aditu & quodammodo inaccessa, aquis omnia obtinentibus: hyeme com-
 mercia cum Lithuanis habiliora, paludibus & stagnis alta glacie concretis, niveque superinfusa fiunt omnia
 mercatoribus pervia. Opes apud eos precipue Animalium pelles, Multelinæ, Vulpinæ & pretiosiores, ut
 Mustibus (quas Martes vocant) & Scythicis Mustelis detractæ, quibus Sebellois nomen est. Ex his ma-
 ximum quæstum faciunt, ut ex Cera, Melle, Cinere & Pice. Omnis item roborea illa materia que *Wagenschot*
 contraxibus dicitur, & ex qua in Germaniæ inferioris & Belgicæ maritimis regionibus universa fere lignea
 opera architectonica, tam publica quam privata, domorumque magna ex parte supellex & utensilia parantur,
 hinc partibus ceditur, illincque ad nos per Balthicum & Germanicum mare advehitur. Sed de Lithuania satis:
 De reliquis nunc paucula subjungamus. Sequitur in titulo nostro *Samogitia* (quodeorum lingua terram inferi-
 orem sonat) Russis *Samozkolskaja*, regio Septentrionalis & satis ampla, Lithuanicæ proxima, silvis & flumini-
 bus circumseptæ, quinquaginta miliarium longitudine. A Septentrione Livoniam habet, ab Occasu Mari
 Balthico sive Germanico, qui sinus Balthicus proprie nuncupatur, non nihil versus Septentrionem reflecten-
 tes, alluitur, vicina est etiam Borussia. Abundat nobilissimo, candidissimo ac purissimo Melle, quod in o-
 mnino arbore excavata invenitur. Opidum nullum habet, non Arcem: nobiles in tuguriis vivunt, rustici in
 casis. Gens hujus regionis procera & pulchræ staturæ, agrestis tamen & incultis moribus, parco victu vi-
 ventis, sitim aqua sedare solita, raro Cerevisia aut Melle, Auri, Argenti, Eris, Ferri, Vini ante nostra tempora ex-
 perts & ignaræ: apud hos licitum erat uni viro plures habere uxores, & patre mortuo Novercam, Fratremque
 præteriam in uxorem accipere. Gens præterea ad divinationes & auguria proclivis. Precipuum Numen Samo-
 giticum erat ignis, quem sacrosanctum & perpetuum putabant, qui in Montis altissimi jugo assidua ligno-
 rum appositione a sacrorum sacerdote alebatur. Tertium locum tenet *Russia*, quo nomine hoc loco *Russiam Urbem Leopolem*.
 conditionalem sive *Nigram* intelligimus, cujus urbs primaria *Leopolis* Emporio & Archiepiscopali sede ce-
 lebris. Districtus præter *Leopolensem* sunt, *Halicensis*, *Belzensis* & *Præmissiensis*. Restat de-
 scriptæ *Volhinia* quæ inter Lithuaniam, Podoliam & Russiam sita, Frugibus abundat propter agri fertilitatem. *Soli fertilitas*.
 Incolæ strenui et bellicosi sunt, Ruthenicæque idiomate utuntur. Regio hæc ad Magnum Lithuanicæ Urbem.
 Ducatum pertinebat, sed nunc Regno Poloniae adjuncta est. Districtus habet tres, *Lucensem*, *Volodimirensem*, *Lacus*.
 & *Syemenecensem* suntque tres civitates provinciales *Luczko*, *Volodimiria*, & *Krzemenec*, quæ complura Opi-
 dula &munitiones subjectas habent. Lacus hic et itagna plurima Piscibus referta, ac silvæ Feris. Est et in hac Ta-
 bula *Podolia* sita ad Tyram flu, qui *Nyster* dicitur, regio est fertilissima, semel feritur, ter metitur: pratis italu-
 tiaræ, ut sæpe Boum cornua vix est gramine appareant. Urbes precipue sunt *Camienec*, *Bar*, *Miedzibofz*, *Brez-a*. *Soli fertilitas*.
 & *Braflaw*. Sed de hac Tabula quæ dicta sunt hæc tenus, sufficienter, ad Transylvaniam pergimus. *Urbes*.

*Mercimonia**Samogitia.*
*Nomina.**Soli fertilitas;**Mores.*
*Victus.**Russia.*
Urbis Leopolem.
*Volhinia.**Soli fertilitas.**Silva.*
*Podolia.**Situs.**Soli fertilitas.**Urbes.*

*Regia.
Nomina.
Situs.
Soli fertilitas.*

*Animalium va-
rietates.*

*Imperium Ma-
jorum.*

Transsylvania Daciae veteris pars est Mediterranea, quam Ripensem Romani dixere, nomen nunc ha-
bet a silvarum montiumque ambitu; silva est Hercynia; Mons Carpathus. Dicitur & Septemcastren-
sis vulgo, nomine a voce Germanica *Siebenburgen* mutuo, ac *Erdels* Hungaris. Terminant eam a
Occidente Pannonia, a Septentrione Polonia, ab Austro Valachia, ab Oriente Moldavia. Est au-
tem Transsylvania rerum omnium feracissima: ac Frumenti per universam hanc Regionem magna est uber-
tas. Praeter experientiam quotidianam testatur id Trajani numus in quo Ceres erecta, dextera tenens cornu
Amaltheae, laeva tabellam: cum hac epigraphe *Abundantia Daciae*. Vinum fert praestantissimum ad Albam Iu-
liam, Devam, Egmedinum, Birthebinum, Fenuscium. Fructuum item magna copia est, inter quos, ut reliquos
omittam, praestantissima Pruna Damascena vulgo dicta, mala Cotonea, Cerasa dulcia, quae cum Marosticani
Italicis conferri possunt, Meloepones vulgo Melones, praestantissimi. Herbae etiam nobiliores passim crescunt
Rha Ponticum, Centaurium majus, Gentiana maxima flore flavo & purpureo, Rhodia radix, Absinthium Pon-
ticum, Libanotis prima Theophrasti, Crocus aliaque sexcenta. Metallorum Fodinæ nobiles per multa. Aurum
etiam ad Sculattin: quæ Zulakna dicitur Hungaris, & ad *Römili Dominica*, quod sonat Rivulum dominorum.
His locis excinduntur glebæ Auri purissimi, cujus effossi statim usus esse possit sine ulla accurata separatione.
Auri hanc ubertatem testantur frequentes Romanorum numi aurei qui his locis sæpe effodiuntur: quorum parte
altera viri est effigies cum petaso, & hac inscriptione C. CATO. parte altera Dacia forma Divæ, libellam dex-
tera tenens cum inscriptione AV: RPVR. Argenti fodinæ sunt ad *Offera* & *Radna*. Cuprum isdem Montibus ef-
foditur quibus Aurum & Argentum. Chalybs ad *Cyk*; ferrum ad *Thorsko* & *Vaidabunade*: Sulphur & Anti-
monium in Cupri fodinis. Salis autem fossilis tanta copia est, ut vicinis regionibus abunde subministret.
Bovum præterea tanta multitudo, ut etiam prægrandes singuli singulis sæpe florenis vendantur. Quid dicam
de Equis, quos generosos & praestantes producit, quæ per se molliis alterno crurum explicatu glomeratio.
Quid Avium varia genera commemorem? Aquilas, Falcones, Phasianos, Perdices, Pavones silvestres, Galli-
nages, Scolopaces Olympio, *Rusticulus* Plinio, vulgo *Sneppas*, & Gallos? Quid aquatiles? Cygnos, Tar-
das & Onocrotalos? Et ut ab Avibus ad Feras transeam: habet hæc Regio saltus prægrandes ac Nemo-
ringentia, in quibus Vri, Bubali, Alces, Cervi immani magnitudinis, Lynces, Martes, Mures Pontici, Vri
Damae & Lepores albi. Coluere hanc Regionem jam olim variaz gentes *Laxyes*, quorum etiam hodie reliquiae
sunt in Hungaria: tum *Metastæ* etiam Plinio nominati, & *Getae*, *Bastarna*, *Sarmatae*, *Greci*, *Romani*, *Scythæ*, *Saxones*,
Hungari. Romani eam sero debellarunt: Nam Trajanus Imperator victo Decebalo Dacorum Rege, primū eam
in provinciam formam redegit, urbemque Zarmizegethusam vocavit de suo nomine *Ulpian Trajanam*. Eam Galie-
nus ducentos post annos amisit, exque eo tempore humanitate sermoneque & elegantis Romanorum de-
positis, ceperunt Incolæ ferociam Barbariemque prisinam repetere, Valachorum etiam nomine adsumptæ.

TRANSYLVANIA.

47

men nunc ha
premeatren
nant eam ab
via. Est au
gna est ubi
tenens cornu
ad Albam lu
os, ut reliqu
Marostican
sim crescunt
inthium Pon
multa. Auri
dominorum
a separatione
r: quorum parte
libellam de
Montibus ef
lphur & Anti
subministrat.
Quid dicam
u glomeratio
vestres, Galli
Cygnos, Tar
les ac Nemo
s Pontici, Vn
hodie reliqua
Scythae, Saxo
ege, primū eam
am. Eam Galie
manorum de
ine adsumptu
Pon

Abbas Germanica communis

Post Romanos Scythæ Attila duce hæc loca infederunt, septemque sedes liberas sibi exstruxere. Scythæ Saxones successerunt Caroli Magni tempore, qui patria deserta hæc loca infedere, exstructis septem ad Scytharum exemplum urbibus liberis. Postremo etiam *Hungari* alios subsequenti, partim loci vicinitate alleciti, Dacis miscuere: partim injuriis provocati, sub Stephano Pannoniæ Rege quem sanctum indignant, totam istam regionem expugnare. Ab his structa sunt etiam aliquot Opida. Pars Transylvaniæ montosa, ferro devicta est a Mathia Huniade qui Corvini cognomentum habuit; posteaque a Stephano Hungariæ Rege Mathias ille Draculam quendam Transylvaniæ montosæ Vaivodam hominem inaudita crudelitatis vivum cepit, & post decennii carcerem pristino loco restituit. Transylvania nunc in tres dividitur nationes sive inter se moribus & legibus dissidentes & distinctis terrarum locis provinciam incolentes, videlicet in *Saxones, Ciculos & Hungaros*. *Transylvani Saxones* sicut cæteræ nationes omnes Germanicæ, habent peculiarem linguæ dialectum. Urbes & arces incolunt munitissimas, & cæteris nationibus præstant. Sedes eorum sunt septem, nempe, *Zarwariensis, Zabessensis, Millenbach, Reysmark, Segesburgensis, Schesburg forte, Oltina, Schenkeystul & Rupensis* sed *Reps* forte, quæ singularis pagos aliquot subiectos habent. *Ciculi* Moldaviæ vicini a Scythis oriundi suis legibus & moribus vivunt, suaque officia forte distribuunt. Hi in septem dividuntur regiones quas ipsi sedes vocant, quarum nomina sunt: *Sepsi, Orbai, Kysdi, Czyk, Gygio, Marcus, Aranyas Zeek*. *Hungari* & Nobiles Transylvani passim intermixti Saxonibus cum Ciculis, propemodum tam sermone, quam vestitu & armis conveniunt. Omnes simul Transylvani ad nonaginta & amplius annorum millia suppeditant. Sunt autem in Transylvania septem urbes celebriores locorum intervallis distantes, inter quas *Cibinium* est Metropolis & *Hermanstat* dicitur. Sita in planitie, nullis prope Montibus impeditur, quin se in admirabilem latitudinem aperiat. Non multo minor est *Vicinia Austriae*, arte & natura multo est munitior: nam propter frequentes piscinas & stagna non patet exercitui ad eam aditus. Per rochiam etiam cathedralem habet. *Brassovia* sive *Corona* Germanis *Cronstat*, quæ & *Stephanopolis* inter Montes amœnissimos sita, mœnibus, fossis & propugnaculis satis munita est. Hic Academia & Bibliotheca insignis. *Bistricia, Noesenstat* in amplissimæ vallis planitie sita, utrinque vitiferos colles habet. *Segesburgia, Schesburg* partim in edito colle, partim infra ad radices habitata. *Megies, Mydvisch* in medietate Transylvaniæ sita, ferax vini ac rebus aliis omnibus ad quantum & victum pertinentibus satis referta. *Zabessus* sive *Zaiz* in planitie, valle profundissima, aquis piscium fecundissimis munita jacet. Hanc primariæ Saxonum sedem fuisse dicunt. Et *Colosvaria, Clausenburg* itidem in planitie suaviter admodum sita, turmurum ambitu foris, quam ædificiorum structuris intus splendida. Est & hic *Alba Julia* urbs vetustissima ac sede Episcopali celebris. Hæc in colle declivi sita, circumfusa undique ad duo fere millia passuum planitie. Ab Ortu fluvium Marusium, & ex altero latere amnem *Ompay* Hungarice vocatum, ex Alpibus descendentem habet. Olim *Tarmis* dicta, ac regis Decebali Regia tempore Trajani fuit. Numerantur etiam in Transylvania quo ad pensiones taxarum octo parochialia Capitula præcipua, quæ simul Universitatem appellantur.

Urbes.

Bistricia

Bistriciense Capitulum hinc viginti des, quæ pisci- riores è Montibus, delabuntur in Tiburgenis, quorum in us & supra generum, Sal- truta alba & cis, Murena sunt Valachicæ aquas Hercyniam usque dem- occurrit Rubem- introitus patet- aris præfectus ubi quoque ju- quatur ut de mo- occupata fuit, a- pers, Religio- rem, Venerer- que Opida h- mili muniatur- Scytharum in T- biomatis discer- Ciculi genus he- tententur, Helv- est. Ethæc hæc

Bistriciense Capitulum habet *Bistriciam* cum 23 pagis regiis. *Regnense* Capitulum *Regem* forte, habet pagos plus quam triginta. *Barcense* Capitulum *Barza* & *Arg* habet Coronam civitatem cum tredecim pagis regiis. *Kisdense* Capitulum habet *Segesburgam*, & pagos quadraginta octo. Duarum sedium Capitulum complectitur civitatem *Megiensem* cum pagis triginta sex. *Cibiniensium* Capitula duo, quorum unum habet *Cibinium* & pagos viginti tres, alterum Capitulum *Cibiniense*, quod vocant *Surrogativa*, continet pagos circiter 22. *Zabesense* Capitulum habet *Zabesum* cum pagis septemdecim. Non desunt huic Regioni Stagna atque paludes, quæ piscibus præstantissimis affluunt. Fluvii navigabiles tres sunt, *Aluta*, *Morossus*, *Samus*: quorum duos maiores è Montibus Scythicis originem suam trahentes, hic in *Tibiscum*, ille vero recta in Danubium tendens, delabuntur; tertius *Samus* (*Thimes*, Germanis & Hungaris) ex Alpibus, *Calota* dictis, oriens, qui eodem in *Tibiscum* delabitur. Sunt præterea & alii amnes, ut *Chicel* major & minor, *Sabefus*, *Chrysus*, *Chrysolores*, *Sorgius*, quorum tres ultimi aurea ramenta ferunt, auriq; fragmenta quandoque sesquibralia trahunt. Pisces in his & supra dictis optimi, ac varii reperiuntur; Acipenser nimirum magnus & parvus, Cyprinus trium generum, Salmo, Lampetra fluvialis & lacustris, Silurus, Mulus barbatus dictus, Murena genus rarum, Trutta alba & nigra, Gobii squammati, ac sine squammis aliis penitus incogniti. De Lupis, Percis, Tinco, Murena vulgo dicta nihil memoro; qui Pisces inaudite fere magnitudinis inveniuntur. Montes item sunt *Valachia* & *Calpina* & *Moldavia* vicini, qui *Agaricum*, ac *Terebinthum* stillant. Silvæ frequentes, inter quas *Hercynia*, in quibus præter *Feras* supra memoratas *jubati Boves*, & silvestres *Equi*, quibus *juba* ad terram usque demissa. Sunt præterea in hac Regione *Arces* plurimæ æque munitissimæ. Inter quas primum occurrit *Rubea* turris arx fortissima, sita in alpibus juxta decurrentem amnem, ubi angustus inter Montes introitus patet in regionem, estque ceu propugnaculum totius terræ, ut ab illa parte nemo ingredi queat, si *Arx* præfectus repagula objiciat. Est & alia *Arx* munita infra *Opidum Millenbach* juxta *Bros* *Opidum*, ubi quoque juxta fluvium inter convalles & nivolas alpes iter est in *Transylvaniam* ducens, & alia. Nunc feruntur ut de moribus aliquid subjungamus, qui varii sunt, quia a variis gentibus, (ut supra vidimus) & olim occupata fuit, atque etiam hodie tenetur. *Valachorum* gens est aspera, bonarum artium atque disciplinarum expertis, Religionis Græcæ, moribus Paganissimum redolentibus, quum & divinaculos in pretio habeant, & per Venerem (quam sanctam vocant) jurent, & multis aliis rebus ad Gentilium ritus accedant, quin etiam neque *Opida* habeant, neque domos lateritias, sed in saltibus degentes arundine duntaxat adversus injuriam sustiniantur. Reliqua pars *Transylvaniæ*, multis partibus est, ut solo cultior, ita & hominibus morator. *Botharum* in *Transylvania* lingua exigua dialecto ab *Hungarica* hodie differt; quondam tamen maximum idiomaticum discrimen fuit, ut & scriptionis, quam illi *Hebræorum* more a dextera orsi levam versus exarabant. *Ciculi*, genus hominum ferox & bellicosum: inter quos nullus neque *Nobilis* neque *rusticus*, omnes eodem jure sententur, *Helvetiorum* instar, ut supra quoque diximus. *Hungarorum* magna præ aliis potentia & autoritas est. *Ethac* hæcenus de *Transylvania* breviter dicta sufficiant.

*Regio.
Nomina.
Situs.*

C *Herfonesus* a Tauris Scythiæ Europæ populis *Taurica* cognominata Ptolemæo, Scytharum regio est, quæ & *Scythica* Straboni dicitur. Hanc *Taurorum Peninsulam* Latine dixit Plinius lib. 2 cap. 96. *Cherronejum* *Ponticam* Appianus in Mithridaticis, *Chersenam* Paulus Diaconus. Hodie *Perocopia* & *Gesara* Antonio Pineto, aliis *Præcop* & *Tartaria Minor* dicitur. Ampla est Península, inter Pontum Euxinum & Mæotidem paludem usque ad Bosphorum Cimmericum, qui Europam ab Asia discernit, versus Ortum porrecta. Longa est $xxiiii$ milliaria, Lata xv . Península quæ ab Oriente & Meridie a *Perocopia* media est, hyemem placidissimam, & Aërem temperatissimum habet. Nam in fine Decembris hyemis initium, in medio vero Februarii hyemis asperitas, quæ magis nivosa, nec tamen integro triduo illa magis durat, quum frigida & gelu constans est: nec diutius quam ad initium Martii illa durat. Univerſa autem ipsa regio frugum feracissima est, ac pascendis gregibus atque armentis valde idonea. Sed quamvis solum fertile Incolæ habeant, plurimi tamen agros non colunt, nec ferunt. Equis, Camelis, Bobus, Vaccis, Pecoribus & Ovis abundans, ac inde vicitant. Est præterea Avium delicatissimarum ibi copia, quas aliquando Christiani vel Turcæ, rarius tamen peregrini Poloni capere solent. Venationes Cervorum, Caprarum, Leporum & Leporum in ditone Tartarica & Turcicæ mari vicina, sunt plurimæ. Chersonesum autem hanc mediam horridi & ardui Montes velut Apenninus Italiani in Boream & Australem dirimunt. Australem, cuius Metropolis est *Capha* Mahometes anno $MCCC$ LXXV occupavit, & sibi tributariam fecit. In Boreali vero parte Tartari, *Crimæi* vulgo appellati, larissimos inter Borysthenem & Tanaim campos, pascuis fide inde mutatis pervagantes, sedem Regiam annos jam fere quadringentos habuerunt opidum *Crimæum* unde & *Crimæi* Tartari appellati fuerunt. Hi postea perosio Tauricæ ad Insulæ formam Isthmo, circum fossam eam quam *Præcop* appellant, Civitatem ejusdem nominis & Regiam sedem cum condidissent, *Præcopenses* Tartari inde dicti sunt. Horum Rex Turcis fœdere & societate conjunctus cum proprios fratres (instigantibus Turcis) a quibus bello petebatur, submovisset, & *Capham* obſidione premeret, a suis Consiliariis ad hoc amplis muneribus corruptis, cum duobus filiis in iusta concilia, *Ottomannicæ* amicis infelix exemplum præbuit: Eo enim occiso Tartari, qui hætenus liberi & indomiti, ex sociis & fratribus *Ottomannorum* facti sunt servi, & more aliarum Turcicarum Provinciarum non Regem, sed *Beglerbegum*, id est *Vicem-Regem* accipere sunt coacti. Quale autem sit Turcicum imperium ex *Walachiæ*, *Graciæ* & *Imperii Turcici* descriptionibus facile potest cognosci, eo Lectorem brevitas causa remittimus. Præter *Capham* autem & *Astrachan* Regna Tartarorum, qui agros colunt domosque inhabitant & nunc *Moscho* subſerviuntur, præterque dictos *Præcopenses*, sunt & alii Tartari campeſtres, qui carerunt in campis nullis finibus observatis degunt & in hordas veluti in quasdam Provincias, a quibus & cognominantur, divisi sunt, de his suo loco Asiaticis videlicet *Tabulis*, dicemus. In Australi Metropolis est *Capha* olim dicta *Theodosia*, Emporium celeberrimum, vetus *Genuensium* colonia. Sita est ad mare. Portum copiosum illa semper habuit

Cæli temperies.

*Solis fertilitas.
Animalium varias.*

Imperium Majorum.

Urbes.

Genuensium tempore apparet eam divitem & frequentem admodum fuisse. Postquam vero a Turcis ab annis plus centum Genuensibus erepta fuerat, Christiani Itali in angustum ita redacti sunt, ut exigua & obscura admodum eorum reliquæ in ea supersint: Civitas pristinum splendorem magna ex parte amisit. Templum Christianorum Romana prostrata, ædes diruta, muri & turres, in quibus Genuensium plurima insignia & inscriptiones Latinæ visuntur, collapsa jacent. Turci, Armenis, Judæis, Italis, & Græcis Christianis paucissimis habitatoribus referta, negotiationibus, portuque universæ ejus Taurica nunc etiam nobilis est; Vinearum pomaria & hortos fere infinitos habet. Ac præter hæc sunt *Tereopia* a veteribus Græcis *Eupatoria*, *Pompeopolis*, *Sacer Lucus*, *Dromon* vel *cursum Achilles* seu *Græcidea*, *Heracleum* vel *Heraclea* appellata: *Costrovia*, Emporium non ignobile: Est & *Ingermenum*, quod Arcem lapideam, templum & specus subarce, & ex aduerso arcis miro opere ex petra excisos habet, nam in Monte maximo & altissimo situm ac inde a specubus Turcis cognomen retinet. Opidum quondam non ignobile opibus refertum, celeberrimumque extitit. *Chersonesus* seu *Corsimum* urbs Tauricæ antiquissima. Hanc *Sari Germenum*, quasi *fluviam arcem* Turcæ vocant, nam solum quasi flavum ille tractus habet. Quæ, quod superba, dives, delicata, & clara quondam Græcæ gentis colonia fuerit, universæque Peninsulæ urbs antiquissima, frequens, magnifica, portuque nobilissima extiterit, & mirandæ illius ruinæ manifeste testantur. *Semboli* seu *Balachaium* Arx & Civitas: *Mancopia* seu *Manguum*, (ut Turcæ vocant) Arx & Opidum: *Cercum* Opidum cum Arce. *Cremum*, seu a Tartaris *Cremum* dicitur Civitas & Arx muro antiquissimo, maximo ac præalto, magnitudine ac celebritate reliquis civitatibus Tauricæ Chersonesi Mediterraneæ, nam eam Ptolemæus ita nominat, admodum dissimilis est Ptolemæo fortasse *Taphros*, Plinio vero *Taphra*. Ac in extrema hujus regionis parte *Tanas* Civitas, ad obit Tanais fluvii, Rutheni vocant *Arac*, estque nobile Emporium, ad quod Mercatores ex diversis Orbis partibus commeant, ubi cuique libere patet accessus, ac libera emendi & vendendi facultas: & alia. Fluvius hæc Regione plurimi, non parvi admodum ex Montibus decurrentes: Inter quos præcipui *Borys* henes vulgus *Nieper* altissimus & rapidissimus fluvius qui a Septentrione labitur in Careinitum sinum seu fluvium atque in Pontum Euxinum penes *Oczacoviam* influit. *Don*, *Ariel*, *Samaïa*, cum multis aliis. *Bosphorus Cimmerius* ad quem usque hanc Chersonesum protendi diximus, Fretum est quod Europam ab Asia determinat duorum millium passuum latitudine, per quod Palus Mæotica in Pontum defluit. Hic Cimmerius a Cimmeriis qui partem ejus frigidissimam incolunt, dicitur: vel ab Opido Cimmerio, ut vult *Volærranus*. *Maïotis* Palus est prope Phasidis ostium: recipiens Tanaim. Hæc *Ponti mater* dicitur Scythiis, teste *Dionysio*, id maxime quod multa inde in eum effluat aqua, distracta potissimum ex Cimmerio Bosphoro atque multis aliunde locis, quæ adeo ex omni parte paludem replet, ut non possit inter sua labra contineri. Hæc quoque plurima recipit flu. Piscibus abundat. Pontus *Euxinus* iidem, cujus superius aqua dulcis est, inferior sal. Hic cum prius *Axeni*, imo secundum *Sophoclem* *Aroxini*, vel quod navium eo non fieret appullus, vel propter barbaros *Scythas* accolæ, qui ad venas truncabant, diceretur, postea *Euxinum* figura quam vocant *Euphratis*

Flumina.

Maia.

dixerunt, putabant, per excellens, etque ardui, in omnium, aliquid viderant, Chani, & reliquos, audierunt, di, quas civitudo non, conditionem, injurias, a primis, traduntibus Tartaris, publicum exit, idelicet ut siquorum loco, i, ubi itaque, onationibus, i, & ambitio, illa ulla arma, il, tales sunt. No, decarent, verum, de equino utur, bus non raro v, curam exercent, Armeni, Judæi, onis homines, sufficienter. Ad H, eam lullatur,

Alii hoc ad Herculeum, alii ad Ionas retulere. Pontum vero dixere tanquam alterum Occa-
 num, putabant enim eos qui illum navigassent, exivium quid & memorabile praestitisse, & ob id, inquit Stra-
 bon, per excellentiam proprie Pontum appellarunt, quemadmodum Homerum Poetam. Montes horridi *Montes:*
 atque ardui, inprimis illi qui Chersonesum mediam secant. Sunt & alii maximi & celebres. Maximus vero
 omnium, altissimus est, & in summitate Lacum sane non exiguum habet. Sed haec haecenus: deinceps *Ratio gubernan-*
 reliqua videamus. Ius vel iustitia Mahometica lege apud Tartaros administratur in civitatibus vel Opidis *di.*
 Chanis, & reliquorum Sultanorum. Presbyteri Cadii vel Iudices in pagis, Begi vel Praefecti, qui injurias parti-
 culares audiunt & decidunt, perpetui habentur. Veruntamen capitis, sanguinis, furti, quas criminales, *Senatores.*
 audi, quas civiles causas nos dicimus, Chanus ipse cum Consiliariis suis discernit. In quibus exponendis
 iudicio non egent, subtilitatis juris, calumniis, excusationibus, nec dilationibus utuntur. Extremæ
 conditionis Tartari vel peregrini coram iudicibus & Chano ipso, a quo semper audiuntur, & celeriter ex-
 pediantur, injurias suas ipsi per se libere admodum exponunt; omnibus enim semper ad illum aditus patet.
 Filios a primis annis Arabicis literis institutos, filias vero domi non alunt, verum propinquiore sanguine *Schola & edneâ-*
 curandas tradunt. Filios adultos Chano vel Sultanis in ministerium, filias nobiles insignioribus ac nobilio- *da juvenutis*
 ribus Tartaris vel Turcis dant in matrimonium. In aula Principis insigniores Tartari ac nobiliores non *modus.*
 ad fastum vel superbium luxum, verum pro necessitate & honestate satis splendidi & civiles sunt. Cum in
 publicum exit Chanus, miserrimæ fortis homines non excludantur, a Chano vero conspecti examinantur, *Mores.*
 videlicet ut siquid opus habeant, referant. Legibus obedientiam magnam Tartari praestant: Principes suos
 Deorum loco ipsi adorant & venerantur. Iudices, pro lege Mahometana perpetui & spirituales pro divi, in-
 dubitataque omnis aequitatis & integritatis, fidei & opinionis viri inter illos habentur. A controversiis, cri-
 minationibus juridicis, jurgiis minus necessariis & particularibus, invidia, odio, retris excessibus, omni
 luxu & ambitione, in victu & amictu profus alieni sunt. In aula Principis nec inter suos, gladios, arcus, nec
 ulla arma illi gestant, exceptis viatoribus, vel peregrinis iter facientibus in quos admodum humani & ho- *Victu.*
 minales sunt. Nobiliores panem, carnes, cibum, vinum igni eliquatum & Mullam potum habent, agrestiores pa-
 uerant, verum milio concullo, lacte & aqua diluto, quem *Cassi* vulgo nominant, & casco pro cibo pro potu la-
 ctis equino utuntur. Camelos, Equos & Boves oneri inutiles, vel jam moribundos jugulant, ac Ovium carni-
 bus non rato vescuntur. Mechanicas artes rarissimi, & in Civitatibus vel Opidis pauci admodum merca-
 turam exercent, & quicumque artifices vel mercatores ibi reperiuntur, vel Christianorum mancipia, vel Turca, *Opificia.*
 Armeni, Iudaei, Cercecii, Petigorenses qui Christiani sunt, Phylistini vel Cyngani obscuræ & extremæ condi- *Mercimonia.*
 tionis homines sunt. Sed de Taurica Chersoneso ac regionibus Septentrionalibus quæ dicta sunt haecenus,
 sufficiant. Ad Hispaniam, cui in nostra distributione princeps locus deinceps tribuitur, quod felix & altumque sit,
 iam lustraturi, transeamus.

Regio.
Nomina & unde
deducta.

Hispania nobilis Europæ Regio, primaque Continentis Terræ Pars, ab Hispano Rege, ut notat Justinus, dicta est. Alii sic nominatam volunt ab *Hispali* urbe nobilissima, quam hodie *Sevilliam* appellant. Abrahamus vero Ortelius, Vir in Palæstra Geographica valde operosus, quum Iberiam Asiæ Regionem olim *Paniam* a Pane, quem Iberis Dionysius, victoria potitus, præfecerat, inde vero *Spaniam* ab Iunioribus vocatam fuisse, legisset apud Auctorem de Fluminibus & Montibus, fidem sequuntum Sosthenis lib. 111 rerum Ibericarum: scriptoresque fere omnes animadvertisset primos Hispaniæ Incolas ex Iberia usque derivare: adductus est, ut ab *Spania* potius illa, quam ab *Hispano* vel *Hispali* nomine Regioni inditum, crederet. Sane *Spaniam* nominat D. Paulus Epistola ad Roma. cap. xv. *Spaniam* etiam vocat alibi D. Hieronymus, ac multi alii. Quam autem *Hispaniam* Latini Scriptores, Ptolemæus, Stephanus & alii *Ispaniam* vocant, rejecta adspiratione, temporibus antiquissimis *Iberiam* & *Hesperiam* nominatam memoriæ produnt Strabo, Plinius, alique. *Iberiam* quidem ab *Iberia* Asiæ regione, unde primos Hispaniæ Incolas non pauci deducunt. Alii *Iberiam* ab Ibero Rege trahunt, alii ab Ibero flumine; Avienus ab *Ibera* Bæticæ Opido. *Hesperiam* vero, ab Hespero, ut quidam memorant, Atlantis fratre, vel ut Horatius putat ab *Hesperia* Hesperii filia, vel potius ab Hespero Stella Occidentali: quia in Europæ Continente nihil est haud quidem Regionem Occidentalius. Quinque & Italici nomen idem esset, Horatius hanc *Uliman* canit. *Celiberiam* quondam fuisse nominatam tradit Appianus: quæ tamen pars Hispaniæ (quam Celicam olim dixerunt testatur Varrone) potius censenda. *Sepharad* Hebræis dici notant Gulielmus Postellus & Benedicinus Arias Montanus in Abdiam. Atque hæc de nomine: sequitur Quantitas & Qualitas. Quantitas consistit in Finibus & Circuitu, quæque inde quasi nascitur, Forma vel Figura. Quod igitur ad Fines: alluit Hispaniæ duo quidem latera Oceanus; Aquilonare Cantabricus; Occidentale, Atlanticus; Tertium, quod ad Meridiem, ubi Fretum Herculeum, Mare pulsat Ibericum, quod & Balearicum; versus Orientem Pyrenæos habet Montes, perpetuis jugis ab Oceano, ubi Flaviobriga, hodie *Fuencarabia*, tendentes ad Mare Mediterraneum duobus insignes Promontoriis, uno, quod *Olarso* cognominatum, in Oceanum projecto, altero, quondam ab *Veneris Templo*, nunc vero, ab *S. Cruce* denominato, in Mediterraneum. Hispaniæ Longitudo maxima milliarium Hispanicorum c. c. Latitudo qua maxima c. xl qua minima l. x. Ioannes Vascus in Hispanico Chronico memoriæ prodit, Hispaniam ad Pyrenæos tam angustam esse, ut cum per eos iter faceret, in monte D. Hadriani, Ferdinando Colone rerum istarum peritissimo commonstrante, nisi scellerit ad spectus, trumque viderit Mare: Oceanum scilicet, cui peregrinantes erant proximi, atque eminens, quousque oculorum acies ferre poterat, albicantes Maris Mediterranei fluctus. Circuitum autem D. c. mill. statuant, amplius. Strabo, Ptol. & alii Hispaniam comparant Corio Bubulo humi protento: cuius partes ad colla pertinentes in adhaerentem ipsi Galliam porriguntur. Collum inquam, quantum protenditur Mons Pyrenæus ab Mediterraneo Mari ad Oceanum Britannicum: inde dilatatur ad Brachia, ab Nova Carthagine usque ad Cantabros:

Sinus.

Cantabros

Cantabros : Crura a *Freto Herculeo* usque in *Gallæciam* & *Mare Britannicum* : ultimum *Corli ad modum*
Caudæ, *Promontorium Sacrum*, hodie *S. Vincentii*, quod extenditur in *Oceanum Atlanticum*, longe ul-
 tra omnem *Hispaniam*. Subest *Hispania medio Quarti*, totique *Quinto*, parti etiam *Sexti Climatis* : ubi
 optima ad res omnes *Temperies*. Nam neque ut *Africa* violento *Sole* torretur; neque, ut *Gallia*, ventis aspi-
 rans fatigatur : sed inter utramque media, hyeme & æstate temperato *Sole* perfruitur. Hinc magna *Cœli* fa-
 vilitas per *Hispaniam*, teste *Iustino*, æqualisque *Aëris Spiritus* nulla *Paludum* gravi nebula inficitur. Huc
 procedunt *marinæ auræ* undique assidui flatus, quibus omnem provinciam penetrantibus, eventilato ter-
 restri spiritu, præcipua omnibus sanitas redditur. Non eadem tamen *Hispaniæ* passim qualitas. Quæ enim
 ætion spectat, plerisque scribentibus, frigidior est, nonnulliusque asperitatis : *Oceano* semper obnoxia, in-
 teriorum aquarum indiga, malignæque inde habitationes : quum etiam rupibus, saltibus, locisque silvestribus
 herarumque obfessa. Quæ, *Montibus* fere perpetuum intercurrentibus, in *Austrum* declinat, tota felix, tota be-
 nigna, ut multis magnisque *Fluminibus* irrigari, sic tempestivis pluviis, quantum sufficit, recreari solita, &
 omne genus, ea præcipue parte, *Frugum*, *Animaliumque* non benigna solum Mater, sed & *Nutrix* so-
 lita. Admirandam eorum, cum quæ ex terra proveniunt, tum quæ in terræ visceribus generantur & latent,
 fertilitatem : Animantium item, quæ *Terra Marique* nascuntur præstantiam, quis digne utque singula fla-
 rant, commemorabit ? Incredibilis per omnem *Hispaniam* *Frugum* ubertas : & plerique agri tantæ sunt li-
 beralitatis, ut pro accepto uno *tritici modio* triginta plurimum colonis reddant : sæpe etiam quadraginta.
 Herbarum cum sativarum, tum voluntariorum, quæ citra sementem erumpunt, quibusque insignes sunt &
 peculiare vires passim, cum primis in montosis locis est feracissima : ubi sui dissimilis, inquit *Pomponius*,
 minimum aut *Spartum* alit. *Fructus* etiam arborum numero plures, formaque grandiores habet. Quid *Mala*
 præteram ? Inter ea melioris notæ sunt duo, *Canusum* & *Regium*. Quid *Pyra* ? In iis supremæ classis quatuor-
 decim, quæ odore gustuque suavissima : *Apanum*, quod *Muscatum* vocant omnium *Pyrorum* minimum, *Vino-*
rum, *Pium*, *Quartumque*, quod *Hispanis* *Sine Regula* nominatur. Quid *Olivas* ? In harum numero pri-
 mos obtinent *Hispanenses*, quæ magnitudine juglandes excedunt. Quid de reliquis dicam *Fructibus* ? Ple-
 rumque cantata sunt non paucis *Mala Hesperia* vel *Citrea* : *Cydonia*, quæ vulgo *Membrillos*, *Granata*, suis etiam
 in medicina facientia. Quid *vina* commemorabo, optimi saporis odorisque ? Passim quidem genero-
 rum modum leguntur, alii tamen & aliis locis præstantiora. *Hispania* etiam dives quondam universim, ut
 hunc quoque variis in locis, preciosissimis *Auri*, *Argenti*, *Aëris*, *Ferri*, *Plumbi*, aliorumque *Metallorum*
 thesauris. Quid jam dicam de *Salinis* ? *Sal* in *Hispania* non modo coquit, verum etiam plurimum effodi,
 hoc est & fieri & gigni, tradit *Solinus*. Fit in multis *Hispaniæ* locis ex aquis puteanis, ut apud *Seguntam* &
 ubi unde *Regibus* magnum exigitur *Vestigal*. Sunt & *Montes Hispaniæ*, si fides *Marineo Siculo*, nativi *Salis*.

HISPANIA.

*Animalium va-
rietas.*

Est Hispania præterea pecoris omnis generis dives, gregibus & armentis plena, adeo ut mugitu, balatuque
Nemora, Silvæ, Montes, Prata, Campi, & Saltus ubique resonent. Equos alit optimos: Ceteris Bætica plures
Asturia fortiores: *Asturcones* inde dictos. Leones autem, Camelos & Elephantes non novit, nisi cicures
aliunde adveſtos. Ad Venationes extimulant cum alia, tum in Montibus, Vallibus, Silvisque Damæ, Cervi,
Apri, Vrsi, Lepores, Cuniculi. Ad Aucupia invitant cum aves alia, tum Aquilæ, Ardeæ, Accipitres, Atagines, et
nuper ex Sicilia allati. Item Grues, Anferes, Perdices, Palumbi Torquati dicti, Anates silvestres & Cicures.

*Imperium Ma-
jorum.*

Sed de his satis, ad Imperium Majorum venio, quod caput in Methodo nostra proxime sequitur. Non an-
mus hic mihi recensendis cum ex aliis, tum Iustino, Diodoro, Iosepho, Eusebio, Hieronymo, supposititiorum
Beroſo, & Interprete ejus Annio Viterbiensi, Antiquis Hispaniæ Regibus, rebusque ab iis domi militari-
gestis, Lectorem morari. Morari hoc esset & ineptire cum multis. Tubal non in Hispania neque in Euro-
pa, sed in Asia fuit. Huic qui sufficiuntur, Iberus, Jubalda, Brygus, Tagus, Bætus & alii, Regesne censentur
absit: nisi quis fluviis aliique rebus Inanimatis nasci tunc temporis solitos Reges concedat. Qui fictum
Iud agmen sequuti, non melioris sunt conditionis. Incerta omnia: ut & vix certiora, quæ successione quibus
gestis scribuntur in Hispania, Regibus quasi exactis, varia fortuna multisque & populis a se seminatis & con-
ditis conditis, Lydi, Thraces, Rhodii, Phryges, Cyprii, Phœnices, Ægyptii, Milesii, Cares, Lesbii & Chaldaei. Ex-
ploratiora censeſci solent, quæ ab Carthaginensibus, Romanis, multoque post Gotthis, Vandalis, Alanis, Sa-
vis, Hunnis, eorumque Regibus patrata memoriæ produnt Scriptores, qui partim rebus gerendis ad literas
partim ex fidelissima aliorum cognoverunt relatione. Ea, paucis dicam, sic habent. Quum in Hispania lon-
gateque dominarentur & pleraque sub ditione sua haberent Pœni, aliique Africæ populi, contra eos pri-
omnium cum armatis exercitibus ab S. P. Q. R. missi sunt Cn. & P. Cornelii Scipiones, belli Punici 11 initio
septimo ejus belli anno sunt caſi, Q. Fulvio Flacco & Ap. Claudio Pulcro *Coss.* Submissus anno sequenti Pa-
truoque P. Cornelius Scipio Africanus Major multa prospere gessit, primusque ibidem provinciam fecit
Q. Cæcilio Metello & L. Veturio Philone *Coss.* anno V. C. 10 XLII. Hic Afrubale & Magone Carthaginensium
Ducibus, acie ad Bætulam urbem (quæ quo loco hodie in Andalusia videntur *Baca* & *Ubeda*, fuisse credimus
fugatis, atque inde ex tota Hispania pulsus vindicatisque armis Hispaniis, amicitiam cum Syphace Massyloni
(hodie *Biledulgerid*) Rege, icto fœdere, firmavit. Paulo post rebellantes Hispaniæ populos ad ditionem
compulſit, Fœdereque cum Massaniſſa Maſaſulorum (fuerunt ubi nunc *Regnum Tremiſſenum*) Rege & Ce-
ditanis facto, Provincia L. Lentulo & L. Manlio Acidino tradita, Romam reversus est. Post Scipionem
Hispaniam L. Cornelius Lentulus Proconsul obtinuit; qui rebus benefeliciterque gestis, ovans urbem inpro-
sus est, anno V. C. 10 LIV. Triennio post C. Cornelio Cethego, Minucio Rufo *Coss.* Hispaniæ primum
terminatæ, atque in eas duo novi Prætores missi, C. Sempronius Tuditanus in *Citeriorem*, M. Helvius Blaſius
in *Uteriorem*. Vix duobus elapsis annis, quum tantum glisceret in Hispania bellum, ut jam Consularius
Duce & exercitu opus esset, M. Porcius Cato Consul citeriorem sortitus, bello ab Emporiis (retinetur hodie
non

(in *Ampuriis*) cepto, rebellantem ita pacavit, ut Proconsul ex ea triumpharet, anno 15 LX. Hic est
 Cato, qui miro strategemate multarum Hispaniarum urbium in unum die diruit, scribente Livio, & aliis.
 Post Caronis victoriam Hispaniarum varie possessarum saepeque nunc hic nunc ibi amissarum; ita ut supra xxx Trium-
 phi postea ex his relati memorentur. Stipendium pendere non prius ceperunt, quam Augusto Principe:
 cum Hispaniam omnem, debellatis Cantabris & Asturibus, qui omnium diutissime resistenter, multo
 quoque Marte perdomuissent, universam in tres provincias divisit, *Baeticam*, *Lusitanicam*, & *Tarraconensem*.
 singulis inde sui sunt attributi Conventus: *Baetica* IV, *Gaditana*, *Cordubensis*, *Astigitana* & *Hispalensis*. Lu-
 siania tres habuit, *Emeritensem*, *Pacensem*, & *Scalabitana*. Tarraconensis denique VII, *Carthaginensem*,
Tarraconensem, *Cis-Augustanum*, *Cluniensem*, *Asturum*, *Lucensem*, & *Bracarensem*. Videndi Plinius
 lib. II, Strabo lib. III, & alii. Sic rebus subinde paulum mutantibus, provinciarum nobilissimam Romanis
 fuerunt usque ad Imperatoris Honorii IX & Theodosii II Consulatam, qui incidit in annum cccxciv;
 eo tempore Vandali, Suevo & Alani, ab Stilicone in Gallias evocati, quum eas, Rheno trajecto, omnes pe-
 occupassent, & in iis jam immanium Barbarorum more debaccharentur: ab Gothis, Adolpho & Vallia
 Regibus, quos ad liberandas Gallias Honorius Imperator miserat, exacti, transgressi Pyrenaeos montes, Hi-
 spaniam Romanis ereptam multos annos obtinuerunt. Post aliquot annos Gothi, Galliam incolentes, ab
 Francis bello petiti in Vandalos vice versa arma movent. Franci Gothos ex Galliis, Gothi Vandalos & Ala-
 nis ex Hispaniis ejiciunt: Suevo ad internecionem caesis. Quo tempore Vandali & Alani a Bonifacio in A-
 sturiam, cui pro Imperatore praerant, evocati Hispanias Gothis possidendas reliquerunt. Gothi Hispaniam,
 Romanis praesidiis omnino expulsi, quum sui juris fecissent, eaque sub suis Regibus longo jam tempore fu-
 erunt potiti: tandem ingenti bello ab Sarracenis Arabibus profligati, Rege Roderico occiso, Hispaniam fere
 omnem amiserunt. Bello superstitibus quum in Asturum, Cantabrorum & Gallæcorum montibus sese mu-
 nissent, paullatim amissas Regiones, Vrbes & Castellam recuperare ceperunt: & postremo, quum Sarrace-
 norum res in Baetica Hispania se contraxissent, omnemque Hispaniam Gothi recuperassent, iis etiam ab Fer-
 nando Aragoniae Rege cognomine Catholico (quod haereditarium deinceps esse ceperit successoribus) vi-
 ctis, & omni Hispania cum Mele, qui se Granatae Regem scribebat, exturbatis, universa regio Domini-
 cis est restituta. Quum autem Maurorum temporibus a quinque Regibus Castellae, Aragoniae, Portu-
 galiae, Granatae, & Navarrae, Hispania fuerit possessa, solus hodie Imperium in eam excet Philippus III,
 Philippo Magni F. Caroli Imperatoris ter-Maximi N. Divisa olim varie fuit. Romani primo dividerunt in
orientem & Ultrioem. *Citeriorem* dicebant, quae Principi Vrbi Imperique terris proximior erat, inter I-
 berum sita fluvium & Pyrenaeos montes: *Ultrioem* vocabant, quae remotior, ultra Iberum, ad Oceanum
 usque extensa. Sequentibus temporibus Hispaniam in sex fuisse distributam provincias legimus, *Tarracon-*
ensem, *Carthaginensem*, *Lusitaniam*, *Galiciam*, *Baeticam*, & trans fretum in regione Africae, *Tingitanam*.
 Maurorum tempore regna fuerunt in Hispania plurima, quae posteriores in quinque divisere, Castellae, Ara-
 gonum,

gonum, Portugallia, Granata & Navarra. Partiantur autem nova distributione totum Imperium in tria regna, Aragonia scilicet, Castilia & Portugallia. Sub Aragonensi regno comprehenditur, præter Aragoniam *Catalonia, Valentia, Majorica, Minorica.* Sub regno Castilia comprehenditur *Biscania, Leon, Asturia, Gallicia, Estremadura, Andalusia, Granata, Murcia, Urraque Castilia,* cum accessione Canariarum Insularum. Sub regno Portugallia comprehenditur, præter Portugalliam, *Algarbia.* Urbes in toto regno pene sunt innumeræ. Inter eas præcipuæ, *Hispalis, Madruum, Tarraco, Lisbona, Granata, Pamplona, Valentia, Barçelona, Legio v 11 Germanica* nunc *Leon, S. Lucar, Corduba, Nebrissa, Compostella, Toletum, Sidonauca, Complutum, Pimia, Cæsar-Augusta* nunc *Saragossa, Asturica Augusta,* aliaque plurimæ. Sunt hi Lacus admirabiles. Prope opidum *Benram.* Lacus est non utilis minus quam admirabilis, qui & Turture pisces subnigros & excellentes, gignit, & futuram pluviam turbinemque, teste Marinæo Siculo, magno æquæ sonitu prænunciat; adeo ut ejus murmur quasi Tauri mugitus sæpenumero ad duodeviginti millia pass. fuerit auditum. In summo *Montis Stelæ* cacumine Lacus quidam est, scribente Vasæo, in quo fragmenta nivium subinde reperiuntur, quæ tamen a mari plus x 11 leucis absit: quin quod exæstuet & tempestates hæc audiantur, adfirmare Incolas, quoties intumescit mare, idem notat. In Cantabria Lacum fulmen deorsum dicitur, & repetas duodecim Secures, ait in Galbæ vita diligentissimus scriptor Suetonius. *Amœnum Stagnum* est apud Plinium lib. 1 1 1 natur. histor. cap. 1 1 1, hæud procul Valentia: hodie *Albusera.* Sequuntur Flumina. Hispania multis passum irrigatur Fluviiis. Sunt qui centum & quinquaginta numerant, & in iis Pontes ultra septingentos, inter quos nobilissimi Segovia & Alcantara. Alii aliis sunt nobiliores. *Iberus* Ptolemæo hodie, erumpit apud Cantabros ex Idubeda Monte, duobus Fontibus quorum dexter in saltu Auceræ si (*Monte d' Oca*) sinister ad opidam, quod incolis *Fuentibre.* Inde magnis crescens amnibus, primo Cantabrigitanis exceptus arvis (*Caliborra*) Iuliobrigam & Tubellam petit, Navarra opida; Juliamque & Cellam inde Cæsar-Augustam alluit. Illinc digressus in Austrum, & mox versus Euronotum labitur per Laletanæ populos, qui nunc Catalani, & Dertusam opulentam urbem præterlabitur. Postremo plurimis fluviiis æquæ, peractæ quadringentorum sexaginta mill. pass. cursu, in Mediterraneum, cognomine ipsi, Pelagusa violentè duobus Ostiis ingreditur, ut 2 passus in mare profusus dulcis hauriatur. *Durius* maximus (concreta riventibus in eum tot amnibus quos enumerare longum esset) Hispania fluvius ex Idubeda, ubi nomen illi *Saragossa* de *Cocolo* scaruriens, Vætones ab Asturibus, Lusitanos ab Gallæcis Veteribus difterminat. Turrem Sulabram (*Tordezillus*) Salabrim, Mirandam & olia opida contemplatus, decimo quinto fere infra Lamecam mill. pass. ari, apud opidum Portugallia, quod *Portus* dicitur, rapidissimo cursu, Occidentali se miscet Oceano: *Duro* Ptolemæo; *Duriis* Straboni; *Duero* hodie. *Tagus,* Ptolemæo ceterisque, nascitur in altissimis Orospedæ montibus, stadiis quinquaginta ab Opido parvo, cui nomen *Tragacet,* hæud procul ab urbe Concia nunc *Cuença.* In Carpetanos lapsus Toletum, Regalem urbem, petit, ponteque accepto, Talaveram, Angultobrigam, Alcantaram, aliaque; urbes non ignobiles alluens, mediam fere secans Portugalliam, ultra Olisipponam in Occiduam sese

Urbiū nomina.

Lacū.

Flumina.

erat Oceanum, ostio bis millium, ut quidam notant, quinquaginta pass. latitudine. Accolis hic fluvius hodieque *Taio*, Lusitanis *Teio*. *Tagus* auriferis arenis copiosus reliquis Hispaniarum fluminibus, uti testantur Plinius in Polyhistore & Isidorus lib. xiii Etymolog. cap. xxi, præferebatur. Auriferum hodieque, ut & alios multos Lusitanæ fluvios esse adfirmat apud Ortelium, vir fide dignus Emanuel Enricus. Piscium item utreorumque feracissimum, Gemmarumque generantem memoria prodit Pomponius Mela. *Anas*, Latinis hæcque scriptoribus fatis notus, originem habet ex vallis Itagnis, in Laminitano agro, ut scribit Plinius lib. Naturalis Histor. cap. i, hodie *Campo de Montiel*, circa opidum, Hispanis *Cagnamones* dictum. Oretanos præterlapsus ad Metallinam, ubi castra fuisse Vitelliana docent Antiquæ ejus loci Inscriptiones, terræ se per altibus condere putatur. (Nam ex vulgi opinione magis quam ex veritate hæc esse testis est apud Ortelium) *platus* Georgius ab Austria præpositus Harlebecensis) mox post aliquot leucas, quasi sapius nasci gaudeat, inquit Plinius, ad Villartam eruptione facta, Augustam Emeritam, ubi longissimo ponte lapideo transiit, Pacem Juliam, & Austrum versus alias urbes prætergressus ad castrum Marinum in Oceanum evolvitur. Hispanis hodie *Rio Guadalquivir*, recepta ab Arabibus voce: iis enim *Guad* fluvius. *Bætis* Ptolemæo, oritur prope Castalonem ex Orospea Monte, ut scribunt Strabo & Stephanus, qua parte *Sierra d' Alcazar* nominatur. *Bætis* ab Oceano in Occasum vergens Cordubam, aliaque Opida præterlapsus, ad Hispalim in Austrum declinat, ostio satis amplo (unius enim leuca est) sed quod vadiosius haud procul Gadibus in Atlanticum Mare seonerat. Hic fluvius nobilis Auro veteribus est, & Olivetis. Straboni etiam & Pausanias *Tartessus* nominatur. Livius *Circen* ab Incolis nominari notat: quam appellationem aliquamdiu retinuerunt, scribente Mario Negro, Hispania potitæ Afri; quibus tandem *Guadilquivir*, vel ut alii scribunt *Guadalchebir*, tanquam fluvius *hominis*, fuit dictus. *Minius* Hispaniæ Tarracoenensis fluvius, ortum habens sexto supra Aras Sextianis, quibus hodie *Lugo* nomen, milliari ad opidum vulgo *Castel-Verde*, Portum marinum læcaus, Pontemque Belicium & Orensensem civitatem perlapsus, facto ad Valentiam cum Avia congressu, sex milliaria procurrrens in Oceanum se precipitat. Sunt & alii, *Lethe*, *Turris*, *Lime*, *Sucres*, *Chybis*, *Austria*, atque alii minorum *Maria*. *Commoditates*: *Minus* fluvii, quos alii explicandos, ne prolixiores sumus, relinquimus. Mare nos vocat & quæ cum eo hæret solita, Sinus & Portus. Oceano undique Hispania & Mari Mediterraneo concluditur, præter eam partem quæ Montibus Pyrenæis & Aquitanis conjungitur. Quorum beneficio patentibus gremiis universis his tam novi quam veteris commercio oportuna, tanquam ad juvandos Mortales ipsa avida in Maria procurrunt. Quæ & marinorum Piscium genus omne abunde subministrant. Inter quos Cæxæ, Balenæ, Congri, Turrenæ, Thynni, Savali, Lampetræ, & alii, tum oltrea, Conchyliaque. Sinus Hispaniæ celeberrimi sunt tres, quæ ad Mare Mediterraneum, *Sucronensis*, *Illicitanus*, *Virgitanus*. Omnium vastissimus est *Sucronensis*, maximo satis ore pelagus, inquit Mela, accipiens, & quo magis se penetratur angustior. Mediæ magnitudinis est *Illicitanus* nunc *Puerto d' Alicante*. Minimus est *Virgitanus*, ab opido, ut scribit Mela, *Virgi*, hodie *Vera* vel *Urci*. Corrupte apud Ptol. *Urci* vel *Virge*: nec emendatius apud Antoninum *Urci*, ut nec apud Plinium *Urgi*. *Nominatur*

Nominatur & *Gaditanus* Sinus Melæ lib. 111 ab Gadibus. Hodie *Baia de Cadiz*. Inter Portus, quos Hispania habet, primi est loci qui *Magnus* Veteribus, inter Nerium & Scythicum Promontoria; *Coruna* hodie. Sunt & *Annibalis Portus*, apud Pomponium, *Albor* hodie in Algarbiæ regno: *Amanum*, Plinius nunc *Euentarabie*, ut Villanovanus, vel *Bermen*, ut Moralis censet: *Gaditanum*, Melæ & Antonino, circa Gades: *Tarracensis*, de quo Silius Italicus lib. xv. *Veneris* denique Melæ nominatus ad radices *Montis Pyrenæi*. Sed de Sinubus Portubusque eorumque latitudine & profunditate multis felicissimè scribit *Lucius Aurigarius* in suo Navigationis Speculo, Chartis, quod ad Hispaniam, decima novemque sequentibus Succedunt Montes inter quos *Pyrenæus* principem obtinet locum, Hispanos ab Gallis dividens *Pyrenæa* Ptol. & reliquis; *Stephano Pyrene*, *Tibullo Pyrene*: *Livio* & aliis *Salus Pyrenæus*: Hispanis *Los Pyrenæos* univertim nam pro ratione locorum varia sortitur nomina. Dicitur volunt plerique ab igne: vel quod crebris fulguribus incensus feriat; vel quod ejus silvæ (scribente *Diodoro* lib. vi) injecto a Pastoribus igne, quondam univertim conflagrarint. *Silius* Italicus denominationis honorem tribuit *Pyrene* puellæ, *Bebrycis* filia, in monte ab *Hercule* compressæ; ibique quum ab feris laniata esset, sepultæ. *Pyrenæus*, ut ab *Orto* in Occidente ad Promontorium usque *Celticum* prolatatus Hispanos dividit in *Cismontanos* & *Utramontanos*, alium *Iberi* fontes montem protrudit versus Meridiem per Hispaniæ latitudinem. Nomen illi *Ianbeda* apud *Strabonem* & *Ptolemæum*; *Saltus Aucensis*, vulgo *Monte d'Oca* hodie vocatur, ab *Auca* urbe vetere, cuius *Villam-Francam*, viginti supra *Burgos* mil. vestigia monstrantur. *Orospeða* Idubedæ proles *Strab.* *Orospeða* Pt. Toti hodie certum non est nomen: nam quod *Alvaro Gomecio* censetur *Sierra Vermigia*, *Floriano* *Salmatana*, *Clusio* *Sicra Morena*: Partes ejus sunt. *Orospeða* ad cenferi solet *Calpe*. Sic *Ptolemæo* aliisque vocatur ad *Fretum Herculeum*: qui *Gibraltar* vulgo. *Orospeða* item pars rupes præcelsa, quæ ex *Hispania* si urbe *Granatam* eunti prope *Archidonam* se conspiciendam offert. Nomen habet famanque meretur memorabili, quod in omne ævum est duraturum, *Amoris* exemplo. Hispanis dicitur, *La Penna de los Emorados*, *Amantium Rupes*. *Paullinus* *Bimarem* nominat. Respicit enim duo *Maria*, *Internum* & *Externum*. *Strabo* *Calpen* montem esse, ait, circuitu quidem non magnum admodum, altitudine autem ingentem arrectum, ut remotioribus *Insulæ* formam præferat. *Vnam* *Herculis Columnarum* sunt qui fabulantur, teramque ex adverso *Abylam* in *Africa*, *Laborum Herculis metas*: addunt unum fuisse quondam montem sed ab *Hercule* perfossum, atque ita mutatam rerum faciem. Ex *Alcarallum Marianum* montes surgunt. nominat *Plinius*, qui singulariter *Marianus* Ptol. & *Mons Marianorum* Antonino: hodie *Sierra Morena*. *Barcinonem* Mons est quem *Mon-Ivi* vocant accolæ: sunt qui interpretantur *Montem Jovis*; alii verò *Montem Judeorum*, qui quondam illic sepeliebantur, quorumque plura adhuc ibi sepulcra & signa. *Italice* *Turris* est, unde speculator die quidem *Linteo Velo*, noctu vero *Facibus Navigiorum* adventum *Barcinonæ* civibus ostendit. *Silvis*, *Nemoribus*, *Arboribusque* singulares ferentibus fructus, ubique est plena Hispania.

Montes.

Longi

Longum esse
 cas, Castaneas
 nus fructiferat
 Nemus est am
 um circiter qu
 is navibus.
 or Abbatiæ, &
 legatum & E
 i. Rex ve
 eo accipit.
 num, civita
 quamvis aute
 erit, nisi ex r
 quæque mag
 ciunt ipse Rex
 tionem pertin
 Senatus Milit
 us, cum aliis
 e, una quidem
 si Litigantes
 thesaurarius
 anque habere r
 ter Principem
 e, Alcalá, A
 quæda, Naja
 m nomina nor
 ianajsi & M
 fere, Villa-No
 amontis, Alt
 de las Navas
 lsis, Vallis, 2
 millia Ducato
 catorum mil

Longum esset omnia commemorare. Nemo est apud Opidum, cui ab *Monte Maggiore* nomen, in quo *Quercus*, *Castaneas*, *Ilices*, *Nuces*, *Corylos*, *Cerasos*, *Prunos*, *Pyros*, *Ficus*, *Labruscas*, & omne genus arborum fructiferarum sola natura plantavit, altitudinis ingentis & latitudinis. Haud procul Opido *Bejerano* Nemo est amcenissimum, ubi *Castaneæ Arboris* ambitum se mensum scribit *Lucius Marinus Sículus* pedum circiter quadraginta. *Silvas* etiam *cæduas* complures habet. Quare & materia abunde præbetur struendis navibus. Quid jam de Operibus publicis, quid de privatis dicam? Plurima hic magnifica Templâ, plurimæ *Abbatia*, *Cænobia*, *Monasteria*, *Xenodochia* & *Nosocomia*. Multa Regum conspicua *Palatia*, multæ *Magnatum* & *Equitum* magnificæ & pulcherrimæ *Ædes*, innumera denique alia & publica & privata *Edificia*. Rex vero *Hispaniarum* nascitur non eligitur: inauguratur tamen, populoque *Sacramentum* dicit & accipit. *Liberi Regis Infantes* Hispaniarum appellantur. Inter eos *Primogenitus*, qui omnium *Procurator*, *civitatum* & *populorum jurejurando* Rex vivo *Patre* designatus est, *Hispaniarum Princeps* dicitur. Quamvis autem *Regi* *suprema* sit in *omnibus* & *omnia* potestas *liberumque* *arbitrium*: nihil tamen fere deest, nisi *ex XII-VIRORVM* (qui totius Regni *primores* *Senatum Regium* constituunt) *consilio*. Ibi graviorumque *magni momenti*, *plene ventilata* *terminantur*: quæ *celanda*, in *Secretorie Confessu* discutuntur, quem *tantum ipse Rex, Dictator Legionensis, Præses, tertiaque Consilii Regii portio*. Quæ ad *Indias* earumque *gubernationem* *pertinent*, tractantur in *Senatu*, quem *statuunt XII-VIRI* *Senatus Regii, Dictatores* item *Legionensis & Castellani*, cum aliis. Præter hos etiam tres in *Hispania* sunt *Juris Præfectura*, quas *Audientias* vel *Cancellarias* appellant, una quidem in *Castilia*, altera vero in *Granata*, tertia in *Galecia*: unicuique Præses est & *XII* *Senatores*: ab his *Litigantes* sibi minus satis factum arbitrentur, *Controversiæ* ad *Senatum* deferuntur *Regium*. Est denique *Thesavarius Castellanus* sibi se *quatuor* habens *Quæstores*: quorum omnium est *Pecunias Regni* tractare, eamque habere *reddereque* *rationem*. Ducum in *Hispania*, *Marchionum*, *Comitumque* *ingens numerus*. Inter *Principem Asturiarum* & alios, *Duces* invenio circiter *XXIII*. Sunt illi *Friensis, Medana-Revi-Sicci, Alcala, Albuquerque, Scalona, Osuna, Avossi, Bejari, Gandia, Sessa, Insantizgi, Medina-Cæli, Medina-Sidonia, Alameda, Najara, Ferie, Segorbie, Sonna, Villa-Formosa, Verragua, Pastriane, Franca-ville*. Sunt & alii, quorum nomina non occurrunt. Quibus omnibus *annuus Census* est *XI*. ad *C Ducatorum* *millia*: Ducibus *Insantizgi & Medina-Sidonia* *summanam* *superantibus* quorum hic *CLXXX*, ille *CXX* habet *millia*. *Marchiones* fere, *Villa-Nova, Astorge, Aquilaris, Denie, Mondejaris, Navaresi, Phiegi, Savie, Velleze, Comares, Camontis, Altamina, Veladra, Viarina, Carpij, Camarassa, Corcesij, Montis-Majoris, Guardia, Montis-Clade las Navas, Poze, Srepe, Tanara, Villa-Franca, Drada, Caveteris, Falcis, Fomesa, Molina, Ceralva, Sefis, Vallis, Zaara, Ardalis, Tarife, Alcanisa*, & alii: potiore parte *Reditus* percipiente ab *X* ad *millia Ducatorum*. *Comites* recensentur plus minus *LXXX*, quibus *annuus Reditus* est ab *X* ad *XXV* *millia Ducatorum*. *Comites* obtinet locum *Bonavense, Alve, Miranda & Oropeza*. Ducatorum *millia*: inter quos *Principem* obtinet locum *Longum*.

Opera publica & privata.
Ratio gubernandi.

Senatores eorumque frequentia.

Longum esset Lectorique tædiosum, quarere hic Vicecomitum, Baronumque numerum: longum Vicariorum, Gubernatorum, Provinciarum Praefectorum: longum quoque Magnorum Magistrorum, Equitumque variorum Ordinum, in Castella quidem *S. Jacobi*, *Alcantara*, *Calatrava*, & *Rhodensium* Ordinum: *S. Joannis*: in Aragonia Cataloniaque ordinis *Montese*: in Portugallia Ordinum, *Militum Jesu Christi* (cujus Magister ipse Rex est amplissimi sane, ut qui annexas habet Provincias omnes in Africa, Asia, Americaque inventas) *S. Jacobi*, ejus qui de *Avis* dicitur, itemque *Rhodensium* *D. Joannis*. Inter familias vero Hispaniae, ut hoc obiter addam, antiquitate prima est *Pacifica*, quam Hirtius in Commentariis nominat *L. J. Pacicorum*, ubi de Corduba agit: ejusque etiam mentio fiat apud Ciceronem lib. vi. Epist. ad Familiares Epistola ad Leporam. Non minus illustres sunt *Meridona*, *Toletana*, *Cerdea*, *Cordonea*, *Livensis*, *Vellensis*, *Pimentella*, *Stimica*, *Henritica*, *Orosia*, *Cordubensis*, *Limensis*, *Gispanica*, *Mondragonea*, alias alii addam, & parcant nobis Senatus illi, si ordinem violaverimus. De Administratione Statuque Politico divisimus: sequitur Ecclesiasticus. Primatus Hispaniae antiquissimis temporibus in Hispanensi fuit Ecclesia, inde vero Toletana, usque ad excidium illud Hispaniae sanctissimum. Toledo enim in Barbarorum potestatem redacta Bracarensis Archiepiscopus ea dignitate est functus, docentibus illud Ecclesiae Bracarensis Archivis. Reperato Christianis Toledo, quum Toletanus amissam dignitatem repeteret, Bracarensis autem semel acquiritam retineret, Contentio orta est, quemadmodum legere est lib. i. Decretal. adeo ut adhuc sub Iudice esset scribatur. Qui porro a temporibus Romanorum & Gothorum in Hispania fuerint Praefules docet Chronico suo i. Vaseus cap. xx. Post ereptas rursus Barbarorum manibus Hispanias, Episcopatus ex Antiquis suis Civitatibus sunt restituti, tum quidam in nonnullis recens instituti. Septem hodie Archiepiscopos Hispaniam habere legimus, iisque subesse Episcopos circiter xl. suffraganeos. Primus est *Toletanus*, Castellae Cancellarius, cui post Reges Regiamque prolem nullus vel dignitate vel fortunae amplitudine cundus. Parent illi Episcopi, *Burgensis* (cui sedes olim fuerat Auræ, unde *Auritanus*, & corrupte in quibusdam Conciliis aliique Actis publicis *Auxitanus* dicebatur, translatus inde *Burgos*, Castellae Veteris Metropolitim, ab Alphonso vi, eo, qui Toletum Christianis restituit, auctoritate Urbani ii p. m. anno c. lxxv. *Cuenae* vel *Cinquentis*, *Cinqueae* vel *Ciguentensis*; *Osmae* vel *Oxomensis* (perperam in Concilio *Oxomensis* *Cordubensis*, (Episcopatus hic antiquissimus & propter Olum Episcopum celebratissimus) *Jaenensis*: *Palentinis*, vel *Palentinus*; *Segovienensis*. Secundus *Hispanensis*. Sub eo quondam xi, hodie iii, sunt Episcopatus: *Malientinus*, *Gaditanus* & *Camaricensis*. Tertius *Compostellanus* est. Episcopatus hujus sedes olim erat *Iria Flavia*, unde *Iriensis*, Opidum Galæciae maritimum, *Padron* vulgo. Translatus autem postea *Compostellam*, dici deinceps cepit *Compostellanus*, vel *S. Jacobi*. Ejus auspicia sequuntur: *Coricensis*, *Placentinus*, *Asturicensis*, *Gamorenensis*, *Salmanticensis*, *Oreocensis* (qui & *Auricensis* & *Aurissinus*, *Orensensis* item) *Tuensis* (vel *Tudensis*, a *Tude* sive *Tyde*, opido Galæciae ad Minium amnem sito *Tuij* vulgo) *Baduicensis* (hodie quocumque *Pacensis*) *Mondoniensis* (cujus sedes olim Ribadeum, vulgo *Mondonedo*).

Quartum *Geranensis*.

longum Vico
 gillorum, B
 ensium Ord
 Christi (cap
 Asia, Amer
 milias vero H
 ninct L. 7. am
 . ad Familias
 as alii addam
 diximus: for
 de vero Tot
 itatem redact
 chivis. Rec
 n semel acqu
 e sub Indice
 arfiles docet
 Eificopatms
 modie Archie
 us est Toletan
 amplitudine
 rupte in quib
 Veteris Metro
 no CID XCVI
 s Oxoniensis
 aenensis: P
 sunt Episcop
 sedes olim
 in poltea Con
 is, Placenn
 uensis (vel T
 hodie quoc
 rnu Geuato

ORIENTE

35

Ad eus nutum sunt Præsules *Almeria* & *Guadixensis* vel *Guaditanus*, olim etiam *Accitanus*; nam quæ olim *Accitana Colonia*, hodie *Guadix* nuncupatur. *Quintus Valentinus*: cui suffragantur *Carthaginensis*, *Origonalis*, *Segorbiensis* (vel *Segobricensis* a *Segobrica*, quæ nunc *Segobia*) & *Balearium Majoris*. Sextus est *Tarraconensis*, obtemperant illi Præsules *Ilerdensis* (vulgo *Leridæ*) *Dertosanus* vel *Tortose*, *Herlæ*, *Barcinonensis*, *Gerundensis*, *Urgellensis* & *Vicquensis*. Septimus denique *Cæsaraugustanus*: eum in sacris agnoscunt *Pampilonensis*, *Calaguritanus*, *Oscensis* & *Balbastriensis*. Nulli subsunt *Leonensis* & *Ovetensis*. Habet & tres Archiepiscopos Portugallia, *Bracarensem*, *Olsiponensem* & *Funchalensem*: subque iis Episcopos *Eborenses*, *Viseensens*, *Guadensens*, *Comumbricensem*, *Portensem*, *Lamecensem*, *Silvensem*, *Ceptensem*, *Lerientem*. De reliquis Episcopatibus consulendus *Valæus*, loco quem indicavi. His omnibus, ut & Abbatibus, Monasteriisque quantifint annuatim redditus, notant curiose *L. Marinæus Siculus*, *Damianus a Goës*, & alii. Ad statum Ecclesiasticum pertinent etiam fidei Inquisitores, in *Sarracenos*, *Maranos* & *Iudæos* primum creati, qui lapsu temporis vires suas & auctoritatem extendere cœperunt in omnes quibus alieniores ab Ecclesia Romana mentes. Habeat & locum hic Notatio *Academiarum*; quæ in Hispania circiter viginti duæ numerantur: interque earum primi loci *Salmanticensis*, *Complutensis*, *Comumbricensis*, *Pincianensis*, *Saguntina*, *Oscensis* & *Ilerdensis*. Hispani felices ingenio, infeliciter discunt; semidocti doctos se censent. Sophistarum *Altus* plus satis amant. In *Academiis* Hispanice magis quam Latine loqui gaudent: voces etiam *Maurorum* non paucas admiscentes. Suo factus ingenique monumenta ad posteritatem raro, rarius ad *Exteros*, ob linguæ defectum, producut. *Firmiter* tamen, suntque hodie non vulgariter docti, qui præclara cruditione lectissimisque scriptis patriam illustrarunt, variisque operibus apud remotissimos etiam clariorem fecerunt. Si *Theologi* postulantur: produbunt *Vigilantius*, *Presbyter Barcinonensis*; *Aquilius Severus*; *Prudentius*, *Episcopus Armentia: Ofius Cordubensis*, *Avirus Presbyter*, *Marcianus*, *Episcopus item Barcinonensis*, *Paulus Orosius*, *Pacianus*, ejusque filius *Dexter*, *Audentius*, *Isidorus*, *Apocalypseos Interpretes*, *Iustinianus*, *Valentina Antistes*; *Leander Hispalensis Episcopus*: *Martinus*, *Præsul Mandovenis*: *Fulgentius*, *Episcopus Carthaginensis*: *Eladius Archiepiscopus Toletanus*: *Isidorus*, *Episcopus Hispalensis*: *Ioannes*, *Gerundensis Præsul*: *Eutropius*, *Valentinus Antistes*: *Franciscus Ximenes Cardinalis* & *Archiepiscopus Toleranus*, *Academiæ Complutensis patet*, qui variis linguis sacra Biblia, *Complutensium appellatione notissima curavit imprimenda*; & alii. Si *Canonici Iuris periti*: *Bernardus Compollellanus*: *Raymundus de Pennya Forti*: *Hugo Barcinonensis*. Si *Iurisperiti*: *Calixtus* 1 1 1 *Pontifex M.* *Fortunius Garcia*, *Gomeffius*, *Didacus Covarruvias*, silentioque minimè prætercundus *Antonius Augustinus*, domo *Cæsar-augustinus*, x 1 1 *vir Romæ Stilit. Iudicandis*, inde vero *Callifano* & *Ilerdensi Episcopo*, *Tarraconensis Archiepiscopus*, *vir Romanarum Antiquitatum* & meliori literaturæ peritissimus. Si *Medici*, licet non patrii, sed insititii: adcrunt *Avicenna*, *Averrois*, *Rasis Almançor*, *Messahallah*. Si *Historici*: *Trogus Pompejus*, *Iustinus*, & alii. Si *Philosophi*, *L. Annæus Seneca*, ejusque filii, *Seneca Novatus* & *Mela*, *L. Iunius Moderatus Columella*: *C. Iulius Hyginus Sotion*: *Ioannes Vivus Valentinus*.

Academia.

Bonarum artium
studia celebra
viri.

Valentinus.
Infans Portug
bus Lullius.
medium produ
tis, Rufus Fettu
maiores, ne ta
minæ collyrio p
conceperat dextr
adfectata quad
lum ipse Maria
secundæ pauco
vent. Advenasi
tem, plebeio et
tus administrat
puræ ab cædibu
minimi loci, vic
Saracenis, poti
cujuscumque lo
rum, Strategem
In caltris famis,
veribusque arm
quam non u
que contenti
his nec male fo
apud se nata, tu
Mel, Mala, Med
Castaneas, Glyc
ma, Minium, Pu
adperfos, Alab
biam Tinctorum
tum ab Indis a
Africis, Americi
Valentinus

Valentinus. Si Mathematici: Pomponius Mela: Abrahamus Cacutius, Alphonfus Rex Castellæ, Henricus, Infans Portugalliæ, Henricus Marchio Villenensis, Arnoldus Villanovanus, eiusque Discipulus Raimundus Lullius. Si Oratores: præter Senecam, Portius Latro & M. Fabius Quintilianus. Si denique Poetæ in medium producendi: sistent se Sextilius Hena, LL. Annæi Seneca & Lucanus Patruelles, M. Valerius Martialis, Rufus Feltus Avienus, Aurelius Prudentius, Damasus Pontifex M. Iuencus, Arator, Cælius Sedulus. *Mores.*
 Iamiores, ne tædium pariam, omitto. Hispanis natura calida est & sicca: color subfuscus, cui iuvando Fœminæ collyrio plurimum ex Cerussa Minioque utuntur: duriora & bene compacta membra. Magna mortales omnes superstitione superant, ad ceremonias, adulationes, amplos titulos populis aliis duces. Animi concepta dexteritate singulari tacendo, simulando, dissimulandoque celare norunt. Graviter servent cum adfectata quadam severitate: quæ facit ut odium sustineant nationum omnium, gravissimum, quemadmodum ipse Mariana prædicat, atque individuum magnorum imperiorum adsecram. Mulieres non admodum secundæ paucos pariunt: priscas Romanas æmulantes, Vino plurimum abstinent: raro se conspiciendas præbent. Advenas inhumaniter excipiunt. Apud Exteros alter alterum colit, veneratur, laudat, extollit: Nobilitatem, plebeio etiam, si quo potest modo, concilians. Iustitiæ cultores maximi: Summis, Mediis, Imis æquale plus administratur. Facit Magistratum industria, ut pauca, imo nulla ibi sint Latrocinia. Plerorum manus paræ ab cædibus aliisque flagitiis. Nemini impune est, qui vel sacrosanctas Leges, vel quemcumque, etiam minimi loci, violare fuerit aulus. Inquieti magna semper moluntur. Pulsis intestinis hostibus, profligatisque Saracenis, potissimas Orbis Terrarum partes suis Regibus acquirere student. Vbi duotresve convenerint, cuiuscumque loci & conditionis, de Rep. gravissimisque rebus disserunt, ad enervandas Hostium vires vias quærent, Strategemata excogitant, mille Machinas fabricant, suisque Ducibus, siquid utiliter inventum, aperiunt. In castris famis, sitis, laborum patientissimi. In acie conflictuque major illis ars quam ferocitas. Levi corpore, verbisque armis induti Hostem facile sequuntur, facileque, quum opus, fuga sibi consulunt, nusquam non, tanquam non militaribus operam dantes Meditationibus. In conviviis domi quidem frugales, sobrii, paucisque contenti, foris ciborum, præsertim delicatiorum, appetentiores. Scitis & commodis utuntur vestibus nec male formatis. Hispania autem larga manu confinalibus suis aliisque, remotioribus populis infinita cum se nata, tum etiam aliunde advecta subministrat, Sericum, Lanæ, Pannos omnis generis, Sa, Saccharum, Mel, Mala, Medica, Citrea, Granata, Cydonia, Olivas conditas, Cappares, Vvas, Ficus, Pruna passa, Amygdala, Callaneas, Glycyrrhizam, Anisum, Cuminum, Coriandrum, Oryzam, Crocum, Oleum, Ceram, Alumen, Smegma, Minium, Purpuram, Thynnos, Balenasque salitas, Baccas laurinas, Fructus diversorum generum saccharo adpersos, Alabastrum, Corallum, Aurum, Argentum, Ferrum, Chalybem, Stannum, Cuprum, Plumbum, Rubiam Tinctorum, Argentum vivum, Gossipium, Gemmas item pretiososque Lapidés & Aromata cum ab aliis, tum ab Indis accepta. Pro iis autem omnibus grata quadam commutatione certatim ab Europæis, Africanis, Asiaticis, Americanis accipiunt eas Hispani merces, quas Natura Cœlique & Soli genius ipsis negare solet.

Hactenus in genere Hispaniam descripsimus : nunc postulat Methodus , ut speciatim & per partes eam perambulemus . Variè a variis fuisse divisam in generali descriptione diximus . Nos vero Partium Hispaniæ , quo ordine methodoque ob Hændio delineantur , descriptionem , quam poterit us fidelissimè , proponemus . Eam sex Tabulis absolvit , hoc ordine . In prima describitur *Portugallia* , in secunda *Biscaya* , *Guipuscoa* & *Legio* . In tertia *Castella Vetus & Nova* . In quarta *Andalusia* , ubi & *Conventus Hispanensis* & *Gades* . In quinta *Valentia* . In sexta *Aragonia* & *Catalonia* . *Portugalliam* , quæ primo loco offert , *Lusitaniam* Veteres dixerunt . *Lusitania* autem Ptol. & aliis , quæ Apiano *Lisiuma* , nomen impostum tradunt M. Varro & Plin. ab *Lusi* Liberi filio , *Lysaque* cum eo bæchante : Lusitaniam enim dici , tantamquam *Lusi* regionem . Marcianus putat *Lusitaniam* appellari ab fluvio cognomine , qui nunc forte *Tagus* *Portugalliam* quidam sic nuncupatam voluit a *Portu Gallorum* . Andreas Resendus , cuius sententiam sequuntur alii docti , *Portugallie* appellationem manasse notat a *Portu Cale* . Cæterum *Portugallia* hodie , si terrarum longitudinem ab Meridie Septentrionem versus spectemus , major est quam *Vetus Lusitania* : sibi ab Occasu in ortum , longitudinem , minor . *Portugallia* vero hoc ævo versus Boream excurrit supra Confluentes Minium Aviamque ad Opidum usque Ribadaniam , in Avie ripa positum : qua parte Galæciam spectat : ductaque hinc in ortum Linea ad Mirandam usque ad Durium collocata : inde vero Meridiem versus recto fere progressu facto ad ostia Anæ fluvii , quo latere *Castella* , *Extremadura* & *Andaluzia* est confinalis : ad Notum & Occidentem Atlanticum respicit Oceanum , adeo ut ambitus ejus censetur esse *CCCCXXC* milliarium . Optimum in hac regione Aëris temperies , ac Cæli serenitate atque ubertate præstat . Abundat Vino , Oleo , Malis autem Citreis , Amygdalis , Melle , Cera . Ac fructus quos hæc regio producit bonitate antecellunt fere omnibus qui in locis finitimis nascuntur . Et quamvis Incolæ non tantum Frumenti ex agris suis colligant , ut ipsis victum sufficiat : tamen ex Gallia & Germania quantum opus habent , advehitur . Plurima alit hæc regio *Artemisia* , Equos imprimis magno numero , tanta velocitatis agilitatisque , ut vento conceptos fabularetur , imò crederet Antiquitas . *Portugallie Regnum* primum circa annum *MDCC* initium habuit . Ad id enim usque tempus sub Hispaniæ nomine censetur . Primum Regum Lusitanorum Progenitorem Falli commemorant *Hennocum* Ducem Lotharingæ , Comitem Limburgium , virum animo magnam manuque promptum : qui Latibus in Hispaniam translatis , *Tyresiam* duxit *Alphonso* vi *Castellæ Legionis*que Regis Filiam , accepta in dotem ea Galæciæ Lusitanizque parte , quæ nunc *Portugallia* : quam non ita pridem ipsemet sua virtute ex *Saracenorum* & *Maurorum* servitute vindicarat . Defuncto circa annum *MDCCXII* Patri successit *Alphonso* tunc qui *Portugallia* se Ducem appellans , Regis titulum ab exercitu accepit anno *MDCCXXXIX* , victoriam consecutus in Agro Orichiensi contra *Ismarium* , & alios , natuor *Saracenorum* *Maurorum*que Reges : quinque Scutorum insignia facti monumentum posteris relinquens . Successerunt huic recta fere linea *Sanctus* , *Alphonso* II , *Sanctus* II , *Alphonso* III , *Dionysius* , qui primus *Algarbiorum* Regis Titulum usurpare cepit .

Regio.
Nomina unde
deducta.

Situs.

Cali temperies
& soli fertilitas.

Imperium majorem.

r partes ear
 ero Partum
 erir us fide
 ortvgallia, i
 & Conventu
 timo loco
 omen inposi
 m dici, tan
 e forte Tag
 tiam sequun
 ie, si terra
 ab Occidu
 entis Miniu
 ducta que hi
 fere progre
 otum & Oce
 rium. Optim
 , Malis auren
 fere omnibu
 ant, ut ipis
 hac regio An
 gularetur, im
 usque temp
 morant Hen
 m : qui Lan
 accepta in do
 virtute ex Sa
 t Alphonfus
 toriam conse
 ges : quinque
 metibus, Al
 urpare cepit
 Alphonfus

SEPTENTRIO
 REGNI PARISIENSIS

Dispartica sunt 17 1/2 a un gradus Comperencia
 Militaria Germanica quodam 15 1/2 a un gradus respicit

Alphonſus IV, Petrus, Ferdinandus, Joannes, Eduardus, Alphonſus V Africanus cognomine, Joannes II, Emanuel, Joannes III, Sebastianus in Africa interfectus, Henricus primo Cardinalis, & Antonius: quo, quod Norſus dicitur, pulſo, ut proximus hæres Regnum occupavit Philippus II Hiſpaniarum Rex, Emanuelis per Iſabellam primogenitam Nepos: cujus hodie Filius Philippus III feliciter Hiſpaniæ quanta quanta eſt, imperat. Portugallia Metropolis eſt Olyſſippo, ut ea dicitur in antiquis & probatæ fidei M. Varronis, Plinii, Antonini, Melæ exemplaribus. In vulgatis enim nunc Olyſſippo, nunc Olyſſippo, item Olyſſippo, aliisque modis ſcribitur: hodie Liſbona, vel incola proferunt, Liſboa. Emporium eſt reliquis Orbis terrarum nobiliſſimis concenſendum: Divitiis ſupermodum adfluens: Mercium peregrinarum, quæ ex Aſia, Africa, America adferuntur, Promptuarium celeberrimum. Situs ad Tagi fere Oſtium amœniſſimi commodiſſimique: amplum, quodq; ſua magnitudine Montes quatuor totidemque Valles (nam olim multo erat minus, unumque tantum, ut quidam tradunt, Collem occupabat) complectitur. Ex parte, qua mari alluitur, Portus diſtinguitur xxxi, qua Continentem reſpicit xvi: Turribus per Murorum gymrum lxxxvi munitur. Tempſa, quæ Græcis Parochiæ xxv, numerantur: præter hæc plurima ſunt quæ Monachis, Anachoretis Veſtalibusque ſunt attributa. Olyſſipponem, ut Matrem agnoſcunt, Trans-Taganæ: Eboræ Plin. & alius, Eburæ Ptol. quæ vulgo hodie Evora. Begia vulgo Beia, vel Bexa: olim Pax Julia, Antonino & Ptol. Serubal, olim, ut opinatur Cluſius, Salacia: quæ tamen Varrerio Moraliquæ puratur Alcaſar de ſal in Algarbiæ regione. Almada, Ptol. Cetobrix: Antonino Cetobriga. Cis Tagum haud procul Olyſſipponem Aquilonem verſus Caſcale Opidum eſt ſitum. Propius ad urbem accedenti Bethleem occurrit, opidulum. Sunt ibidem Leiria, Tomar, Guarda, non ignobilia, neque obſcuri nominis Opida. Haud procul Tomare viſitur Cæce, Celium Antonini eidem. Albuqueram ad flu. Tagum, patriam ſuam Damiani Goëſius, ſic diſtanti putat tanquam Alwikercke, Alanorum Faum: ingenioſe, & vere. Hæc olim Ierabrica Antonino. Inter Mondam & Durium Conimbrica hodie Coimbra, olim caput Regni Portugallia. Viſeum vulgo Viſeo, Viſenſis civitas in Conciliorum opere: quod opidum hodie Ponte Vouga, Plin. putatur Vacca. Lameca vulgo Lamego meminit Concilium Toletanum III. Inter Durium denique & Minium Braga ſuperbitur ſic hodie dicitur, quæ Bracar Auguſta Ptol. Braccara Auguſta Anton. Auguſta Bracarum Plin. Ab Callis Bracari conditam fama refert, anno ante Chriſtum natum ccc. Auguſtæ cognomen addiderunt Romani Victores. Tam olim celebris, ut conventus hic fuerit ex ſeptem Citerioris Hiſpaniæ unus, unde urbes xxxvi, auctore Plinio, jus petere conſueverant. Fluvii ſunt Anas ſive Guadiana, Tagus, Mondeguſ, Durius & Minius: horum duobus leberriſſimi, Tagus & Durius. Portugallia ab Occaſu & Meridie Atlanticum reſpicit Oceanum, qui præter Piſce quos abunde ſuppeditat, plurimas eaſque maximas commoditates præbet. Huic copias ſuas omnes, ut debet, ita & acceptas fert, ac grata memorque beneficia immortalia agnoſcit, illum in meliore ratione aut illium, qui Nilum ſuū Vetuſtas, dignatur, quod hujus ope & merito merces undecunq; terrarū importatas accipiat, eo per & nullius indiga, turſuq; quibus ipſa copus abundat, per navigia exportet, lucri cauſa terras nō accellat perire.

Flumina.
Maris commo-
ditates.

Præter Portus
flans. Monte
de Sordedus, oli
la Nemora, in
Compruque in
ſignavit. Magn
ſcribit Valde
quinque Colle
rat etæa plus n
ſiam ocinge
modochia, N
genitas habent
triale, nuper i
ſorū fortiffimi
ſis patientiffimi
one, hoc eſt ſe
ni, ac Navigati

Portugallia
um Arvumque
vio inter Ame
Occidentem pro
ignobiliffimum
ca, Baltarda, R
que avehunt
quos opinatu
turque qua
annum ruina
ctatur, uti ſcribi
anales, datus fu
Portugallia ac

Præter Portus autem quos supra recensuimus est Portus *Setubal* xx Milliarib. Olisippone Austrum versus distans. Montes hic pauci, iique non magni, ut sunt quos incolæ vocant *Serra de Monchiquo*: de *Chaldecasao*, de *Sordedus*, olim dicti *Montes Luna* &c. Sunt & hi plerique Lucis Nemoribusque confiti. Sunt etiam *Silvæ* & denique *Nemora*, in quibus Hispaniæ Principes venari solent. In Opidulo *Bertheem*, templum est D. Virgini dicatum, sumptuque incredibili extructum: Emanuelis Lusitanæ Regis Monumentum, quod dum viveret sibi ipse designavit. Magna tamen Operi accessio facta ab Ioanne III Emanuelis Filio. Suntque in Interamni Portugallia, ut scribit *Vasæus* præter Ecclesiam Bracarensem Metropolitanam, & Portugallensem Cathedralē, atque alias quinque Collegia, plusquam centum triginta Monasteria, quorum pleraque reditus habent amplissimos; præterea plus minusve cccc lxx Parochiales, ut scribit quidam. Certe in parte quæ Bracarensem agnoscit Ecclesiam octingentæ recensentur. Ex qua te fertilitatem & Religionem antiquam Gentis facile agnoscas. Taceo *Podochia*, *Nolocomia*, *Orphanotrophia*, *Turres*, pulcherrimas ædes, hortos amœnissimos, & ejusmodi *Academias* habent in hoc Regno *Ebora* & *Coimbra*. Prior ab Henrico Cardinale Lusitanæ, ejusdemque Civitatis *Alentege*, nuper instituta. Altera etiam instituta nuper a Ioanne III Portugalliæ Rege. Sunt Lusitani omnium Hispaniarum fortissimi, veloces, agiles, mobili corpore levique, ut facile & fugiant hostem & insequantur: prompti, laboriosissimi, patientissimi. Sunt & eo ingenio, ut magnifice de se & rebus suis sentiant; atque ipsi dicuntur se vivere ex opinione, hoc est se sustentari potius eo, quod se esse putant, quam eo quod reuera sunt. Rei Navalis sunt peritissimi, ac Navigationibus ad incertitas Regiones toto Orbe notissimi; Mercatorum commerciis ditissimi.

Algarbia.

Ab Portugallia hoc tempore *Algarbia* regnum pertinet. Hæc ab Arabibus nomen accepit, significatque *Campanum* Arvumque felix & uber, in quo omnia ad commutationem necessaria. Linea autem cujus initium ab *Ana* terminatur inter *Amnes* qui vulgo *Vaiaron* & *Carei-vas*; finis autem ad *Opidulum Odefeiza*, id est ab Oriente versus occidentem protracta, separat *Algarbia* regnum ab ipsa Portugallia, omnium Hispaniæ Regnorum minimum inegobilissimum. Comportantur eo ex variis Hispaniæ partibus secundo *Anæ* decursu *Vina* omnis generis, *Æca*, *Baltarda*, *Romana*, & ejus classis alia; quæ porro navibus imposita in Galliam, Inferiorem Germaniam, atque avehuntur. *Opida* habet *Balsam* Ptolemæo; *Plinio*, *Antonino* & *Pomponio Melæ*, quæ hodie *Tavila*, ut aliquis opinatur: *Ossonobam* *Plinio* & *Antonino*; quorum ille *Lusuriam* cognominat, *Ossonaba* est *Ptolemæo*, ut videturque quæ nunc *Silvis*. Fuit etiam ibidem ad *Sacrum Promontorium* *Vtbs Lacobrigæ* *Pomponio*, cujus *amnum* ruinæ ruderaque visuntur prope *Lagos* *Opidum* maritimum, in *Vico*, qui Lusitanica *Lingua* *Lagoa* vocatur, uti scribit *Vasæus*. *Algarbia*, Constitutus initio in dotem ab *Alphonso* x Legionis Rege, ut præci referunt *Annales*, datus fuit *Alphonso* III Portugalliæ Regi, quum filiam *Beatricem*, quam ex *Pellice* genuerat, in dotem duceret. Natus ex eo conjugio *Dionysius*, qui primus *Algarbiorum* Regis titulum usurpare cepit. Sed Portugallia ac de *Algarbia* hæc sufficiant, ad reliquas Hispaniæ partes transeo.

Portus
Montes.
Silvæ.
Opera publica.
Sacra.

Academia.

Mores.

Mercumonia.

Regio.
Unde dicta.
Situs.

Opida.

Imperium regio.
rum.

Biscaya

Regio.
Unde dicta.

Situs.
Cæli temperie.
Solifertilitas.

Animalium va-
rietas.

Imperium majo-
rum.

Opida.

Biscaia Ioanni Gerundensi Episcopo a Bastulis Bæticæ antiquis cultoribus nomen trahit. Hi enim cum primum ex Libya in Hispaniam Bæticam concessissent, a Mauris loco pulsi in Galæciæ montes confugerunt, ibique domicilia statuentes nomen gentis retinuerunt, ut *Bastulia* ab eo tempore dicta sit, quæ nunc *Biscaia* nominatur. *Biscaia* a nonnullis *Viscaia* appellatur, quæ vox ad Vasconum nomen proxime accedit. Hispaniæ regio est ad Oceanum Montibus obsita. Temperatius in ea Clementiusque Cælum, quam in reliqua Hispania. Magnis enim Montibus circumdata nec frigore nimio infestatur, nec calore nimio torretur. Regio Arboribus, quæ navibus fabricandis idoneæ, referta. Novit hoc præter alias Provincias tota Hispania, cui integræ nonnunquam classes hinc subvehuntur. Castanearum, Nucum, Pomorum quæ *Aurea* cognominantur, Resinæ, Metallorum omnis generis, præcipue Ferri, Nigricæ Plumbi, & aliorum rerum feracissima. Vino carenti potum subministrant Poma saporis optimi, pressa. Animalium hic Terrestrium, Marinorum, Volatilium: Fructuum, omniumque, quæ vitæ hominum commodius agendæ necessaria, ingens copia. Quam *Biscaiam* hodie dicimus, habitaverunt olim *Cantabri*: latius tamen quam ipsa *Biscaia* patet, occupatis etiam locis iis, ubi nunc *Guipuscoa* & *Navarra*. Populi celeberrimi multorumque scriptis decantati. Hi vitam nullam sine armis esse existimabant. Omnibus Hispaniæ populis subactis, & in populi Romanæ potestatem adductis, soli cum *Asturibus* aliisque conregionalibus vinci non potuerunt. Debellavit tandem ferocissimam gentem, bello fere quinquennali fractam & defatigatam, C. Cæsar Octavianus Augustus ipse contra eos reliquosque Romanis nondum parentes profectus. Subjugavit autem *Cantabros* *Viplanigrippæ*, cæterorumque Legatorum quos secum duxerat, industria & fortitudine. Est in *Biscaia*, præter aliud opidum nobile *Bilbao*, sic dictum, ut quidam opinantur, quasi commutatione literarum Hispanis familia *Belvao*, id est *Bellum vadum*. Condidit *Didacus Lopeus de Hazo*, *Cantabrorum* Princeps anno a Christiano nato 1130 ccc, aut circiter. Tria cum primis hoc opidum commendant, Situs oportunitas, Annonæ copiam mirabilisque Negociorum Hominumque varietas & multitudo. Situm est in loco plano duobus ab *Mari* *liaribus*. Per hoc Opidum in reliquam Hispaniam importatur, quidquid Anglia, Gallia, Belgica mittunt, per idem ipsum exportatur quidquid cum iisdem aliisque Regionibus communicandum censeat Hispania. In perire hic est Cives, qui soli quotannis sua pecunia tres quatuorque naves ædificari curant. Ab altera parte opidulum habet in ora maritima *Portugalleste*, vulgo nuncupatum, a quo rivus quidam, maris ingens bellum, non solum in hanc urbem usque: sed in ipsas etiam domos influit. Hoc importari atque exportari parvo negotio, vilique precio, varia Mercium, aliarumque rerum genera indies videre est. Sunt etiam in *Biscaia* portus nobilissimi. Nec est cur Piscium ullum genus requirat, cum & optimos habeat, & quanto magis re velit, eosquerecentes. Margaritas item marinæ non negant conchæ, sed quæ ignobiliores. Gens *Biscailis*, hilaris, elegans. *Virginibus* *Biscainis* mos, quamdiu innuptæ sunt, nec capillos alere, nec velare.

. Hi enim cum
 montes confi
 mpore dicta fi
 sconom nome
 mentiusque Co
 atur, nec calo
 ter alias Provin
 um, Pomorum
 Plumbi, & ali
 malium hic Te
 s agendæ nec
 uam ipsa Bifca
 que scriptis de
 & in populi Ro
 Debellavit ta
 nus Augustu
 bros Viplani
 ia, præter ali
 ifpanis familia
 anno a Chri
 Annonæ cop
 us ab Mari
 Belgica mittit
 t Hispania. R
 Ab altera par
 aris ingens be
 atque export
 Sunt etiam
 , & quantos
 es. Gens ad
 ere, nec ve
 Stat

Stratim ubi nuperint, caput velant, & victa tegunt in modum galez composita ex linteo coloris aurci, quantum in modum involunt, ut in fronte, veluti cornu aliquantulum extet, Magna hic Hispanis, cum Gallis, Belgis, Anglis, aliisque populis commercia. Lana præcipue facit, ut omnia Fora Locaque ab Emptore Venditore, que serveant.

Commerciorum.

Guipuscoa.

Regio.

Nomina.

Situs.

Cæli temperies.

Sola qualitas.

Guipuscoa Cantabrorum etiam olim erat regio. Nonnulli *Lipuscoam* & *Lipusiscam* vocant: corrupte, ut notat Stephanus Garybayus ejus Incola. Vnde autem hæc appellatio né habeat, non facile dixerim, nisi forte ab *Opiscus* antiqua civitate nomen trahat. Concluditur ad Ortum annte *Vidofore* (qui & *Vidorfo*, *Aldaida*, *Hurra* & *Begoria*, medius inter Galliam & Hispaniam) Pyrenæique montibus; ad Meridiem Navarræ regno, ad Occidentem Bilcaia, de qua modo dixi, ad Septentrionem Mari Cantabrico. Circuitus ejus triginta sex miliarium. Temperata autem maxime hæc Regio est; neque enim sentit frigoris molestias, neque Solis vehementes ardores, Cælo autem utitur humido & inconstanti. Cum vero omnis sit montosa & aspera, non est usq; adeo culta, quæ tamen in ea loca coluntur, valde sunt fertilia. Vineta non habet nisi pauca in parte maritima. Cæterum regio ubi que Ferri & Chalybis ferax, adeo ut nusquam terrarum Ferri major sit abundantia aut præstantia: tantum enim materiae hic effoditur, ut multis regionibus sufficiat. Vulcani officina, Martisque Armentarium videntur hæc ab Natura collocata: tantam ibi videre est non solum Ferri, & Chalybis, sed & factorum Armorum copiam, non immerito *Murus* sive *Propugnaculum Regnorum Castellæ & Leonis* in quibusdam regionis Archivis cognominetur. Scribit Navagierus hoc tractu tantum Ferri Chalybisque effodi, ut singulis annis xxxc millium Libræ catorum inde quantum fiat. Non igitur sine causa Montem ibi scribit Plinius lib. xxxiv cap. xlvi, totum ex Ferro: *Cantabria*, inquit, *maritima parte, Mons prærupte altus, incredibile dictu, totus ex ea materia est*. Collocantur hic Ptolemæo, Pomponio, Plinio, aliisque populi *Oregeones*, *Autrigones* & *Vardali*. Metropolis est *Tolosa* ad Confluentes sita Aravin & Oriam. Sunt & alia Opida; *Placencia*, ubi fabricorum ferrariorum incredibilis copia: *Martico*, vel ut alii scribendum censent, *Monte de Trico*, ab scopulo cognomine, qui Opido imminet: *Fuentarabon* Ptolemæo *Phlasobriga*: *Fanum D. Sebastiani*; olim *Hicuru*, postea *Don Bastia*, & corrupte hodie *Donastion*, idem sonans quod *Druus Sebastianus*. Don enim Cantabris nihil aliud, quam quod Latinis *SANCTUS*, Castellanus *SANTO*. Loca namque in Cantabrorum agris varia plerumque habent nomina, ob linguarum differentias. Aliter ipsi Cantabri, aliter Hispani reliqui, aliter Galli, qui ipsis confiniales, vocant. Situm est hoc Opidum ostium fluminis, quod *Menascus* Pomponio Mela, Ptolemæo *Menosca*, hodie *Rio Gurumea*, vel *Urumea*. *Chalybis* fluvius in his regionibus oritur, cujus aqua ad Ferri temperamentum plurimum valet; adeo ut Hispani non aliam, nisi quæ hujus liquore temperata, adprobent. Ab hoc flumine populus Chalybes Iustinus lib. xlii v appellatos. *Fanum D. Sebastiani* Portum habet amplissimum, non arte humana, sed sagacis naturæ providentia factum, in quo naves ab levitentibus undis ventisque parum faventibus securam & tutissimam inveniunt statim.

Flu. Chalybis.

Portum.

em. Ingressus
quod in Rup
Natura sunt in g
riorum privi
militiam pro
ona: Licet labo
uos *Bacculeas*

Sequitur *Leg*
idam autuma
monas Plinio, P
nissima Regio
quod nomen
re, non video.
re in loco, qui
ic urbe cœperit
is occuparat.
m, qui in Mont
um ortus, hosti
um adversus Ba
que Reges *Leg*
mus Catholic
xorem duxer
principatus ma
to, Sanctia mo
lic tres habent
iam denique C
rugallie nomi
autem occidit
Alphonfus, qui
nebat, recuper
Hispaniæ Imp

bern. Ingressus paret inter duo castella: quorum quod ad Orientem, in edito Monte exstructum, Occidentalio-
 quod in Rupe est; eminentius: & alius. Incolæ iisdem cum Biscainis sunt moribus eademque uruntur lingua.
 Natura sunt ingeniosi, politici, satis exculi, ad allicendum faciles, & qui difficulter cogi possunt, honoris cupi-
 ti, suorum privilegiorum defensores acerrimi, agiles, animosi, ad tractanda omnis generis arma dexterrimi, &
 militiam proclives. Sunt & mulieres admodum robustæ, planeque viragines, corpore bene habito, forma
 bona: Licet laboribus assuetæ; ac idcirco minus arrogantes, Maris accolæ navigationi piscibusque, cum aliis, tum
 quos *Baccalos* appellant, capiendis, magno lucro, dant operam.

Legio.

Sequitur *Legio*, cui nomen ab *Legione* VII *Germanica*, quæ hic olim (Nervæ Imperatoris principatu, ut
 idam autumant) stativa habuit. Hanc Hispaniæ partem qui hodiè habitant, eos plerique voluit fuisse, qui
 Plinio, Ptolemæo, Straboni, Appiano. *Fertonia* etiam mentio apud Prudentium. Metropolis, urbs illa
 missima Regioni cognominis, quæ *Legio* VII *Germanica* Ptolemæo: *Legio Gemina*, Antonino: *Leon* hodie val-
 quod nomen, quæ ab Leonogildo Gothorum Rege malit, quam ab Legione ipsa Franciscus Tarapha deri-
 re, non video. Moralis tradit etiam *Sublanciam* olim dictam, adscribens ejus nominis vestigia etiamnum ex-
 re in loco, qui sesquimilliarum distans Legione, dicitur *Sallinco*. Illud autem memoria dignissimum est, quod ab
 urbe cœperit circa annum 13 CCXVI recuperatio Hispaniæ quam totam fere Maurorum & Saracenorum
 occuparat. Pelagius enim, ex regio Gothorum sanguine, Fasila Cantabriæ Ducis filius, ab Christiano-
 qui in Montes Asturiæ confugerant, reliquit Rex consalutatus, magna strage Maurorum edita, vix Re-
 um orsus, hosti Legionem eripuit: ibique sedem sui Principatus figens, novum Castellum, quasi propugna-
 tum adversus Barbarorum vim & incursiones, extruxit: unde *Comites* deinceps *Castelle* dicti, de quibus postea;
 cæcis autem Gothorum Regum Insignibus Leonem sumpsit Rubrum in albo Campo ferocientem, quo ho-
 que Reges Legionenses utuntur. Pelagium in regno sequutus est Fasila filius; hunc autem Implem Al-
 onsius Catholicus, Petri Cantabriæ Ducis filius, ex genere Ricaredi Catholici Gothorum Regis oriundus:
 uxorem duxerat Ormifendam Fasila sororem unicam & hæredem. In Alphonsi familia posterisque Legio-
 principatus mansit usque ad Veremundum, Regem Legionis XXI V: quo, anno C15 XX sine successore de-
 cto, Sanctia Soror, Ferdinando Navarreo, Castellæ Regi nupta Legionense regnum ad Castellanum translu-
 tic tres habens filios, *Sanctium* quidem Testamento Castellæ Regem; *Alphonsum* Legionis & Asturum:
 tiam denique Gallicæ (quæ ab Conjugis Majoribus acquisita Comitatus ad illud usque tempus fuerat) &
 rugalliæ nominavit. *Sanctius*, divisionis paternæ impatiens, fratres, *Alphonsum* quidem regno deturbavit. *Gar-*
 autem occidit. Quum jam *Sanctius* circiter sex annos regnasset, & ab Vellido per fraudem esset obrunca-
 tus: *Alphonsum*, qui Toleti apud Maurorum regem exsul vixerat, non solum Legionis, quod ex Patris voluntate
 nebat, recuperavit: sed & Castellæ, Galiciæ Portugalliæque regna est consequutus. Huic successit Alphonsum
 Hispaniæ Imperator nuncupari meritis. Sed de his satis,

Mora.

Regio.
 Nomina.
 Urbs Legio Ge-
 mina.

Imperium majo-
 rum.

Castella Vetus, & Nova.

174

*Regio unde dicta.
Veteris Sisy.*

CASTILIA sive *Castella* (cui nomen ab Castello, quod Pelagius Rex, Legionem ab Mauris recuperata, ut Propugnaculum, contra hostes exstruxerat) quondam *Baradua* dicta fuit. Hanc duplicem faciunt Hispaniarum Delineatores, *Veterem & Novam*, *Veterem* circumdant ad Boream Alituria & Biscaia: ad Occasum Portugallia: ad Meridiem Castella Nova, Montibus qui fere per longitudinē Hispaniæ incedunt, intercurrentibus, ad Ortum Aragonia & Navarra. Regio fertilis Frugum, Vini, omnis generis Fructuum, Croci, & Animalium. Castella autem Regno tale legitur fuisse initium. Pelagius erepta rursus Mauris Legionem, Castellum quasi propugnaculum adversus Barbarorum vim exstruxerat, cui qui Præfecti *Comites Castelle* nuncupati, Regem Legionensem, ut Principem diu agnoverunt usque ad Ordonium 11, decimumquartum Altharum, Legionisque Regem: qui quum Comites Procereque Castellæ per speciem Colloquii ad se evocatos obtruncasset: Castellani pessimo scelere indignati, projecto Regum Legionis jugo, ex suo corpore duos elegerunt Iudices Nunium Rasuram & Lainum Calvum: unum, qui Iuridicundo, alterum qui rebus Bellicis præficeret: quorum Liberi horumque Posterii *Comites Castelle* sunt appellati usque ad Sanctium Majorem Navarra Regem, quum bello fortis Cordubam & Tolerum Saracenis eripuisse, Mauros omnes Navarra, Aragonia, Castella Legionem, Portugallia, aliisque Hispaniæ locis exturbasset, rotamque Hispaniam Christiano nomini restituisse, ducta Elvira Sanctii Castellæ Comitissæ filia, Garziaque postremi Comitissæ Sorore & ex Assæ hærede, se dotis nomine non Comitenti, sed Regem Castellæ scripsit, Regnumque ad Ferdinandum filium, Legionis etiam Regem per conjugem Sanctiam locupletatum transmisit. Ferdinando successit filius Sanctius: huic frater Alphonsus: cujus filia Vrraca (nam Stirps mascula obierat) quum, post Raimundum Berengarium Tolosæ Comitissæ Alphonso Regi Aragoniæ nupsisset, Aragoniæ, Castellæ & Legionis Regna fuerunt unita. Metropolis Veteris Castellæ *Civitas Burgensis*, vulgo *Burgos: Bravum*, putatur Ptolemæi. Vrbs antiquissima, multisque rebus insignis, & inter primarias Hispaniæ merito referenda, C L sub se habens minorum gentium Opida: magnis, partim christi commodisque ædificiis passim adornata: Foris venalibus, Plateis, Vicis, Pontibus, Templis, Cœnobiiis omnibus exulta: ob incredibile Incolarum cujuscumque ætatis, sexus, conditionis, industriam & diligentiam memoranda. Circumdant suam Metropolim jucundissimo commodissimoque situ: *Palentia*, ad Carionum marginem sita: *Palantia* Plinio, *Melæ*, Ptol, & Appiano, *Pallantia* Straboni: *Peralantia* corrupte apud Antonium. *Valdole dunt*, Sedes olim Regia: locus in amenissima Pisuergæ ripa, non Hispaniæ solum sed Europæ pulcherrimus: cui quæ Vrbs anteponatur, non invenitur: agro beatus fertili: Forum ibi pulcherrimum & nobilissimumque: cujus ambitus LXXX passuum: quumque multis aliis de causis hac Opidum valde sit nobilissimum, multo tamen magnificentius illud reddidit illusterrimus Philippi Regis Hispaniarum ortus: vulgo *Valdolid*: quod *Vallem Oleti* sunt qui interpretantur. *Pincia* Ptol. *Pincia* Ant. ut censet Clusius. *Simanca* Antonii. *Simanca*. *Carzora* Pt. *Sarabris*, ut *Clusius* videtur: quæ vitiose *Sabaria* apud Antonium. *Sarabrum* tamen esse putant Floriani.

Urbes.

is recuperata,
 alicem faciente
 & Biscaia: ad
 Hispania inco-
 Fructuum,
 auris Legionem
 Castellae nuncu-
 quartum Attu-
 e evocatos ob-
 duos elegerunt
 praesert: quo-
 ra Regem, quo-
 monia, Castellae
 mini restituente
 de, se doris no-
 omis etiam Re-
 frater Alphon-
 losa Comitum
 ropolis Veter-
 isque rebus in-
 a: magnis, pu-
 blis, Caenobii-
 & diligentia
 a, ad Carionem
 te apud Antoni-
 sed Europae
 cherrimum an-
 de fit nobilita-
 tus: vulgo
 nancia Antro-
 men esse puta-
 Florianus

Florianus del Campo & Gomerius Opidum illud, quod vulgo vocatur *Toro*, Latinis *Taurus*, ad Durium fluvium. Non autem postremi hic visitur loci *Salmanica* Antonino & Ptolemæo, *Salmanis* Polyæno: *Salmanica* vulgo. Haud procul hinc ad fluvium, qui vulgo *Gada*, *Civitas Roderici* Comitis, *Ciudad Rodrigo*, quæ ut putat Valæus & Clusius *Myrobriça* Ptol. Celticorum Opidum in Lusitania. Tendentibus hinc verius Meridiem occidit *Coria*, *Caurita* quondam, ut scribit Clusius, *Cauriam* ab Latinis Iunioribus appellari tradit Andr. Schævus. *Cauriæ* versus Ortum ad nonam circiter horam est *Placentia*, urbs pulcherrima: cujus Citria, cæterique arborum fructus, nec non panis candidissimus maxime solent commendari & expeti: *Placentiæ* vulgo. Hæc *Placætia* sub sua ditione Opida amœnissima, in quâ est *Xarabiticium* nemoribus superbiens, & *Pisaro* in Convallibus jacens, velut altare, ut Marinæus notat, in Tectudine templi. Montes *Placentiæ* adjacentes, ab ipsa urbe *Veneriæ* *Plazencia* cognominantur. Quæ *Avila* hodie, Ptol. *Olbula* nuncupatur, ut vult Clusius. Haud procul fontibus *Areva*, *Segobia* jacet, quæ Plin. & Anton. *Segovia*, ut hodieque, Pt. *Segobia*. Vrbs est lanificio & aquæ ductu visitur Romani operis nobilis: in qua, ut Valæus scribit, illud memorabile, quod illic nemo conspiciatur ociose vivere, nemo mendicus, nisi qui per ætatem aut morbum opus facere non possit: quum nulli desit, unde victum querat, aut in quo se exerceat. Quæ nunc *Aranda* ad Durium flumen, *Rhanda Vaccæorum* urbs est Ptol. in Hispania Tarraconensi: *Randa* Antonino ex emendatione Hieronymi *Suritæ*: nam antea *Randaclunna* cum altera emendatione mista legebatur. Quæ incerto scriptori *Exoma*, *Uxoma* Plin. est, qui addit nomen hoc crebro aliis in locis usurpari, *Uxama* per S in antiquo marmore legitur: *Osma* hodie dicitur. Reliquas nominatis a nobis ad potestas Curiosioribus relinquimus. Sed hæc de urbibus & opidis sufficiant: ad Castellam Novam transeamus.

Castella Nova, ad Septentrionem adhærens Veteri, reliquis lateribus clauditur Portugallia, Extremadura, Andaluzia, Granada, & Valentia. Abundat Triticum aliisque fetgetibus, ad utramque Tagi ripam Metropolis Castellæ Novæ *Toletum*, ut Latini vocant: *Toletum* Ptolemæo: hodie *Toledo*. *Toletanos* nonnulli Plinius: *Colonia Toletana* est in Nummis Augusti apud H. Goltzium: Serezolam etiam scribit appetitam fuisse Villanovanus ad Ptolemæum. Centrum est & quasi umbilicus Hispaniæ: Situs clivosi, inæquæ & asperioris, ascensus ambulationisque difficilis. Majorem partem alluit & contra hostes tuetur Tagus, qua Arcticum spectat Polum, muris munitum est validissimis Turribusque cz. Nobilium ingeniorum urbe numerus: Cives admodum sunt industrii. Cum aliis amplissimis ædificiis, tum templo nobilitatis augustissimo, pulcherrimo, ditissimo. Multa Toleti Concilia leguntur celebrata: certe ultra septemdecim numerantur, quot alibi nusquam. Toletum, ut Matrem Reginamque suam veneratur *Madrum*, vel *Madrid*, Aeris situsque saluberrimi. Rebus omnibus abundans gratum nunc est Hispaniæ Regibus Ducibusque, Non procul hinc *Villamanta* est: quæ ut volunt B. A. Montanus, Tarapha & Villano. *Mantua* est Pt. Cætanorum in Tarraconensi Hispania opidum. Quæ vulgo, voce Arabica, Hispanis hodie *Alcala de Henares*, tam certo creditur *Complutum* Ptol. ut latine etiam non aliter in publicis Actis & Monumentis aut

Regio.
Situs.
Soli fertilitas.
Urbs.

scum est in lo
cepta, suisque
Complutum &
antiquam in ri
et insigni con
nominari opin
Cistona l
uis in eum co
blica venio.
eterium S. La
rito certare
eatis. Ampli
& Principu
iam spectans,
am, Collegiu
os Scholæ del
erant ad ipsius
bazæ Statuas si
latium Temple
m variz sunt
trium gratissim
id ibi occurrit,
am jejune pau
que structura
no Italorum in
t Tubos per c
& amplum r
de & fontes
Academia h
mplutum ab F
um & sapientia
Lanificio Seri

Situm est in loco plano, ad fluvium, quem *Henarem* vocant; rerum omnium quibus usus humanus indiget, copia, suisque proventibus adeo abundans, ut nullis aliunde bonis opus habeat. *Segoncia* Antonino inter Complutum & Cæsaraugustam medio fere itinere. *Siguença* nunc appellatur Varrerio & Morali iudicibus. *Almorax* in ripa Tagi scribitur Varrerius & alii esse quæ *Norba Cæsarea* Ptol. *Norbensis Colonia* Plin. Opidum est insigni conspicuum Ponte, veneranda & antiquitatis & maiestatis. Quæ *Talavera* nunc, Livio *Eburam* nominari opinantur Beuterus & Moralis. Sunt hic etiam *Cuença*, *Caucenses* Plin. *Lebazuza*, Antonino *Liberia*; *Casola la veja*, *Castulo* eadem Antonino. *Tagus* flu. Castellam novam irrigat cum aliis amnibus ac rivis in eum concurrentibus: & in ea suos fontes habet *Anas* flu. nunc *Gnadauna*. Sed de his satis, ad Opera publica venio. Quinta Madrito lenca versus Occidentem conspicitur magnificum illud & sumptuosum Monasterium S. Laurentii in *Escoriali* vulgo, Ordinis D. Hieronymi: Philippi 11 Hispaniarum Regis opus: quod Madrito certare potest cum Ægyptiorum Pyramidibus, cum veterum Græcorum Romanorumque Templis, theatris, Amphitheatris, Ludis, Circis: Thermisitem, Balneis, Sepulchris; cum aliis denique variorum Regum & Principum Monumentis. Operi tanto vix quid est par, vix quid secundum. Frontispicium ejus, Occidentem spectans, tribus superbit portis: quarum quæ Media primariaque in Templum augustissimum, Cœnatorium, Collegiumque ducit, quæ ad dextram, in Officinas Monasterio consecratas; quæ ad sinistram in Domo Scholæ destinatas, Quatuor angulos totidem exornant mirabiles arte sua Turres: quas etiam duæ sustentant ad ipsius Templi pedem hinc inde fastu quodam consurgentes: Supra Ostium Templi magnificæ Stylobatæ Statuas sustinent ex Marmore Tophoque sex Israël Regum, pedes altas xv 11. Ad Septentrionem adiacentem Templo adscitum visitur, Regi Regioque Comitatu commodissime excipiendæ paratum. Ad Meridientem varice sunt Porticus: Hortus omnis generis instructus Herbis, Floribusque & plurimis ornamentis: Porticum gratissimis constum fructibus: item Nosocomium, Pharmacopolium, & alia. Quid superest? quid ibi occurrit, stuporem injicit spectanti: ideoque de iis, quæ dicenda restant, silere cum modesta prælat, tam jejune pauca in medium proferre. Est etiam Toleti celeberrimum Palatium ab Carolo v restauratum, quæ structuris regio apparatu exornatum: in quo, præter alia multa singularia, Machina visitur hydraulica; quæ Italorum ingenio fabricata: quæ ex Tago flumine, opera magnæ verfatilis & excavatæ rotæ, aquas in fultu Tubos per canales in summitatem Arcis & Montis artificioso impetu cogit & impellit; ubi unum in loco & amplum receptaculum collectæ in varios arcis urbisque totius usus dilapsæ distribuuntur: quæ rivulos & fontes hortis Magnatum ædibus, Balneis, Fullonibus, Civiumque necessitatibus abunde suppeditat. Academiæ hic duæ sunt, *Complutensis* omnium Disciplinarum Academiæ celeberrima, qua nobilitatum est Complutum ab Francisco Ximeno Cardinali, Archiepiscopo Toletano. Altera *Toletana* Academiæ florens, litterarum & sapientiæ clarissima officina. Disciplinis omnibus Artibusque Mechanicis in urbe Toletano magnus honoris Lanificio Sericoque vitam quærunt hominum millia fere decem.

Flumina.
Opera publica;

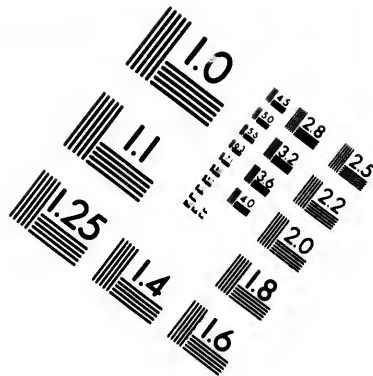
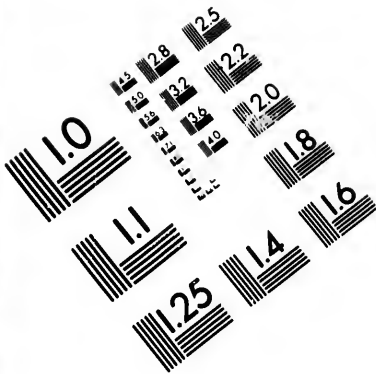
Schola.

Opificia.

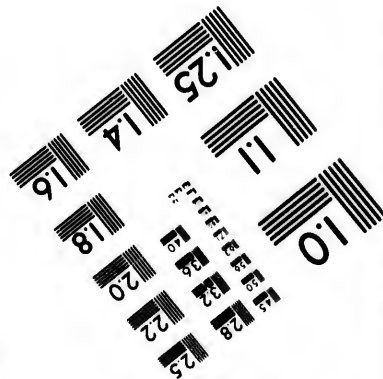
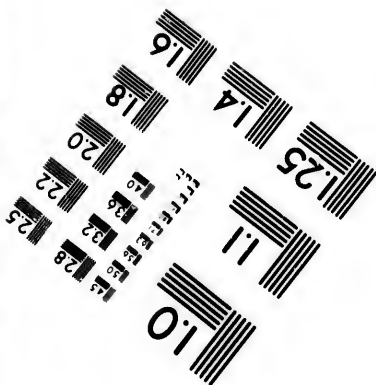
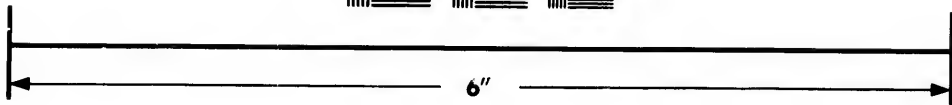
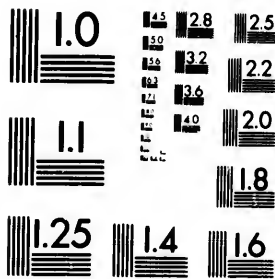
Z

Andaluzia

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

20 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(715) 872-4503

15 28
16 32 25
17 36 22
18 20
19

10
11

Andaluzia, in qua Conventus Hispalensis, Gades.

Regio.
Nomen, & unde deducitur.

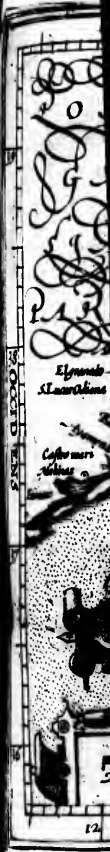
Situs.

Cæli temperies.
Solis fertilitas.

Imperium majorem.

Urbes.

Andaluzia Hispaniæ Baticæ pars, nomen adepra dictaque quondam *Vandalia* putatur ab *Vandalis* Germaniæ populis, quos olim ad hæc usque loca devenisse, multi memoriæ produnt. Sic igitur ut nonnullis nomen penitus rimatis placet, *Andaluzia* appellatur quasi *Wendenhuyis*, *Vandalorum* *Domus*. Marius Aretius *Andaluziam* vocatam auguratur, quasi *Ante Lusitaniam*, mutatis nonnullis litteris. Ad Ortum habet Granatam, ad Septentrionem Castellam Novam, ad Occasum Pacenti Silverique Dicecesibus & Ana Flumine terminatur: ad Meridiem Atlanticum spectat Mare. Hujus præcipua pars *Conventus Hispalensis*. Hic ab Ortu Cordubense territorium, ab Occasu Algarbiorum fines habet: quæ Septentrionem spectat, eam Lusitaniam ditionem attingit, quæ Magistratus S. Jacobi vocatur. Cætera vero Meridiem versus Gaditano Conventu, & Oceano clauduntur. Cælum hic indulgens & felici quadam hilaritate & temperie ridens. Terraque in universo hoc tractu ad miraculum usque, Frumenti, Vini, Olei & omnium generis Frugum feracissima est, quibus longinquas & transmarinas provincias replet. Secundum Plinium Hispania, quacunque ambitur mari Italiæ laudibus proxima: quod de ea Baticæ parte potissimum intelligendum putamus, quæ ad Hispalensem Conventum spectat; est enim Oceano & Zephyri lenibus flabris exposita. Hæc igitur Regio insigni rerum omnium fertilitate luxuriat, eo nomine univèrsi Orbis provincias longe superans: eamque merito Plinius ante Italiæ laudes posuisset, nisi Homo Italus patriam anteferre voluisset. Hic etiam pecorum omnis generis magna copia, sed præcipue Cuniculorum. *Andaluziam* nomen a *Vandalis* habere supra diximus, quod hi a Gothis pulsi hoc loco fedes suas fixerint: quibus postea etiam ejectionis Africam concesserunt. Res ita sese habet: Rodericus vicissimus quintus Gothorum Rex, in quo etiam Regium Gothorum nomen defecit, Comitem quendam Julianum Præfectum constituerat Mauritaniz Tingitanæ: ejusque absentis interea Filia stuprum intulit. Quo pater audito, Saracenos, ex Africa evocavit, justissimum dolorem suum Regis vindicta fatiaturus. Hi anno salutis DCCXIV Duce Muzamisso per angustum Freti Herculei ingressi, biennii spatio totam fere Hispaniam occuparunt, præter Atlures natura loci munitos. Periere tantillo tempore utrimque septingenta hominum millia. Saraceni potiti Imperio, Christianorumque (quantum fieri potuit) Religione extirpata, Regna inter se varie partiti sunt. Primum fecere Cordubæ, quod ipse vocaverit *Abenabibeticum*. Alterum apud Hispalim, Tertium apud Carthaginem novam donec a Ferdinando III his locis pulsi Granatam concesserunt anno MCCXVI: & a Ferdinando VI penitus ejectionis sunt anno MCCCXCIV. Metropolis est quæ *Hispalis* Plin. *Hispalis* Prol. *Hispalis* Silio, *Spalis* Gratiano. Hic die *Sevilla*. Arias Montanus putat *Hispalim* nomen esse Pœnicum, ex *Spila* vel *Spala* deflexum, quod planitiem seu virentem regionem significat. Alii, inter quos F. Tara, ad *Hispalim* Herculis Libyci filium, nomen conditionemque referunt. Ridiculus hic ut in multis Isidorus, qui, quum ab Iulio Cæsare conditam, ex quo ipse & Romanæ Urbis vocabulo *Juliam Romulam* notasset appellatam, a *Palis* suffixis in loco palustri sic dictam memorat.

Urbs ad Bætim Situ amœnissimo excellens, Ambitu magna, Forma fere totunda, Visu pulcra, Templis celeberrimum pulcherrimarum frequentia exulta. Tam multa de hac Vrbe præclara commemorari possent, ut in totum sit inde & tritum vetustate proverbium; *Quino ha visto Sevilla, no ha visto Maravilla.* Cum aliis felicis ingenij alumnijs gaudet, tum Benedicto Aria Montano, nobilissimo & summo Theologo, plurimarum Linguarum cognitione stupendo. Tentantur id Opera ab ipso edita, quæ summam ejus admirationem apud omnes excitant. Metropoli visa, reliquarum Urbium nonnullas indicabo, Ordinis incuriosior; sit tamen, ut quasque Metropoli suæ proximæ primo loco. Offert se quinta ab Hispali leuca *Palatum* vel *Palanla*; quod vulgo *Palacios*, sic dictum ab Arcæ perantiqua, quam lateri habet adhærentem. Via situm, quæ ad S. Lucæ Fanum Fertumque Gaditanum ducit. Huic succedunt *Cabeca*, opidulum in Montium, qui in Meridiem Malagam versus se extendunt aditu situm: & Cabecis versus Libonotum ad tertiam leucam Opidum, quod vulgo *Lebriza*, *Nabrissa* Ptol. Plinius *Veneriam* cognominat. Sicam fuit olim in Ætis æstuarium, hodie octo pass. M. ab flumine obliuato sinistiore Alveo. Conditor perhibetur Liber Patris. Opidulum est peramœnium & pulchrum cum Arcæ perveteri; Agro undique beatissimo circum. Cive nobilitatum est *Ælio Antonio* Hispaniæ rotius Ornamento. Quæ *Carmona* vulgo, *Carmon* Straboni est, *Carino* Antonino, *Charmonia* Ptol. *Marchena* hodie, *Colonia* quondam, inquit Onuphrius ex antiqua basi, *Martia*. Situm est hoc Opidum in Colliculo quodam, ubique planities spectante. Sunt & Andalusæ Opida *Lora* ad dexteram Bætis ripam: *Axalua* vetulstis Lapidibus, tellure Clu. *Flavium Axalitanum* Amb. Mor. ex antiqua item Inscriptione; inter Hispalim est & Cordubam. *Moran* olim Clusio *Arucci*, notantibus Plinio, Antonino & prisco Lapide. *Ossa*, *Orfona* Appiano, *Orfou* Strab. *Urtia* Plin. cui & *Genya* (for. e *Gemina*) *Urbanorum*, *Urtia* in antiquis hujus loci Inscriptionibus; *Urtia* Hirtio, *Epura* ad Singulim fluvium hodie *Xenu* vel *Chenu*, Ptolemeo cluit *Alygis*, *Augusta Firma* cognominatur a Plinio: quod Opidum non adeo magnum hodie tredecim ab Hispali leucis visitur. Inter eandem Hispalim & Cordubam medio fere itinere, ad dexteram Bætis oram *Pena flor*, Ptol. putatur *Illipula magna*, in mediterraneis Turdulorum *Ilipa* cognomine *Italica* Plin. qui Hispalensi Conventui attribuit. Decimo hinc milliari ad ejusdem Fluvij ripam est *Corduba* Ptol. *Cordoua* vulgo: Plinius *Coloniæ Parthiam* tradit cognominatam, quod etiam ex antiquis Memoribus probat *Moralis*. *Corduba* tanquam *Cor Bætis* dicitur Ioanni Gerundenf. Alumnos habuit rei militaris gloria doctrinæque studijs præcellentes. Beata hodie est *Corduba*, præter alia multa bona, fertilissimis Agris Hortis amœnissimis, Aquis etiam saluberrimis: Solum *Cordubæ* vocat aureum Silius Italicus lib. 111

Nec dehis auriferæ cessavit Corduba terra

Quinque leucis ab Corduba versus Meridiem *Mons* est *Major*, vulgo *Monte Major*, *Ulia* existimatur Ptol. Turdulorum in Hispania Bætica Urbs: *Ulia Antonini*. Decem ab Corduba milliariibus *Monte Aureum* est *Montaro* vocatur vulgo: *Epura* creditur Antonini. Male apud Ptolomæum, *Ebura* pro *Epura*, quum illa sit non Bætica, sed Lusitanæ: pejus autem *Riopera* in vulgatis Plinii codicibus, ubi *Federatorum* cognominatur

tur. Hispalim recurro, hincque per Palatium, Alcantarillæ Pontem, Opidaque Cabecas & Nebriffam, *Lucisfri*
peto Fanum. Sic Latini videntur nominasse, quod Strab. lib. 111 sic nominat: quodq; appellatum etiam addit,
Lucem Dubiam: hodie *S. Lucas de Barrameda*. Haud procul hinc quarta fere leuca versus Vulturum, Opidum
 est, quod Hispanis *Xeres de la Frontera* dicitur, quasi Hispaniæ ex hac ora vel initium vel terminus. Hoc Nava-
 glerus in Itin. putat esse quod *Asta* Liv. & aliis: *Hasta* Anto. per adspirationem. *Astam* tamen Mor. scribit ad-
 huc nomen retinere, vel locum illum esse, circa Guadaleten Amnem, qui vulgo *Masa de Asta*. Abrahamus Or-
 telius haud multum abest, quin submersam putet cum Insula Tartesso in Bætis ostio. Centum stadiis a Bætis
 ostio distat *Chipiona* Opidum, Strab. lib. 111, *Caponis Turris*. Ad ostium Lethes fluminis, quod hodie *Gnada-*
lta, vel Arabice *Bedalac*, Opidum est, cui nomen *Portus S. Mariae*, vulgo *Elpuerto de S. Mariae*. Lethen transgres-
 sis occurrit cum aliis *Medina Sidonia*. Meridionaliora versus Frerum petentibus offert se *Conilium*, non ignobi-
 le Hispaniæ Opidum, sex leucis distans ab Gadium Vrbe: illustrissimo *S. Lucæ*, qui & *Medinæ Sidoniæ*, Ducij
 parens. *Conilium* habetur ab Georgio Aultriaci apud Or. *Carteia* Pto. *Tariffam*, quam *Carteiam* quidam opinā-
 tur, ex Tartesso corruptam si quis dixerit, non admodum pugnandum videtur. Non procul inde *Vegetium* est,
 vulgo *Veget*: Opidum exiguum quidem, sed situ opereque clarum: Colli quem latissima undique planities cin-
 git, impositum: adeo ut inde circumquaque prospectus pateat, quousque oculorum acies extendere se potest,
 tam in latam laxamque planiciem locaque compascua, versus Solis exortum: quam in Africæ Montes & oram
 circa Meridiem: nec non in vastum & tumultuosum Oceanum versus Septentrionem & Occidentem. Hic in
 Cautum iter flexentes obviam habent *Mundam*. Sic nominat Opidum Plinius, quod hodie vulgo *Monda*. Pu-
 tant tamen alii antiquam *Mundam* esse, quæ hodie *Ronda Veja*: *Mondam* autem, cujus antea memini, duobus
 inde milliariibus instructum fuisse ab Arabibus, prisco retento nomine, uti mos illis. Sunt autem in diocesi Hi-
 spalensi innumera Monachorum & Virginum Vestalium Monasteria. Longum sit etiam Xenodochia recen-
 sere, cum in una Hispali tantum ultra centum viginti numerentur egregie dotata, ut multa octo millibus aureo-
 rum, nonnulla quindecim millibus annuis locupletata sint. Est vero Hispali ædificiis sacris & templis omnium
 Hispaniæ urbium ornatisima; inter quæ templum Mariæ sacrum, quo nullum habet Christianus Orbis excel-
 lentius, si operis amplitudinem & maiestatem sacra quadam hilaritate & pulchritudine venerabilem & turrim
 summæ celsitudinis, è qua ad statas horas signum datur, editissimo & operosissimo fastigio admirabilem spe-
 ctus, unde in universam urbem & latissime circumjacentes campos jucundissimum prospectus est. Quid Regiæ
 Arcis ornamenta vere Regia describam? qua nullam elegantioris structuræ, aut gratioris Hispani Reges ha-
 bent. Quid sumptuosa Ducum, Comitum & illustrium procerum palatia: quid amœnissimis fontibus & viretis
 ornatas civium ædes memorem? Prætereo antiquos aquarum rivos longe per arcus in varias urbis regiones
 derivatos, & recentiores S. P. Q. H. ingenti sumptu & industria ad Herculanæ vulgo dicta; Columnas dedu-
 ctos & publicæ voluptati dicatos; palultri & uliginosa vastissimæ amplitudinis area, constitis arboribus, in pal-
 chrum viridarium reformata, & latis spatiis in Circi speciem addecursiones & inambulationes relictis.

Regio.
Unde dicta.
Situs.
Cæli temperies.

Solis fertilitas.

Imperium majorum.

Valentia appellationem a sua Metropoli assumpsit, Emporio nobilissimo, venerandaque Antiquitatis. Ad Meridiem Murciam respicit: ad Occasum utramque Castellam: ad Septentrionem Aragoniam: ad Ortum littora ejus pulsant Mare Internum. Fruitur Aere temperiore, ac clementiori Cælo, atque beatiore quam ulla alia Hispaniæ pars: imo tanta Cæli temperie ac Zephyri lenitate Regionem Valentiam gaudere tradunt, ut quocunque tempore, etiam Nativitatis Iesu Christi festo, & Ianuariæ mensis manipulos Incolæ manibus gellant, sicut aliis in locis Aprili & Majo fieri videmus. Magna hujus regionis præstantia, omniumque rerum, ut Sacchari, Vini, Olei: item Triticæ, Orizæ variorumque Fructuum fertilitas, & copia. Habet & Argenti fodinas, in loco quem *Buriel* dicunt, inter Valentiam & Dertolam Reperiuntur & Lapides aurei venis lineolisque interlincti, in loco, qui *Aoder* nominatur. Ad Promontorium *Fmisstratum* sunt Ferri Mineræ: circa Segorbiam Lapidicinarum velligia, è quibus Romam devectoria olim Marmora. In *Prucento* Alabastrum effoditur. Passim Alumen, Rubia, Calx, Gypsum. Valentiam urbem diu Mauri tenere longa ducum serie: oppugnata sæpe ab Aragonum regibus, donec Rex Iames post longam obfidionem tandem ejus potitus est, ducemque *Zuen* *Mauræ* cum quinquaginta Maurorum millibus coegit ut secedere & *Deniam* confugere, auro, argento, armis aliaque suppellectile eodem asportata. Desertam hinc modo Valentiam Rex Jacobus colonia missa colere iterum cepit. Coloni fuerunt Cataloni & Aragones, ducesque *D. Berengario Palatiol* Episcopo Barcelonensi: *D. Vidalo Cavellia* Episcopo Huescano: *D. Petro Ferrandis* & *Ac.agra* & *D. Simone d'Urrea* Equitibus. Hi totam urbem inter colonos novos distribuerunt habitandi gratia: cuiusque ratione. Legibus etiam novis Rempublicam ornarunt. Inscripta eo tempore trecenta octoginta quatuor capita familiarium. Ceterum Regni titulum hæc Regio accepit circa annum salutis septingentesimum & octuagesimum octavum, ut *Ortelius* ex *Petro Metinensi*, & *Petro Antonio Beutero* scribit. Historia sic habet: Hisen Rege Cordubæ mortuo ei filius *Alca* nomine sub annum Christi *DCCLXXXVI* successit, cujus patruus *Aodala* Valentiam Dominus ex *Taviar* ad se vocavit alium suum fratrem, cui nomen *Culema* exheredatusque fuerat. Hi duo fratres magnis copiis adunatis profecti Cordubam, nepotem regno expellere conati sunt, prælio autem victi, *Aodala* fuga sibi consuluit, Valentiamque reversus est. Maurorum autem præcipui sese inter patruos nepotemque interponentes, eo rem deduxerunt ut inter ipsos conveniret, ut *Aodala* se Valentiam Regem scriberet: *Culemæ* autem quolibet mense, ex redditibus Valentiam, *Moradini* (pecuniæ genus erat) instruendæ mensæ & adhuc quinque *Moradinorum* millia ad res necessarias præparandas deciderentur. Quibus pactis cum *Aodala* assensisset, primus se Valentiam Regem compellavit. *Valentiam* habitasse quondam præter alios deprehenduntur *Heditani* *Ptolemæo* forte non alii ab *Sedenianis*: *Biscargis*, sic ex membranæ legitur apud *Plinium*. Metropolis ipsorum *Biscargis*, cujus mentio in Nummo Germanici Cæsaris, teste *Hub. Goltzio*: videntur pars fuisse *Heditanorum*, quum in iis *Biscargis* nominet *Ptolemæus*. *Leonicensis* *Plinio*: quorum Metropolis *Leonica* etiam a *Ptolemæo* in *Heditanis* collocatur.

Contest.

VALENTIA

32

OCCIDENS

40

33

MURCEÆ CASTELLAE PARS

MURCIA PARS

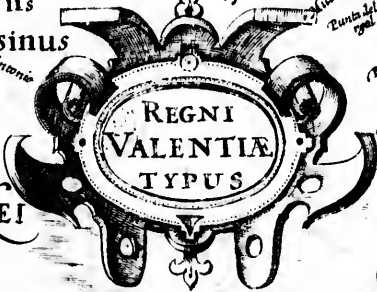
ARRAGONI PARS

Mlicitanus sinus

MARIS

Sucrone: sinus

MEDITERRANEI

Hispaniae Locis

SEPTENTRIONARIO

30

ORIENTIS

41

34

que Antiqui
 trionem Ara
 c clementio
 rilenitate Re
 , & Januaria
 Magna hujus
 que Fructuum
 & Dertolam
 ad Promontor
 devecia olim
 am urbem di
 ost longam ob
 bus coegit in
 Defertam ho
 raciones, du
 D. Petro Ferd
 runt habita d
 trecenta octo
 salutis septim
 Beutero scri
 CCLXXXVII
 n, cui nome
 s, nepotem
 s est. Mauro
 nter ipso con
 Valentia mil
 necessarias p
 pellavit. Val
 dentanis: B
 entio in Num
 Bisargia, no
 nis collocatu
 Concessi

Contestani Ptol. a quibus *Contestania* Hispaniæ Tarracoenſis Regio apud Plinium : horum memoria ſervatur hodieque in Opido *Contayna*, vel ut aliis effertur *Contentania* ad fontem ejus amnis, cujus oſtio adpoſitum videretur Opidum *Oliva* contra Pytiuſas Inſulas. *Lusones*, quos ad Iberum fluvium ponit Appianus in Ibericis Numantinis vicinis : ad Tagi fontes pertingere ſcribit Strabo. *Lobetani*, quorum Metropolis *Lobetum*. Ptolemæo : quam Beuterus ſcribit antea *Turiam*, poſtea *Averſin*, tandemque, ut hodieque, *Albarraz* in diſtanti *Torbolea* Appiano in Ibericis, Saguntinis vicini, a quibus *Turbula* Ptolemæo, *Torres* hodie fortean. *Celtiberos*, ut eos appellant Plinius lib. 111 cap. 111, Pomponius Mela lib. 111 cap. 1 cæterique Latini; qui *Celtiberos* Ptolemæo, quidam Caſtellæ Veteri adſcribunt, plerique Valentia. Inter Regni Iuſius urbes *Valentia*, *Valencia* vulgo, primaria eſt ac ſedes Episcopalis, Regi Romo primordia ſua fert accepta, ut ſcribit Valæus atque alii, quam ab eo Romam appellatam, Romani multo poſterius amplificatam & nobilitatam Valentiam appellarunt, vocabulo idem ſignificante. At Reſendio hæc fabula videretur, qui eam a Luſitanis cæterisque Viriſ militibus conditam & nominatam tradit. Sita eſt in intimo Sinus Sucronenſis reſeſſu ad dextram fluvii *Turiae* ripam. Hæc Moribus & Inſtitutis clara; Diſciplinis liberalibus exulta; Mechanicis artibus nobilis; magnis Ingeniis felix; Pacis Concordiæque Cives inter ſervandæ ſtudioſiſſima; multorum Equitum ſplendore illuſtris; Mercatorum commerciis dives. Silentio non prætereundum quod de Valentinis notat L. Martius Siculus; iis in more poſitum eſſe ſingulis annis, feſto D. Martiæ, fuſis precibus factisque obſtinationibus, ad locum ſupplicii deſtinatum ire, ibique Danimatorum corpora, ſive ſuſpenſa ſint, ſive humi jaceant, ſuſcipere, oſſaque ſparſa colligere; mox autem omnia feretris impoſita ad commune Civibus omnibus ſepulchrum deſecta honorifice, Sacrificiis Orationibusque peractis, terræ mandare. Memoria prodit Petrus Medicus eſſe in hac urbe ſupra decem millia puteorum Aquæ Vivæ. Stetit olim ad ripam *Turiae* ſiniltram, hæc procul Valentia (Strabo lib. 111, Pliniusque 111 cap. 111, mille paſſibus ab Mari ſeparant) *Saguntum* Heditarum urbs Ptolemæo: *Saguntus* Straboni, *Zacynthus* Stephano: *Secundum*, & *Secuntum*. vitioſe apud Antoninum Hodie putatur a plerisque *Morvedere*, ſic dictum, ut quidam cenſent, ab *Muris Veteribus*. *Zacynthorum* *Coloniæ* ſacit Appianus, quidam *Saguntim* Herculis filium conditorem opinantur : ſunt & qui ab *Sagis Ibericis* nomen accepſiſſe volunt. Sicut deſcribit Silius Italicus lib. 1. Sagunti Muris Cæmentata tribuit Livius lib. xx quæ calce durata erant, ſed interlita luſo, ſtructuræ antiquæ genere. Conſtat ex Plinio Saguntinos olim coluiſſe Dianam, eodem ab Zacynthiis ipſorum Progenitoribus, advectam: annis ducentis ante excidium Trojæ *Saguntius* fide & ærumnis inculta, Pomponio Mela. De expugnatione urbis nobiliſſimæ cladeque, quæ ob mirabilem conſtantiam, & egregiam in Romanos fidem incidit in annum ab V. C. 1533 v. M. Livio Salinatore, L. Emilio Paulo COSS. conſulendi Livius lib. xxxi, Polybius lib. 111, Oroſius lib. 4 cap. 14, Eutropius lib. 3, Florus lib. 2 Hiſtor. Rom. cap. 6, Silius Ital. lib. 1, Valerius Maximus lib. 6 cap. 6, Auguſtinus lib. 3 de Civitate Dei. cap. xx, Auſtor de VV. Illuſtr. cap. 42, *Emilius Probus* in *Annibale*, *Cicero* in *Philippicis*, & qui non

Urba.

Ne

Non ignobilis in Valentia loci sunt hodieq; *Segorbia*, *Segobriga* Ptolemæo & Straboni, uti placet Vafæo, Clufio, Caraphæ, Emanuelli Enrico, & aliis: *Segobrigam* habent Nummi Augusti. Incolæ Plinio *Segobricenses*; eos in cæliæ Celtiberiæ ponenti. *Segobriga* tamen Morali cenfetur *Injeffa*, vel *Cabeça el Griego*: cujus fententiæ eft & Joannes Mariana. Hieronymus Surita, ubi fuerit *Segorbia*, dicit fe ignorare. *Segobrica* meminit antiquum Marcor, quod Tarracone. *Denu*, *Dianium* (ut volunt Florianus, Moralis, Clufius) apud Ciceronem & Plinium, qui *Sipendavium* cognominat. *Incibilis* Livii: quæ *Indibilis* Frontino, ubi Annonem Carthaginensium Ducem Scipione fugatum narrat, *Chelva* cenfetur Floriano subdubitanti tamen. Illici Plinio, *Illicias* Ptolemæo, *Illice* Pomponio, *Ilce Coloma* nummis, *Illicitani* etiam Ptol. (unde *Illicitanus Sinus*) hodie aliis *Alicanta*, aliis *Elche*, quæ propius accedit. *Belgida* Celtiberiæ urbs nomen adhuc retinet. *Leria*, quæ & *Hedera* Ptol. (unde *Hedera*) *Liria* hodie eft Clufio & Morali. *Olete* *Orcelis* Ptolemæi Floriano, *Horroela* & *Oriola* Gomecio eft & Clufio; *Zamora* Nebriffenfi. *Byerra* Livii & Ptolemæi; hodie *Bejar* Beutero & Vafæo; Clufio *Villena* eft. Quæ Strab. vel *Satabis* antiquis Lapidibus, teftè Clufio; hodie Floriano iudice, *Xarva* cluit. Fluvios habet *Regio* multos, inprimis vero *Turiam*, quem Pomponius *Duriam*, *Doviam*, Ptolemæus nominat. Incolæ hanc vocem *Guetalibiar* fervarunt, quæ vox aquam puram fignificat. Magnas hic fluvius commoditates, inprimis per quæ fluit adfert. Est & *Sucro* fluvius, *Xucar* novo nomine dictus. E montibus hic oritur Orofpedanis. Valentia duos Montes, quibus nomen *Mariola* & *Penna golofo* (Rupem cupedinariam Latine diceret) in primis, quibus Stirpibus rarioribus Herbisque variis abundant, quotidie magnus Medicorum & Herbariorum numerus ex diverfis Hispaniæ partibus confluit, Nunquam non rari quid ibi fe offert. Valentia urbs antiquitate mirabilis eft, ibique ad noftram ætatem multa perdurant antiqua marmora, Romanis infcriptionibus infculptis, quarum quædam videri apud Beuterum, Ambrosium Moralem, Hotomannum in Cæfaris Ephemerides, Clufios, poffunt. In urbe Saguntæ nunc *Morvedre* Theatrum & fcena, aliaque multa Antiquitatis veftigia, ut *Sedra* Sergiorum, L. Galbæ, Sergii Galbæ & aliorum ejus gentis, ex quorum Lapidibus conftructum eft *Cæcium* fratrum Trinitatis. Academiam habet Valentia celebrem. Præter hanc in regno Valentia eft & *Academia Gandaina*, quam non ita pridem erexit Illuftriffimus Gandiæ Dux, ut ibi præcipue Patres Societatis Iefu, ad in feipfum quoque contuliffè fertur, philofopharentur. Valentia quod ad adminiftrationem Reipublicæ pertinet, facile omnes antecedit Hispaniæ Civitates. Ager hujus urbis maxima ex parte Gète è Mauris oriunda, præternum five ævum fermonem ac fere vitæ morem adhuc retinente, colitur. Illud autem non omittendum quod M. Tullius in Valentia laudem protulit oratione in Verrem ultima: *Valentino: um* (inquit) *hominum honestum teftimonio*. Multum Byffi hoc in regno paratur. *Valer* & *Valentia* commercio (ut fcribit Olivarius Valentinus) *mercatorum maximo*. Nam inde exportantur *varie & multe mercès*, inprimis *holoferica tele fere omnium colorum & fila ferica ex vermicibus, panni optimi in Infulas Baleares & Siciliam & Sardiniam, & in panni vocantur contracti, ex mercimoniis*. *nam inde Oriza, Saccharum albedine admirabili, vva paffa & Ficus, nec non & fructus Saccharo conditi.*

Regio.
Unde dicta.

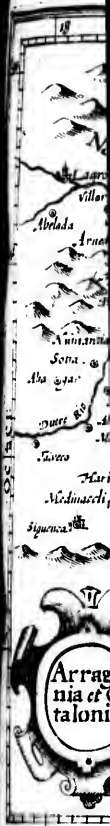
Situs.

Soli qualitas.

Imperium majorum.

Urbs.

Aragonia vel ab *Aurragonibus*, Hispaniæ populis teste Laurentio Valla; vel a *Tarracone* antiqua civitate Antonio Nebriffensi & Valæo placet, nomen accepit. Alii ab *Aragone* fluvio qui illic ortus Iberum fluere perhibetur. Nonnulli ab Herculis *Ara Agonalibusque* Ludis derivant: quod si verum, mirum tantum obstinatumque apud Veteres scriptores de *Aragonia* esse silentiū. Huic Regno adhærent ad *Carragorū* Navarra; ad *Vulturnum* Catalonia; qua Africo exposita, Castiliam spectat, qua Aquiloni, Pyrenæos habet montes. Regio ut plurimum aspera, & sicca est, maxime versus Pyrenæum, unde ad multum itineris spatium nullo habitations reperitur: sunt tamen hic Valles nonnullæ feracissimæ optimi Frumenti, aliorumque; Fructuumque mirum in modum ab aquis adjuvantur. Hujus Regni primum Regem omnium Scriptorum Calculi nimirum faciunt. Hic factus est Rex Aragoniæ anno Christi 1135 v. 1. Sed de Origine Regni Regumque Aragoniæ, Valentiniæ & Cataloniæ, a quibus & quomodo initium habuerint; deque unione eorum, legendi Rodolphi Sanctius Historiæ Hispanicæ Parte 1. cap. 1111, Lucius Marineus Siculus lib. 1111 de Regibus Hispaniæ alii. Metropolis & Regni caput *Casaraugusta* Plinio aliisque, *Cæsarea Augusta* Ptol. Nominatur læpe in Numismatibus Veterum. Hodie *Carragoça*, Academia nobilis. Conditorem ejus ferunt Iubam Mauritaniam Regem, & ab eodem *dybim* appellatam, quasi *subæ Domum*: postea vero, priore repudiato nomine *Cæsaris Augusti*, nomen illi finitum. Sita est in ripa fluminis Iberi, loco plano, ex quo Iberus insigni ponte lapideo longoque (cujus etiam Strabo facit mentionem lib. 111) trajicitur. Urbis autem situs Soleæ Calcei formam refert. Portas habet quatuor ad totidem Mundi partes spectantes. Validissimis muris cincta, crebrisque Turribus probe munita. In urbe Reges Aragoniæ ab ejus Archiepiscopo, qui Primus Regni, Diadema soliti accipere Civitates reliquasque Latini, Ptol. & Plutarcho in Sertorio; hodie *Huesca*: Cives ejus *Oscenses* Cæsari nominantur: *Oscensis* Aragoniam meminit Livius lib. 22 1 v: *Estosca* mendose vocatur Velleio Paterculo, ubi Sertorium interemium scribit. *Tarassona* Civitas apud montem Caci, quam a Tyriis & Aufoniis conditam fuisse nonnulli opinantur. *Jacca*, jacet in convallibus, Iacætanorum quondam sedes, *Calajuta*, in campeltri loco, ex ruinis nata Bilbilitanis, quæ multis aliis Antiquitatum monumentis, medio Milliarum Hispanico ab hoc opido hodie visitur, in Colle, quo vulgo *Bambola* vel *Baubola*. Cingitur Mons ille in orbem fere ab *Salone* flumine, quem situm *Bilbilis* tribuitur lumnus ejus & Civis (vide lib. 1 Epigr. 1 x 1 1.) Valerius Martialis lib. x Epigram. 1111. Sic Paullinus ad Antonium *Bilbilis* acutis scopulis pendentem prodit. *Bilbis* Ptol. corrupte. *Augusta Bilbilis* cognominata Martiali, quemadmodum & in multis Veterum Numismatum Inscriptionibus. Sunt & alia Aragoniæ oppida: *Barbastrum*, Arcubus ferreis nobile: *Bortina* Ptol. *Bortina* Antonino, ut nonnulli censent. *Monson* in Regni situm umbilico, ad Cingæ ripam, cui Collis imminet, a quo nomen Opido: Conventibus Regni Aragoniæ, Valentiniæque & Principatus Cataloniæ celebris sedes: Vulgo *Monçon*, fertilis agri & aprici sit

ARAGONIA & CATALONIA

187

SEPTENTRIONIS

quicquid civitate
Iberum
um, mitum ta
harent ad Ca
Pyrenaeos hab
eris spatium h
rumque; Fru
rum Calculi
Regumque Ar
legendi Rod
gibus Hispan
ape in Num
gem, & ab eo
nomen illi fu
que (cujus eti
orras habet qu
ates reliqua: O
: Ofeensis Arg
ium scribit. T
tur. Tacca, jac
itanis, qua
ur, in Colle
Bibli tribuit
paulinus ad A
ia cognominat
fent. Monim
ibus Regnor
gri & aprici fir

Fraga, inter Ilerdam & Cæsaraugustam: *Gallica Flavia* Ptol. *Galicum* Antonino, ut Varrerius cenfet: Alii *Galicum* locant, ubi nunc *Zuera*, in cuius agro vetustorum Pavimentorum vestigia visuntur. *Gurrea* olim *Forum Gallorum* Antonino inter *Cæsaraugustam* & Pyrenæos. *Ajerbium*, in cuius solo quondam stetit creditur *Ebellinum*, Antonino cum aliis nominatum. *Orgella*, *Orgellum* Aimonio, *Orgia* forte Ptol. Opidum haud procul Sicoris fontibus fuerunt & alia Opida, sed quæ diruta, quorumque nulla hodie vestigia. Inter illa non ignobilis *Calagurris* *Nassica*, alia ab ea quæ in Navarra. Cives ejus *Calagurritani* nominantur ab Cæsare 1 belli civilis Commentario: eorumque corporis sui custodes habuisse Augustum notat Suetonius in ejus vita cap. x. l. x. Plinius *Nassicos* cognominat. Fluvii hic sunt *Iberus*, *Gallego*, & alii.

Catalonia.

Regio unde ducta. **C**atalonia vulgo *Catalumna* sequitur. Nomen illi impositum putat Volaterranus ab Gothis & Alanis, *Catabendama*que esse *Gothalaniam*. Beatus Rhenanus lib. 1 Rer. German. *Catalaniam* arbitratur appellatam a Catts & Alanis, qui junctim in eam Hispaniæ portionem proruperunt. Alii ab Castellanis, antiquis Hispaniæ populis, qui hisce locis sua habuerunt domicilia, denominatam judicant. Sunt etiam, qui nuncupatam *Cathaloniam* tradunt ab Othogero Cathalone: de quo multa præter alios, Marinæus Sculus lib. 1 de Reb. Hisp. & L. Valla de Ferdinando Aragon. Rege lib. 1. Hæc Pyrenæis montibus, Mari Mediterræo, fluminibusque Ibero & Cinga terminatur. Regio ipsa ut plurimum sterilis est, ac magis Fructuum quam Frugum abundans, & silvestrium quam domesticorum. Metropolim habet hodie *Barcelonam*, urbem pulcherrimam quæ in Maris Mediterræi littore sita meram redolet antiquitatem, complures servans rei probandæ lapideos vestros. Conditor ejus fertur a plerisque Hispaniarum inlustratoribus Amilcar Barcha cognomine, filius Annibalis Carthaginensium Ducis: qui victa classe, a militibus in crucem fuit sublatu: pater autem Annibalis magni istius Imperatoris: *Barcinonæ* Ptol. *Barcinus* Paullino: *Barcelona* Iornandi. *Faventia* etiam quondam, testatur Plinio. Laudat hanc Urbem multis verbis Marineus Sculus Rer. Hisp. lib. x. l. 11, qui & situm ejus describit lib. xv. Fuit olim multo minor, quam hodie conspicitur, ab littore maris uno fere itadio remota. Habebat portus quatuor, quæ totidem Mundi plagas, spectabant, æquo fere omnes spacio inter se distantes, quæ adhuc ipso pene umbilico urbis visuntur: cæcata gerentes Capita Bubula, altæ pacis, ut nonnulli volunt, & quietæ agriculturæ symbola. Lapsu temporis bis prævalidis muris superbisque turribus est cincta, inque tantam paullatim magnificentiam excrevit, ut multo merito Caput hodie cenfetur Cataloniæ. De Barcinonis Comitibus eorumque origine consulendi Rodericus Toletanus lib. v. l. de Reb. Hisp. cap. 111, & L. Marineus lib. 1. x. Sequuntur hanc *Tarraco*: *Tarracônæ* Ptol. & Strab. *Tarragona* hodie. Urbis olim tam celebris, ut potiori Hispaniæ parti nomen dederit. Maritimarum opulentissima Melæ lib. 11. *Vicqua*, *Vicque* vulgo, vel *Vich*: *Ausa* Ptol. *Authetanorum* Urbis, *Girona*, *Geronda* Plin. & Ant. *Tortosa*, quæ *Dertosa* Pt. *Dertosani* Populi apud Plinium

Situs.
Soli qualitas.
Urbes.

Lerida, quæ Ptolemæo, Steph. & aliis *Ilerda*, Ilergetum Vrbs. Situs ita delineatur ab Lu. lib. 4. bel. Phar.

Colle tumet modico, lenique excrevit in altum.

Pingue Solum tumulo; super hunc fundata vetusta

Surgit Ilerda manu: placidis prælabitur undis

Hesperios inter Sicoris non ultimus amnes:

Saxæus ingenti quem pons amplectitur arcu,

Hibernas passurus aquas.

*Emporia Siliio lib. 111. Polybio lib. 111, & Ptol. Emporium Stephano: Empurias vel Ampurias vulgo. Blanda Poin-
onio & Ptol. Blandæ vulgo, ut volunt Benterus, Florianus & Navagierus. Manresa, quam Florianus, Athanagi-
us ab Livio vocari censet. Rosa, Rosæ vulgo: Rhoda Livio: Rhode Stephano, Rhodope Str. Rhodipolis Ptolemæo. Coli-
bra, Liberiæ Ptol. Livio & Plin. vicus magnæ quondam Urbis, & tenuæ magnarum opum, addenti, veltigium; Cli-
berre Tabulæ Peutingerianæ. Alii tamen *liberrim* non *Colibriam*, sed aliud Opidiū volunt; *Salsulas* Poldus: *Eunam*
Olivarius: *Illam* Mercator. Fuit & ubi nunc Catalonia, quondam *Iulia Libyca: Cinniana* Antonino; *Deciana* Ptol.*

Sed de Hispania quæ dicta sunt hæcenus, sufficiant. Nefas fit autem non adscribere, Coronidis quasi loco,
præclarum hominis Galli de Hispania Testimonium: quod quidquid in ejus laudem & commendationem huc
atque a nobis variorum indicio prolatum, tanquam per *Anacephalaosin* succincte nervoseque repetitur. Gal-
lus cujus meminimus, Latinus est Pacatus, qui Panegyricum doctissimum scripsit Theodosio Imperatori, His-
pano. In eo sic inter alia loquitur: *jam profecto constabit, eum Principem declaratum qui & ab omnibus legi debuerit
ex omnibus. Nam primum tibi mater Hispania est: Terris omnibus Terra felicitior: cui excolende atque adeo ditande
impensus, quam ceteris Gentibus supremus ille Fabricator Rerum indulgit, qua nec Austrinis obnoxia estibus, nec Ar-
bibus subiecta frigoribus: media fovetur Axis utriusque temperie: que hinc Pyrenais Montibus, illinc Oceani aestibus,
ubi Tyrrheni Maris litoribus coronata, Natura silentis ingenio, velut alter Orbis includitur. Adde tot egregias Civitates;
adde culta incultaque omnia, vel Fructibus plena, vel Gregibus: adde auriferorum opes Fluminum; adde radiantium Me-
talla Gemmarum. Scio Fabulas Poetarum, auribus mulcendis repetas, aliqua nonnullis gentibus attribuisse miracula, qua
sunt vera, sint singula: nec jam excutio veritatem: Sint (ut scribitur) Gargara proventus læta tritici; Menavia memo-
rum Armenio: Campania censeatur Monte Gaurano: Lydia prædicetur Anne Pæto: dum Hispania uni quidquid lau-
datur, adsurgat. Hæc durissimos Milites; Hæc expertissimos Duces, Hæc facundissimos oratores, Hæc clarissimos Vates parit:
Hæc Judicum Mater, Hæc Principum est: Hæc Trajanum illum, Hæc deinceps Hadrianum misit Imperio: Hunc te debet
Imperium. Cedat his Terris Terra Cretensis, parvis Jovis gloriata cunabulis; & geminis Delos reputata Numinibus; &
ultimo Hercule nobiles Theba. Eidem constare nescimus auditis; Deum dedit Hispania quem videmus.*

Aa iij

QUANDO-

Lectori.

QVANDO QUIDEM nobis solis nati non sumus, sed quantum quisque potest ad commune bonum tantum a beneficentissimo generis humani conditore & parente ab illo exigitur, justum existimamus opus hoc Geographicum, cuius hic partem damus, ad Republicæ utilitatem quam possum maxime accommodare. Est autem Geographia in legendis historiis ipsque retinendis facilius notiorque usus & utilitas, quam ut meo documento aut commonefactione sit opus, sed alia est ejus & multo præclarior dignitas, si recte quo valeat dirigatur, nimirum ad Politici Regiminis cognitionem plurimum conferet, si locorum non situs tantum, sed & natura sive legitima conditio describatur, quod alioqui etiam Geographi officium postulat. Nam ut suæ professioni non satis facit Pictor, qui hominem aliquem juxta membrorum proportionem delineat, verum neglectis coloribus & Physionomicis signis ejus naturam & affectus non profectitur, ita veluti mortuum cadaver Geographicum figurabit, qui locis tantum juxta suam symmetriam positus nullam eorum ad invicem rationem politicam assignaverit. Quapropter hoc summo pere curandum duxi, ut quæ in singulis regionibus est dominiorum locis appendentium natura & ordo, eam convenienti distributione ipsis tabulis præfigam, quo politicæ distributionis & rerum publicarum studiosis aliquid nostræ confectio possint. Quod si in multis sit imperfecta & deficiens, aut etiam alicubi erronea conscriptio nostra, non miraris Lector: non enim Recump. formæ per singulas ditiones scriptæ extant, neque mihi eas passim pervestigare est integrum, sed quatenus ex historiarum inspectione deprehendere potui, saltem formam aliquam & rudimentum politici status collegi, unde rei propolitæ, rationem & ordinem intelligas, ac quod in tua regione deest erit supplere possis, & castigare, quod si facere non gravaberis, ac mihi communicare placuerit, tuo id nomine atque honori in castigato tabulæ frontispicio acceptam referam. Idem si quisque in sua patria præstiterit, nemine credat quantum emolumenti studiosis omnibus ex Geographia sit accessurum.

Itaque cum tria præcipue sint in administratione regnorum, principatarum, & provinciarum consideranda capita, videlicet, Status Ecclesiasticus, Politicus & Iustitiæ iurisque administratio, primum sub regionis in tabula descriptæ titulo, quot in ea regione sint status politici membra recensere juxta earum dignitatis ordinem tibi observatum. Deinde in nobilium, locorum distinctione (quando penes nobilitatem præcipuum est regimen) eos locos primum enumerabo qui Principi sunt feudales, deinde & liberos, idque ordine a summæ nobilitatis gradu descendendo veluti Ducatus, Comitatus, Baronias, Dominia. Tertio in quas Præfecturæ regio sit divisa. Atque his tribus politicum statum sufficienter declaratum iri existimo. In Iustitiæ administratione notandæ erunt diæceses juridicæ, superioresque Senatus ad quos fit appellatio. Demique in Ecclesiastico statu primum Archiepiscopi, si qui sunt, tum eorum suffraganei Episcopi, & qui præterea alii suffragantur ordine ponendi erunt. Hæc omnia enumerare studium quidem est, verum cum deficiente ma-

rentia in paucis
singula autem
gradus & u
tudinis nu
inde paralle
in generalit
tabula nomi
& domini
Quoniam
ordine, & p
em ordine si
hoc est Turn
e equitris c
fuger, id est n
um assecutus.
ones, aut P
uicciardinus
sed princip
lis Comes, L
juxta quem
ferentia, sed
tinuas differ
em tradam, a
is ordo eleg
epus aut ar
merit, pluri
magna, infig
nem suam sig
Georgii ora
et, dicendo: E
kiam, Eccles
erit, nisi tot
a opus est ha

tertia in paucis id detur, præstabo, quod potero, ut saltem patriæ cultores ad meliora perfectiora que provocem. Singula autem loca numeratibuntur, ut in subsequenti tabula continuo inveniri possint, prior numerus gradus & minuta longitudinis continebit, qui in latere Boreo aut Meridiano, Tabulæ quærentur, posterior longitudinis numeros habebit, in Occiduo aut Orientali latere quærendos. Ab horum terminis, hinc meridiana inde paralleli latitudinis ductu ad communem eorum sectionem & locum propositum pervenies. Quæ vero in generalium tabularum indicibus sunt, eorum situm inde petere oportet. Quod si quæ nomina in subjecta tabula non reperiantur, id Chorographi qui camprior delineavit factum est vitio, propter quod principatum & dominiorum designatio omittenda non erat.

Quoniam autem penes nobilitatem est regionum dominium & regimen, utile & jucundum est ejus graduum ordine, & proprias cujusque condiciones internoscere. Summus ejus gradus est Imperatorius aut Regius, quem ordine subsequuntur Dux, Comes, Baro, Tribunus militaris, quem *Banderheer* vocant Belgæ, quasi *Beneh* hoc est Turmæ, quam sub suo *Baniere*, hoc est signo equestri dactat, Dominum. Post hunc est Eques auratus, hoc est equestris ordinis dignitatem adeptus, quem Galli *Chevalier*, Belgæ *Redder* vocant. Postremo loco est *Freiger*, id est nobilis scutatus, qui insignia quidem nobilitatis gestat, verum ordinis dignitatem publicam necquam affectus. Jam Comitum tres sunt gradus, qui in primo est a Gallis *Viconte* dicitur, hoc est, ut opinor, *Procomes*, aut Princeps Comes, qui cæteris apud ducem suum dignitate & privilegiis præstat, quem Lodovicus Guicciardinus Burgavium hodie dici vult. Et fieri potest hunc Comitum ordinem eo diminutionis dilapsum esse, sed principio excellentior fuit ejus dignitas, ut mox ejus descriptio indicabit. In secundo gradu est Provincialis Comes, *Landgrave* Belgice. In tertio Marchio, *March grave*. Hi sunt præcipui Nobilitatis gradus atque ordines, juxta quem regionis cujusque dominium distribuitur. Sunt & aliæ quædam in his gradibus subdivisionis differentia, sed quæ privilegiis magis quam regiminis forma distinguuntur. Ejus porro ordinis quem recitavi præcipuas differentias & condiciones, quemadmodum in Gallico quodam libello, inscripto: *La division du monde* præcipue tradam, ab ima nobilitate aliorum graduum creationem deducens, unde illorum proprietates & regiminis ordo elegantissime elucescunt.

Eques auratus, inquit ille, sive *Chevalier* ex scutato nobili, ex *Escuyer*, sic creabitur. Si diu hic bella secutus arma tenuerit, pluribus conflictibus interfuerit, atque unde ordinis statum honeste sustinere possit habeat, sitque magna, insigni ac divite familia, tum in aliquo conflictu duci exercitus aut strenuo & generoso equiti petentem suam significationem, & finito conflictu ipse ducem aut equitem dictum accedet, præsensque in nomine Dei S. Georgii orabit, ut sibi ordinis insignia donet. Quo ille audito gladium suum educet, terque supplicantem percutiet, dicendo: Ego te facio equitem (*Chevalier*) in nomine Dei & S. Georgii ad fideliter conservandam Fidem, Libertatem, Ecclesiam, Viduas & Pupillos. Quod si vero supplex etiam si strenuus, sit tamen pauper, admittendus non erit, nisi tot illi redditus annui assignentur ac donentur, quot ad ordinis honorem & dignitatem conservandum opus est habere. Atque hic primus est ab imo nobilitatis gradus.

Tribunus

Tribunus militaris, seu *Banderheer*, ex equite aurato fiet, si diu secutus bella fatis terrarum ac redituum possidet, ad tenendum & stipendiis alendum 50 nobiles, hoc est unam *Bendam*, quæ ipsius signum equestre in milia sequatur. Nemo enim signum sive vexillum erigere potest, nisi qui turmam hoc est *bendam* 50 ut minimum Nobilium stipendiariorum suo sumptu adducere potest.

Baro ex equite aurato, aut etiam Scutato Nobili creati potest, quando ille in suo Dominio quatuor Castellanas habentes jurisdictionem altam, mediam, & bassam (ut vocant) possidet, tum enim Rex illi conferre potest vexillum Baronatus. Caterum hoc illi conferri non potest, nisi rebus in bello fortiter gestis. Itaq; ex primo consuetu equestris sit ordinis, ex secundo Tribunus militaris, ex tertio Baro.

Comes ascendendo sequitur, & quidem primo *limitaneus*, quem *Marchionem* hoc est *Margrave* vocamus. autem talis creati potest, qui duas aut tres Baronias in uno Ducatu conclusas possidet; Creari autem potest suo Duce in cujus ditione eas possidet.

Comes Provincialis deinde, id est *Landgrave*, fieri potest, qui quatuor Baronias uni Ducatui inclusas habet quem Dux in Comitum creat, aut etiam Rex per Ducis instantiam aut permissionem.

Viconte, *Princeps Comes*, fieri potest qui tenet quinque Comitatus aut plures in uno Ducatu comprehensos junctim sitos, Et potest a Duce in magna solemnitate permisso Regis creati. Quod si Rex ipse præsens adsit honorabilior fit principatus.

Dux ex Comite qui futurus est in primis in Regno in quo coronandus est, possideat, quatuor Comitatus Principales, & in quolibet horum habeat alios quatuor Comitatus, sive Baronias illis quatuor Comitatus de & clientela obstrictos, sic jus Ducalis dignitatis consequendæ liberum habebit. Coronandus est autem a Rege vel Imperatore cui subiectus est, galero margaritis & gemmis preciosissimis exornato, in florentissima civitatis ditionum urbe, idque in magno conventu Principum virorum, Ducum, Comitum, ac Baronum solemnitate festo celebrato, quemadmodum in coronatione Regum consuetum est.

Qui *Rex* futurus est, necesse est, ut quatuor Ducatus inter se coherentes & continuos sibi subiectos habeat & in quolibet Ducatu civitates quatuor, in quas ipse solus Dominium habeat. In qualibet etiam harum Comitatum Archiepiscopum unum, sub unoquoque rursus horum decem Provincias Episcopales. His dotatus etiam natusque Dominiis & dignitatibus Imperatoriam Majestatem tanquam suam superiorem adibit, aut ad se veniat honorifica legatione invirabit, & efficiet quo ab illo coronetur.

Recentior autem hæc eligendi Regis cæterorumque Principum lex esse videtur, quamdiu enim vegetationes, Goti, Wandali, Longobardi, aliaque plures suos secum Reges adducebant, non ex ampla terrarum possessione regiam dignitatem meriebantur, sed ex viribus populique adducti multitudine. Nec Ducum autem qui primum a Longino Exarcho Ravennateni anno Domini 569 & mox a Longobardis institui consueverunt, alius fuit delectus, quam pro fortitudine, & rerum gerendarum prudentia: Adde quod Paulus Augustinus testatur, Duces Comitescque principio ab Regibus ea lege gentibus civitatibusque præfectos fuisse, ut quæ

res ex usu esse dimitterentur aut mutarentur. Neque vero dictæ creandorum Principum leges, cum hæredita-
 tas terrarum possessiones emetiantur & postulent, condi potuerunt, quamdiu temporario tantum beneficio
 Ducatus Comitatusque a Regibus & Imperatoribus conferebantur. Quapropter licet præcisè ejus instituti
 tempus indicari nequeat (nullam enim ejus notam adfert Gallicus ille libellus) tamen sub Ottone II Impera-
 tore, aut circa annum Domini millesimum, vel paullo post eam constituendarum confirmandarumque di-
 stinctam rationem a Monarchis ordinatum fuisse omnino est verisimile. Enimvero usque ad Ottonem secun-
 dum pro sua quisque Princeps potentia & ambitione, ad majorum dignitatem, regiamque Majestatem aspira-
 vit sic ex uno Lotharingæ Regno quod a Rheno, ad Scaldim usque extensum, mari Frisico terminabatur, &
 Lotharii Lodovici Pii filii erat, post plura sunt nata, videlicet transjurana Burgundia, quod a Jura mon-
 tibus Alpes usque extensum totam Helvetiam, Rauracos, Allobroges, & Burgundos transjuranos complecte-
 bat: & Provinciæ Regnum quod simul partem aliquam Burgundiæ ac Sabaudia comprehendebat, & po-
 appellatum est Arelatense, cujus etiam hodie Trevirensis Elector Archicancellarius appellatur, Regnum
 Lotharingia quod Lotharingiam nunc dictam, & deinceps reliqua inter Rhenum & Scaldim usque ad
 Frisicum continebat, & olim Aultrasia regnum vocabatur. Rursus hoc ipsum Lotharingia Regnum Ca-
 lvis, & ejus frater Lodovicus inter se partiti sunt, utrobique Regis titulo servato. Omitto alia eodem
 pro imperandi Libidine orta regna. At vero Otto II Imperator Lotharingiam ablato Regni nomine in
 Ducatus, Comitatusque distinxit, veluti membris è corpore divulsis & distinctis, ut habet Cuspinianus,
 divisione anno 981 primum ejus quæ nunc est Lotharingia Ducem constituit Carolum Lotharii Regis
 fratrem, ut latius tractat Richardus Wassenburgius. Ab eo tempore videtur arbitraria illa Regnorum
 principatuum erectio defecisse, Monarchis nunc omnia ad stabile imperium componere cogitantibus, quod
 partium imperii, quemadmodum in homine membrorum ad caput proportionem & harmoniam maxime
 est. Ut ergo in Principatibus & rerum administratione ordo aliquis perpetuo servaretur, tandem eo fere
 tempore has leges dictas excogitatas fuisse arbitror.

habes Lector totius nobilitatis distinctos gradus, & dignitatum differentias. Tam observa in unoquo-
 Regno quo modo Provinciæ pro illorum ratione sint divise, quomodo regimen & universitatis guber-
 natio, & qua portione in hos gradus sint distributa, quod cuique sit proprium officium, quæ cujusque ad
 Regem & præcipue ad Caput sit habitudo & necessitas, videbis insignem harmoniam ad pacem & tranquil-
 litatem, ad robur & potentiam, ad divitias & factum, ad virtutem & sapientiam, ad Regni majestatem, ad
 Regni extensionem, ad instabilitatem, ad declinationem & interitum, aut quocumque alio tendentem,
 sunt administrationum rationes variaz. Quæ minus recte succedere videris, aut judicaveris, unde id pro-
 pter contemplant, quæ item bona & successu felicia invenis, causam illorum disquire, sic optimam poli-
 tiam in Regnorum administratione speculaberis, atque utilissime prospereque Geographica tractaveris.

Quo autem meliore methodo in hanc speculationem ingrediatis , hic subjungam tanquam fundamentum univrsi hujus negotii: De Politico statu regni Galliaꝝ compendium , quod meo rogatu vir nobilitate & eruditione clarissimus D. Dominicus a Burmannia in ornamentum hujus operis, & studiosorum gratiam scriptum communicavit, cujus exemplum in aliis quoque Regnis, & Rebus-publicis viros doctos sequi maxime oportum esset, quo omnes administrationem Reip. varietates in contemplationem duci possint.

DE POLITICO STATV

REGNI GALLIÆ.

GALLI omnium scriptorum judicio populi sagacissimi ac bellicosissimi optimum sibi politicæ statum constituere conantes, Monarchiam Regalem elegerunt. Natura enim ita comparatum videbantur, ut unum aliquem excellenti dignitate plus revereantur & metuant homines, quam coactum aliquem merum delectorum , qui tempore commutantur. Ratio quoque ipsa præscribit in omnibus rebus unum aliquem velut ad caput atque fontem necessario confugiendum, & rem esse plenam incommodi atque periculi cum plures simul imperium obtinent. Quinetiam exempla testantur Monarchias, etiam si vel inter Principum , vel alio quoquam humano casu fuerint immutata, diuturniores fuisse & tranquilliores, quam Optimatum vel Popularem statum; ut in Assyriis & Ægyptiis & Parthis, imo ut propioribus exemplis utantur in Britannia, Hispania, Galliaque nostra videmus, quibus sane provinciis nullæ aliæ Respublicæ temporis incoginitate conferri possunt. Fit vero plerumque, ut Optimatum status, qui Aristocratia dicitur commutetur in Oligarchiam, quæ paucorum est dominatus, quando ex Optimatibus & primis Civitatis pauci quidam velut conjuratione facta, honores & emolumenta omnia inter se partiuntur, & suas privatim fortunas multiplicare student, neglecta communi utilitate, quam solam & in primis curare debebant. Alterum genus quoque ad promiscuum vulgus pertinet, & Popularis Status, seu Democratia dicitur, semper habitum est tumultuosum, & periculi plenum, & viris præstantibus inimicum. Prudentissime ergo Galli populi ab omni tempore uni magis, quem ex virtute & justitia æstimabant cæteris præcellere, quam vel pluribus ac præcipuis populi vel multitudini rei summâ commendandâ esse censuerunt, prout & singularis aliquis, qui solus rerum potest, facilius aut promptius incommodis & periculis mederi potest, quam multi simul gradu & dignitate res. Neque vero effrenatam in Regem suum transtulerunt potestatem, sed certis legibus & conditionibus optime limitatam aut constrictam, ne tyrannidi ullus locus detur, ut in progressu ostendemus. Cæterum tammodum nihil in humanis actionibus stabile est ac perpetuum, sed cuncta vel temporis lapsu collabunt vel sæculorum pravitate immutantur, sic in Gallia quoque licet idem semper status, hoc est Monarchicæ Regalis fuerit, non omni tamen tempore eadem gubernandâ Reipub. ratio fuit; quam omnem ab initio constituti Regui breviter ac dilucide, quantum ex variorum scriptorû lectione assequi potuimus, ordine exponere

Gallia priusquam a Romanis in Provinciam redigeretur is fuit, ut neque universa unius Imperio regere-
 neque singulae civitates vel in Populi vel in Optimatum potestate essent, sed ita divisa fuit, ut pleraque Op-
 timatum consilio regerentur, quae liberae dicebantur, caeterae Reges haberent. Omnes quidem id institutum
 habebant, ut certo anni tempore publicum gentis Concilium agerent, in quo quae ad summam Reip. pertinere
 debebantur consulerent. Civitates autem 64 Tacitus libro 3 numerat, hoc est ut ex Caesare intelligitur, Regio-
 nesque non modo lingua moribus & institutis, verum etiam iisdem Magistratibus utebantur, qualis ipse mul-
 tocius Eduorum, Avernorum, & Rhemorum Civitates praecipue commemorat.

Reges vero vel Regulos potius Galli eos tum appellabant, qui non ad tempus, ut civitatum Magistratus, sed
 perpetuum regium imperium quantumvis exiguis finibus obtinebant, quos immutata temporum consue-
 tudine Duces, Comites, Marchiones nominavit.

Hi Reges non haereditarii, sed a populo propter Iustitiae opinionem eligebantur, neque habebant infi-
 nitum, solum & effrenatum imperium, sed certis legibus ita circumscriptum, ut non minus ipsi in populi,
 quam populus in ipsorum ditione ac potestate essent, ut fere illa regna nihil aliud nisi Magistratus perpetui vide-
 rentur. Nam multos nominat Caesar privatos, quorum tamen parentes ac majores Regnum obtinuerant. Op-
 timatum ergo & delectorum autoritate, quibus eam potestatem populus permittit tanquam freno coercerentur,
 quae optima Reipub. forma, teste Platone, Aristotele, Polybio & Cicerone fuit.

Porro Gallia a Romanis in Provinciae formam redacta, eodem modo Reges ipsorum ex virtute & nobilitate
 Germanorum teste Tacito) totius populi iudicio ac suffragiis electi ac constituti sunt, quorum tres tan-
 tum hodiernum usque diem annis fere 1200, quibus illud regnum duravit, familiae recensentur.

Merovingiorum, qui orti a Meroveo stirpem ante annos 283 propagarunt.

Carolingiorum, qui orti a Carolo Magno sobolem in annos 337 produxerunt.

Capovingiorum, qui ab Hugone Capeto prognati annis fere 590 regnum obtinent. Nam licet dese-
 Regni iudicium arbitriumque penes Ordinum Comitum, publicumque totius gentis Concilium sem-
 per, & etiamnum omni iure sit: filiis tamen & iis, qui ex Regis demortui stirpe essent propter nobi-
 litatem (more Germanorum) & innatam quodammodo virtutem, praerogativam illam fere reliquerunt, ut
 quasi haereditarie aliis pari virtute praerferrent, ita tamen, ut si Regis defuncti filii annis 24 minores es-
 sent, eos creari jus non esset, atque adeo alium aetatis legitimae creari, necesse esset, cuius exemplum extat
 Christi 309 in Clogio Rege.

Sed & subinde hoc ipsum Regnum quod Francogalliae dicitur,
 plures Regum demortuorum filios, ex Procerum Regni voluntate & arbitrio divisum fuisse, pluri-
 tant exempla. Si vero Populus Filio repudiato alium eligeret, relinquebantur Filio repudiato ad tuen-
 dum dignitatem res quae propriae Regis, & ipsius patrimoniales fuerant. Caeterae quae Regni & Reip. e-
 & Reip. dicuntur, et ad quem Regnum deferretur, attribuebantur, sicut & ex res quae Fiscus dicuntur,

quæ scilicet ad tuendam dignitatem suam partim ad usus Reip. repentinos attributæ sunt, ut erant Ducum Comitatus varii, qui etiam in populi Comitibus illis assignabantur. Secundo & illud observatum semper fuit, Filiæ a Regni successione removerentur (non quidem lege Salica, ut quidam male existimant, nam ea de primo tantum patrimonio, nec ne Feudis quidem, sed de allodiis, auctore Salagasto uno ex regni proceribus, ut Salica ab ejus nomine dicta est, constituta fuit) & iis neglectis, Fratribus vel Patribus, aut etiam extraneis, Procere Regnum semper delatum sit; atque hæc de Regibus primo Reip. capite. Antequam autem reliqua Regis electione, ejusque & Reipub. concilio, rationeque administrationis Regni progrediar, operæ precium erit me esse arbitror, si prius membra illa Regni, quæ Regem constituendi & abdicandi potestatem habent, diximus, paucis describerem, quo magis dulcis illa harmonia qua Regnum hoc a Maioribus prudentissime constitutum est elucescat.

Illud in primis magni est momenti: Regiam potestatem, ac reliquos omnes regni ordines adeo commoditate & æquis rationibus inter se devinctos esse, ac velut coagmentatos, ut vix ullum possit inter ipsos magnum discordium oriri. Sunt autem Ordines in Galliis tres præcipui, penes quos legitimum gentis Concilium, Regnumque adimendi ac constituendi facultas omnibus temporibus fuit: Nobilitas scilicet, Populus, Vulgus. Hi vulgi pro sua quisque conditione suas habent leges ac instituta, quibus utuntur, & adeo commode sunt invicem aggregati, ut ægre facultatem habeant alii alios opprimendi, aut etiam adversus Regem conjurandi. De ecclesiasticorum ordine, qui quartus censei potest, quanquam hodie, cum in tantam exceverit potentiam partem obtineat, deinde dicaturi sumus.

Nobilitas igitur Galliæ, sive *Equestris Ordo* maximis fruitur commoditatibus ac privilegiis, eoque fit ut nullo quodam affectu Regem complectantur, & vitam quoque pro ipsius ac patriæ salute profundant. Nec enim ullum pendunt tributum, & armatis licet ipsis esse quocunque loco, & multa habent vitæ præsidia, ut non sit opus illiberalem aut quæstuariam aliquam artem exercere. Hoc enim nostris moribus minimis conceditur, nisi forte domi maneant, ac rei familiari studeant. Sed si Regem sectari velint, habent quæ honeste alant. Plurima enim sunt domus & aulæ Regiæ ministeria, quæ solis nobilibus attribuantur, qui vulgi partem aliquam anni in iis procurandis consumunt, & reliquum tempus vaucum habent ac liberum, quibus privati atque domesticis administrandis. Hi omnes annuum a Rege accipiunt stipendium, & amplius sperandi magnas habent occasiones. Principes autem viri ac majoris dignitatis Procere, quoniam & ipsi legibus beneficentiam experiuntur, ac partem Reip. procurant, Nobilibus qui re sunt familiari minus laudentium & alia sæpe communicant. Deinde Reges perpetuum alunt & amplissimum equitatum, exercenda alenda causa nobilitatis, ac in tanto Equitatus numero plurimæ sunt Præfecturæ, quæ in illos distribuuntur, quæ ratio non minus pacis quam belli tempore durat. Majores quidem loci nobiles pro sua quisque conditione ac virtute præficiuntur Equitibus, ex reliquis autem alii sunt Legati, alii Signiferi, alii Sagittarii, & qui in bellis etatem non possunt ferre arma reliquis famulantur, & cum nullum intercedit bellum, licet ipsis manere domi ejusque

que stipendii partem non mediocrem parsimonia conservare. Ad hæc nemo credat quam multæ sint in Galliam præfecturæ, ut sic dicam, urbanæ, quæ soli nobilitati committuntur, nam alii Provinciis, alii finibus, alii castellis & arcibus, alii vicis præficiuntur, ut interim nihil dicâ de majoribus illis muneribus, quæ Principibus tantum tribui solent, cujusmodi sunt qui ipsorum lingua dicuntur Connestabuli, Marefcalli, Ammirantes, & id genus alii, sed & annuam pecuniam, velut honorarium quoddam Reges liberalitate quadam elargiri solent multis Nobilibus, qui nulli sunt addicti ministerio. Hi appellantur eorum lingua Pensionarii. Satis igitur hæc diuinitas apparet ordinem equestrem valde honeste & liberaliter in Galliis haberi, & recte quidem, & patriam ab hostibus defendunt, & natura fere cæteris antecellunt, & non solum ipsis, verum etiam majorum ipsorum meritis atque virtuti illud tribuunt.

Alter Ordo suas etiam habet commoditates non exiguas; ad hunc pertinent mercatores, qui eo faciunt operam quam quæstum, quod tuto ipsis per Galliam proficisci ac negotiari licet, tum quod nobiles & mercaturam etiam exercent, & splendide fere ac sumptuose vestiuntur. Huic etiam ordini conveniunt ac fere tribuuntur præfæcturæ & rationes nummarie, item præturæ, & quicquid ad jurisdictionem pertinet, qua sane in re plurimum est honoris ac emolumentum. Sunt enim in hoc Regno juris administratores iudices, Advocati, causarum Procuratores, & id genus alii: multo plures mea quidem sententia, quam in reliquis omnibus Orbis Christiani Provinciis, quod peroptime illis accidit, qui relicta mercatura his rebus operam navare volunt. Et adeo quidem strenuus hic Ordo, ut Nobiles etiam invidiant, quanquam certe dignitate atque splendore reliquis præstant. Et qui sunt alterius ordinis fere student ad hunc pervenire, ut postea dicturi sumus.

In tertio genere est Vulgus & promiscua Hominum multitudo, qui & agros colunt, & omnis generis artibus tractant. Ut autem hi vel nimia urantur libertate, vel admodum sint divites, vel in armis etiam exerciti, non est consultum. Nam quia conditionem servitutis oderunt omnes, & natura sua fortunas amplius student, facile fit ut arma capiant, & potentiores opprimant, quod & in Galliis & in aliis locis non semel hæc constat. Ut autem ejusmodi sint Ordines, ac veluti gradus in omni Republica necesse est. Quem gradum in corpore humano videmus infirmiora & ignobiliora membra subministrare dignioribus. Neque enim est quod hi suum statum deplorent ac indigne terant, quoniam & jus ipsis communicatur æqualiter, & quam a majoribus acceperunt, ea utuntur libertate, & multis etiam Reip. ministeriis adhibentur, & virtute & industria & assiduitate possunt ad secundum ordinem emergere, quod secundo non licet, ut ad primum videlicet evadat, nisi Regis beneficio singulari, quod ille solet iis impartiri, qui aut jam fecerunt, aut in Reip. videt posse aliquid facere egregie. Et prudenter quidem istud institutum est, primum ut ordo servetur Equester, qui propter belli exercitium fere minuitur, & sumptus vix tolerat. Deinde ut homines suis excitati præmiis virtute contendant, & ad supremum gradum eluctentur. Hac etiam spe confisi qui sunt infirmi & infimi ordinis aspirant ad secundum, & cum in eo versati fuerint aliquandiu, ad primum. Itaque fit ut minimus sit inter ipsos invidiæ ac malevolentia, quando vident meritis ac virtuti patefactam esse viam ad amplissimos

plissimos honores & propositum esse periculum, si malis rationibus eisdem obtinere studeant. Quod si vel conatus nimium difficilis, vel spes esset nulla ampliora consequēdi, tum qui sunt mediocri & infimi gradus, magis proferunt animi, causam reperirent & occasionem excitandi motus, & sui ordinis homines contra potentiores armandi, nunc autem minime difficilis est ratio, & videmus quam multi ex humili sæpe loco ad summum fastigium evadant. Hanc quoque rationem diligenter olim servabant Romani, nam a populari statu gradum acciebant ad ordinem Equestrem, & hinc deinde ad Patritiam & Senatoriam dignitatem patebat aditus.

Est præterea ordo Ecclesiasticus nulli non communis, qui modo animum huc adjiciat, & pro Galliarum consuetudine non raro accidit, ut etiam homines plebei virtute ac eruditione præstantes amplissimos in eo genere consequantur honores, Cardinalatum aliquando, vel Pontificatum etiam, quæ sane res ad virtutem ac literarum studia homines inflammare potest.

Ex jam dictis liquet quam apte & venuste inter se cohæreant omnes Regni Ordines, è quibus si quis aliquis delinquat facilis est medicina, nam si Nobiles injuriam cæteris faciant coercentur ab iis qui jus reddunt, quorum est tanta auctoritas, ut quantumvis magni Principes eorum cogantur parere decretis. Quod si populus etiam atque vulgus aliquid moliat, ut nonnunquam accidit, non est difficile nobilitati propter potentiam usum armorum illos ad æquitatem & officium adducere, eoque fit ut suarum rerum finibus ac veluti cancellis sese contineant omnes, ac pacem alij cum alijs colant, quando neque causam habent, neque facultatem etiam aliquid conandi, & periculum in eo summum esse vident. Itaque Regem tanti beneficii auctorem complectuntur & amant omnes, ac cum tempus incidit libentissime imperata faciunt, & publicis necessitatibus magno studio subveniunt. Quod si privatim aliqui ab officio discedant, parata sunt remedia, sic ut malum non potius longius progredi. Et hæc quidem de Ordinum Regni statu satis.

Ex quibus equidem constat quam concinne hæc Monarchia juxta justitiam distributivam sit temperata, que administrata, & Aristocratically, hoc est Oprimatum imperio, & Democratically, hoc est totius populi interventu, quippe cum ad omnes honores pateat aditus. Quæ quidem est illa Respublica quam tantopere prope dulcem illam harmoniam, omniumque Reipublicæ generum temperatione, omnes Philosophi commendaverunt, & ubi vetus illa Lex aurea locum habet: *Salva populi suprema lex esto.*

Verum ut redeamus unde digressi sumus. Ex tribus hisce Ordinibus seu Statibus Regni solet quotannis Concilio Maii publicum ac solemne Concilium seu Parlamentum vulgo haberi, atque adeo quoties major aliquis res inciderit, cui Rex in aureo tribunali sedens præerat: Et huic primum Principes Regni que Magistratus, tum inferiori loco legati ex singulis civitatibus subsidebant, quos vulgo Deputatos appellant. Carpentur autem Rex in atrium vehebatur bubus tracto, quos auriga stimulo agebat. Vbi in atrium ac potius in Reipublicæ sacrarium ventum erat, tum Principes Regem in aureo solio collocabant, reliquique ut jam diximus, suo quisque loco ordine subsidebant, eoque demum in flatu atque sacrario Regia Majestas dicebatur.

Auctoritas vero hujus concilii omni tempore summa fuit, & hæc potissimum in eo agi solebant. Primum

quando vel abdicando Rege, tum de pace & bello, de legibus publicis, de summis honoribus, Præfecturis & honoratoribus Reip. de assignanda patrimonii parte liberis defuncti Regis, vel dote Filiabus constituenda, Germanico verbo Abannagium, quasi exclusoriam partem appellarunt. Denique de iis rebus omnibus, quæ vulgus & nunc negotia statuum populari verbo appellat, quoniam de nulla (ut diximus) Reip. parte, nisi Statuum siue Ordinum Concilio agi jus esset. Item si quis Princeps atque illustriore loco natus criminis aliquis insimularetur, in iudicium ad illud Concilium vocabatur, ibique causam dicere cogebatur. Quinetiam quando Rex majores sumptus facere instituisset, veluti in Templis ædificandis, & Monasteriis fundandis, Rex Ordinum Concilium exquirebat. Postremo ne illud quidem prætermittendum est, tantam hujus Concilii apud varias gentes autoritatem fuisse, ut etiam Principes exteri, siquid controversiæ haberent, id interdum hujus Concilii arbitrio ac iudicio permitterent.

Atque hoc Concilium Historici alias curiam, aut Conventum, alias Parlamentum, alias Placitum appellare solent, quod re in multorum concilio quaesita & deliberata, tandem inter ipsos placuisset & convenisset. Unde etiam Philosophorum apud Ciceronem & alios dicta sunt. Atque hinc etiam promanasse videtur illud hominum in mandatis ac literis Regis: *Quoniam ita placitum est*, quod male nunc a Scribis Gallicis traductum *Car tel est nostre plaisir*.

Eligi etiam solebant in eodem hoc Ordinum conventu seu Concilio præfecti Reip. qui Merovingiis temporibus. *Majores domus*, hoc est *Magistri Palatii* dicebantur. Horum eadem apud Reges potestas fuit, quæ eadem apud Imperatorem Romanum erat Præfectorum Prætorio, qui etiam Aula Præfecti dicebantur. Quibus cum Regiam potestatem desidia Regum aliquandiu obsedisent, eandem facultatem nacti eam pro sua occuparunt ac occuparunt. Nam cum omnia fere Reipublicæ munera obirent, & si quod gerendum esset bellum præstitibus præsent, hi domi nudo atque inani Regum nomine contenti propter desidiam in otio vivebant, de eo progressa res est, ut Childerico Rege 18 Regnum obtinente Pipinus Magister Palatii, qui Regis nominis magna diuturnaque bella gesserat, Saxones devicerat suamque in potestatem redegerat, oblatam Regii nominis occupandi facultatem non repudiavit, exercitu præsertim: eoque victore & glorioso instructus. Tanta auctoritate Præfectorum potentia initium (ut diximus) cepit tempore Clorarii secundi, circiter annum Christi 588, circiter annum 130 post regnum Francogallia constitutum.

Porro hic Pipinus in Regnum, deposito Childerico, sublimatus est. De quo vide Lector, hæc in appendice præcedenti apud Io. Tritemium, præter Marfil. Paravin. de Translatione Imperii cap. 6. Eodem anno (inquit Tritemius) Proceres totius regni convenientes in unum, super abrogatione Regis Childerici inutilis, ceperunt habere concilium, placuit autem in commune omnibus, ut Regem Childericum nullam regnandi vel peritiam potestatem habentem deponerent, & Pipinum penes quem totius Regni summa manebat autoritas, in Regem sublimarent. Sed Pipinus in hanc rem consentire noluit, nisi prius Consilium Pontificis Zachariæ inquireret, causas allegans se moventes.

In Magistris hujus Palatii locum successisse videntur *Comites stabuli*, vulgo *Conestablii*. Comites vulgo dicuntur bantur omnes, qui amplissimos quosque honores in Regia obtinebant, & Remp. pro parte administrabant. Erat autem Comes stabuli fere is qui apud Romanos Magister Equitum dicebatur, id est qui equitatu præerat, & cultodes equorum suberant, qui vulgo *Scarii* appellantur. *Mareschalius* Germanis vocatur, hodie eandem obtinere dignitatem quam olim Præfecti Prætorio, seu ut diximus Magistris Palatii, & sub eo hodie sunt quatuor Mareschali, id est, Magistris Equitum, ad quos introducuntur lites rei militaris.

Post hæc erecti sunt tempore Hugonis Capeti (licet non satis inter scriptores de hac origine conveniat) quæ *Paes Francia* vocant. Ille enim remoto legitimo hærede cum Regnum occupasset, Proceres aliquot novo a quo honore ac beneficio sibi devinciendos putavit, nam ejusmodi aliquid ab eo factum esse omnes consentiunt.

Horum Parium constituendorum causa duplex fuisse videtur. Primum ut Regni inaugurationi, atque ut cu loquebantur, investituræ præfessent, hoc est, ut Regem Imperii sui insignibus, atque in fulis solemniter in Principum atque Optimatum conventu exornarent. Deinde ut si quis è Potentium & Principum Franciæ numero fraudis capitalis reus fieret, judicium illud exercerent; nam cum antiquitus judicia illa in publico gentis Concilio exercerentur, ut dictum est, atque is mos majorum paulatim Capevingiorum instituto ad juridiciale Parliamentum tranduci cœpisset, neque Principes Regni facile illi Parlamento suas fortunas committendas putarent, Regibus illis ad suas rationes commodissimum fore visum est, præter illius Parlamenti curiam, suum huiusmodi Parium consensum instituire, quæ Parium Curia vocitata est, quorum tamen ordo ac numerus aliquandiu varius fuit; neque enim duodecim viri semper fuerunt, ut nonnulli existimant, sed interdum plures, interdum pauciores erant, prout Regi, a quo in summi honoris ac beneficii loco Magistratus ille deferrebat, commode videbatur; idque variis exemplis probari posset, sicut & Parium dignitas sæpe variis Principibus attributa, & ad illorum judicia nonnulli insuper alii & Franciæ Proceribus, & Sattrapis, Episcopis, adhiberi soliti sunt. Prostre in illorum numero etiam Reges ac Principes exteri fuerunt.

Porro etsi hac Parium institutione, & quod Hugo ille Capetus ad conciliandos sibi retinendosque (ut diximus) Procerum animos, dignitates quæ temporariæ erant, puta Regni Ducatus, & Comitatus, perpetuo fecit, haud parum publici (de quo diximus) Concilii auctoritatem, licet cū ejusdem Concilii consensu, aliquid imminuerit, cætera tamen cuncta adhuc ab eodem pro more pendebant Concilio, adeo ut etiam Budæ & Carolus Molinæus tradant rei nummarie jus, hoc est potestatis nummorum vel augendæ, vel minuendæ semper penes populum Francorum fuisse. Memorabile est illud bellum quod propter publicum bonum Proceres Regni assiduis plebis querimoniis & expostulationibus incitati adversus Lodovicum undecimum Regem decreverant. Quin nec illud omittendum, sub eodem Lodovico Concilium publicum apud

ad Calend. Aprilis Anno 1467 coactum fuisse, in quo placuit ut certi probatique viri, 36 scilicet Curatores Reipub. ex singulis Ordinibus deligerentur, qui Rempub. constituerent & juri ac justitiæ providerent, quodeni scilicet ex Clero (qui unum Ordinem jam obtinebat) totidem ex Equilibus, & totidem juris ac Iustitiæ penit ex populo, fidemque Rex Regali dicto promissoque dedit ratum se habiturum quicquid illi 36 viri constituerent.

hæc quidem in genere ad Capevingiorum usque tempora totius Reip. gubernandæ, Regniæ administrandique fuit. Eaque recensuimus Officiarios Regni munera quibus qui præsunt vel funguntur, proprie Regni seu Coronæ administratores, Officiales vel Sapientes dicuntur, quales sunt cum primis illi quos publicum Consilium constituerimus. Item *Pares Franciæ*, deinde *Connestabulus*, *Amiralus*, *Cancellarius*, *Questor* *Palatii Franciæ*, &c. Alii etiam omni tempore fuerunt Consiliarii ac Officiarii Regii, qui privata ipsorum negotia curabant, Regique famulabantur aut ministrabant quales sunt *Cameraris* & alii Ministri & Officiales Regiæ.

Inter hæc publica munera instituta sunt successu temporis alia atque alia *Parlamenta juridica*, qua in re scientiam ad hæc fere Capevingiorum tempora, & simplicem facilemque jus reddendi rationem, raræque omnino fuisse, quod vel hinc licet cognoscere, quod Rex Lodovicus cognomento Dives, qui regnavit circiter anno 1230 (ut ex Ionvillio, qui ejus vitam descripsit, constat) ipse vel controversias disceptabat, vel disceptationem negotium nonnullis è suo comitatu mandabat. Quod idem de Carolo Magno proditum est, qui vel dum crearetur, lites dirimebat. Hujus lex talis in capitulari extat. *Hoc missi nostri notum faciant Comitibus & populo, ut nos in omni septimana unum diem ad causas audiendas sedere volumus.* Crescente deinde pravitate temporis, liti-um multitudine, primum Basilica magnifica Regis Lodovici Huttini, vel ut alii volunt Philippi Pulchri Imperio inter annum 1292 ædificata est; Tum ex mediocri Iudicum numero tres Decuriæ factæ Magnæ Camera, Institutionum & Postulatorum. Sed anno 1521 Rex Franciscus quartam deinde Cameram 20 novis Consiliariis creavit. Rursus idem Rex anno 1543 alios 20 creavit. Sed hic Iudicum conventus non fuit perpetuus & perennans hodie, sed indictivus, nec nisi certo Principis mandato exerceri solitus. Ad diem idem D. Martini, id est 24 Novem a Rege dictum proponebatur, quo Parlamentum inchoandi Iudicibus a Rege autoritas datur. Iudicium paullatim in tantum hujus Confessus, seu Parlaméti autoritas crevit, ut nulla Regia Lex, nulla conditio rata esset, nisi cujus illi Consiliarii auctores comprobatoresque fuissent. Deinde ut nullus tota Gallia Martialis, non modo urbanus, verum & militaris esset, quem non ab illo confessu inaugurati, & apud eundem Reges jurare oporteret, tum ut ab eorum judiciis appellandi jus non esset, sed ut eorum decreta & fixa essent, tum quicquid potestatis, imperii, autoritatis, penes publicum Consilium & Statum parlamentum (cuius scilicet & nomen & autoritatem obtinet) fuisse diximus, id totum in Senatam illum translatum fuerit.

At hodie quando solus Rex pro suo iudicio cum Secreto ac Privato suo Consilio quidvis decernit, prorsus in Ordinarium Iuridicum Consilium conversum est, non amplius circa Remp. Regni que negotia occupatur, suamque suam sedem Parisiis habet.

Quod quidem latissime patet, & amplissimam præ cæteris ordinariis Curiis seu Parliamentis (quæ septem omnino per Galliam nunc sunt) jurisdictionem habet. Cognoscunt autem singula de causis & criminalibus omnibus, & quod a singulis definitum fuerit ei standum est. Illud Parisiense præ cæteris habet, quod in aliquando ipsi Reges venire olim solent, quoties aliquid magni decernere vellent, quod vel bellum vel pacem concerneret. Hodie adhuc pactiones Regum, & quicquid omnino ad Regni constitutionem pertinet in eorum citetur, & scriptis publicis, quorum ipsi custodiam habent, inseratur.

Sic quæ ab omni antiquitate & primordio Regni Francogalliæ ad publicos Ordinum Conventus referebantur, & post iis abolitis, ad Senatû seu Parlamentum Parisiense, ea hodie ad solum Regem, & quos ille in Consilio adhibere vult, translata sunt. Verum ut pergamus ulterius.

Est aliud in hoc Regno constitutum Consilium quod Magnum vocatur, quod ex veris Principibus ac principibus Aulæ & Regni consistit, quod tempore Caroli Septimi & Octavi, non nisi circa negotia Status Regni ac ipsius Reip. incolumitatem occupari solebat, sed & hoc ipsum adeo multitudine causarum ac litium successu temporis obrutum fuit, ut Carolus octavus Ordinarium ex eo Consiliû, 17 Consiliariorum fecerit. Quos deinde Lodovicus duodecimus ad viginti adauxit, addito Cancellaria Consilii Præsidente, adeo ut sub Francisco ipsa Cancellarii dignitas in Præsdatum erecta fuerit, atq; deinceps solum vacarent cognitioni causarum extra ordinariam a privato Consilio iis commissarû & fere ordinariæ appellationibus Præsæcti hospitalis, ut vocantur.

Præter ordinaria jam dicta septem Iuridica Parlamenta, ut familiari utamur vocabulo, & Magnum Consilium, habet Rex privatim adhuc Consilium, quod perpetuum & ordinarium est, Regemque fere comitatur, circa negotia Regni præcipue occupari solet, quanquã & id hodie in Ordinarium quasi Consilium conversum sit, quando scilicet causis civitatum & Parlamentorum fere vacat, & plerumq; etiam aliorum privatorum non ita magni momenti causis, adeo ut hi viri spectabiles & illustres aliis occupati negotiorum publicorum & statuum Regni concernentium, cognitionem & curam propemodum omnem amiserint, totaque Regni administrationis & cura Regis arbitrio & paucorum decretorum electorum iudicio commissa esse hodie videatur, quod *Secretum Consilium* nuncupatur, in quo cunctæ sunt deliberationes summam rerum concernentes, & super quibus deliberatum a Privato & Finantiarum Consilio fuit, si ejusmodi modo negotia fuerint, quæ Regis peculiaris cognitionem requirant. In hoc cuncta beneficia, literæ & mandata Regia signantur, aliorum Principum Legatorum. Præsulum, & Capiraneorum literæ referantur, eorumque responsa concipiuntur, & Secretarius Secretum committuntur.

Est ergo & aliud *Consilium*, quod Vulgo *Finantiarum* vocant, quod universi Regii ac Regni Thesauri curam agit, cui adjuncti quoque sunt *Intendentes*, ut vocant, *Secretarii Finantiarum*, item *Questores erarii*.

QVVM a
lymme
gradu
paucos
tionem rede
tem parallelo
rt. Cum vero
Meridianum
a medio & ex
qui tum non
susve ad se mu
ratio sit inveni
Gradus porro
ma parte Laticu
to Geographis
Meridiem & B
mus. Ut ut fiat C
sentabunt. Sur
tudo id patitur
Hoc fundame
re non parum
ilianus Sgros
in ejusdem qu
ntas, qui qui
instituto. Q
encomium ap
alque quæ ipse
piones exhibe
Nobilium loco

ADMONITIO.

QVVM ad cœlestem rationem universam Geographiam reducere fuerit institutum, ut iusta locorum symmetria, qualis in Sphærica Terræ figura existit, etiam in plano quam proxime servaretur, debita graduum longitudinis ad Meridiani sive Latitudinis gradus proportio constituenda fuit. Cum ergo paucos Latitudinis gradus contineret proposita tabula, ad medium fere parallelum tabulæ eam proportionem redegi, sic ut quæ illius paralleli ratio est ad meridianum, ea etiam esset graduum longitudinis in eodem parallelo ad gradus Meridiani sive Latitudinis proportio. Ac tum Meridiani omnes inter se paralleli existunt. Cum vero plures erant Latitudinis gradus, quia multa ibi in summo imoque parallelis fit proportio inter Meridianum differentia, ne nimium a vero recederet, locorum symmetria, duos delegi parallelos æqualiter a medio & extremis distantes, ad quorum rationes, Meridianos graduum Longitudinis designatores conieci, qui tum non paralleli fiunt, sed pro sumptorum parallelorum inter se distantia majorè vel minore, plus minusve ad se mutuo & ad medium tabulæ Meridianum inclinantur. Quo autem modo ea Meridianorum designatio sit invenienda, in Geographico Ptolemæi opere ostendi.

Gradus porro Latitudinis ac Longitudinis in lateribus tabularum designatos invenies, & quidem pro maiori parte Latitudinis in utroque tabulæ latere, Longitudinis vero in summo atque imo, quando videlicet usque ad Geographis more Septentrionem in superiore parte collocare licet. Quod si Regio describenda magis in Meridiem & Boream extendatur, quam inter Orientem & Occidentem, tum fere Occidentem sursum locamus. Ut ut fiat Orientale Occidentaleque latus semper tibi Latitudinis, reliqua duo Longitudinis gradus representabunt. Suntque singuli gradus in 60 partes, quas minuta vocant divisi, aliquando in singula, cum maius id patitur, alias in bina, quina, aut etiam dena.

Hoc fundamento posito optimas quasque descriptiones in delineandis regionibus sequutus sum, qua re non parum subsidii mihi attulit insignis Chorometer & solertissimus Regis Hispaniæ Geographus Christianus Sgrothenius, qui multas regiones perulstravit, & præ cæteris amplius exactiusque descripsit. In eisdem quoque Majestatis Geographus diligentissimus Arahamus Ortelius, ipse candor & humanitas, qui quid uspiam tabularum nascus fuit, mihi communicavit liberaliter, tamen si in eodem mecum instituto. Qui præterea aliquid attulerunt auxilii, eos suis locis commemorabo, quo iustum sui beneficium apud studiosos consequantur, nec ego ingratus reperiar. Omnia autem quæ ab aliis oblata sunt, quæque ipse conquirere potui diligentissime inter se contuli, quo quam fieri posset, emendatissimas descriptiones exhiberem. Vnum tamen interim, quod maxime in votis erat mihi defuit, nimirum Principatuum Nobilium locorum exactior enumeratio ac designatio, quæ in æditis tabulis quam maxime desiderantur.

Proinde huic defectui nostro veniam dabis (Lector), & ad celebrandum Nobilitatis ordinem politicum cupietas ferre dignaberis, locaque huiusmodi situmque ac nomina, qualitatēque eorum indicando, tuo id mihi decus erit. Orbiculi exigui locorum quorumlibet verum situm indicant, atque hinc eorum distantiam munda est. Ceterum his subinde signa adherent quibus internoscantur loca. Simples pagi solis orbiculi ubi ornatui locus deest contenti sunt, castra quoties nota occurrunt existante unco notamus hoc modum nobis cruce sic δ , Opida, turres duas ut minimum duas habent, pagi nobiles unam. Hæc observavimus quatenus nobis fuerunt nota. Facilia porro factu signa ad has distinctiones sumpsimus, quo quilibet omnia facile supplere queat.

Siquis Longitudinē ac Latitudinem loci alicujus explore velit, ubi Meridiani paralleli sunt id efficiet, & distantiam ejus a latere Tabulæ circino sumendo, circumque sic expansum ad aliud latus applicando. Si distantiam ab Orientali latere sumpsisti, circinus ex eodem latere in Septentrionali latere gradum & minutum Longitudinis ostendet. Sin a Boreo latere distantiam habes, ex eodem in Orientali latere latitudinem designabit. Cum vero Meridiani non fuerint paralleli eodem quidem modo loci Latitudo reperietur, at in universis Tabulis ubi paralleli sunt circulares, distantia loci a proximo parallelo sumpta idem in lateri Orientali ostendet. Longitudo autem quærenda erit filo aut regula loco superimposita versaque, donec in Boreo Australique latere idem utrimque ejusdem gradus minutum designetur, quodcumque tum illud erit, loci aspecti Longitudo existet.

Miliaria in diversis regionibus multum subinde differunt, si ergo lubeat ea ad invicem comparare, eadem circino ad gradus Meridiani refer, & quot in uno gradu comprehendantur revoluto circino explora, videbis quod unus, quot item alterius Regionis miliaria gradum unum emetiantur. Sic Germanica communia miliaria (quæ 15 sunt in uno gradu) quadrupla invenies Italicis communibus, & subdupla fere quibusdam Suevicis Westfalicis.

Nonnunquam occurret simplex linea orbulo annexa, sic ∞ δ ∞ , ea nomen ad locum pertinens indicat, addita, ne in locorum pressura, quod cuique nomen debeatur ambiguum fiat.

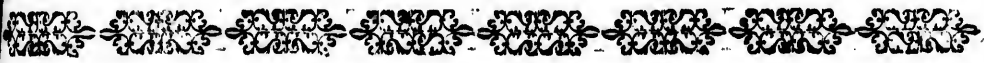
INDEX TABVLA RVM GALLIÆ.

Galliz universalis.
 Britannia & Normandia
 Aquitania.
 Provence.
 Francia Picardia & Campania.
 Francee.
 Bouloignc.
 Majorou.
 Berry.
 Picou.
 Lotharingia: pars Septentrionalis.
 Lotharingia: pars Meridionalis.
 Burgundia Ducatus.
 Burgundia Comitatus.
 Connois.

Helvetia: Tabula generalis.
 Zurichgow.
 Wislispurgergow.
 Lacus Genevensis.
 Argaw.
 Belgii universalis.
 Flandria.
 Brabantia.
 Hollandia.
 Zelandia.
 Geldria.
 Artesia.
 Hannonia &
 Namurcum.
 Luzenburg & Trier.

C c iij

Hispaniam.

Regio:
Nomina & un-
de deducta.

Hispaniam ejusque præcipuas Provincias perlustravi; Pyrenæos transgresso Gallia se offert. Hanc, quæ potero fide percurram. Partem Europæ quæ hoc tempore *Francia*, dictam olim multi memorant, produunt *Γαλατία*, ab *γάλα* Lac Latinis sonante, quod lacteos, id est albi coloris homines productum Montibus (hoc enim addunt) nimium folis ardorem inde excludentibus. Diodorus nomen natum scribit ab *Galata* Herculis filia. Alii alia tradunt. *Celtogalatiæ* Ptolemæus nominat lib. 11 cæterique Greci. Ab *Galatia* *Gallia* putatur formata; quam tamen vocem alii aliunde derivant. Hæc talia non tanti, ut Latorem multis morentur. Certe Gallia appellatio Latinis Scriptoribus fuit latissima, ut ex sequentibus plinius discemus. Hebræis *Tzarphas* vocari scribunt Postellus & Arias Montanus. *Francia* nuncupatur hodie ab Francis, Germaniæ ad Rhenum Populis: qui vi regionem hanc & armata manu occuparunt, vulgo *Royaulme de France*. Gallos Græci *Celtas* universim & *Galatas* vocarunt. Idem *Gomerita*, teste Iosepho, olim dicti fuerunt. Atque hæc breviter de nomine. Sequitur Situs & Quantitas. Eam explicabo in finibus, Longitudine, Latitudine, Circuituque. Quoad Fines Regni quod *Francia* nunc dicitur, ad Septentrionem qua quidem Germaniam Inferiorem respicit, Limes statui solet inducta ab Caletibus in Argentoratensium ut que agros linea: quæ ab sinistra relinquit Artesios, Hannonios, Leuceburgenses, & alios: ad dextram Picardos & Lotharingos, qua vero Angliæ jacet obversa, vastus ætuosusque Oceanus Britannicus: Ad Occidentem idem eam pulsat, ingenti facta in Aquitaniam Sinu, Oceanus. Ad Meridiem, qua quidem Hispaniæ adhæret Pyrenæos habet montes: qua vero apertior, liberiorque & sui quasi juri sit, placidiore, nempe Mediterraneo, terminatur Mari, quod ab ipsa *Galicum*. Ad Ortum denique Alpibus separatur ab Italis, Iura Helvetiis, Rheno ab Germanis. Gallia vel Francia (nam voces has *ἀδριαφόρος* usurpabo) Longitudo ab Occasu recta in Ortum, milliarium Gallicorum est paullo amplius ccc: vel a Cauro in Vulturnum supra trecentorum & triginta. Latitudo milliarium fere ccxxcv. Circuitus supra mille viginti milliarium. Ea igitur Quantitas: sequitur jam nunc Qualitas: cujus causa plurimum Clima. Subjacet parti quidem Quinti, tota autem sexto septimoque Climatibus, Parti quoque Octavi inter gradus Latitud. xli & lxi: Longitudinis autem xx & xxxviii. Et licet universim Ventis obnoxia sit plurimum Septentrionalibus, propter Aeris tamen salubritatem & temperiem optimis Europæ Regionibus ad censenda. Constitutione felicissimam facit Claudius: saluberrimam dicit Cæsar lib. 111 bel. Civ.; fertilissimam hominum Genitricem lib. 11 de bell. Gall. Strabo ubi de Arvernibus, & alii. Ager magna parte est planus: amœnus hic ibi habens colles, interque eos vallis jucundissimas: sua cum has, tum illos fecunditate admitables. Arva bene culta Triticum aliasque fegetes luxurie magna producent. Multum fert Gallia Frumenti, teste Strabone, Milii, Glandis. Nihil in ea ociosum nisi qua paludes aut Silvæ obstant. Vino abundat, eoque optimo, idque partim suis Britannis, Normanni Picardis, partim confinalibus Germanis, Belgis, Anglis, aliisque quibus uvarum maturitatem negare solent æris frigiditas, subvehunt, Auri quoque & Argenti apud Gallos fuisse Metalla, testatur præter Strabonem

Sinu.

Aeris temperies.

Salifertilitas.

viam Athenarum
ta, quæ faciunt
pacifice obtinuit
Christi nomen
ignia, coelitus, u
terali, Childer
11, Hlotarius 1
11, Chilperic
11, justus Zacharia
11, Regni jure p
terelli F. Pipin
11, Magnus, J
11, Crassus, C
Magni posterita
Comitem Parisi
11, Philippi
11, Ludovicus v 11
11, longus, Carol
11, comitis 1
11, Ludovicus
11, comiti Angolim
11, manu obtin
11, docinensis Fi
11, eorum bellie
11, one Græcum
11, eorum qui G
11, mi mente cand
11, milloque peric
11, Gallorum r
11, bis Terræ vex
11, erunt, urbes in

viciam Athenæus : ea nunc creduntur exhausta. Ager, qui aliunde non occupatus omnis generis nutrit armen-
 ta, quæ faciunt, ut Carnis, Lactis, Butyri, Casei, Lana, rerumque aliarum abundet copia. Franci omnes Gallias
 pacifice obtinuerunt sub Rege Hlodoveo, qui primus omnium totius Galliarum Monarcha est factus, primusque
 Christi nomen professus, ea, quibus in hodiernum usque diem Francorum Reges utuntur, Trium Liliorum in-
 signia, cœlitus, ut volunt, accepta usurpavit. Regnasse post eum scribuntur successione nunc directâ, nunc col-
 lateralî, Childericus, Hlotarius I, Cherebertus, Childericus II, Hlotarius I, Dagobertus Magnus, Hlodoveus
 I, Hlotarius II, Childericus III, Theodoricus I, Hlodoveus III, Childebertus II, Dagobertus II, Hlotar-
 ius IV, Chilpericus I, Theodoricus II, Chilpericus II. Hic anno Regni XI, Christi vero MCCXI, auctoritate
 iussu Zachariæ Pontificis, cui Pipinus viruperabilem & probrosam Regis vitam, transmissio libello, depinxe-
 rit, Regni jure privatus ad Monachatum est coactus. In locum ejus factus est accusator ipsius Pipinus Caroli
 Martelli F. Pipini N. Brevis cognomine, ex Præfecto & Majore-Dominus. Hunc sequuti commemorantur Ca-
 rolus Magnus, Ludovicus Pius, Carolus Calvus, Ludovicus III Balbus, Ludovicus IV & Carolomannus, Ca-
 rolus, Crassus, Odo, Carolus Simplex, Rudolphus Burgundio, Lotharius V, & Ludovicus V, ultimus ex Caroli
 Magni posteritate: quo veneno necato, habent Regni transfata sunt ad Hugonem Capetum, primum Gallum,
 Comitum Parisiensem, Ducemque Francorum & Burgundiæ titulo-tenus, Capeto successerunt Robertus Pius,
 Henricus I, Philippus I, Ludovicus VI Crassus, Ludovicus VII Junior, Philippus II Adæodatus Augustus,
 Ludovicus VIII, Divus Ludovicus IX, Philippus II, Philippus IV Pulcher, Ludovicus X Hurinus, Philippus
 Longus, Carolus IV pulcher, cui sine prole mascula defuncto successit Philippus VI Valefius, Caroli Vale-
 rorum comitis I filius. Sequuti hunc Ioannes Valefius, Carolus V Sapiens, Carolus VI Bene-natus, Carolus
 VII, Ludovicus XI, Carolus VIII Gibbosus, Ludovicus XII Caroli Aureliani F. Franciscus Valefius I Caroli
 Comiti Angolimenfis F. Henricus III Valefius, Franciscus II, Carolus IX, Henricus tertius; cui Iacobitæ Mo-
 narchi manu obruncato legitimus pronunciatus est Successor Henricus IV Borbonius, Antonii Borbonii Ducis
 Andocinensis Filius, Rex Navarra Galliarum Rex Christianissimus. Sunt autem Galli alacres & ad arma proni,
 negotiorum bellica virtute operæ pretium est audire Strabonem virum peritissimum, genere Cappadocem, eru-
 ditione Græcum, iudicio præcæm, incolatu Comanum, terrarum multorum peragratores. *Universa, inquit,*
eorum qui Galli nunc & Galatæ appellantur, Martis studio flagrans, animo est strenuo & celeri ad conferenda prælia:
in mente candida & simplici, & ab improbis moribus abhorrente. Itaque iniuria læssus: conferti coeunt in certamina a-
quilloque periculi adveniendi respectu. Nemo etiam ignorat quanto fuerit olim Comanis, Græcis & Asiaticis ter-
ris Gallorum nomen, quum quondam ab suis sedibus usque ad Appollinem Pythium, atque ad oraculum
orbis Terræ vexandum ac spoliandum profecti sunt: quum Romam ceperunt & incenderunt, Capitolium ob-
derant, urbes in Italia condiderunt, Mediolanum, Comum, Braxim, Veronam, Bergomum, Tridentum, Vincentiam:

Quing

Imperium majore

Majorum vir-

Quam recenti adhuc memoria Borbonius Romam vicit. Cæterum Gallia hodie non æque late patet atque olim; nam & Italiæ pars ea, quæ inter Alpes & Anconam sita est Gallia Cisalpina quondam dicta fuit, nunc autem *Lombardia* appellatur: & Belgarum magna pars hodie Germaniæ adscribitur, quæ ex Cæsaris, & Ptolemæi, veterumque omnium descriptione ad Galliam pertinebat: Galliam enim *Transalpinam*, quam *Plin. Comam*, Ptolemæus *Celtogalliam* vocat, in tres partes dividere, *Celticam*, *Belgicam*, & *Aquitaniam*. Ptolemæus quatuor, *Aquitaniam*, *Lugdunensem*, quæ eadem est cum Cæsaris *Celtica*, *Belgicam* & *Narbonensem*. Definierunt eam Pyrenæis Montibus, Rheno, Oceano & Alpium jugis: quum hodie quicquid a Caeto Orientem versus spectat, non Gallia sed Germaniæ adenseatur, & Rheni utramque ripam Germani late sibi vindicant. Urbes præcipuæ sunt *Lutetia Parisiorum*, *Massilea*, *Narbona*, *Lugdunum*, *Pictaviium*, *Burdigola*, *Naomagus*, *Jugmagus*, *Aurelia*, *Rothomagum*, *Rupella*, aliæque plurimæ, de quibus in particularibus descriptionibus fusius. Incubus non caret Gallia. Inter eos principis loci qui Latinis *Lemanus*: plerisque Gallia Lacus habitus. Decum peculiarem in hoc volumine Tabulam habeat, plura hic non addam, eo Lectorem remittens. Quæ ab Opido Arverniæ Bessio miliaris parte Mons est, inque eo Lacus late se extendens: tam altus, ut fundo exitum metur carere. Nulla in eum, quod quidem intuitum oculis patere potest, influit Aqua. Si quis quid in eum projiciat, Tonitrua dicitur mox audiretur, Fulgetra visurus, Pluviam & Grandinem habiturus. Haud procul de Crypta est, cujus os rotundum, vulgo *Creux de Soulcis*: & Abyssus, cujus profunditas explorari nequit: & si quis injecto lapide aurem admoveat, murmur percepturus auribus perhibetur ingens & mirabilè strepitus. Tonitruo ex remotioribus venientibus locis non absolum. Æstivis mensibus etsi nihil injiciatur, Streptitus tamen in cavitatibus intelligitur. Putantur ineffe venti, inter se quasi belligerantes. *Abiuacini* vel *Avuaci*, cui ab antiquo nomine, Locus in Arvernia apud Claromontem tam graphica est apud Sidonium lib. 11 Epist. 11 rei que deveniens descriptio, ut hodie primum delineata videatur, qua dexter, qua laevus. De *Rubreso Lacu* legendus Ptolemæus Mela lib. 11 cap. quo Gallia Narbonensis depingitur, Plin. *Rubrensens* nominat. *Alpium Narbonensium* Strabonem. Latatur etiam Gallia Fluminibus, quæ magna, quæ parva, innumeris. Nominat simul Fluvios non paucos Aufonius Eidyllio 111, ubi de Mosella.

*Non tibi se Liger anteferet, non Axona præceps,
Matrona non, Gallis, Belgisque inter sita fines;
Santonico refluxus non ipse Carantonus æstu,
Amnis & auriferum postponet Gallia Tarnem:
Insanumque vultus per saxa rotantia late
In mare purpureum, Domina tamen ante Mosella
Numine adorato, Tarbellum ibis Aturnus.*

Et paulo post,

*Te Druna, se sparsis incerta Druentia ripis,
Alpinique colent fluvii, duplicemque per urbem
Qui meat, & dextra Rodanus dat nomina ripæ:
Te Stagnis ego caruleis, magnamque sonoris
Amnibus, æquorea te commendabo Garumna.*

autem inter fluvios agmen ducunt *Sequana*, *Ligeris*, *Garumna*, *Rodanus*. Qui *Sequana* Lat. *Ἐπιδαυρὸς*
Ἐπιδαυρὸς, Str. *Ἐπιδαυρὸς* Steph. *Siban*, Benjamino, *Seyne* vulg. Oritur in Burgundiæ Duc. in Alfeti regione paul-
 amplius leuca versus Septentrionem a Burgo, qui S. Sequano Sacer; duobus rivulis, quos inter Pagi jacet
Perriere. Lustratis fectisque cum aliis, tum Lutetia Parisiorum, cui nobilissimam facit Insulam, Ro-
 magoque, Mare Britannicum vel Normanicum Ostio satis lato irrumpit. Æstuarium ibi satis est navigan-
 periculosum: ideoque provide magnaque sollicitudine adeundum. Normannis vulgo vocatur *la Bare*.
 quana enim mare ingressus repente contra fluviorum ceterorum naturam refluit, horrendo sonitu ascendens
 hanc longioris altitudinem. Inexpectata solent hic negligentibus & incuriosis oriri discrimina. Cur-
 Sequana fluvios suscipit varios, in quibus nobiliores ceteris, Antiquis etiam noti e *Matrona*, vulgo *Mar-*
Esia, *Oyse* vel *Ayse* vulgo, *Axona*, vulgo *Ayne*, *Aisne* vel *Efne*. *Ligerim* secundo loco nominavi, ab *Cz-*
 alitq; nobilitatum: *Ἀλγείος* (vel ut in aliis Codicibus melius *Ἀλγείος*) & *Ἀλγίης* Strab. lib. 1v & Ptol. Ho-
Loire & *Leire*. Caput ejus in pago Velauno: Locus vulgo *la Font de Leire*. Amplior est reliquis, ut meri-
ter Gallie Fluviorum audiat: aquæ Limpidissimæ. Facto inter varios populos (Celtas ab Aquitanis olim
 Strabonis notatione dividebat) procursum, exonerat se in Oceanum Occidentalem, inter Nannetes & Picto-
 Ostio quatuor fere leucas amplo, Pulvillis aliquot infesto: interius ad duas cū semi leucas Rupes sunt, qui-
 Porcis cognomen: Ingentes & Navigiorum patientes excipit Fluvios non paucos, *Elaver*, vulgo *Allier*:
 nunc *Cher*: *Vigennam*, hodie *Vierne*, *Viane* & *Vignane*, *Meduanam*; hodie *Mayne*, & alios. *Garu-*
 sequitur, Cæsari Gallos ab Aquitanis disjungens: Strab. lib. 1v *Γαργων* Ptol. *Γαργων*: *Garonna* Frontino:
 id nomen integrum hodieque retinet a Capite ad Blaviam Castrum, ubi lingua Romana incipit. Nam in-
Grande & *Gironde* dicitur. *Gerunnam* etiam vocat Gulielmus Brito in sua Philippeide. Oritur ex Pyre-
 haud procul Opido, quod vulgo *Cadalup*. Hic hodie perlustratis cum aliis, tum *Tolosâ* & *Burdigala*, Ma-
 nificet Aquitanico, duarum fere leucarum Ostio: quod intrantibus occurrunt scopuli, quibus ab Ællis
 nomen. Septentrionalior Nautis Belgis *Noorder-Esel*, Australior *Snyder-Esel*, Pharam vel præaltam sustinens
 in, quæ vulgo *la Tour Cordan*. Excipit navigeros fluvios *Tarnim*, *Lo Tarn* vulgo: Gallice *le Tar*: *Egercium*,
 onibus hodie *Gers*: *Oldam*. Arvernatisbus & Montanis Cadurcis *Oolde*, vel cum articulo *l'Old*, *l'Ool*: *Du-*
 hodie *la Dordogne*, & alibi *Dordonne*, & alios. Vltimum *Rodano* dedi locum. Fluvius hic Scriptoribus
 bus & Græcis quibus *Ῥοδανὸς*, & Latinis notissimus. In universum Gallis nuncupatur *le Rosne*: sed In-
 nis *lo Ros*: *Eridanum* nominant Oppianus in Halieuticis lib. 1v & Philostratus in Vitis Sophistarum.
 us ab *Roda*, Rodiorum in illo tractu Colonia nomen impositum scribit. Oritur haud procul Danubii,
 Arolæ Ticini aliorumque fontibus, prope montem, qui vulgo *Briga*. Lacum Lemannum apud pagum
 ram-Villam (*Neuf Ville*) ingressus, servato fere colore permeat, & ad Genevensium opidum egressus: rapi-
 cursu pergens in mare Mediterraneum erumpit: septem ostiis, ut scribit Apollonius in Argonauticis: quin-
 tur Diodorus & alii, tribus ut Artemidorus apud Strabonem, Plinius & Ammianus: duobus, ut Polybius

ia ripis,
 per ut bene
 mma ripa:
 sonoris
 Garumna.

Prin

eodem Strabone teste, & Ptolemæus: pluribus, ut prudenter fibique, ne mendacii argui possët, cavens Livius hodie quinque, & plura numerant nominantq; Adcolæ, *Gras Neuf*, *Gras d'Orgon*, *Gras Paulet*, *Gras Gram*, *Gras d'Enfer*, *Gras de Piffon*, quorum postremum, quod versus Mafiliam sit, *Mossaleoticum* appellat Plinius, *Mossaleoticum* Polybius, qui hoc *Primum* vocat, quod ad *Gradus* Marcellino & Antonino: a quo cæteris etiam *Gradus* nomen inditum. Excipit Rodanus *Arvum*, *Ararim* hodie *Saone*; *Saron*; *Sarim* hodie *Sere*: *Dromas* qui hodie *Droma* est vel *Drosne*; *Druentiam*, hodie *Durance*. Sed hæc de Fluminibus in præsentia sufficit. Oceanus Britannicus a Septentrione, qua Angliæ opponitur, eam pulsat, ut & ab Occasu, uti supra diximus. A Meridie Mare Mediterraneum, Cum ad hoc, tum ad illum Sinus Gallis sunt insignet. Ad Oceanum cum primis ille, qui *Aquitanicus* Aethico & aliis. *Tarbellicus* *Ancon* elegantissime apud Lucanum vocatur. *Arvum* etiam ad idem Mare sunt non ignobiles, in quorum intimis recessibus locata videmus, opida, Dieppe, Constantiam, & alia. Ad mare Mediterraneum *Gallicus* (*Galaticus*) Sinus est duplex, *Major* & *Minor*. *Major* Mediterranei pars appellatur, ubi se in illud effundit Rodanus. *Angulus Gallicus* M. Porcio Catoni: *Gallicus* *per excellentiam* Livio. Iustino & aliis. *Minor* apud Strabo. scribitur ad Promontorium Montis Pyrenæi quod *Aphrodisium* dicitur. Hic *Salsus* vocatur *Mela*. *Gamblicianum* etiam Sinum ponit ad Galliam Narbonensem Antoninus. Portus, ut hodie, de quibus plene Lucas Aurigarius Charta v & quatuor sequentibus sic olim habuit Gallia celeberrimos. Principem obtinent locum *Stalocanus*, *Vindana*, *Bruvates* & alii quibus Veteribus nominati. Qui *Stalocanus* Ptolemæo, aliis *S. Paul de Lyon* in Britannia existimatur, *Roscon* aliis, quibus ut subscribam, facit, quod posterior priore multo sit fidior & commodior, quamvis enim oppositum habeat Insulam, cui cognomen vulgo *De Bas*, facilem tamen & turum septemque altum hodie ulnas, utriusque præbet Navibus ingressum. Priori, minax objacet Taurus (Insula est, vulgo *Le Taureau*) qui circumscriptas habet rupes innumeras & latentes & eminentes; a quibus magnum Nautis male providis creati solet periculum. Haud procul inde in eadem Britannia versus Meridiem post flexum Promontorii G. Obæi, *Vindana* currit Portus. *Fenstiers* hodie, vel *Conquest*, Iovio male *Brest*. Adscribit hinc *Βελλωπτεν* Portum Ptolemæus. *Brest* hodie fere retinet, *Brest*. Sequitur apud eundem *Σητώ* Portus; *Luffon* vel *Luxon* hodie. Hinc *Santonum*, *Portus* Ptol. scribitur, hodie *la Rochelle*, ut arbitratur Villanovanus. Succedunt Montes & Silvæ. Quod ad Montes Gallia aliis, quam aliis, locis est montosior. Eminent hic Delphinatus, Provincia, Sabaudia, & Burgundia. Andegavensis Ager suos etiam habet Montes, qui in Britannorum Pictonumque fines late se infinuant. Montes Gallia cum primis celebrant Veteres Scriptorum (*Cebennam*, *Vogesum*, *Juram*. *Cebenna* Mons est, cui ut Cæsar scribit, Arvernos (*ceulx d'Auvergne*) ab Helviis (*ceulx de Vivaretz*) distinguit. *Cebennam* Plinius, *bennas*, Lucanus & Aufonius nominant; *Cebennicos* Mela, Vera genuinaque scriptura est, ut Scaliger fuit Merulam literis monet, *Cebenna* per c: Dici enim hodie *Montaignes de Cebenas* & *Cevenes*: ut rectius *Cebenna* Ptolemæo & Straboni, *Cebenna* Latinis quibusdam dicantur. *Cebenna* Vineto, Nozoreno, Villanova

Portus.

Monte.

Mont.

Montanus à Auvergne nominantur. Horum Montium pars hodie *Tarara*, teste Gulielmo Budæo lib. iv. de
 qui Lugdunum euntibus est superandus. In vertice sedes visitur Petre incisa, cui Mercatores imponunt eos,
 Mercatum Lugdunensem nunquã frequentarunt. Vulgo *La Chere de la Verité* vocatur. Iurare namque co-
 nentur veritatem, Lugduni tuerint unquam, nec ne, eoque nomine non nihil, quo Genio simul indulgeant, pol-
 leri. *Vogesus* Gallia: Mons Cæsari lib. de bell. Gall. iv. Lucano lib. i Plin. & aliis. *Vocetus* vel *Vocetium* corrupte
 tur apud Tacitum lib. i Hiltoria. & alibi, ut jani ab doctis viris notatum. Alpium nomine a Str. describitur
 iv. Hodie *Mont de Faucilles*, aliisque nomenclaturis indigetatur. Separat Burgundiam Alsatiãque ab Lo-
 ringia. Provenit Mosam, ut etiam testatur Cæsar, & infinitos alios fluvios, quorum plerique Rhenũ petunt.
 unde Mosella profluit *Kratzer* appellatur: quod habere se tradit Ortelius ex Libello MS. Magni Gruberi,
 quo Rhenum describit: addens, Tractum hunc *Estaye* Gallice, & *Auff der Stay* nuncupari in Chorographica
 tharingia: Tabula, jussu & impensis Ducis ab Ioanne Scyllio accurate delineata: nihilque ibi, eodem Scyllio
 præter Asarum herbam provenire. Gignit Vogelus in valle Leberia Argentum purunt: sed, ut notat Mun-
 sterus, non ita multum. *Jura* Gallia: dicam Mons, an Germania: Olim fere totus Gallia: quũ Helvetia Belgica
 conferetur: Hodie magna etiam parte Germania: Initium ejus statui solet in finibus Basiliensium, juxta Rhe-
 non, e regione Waldzhuti. Altus est, multisque & ingentibus subnixus saxis. Meminerunt ejus Cæsar, Plinius,
 Pr. *Jurassus* est: Strab. *Jurassus* & *Joras*. Evo nostro Accolis, Incolisque pro ratione Locorum aliis atque aliis
 tur nominibus, Haud procul arce Hasburgenfi prope Burgim) opidulum est sic dictum Idiomate Germa-
 no a Ponte, qui hic super Arolã ex uno Arcu) *Bozberg* audit: a pago *Bozcn*, qui cũ multis aliis Pedit Mõtis ad-
 ius. Hanc Jurã portionem *Vocetium* vel *Vocetium* esse Cornelii Taciti censent Munsterus, Scudus, Lazius, &
 Ortelius tamen apud Tacitum *Vogesum*, de quo ante, legendum esse minime dubitat. Est eadem hac Montis
 Vallis ingens cui nomen *Frickthal*, a pago cognomine. Occurrunt & alia: hicibi Valles, ut obiter hoc di-
 ca, *Lauffen-thal*, & *S. Imers-thal*, & similes: quarum tamen nulla Montem per transversum penetrat. Vbicunque
 veris trajicere, opus est alta scanfione. Inter Atarim porro & Farspurgum hic Mons appellatur *Schaffmat*,
 ed Latinis *Ovinum* sonat *Pratum*. Inter opidum *Olten*, & Humbergensem Præfecturam dicitur *Nider-Hau-*
stein, *Inferior scilicet Lapis*: Per saxa enim factum est iter. Inter Walnburgum & Balltallium *Ober-Hauwen-*
 vocatur, *Superior scilicet Lapis*: ubi currus onulti grandibus funibus per Montis declivitatem demittuntur.
 casum versus procedendo *Wasser-fal* nuncupatur, id est *Aquaruina*. Vterius eundo *Jurten*, ab Sabaudis prif-
 ere nomine appellatur. Brachium quod se extendit Basileam versus, uno ab urbe milliario, juxta Byrlam
 mium *Blouwen* dicitur: crescitque non parum in altitudine & asperitate quousque Delspergum veneris, ubi
 us in planiciem ducitur. Vterius versus *Belle* Monasterium Gallicum procedendo, rursum crescit, ac
 de iterum evanescit spatio unius milliarii: hinc iterum saxosum horrendumque Montis jugum ab Orien-
 te in Occasum extenditur: quod pervium fecisse scribitur Iulius Cæsar perforato in portã formam saxo.

Portam hanc nominant alii *Pierreport*, *Petraport* a malii *Pierre-pertus* *Petram pertusam*. Descriptam vere accurate ab Sebastiano Munstero, Merula, qui eam aliquando transgressus, testatur. Inscriptionem supra Portam claram idemprehendit, nisi quod primæ vocis litteræ reliquis magis sint extritæ

N.:.:ANGVSTI VIA DVCTA PER ARDVAMONTIS
FECIT ITER PETRAM SCINDENS IN MARGINE FONTIS.

Per hunc fontem intelligit Poeta Byrsam amnem, qui ibi ex Petra magna Aquarum vi crumpit. Procurrunt iura versus Libonotum inter Helvetios Sabaudosq; , quos ad Vulturum respicit, & Burgundos, quos ad Carum relinquit (unde & apud Cæsarem lib. 1. duobus locis Iura Sequanos ab Helvetiis dividit) secus varios lacus, quorum præcipuus Lemannus; ubi longe lateq; *Mons S. Claudii* nuncupatus ad Rodanum tandem terminatur. De aliis, qui ad Gallias etiam non nihil spectant, de *Pyrenæis*, inquam, dixi, in Descriptione Hispaniæ: de que Alpibus disseram, ubi Italiam percurrendum mihi erit. Silvæ Galliis sunt frequentes, non tamen, aliis in regionibus, magnæ non densæ, non ita dumis horridæ. Apud Cenomannos variæ sunt, *Les Forests*, *Versay*, *Longouhey*, *Peris*, *Sille*, *Charnay*, *Audain*, *Maine*, *Concise* apud Britannos Inferiores, *de Bois blanc*, *de Toron*, *de Guierche*; apud Pictones, *Les Forests de Monliore*, *Dyne*, *Bresse*, *Ligne*, & aliæ: apud Bituriges *Silva Roberto* cuiusdam alii visitur; apud Andegavos, *Loursaise* & *Marçon*. Totus Bononiensium Ager una quasi obfessus est Silva, cuius partes, *Les Bois de Surene*, *Celles*, *Hardelot*, *Dalles*, *Boursin*. Apud Veromanduos haud procul Perona Nemora sunt *Recoigne* & *Bouhâ*: Apud Picardos, *Bois de Baine*, *de Beaulieu*, *de la Fere*, *de Coussi*. Nec suis caret Silvæ Lotharingi *Warned-Waldt*, *le Banbois*, *Bois de Mondon*, *de Heyde*, *de S. Benoît*, *de la Voyge*, *Mortaigne*, *Dofeyne*. In Burgundia multæ sunt silvæ, quarum nunc non occurrunt nomina. Alias prætereo, quæ passim per Gallias hic ibi sparsæ sunt. *Ardenna*, hodie potissima parte est in Inferiore Germania, ideoque ibi describenda. *Gallicam* vocat Claudius: & *Silvam Gallia maximam* Cæsar lib. vi de bello Gallico, quod olim esset in Gallia Belgica. Gallos vero a modum deditos Religioni, atque inter primos fuisse qui Christianam Religionem amplexi sint, & semper reliquis eam servaverint & coluerint, non solum Veterum scriptis & monumenta: sed etiam Tempia: aliæque Religioni loca destinata testantur, quæ in urbibus & pagis ubique magno numero conspiciuntur. Certe in urbe Parisiensi LXXIX universim numerantur: inter ea augustissimū, Cathedrale D. Virginis; quod jactis ab Philippo Augusto anno MDXCXI, fundamentis, ferio edificari cœptum MDCCVII, D. Ludovico regnante: Galliarum miraculis præcipuum. Columnis CXX sustinetur, Longitudo passuum CLXXIV: latitudo LX: altitudo Chorus lapide cinctus: Historiis ex veteri Novoque Testamento insculptis In ambitu habet Sacella XLV, feræ Clathris munita. Univerfim Portæ XXI. In fronte tres biforæ, stantius XXVII Regum insignes. Ad latera Turres visuntur, seu Moles verius Campaniarum, altitudine XXXIV Cubitorum. Campana Maxima, cui a b Marce Virgine cognomen, viginti Viros flagitat pulsanda: Sonitus sereno cœlo per septem Leucas facile auditur.

Silva.

Opera publica.

Infinite

scilicet esset reliqua Tempa, quæ hic & aliis in locis videntur, describere. Infinitum, Abbatias, Cœno-
 monasteria, Xenodochia, Nosocomia, Prochodochia, & Orphanotrophia. Quid vero dicam de Ar-
 chibus, quid de conspiciis Regum Palatiis? Quid de Magnatum & Equitum ædibus pulcherrimis? Quid de *Ratio gubernandi*
 his tam publicis quam privatis ædificiis? De his ego tacere malo quam parum dicere. Status Galliarum ho-
 Monarchicus est; locusque ibi Regiæ, quæ vetustissima divinisimæque Aristoteli censetur, Gubernatio ni-
 talicitur, non suffragiis designatur; Sexus Masculini, volente id, ut quidam perhibent, lege Salica. Rege m-
 amant, ita colunt, venerantur Subditi, ut nihil supra. Penes eundem rerum omnium est arbitrium. Duo-
 tim-Virorum Collegium Caroli Magni est institutum. Alii ab Ovo Troiano repetunt. *Parcis la Pairs de*
 re dicti, quod proxima secundum Regem & velut pari essent dignitate. His solis sacrandi Reges jus est, &
 Regni possessionem mittendi. Horum sex vulgo *Laici*; reliqui dicuntur *Ecclesiastici*, vel *Clerici*. *Laici* sunt *Du-*
Comites. *Duces*: *Burgundus, Normannus, Aquitanus*. *Comites*: *Flander, Campanus, Tolosus*. *Ecclesiastici*, itidem
Duces sunt vel *Comites*: *Duces*; *Remensis, Archiepsc. Laudunensis & Lingonensis Episc. Comites*: *Catalaunensis,*
Remensis, & Belovacensis Episc. Sunt & septem summi Senatus per Galliam, quos vulgo *Parlamenta*.
 ant, a quibus appellare non licet: *Parisiensis, Tolosanus Rotomagensis, Divionensis, Burdigalensis, Aqueusis,*
Avinionopolitana. Et ad Statum Ecclesiasticum quod attinet. Sunt in Gallia *Archiepiscopatus XII, Lugdunensis Pri-*
Academia.
Bonarum artiũ
 Lyon; *Aqueusis, Aix; Viennensis; Vienne; Remensis, Rems; Narbonensis, Narbone; Tolosanus, Tolouse; Burdigalen-*
Studii celebres
 Burdeax; *Auxitanus, Aux; Bituricensis Bourges; Turonensis, Tours; Rotomagensis, Rouen; Senensis, Sens.* *Acade-*
 in regno Galliæ sunt hæ: *Parisiensis, Pictavensis, Bituricensis, Tolosana, Burdigalensis, Nannetensis, Lugdunensis,*
Avinionensis, Montispeffulana, Caduacensis, Gratianopolitana, Valentina, Valence, Remensis, Andegavensis, Cadomen-
vir.
Nemavensis, Romana, Romans, Avenionensis, Dolana, Massiliensis omnium antiquissima, ab Græcis orta. Ex
 omnibus tanquam ex multis Equis Troianis, innumeri docti Viri, Theologi, Jurisconsulti, Medici, Alii
 erunt: Quos uno ductu enumerare si conarer, maximum mihi quidem conciliarem laborem, Lecturis ve-
 radium. Nobilitas sane Gallica (quæ frequentissima est) hodie tam pertinaci diligentia, ut hoc universum
 tam, tamque assiduo labore Meliorum Literarum Studia persequatur, adeoque in omni Disciplinarum Ar-
 que genere excellit, ut nusquam terrarum magis. Videre ibi est summo loco natos illustribusque ortos
 illius noctes diesque inharere Chartis, & nunquam non Musarum Sacris operari. Sunt qui de quacunque
 medium prolata expeditissime possunt, Methodo admiranda, ex tempore & absque ulla præmeditatione
 horas aliquot, non sine audientium stupore disserere. Bibliothecæ in hoc regno variæ, cum primis Parisiis *Bibliotheca.*
Majestatis, & S. Victoris, ut alias publicas & privatas præteream optimis rarissimisque cum editis, tum
 scriptis refertas libris. Ad Mores venio Gallos acutos ingenio, & ab Doctrina minime alienos esse, te-
 Diodorus & Strab. Commendat illorum in bonis literis studio non uno in loco Symmachus. Marcus
 Cato originum lib. 11, apud Charisium Sosipatrum; *Pleraq; Gallia, inquit, duas res industrisissime perse-*
que, rem militare & argute loqui; de nesciamus Veteres Gallos inter alias gentes Eloquentiæ gloriam reportasse.
 Ingenium

Ingenium simplex, nullaque divinum malignitate (egregia hæc Veterum Gallorum laus) tribuit illis Strabo Pronunciat de iis oculus testis Iulianus, Quod adulari nesciant; sed libere ac simpliciter cum omnibus æquabilique jure vivere. Venerem Nuptiarum Deam & Bacchum lætitiæ datorem Conjugii, Proliſque, & Vini, quantum cuique libeat, potandi gratia tantum novisse. Quæ his aliisque talibus adversantia nonnulli proferunt, convicia, & tanquam ab maligna mente manūque protecta, sunt exaudienda. Nam quis non videt, lectis Veterum Scriptorum de Gallorū Indole Monimentis, factaque cum Genio, qui iidem hodieq; est, commissione, falsū esse quod tradit Servius, Gallos pigrioris esse ingenii; quod Iulius Firmicus, stolidos; quod Iulianus, quasi oblitus, stupidos, & rusticitatem amantes; quod Polybius, Doctrinæ & Artibus operam non dare; quod idem cum Diodoro, Athenæo & Clemente Alexandro, infidos esse, crapulæque & obrietati deditos: quod Livius Polybiusque, molles esse & effœminatos: quod Mela, Auri avidos, superbos, superstitiosos: quod Solinus, vanos: quod deniq; pecuniæ insatiabiles esse, Plutarchus in Pyrrho. Fatèdum nihilominus multa Gallis insuetudine aliorum populorum commercio, *Nemo Gallos, ait Florus lib. 111. cap. x. sanum feroces dixerit, fraudibus agere.* Avidos Iurgiorū docet Ammianus lib. xv. Reprehendit etiam Diodorus in Gallis quandā linguæ intemperantiam, Sermonem notās eos uti brevi & subobsuro: multa ex animo dubia loqui, plurima ad jactantiam in sua laudē dicere, & ad ceterorum contemptū: minaces esse ac detractores, opinionemq; inflatos. Jactantia illa ab Sebone etiam est animadversa. Atque ea Gallica ostentatio est, quæ ab Cæsare lib. vii nominatur, & multis quorum librorum exemplis adprobatur. Talis est lib. 1. Helvetii Diviconis elatio, dū Helvetiorū virtutem extollit, Romanæ Cladis memoriam objicit, Cæsaremq; minitendo, admonet, ne cōmittat, ut is locus, ubi Romani constitissent, ex calamitate Populi Romani internectione exercitus nomen caperet aut memoriam proderet. Vercingetorix in cōcione jactat se unū Consiliū totius Galliæ esse curū, cujus consensui ne Orbis quidē terra possit obſistere. Quod ad Veterū Gallorum Religionē, Cultumq; in rebus sacris servari solitū, flocci faciendum est M. Tullius oratione pro M. Fonteio scribens, *Gallos minime ulla Religione moveri.* Audiendus potius Livius, etsi in ceteris satis huic genti iniquus, *negligentē tamē haud quaquam Religionis* adfirmat; & Cæsar l. vii. bell. Gall. cui penitus cognita hæc natio, dicit eam *admodum deditam Religionibus.* Maxime autē Mercurium coluerunt, de Cæsare teste: Celtas Iovem coluisse attestatur Max. Tyrius, cujus signū altissima Quercus. Dianā templū habuisse apud Malsiæles, Str. testis est: & apud Gallo-Græcos Dianā cultā, Polyæ. lib. vii. & Plut. commemorat.

GALLIA

uit illis Strab
omnibus aqu
, & Vini, qua
lli proferunt
ter, lectis Vete
mifione, falfo
ianus, quafi
are; quod ide
quod Livius P
solinus, vani
a Gallis infu
fraudibuz
uz intemper
tantiam in fu
ntia illa ab St
r, & multis
virtutem ext
cus, ubi Rom
im proderet.
bis quide terr
floci facien
otius Livius: c
VI r. bell. G
an colerunt,
anã templu
commemor
E

Al. communia Galliae

17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

Esom sive *Hesum*, *Tauratē* & *Teranem* Deos habuisse Gallos, Laëtantius, Lucanus & Minutius Felix referunt. *Martem*, *Mercurium*, *Jovem*, hos plerique docti interpretantur. *Belenus* Gallorum Deus est apud Aufonium qui *Belis* apud Herodianum in Maximinis, idem forsitam cum *Tibikene* Tertulliani in Apologetico, qui *Gracis* aliisq: Apollo, putatur fuisse. Colebatur & apud Gallos *Abello*; de quo monumenta extare notat in Connis Novem populariæ Vir Nobiliss. Iosephus Scaliger ad Aufon. lib. 1 cap. 1x. *Hercule* etiam *Ogmis* nominavisse Gallos, auctor est Lucia. In Hercule Gallico. Galli autem Veteres Deos suos in dextram conversi adorabant, Athenæo scribente. Diis Homicidio aliisque rebus sacrificabant, Marti imprimis, teste Cæsare. Nullum autem Gallis Veteribus Sacrificium erat sine *Druidis*, inquit Diodorus. Fuerunt hi olim apud Gallos clarissimi cerdotes sicut & *Bardi*, de quibus Lucanus.

*Vos quoque qui fortes animas, belloque peremptas
Laudibus in longum vates dimittitis avum,
Plurima securi sudistis carmina Bardi.
Et vos Barbaricos ritus, moremque sinistrum
Sacrorum Druidæ positis repetistis ob armis.
Solis nosse Deos, & cœli numina vobis
Aut solis nescire datum. Nemora alta remotis*

*Incolis lucis: vobis auctoribus, umbra
Non tacitas Erebi sedes, Disque profundi
Pallida regna petunt: regit idem spiritus artium
Orbe alio: longa (canitis si cognita) vita
Mors media est. — In de ruendi
In ferrum mens prona viris, anima que capaces
Mortis & ignavum est reditura parcere vitæ.*

Atque hæc de moribus Gallorum in Sacris: nunc de eorundem ritibus in prophanis pauca subjiciamus. Gallos ad Concilium armatos venire solitos, testatur Livius. Scribit Strabo id in Gallorum Conciliis usitatum fuisse, si quis orantem interpellaret, progrediens Minister publicus districto gladio adjectisque minime silentium imperabat; quod si non adquiesceret, idem iterum tertioque faciebat: denique desago Interpellatoris tantum amputabat, ut reliquum inutile redderetur. *Gallorum subita & repentina Consilia*: (inquit Cæsar) *in Consiliis capiendis mobiles, & novis plerumque rebus student*. Notat idem Cæsar, Gallos, ubi major atque infestior res incideret, eam clamore per Agros Regionemque mira celeritate significare solitos; hinc alios deinde excipere, & proximis tradere. *Liberos suos*, ut idem scribit, *nisi quum adoleverint, ut munus Militiæ sustinere possent, palam ad se redire non patiuntur: Filiumque in puerili ætate in publico in conspectu Patris adstere turpe ducunt*. *Ut quantas pecunias, eodem memorante, ab uxoribus Dotis nomine acceperint, tantas ex suis bonis æstimatione facta cum Doribus communicant: hujus omnis pecunia conjunctim ratio habetur, fructusque servantur. Utæ eorum vitæ paratis, ad eam pars utriusque cum fructibus superiorum temporum pervenit. Viri in uxores, sic uti in Liberos, vitæ necesse habent potestatem*. Gallorum mulieres speciosas, magnitudine & robore Viris similes, facit Diodorus: fecundas & bonas educatrices: pariendo educandoque felices. Fuit & Gallis usitata more reliquarum Gentium Servitus. Plerique, ait Cæs. lib. vi, *quum aut ere alieno, aut magnitudine Tributorum aut iniuria Potentiorum premuntur, sese servitutem dicant Nobilibus, in hos eadem omnino sunt jura, que Dominis in Servos*. Trahebantur tamen humanius liberaliusque, quam apud Romanos. Domini namque Galli suos obratos, atque, ut Cæsar vocat

Gallia

Gallica appellat, *Ambactos*, honoris quodam loco circum se habeant, eorumque opera in bellis utebantur. Picilia porro in usu habebant, Diodoro teste, densa ac Floribus distincta. Cœnabant sedendo omnes non in scabibus, sed in solo, super stratis Luporum aut Canum pellibus (in Toris apud Strabonem) ministrabant eis pueri juniores, ætate tenera. Iuxta eos ignes fiebant, iisque adposita visabantur Ollæ, & Verua Carnibus plena, maxime suillis, tam recentibus quam salitis: sed & omnis generis Carnibus: plerumque vero Cibus erat cum Lacte, ut scribit Strabo. Audiamus hic Athenæum ex Posidonio, sic fere Latine sonantem: *Celæ scæno substrato Libanones propinans super ligneis mensis parum exstantibus. Panis & is paucus* (Panem hunc Fermento levioerem visos facere, adnotat Plinius) *Cibus est. Caro multa elixa in aqua vel super prunis aut in Verubus assa: hanc Leonum modo ambabus manibus Artus integros tollunt, morsuque dilaniant; & si quid agrino dirvellatur, exiguo id cultello prælabitur. Adponunt in Concurvis Pisces, qui Fluviiis adcolunt, Interiorisque & exterioris Maris litoribus: & eos cum sale, Mero & Cymino (quod etiam potioni injiciunt) assos. Et paullo post: Locupletas vinum bibunt ex Italia peritum vel Messiliensium regione, & id merum, inter dum Aqua panlulum affundentes. Haecenus ille. Sed & ex frugemadida Potum ad Ebrietatem fecisse, Plin. est auctor lib. xx. i. cap. ult. Ex Hordeo Potum, quem *Zythum* appellabant fecisse, & alium ex aqua, in qua favum Mellis laverint, Diodorus tradit. Quod ad Vestitum, *Saga* ferebant, notante Strab. eaque densa ex Lana texebant, *Lanas* vocantes. Hujusmodi *Saga* scribit Plin. lib. viii. cap. xlvi. *Scutulis* dividere Gallos instituisse. Quæ Pli. *Scutula*, Diodoro sunt *κλυθία*. Per quæ nihil aliud illi intelligunt, Nobilissimo Viro Josepho Scaligero norante; quam quas Galli hodie vocant *Laufangias*, quasi *Laurangias*, ab Lauri folio, quod habet Rhombi figuram. *Braccis* porro (quæ quod Gallorum essent, Tegmen barbarum Tacito) utebantur Galli circum *extentis* vel *laxis*. Loco Tunicarum apud Strabonem Vestem habent Galli Fissilem maneram usque ad pudenda & nates demissam. Manet hodieque forma in isto Vestis genere, quod nobis vulgo *Pallarock* vel contracte *Palt-rock*, Annulis dicit uti in digitis, nihil distinguens Diodorus; in medio tantum, suo. natur. hist. lib. xxxi. i. cap. i. Sed de his satis, ad specialiora Galliarum pergo.*

E e

Britannia

Vestium

Vestium

Regio unde ducta

Britannia, vulgo *Bretaigne*, nomen, jura, leges, incolasa Britannis, quos nunc Anglos dicimus, fortiter est, qui sedibus ab Saxonibus pulsus in ea confederunt, Vortigerno regnante, a quo evocati ad defensionem adversus Scotos fuerant. Fieri etiam potest ut ante id tempus in hac Gallie parte Britannorum fuerint coloniarum, quae tunc autem exsulis Britannis, quam vim domi passus fuerant, Aremoricis (nam hi quoniam infederunt haec loca) intulerunt. Scaliger in urbibus:

*Vicit Aremoricis animosa Britannia gentes,
Et dedit imposito nomina prisca iugo.*

Situs.

Vnde & olim *Armorica* fuit appellata: praecipue qua ad Mare vergit, ubi nunc inferior est Britannia. *Armorica* enim veteribus Britannis nihil aliud, quam ad *Mare* vel *supra Mare*, teste Camdeno. Ad Orientem Normannorum habet, Cenomanos & Andegavenfes confinales: ad Meridiem Pictones: reliqua latera claudit Mare Britannicum. In altum ultra reliquas Provincias omnes procurrit, Peninsulam instar, unde non inconcinne *Cornu Galliae* dicitur; soleaque ferreae speciem referre, cujus exterior pars subrotunda Mare: interior vero concava, respicit Mediterranea. Longitudo ejus sex dierum est itineris, trium autem latitudo. Regio est amoenissima & fertilissima. Pratis abundat & Erycetes, ex quibus gratum pecori pabulum. Venas habet Argenti, Ferri, Plumbi.

Soli fertilitas.

Britanni autem in tantam repente potentiam excreverunt, ut Gothis, quo minus Galliam totam occuparent, obstaculo fuerint. Certe Rithimus istorum Rex, XI I millia Britannorum contra Gothos in auxilium Romanorum eduxit, ut auctor est Jornandes. Praelio quoque adversus Attilam interfuisse testis est Callimachus. Est & illud grave argumentum Britannorum potentiae, quod Reges Galliae totam hanc oram de qua superanda desperabant, Normannis, utpote bello magis adfuetis, olim vincendam depopulandamque concesserint. Nec carum consilium eventu: Notico enim ense Britannica contusa est ferocia. Paruit igitur Normannis quae antea Regi Galliae paruerat, Postea proprios habuit Duces. Ultimus eorum fuit Franciscus; qui anno MCCCXC vita functus, unicum filiam Britanniae haereditem reliquit. Haec Maximiliano Archiduci Austriae Romanorum Regi desponsa, quum per Franciam deducenda esse, rapta est a Carolo octavo, qui eam sibi matrimonio conjunxit. Ex ea Britannia Franciae adnexa fuit. Ea hodie duplex est: *Superior* & *Inferior*, illa Ligeri vicinior, haec Angliae, diciturque alio nomine *Ripensis*. Superioris Metropolis est *Urbs Nannet. ca.* vulgo *Nantes*. Ptolemaeo *Kovdiacrov Nannetum*, censet Iosephus Scaliger, Cognatus & alii. Sedes fuit olim Britanniae Ducum: Comitatus habens titulum, Ducisque Primiogenito adscribi solita: ad Ligerim duosque alios fluviolos sita, loco peropportuno, haud procul mari, Episcopalis statio, ut & quatuor quae sequuntur. *Urbs Redonica*, vernacule *Rennes*: *Condite Redonum* Ptolemaeo *Condite* Antonino. *Dolum*, opidum nunc, olim *Arx*: vulgo *Dol* vel *Doul. Fanum Briocense*, vulgo *S. Brien*, opidum non ignobile. Rupes ibi excelsa tutam praebet navibus stationem in ea *Arx* urbi protegenda excitata. *Fanum*

Imperium majorum.

Urbes.

Suffant
Syninsula
BERNARDINO
CUM
Millaria
Galliae

licimus, fortita
 ti ad defensio-
 norum fuerine
 (nam hi quon-

 annia. Arma
 in Normanno
 Mare Britanni-
 ne Cornu Gallie
 on cava, respic
 sisma & fertili
 Ferri, Plumbi
 am occupare
 auxilium Roma-
 nachus. Est & il
 peranda despe-
 rint. Nec caru
 que antea Reg
 cxc vita fun
 ri Regi despo
 n junxit. Ex
 gna, diciturq
 ov Nammetum
 s titulum, De
 laud procul m
 onum Ptoleme
 s. Brien. opidu
 excitata. Fama
 San

latissimos pratorum habet Campos, Montesque præcellos. Sequana pontestratus est ingeniosi artificii
 actaque, siquid in Galliis aliud, admirabilis; lapide quadrato, validis columnis, pulchris arcibus, qui tre-
 tim numero: altitudinis latitudinique insignis. Estque urbs hæc Archiepiscopatu & Parlamento celebris-
 præterea *Aurences, Evreux, Bayeux, Sais, Constantes, Lisieux, Alençon, Aumale, Longue-ville, Eu, Harcourt,*
Arville, Malevriar, Mortam, Mongommery, Thorigni, Gisors, Caux &c. Normannia quibusdam statuitur du-
 Superior & Inferior. In Superiore Ducatus sunt tres *Alençon, Aumale, Longue-ville. Comitatus Eu, Harcourt,*
Arville, Malevriar, Mortam, Mongommery. Continet item hæc Normannia illam regionis portio-
 que vulgo *Vulx*, in qua est *Gisors* Metropolis Comit. & Ballivatus. Et Baroniam *l'Agle*. Inferior in mino-
 raturatur partes, quas vernacule *Caux, Bessin, Constantin, Horviver, Royaume de Tvetot, Le Vaulx de Pire.* In
 mannia Archiepiscopus *Rotomagensis Rouen*, cui subsunt Episcopi *Saiensis, Sais; Constantiensis, Constantes; Le-*
isieux, Lisieux; Abrincantensis, Aurences; Baiocensis Baioux; Ebroicensis, Evreux. Gens omnis suapte natura cal-
 lulis exteris legibus obnoxia: Moribus suis & consuetudine, quam pertinacissime tuetur, vivit. Doli qui-
 litis adprime gnara; alioqui doctina & religioni dedita.
 vulgo *La Beausse*, Regio siccitate aquarumque laborans penuria: fertilis nihil ominus, & Frumenti *Belsia.*
 ferax. Ea triplex est, *Superior, Media, Inferior. Superior, La haulte Beausse*, initium capit ab Vico, qui vulgo
 indigetatur, petens porro Carnutum agos & ulteriora. Concenferunt illi *Carnutum Regio, Ducatus Ande-*
Comitatus Perchensis. Carnutum Territorium vulgo *le Pais Chartrain*, adhæter hinc Perchensi Comitatu,
 Ducatu Aurelianensi. Carnuticum solum nulli reliquæ Galliaë parti fertilitate vel amenitate cedit: omni
 Frumenti, Fructuum, Pecoris abundans: Vino non destitutum. Primarium Opidum *Carnutum* audit,
 Ptol. nunc *Chartres*. Opidum hodie non postremi loci. *Carnutum Territorio* solitus est adferri *Comi-*
Druidensis & Montfortium. Sunt hic Opida *Dreux & Montfortium.* Ducatus *Andegavensis, La Duché d'An-*
 cularem Tabulam habet. *Comitatus Perchensis* dividitur in duas partes, quarum una inferior dicitur, vul-
Perche Gouet, cuius primarium Opidum *Nogent Rorrou*. Altera superior in qua *Mortaigne* Opidum: Sequi-
 media, cui tribui solitum quicquid est, inde quidem ad utramque Ligeris ripam ab *Rotomago, Vendômmum*
 hinc autem in dextra ejusdem Ligeris ripa quicquid Castelloduno porrigitur Blesas & ad Turonensium
 agros. Reliquas fertilitate sua Belsias superat. Comprehendit partim Comitatus, *Plesensem, Dunensem &*
nensem; partim Ducatus *Vindocinensem & Turonensem.* Inferior Belsia restat. Ea Campetris omnino &
 Frumenti valde ferax, totius Galliaë horreum: portecta inter Episcopatus *Anrelianensem & Carnutensem*
 do Stampensi procurrit, versus Orientem quidem ad Senones usque, versus Meridiem ad pontem Aure-
 lem. In ea est *Aurelia* vulgo *Orleans* sita ad Ligerim. Ducatus titulo est n-
 & *Ditiones* vel *Territoria Lorriacum & Solonium.* Archiepiscopus hic *Turonensis, Tours:* habet sub se *Ceno-*
de Mans, & Andegavensem Angiers. Episcopus *Carnutensis, Chartre,* subest *Senonensis* in Campania, &
thonsis.

Status Ecclesia-
 sticus.
 Vulgi mores.

Belsia.
 Soli fertilitas.
 Superior Belsia.
 Sum.
 Urbes.

Media Belsia.
 Situs
 Soli fertilitas.
 Opida.
 Inferior.
 Soli fertilitas.
 Urbes
 Status Eccle-
 sticus.

Aquitania.

222

*Regio unde dicta
Suum.*

GALLIAM *Aquitanicam*, cujus pars Australior hac Tabula delineatur, nonnulli dictam volunt ab Aquibus quibus abundare fertur: alij ab opido, *Aquis, Aqs*, derivant. Hæc a Pyrenæis Montibus ad Ligerim & Pyrenæos Montes. A Circio vero Septentrionali vento Occidentem versus Oceanum habet, qui Aquitanicus Sinus dicitur, ab Occasu Hispaniam, a Septentrione Lugdunensem Provinciam, a Meridie Narbonensem.

*Vasconia,
Suum.
Soli fert ubi m.
Urbes.*

In ea Mercatorum quinq; Ducatus, xx Comitatus, & vi Dominia enumerat. Ducatus sunt *Vasconia*, sive *Jemna*, *Arvernica*, *Inculisimensis ager*, *Bituricum regio*, *Turonica*. *Vasconia* sive *Guarna* ad Oceanum sita interionam & *Burdigalam*, agrum habet Vini fertilem, quod inde in Europam reliquam devehitur. Vrbs in eamaria *Burdigala*, reliquæ enim *Nerac*, *Condom*, *Mirande*, *Nogeras*, *Orthez*, *Baxæ*, *Dax*, haud magni momenti sunt. *Dax* tamen fontibus calidis, Salinis, & Merallis ferreis nobilitatur. *Burdigala*, Ptolemæo, veterum *Turicum* *Vibiscorum* urbs est, sita in paludibus quas exundans *Garumma* efficit: ornata tum Parlamento, Academia, in qua omnium artium & scientiarum Professores juventutem instruunt. *Arvernica*, *Le Puy*, *Dacbé d' Auvergne* sequitur. Sicut illi in locis partim planis, partim montosis. Vicinos habent *Arvernica* orientem *Forenses* & *Lugdunenses* ad Meridiem *Languedocios*: ad Occidentem, *Cadurces*, *Petrocorani*, *Lemovices*: Septentrionem *veruenses*, *Bituricenses* & *Borbonios*. *Arvernica* duplex est *Superior* & *Inferior*. *Superior* *Le hauts pais d' Auvergne*, quæ & *Arvernica* per excellentiam, Primariam habet Urbem *Fanum*, *S. Flori*, *S. Flori*, edita rupe sitam. Reliqua Opida vulgo dicuntur *Orillac*, *Carlatum*, *Muratum*, *Builons*, *Le Puy* & ceterorum quoque & *Baillivatus Beaucaire*. *Inferior* opima est & fertilissima: Vinis præstantissimis, Frugum, Melle, Croco, Pecudibus, Lana, Pascuis, Nemoribus supra modum referta. Metropolis illi *Claromontium*, *Claromontium* vulgo, Arce superbit, & Episcopalis est Sedes. Reliquæ urbes seu opida sunt *xix*, ex quibus *Riom*, *Montbrison*, *Issoire* cæteris præstant. *Inculisimensis ager*, vulgo *Engoulesme* ad Septentrionem *Pictonibus* est conterminalis Occasum *Santonibus*: ad Meridiem *Burdigalensibus* & *Petrocoriis*, ad Orientem denique *Lemovicibus*.

*Arvernica,
Suum.*

Urbes & Opida.

*Inculisimensis.
Ager.
Suum.
Soli fertilitas.
Urbs & Opida.*

Turonica vulgo *Touraine* incipit tribus supra *Ambaciensem* urbem milliaribus, versus *Andegavenses*: terminatur in *Vicis*, qui vulgo *La Chapelle Blanche*, in *Spiritualibus* agnoscens *Episcopum Andegavensem* & *Chouais*. Hi enim limites statuunt inter *Turonenses* & *Andegavenses*. Incredibilem Regionis amœnitatem

*Turonica,
Suum.*

volunt ab A
 ns ad Ligerim
 anum & Pyre
 et, qui Aquit
 ie Narbonen
 : *Vacomis*, five
 num sita inter
 r. Vrbs in ea
 l magni mon
 azo, veterum
 Parlamento,
 vernia, Le P
 ent Arverni
 es, Petrocor
 & Inferior. Sup
 S. Flori, S. Flo
 Le Puy & c.
 ulsimis, Frug
 montium, Cle
 Rion, *Mont*
 conterminu
 Lemovicibus
 antiquitate inf
 Minorum ge
 s, *Gourville*, la
 pria quam of
 aribus, veru
 um Andegav
 tionis amoni
 amoni

46
 45
 44
 43
 42
 26
 25
 24
 23
 22
 21
 20
 19

Millaria et Alia com.
 5 10 15

AQVITANIA

Meridies

Soli fertilitas.
Urbes.

Status Ecclesiasticus.

amoeniorem facit placidissima suave-spirantis Aëris constitutio: adeo ut totius Gallia *Hortum* atque *Pomum* vocetur. Vini Frumentique ferax est; Nemora habet venationi comoda. Metropolis Ducatus est *Cadumum* *Turonum*: vernacule *Tours*. Vrbs opibus & Aedificiorum præstantia nobilis. Vicinus illi ad Orientem Ligeris: ad Meridiem & Occidentem *Idra* fluit. Minorum gentium hujus Ducatus Opida sunt *Ambro* *Langersum*, *Chinonum* & alia. Comitatus Aquitanie sunt *Tolosana*, *Tolose*: *Narbona*, *Narbonne*: *Albreum* *bret*: Ager *Arminiensis*, *Armignac*: *Bigerronum*, *Bigorre* Feudalis *Tolosano*: *Beaz*, *Estrac*: *Commingensis* *Feudalis* *Tolosano* ut & *Foix*: *Ventadour*; *Pomadaour*: *Montignac*, in *Poictou*: *Perigor*, *Perigeux*: *Esparre*: *Lysin*, *Limoges*: *Poictou*; *Marche*; *Fronssac* *Viconté*: *Touraine*, *Tours*: *Aulnay*. *Viconté*: *Basque*. *Dominia*: *Platave*, *Chaloces*, *Saintonge*, *Aulnis*. *Archiepiscopi* v sunt: *Narbonensis*, sub quo *Suffraganei* *Carcassonensis*, *Carcassonensis*, *Agathensis*, *Agde*: *S Pontii* *Tomeriarum*, *S. Pont de Tomeres*; *Aletensis*, *Alet*: *Magalonensis*, *Mompelien*: *Elnensis*, *Elnensis*, *Bisierensis*, *Besiers*. *Lutevensis*, *Lodeur*: *Nemausensis*, *Nismes*: *Uctensis*, *Uctez*. *Bituricensis*, *Bourges*; sub quo decem *piscopi*, *Clermont*, *Rhodes*, *Lymoges*, *Mandé*, *Alby*, *Cahors*, *Castros*, *Tulle*, *S. Flour*, *Lepuy* exemptus. *Burdigala* *Bourdeaux*, sub quo sunt 8. *Poictiers*, *Lucon*, *Maillezais*, *Sametes*, *Engoulesme*, *Agen*, *Codon*, *Sarlat*, *Tolosana*, *Toulousa*, sub quo 7 *Episcopi*. *Pamiers*, *Mirepoix*, *Montauban*, *La Vaur*, *Rieux*, *Lombes*, *Papons*. *Auxitanus*, *Aux*, sub quo *Aquensis*, *Aqs*: *Convenarum*, *Comminge*: *Tarbensis*, *Tarbe*: *Vasatensis*, *Bajus*: *Lescuriensis*, *Lescure*: *Laforestensis*, *Lalor*. *Conseranensis*, *Conserans*; *Olerensis*, *Oleron*: *Baionensis* alias *Baiocensis*, *Baione*. *Adurensis*, *Adure*, aliis *Ayre*.

Arelatense Regnum.

Regis.
Sabaudia.
Una dicta.

Sinu.

Soli fertilitas.

Invenitur va-
rietas.

Regnum Arelatense ab Vrbe *Arelato* nomen habet; regiones complectitur inter *Rhodanum* & *Alpes*, olim Imperii erant. Suntque in hoc tractu *Sabaudia*, *Delphinatus* & *Provincia*. *Sabaudia* unde nomen habeat varie quaeritur. Quidam a *Sabatius Vadis* derivant. Aliis dicitur, quasi *Sabbatorum Sabaudenses* *Volaterrano Anve*, id est, Ager, Pratum. Quibusdam quasi *Saul voie* *Via* per *Salices*; aut *ve Voie*, *Salva via*: quia ex mala latronibusque obsessa fecisse fingitur nescio quis ab iis qui fabulis *Les* distinguere solent. Conjacent *Sabaudia* a *Septentrione*, *Burgundiae* Comitatus, turbationibus *Limitibus* *Helvetia*, *Lemanno Lacu* interposito; ab *Ortu*, *Valesia Pedemontiumque*, finibus non multo certioribus nisi quod *Montes* intercurrant editissimi; ab *Meridie* & *Occasum* *Delphinatus* se offert. cum nonnulla *Helvetia* portione, *Sabaudia* separatis ab *Burgundiae* Ducatus *Incolis*. Aër *Sabaudia* purus est. *Regio* montosa. Quod ad *Valles* & *Campestria* loca, *Solum* amœnum satis & fecundum præcipue versus *Septentrionem*, secundum *Lemanni Lacus* *Tractum*; ubi *vinum* gignit generosum, quod *Repalium* vocatur ab *acus Ripa*. *Paucia* *Animantibus* omne genus enutriendis optima; cum alibi tum qua *Mons Minor* *S. nardi* attollitur. *Metropolis* *Sabaudiae* *Chamberiacum*, vulgo *Chamberi*, in qua *Parlamentum*. Vrbs in

sita Montibus undique cingitur. Cum Sabaudia tanquam partes ejus explicantur *Comitatus Genevensis*,
Mauriacensis, *Tarantasiensis*, *Marchionatus Susse*: & aliquot Dominia: Ditiore denique *Bressanensis*. De singulis pau-
 ca. *Comitatus Genevensis* nomen ab *Geneva*, quæ *Genava* dicitur Antonino. Urbs est miræ antiquitatis. Sita hodie
 ad Lacum Lemanium, bipertita in duabus Rodani ripis, conjuncta ligneo ponte, cui per interjectam Insulam
 minori, utriusque Dominus imposita: Major Meridiem est versus, Minor ad Septentrionem. *Mauriacensis*
 vulgo *La Morienne* expansus est ad Archum fluvium, ubi *S. Iean de Morienne*, Opidum non ignobile. *Tarantasiensis*,
Tarantase, conclusus tere spectatur inter Montes Alpinos, Fluviosque Archum & Aram. Nomen habet ab Urbe *Delphinatum*.
Tarantase, quæ hodie *Mouster* incolis: Germanis *Munster* in *Tarantansen*, *Musteri* Latine scribentibus. *Marchio- Regio inde dicta*
Susse ab Opido *Susa*, haud procul Fonte *Doræ* flu. qui infra Turinum in Padum se exonerat. Sunt & alia *Sissa*.
 Sabaudia: opida: *Aiguebelle*, *Mont Beba*, *Bellay*, *Nizy*, *Montmelian*, *Incelles*, &c. *Delphinatus* sequitur. Nomen illi
 dant ab *Castello Delphini* quod vernacule *Chasteau Dolphin*. Huic ad Meridiem adhæret Provincia: ad Septen-
 tionem *Bressa*, interfluente Rodano: qua Occidens est *Venissa* se pandit Comitatus: qua Oriens; Conregio-
 nis adjacent pedemontium & Sabaudia. Urbes hic Archiepiscopales sunt *Vienna* & *Ebrodunum*. *Vienna*, *Allo-*
brunum Metropolis Strab. eorundem Urbs mediterranea, Ptol. *Biennus*, Steph vulgo *Vienne*. *E brodunum* *Ebroda-*
 Ptol. *Caturigum* vel *Alpinum Maritimarum*, *Ebrodunum* vicus Strab. *Ebrodunum* Antonino; vernacule *Am-*
 brun. Archiepiscopales Urbes sunt quinq; *Valentia*. *Dia*, *Gratianopolis*, *Augusta*, *Vapincum*, *Valentia*; Antonino & Pto-
 lomeo, vulgo *Valence*; Ducatus titulo gaudens. *Dia Vocontiorum*, Antonino, *Die* vulgo; Metropolis Agri, qui
 vernacule *Pais de Diois*. *Gratianopolis* olim *Cularo* vocabatur, *Cruitas Gratianopolitana*, Isidoro, vulgo *Grenoble*.
 Sedes amplissimi Senatus Delphinatensis, Isaræ adsita, *Austuga Tricastinorum* Pili. *Tricastina* Urbs Sidonio: ho-
 mages cenfer V. N. Iosephus Scaliger, *S. Antoni de Tricastin*. *Vapincum* Antonno, vel quemadmodum in qui-
 dam C. legitur *Vapincum*, ut & in Itineraria Tab. *Gap*. hodie. *Caput Agri*, qui vernacule *Gapencois* Montibus
 præ-
 sidi. Ipsum Opidum, ut hodie, sic & olim celebre, adcolis *Le Col S. Digo*. Minorum gentium Opida præte-
 ra. De Provincia Descriptione proxima agitur. Ad quam antequam transeo, pauca de Statu Ecclesiastico ex-
 recatore subjiciam. Archiepiscopi hic 5 sunt. *Tarantasiensis* in Sabaudia, cui subsunt 2 *Sedunensis*, *Sitten*: & *Au-*
gustensis in *Augusta*. *Ebrodunensis*, *Ambrun* cui subsunt 9 *Dignensis*, *Digne*: *Grassensis*, *Grasse*: *Senetensis*, *Zena*: *Ni-*
zensis, *Nizæ*: *Glandarenensis*, *S. Glaud* forte: *Vanciensis*: *Vapincensis*, *Vapinc*. alius *Gap*: *Briancon*, *S. Pol. Viennensis*, *Vienne*,
 sunt Suffraganei 6, *Valentiniensis* & *Dienfensis* conjuncti, *Valence* & *Dye*: *Uvriensis*, *Uvriers*: *Mauriacensis* vel
Mauriacensis, *S. Iean de Morienne*, *Gebennensis*, *Geneve*: *Gratonopolitana*, *Grenoble*: *Romanis*. *Aquensis*, *Aix*, huic sub-
 jectus, *Aptensis*, *Aps*: *Forojulienensis*, *Freiul*. *Sesturicensis*, *Sesteron*: *Regensis*, *Eres*: *Vapincensis*, *Vapinc*. *Areluensis* cui sub-
 jectus, *Massiliensis*, *Massilia*: *Vasienensis*, *Vusison*: *Tricastinensis*, *Tricastin*: *Cavallicensis*, *Cavillon*: *Avimondenensis*, *Avignon*:
Arancensis, *Orange*; *Carpentoracensis*, *Carpentras*, *Talonenensis*, *Tollan*. In Lugdunensi Provincia urbe *Lugduno*, *Lyon*
 Archiepiscopus & Primas Galliarum refidet, habens sup se 4 Suffraganeos, qui sunt *Hedunensis*, *Autun*: *Mausconen-*
sis, *Macon*: *Cabilonenensis*, *Chalon* ad Saonam fluvium, & *Lingonenensis*, *Langres*.

Status Ecclesiæ
 sticus.

Regio unde dicitur

Situs.

Cæli temperies.
Soli fertilitas.

Imperium majorum.

HACTENVS de Aquitania & Regno Arelatensi: sequitur *Provincia*. Huic præstantissimo Galliarum tractui, etiam ultra Rodanum ad Garumnam usque *Provincia* nomen inditum, quod ab Romanis *Provincia* firmam multis ante Christum natum annis redactus, quod hodieque imposita quondam conditionis nomen mordicus in exigua sui portione in qua *Massila* & *Aqua Sextia*, retinet per excellentiam, utque ostenderet se primam, non quidem ordine, sed dignitate inter omnes Imperii Romani fuisse Provincias. Est enim totus ille Narbonensis Ager pars totius Franciæ præstantissima. Coniacet *Provincia* ad Septentrionem Delphinatus, montium interposito Velzorum, qui vulgo *Velage*, intercursumque magnæ parti Druentii Fluminis: Orientale ejus Latus claudunt & Alpes, & Varus Fluvius, cujus sinistra ripæ addidet Nicæ Italici hic principium: qua Meridies est, ab Gallico pulsatur Mari: Occidentalis illi limes partim Arausiorum Principatus & Avenionensis vel Venissæ Comitatus, hujus quondam partes, Francorumq; Ditionis, nunc autem aliorum principum: partim Rodanus, integer, Lugduno Arelatem usque, ad Languedokii Parlamenti Jurisdictionem spectans. Cælum hic mite, clemens & valde purgatum. Ac provincia, de qua mihi sermo, præter Segetes Fructus profert, non sollicita cultura, nobilissimos vuarum passerum Ficumque tanta hic copia, ut portio Europæ sufficiat. Ros-Marinus, Myrtus, Iuniperi baccæ, aliaque id genus larga hic manu ab Natura proveniunt: caltaneæ, Mala Citria Cydonia. Granata Crocus, Oryza, similiaque pleno ibidem Cornu funduntur. Vitæ generosissima dant Vina. Solum denique passim gratum, ferax, Benignum. De Antiquissimis porro *Provincia Comitibus* pauca inveniuntur. Tempore Ludovici vi 111 Francorum Regis, legimus in vetustissimis Annalibus fuisse *Reimundum Berengarum Provincia Comitem*; ejusque Filiam unicam & Hæredem *Beatricem*, uxorem fuisse ductam ab *Carolo Andium & Cenomanorum Comite*, ejusdem Ludovici Regis Filio, qui hoc matrimonio *Provincia Comitatus* est adeptus. Successit huic *Carolus Claudus* Cognomine, princeps Salernitanus, & Rex Neapolis. Hunc sequutus est Filius *Robertus*, Dux Calabriae, & Rex Neapolitanus. Robertum Avum excepit *Ioanna* (cujus pater Carolus, Calabriae Dux, jam vitam cum morte commutarat) testamento cum Regina Neapolis, tum *Provincia Comes* facta. Hæc *Ludovicum Andegavensem*, Ioannis Francorum Regis Filium, quem expleudo in adversarios odio adoptarat, Successorem & in aliis Principatibus, & in eodem Comitatu reliquit. Post Ludovicum Comes factus est Filius ejus *Ludovicus 111*; quem sequutus *Ludovicus 1111* Filius, quem etiam ab *Ioanna 111* Neapolis Regina in Regem Siciliae, Calabriaeque Ducem esset adoptatus, improlis Successorem habuit in suis Principatibus, ex consensu ejusdem *Ioannæ 111*, *Renatum Andegavensem*, Fratrem. Hic quum Regni Neapolitani *Provinciaque Comitatus* jura resignare nollet Renato Lotharingiæ Duci, ex Filio *Iolani* Neporti, ea transiipuisse memoratur in *Carolus* Fratrem, Cenomanorum Comitem: qui Filio *Carolo* orbatum *Ludovicum 111*, Francorum Regem, omnium Bonorum Hæredem instituisse scribitur. Alii suprema id *Renati* voluntate factum volunt: non absque gravissima iustissimaque *Renati* Lotharingici expostulatione.

Habitantur

imo Galliarum
 ab Romanis
 osita quondam
 etinet per exce
 Romani fuisse
 et Provincia
 e magnz parti
 ad sidet Nicaz
 im Arausiorum
 nis, nunc autem
 i Jurisdictione
 prater Segetes
 pia, ut potiori
 ra proveniunt
 aduntur. Vite
 orro Provincia
 mis Annalibus
 vxorem fuisse
 trimonio Pro
 Rex Neapolis
 it Ioanna cujus
 Neapolis, tum
 nem explende
 liquit. Post
 quum etiam ab
 Successorem
 Hic quum
 Filio Iolanta
 Carolo orba
 ii Suprema id
 postulatione,
 Habitatunt

Aethiopia Gallia com
 1 2 3 4 5

Mer 27 idies

29

Habitant hic olim *Salyi, Aquenses, Arelatenses, Sextani, Sentii, Ebroduntii, Dinienses, Vesdiantii, Sanicenses, Nervici, Venciensis, Vulgientes, Aptenses, Rejenses, Ostaviani, Communi, Foro-Juliienses, Segesturni, Albici, Oxibus, Deciates* & alii. Sunt autem in Provincia sub Parlamento Aquensi, præter multa minorum gentium opida; urbes, quæ quidem Archiepiscopales, undecim autem Episcopales. Archiepiscopales sunt *Aqua Sextia & Arelate: Aqua Sextia Colonia*, Latinis, Paterculo, Solino aliisque, dicuntur: quæ *Aqua Sextia Colonia* Ptolemæo: *Sextilia* est apud Plutarchum, in Vita C. Marii; *Aqua Sextia* itinerariæ tabulæ. *Colonia Iuliam Aquas* vocat Lapis qui hodie Lugduni ad D. Benedicti: item alius ad ipsas Aquas. *Colonia* item *Iulia Aqua Sextia*, Legio xxv vocatur in antiqua inscriptione, Nummoque Vespasiani, Huberto Goltzio. *Aqua* quidem, quod *Aquarum* ibi *Calidarum* Balnea: unde & hodie *Aix*: *Sextia* ab C. Sextio Calvino Cos, anno ab v. c. 13 cxxx, Hic enim victa Salyorum Gente *Coloniæ Aquas Sextias* condidit, eo consilio, ut Romanum illic collocaret præsidium: quo Barbaros ex his reprimere littoribus, quæ ex Malsilia ducunt in Italiam, quum Malsiliensibus illis coercendis non suppeterent vires. Legendus Livi. lib. lxxi ab. v. c. *Iulia Augusta* vero ab C. *Iulio Cesare Augusto*, qui eam Coloniam auxit, deductis eo Legionis xxv Veteranis. Parlamenti Provincialis sedes, quod inde *Aquense*. Partim ad *Aquas Sextias* partim in Italia, in Campo Raudino, vicit Cimbros Germaniæ populos, quique ipsis se junxerant, Tigurinos Ambronesque Gallicas Nationes, C. Marius. Nota Historia. Alii etiam hac de re nonnulla. *Arelas* simpliciter Orofio & Aufonio lib. de Urbibus in Egiptis & ipso carmine vii; *Arelatum* eidem Aufonio in eodem carmine, & aliis: *Arelate* Cæsari, Plin. Suetonio in Ti. Principis Vita, Melæ, & aliis: *Arelate* denique Strab. quæ *Arelaton*. Salyorum *Colonia*, Ptol. & *Arelate*, *Sextanorum* Plin. Vt *Colonia* meminerunt Lapidibus de quibus patet ante, ad *Aquas Sextias*, *Salyorum* quidem, ab antiquissimis Galliæ populis; *Sextanorum*, ab Legionem vi, cui hic sua fuerunt Strata. Hodie *Aries*, plurali voce. *Thelinen*, olim nuncupatam ab Græcis eam incolentibus, memoriæ prodit Festus Avienus. *Mamiliaria* cognominatur, quam ob causam nescitur, in inscriptione pulcherrima, quæ ibidem in Columna legitur, rell. v. N. I. Scaligero. *Constantina* ut diceretur, ibi quæ Septem Provinciarum, Viennensis, utriusque Narbonensis, utriusque Aquitaniæ, Novempopulaniæ, Alpium maritimarum, conventus ageretur, sanxit Fl. Constantinus Imperator. *Gallulam Romam* vocat Aufonius, carmine, cuius memini. Urbs ad Rodanum sita. Ad sinistram ripam hodie. Itineraria Tabula collocat ad dextram, ubi hodie Languedokium. Aufonius *Arelatum* Rodani Fluentis interficendi, notat. Vnde & duplex eadem lib. de Urbi. in extremo Mosella & Epistola xxi i i ad Paull. quod videlicet in duas partes ab Rodano locaretur. Hodie, mutata ibi rerum facie, Simplex est, tota in ripa Rodani, quæ Italiam respicit, posita, septa undique paludibus, in quibus præferoces aluntur Boves. Putatur hinc major fuisse, creduntque magni viri partem urbem olim florentissimæ alteram ab Gothis excisam. Emporium autem fuisse satis constat ex Aufonio. Græci olim Regibus Burgundiorum sedes fuisse legitur. Postea Comirum Provincialium fuit domicilium. Primum ibi Episcopum egisse scribitur D. *Trophimus*, Pauli Apostoli Discipulus, anno Imperii Neronis secundo in Gallias ab eo destinatus, ex cuius fontibus, ut Sofimus Pontifex M. scribit universa Gallia Fidei rivulus accepit.

Arripotens hodie, *Honorato Hilarioque*, Præfulibus quomdam suis, est clara. Et hæc de Archiepiscopali-
 bus; Episcopales sunt undecim, in quibus, quod absque aliarum fiat indignatione, primas da-
 no *Maffilia*. *Maffiliam* Latini omnes, Græcique nominant nonnulli: quæ, *Maffalia* Strab. Steph. Veteribus
 Nummis: *Mafaba* Ptol. *Marsille* vulgo. *Phocaenium Græcorum* in Asia Minore est Colonia. Conditæ O-
 mpiade x l v, scribente Solino; tempore Tarquinii Regis, ut notat Iustinus lib. x l i i i. Plutarchus in Solone
 conditam scribit a *Proto*, qui *Prois* aliis dicitur. Sicum petroso in loco, indicat Strabo, prope ostia Rodani
 nis, in remoto sinu, velut in angulo Maris, ait ex Trogo Iustinus. Rempublicam porro Maffiliensium tan-
 gere laudat M. Tullius, ut, audiente populo Romano, dicere aunderet in defensione Fonteï, *Civitas illius Dis-*
tionem, atque Gravitatem non solum Græcia, sed pene cunctis Gentibus anteponendam. Episcopos suos numerant
 D. Lazaro, quem Christus ab morte suscitavit. Hæc de Maffilia; reliquæ urbés Episcopales sunt *Dme: Dimia*
 in Ebroduntijs; *Dimia* Pt. in Sentiis, *Grasse Grassense* Opidum. *Glandève Glannate* Viris Doctis latine scriben-
 sis *Glannatena* Civitas, Notitiæ provinciarum Galliæ in Viennensi iv: In aliis libris est *Glanatica*, in qui-
 busdam *Glannatena*. Faluntur qui *Glanum* Plinii, Melæ & Antonini cum *Glannate* confundunt. *Glanum*
 in Antoninus ponit inter Cabellionem & Arelatum: at quam procul inde *Glannate*? Quid *Glanum* hodie
 vocatur. *Senas, Sanition*, Veldantiorum Opidum in Alpihus Martimis, Ptol. S. *Paul de Vinco: Vintium*, Ne-
 pocium opidum in Alpihus Maritimis, Ptol. *Vencia*. Dioni. *Apt: Apt Julia: Vultigentium* Plinio; *Avia Julia*
Aveitulia corrupte apud Antoninum: Nam in melioribus est *Apt Julia*: ut & in Itineraria tabula. *Rses*:
 Notitiæ provinciarum Galliæ, in qua sub Viennensi i i i sic legitur; *Civitas Reiensium*, id est *Reius*. In
 Itineraria, scriptum est *Reu Apollinensis*: quod nondum liquet. *Fersuls, Forum Iulij* Planco ad Ciceronem
Forum Iulium, Commonorum urbs Ptol. COL. IVL. OCTAV. in Augusti Nummo apud Goltziuum;
Forum Iulium Octavorum Colonia que Pacensis appellatur & Classica, Plin. Hodie portus est Marinus. *Cisteron*,
 viro apud Antoninum & in Itineraria Tabula *Cestero*, inquit suis ad Merulam literis Iosephus Scaliger,
 apud quem tamen excusum est *Cestero*. Sed Merula semper Pliniana *Cessero* eadem cenferi solet cum ea
Cessero apud Ptol. Tolosæ & Carcaffoni connumerata, quæ hodie in Languedokio *Castres Tolon Telo-*
 Doctis Latine scribentibus; *Telo Martius*, Antonino, Opidum in interiore Maris recessu, novem leucis,
 Maffilia. Hæc de Episcopalibus: sunt alia non minoris nominis & antiquitatis Opida: *Antibe, Antipolis* Decia-
 tum Opidum Ptol. *Opidum Latinum, Antipolis*, Plin. Tacitus *Antipolm Narbonensis Gallie Municipium* appellat:
 Nummis Titi Imperatoris. *Olbia* Ptol. Melæque nota, *Teres* vel *Hieres* hodie cenferitur, ad Mare, tribus
 leucis Telono. Contra Opidum iacent nobilissimæ Insulæ, quæ Ptol. *Stechades. Lignistides*, Steph. Hodie,
 duo cognomines, *les Ifles* dicuntur de *Teres* vel *Hieres*, Corallium ibi colligitur optimum, & quo non aliud
 præstantius in Mari Ligustico. S. *Maximin, Teolasa* videtur Antonino in Itinerario, sex grandioribus leucis Maf-
 silia, versus Boream. *Tarascon* Strab. *Taruscon* Ptol. ad sinistriorem Rodani ripam: cui in dexteriore opposita
 est *Beltoquadra*, vulgo *Beaucarre* fluvio tantum intercurrente. Comitatus dignitate fulgent Opida: *Sault,*
Ides & alia.

Regio.
unde dicta,

Situs.

Soli fertilitas.

Vera Picardia.

Urbs.

Picardia nomen quamvis non magnæ antiquitatis, nulla tamen ejuscerta potest reddi ratio. Alii autem augurantur. Robertus Cenalis dicit se ignorare, num *Picardis* a *Begardis* Hæreticis nomen hoc mutuati. Sed his illos constat multo antiquiores. Sunt qui appellatos censent picardos; quod ab ortus primo usus Lancearum, quæ vulgo *Picques* nuncupantur. Eam hodie, ut crasse definiam, Occasum respicit, cum nonnulla Normanniæ portione. Oceanus Britannicus: ad Septentrionem istæ Veris Belgicæ jacent Regiones, quæ hodie *Artesia* & *Hannonia*: ad Ortum *Leuceburgum* & *Lotharingia* porrectæ: ad Meridiem denique *Campania*, isque nobilissimi Regni tractus, qui specialioris notione Franco vocatur, occurrunt. Regio est fertilissima, Horreumque Parisiorum, atque adeo pleræque Franciæ. Viti caret, ignava potius Incolarum socordia, quam vel Cæli vel Solis injuria. Picardia autem in tres dividitur partes. *Veram*, *Inferiorem*, *Superiorem*. De Vera hic tantum dicam. *Vere* (*La Uraye Picardie*) cæpto parisiis necesse, superatisque *Bellovacorum* Agris initium est ad *Crepacorum*. Comprehendit *Uicedamas*, *Ambianum*, *Corbiensem* & *Peguignyam*: *Comitatus Veromandorum* & *Retelorum*: *Ducatum Tiraschensem*. *Arabiana* *Vicomie d'Amiens* (nomen dedit *Ambianum*, vulgo *Amiens*: olim ut multi Docti censent, *Samarobrina*, *Ptol.* appellatur *Samarobriga*. Quidam Antonini Codices *Samarbaruam*, alii *Samarabrigam* præferunt. *Briga* qua Hispanorum lingua, & *Bria* Thracio sermone, urbs nuncupatur. Nonnulli *Somonobrigam* scribunt a *Pos* (*Belgice Brug*) quo *Somona* fluvius trajiciebatur. *Ambianum* certe urbs est ad *Somonam*, qui eam hic findit (unde quidam *Ambianum* putant dictum ab Imperatore *Gratiano*, quod aquis ambiatur) munitibus Galliarum & ab natura & ab hominum industria merito connumeranda: Fossis pulchris præaltisque vallata: clavis ea parte Regni. Templum habet speciosissimum. Probitate sane Incolæ Fidelitateque sunt insignes, *Corbiensis* ab *Corbia*, quod opidum est ad *Somonam*; quo loco fluvius, cui adjacet *Somonam* ingreditur: clavis itidem, qua parte jacet, Franciæ. *Curmiliaca* forte Antonini, inter *Samarobriam* & *Amiens* & *Campaniam*, *Roye*, ni fallor. *Peguignya* denique a *Peguignyo* vulgo *Peguigny*. Opidum est sic anatum, si vulgo hodie *Pignone*, *Alexandri Magni* milite. Historiographis nobilitatum, quod ibi *Gulielmus Normanniæ Dux*, cuius cognomen erat *Longua-Spatha*, positus insidiis fuit obruncatus per factionem *Balduini Comitis Cameracensis*, qui eum pacis incundæ prætextu eo pellegerat. Testantur *Normanniæ Annales*, *Comitatus Veromandorum*, hodie vulgo *Vernandois*, retento, siqui alii Galliarum populi, prisco nomine. Comprehendere vero sub se *Comitatum* nunc signant Franciæ Geographi *Suessonum*, *Landunensium*, *Tartenorum* *Ditiones*, *Urbes* ite *Noviomagnum*, *Fanum S. Quintini*, *Suessones*, hodie vulgo *Soussons*, vel *Sossons*, *Suessonum Urbis*, quæ hodie *Sosson*, arce prædictæ *Suessones* gentis voce apud Antoninum: *Augusta Suessonum Ptol.* *Landunensium* Ager, *Laomois*, dictus ab *Laono*: cujus meminit *Vita Caroli Magni*, hodie *Laon*. *Situs* illi in colle. *Tartenorum*, vernacule *Tartenois*, *Mons* polis est *Fera*, vulgo *La Fere*: *Urbs* egregie munita, situque commodissimo, ad *Oysiam* *Servam*que confluentem

rio. Alii aliam
omen hoc f
; quod ab h
e definiam,
onē illz Ven
rharungia f
otione Fran
francie. Vi
n tres dividit
oro parifis
s, Ambian
Ambian (V
brina, Ptol.
nt. Briga an
scribunt a Po
qui eam hic
atur) municio
præaltisq; va
teque sunt
monam ing
miciens & C
n, si vulgo fid
niz Dux, cui
s Cameraca
mandatum
sub se Com
Noviomag
ou, arce piæ
licus ab La
artenois, Me
que confluen
Arce

111

inter Sueffonas *le Pais de Perthis*. Nomen illi a Burgo vulgo *Perte*. Regio est fertilissima, abundans Frugibus, Lignis, Cannabi. Metropolis illi *Vitricum, Vitry*, ad Saltum Matronamque concurrentes. Continentur sub eo *Argillari, Lascincoure, Lourvemen*, & alia Opida. Sic Campania quodammodo sit inultrata per se: Coniactentia de Regno Ducatus quidem *Remensem & Lingonensem*; Comitatus autem *Catalaunensem, Lignensem & Mottensem*, sui iuris Campaniæque non subjectos. *Remensi Ducatu (Duché, Pairie & Archevesché de Reims)* nomen ab *Vterque Veteribus Durocotorum*, hodie *Reims*. *Durocotorum* Ptol. *Duricortora* Strab. *Dorocotteros* Steph. *Durocortum Remorum* Cæs. Vrbs est inclusa, & ut ita dicam incorporata Campaniæ, sui tamen juris. Archiepiscopi tamen habet, qui Dux Primusque Par Franciæ. Huic subsunt Episcopi in hoc tractu: *Suessionensis Soisson, Catalaunensis Chaalon, Ambianensis Amiens, Noviodunensis Noyon, Sylvanensensis Senlis, Bellovacensis Beauvois, Lanouensensis Lan, & in aliis Belgii partibus, Cameracensis, Tornacensis, Morinensis & Atrebatensis*. Hic Galliarum Reges Oleo inaugurari solent. *Lingonensis Ducatus (Duché, Pairie & Evêché de Langres)* Urbem habet quæ quondam *Andematunum Lingonum*, vulgo *Langres*. *Andematunon* Ptol. *Antemantunum* vitiose apud Antoninum, nullo melius *Andematunum* in Itineraria Peutingeri Tabula: Tacito *Lingonum Urbs*, Gregorio Turonensi, *Urbs Belgica*. Episcopalis est, cuius Antistites Duces sunt & Pares Franciæ. Comitatus *Catalaunensi (Evêché, Comté de Chaalon)* nomen impositum ab urbe *Catlauno*; *Cathalaunum* posterioris ævi Scriptores vocant, quæ *Chaalon* hodie, cognomine *en Champagne*, Episcopalis civitas, ad Matronam planifitum, excelsis decorata Turribus, Pyramidum instar exurgentibus. *Ligniensis Comitatus (Comté de Ligny)* Opidum est *Lignium*; insignis ciuitatis, ad Saltum fluvium. De *Mottensi (Comté de la Motte)* præter nomen, nihil adhuc reperimus. Cum Campania solet explicari *Briensum (Brionnes)* appellantur *Nithardo* Tractus, *Heurepenfibus* contiguus, *la Bry*, antiquus Comitatus. Intium illi ad *Vetelium Pagum*, haud procul ponte *Charantonio*, ubi *Matrona* Senonæ commiscetur: quorum ille Campanos fere, hic *Gastinenses* a *Briensibus* separat. Nam quicquid ferme in hinc hinc flumina est: ad *Burgundiæ* usque Ducatum, *Briensibus* adscribit solet. Manet nomen in Opido, quod vulgo *Brye* vel *Bray Comte Roberti*, sic dictum a Comite *Roberto Briensum* quondam Principe, cui hic erat domicilium. *Briensium* urbes *Castellum Theodorici, Chasteau Thierry*: *Javinum Medorum* vel *Meldarum* urbs, ad *Matronam* fluvium Ptol. nota; hodie *Meaulx: Provinsum, Provins*, Opidum ab *Rosis* suave olentibus, *Condiensis & Dulciarii* celebre. Ad censetur etiam huic Tractui *Archiepiscopus Senonensis, & Archevesché de Sens* cum Opido *Pontio*. Huic Archiepiscopo subsunt *Parisiensis, Meldensis Meaulx, Trecentis Troye, Carnutensis Chartres, Nivernensis Nivers, Aurelianensis Orleans, Amiffiodorensis Aousove* vel *Anxerre*. *Senonum* urbs, olim *Agendicum*, vulgo *Sens, ad Icaunam*, qui vernacule *Yonne*. Præter Comitatus supra a nobis commemoratos, hi subjecti a *Mercatoribus* recententur: *Bar sur Seine: Viconté Tonnerre: Poursuivent, Braine, Grandpré, Mully, Uctus, Rouffy, Reims, & Baronie Jainville*.

FRANCIA SPECIALIVS

Strictiusque Sumta, Vulgo France.

Regio.

Plcardium cum Campania, qua potui fide, diligentia, brevitaeque percurri: succedit in mea distributione Francia vulgo France. Francie nomen hoc loco Limitibus quam alibi, angustioribus circumscriptum & toti alioquin Regno proprium, pro parte tantum ejus (quam sequentia docebunt) hic accipitur. Francia autem de qua hic agimus, comprehendere sub se scribitur hodie Praefectura & Comitatum (vel ut alii, Vicecomitatum) Parisiensem, Ducatum Valesium, ditionesque Hurepensiensem & Gastinensem. Praefectura Parisiensis, la Prevosté & Conté de Paris, in quatuor dividitur Ditiones, Parisium, Gotham, Insulam, Franciam Vexinum Francicum. Parisium appellamus, quod vulgo le Parisis. Complectebatur olim quicquid erat hinc Porta Parisiensi, de qua paullo post, usque ad Pontem Aesia (Pontoyse) inde vero Clayam usque, versus Brienensem Nomen fere petiit, nisi quod ejus etiannum memoria fervetur cum in quibusdam Pagis, Louvres, Cormeille Escova, & alii, qui Parisii, (en Parisis) cognominantur: tum in Nummis qui vulgo Sols & Deniers Parisis, & quibusdam Parlamenti Parisiensis Taxationibus. Quinetiam sunt qui Porta, quam nunc Parisiensem vocant, non aliunde nomen esse censent, quam quod ea in Parisium, de quo mihi sermo, duceret. Parisii hujus Vrbs, totumque nunc Galliae Metropolis est Lutetia. Sic Caesari nominatur; Lencotetia Ptol. Lencetia Iuliano: Lutetia, Caesellum Parisiorum Marcellino, Parisium Zosimo. Nuperis istis Lutetia Parisius; non tam barbare, ut quidam hodie putant. Hodie Paris, vulgo, ab ipsis hujusagri populis. Lutetia quibusdam a Luto, propter Paludes vicinas aliis ab Gypsifodinis proximis quasi λευκοτεχία, quod fere tota crustario consistit opere. Lutetia multo quondam fuit, quam hodie, minor: In insula tantum quam ambit Sequana. Tenuerit ergo admodum tantae Vrbi fuit initium. Sed tantilla Insula ad crescentem indies hominum multitudinem paulatim capere non fuit potis. De his in utramque Continentem quasi Coloniis, additisque Locis Suburbanis, ita sensim, productis varie Pomariis, excrevit, ut jam totius Galliae sit maxima. In tres nunc secatur partes: quarum major, eaq; ad Ripam Fluminis dextram, humilior est, ad Ortum & Septentrionem vergens, Villa vulgo dicitur, la Ville: Minor ad sinistram versus Austrum & Occidentem loco altiore, & qui per colliculos suos non nihil adfurgit, Universitas vocatur l'Université; Media est Insula, quam Civitatem antiqua appellatione, la Cité, nuncupant: Fluvio undique cincta pontibus duobus quidem minori, tribus vero majori juncta. Architemus Poëta Anglus hinc illam versibus olim celebravit:

Exoritur tandem locus, altera regia Phœbi
Parisii, Cyrrhaea Viris, Chrysea Metallis,
Graeca Libris, Indu studis, Romana Poëtis.
Attica Philosophis, Mundi rosa, balsamus Orbis,
Sidonis ornatu, sua mensis, & sua potu.

Dives agris, secunda mero, mansueti colonis.
Messe frax, Fortis Domino, Pia Legibus, aura
Dulcis, amena situ, bona quolibet, omne venustum,
Omne bonum, si sola bonis fortuna faveret.

Urbs.

Haut

Haud procul Parisiis *Pons Charentonius* est, vulgo, *le Pont Charenton*, non ignobilis Vicus, ubi Matrōna Sequana miscetur. Auditur hic *Echo*, quæ terdecies humanam reddit vocem; quæque quod admiratione dignum majore, quadrissyllabum integre & perfecte, quater quinquiesque resonat. Hæc de Parisio: sequitur *Goella*, ut quam minime potest, discedam ab vulgato nomine, *la Goelle*. Huicetiam antiqui perierunt Limite Manet ejus tantum memoria quibusdam in locis ab Goella cognominatis. Est ibi *Comitatus Dam-Martini*, *la Conté de Dam-Martin*, ab insigni quondam Opido *Dam-Martino*, quod nunc in Vici formam est redactum, in Collicullo collocatum. *Insula Francia*, *Isle de France* ex ipsorum Gallorum definitione comprehendit quidquid Terrarum est ab *Fano S. Dionysii Possiacum* usque & *Mommorancium*, atque universum quicquid inter Sinus Gyrosque jacet Sequanæ, hinc Picardiam, inde Normanniam versus. Alii alios ipsi finem statuant. *San-Dionysianum*, vulgo *S. Denys en France*, opidum amœnum atque elegans, quod a Dionysio Antiochano opagita imperiti rerum antiquarum & somniorum monasticorum creduli nomen sortitum arbitrati sunt. *Possiacum*, *Possy*, Opidum non ignobile. Arx ibi Regibus quondam in delitiis. Eo Reginae conferre solebant antequam D. Germani arx esset, partum editura. Ibidem Regum liberi educabantur, ut postea Blasius & Anbaxia. Inter *Possiacum* & *Lutetiam Fanum* est *D. Germani* consecratum, vulgo *S. German en Laye*. Opidum nonnullius antiquitatis. *Mommorancium* vernacule dicitur *Mommorancy*. *Insula* succedit *Vexillum Francie*, *Vexin*, vel ut alii, *Vulxin le François*. Continet quidquid est *Asia* fluvio *Claramontem* usque, versus Picardiam. Perit & hujus memoria, nisi quod quodammodo fervetur, in antiquis quibusdam Chartis & Monumentis. Hæcenus de Præfectura Parisiensi, quatuorque ejus Ditionibus. Altera pars *Valesium*, vulgo *le País de Valois*; nomen habere putatur ab amœnissimis, quibus hæc ditio superbit, Vallibus. Alii aliunde derivant. Comitatus olim, hodie Ducatus. Primus Valesiorum, ut & Alenconii, Comes dicitur fuit Carolus Philippi Franciæ Regis Filius, Philippi Pulchri mater: a quo per Philippum vi filium Regium Valesiorum Stemma Gallii fuit propagatum. Extendit se Ducatus *Valesium* in Picardiam usque. Primarium Opidum (præter *Cressy*) *Silvanectum* est, *Francis Sentis*. Dicitur Latinis quidam auguratum, quod Silvæ necatur. Opidum est antiquum, præter Episcopatum, præfectura & baillivatu nobile. Ditavit Silvanectensis Præfectura Valesium Ducatum Dynastiis, quæ vulgo audiunt *Pierresim*, *Reisim* & *Verberie*, comprehensis Opidis quæ nunc *Angy*, *le Pont S. Maxence* (paludibus hoc cinctum est, limitemque statuit Franciæ & Picardiæ) *Pongon*, *Brenonville* &c. Complectitur eadem Præfectura *Compendium Compiègne*, sedem olim Principum; *Carolopolam* appellatum, ab Carolo Calvo, qui Pomeria ejus scribitur produxisse & munisse. Transgressis *Compendium* currunt statim Picardiæ populi, *Suessones* & *Laudunenses*. Sub *Compendio* sunt *Magny*, *Thorette*, *Cred*. Continet quoque *Silvanectum* *Pontis Asia* (*Pontoise*, vulgo *Pontesium* nominat Ivo epistola cv) *Baillivatam*, *Præfecturam* & *Vicomitatum*: cui parent *Ville-Neuve le Roy* & *Isle Adam*. *Ponte-Asia* superato, se offert *Normannia*. *Silvanectensis* insuper Præfecturæ Ius agnoscit *Comitatus Belmontius ad Asiam*, *la Conté de Beaumont*, *Oyse*; antiqua Præfectura, cui subint *Persang* & *Mezu*. *Comitatus Belmontius* Dominos agnoscit, Principes Regni

ipis vendom
que Præfectur
olim habet B
chiliger scribit
tamen, ne
Beauvo
Montes fe
preferim Fos
od Carolum
Claramontium
Territorium
que eundem
morat, sejur
ularibus Gran
is est Melodu
ices Comme
unum idem
Parisiorum.
bilitatum & c
his alii Arce
tissimus: vere
ularia. Quar
Verina fluvio
s. Stampa, Est
unnam fluvio
em. Ducatus
qui paulo
Roche fort
Moreto (quo
quali Mo
atum circa an
Canis Venatic

Vendomenfis. Ad hoc Opidum ultra *Eſiam* initium capit *Bellovacenſis* Ditiō. Sub *Silvanectenſi* de-
 Præfectura, ſimulque ſub *Valeſio* Ducatu eſt *Comitatus Bellovacenſis, Conté de Beauvais, Beauvoifin*. Metro-
 politim habet *Bellovacum*: ſic nomen Opidum, quod vulgo *Beauvais*. Apud *Cæſarem*, ut Nob. Vir *Iosephus*
 ſcribit ad *Merulam*, *Bratſpantium*, addens ſub *Cæſaribus* tranſnominatum *Cæſaromagum*. *Bratſpan-*
 tamen, ne quid diſſimulemus, *Carolo Bovillo* Pagus hodie putatur *Granviller*, vel *Grattepance*: aliis *Cler-*
Beauvoifin; *Vigenereo Beaumont ad Eſiam*. Eſt autem *Bellovacum* urbs ſitu amœniſſimo, adfitos ha-
 mens Montes fertiles non adeo excelfos; inde Agros excipiendæ Sementi commodos. Nec deſiunt Vina. Inco-
 pugnabilem Fœminis, magna ſunt privilegia, ab *Ludovico XI* *Francorū* Rege iſiſ concediſſa, an. *MDCCCCLXXI*,
 ad *Carolū Burgundiæ* Ducem obſidione ſolvere, reque infecta abire cœgerint. Haud procul *Bellovaco*
Claremontium, Clermont: Opidum eſt arce munitum. Hæc de *Valeſio*: ſequitur tertia *Franciæ* pars *Heure-*
Territorium, Fleurepois. Initium capit ad *Sequanam*, ſub ponte *Parifiſi*, qui parvus cognominatur; ſe-
 que eundem fluvium procurrit *Corbolium, Melodunum & Moretum*, ubi *Verina Amne*, qui in *Lonium*
 confluat, ſe iungitur ab *Gaſtinenſium* Agro. Adhæret *Brieniſibus*, ubi reſpicit *Fanum*, cui cognomen ab *S.*
Grati *Grandi* apud *Senones*. Continet autem *Viccomitatum & Baillivatū Melodunenſem*. Metro-
 politis eſt *Melodunum*. Nomen hoc perperam apud *Cæſarem* bſ eſt inſultum; pro quo veteres omnes ſcripti
 aſces *Commentariorum* de *Bello Gallico* habent *Metioſedum*. Verum quidem eſt *Melodunum & Metioſe-*
 dum idemque Opidum eſſe: ſed *Melodunum* poſterius eſt, hodie *Melun*, in *Inſula Sequanz*, inſtar *Lute-*
Parifiſiorum. *Melodunum* arce validum eſt. Quod Opidum bonis piſcibus, præcipue *Cancris* ſuaviſſimis,
 ubilitatum & celebre, nunc *Corbueil* vulgo *Corbolium* nominatur in *Vita S. Petri Tarentaſii*. Habet & hoc cum
 aliis aliis Arcem. *Fons Belle-Aqua*, vernacule *Fontaine-Belle-eau*: Secuſſus *Regum* amœniſſimus quietique
 niſſimus: vere palatium; Domicilium olim *S. Ludovici*, poſt *Philippi*, poſtremo *Franciſci Valeſii*. Multa ibi
 gularia. Quartum in *Franciā* locum dedi *Gaſtinenſium Ditiōni*; vulgo *Gaſtinois*: que ab *Heurepenſi* ſepara-
Verina fluvio. Comprehendit ſub ſe *Ducatus Stampenſem & Nemurcenſem, Comitatumque Ruſſi-Forſis, &*
Stampæ, Eſtampes vulgo, Opidum medio inter *Lutetiam Parifiſiorum & Genabum Anrelianenſium* itinere,
 unnam fluvium *Cammarorū*, qui delicatiſſimi, parentem largum, ad *Corbolium* in *Sequanam* ſe exone-
 em. Ducatus (qui olim *Comitatus* fuit) claret dignitate *Nemurſum, Nemours* Opidum ad *Lonium* flu-
 vium, qui paullo infra *Moretum* *Sequanæ* concurrat. Inter *Ducatus* *Franciæ* etiam non poſtremi loci. *Rupe-*
ſis, Roche-fort Gallo-Romanis dicta, *Comitatus* gaudet titulo. In *Gaſtinenſium* quoque *Ditiōne* cum *Mil-*
Moreto (quod *Limes Gaſtinenſes* inter & *Heurepenſes*) utroque Arce prædito, aliſque Opidis eſt *Montar-*
 gus, quaſi *Mons-Arge*, ut quidam ratiocinantur; quod in circuitu adſpectus ejus procul extendatur. Incendio
 tatum circa annum *MDLXXVII*, poſtea renovatum fuit. Arcem & hoc habet, in qua depicta viſitur hiſto-
 rias *Canis Venatici*, qui *Hæri* ſui mortem vindicavit, occiſo eo, qui necem illi attulerat,

BOVLONGNE COMITATVS.

Insunt & hi Comitatus: Guines, Ardres, & Fiennes Baronatus
Item Episcopatus Tarvannensis sive Morinorum, cui hæc Ditione
in spiritualibus parent.

Meridiani ad rationem Paralleli 50. 45 positi sunt.

Regio unde dicta

Situs.

Urbs.

Bolonia, vel ut alii, *Bononia* Comitatus (*Conté de Boulongne*) satis est amplius. Totus hic Tractus arenosus est, ejus generis arenæ, quam *Vrentem* vocant: unde & nonnulli *Bolontiam* censent *Bonillir* derivatam, quod ridiculum videtur. Nomen Comitatus a *Boloria* Opido quod Superius hodie & Inferius divisum. Initium Bononiæ Comitatus ab Montibus *S. Ingelber* procurritque ad fluvium *Cancham*, quæ ejus Longitudo: Latitudo ad *Lucum* usque *Tonohensem* porrigitur. Comitatus autem titulo nobilis est *Bolonia*, quam dignitatem adepti est tempore *Caroli Calvi* Regis Galliarum quo tempore *S. Paul, Oye, Guines & Artesia* eodem honore tituloque potitæ sunt. Multa habet Opida & pagos. Inter alia *Bolontiam* Opidum, quod duplex Superius & Inferius. Illud altiore situm loco, Burgus tantum, antequam ab Anglis obsidione premeretur. Hoc autem planiora occupans Mare adluit. Alterum ab altero passibus distat centum aut circiter. *Bononienses* tiam nominant hac Galliarum parte varii. *Bononiense opidum* habet quoque *Panagyricus* incerti auctoris Imperatori *Constantino* dictus. *Civitas Bononiensium* est in Notitia provinciarum inter Belgicæ Secundæ Civitates. Hoc Francorum vulgo *Boulongne*; Inferioris Germaniæ populis propius ad veterem appellationem accedentibus *Bononia* Antiquissimè

N B
 aronatus
 e Ditione
 otus hic Trac
 Boloniam cenfer
 Opido quod
 bus S. Ingelbe
 cum ufque To
 quam dignitat
 imes & Artes
 um, quod dup
 ione premeret
 ceter. Bononia
 au&onis Impe
 Civitates. Bo
 dentibus Bo
 Antiquifi

Antiquissimis temporibus, uti censent V. N. Iosephus Scaliger suis ad Merulam litteris (nam ad Aufonium Gessore Opidum hoc tractu nomen retinere docet) Papius, Massonius, Lelandus, Ortelius, & alii, *Gessoriacum*. Hoc contestatur Peutingeriana Tabula, in qua legitur *Gessoriacum* quod nunc *Bononia*. *Gessoriacum* Antonino dicitur qui ei Legionem adscribit xv, & alibi *Gessoriacensis Portus*, item *Gessoriacensis Portus* in Maritimis: Ptolemæo *Gessoriacum navale Morinorum*. Alii *Gessoriacum* non idem volunt cum *Navali Bononiensi*: *Calesium* putat Ioannes Talbotus, *Fanum S. Audomari* alii: *Vicum Soaci* Turnebus; *Slusam* Boëtius, *Brugas* Hermolaus Barbarus, *Ganduvum* Bilibaldus. Robertus Cœnalis diversa ponit *Gessoriacum Portum* & *Gessoriacum Navale*; illum Bononiensis censens; hoc autem *Castellum*, quod vulgo *Cassel*. Bononiensis porro fuit Godefridus, Eustathii Bononiensis Comitis Filius Lotharingæ Dux, qui Christianorum Primus Rex Solymorum. Prope Bononiam erat *Itius Portus*; quem qui *Calesium* Opidum esse arbitrantur, nullo negotio refelluntur a Ptolemæo, qui post Sequanæ Fluminis Ostia prius ponit *Icium Promontorium*, deinde *Gessoriacum navale Morinorum* a quo Opidum *Calesium* distat plus quam xx millibus Pass. *Gessoriacum* idem esse cum *Itio* persuasum videtur M. Velfero. *Itius Portus* quibusdam *Fanum S. Audomari* censetur, adductis cum vetusto Urbis nomine, quo *Sinus* vocabatur, quasi, volunt, *Sinus Itii*; tum Loci situ, qui quum valde sit humilis, præaltis tamen littoribus Urbem quodammodo cingentibus, Sinum Maris olim capacissimum fuisse indicat. Camdenus in sua Britannia docet *Itium Portum* diu fuisse in loco, quem hodie *Withsun* vocamus: prope *Blanesum*. Verum hæc aliis disceptanda relinquimus. *Bononiensis* Comitatus succedit *Guinensis*, *Guisnes*; qui determinatur ab Comitatu *Oyo* per Canalem *Marnesium*, *Guisnes*, in duas divisum Partes, quorum una in Paludibus sita, altera in continenti; Loci natura munitum & validum. Cepit Rex Henricus I I, misso illuc Francisco Lotharingio, Guisæ Duce, anno 1115. De Danorum quondam in Guinensem terram Iure, multa Meierus in Annalibus Flandriæ, deque eodem Comitatu alia apud alios Historiographos, quæ hujus non sunt loci. Visuntur & alia Opida, *Hartinconne*, *Peuplinge*, *Conquelle*, *Portus Nievelletus*. Continet Comitatus hiclibet Baronatus *Ardesium* & *Courtembrone* sem, singulos ab suis dictos Opidis, quorum unum *Ardes* vulgo, *Ardes* *Courtembrone*. Itæ *Ficemensis* Baronatus

Comitatus.
Guinensis.
Opida.

Duobus

Duobus
Clavis &
Arce
Anglorum
v. i. Fran
lib. 1 x. P
Burgundus
servatum
fere Itinere
mens, quanq
vel *Tarven*
Bovillus; ad
Vana, ob vi
natur etiam C
vide, qui superi
genti miliario
Sunt ibi præ
me clatur *Arch*
est *Estuarium*
Boniacus. Est &
vivorum paluc
nia, a vicinis O
bus arenariis
lingua vocant
peria regio, cu

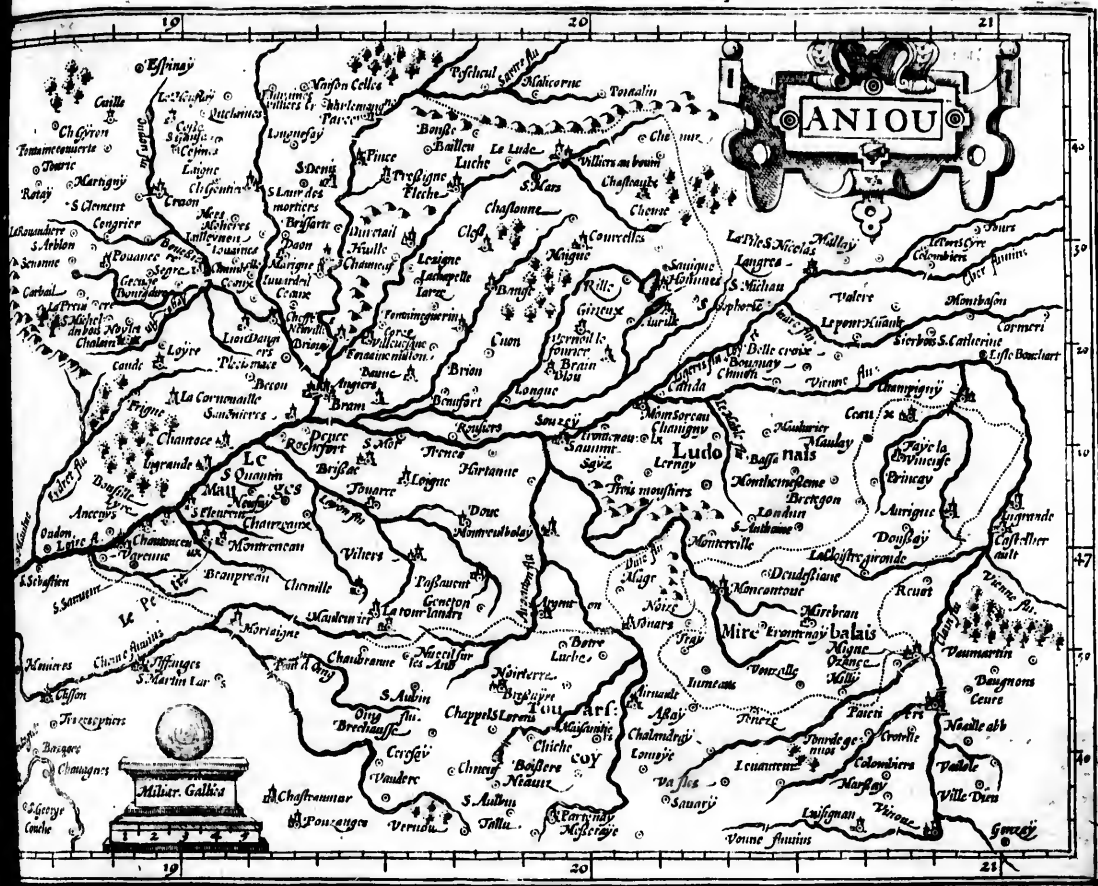
Duobus *Ardesio* Milliariibus versus Oceanum occurit *Calesum*, opidum natura arteque munitissimum,
 Gallie Clavis & Ianua semper habitum, Muris primo, ut fertur cinctum ab Philippo Bononiensi, S. Ludovici
 Arcano. Arcem habet cum Turri valida, qua ingressum ex mari in Portum prohibet. Captum fuit ab Eduar-
 do v Anglorum Rege, pridie Nona Augusti, undecimo mense post horrendam Pugnam, quam contra Phi-
 lippum v i, Francorum Regem, ad Celsiacum anno c10cccxlvi pugnatum, multis depulgit Paulus E-
 stius lib. ix. Possessum ab Anglis annos cccxi (nam frustra obfederat anno c10ccccxxi Philippus Bo-
 nifurgundus, Flandris ipsum deferentibus) & tanquam Gallie Clavem in loculis. ut loqui consueverat
 Galli, servatum, expugnatum, Guisio Duce, Galli recuperatum anno c1013lviii, mense Februarii. *E-*
 stius fere Itinere versus Mediterranea *Caletio Bononiaque* distat *Teroana Morinorum*, vulgo *Teroane*: nomen
 tenens, quanquam ab Carolo v deleta. Episcopali Sede Bononiam translata: Flandris, *Terrenmerberch*; *T-*
erona vel *Tarvenna* Antonino; *Terovanna* Itinerariae Tabulae; *Tarvanna* Ptolemaeo: Quosdam *Tarubanum* appel-
 lant Bovillus adserit. *Terrubanorum* meminit Trithemius in Francorum Historia. *Terovana* quibusdam quasi
Terovana, ob vilitatem territorii. In Notitia Provinciarum, ubi Belgicae Secundae Civitates recensentur, no-
 tatur etiam Civitas *Morinorum*, id est, *Poniscum*, & *Evesché de Teroane*. Colonia, forte *Morinorum* in antiquo,
 inde, qui superioribus annis repertus fuit in Geltria, Sugambrorum olim Principatu, dimidiato ab urbe Neo-
 gentis miliario. *Ditio* porro *Oyana*, *Terre de Oye*, porrigeri se scribitur Duykerkam usque, Flandriae Opi-
 da. Sunt ibi praeter *Oyam*, aliae quaedam Opida sed ignobiliora. Ad Bononiam redeo. Ea Amnibus rivulisque
 irrigatur. *Archia*, qui per Arquense opidum Fanumque Audomari Gravelingam petit. Inde non procul *Sca-*
ell & *Astuarium*, ad usque Arderam Arcem aestuans. Nec desunt aequorei rivuli duo, Marquisianus scilicet &
 Bononiacus. Est & *Hantia* seu *Hesdin* annis *Hesdano* Opido nomen communicans. Sequuntur deinceps
 rivorum paludosa fluenta, & *Cauchia* flumen. Horum vero nonnulli amnes pculenta efficiunt stagna, seu
 maria, a vicinis Opidis denominata: cujusmodi sunt quae sua lingua vocant *le Vivier d'Hames*, *d'Andre*, *d'Arbres*. Montes.
 In vicinis arenariis universus hic Tractus secundum litus maris septus est. In interiori vero regione sunt, quos
 lingua vocant *les Monts de S. Ingelvert*, & *les Monts de neuf castel*, & *Dannes*. Silvis vero ac Lucis omnis fere
Silva. *Vulgi* *Mores*.
Silva regio, cujus partes *les Bois de Surene*, *Celis* &c. Indigenae morosi habetur, sibiipsis plus satis indulgetes.

veni, aut disti
Vendosme, Bea.

iciales Angien,

subjectum.

provincie populos
inter Montom
n confirmati sunt
Val: ad Occiden
ibi Vitibus pas
um praestantia. V
est, haec Provin
sile effoditur, e
ocantur. Rex G
t, Franciz Regib
nt) dedit, refer
Ruperto Comite
Angelo filio, N
Gotefridus, 11, F
erat uxorem: Gu
filii, Henricus q
nos quum parici
dum autem vii
per matrem Do
tur, & fidem Pr
cipit

cipatus sui nomine promiserat Francorum Regi Philippo Augusto: a quo intelligitur quia Pictones Regi Patru-
 ereptum properaret, cum exercitu Ligerim jam transgressus, ab eo ex improviso superveniente captus, Roto-
 magum est abductus, ibique non multo post accusus. Id non ferendum rata *Arturi* Mater, Constantia Conani
 Britannia Principis filia & haeres, Regem Ioannem paricidii accusavit, apud Francia Regem, quem dixit
 quum vocatus se juri non sisset, paricidii damnatus est sententia Parium Francia, ejusque Provinciae
 quas in Gallis habebat, Fisco Regis sunt adjudicatae: quam sententiam ipse Rex exequens, Andegavenfes sibi
 deditioe subjecit, Regique Francorum *Ludovico* Filio nominis ejus v i i i reliquit. Huic successit Filius *Lud-*
dovicus ix, *Sanctus* cognominatus, qui Provinciam hanc *Carolo* Fratri Apennagii jure concessit. Hunc sequuntur
Carolus ii, qui Clementiam Filiam locans *Carolo* *Valesio* Provinciam hanc Dotis nomine largitus est. Huic suc-
 cesserunt Francia Reges, *Philippus* *Valsius* Filius, & ex eo Nepos *Joannes*, qui nobilissimam hanc Regni protio-
 nem Ducatus titulo, anno c i o c c c i decoratam Filio *Ludovico* Apennagii jure dedit. Hunc sequuti sunt de-
 cendente linea *Ludovicus* ii, & *Ludovicus* iii, quo sine Haerede mortuo Principatum adiit *Renatus* Frater.
 Hic defunctis Liberis, Haereditatem dicit sui fratris Filium *Carolus* (alii fratrem fuisse volunt) qui Haereditatem scripsit
Ludovicum xi Regem. Et sic Coronae Francia fuit adnexus, ejque unitus mansit, nisi quod *Franciscus* i eundem
 suae Matri *Aloisiae* *Sabaude* in usum fructum tradiderit. Rex *Carolus* ix eum jure Apennagii tribuit *Henrico* Fra-
 tri, qui deinde Poloniae & Francia Rex. Metropolis Ducatus *Andegavum* est, *Andegavensis* *Civitas* *Paulo* Dia-
 cono; vulgo *Angiers*. Ptolemaeo dicitur *Juliomagus* *Andicavum*, ut legendum monet Merula. Sita est in ultra-
 que *Meduana*, *Maine*, fluvii ripa, pontemque habet lapideum flumini injectum. Insignis ibi Politia. Episco-
 pali fulget dignitate: Senescallatu etiam & Baillivatu, Sedeq; superbiens Praefidiali. Academiam habet celeberrimam
 ab *Ludovico* ii Andegavensium Duce, anno c i o c c c x c i institutam; evocato, qui jus ibi profiteretur *Franciscus*
Balduino. Habet hic Ducatus multa insignia Opida, alia aliis majora. Pauca ut vernacule sonant, dabo: *Saint-*
ad *Ligerim* cum *Arce*; *Academiam*, quam apud Regem Magni Viri moliantur, brevi habiturum: *Montreuil-*
Bauge, *Beaufort*, *Brissac*, *Montreuil-Belay*, *Maleuvrier*, *Ghantocau*, *Villers*, *Dives* *tail-la Fleche*, *Chasteau-Gontier*, *Sep-*
 In hac Provincia multa Stagna, magnus Lacuum numerus, Rivulinon pauci, & plus quam quadraginta sunt. Prae-
 mina: Sunt & Vivaria Paludisque, Fontes item infiniti. Inter annes praecipui sunt *Ligeris*, *Loire*: *Vigenna*, *Lo-*
Vienne, *Vienne* & *Vignane*: *Meduana*, hodie *Mayne*, *Sarta* vulgo *Sartra* & *Lorius*. Extra urbem *Andegavum* ven-
 sta monstrantur ruinae, quae vulgo *Grohan* dicuntur. Hic quondam Theatrum ab Romanis extructum fuisse
 perhibetur. Apparet multa parietinarum murorumq; reliquia. Effodiuntur & infinita proba nota Numismata
 Caeterum huic Ducatui praeter alios Comitatus, Baronias & Dominia quae habet: Homagium, sive fidem client-
 telarem praestant hi Comitatus 4: *Maine*, *Vendosme*, *Beaufort*, *la Val* de quibus ordine agemus. Comitatus *Com-*
manensis, vulgo *Conte de Maine* primo loco occurrit. Hunc tractum Ptolemaei tempore *Cenomani* infederunt
 Provincia autem *Cenomani* inter primas Galliae habitari coepit. Olim ejus limites longius se exten-
 detunt

Urbs & Opida.

Lacuum.
Flumina.

Comitatus *Ceno-*
manensis.

derunt, quam
 pnone *Ceno-*
 est venaticas e
 ncia partes
 nitate supere
 nia comprehe
 x & Angliae
 meride Pyren
 manorum
 andeg
 nio Regis a
 nulum Regur
 ssi *Renatus* f
 mo & in *C*
 iz Duce, n
 abria Duce
 poti suo *Re*
 refignare no
 mtereretur
 us annis in d
Mame cum
 marium ad S
 ead quam var
Vendosme, in
 ge lateque ex
 . forte *O'vid*
 rmanus. Na
 . *Vindocini*
 monium, Ioan
 & *Carolus* *Com-*
 nit *Antonium*
 quo natus
 Dux *Ande*

s Regi Patru-
captus, Roro-
tantia Conani
quem dixit
que Provincie
degaveses sibi
essit Filius Lu-
Hunc sequuntur
us est. Huic fue-
Regni protio-
equitibus del
Renatus Frater
æredem scripsit
cificus & eundem
uit Henrico Fra-
vitas Paulo Dia-
Sita est in ultra-
i Politia. Episco-
habet celeberr
teretur Francis
ant, dabo: Saun-
am: Montreuil
au. Gontier, Sept
raginta sunt in
oire: Vigenna, l
ndegavum vtu-
exstructum fuit
bræ Numismata
sive fidem client
Comitatus Cen-
manni infederunt
ongius se exten-
derunt

derunt, quam nunc protenduntur, idque facile colligi potest ex iis quæ Livius, Polybius & Iustinus, de irru-
ptione Cenomanorum Italiam literis mandarunt. Territorii una pars fertilis est, alta sterilis, incolisque facilis
est venaticas carnes, quam panem & vinum apponere, non tamen iis omnino caret, aliquæ enim hujus Pro-
vinciæ partes tam fertiles sunt, ut eam nec Andegavensis Dicitio, nec Turonia Vini bonitate, Frugumque fer-
tilitate superent. Solum herbosum, Pastionique Pecudum commodum. Hanc vero Provinciam sub Aquita-
nia comprehensam, aliquando paruisse legimus Ducibus Aquitanis, donec inter Reges Franciæ, Ludovicum
sex & Angliæ Henricum 111 pactum fuit, ut Anglus Aquitania, quam ab Septentrione Carantonus fluvius, ab
Meridie Pyrenæi Montes terminarent, contentus, in perpetuum cederet Normannia, Terrisque Cenomano-
rum & Andegavensium; eique numerarentur 110 10 aureorum millia. Rex Franciæ Joannes Andium & Ce-
nomanorum Comitatum Ludovico Filio Secundo genito dedit. Donationis Diploma anni 1101 cccclx in
initio Regis adhuc visitur. Ludovico ordine successere Ludovicus 11 Filius, & Ludovicus 111 Nepos. Hi tres
solum Regum Neapolitanorum gesserunt. Ludovico tertio vita defuncto nullis post se relictis liberis, ei suc-
cessit Renatus frater, quem Regina Neapolitana Ioanna, ejus nominis 11, suum Hæredem in Regno Neapoli-
tano & in Comitatu Provinciæ instituit. Renatus ex Isabella Caroli audacis filia suscepit Joannem filium, Cala-
bria Ducem & Marchionem Pontensem, qui absque liberis decessit, avo Renato adhuc superstitre. Renatus
nepoti suo Renato ex Iolanta filia, & Friderico Vadimontano, jura Regni Neapolitani & Comitatus Provin-
ciæ resignare noluisse, sed ea Carolo fratri suo, Cenomanorum Comiti, reliquisse fertur: qui cum etiam paulo
post moreretur Ludovicum undecimum rerum suarum Hæredem instituit. Cæterum tota hæc Regio superio-
rius annis in duas quasi abiit partes. Civitas Cenomanensis, Ditioni addita est Regis Franciæ; Urbs autem: Ma-
manni cum Marchionatu, nunc in Ducatus decus erecto, Guisæ gentis agnoscit Dominium. Opidum
marium ad Sartram fluvium, vulgo le Mons. Ab initio sedes Baillivatus; post Henricum 11 Præsidialis est fa-
cienda quam variorum Opidorum appellationes devolvuntur. Ducatus, olim Comitatus, Vindocinensis, Duché
Vendosme, initiu capit a Baugenciaco, I. inite inter duas Belsias, quæ cognominantur Solonia & Vindocina, fines
lateque extendens ad Santonas usque, ut quidam volunt. Dicitur ad Vindocino Opido, vulgo Vendosme. Situs.
forte O'vindicos (sic enim legendum) est Aulercioru Cenomanorum, in Gallia Lugdunensi Vrbs. Nihil hic
armamus. Nam O'vindicos illud, certius fortean est Opidum quod hodie le Mans; quæ Magni Scaligeri sen-
tentiæ Vindocini Comites originem ducunt ex Borboniorum stemmate. Primum Comitem legimus Ludovicum
bonium, Joannis Marci Clermontiique Comitis F. Successerunt huic recta linea Filius Joannes, Franciscus Ne-
potes, & Carolus Pronepos, quem primum Vindocini Ducem, creavit Franciscus 1 Galliarum Rex. Filium Carolus
puit Antonium, Vindocini Ducem, Franciæ Parem, & per Joannam Albretam Conjugem, Navarrazorum Re-
ga, quo natus Henricus Borbonius, Galliæ ejus nominis 1 v, Navarrazq; Monarcha Potentissimus Bearnii Prin-
cipis, Dux Vindocini, &c. Sunt & Beaufort & la Val,

Soli qualitas.

Imperium Ma-
sorum.

Opida.

Ducatus Vindo-
cinensis.
Situs.Imperium majo-
rum.

ptentrione So-
 triles, Nivernens-
 idies est, Lemo-
 Cleri vulgo, sepa-
 In primis Pecore
 bus, quos (ubi
 cognominis di-
 Vvvisi, quis pri-
 Civitas Biturica
 pellatione mult-
 Godefridus. A
 signis. Hic no-
 a unendum ven-
 nc evectum obr-
 uo, Ducatus a
 Filio. Hic, qu-
 Sponsalibus, q-
 ar, insuper habit-
 ellatus. Parric-
 y, Regis Franc-
 Ducatum Bituric-
 regis filia, Bitur-
 in Principi. P-
 ges. Bituriga Ar-
 am dictum volu-
 entorum omnia
 norumcunq; in
 & Malon. ab-
 sequior, quam H-
 one visu. n. w. M-
 onstruati: Initi-
 capiti

F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. U. V. W. X. Y. Z.

Millaria Gallica-

1	2	3	4
---	---	---	---

capiunt ab Turri, quam *Magnam* vocant, pergentes per medium D. Stephani Templum, Plateam D. Iohannis Campeltris, portamque Gordianam usque ad Novam, cui olim ab S. Andrea nomen; inde per Plateam Amphitheatri, vulgo *des Arenes*, se ad Portam Turonensem extendunt; hinc autem, porrecto ambitu versus Portam D. Pauli, paullatim Turrim, quam dixi, repetunt. Postea prolatis varie Pomœris ita fuit hæc Vrbs amplificata ab Carolo Magno & aliis; ut jam nunc cum maximis & munitissimis Galliarum Civitatibus contendat, formam habens oblongam, amplissimam & spaciosissimam. Munita est octoginta æditis crassisque *Turribus*. Inter eas principem tuetur locum quam antea *Magnam* dixi appellatam, vernacule *la Grosse Tour*, ab insolita crassitudine Minoribus undique *Turribus* Muroque & fossis profundissimis, Philippo II. Augusto Galliarum Rege circa annum c1090 curante, cinctâ: Forma est rotunda, magna: altitudinis. Aliam omnino simile fuisse ajunt, sed dituram; a binis *Turribus* *Biturigibus* nomen inditum fabulantes. Et laudat antiqui Grammatici carmen Calamæus

Turribus a binis, inde vocor Bituris.

Hæc talia patior aliis persuasa magis, quam mihi. Septemdecim hic sunt *Ecclesie* quas *Collegiatis* vulgo vocant: Septemdecim *Parochias*. Hæc urbs *Archiepiscopalis* fulget *Sede*: sua floret *Academia*, cui nulla per totam Galliam par; Doctissimorum Virorum genitrix & Emporium. Viget in ea maxime Iurisprudentia, quam ibi profecti sunt Professores excellentissimi. Est autem *Avaricus*, summum totius Ducatus Tribunal, cui præfidet Monarcha Biturigum, qui vulgo *le Bailly de Berry*. Ad hunc devolvuntur omnes appellationes cum a Prætoribus Urbano, tum ab omnibus finitimorumque Territorii Bituricensis Locorum Magistratibus. Habet autem Præfectus Bituricensis sub se Metropolim ipsam *Avaricum* & v. Diœceses *Tfondun, Dun la Roy, Vierzon, Mehun, Concreffant* Metropoli adcententur, Comitatus, *Sancerre* & *S. Aignan*, Baronia *Montfaucon*: Castellaniæ, fere xl. *Sancerre* quidam arbitratu dictam ab *Cere*, quæ ibi culta perhibetur: tanquam *Sacrum* vel *Sacellum Cereris*. Doctissimi Latine scribentes huiusmodi *Etymologiâ* averlati *Xantodorum* vocant. Comitatus gaudet ritulo; qui anno c1000 permutatus cum *Bellovacensi*. Arcuissimam sustinuit Sancerre obsidionem anno c1010: famem perterritam levanti, ut post devotos *vide Canes, Feles, Equos, Glires, Mures, Talpas*: post consumta, *Cornua, Corvus, Pergamenas* & similia, ne excrementis quidem Carnibusque humanis fuerit parcitum. Parent ipsi Castellani *Sancerres, Beaufeu, Chapelle d'Anguillon, le Châtel de Boncard, Jalonges, Tarenay, Verdigny, Menesme, Chantoumay, Brie*, & aliæ. *S. Aignan* nomen habet ab *S. Amiano* Episcopo. Baronia *Montfaucon* Latine sonans *Monte Falconis*, completitur Dominia *Baugy & Gion, item la Fane, Lyron, Cony, Villabon, Sewry, Marcilly, Manay, Farges, Acor, Saligny, Percigny, Crin, Lassax, Boisboson, Nussèment Villiers, Compoxy*. Castellaniæ dentique

minantur

inanture *Ays d' Anguillon, Sury en Vaux S. Soulange, S. Palais, la Salle du Roy, Bueil, Quantilly, Pomorigny, Francho-*
ville, la Chapelle, Nancy, Doye, Levreux, Beaulieu, Brey, Beugy, S. Fleurant, Neuf sur Baranion, Morthommer,
Marmaignes, Maubranche, S. Ursin, Tilley, Brilliers, Vatan, S. Saur, Lury, Estrechies, Maulpa, Ville-neufve, S. Crapaix,
Milly, Jussy le Chauldrier, la Corne, les Chauxes, Vanvilles, les Cloys, Bonge. Hæc de Metropoli latissimaque ejus
 iurisdictione: reliquæ Diœceses sunt *Yssoudun Regia Civitas & Baillivatus, qui sub se habet Baronias Chasteau-*
aux, Gracay, Ceracay, S. Severe, Lynieres, cui adnexa est Castellania Rizey: Argenton, in qua Revennes Senecallatus
Servignes Præfectura. Castellaniæ vero numerantur *Boursac, Chastacn, Meillant, Mareul, Neffy S. Sepulchre,*
illy, Pauldy, Maffy, Cahors, Perouse, Chasteller, Massore, Angurande, S. Chartier, le Palleteau, Bommieres, Moche,
illy, Vouillon, la Ferté, Nohant, Ville Dieu, Chastre & Charroux. Dunum Regium, Dun le Roy, cui subsunt Castella-
 niæ præter alias *Pra dict Callant, Baronia: Chasteau-neuf, ad Carim, S. Julian. Vierzon, Civitas Regia & Diœcesis*
 se habens *Dominia Champre; Matte d' Aisy, Saragoffe, Brvay, Mery: Mehun jus dicit Castellaniis Love &*
ry. Concreffault sive Concourffault sub se habet Vailly, Argeny, Clemon, Beau-jeu. Fluminibus hæc regio partim
 exur, partim alluitur: *Ligeri, Souldra. Aurrona, Cherre, Theone, Indro, Creusa, ac nonnullis aliis ignobilioribus*
 nis. Montes hic nulli celebres. Silvis hincinde conspergitur regio, quarum præcipuæ sunt *Silva Roberti,*
Lacema Silva. Ad Opera publica & privata venio. Avarici præter triginta quatuor Ecclesias de quibus supra
 sunt Cœnobîa quatuor *Ordinum Mendicantium: duæ Virorum Abbatia, una S. Sulpicii potens & dives ex-*
 muræana: altera intra Urbem *D. Ambrosii* valde etiam dorata: tres *Mulierum.* Exstructum ibi non ita pri-
 m fuit a pio Magistratu *Prochodochium, Pauperibus aliisque adfictis alendis consecratum.* Inter splendida
 ficia, quorum magnus semper hic fuit numerus, primum agnien ducit *Domus Jacobi Cordi, qui vixit tem-*
 Caroli v r i, superba & sumptuosa. Sunt & *Edes Almanorum, qui quondam Regiæ Gazæ præfuerunt, an-*
 Nundinæ quæ ibi maximo Peregrinorum concursu celebrari solitæ, Lugdunum transferrentur. Infi-
 monstrantur hic cum intra tum extra Muros Veterum *Edificiorum elaborati operis & materiæ præstan-*
 dera: multa & quotidie eruntur, præfertim ex Fossa Arenarum, uti vocant; ubi quondam *Amphithea-*
Archiepiscopus Bituricensis, de Bourges, hos habet suffraganeos Episcopos: Claremontensem, Clermont: Ruuten-
Roda: Lemovicensem, Lymoges: Menacensem, Mende: Albigensem, Alby: Cadurcensem, Cahors: Castrensem, Castres:
enssem, Tullis: S. Flori, S. Flour: Aniciensis, le Puy est exemptus.

Flumina.
Silva.
Opera publica.

Regio.

Situs.

Soli fertilitas.

Animalium va-

rietas.

Imperium ma-
jorum.

Pictonium vel Pictavia, quæ sequitur, vulgo *Poitou*, spectat versus Meridiem Ecolismenses & Sanctones, Occidentem habet Oceanum: qua Septentrio est, Britannos respicit & Andegavenses; reliqua Turones Bituricenses, & Lemovices claudunt. Regio est Frugum, Pecorisque, Lanæ, Linique feracissima, Vino frumentoque dives: Avium Ferarumque magnam habens copiam: quo fit ut venationes aucupiaque sint frequentia. Regni Titulo decorata legitur hæc Provincia ab Gothis, quos hinc, ut tota Aquitania, ex Francorum Rex Clodovæus, Imperator Ludovicus Pius Aquitaniæ Regnum Filio *Pipino* dedit; cujus filios *Pipinum* & *Carolum* quum *Carolus* Calvus, ipsorum Patruus, Aquitania dejectos Monasteriis inclusisset, iple *Pipinum* invasis, donoque Consanguineo suo *Arnulpho* dedit; sed, abrogato Regni Titulo, Ducatus honore insignitum. *Arnulpho* successerunt ordine *Gulielmus Bonus*; *Eblo* 1, & 11; *Gulielmus* 11 & 111; *Guido*, *Gulielmus* 1 & v: hujus unica Filia & Hæres *Eleanora* elocata fuit *Ludovico* v 11, Francorum Regi: a quo propter adulterii Proditionis suspicionem repudiatam duxit *Henricus* Normanniæ Dux, qui defuncto *Stephano* Angliæ Regi successit. *Henricum* ram in Angliæ Regno, quam in Dotalibus paternisque in Francia Ditionibus sequuti sunt ipsius Filii *Richardus* & *Joannes*. Quum autem *Arthurus* Filius *Gotfredi* (qui Regis *Ioannis* major natus fuerat) præferendum se *Joanni* diceret, persuasus ab Francorum Rege *Philippo Augusto*, ut Pictones Patruo *Ioanne* eriperet, rem viribus adgressus, ab *Joanne* qui ex improvise supervenerat, fuis copis, captus est, Rotomagusque raptus temeritatis suæ poenas dedit. Eam ob causam *Ioannes* Rex ab *Constantia* *Arthurii* Matre apud *Philippum* Regem Paricidii accusatus, damnatus fuit: e jusque bona *Philippo*, tanquam Feudorum Domino, sunt adjudicata, cum alia, tum *Pictavia*: quam mox Successor ipsius *Ludovicus* v 111 *Alphonso* Filio concessit: quo in proli defuncto, in potestatem Regis *Philippi* 111 venit, penesque ipsius Posteris mansit, donec, regnante *Philippo* *Valesio*, de *Eduardo* 111 Anglorum Rege fuerit recuperata, retentaque plenius cum tota Aquitania sancitam inter eundem & *Joannem* Francorum Regem Pacem. Factum mox ex Aquitaniæ Ducatu Principum Rex *Eduardus* Filio concessit: qui quum Aquitanis gravissimum imperasset Tributum; magnam partem amisit, defectione ab iis facta ad *Carolum* v Francorum Regem: cujus Nepos *Carolus* v 11 Anglos tota Aquitania, anno 1100000 111 exturbavit, Filioque Regi *Ludovico* xi reliquit. Hic eam Fratri largitus est *Carolo*: qui mortuo, rursus Rex *Ludovicus* receptam ad Regem *Carolum* 11 x Filium transmisit: a quo tempore *Aquitania*, cujus non ignobilis portio *Pictavium*, deinceps in potestate permansit Regum Franciæ. Veteres Incolæ fuerunt *Pictones*, Cæsari, Straboni, & Plinio: *Pictones* Ptolemæo, *Pictavi* Ammiano Marcellino. *Pictorum* Regionem appellat *Ausonius*: *Croatem* *Pictavorum* vel *Pictavonum* Notitia Provinciarum in Aquitania 11 vel v 11 Viennensi. Hodie le *Pais de Poitou*. *Pictonibus* Populos *Agasينات* jungam cum Plinio. Horum verissimè le est memoriam adhuc superesse in *Pago Angoumois*, haud procul Fano *S. Maxentii* quod *Opidum* ad *Severum* fluvium.

Urbs Pictavia.

fluvium. Toto errant caelo, qui *Aginnates* cum *Agefnaribus* confundunt; quum inter utrosque minimum inter quinque dierum sit interjectum. De varii generis Principatibus, qui Pictonio concenferi soliti, quae habeo ad scribam, si prius de Metropoli & regia ejus Civitate non nihil dixerim. Ea est *Pictavia*. Sic Latini nunc vocant, quum *Augustorium* Antonino. *Pictaviam Urbem* appellat Gregorius Turonensis. Urbs aemnisimo sita est loco clivoso tamen; nisi quod una parte, quam *Trenchenam* patrio vocabulo dicunt, in planiciem abeat: omnium Galliae urbium post Lutetiam amplissima. Eam Clavius maxima parte ambit. Academia hic studio juris civilis celebris, cui alter post Parisiensem locus solet tribui. Instituit Carolus v i i Francorum Rex, anno c i o c c c c x i. De qua Scaliger in urbibus;

*Sistudium est anima: veniunt a corpore vivere,
Gallaque a meritis poscit utrumque sibi.*

*Hae studiis, alia belli exercentur amore:
Pictavium est animus, caetera corpus erunt.*

Antiquitatem ejus testantur Theatrum, Palatium Galieni, & Fornices aquae ductuum qui etiam hodie *ducti* vocantur: Romanorum in hoc loco Imperii certissima Monumenta. Sunt qui Agathirsis atque Gelonnis, filiorum Herculis successoribus (qui Picti a Poetis vocantur) ejus fundationem attribuant. Hi etenim ob concitatas seditiones domestica patria pulsati, in Angliam devenerunt, inde numero & multitudine auctis novis quaezrendis sedibus, in Galliam trajecere, ubi a suo nomine Pictones populos, hanc quoque Civitatem condidisse feruntur. Aliter alii scribunt, cum ex Pomponio Mela, & Plinio constet, ante etiam multo, quam hi ex Anglia venerint, Pictonum exstitisse memoriam. Claram reddit hanc Urbem Episcopalis Sedes, cui maxima laude praefuit D. Hilarius, doctrina ac pietate singulari Antistes, qui Arriae factioni invictum se Antagastam opposuit, ac praclaros illos & nunquam intermoriguros de S. Trinitate libros x i i. magno tum ingenio tum eloquentia conscripsit.

Opida.

Curia Pictaviensis regitur manu Praefidis & duorum Vicariorum, quorum unus Civiles, alter Crimina cognoscit causas. Ad hanc multorum hujus Provinciae Opidorum Tribunalia pertinent: ut praeter Pictaviam ipsam, de qua dixi, sunt *Niort* cum Arce: hic amplissimi Pictonum Mercatus ter anno: *Fontenay le Comte* Arce item praeditum: Moenia hujus Opidi praeterfluit Rivulus *Vendaeus* (*Vendee* qui subinde adeo excrevit ut totum Fontenai Territorium vicinaque loca inunde: *Lusignan*, ubi Caltrum antiquum, quod vulgo *Mehusine* &c. *Monemorillon*, *Chastelleraud*, *la Basse Marche*, *Dorat*, *S. Maxent*, & alia fortean: quibus additum *Sivray* cretum in Senescallatus dignitatem, Arce potens. Est autem, ut eam nunc partem adgrediamur sub Pictonio Principatus Titulo ornata (praeter *Talmonten*, *Talmour*: sic dictum quasi *Talon du Monde*, *Calcaumundi*, ut quidam volunt) *Rupes super Jonnam*, *Roche sur-Jon*, Familiae Regalis Borboniae. Noverunt Avinob *Ludovicum Borbonium*, Ioannis Vendomiae Comitis F. *Rupes ad Jonnam* Principem, Comitum Moimpensium ejusque Filium *Carolus*. Ducatus dignitate claret *Casleillon Herald*, *Chastellerault*, ad Vingennam. Vicecomitatus

Comitatus sunt *Tonans* ad Tovium Fluvium, *Brosse*, *Brideres*, *Roche-Chouart*. Baronatus Domini que honore
 insignita sunt Opida non pauca, quæ turbato, ut in oculos veniunt & mentem, ordine ponam: *Manlers*,
 ubi piscatio Salmonum, Alosarum, quæ Clupeæ aliis, Balanarum & Afellorum præcipue, qui arefacti vento-
 ne & frigore indurati in varias regiones solent exportari: *Partenay*, *S. Maxent*, *Melle*, *Chizay*, *Chauvigny*,
Assac, *Bressuire*, *Charron*, *Chasteneraye*, *S. Mesnin*, *S. Gillis*, *Chasteaumur*, *les Sables d'Anlonno*, *S. Hermine*, *Montai-*
Opidum cum Arce, Salinis nobile: *Mirebeau*, *la Motte*, *S. Braye*, *Vouvans*, *S. Hilaire*, *Mortemer*, *Luçaz*, *S. Sa-*
lles, *le Tourdain*, *S. Benoist du Sault*, *Bourg-neuff*, *Meroil*, *Mervant*, *Brige*, *Vouvier*, *Villetagnax*, & alia. Fuisse &
 Pictonibus *Limonum*, colligitur ex Antonini itinere quod Burdigala ducitur Augultodunum: *Limonum*,
 Tolernæo; In Tabula Itineraria scribitur *Lomounum*. Illud magni Viri putant idem esse transnominacione *Flumina*.
 adem, cum *Augustoriso*, *Poitiers*. Nihil audemus hic affirmare. *Limon* mentio in Commentario A. Hirtii *Opera publica*.
 ubi tamen quidam Libri *Lemovicum* contra fidem & auctoritatem Manuscriptorum Codicum præferunt.
 ubi quibus irrigatur sunt *Clanuis*, *Vigenna*, nunc *Vienne*, *Vendens*, & alii, qui Piscium magnam subministrant co-
 m. Silentio non est hic prætereundum Amphitheatrum apud Pictones *Pago Doueo* adjacens, manu quidem
 arte humana factum, sed ita, ut videri possit a natura: totum enim excisum & excavatum est in Monte, sine
 ulla Materiacione Calcis, Lapidis, Ligni. Montis ipsius & *Amphitheatri* plenissima est delineatio, ex
Levini Ketsmaki, Consulis quondam *Zirickzai*, *Zelandia*que primis hujus belli Motibus Gubernatoris,
 ad Iulium Lipsium Libello de Amphitheatris quæ extra Romam cap. v 1: qui *Pagum Doueum* addit ali-
 quid amplius olim fuisse, cum ex eo non pagani Operis argumento, tum ex *Vix* antiquæ publicæque reliquiis,
 ex pago eodem pertinuit ad *Pontem Cæsarianum*, vulgo *Pont du Sey*, cujus *Vix* Pars adhuc variis locis con-
 citur, Pars autem maxima corrupta est, Lapidibus in ædificia varie absumtis aut avectis. Medio circiter ab
 Pictavia milliari, itinere, quod Avaricum Bituricum ducit, in Via Regia ingens spectatur Saxum, forma
 dratum, quinque lapidibus fulcritum, unde vulgo *la Pierre Levée*. De eo Distichon hoc exstat;

Hic Lapis ingentem superat gravitate Colossum
Ponderis, & grandi Sydera Mole peuit.

Comitatus Ecclesiasticus habet Episcopatus tres, qui subsunt Tolosano Archiepiscopo: *Pictaviensem Poitiers*, in
 sunt Abbatia: 27: *Luciensem*, *Lucon*, sive *Luffon*, in quo sunt Abbatia: decem: *Mallacensem* sive *Mahaccen-* *Morci*.
Maltrey, in quo sunt Abbatia: 4. Ad mores venio. Agricola non nihil habet peculiaris Lingua: quibus qui
 um fudit, sapere perhibent. Hominum genus, quod, Feras prohibitum, Lites venatur: contentiosum, & in
 pulo fluctus excitare gnarum. Urbani dissimilis plane generis & ingenii, faciles, benefici, liberales, candidi, fu-
 & impolluras detestantes, Eruditionis & Eruditorum, qui hic non pauci, amantes. Nobilitas provida, strenua
 lentior.

folymæ creatus fuit. Huic successit *Baldwinus*, *Baldino Eustathius*. Postea tradidit Henricus quintus *Cæsar* ducatum *Gulielmo* Comiti *Lovaniensi* a quo Lotaringici procreati Principes *Theodoricus*, *Theobaldus*, *Fridericus*, & reliqui, usque ad *Carolus* ultimum, a quo devolutus est Ducatus ad *Fridericum* Comitem *Vadimonium*, authorem stirpis Ducum, qui nunc Lotaringiam tenent. Eam Mercator duabus Tabulis luculentè exhibet, quarum altera partem Septentrionalem, altera Meridionalem depingit. Habitarunt olim Lotaringiam, quæ nobis præ manibus *Mediomatriciæ* & *Leuci Mediomatriciæ* *Cæsari* lib. iv, Tacito, *Plinio* *Straboni* & *Ptolemæo*: *Mediomatriciæ* etiam *Cæsari* lib. vii, quorum Metropolis *Diodorum*, hodie *Metz* appellatur. *Civitas Mediomatricum*, hoc est *Metis* Notitiæ Provinciarum sub *Belgica* 1: *l'Evêché de Metz*, *le Pais Messin*. *Leuci* *Cæs.* lib. i, *Lucano* lib. i & *Plinio* *Liberos* cognominanti: *Leuci* etiam *Ptolemæo*, qui Metropolin ipsorum facit *Tullum*. Sic in notitia Provinciarum sub *Belgica* 1, *Civitas Leucorum*, hoc est *Tullum*, *l'Evêché de Toul*; *Tullum* item *Leucor*. novit *Antonini* Itinerarium. Sunt etiam qui *Tulingos* *Cæsaris* ad Lotaringiam referunt. Metropolis *Lotaringia* est *Nanceium*, vulgo *Nancy*: Opidum non aniplum, sed Situ pulcro commodoque, loco plano, forma quadrata, magnifico Lotaringicorum Ducum Palatio nobile. *Nanceia* lambit *Murta*, qui tribus inde milliariibus paulo supra Arcem *Candei* *Mofellam* intrat. Putant *Petrus Divæus* aliique *Nanceium* hodie esse, quod *Nasion* *Ptol.* *Nasium* *Antonino* in Itinere, quod *Durocor-toro* ducit *Divodurum*. Sed si quis penitus Itineris istius rationem consideret: facile deprehendet *Antonini* *Nasium* incidere non posse in locum illum, ubi hodie *Nanceium*: adeo ut *Nasium* illud sit, non quod nunc *Nanceium* dicimus, sed pagus x i inde milliariibus distans non procul ab *Mofa* in *Barroducana* Provincia, qui vulgo *Nas* dictus, undò *Nasensis*, in *Lapide* ibi visso. Certe *Nasium* illud amplissimam aliquando Urbem fuisse, satis patet ex *Ruderibus*: quod etiam testatur apud *Ortelium* *Clemens* *Trelæus* *Mofellanus*: *Nanceium* dignitate sequitur *Fanum S. Nicolai*, vulgo *S. Nicolas*, duobus inde distans versus Orientem milliariibus ad *Murtam* fluvium, loco plano & fertili. Hic locus advenarum frequentia in eam excrevit amplitudinem, ut jam non Pagum, sed Urbem, & quidem totius Lotaringiæ cultissimam, quis posset dicere, si muro clauderetur: ea est Edificiorum multitudine, apta Viarum dispositione, Incolarum multitudine, ut nihil requiri queat: sed op Mercaturam præcipue, & omnis generis opificia commendatur: Mercatores habens perquam opulentos, Vicinis suis ditiores. Alia minorum gentium opida, ne *Lectori* tedium pariam, prætereo, Vno distat milliari *Nanceio* *Fruari*: tribus *Ormes*: paulo amplius *Bayon* & *Luneville*: quatuor *le Pont a Mouson* & *Gerleviller*: quinque *Charmes*: sex *Chasteny*, *Morbanges* & *Vaucouleur*: paulo plus, *Maxen sous Bresse*: septem, *Dompere*, *Deneuve*, *Hodon Chateau*: octo, *Ramberville*, *Raon*, *Bellefont*, *Neuff. Chateau*, *Mugisat*, *Marchain-Ville*: novem, *Espsinal*, *Bruyeres*, *Darney*: decem, *Ormont*, *Walderfing*, *Beaurains*: tredecim, *Vaigny*: quatuordecim, *l'Estraye*. Comitatus titulo & dignitate clarent, quæ vernaculæ *Vandemont*, quinque *Nanceio* milliariibus. *Chaligry* ad dextram *Mofellæ*, leuca semi *Nanceio*. *Amance* septem milliariibus ab *Mediomotricum* urbe versus Meridiem: *Almentia* Latine scribentibus: *Scriniu* olim & antiqua *Lotaringiæ* *Cancellaria*, tellan-

stantibus An
mnis profluit
felle, Insular
Monachus: a
nominatur Sy
Vigny. La M
Sanctoy. S
Blanc-mor
& magni
dant opera
Meridiem ver
Opido *Techen*
Morton
duobus N ine
currit. *Mario*
leucori medio
nem, quæ cu
ricus 11. Ea
lis *Urbs* *Mer*
Muricorum
Antonino.
gingiæ. De ea
rius *divisus* a
que sic *divisus*
in unum
centem planu
communi, *liqui*
capat. & ab eo
sic *divisus* a vi
que extat *Mo*
Antoni
Verodurum A
autem tres un

stantibus Archibus ab Rosiero prolati. *Richecourt* haud procul Lacu, qui vulgo *la Garde Lac*, unde amnis profluit, qui inter Fanum S. Nicolai & opidum *Rosieres* Murtæ miscetur. *Remiremont* ad sinistram Mosellæ Insulam ibi facientis, in Lotaringiæ Meridionalissimis: *Rumaricum Castellum* habet hic Aimoinus Monachus: *Adromarici* corrupte legitur apud Reginonem, pro *Ad Romarici*, divisim: *Rimelsberg* Germanice nominatur Spigelio ad Bartholini Aulfridi. Spectantur haud procul inde Valles, quæ vulgo *l'Esfraye & Vagny*. *La Motte* ad annem situm est, qui mox in Mosâ se exonerat. Visitur ibi Territorium, cui nomen *Sanctoy*. Sunt & Comitatus quidem Imperii Salmenfis, *Kirchingimus & Blancoburgius*. *Blanckenburg*, Gallicis *Blanc-mont* Opidum est non magnum, sed pulcrum & amœnum. Spectatur ibi Caltrum Vetus, spaciolum & magnificentum, cui Palatium Novum Ducis, venusta structura insignis, est conjunctum. Incolæ Agriculturam dant operam. *Nomenii* Baronatus est ad dextram Sellæ fluvii, tribus milliariibus ab Vrbe Mediomatricum, Meridiem versus. Dominia sunt *Marsal* ad Sellæ sinistram, haud procul Lacu Lindero, in quo Insula cum Opido *Techensful*. *Remere-ville* tribus Nanceio milliariibus. *S. Bellemont*, totidem Mota. *Rambert-Ville* ad dextram Mortonæ, haud procul fonte, ubi Silva Mortanenfis. *Rosieres* ad Murtam, prope Fanum D. Nicolai, duobus Nanceio milliariibus. *Homburg* grandiore Leuca ab Opido *Srbruk*, ad annem, qui mox Saravo concurrit. *Mariemont* ab Monte, cui Opidum impositum, uno ab Lindero Lacu milliari, Meridiem versus. *Sanctoy* medio fere itinere inter Vaudimontem & Mottam, in Agro, qui vulgo *Sanctoy*. Mediomatricum Vrtem, quæ cum Tullo aliisque Imperialis olim erat, in suam potestatem redegit Galliarum Monarcha, Henricus II. Ea nunc dicitur vulgo *Metz*, & posterioris ævi Scriptoribus *Metz*, Gregorio autem Turonensi & aliis *Urbs Metensis*: *Divodurum Mediomatricum* Antiquis fuit appellatum. Itineraria Tabula: *Drvo Durimodum Muricorum*: Lege, *Divoduro Mediomatricorum*: simpliciter *Divodurum* Ptol. & *Divodurum* Tacito lib. I v & Antoniuo. Variorum Nugas de recentis Nominis ratione non lubet adscribere. Sedes olim fuit Regni Lotaringiæ. De ea eleganter Petrus Divæus in Itinerario. *Metensis Urbs in ampla sita est planicie, quam Mosella in rivis divisus alueus irrigat, & pars quidem ejus muros ad levam lambit, pars & eisdem subit, ut Civium usibus inserviat, quæ sic divisim fluit ad inferiorem usque eorum ambitum, ubi recepto Sella, altero Flumine, qui dextram urbis partem adit, in unum denovo alueum colligitur. Sed Situs insipidus ipsius urbis delectabatur; quum enim Agrum late circumlocentem planitiam habuisset, ejus tamen area pullula prominere, ut in eo Veterum rationem in condendis urbibus agnoscas. Ad communem squidem templum multis gradibus ascenditur, juxta quod Forum rerum venalium altiore totius areæ partem occupat, & ab eo undique versus muros paulatim descenditur, prærupto tantum in una parte clivo, ubi Viæ duæ lapidibus stratas sic dispositas videtur, ut altera per alterius domorum culmina excurrat. Cives Mediomatricos nominatur in Inscriptione, quæ extat Mogantiæ ad S. Albanum. *Que Toul*, vernacule, Tullum olim: Tullum Leucorum Opidum Ptol. Tullum Antonino: Tullum Itinerariæ Tabulæ. *Que* denique *Verdun*, Latinis vocatur hodie *Viridunum* & *Verdunum*: *Verodunum* Antonino dicitur. *Civitas Verdunensis* in Notitia Provinciarum: *l' Eveché de Verdun*. Leguntur autem tres urbes, quas com. n. moravi, Comitatus etiam titulo & dignitate insignes.*

Lacus.

Flumina.

Nunc ordo & methodus nostra postulat, ut Lotaringiæ suos amnes clariores demus, paucula de Lacubus præmittentes. Stagna habet piscosa & Lacus. Inter quos memoratur ille, cujus ambitus equatuordecim milliarium, in quo Carpiones insolitæ magnitudinis, trium videlicet pedum: capris vero adeo grati, ut aliarum regionum carpiones suavitate multo superent. Ex hujus Lacupiscatione tertio quoque anno Dux Lotaringiæ sedecim percipit Francorum millia. Fluminibus irrigatis celeberrimis *Mofa*, *Mofella*, *Saravo*, *Volova*, *Mortana*, *Muria*, *Sella*, *Hida*, & aliis. De *Mofa* ad Inferiorem Germaniam. Reliqui ad hunc Ducatum proprie pertinent: *Mofella* quidem & *Saravus* potiore parte; ceteri fere integri. Oritur *Mofella* in monte Vogeso, haud procul Araris fontibus, paullo supra Vicum, qui vulgo *Buffan*: lapsusque ab Vulturno ad Caurum, perlustratis Opidis, qui vernacule *l'Estraie*, *Remiremont*, *Espinal*, *Charmes*, *Baton*, flexoque ab Oriente in Occidentem cursu, recta petit *Tullum*, Urbem Episcopalem, unde in Orientem resurgens, *Fruardum* usque versus Aquilonem tendit: visisque Mediomatricibus, Trevirensibus aliisque Populis, ad *Confluentiam*, cui ab re nomen, Rheno confluit. Germanis *Mofel*: Gallis *Mofelle*. *Obringos* putatur ab Rhenano, & aliis Ptolemæo dici lib. 11 cap. 11. Ioannes tamen Heroldus *Obringon* apud Ptolemæum non Fluvium esse notat, sed designari Tractum eum ad Rhenum, qui nunc temporis *Ober Rhingum* appellatur: Clemens etiam Treævus Mosellanus testatur ut scribit Abrahamus Ortelius, quendam ad Mosellam Tractum *Obrinci* nomen hæcenus retinere. Mosellam singulari doctoque Carmine celebrat Aufonius Eidyll. 111 ab Aquæ limpitudine, Navigandique facilitate: Villis Atriisque, quibus utraque ripa decoratur. Piscibus *Capirione*, *Salari*, *Redone*, *Umbra*, *Barbo*, *Salmona*, *Mustella*, *Perca*, *Tinca*, *Alburno*, *Alaufa*, *Gobio* & *Silura* quibus abundat; Fluminibus denique in ipsum decurrentibus *Pronaa*, *Nemefa*, *Sura*, *Gelbi*, *Erubro*, *Lefira*, *Drabono*, *Salmona*, *Saravo*, *Alfontia*. Mosellam & Ararim, facta inter utrumque fossa, connectere, Imperator Domitio Nerone, adgressus est L. Verus; ut Copiæ ex Italia per Mare, dein Rhodano & Arare subvectæ per eam fossam, mox fluvio *Mofella* in Rhenum, exin in Oceanum decurrerent: sublatisque itinerum difficultatibus, navigabilia inter se Occidentis Septentrionisque littora fierent, uti scribit Cornelius Tacitus lib. 111. De hoc Aufonius:

*Te fontes vivique lacus, te cœrule noscent
Flumina: te veteres pagorum gloria lucis
Te Druna, se sparsus incerta Druentia ripis,
Alpique colent Fluvii, duplicemque per urbem
Qui meas, & dextra Rhodanus dat nomina ripa.
Te stagnis ego cœruleis, magnumque sonoris
Annibus, æquoræ te commendabo Garumme.*

Saravus, haud procul Salmensibus ortus, Fluviorum omnium qui in *Mosellam* exeunt est maximus: Navigiorum patiens, & aliorum Annium, quos in se recipit, clarus lustratis urbibus opidisque, quæ vulgo

Sar-Bing

Sar-Burg, Fensterange, Sar-Uberden, Sar-Alben, Guemund, Sar-Pruck, Walderfing, Sar-Brug, & aliis, tandem in
via Augustæ Treverorum Mosellam convenit, non longe a Konherbruk; Meminit ejus Aufonius in Mosella
 Nomen hodie retinet. *Sar* enim Accolis audit. *Sarra* etiam veteribus dictus, docente Inscriptione quæ Trever
 translata ex Opido ad eum fluvium sito, quod hoc tempore vocatur *Sar-Pruck*, hoc est *Sarra Pons*.

CÆS. RO. EX BR. IMP. P. P.
 S. C. AU. TREVE. INGR.
 BSSUM. H. CASTRA. SARRÆ
 FLU. PRO. MIL. CUSTODIA
 BIENN. POTITUS. EST

Volais fluvius est Margariferus, qui ad Vicum *Charmeni* Mosellam ingreditur. *Murtana* ad Pagum
 cognominem *Murtæ* miscetur. *Murtavel* *Meurta*, multis in se receptis Aminibus, Mosellam loco plano
 ter Prata paullatim accedit; & longo tractu, æquali quasi cursu, comitatur, relicta inter utrumque ad alveo
 exigua admodum terra, donec tandem paullum supra Condeium Arcem, quæ a dextris in rupe est Pago
 bi cognomini impendens, factò cum Mosellæ alveo angulo acutissimo, ejus & aquis miscetur. Ingit se
 dem ad Mediomaticum Urbem *Sella*, initium quasi capiens ex *Lindero* Lacu, qui *Sale* dives & *Pileatur*
 Duplex denique *Nida* (Orientalior enim *Germanicus*, Occidentalior *Galicus* dicitur) factò ad Pagum
 Northenium concursu, duobus infra *Bossonis-Villam* (Abbatie nomen est) milliariibus in Saravum exoner
 tur. Est in valle Deodatensis fons, ad complures morbos sanandos naturæ beneficio efficax. Sunt & *Salinæ*
 in quibus sal subtilissimum, gultu suavissimum, ac Scythica nive candidius generatur, ex quibus quotan
 Dux Lotaringiæ centum percipit millia Francorum. Altissimi hanc Provinciani ambiunt Montes, qui omni
 generis Metallorum abundantia Pyrenæos montes longe superant: imprimis autem Argenti fodinæ, sup
 quam dici possit fecundæ sunt, ex qua quidem Argenti ubertate haud parvus Ducatui fructus accedit. *C*
ognit & *Vogelus* Mons in valle Leberia Argentum purum, sed non ita multum. Silvas habet præterea Lo
 ringia frequentes easque densissimas, quarum aliquot nomina lingua vernacula adponemus, quæ sunt *Walds*,
des Benoit, le bois de Mortagne, Boscyne, Bois de Mondan, le Ban-bois le Bois de la Voyge, de Heyde, & ali
 Inter opera publica, apud Pagum *S. Nicolas* duobus milliariibus Nanceio distantem, ad *Murtani* fluvium *Tem*
 plum est non magnæ antiquitatis, sed valte molis, editæque structure, Luminosum omnino. Columnæ, que
 tum fastigium sustinent tantæ sunt, cum gracilitatis, tum altitudinis, ut tanto oneri ferendo vix pares judic
 tur. Turres habet duas, in quarum una *Caroli* Lotaringici Cardinalis, qui idem *Metensis* erat Episcopus, cuiq
 hæc parebat Ecclesia sub Prioratus, ut loquuntur titulo, in summo Culmine Symbolum: obeliscus scilicet cu
 Hedera circumplicata, & Inscriptione *TE ST ANTE VIKREBO*. Apud Pagum *Wasserbillech* ubi *Sura* fluvii
 Mosellæ confunditur, est alius *Igel* vulgo nuncupatus, ubi in loco eminenti spectatur nobilissimum illu
 venerandæ antiquitatis Monumentum, quo nec cis Alpes insignius aliud extare existimatur, quodque ip
 Ita

Moru.

Silvæ.

Opera publica.

possit ostentari : moles est lapidea , ex quadrata basi pedum xxi i sensim assurgens ad pedum circiter
 altitudinem , tota ab omni parte variis imaginibus semiplanis insculpta , in fastigio Aquilæ restat fragmen-
 globo indentis , cui expansæ alæ , & ante pectus velum fuisse apparet . Est Nancei Ædes D. Georgii ,
 Monumentum visebatur *Caroli Audacis* , Burgundiæ Ducis , ab Helvetiis & Lotaringis Nonis Ianuarii
 $ccccxv$ i acie cæli , cuius reliquias , Caroli v Imperatoris , ipsius Pronepotis iussu , anno $c15$ 102
 Octobri inde Leuceburgum solenniter transtulit Boisotus , Ordinis aurei Velleris Præco : Brugas hinc
 , Mariæ Hungariæ Reginæ mandatu , transportandas . Sunt in eadem D. Georgii Æde aliquot Lotarin-
 Ducum Tuinuli , qui Inscriptionibus carent : ut & in aliis Templis . Posteriorum Ducum pars po-
 ad D. Francisci Ædem , sita est . Spectare ibi est superbium *Renati* , qui victoria potitus est contra Caro-
 Burgundiæ Ducem , Monumentum . Conditi jacent ibidem Dux *Antonius* , ejusque Filius *Franciscus* , Caro-
 Ducis Vxor *Claudia Valesia* , Henrici i i Galliarum Regis filia . Armentarium habet Nanceium , Machi-
 bellicis omnis generis instructissimum . Templum est in Vrbe Metensi D. Stephano sacrum & alia , de
 Divæus . Templum D. Stephani nomen tenet , qui civitatis est Patronus , pulcherrimum vero opus , si quod a-
 toto hoc itinere vidimus , & sua mole spectabile : quodque raro accidit , omni ex parte consummatum . Dicebatur in
 fuisse Crucifixi ligneam imaginem , totam Laminis aureis superinductam . Vidimus Labrum Porphyreticum rubei co-
 magna capacitatis , pedes x longitudinis excedens , in quo Lustrales Aquas adservant . Sunt & alia in hac eadem vrbe
 Tempia , & multa erant in ejus Suburbis , inter quæ D. Arnulphi Basilica , Imp. Ludovici Pii Augusti ,
 Caroli filii & filiarum , aliquot Pipini Regis sepultura celebris . Omnia hæc absumpsit Bellirabes , ita ut suburbii ne vestigi-
 nunc supersit , neque ultra muros quidquam præter campestris videatur . Hand procul Metis , prope Pagum
 , in Mosella antiqui Aquæductus sunt Vestigia . De iis sic Divæus in Itinerario : In hoc itinere Pagus est so-
 vulgo ductus inter montium radices & Mosellam , ubi quantumque est inter montes utrosque , qui ripas ambiunt , di-
 Arcuum dicitur antiquitus fuisse , indicant ejusdem , que adhuc existant , reliquæ . Arcuum adhuc restant multi ,
 que ex albo Lapide in laterum formam dissecto : & nonnulli quoque ejusdem operis in adversa ripa cernuntur . Incole
 habent in eodem loco fontem hodieque esse , quamvis hos Arcus (solita incunctia) Ponti inservisse putantes , & ab hoc Pa-
 mortis ipsius jugo minores alios Arcus fuisse dicebant , qui versus urbem Metensem , qua uno hinc distat milliari , excur-
 videntur . Altitudo juxta ripam pedum est circiter lx : unde conjicere est , quanta totius operis moles fuerit , quantaque
 Arcuum , qui in ipse ant Fluminis alveo , quorum hodie nihil superest . Referebant iidem Incola , superiorem Ar-
 partem planam omnino esse cæmento rubei coloris inductam & in ejus medio Domunculam non ita multis abhinc annis
 fuisse , ab utraque parte patentem , quam nos partem Telli fuisse , que Tubium tegetes suspicabamur . Mediomatri-
 cum Urbem , quæ olim Imperialis erat Henricum i i Galliarum Regem in suam potestatem redegit , supra
 diximus . Præfidet Urbis Senatui missis ab Rege Magistratus . Tribunal autem Mediomatricis urbis tres habet
 Episcopatus , sub Metropoli Trevirensi *Metensem* , *Tullensem* , *Virdunensem* , sic ab Locis nuncupatos , in quibus
 singulis sedes .

*Regio.
Unde dicta.*

*Burgundiæ Du-
catus.*

Situs.

Soli fertilitas.

Imperium majorum.

Urbes.

Hæc pro Methodi ratione de Lotaringia sint fati; succedit Burgundiæ Ducatus sive Inferior Burgundia. *Burgundia* nomen a *Burgundionibus*; qui Germaniæ Populi, ex Vandalorum orti sanguine, diciturque a *Burgis*, i. præfidiariorum castris ab Almanis (in horum enim Agris violenter in Capellatio ubi hodie Palatini Comitibus Ditione, confederant) exturbati, sub Theodosio Arcadii Filio, Juniore, expulsis late Sequanis Eduisque, hanc Veteris Galliæ partem cum Nuithonibus (quorum Tacitus meminit) occuparunt. Petrus Sancto-Julianus *Burgundiæ* Etymon ab Loco quodam diducit, qui vulgo *Burg-ogne* in Agro Langrensi. Olim *Regnum*, circa annum *CLXXXIV*, bipartitum in *Ducatum* & *Comitatum* abiit: quorum illud versus Occidentem, *Burgundia Inferior* & *Regia*; hic, ad Orientem, *Superior* & *Imperatoria*. De *Ducatu* hac descriptione mihi agitur: De *Comitatu* Descriptione proxima dicitur. *Ducatum* cingunt, qua Oriens est, Rhodanus interfluente, Sabaudia & Burgundiæ Comitatus; qua Meridies, Lugdunense Territorium; ad Occasum limitum Nevernesium Borboniorumque occurrunt agri; ad Septentrionem Campania se offert. Hujus agri planus & soli fertilitate nulli cedens, hic enim certat cum Cerere Bacchus. *Richardus* Comes Augustodunensis vir strenuus, & in re bellica exercitatisimus totius Burgundiæ, cis Ararim Dux institutus fuit a Francorum Rege Odone, qui præfuit Ducatu Burgundiæ annis *XXXII*. Hic Burgundiam *Rudolfi* Filio reliquit, qui & in Regem Francorum fuit electus, ac successorem habuit in Ducatu, *Hugonem Nigrum* fratrem. Huic *Odo* Frater aut Filius (utriusque enim sententiæ auctores reperio) successit. Quem sequutus *Henricus* Frater. Qui sine liberis defuncto: *Robertus* Francorum Rex, Ducatum Burgundiæ ex testamento, ut ajunt, Henrici adeptus est. Huic successit Filius *Robertus*, Roberto *Hugo* ex Henrico Filio Nepos. Hunc sequutus est *Orto*, hunc *Hugo* & *Hugonem II*, *Odo* Filius. Quem ordine sequuti sunt *Odo III*, *Hugo IIII*, *Robertus III*, *Hugo V*, *Emdo*, *Philippus*. Quem sine liberis defunctum sequutus est *Joannes* Francorum Rex, cui successit Filius *Philippus* cognomento *Audax* a Parte Ducatu Burgundiæ donatus. Patri Philippo successit *Joannes* cognomento Intrepidus, atque hunc *Philippus Bonus* seu *Mais* Filius. Atque huic *Carolus* ob plurima bella quæ gessit, *Bell-uoris* cognomen sortitus. Post cujus obitum hanc omnem ditionem occupavit *Ludovicus XI*. Metropolis Ducatus *Divio*, *Divisionum* Gregorio Turonensi, Gallis *Dijon*. *Divisionis* Conditor habetur vulgo, nobis potius Restaurator, Pomœriique Productor, Aurelianus Imperator. Nomen ab *Divis*, quis plurimus ibi fuit cultus, impositum putatur. Hac Urbe nihil in Burgundia pulcrius. Sita est in planitie amœnissima, duobus Fluminibus *Suzione* & *Oseara* (*Suzon* & *Ouche* vernacule) utrimque muros adluentibus: Ille quidem periculosisimam Exundationibus Urbem infestare consuevit; hic pisculentus admodum alvo fluit quietiore, Rerum multarum usum subministrare solitus. Mori ad justam propugnandi magnitudinem in altum sunt ducti: Turribus Propugnaculisque nuper exstructis muniti. Iustitiæ ibi est Tribunal & Parlamenti Sedes: unde veluti ex Sinu, patriæ iura petuntur. Qui in *Majore* hujus

Ayverres

VIVE

NO

NO

NO

NO

NO

NO

NO

NO

NO

NO

NO

NO

NO

rior Burgun
 sanguine, d
 in Capellati
 O, Juniore, ex
 meminit) oc
 -agne in Agr
 : quorum ill
 au hac desc
 s est Rhodan
 Occafum legi
 Hujus age
 es Augustodu
 fuit a Franco
 Filio reliqui
 rem. Huic O
 Frater. Qu
 enrici adepu
 hunc Hugo i
 Endo, Philipp
 cognomen
 dus, atque hu
 omen fortitu
 Divionum Gr
 ncerique Pro
 tur. Hac Vr
 fura (Sufon
 Vrbe infest
 are folitus. M
 uper extruct
 ui in Major
 hujus

hujus Opidi legitur, non tam Honorem quam Onus fufcipere, vel invitus & renitens, cogitur, Iufque-
randum præftare in Templo D. Virginis, præeunte verba Procuratore Regio, fe Regi fidelem futurum
defenfurumque fua Civitati Iura, Libertates & Privilegia, adverfus quofcumque, Regem etiam, quom-
flagitat neceffitas. In vicinis Vrbi Montibus optima crefcunt Vina. Epifcopales porro Vrbes funt *Augufto-*
dunum & *Caballinum*: fua utrumque fufpiciendum antiquitate. Priori nomen *Auguftoduni* natum ab Augu-
(Octaviano, an quo alio, non valde laborandum: nam qui ab *Ange*, Apollinis Coniuge derivant Fabulas na-
rant) qui dirutum bello, quod Cæfar contra Gallias gefcit, reftauravit. Hodie *Auftun* dicitur Vrbs quondam
ampliffima, fed multum de priftina gloria amiffit. Vifuntur hic etiam magna Theatri ruina, itemque Aquæ
ductuum, Columnarum, Pyramidum: effodiuntur etiam cotidie Numifmata antiqua, aliaque antiquæ fupel-
tilis Monumenta. Eft & hodie Templis publicifq; ftructuris confpicua. Adfita eft Radicibus Montium, qui vo-
go *les Mons de Cenis*, ad fluvium Arrouffium. Hæc de *Auguftoduno*: fequitur *Caballinum* vel *Caballionum* *Eduorum*
vulgo *Challon*, *fur Saone*. Quis condiderit, non conftat. Sita eft hæc Vrbs ad dextram Araris ripam: Agri uberrimi
Coelique faluberrimi. Eximie felix, convehendifque fecundo Arari Mercimoniis idonea; unde ab Cæfare Co-
meatui parando, Exercituique qui fape in plures diftractus erat partes, diftribuendo delecta. Hæc *Guntchun*
aliquando regia fuit. Eam Lotarius Ludouici Pii Augufti F. poftea incendio totam abftumpfit, ut ne veftigium
quidem Civitatis appareret. Sed ob loci oportunitatem poftea iterum caput extulit, eftque hoc tempore ma-
cimoniis opulenta. Hæc de Metropoli, Vrbusque Epifcopalibus: fequuntur nonnulla Ducatus huius muni-
cium gentium Opida. Inter *Caballinum* & *Matifconem*, medio fere itinere Opidum eft, quod vulgo *Tornus*, *Tor-*
nium Spartiano & Antonino. Solo fitum eft fertiliffimo; ab Arari undique cinctum. Colles in Agro Subur-
cario Vini generofiffimi feraces. Ab utraque etiam Vrbe *Matifconenfi* & *Cabilloneni* itineris fpatio præ-
æquali diftat *Cuyffellum*, Regiæ Ditionis, Opidum, ut *Paradinus* cenfet, *Secufianorum*, *Secufiumque* Annianis
dictum. Situm ad radices Iuræ Montis, multis licet hodie ruinis deformatum, miram præ fe ferens antiq-
tatem. Ab Oriente Montes habet celfos, Amnesque perennes, qui limpidas & potu fuaves edunt Aquas, &
de Fons faluberrimus ex Topho & vafte Rupe in Opidum longe porrigitur per ligneos tubos. Ab Occi-
planicies fe in Sinum laxiffimum pandit. Tertia fere leuca ab Vrbe *Cabilloneni* verfus Septentrionem
Belna, vulgo *Beaulne*, ad Amnem *Adcolis Bour-foize* dictum. Sunt qui volunt *Bibractem* effe Cæfaris & Se-
bonis. Aliis alia mens eft. Situm eft hoc opidum loco uliginofo & quod, ut fcribit *Paradinus*, nullo pene
gocio, nulloque ab hoftibus difcrimine, poffet Lacum Vrbi ab primum Lapidem offundere, quo hoftes ab-
fubmoveat. Vrbs tota valido Mœnium fepimento circumdata Propugnacula habet, quibus omnium Tornu-
torum vim queat excipere. Belnenfis Ager pinguis eft, & optima notæ. Vites habet toto Terrarum Orbe nomi-
tiffimas, & Vinon vulgari nobiliffimas. In eodẽ Agro, vifitur *Cifternum* ab Cifternis, Odonis Ducis opus
pend

in vastissimo Nemore extructum. Ejus Cœnobiarum agnoscunt supra mille octoginta Virorum
 Cœnobiorum, ac totidem prope Velatarum ejusdem instituti, quod hinc *Cisteriense* dicunt. *Semurium*, verna-
 culum *Semur*, situm est in medietate Territorii, quod vulgo *Auxois*, Opidum non inelegans. Inter *Divio-*
is & *Belnam* itinere medio *Nuisithonium* est, vulgo *Nuys*. Opidum hoc semper Gladium opificio fuit
 celeberrimum. Quod Opidum hodie *Avalon*, apud Antoninum *Aballon*, ubi *Legio XVI* dicitur. Quod
 vernacule, *Sidolucum* est Antonino, *Legionem* illi *XVII* tribuenti. Quod *Flavigni*, sesquileuca *Se-*
maris versus Orientem, *Flavia Eduorum* censetur olim dictum. Sunt & alia *Burgundia* Opida Burgique, quis
 delineandis, brevitati studens, superledeo: ut sunt *Aufone*, Arcem habens, Clavis Ducatus Orientalior, Arari
 renia lambente, *Noiers*, *Ravieres*, *Leigne*, *Mombard*, *Chastillon*, *S. Seigne*, *Seloigne*, *Crevant*, *Viteau*,
Arday, *Arnay*, *Seure*, *Tonnerre*, *Tronaderum* Antonino. *Burgundia* Ducatus concenseri solent alia tres
 res Episcopales *Nevers*, *Ausserre*, *Mafcon*. Prima dignitate gaudet & honore Ducatus, cujus Dicitio (*Du-*
ca Nivernois) late patens tribus navigabilibus, Fluvii irrigatur, Icauna, Elavere, Ligeri. Numerantur
 Opida clausa, quorum *Niversium* est Metropolis: iurisdictionem exercens, in xxx, ut vocant, Ca-
 stellas. *Noviodunum* Cæsari: Opidum est omni ex parte Mœnibus circum firmis, Turribusque
 munitis, & fossis profundissimis probe munitum. Inter præcipua Ducatus *Nivernensis* Opida sunt *De-*
ceia Antonino & *Decetia*: *Clanecyrum*, *Douzyrum*, *Milunum*, *Angilbertsum*, *Corbignium*, *Fanum*
Leonardi, *Luzyum*, *Premecyrum* & alia. *Ausserre* sequitur: *Autissiodorum* Antonino, *Legionem* hic locanti
Autissiodorum Ammiano, *l'Evêche d'Auxerre*. Territorium hujus Urbis, vulgo *le Pais d'Auxerrois*, vino
 nonine est nobilitatum. Urbs quæ hodie *Mafcon*, Cæsari dicitur *Maiscona*: *Maisco*, Itinçraria Tabula;
Maisconense Castrum, Notitiæ Provinciarum Gallia, & Antonino, qui *Legionem* ibi ponit x; *Mastico* in Ve-
 quodam Diplomate, ut notat *Philippus Bugnonius*, qui hujus Urbis Historiam concinnavit. *Machaon*
 videtur dici *Paulo Diacono* in *Longobardicis*. *Maisfana* est *Gregorio Turonensi*, & aliis *Caballino*, si-
 quis Cultumque & Artes respiciat, simillima. Porrecta jacet ad Ararim, qui Ponte insigni stratus, recto
 quoque ad Orientem tractu; reliquis Lateribus in Arcus speciem se formantibus. In hac *Burgundia* ejus-
 dem finibus hi Comitatus *Dijon*, *Austun*, *Tonnerre*, *Chalon sur Saone*, *Mafcon*, *S. Martin*, *Nevers*, *Langres*,
S. Jangou, *Charolois*, *Chagni* forte *Chagni*; *Montet* forte *Montet*, *Auxone*, *Rogemont*, *Mussy*, *Breste-*
Seca, *Mombys*, *Senegnon*, *Gully*, *Ulenion*, *Tirecourt*, *Chevigni*, *Ameville*, *Espirey* forte *Ephryen*, *Tarvanc*,
Rochefort, *Rochefort*, *Ancourt* sive *Agincourt*, *Viteau*. Quibus adduntur etiam *Arley*, *Rogny*, *Chaligny*,
Langey, *Beauchamp*, *Concheu*. Episcopatus *Augustodunensis* sive *Heduenis*, *Austun*, & *Maisconen-*
Mafcon, & *Cabillonensis* *Chalon*, & *Lingonensis* *Langres*, subiunt Archiepiscopo *Lugdunensi*. Flumina habet hic
 Ducatus *Sarionem*, *Oscarum*, *Ararim*, *Icaunam*, *Ligerim*, *Elavere* & alia.

Status Ecclesia-
 rum.

Regio.
Sua.

Sole fertilis.

Animalium varietas.
Imperium majorem.

Sequitur *Burgundiæ Comitatus*, sive *Burgundia Superior*, Francis *France Conté*, id est *Liber Comitatus* Provincia namque plane sub suo est Comitatu; ab omnibus, ut ajunt, Tributis & Exactionibus libera. Fecundam est Imperii, sub protectione Bernensium Helvetiorum. Congregationales illi sunt ad Septentrionem Lotaringia Superiorque Germania; ad Occidentem Burgundiæ Ducatus; qua Oriens est, occupant Helvetii; qua Meridies, Allobroges & Segusiani. Longitudo xc, Latitudo lx est milliarium. Regio a modum fertilis, rebus omnibus ad victum necessariis instructa; Agetque Sementi faciendæ, Arboribus ferendis, Vinetis Vini laudatissimi sustollendis, Pecori alendo commodissimus. Summa est ubique Tritici, Siliginis, Hordei, Avenæ, Fabarum, Milii, aliorumque Leguminum fertilitas. Arborum haud minor fecunditas. Agroparsim præsertim qua umbilicus est & Regionis mediterraneæ, Colles habet præstantissimorum, primæque nobilitatis Vinorum feraces. Apud *Arbosianos* & *Vadanos* Vasa Vinaria sunt adeo magna, ut Domos altitudine videantur æquare. Prope Regiam Veterum Burgundiæ Regum, quæ Accolis hodie *Chambrete au Roy*, ex Terra Gypsum, Materiam Calci similem, effodiunt. Eruiunt ibidem & in *Dolano Agro* in Magnatum sepultura Marmor candidi coloris, quod *Alabastrus* Græcis appellatur: & aliud nigerrimum, maculis purpureis variatum. Varietiam generis videre est ibi Animalia, magnamque Iumentorum & Pecudum copiam. *Granvellenfes* Equos Gradarios, Canesque ejusdem tractus ferocissimos probant omnes. De Antiquis hujus Burgundiæ Comitatus Stirpis etiam Imperatoris Francicæque, multi multa memoris produnt. Nuperi fuere. Comitatus & Palatini Burgundici simul cum Ducatus, titulos primus gestavit *Endo*, cui successit *Philippus* ex *Philippo* Filio Nepos, qui sine liberis defuncto, Rex Francorum *Joannes* Ducatû Burgundiæ Filio *Philippo* qui *Audax* cognominatus in dedit; sed *Margareta* *Philippo*, Nepoti ex Sorore *Toanna* succedens, Comitatum adeptus est Burgundiæ; Huic successit *Ludovicus Milanus* Filius, Huic *Margareta Malana* Filia, Hanc *Philippus* Burgundiæ Dux cognomento *Audax* uxorem duxit. Huic ordine successere *Joannes* Filius cognomento *Inrepidus*, *Philippus Bonus*, *Carolus Bellicofus*, *Maria* nupta *Maximiliano Austriae*, *Philippus Austriae*, *Carolus* v Imperator & c. *Philippus Hispaniarum* Rex, *Philippus* Hispaniarum Monarcha. Comitatus iste in tres Dioceses & Præfecturas, quæ *Baillivatus* vulgo Iuri facilius dicundo divisus est: *Superiorem*, *Inferiorem*, *Dolanam*. Primæ Sedes est *Vesuli*, Secundæ *Polichonæ* Tertiæ *Dola*. *Dola* autem, Arce potens, totius Comitatus est Metropolis, reliquarumque Urbium celeberrima ad *Dubim* sita fluvium, qui in duo hic brachia scinditur. Putant quidam *Ptolemæo* esse *Adârtov* lib. 11 cap. 11, *Sequanorum* Urbem. Nihil ibi earum rerum, quæ ad Civitatis splendorem faciunt, desideratur. Forum hic elegantissimum & spatiosum, forma quadrata, Longitudine tamen Latitudinem non nihil superante. In parte Occidentali Prætorium est, cum Carceribus. Primarium Templum, quod pulcherrimum & admirandum operis, Deiparæ *Virgini* est sacratum. Sunt & multæ aliæ inter quas *Vesontio* vulgo *Besançon* urbs Imperialis olim dicta *Chrysolis*: sita est commoda fertilique territorio. *Alduadabis* fluvius magna ex parte ipsam intersectat, ejusque potiore partem concludit, reliquam partem ad portam qua *Dolanam* itur, fluvius non alluit.

N. C. Erub.

ber Comitatus
 us libera. Per
 d Septentrio
 ns est, occu
 tum. Regio ad
 coribus seren
 ritici, Siligin
 unditas. Age
 prima que no
 s altitudine vi
 Roy, ex Terr
 um sepultura
 ureis variat
 uellenfes Equo
 a Comitibus
 Palatini Bur
 b Nepos, que
 ominatus iud
 dia; Hinc fue
 cognomen
 s, Carolus Bell
 s Hispaniarum
 livarius vulgo
 ndæ Polichmi
 n celebrerrima
 nov lib. II cap
 tur. Forum
 superante. In
 & admirand
 os imperialis
 arte ipsam in
 us non alluit
 Nozarethum

Maillevoycourt, Myon, Bemenge, Uellerot le boz, Clerc, Betoncourt, Mortailotte, & Amoudans, & de Frai-
Chaviray, Montot, Mons S. Legier, Curry, & Montereul, Sorans & Lambry: & alii permulti. Inferioris Co-
Comites sunt Ruffey, & S. Aubin: Baro, Chevreaulx: Abbates, S. Eugendis, Baume, Balerne, Mont S. Marie,
Mont-Benoist, Beyllen, Kaufiers: Priores, Mairmaul, Uancuse, Bonlieu, Mente, Lonstefaubnier, Arbois, Mote,
Uallis supra Polichnium, Mortau. Canonici, S. Mauriti, S. Ananoli, S. Michaelis, Salinis omnes: Ar-
Polichnensis, Nozeretensis, & aliarum Urbium Locorumque alii. Vrbes: Salme, Arbois, Poligny,
Castellum Caroli, Monmoroti, Orgelot. Domini: Coulongnia & Andelest, Courlaon & le
S. Amour, Argento, Laubespain, Poupet, S. Sorlin, Darnam & Tramelay, Borsia, Cressia, Fitigny, Chambe-
Montena, Ueclis, Rosais, Maigna, Beau-fort, Nusy, l'Angle, Courbois, Versamboz, Largilla, Moiron, l'Estoil-
Chafnes, Arefche, Coges, Bar & Jousseul, d'Auges, Murye, Charvin, Charlin, Chaumes, Breterieres, Fonte-
Coma, Chaulx, Montuet, Vadans, Villette, le Arbois, Aiglepierre, Chastelvillain, S. Julian, Desriville, Ver-
Chay, Champaigne, Beaulchemin, Villeneuve l'ez Orges, Chastres, Praefectus Arcis de Joulx, sive Jura Montis,
Uicelle, Vismeaulex & alii multi. Dolanæ Diœcesis: Dominus de Givrey: Longepierre & Rahon, Clervaus.
Abbates, Billon, S. Vincentii, S. Pauli Bisuntii, d'Acay. Priores: Loye, Laval, Damparis, Joubé, Monerot, Mote
Altam Petram, Faye, Moistier in Secusia. Canonici: Dolani, Bisuntinenses, & alii aliis locis. Vrbes: Dola,
Quingium, Ormans, Loya, Rocheford, Vercella. Domini: Vauldrey, Rainnes, Rye, Monfort, Mont-Richard, Fer-
Mailot, Belmont, Cleron, Verchamps, Dossans, Port, Chasteau, Roillaule, d'Abbaus & Marchault, Recules,
Chantreaux, Mont-gros-pain, Muigney, Chassey, Paresey, Choisey, S. Ilye, Faye, Parel, Chemin, Rabus, Champ-
iers & Raflonieres, Rainche-court, Paintre, Montrambart, Salans, Goussans, Chavirey, Ancier & alii. Nobili-
Comitatus, ut hinc videmus, valde est frequens. Quatuor autem sunt familiae, quæ a Burgundia
Regibus & Principibus originem trahere, vel cum iis ad finitatem contraxisse commemorantur: De Vienne, cui,
Nobilis Epitheton tribuitur: De Vergey, cui Sirena Titulus datur; De Chalon, quæ Opulenta Divitisque no-
nen obtinet: Arausiorumque Principatus Titulum. De Neuf Chastel, quæ Feudum est insignis. Ceterum appel-
ationes omnes ex tribus Diœcesibus, sive Ballivatus Dolam ad Supremum Comitatus hujus Parlamentum,
feruntur. Et ad Statum Ecclesiasticum quod attinet, Archiepiscopus Bisuntinus, cui sub sunt tres Episcopi,
Uliensis in Germania & Helvetia, Lausanensis & Bellicensis, in Sabaudia, Ecclesiasticæ administrationis est ca-
ut, Princepsque Imperii. Membra hic sunt Imperii & Quinti Circuli, Archiepiscopus Bisuntinus, & Vrbs Besançon,
Uitas Imperialis libera, olim maximum maximæ Sequanorum Provinciæ Opidum, & ejus Praefidis fixa se-
les. Decimus Imperii Circulus dicitur Burgundicus, quod a domo Burgundica fit institutus: complectitur præ-
cipuos Belgii Principes, qui sunt Dux Burgundia, H. Bergen & Walloern, Comes Egmond & Iselstein, Comes Horne,
Comes Nassau in Breda, Comes Bergens.

Lugdunensis Tractus, vulgo Lyonnois.

270

*Nomina
Sua.*

Lugdunensium Civitati, ut in Notitia Provinciarum dicitur, *l'Archevesché de Lyon, le Pais & Seneschauce de Lyonois*. Limites scribuntur ad Septentrionem Bressia; ad Orientem Sabaudia: qua Meridiam spectat, Delphinatus est cum Languedokia; qua Occidentem, Forenses jacent & Arverni. Sua hic olim habuerunt Domicilia *Segusiani* Plin. *Σεγυσιανοι* Ptol. *Σεγυσιανοι* Strab. Secusiani, vel, ut alii scribunt Sebusiani Cæf. Hodie *le Pais & Seneschauce de Lyonois*. Caput hujus Tractus ad confluentem cum Rhodano. *Lugdunum* est. Sic amplissimam, ornatissimam, florentissimam Urbem nominant Tacitus, Plinius, Antoninus & qui Latinorum Scriptorum non? *Λύδων* Straboni, Ptol. aliisque Græcis: *Λύδων* Stephano. Vetus nomen hodie, sed contractus, servat. Ludunt enim, qui in vulgata appellatione *Lyon, Leonem Gallicum* quærun. Nomen derivant quidam ab *Lugere*, quod illi proprium fuit post fatale Incendium; de quo post: nonnulli ab *Lucere*, quod in Monte, tanquam Specula, longe lateque Luceret: alii ab *Lugdo* Celtarum Rege. Maccis & Bucconibus suis linquenda. Vetus Itinerarium a Burdigala Hierosolymas usque, quod Pithæo debemus, in fine *Lugdunum Desideratum Montem* interpretatur, Idiomate proculdubio Veterum Gallorum: cujus penitiora scrutati, sunt qui deducunt ab Voce *Luck*, quæ Hodieque Gallis Belgis, Germaniæque Inferioris Populis pro *Fortuna* in usu, ut *Lugdunum* fuerit, *Fortuna* quasi dicitur *Mons*, Ericus Monachus lib. 1 v de Vita S. Germani in *Lugduno* dicitur *nem Lucht*, quæ Gallorum Belgarum Lingua *Lucem* sonat, agnoscore videtur:

*Lugduno celebrant Gallorum s. mine nomen
Impositum quondam, quod sit Mons Lucidus. —*

Dunum sane antiquis Gallis *Montem* esse, constat. *Montis Lugdunensis* etiam ineninit Petrus Arvernus Cluniacensis Abbas lib. 1 v Epist. 11: *At postquam de Vrvarensium colle ad Lugdunensem Montem divina Dispositio te transtulit*, Sic Seneca in Ludo Claudii:

Vidi duobus imminens Fluvius Jugum.

Montem hunc Ad colis crassiore m caussari Aërem innuit apud Sidonium lib. 1 Epist. 11 x Candidianus: *Nehela ergo mihi meorum Lugdunensium exprobras, & diem quereris nobis matutina caligine obstruictum vix meridiano favore referari? Et in ista hæc mihi Cefenatis furni potius, quam Opidi Verna debiteras?* Sic etiam apud Strabo. *Λύδων ἐκπεμένον ὑπὸ λείψω.* Quis Urbis conditor, incertum. Amplificavit & ex Monte, qui primo habitatus, in planiora Loca pomœrium produxit L. Munatius Plancus; *Colonia* in eam Augusti principatu ducta; anno Urbis 10 ccxi. *Colonia* nominant Tacitus lib. 1 Historiar. & Plinius lib. 1 v cap. xi 1 x Natur. Histor. In vetere quadam Inscriptione Legitur COL AVG. LVG. Ab eo tempore semper cum primis Galliarum Urbibus censeri solita, dignaque habita, quæ cum Vicinis Immunitate gauderet. Nam *Segusianos Liberos* vocat Plinius lib. 1 v cap. xi 1 x, & *Lugdunenses Gallos cum Viemensibus Juris Italici* facit Paulus IC. lib. L. Digestor. Tit. xv. cap. ult. Digna item, ex qua totius Galliæ Itinera ab Agrippa distinguenter; cui Ius Monetæ eudendæ tribuenter; in qua Gallorum omnium Tributa & Vestigalia colligerentur. Digna denique, ubi *Templum* ad Confluentes Ararim & Rhodanum ab omnibus Galliæ Civitatibus in Honorem Augusti cum formidanda illa inepis

Scriptoribus

LYGDVNENSIS TRACTVS

45 Occidens

121

LYONNOIS
Forst et Beaujolois

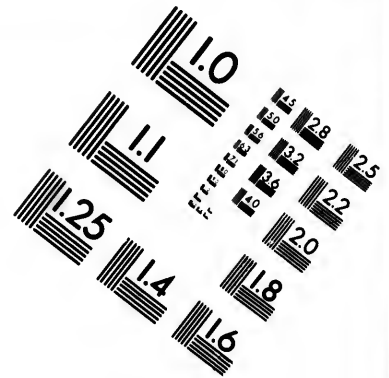
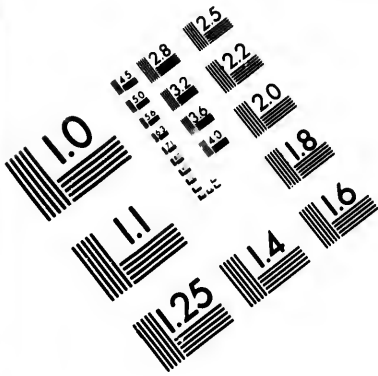
45 Ori.

Senschaen
Meridie[m] spe
Sua hic olim
n Rhodano
s, Antoninus
Verus nomen
runt. Nomen
Lucere, quod
conhibus sua
ne Lygdunens
a scrutati sunt
Fortuna in usu
Lygduno dicitur

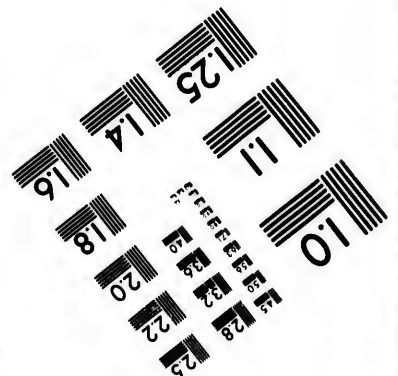
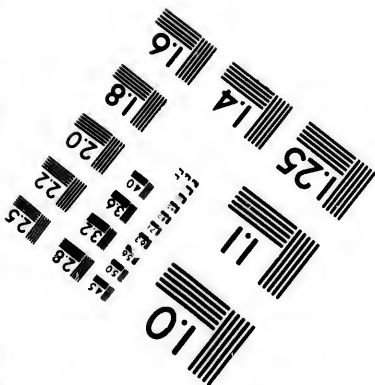
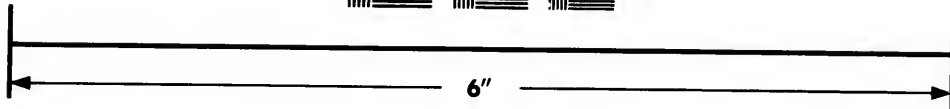
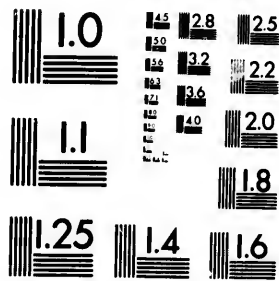
ernus Clunia
spatio se tra

ianus: N[on]
meridiano su
rabo. Asydr
habitus, in
ta; anno Vibi
In vetere qua
bibus censet
at Plinius lib.
Tit. x v. cap.
nda; tribuere
ad Confluen
da illa inepis
Scriptoribus

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

0
15 128
16 132
18 22
20
18

10
11
12

Scriptoribus *Ara* exstrueretur. De Templo sane Strabo lib. IV: *Τὸν ἱερὸν τὸ ἀναδείχθην ἐπὶ πάντων κοινῆ τῶν
Τελευτῶν Κάσιον ἐπὶ τῆ Σεβαστῆ, καὶ πάντως ἰδρῶ) πλεως, ἐπὶ τῆ συμβολῆ τῶν ποταμῶν. Ex hujus Templi ruinis inquit Para-
dinus de Antiquo Burgundiae Statu, concreta est illi Summi Templi structura: quae Joannis Burgundiae quondam
Regis Opus dicitur, ut ex antiquis marmorum ruderibus Saxorumque Inscriptionibus conicere licet. Aravariis Scripto-
ribus nota. Augusto dedicatam, Iulo Antonio Africano & Q. Fabio Maximo Coss. anno ab V.C. DCCCXII
memoriae prodit Suetonius in Claudio cap. 11. Sic ad ea tempora Epitome Livii lib. CXXXVII. *Ara Caesaris
ad confluentem Araris & Rhodani dedicata.* Ad eam vivente adhuc Augusto, ut Scribit Dio sub finem lib. LIV
Ludi celebrabantur; addens eos sua quoque aetate permanfisse. Caligulam Certamen ibi quoque instituisse
Graecae Latinaeque facundiae, scribit idem Suetonius in ejus vita cap. XX. *Quo certamine, inquit pergens, sermo
Victoribus premia Victos contulisse, eorundem & Laudes componere coactus; eos autem, qui maxime displicissent, Scrip-
ta sua spongia Linguave delere iussos, nisi ferulis objurgari, aut Flumine proximo mergi maluissent.* Respicit eo Juvenalis:*

Palleat ut nudis pressit qui calcibus anguem:

Aut Lugdunensem Rhesor dicitur ad Aram.

De hac Ara Strabo meminit, ejusque Sacerdotem edit Inscriptio, quae in ipsa Urbe ad Murum Templi vetustissimi
Divi Petri:

IOVI. O. M.

Q. ADGINNIUS. URBICI

FIL. MARTINUS. SEQ.

SACERDOS. ROMÆ. ET. AUG

AD. ARAM. AD. CONFLVENTES

ARARIS. ET. RHODANI

FLAMEN. II. VIR. IN CIVITATE

SEQUANORUM.

Opera publica.

Quid jam dicam de reliquis, quas ibi & nunc est legere, *Inscriptionibus*? Superat omnes Tabula aerea, quae Clau-
dii Imperatoris Orationem continet super Civitate Gallis danda. Legitur cum apud alios, tum accuratissimè
descripta apud Iustum Lipsium, & in Commentario ad XI Analem Taciti, & in Auctario, Thesauro Inscriptio-
num Martini Smetii adposito. Priscam ejus magnificentiam testantur passim *Templorum, Arcuum Trium-
phalium*

phidum, Aqueductum, & alia Antiquitatis Monimenta. *Fori Veneris* memoriam seruari ajunt in *Forviere*. Ab ea Vrbe nobilissima Gallia Pars in quinque de itin Sta quondam est *Lugdunense* I, II, III, IV, V; uti in Notitia Provinciarum Gallia, est videre. Igne Fatali miserandum in modum suo tempore exultam conqueritur, eademque inde acceptam deplorat epistola ad Lucilium XCI Seneca. Accidit centesimo anno ab Colonia deducta, eodem Seneca observante. Solutium isti calamitati adhibitu: ab Nerone, septimo post Incendium anno. Legendus Tacitus lib. XVI Annal. Quum ejus Mœnibus se continuisset Albini exercitus, ab Imperatore Severo obfessa, brevi post capta, direpta, iterumque incensa fuit: uti refert Herodian. lib. III. *Lugdunum* Philippus Pulcher Francorum Rex Pontificis jussu Ditioni suæ adjecit, scribente in Annalib. Papirio Massonio. Vrbs hæc hodie amœno commodoque sita loco; natura fere inexpugnabilis; ab una parte duobus munita Collibus iisque fructiferis, ab altera totidem beata Fluviis, Arari, Rhodanoque, Templorum Ædificiorumque, cum publicorum, tum privatorum magnificentia superbiens; opibus & mercatura supra modum florens: celesterrimum facile sit hodie totius Gallia: Emporium, Regniq; Cor & Clavis instar, qua Aditus recluduntur in Italiam, Germaniam, aliasque Provincias: confluentibus eo ad publicas Nundinas sollemniter, & ex confecto quasi, quater singulis annis undique variarum Gentium Mercatoribus. Regnante Carolo IX, quum igna arderet Bellis Civilibus Gallia, Arcem futuris motibus averruncandis, invita satis, accepit: Sedes est cum Archiepiscopalis, cujus Præsules Belleforestius recenset CII, quique Primates se gerunt Cleri Gallicani; tum prædialis & antiquus Seneschallatus, cui subsunt *Territoria Lugdunense, Forense, Maisconense & Bellojole* nom, quæ postea nonnihil mutata. *Ecclesiam Lugdunensem* Bernardus Abbas Clarevallensis hoc celebrat Elogio: *Ecclēsiæ Gallia: constat profecto Lugdunensem anteire, sicut dignitate Sedis, sic honestis Studiis & laudabilibus Institutionibus. Ubi enim aequè viguit Disciplina Censura? Morum Gravisas? Maturitas Consiliorum? Auctoritatis Ponderus? Antiquitatis Insigne? Præsertim in Officiis Ecclesiasticis haud facile unquam visa est repentinis Novitatibus acquiescere, nisi aliquando juvenilis passa est decolorari Levitate.* Atque hæc de Tractu Lugdunensi dicta sufficiant: ad Helvetiam transeo.

Regio.
Nomina.
Unde deducta.

Sinu.

Soli fertilitas.

Animalium va-
rietat.

Lugdunensi Tractu succedit apud Mercatorem ea Regio quam Romani *Helvetiam* vocarunt. Eadem aut magnam ejus partem hodie vocant *Sueticam* aut *Sueticam*, a *Vitis* Saxonæ populis, quos ob violam tam sæpius fidem, sedibus suis ejectos Carolus Magnus in Alpes conjecit, quemadmodum & Nordalbingorum aliquot millia in Flandriam ac Brabantiam transtulit. Vel a Suecis qui tempore Sigberti Regis è Suecia in Helvetiam commigrarunt, sive inundationibus aquarum, sive numerofo Incolarum cœtu sedibus suis exclusi: vel denique a *Suio* pago: vulgo *Swisfcher Landt*. Dicitur & *Confœderatorum* terra vernacule *Eydgnoſchaft*, a fœdere quo inter se Helvetii juncti sunt. Hi Eutropio aliquando *Quadi* dicti fuerunt. *Helvetia* porro inter montem Iuram, Lacum Lemanium, Italiani & Rhenum sita est; Habetque ad Orientem Solis Tirolensem Comitatum, ad Austrum Alpes Cottias, Lombardiam, Mediolanensem Ducatum & tractum Pedemontanum: ad Occasum Sabaudiam & Burgundiam: ad Septentrionem Rhenum. Patet autem Helvetiorum fines in longitudinem cxxl. milliâ passuum, ut ait Cæsar lib. 1. de bello Gall. quod & hodie verum est. At in latitudinem tantum lxxx. quam Cæsar aliquanto majorem facit. Regio omnis salubri fruitur Aère: ac licet celsis præruptisque Montibus aspera sit, ita tamen miscere cœpit Incolarum in defesso labore, industria ac cultura, ut nulla parte sterilis sit: quin ad vitam sustentandam Producar non solum necessaria, sed & ea quæ delitiis ac luxui inserviunt. Frumentum abunde profert, quanquam plerisque in locis, nisi gleba exulta fuerit sementem frustra projecris: verum huic incommodo Agricolarum labor ac industria occurrit. Vinum multa loca adeo generosum gignunt, ut Rhenense longe superet, & sapore & virtute. Huc accedunt pinguisima prata, in quibus tum greges, tum armenta magno numero pascuntur ex quibus incolæ magnum percipiunt emolumentum. Ferarum etiam magnam multitudinem alit passim Regio, ut sunt Ursi, Cervi, Dâmæ, Capreoli, Ibices, Lynces, Apri, & alia, unde Incolis frequens venatio desunt Aves, quarum captura hic admodum felix. Helvetia Anarcha est, & libera, neque ulli principi subiecta, ex quo partim civilibus discordiis, partim inclementioribus & injulioribus imperiis illorum qui pro Imperatoribus ea loca administrarunt Helvetii incitati, in quibus accessit *libertas* Nobilitatis, fœdere inito jugum excussere, atque in libertatem sese asseruere. Initium confœderationis fecerunt, Vri, Silvani, Suitenses, horum Opido. Exemplo invitata paulo post urbes reliquæ, cum irritare eas ac lacessere potentes viciniorum desinerent, idem fecerunt, & inita cum prioribus atque inter se societate, eaque archaisimis fœderum legibus devincta, potentiam confecerunt vicinis facile parem, quæ victoriis & sociorum accessione adaucta tandem etiam formidabilis iisdem evasit. Ager Helveticus in quatuor partes finditur quas ipsi *Gow* vocant voce Germanica, quæ Regionem vel Pagum significat: suntque hæc: *Zurichgow*, *Wislisburgergow*, *Argow* & *Tessin*, Respublica vero Helvetiæ tribus constat partibus. Prima pars sunt 13 *Pagi*, quos Itali *Comones*, Orientales Germani vocant. Hi soli hoc juris habent præ aliis fœderatis, quod de omnibus ad communem Remp. Helvetiarum pertinentibus in publicis Cœventibus deliberant, & suffragia ferunt, omniūq. totius civitatis cōmodis & incommodorum participes sunt: Præfecturas quas simul acquirunt, pari jure administrant, & reliquæ præ-

public

ocant. Eas
s, quos ob viol
modum & Nord
ui tempore Sige
pro Incolarum
ederatorum im
Quadi dicti fue
faberque ad Or
sem Ducatum &
enium. Paren
o Gall. quod s
egio onnis salu
it Incolarum in
roducat non fo
quam plerisq
ricolarum labo
peret, & sapor
mero pascunt
linem alit pasc
uens venatione
ulli principi sub
loru qui pro lin
dere inito jugu
ani, Suitenses,
tentes vicini no
s foederum leg
essione adauct
ipfi Gow vocan
v, Argow & Tu
antones, Ori Ge
Temp. Helveti
vitatatis comodo
& reliqua pro
publi

47
ORIGINS
46
45

publice ex æquo participes sunt: videlicet *Tigurum*, & accessit Fœderi trium Pagorū anno Dom. c15 cc c1. *Berna* fœderi Helvetico juncta est anno c15 cccclv. *Lucerna* anno c15 cccclxxxii perpetuo fœdere tribus primis Pagis juncta est. *Vria, Uren: Suitia, Swiz: Under-Walden* hæc primæ inter se fœdus constituerunt anno c15 cccclix. *Tugium, Zug* anno c15 cccclii sex Pagis accessit. *Glarona* simul cum *Tugio* idem fœdus iniiit. *Basilea* anno c15 151 se decem Pagis fœdere junxit. *Friburgum, Salodorum* simul anno c15 cccclxxx in numerum Pagorum communi consensu receptæ sunt, & sic Civitas Helvetica x Pagis constitit. *Schaffhusium* anno c15 151 in numerum Pagorum recepta, cum xi pepigit. *Abbatiscella* anno c15 1511 in numerum Pagorum recepta est. Hujus Pagi ager in 12 partes sive ordines divisus est, quas ibi *Roden* vocant, quarum se conjunctæ Pago, *interiores* dicuntur: reliquæ *exteriores*. Deliguntur autem è singulis partibus Senatores æque numero xi i qui toti regioni consulant, & fiunt in universum c x l i v Senatores. Secunda pars sunt fœderata *Abbas* & *Opidum S. Galli* fœdere junctum 1 v Pagis Helvetiorum anno c15 cc cclv. Et post anno c15 cc ccl cum vi Pagis *Tiguro, Berna, Lucerna, Suitia, Tugio & Glarona* in perpetuum. *Rhetorum Populus Græpundter* cum vi i veteribus Pagis æternum fœdus pepigit anno c15 ccc cxvii. *Curienses* vero, quorum societas *Domus Dei* vocatur, anno c15 ccc cxlii. Tertia societas quæ *Decem Judiciorum* vocatur cum Helvetiis non pepigit, sed quia 11 prioribus, æterno fœdere cohæret, etiam Helvetiis amicitiam & societatem fidam præstat. *Sedunum* cum *Valesia* tota fœdus æternum iniiit cum Bernatibus, anno c15 cc cclxxv. Et post cum Religionis controversia orta esset, *Hadrianus* Episcopus *Sedunensis*, & septem *Decumæ Valesianorum* fœdus fecere, anno c15 15 xxx i i i, *Friburgi* cum vi i Pagis Helvetiæ *Lucerna, Vria, Suitia, Vnderwaldia, Tugio, Friburgo, Salodoro* ex integro Romanæ Ecclesiæ adherentibus. *Rorweil* primo fœdus iniiit cum Helvetiis anno c15 cc cclxi i i i in annos xv, quod aliquoties renovatum, anno denum c15 15 x i x perpetuo sancitum est. *Mulhusen* anno c15 ccc cl x i i x Helvetiis fœdere juncta est. *Bienna Biel* Bernatibus se fœdere junxit annis 1303, 1306, 1352, ac 1367 arctissime. *Genova* jus Civitatis cum Bernatibus pepigit, idque arctius firmavit, anno c15 15 xxxvi, nondum tamen cominuni Pagorum Civitati inserta est. Tertia sunt Præfecturæ armis, aut spontanea deditione conquestæ: *Turgæ, Turgow* anno c15 ccc clx in potestatem Helvetiorum redacta, cui vi i vetustiores Pagi imperant. *Aquis* *Baden* subjugata anno c15 cc cxcv, cui 11 x primi Pagi imperant. *Rhegusti* anno c15 cc cxc i conquesta a Pagis vi i primis & xi i i i regitur. *Sarunetum, Sarungum* anno c15 ccc cxc l i i a Georgio Comite *Werdenbergenfi*, vi i primis Pagis venditum, a quibus & regitur. *Libera Provincia* captæ anno c15 ccc cxv, vi i veterum Pagorum Imperium agnoscunt *Lugano, Locarno, Mendresium, Vallis Madua*: hæc 1 v Præfecturæ ex dono *Maximiliani Stortæ Ducis Mediolanensis*, anno c15 15 x i i i in Helvetiorum potestatem pervenere: His omnes Pagi præfunt, excepta *Abbatiscella*. *Bilunum, Bellizona*: hujus Imperium 11 i primis Pagis confirmatum est, anno c15 15 x i i i. *Valesia* quæ etiam hodie Tabula continetur, complectitur tres populos, & tria fœdera. Duo priores sunt *Viberi* & *Seduni*, qui utriusque nomine *Liberi Valesii Superiores* dicuntur, & in vi i Conventus quos *Decumus* vel *Defenas* vocant, divisi sunt.

Vingri, qui & *Valesiani Inferiores*, Superiorum Imperio parent. Omnium tamen Princeps est *Episcopus Sacerdos*, qui summam, tam in Ecclesiasticis, quam in Civilibus rebus Authoritatem obtinet & Comes atque Præfectus *Valesiæ* nominatur. Comitatum hunc in *Werdenberg & Baronatum Sax.* Lacuum amplissimum nulquam major numerus quam in hac Provincia, inter quos *Lucerinus, de Lucerne; Ze: Tigurinus, Zurichæ: Rivarius, Walenze: Neoburgensis, Niuwenburger Zee:* & omnium maximus *Acronius, der Bodenze,* quem *Solinus & Plinius Brigantium*, *Ammianus Marcellinus Brigantium* vocat, a Brigantio vetustissimo Opidulo. Longitudo ejus est *xxi v* millium passuum, latitudo inimum *xii*. *Ammiani* verba, quia luculentam Topographiam *Lacus & Rheni* cataractarum continent, adscripsimus. *Inter montium celsorum anfractus immenso immani Rhenuis extenditur, qui penes Alepontos in deciduas cataractas inclinatione pernicit ut Nilus funditur, currens ab ortu protinus primogenio, copis aquarum propriis irruit, cursu simplici: Jamque adjutus nivibus liquatis & soluta divortia riparum abradens Lacum invadit rotundum & vastum, quem Brigantium accola Rhetus appellat; horror impotentium silvarum inaccessum efficit, nisi quia vera in Almania virtus & sobria vita composuit locum Barbaris, & natura locorum, & cæli inclementia refragante. Hanc ergo paludem spumosis sternendo verticibus amnis irruens & unquam quietem permeans, mediam velut funali, librimento interfecat, & tanquam elementum perpetua discordia separans, nec aucto nec immunito agmine quod intulit, vocabulo & viribus absolvitur integris. Quodque est impendo mirum, stagnum aquarum rapido cursu movetur, nec limosa sub colluvie tardatur properans flumen, & confusum misceri non potest corpus: quod visis ita agi ipse cæceret aspectus, nulla vi credebatur posse discerni.* Flumina vero Helvetiam rigantia *Rhenus, Rhodanus, Adua, Ticinus, Limagus, Byrsa, Langarus, Sara, Taurus* vulgo *Dur, Enus, Arola*, aliisque permulta. Montes hic enumerare vix opus est, cum notiores sint per Orbem Rhetici montes quam ut aliquam eorum nomina desideret. Verum ne hic quoque defuisse rideat, prodam saltem aliquot. Summæ Alpes nunc *Gotardi Mons* dicitur, hunc sequuntur *Peninæ Alpes: apud Salassos Cottia Alpes & Silvius* mons. Dein Montes *S. Bernardi* major & minor. *Graie Alpes* Lepontiorum sunt: *Adulas Mons* Germanis *der Berg*, *Misauco* attingit. *Julia Alpes* ac *Permuna* mons in Engadinorum ora sunt. Hinc *Valarius & Bramius* montes, apud *Vendones: Rhetico*, mons in *Rhucantiis* est. *Jurassus* mons, *Lemano* imminet *Lacui. Abnoba* montes in *Tulingorum* finibus sunt. Atque hæc sunt hujus tractus famosissima juga. Sed de Alpibus fusius in *Silva* sunt innumeræ, singulæ *Hercyniæ* portiones sunt, cujus hic caput est, quamvis varia sibi hinc inde significat nomina, utpote *Silva Brigantina, Rhynwaldt, Bonwaldt*, ac nonnulla alia. Helvetiorum Respublica Optimatico & Populi imperio mixta est. Etenim ex his populis quibus tota Civitas constat, quidam merè democratico imperio utuntur, ubi totius plebis consilio fere omnia aguntur, veluti in his Pagis qui nulla habent Opida, uti sunt *Vranii, Suitii, Vnderwaldii, Glaronenses & Abbaticellani*: & par ratio est *Tuginorum*, quamvis hi Opidum habeant: alii ab Optimatibus reguntur, ut omnes urbes Helvetiæ *Tigurum, Berna, Lugana* &c. sed cum potestas summa penes Populum sit a quo Magistratus eliguntur, mixtæ sunt hæc respublicæ, & tam magis Aristocraticæ, aliæ plus Populares sunt.

Lacus.

Flumina.

DE Helvetia generatim dixi, sequuntur Partes. Has Mercator tribus Tabulis sequentibus graphice delineatas exhibet. In prima, Provinciae duae, eaeque vernacule *Zurichgow*, & *Basiliensis*; in secunda *Wislisburgergow*; & in tertia *Argow* proponitur, quarum descriptiones una cum Lacus Lemani Chorographia, ordine dabo. Ad priorem Provinciam quae prima Tabula depingitur quod attinet, e

Regio.
Soli fertilitas.

Urbs Tigurum.

Zurichgow vernacule, *Tigurinus pagus* Caesari dicitur. Solum hujus tractus & potissimum per circuitum *Tiguri* civitatis primariae est valde fecundum, feraxque Vini & Frumenti plurimi. Vinum tamen plerumque est subacerbum, nec potest ob vicinas Alpes ad perfectam pervenire maturitatem. Maturefcit autem Vinum, se potius mirefcit a sua austeritate post aliquot annos in penu conservatum. Urbs hujus Provinciae primariae Latinitis *Tigurum*, proximis aliquot seculis *Thuregum*, dicta, vernacule *Zurich*. Verustissima est Urbs, sita loco ameno ad exitum Lacus magni qui hic desinit, excluditque animum *Lindmagum* vulgo *Linmat* dictum, quem haud procul Glarona recipit, & dividit Urbem in duas Civitates majorem & minorem, quae tamen tribus conjunguntur amoenis pontibus, in quibus frequentes Civium fiunt deambulationes. Forum habet frumentarium amplissimum, in quo ingens Frumenti vis hebdomadatim venditur. Incredibilem Piscium copia Lacus Tigurinus huic Urbi suppeditat. Forum annonae illic locuplest, lacus subvectioni idoneus. Et si aures Tigurum quinto demum loco Helvetico foederi accesserit, nihilo tamen minus propter Urbis celebritatem potentiam princeps locus omnium consensu illi datus est, quem hodie quoque aucto foedere retinet in Comitibus, Legationibus, aliisque publicis actionibus. Viros illustres & claros multos habuit: *Conradum Pellicanum* linguae Hebraeae, Chaldaeae & Thalmudicae peritissimum: *Theodorum Bibliandrum*: *Conradum Gesnerum* Polyhistora illum *Γαυμασιώτηρον*, ac multos alios egregios viros. *Tigurinus* Pagus habet extra urbem Praefecturae *Majores* & *Minores*. *Majores* sunt *ix*, *Kyburg* Comitatus: *Groeningensis* Praefectura: *Andelfingen*: *Grisensee*: *Eggholzen*: *Libera Provincia*: *Regensperg*: *Vadisvillana*, *Wadischwyl*: *Lauff*: ad catartas Rheni, *Lauffen*. *Minores* *xxii*. *Vindicturum*, *Winterhur* & *Steina* Opida Tigurinorum parent, proprios tamen Magiltratus habent, sed Tigurinorum edicuntur & in bello illis militant, propriis tamen signis utentes. Ad censetur huic Provinciae *Tugium* pagus, *Tugium*, vulgo *Zug*, Opidum, ejusdemque nominis Regio, versus Septentrionem, Suitiam vicinitate attingens in pede pascui, & vicibus confiti Montis lacui piscoso adjacet, cui a Civitate nomen *Lacus Tuginus*, & Meridiem versus ad Artense Opidum extenditur. Agrum compascuum, Vini Frumentique feracem habet. Ejus cultores *Tugini*, Straboni vero lib. *vii* *Toyeni* dicuntur, qui cum Tigurinibus & Cimbris inito foedere, Romanis se opposuere. Consulendi Plutarchus in vita *Marii* & *Eutropius* lib. *v*. Paruit *Tugium* aliquando nobilibus, postea in Austriorum potestatem pervenit: Hi, bello Helvetico, perpetuo praesidia illic aluere, quae Sui & Tigurinos infestabant. Itaque anno *M ccc l i* Tigurini cum quatuor aliis pagis expeditionem ad *Tugium* susceperunt. Praesidiarii, munitioibus Opidi diffidentes, ante adventum Helvetiorum id deseruerunt. Cives tamen, qui fidem Austriis servare velent, obsidionem per dies *xv* sustinuerunt. Tandem deditionem fecerunt.

Tugium Pagus.
Situs.

Soli fertilitas.
Imperium majorem.

tibus graphio
st; in secund
Lemani Cho
quod attinet, e
rcuitum Tigur
plerumque e
tem Vinum, le
cia primaria L
Vrbs, sita loc
at dictum, que
z tamen tribu
n habet frum
Piscium copia
neus. Esti aute
s celebratam
retinet in Com
radum Pellican
Gefnerum Poly
bem Praefectur
Grifense: Egho
ores xxii. Vno
urinum edifi
ngium pagus, T
initate artinge
achs Tuginus, q
ne feracem hab
nito foedere, R
aliquando nob
aluere, quaz Sui
itionem adven
rum id defera
ndem dedition
fecit

ZURICHOU

Militeri diciturum com.

30 Meridies

Ordo

fecere, & Helvetiis sacramentum dixerunt, hac conditione: si intra præfinitum tempus Dux Austrius eos exercitu adducto, obsidione liberaret, ab Helvetico sacramento liberi, in ejus obedientiam redire possent. Cum autem vidissent sibi nullam in Austria spem esse, Helvetico foederi se junxerunt. *Tugium.* Pagus 11 habet partes, & in illis Conventus 14, ex quolibet autem Conventu 12 eliguntur Senatores qui regioni consulant. Opidum ipsum duorum Conventuum loco censetur. Ager vicinus tres Conventus habet, *Montanum, Vallem Egeriam, sive Aquas Regias, Baram parochiam.* Imperant autem *Tugini* Opidani per Præfatos in Vrbe commorantes his locis: *Cham* Opido, *Andrea* vico, *Hunelbergo Wacheville*, *Steinhuse* pago, *S. Wolfgangi.* Hæc de prioribus Tabulæ Provincia, sequitur altera, nimirum *Basiliensis*, ab inclyta Vrbe Basilea sic dicta. Dicitur & *Sungovia*, quod nomen a Sequanis deductum esse haud obscurum est conjectura, quam etiam Rhenanus approbat, rerum Germanicarum libro tertio. Agrum habet Vini optimi, Frumentique feracissimum, ut etiam vicinis annonæ caritate præfisis, succurrere valeant ipsius Incolæ. Sunt & Pecorum pascua latissima. Hanc Regionem olim, Scudo reſte, *Raurici* Ptol; Cæsari *Rauraci* infederunt, quos refert, Helvetiorum exemplum, omnia sua Opida vicisque, & quicquid ædificiorum habebant, exussisse. *Basilea* inclyta Vrbs hodie Regionis Caput. Hanc nonnulli *Basileam* dictam a Basiliſco hic reperto, quorum opinio absurda est, volunt. Alii a *Basileia* Iuliani Imperatoris matre. Rhenanus a trajectum, quem lingua Romanensis, hoc est Gallicè *Passum* vocat, ut sit dicta *Basilea*; quasi *Passilea*. Et addit; trajectum hoc loco fuisse verisimile esse, etiam dum stante Augusta, quod hic propter vallem per quam torrens è *Byrsa* ductus fluit, ripa sit humilior, & ob multas causas ad transitum aptissima, apud Augustam autem abrupta. Hanc tamen conjecturam Munsterer rejicit, autoritate Marcellini, qui Civitatem illam Græca voce *Βασιλείαν*, id est *Regnum*, vocat, quasi *Regnopolim* seu *Regiam* Civitatem. Alluitur hæc Vrbs Rheno, qui eam pene mediam dividit, nisi quod ponte ungitur. Habet Vrbs ipsa commoditatem magnam a Rheno, quia ad eam plures sunt navigationes magnisque potest adiri oneribus. Passa est ante annos ducentos multos & graves terræ motus. Sed rursus est instaurata & anno MCCCCLX a Pio Pontifice Academia ornata, quæ omnibus ab eodem donata privilegiis, juribus & immunitatibus, quibus fruuntur Academia Bononiensis, Coloniaensis, Heidelbergensis, Erfordiensis, Lipsiensis & Viennensis. Præfecturas habet *Basilea* quæ sunt; *Faren-Sperg* Arx; *Rufeld* in edito Monte sita *Wallenburg* Opidum; *Homburgum*; *Munchenstein*; *Ramsstein.* *Toggius* Comitatus ubi *Togwyl* opinor est, subest Abbatî S. Galli, cum *Toggiani* Cives sint Suitiorum & Glaronensium; *Rapperswyl* Comitatus; *Straßberg* Comitatus opinor, ubi *Straßberg* corrupte scriptum existimo; *Kilchberg* Baronatus. Reliqua *Tugini* Pagi & *Tugurini* habes in Tabula Argow. Abbatîæ Imperii in hac Tabula, quæ neque in Suevico Circulo, neque in Germania Univerſali monstrantur sunt *Reichenow*, *Scheffhusen*, *Kreuzlinge*, *Pfeffers*, *Pfefficon* opinor. Fluminibus hæc regio rivulisque rigatur pluribus, quos omnes tandem Rhenus recipit. Inter hos *Rhenus*, *Byrsa* & *Wies*. *Byrsa* ex Iura monte per multas convalles Basileam usque devolvitur, plurima secum deferens ligna & lignorum rates. *Wies* vero flu. ab opposita parte a Nigra Silva segregatur, adferunturq; per eum plurimæ trabes ædifici-

Provincia Basiliensis.

Urbs Basilea. Unde dicta.

Flumina.

auctrius eos
 edire possent
 Pagus 11 ha
 egioni consu
 t, *Montanum*
 festos in Vr
 , *S. Wolfgang*
 asilea sic dicta
 m etiam Rhe
 feracissimam
 sca lætissima
 elvetiorum ex
 yta Vrbs hodi
 rda est, volum
 hoc est Gallie
 se, etiam dur
 or, & ob mu
 am Munster
 , quasi *Regnop*
 od ponte un
 nes magnif
 n est instaurat
 ggiis, iuribus
 Erdfordiensis
 to Monte sit
 opmor est, sub
 atus: *Svathe*
 gini Pagi & T
 , neque in Ge
 r. Fluminib
 , *Byrsa & Wies*
 ligna & ligno
 plurimæ trah
 ædifici

ac deinde in minori Basilea multis inservit officinis. Nam serrantur ejus officio mola versatili
 arbores in asseres, commolitur Frumentum, aciuntur fabrilia Instrumenta, ducuntur in Braſteas ferreæ
 asile, nullisque aliis conducit usibus, præter id quod habet nobiles Pisces, præsertim Trutas: Et quam
 nam minor est opposto fluvio Byrsa, est tamen eo piscosior; pluribusque inservit officinis, etiamsi Byrsa non
 modica quoque exhibeat ministeria Molitoribus, & Charrariis, qui aliquot insignes habent officinas juxta
 ante fluvium aut potius juxta rivulum ab eo segregatum & ad Mœnia usque majoris Basileæ facto alveo dedu
 tum. Sunt & hic *Toldernus*, *Largius*, aliique fluvii. Sed de his satis. Restat ut de administratione Reipublicæ
 rum Provinciarum, pauca subjiciamus. Ex Tribubus omnes qui publicis conciliis interfunt, pari nu
 bero è singulis deliguntur, tam Tiguri quam Basileæ. Sunt autem præcipue autoritatis duo publica Consilia
 hisce Urbibus: Majus quando plures nomine totius plebis conveniunt, & id plerumque tantum in gravio
 ribus negotiis & quæ ad totam Rempublicam pertinent convocatur: Minus quod quotidie Rempublicam ad
 ministrat, & Civium controversias cognoscit. Ac Tigurimajus consilium est cc hominum, Basileæ ccxliiv.
 Minus consilium Tiguri l hominibus constat, Basileæ lxiv. Etenim è singulis Tribubus duodeni in ma
 jus consilium assumuntur, nisi quod Tiguri è Nobilium societate xlix deliguntur. In minus consilium Ti
 guri singula Tribus dant ternos homines, quaternos Basileæ: his accedunt duo Consules in singulis Urbibus
 publici Concilii Capita; Basileæ præterea totidem Tribuni, quos una cum Consulibus Capita nominant: præ
 ter Tiguri Nobilium societas senos in Minus consilium mittit, cum aliæ Tribus tantum ternos dent, & ad
 hæc sex alii liberis suffragiis cooptantur, ex quibuscumque Tribubus magistratui visum fuerit. Minus Con
 siliū dividitur in vetus & novum: veterem Senatū eos nominant, qui per medium ænium munere suo de
 lecti sunt: hi etsi quoque convocantur cum Senatus haberetur, non tamen semper vocantur, & sunt quædam
 æ novus Senatus tantum transigit. Basileæ etiam Majus Consilium simili modo dividitur, atque è duo
 rum Viris Tribuum sex novo & totidem veteri Senatui accensentur. Convenit autem Minus Consilium ple
 nique ter, notitiumquam etiam quater singulis septimanis. Vtrique Senatui præest Consul, quem *Burg
 meister*, hoc est Civium Magistrum vernacule nominare solent, hunc Majus Consilium eligit. Consulibus
 festate proximi sunt Tribuni, hos Tigurini *Oberstermeister*, Basilienses *Zunffmeister* vocant; horum tres
 sunt Tiguri, duo tantum Basileæ, qui una cum duobus Consulibus quatuor Urbis Capita nominantur. Sed hæc
 sciunt. Plura qui petet, Iosiam Simlerum adeat copiose ac doctè de his differentem, ex quo hæc desumpsimus.

Ratio gubernan
di.

N n

Sequitur

Regio.
Nomina & im-
de deducta.
Situ.
Soli ferti litas:
Urbes.

Sequitur apud authorem *Pagus Avernicus*: vulgo *Wifispurgergow*. Nomen habet ab Opido *Wifispu* quod olim tempore Iulii Cæsaris Helvetiorum Caput erat, & *Avenicum* dicebatur. Regio comprehensa est intra Sabaudia Limites, etiam si pareat Bernatibus & Friburgensibus, sicut & terra ex oppido & ultra Lacum Bielensem, sive Neoburgensem sita. Satis ferax est Vini & Frumenti. Cæterum in hac Tabula tantus fere *Bernatum pagus* continetur, & *Friburgi*. Prioris Vrbs primaria *Berna*. Hæc si annos numeres non admittit, dum vetus est, si situm & cultum, si mores & civilitatem, si leges & instituta, si potentiam ac virtutem respiciamus, nulli Vrbum cedit. De cuius constructione sic legimus. *Berchtoldus Zeringia* Dux iv hujus nominis, constructur suo tempore duo Friburga, id est libera Castella, unum scilicet in *Brisgoia*, & alterum in *Vchtlandia*. Et quo sui subditi, firmiorem & tutiorem in *Vchtlandia* haberent mansionem, deliberavit aliam extruere Civitatem juxta arcem suam; quæ *Nideck* appellabatur, in Peninsula quæ *Saccus* vocabatur, quam tunc *Silva quercina* occupabat. Quodam autem tempore quum idem *Berchtoldus* venationi intenderet dicebat suis: Civitatem quam in hoc oportuno conderè deliberavimus, nominari volumus vocabulo bestia, quæ nobis primum occurrerit captaque fuerit. Ceperunt autem Vrbum, quæ Germani *Bern* vocant. Cumque eo loco, ut diximus, plurimæ crescerent *Quercus*, quo Civitas erat condenda, omnes fere arbores illæ pro domorū structura infumtæ fuere. Vnde & operarii vulgo dicebant quum refecarent arbores: *Holtz lass dich hauwen Bern: die stat muessen heissen Bern: i. Arbores finite ut fecerim libenter: Quoniã Civitas ista vocabitur Bern*. Est autè hujus Civitatis Situs in Peninsula, quam facit *Arola* fluvius navigabilis. Nam ad Meridiem Vrbs fluit amnis ille in demisso loco ab Occasu in Ortum, ac tunc reflexus petit Occasum ad jactum bombardæ, quanta scilicet est longitudo Civitatis, sicque Amnis est Civitati loco fossæ aqua inundantis, nisi quod ab Occasu ad jactum balistæ fundus Civitatis cohæret continenti, qui Isthmus si perfoderetur haberet *Berna* formam Insulæ. Est autem a Meridie & a Septentrione valde profundus prospectus in subjectam decurrente aquâ; ab Ortum lenis est ascensus in summitate Civitatis. Adjacens solum omnium rerum est ferax, præterquam Vini, quod haud procul *Bernates* ex sua terra petunt optimum. Crescit etiam ab uno latere civitatis Vinum, sed neque celebre neque multum. Cæterum *Berchtoldus* iv hujus Vrbs conditor obiit, antequam civitati colophonem imponeret, ejus operis consummationem relinquens Filio *Berchtoldo v*, & ultimo Duci *Zeringensi*. Hic ex uxore filia Comitissæ de *Kiburg* duos Filios genuit, quos Nobiles regionis veneno extingui curaverunt, ob id potissimum quod arbitrabantur *Berchtoldo* & æmulatione ædificium Civitatis consummasset, quo eus sub jugo servitutis continere posset. Prefectura *Berna* sub se habet tam Germanicas, quam Gallicas, inter quas *Lausanna* Civitas Episcopalis. Situm habet mirabilem; occupat enim duos oppositos colles & intermediam vallem. Cathedralis ecclesia & Canonicorum ædēs tenent collem Septentrionalem, & ex opposito colle Meridiano patet descensus magnus ad Lacum usque *Forensis* vero locus est in convalle. A morte *Caroli* ducis *Burgundia*, redempta a Principibus *Sabaudia* La-

fanna, Cives Laufannenses interim singulari familiaritate fuerunt juncti Bernatibus, usque ad annum M xxxvi, quo Laufanna cum omni circumjacente Regione ad dominium Bernatium pervenit. At cives fruentur interim omnibus suis privilegiis & juribus, Reliquæ sunt, *Germanica* quidem xxxi, quarum iv Suburbanæ, quibus totidem Urbis signiferi præfunt, & sub eorum signis, singulæ Præfecturæ in bellum proficiscuntur. *Hafelia Vallis*, *Hafli*: *Udersea* Opidum *Uderseuven*: *Simmia Vallis superior*: *Simmia Vallis inferior*: *Frisingen*: *Sana*: *Aelen*: *Tbur*: *Louppen*: *Signaw*: *Drachfeldwald*: *Emma Fluvii Vallis*: *Brandis*: *Sicomiswald*: *Burgdorff*: *Biereneck*: *Landshuot*: *Arberg*: *Nidaw*: *Erlach*: *Bippium*: *Wangen*: *Arwangen*: *Arburg*: *Biber*: *Schenckenberg*: *Lentzburg*. Item iii Libera Opida in Pago Verbigeno Bernensi Imperium agnoscunt *Zoffingen*, *Aray* & *Bruck*: Item Cœnobiorum Præfecturæ ix, quarum v i Civilem quoque Jurisdictionem habent. *Gallica* iix, quæ sunt: *Aventicum Wiflispurg*: *Mindunum*, *Moulden*: *Tverdon*: *Monte*: *Novidunum*, *Nyon*: *Oron*: *Ziba* cum *Vihyso* seu *Kruy*: item tres Cœnobiorum Præfecturæ. Ad alteram hujus Tabulæ partem transeo, in qua *Friburgi* Præfecturæ etiam Bernatibus communes a Mercatore recensentur quæ sunt *Monten*: *Schwarzenburg*: *Granson*: *Chalan* sive *Scherlin*. his Bernates & Friburgenses alternatim per quinquennium Præfectos constituunt, sic ut Præfecto ex una urbe constituto, provocaciones ad alteram fiant, & ab eadem rationes Præfecti examinentur. *Friburgum* Opidum apud Nicitones situm in Vchlandia ad Sanam fluvium, a Berchtoldo iv Zeringensium Duce paucis ante Bernam annis conditum. Regnavit siquidem Lothario anno Domini m cxxvii *Gulclmus* Vchlandiæ Comes mortuus est, ut *Nauclerus* scribit quo tempore ab Imperatore Lothario Vchlandia *Conrado* Zeringensi Principi committitur. Quo mortuo anno m c l i i, successit ei Filius ejus Dux *Berchtoldus* Zeringensis ejus nominis i v. Is utriusque *Friburgi*, *Bergo* & *Vchlandiæ* fundamenta posuit, ut supra quoque diximus, Anno post Christum natum m c l i i, non sine privilegiorum amplissimorum donatione. Quemadmodum & subsequentes ex ordine Imperatores, utrumque Opidum non minore favore prosequuti sunt, quam si Imperii membra essent. Anno deinde Domini m c x i x *Berchtoldo* v Zeringensium Duce, è vivis sublato, *Friburgum* Vchlandiæ privilegiis omnibus illæsis, *Comites Kiburgenses* devenit. Anno vero Christi m c c l x *Eberhardus* Comes *Habsburgensis*, istius Urbis habere tenuit. Is anno Salutis m c c l x x Regi *Rudolpho* ab *Habsburg*, peringenti pecunia suam in hanc Urbem jus vendidit. Hinc *Aeneas Sylvius*, *Friburgum* nobilem Austriæ domum nuncupat. Incolæ tandè earum mutationum pertæsi, non sine maxima pecuniarum vi, libertatem ab Austriæ domino redemerunt. Itaque hoc tempore, Helvetici juris est. Ejusmodi in *Friburgensi* muro epitaphium invenitur:

Dum his sexcentis ter senis jungitur annus,

In Friburg moritur, Berchtoldus Dux Alemannus.

Opidum ipsum mirabilem Situm obtinet, partim enim monti præcipitibus petris suffulto impostum, partim jacet in valle acclivis Montibus clausa, circumfluitque montem, in imo per descendentem civitatem ante *Sana* mediocris magnitudinis. Prætorium situm est in præcipiti rupe, ubi olim Arx fuit, a qua tempore

successit

Accessu crevit Civitas ipsa, supra & infra. Oppositi montes sustentant mœnia, tametsi in Orientali Monte, nullæ fere domus, præter munitiones existant. Quocumque pergis in Civitate, est tibi, vel ascendendum vel descendendum. Ager ejus profert omnia necessaria præter Vinum, quo non nisi importato utitur. Et hæc de hujus Tractus Civitatibus: nunc nonnulla de administratione Reipublicæ harum Urbium addamus. Genus Reipublicæ est in his, quale in iis Urbibus Helvetiæ quæ non sunt distributæ in certas Tribus ex quibus Magistratus pari numero deligantur. In his autem Urbibus summum Magistratum & Caput publici Consilii vocant, *Ein Schultheissen*. Vox hæc Germanica in Longobardorum legibus usurpatur, & *Schuldahis* scribitur: videtur autem etymon vocis esse a debito, id enim *Schuld*, & jubendo, quod videlicet *Schuldahis* debitoribus imperet ut creditoribus suis satisfaciât. Iste in hisce urbibus summam auctoritatem & potentiam obtinet. Consilia hic publica etiam duo sunt, Majus & Minus. Majus consilium Bernæ sicut & Tiguri nomen habet ducentorum, quamvis plures sint ducentis. Minus vero consilium Bernæ est hominum xxv i. Senatus eligendi ratio hæc Bernæ servatur: Quatuor Urbis Signiferi ex omni Civium numero viros xv i expertæ fidei & virtutis sibi adjungunt: atque hi xx viri una cum Consule Majorem Senatam deligunt: ac postea etiam Minorem. Consules quorum præcipua dignitas est, ab utroque Consilio communibus suffragiis eliguntur, Friburgi itidem Majus Consilium cc hominum, minus xx i v. Administrantur autem a Minore Senatu Res urbana, ac provisiones subditorum audiuntur, præterquam ex Præfecturis Sabaudicis postremo bello captis. Quæ autem ad hanc Rempub. pertinent, maximique sunt momenti, ad ducentos seu Majus Consilium referuntur. Consul utriusque Consilio præsidet, ab universo populo deligitur, Comites in hac parte, *Nuenburg, Nudow, Arberg, & Balm* Baronatus.

Ratio gubernandi.

N iiij

In

Chorographia, seu descriptio Lacus Lemani &

locorum circumjacentium,

Auctore Jacobo Goullartio.

*Lacus Lemanus.**Nomina Regionum circa Lacum.**Cœli temperies.**Solâ fertilitas.**Animalium varietas.**Urbes.*

IN hac Tabula prima fronte *Lacus Lemanus* in confiniis Ducatus Sabaudie, Comitatus Burgundie, Dominatus Helvetie & Episcopatus Valesie conspicitur. Circa Lacum vero nomina Regionum, Præfecturarum, Baronatuum, Ditionum, Itinerum, Fluviorum, Montium, Urbium, Pagorum, Castellorum & Caltrorum leguntur. Sabaudiam incolunt Populi Cisalpini linguæ Gallicæ non imperiti, quos olim *Allobroges* teste Iulio Cæsare Commentariorum iunitio, ab *Allobroge* Galliarum Rege qui florebat anno Mundi circiter 2433 ac postea *Bagande*, teste præstantissimo Antistite Fauchetio, & tandem *Sabaudia* nuncupati sunt, Gallicè *Savoysiens*, Sabaudicè *Savoysarde*. Illam Regionem ab anno Domini 1126 Comes, ab anno Domini 1420 Duces hæcenus rexerunt. Eadem Regio fertur a Legione latronum primum dinoque culta. Verum hodie tuta sunt ibi & segura tempore pacis itinera. De Cœli temperie conqueruntur Incolæ dicentes ut plurimum, ô quam frigus viget! vel, quam æstus ingens est! Et tamen sæpe nunquam congelatur Lacus nec Rhodanus. Æstus vero non solet ibi esse tam ingens quam in Delphinatu, nec frigus tam vehemens quam in Inferiori Germaniâ, ubi flumina congelari solent. Solum est aratione facile & fertile. Abundant enim Vitis, Tritico, Pisis, Rapis, Caulibus, Fæcolis, Melonibus, Porris, Cepis, Fabis & Lentibus: nec non Hordeo, Fæno & Avena, atque aliis Frugibus. Fructus vulgares hi sunt, Nuces, Poma, Pyra varia, Cera dulcia & acida, Mora nigra & alba, Castaneæ & Amygdalæ, rariores sunt Ficus. Iucunda quoque adeest varietas tum cœlestium, tum aquatilium, tum terrestrium Animalium. Vvandalæ Helvetici Laufannam & vicina loca colentes subditi sunt Illustriss. Dominorum Bernensium ditioni, quorum nomine Præfecti per quinquennium magna cum auctoritate clavem & clavum Rerumpublicarum tenent. Secundum veterem Chronica, anno Mundi 2790 Laufannæ fundamenta jecit Arpentinus Herculis Centenarius, a quo derivatum est antiquum ejus nomen *Carpentras*, quod mutatum est cum transferretur in montem Civitatis: hæc tempora Martini Episcopi Laufannensis, anno Domini 593. Urbs *Nevidum*, olim *Benevis* vulgo dicta ante adventum Iulii Cæsaris desolata & diruta, Imperatoris Flavii Vespasiani tempore restaurata fuit quodam ejus Centenario nomine Nyon. *Coffonez* anno Domini 442 structum est. *Albona* vero anno Domini 456 & sequentibus condita. *Geneva*, civitas equestris, libera & Imperialis, in qua cuditur Moneta alba & nigra satis nota & probata, primum vocata est *Genevra*, ut nonnulli existimant, quoniam Juniperi in colle sita est, quem situm ei dedit *Lemanius* (pater Alemannorum seu Germanorum) Primi nepos, Prædis filius, anno mundi 2994. Postea vocata est *Aurelia* ab Aureliano Imperatore, quoniam Restaurator ejusdem Civitatis, quæ Heliogabali temporibus funditus combusta fuerat. A Iulio Cæsare seu Latinis vocata est *Geneva*, & a Poëcis, metri causa *Gebenna*, nec non a Notariis. A Germanis *Geisf*. A Gallis *Geneve* cujus anagramma peraptum est VENGEË. Etenim multoties ab hostium injuriis & proditorum astutiis

urgundia, De
 gionum, Prae
 orum, Castelle
 imperiti, qui
 ui florebat ann
 em Sabandi nu
 126 Comites,
 primum diuq
 peruntur Inco
 quam congelat
 frigus tam veh
 fertile. Abund
 entibus: nec no
 Pyra varia, Cera
 quoque adeq
 Laufannam &
 mine Praefecti
 secundum vet
 rius, a quo d
 nem Civitatis
 genens vulgo d
 restitaurata fu
 na vero anno
 ditur Moneta
 niam Imperili
 riam nepos, P
 m Restaurator
 eleua Latinis
 A Gallis Gene
 torum astutis

litus vindicata est, ac præsertim 12 seu 22 Decembris 602. *Castellum Morgianum*, anno Dom. 1135 ab Immo Clorario constructum est. *Aquianum*, vulgo *Evuan*, a Petro Sabaudia Comitis Amédai fratre & Vicario conditum est anno 1237. Lacus ille Genevensis ex parte Helvetiæ in longitudinem XVI, ex parte vero Sabaudia XXI & in latitudinem IV milliarius sese extendit. Portus habet frequentes ad minimum 16. Ex parte Morgienfi & Rotulensi, vulgo *Rolle*, Vinum optimum: ex Portu vero Promontorii, vulgo *Pormenton*, Neronis, vulgo *Nerry*, magna copia ligni & carbonis Genevam advehitur. *Rhodanus* Lemannum interfluvium ab origine sua usque ad introitum Lacus non est patiens navium, neque a ponte Helvetico suburbium Genevensis usque ad proximum Opidum nomine Sessel, quod 7 milliariibus ab urbe distat. Idem fluvius certo loco 5 milliariibus ab urbe distante in Barathrum subterraneanum labitur. *Jurasius* Mons tantæ longitudinis, ut ejus Incolæ a Germanis olim *Longimani* dicti sint. Nam ex ejus extremis cacuminibus conspicuntur Tempa Genevæ & Basileæ, quatuor aut quinque dierum itinere ab invicem distantia. In prospectu cum admiratione *Petra pertusa*, quam Sebastianus Munsterus in sua Cosmographia describit: Item *Castellum Puella*, seu *Virginis* a Julio Cæsare conditum: Item *S. Claudi Opidum*, quod a Claudio è longinquo nomine Religionis invisitur: Item Fons Niveus æstivo tempore: Item Puteus naturalis instar theatri latus, instar Templi mediocris altus, & instar antri obscurus, perpetuo nive & glacie ac forte Cristallo plenus. Non procul a Lacu Lemano ex parte Sabaudia conspicuntur Montes mediæ ætate nive cooperiti. Eius quidam Mons uno milliari ab Vrbe Geneva distans, quem nonnulli non sine horrore conscendunt per gradus arte plus quam humana è rupe scissos, strictos, & fere innumeros. Sunt qui supremo gradui pedem appropinquantes, identidem a conspectu horrendi præcipitii regressi sunt. Est alius Mons non procul ab Aquilæ pido versus Valesiam, decujus stupendo casu & effectu legatur Historia in Historiis memorabilibus notæ temporis capite Terræ motuum, nuper Gallicæ in lucem editis, Lutetiæ Parisiorum. *Mons S. Sergii* fertilissimus est inter ceteros Chablasi, inter quos alter etiam fertilis. Ceteri nihil nisi ligna seu arbuscula ferunt cuiusdam Vaccarum, quæ in planitie Montium æstivo tempore saginantur, & lac ubere reddunt. Ceterum quod enumeret casus & res memorabiles in iis tempore belli gestas? Quantum & quam formidabile præcipitium montis Mustruacensis, in quod singularis annis multi Equi onusti ac nonnulli Mercatores præcipites ruunt. De rupibus instar dentium aut ensium acutis acutiori stilo est scribendum aut silendum. De radicibus quianensium montium notum est eas ignotas esse, propter altitudinem Lacus, è cuius imo originem trahunt. Silvarum maxima pars pauperibus & divitibus Castaneas suppeditat, Porcis & Suibus glandes, ligna vili precio, agricolis curricula & aratoribus aratra. In his locis nullæ aut paucæ sunt adiculae Sacrorum reliquias venerabiles, propter exulatam Idololatram. Superfunt quidem Tempa sumtu & artificio magnificentia, imprimis Lausannense Marmore nigrescens interius, necnon Genevensis perantiquum albo ferretulgens, semel atque iterum fulmine ictum, ita ut crux plumbea combusta sit & turris alta demissa; quæ ante Caroli Magni adventum exstabat. Adde Templum Viviacense inter Vineas extra urbis moenia locatum & Morg

Portus.
Flumina.

Mons.

Strva.
Opera publica.

Morgiense nuper adornatum. Sed ibi simulacra deleta sunt. Non deest Genevæ *Orphanotrophium*, nec *Asylum*: sed utrumque includitur *Xenodochio*, in quo habitat Catechista & Pædagogus in consolatorem pauperum & precibus vigilans, quod etiam proprium Medicum & Pharmacopolam habet. Curia Municipalis Genevensis in qua quotidie viginti quinque prudentes & pii Senatores Reipublicæ causa conseruantur, in qua etiam membranz scriptæ cum codicibus asseruantur, noctu a Civibus ipsis custoditur. Ex altera parte Portæ collocata est Sedes Iudicij, vulgo *Tribunal*, magnifica. Ex altera parte Portæ prostat Monumentum notatu dignissimum de tempore, occasione & medijs renovati status. Armamentarium egregie instructum prope Curiam ostenditur. In eadem Civitate multa sunt propugnacula eminentia & bombardis munita. Arces multæ sunt & fuerunt in hac Regione, quarum una *S. Catharina* dicta in qua reposita erant instrumenta bellica ad obsidionem Genevæ parata & illuc adducta anno 1590. Capta est a Rege Henrico quarto ejusque jussu diruta, anno Domini 1601. Altera quæ oportune in oppositum ab ipsis Genevensibus erecta erat, pacis & parcimoniz causa in Chaos redacta est. Tertia, vulgo *Ripaille* dicta, auxilio Gallicarum cohortium in potestatem Genevensium venit anno 1589 & desolata est, ut & quarta, quæ erat ædificata quum ab iisdem Genevensibus capta est. Nonnullæ ibi sunt Turres affabre & ingeniose erectæ, quarum quas una dicitur *Turris Magistra*, quæ Genevam ex parte Lacus & Sabaudiz defendit: alia dicitur *Insula*, vel *Cæsaris*, quæ in alta Insula sita est ad defensionem Pontis olim ad Helvetios pertinentis, & uterque ab eodem Imperatore constructa est. Statuta & Leges Reipublicæ Collegijque Genevensis leguntur in libro impresso. Magnus est in his locis Nobilium Familiarum numerus. Quod attinet Viros ingenio & artibus scientiarumve professione celebres, non pauci sunt qui suis scriptis Theologicis & Philosophicis claruere. Viretus Verbigenensis, Gulielmus Farellus, Ioannes Calvinus, Antonius Sadeel, Petrus Cevalerius, Nicolaus Colladonus, Cornelius Bertramus, Alberius, Alizetus, Sequierius, Bucanus, qui omnes superiori seculo in rebus successere in scribendo clari Theodorus Beza Veselius, Simon Goulartius, Silvanertinus, Antonius, Faustus, Ioannes Lacomotus Pastores, Iacobus Lectius Senator, Ioannes Deodatus Genevensis Linguz & Theologie Professor, Isaacus Casaubonus Regius Linguz Græcæ Professor & Gasparus Laurentius ejusdem lingue Professor. Cæterum Bibliotheca publica Genevæ multis eximiiis manuscriptis ornata est. Lausannensis quoque Patrum & aliorum præstantiss. Theologorum opusculis instructa est. Quod vulgus attinet, a barbarie vitium alienum: etenim magno amore & honore advenas colit & excipit: peregre Trutas ponderosas, Cappos pingues, Caseos bonos, aurea Fila & Seta in inter cæteras Merces mittit.

OO

Argovia

Curia.
Senatores.
Prophana.

Leges & instituta.
Nobiles familiares.
Bonarum artium studij celeberrimi.

Bibliotheca.

Vulgimores.
Mercimonia.

Argovia, vulgo *Argow*, pars fuit *Regni Transjovensis*, quod quidquid a Jura monte, ad Alpes usque excurrerat, (cui quondam Helvetii, Rauraci & Allobrogum pars, hodie vero Sabaudia Ducatus ac Vchtlandia, Brisgovia, Suntgovia, Cremerlandia & Tigurinensis Præfectura sive Helvetiorum hodiernorum pagi tenent) comprehendebat. Hac autem Tabula *Lucerna, Uren, Swytz, Underwald*

Lucerna urbs. *Glavona* pagi pro maxima sui parte continentur. *Lucerna* Helvetiorum urbs quam Meyerus *Lacocernam* nominat, sita est ad fluvium *Rusam* qua is effluit ex *Lacu amplo*, & per quem ad tres pagos navigatur, ad pedem altissimi montis, quem *Fraetum & Pilati Montem* vulgo nuncupant. Lacus urbi commodus est, quod haec iter sit in Italiam per Alpes Lepontias, quem *Montem S. Gothardi* hodie nominant; hinc merces ad Alpes subvehuntur, indeque in Italiam clitelariis Jumentis, & vicissim Italice Merces per *Lacum & Rusam* fluvium in Rhenum ac porro in Oceanum descendunt. Habent autem *Lucernates*, majorem fere commoditatem e Lacu, quam ex adjacentē solo, tamen eximia quoque habeant prata, & pabula pecoribus nutriendis idonea. Urbs est satis amœna & elegans, dignitate ac opibus permultis, commune Emporium *Suitensium, Vranorum & Transilvanorum*. Origo urbis incerta est: utrinque ad flumen extitisse castella singula traditur (hodie sunt Civium ædes) quæ ab *Alemannis* extracta creduntur. Nomen accepisse videtur a *Lucerna* quæ forte illic in usum navigantium noctu ponebatur, atque huic rei credibile est, inservisse turrim illam veteris, quæ ad superiorem pontem hodie ab aquis nomen habet, qualis & *Tiguri* cernitur a fluctibus *Wellenbergæ* dictæ: *Phavos* antiqui turres hujus generis appellarunt. Tradunt *Annales* domestici *Lucernates* *Carolo Magno* adversus *Saracenos* militasse, & ab eo cum privilegia quadam consequutos, tum *Cornuum* usum quibus adhuc classicum tempore belli canunt. Penes *Canonicorum Collegium* maxima hic quondam potestas fuit. Quod in potestatem deinde *Abbatis Murbacensis* ex donatione *Pipini Regis* pervenit. Tum *Albertus Austrius* Imperator, *Lucernam* a *Murbacensi Abbate* emit. Sed non ita multo post, *Lucernates* sub *Austriorum Imperio*, gravibus oneribus pressi, pacis & libertatis amore anno *MCCCXXXII* foederi nomen subscripsere. Præfecturæ *Lucernatum* quæ a *Mercatore* recensentur, duæ sunt, in quibus Præfecti ibidem *Loco* habitant, *Wikenfis*, *Wiken*, opinor: & *Sempach*. Sed Præfectus hujus nullum jus in *Opidum* habet, tantum *Lacui & Piscationi* præest. Reliquas administrant *Senatores* in Urbe manentes, quæ sunt: *Wilsbach, Entlibuchia Vallis, Rotenburg*, forte *Rott*, aut locus aliquis illi proximus: *Habsburg*: *Berona* cum vicino *Agro Chelano*, id est *Michaëlis Præfectura*, dicto; *Merschwandan*; *Wiggis*; *Ebcuna*; *Horba*; *Krient*; Item in Urbes *Sursuum & Sempachium* in Clientela sunt *Lucernatum*: habent tamen proprium Consilium, quod causas tam Civiles, quam Criminales judicat: sed Princeps Consilii *Sursei Sculthi* dictus, Iusjurandum dat *Luceruatibus*. *Sempachii* vero a *Senatu Lucernate* deligitur, attamen ex Civium *Sempachianorum* numero. Sequuntur *Pagi, Urorum, Uraniorum* sive *Uranis*. Hujus Incolas tempore *Iulii Cæsaris*, appellabant *Romani Tauriscos*, & nomen *Uri* quo hodie nuncupantur, putatur originem duxisse ab *Uranis*, quos *Veteres*

Imperium majorum.

Urorum pagus.

ad Alpes usque
 audia Ducatus
 Helvetiorum
 ruz, Underwald
 ocernam nomi
 natur, ad pedem
 us est, quod ha
 merces ad Alpe
 Rufam fluvium
 mmoditarem e
 riendis idonea
 nsum, Vranola
 traditur (ho
 a Lucerna qua
 rim illam vetu
 fluibus Wellen
 cernates Carol
 Cornuom usum
 quondam pote
 nit. Tum A
 cernates sub A
 feederi nome
 feci ibidem Lo
 um habet, tan
 e sunt: Willfor
 um vicino Agro
 riant; Item r
 onsilium, quod
 Iusjurandum
 anorum nume
 ris, appellarun
 s, quos Vetere
 Taurisc

Taurifcos nominaverunt, sicut & in hunc usque diem *Sieboldenses* Tauros vocant *Uros* more veterum Germanorum. Deinde & Regio ista habet nigrum Tauri caput, in campo croceo, quo pro insignibus utitur *Uriorum*. Pagus in x Partes, sive Communitates dividitur, quas ipsi vocant *Grossummem*, quasi dicas participationes, quod soli ex his electi Senatores omnium munerum participes sint, & ad annuos conventus vocantur. *Suisiorum*, sive *Suitia*: *Suitia* sive *Suicia*, Opidum universæ Helvetiæ nomen communicat, nam ab primis ædificatum est, qui novis quærendis sedibus ex Sueciæ regno huc profugerant. Ex tribus pagis unus, qui contra Nobilium insolentiam fœdere conjuncti fuerunt, robustos, belloque potentes homines eduxit, qui frequenter hostibus incusserunt terrorem. Ex iis rebus, quæ terra compascua ex se fundit, fere omnia vitam sustentant. Ab hoc Opido sive pago, exteri Helvetios *Suitzeros* vocant, vel quod primo pro libertate in ipsorum agro pugnatum sit: vel quia diutissime cum Eremitanis contenderunt, & primi omnium ex partibus Austriarum irruptioni expositi fuerunt, & inter tres pagos maxima eorum fuit potentia, nomine eorum, ut celebriori, reliqui etiam pagi sunt comprehensi, & ab his deinde nomen, ad omnes fœderatos extitit manavit: vel denique quod initium fœderationis fecerint Vri, Silvani, Suitenses, in horum Opido. *Suisiorum*. Regio divisa est in partes vi, quas *Quartas* vocant, veteris divisionis nomen, in recentiori & sena retinentes. Et *Inferioris Silvania* quæ vulgo dicitur *Underwaldia*. Hic liberæ conditionis pagus, mutuo fœderis fœdere Suitiæ & Vranicæ junctus, anno Domini mccc xv. Naturali Alpium vallo circumseptus, passim habet amœna pecoribus alendis perquam idonea, unde magnas opes Silvanicæ Incolæ percipiunt. Caterum Vri, Suitenses, Silvani seu Vnderwaldenses, etsi monasticarum familiarum Abbatibus certis pactionibus subditi erant, tamen sua quadam libertate gaudentes Præfectos accipiebant ab Imperio, quos *Voitos* appellant, fortasse Græco nomine, prorsus ut olim Præfecturæ Romanorum. Horum idem munus erat, quod in his terris *Burgerviorum*. Penes illos enim summa judiciorum publicorum, & vitæ necisque potestas est. Formam gubernationis reliquam mansisse ex antiqua Romanorum Monarchia conjicio, in qua Præfectus suis non vivebant legibus, neque ex suorum numero creabant Magistratus, sed hos a Senatu aut Monarcha accipiebant. Caterum *Underwaldia* Pagus in 2 Conventus distributus est, per Silvam *Kernwald*, Superiorem videlicet & Inferiorem, tota Regione Vnderwaldicæ nomine nihilominus comprehensa. Superest *Glarona* vulgo *Glaris*, Helvetici fœderis vallis ac Regio, juxta Limagum fluvium non admodum ampla, longitudo 111 milliariorum Germanicorum, nomen habens a præcipuo totius regionis vico, cincta tribus partibus altissimis Alpibus, a Meridie & Oriente Rhetos, ab Occasu Vrios & Suitios attingit, a Septentrione ca Rhetica dictam regionem, qua Limagus vallem egreditur. Hujus regionis jurisdictio, una cum quibusdam proventibus, fuit tempore S. Fridolini per Comitem quendam donata monasterio Seckingenfi, tempore scilicet Clodovei primi Francorum Christiani Regis, nempe anno Domini 10 qui primus Francorum fuit, qui in Rhetia, Alemannia, & Helvetia imperavit. Consecuta est hæc terra posteri temporibus suam libertatem, & propriam jurisditionem, adjunxitque se fœderi Helvetico, anno Domini mcllii. Vivunt

*Suisiorum pagus
Suicia opidum.*

*Underwaldia
pagus.*

Glarona.

Imperium majorum.

cola Laete, C
plancantur V
car. Pisces L
Glareanus &
Hamburg Bar
Werdenberg
um, Vifnac
e subjungam
congnoime
cludinofo so
eum de ind
periti: quæ
entum habet
ur, quin semp
piciant, unde
pagus; hic ap
nmem accipi
ocant) ac Cal
num ingressi
in in Helveti
stæ ac Arolæ
summis Alpi
i Ticinus ex e
riam Taurisc
os, quatuor
eren ac Mell
nem tria Hel
qua dicta

Lacte, Casco, Butyro, & Carnibus. Ibi inter angustias montium nulli, aut pauci feruntur Agri, rarè
 plantantur Vites. Hortos pomiferos habent, & prata lætissima. Vinum & Frumentum aliunde invehun-
 tur. Pisces Lacus subministrant, Aues carnesque ferinas Montes silvosi suppeditant. Patriam hanc Henricus
 Glareanus & Ægidius Tscudus, doctissimi Viri, ortu nobilitarunt. His accensetur *Hamburg Comitatus*,
Hemberg Baronatus & *Ringenberg*. Est autem *Glarona* in xv partes distributa, quas vocant *Tagwan*. Imperat
 Werdenbergen Comitatus, quem emerunt, anno 1517. Cum Suisiis alternatim Præfectos mittunt *Vzena-*
num, *Vifnac*, & in Castra Rhetica *Wesom*. Sed hæc hæctenus, nunc generalia quædam de hac Helvetiæ par-
 te subjungamus, inter quæ Lacus primum sese offerunt, inter quos miraculi causa memorandus *Lacus Pila-*
ogonimine, qui in Monte, quem *Frætlum* vocant, haud procul Lucerna pene in summo montis jugo,
 solitarioque situs, Silvis vndique circumdatur, ne scilicet a quoquam irriteretur. Ferunt enim, quæ
 eum de industria injiciuntur maximas ciere tempestates, omniaque undis implere, qui sæpe tentarunt &
 periti: quæ vero casu incidunt nihil adferre periculi. Locus est visus horrendus, aqua suo alveo inclusa, nec
 exitum habet nec flumen in se recipit aliquod, nec nivibus nec pluviis augetur. Vento etiam minime agita-
 tur, quin semper sibi similis nigrae suas tuetur undas, nec fas est peregrinis eum adire locum, ne temere quid
 accipiant, unde vicina periclitetur regio. Inter flumina vero quibus hæc Helvetiæ portio irrigatur, sunt *Li-*
flumina, hic apud Glaronenses oritur, ac in media ipsorum regione *Serniphium*, alterum ex altera valle delapsum
 nomen accipit. Deinde infra *Urnas* (duorum vicorum nomen est) supra *Latericum*, *Pontem* (ita vocant)
 Lacu *Vesenio* accepta aqua, *Marcham* (qui fuit olim Helvetiorum in Rhetos finis, & Helvetii ita *Terminum*
 vocant) ac Castra Rhetorum & huic loco etiam nomen manet *Gastra*) determinat. Hinc Lacum *Tigu-*
num ingressus, ad ostia ejus Tigurum amplissimam Helvetiorum urbem dividit: mox *Aguas*, memorabi-
 lem in Helvetiis locum propter calidas illic aquas, Græci *Thermas* vocant, delabitur. Deinde haud ita longe
 ac *Arolæ* miscetur. *Ursa* sane, quem fluvium transpositis duabus prioribus literis vulgo *Rusam* vocant,
 summis Alpibus, quibus hodie *S. Gothardi* nomen est, oritur, ac recta ad Septentrionem labitur, quum con-
 tra *Ticinum* ex eodem jugo per Lepontios in Meridem, *Vrsulam* sive *Vrsellam* primum vallem Rheticam, deinde
 in *Tauriscorum*, gentis Gallicæ reliquias, venit, ubi lacui miscetur, qui *Vros*, *Suizos*, *Silvanos* ac *Luceri-*
nos, quatuor Silvæ Civitates (nam ita appellant hodie) alluit. Porro deinde *Tuginis* amnibus susceptis *Brem-*
eren ac *Melligen* (Opida sunt ditionis Helveticæ) lapsus infra *Brugas Arolæ* commiscetur. Ad Confluentem
 trium Helvetiorum flumina *Limagus*, *Ursa* & *Arola* in Rhenum exonerantur. Sed de Helvetia, ejusque parti-
 bus quæ dicta sunt hæctenus sufficiant, ad Inferiorem Germaniam transeamus.

O o ij

Eam

EAM Galliarum Partem quam obtinet Hispaniarum Rex descripturus, idem quem in Francorum Regno constitui, ordo sequendus mihi erit. Primum ergo ea quæ de Inferioris Belgii politico statu mihi in studio forum gratiam communicavit vir clarissimus D. Dominicus a Burmania accipe, postea Provincias Dominiæque enumerabo & describam.

Politia Belgii sub Burgundionibus.

OMNIS Gallia secundum Iulium Cæsarem divisa est in Belgicam, Celticam & Aquitanicam. Belgicam mediam forte partem Hispaniarum Rex aliquot iam possidet sæculis: alteram, Picardiam scilicet, Campaniam, Normandiam (quanquam hæc duæ postremæ non in totum sub Belgio continentur) & reliquam Belgii partem possident Dux Lotaringiæ, Iuliz, Cliviz, Archiepiscopus Trevirensis, Moguntinensis, Coloniensis, Episcopus Leodiensis & alii. Produxit hæc Belgica, teste Iulio Cæsare, illustriores semper ac fortiores milites quam reliqua Gallia, ita ut non modo illius tempore, verum etiam nostro sæculo omnem belli molem sustinuerit.

Continet autè circiter 320 urbes munitas, & circiter 230 Opida privilegiata, pagos vero plus minus 12000. Et quanquam tota hæc Belgica propter diversas Imperiales & Regales dignitates, Electoratus, Archiepiscopatus, Episcopatus, coronationem tam Imperatoris Majestatis Aquisgrani, quam Regni Franciæ Sessionis mire inclarescat, illa tamen pars, quæ Regi Catholico semper paruit longe nobilissima est: tum propter ortum ac natalem quam plurimum Monarcharum, Regum, Principum, Ducum; tum etiam propter frequentes in ea & opulentissimas urbes, infinita Opida, & innumerabiles pagos, adeoque inhabitatorum admirandam frequentiam, eorum divitias, civilitatem, ac animi fortitudinem. Quibus etiam Carolum v Imperatorem motum fuisse ferunt, ut in deliberationem multoties traxerit, in Regnum eas Provincias esse erigendas: verum propter privilegiorum, Morum, atque Legum in singulis Provinciis diversitatem, tum continuorum bellorum difficultates, quibus opprimebatur, ab instituto revocatum fuisse.

Hæc pars in circuitu habet fere 340 milliaria Flandricæ, Italica 1000. Continet urbes clausas 208 & circiter 150 Opida, urbibus propter splendorem & privilegia haud inferiora: pagos vero plus minus 6300 majores; minores autem infinitum numerum fere, sicut & diversa Dominiæ ac Principatus merum aut mixtum imperium habentia.

De Præside aut Gubernatore totius Belgii.

Eadem in hoc Belgio est administranda Reip. ac justitiæ ratio, quæ in Regno Galliæ, eadem Magistratum nomina, eademque auctoritas Provinciis omnibus. Vnus a rege Catholico semper est generalis curatorem

(sum)

auctoritate Praefectus, qui & Burgundiae quoque Comitatus praestit, neque enim praeter multitudinem Re-
 giorum ac Provinciarum ipsius eam, sicut Burgundiae Duces solent, administrare valet. Quapropter tem-
 pore Maximiliani Caesaris ejusque filii Philippi, summæ rerum praefuit ad tempus Georgius Saxoniae Dux. Ca-
 silius Imperatoris tempore primum Margareta Austria, Imperatoris Matertera, qua defuncta soror dictæ Ca-
 saris Majestatis Maria Vngariae Regina ab anno 1531 ad 1555, quo Imperatoria Majestas totum Belgium si-
 Philippo renunciavit, qui successive easdem Provincias demandavit suo nomine regendas Emanuelli Phil-
 ippo Sabaudiae Duci Consobrino, puta ex duabus fororibus Regis Lusitaniae utroque nato, qui a Rege Duca-
 suo Sabaudiae restitutus Praefecturae renunciavit, itaque in ejus locum surrogata est Regis soror Margareta
 ac Placentiae Ducis uxor, cui praeter alia consueta assignati fuere in singulos annos 36 millia coronato-
 rum. Hic Praefectus licet summam adeoque plenissimam haberet per totum Belgium auctoritatem, cuncta ta-
 men majora munera ac officia, ut sunt, Praesidatus, Cancellariatus Statuum, ita omnes leges, decreta & nego-
 cia sub Regis nomine distribuuntur, atque emanant. Scire autem hic oportet, antequam de singulis consiliis seor-
 um quid dicamus, olim duo illa consilia Statuum & Privatum unum tantum apud Principem fuisse, quod Privatum
 nuncupabatur: verum ex crescentibus negotiis in duo diversa id partiri necesse fuit.

De Consilio Statuum.

Consilium Statuum, ut vocant, quod apud Gubernatorem residet, incerto constat Consiliariorum numero,
 arbitrario enim Principis negotiorum necessitate plures vel pauciores adhibentur. Constat vero ex diver-
 sis Provinciarum Belgii Praefectis, nonnullisque doctoribus, qui propter doctrinam, integritatem, ac virtutes
 adhibentur. Huic ordini unus praestit judex seu praeses consilii. Cum hoc consilio deliberat Belgii sum-
 mus Praeses super rebus Principis & publicis, puta de bello & pace deque generali totius patriae regimine. Eo-
 rum in deliberationem veniunt, quae ab omni parte adferuntur. Item foedera cum Principibus ac vicinis, an
 vitandi uel retinendi sint belli Duces. Item de propugnaculis, munitionibus, provisionibus armorum, qui
 mandandi & recipiendi legati, cunctaque huc referuntur ex consiliis magis ardua negotia: denique ut sum-
 mum dicamus, quicquid conservationem ac protectionem totius patriae intus & foris concernit, in hoc consi-
 lio deliberatur. Solent & extraordinariis & magis arduis negotiis adhiberi quoque omnes Ordinis aerei vel
 & ex aliis gubernatoribus Provinciarum, officariisque Regis nonnulli.

De Consilio Privato.

Consilium quod vocant Privatum seu Secretum similiter apud Gubernatorem residet. Constat ordinaria
 vel 12 Consiliariis, hisque Doctoribus aut Licentiatis a Rege velejus Locum veniente electis. Hoc cum divisum
 propter multitudinem negotiorum a praecedente consilio Statuum, sibi reservavit quicquid ad justitiam, jus,
 sollicitiam pertinet, & inspectionem aliorum consiliorum. Hujus itaque est concedere privilegia, consensum,
 gratiam.

gratiam, veniam, remissiones. Item condere leges, ordinationes, statuta, edictaque, unde & Magistri supplicatorum vocantur. Hujus item consilii est cognoscere de limitibus, ac confinibus Provinciarum, deque partibus principalibus domini, superioritatis & autoritatis Principis, Dominorum & aliorum aulicorum immatriculorum. Denique consilium hoc robur est ac conservator Iustitiæ, cæterarumque rerum omnium inspectior, quanquam subinde magis ardua consilio Statuum communicet, ac viceversa illud quæ politicam ac Iustitiam aliquo modo concernunt cum hoc conferat ac communicet. Habet & hoc Consilium suum Præsidem.

De Consilio Finantiarum.

In eadem curia residet & aliud Consilium, quod vulgo Finantiarum vocant. Huic communiter præfatus semper fuere tria ex prudentioribus dominis patriæ capita, unus Thesaurarius, unus Receptor generalis & tres Commissarii docti ac prudentes, cum duobus Gressariis aliisque officiariis. Hoc Consilium curam habet bonorum patrimonialium & reddituum Principis, subsidiorum ordinariorum & extraordinariorum, Camera rationalis, Receptorum aliorumque Officiariorum Regias pecunias tractantium. In eodem fiunt taxationes, rationes assignantur solvendi quidquid concernit pacem vel bellum, fortificationes, munitiones, provisiones, & eoque omnes expensas, tam ordinarias quam extraordinarias pro conservatione Status patriæ. Hoc ita bona Principis elocat, facit moderationes ac restrictiones contentas ejus ordinationibus. Breviter totam agendam curam Regii Thesauri universi.

De Consilio Camera Rationalis.

Est alius Bruxellæ Magistratus Regius, qui est tanquam membrum Consilii Finantiarum, appellaturque Camera rationalis, cui præsit unus Præses & septem Magistri rationum, quatuor scilicet ordinarii & tres extraordinarii, cum nonnullis aliis officiariis. Reddunt huic rationem administrationis pecuniarum regis omnes Thesaurarii & Receptores Brabantia & adhaerentis ditionis. Item agri Lutzenburgici, recipiuntque omnes hic finitimas. Præter hanc vero Camera sunt adhuc in Belgio tres aliæ Camerae rationales, in Flandria scilicet Hollandia & Geldria, quæ omnes summarie rationem reddere coguntur Finantiarum Consilio tanquam omnium inspectori. Atque hæc sunt Consilia & Magistratus vel Officiarii, qui perpetuo generalem Belgii Præfectum comitantur vel apud eum resident.

De Consiliis Provincialibus.

Est & aliud in hoc Belgio Consilium in singulis fere Provinciis, quod Parlamentum Regium vulgo nominant, quale est Mechliniæ, in Brabantia vero Cancellariam vocant. Præfunt huic communiter secundum diversam loca vel 12 vel 16 vel 18 Consiliarii Doctores & Licentiat, unusque Præses seu Cancellarius tanquam Iudex. Adstant pariter Advocatus & Procurator Fisci, Gressarii, Secretarii, alique Officiarii, omnes a Rege tenente Regio electi, & a Rege stipendiati. Hic Magistratus summa pollet auctoritate cunctarum Consiliorum & criminalium causarum, & omnium in hisce Provincialibus, Dominiisque Regiis contraversarum cognitionem habens. Habet & activam & passivam cognitionem fundamentorum, confinii ac differentiarum, quæ

gistris supplicat
deque partibus
orum immatri-
omnium in spe-
politiam ac Iustitiam
suum Praesidem

prelaturis eorumque jurisdictionibus procedunt, exceptis bonis mortuis, vulgo *amortisez*, eorum enim cognitio ad Curiam Ecclesiasticam pertinet. Similiter observari facit privilegia, exemptiones, officia, beneficia, ac provisiones a Principe concessa, salvis nihilominus semper jurisdictionibus & privilegiis locorum particularibus. Huc vocantur in jus non solum omnes regii Officiarii, & ministri provinciales, sed & Rex ipse, pro quo respondent ejus Procurator & Advocatus, minimeque summa ejus auctoritas, aut dignitas cuiquam in iudicio ac damno est. Quinimo accidit jam pridem in Geldria regnante Rege Philippo, ut cum Majestas eius in causa quadam gravissima contra Dominum de Anholt succumberet, nullusque Officiariorum sententiam executioni mandare auderet, Rex ipse eam realiter executus sit. Ad hoc tribunal cunctae devolvuntur appellations inferiorum cujusque Provinciae judiciorum, neque hoc ullam e contra appellationem admittit, sed tantumtaxat Syndicatum, quem Revisionem vulgo vocant. Rarius vero fit ut non revisionem petens, & maximam expensarum, eo scilicet nomine faciendarum, & ipsius causae jacturam patiat. Sed nec per revisionem sententiae prioris executio differtur. Inducitur in omnibus hisce summis Curis secundum Ius commune, tamen legibus municipalibus singulorum locorum constitutionibus, quae plurimae quidem sunt, decretaeque Principum vulgo Mandamentis, quae quatenus privilegia non laedant, ceteris legibus omnibus praerunt. Veruntamen antequam haec publicantur in deliberationem & cognitionem praedicti Consilii trahuntur, atque eatenus in jure fundata, quatenus cum legibus scriptis conveniunt.

ppellaturque Co-
ii & tres extra
regis omnes Th-
ue omnes hic su-
Flandria scilicet
o tanquam omni-
Belgii Praeside

Præter jam dicta deputat etiam Regis nomine Praeses certos singulis annis legatos per singulas fere Provincias, qui revisorum funguntur officio, ut scilicet rationes proventuum seu reddituum aliaque patriam concernentia reveiciant animadvertantque, & specialiter in Brabantia, ubi Rex singularem habet in loca sacra auctoritatem. Quapropter mandat etiam ut animadvertant in rationes Ecclesiarum, Monasteriorum & Xenodochiorum, si indebite administratum quid deprehendatur, relatione facta ad Curiam, severe corrigitur & reparatur, ad licet singulae Regiones & Civitates suis etiam legibus & privilegiis vivant & gaudeant, summa tamen administrationis Iustitiae ratio a Rege dimanat, atque in eum redundat, fitque ab omnibus Officiariis suae Majestatis fidelitatis juramentum.

Militia Belgica.

Tempore pacis Rex non nisi paucis utitur in solis confinibus Regni praesidiariis militibus, ea autem loca sunt numero 26 maximè quidem momenti propugnacula. Alia deinde equestris militia ab omni antiquitate observata Carolo v anno 1547 prudenter restituta & reparata est, quam ordinarias Bendas seu Legiones vulgo vocant, trium millium electorum Equitum, qui distributi in 14 Bendas praecipuis Provinciarum dominis committuntur, atque hi suos habent Locum-tenentes, aliosque Officiarios. Vnus est generalis Quæstor militiae, qui Regis nomine hisce legionibus ordinariis solvit, is fuit *Art Molkenman*.

Præterea nullam fere habet Rex pacis tempore classem maritimam instructam, sed quia omnes regni Portus navibus diversis abundant, necessitatis tempore omnes eas naves, vel quot & quas ex iis libet sibi iubet

fuisque eas sumptibus ad bellum adornat, soluto navium domino quod æquum est. Atque in hac sine toti rei maritimæ unum præfecit summum belli totiusque classis Ducem, quem *Admiralium* vulgo vocant, fuit Comes Hornensis, hic omnis prædæ belli tempore, omnium confiscationum, omnis denique generæ mercaturæ, quæ cum licentia Regis ex hostili solo ad nos deferretur, suam habet partem. Hanc vero Regis centiam Admiralium sua manu approbare & confirmare debet antequam iudicium sibi promittere Mercatores queant. Est & alius maximæ quidem dignitatis Præfectus tormentorum bellicorum, & quicquid id generæ armorum concernit, quæ quidem arma ordinariæ Mechliniæ asservari solent, atque horum cura Domino Gloion Aurei velleris Equiti demandata fuit.

De Dominis seu bonis patrimonialibus Principis.

Venationes, aucupia & piscationes per hæc terras pro distinctione Iurisdictionum sunt Principis, Civitatum propriorumque; Dominiorum, excepta Brabantia, ubi quinque tantum silvæ Principi ab omni venatione & aucupio liberæ sunt; per reliquam totam Provinciam unicuique cum Canibus & Avibus, non retibus, libera est venatio, aucupium & piscatio. Princeps in singulis fere provinciis suos venationi Præfectos habet, & nominatim per Brabantiam, magnæ dignitatis officium est, cui præesse solet Marchio Bergensis, eoque nomine vulgo Magnus Brantiæ Venator appellari solet.

Præcipuæ quæque earum regionum Silvæ ad Regis usum non modo venandi, sed & lignandi spectant, estque non minima suorum reddituum pars. Reliqui redditus in civitatibus, villis, castellis, terris, molendinis, aliisque ab omni antiquitate Principibus patriæ attributis consistunt, qui vulgo *Domaines*, Latine *Dominia*, vel propria *bona patrimonialia* vocantur: sed & vestigalia quædam mercantiarum tam mari quam terra inter eos redditus connumerantur, similiter & redditus quosdam in præcipuas civitates Rex habet, puta in Antverpiam, ubi præter partem suam omnium confiscationum: habet & monetæ, carcerum & piscationum locationem, aliaque nonnulla quæ Regium dominium, ut vocant, mire adaugent.

Modus convocandi Status.

Princeps petiturus quid, vel novum tributum, novæve leges impositurus, convocare solet, certo assignato die & loco, qui communiter Bruxellis esse solet, tum propter Regiam Curiam, tum quod Brabantini extra diocionem suam nihil deliberent, omnes totius Belgii Ordines, qui sic debite interpellati haud gravate comparere vel saltem secundo sub mulcta aliqua pecuniaria appellati legitimo numero plures vel pauciores, prout citati sunt, pro causa necessitatis conveniunt. Sunt autem qui communiter Bruxellis comparere solent hi: Brabantii, Flandri, Artesii, Hannonienses, Valentii, Ryssel, Dovay & Orchies, Hollandi, Trajectenses, Zelandi, Namurci, Tornaci & Tournesii, & Mechlinienses. Reliquarum Provinciarum Ordines ut sunt Geldri, Frisii, Luxeburgi, quia remotiores sunt a suis Gubernatoribus (nisi gravissimæ sint deliberationes) convocantur, & cum tranfigunt. Cæterum Ordinum generalium tres sunt status: 1 Ecclesiasticus, 2 Nobilitas, 3 præcipuæ Civitates. Hæc status membra, personæ ac deputati ii qui semper ad id electi fuerunt comparent, vel suos deputant Legatos.

Verum non omnium regionum idem est in hac parte usus & consuetudo. Exempli gratia: Brabantini, Han-
 nonienses, Arrefti, Namurcenses, & Zelandi diversis Commissariis rem expediunt, puta Ecclesiastici Abba-
 tem, Nobilitas Ducem, Marchionem, Principem, Baronem, & Nobiles; Civitates vero Consules, vulgo
 Burgimagistros, & duos vel tres Scabinos, unumque civitatis Pensionarium, plures vel pauciores pro facti
 exigentia delegant. Flandri per unum solum Legatum vel Commissarium vulgo, ratione quatuor Membro-
 rum comparent, quæ quidem in Membra omnes tres supradictos Status repræsentant. Quamquam & hi se-
 paratim suos delegare queant, qui inspectionem in factum Legati 4 Membrorum habeant, ne quid præjudicii
 illis pariat. Verum communiter quod quatuor ea Membra statuunt id ratum firmumque habetur. Hollandi
 horum tantum Statuum nomine, Nobilitatis scilicet & Civitatum Legatos deputant, iique totam Provin-
 ciam repræsentant. Hoc modo coacto Consilio in præsentia Præfæti Regii Præses, vel quis Statuum Consi-
 liarius Principis seu Regis nomine petitionem ejusdem perpulchro huic Ordini humanissime exponit. Illi
 solum consuetas deliberationes singuli pro se in scriptis res dependunt, quo equidem responso si Regi non sit
 satisfactum, multis conatur rationibus Ordines ad suam petitionem permovere, nec enim illud hic tyranni-
 cum locum ullo modo habet, *Sic volo sic jubeo*: quin etsi ad unum pene omnes Ordines Regis voto consensif-
 sent, sola tamen Anverpia hunc consensum infringere & annullare poterit, siquidem Ordines omnes ea lege
 conditione consentire semper censentur, si in eam omnes Status, atque singula eorum Membra id com-
 probant, & in suam portionem consentiant. Quocirca omnino necesse est non modo omnes Ordines seu
 Status generaliter consensisse, sed & omnium Statuum singula quoque Membra consensum suum unanimiter
 dedisse. Vnde plerunque fit, ut non attentis quibusvis Regis demonstrationibus, justisque rationibus, nihil
 unquam Regi propter votorum diversitatem concedatur, quo quidem casu Rex pro eo tempore patien-
 ter acquiescit, & in commodius tempus differt. Attamen rarius est, ut non moderatus Princeps a subditis
 secretis ac placidis voti sui tandem compos fiat. Si quam pecuniam Principi promiserint, neque eam com-
 mode in parato habere queant, aliam ineunt, inter se, cum consensu tamen Principis conquirendi rationem,
 viciniam, vel vectigal quoddam rebus communibus ad tempus imponendo, vel alio quodam commodo mo-
 do pro ratione loci, temporis & occasionis, quæ juxta modum, taxam & proportionem consuetam suo tem-
 pore dependitur. Ecclesiastici suam portionem separatim solvunt, Nobilitas & Civitates propter affinitatem
 merciorum & utilitatis inter se simul solvunt; Brabantini quidem ut primi, propter antiquitatem & digni-
 tatem Ducalem, suam dependunt partem in florenis 20 stufæ. Flandri propter opulentiam suam in
 florenis 24 stufæ, & sic reliquæ quoque Provinciæ juxta consuetas taxas, quæ non facile immutantur vel
 infringiuntur.

Quod Pontificum jus in hæc ditiones attinet, non majus illud est quàm in Regno Franciæ, cunctæ enim no-
 minationes & ordinationes Prælaturarum, Episcopatum, & c., ad Principem pertinent. Pontifex solam habet
 confirmationem & expeditionem, nec ullum cujuscumque status laicum vel sæcularè propter quodvis delictum,

vel causam extra patriam evocare potest. Quare si quid ejusmodi præterdat, Legatum expressum expedit, factum vel jure cogniturum, necesse est. Nullum præterea conferre beneficium potest, nec gratiam vel bullam concedere, quæ fortiatum effectum: nisi exequendi potestas, ex Principis placito quod vulgo nuncupant, supplicium concedatur. Quantum ad decimas, hæc fere per totam ditionem solvuntur, sed diversis modis: alibi enim for Ecclesiasticis, alibi vero partim his, partim Loci Dominis, alii undecimam tantum partem dependunt, alii minus, secundum diversarum Provinciarum & Locorum consuetudines & privilegia: extatque prudens Caroli Imperatoris Decretum, ne liceret in posterum ullis Ecclesiasticis personis, vel Locis Sacris ullam Rem immo- lem absque Principis licentia coemere.

INDEX TABULARVM BELGII INFERIORIS.

I Belgii universalis
I v Hollandia
v II Artesia

II Flandria
v Zelandia
I I x Hannonia & Namurcum

III Brabantia

v I Geldria & Trans-Isalania.

I x Lutzenburgicus Ducatus & Trevirësis Provincia.

Ad Regimen Belgii hujus pertinet etiam Frisia, quæ inter Germaniæ Tabulas, prima est.

Belgium sive Germania Inferior.

Regio.
Nomina & unde deducta.

REGNUM Gallie, qua potui fide, hætenus perlustravi: *Germania Inferior* nunc adenda est: qua ut patriam mihi longe charissimam, adibo perquam libens. Ut autem ab ipso nomine ordiar: Partem Europæ, quæ hoc tempore *Germania Inferior*, *Belgium* dictam Cæsari nonnulli volunt, in qua scribit se tres legiones collocasse, Hircius quatuor. Marlianus tamen & Glareanus pro Vrbe, non pro Regione accipiunt. Vnam Urbem capacem esse quatuor Legionum fortasse vix crederet Vegetius. Ipse etiam Cæsar sub Belgio plures Civitates comprehendi, lib. v docet; ubi dicit Britannia: maritimam partem iis incolis, qui prædæ ac belli inferendi causa ex Belgio transferant, qui omnes fere iis nominibus Civitates appellantur, quibus orti Civitatibus eo pervenerunt. Non tamen sub Belgio totam Belgicam intelligit Belgio enim, (eodem libro) Nervios, Morinos & Esiuos, Belgicæ populos, distinguit. Partem Belgicam itaque secundum Ortelium videtur vocare Belgium, eam fortean, quæ versus Septentriones est, quæ Hollandiam, Zelandiam, Flandriam, Geldriam & Cliviam complectitur. Alii Belgicam quam tertiam Galliam partem constituit Cæsar, nuncupant. Quam vocem nonnulli ab Vrbe hujus Regionis celeberrima, nonnulli a Belgio quodam Belgarum Duce, alii aliunde derivant. Hadrianus Iunius Belgarum appellationem ad Nationis ferociam referendam autumat, ut sint *Belga* quasi *Belga*, hoc est atrocis & violenti: nisi mavis, inquit

Belgum mutati
eum Belgen
circiter ipsius
negibus, & vi
prior sit reliqu
Nederlandum
vel propter il
lic commerc
glæ, Hispani
tus sive Quar
Aquilone O
si Mare. V
Ducem Clivi
turjam nunc
Octavo Chim
ix cum fer
Nomi hor. x
humidior est
tolerabiles:
tur. Terræ m
rectum gelu
solus: quali
frugum nec
beldria. A
magna copi
nonnullis lo
gio lucro di
dum præber
præbentes,
rarios. Tili
citus prove
in edificand
cem & lignu

Belgi mutatione secundæ vocalis in primam, dici velut *Belgas*, a dimicandi pugnandique ardore ac studio: est
Belgæ, conferere manus, ac configere. Regio tamen quæ nobis præmanibus, est tantum dimidia
 ceteri ipsius Belgicæ pars. *Germania Inferior* nuncupatur hodie. *Germania* quidem quod lingua, moribus,
 & vitæ institutis parum ab Alemannis & reliquis Germanis discrepet. *Inferior* vero quod Mari pro-
 prior sit reliqua *Germania*, & Superioris *Germaniæ* respectu Campos Agrosque situ humiliores habeat. Vul-
 go *Nederlant*, Gallis *le País Bas*. Appellatur quoque per universam fere Europam *Flandria* Synecdochice,
 vel propter illius Regionis potentiam & splendorem præ reliquis partibus: vel propter prima & celeberrima
 illic commercia, & Nundinas Brugenses vetustissimas, notissimaque Emporia, vel denique quod Gallia, An-
 glia, Hispania & Italia finibus propior, nota magis & divulgata sit. Atque hæc de nominibus: sequitur Si-
 tus sive Quantitas. *Germania Inferioris*, *Belgii* vel *Belgicæ* (nam voces hæc promiscue usurpabo) Termini, ab
 Aquilone Oceanus: a Meridie Lotaringia, Campania & Picardia: ab Ortu Rhenus & Mosæ Fluvii: ab Occa-
 su Mare. Vicinos autem habet hos Principes, Comitem Frisiam Orientalis, Episcopum Monasteriensem,
 Ducem Clivæ, Archiepiscopum Coloniensem & Trevirensis, Regem Gallia. Is igitur est Situs: sequi-
 turjam nunc Qualitas; cuius causa plurimum Clima. Subest *Germania Inferior* medio Septimi, totique
 Octavo Clivati; inter Gradus Longitudinis quidem xxi cum semisse, & xxx ; Latitudinis autem inter xi
 cum semisse & lii cum sem. Maxima Dies Æstatis ad medium Clivatis hor. est xvi & ad initium
 Noni hor. xvi cum tribus quartis. Continet vero omnes Parallelos, qui sunt inter xvi & xxi . Aër in Belgio
 humidior est, sed tamen qui Incolarum sanitati conducatur. Æstates jucundæ, peramœnæ, & temperato calore
 tolerabiles: non fervent æstu, non abundant Muscarum Culicumque examinibus, non tonitru quatiun-
 tur. Terræ motus vero rarissimi. Hyemes longæ, ventosæ. Spirante Aquilone vel Euro subitum excitatur &
 arctum gelu: Austro vero & Zephyro tepescit Aër, frigusque in pluvias convertitur. Ager multis locis sabu-
 losus: qualis est, magna pars Flandriæ Teutonicæ, & Brabantia fere omnis, Frumenti tamen aliarumque
 frugum mediocriter fertilis, ac nonnullis locis fertilissima, ut Zelandia, Flandria Gallica, Hannonia, Artesia,
 Flandria. Ac Frumento, Hordeo, Siligine, Lino, Cannabi abundat. Fructus etiam omnis generis profert
 magna copia, Mala, Pira, Pruna, Cerasa, Mora, Mala Persica & Armeniaca, Nuces Avellanas, Mespila, ac
 nonnullis locis Castaneas. Rubia item Tinctorum hic abunde colligitur, & per omnes Europæ oras cum ma-
 gno lucro distrahitur. Fodinæ Metallicæ magni momenti nullæ. Quod ad Arbores aliaque id genus, jucun-
 dum præbent adspæctum densæ, bene ordinatæ & fructibus onultæ Arbores, nec non materiam ædificiis & igni
 præbentes, omnis generis altissimæ & miræ crassitie, quæ hic magno numero, reperiuntur. Lauri & Cupressi
 rariores. Tiliarum vero copia maxima, vulgo *Linden*, forma & foliis ulmis simillimæ sunt, sed proceriores ac
 citius proveniunt. Nam xvi aut xi annorum spatio viri medii crassitudinem adæquant. Harum quoque
 in ædificandomedio crisis est usus: sunt præterea ex iis carbones, pulveri nitrato saligneis aptiores. Inter corti-
 cem & lignum reperitur lanugo quædam inlita Cannabis, unde funes & vincula confici solent. Ejus tamen

Situs.

Aëris temperies.

Soli fertilitas.

folia quamvis tenera, Animalia multa respuunt, ut Virgilius hoc carmine indicat:

Nec Tilia leves, nec torno rasile Buxum. Et Ovid. *Nec Tilia molles, nec Fagus & imbuha Quercus.* Habet & magna copia Taxum, arborem vnenatam. Hac materiem conficiendis arcubus præstantissimam suppeditat. Eius succo venenum conficitur, quo se exauimasse Cativulcum Eburonum Regem memoriæ prodit Cæsar. Est & aliud Arboris genus, quod alibi fortean non reperitur. (Incolæ numero plurali *Abeelen* nuncupant quæ species Populi Albæ videtur. Magna ejus in Brabantia copia succrescit, ejusque ad res varias usus, in primis Bruxellæ. Soli præterea bonitatem in alendis armentis extollere Belgis licet. Boves, Equi, Oves, Porcæ Armenta que nusquam terrarum felicitas nascuntur, aut aluntur. Equi imprimis grandes, robusti, belapti. Boves opimi, præsertim in Hollandia & Frisia, quibus unus bos pondere sæpissime mille ducentas bras excedit. Ludovicus Guicciardinus homo Italus, cui nostra Belgica ob accuratissimam verissimamque descriptionem plurimum debet, refert Coniti Hoochstrateni Mechliniæ bovem dono datum, cujus pondus fuerit bis mille quingentarum viginti octo librarum: quem is propterea depingendum, in Palatio suo curavit. Laxos capacesque uberum vaccarum sinus, lactisque copiam quid ego conmemorem? Constat namque a quibus Hollandiæ partibus eas æstivis diebus, quatuor & quadraginta lactis hemnas in mulctralia refundent. Multa hic ne prolixior sim, prætereo. Ad venationes sextimulant, cum alia, tum Damæ, Cervi, Capræ, Capreo Apri, Meles sive Tarsi, Lepores, Cuniculi, quibus abundat. Ad aucupia autem invitant cum aves aliæ, tum Adæ, Accipitres, Vultures, Perdices, Phasiani, Turture, Coturnices, Turdi, Ciconiæ, Anates, Anseres & Scolopaces, quas *Rusticulas* Plinius, *Rusticas Perdices* Martialis vocat, vulgus *Sneppas*. Nemesianus eas ita describit:

— *Præda est facilis & amena Scolop.*

Corpore non Paphia avibus majore videbis.

Illæ sub ægeribus primis, quæ prolui humor,

Pascitur, exiguis sectans obsonia vermes:

At non illa oculis, quibus est obrusior, est

Sint nimum grandes, sed acutis viribus instat

Impressio in terram vestri mucrone, sequaces

Vermiculos trahit, atque gula dat premia vili.

Non desunt etiam Gallinæ Africanæ & communes magna copia. Sed de his satis, ad alia pergamus. Quo modo Belgicæ Provinciæ conjunctæ sint, inque unum corpus coaluerint, quomodo item ad Carolum v. Filium ejus Philippum devolutæ sint, operæpretium est cognoscere. *Ludovicus Malanus* Comes & Dominus Flandriæ, Niverniæ, Rastellæ, Salinarum, Antverpiæ & Mechliniæ, post Matris vero obitum Comes Burgundiæ & Artesiæ, uxorem duxit Margaretam, Filiam Joannis Ducis Brabantiæ, quo cōjugio ipse Dux Brabantæ, Limburgi & Lotaringiæ factus est. Ex hac unica Filiam genuit *Margaretam*, Ditionum paternarum hæredem: quæ anno *1100* Gandavi nupsit *Philippo Valesio* Duci Burgundiæ, cui ob virtutem singularem cognomentum fuit *Audacis*. Vixit is annos *LXX*. Obiit Hallæ juxta Bruxellâ anno Christi *1100*. Liberos reliquit Joannem, Antonium, Philippum Valesios: Catharinam, Mariam, & Margaretam. Hi omni cōjugio res patrias auxerunt. Catharina Lupoldo Duci Austriæ nupsit: Maria Amedæo, Duci Sabaudie, Margaretæ Comiti Hollandiæ & Hannoniæ. *Antonius Valesius* a patre constitutus Dux Brabantæ, Lotaringiæ & Lim-

Animalium va-
rietas.

Imperium majo-
rum.

& Limburgi
Jacobæ Con
Philippo Va
finitæ, patru
est & fratrib
ris & amplis
Ducæ Aurelia
Philippum, M
Patri suo succ
Salinarum &
carcere in qu
vire Maria in
res: obitu P
Hannoniæ,
tonii Patru
rentissimæ
noniæ, Holl
tam Portuga
re de relicto
Zurphania &
andi Regis.
Maria Filia C
nati corpus
stem jam o
trifissimos.
mæ longiss
me, impur
causa Helv
num aut suis sin
bertatis defer
C. Cæf. tempo
bones L. M. N
Vina aut res
Velocissæ &

de Limburgi, uxorem duxit Elizabetham Ducissam Lutzenburgi, ex qua filios suscepit Ioannem, maritum
 Jacobæ Comitissæ Hollandiæ, & Philippum, ambos Brabantia Ducem. Antonius cum fratre natu minimo
 Philippo Valesio periiit in bello Gallico ad Teroanam anno 1500. Filii Antonii sine liberis postea ex
 patre suo Joanne Valesio haredem reliquerunt. Joannes igitur Valesius qui Intrepidus dictus est, quum
 esset è fratribus natu maximus, anno 1500. in patri successit, auctusque Fratrum Nepotumque; obitu mul-
 tis & amplis ditacionibus, misere & præter fas trucidatus est anno 1500. a Carolo Delphino propter
 Ducem Aurelianensem, cū quo capitales inimicitias & quidem apertas quamdiu vixit, susceperat. Liberos reliquit
 Philippum, Margaretam, Isabellam & Catharinam. Philippus cognomento Bonus vel Pius, 21. ætatis anno
 Patri suo successit in Ducatu Burgundiæ, Comitatu Flandriæ, Burgundiæ, Artesiæ, Marchionatu Imperii,
 Salinarum & Mechliniæ: Hic Atrebatum cū Carolo 11. & cum Duce Aurelianensi pacem contraxit, eumque è
 carcere in quo annos jam 25. ab Anglis detentus fuerat, liberavit, soluto insuper pretio redemptionis, & so-
 re Maria ipsi in uxorem data. Hic obitu Theodorici Comitissæ Namurcensis factus est ejus Comitatus hæ-
 res: obitu Philippi, auctus est Ducatibus Brabantia, Lotaringia & Limburgi: obitu Jacobæ, Comitatus
 Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ & Frisii. Ducatus quoque Lutzenburgicus ei accessit ab Elizabetha, An-
 tonii Patris sui Vidua. Ita factum est, ut unius Philippi Boni imperio subjectæ fuerint amplissimæ & opu-
 lentissimæ Provinciæ Burgundiæ utriusque, Brabantia, Limburgi, Lutzenburgi, Flandriæ, Artesiæ, Han-
 noniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, Namurci, Frisii, Mechliniæ & Marchionatus Imperii. Uxorem is habuit Isabel-
 lam Portugalliæ Regis filiam: vixit annos 111. obiit anno 1506. uno Filio tot Provinciarum hæ-
 rede relicto Carolo Audace, qui non tantum patrium Imperium servavit, verum etiam auxit, adjuncta Geldria,
 Zutphania & Ducatu Iuliacensi. Atque hic est Carolus 5. Caroli 5. Abavus nati anno 1500. ex Ioanna Ferdi-
 nandi Regis Aragonum filia, Philippi Austriaci uxore: qui Philippus filius fuit Maximiliani Austriaci, ex Matre
 Maria Filia Caroli Audacis. Sub his Provinciis quæ antea plures Dominos habuerant, conjunctæ, in unum
 quasi corpus coalescerunt, atque hodie communi Belgicæ vel Inferioris Germaniæ nomine censentur. Bello
 item jam olim nobiles Belgæ. Cæsar 1. Commentar. de bello Gallico libro, omnium Gallorum eos vocat
 bellicosissimos. Sic enim scribit: Gallorum omnium fortissimos sunt Belgæ: propterea quod a cultu atque humanitate Pro-
 vincia longissime abstinet, minimeque ad eos sepe Mercatores commeant, atque ea qua ad effeminandos animos per-
 tinent, important: proximique sunt Germanis qui trans Rhenum incolunt, quibus cum continenter bellum gerunt. Qua
 causa Helvetii quoque reliquos Gallos virtute præcedunt, quod fere quotidianis præliis cum Germanis contendunt,
 tum aut suis sinibus eos prohibent, aut ipsi in eorum sinibus bellum gerunt. Horum quantum robur quantumque li-
 bertatis defendendæ studium fuerit, ex eo cognosci potest, quod Romanorū Imperium summa vi avertere etiā
 Cæsar. tempore annixi sint. Itaque cetera ipsū copias distributum cōscripserunt. Bellovacum 100.000. armatorum; Sues-
 sones 100.000. Nervii (quorum adeo fuit indomita feritas, ut nunquam in id temporis Mercatores passi sint ad se
 Vina aut res alias venales deferre) etiam 100.000. Atrebatum & Ambianorum 100.000. Morinorum 100.000. Menapiorum 100.000. Caletorum 100.000.
 Velocallensium & Veromanduvorum æque 100.000. Aduaticorum 100.000. Condruensium, Eburonum, Camanorum 100.000. Ut summa
 fuerit

fuerit cclxxi millium armatorum lectissimorum teste Orofio: vel ut Cæsar ipse prodidit cccclxxi. Belgio ergo jam olim nobiles, ut ex Cæsare didicimus. Idem Cæsar ii Commen. Solos esse ait qui patrum memoria omni Gallia vexata Teutones Cimbrofque intra fines suos ingredi prohibuissent: eaque re factum, ut rerum istarum memoria magnam sibi auctoritatem, magnosque spiritus in re militari fumerent. Exptiū etiam nostro seculo tot peregrini exercitus, qui tanquam tirones cum veteranis congressi, in civibus, rusticis, nautis, ferociam, & vim veteranorum deprehenderunt. Belgii xvii sunt Provinciæ, quas Carolus Imperator omnes possedit: in quibus sunt Ducatus iv, *Brabantia, Limburgi*, qui cum Comitatu Dalem & Dominiis Valckenburg ac Rode le Duc, Brabantiaë annexus est, & a Iustitia, & Cancellaria Brabantiaë dependet: *Luzemburgi & Geldria*. Comitatus vii, *Flandria, Artesia, Hamonia, Hollandia, Zelandia, Namurci & Zutphania*: Marchionatus Sacri Imperii, qui i v Civitates principales habuit, *Nivellum, Lovanium, Bruxellam & Metropolim Antverpiam*, nunc Brabantiaë pars est: Dominiæ v, *Frisia Occidentalis, Mechlinia, Ultrajecti, Trans-Isalunia & Gruninga*. Vrbes habet Belgium plurimas, easque munitissimas, quarum numerum, ut & Opidorum & Pagorum apud Mercatorem habes. Inter urbes autem maxime excellunt, *Lovanium, Bruxella, Antverpia, Silva-Ducis, Gandavum, Bruga, Hipra, Mechlinia, Cameracum, Atrebatum, Tornacum, Mons, Valencena, Insula, Durdrechtum, Harlemum, Amstelodamum, Lugdunum Batavorum, Namurcum, Neomagus, Trajectum*, & alia. Lacuum, stagnorum & paludum maximus in Belgio numerus, quæ præter Pisces quos magno numero suppeditant: Regiones istas adversus hostium impetus muniunt. Flumina in hac Regione perpauca oriuntur, sed alibi orta maxima non pauca scindunt eam beauteque plurimum. Præcipua sunt, *Rhenus, Mosa, Scaldis, Amis*: Minora *Mosella, Lissa, Aa, Sambra, Dela* & alia permulta. De Rhenus & Amis dicemus in Germania. De Mosella diximus in Loaringia. Reliqua hic describamus. *Mosi* profluit ex Monte Vogeso, qui est in finibus Lingonum, haud longo ab Araris Matroneque fontibus: & in Septentrionem procurrens *S. Theobaldi Fanum* (*S. Tibaut*) radit, ubi navigabilis esse incipit: inde Viridunum perlabitur: ab eo in Cæciam vergens, Mosonem & Maferiacum pergit. Inde ad Septentrionem se convertens Cærolomontem, Boviniacum, Dinantum & Namurcum lustrat: ibique *Sabi* auctus & tumidus ad ventum Gradum sese fecit, atque Hoyum contempletus, & Lcodium, Trajectum perlapsus, ac Stocchemum, Ruremundam & Venloium præterlegit: ubi ad Occidentem conversus Cuickam, Graviam, Ravestienum & Megenam adluens: post apud Herwerdum pagum recepta Rheni, traditaque vicissim sui parte, cum Vahali commiscetur: & continuo servatis nominibus suis iterum disjunguntur, & separatim Lovesteinum labuntur: ubi Insulam Bomelianam includunt, ac rursus confluentes junguntur, & pristino amisso Merova nomen accipiunt: atque ita Worcomium & Gorcomium præterlapi, maximo sinu Durdrechtum perveniunt, ibique facta Insula Helmonda, Mosa proprium nomen recipit, idemque retinens Roterodamum & Vlaerdiam præterlapsus nobili ostio circa Briellam Oceanum tam violenter ingreditur, ut longo spatio cursum retinens aquam suam dulcem conservet, idque maximo cum fructu. Præter alios enim pisces viam aperit Acipenseribus,

Urbium nomina

Lacua.

Flumina.

(scribitur)

feribus, qui in mari dulcem hanc aquam, quam maxime expetunt, inuenientes, ejusque ductum donec in
 flumen perveniant sequentes, facillime capiuntur. Quod aliis fluviis innumeris non contingit, quod placi-
 de mare ingredientibus & cursum suum non servantibus, aquam suam salisam efficiant, quales sunt Sequana, Iberus,
 Tarnesis, alique permulti quamvis maximi. Contra Eridanus, Tiberis, Rhodanus, Garumna, alique fluvii
 spaciosius longiusque Mare ingredientibus, idem efficiunt quod Mosæ, alliciunt nempe & adducunt Acipen-
 seres, sed non tanta copia. Præterea Mosæ, aut ut alii Viri docti malunt, propter utriusque fluvii affinitatem,
 Rheni Acipenseris, meliores, gustui ac palato gratiores & majores videntur, quam Maris Mediterranei.
 Colore sunt argenteo, & lucidiore, & mira magnitudine. Inveniuntur enim qui 400 librarum pondus ex-
 cedant. Memoria prodiit Guicciardinus, se vidisse Acipenserem in foro Antverpiensi 420 librarum, eun-
 demque longitudine x i i pedes Antverpienses excelsisse: & alio die mane ibidem l x x simul vidisse, quo-
 rum minius v pedum longitudinem superabat. Piscis hic in Hollandia, Zelandia & Frisia mense Aprili
 primum conspicitur, & tres menses continuos, vel diutius quoque invenitur: quo tempore magnus ejus ca-
 piuntur numerus. Atque inde in regiones alias, imprimis in Angliam mitti solet: sale etiam conditur, idque
 magna copia, quo pacto facile a putredine conservatur, & præter id quoque tempus, toto fere anno, mino-
 res quidem, sed delicatissimi capiuntur. Ex hoc mari Mosæ ostium quoque subeunt, dulcis aquæ illecebra,
 qua mire pinguescunt Salmones, Trutæ, & toto hic fere reperiuntur anno: item Lampetræ, Alofæ, Mugiles,
 Congri & alii optimi quique Pisces, quos hic brevitatis gratia omittimus. Id autem non caret admiratione,
 quod viles fere sint isti pisces, si in Mari capiantur: optimi vero & pingues ubi dulces ingressi sunt aquas.
 Hæc hic præterea, sponte & natura sua producit præter alios Pisces, Trutas genuinas, & Lampetras alias
 majores quidem excellentes, alias vero minores & delicatas. Scaldis Ptolemæ Tabuda, Belgis Schelt, Gallis
 Escault, oritur in Veromanduis, prope Abbatiam, ut vocant *D. Martini*, quo inter *Castellum* (*Chassellet*)
 & *Belluorum* (*Beau-veoir*) duo Gallorum propugnacula, placidus incedens, Cameracum urbem Imperia-
 lem adit, eamque perlabitur: Hinc Hannoniam regionem petens, Valencenam urbem nobilem suis aquis di-
 citur: hinc navigiis vehendis se commodum præbens, ac Hania recepto, Condatum præterfluit: ac deinde flu-
 mine Scarpa auctus S. Amanum lustrat: ab eo in Septentrionem vergens Tornacum, Aldenardam, & Gan-
 dærum urbem celeberrimam perlabitur, ubi flumina duo Lisam & Liviam, aliasque aquas recipit. Sinuosus
 inde flexibus multisque Mæandris Teneramundam pergit, ibique Tenera amne recepto, ad dextram flu-
 ens, Rupelmundam petit: ibique Rupelam, ac paullo post Delam suscipit, unde auctus & tumidus, mox
 Antverpiæ merceniam adluit: Emporiumque huic Portum insignem, & tutam navium stationem efficit: deinde paul-
 longius progressus bipartito cursu Brabantiam ac Flandriam a Zelandia discriminat: siquidem sinistra in
 Austrium contortus ac deflexus, Flandriæ oras ac litora persequitur, alioque nomine insignitum *de Hort* a la-
 tera ac fremitu vocatur, quo per Zuytbevelandiam ac Walachriam in Oceanum occidentalem patet ad-
 itus, ac rursus in has oras accessus: dextra vero relictis Brabantia sinubus continuato cursu, servatoque veteri

alveo per Scaldiaꝝ Insulæ littora violento vastoque gurgite in Oceanum devolvitur. Cæterum flumen hoc æstivum Oceani reciprocantis sentit Gandavum usque, ab ostio Milliariibus (hæc tamen adnumeratis ejus affluentiis) plus quam xxx. Subeuntque flumen hoc Acipenseræ, Salmones, Turtæ, Lampetræ ingentes Rhombi, Congri, Alofæ, Cuculi, Mugiles, Caminari, Soleæ, Locustæ admirabiles, Sardæ, alique peimulæ. Hi Pisces delicatissimi qui ex Mari adverso amne in Scaldim penetrant, ibique pascuntur & ova pariunt, quorum aqua ipsis ad id aptissima sit. Atque hinc duobus aut tribus mensibus, inter ver & æstivum præter majores Pisces, tantus numerus pisciculorum minorum, vix natorum, capitur, ut incredibilis inde hominum multitudo visitet. Flumen hoc quoque plurimi Canes Marini, & Turfiones ingrediuntur; quæ duo generis Piscium ex eorum numero sunt, quæ non ova, sed membris propriis fetus jam formatos & perfectos pariunt. Canes Marini suos terra gignunt, & suis uberibus, dum ad mediocrem magnitudinem pervenerint lactant. Præterea Fluvius hic ex se, nullo Maris adminiculo, varia toto anno Piscium producit genera, quorum hæc sunt præcipua: Lucii, Barbi, Tincæ, Cyprini nobilissimi & communis pondus excedentes, ut x. saepe librarum reperiantur, Gobiones, & alii Pisces permulti majores & minores. Anguillæ variæ, varia Cammarorum genera, & in Fluminis Ostia Ostrea nonnulla, quæ tamen eo ex Mari subeunt. Itaque Fluvius hic subsidio Maris, Piscium multitudine & varietate nulli, non modo Gallia, sed nec totius Europæ Flumini cedit. *At* prope Teroanam oritur, & in Cæciam vergens; Fanum S. Audomari perlabitur, ac Grevelingam delatus (prope quam anno c. 1011 inter Burgundos & Gallos celebris illa pugna commissa est) in Britannicum Mare se exonerat. *Lisa* vulgo *de Leye*, in Artesia oritur, in Pago Lisburgo (*Lisbourg*), qui hinc nomen obtinet, prope Teroanam: & Ariam, Armenteriam, Wervicum & Meninas (*Meenen*) contemplatus, inde Cortracum medium secans, Gandavum aquis Scaldis commiscetur: Piscibus plurimis usque optimis abundat. *Sambra* vulgo *Sambre*, *Sabis* Cæsari; in Hannonia prope Pagum Novionem (*Novion*) nascitur, & in ventum Hellepontium conversus, iustratis Opidis, quæ vulgo *Landreecy*, *Sassene*, *Barlaymont*, *Mabeuge*, *Merne*, & *Chassels*, tandem Namurcum perlapsus in Mosam se exonerat, pisces delicatos subministrans. *Delain* Brabantia, prope Pagum Tilam oritur, & versus Septentrionem tendens Waveram petit: deinde Lovanium permeat tribus inde Milliariibus distans; & cursum istum tria circiter Milliaria servans, postea in Occidentem flexus, multis Brachiis Mechliniam perlabitur, ac tandem quatuor Milliariibus a Rupelmonda, admodum auctus in Scaldim definit. *Sena* (*la Seine*) nomen, ut videtur, obtinuit, a Senonibus Britannia populis, cum in hæc Regiones ad vexandam Galliam venissent. Nascitur prope Opidum *Soignies* in Hannonia: & ad ventum Hellepontium vergens, Hallam petit: & Bruxellam perlapsus Vilvordam permeat inde ad Cæciam flexus, dextra Mechliniam relinquit, ac paulo ulterius progressus in Delam se effundit. *Dura* apud Leodienfes prope Opidulum *Per* oritur: & in Septentrionem conversus Eindovam interluit: inde primum cursum servans Silvam Ducis petit, infra quam in Mosam evolvitur. *Demera*, prope Tungres in Leodienfi quoque Diœcesi, scaturit, & in Occidentem versus Bilsenum, inde Hafsiletum (*Hasselt*) & Diestum interluit,

interluit, unde Sichenum & Arschotum perlapsus, in Delam effunditur. *Netha* prope Pagum *Rheti* originem habet, & ad ventum Africum conversus opidum *Herentals* perfluit, unde cursu suo servato, ad Dominum Grobendonkianum deferretur, receptoque fluviolo *Aade* Liram transit, Duffenum & Walemum adluat, & panno post Delæ miscetur. *Ruwer*, vel *Rhoer*, forte *Adrana* Tacito, ut scribit Ritheimerus, prope Pagum *Balinge*, in agro Iuliacensi, oritur, & Cæciam sequens Duram & Iuliacum perlabitur, & tandem *Ruremondæ*, cui nomen indit, in Mosam delabitur. Sunt & alia minorum gentium Flumina, quibus delineandis brevitati studens, supersedeo. Quæ cum Torrentibus & Rivis, quos etiam, nelectori tedium pariam, prætereo: Præterquam quod incredibilem Piscium copiam subministrant, regionesque ipsas ornant & muniant, magni quoque momenti sunt in comæatu & mercibus transportandis. Rustici præterea horum fluminum adminiculo multas aquas inter se connectentes, magna industria fossas aliquot milliarium, easque Navigiorum patientes ducunt: ita ut vix ulla Civitas aut locus inveniatur, qui Navigia & quidem magna, non admitterat. Vivis tamen aquæ Fontibus, ut plurimum Regio hæc caret, exceptis locis montosis. Monstratis autem, quæ per Inferiorem Germaniam sunt, Fluminibus: sequitur ut aliquid etiam de Oceano dicamus: cum & propter affinitatem aliasque causas non tantum Membrum, sed & Provinciæ ipsius Caput sit. Magnam igitur immo vastam & superbam Oceani dico esse faciem: & si intumescat & commoveatur formidabilem. Nam tanta sæpe vi, tantoque furore commovetur ac tempestatibus horrescit agiturque, ut spatiosos campos & totas aliquando regiones abluat ac mergat: inprimis autem circa Zelandiæ oras, magnas sæpe irruptiones fecit. Incolarum autem industria, illi aggeres & Chelas opponentium, tandem periculum fere omne est amotum: nulli forte Cauri cum summo Maris æstu & aquis vivis collisio fiat. Venti qui Mare præ cæteris turbant, idemque regioni maxime noxii, sunt Caturus, Zephyrus, & Libs. Novilunio quoque & Plenilunio præter duo Equinoctia quibus maxime, (Cornelio Tacito teste) intumescit Oceanus, acerrime vexatur. Quoties enim Sole congregitur Luna, atque innovari incipit, aut in orbem circumducta plene conspicitur, maximos excitari æstus, fluctusque attolli in immensum, ac maximas cieri tempestates cernimus. Effectus Æstus alii novimus & experimur commodos, alios incommodos. Illos quidem quod Aquas purget, ne stantes & nieta (docet hoc experientia) æstu & putrefactione corrumpantur: quod item promoveat Navigantes. Nam ut inquit Veget. lib. IV de re militari cap. XLII, hæc reciprocantis meatus ambiguitas Cursum Navium præcedenda adjuvat, retardans adversa. Hos autem, Inundationum & perturbationum violentia. Nam tanta sæpe vi terris immittitur Oceanus, ut etiam vasta Flumina retroagat, inundans abluensque; spaciosos campos, ut supra quoque strigimus. Scribit hoc Pomponius Mela; clamantque tot multorum seculorum calamitates. Sed hæc hæc tenus: tam autem indicaverimus quantum nonnullis hujus Provinciæ Regionibus detrimentum adferat Oceanus, ubi commoveri cœpit, etiam aliquid dicendum est de commodis, quibus dum tranquillus manet, universam Provinciam adficit, quibus si carendum ipsi esset (tot & tanta sunt) vix dimidiam Incolarum partem alere possent. Atque hinc fit ut Provinciæ hæc totius fere Europæ sit quasi Portus & Forû, ita ut ibi infinita Mercatorum

Mare.

Commoditate
maris.

& Negotiatorum sit multitudo & veluti Chaos quoddam tam Incolarum, quam extraneorum. Emolumentum, præter hæc, Oceanus, dignum certe sua magnitudine regioni adfert, quod, ut quisvis per se videt, in copiosa Alecum, Pisciumque omnis generis captura, fidem omnem superante consistit, qui non tantum potentiorum voluptatibus, sed etiam tenuiorum hominum sustentationi interserviunt: nec solummodo victum, sed et opes Incolæ inde sibi parant. Quod enim ipsis superest, magnæ parti Galliæ, Hispaniæ, Germaniæ, Angliæ aliisque regionibus sufficit: imo in ipsam usque Italiam plurimi ab ipsis Pisces muria conditi mittuntur, in primis Salmones & Aleces. Cum autem hæc negotiatio piscium muria conditorum maximi momenti sit, tærorum species præcipuas recensabo, nempe Alecem, Asellum majorem & Salmonem. Primum de Alecibus quarum proventus præcipuus, agemus. Aleces in nullo reperiuntur fluvio, vel Mari Mediterraneo, Hispanico, aut alio (nisi fallor) sed in hoc solum Oceano Septentrionali: earum magnitudo, forma & bonitas neminem lateat. Hæc postquam ex Arctici Maris latebris discedentes, id quod præcipitanti jam vere solet fieri, velut commutari natalibus in æstiva contendunt, tanta interduo multitudine, ut oppositis retibus silti nequeat impetus, quin illi rapiantur ac liquidi Equoris faciem offuscant: (quæ causa est cur tam copiosa sit illarum in retia infusarum captura:) tum vero classes variæ, inter quas Hollandica, Zelandica, Frisica, Gallica, Britannica & Scotica, quæ ex conditio ad evitandas similitates & contentiones partitæ inter se certas ac definitas stationes sub Britannia Scotiæ ora & Orcadibus, singulæ pro viribus isti piscium generi insidiantur navigiis rotundis, alvo panda, obtusa protra, quas *Bufas* nuncupant. Hi pisces vivi, quoad ejus fieri potest (nam simul cum deserto salo vitam quoque protinus expirant) per jugulatorem eundem & evisceratorem, cui præ cæteris omnibus liberalissima mercedatur, aperto prius jugulo exenterantur, dein per salitorem condiuntur, festinatis operis, inde conduntur salimentariis cadis: (*Orcas* Latini dicunt) postea venditi, per Alecarios Capariosque de integro stipantur, in turba quæ lætibus aut ovis caret, numero submota, nova muria obruuntur, postremo per delectos juratos arbitros bonitatis fides exploratur, sigilloque addito obstringitur, non absimili religione a vetere, qua Dianæ Sacerdos *Lemniam Rubricam* probatæ notæ sigillo impresso insigniebat, uti Galeni testimonio constat. Atque istud quidem primum genus Alecum est, conditaneum seu muriaticum nominandum cum Plauto: alterum quod leviter salitum in fumario fumo duratur, ubi auri vel æris potius colorem ducit, unde *Soretum* nuncupant quod subruissus ad atrum accedens color ea lingua *Sorra* vocitetur. Ista Alecû piscatio quantum operæ pretium quantam reipub. in primis Hollandicæ & Zelandicæ utilitatem præstet, quo ore efferam ignoro, quando non unius, sed plurium Civitatum salus inde pendere videatur: inde plebs urbana pariter & rustica victum quarum æs alienum dissolvunt, familias sustentant, opes qualescunque conquirunt, aut partas tumentur. Alterum præcipui piscis genus, quod condiri solet Latinis vocatur *Asellus Major*, ad differentiam Minoris, vulgo *Cabillus*. Hic certe piscis inter minimos habendus non est: & reperitur aliquando lx librarum, atque optimus est. Multis anni temporibus, sed potissimum tempore quadragesimæ locis huic Mari proximis, in primis in Maribus Frisicis

Frisio capiti
Tertium ge
tam recens
maxime Ap
Coronat. ex
ci in eo repe
poniaz locis
voluptati au
Cætaris (ut i
torum a flu
ullus quinge
aquari potes
ta ut pars qu
maxima & n
longitudin
grad. 26 &
Str. A dcol
i (*Mormau*
ngius in Ve
bus amcenit
arbitrati fi
Sabin. & an
ectur, ibiq
monia qu
andriæ Gal
igna latitud
enator: Hæ
ta. prope Av
ntus major
ormua & ped
non multum a
tam usque A

Pifio capitur, magnaue ejus copia fale condiri solet, magnum emolumentum regioni quotannis adferens. Tercium genus Pifcium præcipuum, quos fale conspergi dixeram, Latinis vocatur *Salmo*: optimus quoque tam recens quam conditaneus. Pifcem hunc Hollandia & Zelandia proferunt, omnibus fere mensibus, sed maxime Aprili, Majo & Junio: cujus tanta fale conditur copia, ut collectum in caput fœnus annum 200000 Coronat. excedere credatur. Sed de his satis, ad reliqua pergamus. Planum & æquum est Belgii solum: paucissimi in eo reperiuntur Colles, Montes pauciores, præterquam in Lutzenburgo, Namurco, & nonnullis Hispaniz locis, ubi densiores sunt, & apud Leodienses sunt quoque plurimi. Nemoribus Silvisque, quantum voluptati aut venationi latis est, aut regionis decor exigit, sparsim ornatur. *Ardenna Silva* tempore Julii Cæsaris (ut ipse scripto mandavit) totius Gallia maxima erat, & ingenti magnitudine per medios fines Treverorum a flumine Rheno ad Nervios (nunc *Tornacenses*), & Rhemorum pertinens, millibus passuum amplius quingentis in longitudinem patebat. Et hoc quoque tempore nulla totius Gallia Silva cum ea adæquari potest: sed cum hodie sit bene culta regio, multum ipsam de pristina magnitudine amisisse videmus: ut pars quoque superstes sæpius interrumpatur, & mutato nomine ab agricolis colatur. Pars autem ejus maxima & minus interrupta, est a Theonis-Villa prope Leodium usque, quod spatium ad xxx milliaria se in longitudinem extendit. In medio sita est urbs *S. Huberti*, quæ Gemma Frifio teste, Longitudinis continet grad. 26 & min. 40. Latitudinis vero grad. 50 & min. 4. Arbores habet hæc Silva omnis generis amœnas, altitudinis ingentis & latitudinis, quæ eam non minus fructuosam quam jucundam efficiunt. *Ardenna* Str. Adcolis *Ardenne*, Rhenano *Luitlicherwald*, (quod sonat *Leodiensium Nemus*) dicitur. *Mormania* (*Mormau*) Hannonia Silva amplissima, initium sumit prope Quercetum (*Quefroy*), & ad Meridiem se longius in Veromandos extendit: ac multa in se continet Opida, Pagos & alia loca fontibus & aquis perennis amœnissima. Carbonum hic magna conficitur copia: unde eam nonnulli partem Silvæ Carbonariae esse arbitrati sunt: alii tamen Silvam Carbonariam magis in Orientem Solem spectasse asserunt, inter Mosam & Sabina, & amœnam Archia Silvam ex ejus esse reliquiis, in qua Pagus cognominis egregia arce munitus conæretur, ibique domicilium Dominorum Berlaymontiorum esse solet. Amœnissima *S. Amandi Silva*, in Hannonia quoque sita est: dicitur etiam *Silva Raymensis*, ob earum affinitatem. Initium capit in finibus Andria Gallicæ prope Pagum *S. Amandi*, unde nomen habet, & ad Orientem Valencenas usque excurrit, magna latitudine & spissitudine. *Silva Raymensis* est Domini *d' Emery*, qui propterea magnus est Hannonia amator: Hæc enim dignitas hujus Silvæ propria est. *Silva Faignensis* (*le bois de Faigné*) in Hannonia quoque sita prope Avénas initium habet Magetobriâ (*Masferes*) usque fere pertingens, spatio xv i milliarium, & antiquus major erat. Videtur adhuc retinere nomē, quævis corruptū a Faunis & Satyris: qui forte hinc a Poëtis, cornua & pedes caprinos habere fingebantur, quod hujus silvæ primi Incolæ tam essent feri & immanes, ut non multum a brutis differrent. *Somienfis* Silva duobus aut tribus teli iactibus Bruxella distat, in Meridiem Brennan usque Alleudam & Brennæ Castellum excurrit, spatio i i i milliarium. Magna est certe & non contemnenda

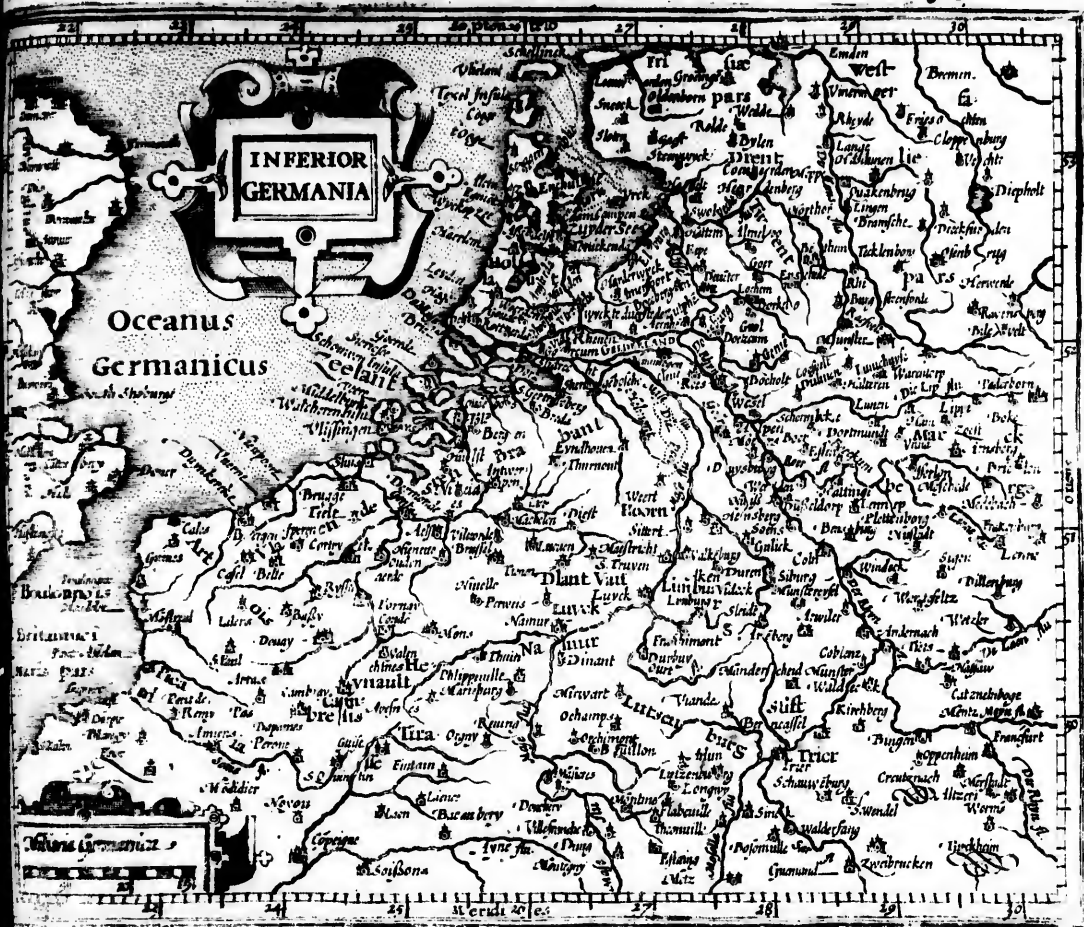
Montes.

Silva & Nemora.

temnenda Silva, ita ut in circuitu amplius septem passuum nulla pateat : & tot in ea sunt Vrbes, Pagi, Abbatia & Monasteria, ut miraculum videatur : ideoque non pauci astate Nobiles & Cives honestiores cum tanta familia se eo recreationis gratia conferunt ibique ad septimanas tres aut quatuor remanent. *Saventria* Lovanio, *Bruxella* & *Vilvordia* includitur. Silva amenissima est, nomenque accepit a *Saventria* pagus adjacente. *Grootenhout* itidem *Brabantia* Silva est, non multum supra *Turnholtum* sita, in qua nascitur *Frivius* *Ada*, qui postea in *Flumen* *Netham* se exonerat. Silva est magna, in qua *Rogina* *Maria*, ad quam *Turnholtum* pertinebat, multum venari solebat. *Marlaine* *Namurci* Silva, prope *Namurcum* Urbem initium fumens : & ingenti latitudine ad ventum *Africum* porrecta, *Philippopolin* versus : prope *Mosam* usque se extendit. *Niepe* *Flandriae* Silva *primaria*, non procul ab *Artesia* finibus, duobus a *Flumine* *Lisa*, *Castello* *Morinorum* & *Baliolo* distat *milliariibus*, quamvis diversis sui partibus : amena est, ampla, & antiquissima *Silva* arcem & opere, & *Natura* continens munitissimam. *Nomen* itidem in *Flandria* sita est, ac prope *Hippra* maxima in *Septentrionem* latitudine se extendens multos *Pagos*, & *Abbatias* nonnullas complectitur. *Ponbergia*, Silva inter *Flandriam* & *Hannoniam* non procula *Gerardimontio* & *Lefina*, magna est, & ob romantatem jucunda. *Guilielmi* Silva in *Artesia* posita est, prope *Rentiacum*, ubi pugnam *Imperator* cum *Gallorum* Rege commisit, anno *CIO* *ICLIV*. *Engelervallia*, *Geldriae* prope *Arnhemum*, Silva amena, in ventum *Hesperontium* vergit. *Septem-Silvae*, sunt *VII* ingentes & *Trans-Isalanis* finitimae *Silvae*, quae uni ex quatuor *Pagis* partibus nomen dederunt, quae hodie dicitur *Sevenwolden*, quasi dicas *Septem-Silvae* : quarum singulorum spatium continent, & *pagos* plurimos ad speciem jucundissimos. Sed haec haecenus de *Silvis*. Ad *Opera publica* venio. Innumera in hisce regionibus magnifica *Templa*, plurimae *Abbatiae*, innumera *Cenobia* *Monasteria*, plurima *Xenodochia*, *Nosocomia*, *Ptochodochia* & *Orphanotrophia*. Certe in una urbe *Amberpiae* duo & *quadraginta* ejusmodi loca numerantur : interea augustissimum, *Templum* *Cathedrale* *Dionysii* *capacissimum*, cum *Turri* *excelsa* *ccccxx* *pedum*, ex *candido* *Marmore*, ex qua *prospectus* in *urbem* *opulentissimam*, in *Fluvium* *navibus* *testum*, in *vicinam* *regionem* *pagis* *urbibusque* *abundantem*, *amenissimus* *pater*. Quid reliqua *Templa*, *Monasteria*, & *ejusmodi* *locas* *describam*, quae hic & in aliis *urbibus* & *pagis* *magno* *numero* *conspiciuntur*? Quid *Ducum* *Comitumque* & *Illustrum* *Procerum* *sumtuosa* *Palatia*? Quid reliqua *tum* *publica* *tum* *privata* *Edificia*? ea si commemorare *pergam* *tempus* *me* *citius* & *locus* *quam* *materia* *deficiat*. Quare de his *silero* *melius* *quam* *parum* *dicere*. *Status* *harum* *Ditionum* *Politicus*, ut de eo etiam non nihil dicamus *tam* *generatim* *quam* *speciatim* *ferere* *triplex* *est* : *Primus* *est* *Ecclesiasticus*, in quo praecipui sunt *Abbatas*. *Secundus* *Nobilitatis*, ut sunt *Duces*, *Comites*, *Maregravii*, *Principes*, *Barones* & *magni* *Domini*. *Tertius* *Civitatum*, quem *primariae* *cujusque* *Ditionis* *Civitates* *representant*. *Status* a *Principe* *convocantur*, quoties de *rebus* *ad* *Principem*, *aut* *ad* *Principatum*, *aut* *ad* *conservationem* & *utilitatem* *ditionum* *pertinentibus* *deliberandum* *est*. *Status* *vero* *Ecclesiasticus* *ita* *se* *habet* : *Quatuor* *sunt*

Opera publica.

Ratio gubernandi.

...s, Pagi, Abbe
 ...stiores cum re
 ...nt. Severina
 ...ventria pagoi
 ...qua nascitur
 ...ad quam Tur
 ...Vrbem initiu
 ...osam usque fe
 ...sa, Castello M
 ...triquissima Silv
 ...c prope Hipra
 ...plectitur. Poae
 ...cit, & ob roma
 ...rator cum Gall
 ...a, in ventum He
 ...i ex quatuor P
 ...quarum singu
 ...Silvis. Ad Ope
 ...nera Cenobia
 ...in una urbe An
 ...Cathedrale D. N
 ...spectus in urbe
 ...indantem, am
 ...& in aliis orbib
 ...m sumtuosa Pa
 ...s me citius & l
 ...in Dictionum P
 ...Primus est Eccl
 ...cgravi, Princip
 ...representant.
 ...conservatione
 ...habet: Quatu
 ...sunt

Schola.

*Bibliotheca.
Mores.*

sunt in hac Inferiore Germania Episcopatus *Cameracensis*, *Tornacensis*, *Asrebatensis*: hi tres sub sunt Archiepiscopo Rhemenfi, & *Utrajellinus*, qui Archiepiscopo Colonienti subest. Ad Academias pergo quas hic quatuor *Lovanensem*, & *Duacensem*, *Lugdunensem* & *Franckeranum* numero. *Lovanensis* frequentia Collegiorum, Studiosorum, Doctorum celeberrima. Collegia potissima sunt *Lilium*, *Castrense*, *Porci* & *Falconis*, quibus Philosophia traditur. Est & trilingue *Bustidianum*, in quo *Græca*, *Latina*, *Hebraica* docentur. Univeritas illa migratione Nobilium Brabantinorum primum constituta est ornataque privilegiis a Ioanne I v Brabantia Duce, anno M ccccxxvi Pontifice Martino v. Reliquæ nostra memoria erectæ sunt. Ex his tanquam ex Equo Trojanis innumeri Viri docti prodierunt, & quotidie prodeunt. Viros enim doctos, & omnium facultatum & scientiarum peritissimos Belgium habet: & ut olim, sic & hodie celeberrimos producit. Quos omnes unum ductu enumerare, nimis longum foret. Bibliothecæ hic, variis locis variæ, optimis rarissimisque refertæ. Inter quas Lugdunensis non postremi loci. Incolæ sunt formosi, quieti, parum cholericæ, parum ambitiosi, parum superbi: non admodum Veneri dediti, civiles, aperti, comes, blandi, ad omnia prompti, falsi & interdum dicaces: laboriosi, industrii, fideles, grati in bene meritos, artium omnium scientiarumque capaces, libertatis & privilegiorum avitorum præfractæ etiam ad mortem usque studiosi. Id etiam in genere dici potest: vere & cum laude, Belgas esse frugi, & arrentos æconomos, patresque familiâs: qui formicæ exemplum sequenti condunt sub hyemem, quæ illius anni partis injuria negatura videtur, coëmptis piscibus carnibusque, quæ muria domant, vel fumo durant. Vix etenim est honestior ulla domus, quæ pro ratione capitum familiæ (quæque est vel numerosa vel exigua) non maâet in Autumno Bovem integrum, aut dimidiatum saltem, præter Porcum, quorum carnes bonam anni partem esui futuras, dum ver sinum plenum effundat, ita ut disci condiant. Complures tamen plus æquo avari; Aurique avidi sunt. Mulieres formosæ, gestu decenti, & modestæ. Solent enim more regionis a prima ætate familiariter cum quovis conversari: ideoque & in agendo loquendo aut alia re promptissimæ: nec vero libertas hæc seu licentia honestatem ipsarum minuit. Ntantummodo peragrant solæ civitatem, sed etiam exiguo comitatu in vicina Opida commeant, sine ulla levissima criminis suspicione. Sunt admodum continentæ, & ad quidvis agendum adpositæ. Nec solum rei familiaris studiosissimæ sunt (de qua viri parum solliciti sunt) sed etiam mercatorum: exercent: in negotiis reliquis ad Viros spectantibus os & manus adhibere solent: idque tanta dexteritate & diligentiâ, ut multis ejus provinciæ locis, velut in Hollandia & Zelandia, Viri rem omnem eis committant. Atque hac vivendi ratione Mulierum dominandi aviditati adjuncta, ipsæ plerumque nimis imperiosæ, imo modestæ & superbæ redduntur. Moris est tam apud Principes, quam inferioris sortis homines, ut etiam apud nationes reliquas Cisalpinas primogenitis parentum, licet adhuc viventium, & ætate viginti annorum indere minima. Et Nobiles, cujuscunque sint qualitatis aut sortis, Dynastarum more, plus semper Filia nati tribuent, quam reliquis minoribus, licet patrem omnes dotem habeant: ita ut reliquas alicui sæpe despondeant, cui illam denegarent, ipsam meliori conditioni aut marito reservantes. Atque hoc nomine laudantur quod facile (ut & eos tempore Julii Cæsaris, & ante, secisse comperio) cum exteris matrimonia contrahant.

occasio postulet nec patriæ soli adstringuntur. Quæ sane res utilisima & commodissima est: hæ enim
 & ipsis & Reipub. non parum conducunt. Indecens autem est, imo absurdum videtur, Adole-
 centes vetulas, Senes contra puellas ducere: item ignobilem nobili, Herum ancillæ, Dominam famulo ma-
 trimonio jungi. Inprimis vero Belgæ dediti sunt artibus Mechanicis, non fordidis quidem & servilibus, sed
 nobilioribus: panni contexendi, lanificia & telas tractandi, aulae tapetiæque conficiendi: quæ non tantum
 propriis regionis usibus inserviant: sed etiam ulterius in Galliam, Hispaniam, Germaniam, reliquamque Eu-
 ropam, atque adeo in Asiam & Africam deportentur. In Picturis nulla æque natio excellit: nulla in Musicis:
 nulla in variarum linguarum cognitione acquirenda. Oleo colores miscere primus docuit *Joannes Fickius*
 Belgæ. Vix est quisquam in Flandria, Brabantia, Zelandia, qui non & vernacula, hoc est Germaniæ Inferio-
 ris lingua loqui possit, & Gallica: Nautæ, Mercatores, & Viri litterati, etiam Italicam, Hispanicam, Lati-
 nam, Græcam plerique norunt: sunt etiam qui Hebraicam, Chaldaicam, Arabicam. Rei etiam navalis Bel-
 gæ peritissimi sunt. Ad victum venio: Vitis est apud Belgas Tritici, Secalis, Avenæ, Farris & Hordei. Legumina,
 præter Fabas & Pisæ, non sunt magni momenti: Vicæ quoque parum habent, Parisi & Milii nihil. Venti-
 ca vehementiores eâ sternunt & deturbant. Sobrie ac frugaliter vulgus familiam educare solet. Potus
 est Cervisia, quæ conficitur decoquiturque ex ea quam *Maltam* vocamus: inde adicitur postea tri-
 ticum far moia fractum, cum lupo salisario. Atque hic potus bonus & sanus iis est, qui se ei aduefacere
 solent. Multum quoque bibunt lactis. Opulentiores Vino utuntur. Pane vulgo vescuntur secalitio. Solent
 etiam veluti festis præcipuis, inprimis nomine ipsorum Indigetatis, item Bacchanalibus, convivia instruc-
 te, parentes, consanguineos, & amicos invitare, & cum eis pollucibiliter commensari: natura enim amant
 ebrietationes, epulas & convivia: Potentiores ab splendide & magnifice epulantur, sequæ vere magnani-
 mos ostendunt. Nitidas & absterfas conservant domos, ab omni supellectile, & quidem commodissima, in-
 struunt, ita ut merito in iis nihil desiderari possit. Et certe pulchrum & gratum habet aspectum ista bene
 ornata, munda & copiosa supellex: quia re fortassis. (imo sine dubio) omnes totius Mundi nationes faci-
 lius præferant. Hoc autem habent Belgæ vitii, ut potu se nimio ingurgitent, quo maxime delectantur: ita ut
 nec interdum nec noctu bibendi finem facientes, præter incommoda reliqua, maximo corpus & inge-
 nium adficiant incommodo: idque sine dubio illis immaturæ sæpe mortis adfert causam, juxta illud Prop.
Vino forma perit, Vino corruptum ætas. Et ipsi id quoque norunt, fatentur, & seipfos reprehendunt: sed
 quid agas? vincit mala consuetudo. Quamvis aliquo modo possint excusari. Cum enim humidus & melan-
 cholicus fere semper sit aër: nulla forte re alia melancholiæ illi odiosæ, & sanitati infestissimæ mederi pos-
 set: quod Horatius indicasse videtur, iniquens: *Vino pellite curas.* Illud tamen Terentii nobile quoque di-
 ctum servare: *Ne quid nimis.* Quod quidem ab omnibus, honestioris exultationis & conditionis viris fic-
 tiam cepit. Incolæ scito commodoq; sūt velticu, & pulcre formato. Magna deniq; & copiosam exercent Mer-
 curiam, cujus quæcunq; etiã ea sit, pertilsimi sunt. Atq; ipsa Belgica, maxima parte, Mercatura & Artibus nititur.

Opificia.

Vitis.

Vestitus.

Mercimonia.

Flandria.

*Regio.
Unde dicta.*

Flandriæ nomen quamvis non magnæ antiquitatis nulla tamen ejus certa ratio reddi potest. Sunt, qui ab urbe ejus nominis appellationem deducant, sita ubi nunc Ardenburgum; sunt qui a Flandberto lio Blefindæ, quæ Soror fuit Clodionis, Regis Galliarum: Vixit autem Flandbertus Anno Christi c c c xlv. Sunt qui a Lyderici primi Comitis sponsa *Flandrina* nomen regioni datum arbitrantur. Sunt qui a flatu & fluctibus, quorum magna ob vicini Oceani impetum vis huic terræ incumbit. Adeo ut etiam anno m c c c x l in agrorum censu venditioneque caveretur, ut si intra annos x Mare in ea loca exaltaret, census irritusque esset contractus. Ego rem in medio relinquo. Ejus hodierni limites sunt, ad Austrum Ardenburgum cum Hannonia, & parte Picardiæ. Ad Ortum Hannonia & Brabantia, ad Septentrionem Oceanus, cum Honta sive Ostio Scaldis, quod Flandriam a Zelandia diffinit: ad Occasum Oceanus Britannicus sive mare Germanicum. Longitudo patet itinere tridui, a Scaldi scilicet contra Antverpiam, usque ad Novum Fossatum mill. pass. xxx. Latitudo est mill. pass. xx. Aer Regionis totius est temperatissimus: Ager fertilis, potissimum qua Oceano & Galliarum est vicinus. Pascua læra, cujus rei argumentum est, quod pulli equini vicinis regionibus in Flandriam quotannis delati ab Equisonibus, soleant pabuli bonitate, Aeris suavitate, strigosis & macilentis reddi generosiores. Alit item varia Animalia domestica, saporis delicati & exquisiti nec non Ferarum copiam pene incredibilem. Nec desunt Aves cum aliæ: tum Phasiani, Perdices, Pavones, Ardeæ, Ciconiæ. Regionis Incolæ ita olim bello addicti fuerunt, ut quieti pacative vitam quam viverent: Syriam etiam, Terramque Sanctam, ac Hierosolimam, eorum arma pervaderent. Vires in Flandriam toto ac fossa cinctæ sunt xxx. *Gandavum, Bruga, Ypra, Insula, Duacum, Tornacum, Cottracum, Alden-*

Situs.

*Aeris temperies.
Soli fertilitas.
Animalium victas.*

Urbium nomina.

da, Alostum, Hulsta, Tencramunda, Bisfletum, Neoportum, Slusa, Dunkercka, Gravelinga, Burburgum, chianum, Lanoyum, Axella & Ostenda. Præter has sunt etiam Municipia parentia quæ urbibus neque nobilitate, neque privilegiorum dignitate, neque structuræ magnificentia, neque frequentia municipum dunt: *Bella, Poperinga, Hondiscota, Ecloa, Gistella, Middelburgum,* & alii viginti. Pagin universum CLIV: ut non immerito triviali proverbio dicitur, Fiandriam omnes totius Christiani Orbis Comitatus perare, & Hispani quum in hanc Provinciam cum Philippo Rege venirent, judicaverint totam Flandriam continuam urbem esse. Hodie universa intres partes dividitur, Teutonicam, Gallicam & Imperialem. Pannonia urbs est *Gandavum*, conditum vulgi opinione, tum Historicorum omnium recentiorum consensu (nam veteres de eo silent) tum Petrarchæ aliorumque judicio, a C. Julio Cæsare, quum in Morinis ageret. Eius vero Gordunorum meminit C. Cæsar lib. v. Com. de Bello Gallico. Poëta a Wandalis dicta est *Wendala* litteræ primæ mutatione *Ganda*: ut Walli, Galli: hinc *Gandavum*: vernacule dicitur *Gend*, Italis *Gand*, Gallis *Gand*. Situm est quarto a mari lapide, quatuor fluminibus amœnissime irrigatur. Scaldus cum Hannonia, *Lisum* ex Artelia, *Livium* ex portu Slusano, *Moerum* ex quatuor Officiis quas *Ambacum* vocant, & *Wendala*

Præterea Alveum habet manufactum magnorum etiam navigiorum patientem, per quem præter prædicta flumina quantam omnium rerum ab omni Orbis parte accipiat copiam, incredibile dictum est. Ex his enim in Mare patet via per alveum sive Aquæductum, qui se ad Olfundum vulgo *r'Sas*, in Oceanum exonerat catarractis ad hanc rem stupendo artificio extructis. Decem miliaribus distat Antverpia, totidem Brusellæ Mechlinia, Middelburgo. Ambitus intra muros est 45640 pedum Romanorum: hoc est Italicorum milliarium septem. Insulas habet xxv. Pontes majores, xcii. Molas aquarias xv. Trufatiles infinitas: centum quæ vento aguntur. Ecclesias in universum lv. Abbatias v. Cives hujus civitatis frequentia, nobilitate opibus, animis sunt eximii. Hæc Carolus v Imperatorem Orbi dedit. Hæc litteris Judocum Badium, Johannem Cornarium, Levinum Brechtum, & alterum Levinum Torrentium, Balduinum Ronseum, Utenbovium, aliosque protulit. Opificiorum genera in hac urbe lxx. Textorum præterea ordines xxvii instructi primum a Comite Balduino, filio Arnaldi Magni, Anno 1000. lxxv. *Bruga* (*Brugge*) vel a pontium frequentia nomen habent, vel a ponte *Brugstock* juxta Oldenburgum & Ardenburgum, è quarum urbium ruinis ante annos 1000. prima arx Brugensis extructa est; sita est tertio milliari a Mari loco plano. Ambitus intra muros est 26000 pedum Romanorum, hoc est Italicorum mill. quatuor cum dimidio. Vrbs est non Flandriæ tantum, sed etiam totius Belgicæ amoenissima: templa habet lxx, quorum præcipuum & augustissimum est S. Donatiani, olim sacrum B. Virgini, extructum a Liderico primo Flandriæ Comite, anno 1033. xxxi. Opibus in tantum floruit, ut Ioanna uxor Philippi Pulcri quum huc venisset Anno 1500. vidisset que virginum & matronarum ornatum, stupore primum, postea muliebris æmulationis œstro percita, conque sita sit, non se solam reginam esse. Opificiorum genera exercentur lxxix. Et in hac rerum copia neque flumen habet, neque Portum neque fontem. Fossâ est humana ducta industria, ipsi *Reye* vocant, quæ per tantam urbem divisâ, ad Slusam sese exonerat in Oceanum. Et quia hæc majoribus navigiis nondum sufficiebat, aliam in longe majorem altitudinem perduxerunt, oppositisque Catarractis a Mari discluserunt. Summa & hujus urbis Cives bello, imperio, literis celebrati. Tanta etiam olim hujus urbis in mercaturis potentia fuit, ut cuius quavis alia totius Europæ urbe conferri posset. Brugeses primi Cæsiterides (Hispanis *Agores*) Insulas in Oceano invenerunt, quæ propterea *Flandrica* vulgo dicuntur: iidem Bursam primi Mercurii sacram habuerunt, a qua postea Antverpiæ, Rhotomagi, Londini, & in aliis urbibus mutatis rerum vicibus loca mercatorum conventui destinata nomen traxerunt. *Ypra* a rivulo *Ypra* præterlabente dicta, vulgo *Yperen*, anno cmlx condita est. Hujus urbis fundus dicitur esse plumbeus, idque propter magnam plumborum tuborum vim, quibus aqua varie per Civitatem universam distribuitur. Atque hæc quidem sunt Urbes primariæ. Portus sequuntur: *Slusa* a Catarracta nomen habet, quæ Flandris vocatur *Sluys*, urbs est maritima: Portum habet capacissimum, quo quingentæ naves commodissime recipi possunt. Ex adverso est Insula *Cadfan*, Georgii Caslandri patria. *Ostenda* ad Oceanum sita, obsidione Archiducis Alberti gravissimam, quam ad annos tres & aliquot menses fortissime sustinuit, ac innumeris pæne utrinque cæsis, nobilibus. Neopontium

(Neopontium)

FLANDRIA.

(Nieuport) tertio ab Oostenda milliari, urbs est maritima, patria *Jodoci Clichhovei*, cui proxima est Abbatia *S. Bernhadi*, in qua Bibliotheca olim totius Belgii instructissima & celeberrima. *Dunkerke* exstructa anno **MLXVI** a Balduino Arnoldi F. Flandriæ Comite, Portum habet brevem admodum & Mari vicino infestum. Urbis iurisdictioni pertinet ad Regem Navarræ. Reliquas urbes Flandriæ Teutonice prætereo. In Flandria vero Gallica est *Insula* a veteri positione ita dicta, erat enim stagnis & paludibus cincta: urbs frequentia civium, opibus, legibus ornatissima, & quidem post Antverpiam & Amstelodamum potentissima. *Duacum* (*Duay*) ad Scarpain fl. ubi olim *Casuaces*, patria est *Roberti Gagui*. Academiam habet paucis abhinc annis a Philippo II Hispaniarum Rege ibi constitutam. *Orchianum* (*Orchies*) etiam in hoc tractu est, & *Lamoyum* celebre dominis & cive *Francisco Raphaelengio*: præterea *Espinoyum*, *Armentiers* & *Tornacum*, *Tournoy*. In Imperiali Flandria est *Alostum*, Civitas ampla & munita ad Teneram fl. Comitatus titulo insignis. Reges sub se habet **CLXX**. Principatus **II**, Steenhufensem & Gaverensem, Baronatus complures: Territorium etiam *Walsæ*, cujus quatuor sunt opida: *Fulsta*, *Axela*, *Bochoute* & *Affenede*. *Rupelmonda* ad Rupelam fl. arx est, hoc loco minime omitterenda, vel propter *Gerardi* nostri *Mercatoris* Illustrissimi Mathematici & Cosinographi, ac nostri seculi *Ptolemæi*, memoriam. Flumina sunt *Scaldis*, *Lisa*, *Tenera*, *Livia*, *Ypra*, *Ai*, *Scarpa*, *Rupela* & alia: Montes perpauci: sed Silvæ plurimæ eæque valde utiles, inter quas *Niepenis* & *Noa-*
ensis principes. Status vero Politicus Flandriæ, tribus constat Membris: Primum Membrum, *Prelati* *Episcopales*, qui sunt, *Ordinis S. Benedicti Abbates VII*: *S. Peter* & *S. Baefs* Gandavi, *S. Winnoek* in Bergen, *S. An-*
dræ, *S. Peter Aldenardæ*, *Ename*, *Marchienne*. *Ordinis S. Bernardi Abbates V*: *ten Dunen*, *Boudeloo*, *Doest*, *Lammerèz*, *Marchienne*: & *Prioratus* in *Waerschot*. *Ordinis Præmonstratensis Abbates III*: *S. Nicolaes* in *Vuerne*, *Drongene*, *S. Cornelis* in *Nienove*. *Canonicorum Regularium Abbates VI*: *Eechoute*, *Soetendale*, *Warnestor*, *Sinne-*
ke, *Cysoing*, *Falenpijn*. Eiusdem Ordinis *VI* *Præpositurae S. Mariæ* in *Iperen*, *Wormeseele*, *Watene*, *Loo*, *Eversum*, *Wendale*. Secundum membrum, *Nobilitas*, in qua *Viccomitatus V*: *Gend*, *Iperen*, *Vuerne*, *Bergen*, *Haerlebeke*. *Principatus III*: *Steenhuse*, *Gavere*, *Espinoy*. *Barones IV*, **II** in Comitatu, *Cysoing* & *Heyne*: **II** in Dominio, *Pa-*
le in *Oudenarde* & *Boelare*. *Tribuni militares*, *Banderheer*, in Comitatu Teutonico *Dominus de Nevele*, *de Dix-*
ende, *D. de Beveren*, *de Praet* prope *Brugas*: *Haeskercke*, *Watene*, *Heverghem*, *Wæstine*, *Cuelcten*, *Ingelmunster*, *Wæ-*
kerke, *Gruithuse*, *Male*, *Maldegem*, *Ooftcamp*, *Winendale*, *Colfcamp*, *Ghistele*, *Sevecote*, *Rousselare*, *Wæstene*, *Hondscote*, *W-*
ijel, *Novorie*, *Haevesterck*, *Halewijn*. In Comitatu Gallicano, *Castellanus de Lille*, *D. de Waurin*, *D. de Comene*. In Dominio Flandriæ *D. de Rode*, *D. de Gavere*, *Sotteghem*, *Gonsero*, *Scorisse*, *Poitz*, *Liekercke*, *Lumbeke*, *Roslar* in *Wæ-*
terbecke, *Wedergræet* in *Neyghem*, *Steenhuse*. Tertium membrum sunt præcipuæ Civitates. In Flandria Teutonica **IV** præcipuæ Civitates hoc membrum representant, *Gandavum*, cujus sortem sequuntur, in Co-
 mitatu *Burgavivatus Gandensis* & *Castellaniæ Cortracensis* ac *Oudenarde* & *Bieruliet*. In Dominio quadam sunt feuda Imperii, ut **IV** *Ambachten*, *dat Landt van Wæst*, & *Graefschap van Aelst*, ac alia libera dominia, ut *Born-*
hem, *Denderwoude*, *Geerdberg*. *Brugæ*, cujus sortem sequuntur in Censu & Armis, quæ sunt post **IV** officii.

Flaminia,
Monte,
Silva,
Religioverna,
de.

(Nieuport)

BRABANTIA.

318

usque ad Nieupoort, totus videlicet *Franconatus* (*l'Vrie*) Opida ejus clausa & non clausa. *Tpra.*, ad quam referuntur in Censu & Armis, *Tperen-Ambacht*, *Billen-Ambacht* & *Cassel-Ambacht*: *Franconatus* *Campestris* (*Haplatte Vrie*) cujus sortem sequuntur in Censu & Armis *Viern-Ambacht*, *Bergen-Ambacht* & *Broucborg-Ambacht*. In Gallicana IIII civitates principales *Lille* (*Ryffel*) *Douay*, *Orchies*. *Tornacense* *Dominium* & *Status* *Flandriæ* adnexus, per se constat tribus membris: *Ecclesiastico*, *Nobilitate* & *v* *Supremis* *Iustitiis*. Vnum verò habet *Flandria* *Episcopum* *Tornacensem*, *Archiepiscopo* *Remensi* subiectum, in *v* tamen *Dioeceses* *Episcopales* divisa est. *Trajectensi* sub sunt *ix* officia, *Hulst*, *Axele*, *Affenede*, *Bochouse*, *Tornacensi* sub sunt, *Gandacum*, *Contracum*, *Aldenarde*, cum illarum *Castellanis*: *Waes* territorium, *Bruges*, *Franconatus* & *Insula* cum sua *Castellania*. *Atrebatenfis* comprehendit *Duacum* & *Orchianum*. *Cameracensi* subest *Dominium* *Flandriæ* ultra *Scaldis* versus *Meridiem*. *Tarvanensis* habet *Castellania*s *Tpram*, *Cassel*, *Vuerne*, *Bergen*, *Broucborg*, *Belle*. In *Flandria* *Teutonica* sunt *xiv* principales *Curie* *Comiti* *feudales*, *Viesburg* *Gandavi*, *Burgus* *Brugis*, *Sala* *Tpre*, *Castellus* *Contraci*, *Curia* in *Harlebeke*, in *Tielt*, *Domus* in *Deinse*, *Curia* in *Pereghem* dicta *Beau-lieu*, & *Domus* *Deinse* subiecta, *Tribunal* *Aldenarde*, *Burgus* in *Vuerne*, *Curia* in *Bergen*, in *Broucborg*, in *Cassel* & in *Belle*. In *Flandria* *Gallicana* sunt *ix* *Curie* *Comiti* *feudales*, *Sala* in *Lille*, *Castellus* in *Douay*, *Curia* in *Orchies*. In *Flandriæ* *Dominio* sunt *xv* *Curie* *Comiti* *feudales*, *Tribunal* in *Aelst*, *Domus* in *Dendermonde*, *Prætorium* *Wafia* apud *S. Nicolaum*, & *Castellum* *Beveren*. Ex omnibus *Curis* & *Iurisdictionibus* dictis appellatur ad *Consilium* *Principis* *provinciale*, quod est *Gandavi*, inde ad *Parlamentum* quod est *Mechliniæ*. Sed de his satis: ad *Brabantiam* transeo.

DUCATUS BRABANTIAE.

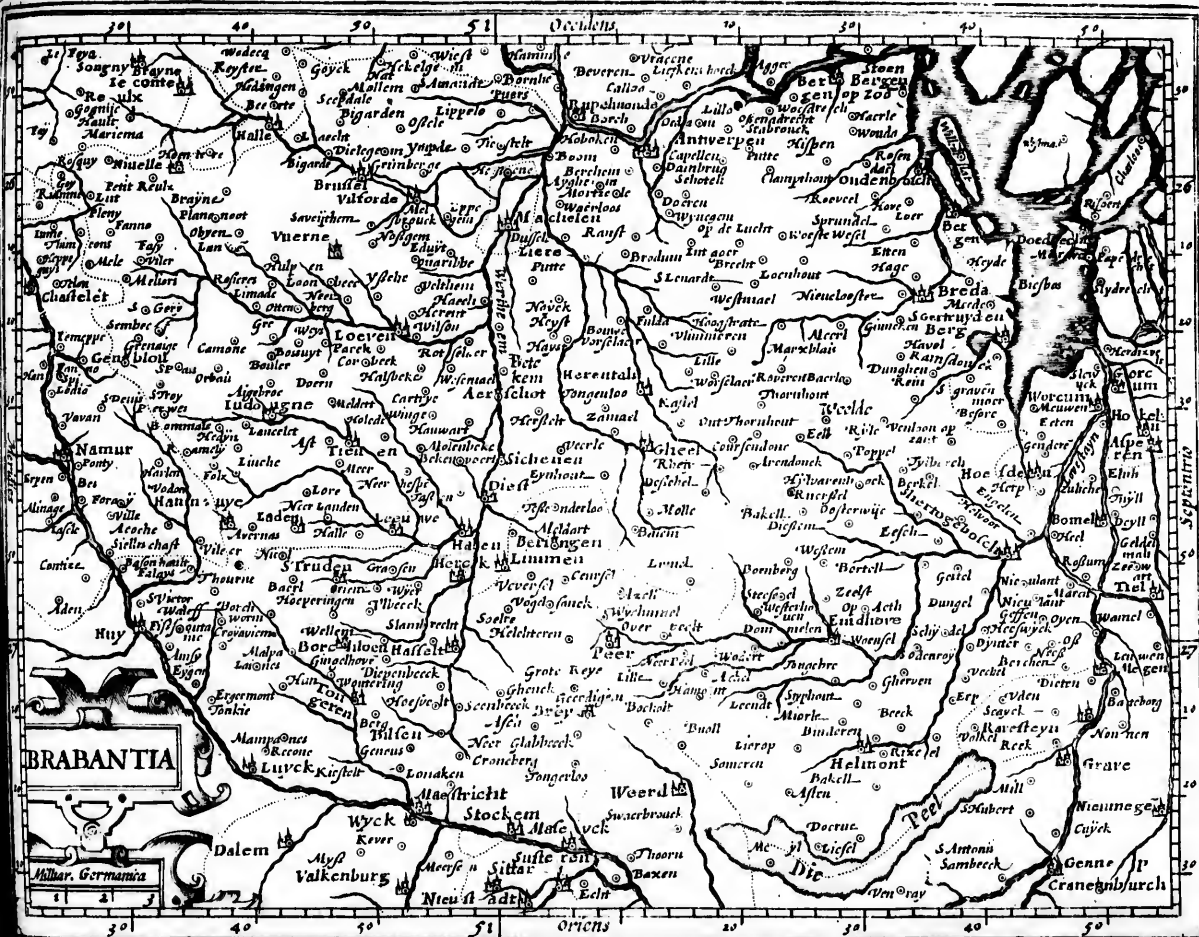
Regio.
Unde dicta.

Brabantia maxima parte *Aduaticorum*, *Ambivaritorum* & *Tungrorum* regionem complectitur: ceteram quoniam tempore *Regio* hæc *Brabantia* nomen nata sit, plane incertum est: aliis a *Brenno* *Gallo* ducentibus, aliis ab urbe quadam ejusdem nominis, cujus neque in terris neque in historiis vestigium: aliis a *Bravuspandio* *Opido* *Bellovacorum*, cujus meminit *Cæsar* *lib. 2.* Alii novum *Ducem* committuntur *Salvium* *Brabonem* *Arcadem*, qui cum *Cæsare* in *Belgiam* profectus est, cujus uxor *Suana* *Cæsaris* *Nepotis*. Sunt etiam qui a *Gotefrido* *Barbato* *Comite* *Lovaniensi* *Barbantiam* postea *Brabantiam* dictam suspicantur: Nomen sane nuperum est: quod ut certo constat, ita origo ejus non constat. *Longitudo* *Brabantia* a *Grubloirs* ad *D. Gertrudis* usq; *sacrum* *Montem* est *milliarium* *circiter* *xxi* *1.* *Latitudo* ab *Helmonrio* *Bergas* usq; *xx.* *Ambitus* *Lxxx.* Habet a *Septentrione* *Mosam* *fluvium* quo *Geldria* & *Hollandia* separantur. A *Meridie* *Hannoniæ*, *Comitatus* *Namurci* & *Episcopatus* *Leodiensem*, qui etiam ad *Ortum* *fines* *ejus* *tangit*. Ab *Occidente* est *Scaldis* cum *Comitatu* *Alostensi*. *Regio* gaudet *Aëre* *salubri*, *plantiæ* *fertili*, *Frugum* *inprimis* *feracissima*, tamen si *Campania* *sive* *Campiña* *de* *Kempen*, ob *arenas* *sit* *sterilior*. Quæ tamen *pars* *non* *omnino* *fructuosa* *existit*. *Urbes* *hujus* *Ducatus* *sunt* *xxv* *1.* *Lovanium* (*Laven*) *antiquissima* *est*, & *prima* *Grudiorum* *des*, in qua *Dux* *publico* *Sacramento* *se* *obstringit*. *Comitatus* *quondam* *titulo* *insignita*. *Urbs* *est* *amœna* *pro* *latis* *aliquoties* *pomœriis* *extensa*; *ejus* *ambitus* *intra* *muros* *est* *quatuor* *mill. pass.* *Fluvio* *irrigatur* *De*

Situs.

Aëris *temperies.*
Soli *fertilitas.*

ora, ad quam re
 Campestris (H
 Brouborg-Am
 minium & Statu
 is. Vnum ver
 ces Episcopales
 unt, Gandavum
 insula cum sua
 andria ultra Sc
 ckborg, Belle. I
 Brugis, Sala Tr
 & Domui Dem
 in Flandria Gall
 trix Dominio su
 Nicolaum, & C
 provinciale, qu
 eo.

plectitur: ceteru
 Brenno Gallo de
 toriis vestigium
 Ducom commin
 Suana Casaris N
 m dictam suspic
 Brabantia a Ge
 ontio Bergas uo
 antur. A Merid
 s tangit. Ab Oce
 aris non omnino
 ma Grudiorum
 bs est amonia p
 vio irrigatur De
 Brus

Bruxella (*Brussel*) urbs splendida est & magnifica, duplici auro munita, sita solo fertili, rerumque omnium abundanti. Mirum, tam numerosæ Civitati, advenis quam plurimis, Ducis aulae, & peregrinis Principibus cum universo satellitio illic agentibus, omnia semper benigne & copiose potuisse suppeditari. *Antverpianum* vulgo *Antwerpen* vocant, Galli *Anvers*, Itali *Anversa*, Germani *Antorff*. Petrus Appianus putat eandem esse cum Ptolemæi & Cæsaris *Atuacuto*. Nomen *Antverpia* creditur esse a projecta manu. Nam Gigas quidam Drno qui hæc loca ante C. Cæsaris adventum infedit, praterentibus si dimidium suarum Mercium non solvissent, manum dexteram præscindebat, eamque in profluentem abjiciebat: argumento sunt ipsius urbis insignia, & ossa quædam immania quæ in Curia iphodieque adfervant ipsius Druonis, quem alii Antigonum vocatum dicunt. Sed hæc fabulosa. Illud vero similius, nomen datum ab Indigenis ab aggestu terræ ad Scaldim, hoc enim Belgis est *Antwerpen*: nam aggeribus oppositis flumen pariter angustius reddiderunt & profundiorum ejus alveum. Sita est ad flumen qua id profundissimum, grad. Long. xxvi min. 42. Lat. li. min. 58. Distat a mari i v. mil. pass. Mechlinia totidem; Lovanio octo; Gandavo x. Brugis xv; Bruxella i x. Londino lx: Colonia Agrippina xxi x: Francofurto lx. Ter muro cincta fuit. Primum arctiore ambitu, Anno m cc i: Postea ampliore, Anno m ccc xiv, qui annus fame, ut sequens pestilentia notabilis fuit. Denique ad Septentrionem extensa pomœria Anno m dcliii. Ambitus est extrinsecus quatuor millium pass. o d i g e n t o r u m & duodecim. Fossæ intra Urbem ex fluvio derivatæ aptæque maximis plurimisque nauibus recipiendæ sunt octo. Mercimonia omnem fere æstimationem superare solent. Guicciardinus eam inivit rationem, ut demonstratit singulis annis commercia excedere duodecim in illiones coronatorum: cujus calculus rebus Antverpianis florentibus non modo non superavit, sed ne æquavit quidem justam æstimationem. Proinde merito cecinit Iulius Scaliger:

Opida quot spectant oculo me torva sinistro

Tot nos invidia pallida tela petunt.

Lugdunum omnigenum est, operosa Lutetia, Roma

Buscoducum seu *Silva Ducis*, vernacule *s' Hertogen Bosch*, Gallis *Bolduc*, nomen habet a *Silvis*. Urbs est ampla amœna, firmiter munita, sita ad rivulum *Difam*, altero lapide a *Mosa*, duodecimo ab Antverpia. Atque hæc sunt quatuor urbes primariæ, quarum tres primæ cum *Nivella* Marchionatum constituunt sacri Imperii. *Mechlinia* a quibusdam Brabantie adnumeratur, revera tamen ab ea distincta est; urbs alias pulcherrima & nitida Archiepiscopatu insignita, & sede Ampli Consilii ad quod ultima est in Belgica provocatio. Urbes præterea in Brabantia sunt *Trajectum ad Mosam*, vulgo *Maestricht*; *Lira*, *Vikorda*, *Gemblicum* (*Gemblours*), *Ton digne*, *Hannut*, *Landen*, *Halen*, *Leeuwen*, *Sichenen*, *Horentals*, *Eindoven*, *Helmont*, *Grave*. Sunt & Municipia complura, nondum muris cincta, *Oosterryck*, *Oorschoot*, *Turnhout*, *Duffel*, *Waelen*, *Merchtem*, *Asche Vueren*, *Duisburch*, *Hulpen*, *Wavre*, *Breine*, *Gemape*, *Gheele*, *Arendonck*, *Dormal* & *Isca*. Sunt & pagi in super d cc. Referuntur etiam ad Brabantiam Dominatus *Ravestein*, Ducatus *Limburgensis*, cum Domi

Ingens res Venetum vastæ, Toloza potens.

Omnimodæ merces, artes prisicæque novæque,

Quorum insunt aliis singula, cuncta mihi.

Dalem & Valckenburg. Lacus, Stagna, & Flumina non parum adferunt commodi Brabantia. Horum
 principes *Mosa* & *Scaldis*. Sutr & alia minora. Silvis quoque abundat regio, quarum præcipua sunt
Soniensis, *Saveneterloo*, *Grootenhout*, *Grootenheist* & *Meerdal*. Opera publica tam sacra quam pro-
 priana hic sunt plurima. Inter ea Templum Lovaniense præcipuum, est Divo Petro sacrum, magnificum val-
 de & sumptuosum. Bruxellæ templa sumptu excellent, egregia & debita supellectili ornata. Edes quoque
 varias habet Antverpia plurimas, inter quas *Edes B. Virginis* amplissima. Alia hic & in aliis locis quæ pene
 numerata sunt, prætereo: atque etiam Opera prophana plurima: Palatia, Nobilium domos, Arces, Castellæ &
 alia modici. Cæterum Status Politicus Brabantia tria habet Membra: Ecclesiasticos, qui sunt Abbates, *Affli-*
emensis, *Grimbergensis*, *Tongerloo*, *Grumendalensis*, *S. Gertrudis* Lovanii, *S. Bernardi*, *Vilcer*, *Dieleghem*, *Parckenfis*
 prope Lovanium; *Vlierbekensis* prope Lovanium; Prior magnus Ordinis, *S. Augustini* in Leewe, *Gemblacensis*
 (*Gemblours*.) Nobiles qui sunt, Abbas *Gemblacensis* Comes; *Dux Arschotensis*; *Murchio Bergensis* ad *Somar-*
um. Barones, *Diestensis*, *Bredanus*, *Boxtelensis*, *Guesbeeckensis*, *Wesmael*, *Petersen*, *Perweys*, *Hooch-*
ensis nunc Comes; *Renes*. Domini, *Aschensis*, *Merchensis*, *Vuerne*, *Gheel*, *Lummen*, *Thurnout*, *Ooster-*
ick, *S. Oedenroy*, *Walem*, *Duffel*. Civitates 1 v principales, *Lovanium*, *Bruxella*, *Antverpia*, *Buscoducum*, de
 quibus supra. Statum ejus Ecclesiasticum quod attinet. Partim paret *Leodiensis* Episcopo, partim *Cameracensis*:
andensis Curiam & Magistratum Ecclesiasticum habet Lovanii; *Cameracensis*, *Bruxellæ*. Academiam habet *Lo-*
 vanium celeberrimam: de qua in generali Belgii descriptione uberius. Brabantii hilares, festivi, in scenis
 comicisque moribus immodici, teste *Lematio*. Præter Brabantiam continentur hac Tabula *Ducatus Juliacen-*
sis & *Clivensis*. Horum ergo Statum Politicum ex Mercatore adjiciamus. Status Politicus *Juliacensis* constat si-
 militer 11 i Membris quæ sunt Ecclesiastici, videlicet Abbates, & Collegia Canonicorum ac Monasteriorum:
obilitas: Civitates. Præfecturæ ditionis 24, *Caster*, *Brugge*, *Born*, *Boisseler*, *Eufskirchen*, *Munsteriffel*, *Monion*,
bach, *Millen*, *Rangemoyd*, *Norvenich*, *Nuena* Comitatus *Juliacum*, *Nidekyn*. *Clivensis* similiter tres Ordines
 continet, Ecclesiasticum, Nobilitatem & Civitates. Sætropa autem sive Præfectus Provincialis Clivæ has sub-
 jacet Civitates 8: *Clivum* Metropolim, *Calcariam*, *Sonsbecke* ubi residet, *Santen*, *Burick*, *Udem*, *Griet*, *Griethusen*.
 Præfecturæ vero hic sunt 14, *Cranenburg*, *Duffel*, *Gemep*, *Goch*, *Orsoy*, *Huessen*, juxta *Arnhem*, *Lymers*, *Emmerick*,
Aspel, *Ringenburg*, *Bisselick*; *Dinslaken* Præfectura, in qua sunt 1 v Civitates, *Dinslaken*, *Wesel*, *Duisburg*,
Armbcke, *Holte*. *Dominium Ravesteyn* adnexum est Curia Clivicæ.

S f

HOLLANDIÆ

Lacu.
Flumina.
Silva.
Opera publica.

Schola.

Mora.

Hollandiæ Comitatus.

322

*Regio.
Unde dicta.*

HOLLANDIÆ nomen a Silvarum Saltuumque frequentia deducunt, lignum enim Silvam promiscue *Holt* & *Hout* vocamus, ut *Hollan* sonet regionem silvestrem: omnia enim arboribus olim inhorruisse refertaq; prædicant, toto quaqua patet Hollandiæ tractu. Alii a cavitare dicunt, quasi *Hol-lands*. Est enim universa regio palustris ac pedum pulsu vacillans. Alii a *Hollandiam* quasi *Hoylandiam* nominatam arbitrantur. At eruditissimus Junius aliam sententiam indicit Hollandiam Gothicæ Danicæve gentis coloniam esse, ut & Zelandiam, Danosque & Normannos deleritis Codano sinu Insulis Olandiæ Zelandiæque in hæc loca migrasse, & a sua patria Hollandiam Zelandiamque cognominasse, plane, ut de Heleno Priamide refert Maro, qui in Epiro Opidulum Troiam cum arce Pergamo exstruxit, addita & imagine Scææ portæ & rivulo Xanthi Troiani amnis nomine: & ut in Indiis novam Hispaniam, novam Franciam Europæi effecerunt. Eam a plaga mundi Occidua Britannicum mare, a Septentrione Cimbricum ambit & littora pulsât, ab Ortu Solis fretum amplum Frisiam procul aperit, ad Euronotum Trans-Isalana & Velavia, ad Aultrum Trajectina ditio obtenduntur. Ambitus ejus ad 1 x miliaria extenditur, Latitudo perexigua est, quandoquidem è meditullio ejus creditur viatori patere aditus ad extremos ipsius fines in latum trium horarum spatio: vel etiam hinc ad Oceanum, illinc ad maris sinum, est, ubi Latitudo non æquat milliare. Habet regio ista agros frugiferos, ac luxurioso & opimo Frumento supra modum scatentes, sed qui tantillo in spatio & in regione, qua vix populosiorum invenias ad suppeditandam tantæ multitudinis alimoniam sint impares. Sed pascuorum ubertas summa est: qua Bœum alit armenta infinita: Vacas quoque corporum vastitate, lactis copia, eximias. Constat sane, aliquibus Hollandiæ partibus Boves æstivis diebus, quatuor & quadraginta lactis heminas in mulctralia singulas refundere. Ioannes etiam Benning Consiliarius Curæ Hollandicæ referente Guicciardino, certa observatione & minime fallente calculo ostendit tantum Assendelphi, & quatuor vicinis pagis Lactis uno anno è vaccis colligi, quantum è Germania superiore Rhenensis Vini devehatur Durdrechtum. Ex hac lactis optimi copia, Butyrum conficiunt, non barbararum modo gentium, ut Plinius vult, sed Regum etiam & Principum cibum laudatissimū. Conficiunt etiam Casei Parmensibus aut Placentinis nihilo inferiores. Primæ tribuuntur Tefalico & Gravesandico; Secundæ Edamensi, quem imprimis vetustas commendat. Equos etiam generosos profert. In collibus arenariis Cuniculos innumeram multitudinem habet. Cervorum etiam, Danarum & Leporum frequentiam, inque Hagienfium more Capreolorum greges, Avium quoque capturâ quæstuosam, imprimis Anatum, Anserum, & autumnalibus mensibus Scolopacum, quas Plinius rusticulas, Martialis rusticas perdices, nostri *Sneppas* vocant. Habet & ceterum fossitiū qui ex intimis haultus terræ penetralibus, ipsisque adeo ex aquis educus, ventoque & sole exsiccatus, ad focos adhibetur. Hollandia olim suos reges habuit, quorum meminit Suetonius in Caligula cap. 4.

Situs.

Soli fertiliss.

Animalium varietas.

Imperium majorem.

lignum enim
 omnia enim arb
 a cavitate dicta
 ms. Alia fac
 tentiam indic
 annos deleris
 in Zelandiamq
 cum arce Perg
 in Indiis nova
 icum mare, a S
 laperit, ad Eur
 x milliaria e
 us ad extremos
 est, ubi Lanit
 ato supra modu
 editandam tam
 nta infinita: Va
 ribus Boves affi
 eriam Benning
 calculo ostend
 ermania imper
 non barbaram
 unt etiam Cafe
 Secundæ Edar
 haris Cuniculo
 que Hagienfis
 et autumnalib
 r. Habet & cep
 ue & sole exfic
 Caligula cap 4
 Veru

Imperium majo-
rino.

Majorem virtus.

Urbes.

Verum anno Christi 1000CLXII a Carolo Calvo Francorum Rege in Comitatum redacta est, et que præ-
fatus est *Theodorus* à Regio stemmate ortus. Patri *Theodoro* successit *Theodorus* filius, huic *Arnoldus*, *Ar-*
noldo *Theodoricus*, atque huic alii ex ordine, quorum seriem apud Munsterum & alios habes. Bellica olim glori-
clari admodum fuerunt. Hoc enim præsidio cum fide conjuncto in fraternitatem Imperii Romani accepti sunt
Batavi. Hac Duce benevolentiam sibi apud Principes contabilerunt, & stabilem sui fiduciam plerisque
illorum Tyrannis imprefferunt. Per hanc vulgo formidabiles, invictæ virtutis opinionem acquisiverunt. Per
hanc denique vera laudis imagine conspicui esse ambierunt. Urbium nunc nobis est proponenda descriptio:
sunt autem *Durdrechi*, *Harlemum*, *Delphi*, *Lugdunum*, *Amstelodamum*, *Gouda*, *Nardenum*, *Middelburgum*,
Wesopum, *Edamum*, *Monachodamum*, *Purmerenda*, *Almeria*, *Enckhuysa*, *Horna* &c. *Durdrechi* Urbis totius Hol-
landiæ primaria est. Facies ejus oblonga exit ad modum triremis: ipsa opulenta & copiosa, imo eorum om-
nium quæ in annonæ rei que alimentariæ usum venire atque expediri possunt, locuples quoddam penu-
sus Ius habet sistendi & retrahendi ad se Merces exoticas, quæcumque secundo amne importantur, ut nimirum
eo loco stabulentur, ac conquiescant, donec venditæ sint: & inde rursus non aliis quam popularibus nau-
giis alio devehantur. Hoc privilegium a *Stabulo* vocant *Stapulam*. *Harlemum* amplitudine urbis, ædificiorum
cultu, situs amœnitate nobile est. Templum habet totius Hollandiæ pulcherrimum firmissimis innixum co-
lumnis, foro imminens. Urbem *Sparnus* interlabitur. Extructa creditur a Frisii, circiter anuum 1071. Huic
urbi inventæ typographicæ artis gloria debetur. Est & altera hujus urbis gloria, capti novo consilio *Pelagium*
quam *Damiatam* vocant, cujus rei symbolum habet: nolas binas ex ære Corinthio quæ a re *Damiata* aperi-
pellantur. *Delphi* sequuntur non Apollinis tripode, sed *Cereris* & *Bromii* munere intignes. Coquitur enim
in hac urbe *Cerevisia* post Britannicam optima. Nomen habet a fossa, quam *Batavi Delf* vocant, ducta
Mosa ad urbem usque. Anno 1100, v Non. Maii, ignis nato ex favillis incendio, lucuosam
funestam urbis faciem reddidit, absumpta deformataque pleraque urbis parte: e incendio postea pe-
rior emicuit. *Leida*, Ptol. *Lugdunum Batavorum*, urbs est sita ad medium Rheni ortum Plin. & Ptol. non
natum. Sustinuit anno 1117 gravem obsidionem, sed pulsus hostibus divina ope & aquarum stagna-
tium vi liberata est. *Amstelodamum* nobilissimum hodie totius Orbis Emporium ab Amne *Amstela* nomen ha-
bet, paucis initio piscatorum tuguriis habitatum, jurisdictionis fuit Dominorum *Amsteli*. Hanc urbem
postea *Gisela* ante annos ducentos octoginta plus minus, communiri propugnaculis, portis
turribus fecit: quibus per invidiâ vicinorum cõflagratis, muro cingi cœpit anno 1117. Ex eo perpetuo
aucta & Hollandici juris fuit. Nunc vero non Hollandiæ solum, sed omnium vicinarum regionum ad *Sarmatiam*
usque *Gothos* & *Cimbros* est apotheca. In hac urbe stabulantur non solû Itali, Hispani, Lusitani, Britanni, Scoti,
Galli, *Sarmatæ*, *Cimbri*, *Sueci*, *Norwagi*, *Livones*, *Germani*: sed etiam *Indi*, *Americani*, *Orientalis*, *Mauri*, alii
que ex omnibus pæne Orbis plagis. *Gouda* a Cimbrica voce *Gow* nomen habet, quæ & fossam & aggerem fossam
oppositum denotat: Si a ad *Iselam*, urbs copiosa & rebus omnibus affluens, ac multa *Opida*. Sunt & Municipia
quædam

eadem, inter quæ primaria est *Haga* Comitum, in quo & Sanctiori Principis Ordinumque Consilio locus est,
 fororum litibus solvendis dicatum. Quod ad Statum hujus Comitatus Politicum, eum tres Ordines con-
 stant, quorum Primus sunt Equites aurati (*Ridderheren* vocant) eorum præcipui sunt Comites *Egmond*, *Li-*
 cuius sunt Dominia, *Wassenaar*, *Valckenborch* & Vicecomitatus *Leidensis* Civitatis. Invenio & hos Comi-
 tus in Hollandia, *Maeslandt*, *Texel*, *Goylands*, *Kennemerlandt*, *Sreenberge*. Domini & Barones, *Brederode*
 us est & Dominium *Vianen*; Baronatus de *Lijsfelt*. Invenio & inter Baronatus in Chronico Hollandiæ
 merari hæc dominia, *Leck*, *Sevenbergen*, *Voorne*, *Ijselstein*, *Stryen*, *Teylingen*, *Puttem*, *Harlem*, *Leerdam*,
Weren, *Arckel*, *Altena*, *Bosserloot*. Secundus ordo est Dominorum, quorum qui nomine Statuum in Haga
 mitis comparere solent, sunt hi præcipue, *Poelgeest*, *Polanen*, *Lockhorst*, *Affendelft*, *Warmont*, *Sparwoude*,
Matnes, *Schooten*, *Noortwyck*, *Verdoes*, forte, *Does*, *Myne van Amstel*, *Spangen*, *Alckemade*, *Benthuysen*,
Wamborch, *Raaphorst*, *Sweten*, *Heemskerck*, *Ruven*, *Duyn* & *Sprangen*. Sunt præterea & hæc in Hollandia
 omnia *Hoefden*, *Oudhoefden*, *Papendrecht*, *Wingarden*, *Ghissenborch*, *Amejde*, *Woerden*, *Waterlands*, *Schagen*,
Wamerende, *Goude*, *Naeldwyck*, *Rijswyck*, *Schoonhoven*, *Wateringen*, *Soetermeer*, *Heemstede*, *Heichtwoude*, *Mer-*
Haestrecht, *Dalen*, *Spjck*, *Hwdichsvelt*, *Baradwyck*, *Wyck*. Tertius Ordo sunt vi magnæ Civitates, quæ
 omne omnium Hagam convocantur, quæ sunt *Durdrechtum*; hæc habet Prætorem & Magistratum, cui Ci-
 vitate, & Baillivum cui exterius territorium, tam in Civilibus, quam in Criminalibus. *Harlemum*, Præ-
 tor & Magistratum domi habet: Ruri Baillivum, qui in Civilibus & Criminalibus præfunt. *Delphi*, Præ-
 tor & Magistratum pro Civibus, Baillivum pro Rusticis habent, in Civilibus & Criminalibus Jurisdictionem
 habentes. *Lugdunum*, hic Prætor & Magistratus intus, foris Baillivus præfunt, qui in Civilibus & Cri-
 minibus Jurisdictionem habent. *Amstelodamum*, intus Prætorem & Magistratum, ruri Baillivum habet qui
 Civilia & Criminalia judicant. *Gouda*, Prætorem & Magistratum habet pro Civibus & Incolis, Baillivum quoque
 pro Aris Præfectum.
 de Episcopatu Ultrajectino pauca subjiciamus. Trajectum quondam *Antonia*, nunc *Utrecht* dicitur. Id *Episcopus Ul-*
 trajectinus. *Urbis & Opida.*
 us ex eo factum putat, quod ibi quintæ tricesimæ legionis stativa essent. Itaque quum imperitum vul-
 leret V. TRIC. LEG. STAT. fecit ex eo V T R I C. quod postea abiit in *Utrecht*. Templi in hac urbe per-
 sunt, primaria vero quinque. Inter Opida vero quæ Ultrajectinæ Provinciæ subdita sunt, primum oc-
 currit *Baratodurum* ad Rheni elicem *Leccam*, cuius mentionem Tacitus facit lib. v. Hæstor. postea vero nomen
 habet *Durostati*, Incolis *Wyck* & *Durstede*; Vrbs fuit potens & opibus florens: sed a Normannis fæde excisa
 fuit que. Trajectensis ditio per se Statum habet I I I Membris constantem. Primum Membrum Clerus pri-
 variis v Collegiorum Vrbs: Secundum Nobilitas: Tertium v Civitates capitales, *Trajectum*, *Amerfordia*, *Bar-*
navarum, *Rhenes*, *Monfortium*. Ex omnibus vero Diœcesibus juridicis prima instantia provocatur ad Con-
 siliu Provinciale in Hagam Comitum, ubi summa est Hollandiæ Jurisdictio & Comitum Consiliu. Inde ad
 Hagum Consiliu Mechlinicæ solebat fieri appellatio.

*Regio.
Unde dicta.*

Zelandia nihil aliud sonat quam terram ac solum maritimum, a terra ac mari conflatum nomen. Mari enim undique cingitur. Hanc veteribus non fuisse incognitam ex Tacito colligit Lemnius, non hoc quo nunc innotescit nomine, sed ex usu ac vulgata alloquendi consuetudine ac compellatione nempe *Mæt*, qua populares & indigenæ inter se sunt usi. *Mæt* enim illos nomine designat, cum inquit, *Est in eodem obsequio Mætiorum gens Batavis similis, nisi quod ipse terra sua solo ac celo cæcivus animantur.* Zelandiæ nomen accepit a Danis & Nortmannis, qui ex illa Insula Cimbrica quæ in Daniæ Zelandiæ nomine inscripta est, profecti ad novas terras quærendas, quum gravi Indigenarum multitudine laborarent, Britanniæ ac Galliæ oras invaserunt, ac Walachiam vicinamque Insulas a patrio solo Zelandiam vocaverunt. Harum Insularum situs est inter Molæ & Scaldis fluminum ostia, a Septentrione Hollandiam ab Oriente Brabantiam, versus Meridiem Flandriam vicinas habent regiones, ab Occidente mare Germanicum respiciunt. Aëris clementia destituitur Zelandia, qui in nonnullis partibus paullo asperior est, & quæ vicinarum gentium minus salubris, præsertim æstate ob paludum & stagnorum graves halitus, & quod regio arboribus minus constata. Hoc tamen habet commodi, quod contagioni ac pestiferis morbis minus sit obnoxius ac serius inficiatur: at infectus inhumaniter in hominum corpora grassatur, nec facile conquiescit. Magna vero hic foli ubertas, pingues ac glutinosæ glebæ, feraces, ac fecundi agri Tritico quo nusquam gentium candidius aut magis ponderosum, aliisque frugibus: Coriandro item & Rubia vulgo *Meedect* appellatione nominata, adornandis pannis, ne color deflorescat, eumque intime concipiunt necessaria: ut insignes atque immensum fastigiatas Lauros perpolitâ maturitate baccis onustas: ut efficaces & salubres Herbas, cura mendendis morbis, tum esui accommodas sileam. Vberriam etiam hic faginando pecori pascua, non solum intra exporrectos aggeres ac ambitus, sed etiam extra littora, in ipsa Oceani crepidine, in quibus oberrant leucodum aliquot myriades maximo negotiatorum emolumento, quæstusque uberrimo, non solum supra mare garera magnitudinem, sed saporis etiam delicati atque exquisiti, soli ac graminum beneficio, quod saluberrimum iis pabulû suppeditat, adeo ut exteri quoque sumnopere iis delectentur. Anno autem Domini MCCCLXII imperante Carolo Calvo apud Batavos illis ibi affines Zelandos, principatus primum constitui cœpit, qui Comitatus nomine designari, primusque Comitis nomine inauguratus *Theodoricus* Filius Sigisberti Principis Aquitaniæ, qui annos octo & triginta in eo dominatu versatus, successorem *Theodoricum* secundum herilem Filium constituit, a quo ad nostra usque tempora hæc Regia potestas longa heroum serie ad Hispaniarum regem Philippum devoluta Comitatus nomine censetur. Insulæ Zelandiæ numero septem sunt, tres ultra Scaldis ostia, Bataviam & Orientem versus quæ propterea dicuntur Orientales, *Scaldia*, *Duvelandia*, & *Tolen*, Quatuor cis Scaldim, Occidentem versus, *Walachria*, *Zuybevelandia*, *Norbevelandia*, & *Walsbevelandia*.

Situs.

Aëris qualitas.

Soli fertilitas.

Animalium varietas.

Imperium majorem.

am nomen. Ma
 git Lemnius, no
 c compellatione
 los nomine def
 a sua solo ac celo
 arica quæ in Dani
 urum multitudi
 o solo Zelandiam
 one Hollandiam
 te mare Germani
 rior est, & quan
 litus, & quod res
 s morbis minus
 facile conquiescit
 quo nusquam gen
 e Medecis appe no
 at insignes atque
 Herbas, cum me
 cina, non solum
 nibus oberrant
 n solum supra
 cio, quod fa labor
 mini 100000
 onstitui cept, a
 us Sigisberti Prin
 dorcum secundum
 um-feric ad Missp
 o septem sunt, tre
 dia, Duvelantia, &
 dia, & 11 off
 Omm

Urbes.

Omniū ultra Scaldim Insularum maxima & prima est *Scaldia*. Indigenæ vocant *Lands van Schouwen*, cuius ambitus nunc est septem mill. olim tamen major fuit, actantum exiguo freto distincta a *Norbevelandia*. Urbes in ea primariæ sunt *Ziriæa* & *Brouwershavina*. *Ziriæa* omnium Zelandicarum urbium creditur esse antiquissima, circa annum 1500 exstructa a quodam Siringue: nobilis diu fuit mercatu omnium rerum, propter celebrem Portum, frequentiamque aduenarum: sed obstructo arenis Portu multum de antiqua gloria remisit: spes est tamen, eam novo portu effosso paullatim vetus nomen recuperaturâ. In hac urbe natus est vixitque *Levinus Lemnius* doctrina & arte medica clarus, *Brouwershaviam* piscatores incolunt, & qui maxime viciant. Secunda Insula Scaldia est *Duvelandia*, a Columbarum frequentia sic denominata, patetque eius Circuitus mill. pass. quatuor. In hac tantum pagi sunt & vici, urbs nulla. Anno 1515 Oceani fluctibus obruta fuit, cum magna Mortaliū iactura, sed aggeribus confirmatis exclusoque mari, haud multa potest facile illud damnū compensatum est. Tertia Insula est *Tolen*, Brabantia contermina, exiguo tantum freto distincta, in qua consistit *Toletum* a vectigali & portorii (Belgis *Tollen*) ita appellatum, vetustum Opidulum: quo non procul abest *Martimianus agger*, vulgo *S. Martens Dyck*, locus amœnus atque arboribus undique confertus, in quibus maxima alicum, præsertim Ardearum copia nidificat. Cis Scaldim ad Occidentem (Indigenæ vocant *Bewester Schelt*) primaria Insula est *Walachria*, vel ad ejus cultore denominata, aut a Wallis vel Gallis Insula hæc ab Ortu Brabantia obversa est, a Meridie Flandria, ab Aquilone Batavia, ab Occasu æquinoctialis Britannia. Hæc totius Zelandia Caput, situ, opibus, Incolarum frequentia, urbium & pagorum splendore, magnificentia eminentissima, decem in ambitu miliaria complectitur. Urbes in ea sunt *Middelburgum*, *Veria*, *Flessinga*, *Arnemuda*. Pagi complures. *Middelburgum* a situ nomen habet, est enim burgum in mediocritate Insula. Urbs est ampla publicis privatisque ædificiis, pontibus, turribus, propugnaculis ad usum & cultum egregie exornata omniumque Zelandicarum urbium primaria, atque emporium Negotiatorum frequentatione celeberrimum. Huic ortum suum debet *Paulus* a Middelburgo Mathematicorum ævi sui Princeps: *Nicolaus* quoque *Everhardus* Curia Hollandicæ primum, postea etiam Mechliniensis Præses, quo in munere obiit anno 1511. Filios habuit ob singularem eruditionem hoc loco commemorandos, *Petrum Everhardus* doctorem Theologiae, *Everhardum Nicolai* Præsidentem Curiaë Fricæ, postea etiam Mechliniensis, *Nicolaum Nicolai* Grudium, *Adrianum Nicolai* Marium & *Joannem Secundum* Poëtam. *Veria* sive *Campoveria* nomen habet a trajectu, qui Zeladis dicitur. *Veer*. Muro cincta primum est anno 1500. Ex eo cepit etiam esse Scotticarum Mercium Emporium. *Flessinga* nomen & signum habet lagenæ, Belgis *een Flesche* nominatæ. Urbes est novitiola, sed potens & maritima petans: ac strenuis piscatoribus, atque exercitatis Naucleris, quos *Pilotas* vocant, referta. *Arnemuda* Middelburgensium est Municipium, & statio navium tutissima. Post *Walachriam* secunda est *Zuidevelandia*, quam alibi a tremoribus & concussionibus nomen habere existimant, nos a Bavaris, quorum etiam insignia in ejus Insulae scutis spectantur. Hæc spatiosissimo amœnissimoque versus Flandria ac Brabantia oras tractu exporrigitur

mentis paucis abhinc annis maximam jacturam passa, dimidio jam sit angustior. Ab hac avulsa est civitas non
 nobilis *Romerwallia*, quam nullis exultant agris, nullis exornatam pomæriis Oceanus undique alluit, ita ut
 unica salis negotiatione subsistat. In hac urbe Comites Zelandiæ solenne juramentum præstant: quod quum ex
 more etiam Philippus Hispaniarum Rex esset facturum anno 1519, *Nicolaus de Conslite*, cujus ædibus
 princeps excipiendus erat, hos versus ostio suo adscribi jussit:

Vidimus adfucto prævatum lumine Solem:

Pallida turbato vidimus astra die.

Vidimus undantis horrendos aquoris æstus

Nos miseros Belgas quum obruit Oceanus.

Vidimus æst postquam re Gloria nostra a Philippe,

Cæsare proles, Semidæumque decus:

Cuncta refutamus transacti tristia secla,

Quod presens nostrum restificatur opus.

Sit licet exiguum, sit pro ratione voluntas,

Nisi facit ad nostrum parva carina fretum.

Occidentali vero Insulæ parte sita est *Goesæ* civitas, ad ostium unum Scaldis quod *Schenge* vocant. Vrbs
 tam ampla quam amœna & divitiis pollens, quum unica nunc sit in ea Insula: Cives habet morum hu-
 manitate perpolitos, Senatum prudentem. Tertia Insula Zelandiæ cis Scaldim ad Occasum spectans, est
Verbevelandia, in qua Vrbs *Cortgeene*, pagi permulti: tota hæc cataclysmo anni 1511 perit: nunc ta-
 men paullatim restituitur. Quarta Insula est *Wolferdijck*, quasi dicas agger Wolfardi: exigua admodum,
 in qua duo duntaxat pagi sunt. Decem igitur sunt *Zelandiæ* urbes, pagi plures: centum scilicet atque
 amplius. Incolæ sunt ingeniosi, sagaces, providi. Statura Incolis media. Referunt tamen Annales a Wilelmo
 primo Hollandiæ Comite ad nuptiarum solennia Caroli Pauciri Franciæ Regis, adductam fuisse inusitata
 corporis mole fœminam, natione Zelandam, præ qua proceri etiam viri pusiones videbantur: tanto enim
 virium robore, ut binæ doliæ cervisia referia ambabus utrinque manibus portaret, quæ singula qua-
 ringenta pondo Italica appendebant, trabemque cui atrollendæ impares octo viri fuerant, quo vellet, trans-
 ferret. Navigandi artis sunt peritissimi: Salem atrum & sordidum qui ex Occidentalibus regionibus adfer-
 rit, singulari artificio excoquant, magnis atque amplis lebetibus, redduntque ita purum & candidum, ut cum
 etiam certare possit. Rudi Hispanico vel Arrorico adfundunt aquam marinam, decoquunt, colligunt-
 pro centum salis Hispanici, centum quadraginta quinque libras puriores. Hunc Salem per Galliam, An-
 nam, Daniam & reliquam Europam divendunt. Ex re præterea frumentaria, lectissimoque Tritico, atque
 Rubia, Salfamentis, Pecorumque & imprimis Ovium copia, magnos quaestus faciunt. In re familiari ac do-
 mestica omni elegantia nitidi sunt & expoliti: in re attentis in Mercatura industrii, in pauperes benefici ac li-
 berales. Status Politicus Zelandiæ solebat constare tribus Membris, uno Prælato, qui totius Ecclesiastici Or-
 dinis locum supplebat, eratque Abbas S. *Nicolaus* Ordinis Præmonstratensis Middelburgi. Vno Nobili pro toto
 Ordine, *Marchione Verensi*: Et Civitatum communitate, quarum præcipuæ atque a nobis supra memoratæ:
Middelburgum, Zirizea, Veria, Flissinga, Tola, Martiniannus agger, Romerwallia & Goesæ. Sed de Zelandia hæc pro
 angustiâ sufficiant.

Morus.

Opificia.

Mercimonis.

Gelriæ Ducatus, complectens Zutphania Comitatum & Overyffel Dominium.

Regio.
Unde dicta.
Situs.

Aëris temperies.
Soli fertilitas.
Animalium va-
rietas.

Imperium majorum.

Gelria 2 Gelre arce, quam Wicardus a Ponthe una cum fratre Lupoldo ædificasse fertur, nomen dicitur: quamvis complures a *Gelduba* Opido cujus meminit Tacitus appellatam credant. Aliam etiam nominis rationem referunt alii. Hæc a Septentrione Frisiam & Sinum Germanici Maris, vulgo *Zut derzee* habet: ab Ortu Clivæ Ducatum: a Meridie Iuliacum attingit: Brabantia & Hollandia eam a Occidente respiciunt. Aër regionis salutaris & purus: Ager fertilissimus & ad quamvis culturam aptus, Frumenti in primis ferax: pascuis item fecundus, unde Pecorum ingentes alit greges: quin & ex remotissima Dania pascendi saginandique gratia, numerosi greges aguntur: Latissima namque ac amplissima, præsertim circa Rheni, Vahalis & Mosæ defluxus prata habentur. Initio recta gubernataque Gelria est a Præfæctis: inde Principibus. Martini enim Austrasiæ Præfæcti ex Lariberto nepos *Leopoldus*, sive ut alii membrant *Guido* his locis præfuit. Post Caroli Magni tempora *Domini de Ponte* eam rexerunt, sub titulo præfæctura. Cr inde *Nassovius* Princeps ejus dictus est anno M LXXI: si Lazio est fides. Sequuti sunt *Gerardus*, *Hemricus*, *Otto*, *Reinaldus*, cujus tanta fuit apud Imperatorem gratia, ut comitiis Francofurtensibus anno M CCCXXXI die XI ▼ Aprilis Gelriæ Dux a Ludovico Cæsare Augusto fuerit renunciatus. *Eduardus* Reinaldum Fratrem post varia prælia cepit, vincumque in carcere detinuit totos annos decem: successit *Gulielmus*, huic frater *Reinaldus*, *Reinaldo Gulielmus Arculanus*. Hic sine liberis Gorichemi periit. Ejus soror Ioanni Egmundano nupsit: ac tandem post varias rerum mutationes eo res delapsa est, ut anno M CCCXCII Carolus filius Adolphi Gallia ab Ordinibus Gelriæ revocatus hæredem instituerit Gulielmum Ioannis Clivæ Ducis filium, qui etiam cum maxima Caroli Quinti Imperatoris offensione rebus Gelricis aliquandiu præfuit, donec anno M DLI I I maxima Iuliacensis parte exutus Imperatori supplex factus est in castris ad Venloam: hac tamen lege, ut totius Gelriæ possessione cederet, & subditis jusjurandum remitteret: Cæsar autem territorium Iuliacense ipsi redderet, duobus tantum Opidis exceptis Hensbergo & Sittarto. Atque hoc pacto Gelrii in liberi, postea sub Principibus vixere: servata tamen Legum Ordinumque suorum auctoritate. Hodie idem Optimatum solum agnoscunt Imperium, ac pro libertate sua contra Hispani impotentiam fortiter pugnant.

Ducatu

nomen r...
 dant. Aliam etiam
 Maris, vulgo Zuyder
 Hollandia eam a
 ram aptus, Frumē
 otissima Dania e
 fertim circa Rhe
 Præfētis: inde
 nem orant Guidu
 præfētur. Cr
 erardus, Hemica
 ano m cccxxx
 inaldu Fratre
 mu, huic fratre
 anni Egmondan
 rolus filius Adol
 Ducis filium, qu
 fuit, donec anno
 loam: hac tamen
 territorium Julia
 pacto Gelri initi
 ate. Hodie ideo
 fortiter pugnan
 Ducatu

27

28

Meridies

Urbs.

Ducatus hic Vrbes complectitur duas & v. ginti, quarum præcipuæ *Noviomagum*, *Ruremunda*, *Zurphania* & *Arenacum*, quod nunc vocant *Arnhemum*. *Noviomagum* vel *Neomagum* (*Nyemegben*) urbs est antiqua, sita ad sinistram Vahalim ripam, cujus eo loco profundissimus est alveus: videtur Batonis quondam regia fuisse, certe Batenburgum Arcem vicinam habet, & intra urbem Hesi Montem, a Filio (ut opinio est) Batonis Heso cognominatum. Vrbs vero ipsa situ atque opere permunita est, prædites, rerumque omnium affluens: qua Clivensem ditionem propinquam respicit, in arduum collem assurgit, cum vetustissimæ Arce, Iuliano, ut vulgo, creditur, opere, a qua parte nemorosis Montibus & frequentibus fontium scatebris æmœna regionis facies se aperit: diversa urbis ora in paludibus depressior sedit, reliquum solum tumulo ferme perpetuo acclive est. *Ruremunda* ad ostium Ruræ amnis, qua se in Mosam exonerat, urbs est amœna, diæves, potens, in veteribus Menapicorum sedibus, *Zurphania* ad dexteram Isalæ ripam Comitatus titulo insignis est, de qua postea. *Arenacum*, Tacito, quod posteri mutarunt in *Arnhemum*, seu aquilæ domicilium Vrbs est Gelriæ primaria & Consilii Senatorii sedes, copiosa, elegans & omnibus modis munitissima: ad Rheni Ostium dextrum sita. Sunt & minores urbes, *Haatem*, *Elburgum*, *Hardervicum*, *Waginga* quæ *Vahalis* Taciti, *Tiela*, *Bomelium*, *Bronchorstum*, *Doesburgum*, *Doetecomium*, & alia complures. *Gelria* tribus celeberrimis fluviis, *Rheno* nempe, *Mosâ* & *Vahali* irrigatur. Præter hæc & alia quædam ignobiliora flumina eandem perluunt, ejusmodi sunt *Worm*, *Roer*, *Sualm*, *Isala vetus*, *Berckel*, *Niers*, *Regge*, *Aa* & *Vidrus*. Ad Septentrionem respicit Sinum Maris quem hodiè *Zuyder-zee*, velut Australe fretum, quod in Meridie vergat nuncupamus, ubi sicut Hollandia patente gremio accommodat se commercio Orbis. Terra plana ac humilis, montes rarissimi sunt, iidemque silvis saltibusque confiti. Quod ad Statum hujus Ducatus Politicum is tria habet Membra, quæ sunt Baroniz, Nobiles & Vrbes. Baroniz sunt *Velavia*, (*de Veluwe*) *Batenburg* (*de Betuwe*) *Bommelerweert*, *Tielerweert*. *Zurphania* Comitatus sub quo sunt *Bronchorst* Comitatus, & *Harenbergen*. Superior Gelriæ in qua sunt *Ruremunda* & *Gelder*, Nobiles sunt Comites *Bronchorst* & *s' Hartberg*. Domini *Batenborch*, *Groesbeek*, *Montfort*, *Wel*, *Wachtendonck*, *Grol*, *Anholt*, *Keppel*, *Bredesort*, *Berenz*, Comitatus sui juris est in Gelria. Civitates iv primariæ *Neomagum* Vice-Comitatus & Feudum Imperii, Civitas Libera Metropolis totius Ducatus Gelriæ, quæ habet sub se, *Bataviam* (*de Betuwe*) Superiorem & Inferiorem, *Bommelerweert*, *Tielerweert* & *Maeswael*, Territorium inter Vahalim & Mosam. *Ruremunda* Superioris Gelriæ Caput, quæ habet sub se *Vent*, *Gelder*, *Vagedie*, *Sralen*, *Wachtendonck*, *Erckel*, *Montfort*, *Echt*, *Nieuwstat*, *Kessel*, *Midler*, *Griekenbeke*, *Zurphania*, cui subsunt *Donsburgum* &c. *Arnhemum* sub qua sunt *Wagheringe*, *Haatem*, *Harderwijck*, *Elborch*, & tota *Velavia*. *Arnhem* Sedes Consilii Senatorii & Præsidis totius Gelriæ, ad quos referuntur judicia iv dictarum Civitatum, sine ulteriore appellatione, ad has quoque eorum Opidorum & Locorum quæ ipsis subesse dictum est. Status Ecclesiasticus ejusmodi. Gelria Episcopis iv subiecta erat: *Neomagum* cum suo Territorio suberat Episcopo Coloniae *Ruremunda* cum suis Leodiensi; *Zurphania* cum suis Monasteriensi; *Arnhemum* cum suis Trajectensi.

Flumina.

Mare.

Montes.

Situæ.

Incola be
dia major
chanicis p
equuntur
men a rar
is Regio
Gelriam q
omibus pr
sistat an
ianus Au
præter Fili
genuit, qu
atus Gelri
nov civitat
tam Berck
Præfectura
vrbes; Pra
nus Præfe
tribitur, u
Reltati
Occidentat
num (hod
imis: Paf
nec ann
ernisit. Ir
bora, Ha
unde m
rens, opu
num Vidru
politicus T
Amelo, Gh
um est in

Incol

Incola bellicosi ac armis mirum in modum additi erant, paulo ante nostra tempora: hodie humanitatis studia maiore industria sectantur. Mercaturæ quoque negotiationique insistant, magna ex parte, reliqui mercatoribus partim Artibus additi, partim Agriculturæ, ob Soli benignitatem inhiantes, uberrimos Fructus consequuntur. Complectitur hic Ducatus, præter alios Comitatus & Baronias Comitatum Zutphanicæ. Hæc non a ratione Soli, si Goropio Becano credendum, accepit, a Paludibus nempe, quas *Venen* vulgo vocant. Huius Regionis Incolæ ut vicini Proavorum indolem ac genium referunt, fortes sunt belloque ut plurimum apti. Geltriam quippe, & Zutphanicæ potissimum Comitatum, *Sicambri* multorum sententia, quondam obtinuerunt, quibus præcipua feritas, & bellandi præ cæteris Germanis studium inerat, unde perpetuis incurSIONIBUS, Gallias infestabant. Qua de causa, pacato jam Orbe Terrarum, aliquamdiu portas Iani claudere non poterat Octavianus Augustus, quod intellexisset Sicambros adhuc Galliis infestos esse. *Otho* autem *Nassovius* Geltriae Dux Imperium majoræ Regionis Gerardum qui ipsi in Ducatu Geltriacæ successit, ex Sophia Zutphanicæ Comitissæ Filia *Gerlacum* genuit, quem in Zutphanicæ Comitatu successorem habuit. Quo improli è vivis sublato, Zutphanicæ Comitatus Geltris adscriptus fuit, a quibus postea nunquam descevit. Urbem habet cognominem quam *Uspen* civitatem esse autumat Iunius, frequentem, copiosam & Aquis munitam, ad dexteram Isalæ fluvii ripam. *Eam* Berckel annis perfluit, & ibidem Isalæ miscetur. Comitatus porro Zutphanico assignatæ sunt Urbes & Urbes. Præfecturæ ordine sequentes, *Doußburgum*, *Doetecomium*, *Lochemum*, *Grolla*, *Breddevorda*, *Bronckhorst*, hæc quidem Urbes; Præfecturæ autem eæ, quæ nomen ab his ipsis urbibus sortiuntur. Atque his rursus præest Summus Præfectus, quem lingua vernacula Zutphanici Comitatus *Drossartum* appellant. Huic quoque parti adscribitur, urbs *Herenbergensis*, & ipsa Comitatus nomine insignis.

Restat nunc ut pauca de *Trans-Isalania* subjungamus, ob situm Isalæ sic dictæ. Hæc a Septentrione *Frisiam Trans-Isalania* occidentalem: ad Meridiem *Geltriam* respicit: qua Oriens est *Westphalia* est: qua Occidens Sinum amplissimi *Unde dicta*. *Fluvium Isalam* habet. Regio plana est ac humilis: Ager feracissimus, Frumenti in *Situs*. *Pascuis* item *fœcundus*. *Trans-Isalania* Provincia multis seculis *Ultrajectensibus* Episcopis subdita fuit: *Soli fertilitas*. *Antec anno MDXCI* hortatu *Henrici Palatini Episcopi Ultrajectensis* sese *Carolo v* ejusque successoribus *Imperium majorum* commisit. In hac Provincia urbes mœnibus cinctæ octo sunt, videlicet *Daventria*, *Campi*, *Styolla*, *Steenwijckum*, *Volterrum*, *Ansuaria*, *Hassela*, *Oetmaria* & *Oldesela*, *Daventria* (*Deventer*) omnium primaria & maxima, *Ansuariorum Civitatis*. *Urbes*. *Ansensædæ*, urbs rerum omnium copia circumdatus, opulenta & beata ac valide munita: ad dexteram Isalæ ripam sita. Reliquas prætereo. Habet præter *Isalæ Flumina*. *Vidrum*, aliaque minora flumina. Præterea amœna & utilia *Nemora* quamvis exigua & sine nomine. Status Politicus *Trans-Isalaniae* in duobus Ordinibus consistit, qui sunt *Officium Principis* cum *Nobilitate*, in qua sunt *Amelo*, *Ghoer* & *c*. idque per tres ditionis partes, *Isselkand*, *Twent* & *Drent*. *Summus Magistratus* & *Parlamentum* est in *Vollenhove*, unde appellare non licet.

Regio.
Unde dicta.

Situs.
Aëris temperies.
Soli fertilitas.

Imperium majorem.

Urbes.

Artesia maximam partem complectitur eorum, qui Cæsari *Atrebatæ*, ab urbe primaria, quam ipse vocat *Atrebatum*, Marius tamen Niger hic constituit *Ambianos*. Ptolemæus etiam *Atrebatios* inter Sequanam & Phrudium qui nunc dicitur *la Somme*, collocat. Nomen autem recens *Artesia* a voce *Arras* qua nunc Metropolis nuncupatur, quasi *Arratesia* per syncopen extrita syllaba formatum, vulgo *Artois*. Termini hodie sunt, a Septentrione *Flandria*, a qua discreta est fluvio *Lyja* & nova Fossa: ad Austrum & Occasum *Picardia*, ad Orientem *Flandria Gallica* & ager *Cameracensis*. Aër suavis & serenus, regio fertilis, imprimis Triticum, cujus copiam non suis tantum abunde suggerit, sed vicinis quoque *Flandris*, *Brabantis*, aliisque. Antverpiensium & Mechliniensium hoc unicum horreum est. Vino caret, ignava potius Incolarum socordia, quam vel Cæli vel Soli injuria. Ditio hæc olim *Flandrorum*: Totam enim *Balduino Ardenensi* dotis loco dedit *Carolus Calvus*, quem is *Iuditham* uxorem duceret. Postea *Philippus Alsatius* quum Neptem suam *Isabellam* locaret *Philippo Ludovici VII Galliarum Regis* filio dotem ei dedit *Flandriam Occiduam*, hoc est tractum eum qui est a nova Fossa, usque in *Picardiam*. Eum *Philippus* anno *MCCXCV* fecit *Comitatem*, deditque filio suo *Ludovico*, qui primus *Artesia* Comes fuit, postea *Gallia* Rex, & pater *Ludovici Sancti*. Anno vero *MCCCXCI* *Ludovicus Malannus* Comes *Flandria* post Matris obitum factus est *Comes Artesia*: atque ita rursus uterque *Comitatus* conjunctus fuit. Obitu autem *Caroli Audacis Burgundia* Ducis, *Ludovicus XI Gallia* Rex iterum *Artesia* potitus est: quæ postremum pacto & foedere *Caroli VIII Gallia* Regis & *Maximiliani Imperatoris* cæsis *Philippo Austriaco Maximiliani F. patri Caroli V* anno *MCCCXCII*. Urbes præcipuas habet *Atrebatum*, *Fanum S. Audomari*, *Bethunium*, *Aviam* & *Balduanum*: cæteræ minores sunt. *Atrebatum*, vulgo *Arras*, *Atrecht*, ad Scarpam fluvium situm est, ingens, propugnaculis fossisque munitissimum & speciem refert duarum urbium quarum alteram vocant *La Cité*, estque juris *Episcopalis*: alteram *la Ville* estque juris *Principalis*. Minor illa est, sed amœna, habetque templum cathedralè elegantissimum, sacrum *B. Virgini*. Hic magna religione, & egregio cum peregrinorum lapidum apparatu, certum *Manna* adseruatur, quod *D. Hieronymus* ærari sua, ad hanc regionem peruisse, suis in *Epistolis*, refert. Hæc major, ædificiorum platearumque curia, hæc & fori amplitudine vehementer laudata. Domus omnes fornibus subterraneis capacissimis sustentantur, adversus obsidionis vim excavatis. Habet præterea *Bibliothecam Manuscriptorum* librorum omnis generis, sed potissimum *Theologici*. Patria hæc fuit *Fr. Balduini*, *Jurisperiti* celeberrimi, cujus *Parisiis* *Monimus* in æde *Maturini* est tale: CUI ACI, BALDUINUS HIC JACET. HOC TECUM REPUTA ET VALE. MORTUIS NOBIS JURISPRUDENTIAM GRAVIS CORRIPIET SOPOR. Franc. Bild. Jurisc. ob. anno et. LIV. XI Novemb. a partu Virginis M DLXIII *Papirius Massonus Balduini auditor P.* In eadem civitate natus clariss. *Carolus Clusius* eruditionis omnis atque elegantia decus, qui post regiones plurimas peragratas in *Batavico Athenis* senex leniter conquiescit, manumque extremam imponit dignis immortalitate operibus. Urbs sic factis frequentata, quorum alii *Mercatores*, alii *Opifices*. Horum sunt multa *Collegia*, quorum maxima pars *Lanatum* studet.

aria, quam ipse
 Atrebatios inter
 ens Artesia a voce
 formatum, vul-
 va Fossa: ad Au-
 & serenus, regio
 e Flandris, Bra-
 gnava potius In-
 n Balduino Ardu-
 as Alfatus quum
 ledit Flandriam
 anno m c xcv
 Gallia Rex, & pa-
 sit Matris obitum
 aurem Caroli Au-
 um pacto & foede-
 ani F. patri Caro-
 iam, Aviam & Ba-
 n est, ingens, pro-
 ant la Cne, esque
 que templum ca-
 inorum lapidum
 uisse, suis in Epi-
 menter laudate
 cavatis. Habe-
 ici. Patria hac fu-
 UIACI, BAL-
 RISPRUDEN-
 ovemb a partu Va-
 ROLUS CLUS-
 Batavico Athen-
 Vrbs sic fatis fe-
 xima pars Lanar-
 studet

studet. *Fanum S. Audomari*, prius vocatum fuit *Sithiu*, teste Meiero, postea a *S. Audomaro S. Omer*. *Audomarus* iste Morinorum dicitur fuisse Episcopus circa annum *DC LXX*, & eo loco Cœnobium extruxisse ad fluvium *Aa*. Vrbs nitore & frequentia Civium cœmia. Quidam *Itius Portus* censetur, ut in Descriptione *Bononia* diximus. Tertio inde lapide ad flumen *Lisam* fuit antiquissima Morinorum Metropolis *Teroana* de qua eadem descriptione. *Bethunia* nobile quoque in Atrebatibus Opidum, annonæ Frumentariæ horreum magnæ olim celebritatis in Atrebatibus, sive Flandris Occiduis, Dominatus, antequam in Atrebatium nomen Comitatumque una cum aliis concederet. Mercimoniis, rei frumentariæ negotiatione aliarumque rerum, quæ vitæ humanæ usui sunt, & exportari solent, varietate, est pro re nata, florentissima. *Aria* ad *Lisam* sita est, qui eam mediam secat: distat *Teroana* *11* milliariibus: Opidum nobile & munitum. Arcem habet antiquissimam, & ædificia satis commoda. Est & *Hesdinum* nobile Gallo objectum vallum ac propugnaculum, quod prostrato a Cæsarianis eiusdem nominis Opido, occasione belli inter potentissimos Europæos Principes excitatum. Situm habet commodissimum ad ripam fluminis *Canchiæ*, uno milliario propius *Galliam*, distans quatuor milliariibus *Montrolio* & quinque a *S. Paulo*. Rigatur & altero fluvio, vulgo *Blangis* a loco in quo oritur. Ita ut propter loci commoditatem, munimentum habeatur validissimum, & propter translationem juris & omnium privilegiorum, quibus olim gaudebat *Hesdinum* vetus, brevi tempore habitatoribus repletum fuit. Iuxta *Fanum Audomari* Lacus est piscosus, in quo aliquot Insulæ natales, quæ funiculo arboribus alligato, aut contis quo libeat impelluntur attrahunturque: quales in *Lycia Calaminas* *Plinius* recenset. Et ne quis nugæ putet, aut exiguas aliquot terræ particulas: scire debet, etiam Boves in iis pasci aliaque Pecora posse. Sub hisce Insulis, brumali tempore, & æstivo maxima latet Piscium copia, dum gelu devitant & calorem. Fluvii sunt præcipui *Lisa*, *Scarpa*, *Aa*, *Canchia* & *Aubia*: præter alios rivos etiam navigabiles. Estque non procul *Teroana* ingens Canalis, quem Fossam novam indigerant: cui alii putant humana industria effossum tempore *Balduini* Comititis, sive adversus hostium excursiones, sed ad confinia *Flandriæ Artesiæ*que distinguenda: alii Sinum esse existimant maris interclusi. Certe *Morino* Oceano vicinos fuisse agnovit etiam *Virgilius*, quum eos *hominum extremos* dixit. Atqui nunc *Teroana* octo milliibus pass. a mari discreta: Præterea ex fundo Fossæ novæ sæpenumero educuntur partes anchorarum aliaque ferramenta nautica, certissima argumenta vicini olim & adluentis Oceani. Silvis etiam non omnino destituitur, præcipue Meridiem & Occidentem versus. Status autem Politici in *Artesia* tres sunt Ordines: Ecclesiastici, Nobiles & Civitates præcipuæ. *1* Membrum sunt Ecclesiastici, in quibus sunt Episcopi *11*, *Atrebatensis* & *Audomarensis* (*S. Omer*): Præpositi *11*, *Bethuniensis* & *Ariensis*. Abbates *xx*, quorum hæc Monasteria: Ordinis *S. Benedicti* *11*, *Atrebatense*, *Aquicinctense Auscum*, *Audomarensè*, *Blangiacense* *Blangis Montense*, *Hamesense* *Hames*, *Alfucense*. Ordinis *S. Augustini* *11*, *Aursasense*, *Mons S. Elogii* (*S. Eloy*), *Choquesense* *Choques*, *Henniacense* *Hennin Liesard*, *de Raselli Villa*, *Mareolense* (*Mareul*), *Aquicinctense* in *Eaucourt*. Ordinis *Cisterciensis*, *Cervicampense* (*Cherchamp*), *Clarimarensè* (*Clommeres*). Ordinis *Præmonstratensis*

Dammartinsense

Lacus.

Flumina.

Dammartinsense, *Be...*
Membrum
Alquenber...
Monalb...
qui 14, Au...
Alsi, Ave...
Ammez, Be...
Com...
Alchin, Gonz...
foille, la P...
Almgoval, J...
Maick, Pro...
Alsi, S. Alde...
de, Wauvan...
Archieve, Ari...
rogativa u...
Blangis em...
ogue, Henn...
ium provin...
tensis Episc...

Continet
us Imperii
tamen Ar
de Artesia

Dammartinense (*Dammartin*), *Santandreamum*, *Anguatiatum*. Collegia Canonicoꝝ x, *Atrebatense*, *Audomartense*, *Bethuniense*, *Ariense*, *Heslunense*, *Lensiese*, *Sampultranum*, *Lillieriese*, *Falckobergense*, *Douriense*. 11 Membrum sunt Nobiles, in quibus Princeps unus d'Espinoꝝ: Marchio unus *Rentinenſis*, Comites vii, *S. Pol*, *Fauquenbergh*, *Harlienſis*, *Buſquetenſis*, *Henninenſis*, *Arquenſis*, *Blangiacenſis*. Sed hi duopostremi pridem in domo Monasteriorum S. Bertini & Blangis ceſſerunt, nec in Conventum Ordinum accerſuntur. Castellani præcipui iv, *Atrebatenſis*, *Audomarenſis*, *Bapalmenſis*, *Lensienſis*. Equeſtres Familiaz Ordine Alphabetico ſunt hæc: *Auſſi*, *Averdoin*, *Aubigny*, *Aix*, *Annequin*, *Annezin*, *Averoult*, *Avion*, *Alennes*, *Anun*, *Baillet*, *Beaufort*, *Beaumez*, *Beaurains*, *Beaufort*, *Bellone*, *Berles*, *Billy*, *Boſſes*, *Boſſeux*, *Boimucres*, *Boncourt*, *Boubers*, *Bours*, *Brias*, *Buiſſi*, *Caumont*, *Conroy*, *Contes*, *Couſigny*, *Croiſilles*, *Cunchy*, *Divion*, *Dourvin*, *Enne*, *Erin*, *Eſquerdes*, *Eſtree*, *Foſſeux*, *Frevin*, *Heſchin*, *Gomicourt*, *Govy*, *Greboval*, *Geuleſin*, *Habarcq*, *Hachicourt*, *Hamelincourt*, *Heſſault*, *Houchin*, *Houdin*, *la Foyſſille*, *la Planque*, *Lignereul*, *Licques*, *Longaſtre*, *Malanoy*, *Maiſſul*, *Mamméſ*, *Marles*, *Mes en Conture*, *Mingoval*, *Moiry*, *Nedoncelles*, *Nenſuille*, *Noielle*, *Noircarmes*, *Ococh*, *Olham*, *Oignes*, *Oreſmiaux*, *Planques*, *Préſſy*, *Pronville*, *Querecques*, *Ranchicourt*, *Ranfart*, *Recourt*, *Rebecque*, *Regnauville*, *Rely*, *Rolancourt*, *Rumenghien*, *Saint*, *S. Aldegonde*, *S. Venant*, *Sombrein*, *Souaſtre*, *Tieuloie*, *Tramerie*, *Vaulx*, *Villers*, *Vrolant*, *Wancourt*, *Warlucelle*, *Wauvans*, *Willerval*. 111 Membrum Civitates præcipuz: Regia vii, *Atrebatum*, *Fanum S. Audomari*, *Hannonia*, *Aria*, *Heslunum*, *Lens*, *Bapalma*: Privatorum Dominorum, *S. Pol*, *Terne*, *Lillers*: Item Pagi Urbium prærogativa utentes, qui etiam ad Conventus Ordinum evocantur xxiix, *Arques*, *Aubigny*, *Avesnes*, *Auſſi*, *Beaumont*, *Blangy en Ternois*, *Buſquoy*, *Carvin*, *Caumont*, *Choques*, *Dorvri*, *Fauquenbergh*, *Freſſin*, *Fleurbaey*, *Frevene*, *Frages*, *Gorgue*, *Hennin Lietard*, *Heuchin*, *Hofdain*, *Labroie*, *Libourg*, *Oiſy*, *Pat*, *Richebourg*, *Tornehen*, *Ventie*, *Vitry*. Conventum provinciale eſt Atrebatum, unde appellaciones ad Parlamentum Mechlinienſe deferuntur. Caterum Atrebatenſis Episcopos in ſpiritualibus toti Comitatu præſt, & Archiepiſcopo Rhemenſi ſubbeſt.

Continet hæc Tabula etiam *Picardiam veram* & *Ducatum Cameracenſem* (*Cambreſis*) dictum, qui eſt Princeps Imperii, & ab Episcopos qui Cameraci reſidet in temporalibus ſimul & ſpiritualibus, regitur. In ſpiritualibus tamen Archiepiſcopo Rhemenſi ſubbeſt, & in temporalibus ſub protectione eſt Regis Hiſpaniarum. Atque de Artesia ſufficiant: ad Hannoniam pergamus.

S. Omer. Audomartense, Bethuniense, Ariense, Heslunense, Lensiese, Sampultranum, Lillieriese, Falckobergense, Douriense. 11 Membrum sunt Nobiles, in quibus Princeps unus d'Espinoꝝ: Marchio unus Rentinenſis, Comites vii, S. Pol, Fauquenbergh, Harlienſis, Buſquetenſis, Henninenſis, Arquenſis, Blangiacenſis. Sed hi duopostremi pridem in domo Monasteriorum S. Bertini & Blangis ceſſerunt, nec in Conventum Ordinum accerſuntur. Castellani præcipui iv, Atrebatenſis, Audomarenſis, Bapalmenſis, Lensienſis. Equeſtres Familiaz Ordine Alphabetico ſunt hæc: Auſſi, Averdoin, Aubigny, Aix, Annequin, Annezin, Averoult, Avion, Alennes, Anun, Baillet, Beaufort, Beaumez, Beaurains, Beaufort, Bellone, Berles, Billy, Boſſes, Boſſeux, Boimucres, Boncourt, Boubers, Bours, Brias, Buiſſi, Caumont, Conroy, Contes, Couſigny, Croiſilles, Cunchy, Divion, Dourvin, Enne, Erin, Eſquerdes, Eſtree, Foſſeux, Frevin, Heſchin, Gomicourt, Govy, Greboval, Geuleſin, Habarcq, Hachicourt, Hamelincourt, Heſſault, Houchin, Houdin, la Foyſſille, la Planque, Lignereul, Licques, Longaſtre, Malanoy, Maiſſul, Mamméſ, Marles, Mes en Conture, Mingoval, Moiry, Nedoncelles, Nenſuille, Noielle, Noircarmes, Ococh, Olham, Oignes, Oreſmiaux, Planques, Préſſy, Pronville, Querecques, Ranchicourt, Ranſart, Recourt, Rebecque, Regnauville, Rely, Rolancourt, Rumenghien, S. Aldegonde, S. Venant, Sombrein, Souaſtre, Tieuloie, Tramerie, Vaulx, Villers, Vrolant, Wancourt, Warlucelle, Wauvans, Willerval. 111 Membrum Civitates præcipuz: Regia vii, Atrebatum, Fanum S. Audomari, Hannonia, Aria, Heslunum, Lens, Bapalma: Privatorum Dominorum, S. Pol, Terne, Lillers: Item Pagi Urbium prærogativa utentes, qui etiam ad Conventus Ordinum evocantur xxiix, Arques, Aubigny, Avesnes, Auſſi, Beaumont, Blangy en Ternois, Buſquoy, Carvin, Caumont, Choques, Dorvri, Fauquenbergh, Freſſin, Fleurbaey, Frevene, Frages, Gorgue, Hennin Lietard, Heuchin, Hofdain, Labroie, Libourg, Oiſy, Pat, Richebourg, Tornehen, Ventie, Vitry. Conventum provinciale eſt Atrebatum, unde appellaciones ad Parlamentum Mechlinienſe deferuntur. Caterum Atrebatenſis Episcopos in ſpiritualibus toti Comitatu præſt, & Archiepiſcopo Rhemenſi ſubbeſt.

Hannoniæ Comitatus. Cui adjungitur Namurcensis Comitatus.

*Regio.
Nomina & unde deducta.*

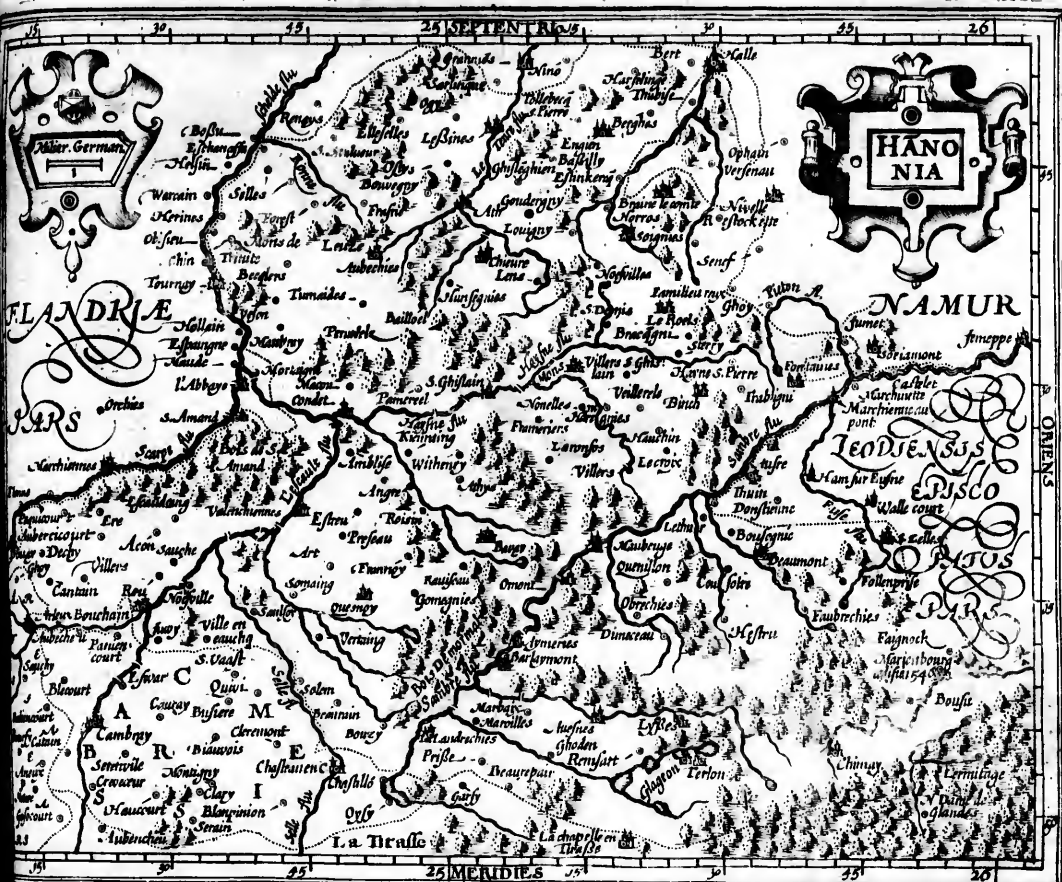
Situs.

*Cæli temperies.
Soli fertilitas.*

*Imperium majorum.
Urbes.*

Hannonia Nerviorum olim sedes, quorum caput hodie dicitur Tornacum, quod Ptolemæus Βαννονιον vocat. Sæpius hæc Regio mutavit nomen: initio dicta est *Pannonia*, Lesfabæo teste, a Pannonio cultu: postea *Saltus Carbonarius*, inde *Inferior Picardia*: postremum Hannonia, ab Hania Fluvio qui mediam regionem secat, vernacule *Hainault* vel *Henegouw*, ab eodem fluvio, Gallis *Hainaut* sive *Hene* dicto, & antiqua voce Germanica *Gouw*, quæ Regionem vel Pagum significat. Habet a Septentrione Brabantiam, & Flandriam: ab Austro Campaniam & Picardiam, atque Ortu Namurcensis & Leodiensis, cum dicta Brabantia: ab Occasu Flandriam cum Arthesia. Longa est universa Regio viginti milliariibus Lara xvi. Aër temperatus, suavis & serenus: Solum fertile, ac cæterarum Frugum, sed præcipue Frumentum præstantissimi ubertas maxima. Abundat Pratis, Pascuis, Pomariis, aliisque ad vitæ usum rebus necessariis. Habet & Metalla Ferri optimi, & Plumbi: præterea Lapidicinas variorum Marmorum, atque etiam duri Silex quem Ovidius Indicem, & *lishamthracon*, *Houles* vernacule Leodienses vocant. Ignem flammamque concipiunt fœventque, ut carbones: nec alius eorum usus quam focus extruendis, lignis aliquot adjectis. Constantur hic quoque Vitæ illæ laminæ pellucidæ, quibus omnem cæli injuriam ex templis & ædificiis propellimus, hæque præ aliis quæ alibi locorum sunt, palmam præstantia ferunt. Omne item vitreorum vasorum genus, & supellex hic conficitur. Provincia hæc frequenter Dominos mutavit, ac tandem a stirpe Montensium ad Flandriæ Comites, inde ad Batavicam, deinde ad Bavaricam, ex hac in Burgundicam, postremo ad Austriacam familiam devoluta est. Urbes in Hannonia fossa valloque munitæ sunt xxxv, inter quæ primariæ *Montes & Valencena. Montes*, *Mons* vulgo, urbs ad Trullam fluvium, navium tamen capacissima, amplitudine & vallatis mœnibus inclyta est. Fontes in ea vivi permulti: opes amplæ ex mercimoniis, opificiis & agricultura. *Valencena* vel *Valencena*, seu, ut quidam volunt, *Valentiniana* (*Valenciennes*) ab eodem nominis Imperatore, ut auctor est Sigebertus Gemblacensis, ad Scaldim sita est, plantis peramicenæ: eoq; tutæ hoste. In ea est Armamentariû ad belli usum instructissimum. Templâ duo, unum Sacrû B. Virginis, structura antiqua, cujus columnæ, ex Marmore & Lapide Porphyretico: alterum S. Joanni recentius, opus Pepini, Patris Caroli Magni: Cœnobîa plura: unum præ cæteris nobile Franciscanorum, quo Comites Hannoniæ & Domini Valencenæ seorsim sepeliuntur. Curia amplissima cum Horologio celeberrimo, opus Guilielmi Boni Comitis Hannoniæ, Hollandiæ & Zelandiæ. Sunt præterea *Condatum* (*Condé*) ad dexterâ Scaldis ripam duobus milliariibus Valencena distans, Opidum elegans: *Landresium* (*Landresy*) ad Sambrâ, celebre obsidione Caroli v. An. m. d. xliiii qui tamè eo per vim potitus non est: *Avesna* (*Avesnes*) Urbs & Munimentum Gallorum finibus positum; ad fl. Hepram: *Chimacum* (*Chimay*) urbs ad fluvium *Blancam*, in media Silva, id nuperis bellicè sæpiuscule incensum, dirutum; tamen ad extremum ita restitutum, ut multo elegantius renatum videri possit.

Palatium

d Ptolemaus b
 o teste, a Pan
 ab Hania Flu
 to, Gallis Han
 Habet a Septe
 entes & Leodie
 igitur milliarib
 ræcipue Frumen
 rebus necessari
 que etiam duri S
 nem flammam
 is aliquot adje
 teimplis & adib
 item vitreorum
 ac tandem a fir
 Burgundicam, p
 nt xxiv, inter q
 n tamen capac
 la ex mercimon
 (alencia) ab e
 vna coq; tuta
 argui, structura
 as Pepini, Patris C
 onis & Domini V
 elmi Boni Com
 am duobus mil
 one Caroli v. A
 llorum finibus
 a, id nuperis p
 atum videri pos
 Palat

OMENS

Palatium habet principale cum horto & Labyrintho singularis artificii: *Halla* Brabantiae finibus contermina: *Bouchain* municipium est situm ad ripam Scaldis fl. inrer Cameracum & Valencenas, exstructum a Reipino in memoriam nobilis victoriae quam hoc loco retulit ab exercitu Theodorici Gothorum Regis: *Quebecum* (*Quefnoy*) Opidulum est, tertio lapide a Valencena, mercimoniis nobilitatum: *Bellus Mons* (*Beaumont*) Opidulum, perelegans, a re nomen habet. *Philippopolis* (*Philippes-Ville*) a Rege Philippo; *Maria-burgum* a Regina Hungariae Maria nomina habent: loca munitissima ad Gallos reprimendos condita. *Bavacum*, (*Gallia* *Bavaria*) quod nonnulli *Baganum* vel *Bagacum* Ptolemae arbitrantur: nonnulli illud *Belgium* Caesari in Commentariis dictum volunt: sed refelluntur ab iis, qui in Bellovacis seu Picardiae quodam loco firmioribus argumentis eandem collocant. Sunt & *Maubenge*, *Bins*, *Reux*, *Saigny*, *Braue le Conte*, *Engien*, *Lesfne*, *Chevre*, *S. Guillein* & *Leuze*. Pagi sunt praeterea CCXLI, quorum plerique omnes praefati, amoeni, opulenti. Regio Lacubus, Stagnis, Fontibus, ac Fluminibus undique irrigua; fluminibus *Scaldi*, *Sambra*, *Tenera*, *Hanna*, & alii. Silvas habet & Nemora admodum jucunda; praecipua vero sunt *Mormau*, & *S. Amandi*. Porro Respublica Valencena tanta prudentia constituta, & tam bonis legibus ornata est, ut Noribergenses ad ejus exemplum celeberrimam suam Rempublicam voluerint componere, missis ad hanc rem aliquot viris prudentibus; quod Romanos fecisse accepimus in Rep. Atheniensi. Proinde non est mirum si ex tam praecleara Politia orti fuerint Cives per univertum Orbem virtute celebres; inter quos primas ferunt, Henricus VI Imperator, Dux *Lutzenburgicus*: Maria Filia unica & Heres *Caroli* Audacis, *Avia* *Caroli* v. *Ioannes* *Froifardus*, *Historicus* *Nobilissimus*, qui etiam hoc ipsum initio sui operis testatus est.

Status Politicus Hannoniae v. constat Membri squae sunt, I Pares xli, videlicet *Longueville*, *Lens*, *Filly*, *Chivres*, *Avesne*, *Chimay*, *Leveux*, *Barbançon*, *Baudour*, *Rebaux*, *Walecom*. II Praelati Ecclesiastici nimirum Abbas & Comites, *S. Wauldrut*. Abbates xxvi, *S. Guislain*, *Marchiennes*, *Cambroz*, *Hafnon*, *Marville*, *Ancin*, *Haultmot*, *Lieffy*, *S. Dny*, *Vicogne*, *Feullien*, *Crespin*, *Bonne Esperance*, *S. Jean*, *S. Aldegonde*, *Geilenghien*, *Spinleu*, *Arb*, *Fontenelle*, *Beaumont*, *Denain*, *Quefnoy*, *Watiebrane*, *Lolwe*, *Billy*, *Leure*: & Collegia Canoniorum, I I Nobiles, in quo sunt Principatus unus, *Chimay*; Comitatus x, *Lalain*, *Beaumont*, *Ostervant*, cujus Civitas primaria est *Bouchain*, *Barbançon*, *Avesne*, *Berlaymont*, *Buffin*, *Montigny*, *Reux*, *Terrache*. Baroniae xlii, *Englien*, *Leuze*, *Havre*, *Ligue*, *Anjoing*, *Vaichin*, *Fontaine*, *Havaide*, *Kimravn*, *Barlaymont*, *Ville*, *Gomergnie*, *S. Aldegonde*, *Senzelle*, *Condet*, *Haurdain*, *Bellevu*, *Fontaineille*, *Bouffe*, *Roesir*, *Frasne*, *Harchies*. Marefcallus unus; Senescallus unus; Venator Magnus unus; Camerarius perpetuus unus. IV Officia Ordinaria (Castellanorum opinor) *Valencene* etc. V Civitatum Communium

Restat *NAMURCI* *COMITATUS*. Hic situs est inter Brabantiam, Hannoniam & Leodiensem Diocesium: exiguoterritorio & montoso, sed per amœno. Aërem habet salubrem & temperatum. Solum ferax Rerum quibus ad sustentationem sui vita humana indiget. Habet & Ferri Plumbique Fodinas, & Latomias in quibus varii generis saxa excinduntur, atque imprimis Marmora subnigra, & quae Iaspidem referunt.

Lacus.
Flumina.
Silvae.

Namurci Comitatus.
Caeli semperies.

Neque ita
dicimus i
stea Dom
ines fuit T
nie Infer
marcum
cujus non
solitus esse
ille Roma
pit. Distat
nificiis,
exiguam
Anno c. 1
Salomoni
burgo pot
flans. Fluv
Silvas non
in hoc Cor
opimis hor
nasterium C
primam cre
quae sunt Ec
in omni, An
Charlemont
iam Mechlin
peti sunt, G
ne Illustru

Neque ita pridem cœperunt effodi saxa illa ad ignem idonea (*Lithanthyraea* nominare possumus) de quibus
 dicitur in præcedenti Descriptione. Porro ditio ista omnis initio Dominum habuit titulo Marchionis: po-
 stea Dominum sæpius mutavit. Marchio fuit *Philippus*, Frater Balduini Comitis Flandriæ Anno MCC. CO-
 mites fuit *Theodorus*: cujus obitu tota ditio celsit *Philippo Bono* Burgundiæ Duci, quemadmodum in Germa-
 niæ Inferioris descriptione a nobis explicatum est. Vrbes in hoc Comitatu miro cinctæ sunt quatuor, *Namurcum*,
Bovina, *Carlemontium* & *Valencourrium*. Pagi CXXCII. *Namurcum* (*Namur*) urbs est primaria,
 cuius nomen unde ductum sit, ignoratur: alii putant a *Nano* Deo Gentili, qui quum antea oracula fundere
 solitus esset, sub adventum Christi Servatoris obmutuit. Ergo a *Nano* muto *Namurcum*: alii a Novo Muro
 illic Romanorum opera exstructo. Vrbs sita est inter duos Montes, in læva Mosæ ripa, qua Sambram reci-
 pit. Distat 11 x mill. Lovanio, x Leodio & totidem Bruxellis. Dives est, & splendida publicis privatisque
 edificijs, Arce etiam instructissima bene munita. Quarto milliari a Namurco sunt *Bovina* (*Bouvines*) opidum
 exiguum, quod bellorum injuriis jam aliquoties vastatum, postremum vero ab Henrico 11 Galliæ Rege
 Anno C13 13 LIV magna parte destructum est. Id ex eo tempore Civium industria restitui & restaurari cœpit.
Carlemontium (*Charlemont*) exstructum est a Carolo V Anno C13 13 LV adversus Gallos, qui tunc Marien-
 burgo potiebantur. *Valencourrium* opidum minime aspernandum Namurco VII milliari intervallo di-
 stans. Flumina habet hæc regio piscosâ: inter quæ primas obtinent *Masa* & *Sambra*: Fontes vivos & largos.
 Silvas non tantum ad delectationem, verumetiam ad venationem aptissimas, Feris refertissimas. Multa sunt
 in hoc Comitatu Templâ, & Cœnobîa splendida Namurcensium Comitum sumptibus olim constructa, &
 opimis honorata redditibus. Tertio Milliari a Namurco dives est pagus *Audennes*, in quo vetustissimum Mo-
 nasterium Canoniarum nobilium Fœminarum exstructum institutumque a Begga filia Pepini veteris, a qua
 primum creduntur dictæ Vestales *Baggine*. Status Politicus Comitatus Namurcensis tribus constat Membris,
 quæ sunt Ecclesiasticus Ordo, Nobilitas, Civitates præcipuæ. In Ecclesiastico Ordine sunt Abbates *Flores*,
Grampé, *Anden*, *Bonnes*, *Wassore*, *Hasties*. Nobilitas *Done* Vicecomitatus etc. Civitates præcipuæ *Namur*, *Bovina*,
Carlemont, *Valencourt* sive *Walencour*. In vrbe Namurcensi sedes est Consilii Regii, a quo appellatio est ad Cu-
 ram Mœchliniensem. Est & Sedes Episcopii, cuius Templum Cathedrale sacrum est S. Albino. Cives armis ad-
 lecti sunt, Gallicus ius sermo, sed corruptus. Mercatores pauci & opifices: Nobilium magna turba: sed qui nothi
 sunt Illustrium Principum, vel e nothis oriundi.

Soli fertilitas.
Imperium majorum.
Urbes.

Flumina.
Silvæ.
Opera publica.

Regio.
Unde nomē ha-
beat.

Situs.

Soli fertilitas.

Imperium majo-
rum.

Urbes.

Restant in Inferiori Germania duæ Provincie, *Ducatus Lutzenburgicus & Trevirensis Provincia*, paucis explicandæ. Ducatus *Lutzenburgicus* nomen habet a primariatotius regionis Civitate: hæc (ut nonnulli opinantur) a fluvio *Elza* *Alsontia* forte Antonini. Ab *Elza* fit *Elzen-burch*; inde *Lutzen-burch*. Petrus Divæus aliam de *Lutzenburgo* sententiam notat his verbis: *Laucorum gentem* (inquit) *juxta Treviros, Mediomarites, ac Lingonas habitasse indubiatum est: Opida eorum Tullus ac Nafium, Ptolema celebrata nomen servant, Toul & Nancy; vernacule crediderim appellatos, de Lutzen, & late imperasse, ut ab iis Lutzenburgii celebris Opidis nomen ortum sit, quasi der Lutzen burch.* Hæc ille. Terminant hunc Ducatum ad Septentrionem *Leodienfes & Namurcenses*; ad Austrum *Lotaringi*; ad Ortum *Mosella* cum *Episcopatu Trevirensi*; ad Occasum *Mosa* cum *Silva Arduenna*. Ambitus totius regionis est *lxxx* milliarium. Regio hæc licet montosa & saltuosa, bona tamen, benignaque ac fertilis est. Dividitur in duas partes, quarum altera *Famenna*, altera *Arduenna* dicitur. *Famenna* fertilior est *Segetis & Vini*. *Arduenna* asperior; sed quæ asperitatem venationum bonitate & *Ferarum* optimi generis mirifica abundantia compenset. Metalla Ferri sunt non procul *Mauderscheid*, in dominiis *Keyls*, *Cronenberch & Sleida*, ad vallem cui nomen est *Hellenhal*: Conflantur hoc loco ab istis *Cyclopi*bus incudes, fornaces ferreæ, pyreteria, que per totam Germaniam ingenti lucro distrahuntur. Titulum duntaxat Comitatus initio habuit, atque adeo *Henricus Septimus* Imp. Comes fuit *Lutzenburgicus* non *Dux*. Postea in Ducatus dignitatem, qua hodie adhuc utitur, evecta fuit. Hoc ab *Wenceslao Romanorum Regi*, alii *Carolo quarto* tribuunt; *Conradus* autem *Vercetius* *Henrico* *v* *1* adscribit primo ex ea familia *Romanorum Imperatori*. Primum hujus Comitem *Sigifridum* fuisse, in *Schedæ* manu exaratis se reperisse scribit *Ortelius*; eumque Filium fuisse *Tacui* Ducis *Mosellani*. Fuit olim *Lutzenburgum* *Trevirorum* portio. Vrbes habet viginti, vallo & fossa munitas, quarum nomina hæc sunt *Lutzenburgum*, *Arlonum*, *Rodemachera*, *Theonis villa*, *Gravemacherum*, *Coningsmacherum*, *Dierichum*, *Pontonium*, *Echternachum*, *Vianda*, *Bastonacum*, *Mommedium*, *Novum Castrum*, *Darvillerium*, *Mosella villa*, *Roccha*, *Durbis*, *S. Viti* urbs, *Murza & Salma*. Sunt & Vrbes aliquot quarum moenia solo æquata sunt & *Arces* *Vrbium* pene æmulæ, *S. Joannis & Manderscheid*, quibus titulus est Comitatus. Vrbs primaria *Lutzenburgum*, aliis *Lucemburgum*, & *Leuceburgum*, *Ptolemæo Augusta Romanorum*. *Guicciardinus* dicitur vult quasi *Lucisburgum*, hoc est, arx *Solis*: quemadmodum pleraque alia hujus tractus loca a *Genetiliis* *Diis* denominata videri possunt: *Arlon* ab *ara Lunæ*, *Ivois* a *Iove*, *Murche* a *Marte*: sed an hæc verum origo sit, alius esto arbiter. Vrbs sita est loco perameno, parte altera montoso, altera plano. Hanc *Elza* fluvius interluit, partem *Vrbis* superiorem & montanam, ab inferiori & plana dirimens. Edificia in ea domusque utcunque splendide, verum belli injuriis varie afflicta: ac *Templum* sacrum *Nicolao*: *Cœnobium* *Francisco*, in quo sepultus *Ioannes Lutzenburgicus Rex Bohemiæ*, filius *Henrici* *v* *1* *Imperatoris & Patris Caroli* *1* *v*. Vrbs hæc etsi *Martis* frequenter deformata furoribus, cui nihil cum *Musis* otio & tranquillitate gaudentibus

Alia Germania

gaudentibus commune, illustres tamen eruditione viros edidit. Atque inter multos Nicolaum Navium hominem usque adeo doctrina & rerum prudentia magnum, ut Curia judicialis apud Lutzenburgum Præses, non ante munus quam vitam, Flium autem reliquerit sibi cognominem, qui paternas æquans virtutes, tantum apud Carolum v Cæsarem gratia valuit, ut in toto Imperio Cancellarii Vicarius ab eo constitutus, id muneris cum vita finierit. *Arlonum* vernacule *Arlon*, situm est in Montis vertice, Opidum satis elegans. Lunam Deam hic olim gentilitio more cultam, & inde nomen habere putatur. Hic multa antiquitatis Monumenta erura quæ Comes Petrus Ernestus hinc ad aedes suas amplissimas, quas habet in Pomercio urbis Lutzenburgensis, transferri curavit. Patria hæc fuit Bartholomæi Latomi, Viri egregie docti. Fluminibus regio omnis rigatur plurimis. Eorum primum nobilissimumque est *Mosella*, de quo in Lotharingia diximus. Reliqua sunt *Chier*, *Mosa*, *Bemoij*, *Houl*, *Lech*, *Alfatus*, *Atardus*, *Sourus*, *Prumeus*, *Minens*, *Ghomoen*, *Orto*, *Albis*, ac innumeri pene rivuli. Montibus regio undique attollitur, Silvisque innectitur densissimis. Ex omnes Arduennæ totius Gallia Silvæ maximæ, rami sunt. Status Politicus, ut in ceteris 111 habet Membra quæ sunt, 1 Ecclesiasticus Ordo, 11 Nobiles, in quo Comitatus *Vranden*, *la Roche en Ardenne*, *Salme*, *Dirby*, *Marche*, *S. Vit*, *S. Jansberg*: Barones complures, & Dominia multa. 111 Membrum Civitates principales, *Lutzenburgum*, *Arlonum*, *Theonis Villa*, alias *Dietenbove*, *Rodemachera*. Curia totius Provinciae in urbe Lutzenburgi jus dicit, sermone vel Gallico vel Germanico, pro locorû ratione quibus jus dicitur. Germanice enim loquuntur Lutzenburgi, Arloni, Rodemachera, Theonvillæ: Gallice vero Ivoys, Mommidy, Marveil & Danvilliers atque ob hanc causam necesse est & Iudices & Advocati & alii curiæ Ministri utramque Linguam calleant. Ab hac autem Curia provocatur Mechliniam, ubi quæ scripta sunt Germanice bona fide Gallice redduntur.

Trevirensis Provincia.

Regio.
Situs.

Aëris temperies.

Soli qualitas.

Imperium majorem.

Hæc de Ducatu *Lutzenburgico*, sequitur *Trevirensium*, antiqua admodum ditio, cui ab urbe nomen terminatur a Septentrione Comitatu Nassaviensi, Ducatu Montensi & Episcopatu Coloniaensi ab Ortu Ringovia & Halsa: a Meridie Westrichia & Bipontino Ducatu: ab Occidente Ducatu Lutzenburgensi. Aër frequenter hic est nubilus & pluviosus, ut quidam huc accommodum cloacam Planetarum, verum id propter convallam, ubi nebula suspenduntur, venire nonnulli asserunt. Regio ipsa inæqualis est: alicubi enim Montibus sterilibus aspera est: ob idque silvestris & squalida, & proter Avenam vix quicquam proferens: alicubi vero fecundior est versus Rhenum & Mosellam. Metalla generat varii generis, Argentum, Æs, Ferrum, Plumbum. Proprium semper Ducem legitur habuisse. Nunc autem Archiepiscopum in Electorum ordine agnoscit Dominum. Armis autem Trevirenses potentes fuere, ut duce Ambiorige Cottam & Sabinum legatos Cæsaris apud Eburones interfecerunt tota funditus legione deleta. Sed capti postea sunt a Labieno. Fatetur Cæsar, Trevirorum civitatem

propre

propre Ge
nis fuisse, ne
studium.

Vrbs pr
conten
bas Silvi
ellatur) fac
chare velis
undant.

hæmbrødt

hæmbrødt

hæmbrødt

hæmbrødt

hæmbrødt

hæmbrødt

hæmbrødt

hæmbrødt

hæmbrødt

hæmbrødt

hæmbrødt

hæmbrødt

hæmbrødt

hæmbrødt

hæmbrødt

hæmbrødt

hæmbrødt

hæmbrødt

hæmbrødt

hæmbrødt

hæmbrødt

propter Germaniæ vicinitatem cotidianis exercitatum bellis, cultu & feritate non multum abfimilem a Germanis fuisse, neque imperata unquam nisi exercitu coactam fecisse. Tantum scilicet antiquitus fuit Belgis libertatis studium.

Urbs primaria *Augusta Trevirorum*, vulgo *Trier*. Hæc cum antiquissimis Europæ urbibus de antiquitate contendit atque hujus antiquitatem trecentis & mille annis, ante urbem Romam percuratus est *Plinius Silivius*. Eam *Mosella* mediam perlabitur. Natura loci (ut *Simon Richwinus* ad Munsterum scribens dicitur) satis est ad delicias & amoenitatem facta, sive montes & valles, sive flumina & rivus pratis interjectis prætere velis. Montes *Bacchio* cultu virent. Ager satis hic est fecundus: omnis generis pisces & ferina hic abundant. In *Trevirensi* Provincia hæc sunt: Abbates, *Prumensis*, *S. Maximini* proxime *Treviros*, *Metloch*, *Himmehodt*, *Toley*. Comitatus qui sunt intra *Trevirensi* ditonem, *Manderscheys*, *Keihel*, *Weirmenborch*, *Harresteyn*, *Veldentz*, *Baronię Winnenberg* & *Bilstein*. Dominia *Paffenheim*, *Saffich*, *Zur Leyen*, *Eliz*, *Peymont*, *Waldenborch*, *Eerenborch*, *Waldeck*, *Hertelstein*, *Kerpen*. Præfecturæ *Schoinbergk*, *Schoinecken*, *Huldesheim*, *Dauwe*, *Over-Manderscheidt*, *Kylborch*, *Ulmen*, *Cochheim*, *Kempnich*, *Meyen*, *Monreal*, *Keisers Esch*, *Munster*, *Meivelt*, *Over-Hammerstein*, *Weslich Billich*, *Brosch*, *Pfalz*, *Wulich*, *Sarborch*, *Grimborch*, *S. Wendel*, *Bliescastel*, *Hunelstein*, *Baldenaw*, *Bernecastel*, *Cell*, *Baldeneck*, *Schoineck*, *Coblenz*, *Boppart*, *Over-Wesel*, *Eerenbreiustein*, *Montan*, *Vilmur*, *Brechen*, *Caemborch*. Urbes præter *Augustam Trevirorum* sunt ad *Mosellam*: *Nivomagum* divi intra *inlyra Constantini*, *Veldentz*, *Celli*, *Beilstein*, *Confluentia*, & alibi aliæ. Comitatus confines Provincie *Trevirensi* in hac Tabula comprehensi sunt, *Blanckenheim*, *Arnsberg*, *Nuenar*, *Reiferscheidt*, *Slouden*. Dominia *Wamburg*, *Smidheim*. Duo hic sunt Lacus miræ profunditatis, nempe *Ulmenis* & *Laichensis*, in quibus cum superiore reperiuntur Lapides viridis, crocei & rubicundi coloris, qui *Smaragdos* & *Hyacinthos* æmulantur. Majori autem ex parte fluviis, torrentibus, ac rivulis irrigatur, qui omnes *Mosellæ* commixti ad *Rhenum* deuntur: unde omnis generis Pisces hic abundant. Inter fluvijs sunt *Kil* qui & *Gelbis*, *Prum*, *Ur*, *Sara*, *Ahra*, & alii. Montes *Melibocci*, *Agonobi*. *Silva Arduenna* varie hic diffunditur, diciturque pro locis modo *Westerwald*, modo *Eider-wald*, modo *Ebers-wald*, quæ *Silvæ Feris* refertissimæ sunt. *Palatium Treviri* est spectanda antiquitatis. Aliæ in super moles adhuc extant, aliæ sub cæcis terræ speluncis sepultæ jacent, quæ cum indies videntur admirandam exhibent vetustatem. Antiquissima etiam totius Germaniæ *Academia* insignitur. *Artem* & linguarum studia quæ hic floruerunt, commemorare nihil attinet, quum ex media etiam Italia eo condisse plerosque, certum sit. Mores hominum hic natorum plerumque tristes sunt, & ad *Melancholiam* propens, sed tamen mansuescunt paullatim commercio extraneorum, & *Stoicum* illud supercilium convictu seu creatur.

In univèrsum *Mosellanorum* corpora laboribus induruerunt ad miraculum usque. Per Montes aërios, vel *Capræ* reptare & evadere spectantur. Residuum Provincie *Trevirensis*, quod hac Tabula contineri non potest, invenies in *xxx* Tabula *Westphaliæ*.

Urbs.

Lacus.

Flumina.

Montes.

Silvæ.

Opera publica.

Scholæ.

Mores.

IN GERMANICAS TABVLAS

Vtilis & prænoscenda

INSTRVCTIO.

Qvandoquidem Imperium Romanum penes Germanosest , & politice admodum in sua Membra divisum, operæ precium existimavi ejus dispositionem & ordinem, qualis in scripto, quod Matriculam Imperii vocant, extat, hodieque in usu est, oculis subjicere: deinde in tabulis sua quæque Imperii Membra demonstrare, quo ubi terrarum quæque sedem habeant, studiosus Politicæ lectus facile reperire possit. Duo autem ejus Matriculæ exemplaria sum nactus, unum scriptum, alterum Venetæ Italica lingua excusum; utrumque plus satis depravatum, & multo aliam hujus Matriculæ formam nunc in Imperio extare intelligo, proinde nemo quæso mihi vitio vertat, nemo offendarur oro, si quæ Imperio hic adscripta inveniatur, quæ illius non sunt, aut si quæ sunt ommissa; non enim mea est intentio de omnibus singulis Imperii Membris definite dicere, neque id mihi ex corruptis admodum exemplaribus fuit possibile, præcipuum sciam multa quæ olim Imperii fuerunt, post in privatum Principum jus celsisse, sive permutatione, sive pignoratione, sive donatione ob insignia erga Imperium merita, sive redemptione, sive aliis de causis; neque vestigia quæ Politicorum sunt non Geographorum studia profèqui meum est, sed ex qualicumque Matriculæ exemplari hoc tantum quærò, ut elegantissimam Imperii dispositionem, & per Germaniam distributionem ostendam, quoque studia, Geographiæ & Politicæ administrationis quomodo se mutuo illustrare possint, declararem, ergo talis Imperii constitutio & ordo.

Imperator caput est Imperii,

Et tria sub se habet Membra, quorum Comitibus de omnibus Imperii negotiis consulitur & concluditur, videlicet Electores septem, qui sub Gregorio x, anno Domini circiter cccccclxxiiii primum instituti, & a Carolo quarto Imperatore confirmati sunt, ut ostendit Onuphrius in Comitibus Imperatoriis, & Ioannes Aventinus lib. 5. historiæ Bavaricæ. His solis competit Imperatoris electio. Secundum Membrum sunt Principes Ecclesiastici & sæculares. Tertium Civitates liberæ.

Primum igitur Membrum Imperii sunt vii Electores.

Archiepiscopus

LAS

am in sua Memb
pto, quod Mat
tabulis sua quaq
iosus Politia lect
, alterum Veneti
ormam nunc in In
Imperio hic adf
nibus singulisq
ossibile, precip
mutatione, sive
e causis; neque ve
ne Matricula ex
tributionem esse
ossint, declarem
concluditur, vide
nstituti, & a Cato
Ioannes Aventin
Principes Eccles
ctores.
Archiepiscopo

GERMANIA.

Archiepiscopus Moguntinus Imperii Romani
Archicancellarius per Germaniam.
Archiepisc. Treverensis Impe. Rom. Archican.
per Galliam & Regnum Arelatense.
Archiep. Colonienfis Imperii Rom. Archicancellarius
per Italiam.

Rex Bohemiz Imper. Ro. Archipincerna.
Comes Palatinus Rheni Imperii Romani
Archidapifer.
Dux Saxoniz Imp. Rom. Archimarcalcus.
Marchio Brandenburgensis Imperii Romani
Archicamerarius.

Secundum Membrum est Principum Virorum & Nobilium.

Nomina locorum vulgaria ponam, ut sunt in Tabulis, & numeros
apponam Circulorum in quibus postea repetuntur, quo facilius
in Tabulis inveniri queant.

Archiepiscopi.
Halberstatt in 9. opinor circulo.
9 Ferden
2 Munster
5 Osenbrug
9 Passaw
Frisingen
Episcopi.
1 Kempie
1 Gurck alias Goritz
5 Seckaw, Segovia
5 Havande
5 Basel
1 Sirten sive Wallis
4 Regensburg
4 Maussen
9 Naumburg
7 Minden
4 Lubeck

Vtricht 7
7 Camin 8
7 Swerin 9
7 Geneve 5
2 Camerick 7
2 Verdun 5
Lofan 5
3 Metz 5
3 Toul 5
5 Luyck 7
5 Trent 3
5 Brixen 3
2 Merfpurg 8
8 Labach 3
8 Vienna 5
7 Brandenburg 8
8.9 Ratzenburg 9
Schlefwick 9

X x ij

Havelburg

Havelburg.

Saculares Principes & Nobiles.

Dux Bavaria

Archidux Auftria

Dux Burgundia

Dux Saxoniz

Palatinus Bavaria

Dux Iulia, Clivia, Berga

Marchio Brandenburg

Dux Brunfwick

Dux Lunenburg

D. Pomeran

D. Mekelnburg

D. Lawenburg

D. Holften

D. Lotringen

Landgr. Hefsen

D. Wirtenberg

D. Zweibrug

D. & Co. Spanheim

Marchio Baden

Landgr. Luchtenberg

Princ. Anhalt

Com. Hennenberg

Burggr. Meiffen.

Gallici Principes.

D. Meifs. alias Maffa

D. Savoye

D. Chalou, forte Calim in

circulo.

Ecclefiastici.

Pr. Abbas Fuld.

Pr. Ab. Hiersfeldt

Pr. Ab. Kempten

8 Ab. Reichenaw

Pr. Præpof. Wißfenburg

2 Pr. Ab. S. Galli

3 Pr. Ab. Saltfeldt

10 Pr. Præpof. Elwangen

8 Teutfch ordens Maitter

2 Iohans ordens Maitter

7 Ab. Waingarten

8.1 Ab. Salmanweiler

9 Ab. Kreuzlingen

9 Pr. Ab. Murpach

8 Ab. Walkenriedt

9 Ab. Schuttern

9 Ab. Weiffenow, five Minderaw

9 Ab. S. Blafi

5 Ab. Maulprun

5 Pr. Ab. Corbey

4 Ab. Schuffenriedt

5 Ab. Rittershaufen

5 Ab. Stein am Rhyn

4.5.7 Pr. Ab. Scafhaufen

2 Ab. Kempfeck

8 Ab. Waldsachfen

1 Ab. Finfideln

Ab. Rockenburg

Ab. Ochfenhaufen

Præpof. Seltz

5 Ab. S. Gilgen Norinbergæ

5 Ab. Nuenburg

Ab. S. Maximini juxta Trier

Ab. Heveldshaufen

5 Ab. S. Iohans zu Curtel

5 Ab. Gengenbach

4 Ab. Komigsbrun

4 Ab. Rodt, alias Roden

5 Ab. Markthal

4 Ab. Rockenhaufen

8 Ab. S. Peter im Schwarzwald

Præpof. Odenheim

3 Pr. Ab. Stablo

5 Ab. Disfidienfe

4 Ab. Berkenhaufen

4 Ab. Elchingen

4 Ab. Hentzlingen

5 Ab. Vrsfenis

8 Ab. Planckenburg

4 Ab. Yflui

4 Ab. Pfeffers

4 Ab. S. Iohan im Thurtal

4 Ab. Petershaufen Conftantia

7 Ab. Pruum

4 Præpof. Camberg

8 Ab. Reishaim

4 Ab. S. Heimeran Ratisbonæ

4 Præpof. Berchtolfgaden

2 Ab. S. Gregorii Munfter

2 Ab. Muncherode

4 Ab. S. Cornelis Munfter

4 Ab. Werden

4 Ab. Aurfperg

6 Ab. Yrfe

1 Ab. Brun

Ab. Echternaken

6 Ab. Hervorden.

Abbatiffz.

Quedelburg

4 Effen

4

Alt Mun

Pr. Ober

Kauffing

Lindaw

Pr. Genro

Buchaw

Rotenmu

Hippach

Guten zel

Beandt

Baley

Com

Com. Helfe

Co. Kirchb

H. Tuffen

Co. Wißenf

Co. Lauffer

Co. Montfc

Co. Furften

Co. Zimme

Gundelfi

Stutgart

Lufingen

H. Schenflin

Marckg. Eb

H. Gerolt z

H. Ober He

Co. Otinger

B. Rapolft

GERMANIA.

349

Alt Munster to Regensburg	2	H. Rapoltzkirchen		5 Co. Wirnenberg	7
Pr. Ober Munster to Regensburg	2	B. Stauffen	2.4	Co. Solms	5
Kaufingen	5	H. Hohen Rechperg		5 B. Vinnenberg aut Vanenberg	
Lindaw	4	H. Berletzick		forte	7
Pr. Gernrode	8	H. Hohen Konigsperg		Co. Arnsberg	7
Buchaw	4	H. Hohenfeldt & Tipoltzkirch		Comites Rhencnses	5
Rotenmunster	4	C. Sultz		4 H. Falckenstein	4
Hippach	4	Co. Hohen Zollern		4 H. Kunseck	4
Guten zel	4	H. Braides		H. Kunseckerberg	4
Beundt	4	B. Sonnenberg		4 Co. Horn	10
Baley	}	Coblentz	6	Com. Castell	1
		Elfas	4	Co. Vertheim	1
		Osterreich	3	Co. Rheineck	1
		In der Etsch.	3	Co. Hohenloe	1
Comites Barones & Domini.		H. Reichelsperg		1 Co. Bitfch	5
Com. Helfenstein	4	H. Limburg		1 Com. Salm	5
Co. Kirchberg	4	Co. Erpach		1 Co. Veldentz	5
H. Tuffen	4	Co. Leiningen		1 Co. Dengen	4
Co. Wissenstaig	4	Co. Falckstein		5 Co. Rappin	8
Co. Lauffen	4	Co. Hanaw		5 Co. Hardech	3
Co. Montfort	4	Co. Luchtenberg		5 Co. Hohenstein	8
Co. Furstenberg	4	Co. Nassaw, Breda, & Dillenburg		5 Co. Wolkenstein	3
Co. Zimmerman	4	10.7		Co. Schaumburg & Giengen	7.3
Gundelfingen	4	Co. Wisbaden & Iltzstain		Co. Dierenburg & in Someraw	7
H. Stuttgart	4	Co. Sarbrucken		5 Co. Mansfelt	8
H. Tuffingen	4	Co. Waldtpurg		5 Co. Stolberg	8
H. Schenllingen	4	Co. Nassaw in Weilpurg		4 Co. Buchlingen	8
Marckg. Eberstein	4	Co. Beillstein		5 Co. Barbey & Mullingen	8
B. Gerolt zeck	4	Co. Konigstein & Epstein		6 Co. Gleichen	8
B. Ober Hewen	4	Co. Eifenberg superius		5 Co. Schwartzenburg	1.8
Co. Otingen	4	Co. Eifenberg inferius		5 Co. Suenberg, Schonberg opi-	
B. Rapolstain	5	Co. Merfen		nor	8
		5 Co. Budinghen		Co. Iude H. im Ruech	
				H. Geraw	

X x iij

Co.

Co. Ples
 Co. Plawen
 Co. Weda & Ringelberg
 H. Reichenstein
 Co. Olmbrug
 Co. Loebenstein
 Co. Regenstein
 Co. Westfreislandt
 Co. Ostfreislandt
 Co. Van der Lippe
 Co. Oldenburg
 Co. Delmenhorst
 Co. Hoya
 Co. Westenburg
 H. Muntzenburg
 Co. Lemgow
 Co. Waldeck
 H. Lostenstein
 Co. Diepholt
 Co. Steinfort
 Co. Benthem
 Co. Brunchorst

GERMANIA.

5	Co. Witgenstein	H. Haber, alias Havere	5
8	Co. Spiegelberg	H. Wildenfels, aut Widersfels	
7	Co. Biverldorff	forte	8
	H. Ridberg	7 B. Tautenberg	8
	Co. Teckelnborg	7 Co. Tubingen	4
4	H. Linge	Co. Blankenberg sive Blam-	
	Co. Dortmund	mont	7
	Co. Windorff	Co. Kirchingen, Krehanges	5
7	Co. Ortenberg	2 H. Senster	3
7	Co. Ripperhoden	H. Roggendorff	3
7	Co. Hagen	2 H. Alendorff	
9	Co. Hoonfels	2 H. Kuniguckerberg	
7	Co. Leifeneck	8 H. Morfpurg & Beiert	5
5	Co. Bergen	10 H. Brandenstein & Ransf.	
5	B. Degenberg	2 H. Wolfstein	
	B. Oberfultzberg	2 H. Permont	
5	H. Somiriff.	H. Fronsbeke	
	Co. Manderscheid	7 H. Flackenstein	
7	Co. Reiferscheidt	6 H. Witten	
7	Co. Egmont & Welfstein	10 Ritt. Fridberg	
7	H. Bergen & Waelhem	10 Ritt. Gleichaufen,	
7			

In hoc secundo Membro quædam numeris carent, quia postea in circulis non repetuntur. Pr. Principes, Ghe. fursten, prelaten signati. D. Duces, Co. Comites. H. Herrschafften Dominia, B. Barones.

Tertium Membrum Imperii est Civitatum liberarum.

Rheinische Banck.	Worms	5	Hagenaw
Coln	6.8 Spier	5	Weiffenberg
Aken	7 Turckheim	5	Stracsburg

Ober E
 Rossha
 Schlett
 Colmar
 Alrach
 Basel
 Kaiserst
 Mulhau
 S. Greg
 Metz
 Toul
 Verdun
 Landaw
 Kaufma
 Befanço
 Cameric
 Franckf
 Fridberg
 Gelnhau
 Wetzlar
 Aken
 Lubbeck
 Hambor
 Dortmund
 Mulhusen
 Northau
 Præter
 Germanic
 quas Circu
 sex anno c
 corpore Pra
 iv Confilia
 in Tabulis e

Primus Circulus est Franconiz & in Tabula Franconiz declarabitur.

Secundus est Bavariz & in eisdem Tabula explicabitur.

Tertius est Austriaz & in Austriaca Tabula describetur.

Quartus Suez, in Tabula Wirtemberg.

Quintus est Circulus Rheni, qui in Alsatiz inferioris Tabula exponetur.

Sextus in Electorum Rheni, in Palatinatus Tabula.

Septimus Germaniz inferioris sive Westphalicus, Tabula Westphaliz prima.

Octavus Saxoniz superioris, in eisdem Tabula.

Nonus Saxoniz inferioris, in eisdem Tabula.

Decimus Burgundiz, in Burgundiz superioris Tabula.

Camera Imperialis.

Præter hæc Circulorum Consilia, ad causas graviores, quæ per Imperium accidunt jure decidendas, instituta & Sipsæ Camera Imperialis, cui præest Iudex Princeps, aut ut minimum Comes, vel Baro, isque secularis, si ad hoc munus idoneus reperiri possit. Assessores huic & conjudices ab Imperatoria Majestate duo ex Comitibus aut Baronibus, duo ex Iurisperitis, duo item ratione terrarum, quas hæreditarie in Imperio possidet, aut ab Imperio habet, ex equestri ordine Nobiles, hoc est, sex in universum dati sunt. Ab Electoribus item singulis unus, & ab unoquoque Circulo duo superadditi sunt, quorum dimidia pars ex Iurisperitis, dimidia altera ex equestri ordine sunt electæ.

CATALOGUS TABULARUM GERMANIÆ.

I	Germaniz universalis.	XVI	Halsia.
II	Frisia Occidentalis.	XVII	Thuringia.
III	Emdensis Comit.	XIII	Franconia.
IV	Westphaliz tabula 1.	XIX	Bavaria.
V	Westphaliz tabula 2.	XX	Palatinatus Bavariz cuius extrema ad Septentrionem vide in tabula Franconiz.
VI	Westphaliz tabula 3.	XXI	Saxonia super.
VII	Comitatus Meursensis &c.	XXII	Brandenburg.
IX	Leodiensis Diocesis.	XXIII	Rugia.
X	Palatinatus Rheni.	XXIV	Bohemia.
XI	Wirtemberg.	XXV	Moravia.
XII	Alsatia inferior.	XXVI	Austria.
XIII	Alsatia superior.	XXVII	Saltzburg.
XIV	Saxonia inferior.	XXIX	Polonia.
XV	Brunswick.	XXIX	Hungaria.

Se se habet & univrsim & speciatim *Germania Inferior* : jam nunc flumine Rhenio transito , *Germania Regio*.
 vulgo *Superior* , Ptol. *Magna* , se offert , Europæ latissima regio , Romanique Imperii decus . Hanc , qua
 fere illam Methodo percurram : Generalia priore loco indicaturus , inde Specialia . Ut autem a nomi-
 ne ipso ordiar : *Germania* sive *Germanorum* nomen varii varie derivant . Hic namque *Germanos* quasi *Gaar-*
manen i. profus viros , ob Martium ac virile virtutis robur : ille a certa obstinataque fide quam sibi mu-
 no integrani præstabant , æternum nomen invenisse existimat : neque perperam divinasse creditus est , qui
 honorata militia nominis Etymon deducere voluit , quasi *Geert-man* , contracta vocis mole , *German* , di-
 ctus populus fuerit . Alius pure puteque Latina voce , veluti genuinos & gnelios dictos censet , quod prisca
 integritatis & rusticanæ simplicitatis nulla fere gens plus retinuerit : cujus somnii auctorem in aures popu-
 lorum induere , & ad gratiam loqui voluisse apparet : quamvis simili errore involutus cum Livio Geographus
 ab eo summo jure inditum illi genti a Romano populo illud nominis putat , quod pene legitimi ac Ger-
 mani Fratres Celtarum essent , sive mores & vivendi ritum , sive proceritatem corporum & rutilam caesariem
 præstare quis velit . Ioannes Goropius Becanus , a cogendo militem & ad se colligendo non absurda ratio-
 nem deducit a *Gerem* , quod est , cogere . Cujus opinioni adjumento esse & adminiculi vicem præbere videtur
 Cicero , qui in Commentario de moribus Germanorum profiteretur , *Germania vocabulum recens esse , & nuper*
invenit , quoniam qui primi *Rheenum transgressi* (ut ejus verbis dicam) Gallos expulerant , nunc *Tungri* , nunc *Ger-*
mani vocati fuerint , ita nationis nomen , non gentis evaluisse paullatim , ut omnes primum a victore ob meum , mox a se-
 cundo invento nomine *Germani* vocarentur . Neque desunt qui Germanos convenas & collectitium populum in-
 terpretantur , a *Gerem* quod congregare significat . Sunt & qui bellicosos & præliorum amantes innui autu-
 rant a *Gerra* , sive *Guerra* , cujus vocis notior est significatio , quam ut hic apponi debeat . Vir in gente Saxo-
 num doctissimus a Carmanis Aliz populis , Lucano etiam memoratis , vocabuli auspiciam deducit , uti a Sa-
 xonum : alibi Hebræo Etymo illos dedicat , ut sint quasi *Gerimani* , quod lingua illa significat advenas ,
 hospes & egenos . Vterius etiam provecus plenis velis , & quadam studii in patrium nomen voluptate de-
 ductus Peucerus Germanos , quasi *Hermemner* hoc est militares viros dictos existimat . Eruditissimus Junius
 hujus nominis originem ad famosum illud aquarum diluvium , quo totus interit Orbis , revocat : quando
 Noachus in ternos liberos Orbem Terrarum partitus est , quo tempore Iepthetho (ut de Schemo & Chamo nihil
 tam) in sortem cæsit Europa . Huic natum esse masculam prolem , nomine Gomerum , constat ex Moyse .
 hoc triplex propago exiit , *Aschcenaz* , *Riphat* & *Thogarma* . Ex his *Thogarma* Germanorum progenito-
 rum fuisse contendit : quamvis *Aschcenazim* communis Rabbinorum opinio teneat Germanos esse . In *Thu-*
gama enim sive per secundam vocalem *The-germa* , manifeste elucet origo nominis Germanorum , reje-
 ctis autem adjectitiis , & secunda vocali sumpta pro prima , ac si quis nostrate lingua per articulum *the* , efferat
germans , id est , Germani : & respondet voci Etymon aptissimum & genti quod est , *geram* sive *gerame* ,
 quod

ecitendas, insli-
 isque sæcularis,
 duo ex Comi-
 bus item singuli
 midia altera ex E-

ema ad Septen-
 coniz.

amento ac ro-
 annos, quo no-
 iam accipit
 ut conveniam
 ut parum exade
 os bellatores, &
 am, nescio quo
 re quis Acroni-
 ianus lib. xv. Et
 tamen obser-
 vatum catris que ut
 Germani & Sla-
 vici etiam a non
 ensische, Italis Te-
 alii vocant Tuis
 quod unū apud illos
 entis, conditoresque
 que eum idcirco
 ones Nemicus
 ellationibus fan-
 non consuetum
 e Ponto Euxino
 rini, Rheno clam-
 it a Sarmatis Da-
 Dialecto utuntur
 superiores Pan-
 unt Germani Ro-
 etes, Vangiones
 e. Nam utref-
 ica Praefides Ro-
 artim ut in eos
 que hæc causa
 cur

cur in altera Rheni ripa multæ admodum & peruersæ Civitates constitutæ sint, in altera vero nullæ: quod etiam in Danubii ripa observari debet. Helvetii quoque Germanis hodie adnumetantur: & Pruteni ultra Vistulam: ut hodiernus Limes Ptolemaica multis modis amplior sit. Nam ab Occasu Rhenum transgressus, usque ad Picardiam & Burgundiam, Galliæ partes, extenditur: a Meridie, ultra Danubium ab Alpes usque: ab Ortu, ultra Vistulam Prussos continet: Septentrionalis limes est Oceanus. Suntque Germanicæ Ditionis præcipuæ & primariæ partes, quæ sub hoc titulo cum minoribus subjectis aut conjunctis describentur: Regna, *Bohemia* Electoratus: ac *Polonia* Regnum, etsi alterius quam Germanicæ sit linguæ, nec in Imperii Matricula comprehenditur, tamen quia intra veteris Germaniæ Limitem Vistulam fluvium est situm, Germaniæ Tabulis apponemus. *Hungaria* Regnum, quod extra veteris Germaniæ Limites situm est, quia multos insignes Imperatores dedit, & pluribus sub Imperio sitis regionibus dominatur, Germaniæ illud adjungemus. Ducatus: *Saxonia Superior* Electoratus, *Austria* Archiducatus est. Ducatus *Holst*, *Mecklenburg*, *Pomerania*, *Lunenburg*, *Lauenburg*, *Brunsvyck*, *Meissen*, *Schlesien*, *Moravia*, *Cleves*, *Berge*, *Franconia*, sive *Francia Orientalis*, *Bavaria*, *Wirtemberg*; *Suevia* Comitatus; Palatinatus *Rheni* Electoratus, Palatinatus *Bavaria*; Landgraviatus, *Hessen*, *Duringen*, *Superioris & Inferioris Asia*. Marckgraviatus *Brandenburg* Electoratus, *Baden*, Comitatus, *Ember*, *Oldenburg*, *Bentheim*, *Lip*, *Diepholt*, *Huy*, *Mansfelt*, *Anholt*, *Stolberg*, *Tirol*. *Livonia* quæ Germanis subest, inter Germaniæ Provincias recensetur, sed quia latius intra Sarmatias recedit inter illas describitur. Situ exposito in medium prodit *Qualitas*, cujus causa plurimum in Climate, Situque Celesti. Subest Germana Sexto, Septimo, Octavo Climatibus, inter Gradus, Latitudinis quidem XLV I & XLV Longitudinis autem inter XXIV & XLVI. Maximus dies Æstatis in Australi Parallelo horarum est quinquaginta cum dimidia: In Boreali horarum septemdecim cum quadrante. Licet autem Cornelius Tacitus Germaniam asperam Cælo scibat, atque apud Germanos perpetuas esse hyemes memorix prodat Seneca: Cælo tamen satis clementi gaudet ac temperato, frigidiore quidem, sed ad sanitatem & robur conferente. Solum Hordeo, Tritico, Miligine, Farre, Milio, Avena, ac omni Frumentorum ac Leguminum atque Obsoniorum genere sæcundum: Campi uberes, Prata læta. Optanda est ubique ubertas Soli, ac Frumenti magna copia. Germania dives quoque variis in locis, preciosissimis Argenti, Æris, Ferri, Plumbi, aliorumque Metallorum Theluris: atque alibi etiam Auri: Metallorum fertilitate nullis cedit terris. Sunt & Salis præstantissimi nobis Fodinæ plurimæ. Veteri quoque Germaniæ a Plinio tribuuntur Lapides Cadmia, Callais, Chrystallus, Onyx, Topazius, Adamas & Ceraunius; Herbarum: Corrua & Britannica. Mille hujusmodi Hortorum ac Villarum delicia nulla Viridaria Pomariæ magna pomorum ubertate scæticia desideratur.

Cæli qualitas.

Æris temperies.

Soli fertilitas.

Quid

Quid Vi
men & al
rum cop
rarum na
denda vid
directum
va eadem f
rietas pell
quætu cau
bus, ad eas
ematoribus
species eaz
omcidunt.
figura T au
studiose for
quæ in Oce
mole sua r
lutem qua
milliari a N
sunt. Ma
ad *Conrad*
quam inte
cepit, imp
nos perma
postea vero
e quibus A
lectus est in
trulus xv in E
constituta s
sub Vespasia
tz id quond

Quid Vina commemorabo, optimi saporis odorisque? Palsim quidem admodum generosa leguntur, aliis tamen & aliis locis præstantiora. Varii præterea generis videre hic est Animalia, magnamque Pecudum & Ferarum copiam, quibus recensendis omnibus ne tempus teram: scribit Cæsar multa in Silva Hercynia genera *Animalium variorum nasci, que reliquis in locis visa non sint: ex quibus quæ maxime, inquit, differant ab cæteris & memorie proprietatis. Animalium vanda videantur, hæc sunt: Est bos Cervi figura, cujus a media fronte inter aures unum cornu existit excelsius, magisque directum his que nobis nota sunt cornibus, ab ejus summo sic ut pluma ramique late diffunduntur; est scæmina marisque naturæ eadem forma, rursus utroque cornuum. Sunt item que appellantur Alces. Harum est consimilis Capris figura, & variata pellium, sed magnitudine paulo antecedunt, mutilæque sunt cornibus & crura sine nodis articulisque habent, neque quietis cassida procumbunt, neque signo afflicta casu conciderunt, erigere sese aut sublevare possunt. His sunt arbores pro cubilibus, ad eas se applicant, atque ita paulum modo reclinata quietem capiunt: quarum ex vestigiis quum est animadvertum a venatoribus, quo se recipere consueverint, omnes eo loco aut a radicibus subruunt, aut abscondunt arbores tantum ut summa species earum stantium relinquatur: huc cum se consuetudine reclinaverint, infirmas arbores pondere affligunt, aut una ipsæ omcidunt. Tertium est genus eorum qui Uri appellantur; ii sunt magnitudine paulo infra Elephantos: specie & colore & figura Tauri. Magna vis est eorum, & magna velocitas: neque Homini neque Fera quam conspexerunt, parant: hos studiose foveis captos interficiunt. Hæc ille. Ad Imperiū Majorū venio. SACRA ROMANI IMPERII SEDES, Imperium m. quæ in Occidentem Orientemque divisa variis multarum gentium excursionibus labefactata, disidiis lacerata, rum. mole sua ruinam minitabatur, relicta Italia, non alia potius regione, quam Germania, præsidium, robor, salutem quæsit, electo in Imperatorem Carolo Magno Francorum Rege, quem Ingelheimii (pagus est secundo millitari a Moguntiaco) natum ferunt, atque ibidem nobile exstruxisse Palatium, cujus rudera adhuc visenda sunt. Mansit Imperium in stirpe Carolina annos centum, & quod excurrit: qua deficiente, translatus est ad Conradum Franconiarum Ducem: quem Henricus Auceps sequutus est: hunc Ottones tres: quorum ultimus quum intelligeret Romanos Crescentio Consule rursum adfectare Imperii titulum, coacto exercitu Romam cepit, impetravitque a Gregorio Pontifice, ut jus eligendi Romanum Imperatorem perpetuo apud Germanos permaneret. Impetravit autem hac lege, ut electus primum vocaretur Cæsar & Rex Romanorum: postea vero accepta a Pontifice corona haberet titulum Imperatoris Augusti. Electores constituti sunt septem: quibus Archiepiscopi tres; Quatuor Principes quos vocant sæculares: ab his post excessum Ottonis primus electus est in Imperatorem Henricus cognomento Sanctus. Eandem electionis formulam postea Imperator Carolus IV in Bullam auream, quæ hodie existat, redegit. Insequentibus temporibus varia officia in Germania constituta sunt, ad augendum Imperii decus, de quibus Mercator. Germanorum fortitudinem Tacitus qui sub Vespasiano Præses Belgarum fuit, brevi ornat elogio: Nemo bellum Germanis (inquit) impune. Exper- M. t. id quondam tres sub Augusto Legiones superat. Experti Carbo, Calsius, Scaurus, Aurelius, Servilius t. Capio,*

Cæpio, Manlius, magni Imperatores, quos modo captos, modo fugatos vidit Germania. Ac Rhythmi veteres noti sunt:

Welcher im Krieg wil ungluck han

Der fang es mit den Deutschen an.

Urbium nomina.

Flumina.

Fortes vocat Iosephus, Martiales Dionysius, Bellaces Arrianus. Germano, nihil animosius, nihil ad incursum acrius, nihil armorum cupidius est, teste Seneca de ira. Est porro hodie Germania regio, adeo amena, adeo pulcherrimis nitidissimisque urbibus, caltris ac pagis exornata & exculta, ut non Italia, non Gallia, non Hispania ipsa cædat. Civitates liberae in ea numerantur **xxciv**: inter quas *Colonia Agrippina, Wirtembergæ, Lubeca, Luneburgum, Francofurtum, Brema, Lipsia, Spira, Argentina, Friburgum, Augusta Vindelicorum, Tubinga, Heidelbergæ, Ratisbona, Vienna, Praga, Buda &c.*, de quibus suis locis. Tot etiam actantis Germania (ut de Lacubus & Paludibus, quibus eam abundare frequentibus testantur Veteres, nihil dicam) irrigatur Fluminibus: ut etiam hac parte facile cum optimis regionibus certare possit. Hujus Fluviorum crebritatis causam indicat Seneca lib. Natur. *Quæstion, III, At contra, ait, constat Germaniam Galliamque, & proxime ab his Italiam abundare rivis, & fluminibus; quia celo humido utuntur, & non estare quidem Imbris carent.* Fluvii autem Germaniæ celebriores sunt *Danubius, Rhenus, Amasis, Mænus, Naccarus, Albis, Suevus, Visurgis, Vistula.* Danubius Ptolemæo & cæteris: *Ister* quoque Plinio & Straboni dicitur, hic horum nominum mutationem ponit ad ejus cataractas: ille ubi primum Illyrium alluit; Ptolemæus ad Axipolim urbem: Appianus ad Savi fluminis cum eo confluentiam: itaque ut superior pars *Danubius*; inferior vero *Ister* vocetur. Stephano *Mærus* quondam dictus fuit: item *Danubis, & Danvis*: *Addubanus* nominatur apud Fessum, nisi locus depravatus sit. Antiqua Numismata *Daurvius* legunt: *Done* & *Donis* hodie appellatur, ab undarum sono & strepitu, ut habet Althamerus. Hunc secundum Nilum Animum maximum qui in Mediterraneum pelagus fluunt, Sallustius scripsit: ac Fluviorum maximus Arriano lib. 1 de rebus gestis Alexandri dicitur. Oritur in silva Hercynia, in pago *Don Eschingen* ex terræ visceribus magnæ scaturigine ebulliens. Veteres vocant Montem, unde prodit Abnobam, quanquam itinere unius horæ, ut scribit Munsterus oculatus testis, nullus Mons ad scaturiginem ejus pertingit: sed effunditur copioso aquarum meatu & nunquam deficiente, ex colliculo quodam cujus eminentia vix habet, **xv** aut **xvi** Cubitos, id quod se diligenter iultrasse, addit. Hujus fontem Tiberius visendum sibi existimavit. Herodotus è Pyrenæis jugis oriri credidit, cujus fidem Aristoteles sequutus est **11** Mereorologior. Pyrenæos istos Maginus ponit in Germania ut errorem excuset gravissimorum Scriptorum. Fonte suo prolapsus, divagatur in palustria mox in alveum receptus & subinde allabentibus rivis auctior, multas gentes, Suevos, Pannonas, Dacos, Bulgaros adit, donec sexaginta annibus receptis, medio numero navigabilibus in Mare Euxinum evolvitur. Ostiis ut Dionysius, Strabo, Herodotus prodiderunt, **v**: ut Plinius **vi**; ut Amnianus & Solinus **vii**: tanto impetu & undarum copia, ut **xl** Millium passuum longitudine, intra amaras Maris undas, dulcem exhibent haustum quærentibus. *Et constat ab ultimis nostri seculi Maris, agminatim parienti gratia prætere Pse-*

(Animianus)

(Amnianus
Trajanus
se referent)

Nam in
Metamorp
Rhenum sec
Adulamori
Rhetia, u
Orientali q
tuo Fontib
ano magis
superior Ad
propea capi
descriptione
conversus ac
tus ad Septe
multis iultra
modum & c
no Confluent
Lobeco ve
elegantem Ma
diversum.
Arenacur
properea
Rhenus mun
nunc rever
rovam ar
non urbem
inde agmi
onio Mosar

(Amiani verba sunt) ut aquarum suavitate salubrius fecerunt educant, nec intercipientur Super hunc fluvium Trajanus Nerva Pontem miri operis in Mœsia construxit, quem denuo Adrianus demolitus est, Dione Caf-
 foretente. De Danubio Georgius Fabritius in quodam itineralio suo sic:— Ister,

Qui centum populos & magnas alluit urbes,
 Euxinum irrupit bis terno flumine Pontum.

Nam in Mare tandem pleraque Flumina celebriora omnium terrarum deferuntur, quod etiam Ovid. lib. 11 x
 Metamorph. hoc versu prodidit:

In quo desinimus sacri in quo currimus amnes.

Rhenum secundo loco nominavi, ab Cæsare aliisque nobilitatum: hodie *Rhijn*. Hic è Lepontiis, ut Cæsar, ex
 Adula monte summorum Alpium brachio quodam, vulgo *Etzel* dicto, sicut Strabo & Ptolemæus voluerunt:
 Rhætia, ut Claudianus, oritur. Rhenus autem initio ex Alpibus (ut sentiunt Strabo & Ptol.) sumpto, ab
 Orientali quidem earum parte ubi Adulae Monti conjunguntur, populique Lepontii habitant, duobus nasci-
 tur Fontibus, unius, ut minimum, diei itinere, propter Montium juga distantibus. Altero magis Occi-
 duo magisque Septentrionali, qui anterior Rhenus vulgo: altero magis Orientali magisque Australi, qui Rhenus
 posterior Adcolis dicitur. Hi tandem confluunt, & efficitur è duobus Fontibus tandem unus Rhenus, qui
 prope a capite duos efficit lacus *Acronium* sive *Constantiensem* a Constantia ad eum sita, de quo in Helvetiæ
 descriptione: alterum *Venerum* hodie *Sellensem*, a Cella Opidulo, omnis generis Piscibus abundantem. Hinc
 conversus ad Occasum Opidum *Rhinsfelden* alluit, eundemque tractum Basileam usque sequitur: ibi vero pror-
 fus ad Septentrionem convertitur, donec Argentoratum attigerit: inde multas regiones interluens, urbibus
 multis lustratis, amnibus ubique magnis & exiguis receptis: *Spiram*, *Wormatiam*, & *Moguntiam*, altus ad-
 modum & tumidus pervenit. Hinc ad Occalum conversus *Bingium* alluit. Inde ad Cæciam vergens, ter-
 go *Confluentia*, *Bonna* & *Colonia* relicta, demum circa initium agri Batavi (qui locus nunc Clivici juris est,
 & *Lobeco* vetusta arce & colonio nobilitatur) scindit se bifido cursu in diversa labens: quam divisionem
 eleganter Mamertinus *Divercium*, Frontinus *Divergium* amnis nominant, ille a divertendo, hic a vergendo
 diversum. Apud *Lobecum* igitur bipartito cursum suum dividit, ita ut pars altera Rheni nomine appel-
 lata *Arenacum* recta petat urbem *Geltiæ* primariam. Inde non multum sinuosis meandris flexuosus *Pa-*
nam properat. Ab eo se flecit *Rhenam*, *Rimes* Tacito nominatam: hinc *Bataevodurum* decurrit. Inde
 Rhenus murato nomine *Lecca* dici incipit, quondam rivulus elicit potius cognomento tunc *dicendus*:
 nunc revera è rivo flumen factus. *Colenburgum* & *Vianam* præterlapsus, lustrataque *Schoorhorna*, in
Merovam amnem, priusquam *Mose* nomen induat, se effundit. Pars Rheni altera ad *lavam* se flecit, in *Neo-*
magum urbem antiquam prætexit, urbisque *nœnia* areamque navalem radit, *Vahalis* jam nomine clarus: lon-
 ginde agmine *Tielam* pergit: istinc anfractuoso meatu *Bomelium* ad *lavam* relinquit: deinde nõ procul *Wari-*
onio *Mosam* accipit, mox apud *Goricomium*, *Lingæ* amnis incredibili lenitate segnis, incremento auctus,
Merovæ

Merovæ nomen accipit, a Merovæorum arce : quam ubi præterierit, Durdrechtum nobilissimam ex urbe Insulam prælabitur : demum receptis Lecca & Iséla Rheni brachiis, Iselmondam præterfluens, sub Rotcrodamo Mosâ appellari incipit, ubi recedentibus latius terris, vasto jam ore Sciedamum & Vlaeringam ad dextrum latus relinquit, deinde Gervlietum Opidum & Briclam a læva præterlabitur, ibique mox Oceano miscetur. *Amasius* Ptol. *Amasius* Strab. *Amisus* Tacito, *Amisus* Plinio & Pomponio, hodie *Eems*. Hic paululum infra Paderbornam Westphaliæ urbem Caput Fontefve suos ducit, arque ad Cæciam conversus, Varendorpium, Grevam, Rhenam, Lingham perlabitur : inde Meppenum & Nebuisium pergit : hinc in Septentrionalem Oceanum exiens apud Embdam Chaucorum minorum Emporium, nomen illi suum mutuatur, *Eems* dictus. Quartum locum tenet *Mœnus* Plinio, *Mœnis* Pomponio, *Mœnus* Ammiano : hodie *M. yn*. Hunc Regino Historicus, & ejus temporis Scriptores *Mogonum* vocant. Fortean *Julia* flumen est apud Velleium Patriculum. Nisi pro *Julia Lupia* apud hunc legendum, ut Viri docti quidam suspicantur. Oritur ex monte qui dicitur *Fichtelbergh* dicitur, & Francofordiam, quæ inde ad Mœnum dicitur, Werthemiam, Herbipolin & Pabebergam præterlapsus, juxta Moguntiacum Rheno miscetur : Germanosque inferiores a superioribus cis Rhenum dispelcit. Ejus litteræ Græco computo efficiunt cccclxv, totidem quot sunt in anno dies. Quintum in locum venit *Neccarus*, unde Vina Neccarina optima & laudatissima, antiquis *Nicer*, teste Rhenano : fontes habet duarum pene horarum intervallo distantes a Danubio, lapsusque per agrum Wirtēbergicum Rheno recipitur supra Heidelbergam. *Albis* sequitur amplissimum Germaniæ flumen, quod Suevos a Cheruscis (ita enim legendum censet apud Vibium Sequestrum Junius pro Cerveciis) dividit : Velleius Semnonum atque Hermundorum fines præterfluere testatur. Tacitus in Hermunduribus Albin oriri flumen inclytum scribit, ad Conradus Celtes ex Hercynio inter Bohemos. Multas urbes claras præterlapsus tandem inter Chaucos minores & Cimbro Oceanum insinuatur. Hic est ejus in crepidine mulieris species humana amplior, Drusum compellans, pergere ulterius vetuit, Dione & Tranquillo referentibus. Barbari seculi Scriptores Latini *Albiam* vocant : Germanis *Elbe* dicitur. Bohemis vero apud quos originem sumit, *Labe*. Nomen habere a numero indicat Fabricius in suis Rerum Misnicarum libris, fontium nempe x i, ut Bohemi, sive, ut Saxones dicunt, tot annium influentium. Oritur enim, ut idem tradit, in tractu Hercyniæ silva, qui a Gigantibus nomen habet, vulgo *Risenberg*, ex x i (quorum singula nomina adjicit) fontibus : qui tandem conflati, Albim fluvium conficiunt : *Elve* & *Elbe* Germanis x i significante. *Suevum* septimo loco est, quem alii *Viadrum* nominant, quod corrupta deslexaque voce *Oderu* dicitur, quod ex Oderbergo monte cognomine fontes trahat ad Marcomanniam sive Moraviam : qui multorum annium accessione auctus Francofordiam Gymnasio celebrem præterlabitur : tandem postquam hinc Sterinum Sidenorum sedem, maritimum Emporium, illinc Caminum urbem Episcopalem prætexuit, ibi lacu ingenti effecto in Germanicum Oceanum eluctatur. Nam qui *Spream* (*Spree*) (qui inter nobiliores quoque amnes habetur, & Brandenburgum inclytam Marchionum sedem prætermeans, apud *Haveloburgum* in Albin decurrit) Suevum esse autnant, erroris comperti sunt, quorum

numero est Bilibaldus, qui in Oceanum abire Spream juxta Sundam maritimam urbem scribit. *Vistigis* sequitur, vulgo de *Weser* Variava clade nobilis, ut Paterculus ait, Dioni *Geogr.* lib. 55. Hunc Ovid. *Iurgum* videtur appellasse eo versu, *Decolor infestis Iturgus aqua: Vistigis* Prol. *Bisurgis* Straboni, *Visturis* in Adami Historia Ecclesiastica, *Vesaris* Sidonio. Hic ex Halsia venit, & juxta Mindensem, Werdensem, Gotingensem Bremensem Civitates præterlapsus, *Weseræ* nomine notior in Oceanum defertur. Vltimum *Vistum* dedi locum, sive *Istula*, quem etiam Bilibaldus *Vandalum* nominat. Hic Germaniæ terminus, quod ultra Sarmatiam Europæam Ptolemæus collocet: Iornandes Scythiam, qui Sarmaticis jugis decurrens, Crætoriam Poloniam Regni Metropolitim, alluit, atque Fluminum vastus in trina se fundit Ostia: hinc Gedanum (ea vox Heneto idiomate præsidium Danis objectum signat) nobilissimum Emporium Dantisci nomine notius: inde Elbingam Prutenici Borusorum Reguli Academiam: tertio Locstetum Opidum præterfluit, atque trifido agmine in Venedicum sinum effunditur. Sunt & alii complures nobiles Fluvii, qui vel in Mare vel in grandiorem aliquem Fluvium defertuntur, quos ne prolixior sim, prætereo. Ad Mare quod a Germaniæ Germanicum dicitur, transeo. Cum enim Germaniam universam hac descriptione exhibeamus, de Mari quoque ejus Littora alluente nonnulla subjienda videntur. Cæterum cum de Mari universim fusius alibi, & proxime in generali Belgicæ descriptione egerimus: pauca de *Æstu Maris*, quæ loci angustia prohibiti ibi adire non potuimus, præfati: nonnulla Germanici Maris propria enumerabimus. Oceanus *Æstus* excitare incipit, causamque reciprocandi illi præbere, nunc constat inter omnes. Quemadmodum vero Luna varias in Motu vices sustinet, ita etiam dissimilibus vicibus agitantur *Æstus*. Nam Lunam sequentes bis inter duos dies exortus adfluunt, bis refluent, vicenis-quatennis semper horis: hoc est, Maria singulis diebus naturalibus bis inundant, bis recedunt: intumescencia, ascendente Luna supra Horizontem ortivum: relabentia vero, cum ab Meridiano fastigio in Occasum vergente: iterum exurgentia, recedente subter ima cœli Luna, partemque meridianæ contrariam accedente: hinc subsidientia, donec iterum exoriatur. Vt item Luna non semper eodem tempore neque loco oritur: sed assidue aliunde, quam pridie, prodit: sic nec *Æstus* statis horis recurrit, sed illo tantum tempore, quo ipsa iter facit per cœli cardines. Hoc etiam notandum, Lunam aliter Motum movere; quum plena: aliter, quum dimidiata. Major enim vis Lumini copioso, quam debili & velut exortivo. Nota nostratibus Plenilunii tempore vox, *Sprinckvloedt*, quasi *Æstus* altius solito exsiliens. Non minus præterea, quam eleganter Agellius lib. xiv, Oceanum quasi Lunæ Comitern, cum ea simul & senescere, & adulescere solere, ait. Configurationes quoque nonnullius hic momenti. Luna enim, si Venerem, dicis gratia, in Oceano adpectu respiciat, & humidus percurrat mansiones, Accessum Maris præter solitum auget: sin Martis & siccas permeet, minuit. Observanda & hic adscensio Signorum. Luna enim si fuerit in Signis Rectæ Ascensionum, longiore tempore producit *Æstus*: quam si in Obliquarum. Hoc namque animadversum est, si in magnis, nunquam Accessus Recelsibus pares esse temporis duratione: nisi quum Luna in Signis *Æquinoctia*.

noctialibus sine Latitudine. Neque hoc silentio prætereundum, alias Aquarum partes magis vi luminis & radiorum corporis Lunaris adfici, quam alias; vel ob reititudinem radiorum, vel vim quandam aliam occultiorum. Quin & alia efficacia radios suos in Aquas demittit Luna, si Septentrionalis: alia, si Meridionalis: hic enim Accessus auget in Littoribus Meridianis: ibi in Septentrionalibus. Cæterum Æstus marini aliis aliisque locis manifestiores, obscurioresque aut pene nulli sunt. Nam ut de nostro hoc Germanico Mari non nihil dicamus: Certum est Æstus in eo vix ullos percipi, nisi quantum ventis concitatur nuncin hanc, nunc in illam partem undabundum rapitur: Coroque flante altius aliquando intumescit, neque usquam latius dominatur Mare multum fluminum huc atque illuc ferens, nec littore tenui accrescit aut resorbetur, sed influit penitus atque ambit. Cumque Hispanicus Atlanticusque Oceanus profunditatis pene sit imperscrutabilis, ita ut demissa bolis aut CCC aut cccc Orgyas necdum fundum pertingat: Germanicus tamen plerisque locis LX tantum cubitis deorsum esse compertus est, aut vix usquam centum cubitorum altitudinem excedere, præterquam Norwegicis Littoribus nonnullis, ita in immensum abruptis profunditatis, ut impervestigabilis censeatur profunditas. Insuper & hoc memorandum, quod, quum reliqua Maria pene omnia aquis constant amarissimis ac salissimis, hoc nostrum Mare dulcibus potuque; haud omnino insuavibus undis conflatur: idque ob divitem maximorum fluminum è Sarmaticis Montibus influxum: quodque Sol iis locis imbecillior videatur, quam ut id quod limpidius leviusque est aquæ substantiæ, elevare queat: quam causam nonnulli adferunt præcipuam falsedinis Mari. Quæ si sufficeret satisque esset idonea, *Amalchium* quoque & *Chronium mare* falsedinis experts foret, cuius contrarium contingit. Quare liquefactæ nives potius, dictique Fluvii è Sarmaticis Montibus profluente id Mare dulce limpidumque reddunt. Vnde illud quoque emergit, cur facilius reliqua Maria onerarias navis ponderibus maximis onustas sustineant, quam id de quo agimus. Solent quippe salsa Maria plus oneris ferre, ob aquæ crassiores substantiam: tenuitas siquidem levissimis ponderibus pervia est. Natatio quoque in hoc Mari facilior, quam in cæteris. Nauseam tamen navigantibus contingere solitam, vomitumque excitat mare, ob vehementiores motus, quibus modo ad æthera usque attolli, modo in imum usque infernum deprimi videtur. Varias hoc Mare pro locorum varietate fortitur appellationes. Dicitur enim *Oceanus Germanicus* a vicina quam alluit Germania: & a Gallico Britannicoque qui Occidentalis est in Orientem Sarmatiam usque pergitur. Dicitur & *Mare Septentrionale*, *Arcticum*, *Cimbricum*, *Balticum*, *Codanium*, *Suevicum*, *Vandalicum*, *Scythicum*, *Sarmaticum* &c. Atque hæc de Mari pro hujus loci angustia paucis sint dicta. Non desunt Germaniæ Montes, inter quos nominatissimi sunt: *Rolbergus*, *Mons Isidis*, *Melibocus*, *Pinifer*, *Hessus*, *Oberbergus*, *Senus*, *Suevus*, *Pavonis*, *Rheticus*, *Sprulus*, *Vocetius*, *Vosagus*. Sunt & Silvæ plurimæ, longe autem maxima *Hercynia*. *Silva Hercynia* optimi & maximi quique autores cum Latini, tum Græci meminere: *Pomponius Mela* qui eadem fere cum Cæsare differit: *Strabo* lib. v II aliquantum diversa: *Plinius* item multis locis. Ejus cum sint haud dubie lata cornua, & varii tractus, ipsa tamen intra Germaniam, quoad Occasum Meridie artinet, continetur. Ideoque *Arduenam Silvam* ut illius partem neutiquam adnumeraverim, inquit *Cæsar* reanus, quod quidam nostra ætate temere fecere. *Cæsar* lib. v I Com. de bel. Gal. scribit LX dierum spacio extra

Altitudo.

Montes.
Silvæ.

secundum
ma: al
Imperato
Touringic
us, veter
nim voca
in descrip
ur, donec
Fenarum
equuntur C
legantissim
verit Mirac
damentis a
berg, Erku
mania, neq
fundament
pervia, p
non surgunt
tias ejus re
ngium artit
chiepisco
hoc titulo d
Cölnitz
nim, Paderb
deoverdensi
nsu Trier,
Magdeburge
ng, sive Cica
pos, qui l
kew, Gm
mensis, Suerin
gus, habet
copi sunt
Dillingensium

secundum latitudinem autem novem dierum iter expedito patere. Adfiscit sibi hac nostra ætate varia nomina: alicubi enim *Nigra Silva* a Pinuum immensa vi, *Der Schwartz Wald*: alicubi *Otonis* a venationibus Imperatoris *Otonis* in illa *Silvæ* parte frequentibus: a populis etiam, quos adit, nomina mutuatur, unde *Thuringica & Bohemica* dicitur. Apud solos autem Cheruscos hæcenus constanter retinet nomen suum veteribus Græcis atque Latinis Scriptoribus celebratum *Hercyniæ Silvæ*, *Der Hartz Wald*, a refina: *Hartz* enim vocant refinam & Galli & Germani. Meminit hujus *Silvæ* etiam *Pandulphus Collenutius Pisauriensis* in descriptione Germaniæ, his verbis: *Silva Hercynia ad Dacos & Getas diversa sibi nomina sumens deseruit, donec ad extremos Tartaros perveniat, ubi obscure silvæ nomen accipit, ignotisque finibus, itineribusque impervia, & ferarum immunitatem, & monstrificos Faunorum terrores penitus inaccessa.* Sed de his satis, ad alia pergo. Sequuntur Opera publica & privata inter quæ, ut infinita præteream: Templum Argentorarense celeberrimum elegantissimam structura, præcella Turri conspicuum nequaquam silentio prætereundum. Inter totius enim universi Miracula, non immerito octavum obtinet locum. Cœptum est autem augustissimè hoc Templi jactis fundamentis ædificari anno Christi 1150. Anno autè Domini 1151 sub Episcopo *Conrado a Liechtenberg*, *Erkuinus a Steinbach* Architectus Turrim extruere cœpit, opus nobile & ingens, cujus simile nec in Germania, neq; in Italia aut Gallia reperitur: quæ 2211 annis fere usque ad fastigium consummata. Hæc ab ipsis fundamentis usque ad supremum culmen quadris & pulchre figuratis lapidibus est creta, Vbique aëri & vento est pervia, patetq; ascensus ejus quatuor cochleis. Vbi vero crassities ejus in fastigium incipit acuminari, ibi octo conflurgunt cochleæ. Supremus nodus, qui inferius vix modii magnitudinem habere videtur, tantus est, ut capacitas ejus recipiat quinque aut sex homines. Longitudo ejus habet pedes Geometricos 13 LXXIV. Est & Horologium artificiosissimum atque inprimis admirandum. Et ad Statum Ecclesiasticum Germaniæ quod attinet, *Statum Ecclesiasticum*. Archiepiscopus v 11 per Germanicum Imperium numerantur, quorum provinciæ, excepta Livonia, sub hoc titulo describentur. Sunt autem *Moguntinus Mentz*, cui 111 subiunt suffraganei, *Jura Chur, Constantia, Ostria, Argentina Strassburg, Spira, Wormacia, Herbipolis Wurtzburg, Augusta Ausburg, Aystet, Hildesheim, Paderborn, Halberstatt, Ferdou. Coloniae Colen*, v habens suffraganeos, qui sunt *Monasteriensis olim Mimmis de vorodensis, Trajectensis Utrecht, Leodiensis olim Tungrensis, Mindenensis Minden, Osnaburgensis, Osenbrug. Trevirensis Trier*, cui 111 suffragatùr, qui sunt *Metensis Metz, Tullensis Toul*, in Lotharingia & *Verdunensis Verdun. Magdeburgensis Meydburg*, Primas Germaniæ cui subiunt 14, *Morsenburgensis Morsburg, Naumburgensis Naumburg*, sive *Ciczenensis, aut Mamillensis, Brandeburgensis & Havelburgensis. Salisburgensis Saltzburg*, 1x habet sub se Episcopos, qui sunt, *Tridentinus Trent, Brixienis, Pataviensis Passaw, Frisingensis, Viennensis Vienna, Sekoviensis Sekow, Gurcensis Gurcx, Laventinenis Laveremund, Chiemensis Chiemse. Bremensis* cui v 1 sunt suffraganei, *Luticenis, Suarinenis, Lebusinensis Lebus, Schlesvicensis, Ratzenburgensis, Hamburgensis* olim Archiepiscopus. *Rigenis Riga*, habet 1 v sub se, qui sunt, *Revaliensis Reval, Curienis, Oseliensis Oesel, Derptensis. Libeti & exempti Episcopi* sunt *Misnensis, Babenbergensis Bamberg & Ratisponensis. Academiæ Merc. numerat Basiliensem, Coloniaensem, Dillingensem, Moguntinensem, Marpurgensem, Lipsiensem, Ingolstadtensem, Heidelbergensem, Grifwaldensem, Schola: Fribur-*

*Studiis celebres
viri.*

Mores.

Friburgensem Friburg Brisgoiæ, *Francfurtensem* ad Oderam, *Ephordensem*, *Pragensem*, *Rostochiensem*, *Coningbergensem*, *Trevirensensem*, *Tubingensem*, *Viemensem*, *Breslaviensem*, *Wirttembergensem* & *Herbipolensem*: ex quibus tanquam ex multis Equis Trojanis innumeri viri eruditissimi exierunt. Testantur id permulti, omnium artium genere instructissimi: testantur Linguarum Græcæ, Latinae, Hebraicæ peritissimi: hic disertii Oratores, hic acuti disputatores, hic absoluti Arithmetici, hic Astronomi exactissimi inveniuntur: Geometras vero nulla Europæ vel Orbis Regio magis consummatos dabit. Tacco Medicinæ accuratam cognitionem, atque alia id genus Nunc ad Mores venio. Germanis in univèrsum ab auctoribus corporum moles & firmitas tribuitur. Truces & cœrulei oculi, rutilæ comæ, magna corpora, & tantum ad impetum valida, a Tacito; Immanes vocant *Herfippus* & *Plinius*; Truces & Feroceos *Sidonius*; Superbos *Pausanias* & *Calsiodorus*; Immites *Appianus* Barbari, Perfidi & Simulatores dicuntur a *Cæsare*: in summa feritate Veritissimi, natiq; mendacio, a *Panuculo*. Sincierus qui inter hos vixit *Tacitus*, dicit milites hujus atrocissimos & lætam bello gentem, sed minimè astutam nec callidam: aperientem secreta pectoris, atque detectam omnium mentem, & fidei commissæ patientiorem. Idem *Julianus Imp.* in *Misopogone* dicit se experientia didicisse gentem esse quæ adulari nesciat, sed libere ac simpliciter cum omnibus vivere. Natura temperatos & placidos moribus hos esse docet, ex regionem quam incolunt qualitate, *Protop.* *Quadrup.* Quod ad Religionem attinet, qua mentes hominum velut illigantur tenenturque præsumpto Numinis metu, *Germani Sacrificiis*, ut scribit *Cæsar*, non student: *Deorum ritibus eos solos ducunt quos cernunt & quorum opibus aperte juvantur: Solem & Vulcanum & Lunam.* Postea tamen, ut patet ex *Tacito* qui vixit sub *Imp. Nerva*, sibi alios quoque Deos adscivere: ut *Mercurium*, *Herculem*, *Martem*, *Idem* & *Matrem Deorum*: item *Alciū* quendam. Idem *Tacitus* addit, hic quoque *Velledam* & *Auriniā* loci numinis fuisse. Tanfanæ templi apud hos quoque meminit dictus *Tacitus*, qui & *Suevos Terram Matrem* colere ait, quam *Aertham* (ut legit *Lipsius*) vocant, ut hæcenus, *Aerde*. At his nulla simulachra. Sacras quaslibet mulieres, quas *Fatidicas Tacitus*, *Vates* vocant *Agathias* & *Polyceus*, eos etiam habuisse, docet *Plutarchus* & ex eo *Clemens Alexandrinus*: quæ ex fluviorum sonitu, vorticibus, ac circumvolutionibus futura prædicabant. *Ælianus* eos etiam per *Aves*, viscera, signa & omina, futura prædicere, annotavit. Maxime *Mercurium* sive *Teutamem* coluerunt, ab humanis non abstinendo hostiis, teste *Tacito*. In pace nullus communis erat Magistratus, tempore autem belli qui ei præsent delibebantur. Omnis vita in studiis rei militaris neque *Latrocinia* ullam habere infamiam apud *Cæsarem* legitimus. Et ut placet *Senecæ*, armorum illis una cum his innascuntur, his innutriuntur. Si Patria, teste *Tacito*, longa pace torpeat, eas nationes ultro petunt, bellum aliquod gerunt. Conducunt matres, pignora & uxores, quæ pugnantibus portamina & cibos gestant, plagas ex fugere pavent. Prælium cantu, sono armorum, tripudiisque incipiunt. Scutum in eo reliquisse, præcipuum flagitium: ita ut multi ex bello superfluites, infamiam laqueo finierint. Hos fluvios tranare, ajunt *Dionysius Herodotus*: levitas enim armorum & proceritas corporum, eos teste *Tacito* attollit. Eos mortis contemptor

persuasio

persuafione futuri in vitam reditus, apud Appianum legimus. Seuera his matrimonia, fingulis uxoribus contenti sunt: exceptis admodum paucis, qui non libidine, sed ob Nobilitatem plurimis nuptiis ambiuntur. Paucissima adulteria: quorum poena praesens hæc: accisis crinibus nudatam coram propinquis expellit domo Maritus, ac per omnem vicum verbere agit. Sic Tacitus. Sua quemque mater uberibus alit, neque ancillis & nutricibus delegantur. *Hospites violare (inquit Cæsar) fas non putant, qui quaque de causa ad eos venerunt, ab injuria prohibent sanctosque habent: iis omnium domus patens victusque communicatur. Nemo apud Germanos, inquit Tacitus, vitia videt, nec corrumpere & corrumpi, seculum vocatur. Plusque ibi boni mores valent, quam alibi bonæ leges. Major pars victus eorum, Cæsare memorante, in lacte & caseo & carne consistit. Non alia pulte quam ex avena vivere, Plinius testis est: in egestate crudis contentos, Appianus. Crudis etiam carnibus vesci, addit Mela. In prædicio, auctore Athenæo, adferunt carnem membratim assam, & superbibunt Lac Vinumque merum. Cibi simplices, recens Fera, agrestia Poma, aut Lac concretum. Potus, humor ex hordeo aut frumento est, Tacito. Neque ulla gens in hospitibus aut convictibus effusus indulget. Quemcunque mortaliū arcere testis, nefas habetur. Sed, ut nemo sine vitio nascitur, diemque noctemque continuare potando, nulli probrum. Quod ad vestitum, Tegumen, inquit Tacitus, omnibus Sagum, fibula, aut si desit, spina confertum, qua refixa refibulatave distinebat de humeris sagum. Idem Germanos non fluitante veste, sed stricta artusque singulos prope exprimentes: & quasi corpori assuta, dicit fuisse usos, qualem & Francis dat Sidonius oculatus testis. Idem Fœminis habitus qui & Viris. Tunicae erant illis striatae, rusticis etiamnum apud nos alibi usitatae: Ferarumque pelles in honore & usu fuere. Quondam etiam Germani corpore quidem robustissimi, animo vero rudes & ad artes inepti fuere. Nunc vero omnis generis opificia studiose & cum laude exercent: & (ut vulgares omittam) spectatæ fundendi cudendique peritiam, spectæ metallorum tractandorum scientiam & similes Artes. Hæc primum machinas tormentaque aenea invenit, prima Typographiam nostro Orbi dedit: prima horologiorum confectioem demonstravit: denique ita Germania omnium Artium asyllum facta est, ut nullam elegantiorē scientiam admiserit aut artem, quam non exornarit, auxerit, poliverit, multas vero ipsa invenerit. Larga etiam manu confinalibus suis aliisque remotioribus populis subministrat, Vina præstantissima, Aurum, Argentum, Stannum, Plumbum, Vitriolum, Alumen, Colores pictorum varios, Lamellas, Frustum, cunctaque Fabrilia ex Ferro & Cupro aliaque Merces.*

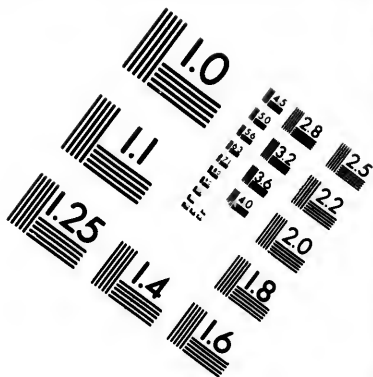
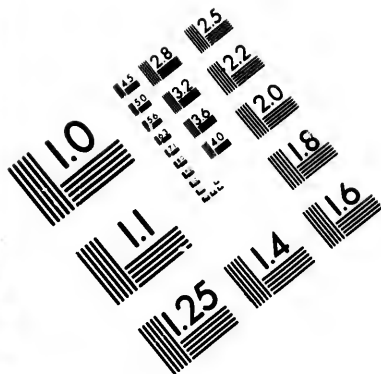
Vitiis.

Vestibus.

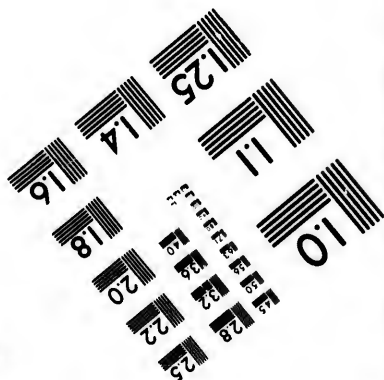
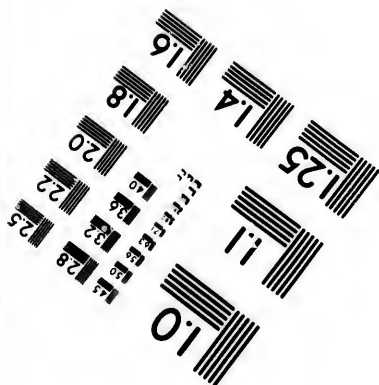
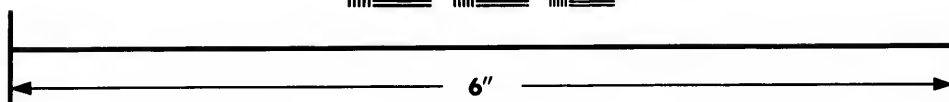
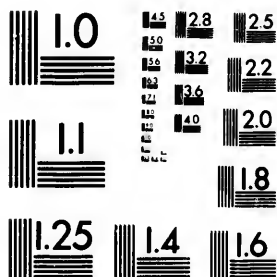
Opificia.

Mercumonia.

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

1.5 2.8
2.0 3.2
3.6 4.5
5.0 6.3
8.0

10
11
12
13
14
15

Frisia Occidentalis.

*Regio & unde
dicta.*

HAftenus in genere Germaniam describit. postulat Methodus, ut speciatim & per partes eam perambulem: earum omnium, quo ordine a Mercatore proponuntur, delineationem, quam potero fidelissime proponam. Offert se primo loco Frisia Occidentalis.

Frisiam a Phrygia genitrici patriam dictam, sunt qui scribunt; alij gelu extremo, quo ditio rigeat, nomen derivant. Abbas Spanheimus auctoritate Hunibaldi, terribili historicae veritatis corruptoris, a Friso Clodionis criniti Francorum Regis filio nomen accepisse fabulatur, quasi non multis ante saeculis Plinius ac Tacitus illo nomine eos noverint. Hadrianus Iunius ad libertatem, cujus studio semper flagrant, nominis fontes referendos exultimat. *Frisi* autem gens antiquissima Germanorum, Romanis ob bellicas virtutes nota, nomen nunquam mutavit. Hi Tacito duplices, Majores scilicet & minores. *Majioribus*, inquit, *minoribusque Frisis vocabulum est ex modo virium, utraque nationes usque ad Oceanum Rheno praetexuntur, ambiuntque immensos lacus & Romanis classibus navigatos.* Majores Tacito sunt *Ostfrisi* proprie dicti, non ii qui hodie illud sibi nomen usurpant Embdani, hi enim sunt Chauici minores; sed ii in quibus numerantur Stauria, Sneca, Francicum, Harlinga Opida & Leovardia. Similiter *Westfrisi* qui in extrema Hollandiae ora *Northollandi* appellantur, suntque continui Caninefatibus ex descriptione Pliniana: haec namque duae Frisiorum nationes usque ad Oceanum Rheno praetexuntur. Hodie vero dividitur Frisia Amisi fluvio in Occidentalem & Orientalem.

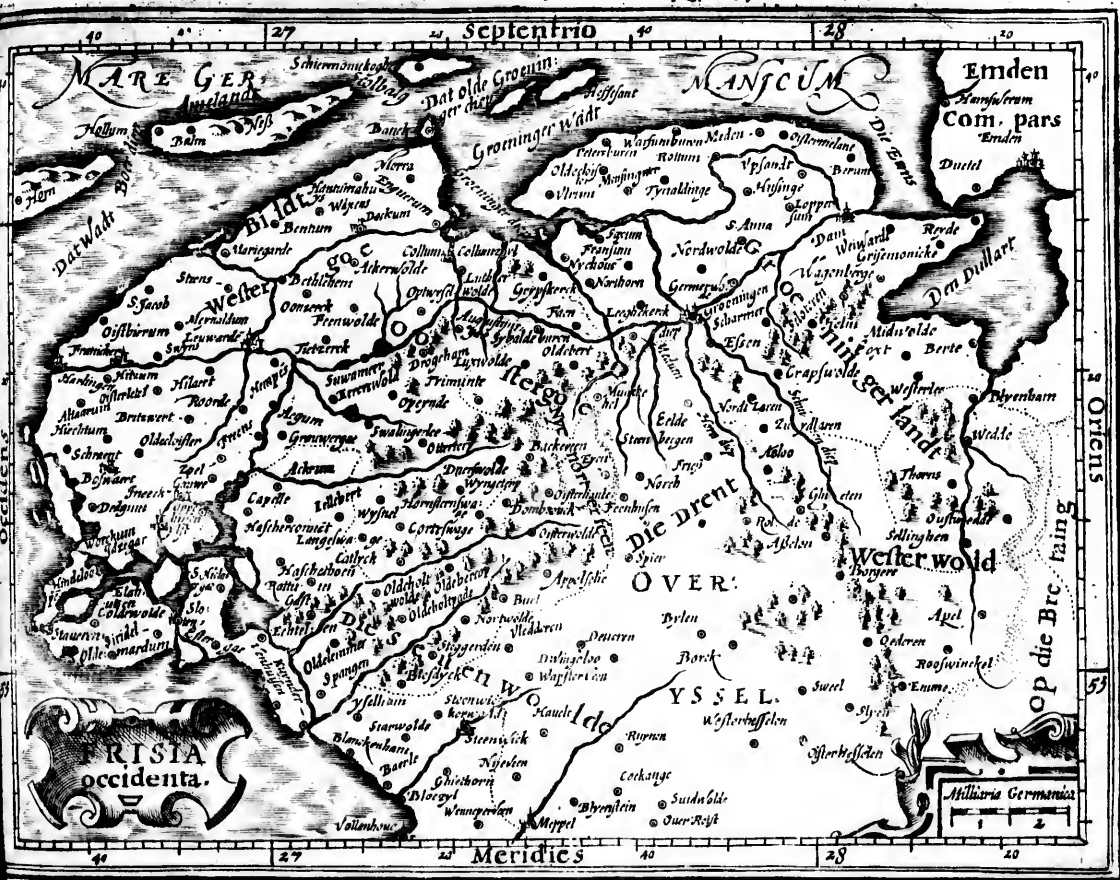
Frisia Occidentalis.

Situs.

*Caeli temperies.
Soli qualitas.*

Frisia Occidentalis sive *Westfrisia* a positu Orbis, sic hodie nuncupata quam hic ob oculos ponimus, Frisiae nomen quasi proprium sibi antiquissimo jure vendicat, semperque praestantior fuit habita. Eam a plaga mundi Occidua, & a Septentrione Oceanus ambit & littora pulsata Meridie Sinu amplissimo, vulgo *Zuyder-Zee*, Trans-Halanaque Provincia terminatur: ab Ortu Solis Amisi Fluvio praetexitur qui eam a Busaetoris Westphalisque discriminat. Aer utcunque salubris est, nisi quantum paludum exhalatione inficitur, quanquam & id labis ventorum beneficio expurgatur. Estque hac tempestate Frisia Occidentalis regio longe maxima parte palustris, solo depresso ac demerso plerisque locis, non in novum modo sed in adultum quoque ver: atque ob hanc aquarum multitudinem, Frumenti parum ferax. Inundationes enim annuae, quae praeterquam quod mature accedant; tarde etiam recedunt, sementem aut extinguent aut per agros omnes dissipant. Sunt tamen hic uberrima saginando Pecori ubique pascua, quorum bonitate cum aliis certare & verticem attollere Frisus licet, unde praecipui redditus ac proventus exsunt: sicut demum est Caseis & Butyro, quae exportantur in externa loca, in singulos annos quantum emolumentum ad Italiam redeat, dictum vix credibile videatur, praeter ea quae in quotidianum alimentum cedunt. Tot illa Boum mentis abundat, tam laeta Vaccarum parens ac nutrix est. Equos etiam generosos, & praestantes producit. Silvas vero etiam si alicubi habeat, haud suppetit tamen tanta lignorum copia, quae Martialis Flaccique veteris responsura, perennem & larga manu extructum focum onerare possit. Verum provida rerum parens

Natur

es eam peram-
 potero fidelis-
 quo ditio rige-
 is corruptoris, a
 ante saeculis Plin.
 flagrant, nos
 ob bellicas vir-
 Majoribus, inquit,
 atque sunt, ambi-
 dicti, non ii qui
 bus numerantur
 a Hollandia ora
 namque duae Fri-
 nisi fluvio in Oc-
 cupata quam hic
 perque praestantior
 a Meridie Sim-
 nisi Fluvio pre-
 tantum paludum ex-
 pestate Frisia mo-
 non in novum Oc-
 ferax. Inundatio
 n aut extinguere
 ascia, quorum bo-
 tus existunt: si-
 blumentum ad In-
 Tot illa Bouma
 praestantes produ-
 rtialis Flaccique v-
 rovida rerum pare
 Nam

Op die Bre training

FRISIA
occidentalis.

Millaria Germanica
 1 2

Natura alia via Frisiis, ut & Hollandis, affatim prospexit, qua inopiam lignorum levarent, & quidem melius quam nonnullis inter Scythas populis, qui lignorum egentes, olsibus ignes alere scribuntur; nimirum fossitio cespitum, qui è terra fodinis erutus, sole excoctus, ventoque arefactus, igni alimentum obvium, minimeque contemnendum præbet, estque tuendo igini fomes, quam Promethea illa ferula, paratior. Hujus tam copiosa materia & luxuries in lucem profertur, ut non tantum incolis abunde sufficiat, sed & vicinis regionibus iis subvenire queant. Materiam hujus cespitiarum plura sunt genera, quæ colore, levitate & pondere materiam, adhuc cineris, quo se obruit, bonitate & candore, differunt atque examinantur. Primum genus vile est, raram, inane, fungosum, valde leve, color illi impluviatus, qui rubiginem parietum è pluviarum defluxu natam mentitur: quod genus deterrimum est, neque usui Civium expetitur; servit fere cortinis cervisiariorum inflammandis & concoquendis: quod accensum vultus è vivido colore plumbeos, cadaverosos, larvisque affsimiles homines facit, tetramque exhalat mephitim: quo odore non raro etiam animi defectus (uti præsentius in bituminosis carbonibus fit) conciliatur, quem sal inspersus tollit. Alterum densius est, furvum, segmentis virgultorum intermeantibus & palustribus cannis intercisum, gravitate mediocri, promiscui usus. Tertium ponderosum, laterum costilium duritiem quandam imitans, quod cæteris natatu fluitantibus solum subsidit aquæ immersum, tardeque ignem concipit, sed conceptum diutissime continet, cinereum colore, fabulosoque solo effossum. Est & quod è saluginosa terra conformatur in glebas, Zelandiæ domellium, *Dariam* vulgus vocat. Præter hæc est quod verriculis è fundo aquæ extractum pingui luto constat, quæ materia in lacus quosdam quadratos, ubi aqua prius redundans difflexerit, affunditur & complanatur, postea arefacta in metas rariore aggeratur, ut vento perflata folique penetrabiliores ad usum durentur. Habent & inopes rusticorum familiarum inter Cisthenanos Frisios peculiare cespitum genus in tessellas, prius dictorum more conformatum, fimo bibulo constans, interspersis straminis, arundinum, feni quisquiliis, ad solem assivum excoctis: sed cujus fumus infesta acrimonia sic urit oculos, ut lippitudinem facile conciliet. Frisia hæc olim Regio Diademate claruit, ad Caroli Magni usque tempora: a cujus obitu variis agitata fuit molestiis, rameris & ante quoque ejusdem tempora durissimum Danorum & Norwegianorum senserit imperium. Tandem vero sub Carolo v Cæsare, Principe vere pacifico, halcyonius dies est adepta. Urbes hujus Frisiarum sunt numero XII. *Leoardia*, *Leuwarden*, totius Frisiarum est Caput, urbs opulenta, & uti privatis Civium domiciliis decenter ornata ita aquarum ambitu, foveis & prævalida Arce, contra hostiles insultus egregie munita. Curiam habet Iudicalem, & Frisiarum Cancellariam, a cujus tribunali nulla ulterius permittitur appellatio. Huic vicinum est *Zuichemum*, patria Viglii. *Doccum* duobus inde milliariibus distat, agrum habet fertilem, pascuam læta. Abest a Sinu Maris uno milliari. paruit olim Geldris. *Sneca* in Comitatu Westergoyensibus tribus Leoardia milliariibus loco humili & aquoso sita est, quo fit ut Segerem ager non ferat; pascuus sit lætissimus. Urbs tota recens, vix ante ducentos annos donata jure civitatis: progressu tamen temporis in tantum crevit, ut nulli nunc totius Frisiarum urbi concedat. Bonorum ingeniorum alumna diu fuit: in hac natus est & educa-

Imperium majorum.

Urbes.

is Joach
menet &
sique com
multis
is immin
no c 10
Hollandia
anes Mar
us bene m
Orientali p
tici, exq
nem fortitu
era Dam
Shellingam
ditorum
sue solet a
nstituit. P
Eidem c
iophi cele
us tigur
amplissim
atus vero
varia dia
mel in qu
ari; Donge
merland
Benedicti. V
micker; Ba
vadeel, in
o sunt Gri
nd; Schoten
m. Tota au

Joachimus Hopperus, non patriæ tantum Civitatis, sed Frisiæ etiam totius, atque adeo Belgicæ dum vixit, & ornamentum. In eadem orti Petrus a Fritema I.C. Albertus Hero Philosophus & Theologus, atque complures. *Stauria, Staveren*, in Littore maris Australis porrecta jacet: Ager finitimus planus est, fossis multis & paludibus intercisus. Hodie nihil magnificum habet Civitas, præter Arcem validam Portui Maris imminentem, cujus fundamenta jacta sunt a Georgio Schenck Frisiæ Governatore, nomine Caroli v. anno MDLXXII; ut Burgundia eo opportune possent militem & commeatum bello necessarium ex vicinis Hollandiæ Civitatibus transmittere. Plinius incolas videtur *Sturios* appellare lib. IV cap. xv. *Harlinga* ad fines Maris Australis sita, unico milliari a Franico, agrum habet fertilem, Arcemque contra hostium impetus bene munitam, Portumque loci situ oportunitate: nam venientibus ex Septentrionali Frisia & Germania Orientali primam commodamque stationem offert: quocirca plurimi eo confluxerunt, loci commoditate præcipua, exque varia ista confluxu hominum Civitas vehementer aucta est. *Franicum* a Francis denominationem sortitum, patria est Joannis Vlpium trium linguarum peritissimi. Gymnasium publicum habet. Sunt præterea *Dumma, Bolswardum, IJsta, Sloten, Worchum, Hindelopen*. Insulæ Frisiorum plures sunt; præcipua vero est *Schillingana*, nobilis Canum marinorum venatione, qui in littore apricantes, saltu incondito rusticorum varietatibus longius protrahuntur, protracti dum mare repetunt, capiuntur dispositis in eam rem retibus. *West-Frisia* solet ad censeri *Groeninga*, Frisius finitima, quæ sola cum suo territorio quod vocant *Ommelanden*, Provinciam constituit. Patria hæc fuit Rodolphi Agricolarum Viri suo seculo doctissimi.

Eidem civitati originem acceptam referunt *Weselus* sive *Basilius*, & *Reinerus Predinius* Theologi & Philosophi celebres. Frisiæ solum lacubus ac paludibus frequentibus abundat (ut supra diximus) ac fluminibus rigatur *Laubaco* (qui aliis *Lavica* & *Labola*, hodie *Lauwers*) & *Amisi*. Habet & a Meridie Sinum longissimum, quem hodie *Zuyder-Zee*, velut Australe fretum, quod in Meridiem vergat, nuncupamus. *Maris* status vero Politicus Frisiæ tres habet partes principales, quæ sunt: *Oestergouw* Comitatus, cujus Metropolis *Leeuwarda*, & dividitur in *Grieteneyen*, id est Præfecturas has: *Leeuwardadeel*, in qua *Leeuwarda*; *Tietzerckedeel* in qua *Tietzarck*; *Tjarderdeel*, in qua *Tjaert*; *Rauwerderadeel*, in qua *Rauwart*; *Ferwerderadeel*, in qua *Ferwert*; *Dongeradeel*, in qua *Wetzens*; *Dantummedeel*, in qua *Dantumma Wolt*; *Acht Kerfpelen*, in qua *Suyrhuisum*; *Smerlands*, in qua *Colkm*; *Vesterlands*, in qua *Beetz*; *Smalingerlands*, in qua fuit *Smalingerlee* Abbatia Ordinis *Benedicti*. *Westergouw* Comitatus, in quo sunt *Grieteneyen*, *Wonseradeel*, in qua *Witmarssum*; *Franickeradeel*, in qua *Franicker*; *Banadeel*, in qua *Amersgæ*; *Meynaldummedeel*, in qua *Meynaldum*; *Baerderadeel*, in qua *Baerd*; *Hennenderadeel*, in qua *Hennaert*; *Weynborgeradeel*, in qua *Gawe*; *Gheesterlands*, in qua *Wickel*. *Sevenwolden* Comitatus sunt *Grieteneyen*, *Donyewerstal*, in qua *Donigæ*; *Lemmer*; *Vysgæ*, in qua *Lemmer*; *Aenghewert*, in qua *Cathrynd*; *Schotterlands*, in qua *Nye* & *Olde Schoonten*; *Wuisingerdeel*, in qua *Olde-horn*; *Hasscher Vysgæ*, in qua *Hasscher*. Tota autem Frisia Occidentalis cum *Groeningensibus* Episcopo *Trajectensi* solebat subesse.

A a a

Sequuntur

*Regio & unde
dicta.*

S Equuntur in hac Tabula Comitatus duo, Membra Imperii in Circulo VII Westfalico, *Embdanus & Oldenburgensis*: eos nunc ordine describamus. *Comitatus Embdanus* appellationem ab Vrbe primaria habet nunc etiam *Frisia Orientalis* dicitur: non aliam, ut videtur, ob causam, quam quod Frisiis conterminatus, Majores & Minores. Majores sunt qui Bremensem Episcopatum incolunt: Minores sunt Embdanus & Oldenburgenses. Siquidem inter Amisim & Visurgim etiam Ptolemæus sedes illis constituit: cujus verba sunt, *Cauchi Minores ad Visurgim amnem extenduntur, at Majores Cauchi ad Albin usque*. Chaucos autem ita describit Plinius lib. xvi cap. i. *Sunt vero & in Septentrione vise nobis gentes Chaucorum, qui majores minoresque appellantur. Vasto ibi meatu, bis dierum nocturnumque singularum intervallis effusus in immensum agitur Oceanus, æternam operiens rerum Natura controversiam, dubiumque, terra sit, an in parte maris. Illic miseræ gens tumulos obtinet aquarum tribunalia structa manibus, ad experimenta altissimi æstus, casu ita impositis, navigantibus similes quum integant aqua circumdate, naufragis vero, quum recesserint, fugientesque cum mari pisces circa ruguria venantur. Non pecudem his habent non lacte ali, ut finitimis, ne cum Feris quidem dimicare contingit: omni procul abacto frutice. Ulva & palustris junco sunt nocturne, ad pratexenda piscibus retia, caprumque manibus lutum ventis magis quam Sole siccantes, terra cibos, & rigentem Septentrione viscera sua urunt. Potus iis non nisi ex imbre servato scrobibus in vestibulo domus. Hæc olim Chaucorum facies. Ea nunc quantum ab illa mutata est? Hodie enim, quamnam terra uberius præbet Mortalibus alimentum? non Incolis modo, sed vicinis, aliisque exteris? At olim quam informis, quam tristes cultu, adspectuque quam misera Incolarum habitatio? Non Frumenti, non aliarum Frugum mentionem facit Plinius: jam ut major ubertas? Frugiferarum arborum olim impatiens: nunc omne fere genus arborum producit. Non pecudem habebant, non lacte alebantur; ubi major jam copia, & quis potior cibus? Agrum siquidem planum & pascuis sæcundum, Naturæ beneficio obtinent, cujus quidem quam glutinosa & pingues sint glebæ, quam læta pascua, quam numerosi Armentorum & Pecudum greges, vix verbis explicari potest. Docet id exquisitæ delicatque saporis Butyri & Casei ad miraculum usque copia, quæ uberrimo incolarum quæstu & emolumento maximo ad varias regiones & per universam Germaniam defertur. Quinetiam non obscure id comprobatur pingues & supra vulgarem magnitudinem Boves, quorum aliquot myriades in pascuis passim oberrare videtur, qui soli graminumque beneficio adeo impinguescunt, ut exteræ etiam nationes iis potissimè delectentur. Postremo si cum Feris non dimicarent: hodie aliter docet crebra Nobilium venatio. Est ergo solum hujus tractus hodie adeo dives, ut regionum vicinarum ope indigere minime videatur; imo multis usque adeo abundat, Equis, Bobus, Pecore, Carnibus porcinis, Lana, Butyro, Casco, Hordeo, Avena, Frumento, Fabis & Pisis, itè Salibus ut eorum quotannis magnam copiam larga manu Confinibus suis aliisque; remotioribus Populis communice*

Soli fertilitas.

*Animalium va-
rietas.*

EMD
et
olden

LA RE

PARS

FRISIA

OCCIDÈ

Pos

EMBDEN & OLDENBORCH.

Embdanus & Oldenborch... prima habet... confirmata... Plinius & Ptolemaeus... sunt Embdanus... cuius verbum... autem ita de... minorisq; appellatione... Oceanus, aeternum... obtinet aliquid... integram aquam... habent... palustris junco... cibos, & rigentibus... olim Chaucorum... fortibus alimentum... ultu, ad spectu... Plinius: jam... odudit. Non... siquidem planities... sint glebae, quae... Docet in exquisito... estu & emolumentum... id comprobatur... im oberrare videtur... ssum delectentur... go solum hujus tractus... adeo abundat, ut... bis & Pifis, ite Sal... pulis communicat...

Map showing the region of Emden and Oldenburg, with various geographical features and place names labeled. The map includes a grid of latitude and longitude lines and a scale bar.

Porro *Fredericus* Imperator ejus nominis III anno CIO CCCCLXV cum variis Præfecturis hæc Provincia regeretur, Comitatus titulo auxit, totamque *Udabricho* cuidam attribuit. Inde ad nostrum hoc usque ævum continuo Comites suos habet. Vrbes in hoc Comitatu mœnibus clausæ duæ sunt *Embda* & *Aurichum*. *Embda* sive *Emdena*, vulgo *Embden*, Vrbs hujus regionis primaria & Emporium celeberrimum ad *Amisîs* fluminis ostiû, Portus oportunitate nobile, cujus alveus ita profundus est, ut navigia maxima passis velis admittat: propterea amplitudine opum, ædificiis publicis privatisque, & Civium multitudine omnibus non Germaniæ modo, verum etiam Europæ angulis innotuit. Inter ornamenta præcipua sunt Comitatus *Ædes* sumtuosæ, Templum magnificû & *Domus Prætoria*. Mira hic omnium rerû & exuberâs copia videtur, non earum modo, quibus solum necessitati fieri, sed quibus voluptatis studium concitari queat. Præstat hoc Civibus, tam Portus & importationis commoditas, quam nativa *Frisiæ* (de qua modo diximus) ubertas. Vrbs a fluvio *Ems* nomen habet, quem *Tacitus Amisiam* vocat. Hic ille est fluvius ad quem *Drusiana* fossa egressâ legiones Romanæ, latæque Oceano, secunda navigatione pervectæ sunt, ut refert *Tacitus* II *Annalium*. *Aurichum* urbs altera, Nobilium jucundissimus recessus ob *Silvas* & *Nemora*, in quibus aucupio vel venatione liberaliter sese exercent Cives potentes habet mercaturæ vel officio alicui deditos. Arces & villæ in hoc Comitatu infinitæ sunt, Pagorum tantus numerus est, ut alter alterum interdum contingat. Horum magna pars, sive ædificiorum splendorem sive platearum amplitudinem, sive Incolarum frequentiam spectes, cum quibusdam Germaniæ urbibus potest contendere. Neque vero in iis omnes rustici & agricolæ: sunt & Mercatores, & Artificum variorum genera; Nobiles etiam sparsim interjecti. Sunt & hic duo alii Comitatus, qui *Embdano* Comiti subiecti sunt, *Esenfis* & *feverensis* a primariis eorum *Opidis* sic dicti, *feverensis* ditio trans *Iadam* ad Occasum sita est, continetque pagos octo dcccim: ei Septentrionem versus quasi se *Visurgis* in Mare exonerat, prætextuntur duæ *Insiæ* *Wangeroga* & *Spikeroga*, desertæ magnæ ex parte. *Esenfis* Comitatus ad littus Oceani contiguus est *feverensi*: occasu *Berumenli* & *Auricenli* tractu: a Borea mari terminatur, Ejus Dominus *Hwo* ab *Huseke* anno CIO CCCXC quum petulantius vicinos infeltaret, navisque *Bremensium* in *Visurgi* interdum spoliaret, mariæque vicina piratis, terras prædonibus & grassatoribus suis impleret, tandem post leviores cum *Bremensibus* pugnas quibus inferior fuit, quum *Efenam* confugisset, captus a *Bremensibus* *Edoni* *Wimmeke* Capitaneo *Ieverensi* traditus est. Qui eum sine canabino diu tortum ltrangulatumque tandem frustillatim discrucifecavit, eo quod *Sororem*, quam in matrimonium duxerat nulla justa de causa repudiasset. Est quoque in hac Tabula Comitatus *Delmenhorst*. Et Dominia *Ezes*, *Norden*, *Aurick*, *fever*, *Vredeburg*, *Ovelgumne*, *Rheya*. Flumina hic *Amisîs*, *Visurgis*, *Jada* & alia. Incolæ hujus regionis Germanica utuntur lingua: sed ad lectiora propria quadam & vernacula quam advenæ non intelligunt. Omnis generis officia studiose exercent, aut agros colunt: aut mercaturam faciunt. Vestitus honestus: etiam rusticorum: ita ut ex vestitu eos prope danis quis duceret. Fœmineus sexus habitu multum ab aliis differente gaudet. Totam capitis comam in unum cirrum componunt, eumque multis argenteis deauratisque sphaerulis vel nodulis ornatum in tergum dependere

Flumina.
Opificia.
Vestitum.

pendere sinunt. Caput ipsum in æstate reticulo ex rubri coloris serico contexto, argenteoque deornato redimunt. Hyeme autem capitium ex panno viridi induunt, quo totum caput adeo cooperiunt, ut oculos tantum aspiciendos præbeant: *Hæte* vocant hoc genus vestimenti. Palla sive vestis exterior, quæ a capite ad talos usque plurimis minutisque plicis striata est, argenteis deauratisque laminis tam frequentibus undecunque rigescit, ut curata, etiam erecta consistat. Hæc constat ex rubro, interdum etiam ex viridis coloris panno.

Comitatus Oldenburgensis.

Hæc de Comitatu Embdano: succedit *Oldenburgensis*. Comitatus *Oldenburgensis* impositum nomen ab urbe primaria Oldenburgo. Hunc tractum olim Chauci minores incoluerunt sicut & Comitatum Embdano, ut supra diximus. Comitum autem Oldenburgensium ditio quam etiam hæc Tabula ob oculos patet, ab Ortu ad Visurgis ripam, Provincias Stegingiam (è regione Bremæ arcu Delmenhorltæ subiectâ) Stadlandiam in quinque, Butiadiam in septem Parochias tributam, & huic subiectam Ieveriam, Frisiæ partem, & 11 parochiis insignem complectitur: ad Occasum Amerlangiam ad Amisiam fluvium porrectam, in medio Morinos habet. Ad Boream Frisia & Oceano: ad Meridiem diœcesi Monasteriensi terminatur. Albertus Crantzius in sua Metropoli 3 cap. 15 scribit hunc Comitatum esse ex omnium vetustissimis: *Widekindum* regnum Saxoniarum Ducem (qui vixit Caroli Magni tempore) inter hujus Comites nominat, lib. 11 cap. xxx. Italicus tradit urbem *Oldenburgum*, a Carolo instauratam, Ecclesiamque illic in honorem S. Ioannis Baptistæ dedicatam consecratamque ab Adalgargo Episcopo. In eo autem ipsum errare puto cum Ortelio, quod hanc civitatem inter Wandalicas numerat, juxtaque mare eam describat. Hæc namque alia est ab illa in Wagria nempe, Holsatiæ regione. Hanc Wandali *Stargard*, Dani *Brannefsam*, quique pro suæ linguæ proprietate vocaverunt, ut idem Crantzius asserit. Laurentius Michaëlis putat *Ambrones* (quos quondam cum Cimbris in Italiam profectos, & a C. Mario caesos, tradit Plutarchus) hinc originem habuisse, eorumque nomen adhuc extare apud Gentem quam *Amerlander* appellant. Idem de Alanis Saxonibus sentit, quos ad stagnum Alanum, in hoc tractu, & ab utraque parte fluminis Alanæ usque ad arcem Oriam habitasse credit, hodieque *Lengener* id est *Alanii*: & *Averlenger* quasi *Ultralanos* vocari. Arx *Delmenborst* ad rivum *Delme* anno MDCCXLVII extructa cum LXV annos in Episcopi Monasteriensis potestate fuisset, ab Antonio Comite Oldenburgensi, die Palmæ anno MDCCXLVII tacita militum manu, summo mane superato aggere expugnata & occupata est, & Præfectus arcis Hermannus ab *Oer* in custodia servatus. De Comitibus hujus regionis quædam habet Andreas Hoppenrodius, in suo stemmatum libro. Sed optime de ea David Chytræus in sua Saxonica historia. Libet autem de Chaucorum moribus pauca hic Coronidis loco addere. Gravissimus Scriptor Tacitus ita de his scribit: *Populus inter Germanos nobilissimus, quique magnitudinem suam malis justitia rueri. Sine cupiditate, sine rapina, quieti, secretisque, nulla provocant bella, nullis raptibus aut latrociniiis populantur. Idque præcipuum virtutis argumentum est, quod superiores æque, non per injurias adsequuntur. Prompta tamen omnibus arma, & si res possit, exercituum, minimum virorum equorumque, & quiescentibus eadem fama.*

Regio & undè dicta.

Sium.

Imperium majorum. Urbs.

Mores Chaucorum.

Regio & unde
dicta.

VV

Westphalia, quæ in Methodo nostra sequitur, unde nomen accepit, opiniones variant. Nonnulli eam a *Vesta Dea* sic dictam arbitrantur, quasi *Vestalianæ*: quod ea hic olim fuerit culta. *Westphalos* ergo quasi *Vestalios* dictos esse volunt: Malunt tamen alii a vento Occidentali sic dictos credere: quoniam inveniunt ultra *Vifurgim fluvium* Orientalem plagam occupant, *Oostvali Saxones* cognominantur, ab *Oost* vento Orientali, & *Valen*, quod lingua Saxonica pullum equinum significat, quem in militaribus signis habuerunt. *Ætas* id nominis abolevit in Orientalibus, & generalis illa Saxonix appellatio permansit. Sic *Westphali*, qui cis *Vifurgim* versus Occasum habitant, ab *VVest* Occiduo vento, nuncupantur. Alij denique a campo id est *Veldt* potius quam *Valen*, *VVestphalos* dictos arbitrantur. Ea hodie ab Ortu habet *Vifurgim*, ad Meridiem *Hassia* Montes, quos *Ptolemæus* *Obnobios* vocat: ad Occidentem *Rhenus* est: ad Septentrionem *Frisiam*, *Hollandiam*, *Trajectensem* ac *Transalbanum tractum* respicit. Aër est durus quidem frigidusque, at salubris. Regio satis est frugifera, sed earum rerum, quæ magis alendis gregibus quam hominibus conducunt. Arborum fructus generat varios, ut sunt *Poma* & *Nuces*, item *Glandes* quibus saginantur *Porci*. Fertilior est circa *Sufatum* & *Hammonem*: fertillima ad *Paderbornam* & *Lippiam*. Ad *Amisim* vero quibusdam locis deserta. *Compascua* est *Monasteriensis* *Dioecesis*, item is tractus qui alicubi *Vifurgim fluvium* respicit. *Nemorosa* est per totam *Surlandiam*, & *Bergensem Comitatum*: *Metallis* non caret in *ditione Colonensi* & *Comitatu Marchico*: *Salinarum* etiam fecunditate alibi regio commendatur. *Animalium domesticorum numerosissimos* alit greges, & potissimum *Porcorum* quibus abundat, qui *Principum mensis* ob pernas deliciores expetuntur. *Ferarum* quoque in *Silvis* affatim habet. *Westphalos Carolus Magnus* cognomine, primus devicit, & *Christiana Religione* imbuii iussit. *Episcopatus* instituit, *Monasteriensem*, *Osnaburgensem*, *Paderbornensem* & *Mindensem*. Quis vero per *Carolum Magnum* rerum status per *Westphalam*, quis rerum summæ præfuerit, an tota *Pontificibus* parturitus, non reperitur in *Annalibus*. Equidem in *Orientali Saxoniam* erant *seculares Domini*, qui rerum tenebant gubernacula: primo quidem *Reges* de stirpe *Caroli Magni*, sub quibus tamen *Duces Saxonix* de genere *Wedekindi* paullatim magis atque magis increverunt usque ad *Henricum primum Regem Romanorum*, a quo tres per ordinem *Otones*, deinde etiam *Marchiones Saxonix* nati ex *Henrico Duce Bavaria* *Fratre primi Ottonis*. *Westphalia* vero quæ est *Occidua Saxoniam*, quos habuerunt *Principes* *seculares* illa tempestate rem cum *Episcopis administrantes*, omnino non legimus. *Sequenti* tamen *atate Henricus Dux Leo*, & ante eum *Arnoldus* *illius Luderus Dux Saxonix* inde *Imperator*, *Westphalam tenuisse* leguntur. Nam ab eodem *Henrico* cum destitueretur per *sententiam Imperatoris Friderici I*, *Ducatus Westphaliæ* titulum sibi *Archiepiscopus Coloniaensis* vendicabat, tenentque eundem *Duces Saxonix Inferioris* de genere *Comitum de Anholt*. Tunc & jam dictus *Episcopus* bonam partem ejus *Regionis*, maxime *Angriam*; cui nunc *Westphali* parent, sibi que *Nobilibus*, quorum *fere Mancipia* sunt, ac *jugum durissimum* sufferunt. *Sedes* hic olim habuerunt *suæ*

Situs.

Cæli qualitas.
Solifertilitas.

Animalium va-
rietas.

Imperium Ma-
jorum.

Melch
Cognom
Dux

Wesph
Nordm
G

DIE

DREN

Deeth
Cognom
Graf

Tent

Teutoni, Busacleri, Chamavi, Angrivarii, Longobardi, Dulgammii, Angli, Chauci & Cherusci. *Tenoni* Melæ & aliis, Ptolemæo *Tenones*: hi ab littore Balthico ubi sedes eorum antiquissimas Ptolemæus collocat cum Cimbris in Galliam profecti, Teutoburgo, quod Tacitus in Westphalia collocat, nomen dedisse existimantur. *Busacleri Majores & Minores* Ptolemæo; Tacito *Bructeri*. Hos habitasse Monasterium scribit Willelichius. *Chamavi* Tacito: Ptolemæo *Camani* ut censet Villanovanus. Ab his nomen Opidi *Chamen* in Comitatu Marchiæ reliquum esse putat David Chytræus. *Angrivarii* versus Orientem ad Visurgim sederunt: ubi nunc *Hervordia* & Comitatus Lippensis, Ravensburg, Diephold & Diocesis Mindensis sita est. *Longobardi* seu potius *Langobardi*, collocantur a Ptolemæo in hujus Provinciæ finibus in quorum extrema ora Bardewicum fuit: sicut & *Dulgammii* Ptol. *Dulgubini* Tacito; a quibus Opidum *Dulmen* in Diocesi Monasteriensis item *Angli* quos circa annum c c c x l i v, in Britanniam trajecisse, & Angliæ nomen dedisse, tum ex aliis Historiis, tum ex D. Beda Scriptore Anglo constat: *Chaucos* vero, qui *Cauchi* Ptol. *Canci* Suetonio, Lampridio & Straboni, *Chauci* Dioni, *Chayci* Claudiano: Tacitus a Frisii incipientes, ubi nunc Bremensis Diocesis ad Visurgim & Albim usque pertingit, occupare, & omnium quas exposuit gentium lateribus, donec in Catos usque sinuenter, obtendi scribit. Ad horum latus *Cheruscos* attulit idem Tacitus: ex quo ditionis eorum situs facile innoscit: siquidem Dion Historicus eos ultra Visurgim habitasse testatur, quod ex Tacito etiam manifestum fit. Continetur autem hac tabula prima Westphaliæ, Comitatus *Oldenburgensis, Hoya, Diephold*, vicinaque dominia. Ceterum v i i Circulus Imperii Westphalicus sive Germaniæ Interioris i i i Ordinibus constat, quorum i Ecclesiasticus: i i Principum: i i i Civitatum liberarum. In primo sunt Episcopi *Paderbornensis, Leodiensis, Ultrajectinus, Monasteriensis, Cameracensis, Osniurgensis, Ferdensis, Mindensis, Werdensis, Stablonensis, S. Cornelii Munster, Echternakenensis, Corbei, Hervordensis*: & Abbatissa *Essensis*. In i i sunt Principes, Comites, & Domini: *Dux Clivia & Comes Marchia, Dux Julia & Bergen: Marchio Badensis: Comes Frisia Orientalis sive Embdanius: Comes Sein: Com. Dillenburg: Com. Vernenberg: Com. Manderscheid: Com. Weida, & Ringelberg: Com. Muerstensis: D. Brunchorst: Comites Steinfeld, Bentheim, Dortmund, Oldenburg: D. Riddburg: Comites Hoya, Diephold, Seauburo: Domini Spiegelberg & Vanenberg: Comites Arenberg, Dierenberg, de Lip, & Dominus in Somer auff. In i i i qui est Civitatum liberarum sunt Colonia, Aquisgranum, Westalia inferior (under Wesel), Marcodurum (Duren), Cameracum, Tremonia (Dortmund), Sassum, Duisburgum, Hervordia, Brakel, Warburg, Lemgow, Werden. Sed hæc hæcenus: flagitat ordo, ut nunc Verbes & Opida Westphaliæ explicemus. Sed cum de Diocesi Bremensi hic nobis quoque dicendum sit, quæ etiam ipsius Tabulæ titulo continetur, intermissa parumper Westphaliæ descriptione, quam sequentibus Tabulis resumemus, paucula de hac hoc loco subjungamus.*

Bremensis Episcopatus vulgo *Stift Bremen*, cui ab Vrbe nomen est, trianguli Isoscelis figura, cujus latera ferè aequalia sunt Visurgis & Albis Fluvii, in extremo anguli apice ad Peninsulam, cui a novo opere seu turri ad curi-
 tatem navigantium ibi exstructa, nomen dederunt, coeuntes: Basis vero est linea ab Elta flu. per fines ditionis Luneb. & Verdensis, paulo infra Alleræ in Visurgim se exonerantis, Ostium deducta. Elta enim fluvius Limes est Regionis Bremensis & Hamburgensis, quam a reliquo Ducatu Luneburgensi Severna fluvius exiguus primum, & tamen tribus Ostiis in Albim influens, disternit. Hujus ditionis non eadem ubique
 qualitas, non idem solo genius. Duæ enim oræ Diocesis Bremensis extremæ ad Albis & Visurgis aggeres, admodum opimæ & Frugum ac Fructuum feraces sunt. Medius vero tractus inter Stadam & Bremam quem Mercatores usitate transeunt, horridus & incultus, sterilibus arenis, paludibus, & ericis confitus videtur. Itaque pallio extenso Diocesi Bremensem vulgo comparant, cujus duæ anteriores oræ; a capite seu Albis & Visurgis confluyente, ad utriusque luminis ripas ascendendo fructuosissimis agris & pascuis velut Holo-
 nico prætextæ: reliqua latitudo Levendis silo, aut Canabi contexta sit. Domicilium hic olim fuit *Chancels Majoribus*, qui a Visurgi Albim usque ad Hamburgum sedes tenuerunt. Metropolis *Brema Phabivanum* Præf. Pl. Appiano, Peucero & Irenico, vulgo *Bremen*. Vrbs Hanſaticæ fœderis ad Visurgim flu. elegans, opere arte & natura munita; Plateis Vicisque insignis, Civibus plena, Mercatorum commerciis dives. Forum habet amplum, in quo hebdomatim rerum victui necessariorum frequentes sunt nundinæ. Vnum fori latus Metropolitana Ecclesia respicit; alterum Senatoria domus condecorat, fundamentum habens preciosum ac gra-
 tum, cellam nimirum vinariam ac publicam, in qua sub Præfecti gubernatione, Senatus Vnum, tolerabili precio, & decenti elegantiq; œconomica ratione propinat. Quæ communis est multarum Wandalicarum & Westphalicarum consuetudo, ut ad publica ferenda onera, Vini popina penes Senatum maneat. Brema ignobilis primum vicus fuit, crescente vero Religione Christiana vires & incrementa sumere cepit, quæ Episcopis suis potissimum debet, a quibus Metropolitica dignitate illustrata; Ecclesia Aquilonastium omnium Matrice condecorata & murorum ambitu cincta fuit. Episcoporum seriem in Ecclesiastica Historia M. Adami, v. de El & *Stada* sive *Stadium* Archiepiscopatus Bremensis Civitas ad Zuingim fluvium in Meridionali Albis ripa, omnium Saxoniæ Urbium antiquissima. Est etiam *Buxtehuda* Opidum. Fluminibus latatur hæc regio *Visurgi*, *Albi*, *Elta*, quæ piscibus abundant, Anguillis, Murenis, Salmonibus, quos Bremenſes i a Sale condire & fumo durare norunt, ut magno cum Lucro Civium ubique cari, grati & preciosi sint. Bremenſes natura bellicosi, indu-
 ti & aliquantulum ad seditionem propensi. Literarum studia, artesque liberales tum primum amant & probovent, quando earum venustate apud externos poliuntur: Minus alioquin studia & studiosos propensi, Mercatoriam libentius exercent. Ex amplissima negotiatione, & remotissima navigatione opes sibi acquirunt. Hæc Cives pene omnes vel Mercatores, vel Opifices, & multi navium Architecti peritissimi sunt.

Regio & unde dicta.

Soli qualitas.

Urbes.

Flumina.

*berusci. Tenoni
 lemæus collocat
 en dedisse existi-
 rium scribit Wil-
 Chamen in Comi-
 miferederunt: ubi
 est. Longobardi
 ema ora Bardewi-
 csi Monasteriensis
 disse, tum ex alio
 tonio, Lampridio
 ensis Diocesis ad
 , donec in Catos
 ionis eorum situs
 acito etiam mani-
 s, Hoya, Diepholz,
 ris 111 Ordinibus
 sunt Episcopi Pa-
 , Mindensis. Mo-
 & Abbatissa i Essen-
 Alia & Bergen: Mar-
 Vernenberg: Com-
 Steinford, Bembem,
 lberg & Vandenber-
 berarum sunt Col-
 ia (Dartmund), Sar-
 gitat ordo, ut nunc
 cendum sit, quæ e-
 sequentibus Tabu-*

Bremensis

Urbs.

IN nostra Westphaliæ descriptione sequuntur urbes, inter quas offert se primum *Monasterium*, totius Westphaliæ Metropolis, *Mediolanum* Ptolemæo, ut censet Pynchheimerus, vulgo *Munster*. Urbs est omnium celeberrima & munitissima. In hac floruerunt litteræ & puritas Romanæ linguæ ante annos lxx. Episcopatu appellacionem urbs Monasteriensis præbet, & ab insigni Monasterio ibi fundato nomen appellacionemque sortita est. Videndus Munsterus lib. 111 Cosmographiæ. Hic magna retinctorum (quos Catapulti nominant) orta est factio, anno c15 1533 111 & sequente, undique illius sectæ hominibus eo tanquam ad acropolim confluentibus, tantumque eorum crevit conjuratio, ut nulla humana auctoritate poterit comprimi, lecto etiam capite sedicionis *Joanne* quodam *Bukholdo* opificio sarcinatore, genere plebeio, ad omnia parato, ingenio, audacia, facundia, fraudibus supra reliquos omnes præcellente. Hic se Regem non est veritus prædicare. Episcopus igitur visibi debellandos hostes ratus, opibus Archiepiscopi Coloniensis, & Ducis Clivienensis adjutus, post xv obsidionis mensem urbe sua potitus est. Regem forcipibus candentibus laceratum, ferreaque corte inclusum, è turri suspendi iussit. *Susatum* (*Soest*) urbs Westphaliæ post Monasterium opulentissima amplissimaque, decem populosis distincta Parœciis. Primæva fundacione castrum seu præfecturam fuisse perhibent, quæ in tantam paullatim urbem excreverit. Indeque Susati appellacionem natam, quod ob loci situsque oportunitatem, ædificiorum aliquid ad castrum ipsum semper accesserit, ut a quotidiano incremento, *Susatum* quasi *ein Zusatz*, sit cognominatum. Complures pagos vicinos sibi subditos occupat, olim Præfecturas minores, quos populari nunc lingua, *die Burden* indigentant. Urbs hæc nunc iiii Cliviorum, Iuliacensium ac Montensium Ducis clientela est, quum ante fuisset Archiepiscopo Coloniensi subiecta. *Wesalia inferior* vulgo *Wesel*, urbs clara opibus, dignitate, ædificiis & mercatura. Ad alterius superioris differentiam quæ in sinistro Rheni latere sita est, *Wesalia* est dicta inferior. Ex præterfluente Lippia fluvio commoditates haud pœnitendas percipit, qui sinistrum ejus latus adluens, statim Rheno confociatur. Est *Wesaliæ* memorabilis misericordiæ ara, a Clarissimi viri ac D. D. Henrici Oliferii, cognomento Baers, D. Cancellarii Clivienensis & c. parentibus consecrata & posita: Gerontocomium nimirum, ubi senio & ætate confectis Viris vitæ necessaria liberalissime suppeditantur: cujus annuos proventus Filius, paternæ pictatis memor, adauxit. De Oldenburgo supra diximus. *Osnaburgum* sive *Ossenburgum* insignis Civitas, a Comitibus de Engern erecta, auctore Hermanno. Alia a Julio Cæsare hanc urbem inceptam esse perhibent, ut Annales Saxonum. Ferunt hanc a pellibus bovinis dictam, quibus urbs hæc fuerat circumdata. Situm amœnam obtinet vallẽm amnicque Hasa irrigatur. Pinguem in eacoquunt Cerevisiam, *Buse* vocatam. Carolus Magnus Saxonibus triginta trium annorum bello edomitis, Widekindi etiam Arce, huicurbi vicina, expugnata, eaque imposito præsidio firmata decem in Saxonia Episcopatus instituit, quorum præcipuum *Osnaburgensem* esse voluit. Summe etenim hanc urbem præ cæteris coluit, cui privilegium novæ Scholæ concessit, in qua Græcæ & Latine litteræ a Viris doctis traderentur: ut scribunt Munsterus, Hamelmannus, & Argentinensium

onasterium. totius
 ster. Vrbs est o.
 z anteannos LX.
 i fundato nomen
 ctinctorum (quos
 z hominibus eo
 mana auctoritate
 atore, genere Ple-
 cellente. Hic se Re-
 Archiepiscopi Co-
 Regem forcipibus
 s Westphalia post
 fundatione castrum
 e Sufati appellatio-
 nem semper accesserit,
 pagos vicinos sibi
 tigentant. Vrbs hac
 isler Archiepiscopo
 & mercatura. Ad al-
 Ex præterfluen-
 ens, statim Rheno
 ci Oliserii, cognio-
 nium nimirum, ubi
 oventus Filius, pa-
 um insignis Civitas,
 nceptam esse perhi-
 rat circumdara Situ
 use vocatam. Carò-
 huicurbivicina, ee-
 rum præcipium Of-
 novæ Scholz con-
 nelmannus, & Argè-
 tinenfium

tinenſium Chronica. *Minda*, vulgo *Mynden* urbs amoeniſſima & munitiſſima eſt, ex navigio Viſurgis, ejuſque alluvione, amenitatem, Piſces & alia comoda ſentiens; coquit bonam Cerevſiam, vicinis multis gratam, variſque abundat mercaturis. De hujus primis initiis ita ſcribit Munſterus: Cum *Widekindus*, primarius Saxoniarum Dux, ad fidem Chriſti perveniſſet, permiſit Carolo Imperatori Arcem ſuam ad fluvium Weſeram, ut in ea firmaret Epifcopo locum, capax enim amborum fuit, ita ut Epifcopo diceret, mea atque tua erit communi jure Arx iſta, ut inde Saxonum lingua *Myndyn* diceretur. Sed temporum ſucceſſu ex y factum eſt, vocaturque Civitas ipſa hodie *Mynden*. *Armspergum* vulgo *Armsperg*, Metropolis Comitatus ejuſdem nominis. Situm eſt ad Ruram fluvium, Arcem editiore Monte adjunctam habet, gratum & commodum Epifcoporum Colonienſium domicilium, ut quæ jucunda ſimul & utilia venationis exercitia, Piſcium item copiam ex præterlabente Rura præbeat. *Warburgum* non inelegans Weſtphaliæ Opidum ſitu inæquali, Diuulz aquis inſtructum, Comitatus olim titulo, uti Hamelmannus perhibet, illuſtre, qui idem hoc Opidum a præſtanti commendat Cereviſia, gratiſſimo iis potu, qui cum parvo crumena diſpendio, genio indulgere cupiunt. *Tremonia*, *Dortmund*, in meditullio Comitatus Tremonienſis. Hic Sacri Imperii Comitatus atque etiam urbs, earum ditionum albo recensentur quæ ſine intermedio Romanorum Imperatorem agnoſcunt Dominum. Vrbs quondama Trotmannis Suevorum populis *Trotmannia*, poſteris temporibus *Tremonia*, vulgare autem dialecto, *Dortmund* appellata eſt. Annales veterumque quæ exiſtant Monimenta declarant eo loci, ubi poſtea urbs Tremonienſis exſtructa eſt, duos olim Pagos Veterem ſcilicet & Novum exſtitſſe, qui Imperii caſtri Trotmannorum intermediu ſequerentur. Sub id vero tempus, quando Carolus Magnus hæc omne Saxonicas Provincias ſubegiſſet, Ius Municipii accipere, paullatimque in Opidum coaleſcere cœpiſſe. Is enim perſpecta ſoli ubertate ſitilque non vulgari præſtantiâ, Colonias huc deduxit, ſedemque hic ſibi Aulæque Regiæ domicilium firmavit. Ex qua vetuſtatis memoria in agro ſuburbano fertiliſſimo equidem loco poſita latifundia (quorum poſſeſſio per Comites olim in Senatum translata eſt) *Conings-Hoffs Landt*, & curtes ſeu villæ iſtæ ampliſſimæ per vicinos agros ditioneſque circumjectæ *Reichshofen* nuncupantur, quæ cenſus ſuos Frumentorum annuos ad Aulam ibi Regiam conferre tenebantur. Sunt & *Duffeldorpum* & *Hervordia*. Etrunorum gentium *Widenbrugge* & *Coſvelt*. Suntque in hac Tabula Comitatus, *Lemgow*, *Benthem*, *Lingen*, *Tenklenborch*, *Diepholt*, *Schouwenberg*, *Ravensberg*, in quo ſunt 1 v Præfecturæ, *Sporenberg*, *Ravensberg*, *Vlothem*, *Lymburg*, *Lippe*. Epifcopatus, *Monasterienſis*, in quo ſunt Præfecturæ, *Walbeck*, *Saffenburg*, *Sirromberg*. Burggravatibus *Werne*, *Bocholt*, *Ahu*, *Horſmar*, *Bevegern*, *Rheine*, *Meppen*, *Nienbuys* deſtr. *Cloppenburg*, *Walbiſen*, *Vecht*: Comitatus 11, *Sreenverdt*, *Gemen* & *Erfmarſchalck Northkercken*. *Osnaburgienſis*, *Mindenſis*, *Paderbornenſis*. Sed de his ſatis, ad reliqua pergamus. Weſtphalia Stagnis, Paludibus, ac Fluminibus multis irrigua. Flumines ſunt *Viſurgis*, *Amiſis*, *Glaa*, *Netb*, *Hafia*, *Honta*, *Sala*, *Lippia*, *Stovera*, *Aa*, *Vidrus*: ad Amiſim pertinent *Dwera*, *Dexa*, *Glaa*, *Berckel*, quorum fontes plerique hic reperiuntur. Sunt & Montes in Weſtphalia colleſque plurimi, utpote *Baenberg* & alii. Nec deſunt Silvæ, inter quas: *dat Henſterholt*, & *de Averi* & *Holt mar*

Stamina.

Tent

Tenoburgensis saltus, ad Lippiz ortum. Ad opera publica venio. Carolus Magnus multas Ecclesias in Westphalia erexit: Primam vero Osnaburgi Episcopalem Ecclesiam in honorem Divi Petri, Crispini ac Crispiniani condidit. Est Susati templum celeberrimum miræ magnitudinis, cum maximæ altitudinis Turri, S. Patrolo sacrum, quem tutelarem Divum agnoscit hæc Civitas. Reliqua cum Templis, tum Monasteria, Nofocomia, Xenodochiaque quæ Monasterii & in aliis urbibus conspiciuntur, prætereo. **Carolus Magnus** Westphalos ad Christianam Religionem vi compulisse, supra diximus. Cæterum cum sæpius subactos, rebellando tamen refractarios, datam semper fidem violare animadverteret, visum est illi ex re fore si diritate supplicii exemplorumque terrore castigaret illorum proterviam. Itaque iudices arcanos constituit, quibus jus ac potestatem animadvertendi in perjuros, aut temerariæ fidei reos, aut facinoris compertos, inauditos atque indefensos, delegavit. Ea severitas & truculentia Westphalorum gentem in fide atque officio continuit, cum sæpius in Silvis Magnates & non mediocribus fortunis Viros suspensos perfractis laqueo cervicibus vitam finivisse cernerent, nulla accusatione præmissa. Scribit **Æneas Pius** ad suam usque ætatem continuatum fuisse illud iudicium, secretosque ritus observari, quibus criminosos judicant, & reos damnationis suæ inscios, ubicunque reperti, fuerint, supplicio affici: eosque Scabinos appellari, qui huic iudicio cum potestate præsent, restantur. Sed hæc hæcenus: Westphalum se esse profitetur **Ioannes Lewendavius** nobilissimus Vir doctrina multa atque linguæ utriusque Latinæ atque Græcæ cognitione, converso a se toto Xenophonte, omnibus Nazianzeni operibus, Historicis aliquot præterea Græcis, & aliis Græcorum libris felicissime reddendis & interpretandis celeberrimus. Gentem habet hæc regio venustam, elegantis & proceræ staturæ, fortemque robustamque corpore & audacem mente. Militiam habet copiosam, promptamque ad arma & mox paratam. Ingeniosi etiam perhibentur Incolæ, ac proverbio dici solet, Westphalos plures astutos, subdolos, versipellesque, quam stultos gigni. Adulteriorum ac spurcitiei omnis severa olim censura hic erat. Cibus panis niger & carnis: Carnes quoque tam bovillæ, quam suillæ, & quidem plurimæ, eaque plerumque fumo duratæ: Imprimis pernæ quæ etiam crudas edere Incolis non insuave est. Potus Cerevisia: opulentiores Vino utuntur ex Rheno advecto, licet magno ematur precio. Cum vero ager plerisque locis minus gratus sit cultori, fit ut Artibus Mechanicis ac Mercaturæ se dedant Incolæ. Mercès sunt Lapides situariæ, ac ædificiis extruendis aptissimi, Molares etiam ac Cotes: imprimis vero pernæ delicatissimæ vel Principum mensis expetitæ. De hac regione hiertius Rhythmici vulgo circumferuntur:

*Hospitium vile,
Cranck broot, dun bier, langbe mile,
Sunt in Westphalia:
Qui non vult credere, loop da.*
B b b iij

Tertia

Opera publica.

Ratio gubernandi.

Mores.

Victus.

*Opificia.
Mercimonia.*

*Westphalia
west in de*

io Vifurgis, ejuf-
cinis multis gra-
vandum, primarius
vium Weferam,
nea atque tua erit
cessu ex y factum
omitatus ejusdem
ommodum Epi-
scium item copi-
æquali, Dimula
oc Opidum a pra-
cio indulgere cupi-
itatus atque etiam
agnoscunt Domi-
Tremonia, vulgare
clarant eo loci, ubi
fisse, qui Imperium
agnus hæc omne
ere coepisse. Is enim
ic sibi Aulaque Re-
quidem loco positus
landt, & curtes fe-
uæ ce nsus suos Fro-
t Hervordia. Etra
nthem, Lingen, Te-
sberg, Vlohem, Lym-
rg. Buttggraviatus
Wilbsen, Vech: &
Paderbornensis. Se-
is irrigua. Flumin-
nism pertinent. De
Westphalia collecta
Averi & Holt mar-
Tentob

Regio & mde
dicta.

Situs.

Imperium Ma-
joribus.

Opida.

Tertia & postrema Westphaliæ Tabula, sicuti titulus ipse præ se fert, tres partes graphice delineatas exhibet, *Ducatum Bergensem, Comitatum Marchia & Dioccesim Coloniamensem*. Eas, eo quo propositæ sunt ordine, percurramus. Offert se primo loco *Ducatus Montensis* sive *Bergensis* qui a Bergo ripensi Opido nomen habens, incipit apud inferiorem Westphalian, ascenditque juxta Rhenum magno spatio. De hujus autem Ducatus initio sic scribit Munsterus: Tempore *Henrici Aucupis* Rom. Regis, nempe anno **CCIOXXIV** fuere duo Fratres, qui ob exhibitum ministerium honorati fuerunt a rege Henrico, qui designavit eis in Westphalia certam quandam regionem, in qua senior, nempe *Adolphus*, construxit Castellum quoddam prope Comitatum Arnsperg, nominavitque illud *Volvelhegh*: & temporum successu non parum cultiorem reddidit terram illam per circuitum, Opidis & vicis eam ornans. Alter quoque Frater, *Eberhardus* nomine, construxit & ipse Castellum, appellavitque illud *Aldenburg*. Crescentibus autem Fratribus illis in potentia & opibus, creavit Rex *Adolphus* in Comitum, & ditionem exrexit in Comitatum, qui dictus fuit Comitatus de *Altena*. *Eberhardus* quoque terram sublimavit in Comitatum *Bergensem*. Paulo post *Eberhardus* factus Monachus, tradidit Fratri suo ditionem suam, & constructo Monasterio juxta fluvium *Dunne* factus est Abbas in eo. Ab *Adolpho* & posteris ejus descendunt Comites isti: *Engelbertus*, *Adolphus*, *Enrichus*, *prechtus*, *Adolphus*. Is vero *Adolphus* cum nullam reliquisset prolem, celsit Comitatus *Bergensis* Filio *Sommaris* suæ, nempe *Gerardo* Comiti *Iuliacensi*. Post eum præfuit utrique ditioni Filius ejus *Wilhelmus*, & post *Wilhelmum* *Gerardus*, post *Gerardum* filius ejus *Wilhelmus*: atque huic successit Filius ejus vocatus quoque *Wilhelmus*, *Dux* primus *Iuliacensis*, *Bergensis* & *Dux* *Geltriæ*. Successit autem ei in his Ducatibus Frater ejus *Rainoldus*, qui mortuus est anno Christi **CCOCCXXIII**: mansitque post hæc tempora ditio *Montensis* apud *Ducatum Iuliacensem*. Sunt qui aiunt Comitatum *Montensem* erectum eo tempore quando *Henricus* *Saxonicus* fuit depositus a *Friderico* **I**. Anno tamen Christi **CCOCCXXXVI** fecit *Carolus* **IV** ex Comitatu *Marchionatum*, & Filius ejus *Wentzelstaus* sublimavit ad Ducatum. Hæc ille. Est hic Imperiale, sub *Montensis* Ducis tutela Opidum *Essendia*, in quo *Alfridus* **IV** *Hildelheimensis* Præsul Collegiatum ut vocant *Virginum Vestalium* ex paternis facultatibus fundavit Cœnobium, ut sub *Abbatissa* educatione **LII** *Virgines* alerentur, & **XX** similiter *Canonici* sub ejus loci *Decano*, *Canonicam* viverent vitam. *Asyli* Privilegio *Abbatia* gaudet, & locus in ea maxime *die Borchæ* nuncupatus. Villæ aliquot vicinæ, ejus sub sunt dominio *Ecclesia* ibi perelegans in qua *Tabula* exhibetur visenda *Brunii* illius *Agrippinatis* opus. Ager *Fruentis* *Triticis* præstantissimi ferax, unde candidum *Essendia* panis in precio est. *Opidani* *Negotiationem* etiam remotam, alii *Artem* *Textoriam*, *Fabrillem* complures exercent. Non alium facile reperias locum, ubi plura conficiantur *scolopeta*. *Fontibus* abundat & atro *carbonario* *Lapide* quem *territorium* vicinum suppeditat, potissimum vero, qua *Steltium* est, ad *Ruram* *Amnem* *Opidum*. Est & *Dusseldorpium* a *Duselo* amne cognominatum atque *Præfecturæ* **XX**, *Blanckenborch*, *Leuwenberh*, *Huicke* *Swigē*, *Bornfeldat*, *Salinçē*, *Lanzberg*, *Dusseldorp*, *Steinbrun*, *Byenbrun*.

WESTPHALIAE III TABULA.

111

aphice delineatas
 quo propositz sunt
 Bergoripensium Opi-
 legis, nempe anno
 nrico, qui designa-
 it Castellum quod
 su non parum cul-
 Frater, Eberhardus
 em Fratibus illis in-
 um, qui dictus fuit
 . Paulo post Eber-
 ixta fluvium Dune-
 us, Adolphus, Encl-
 bergensis Filio Soro-
 thelmus, & post Wil-
 ucatus quoque Wil-
 ucabibus Frater eju-
 itio Montensis apu-
 uando Henricus Sa-
 ex Comitatu Mar-
 iale, sub Montensi
 legiarum ut vocan-
 ucatione LII Virg-
 m. Atyli Privilegi-
 us subsunt domini-
 Ager Frumentum
 otiationem etiam re-
 ocum, ubi plura com-
 um suppediat, pot-
 anne cognominat
 Dusseldorp, Steinbar-
 Byenbar

Byenbach, Meysenlo, Medman, Windeck, Syberg, Nuxenborg, Portz, Lulstoff, Monheyem, Angermunde, Er-
versfeldt, Borck. Sequitur Comitatus Marchia, vulgo *Marck*, Hunc & Ducatum Bergensem Ubii olim inle-
 ditae videntur, de quibus infra plura. Caterum Comites Altena, eo titulo contenti fuerunt, usque ad Adol-
 phum Comitis Friderici Altena & Montis filium, qui cum Marck sibi parasset, se Comitem de Marck ve-
 Marchia inscripsit, gessitque insignia circiter annum *MDLII* tempore Wichmanni Comitis Cliviae. Est au-
 tem Marchia Comitatus in Westphalia amplissimus a Lippiae amnis ripa versus Occasum multis insignibus
 Opidis, *Hammon, Unna, Sysato, Tremonia, Werden* & aliis florens. De *Sysato* & *Tremonia* supra egimus. *Wer-*
dena in Westphaliae aditu, ad Ruram amnem in ditione Marckensi Opidum, occasione Cœnobii, a S. Lutgero
 ibidem instituti, initium habet, a Gulielmo de Hardenberg *XLII* Cœnobiarcha anno *CCCXXVII* excita-
 tum, & ab Engelberto Comite Marckensi Civitatis privilegii quibus etiamnum gaudet, donatum. Opidum
 rem pecuariam, unde & plurimum videtur, exercet. Agros habent lætos & compascuos, Montes præ-
 tos & silvofos, in quibus incredibiles Porcorum greges oberrare quandoque videas, & rivulos gratissimo mur-
 mure ex montibus susurrantes. Quin & ex præterlabente Rura, commoditates hæud mediocres percipiunt
 unde Piscibus, & lapidis pinguibusque abundant Anguillis. Sunt autem in hoc Comitatu Præfecturae *xii*
Iserenloe, Huerde, Altena Boeckum, Swartenberg, Wetter, Ham, Swerten, Lunen, Flunna, Nustat, Blankenlein, Raed-
Werden, Camen. Comprehenduntur etiam hac Tabula Comitatus *Waldeck, Nassau & Dillenbourg, Seyn,*
Siegen, Limburg, Altena in Comitatu Marchia, *Arnsberg*, qui subest Episcopo Colonienfi, *Kuningstem, Ho-*
nau, Iserberg. Restat in hac Tabula *Dioecesis Colonienfis*, vulgo *Sist Colln*, cui ab urbe primaria nomen. Hanc
 olim coluerunt *Ubii*: quorum sedes primum fuisse videntur trans Rhenum ditione Marchia & Bergem
 Clivienfi Principis propria: sed a M. Agrippa in citiorem ripam traductos ad victoris arbitrium ex Stra-
 bone constat. Horum ditio a Confluentibus incipiebat, ac etiamnum incipit. Dicuntur & *Agrippinensium* Ta-
 cito Hystor. v. Verisimile fit nominis *Vbiorum* vestigium servari in pago Coloniae objecto (inquit Iunius)
 que in *Tuisch* vulgus nominat, olim fortasse *te Ubiisch*, & contracte *Tubisch*, atque inde *Tuisch* ubi nobilitas
 exstat & vetustum Cœnobium, olim præsidiatum munimentum a Fl. Constantino constructum, & Divite
 se nuncupatum. Neque veri dissimile videtur nobilem illam primi ordinis sacerdotio aram, a Tacito no-
 semel memoratam, eo loco existitisse, apud quam *Segimundus* (qui perperam Straboni *Semiguntius* vocatur)
 Segeltæ Sicambrorum Principis Filius sacerdos creatus fuerat, quem postea in defectione Germaniarum
 Duce Arminio ad rebelles profugum, vitas abruptissime Tacitus scribit. Metropolis est, *Agrippina Colonia* Tac-
 (COL. CLAUD. AUG. *Agrippinensium* in antiqua inscriptione, quæ exstat in Aldi Orthographia: & *Col-*
grippina Ubiar. in nummo Claudii: *Col. Agrippina Ubiar.* Legio *xix* in nummo Vitellii: *Agrippinensis* Legio
 apud Ptolemæum: & *Agrippinensis Colonia* apud Suetonium & Plinium. Hodie *Colln* incolis: *Colongne* Gallis
 Coloniam dictam quidam fabulantur a Colono Trojano: alii, quod Romanorum fuerit Colonia dictam
 volunt: Cornelius Tacitus de ea rescribit in hunc modum: *Agrippa quo vim suam sociis quoque nationibus*
ostentavit

Comit. Mar-
 chia.
 Imperium Ma-
 jorum.

Opida.

Dioecesis Coloni-
 ensis.

Urbes.

Agrippinae : in *Opidum Ubiorum*, in quo *gentes* erat, *veteranos Coloniae* deduci imperat, cui nomen inditum ex *U-*
culo ipsius. *Ac* forte *acciderat*, ut *eam gentem* Rheno *transgressam* *Avus* ejus *Agrippa* in *fidem* acciperet. *Ergo*
 utrumque nomen *Agrippina* & *Colonia* huic urbi ab *Agrippina* muliere datum est. atque ex eo tempore
Colonia Agrippina, *Cives* vero *Agrippinenses* dici cœperunt. *Romanorum* deinde *viribus* sensim *contritis* ac
debilitatis: *Galli*, *Childerico* Rege *ductore*, anno *Domini* ccccxiiii omnibus *proffigatis* & *pulsis* *Colo-*
niam vi occuparunt, eamque ad *Ottonis* tempora suis *habenis* moderati sunt. At vero anno cccxliv
Otto Imperator *Aug.* *Coloniã* armorum strepitu *Francis* ereptam, *Romano* Imperio reddidit. A quo
 tempore in *hodiernum* usque *diem*, *libera* *Imperialis* *Civitas* existit. *Vrbs* ad *sinistram* *Rheni* *ripam* sita,
 ambitu *magna*, *forma* *primum* *quadrata*, nunc *semilunari*, *visu* *pulchra*, *splendore* & *elegantia* *excellens*,
Templis *celebris*, *Ædium* *pulcherrimarum* *frequentia* *nitidissime* *culta*, *Plateis* *Vicisque* *insignis*, *Hortis*
Pomariisque *hilaris*, *Mœnibus* *Turribusque* *valida*, *duplici* *fossa* *cinctâ*, *Civibus* *plena*, *Mercatorum* *commer-*
ciis *dives*, *Mechanicis* *Artibus* *nobilis*, *Academia* & *studiis* *liberalibus* *illustis*, atque *opulencia* *sua* *plerisque*
Germaniæ *Civitatibus* *anteponenda*. *Novesium*, aliis *Novesum*, *Nuesum* *Ptolemæo*: *Maliano* *Nussia*, *vulgo*
Nöys, *insigne* *Diœcesios* *Coloniensis* *Opidum*, i v *Milliaribus* ab *Agrippinensi* *Colonia* *distans*. *Tacitus* *Le-*
gionum *gentem*, *Vbiis* *proximam* *constituit* & in ea *Novesium*. *Hæc* *urbs* a *primordio* *secundis* *Rheni* *flu-*
viis *irrigata*, *sinistrum* *situ* *latus* *illustravit*, *donec* *Fortuna* *minus* *propitia*, *alveum* *Rheni* *immutans*, *ur-*
benque *non* *longo* *spacio* *adspiciens*, *brachium* *ejus* *usibus* *reliquerit*. *Sunt* *præterea* *in* *hac* *Diœcesi* *Opida*
Civitates *aliquot* *egregiæ*, utpote *Andernacum*, *cujus* *meminit* *Ammianus* *qui* *sub* *Iuliano* *Cæsare* *militavit*,
 atque *Antennacum*, *habet* *autem* *situm* *amœnum* *juxta* *Rhenum* & *inter* *Montes*. *Bonna* *sita* *in* *plancie*
moena, *ubi* *montes* *Rhenenses* *qui* *a* *Bingio* *descendunt* *Rhenumque* *includunt* *in* *planciem* *evanescent*. *Son-*
na, *non* *ignobile* *Opidum*, & *Brula* *vicus*. *In* *Episcopatu* *Coloniensi* *Præfecturæ* *decem*, *Arnberg*, *Frede-*
berch, *Bylstem* *prope* *Brilen* *ad* *Ortum* *Medebach*, *Fredehardeskirchen*, *Hovestatt*, *Werle*, *Nehem*, *Balue*. *Dominia*
Hamborch, *Homborg*, *Hachnberg*, *Hardenberg*. *Coloniæ* *porro* *Vrbis* *Politiã* *florentem* *Reipublicæ* *Romanæ* *gu-*
bernationem *adprime* *refert*. *Etenim* *si* *Consulum*, *Proconsulum*, *Censorum*, *Tribunorum*, *Vigilum*, *Quæ-*
storum, *Annonæ* *Præfectorum* *dignitatem* *consideres*, *si* *rectum* & *inflexibilem* *Iustitiæ* *Baculum*, *Fascium* *loco*,
vulgo *existimatur*, *receptum* : *si* *Tribuum* *Ordines* : *si* *Civilem* *Senatorum* *Auctoritatem* *oberves*, *quasi*
regem & *vivum* *quoddam* *Simulachrum* *Romanæ* *Vrbis*, *hanc* *Agrippinensem* *videbis* *Reipublicam* : *ut*
imperito, *nativo* *quodam* *Iure*, *Romanorum* *dicatur* *Colonia*. *Sed* *hæc* *hactenus*, *ad* *aliã* *transcamus*.

C c c

In hac

Ratio gubernan-
di.

386 Comitatus Muercensis, sive de Muers, cum Regionibus circumjacentibus.

IN hac Tabula quæ *Comitatum Muercensem* una cum Regionibus, Urbibus & Fluminibus, quæ potissimum hunc Comitatum ambiunt; graphice delineatum exhibet: eas duntaxat regiones describemus, quas alibi non descripsimus: has videlicet: primum *Comitatum* ipsum *Muercensem*, deinde *Ducatum Clivensem*, ultimo loco *Juliensem*. *Comitatus Muercensis* sive de *Muers*, vulgò *Graefschafft Muers*, ab Opido cognomini nomen appellationemque accepit. Ad Ortum Ducatum respicit *Bergensem* & *Comitatum Markensem*: ad Occasum *Gelriam*: qua Meridies est *Dioccesim Coloniensem* & *Ducatum Juliacensem*: qua Septentrio *Clivensem*. Ager utcumque fertilis Frumenti, ac pascuis lætus. Opidum hujus Comitatus est *Muers* quod regioni nomen suum communicat, è regione *Duisburgi*, haud procul *Rheni* sinistra ripa situm. Et hæc de Comitatu *Muercensi*, ad *Ducatum Clivensem* venio. *Ducatum Clivensis* appellationem traxisse creditur a *Clivis*: exstatque ejus nominis Opidum, de quo infra, ad *Rheni* ripam in tribus clivosis Collibus constructum. Terminatur ab Ortum *Ducatu Bergensi*, *Comitatu Marchiæ*, ac *Westphalia*, a Septentrione *Comitatu Zurphanienti*, *Trans-Isalano Tractu*, ac *Batavia*: ab Occidente *Gelria* & *Leodiensi tractu*: a Meridie *Colonienfis* & *Aquisgranensis ditionibus*. Regio ipsa bono & salubri aëre gaudet: Agro fertili Frumenti, ac lætis pascuis. Varii generis videre hic est Animalia: atque alibi *Feras varias*, *Apros*, *Meles*, *Vulpes*, *Lepores*, *Cuniculos*, *Cervos*, *Feles*, & *Equos silvestres*: *Palumbium* aliarumque *Avium frequens Aucupium*, inprimis *Perdicum*, *Turdorum*, & *Corvonicum*: *Anates* innumerabiles, omnium denique rerum quæ ad vitam pertinent largam copiam. Ferunt autem *Ælium Gracilem* quum opibus & potentia floreret in *Gallia Belgica* donatum a *Pipino* & *Carolo Martello* ea parte *Bataviæ*, quæ nunc *Clivia* dicitur. Successere ei ordine *Theodoricus*, *Reinbaldus*, *Rudolphus*, *Joannes*, *Robertus*, *Baldunnus*, alique usque ad *Joannem* qui ab *Ælio* fuit xxvii. In hoc desit familia. Cooptatus tamen ab Imperatore & provincialibus in jus familiæ *Adolphus* qui *Constantiensis Consilio* a *Sigismundo Imperatore Dux Clivia* dictus est. Habet autem *Ducatus* iste in ora *Galliæ* Opida ista: *Xantium*, *Santen*, Opidum in sinistra *Rheni* ripa, olim *Trajana Colonia Pighio*, *Vetera Pyramio* & plerisque aliis: vetustatis ac antiquitatis multum præ se fert, quod testatur *Tophus Lapis Duynsteen*, dictus, ingenti ibidem copia ex antiquis ruinis collectus. *Burichium*, *Burich*, Opidulum è regione *Wesaliæ* situm, felici agro & lætis pascuis gaudet. *Clivia*, *Cleve* *Provinciæ* caput est, Opidum celebre & vetustate summa, non procul a *Rheni* ripa, & ab ejus divortio, ubi expandere suos ramos, & *Batavos* in *Insulam* incipi redigere. Cujus amplitudo magna fuit quondam, sicut ex ruderibus in agro vicino passim apparentibus colligitur. Nomen ei *Clivia* quod in tribus clivosis collibus pendulum versus *Rhenum* panditur. Discrepantius duntaxat vocalis mutatione lingua popularis qua *Cleve* nunc Opidum, ut & *clivus* omnis appellatur. Imminet *Rheni* in eminentissimo trium Collium, quadrata *Turris præalta* lataque, cum *Arce* longe conspicua

Comitatus
Muercensis.
Suum.

Opidum.
Ducatus Clivensis
unde dicitur.

Suum.
Aëris temperies.
Animalium vari-
etas.
Solifertilitas.
Imperium Ma-
jorum.

Opida.

ibus
 potissimum
 bernus, quas
 uatum Clern-
 ab Opido cog-
 mitatum Mar-
 iacensem: qua
 aratus est Muri
 ripa situm. Et
 nem traxisse cre-
 ssis Collibus ex-
 centione Comi-
 a: a Meridie Co-
 Frumenti, ac le-
 pes, Lepores, Co-
 upium, inprimis
 uaz ad vitam pe-
 in Gallia Belgica
 ei ordine Th-
 Alio fuit xxvii.
 dolphus qui Con-
 as iste in ora Gallie
 , Vetera Pyramio-
 nis Duynsteen, di-
 regione Welfia: si-
 e & vetustate sum-
 in Insulam incipi-
 ssum apparentib-
 nditur. Discrepa-
 s omnis appellat-
 ce longe conspicu-
 qua

quam tradunt a C. Julio Cef. bello Gallico constructam esse, velut propugnaculum ejus ad ripam vicinitatis adversus Germanos. Quod ipsum in atrio Palatii Majoris Principum jusu adnotatum legitur his verbis. ANNO. AB. VRBE. DCXCIIIX. C. IVLIVS. DICTATOR. HIS. PARTIBVS. SVBACTIS. ARCEM. CLIVENSEM. FVNDAVIT. Nunc Illustrissimis Iuliacensis, Clivensis & Montensis incluta sede, Collegio Ecclesiastico, & amabili Incolarum humanitate memorabile est. Situ peropportuno excellit, inde enim vicina pabulosa in loca, librata planicie, læta virentique gramine tecta, quam longissime patet prospectus; potissimum vero è Turri altitudine conspicua, quæ a cygno versatili ventorum indice nomen habet. *Calcaria* Opidum in Insula Rheni & Belgica Batavia a Comitibus Clivensibus, primitus exadificari cœpit, ut præsidium esset ac tutum refugium ab incurSIONIBUS Colonensium ac GelrensiuM vicinorum, quibuscum ipsi frequentia bella gerebantur. Nomen accepit ab antiquissimo Castro *Calcar*, a quo trans Insulam hanc ad ulteriorem Rheni ripam erat trajectus Lanificio & coctione Cerevisiæ quæ itine ad finitima loca transferebatur, potens ac dives facta, haud mediocriter crevit. Supra *Calcaria* loco quem vocant hodie *Auf den Baern*, creditur Cæsar Germanicus Rhenum ponte junxisse, quum a veteribus Caltris in *Mafis* tenderet, quos nunc vocamus *Twentanos* murato nomine tamen si Opidulum *Oirnaersfen* veteris appellationis servet vestigia. *Griet* sinistram Rheni ripam tuetur; hanc eadem parte sequitur *Griethusum* in principio agri Batavorum juxta Lobecum vetustam arcem, quam cursus extremitatem seu angulum dici volunt, *Loop* enim cursum nobis sonat, & *Eck* angulum significat: ibidem Rhenus scindit se bifido cursu in diversa labens. In Ripa Germaniæ sunt *Vesalia* de qua in Descriptione Westphaliæ *Duisburgum*, sive *Tentoburgum*, veteris Germaniæ Opidum ad ripam olim fluminis Rheni inter Ruram & Angram amnes situm. Clarum semper fuisse, cum maxima ædificia, tum historiarum etiam Monumenta decurrant. Ob Nundinas etiam celebres negotiationesque Mercatoribus frequentatum fuisse, indicant Rerum Flandricarum Scriptores. *Embrica* incolarum & ædium frequentia, & Schola, quam optime instituta concinnum vulgo *Emmerick*, *Afseburgium* Taciti Scholiastis. Id autem non vacare errore Newenarius docet. Atque hæc *Clivia*: restat paucis explicandus *Juliacensis Ducatus* vulgo *Julers* seu *Gulick*, Nomen illi ab Opido *Juliaco*. Situs est inter flu. Rhenum & Mosam, idem pene qui *Clivæ*, nisi quod hæc Septentrionalior ille Meridionalior sit. Conregionales enim alioqui eisdem habent. Regionis Aer bonus & salubris: Ager utcumque fertilis Frumenti omnis generis, quod ponderosum valde est. Profert quoque *Isaum* herbam Tinctorum, vulgo *Waid*, quæ Accolis magnum quæritur: reddit: estque Pascuis lætus, Vinum vero haud gignit. Sunt hic permulta domestica Animalia, & imprimis Equi optimi. Principes Iuliacenses ab Eustathio Corefridi Bilionei fratre ortum ducere existimantur. Cæterum Iuliacensis ditio Comitatus olim fuit, & anno **CIOCCCXXIX** a Ludovico Imperatore in Marchionatum erectus fuit, ac deinde **xxx** post annis a Carolo **IV** in Comitibus Mercensibus fuit erectus in Ducatum, id quod Cuspinianus sub titulo hujus Imperatoris ostendit. Primus autem Marchio quæ & postea Dux *Gulielmus I* v. Hujus filius *Gulielmus* Patri successit in Ducatibus Iuliacensi & Gelrensi. Hic quæ impolis obiisset, successorem reliquit *Raynoldum* fratrem. Eoque mortuo sine hærede relicta ejus uxor

Ducatus Juli-
acensis.
Situs.
Aeris temperies.
Solis fertilitas.
Animalium va-
rietas.
Imperium Mar-
chionum.

fini suo
est Gulic
cessoren
Filio Io.
autem in
bus. Cliv
natus fuit
randi Re
in Itiner
vulgo Du
Monast
Eukirehu
hab. Da
nomen de
nensis An
recentiori
huic loco
pius etiam
Atque dicit
ædificia
adque tan
natis mor
nos habent
tem Roræ
orum ho
us fertur,
tandoque
ficiat; vel
gram, Du
ngensem vo
ularum d
impudisim

fuit suo *Adolpho Bergensi* nupsit, qui factus est Dux Iuliacensis & Bergensis. His sine liberis mortuis, factus
 est *Gulielmus* Dux Iuliacensis atque Bergensis, genuitque Filium nomine *Gerardum*, in paterna ditione suc-
 cessorum. Gerardo natus filius *Gulielmus*, qui unicam Filiam suam tradidit uxorem, Ducis Clivenfis unico
 Filio *Ioanni*: sicque tres Ducatus, Bergensis, Iuliacensis, & Clivenfis in unam redacti sunt ditionem. Genuit
 autem iste *Ioannes* filium *Gulielmum*, qui quantum Ducatum, nempe *Gelrensem*, junxit tribus Ducati-
 bus, Clivenfi, Iuliacensi & Bergensi, sed excitato bello Anno *MDLXXI* victus a *Carolo V.* sua ditione spo-
 liatus fuit, ac deinde rursus ea certis conditionibus donatus, præter *Gelriam* tamen, ducta uxore *Filia* *Ferdin-*
andi Rom. Regis. Primaria ejus Vrbs quæ & Ducatus nomen dedit, est *Iuliacum* vulgo *Gulich*, cujus etiam
 in Itinerario meminit *Antoninus*, situm est ad *Ruram* fluvium. Opida præter *Iuliacum* sunt *Marcodunum*,
 vulgo *Duren*, Civitas ex eo tempore illustrior & notior facta, quo gravissimam *Caroli V.* obsidionem perterriti.
Monasterium Epphalea Opidum amœnum inter Montium convalles haud procul ab *Ervatis* fluvii fontibus;
Eukirchia, *Berehemum*, *Castrum* vulgo *Caster*, a magnifico castro quo munitum est, *Grevenbroick*, *Slad-*
bach, *Dalen*, *Wassenberg* Opidula sunt. Acces frequentissimas habet, quæ Nobilibus & Equestribus familiis
 nomen dederunt, *Palant*, *Meroden*, *Renschenberg*, *Nesselroden*, *Wachtendonck*. Est etiam *Baronatus Wick-*
ledensis Arcem habens munitissimam, *Quadorum sedem*. In hoc ipso tractu sita est urbs *Aquensis*, *Aquisgranum*
 recentioribus, *Vetera* *Ptolemæo* in qua *Legio xxx Ulpia*: sed apud *Antoninum* est *xx* & *Legio xxx Ulpia* alius
 huic loco vicinus. *Lhuithprandus* *Grani Palatinum* vocat. *Rheginus* *Thermas Grani & Aquis Palatum*. *Sæ-*
pius etiam *Aque* simpliciter ab illius sæculi scriptoribus nuncupatur: vulgo *Aken*, Germanis *Ach*, Gallis
Axe dicitur. Vrbs est nobilissima; Aère fruitur saluberrimo, agroque gaudet pulcherrimo, quanquam quod
 ad ædificia structurasque attinet, nequaquam veteri famæ, nobilitati, splendorique respondeat. Balnea ther-
 maliaque tam intra urbis Mœnia, quam extra, è terra erumpentibus aquis natura calidis habet, multisque ac
 variis morbis adprime utiles. Estque hæc urbs sede *Caroli Magni* qui hic obiit & sepultus est, celebrata. Flu-
 vios habent hæc regiones præter *Rhenum* *Ruram*, sive *Reram* qui ad *Vbiorum* Opidulum, *Reeroort*, quod si-
 tem *Roræ* sonat, *Rheno* miscetur, ubi videtur esse duorum fluminum concurrentium evidentissimum discrimen,
 quorum hoc viride, illud subalbum apparet. Et quidem usque adeo tortuosus est *Rora* tantisque ambagi-
 bus fertur, ut propemodum ipse *Mæander* videri possit: tam autem violentus est, & vehementi cursu fertur, ut
 quandoque per arva viam rumpat, adeo ut brevi temporis spacio duo vel tria jugera alluvione hinc adimat, illuc
 succiat, vel contra, paullo post solum quodcumque inundat, calculis implet, atque corrumpit: *Nersam* ite, *Lupiam*,
Wagram, *Duselum*, *Erffat*, *Nirsi*, *Vormium*, & alios. Nec *Silvæ* desunt, inter quas, illa quam *Tacitus Saltum Tenco-*
ryensem vocat, *Duisburgo* vicina, quod cingit plusquam medium quibusdam in locis vix quatuor, aut quinque
 miliarum dilatans, vastissima est & amplissima, in qua innumera *Feræ* conspiciuntur. Rivulos habet plurimos,
 impidissimos: Montes sunt excelsi, arboribus præaltis circumquaque vestiti. Sed de his hæcenus.

Regio est unde dicta.

Situs.

*Cæli qualitas.
Soli fertilitas.*

Animalium varietas.

L *Eodiensi Diocesi* nomen ab Vrbe primaria *Leodio*. Huic vero a cæsa Legionè Romana in ea valle, ubi nunc *Leodium*, nomen inditum constanter adfirmat Hubertus Thomas *Leodius*: ipsi quoque Indigenæ vocant *Liege*, quasi *Legionem* dicerent. Alii existimant nomen habere a rivulo quodam ignobili *Legia*, qui tertio ab Vrbe Milliari ortus, intra Urbem Mosæ commissetur; Vulgo *l'Evêché de Liege*. Adjacet illi ad Boream & Occidentem Brabantia; ad Ortum partim Mosæ, partim Ducatum Limburgensis; ad Austrum Comitatus Namurcensis. Longitudo ejus Milliarium Leodiensium xxxi: Latitudo xv. Aëre gaudet purgato, temperato & salubri; Agro amœno, fertili, omnibus rebus adfluente; inprimis versus Boream, qua Brabantia contemina: ibi Frumenti & omnis generis Fructuum admodum ferax est, nonnullis in locis etiam Vini. Versus Meridiem vero, qua Lutzenburgum & Galliam attingit, paullo sterilior, Montibusque asperior: & Nemoribus (Arduennæ enim saltus totius Gallia, auctore Cæsare maximi, hic passim cernuntur reliquæ) horridior. Hæc facies soli exterior: intus autem & in visceribus, habet Ferri & Plumbi, atque etiam Auri optimi Fodinas, sed Auri parciore. Sunt etiam in Montibus Lapidicinae ex quibus in Magnatum sepulchras Marmor candidi coloris, quod *Alabastrites* Græcis appellatur: & varii coloris eruitur. Sunt & Saxa grandia, fossilia, ad ignem idonea, quæ summo labore, & non nisi cum grandi vitæ discrimine ex altis Montibus, atque etiam sub ipso Mosæ alveo magnis cavernis excavato petuntur, atque in Provincias nostras navibus deferuntur, pretio in singulos annos excedente summam centies mille ducatorum. Hunc lapidem vulgo vocant carbonem Leodiensem, *Charbon de Liege*: Is ubi semel ignem concipit, paulatim accenditur, oleo res flinguitur, aqua vires concipit; Calor ei vehementissimus: quo fit ut Leodienses tria sibi præ aliis gentibus arrogent; Panem pane meliorem: Ferrum ferro durius: Ignem igne calidiorem. Vsum hujus saxi reperit primum asseruit, Anno c15 cxc11x, a quodam peregrino, qui Fabro cuidam ferrario eum commostravit. Omni præterea Pecorum genere abundat regio: nec desunt Silvæ, opimas quæ præbent Venationes, iunctaque Aucupia. Hanc regionem ad fidem Christianam conversam tradunt a S. Materno Patavino, primo Tungrensium Episcopo circa annum Domini Centesimum primum. Episcopalis enim sedes quæ nunc Leodiensis, tunc Tungris erat, mansitque usque ad annum ccc cxc11x, quo tempore (quum Hunni Duce Attila in Germaniam irrupissent, & Civitatem istam tempora aliis Opidis vastassent) a S. Servatio Trajectum a Mosam translata fuit: mansitque ibidem usque ad tempora D. Huberti Episcopi, qui Anno septingentesimo decimo tertio, eam Leodium transfudit, ubi etiam nunc visitur. Porro a D. Huberto primo Episcopo Leodiensium usque ad nostra tempora LVII Præsules a Guicciardino numerantur: apud quem plura de his lege. Neque solum hic Præsul Episcopus est verum etiam Princeps Imperii, Dux Bovillionensis, Marchio Francimonia & Comes Lotensis & Hasbania. Veteres hujus Episcopatus incolæ fuerunt *Eburones, Tungri, Centroni, Cerafi*. Occupat jam magnam Lotharingæ antiquæ partem, continet namque sub nomine Leodiensium Diocesis, Ducatum *Bovillionensem: Marchionatum Francimontii: Comitatum Hasbania*, aut (*Hasspengo*)

na in ea valle,
 u: ipsi quoque
 quodam igno-
 rante Eusebio de Liege.
 burgensis ad
 v. Aere gaudet
 sus Boream, qua
 illis in locis etiam
 montibusque aspe-
 ctum cernuntur te-
 mbi, arque etiam
 Magnatum sepul-
 crum. Sunt & Sa-
 ne ex altis Mont-
 as nostras navite-
 ne lapidem vulg-
 accenditur, oleo re-
 pra aliis gentib-
 us jus saxi reperit
 um commostravit
 Venationes, jucu-
 o Patavino, prim-
 edes quo nunc Leo-
 Hunni Duce At-
 vatio Trajectum a-
 no septingentesim-
 Episcopo Leodiens-
 e his lege. Neq-
 chio Francimon-
 Tungyi, Centona
 nomine Leodiens-
 aut (Haspengow
 Lotis)

Lotensem : multasque Baronias , ut vocant. Numeranturque in hoc Tractu , præter Trajectum , cuius media pars Duci Brabantiae paret , *xxi* v Vrbes mutis munitæ & *c* *10* *000* pagi templis turrigeris ornati , multæque Abbatiae & Dominia. Vrbiũ nomina hæc sunt : *Leodium* , *Bolionium* , *Francimontium* , *Loots* , *Borchworm* , *Tungri* , *Hoiium* , *Hasselt* , *Disantium* , *Mafacum* , *Scochum* , *Bilfenum* , *S. Trudonis* , *Viseum* , *Tunium* , *Varem* , *Beringum* , *Herck* , *Bree* , *Pera* , *Hamontium* , *Sineium* , *Fossa* & *Covimmum* , ut eas numerat & nominat Guicciardinus. Harum omnium Metropolis est *Leodium* , nonnullis *Augusta Eburonum* , incolis *Liege* ; Teutones *Luyck* & *Lutrich* vocant. Vrbs antiqua , cuius prima auspicia in Ambiorigem magnanimum Eburonum Regem Hubertus Thomas Leodius refert , quo duce indigenæ per insidias obruerunt Cottam & Sabinum , interfecta Legionem una Romanorum , cum v cohortibus , quemadmodum id C. Cæsar lib. v. Commentariorum suorum de bello Gallico prolixè refert. Alii Vrben arbitrantur esse novitiam , conditam a D. Huberto Aquitano ; cuius sententiæ error manifestissime ex Monumentorum quorundam & structurarum antiquitate convincitur. Præter *Mosam* & *Legiam* influunt in Vrben alia aliquid Flumina , *Vta* , *Vifes* , *Ambluarus* , ex Silva Arduenna orti. Sunt & Fontes illimes & pellucidi tam frequentes , ut multæ privatorum domus binos aut ternos habeant. Vrbs ipsa laxa est , Montesque & valles aliquot complectitur ; Ambitus ejus est *1* v Italicorum Milliarium. Edificia ampla , ac præ cæteris superbum est & magnificentum Episcopi Palatium , exstructum a Cardinali Erardo Episcopo Leodiensi. Publicis vero Templorum structuris , sive numerum Ecclesiarum spectes , sive elegantiam , splendorem , divitias , omnes superat non modo Gallia , sed etiam Germania utriusque civitates. Octo in ea sunt Templi Collegiata , in quibus divites admodum Canonici : Splendidissimum vero est Templum D. Lamberti , qui tutelæ præest civitatis. Templum hoc Cathedralè est : cuius Episcopus totius ditionis & Diceceles Princeps , Canonici Consiliarii ; sed ad Canonicatum nemo admittitur , qui non sit aut nobili prognatus stemmate , aut aliqui Doctor vel Licentiatus ; licetque Canonico (nisi in sacerdotum numerum fuerit cooptatus) resignare beneficium , uxorem ducere , aliud quodvis munus suscipere. In hoc Templo multa admodum sunt vasa magni pretii , multa ornamenta aurea argenteaque ; inter alia , statua est D. Georgii ex puro auro , quam Carolus Burgundia Dux consecravit. Sunt & quatuor Abbatiae perquam opulentæ & Bibliothecis instructissimis exornatæ. Parœcia intra vrben sunt *xxx* *i* cum Ecclesiis totidem. Atque ex his apparet , non immerito a Petrarcha olim scriptum , *Vidi Leodium , insignem Clero locum*. Episcopus jus habet titulumque Principis : tantâ tamen libertate & tot privilegiis concessis Civitati , ut pene libera videri possit. Habet enim suos Consules , Scabinos , Magistratum. Studia hic olim magno in honore fuere , adeo ut observatum sit , uno eodemque tempore Leodii *ix* Regum Filios , *xxi* v Ducum , *xx* *ix* Comitum , litteris artibusque humanioribus operam navasse ; præter Baronum & aliorum Illustrum Virorum liberos , qui plerique omnes Canonici erant Templi D. Lamberti. *Bolionium* , *Bouillon* , Castellum est quarto *Ivoy* milliari , decimosexto a *Leodio* in Montis vertice mirabili artificio exstructum : sedes Ducum *Buillonensium*. Ab hac nomen habuit *Gotsfredus* Dux Lotharingæ , qui anno *c* *10* *xv* *i* in Concilio generali

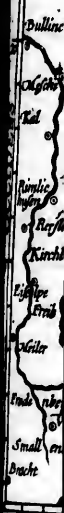
generati celebrato Claremontii in Arvernia, una cum Fratribus Eustatio & Balduino sacram militiam suscipit adversus infideles, pro recuperanda Terra Sancta. Quo tempore Illustris ac vere generosus Heros, ut esset ad militiam illam expeditior, Sperto Episcopo Leodiensi Ducatum illum vendidit, majore gloria vendentis quam ementis. Hujus virtute anno c 10 10 capta sunt a Christianis Hierosolyma. Ei cum ab exercitu ob præclara merita regnum Hierosolymitanum cum corona offerretur, negavit (en Principis Christiani petentis) se auream coronam aut Regium titulum eo loco suscepturum, in quo Servator humani generis coronam spineam tulisset. *Francimontium* olim Opidum fuit muro clausum, nunc muris disjectis patet: in eo Cardinalis Erardus, quem antea retuli, munimentum exstruxit. Abest Leodio 1 v milliaribus, estque titulo, Marchionatus insignitum. *Tuini* (pagus hic est Francimontio proximus), Metalla sunt plumbi optima, & in montibus vicinis Lapidicinarum Marmorearum. *Tungri* tribus mill. ab sunt a Trajecto Mosæ, (*Maastricht*) totidem a Leodio: Civitas eorum *Tongren* hodie appellatur, sita ad fluvium *Wolter*, nomen habet a Tungris Germaniæ populis, qui relicta patria primi Rhenum traecerunt, & has sibi delegerunt sedes. Vrbs est omnium Brabantiarum Civitatum antiquissima. Ab hac urbe usque Lutetiam Parisiorum iter est Mill. Ital. cc quod totum iter lapide constratum fuit, exstantibus etiam nunc ejus viæ reliquiis manifestissimis. Argumentum summæ antiquitatis est Templum Herculis intra urbem, cujus statua ante portam etiam hodie conspici potest. *Hoiium*, *Hoy*, habet appellationem a rivulo impetuossissimo qui hoc loco in Mosam præceps fluit, distat Leodio v mill. Quarto milliari a Leodio ad Demerum Opidulum est *Bilsen*, & extra illud pagus *Munsterbilzen*. Tertio milliari a Tungris urbs est *S. Trudonis*, vulgo *Saint Truden*, *Centronum*, ut quidam arbitrantur sedes, quorum frequens apud Iulium Cæsarem mentio. Vno milliari a Leodio pagus est *Ebuwe*, quæ Eburonum caput fuisse creditur. Traiecti partem, ut & hoc obiter addam, huic Dioecesi accessisse ex donatione Porti, quisdam Lovaniensis Comitis, scribit Placentius. Reliqua Opida brevitati studens omitto. Fluminibus unguis rigatur hæc regio, quorum maxima pars Mosæ miscetur: suntque *Legia*, sive *Legio*, *Vies*, *Veses*, *Amb. Fluminis*, *Weser*, *Leckel*, *Hoy*, *Vesera*, *VI*, *Voer*, *Vrt*, reliqui per Demeram ad Scaldim deferuntur: uti sunt *Ratbeck*, *Stimmer*, *Werk*, *Hess*, amnes limpidiissimi, qui Piscium fluviatilium genus omne abunde subministrant. Fons hic fuit quo litigant inter se Viri docti. Alii contendunt esse adhuc intra urbem: alii (quibus adfentitur accuratissimus Scriptor & qui hujus rei fidem singulari cura experiri voluit Lud. Guicciardinus) extra eam, sesquimillari a *Ambrurgo*, v mill. a Leodio, v 1 1 1 a Tungris, iuxta *Spa* vicum, in Nemore quodâ amœno & jucundo, parte *Silvæ Arduennæ*. Hujus fontis mirabilis efficacia in morbis desperatissimis, Phtisi, Hydrope, Febribus atq; aliis. *Montes*. *Silva*. Montibus etiam Regio hinc inde attollitur, in quibus divites Fodinæ, de quibus supra. Silvis etiam passim umbratæ: *Arduennæ* portiones sunt *Silvæ Iulio Cæsari* celebratissimæ. Ejus Portiuncula Comitatus *Namurcensi* vicina *Silva Marlianiensis* dicitur. Atque hæc hæc *Senus* de Dioecesi Leodiensi: nunc ad reliqua Pergamus.

WALDECK COMITATVS.

Qui hanc Tabulam primus descripsit & ædidi, Iodocus Moers a Corbach, duos Nobiliū Ordines sub Comite Waldeccio enumerat, unum liberum intra Comitatum commorantem, alterum tam extra, quam intra Comitatum Feudo Comiti adstrictum; hos ergo Ordines, cum nihil præterea habeam, hic adnumerabo, & quæ illorum domus Tabulæ in sunt, indicabo.

Stemmata Nobilium liberorum intra Comitatum sunt Firmundt, Meiffenburg, Gogreben, Zertzen, Volmerichausen, Dalwig, Eppe, Rodehausen, Keen, Sconstat, Hertzsinghausen, Truß, Hanxilden, Greismar, Roman, Dörfelt.

Stemmata Feudatariorum tam extra quam intra Comitatum: Wisstein, Reitesel, Spiegel, Calenberg, Westfal, Canstein, Malsburg, Lebenslein, Mengersen, Mescheden, Beinenburg, Papenheim, Wulff, Volkenbergh, Vrf.

*Regio & vnde
dicitur.
Sens.*

Soli fertilis.

*Animalium va-
rietas.*

*Imperii Majo-
rum.*

Urbs.

AD Mercatorem redeo, apud quem sequitur *Waldeccia* vel *Waldeccensis Comitatus*, vulgo *De Grafchaft Waldeck*. Nomen habet ab urbe *Waldeckia*: estque *Halsia* non minima pars. Coniacet illi ad Orientem quidem *Halsia*: ad Septentrionem *Episcopatus Paderbornensis*: Occidentalior pars *Dioecesis* respicit *Coloniensem* Longitudo & Latitudo Comitatus est vi miliarium. Solum, fertilis campo, apricis collibus, irriguis annibus felix: Frumentum profert magna, copia & Vinum: Metallum gignit varii generis, Aurum, Argentum, *Æs*, Ferrum, Plumbum, Argentum Vivum, Alumem, & Salem. Circa *Wildungam* enim urbem, arcemque *Eisenburgum* pleraque hæc è Terra visceribus rara felicitate effoduntur. Sunt & Saxa grandia, fossilia, (qualia in *Episcopatu Leodiensi*) ad ignem idonea: Germanis *Steinkohlen* his ignem focumque tanquam carbonibus fovent. Varii generis producit Animalia, magnamque in *Silviculæ* Ferarum copiam, quæ ad venationes frequentes Incolas exstimulant. Originem autem Comitatus *Waldeccensis*, a *Widchindo* Comite in *Snalenberg*, quem *Carolus Magnus* *Ecclesiæ Paderbornensis*, a se primus fundatæ, Advocatum id est, (si vera est *Advocati* interpretatio, quam *Iac. Meyerus* alicui afferunt) Civitatis Principem constituit, arcessunt. Quod jus ex posteris quidam *Widchindus* Comes *Waldeccensis* cum *Friderico Barbarossa* in *Asiam* profecturus, acceptis ccc Argenti Marcis, collegio remisisse scribitur. Nec vero continua superiorum Comitum familiaris series adnotata, quod sciam, existat. Itaque ab *Henrico Ferro*, qui *Corbachiam* antea liberam, Imperio Comitum primus subiecit, series ad nostra tempora deducta adscribitur. *Henricus Ferrus* *Arcis Laudoiz* conditor, *Corbachiam* anno c10 cccclxvi die xi Martii oppressam, sibi parere coegit. *Henricus*, *Fridericum* Ducem *Brunswicensem* electum Imp. ad *Frislarium* interfecit anno c10 cccc, uxor *Elisabetha Bergensis*. *Henricus* cœpit anno c10 ccccx sexennale bellum cum *Partibergis*, finivit c10 ccccxviii. Patrociniò *Ludovici Halsiæ* Principis se primus subiecit anno c10 ccccxxviii. *Wobradus* Comes *Waldeck*, ab *Episcopo Moguntino*, *Frislariz* & aliis quæ in *Halsia* tenet *Opidis* prefectus c10 cccxxxiii. *Philippus* i. *Phippi* i. filius, Vxor *Anna* filia *Ioannis* ii Ducis *Clivensis*. *Wobradus* i. *Pius*, deus & humanus: *Præses* colloquii *Ratisbonensis* anno c10 c10 lvi, mortuus c10 c10 lxxviii. *Iosias* natus anno c10 c10 lliii, mortuus c10 c10 lxxxviii. *Christianus* & *Wobradus*, Comitis *Iosias* filii. Ad dignitatè autè *Officium* *Imperialis* quod attinet, inter i v *Servos* seu *Milites Imperii*, Comitatus hic primus numeratur: Sunt enim *Waldeck*, *Hirten*, *Fulchen*, *Arnsperg*, *Rabnaw*. Vrbs primaria *Waldeccia*, vulgo *Waldeck*, quæ regioni nomen dedit, Antiquè prædita, quam *Edeva* fluvius alluit. Sunt & *Astrinchusa*, *Dudinohusa* *Opida*: *Landavia* urbs cum adjuncta *Arce*. *Mengerhusa* urbs quoque cum *Arce*. Comitum hodie sedes, duobus a *Waldeccia* miliaribus distat: *Roderus* urbs & *Arx*, in cuius *Territorio* venationes sunt frequentes. *Wetterburgum* *Arx* locus ad spectu & positu per mœnus, inter *Twistam* videlicet & *Ahram* fluvios sita: *Wildungam* urbs quæ novo & veteri nomine ac loca distincta est: juxta quam *Fodinæ Metallicæ*: ex quibus magna vis *Auri*, *Æris* & *Ferri* quotidie eruitur. Sunt & hic fontes acidi ad quos variarum regionum ægri ante annos aliquot solebant confluere. Coquitur etiam optima *Cerevisia*, qua præstantiorem non habet hæc regio. *Frienhagen* *Carolini* iudicii sedes: *Saxo*

Saxenberga, Furstenberga Opida : *Eisenburgum* arx, cujus ager ut *Wildungæ*, *Aurum* & *Ferrum* suppeditat : quo *Lithanthracis* quoque effodiuntur : *Eilhusia* Arx situ spectabilis, ab Vrbe amne dividitur : *Corbachia* urbs munita : *Auri* fodinarum ad eam, ante trecentos annos mentionem fecit *Albertus Magnus*, & quidem de auro ibi effosso, cum igne probatur ac purum redditur, minus quam de *Bohemico*, ullove alio consumi confirmat. Nec vero hodie venæ illæ prorsus exhaustæ sunt : nam haud procul *Corbachia* ex arena sapiuscule aurum abstergitur. *Neuburga* Arx & Opidum : *Fiber Arx* : & *Werba* Monasterium. Regio hæc fluminibus fertur variis (inter quæ agmen primum merito ducit *Edera*, qui *Tagi Hispaniæ*, *Hebri Thraciæ*, *Pactoli Asiæ* simul, aureas quoque vehit arenas, tum & *Piscibus* siquis alius refertissimus, mediam fere *Provinciam Waldeccensem* secat : ex *Nassaviæ* Montibus per *Comitatum Wirgenstein* ad *Francobergam* adlabens, & arcem *Waldeccensem* præcipiti rupe conspicuam, in ima valle altissimis undique Montibus septam, abluens : *Frislaniam Halsiæ* Opidum præterlapsus recepto *Sualma*, in *Fuldam* supra *Cassellam*, atque inde in *Visurgim* se exonerat. Sequuntur *Dimila*, *Twisla*, *Yrba*, *Ahra*, & *Isher* amnes. Nec Montes defunt, inter quos qui vernaculæ dicuntur *Grunebeckenberg*, *Wimmerberg*, *Den Astenberg* cum aliis qui in *Tabula Mercatoris* cernuntur. Sunt & Silvæ in *Silva*. hæc tractu frequentes *Alde Walde*, *Weter holt*, *Geppenhage*, *Plas* : alias prætereo, quæ passim per hunc *Comitatu* hic dispersæ. Atque hæc de *Waldeccensi Comitatu* hæcenus, ad *Palatinatum Rheni* transeamus.

Flumina.

Montes.

D d d iij

Waldecke

*Regio & unda
dicta.*

VV

Aldeccia succedit in mea Methodo *Palatinatus Rheni*, vulgo *die Pfalz*. Hanc nobilem Germaniæ partem nonnulli a Palatio Rheni nomen accepisse; Alii a Caroli Magni institutione; alii a Palatio Trevirensi sic nominatam volunt. Beatus Rhenanus conatur probare ex Ammiano Marcellino, Palatinatus ditionem & nomen a Palas Regione descendisse.

Scribit enim Ammianus in hunc modum: *Constituto ponte prope Moguntiacum, cohortes transgressa sunt Rhenum, in regione Capellatiana, que a Palas nomen habet, castra sunt posita. Et alibi: Quum venum esset ad regionem cui Capellarij vel Palas nomen est, ubi terminales lapides, Romanorum & Burgundionum confinia distinguunt, castra sunt posita.* His subiicit Rhenanus: Hic advertere licet Principem Palatinum non a Palatio Cæfaris, vel ædificio illo quod in Rheno ostenditur, nomenclaturam suam possidere, sed vetustissimam Regionem esse natam adpellationem. Hæc ille. Sed cum plures, aliorumque Locorum Comites Palatini, in historiis recensentur, hodieque etiamnum sint, hanc de Etymo Palatini, sententiam plerique reiiciunt. Huc accedit quod ante ccc annos, neque castra, neque Opida in hac regione, ubi hodie habitant, habuerunt: sed intra hos annos quæquid locorum juxta Rhenum habent, vel emerunt, vel armis adquisiverunt. Plerisque magis adlubescit, si a Palatio Comes Palatinus dicatur. Qui dignitatis & claritatis ordo velut senatorius jam olim sub Imperatoribus esse cœpit. Hinc qui in Comitatu Palatii præsto essent Principi, Palatini vocabantur. Habet hæc Regio ab Occidente Zweibruckensem Ducatum: qua Oriens est occurrit Franconia & Wirtembergensis Ducatus: qua Septentrio, partim Mœno flumine, partim extrema Silva quam Ortonicam vocant, terminatur: Alsatiæ attingit a Meridie. Tractus hic uniuersus amœnitate, fertilitate, & ubere omnium Rerum copia vix ulli Germaniæ parti cedit. Montes plerique vitiferi sunt, Vinumque præstantissimum proferunt, aliis remotioribus locis expetitur: iidem ad Boream Castaneis referti. In Agricopiosa Frumenti Seges, Tritici, Siliginis, Hordei. Nec desunt Pomaria, & Horti omnium felicitium Arborum genere confiti, qui passim in hac regione plurimi visuntur, magna pomorum ubertate scatentes. Inter Wormaciæ, Heidelbergam, Neostadium, Crucenacum, Oppenheimum generosissimæ sunt Vites: Impriis Pfetterhemii, cuius bonitas cum Setais, Falernis, Cæcubis certate possit. Silvæ etiam & Montes referti sunt Feris, potissimum Cervis. Quin & Incolæ plurimos in Silvis untrunt Hircos, Hædos, & Capras, eo quod hæc Animalia potius silvestribus delectantur saltibus, quam pratibus. Acarpendo enim Capræ dicuntur, ideoque in lege locationis fundi excipi solet, ne Colonus Capram in fundo pascat. Prope Heidelbergam est magna copia Ardearum, ibique in Nemore nidificant. Est autem avis aquaticilis, quippe quæ vivit in aqua, & tamen horret pluvias aliasque tempestates, quas in sublime volans evitare conatur, juxta illud Virgilii: *Atque altam supra volat. Ardea nubem.* Vocatur etiam ob id Ardea, quod ardua suo volatu petat. Ponit nidum suum in altissimis arboribus, oditque natura Accipitrem Fringillatium seu Nisum, sicut vicissim Accipiter exitum illius continuo quarit. Decertantes autem in sublimi aere, uterque id unum conatur, ut alterum

Situs.

Sols fertilitas.

Animalium varietas.

Hanc nobilissimam
 Caroli Magni indolis
 conatur proba-
 angresse sunt Ru-
 nemum esse ad ripam
 consinia distinguitur
 non a Palatio Ca-
 ed vetustissimam
 omnes Palatini, in
 plerique reiciuntur,
 e habitant, habuen-
 tis adquisiverunt,
 atis ordo velut le-
 gis Princeps, Palati-
 est occurrit Fran-
 extrema Silva quam
 cernitate, fertilitate,
 ent, Vinumque pres-
 s referti. In Agris
 ium felicius Arbo-
 late scatentes. Inter
 sunt Vites: Impri-
 m & Montes referunt
 edos, & Capras, eo-
 enim Capraz dicuntur
 Prope Heydelber-
 quippe quae vivit
 ur, juxta illud Vir-
 volatu petat. Po-
 sum, sicut vicissim
 d unum conatur, in
 alterum

*Imperium majo-
rums.*

alterum ascendendo superet. Si Accipiter altiorem obtinuerit locum, impetu quodam obruit hostem atque extinguit. Sed ad rem. Fuerunt ab initio Palatini Palatiorum Præfecti, præsertim in Curiis Imperatorum, quos Franci olim *Maiores-damus* vel *Palaij* vocaverunt. Quando autem ditio Palatinatus Rheni fuerit instituta, & ubi locorum Palatini Rheni ante quadringentos & quingentos annos, se continuerint, non licuit mihi investigare, variæ enim hic hominum conjecturæ. Sunt qui aiunt primos Palatinos simplices fuisse Nobiles, usque ad tempora Ortonis 111, quando Principes Electores fuerunt constituti: tunc enim illis major dignitas fuit constituta. Primus Palatinus Elector fuit *Henricus*, qui cum ceteris Electoribus Anno 1111 Imperatorem constituit D. Henricum. At ubi suam habuerit Curiam, cui præfederit regioni, quos audientes habuerit populos, ipse & aliquot ejus successores, a nullo inventi scriptum, inquit Muusterus, nec Principes ipsi qui hodie præsent Palatinatus id sciunt, nisi quod quidam, sed sine certo testimonio, putant Principes Palatinos olim Wormaciæ confedisse, & magnam in ea Vrbe habuisse jurisdictionem. Hoc constat, Conradum Ducem Franconia anno 1111 suam sedem Wormaciæ habuisse de Principe Palatino nihil tale invenitur. Sedes hic olim *Intuegorum*, *Nemetum* etiam & *Vangionum*, ut nonnulli opinantur. *Intuegi*, Germaniæ populi: Hos Peucerus in Palatinatu constituit circa Heydelbergam, quæ regio etiam *Capellatum* & *Pallas* vocata fuit, ut supra ex Marcellino retuli. *Nemetes*, Ptolemæo & aliis, Germaniæ ad Rhenum populi, finitimi Metensibus, Argentinesibus, Wormaciensibus; *Spir* hodie urbs Episcopalis in Germania B. Rhenano. *Augusta Nemetum* hæc Aethico. *Vangiones* Prol. itidem Germaniæ populi ad Rhenum *Wormbjer Bisthums* B. Rhenano & Lichtenavio. Sed contra affirmat Pirchaymerus, *Vangiones* esse *Spirienses*, *Nemetes* vero *Wormacienses*. Rationem addit Irenicus, nempe quod Ptolemæus, qui in descriptione Rheni solitus sit a Meridie in Septentrionem decurrere, primum meminit Vangionum, deinde Nemetum Sig. Gemblacensis tamen, qui ante annos scripsit circiter quingentos, WORMATIAM Vangionum Urbem vocat. WORMATIAM Urbem olim vocatam *Vangionum* speculam, ex antiqua ibidem inscriptione, colligit quoque Ioannes Heroldus. *Vaugen* interpretatur Lazius. Vrbes memorantur XLV111, quarum Caput *Heydelberga*, Principis Palatini sedes. Nomen habet vel a gentibus, hæ enim Germanis dicuntur *Heyden*: vel Myrto, quem iidem vocant *Heydelbeer*, atque ob hanc causam eruditissimus Melissus eam urbem appellat *Myrtileum*. *Durlacum*, cujus meminit Abbas Vrpergensis Pyramio est; quod aliis *Durlach*, & rectius Ioannes Heroldus vocat *Capellatum*, aliis tamen *Capellatum* est ipse Palatinatus, ut modo diximus. Mundro tractus est qua iter Francofordia Heydelbergam, *Bergstras* dictus. Sunt etiam qui Ptolemaicam *Budorim* hic sitam fuisse putent; sed hi præter inanem conjecturam nihil adferunt. Budorim enim statuit Ptolemæus Latitud. graduum LI. Quum Heydelberga habeat latitudinem Graduum duntaxat XLIX: Min. xxxv; vulgo *Heydelberg*. Sunt alii qui contendunt legendum & scribendum *Edelberg* quod sonat nobilem Montem: alii vero *Edelberg*, quod meros Montes significat. Sita est ad Nicrum sive Neccarum flu., in faucibus Montium

Urbs.

Celestis

PALATINAT RHENI.

Celebris fuit jam inde ab anno c13cccxlvi insigni Litterarum & Sapientia Gymnasio, quod iis temporibus constitutum est a *Ruperto* seniore Principe Palatino, qui etiam ad ejus curam Marfilium quendam Vitraeci-
 num Parisiis evocavit. Ex eo semper inclyta fuit Doctorum & Studiosorum frequentia. Inter Doctores ce-
 lebres fuerunt *Rodolphus Agricola*, *Ioannes Dalburgius*, *Ioannes Virdungus*, *Gulielmus Xilander*, *Tho-*
mas Erasmus, *Zacharias Vrfinus*, atque alii plurimi. Porro universus Palatinatus in quatuor Præposituras
 tributus est, quas illi *Ampfen* vocant, & Mosbaco nuncupatas. Sunt præterea *Bretta*, *Ladeburgum*,
Urbibus Heydelberga, *Alzea*, *Neostadiensem*, *Alzæensem*, *Neostadiensem*, & *Mosbachensem*,
diocæ ad Salzam fluvium Patria Philippi Melanchthonis, & *Caltris Latinis Peucero dictum*, summi Liberalium Artium Magistri: *Opidum me-*
ccclxxi. Altera medietas obvenit Episcopo Wormaciensi. Eidem Principi vendidit *Sifridus a Stralnberg*,
 anno c13cccxlvi i *Opidum Schriessem* & *Castrum Stralnberg*. Et anno c13cccxlvi i *Opidum Weinheim*
 arbitros est memorato Principi adjudicatum, quod antea Episcopus Moguntinus possederat. Sunt item,
Castra, Gelshusen, Simzon, Luden ad Tuberum flu. *Oppenheim, Casarea Lutra; Ingelheimum, Lowensteinum:*
in Brureinia Ditione Bruxella, & alia, quæ in Tabula obvia sunt, ut & *Arces & Pagi*. Fumina præcipua *Flumina:*
ad Rhenum & Neccarus. Hic medium Palatinum fecat irrigatque, ac prope *Ladeburgum Rheno immer-*
itur, Veteribus Nicer dictus: Piscium & inprimis Mullorum, quos vulgo *Barbones* vocant, fecundus, si-
 mus alius Amnis. Descendunt quoque per hunc fluvium continuæ lignorum rates, ex Ottonica silva, quæ
 Neccaro in Rhenum deferuntur. Ignobiliores sunt *Tuberna, Luthernus, Iaxtus*, alique. Regio univer-
 tum montuosa, tum campestris: Montes habet insignes in quibus præstantissima Vina decoquuntur. *Montes.*
 ter defunt silvæ opimas venationes præbentes. Inter silvas ea est quæ dicitur *Ottonica* sive *Ossonis*: estque
 in *Hercyniæ silvæ*. Latitudo ejus extenditur a Neccaro usque ad *Mænum*, & Longitudo a montana via
alio Bergstrai, usque ad *Tuberum flu.* Sed hæc hætenus. Multa in Palatinatu Tempia, multa etiam su-
Monasteria. inter quæ *Laurissense* vulgo *Lorsch*, per *Carolus Magnum*, aut ut alii putant per *Pipinum con-*
Operæ publicæ.
Bibliotheca.
 sibi quoque ultimus liber *Ammiani Marcellini*, qui & jam publicatus est, scriptus majusculis tantum literis.
annes Dalgurbius Episcopus Wormaciensis, Vir Doctissimus, transtulit inde ad Bibliothecam *Ladenbur-*
 sem meliores quosque codices. Ceterum *Sextus Circulus Imperii* est quatuor Electorum, qui sunt: *Comes*
Maximus Rheni: *Archiepiscopi Mens, Trier, & Cohn*. Civitates liberæ sunt *Mentz, Cohn, Trier, Gelenhausen.* Princi-
 & Domini: *Palatinus* cum suo Territorio: *Com. Nassau, & Beilstein: H. Reifferscheidt, & Rbeineck; Teutsch*
ducatum Wirtembergensem transco.
ducatum

Ducatus Wirtembergensis.

402

Regio & unde dicta.

Situs.

*Celi qualitas.
Soli fertilitas.*

*Animalium.
varietas.*

Imperium Maximilianorum.

Urbes.

D *Uicinus Wirtembergensis*, vulgo *Wirtembergerland*, nomen habet a Wirtemberga Arce veteri in ejus fere medietullio sita, in edito colle, haud procul ab Esslingensi urbe Imperiali: alii aliunde derivant. Cæterum *Regio Wirtembergensis* in prima fere Superioris Germaniæ parte, tractum Sueviæ feliciter occupat, ad Nicri potissimum ripam sita. Congregationales illi ad Ortum Suevi, Vindelici de Norici: ad Occasum Comitatus ad Rhenum Palatini, Principis Electoris & Marchionis Badenensis Limites: inde Nigræ Silvæ juga complectitur: qua Meridies est Montes Arbonæ pariter ac Suevicæ Alpes (ita vocantur Montes ejus regionis editiores Incolæ) prominent. Versus autem Septentrionem Francos habet vicinos, & non ita procul Ottonis Silvam. Aer hujus regionis saluberrimus est, æstate commodus, hyeme temperatus: Regio ipsa fertilissima, ita ut cum optima Germaniæ parte certare queat, ac primas etiam obtinere. Frumenti, Leguminum, Vini, Fructuum admodum ferax. Univerſæ tamen Regionis non eadem ubique qualitas, non idem Solo genius. Ea namque pars qua Neccarus oritur, quæque confinis Hercyniæ, tum quæ Suevici (inter Danubium & Nicrum sitis) Alpibus est contermina, subsæpera quidem Vitibus inimica, Pecorum cultui satis idonea. Ager in Alpibus lapidosus, at Frugum abunde ferax: item per Nigræ Silvæ cacumina, rubro colore tellus arenosa, quæ Frumento tamen satis abundat. Vbi vero Neccarus in campestria diffunditur tota felix, tota beata est: undique Bacchi colles, herbida prata, fertiles agri, copiosus ubique Vini, Frumenti, Pomorumque proventus. Argenti quoque Fodinas hic Ducatus habet, haud procul a Wiltbergo, dicitur Puelachium Opidum totum Æris fodinis superstructum. Producit & Ferrum & Æs. Reperiuntur etiam Lapides elegantibus ac variis coloribus, ut plurimum tamen caruleo distincti. Ut videatur etiam Natura molita esse hoc loco Gemmas producere. Varii generis Animalium passim vis magna: ac per saltuosâ Neccarum Feræ innumere conspiciuntur. Ducatus titulum adepta est hæc regio anno 1535, Imp. Maximiliano conventum Wormaciæ celebrante. Hic enim Eberhardum Comitem Wirtembergensem ad dignitatem Ducalem evexit. Eberhardus Dux 11 amplius biennium non mansit in Ducatu, sed corrasis vasibus aureis & argenteis primum fugit Vlmam ac deinde ad Principem Palatinum, mortuusque est apud exteros sine liberis, Tunc creavit Imp. Maximilianus Vnicum Eberhardi Nepotem. Hic anno 1551, ditione pulsus & ejectus fuit, a Suevici fœderis sociis, cum Reutlingam Opidum Imperii fœdere ipsis junctum nuper cepisset. Patri Ulrico successit Christophorus: Christophoro Ludovicus Filius. Ludovicus denique Fredericus Georgii Comitis Montis Pelicardi filium successorem habuit. Sedes hic haberunt olim suas Immergi, Tichendo, Rhenano *Wuthungi*. Item *Tectosages*. Ducatus iste veluti circularém habet situm, complectiturque Civitates & Opida plurima. Præstantiores Civitates sunt *Tubinga*, & *Stutigardia*. *Tubinga*, vulgo *Tubingen*, ad Neccarum sita, urbs admodum elegans, Cereris & Liberi donis abundans, quæ & copiosa, & generoso proutu, tam Incolis, quam vicinis Suevis communicat, utramque Neccari ripam, lapideo ponte conjungit, Atque in infero colle, Canonicorum Collegio, & rei literariæ ornameto, Academia, Studiisque liberalibus illustre

ce veteri in eius
 iunde derivant.
 um Sueviz felici-
 evi, Vindelici &
 adensis Limites:
 Alpes (ita vocant
 habet vicinos, &
 yeme temperatus
 obtinere. Fru-
 tem ubique quali-
 niz, tum quæ Sue-
 inimica, Pecorum
 lzæ cacumina, ru-
 ampeltria diffundi-
 ubique Vini, Fru-
 cul a Wiltbergo,
 & Es. Reperiunt
 videatur etiam Ne-
 : ac perfaltuofa Ne-
 ccxcv, Imp. Maxi-
 ergentem ad digni-
 d corrasis vasis sui-
 que est apud extero-
 1019, ditione pul-
 pfis junctum nup-
 denique Fredericu-
 suas Intuergi, Tich-
 mplectiturque Cui-
 go Tübingen, ad Ne-
 & generoso proce-
 nte conjungit, Ar-
 ue liberalibus illu-

ORIENTIS

10

In ea, præter Joannem Stofferum & alios, quibus superioribus cum celebritate maxima nominis medicinarum docuit Leonhardus Fuchsius primus Medicinæ hac nostræ ætate purgator. In eadem Academia proficitur cum celebritate nominis, ætiam inter Barbaras gentes, studia æloquentiæ & Linguarum clarissimum ac doctissimum Viri Martinus Crusius. Eam instituit Eberhardus Comes Wirtembergensis quem successit Joannes Ducelem a Maximiliano electore fuisse diximus, anno c15 cccclxxvii. Mansionem Augustam Caracallæ in Germania ad Tubingam fuisse, Joannes Heroldus, libello de Germaniæ primæ antiquitatibus ex fragmento elogii ipsius, quod ibidem incisum videtur, demonstrat. Id Petrus Appianus lib. de sacrosancta vetulata inscriptioibus, ita exhibet.

MAX. IN
AVG. EM. GER. MAX.
DAC. MAX. ARM.
MAX. TRIB. P.
COS. ET.

Verum, Heroldus hanc inscriptionem integram legit, quemadmodum eidem Imperatori Romæ posita fuit. IMP. CAES. DIVI. L. SEPT. SEVER. P. PERT. AVG. PARTH. TARAB. ADIAB. F. M. AVREL. ANTONIN. AVG. SARMAT. MAX. GER. MAX. DAC. MAX. ARMEN. MAX. BRITAN. MAX. ARAB. MAX. ALEMAN. MAX. PARTH. MAX. P. E. PONT. MAX. TRIB. POTE. VI. COS. PROCOS. PRÆP. LEG. VII. ANT. AVG. P. E. EIVS. NVM. DEVOT. PRIN. OPT. FORTIS.

Stutgardia, Metropolis & Sedes est Ducis haud procul a Neccaro sita. Ab hac Civitate Comitatus Stutgardicus nomen desumit: a Wandalis exstructa est, postea vero restaurata a Marchione Joanne I Electore Brandenburgensi, & Ottone III. Anno autem c15 cxc Albertus III Marchio Brandenburgicus, Princeps Anhaltin, Filius Ottonis IV. Filia suæ Beatrix dotis loco dedit, qua Henrico Leoni Vandalo nupsit. Viri hæc agro undique beatissimo cincta. Vix verbis exprimi potest, quanta Vini copia per circuitum hujus Opidi in singulos annos producatur. Ornavit locum istum Joannes Capnio vulgo Rheuchlinus dictus, Vir insignis, Jurisperitus, Trilinguis, & qui primus in Orbè Christiano sacram Habzorum docuit linguam. Est & *Reulinga*, ad Neccarum sita in Ducatu Wirtembergensi, anno c15 cxxi a Friderico II Imperatore facta Civitas: alii dicunt anno c15 cclxxxi. Civitas hæc famosa est ob molas papyraceas. Reliqua Opida amœna facis, ac pleraque Arcibus & Castris munitissimis ornata, utpote *Vracum*, ad Amerum fl. *Nirvingum*, *Kirchheim*, *Heilbronna*, *Lauffena*, *Piriskheim*, *Asperga* Arx, *Gwinnga*, *Marbachum*, *Cassadium*, *Waiblinga*, *Schorendorf*, *Geppinga*, *Fiesen* & *Aludiacum* olim, *Heidenheimum*, *Wolpergium* patria diligentissimi Cosmographi Danielis Cellarii, ad Nagoltam fluvium, *Herrenbergum*, *Rosenburgum*, *Flechtingum* Iudæorum Asylum, *Balingum* & complura alia, quorum nomina ac Situm hæc Tabula inspicenti dabit. Ducatus autem iste Circuli Imper-

alis Sue
Davide
tus Circ
ates lib
cia, *Salin*
lingen, *Pe*
in in T h
Aurperg
Heppach,
si, *Marci*
heim, *Con*
Stuggart, *T*
ben. In
Lando, *R*
Heilbron, *V*
burg, *Geng*
Annibus a
dissima hyc
cipua su
no miscetur
is lege con
Herymia atq
him Lucu,
populus Art

alis Suevici præcipua pars est, quam quia solum inter cæteras exactius descriptam a Georgio Gardnero, & Davide Seltzin habemus, hic Circulum Suevicum totum in suum ordinem distributum proponam. Quartus Circulus Imperii Suevici tres Ordines complectitur, quorum I Ecclesiasticus: II Principum: III Civitates liberæ. In primo sunt Episcopi, *Chur, Cöstem, Aupsurg Abbates, Kempen, Reichenow, S. Gal in Helvetia, Salmsweiler, Vveigarten, Vveissenow, S. Blasij S. Peter, Maulbron, Schaffhausen, Stainam Rhein, Kreuzlingen, Petershusen*, adjacet Conlantia & Rheno ad partem Boream; *Emfelden, Pfeffers, Pfefficon opinor, S. Jorann Thurtal, Schussenried, Rockenburg, Ochsenhausen, Cunigsbrunn, Marchtal, Elchingen, Ysne, Munchrod, Aursperg, Yrsee, Gengenbach, Schuttern, Disdisen Abbatia, Lindaw, Rottenmunster, Buchaw, Gutenzell, Beund, Heppach, Teutsch Ordens Maister in Elfas, und Burgund.* In II ordione qui est Principum, Dux Wirtembergensis, Marchio Badensis. Comites, *Helfenstein, Weisensteg, Oringen, Lauffen, Montfort, Fürstenberg, Marchio Eberstein, Comites Tollern, Bultz, Loebstein, Tubingen, Kirchberg, Tengen alias Dongen, B. Gundelfingen.* Dominia *Sutgart, Tussen, Fr. Waldpurg, D. Someberg, Valckenstein, Kunspeck, Kunspeckerperg, Bar. Gerolzeck, Ober Helben.* In III ordine, *Ausburg, Kauffbeurn, Vlm, Memmingen, Kempten, Bibrach, Leukirch, Ysne, Wangen, Lindaw, Ravenspurg, Buchorn, Vberlingen, Cöstem, Psullendorff, S. Gal, Schaffhausen, Reulingen, Eslingen, Gmind, Weil, Hailbron, Wmpfen, Halin Schwabem, Dinckelspuel, Bopfinger, Gengen, Alen, Nordlingen, Donawera, Buchaw, Offenburg, Gengenbach, Zelim Hamerspach, Rotweil.* Ad Ducatum redeo. Palsim Regio hæc amœnis Lacubus, atque Amnibus admodum piscosis irrigatur, inter quos facile primas tenet *Brentius* amnis, qui nunquam, etiam geli-
Lacus.
Flumina.
Montes.
Hermya atque Mariana Silva regionē pluribus locis interrumpunt, ac suis nominibus discernuntur, ut Albu- Silva.
Lucus, Stubenthal Silva, Nigra Silva, vulgo der Schwarzwalle, Odenwale Silva &c. Per universum Ducatum *Vulgi moræ,*
populus Armis, Humanitate, Constantia, Religione, spectatus.

Alsatia Inferior.

406

*Regio & unda
dicta.*

Situs.

Soli fertilitas.

*Animalium va-
rietas.*

*Imperium Ma-
jorum.*

Alsatia, vulgo *Elfsaz*, quam alii quasi *Edelfsaz* id est nobilem & præclaram sensionem : alii ab Illa & a in i mutato, quasi Sensionem ad Illam fl. dictam autumant : unde & quidam regionem *Illesaz* & non *Alfss*, appellatam asserunt : regio nobilissima est, cui ob insignem felicitatem nulla alia in toto illo Rheni tractu comparari potest. Ad Orientem Helvetiam a qua Rheno disternitur: ab Occasu Lotharingiam Vosago Monte Limitem inter Lotharingiam & Germaniam constituyente, respicit: qua Meridies est Helvetiæ partæ & Burgundia : qua Septentrio Wirtembergensi Ducatu terminatur. Longitudo milliarium Germanicorum 1x : A Rheno ad Montes Latitudo trium mil. Ger. nisi quod apud Haganoam sic planicies amplior, montibus scilicet magis ac magis a Rheni alveo recedentibus. Tanta autem hujus regionis fertilitas, tamque læta rerum omnium, & inprimis Vini & Frumenti copia in hoc tam angusto terre tractu singulis annis provenit: ut non modo ad suppeditandam Incolis (quorum ingens est numerus) alimentum sit par: sed tantum superest, ut Confinales quique, alique Germaniæ populi, imo & remotiores eorum abundantia fruantur. Quare non immerito *Cellapenuaria* & *Nurix Germania*, a Iacobo Wimpelingo in Epitome Rerum Germanicarum dicitur. Nobilissima enim Vina hujus Regionis continuo curribus, aliquando etiam navigiis vehuntur in Helvetiam, Sæviam, Bavariam, Lotharingiam, & Inferiorem Germaniam, etiam aliquando in Angliam. In Sungoia magna crescit vis Frumenti: imo per totam Alsatia planiciem usque ad Argentinam summa est ubique Frumenti ubertas, unde Lotharingiæ Montes inhabitants, Burgundi & bona pars Helvetiæ cibantur. Montes habet præstantissimorum, primæque nobilitatis Vinorum feraces: & in plano non solum Frumentum, sed etiam Arborum fructus proveniunt. Habet quoque Alsatia in Montibus Silvas Castanearum, habet Montes Argenti, Ferris, Plumbi Fodinis turgentés, præsertim in valle *Leberthal*. Habet præterea in Montibus & vallibus nobilissima pascua, id quod testantur optimi & pinguisimi Cæsi, qui in *Munsterthal* conficiuntur. Tot illa Boum armentis abundat, tam læta Vaccarum parens ac nutrix est. Alit & alibi Equos silvestres permultos, Lynces item, Vrsos, Martes, omnis generis Cervos, aliasque Feras innumerabiles. *Alsatia* olim sub dominio Regum Franciæ fuit, ac pars Regni Austriaci. Antea vero 13 fere annis sub Romanorum potestate fuisse legitur. Primum autem Ducatus fuit Alsatia & ab Hilderco Francorum Rege *Fricom* affini eo titulo collata, anno 1061. xxxiv, cum antea præfecturæ nomine ei fuisset iube: *Eticoni* successit Filius ejus *Adelprechtus*, hic sagittæ ictu mortuus reliquit duos Filios *Linfridum* & *Eberhardum* qui præfuerunt Alsatia. Postea fuit familia eorum repulsa ab Alsatia per Carolum Martellum Palatinum & Curia Magistrum in Regno Franciæ. Tempore autem Ottonis 1 Comites Kyburgenses, qui de sanguine ejusdem Imperatoris erant, potiti sunt rerum in Alsatia. Sunt qui volunt eos factos Landgravios Alsatia, alii vero dicunt ab Ottone 111 Alsatiam primum in Landgraviatus duos erectam, pervenitque tandem Landgraviatus superior, qui continet Opidum Einsheim & circumjacentia quæque loca, ad Comites Habsburgenses.

Alter

ALSATIA INFERIOR.

497

em : alii ab Illa ff.
 regionem *Ilhus* &
 m nulla alia in to-
 erminatur: ab Oc-
 ente, respicit: qua
 atur. Longitudo
 apud Haganoom ff.
 autem hujus regi-
 tam angusto terra
 t metus) alimo-
 remotiores eorum
 o Wimpheligo in
 o curribus, aliquan-
 em Germaniam, e-
 atia planiciem usque
 trants, Burgundi &
 Vinorum feraces: &
 Alsatia in Montibus
 m in valle *Leberthal*.
 e pinguisimi Caeſi,
 parens ac nutrita est.
 os, aliasque *Perasin-*
 Antea vero 10 fere
 ab *Hilderco* Fran-
 ne ei fuiſſet iube: *Sa-*
ridum & *Eberhardum*
 cellum Palatinum &
 qui de sanguine eju-
 lvios Alſatia, alii vero
 tandem Landgraves
 Habsburgentes.
 Alter

Alter a Comitibus Ottingensibus ad quos Henrico Landgravio Inferioris Alsatiae Improli defuncto devotus erat, Episcopo Argentinenſi divenditus, etiamnum ei ſubest. Hæc autem tam parva Regio adeo humanis uſibus est dedicata, ut in ea reperiantur XLVI Civitates & Opidula, omnia muri cincta, & Arces in Montibus & plano sitæ: villarum vero & vicorum non est numerus. Cæterum Alſatia duplex est, Inferior que hac præſenti, & Superior, quæ proxima Tabula depingitur: Vtramque Triboci possederunt. Inferior Alſatia urbs primaria, & Argentina recentioribus: *Argentoratum*, Marcellino & Sexto Aurelio: *Argentoratum* Ptol. *La-gionem* v. l. l. *Sebastien* hic collocanti. *Straſburgum* etiam nominat Regino, qui ante annos 15 & amplius scripsit. Rob. Constantinus hæc eandem esse putat cum ea quam Aurel. Victor, & Diaconus ex Marcellino, *Argentariam* appellant, & xxx Alemannorum civis a Gratiano Imp. ibidem caesa tradit. Vulgo *Straſburg*, a platearum numero & capacitate, dicitur. Vrbs sita in agro fertilissimo, habetque miram copiam Vini & Frumenti. Scribit etiam Muuſterus inveniri in hac urbe aliquot centenos hortulanos, qui annuatim magnum faciunt quantum ex Rapis, Cepis, Raphanis, Napis Brassicis, vulgo Caulibus, Papavere, aliisque id genus, que hic felicissime proveniunt. Urbem hanc Rheni brachium & tria alia flumina intrant, & aquis per plateas canalibus distributis similitudinem Venetiarum in urbe exhibent. Hodie Republica, Schola, ac celeberrima Ecclesia incluta. Occidentem versus *Taberna* Antonino celebrata sunt. Simlerus *Zaberna* vocat. *Taberna* Frodoardus nominat. Tres *Taberna* Ammiani Ortelio videntur. De his Aufonius: *Riguſque perenni sunt Tabernas*. Fuerunt autem *Taberna* Munimentum Romanorum ad prohibendas Alemannorum in Galliam incurſiones, ubi hodie Episcopi Argentorarenſis est domicilium & Curia. Hoc munimentum ab Ammianis dirutum, Ammianus scribit Iulianum Cæsarem restituisse. Abundat locus iste Vino, Frumento, omnibusque rebus uſui humano necessariis. Haud procul Tabernis Opidulum quoddam est & juxta illud Monasterium, *Mauſmunſter*: est & aliud Monasterium parum distans a Brocomago, *Stephani Campus*, *Steffans juncus* & corrupte *Stechfeldt*, dictum. Hinc Septentrionem versus *Hagenoa* conspicitur. Vrbs a Friderico Barbarossa anno 1163. x. v. muro clausa, ante vicus burgum adjunctum habens, in quo Principes terræ commorabantur venationibus vacantes. Solum habet circum Mœnia aranosum, sed sterilitatem illam compensat Ager fertilis paullo longius a Civitate disſitus. Ulterius descendenti *Weiſſenburgum* sese offert, vulgo *Weiſſenburg*, quasi album catrum, insignis & clarum Opidum, ad Vogas. Montis radices; Situ amœnum, Collibus undique humilibus clausum, Nemoribus & variis arborum generibus ad Occidentem felix: Tellus Cœli benignitate frugifera: Opidum ab omni parte, Natura atque humana firmatum industria. Lutra amni, cujus fontes in ipsis Montibus paullo altius v. l. i. mill. pass. ab Opido surgunt, penetratis jam Montibus per medium interluit: qui ubi sub Opidi Mœnibus elabitur, stricto alveo duobus millibus pass. præcœpiti cursu in Rhenum uno ostio se exonerat. Loci tanta est vetustas, ut etiam apud nullos Rerum Scriptores ejus origo reperitur. Er. & *Hassa* Opidum ad Bruffchum fluvium: Id Francorum Rex Dagobertus (cujus filia Rathilpa cæca & surda Florentius Scotus suis precibus sanitatem obünuerat) Florentio dono dedit, cum agris circumjacentibus.

Urbs & Opida.

ALSATIA INFERIOR.

409

ibus, quo loci Florentius Monasterium extruxit. Flumina hanc regionem irrigant beantque plurimum
 præter Rhenum & alios multos Amnes: *Kintzguis*, qui secum magnam adfert vim trabium ædificiis aptarum: *Flumina*
Ille, Prusschius, Sorn, Maier, Lanter. Præcipuus vero Alsatia fluvius est *Ille*, qui totam fere percurrit Alsatiam,
 primam scaturiginem habens in Sungovia supra Opidum Altkirch, fluensque juxta Opida Mulnhaußen,
 Lintheim, Colmar, Selestadium & Benfelden, sine ambagibus recta petit Argentinam, ubi Rhenum ingre-
 ditur, receptis tamen antea omnibus rivulis ex Vosago Monte emissis. Salmonum aliorumque Piscium, ut
 & Rhenus admodum fecundus. Regio partim montosa, partim plana est; Silvisque ac Nemoribus passim
 decoratur, inter quæ Castaneis, Amygdalis Nucibusque habet referta. Vulgus regionem incolens & terram
 colens, miserum est. Nam per singulos annos abligurit bona sua, nec quicquam in futurum servat, unde fit
 tempore belli, aut quando frigore aut pruina terræ nascencia devastantur aut pereunt, magna premanitur
 penuria. Iuvantur tamen pauperes ex publicis granariis. Non habet regio hæc Indigenas multos, sed major
 pars sunt advenæ, puta Suevi, Bavari, Burgundi, Sabaudi & Lotharingi, qui ubi semel regionem ingressi fu-
 erunt, non facile hinc emigrant. Suevi potissimum ibi commorantur. Porro quintus Circulus Imperii, est
 Rheni. Constat tribus Ordinibus, qui sunt I Ecclesiasticus: II Principum: III Civitatum liberarum. In I
 sunt Episcopi, *Worms, Spier, Straesburg, Basel, Besancon*, in Comitatu Burgundia: *Wallis* Provincia, in qua Sit-
 unt Metropolis, *Geneve, Losanna, Metz, Toul, Verdun*. Abbates, *Hirrsfeld, Morbach, S. Gregoris Munster*. In
 sunt Principes, Comites & Domini seculares, Duces *Lotaringia Sabaudia (Savoie)*, Dux & Comes *Span-*
nia, Marchio *Baden*, Dux *Zweibruck*, Comes *Veldentz*, Landgr. *Hessen*, Princeps *de Calim*, Comes *Nas-*
sau, in *Sarbruck*, Comites *Rheni*, Do. *Rapoltzkirchen*, juxta *Rapoltzstain*, Comites *Bischof, Salm, Hunaw* &
Sichtenberg, Leiningen, Falckenstain, Do. *Mosburg & Besort*, *Rapoltzstain, Hoben, Rechperg, Blanckenberg, Blam-*
berg, in Lotharingia; Comites *Weisbaden, & Irzstain, Kunigstain*, Do. *von Eppenstain*: Comites *Isenburg* in Alsatia
 in superiore *Solms, Nassaw* in *Weilburg, Senovigen, Havare, D. Muniengenbourg*; Comites *Westenburg, Wigenstain,*
Walddeck, Pleffe. III liberarum Civitatum, quæ sunt, *Mulhusen* in *Sundigow* Superioris Alsatia; *Basel, Colmar,*
Wiesperg, Turckhaim, S. Gregoris Munster, Ober Ebenhaim, Straesburg, Rosenhaim, Schletstat, Hagenaw, Weissen-
berg, Landaw, Spier, Worms, Francfort, Friedberg in *Wedetaw, Weizlar, Metz, Toul, Verdun, Kaufmans Sarbruck, Besa-*
castrum, Friedberg, Gleichhausen Castrum.

FFF

Hac

li defuncto devo-
 va Regio adeo hu-
 cineta, & Arces in
 & est, inferior que
 at. Inferioris Alsatia
 entoratum Ptol. Le-
 o & amplius scrip-
 Marcellino, Ar-
 Straesburg, a plate-
 in Vini & Frumen-
 am magnum fa-
 usque id genus, que
 aquis per plateas
 Schola, ac celebri
 vocat. Zaberna
 usque perenni font-
 morum in Gabilam
 untur ab Arces.
 mente, omnibus
 ta illud Monaste-
 mpus, Steffans jicid
 ideo Barbarossa
 ra commoraban-
 compensat Ager
 vulgo Weissenburg,
 Collibus undique
 lus Cæli benigni-
 anni, cujus fontes
 per medium inter-
 cursu in Rhenum
 origo reperitur.
 Rathilpæ cæca &
 agris circumjacen-
 tibus,

Alsatia Superior Landgraviatus.

410

Regio.
Opida.

HAc Tabula *Alsatia Superior* cum *Suntgouia* & *Brisgoia* de lineatur. *Alsatia Superior* vulgo *Ober El-
saz* primo loco occurrit. Metropolis ejus *Einsheimum*, Sedes Supremi Senatus, quo, ab Inferioribus
Sungoia, *Brisgoia*, & quatuor Opidorum ad *Rhenum* supra *Basileam*, Archiducibus *Austriæ* paren-
tium, Tribunalibus, appellatur. In ditionem *Alberti* Comitiss *Habsburgensis* Regis *Rudolphi* Patrè,
anno *1300* pervenit. *Rubeacum*, vel *Rufatum*, vulgo *Ruffach*, antiquissimum *Alsatia* Opidum est, a Romanis
conditum. Nomen ei inditum ferunt a fluvio, ab aqua ex alvei colore rubra apparente *Roibach* olim dicto,
(nunc *Ombach* incolis) qui in valle non procul a *Sultzmath* ortus, ac rubro alveo per agros & vineas lapsus, ad
multos usus in urbem excipitur. Opidum hoc magnificis primum ædificiis ac duplici suburbio exstructum,
Romanæ Nobilitatis diu fuit hospitium, ob soli fertilitatem omniumque rerum humanis usibus necessarium
copiam: qui optimis legibus in primis contra fures ornarunt, quas tam severe executioni mandarunt, ut inde
ad nostram usque aratem, per Germaniam trita sit proverbium: *Der alt galghen zu Ruffach, hatt gut Eichen-
holz*: i. Rubeaqueute vetus patibulum ex firmo ligno quercino factum est. *Colmaria* ex veteris *Argentuarie* tui-
nis exstructa, Civitas Imperialis & elegans, optimo loco sita, planicie fertili, a Montibus itine unius horæ dis-
tans. In *Alsatia* medietate est, ab Æthere multis adcurrentium annuam rivulis, præsertim his *Loucho*, *Duro*,
Fechto, *Illu*, aliisque minus celebribus, quorum quidam per prædia *Colmariensium* fluunt, fecundioresque red-
dunt terræ fundum: *Selestadium* cinctum est muro sicut & *Colmaria* anno Christi *1100*, aut circa illud
tempus, sub *Friderico* 11. Antea vero, nempe circa annum *1115* sub *Henrico* 1111 *Hildegardis* Ducis
Sueviæ construxit in isto loco templum juxta figuram & formam templi Hierosolymitani, quod paulo post *Fi-
lius* ejus *Otto* Episcopus *Argentinenis* dedicavit *D. Virgini Fidei*, tradiditque Monachis inhabitandum. Quo
brevis adeo opibus pollere cœperunt, ut Monasterium crederet in Præposituram, unde præficiendorum Magi-
stratum jus aliquandiu fuit apud Præpositum *D. Fidei*. Videndus *Beatus Rhenanus*, cujus natale solum fuit
Selestadium. Firmissimo loco situm est *Selestadium*, habens ab uno latere, nempe versus *Rhenum* palude
impermeabiles. Ab opposito vero latere, ad Occidentem scilicet usque ad *Lotharingæ* Montes, habet solum
facilissimum Vinum & *Castaneæ* in Montibus colliguntur, maxima vero Frumenti vis in planicie metuum
Gebweiler Opidum in Montium faucibus situm, anno *1500* initium habuisse putatur. Abundat Vitibus
paret *Abbari Murbacensi*, quicquid loci plurimum degit. Est & aliud Opidum *Wuwei* nomine extra fauces
juxta montes situm, quod dictum *Abbatem* agnoscit *Dominum*. In *Alsatia superiore* Comitatus hic recensetur
a Mercatore *Horburgensis*, ditio peramœna Comitiss *Wirtembergensis*, cui subest *Reychenwyer* Opidum
ubi præstantissima colliguntur Vina: *Comitatus de Egsheim*, hujus tamen Comitiss successio jam diu interrup-
ta est: & de *Sultz*. *Dominia*, *Bolwiller*, *Landspurg*, *Hohen*, *Haislat*, *Hohenack*, *Rapoltstun*, cui parent *Rapoltstun*,
Gemer, *Crillenberg* Opidum & Castrum. Et Civitates Imperiales *Cituli* quinti. *Munster* in valle *Gregoriana* S. *Gregor*
Munster) *Durckheim*, *Colmaria*, *Mulhausen* Vino generoso nobile, & *Keysersberg*.

ALSATIA SUPERIOR.

...vulgo Ober El-
 ...ab Inferioribus
 ...us Austris paren-
 ... Rudolphi Patre,
 ...um est, a Romanis
 ...bach olim dicto,
 ...vineas lapsus, ad
 ...urbio extructum,
 ...bus necessariorum
 ...mandarunt, ut inde
 ...ch, hanc gut Eichen-
 ...is Argentinaria rui-
 ...nere unius horae di-
 ...m his Loucho, Dur-
 ...fecundiorerq; red-
 ...vi, aut circa illud
 ...Hildegardis Ducis
 ...quod paullo post Fi-
 ...s inhabitandum. Qu-
 ...ficiendorum Mag-
 ...jus natale solum fuit
 ...us Rhenum palude
 ...Montes, habet solum
 ...in planicie metitu-
 ...Abundat Vitibus
 ...nomine extra fauce
 ...omitateus hircenfer
 ...ychenwyer Opidum
 ...io jam diu interrup-
 ...ui parent R. pol-
 ...Gregoriana S. Grego-

Skizze

Sungovia.

412

Sungovia.
Situs.
Soli fertilitas.

Opida.

SUN *govia* vel *Sunggoia* vulgo *Sungov*, ad Septentrionem adhaerens Alsatia: ab Ortu Rhenum, ab Occasu Gallia extrematam attingit: ad Meridiem Helvetiae contermina est. Habet multis in locis Vineas, & ubique Frumenti copiam, quod circumquaque in omnes vicinas vehitur regiones, scilicet in Helveriam, Nigram Silvam, Lotharingiam: atque interdum in remotiores regiones. Complectitur *Sungovia Comitatum Pfortensem*, cujus ultimus Comes *Vricum* mortuus est Basilea anno Christi 1154, relictis duabus filiabus, quarum alteram Ioannam nomine, duxit in uxorem Albertus Austriae Dux, deditque *Vrsulae* Ioannae uxoris sorori, in haereditatis portionem, octo Marcarum Argenti millia. Dominia, *Befort*, *Mosburg*. Ad Comitatum pertinent haec loca *Altkirch*, *Dauterriet*, *Befort*, *Rosenfels*, *Maszmunster*, *Thann*, *Senheim*: quae hodie ab Austriae Principibus, in Praefecturas distributa sunt. In *Befort* est collegiata Ecclesia quam Comites Pfortenses cum *Veldpacho* Monasterio virginum (ubi tredecim Comites, & totidem Comitissae conditae sunt) fundarunt. In *Maszmunster* insigne est Monasterium Virginum Vestalium, atque aliquot Canonicorum, putant fundatum a Masone Alemannorum Duce a quo vallis illa est appellata *Vallis Masonis* quae alioquin *Wast* appellatur. *Thannum* elegans est Opidum, adscenditurque Comitatus Pfortensis. Imminet Opido Arx montana, *Engelburg* appellata, ei adjacet mons *Rang* dictus in quo nobilissimum crescit Vinum *Rangwein* appellatum, Basiliensibus notissimum. Prolabitur ibi ex Montium faucibus fluvius *Thurus*, *Sungoviam* ab Alsatia determinans. *Moszmunster* Monasterium in Comitatu Pfortensi fundarunt Comites Pfortenses. Fanum *Amarini* & Arx *Fridberga*, uno milliari a Thanno distans, Abbari Murbacensi pariter: non procul inde *Mosella* fluvius oritur. *Mulnhausen* est quoque in *Sungovia*, Civitas Imperialis, cujus Advocatus sive defensor (sicut & Opidorum *Colmariae* & *Keiserpergii*) Episcopus Argentinenfis anno 1100 fuit, sed paulo post Rudolphus Comes Habsburgensis, cum *Colmariam* civibus quibusdam contententibus occupasset, & Opidum *Mulnhausen* obtinuit, Arcemque quae in eo erat (omnibus qui inerant captis) auxilio civium diruit. Electo autem Rudolpho in Romanorum Regem, redierunt eadem *Opida* ad Imperium. *Opidanorum* studium consistit potissimum in Vini & Frumenti cultura: estque Vinum hujus loci satis celebre. *Otmarsen* Opidum Monasterium habet Virginum, quod tempore Henrici quarti construi curavit Comes Hapsburgensis nomine Rudolphus. Hujus frater *Wendelinus* Argentinenfis Episcopus, qui Constanti-nopoli in quadam Insula vitam cum morte commutavit, adhaeret *Sungoviae* ad Occasum *Comitatus Montis Belgardi*. Habet egregium Opidum *Montis Belgardi* Arcem Regiam orientans. Habet & hic Comitatus alia multa *Opida* & Castra: ut sunt *Grans* Opidum & Castrum, *Klarwang*, Opidum & Castrum, *Passwangum* Opidum cum Arce, quae omnia lingua Ducum sunt *Wirttembergensium*: utunturque Incolae lingua Burgundica. Comitatus *Montis Belgardi* propinquum est Opidum *Brunnau*, ubi Episcopus Basiliensis in Arce Regia habitat. Atque haec de *Sungovia* sufficiant.

Refra

R Estat in hac Tabula *Brifgoia* paucis explicanda. *Brifgovia*, sive *Brifgoia*. vulgo *Brifgow*, quod sonat *Regio & unda* lingua Germanica pagum laudabilem. Et sane Regio ista ob suam eximiam feracitatem, hoc nomine *dicitur*. digna est, quum non inferior sit fertilitate ipsa *Alfatia*, quam modo perscripsimus. Si tamen veteres *Sinus*. revolvamus Scriptores, facile inveniemus hanc regionem hoc nomen adeptam, a Metropoli *Brifaco*, de qua mox dicemus. Patet *Brifgoia* in Longitudinem milliaria x, & in Latitudinem 11. Iniriū enim tra-

hit a *Mortnaw*, & excurrit secundum adscensum *Rheni* fere *Basileam* usque. Regio uberis Agri, qui faciendæ *Sementi*, & *Vinetis* *Vini* laudatissimi fuit tollendis commodissimus. Estque hic *Frumenti* & *Vini*, omniumque *Rerum*, quæ sunt ad hominum vitam degendam necessariæ, magna fertilitas & copia. Ius hujus regionis *Archiduces Austriæ* & *Badensium Marchiones* inter se partiti sunt. Metropolis olim *Brifgoiæ* *Brifacum*, unde regionis nomen Meminit *Antonius* in *Itinerario Montis Brifaci*, quum alioqui nullas transrhénanas commemoret urbes, sed tantum provinciales circa *Rhenum* sitas: unde quidam arguunt alveum *Rheni* hic mutatum, qui ab altera quondam parte præterlapsus fuerit *Opidum*, quum illud adhuc in *Gallica* ripa staret, *Luitprandus* *Ticinensis* qui sub *Ottone* 1 vixit, *Montem Brifacum* *Alfatia* tribuir, & *Insulam* *Rheni* fuisse docet. Situm hoc *Opidum* in *Monte* rotundo instat *Castri*, habetque hodie *Rhenum* ad *Occidentem*. Est satis elegans, multiplicatum & frequens, sed temporum successu superavit ipsum *Friburgum* magnificentia & divitiis, *Opidum* relictum natum & quod ob *Mineras* *Metallicas* subito crevit & ad summum adscendit gradum. In *Brifaco* est *Arx* quaedam vetusta, sed quæ diu in ruinis jacuit, resuscitataque sunt tandem ejus ædificia. Habet *Turrim* robustam & valde munitam, quam *Bertholdus Ziringensis* 1111 extruxit: id quod sequentes probant versus in lapidibus hujus sculpti.

Hanc Dux Bertholdus portam struxisse notatur.

A quo pro si aude Burgundia gens depopulatur.

Habet hæc Civitas duntaxat unum fontem cui superædificata *Turris* magna, in qua pedibus agitur rota granis, quæ extrahit aquam ex multa profunditate terræ, Civesque solvunt censum annuum pro haurita aqua. Nam undique magnus est descensus ad *Rhenum* & ad subiectam planiciem, ubi aqua in superstitie terre facile quidem fert, sed difficulter in sublimem *Montem* perferri potest. Medio milliario infra *Friburgum* situm est in monte excelso castrum quoddam dirutum, nomine *Zaringhen*, a quo *Duces Zaringenses* olim titulum suum habuerunt. *Friburgum* præclarum *Brifgoiæ* *Opidum*, imo & *Metropolis* hodie, a *Duce Bertholdo* 1111 *Filio* *Conradi* *Von Zeringen* sub *Henrico* v *Imperatore* extructa cum antea pagus esset. Urbs situ amœnissimo inter montes excellens. Multis variis & magnificis ædibus, Templis, Monasteriis ornata. Academia ibi erecta est anno 1000 cccclix, ubi etiam circa illud tempus docuit *Vdalricus Zafius* celebris *Iurifconsultus*. Habuit olim ditissimam *Argentis* venam, unius milliarii intervallo ab urbe disitam. Sunt vero in *Brifgoia* *Zering* olim *Ducatus*, *burg* *Comitatus*, *Hochberg* *Marchionatus*, & *Domina* *Badenwille*, *Stauffen*, *Burcken*.

F f i j

Saxonia

Relat

Saxonia Inferior

414

*Regio & unde
dicitur.*

Saxonia a Saxonibus populis nomē accepit. Horum, ut aliarum gentium, originem & etymon non solum Monachi eruditæ antiquitatis ignari, verum etiam recentiores limatuli iudicii homines cōmentitiis fabellis involuerunt. Alii a Saxone Negronis F. & Vandali Fratre, alii a faxea natura, alii a Macedonici exercitus reliquiis, alii a cultellis, unde rythmus est apud Engelhusium.

*Quippe brevis gladius apud illos Saxa vocatur,
Vnde sibi Saxo nomen traxisse putatur.*

Crantzius autem a Cattis Germaniæ, & eruditus ille Capnio a Phrygibus deducit. Ex his quisque quod placeat, sequatur. Huiusmodi enim opinionum commenta convellere non est animus. Amplectar tamen illam Germanorum eruditissimorum, qui Saxones a Sacis præstantissimo Asiæ populo ortos, & sic dictos quasi *Sacafones* 1. *Sacorum* Filii, & è Scythia, sive Sarmatja Asiatica, cum Getis, Suevis, Dacis, & aliis patulatim se in Europam effudisse arbitrantur. Nec ratione caret hæc eorum opinio, quæ Saxones ex Asia deducit, in qua ortum & multiplicatum genus humanum, Nam præterquam quod Strabo scribit, *Sacis* illos, ut antea Cimmerici, longinquas invasiones fecisse, & Armeniæ partem de suo nomine *Saciconum* dixisse: etiam Sallones, Suevos, Massagetas, Dahos, in illa Scythiæ parte collocat Ptol. & observat Cisternus, has gentes eandem prope in Europa conservasse vicinitatem, quæ ipsis olim inter se in Asia fuerat. Porro Saxonia est totius Germaniæ amplissima regio, hodie tamen non tam late patet, acque olim. Antiqua enim Saxonia inter Albim & Rhenum fluvios, Mare Germanicum & Fydoram amnem usque ad Hassiani & Thuringiæ confinia extendebatur, eratque ejus centrum *Brunsvicum*: itaque Westphalia, Marchia vetus, Misnia, Lusatia, Mansfeldia, aliæque regiones complures Saxoniæ nomine vocabantur. Hodie non ita naturalibus limitibus uti sunt flumina & Montes, sed secundum Principum Dominia aut Imperia terminatur. Aer regionis durus purus, ac saluberrimus, nisi qua paludibus nimum humectatur. Estque Saxonia Rerum omnium, præterquam Vini, ferax. Abundat Hordeo & Triticum, ex quibus non solum panem candidissimum conficiunt sed etiam Cereviam. Metalla generat variæ generis, præsertim in Monte Meiboco qui a Cattis ad Saxones protenditur. Eruitur etiam ex eodem Monte Lapis niger, sissilis, qui picis ærisque platanam continet, quo etiam aperte fulget Auri & Cupri color. Hanc ingenti copia erunt exurunt, destillante interea Metallum ignis vi liquefacto. In hoc lapide manifesta apparent lineamenta diversorum Animalium, eorum imprimis quæ vicinus alit Lacus, Anguillarum, Carptionum, Ranarum: interdum etiam Gallorum Gallinaceorum & quod fidem pene exsuperat, Pontificis barbati triplici corona ornati. Habet & Gollaria præter Æris, Auris Argenti que Fodinas, ditissimos Salis Fontes, quibus & Halla & Luneburgum abundant. Quin & Marmoris copiam alibi Montana exhibent. Apud Gollariam Otto 1 Argenti dicitur inventisse Fodinas, quarum magni fuerunt redditus. Abutentibus autem iis Civibus, offensus Deus permisit puteum corruere, quo amplius mille homines oppressi. Ex quo tempore nec; Argentum, neq; Aurum repertum eo loco, sed Plumbum nigrum

Situs.

*Celi quæditas.
Soli fertilitas.*

Fit autem

SAXONIA INFERIOR.

tymon non solum
comentitius fabel
Macedonici exere

quisque quod pla
le&tar tamen illam
& sic dictos quas
is, & aliis panila
ones ex Asia dedu
ibit, Sicut illos, u
n.um dixisse: etiam
snerus, has gente
Porro Saxonia et
a enim Saxonia in
& Thuringia con
& Mifinia, Lusatia
turalibus limitibus
Aer regionis durus
n omnium, prater
simum conficiam
a Caris ad Saxone
iam continet,
ante interea Metall
n, eorum imprim
ia Gallinacororum
ia prater Atris, Au
Quin & Marmo
Fodinas, quarum
erere, quo ampl
Plumbum nigru
Fit aute

Fit autem primo atramentum sutorium, quod vulgo *Vitriolum* vocant, deinde ex eo excoquitur aliquid Plumbi & Argenti. Perhibent autem Metallum Goslaræ sic natum. Quidam homo Nobilis Equum cui nomen erat Ramelus in Monte ramo arboris adligavit. Is unguis, quibus ferrea solea inducitur, terram quatens ac verrens, reconditam Plumbi nigri venam integumentis nudavit, non aliter ac Pegasus alatus, ut Poeta fingunt, ungula saxum feriens, Fontem aperuit. Ut autem Fons iste ex eo nominatur Hippocrene, ita Montem hunc Saxones Ramelum vocarunt, qui hodie maxime floret, atque admirabilem Plumbi copiam suppeditat. Reperitur & Plumbaginisque Græcis *μαδολιδαινα* vulgo *Lootærde*: & *Pyritarum*, *Viersteenen*, tanta copia, ex quibus Plumbum nigrum excoquitur, ut Mons quidam totus pene ex his constare videatur. Eius urbs primaria *Halla*, etymologia Græca, sive ut Goropius non Græca sed Cimbrica derivatione a *Salis* proventus nominata: quemadmodum & *Halla Suevica*, aliaque urbes cognomines. Et in Armenia *Halis* fluvius, Græca voce falsus, ut Straboni placet. Ita *Halla* ad *Salam* non ignobile Saxoniarum flumen, a *Salis* proventu nomen habere putamus. Cujus quidem *Salis* Fontes, admodum fructuosi & salutares primum inventi sunt ante Christi natalem a *Wendis*, quos *Hermunduros* vocamus, quorum ubertas, ubi vicinis gentibus innotuisset, haud secus, quam aureis *Fodinis*, magnis conatibus, iis insidiari fuerunt. Nunc *Halla* administratoris *Madeburgici* *Marchionis Brandeburgensis* sedes. Ad Inferiorem Saxoniam referuntur *Ducatuum Lauwenburgensis*, *Lunenburgensis*, *Bruswicensis*, ac præterea etiam *Ducatus Meckelenburgicus*. In *Ducatu Lunenburgensi* est *Luneburgum*, Civitas celeberrima, sic dicta, vel ab *Idolo Lunæ*, quod *Monti Calvi* nomine insignito quondam impositum fuit: vel a fluviolo præterlabente, nunc *Elmena*, *die Almenow* quæ *Elven Ow* ab undecim rivulis in eum fluentibus dicto olim *Luno* vel *Lunow* vocato, ab *Idide*, ut fabulantur, illi iter faciente ad *Ganbrivium* agnatum. Urbs est munitissima, cincta fossis & vallis, forma ejus sepe quadrata. *Salis* fonte ditissimo beata. Hæc enim præcipua Civium negotiatio est, quam terra marique in longinquas exportat regiones. Majorem tamen ejus partem *Hanburgenses* *Mercatores* coeunt ac magnum quantum faciunt. *Templa* *Augustinæ* confessioni addicta sex habet: quibus additum *Nofocomium*. Tota communio distributa est Romano more in *Cives*, cum *patritios*, tum *plebeios*, & *inquilinos*. Viget in ea ac floret optima politæ ratio, *Studia* *literarum*, *Iustitia*, *Pax* & *Concordia* inter *Clerum* & *Gubernatores* *Reipublicæ* quorum summa potestas est penes *patritios*. Reliqua *Opida*, ne fini prolixior, prætereo: *Quonia* etiam aliquid de *Ducatu Mecklenburgensi*, quem *Tabulæ* *titulus* repræsentat, dicendum est.

Ducatus Mecklenburgensis.
Situs.
Salis fertilitas.
Animalium varietas.

Ducatus Megapolensis, vulgo *Meckelburg*, olim pars fuit *Provinciæ* atque *Domini* *Regum Vandaliarum* *Mari* *adjacens* *Baltico*; nunc est ex præcipuis *Germaniæ* *Ducatibus*, & *Imperii* *Membra*; *Conjuncta* *illi*, qua *Oriens* *Pomerania*: qua *Occidens* *fl. de Elve* vulgo dictus: ad *Meridie* *habet* *Marcam* *antiquam*; *Septentrionem* *Mare Balticum*. *Regio* *fertilissima* est, *Frumento*, *Pomis*, *Ligno*, *Piscibus* *abundans*. *Varietatis* *generis* *videre* est *ibi* *Animalia*, *magnamque* *Iumentorum*, *Pecudum* & *Ferarum* *copiam*. *Cate* *rum* *Arübertum* *Regio* *stemmate* *prognatus* & *in* *in* *aula* *Caroli* *Magni* *aliquandiu* *veritus*, *impetravit* *Impe* *ratri*

traticis sororem vxor , ex qua sustulit *Billungum*, hominem clementem & potentem, cui paruerunt Sarmatae & Wandali a Vistula usque ad Visurgim, & ab Odera usque ad Holsatiam. Hic Regiam suam habuit in Meckelburgo. Duo vero Filii ejus Mizilau & Mistevus a Patris pietate degenerantes, coeperunt Christianos persequi. Sed de his atque aliis Principibus Megapolensibus legatur Muniterus. Primi hujus regionis habitatores apud auctores appellantur *Heruli*, *Obarita*, & generali vocabulo *Wandali*. Est Regio bene culta Civitatibus, Opidis, Arcibus & Villis. In hoc Ducatu *Suerinum* urbs vetus condita ante Lubecam, Rostochium, Sundium, Wisimariam; Figura ejus est quadrata, constatque adeo quatuor fere urbibus, quarum singulae proprias appellationes sortitae sunt: Prima est *Suerinum*, secunda *Neapolis*, tertia a *Carecio*, quarta a palude nomen habet. Vicus *Fichela* qui ad Lacum *Suerinensem* jacet, tantum 5000 pass. distat a Mari Balthico: quae vicinitas effecit, ut de fossa ex Lacu Balthico ducenda aliquando aditatum sit irrito labore, ut in Isthmo Peloponnesiaco accidit. *Rostochium* vulgo *Rostock*, olim *Lacinium*, & corrupte *Rhodopolis* & *Laciburgium*, urbs maritima & Megapolitana: primum Arx fuit, postea a Godscalco Vdonis filio in Civitatem versa: deinde a Primi slao I I Nicoloti filio aucta. Academia nunc liberalium Artium floret, quam impetrarunt Principes Meckelburgenses Ioannes & Albertus, una cum Civibus Meckelburgensibus, anno 1100 ccc cxv. Aer hic salobris. Rerum ad victum spectantium exiguo pretio magna copia, *Wisimaria*, cujus originem nonnulli Wisimaro Rege Vandalorum, tempore Constantini Magni florente repetunt: alii Coloniam Gorhorum ex *Wisuvia* Gothlandiae Metropoli eo deductam affirmant. Sed paullo ante annum 1100 ccc lx tuinis vetustae & amplae urbis *Meckelburg*, quae toti ditioni nomen dedit, a Gunzelino Comite Suerinensi sub Ioanne Theologo D. Megapolitano conditam seu amplificatam fuisse Crantzii monumenta, & Reip privilegia omnia, post annum m, ccl data ostendunt. Brevi autem incrementa miranda ex commerciis aliarum gentium Civitas amplis; Portum maris commodissimum in toto hoc littore Balthico habens, oneratas naves quantumvis capaces recipientem, sine ullis anchoris tutas praestantem: unde nomen urbi, non tam a sapienti Praefide, quam a prudentia marini Portus inditum verisimile est. Minoribus Opidis copiam rerum ad vitam tuendam necessarium sapissime communicantibus, ac inde recipientibus vana corona undequaque cincta est. Porro Nonus Imperii Circulus, *Nider Saxen* dictus, tribus Ordinibus constat, quorum I Ecclesiasticus, I I Principes & Domini Seculares, I I I Civitates liberae. In I sunt Archiepiscopi, *Bremensis* & *Magdeburgensis*. Episcopi *Mulsheimensis*, *Lubeccensis*, *Suerinensis*, *Ratzenburgensis* & *Schleuicensis*. I I continet Principes & Dominos Seculares: suntque Rex Daniae propter ditiones ad Imperium pertinentes: Duces *Laudenburgerensis*, *Brunsvicensis*, *Meckelburgensis*, *Meckelenburgicus*, *Holstein*: Comites *Roffain*, & *Delmenhorst*. In I I I sunt Civitates liberae *Lubeca*, *Wismburgum*, *Mulhausen* in *Duringen*, & *Northausen*, *Goslaria*, & *Gotinga*.

Ducatus Brunsvicensis.

418

Regio & unde dicta.

Situs. Imperium majorum.

Urbes.

D *V* *ecatus Brunsvicensis* ab urbe primaria Brunsvico nomen sibi sumpsit. Vrbs autem ipsa a Brunone Ludolphi Ducis Saxoniae Filio nomen appellationemque sortita est. Is enim quem inchoaverat vico nomē reliquit, qui ab illo dictus est *Brunonis vicus* seu potius sinus, quilingua Saxonica vocatur *Wycke* nunc *Brunsvicum* sive *Brunswyech* dicitur. Est autem *Brunsvicensis* ditio amplissima a Magdeburgensis & Halberstadiensis Diocesis finibus, & ab Hercynia silva, ad Albim usque pertinens. Circa annum autem Chrilli **CIOCCXXX** Imperator Fridericus Dominium Brunsvicense provexit in Ducatum, & *Otonem* Brunsvici Dominum & Luneburgi, Ducem creavit, Henrici Leonis successorem, qui generale Saxoniae habuit Dominium. Fridericus **11** *Otonem* Leonis Nepotem fecit Ducem Brunsvicensē & Luneburgensē, attributis ei armis, quae avus ejus extulerat Anglia, duobus fulvis Leonibus pro ditione Brunsvicensi & alium carulei coloris Leonem, adjectis in clypeo maculis de terra Luneburgensi, quae erant olim Hermāno Duci & posteris ejus, cum titulo Ducatus Saxoniae. De reliquis Ducibus videndus Munsterus lib. **111** *Cosmographiae*. *Brunsvicum* hodie non tantum hujus Ducatus, sed & totius Saxoniae Metropolis, quondam a Conditore *Brunopolis*. *Pro* *Tubisurgium* ex Francisci Irenici sententia: Vrbs ambitu magna, forma quadrata, aedium pulcherrimarum frequentia nitidissime culta: Civibus plena, Mœnibus ac fossato duplici profundissimo, & aliquot in locis triplici, ac quolibet aquis stagnante, munita: Vallo etiam inter fossata crassissimo ducto per circuitum, variis Arborum confito generibus valida: quinque foris, quinque pratorii, & totidem Magiltratibus excellens. Condita est a duobus Fratribus Brunone ac Theodoro, aliis Theomaro dicto, Ludolphi Ducis Saxoniae Filiis, anno **1000**, ut eorum Historicus Hermannus testatur. Hanc urbem Onacra amnis perlabitur, qui in Hartonica Silva ortus, duas in partes Civitatem scindit, omnem immunditiam secum trahens, ac variis undique pontibus coopertus, Visurgi tandem conjungitur. Non habet Civitas aquam potabilem, sed fere bibunt Cerevisiam: Vini usus carior, ac rarior. Vrbs hæc parvis orta initiis multas per tempora accessiones habuit, ut per vices amplificata, nunc in eas excreverit vires atque opes, ut facile Principibus suis titulum induerint, qui inde Ducēs Brunsvicenses vocantur. Libet hoc loco, ea quae Curiae hujus urbis praefixa leguntur, commemorantissimam hujus contentiosi seculi lites forenses, paucis subjungere. *In controversiis caesarum, capitales inveniuntur: si amisso expensarum: corpus quotidie defuit, labor animi exercetur: Multa inhonestā crimina deinde consequuntur Bona & multa opera post ponuntur: & qui sepe credunt obtinere, frequenter succumbunt. Et, si obtinent, computatis laboribus & expensis, nihil acquirunt.* Inter ceteras hujus Ducatus Civitates haud postrema quoque est *Goslar* Civitas Imperialis. Hanc urbem *Henricus 1* Pater magni *Ortonis* urbium amator in formam Civitatis erexit. Anno **C1011** Imperator *Henricus 111* ingētibz regni florens opibus, urbem istā mirificē ornavit, quam de parvo molendino, ut aiunt, vel de tugurio venatoris duo priores *Henrici*, & iste nunc **111** in tā magnā sicut hodie cerni potest urbē bono provexere auspicio, in qua Regale Palatium hic Imp. magnificē exstruxit & **11** *Omnipotētū* Deo cōgregationes instituit, *Helmsstadium* Opidum medio inter Brunsvicum & Magdeburgum itinere est.

id Guliel

fa a Brunone Lu-
 inchoaverat vico
 ica vocatur Wyck
 a Magdeburgen-
 ca annum autem
 Ottonem Brunsvici-
 xia habuit Domi-
 nsem, attributis ei
 alium carulei colo-
 rici & postteris ejus,
 phia. Brunsvicum
 Brunopolis. Prol-
 in pulcherrimarum
 aliquot in locis tri-
 circuitum, variis Ar-
 s excellens. Condi-
 axonia Filiis, anno
 tur, qui in Hartoni-
 ariis undique ponit
 ed fere bibunt Cere-
 viones habuit, ut pe-
 ine rint, qui inde
 uentissimas
 ni..... orientur: si
 deinde consequuntur
 inent, computatis labo-
 que est Goslaris ci-
 vilitatis erexit. Anno
 avit, quam de parvo
 gna sicut hodie cer-
 exit & 11 Omnipo-
 burgum itinere est
 id Guelte.

id Gulielmus Dux Brunsvicensis a Werdensi Abbate, cui parere Cives insolentiores recusabant, certa pecunia summa Abbati numerata redemptum, in suam potestatem redegit. Munire id Opidum Carolus, Caroli Magni F. adversus Sorabos & Vilsos bella gerens coeperat, idque S. Ludgero primo Episcopo Monasteriensis tradiderat, ut in populis a Carolo subjugatis praedicanti, tutus receptus esset. *Halberstadtum* urbs Episcopalis, Oltemia fl. perluitur. In hujus urbis medio extollitur tumulus ac collis: is duorum stadiorum habet longitudinem, ac in summo vertice etiam amplamque planiciem, in cujus extremis angulis, bina aedificata Templata sunt. In medio late patet forum splendidissimum Canonicorum aedibus undique cinctum: illa autem quae in monte sita sunt Civitas seu Vrbs dicuntur, quae ad montis pedem, suburbia vocantur. Est circa hanc Civitatem Ager optimus, ferax Tritici, maturefcentibus Frugibus, culmorum altitudinem equo insidentem hominem ferunt excedere. *Quedelburga* Vrbs antiqua & primorum in Saxonia Principum decus, haud ita procul Magdeburgo distans, ab Imperatore Henrico Aucupe condita. *Hannovera* opidum ad ripam Leine fl. è regione vetustae Arcis Comitum a Lauwenrod, jam Henrici Leonis aetate, circa annum Christi 1100. cui (quod transfl. situm esset aulici Hannover nomen dererunt) Arci subiectum fuit. Floret hoc tempore inter caetera Saxoniae urbes. Aggeribus enim, muris & fossis firmiter munita, & Civium bonorum ac fortium Virorum frequentia & aedificiis stipata est. *Hildesheimium*, sive *Hildesum*, *Ascalingium* Ptol. Irenico: Civitas antiqua: fuit antea duplex, postea utraque conjuncta. facta est unica. Templum summum insigne habet, Turris ipsa tectum habet aureum. Civitas amœna, patriæ Ludolphi Colonienfis Mathematici peritissimi, qui nunc Lugduni agit in Batavis. Sedes est Episcopalis: Irenicus istius loci Episcopus recenset, quod & Cranzius in sua Metropoli, & paulo accuratius Antonius Monchiacinus lib. 11 de primis Christianae Religionis initiis, praestat. Fuit autem Episcopatus Hildesheimensis primum in Saxonibus fundatus ac institutus a Carolo Magno Galliarum Rege, ac Imperatore potentissimo. *Northausen* Civitas Imperialis. Continentur etiam hac Tabula Ducatus *Grubnhagen*, qui est Membrum Imperii, & Principatus (*Furistendom*) *Anholt*: item *Munsfeldia* Comitatus veteris Saxoniae, ad amnem Salam antiquissimus, quoniam Hegeus qui tempore Arturi Britanniae Regis floruit, anno 1041 Comes Mansfeldicus fuisse perhibetur: nomen ei a Manno Thuisconis filio, ut Ascanae vicinæ ab Ascenes. Primariae urbes sunt *Mansfeldia*, ad Wiperum fl. *Eislebia* & *Wypra*. *Eislebia* Metropolis est inter Salam & Wiperum: nomen creditur habere ab Ifide, quam Tacitus oras Suevicas post obitum Marci peragisse, testis est. Iuxta eam sunt Metalla in Montibus Melibocis. Loca ista *Tubantes* coluisse existimantur. Hi tamen *Twendt* Pyramio: Frisus contermini: *Benthem* Comitatus huic vicinus antiquum nomen referre credit Verrutius. Hos *Tubinger* existimat Lazijs Migrationum lib. v 111. Comitatus iste sub se habet Comitatus *Wippram*, *Arnstein*, *Weim*, & *Quernfurt*. Item *Co. B. wby*, *Stolberg*, *Hohenstein*, *Regenstien*, *Plesse*, omnes Imperii. Continentur etiam Ecclesiastici Principatus hi: *Meydberg* Archiepiscopo & Primatus Germaniae Episcopatus *Hildesheim*, *Halberst*: at ambo Imperii: subsunt Moguntino. Item *Quedelborch*, & *Gerns*.

Restat in hac Tabula *Episcopatus Magdeburgensis* titulo ipsius Tabulae nominatim comprehensus. *Episcopatus Magdeburgensis*, vulgo *Meydwbz*, ab urbe primaria nomen habet. *Carolus Magnus* tota reformata Saxonia, decem Episcopatus in ea instituit, quorum omnium celeberrimus fuit *Magdeburgensis*, cujus sedes ex primitiva fundatione in Stryde fuit, tum ad Valersleve, tertio in Vrese translata. Tandem per *Ottomem 1.* anno CCIOXXX ad Magdeburgum mutata, ejusque auspicio in primatum Germaniae sublimata, ut habet magnus Chronicorum codex anonymus. Quaquam tamen Saltzburgensis caeterique Archiepiscopi Electores, primam hanc dignitatem Antistiti Magdeburgensi non tribuant, ut Crantzius in Metropoli tradit. Magdeburgensem autem Burggravium constituit *Otto 1.*, ut praesfet judiciis publicis & gubernationi publicae, loco Imperatoris, in his terris & in hoc Episcopatu, acceteris huic conjunctis. Primus hoc munus gessisse traditur ordinatione *Ottonis Gero* Marchio Lufariae, cujus memoriam conservat Monumentum Cænobij Gerodensis. Hunc sequuti memorantur hoc ordine aliqui, *Hermannus* Dux Saxoniae, *Lotharius* Comes de Waldeck, *Fridericus* Lotharii Filius, *Conradus* ejusdem Nepos, *Manfredus* Conradi uterinus Frater. Hoc in praesidio caelo, dignitatem consequutus est *Dittoicus*, Comes Plocensis, cujus filiam cum duxisset *Udo* Marchio Brandenburgensis occupato Burggraviatu, successorem reliquit *Henricum* Filium. Eo facto functo *Lotharius Saxo*, idem munus commer. Javit *Burchardo* è familia Dominorum de Quetfor, a quibus est origo Comitum Mansfeldensium. Post hunc reperiuntur in ea dignitate fuisse constituti *Domini de Schrapela*, a quibus auctoritate Rodolphi Imperatoris, translata est in Duces Saxoniae Electores. Vrbs primaria *Magdeburgum* olim *Parthenopolis*, a Venere Part'henia ibi culta, sita ad Albim fl. a Joanne Capnione *Dmoadam Pyrgum* dictum, a Graeca voce. *Dmoades* enim puellas ancillares Graeci ferunt, quas per Apharesin *Maid* dicimus, & *πυργον* *Bur-*rum, ut *πύργου* *Buxus*. *Æneas Silvius* *Magdeburgensem* vocat, & *Virginopolim* Metropolitanam insignem urbem inter Saxones, opibus & auctoritate memorabilem, scribit. *Ligurinus* *Virginis Urbem* dixit, & *Virginum* habitationem. *Ptol.* *μαργίον* Hanc civitatem *Otto* condidit, ut scribit *Lupoldus*: auxit ibique requiescit, *Otto* *Fisingensis*. *Inclyta* hæc vrbs Imperatorumque honesta sedes, tres in partes dividitur, estque munita mœniibus ac propugnaculis, turribus quoque ac fossis valida ac tuta, ædibus pulcherrimis, perpolitiss plateis vicisque insignis, ac templis magnificis celebris. Imprimis vero nobile D. *Mauritii* Fanum, ex quadrato lapide struaturz magnificentia conspicuum, *Ottorum* *Cæsarum* insigne opus. Magistratus jus civile Romanorum Saxonica lingua conscriptum, non sine reverentia custodit, quod *Caroli Magni* auctoritate firmatum traduat, eoque in decisione causarum vicinæ gentes recurrunt: magna & venerabilis earum legum auctoritas habetur. Atque hæc de *Magdeburgensi* Episcopatu sufficient. Cæterum ut huic descriptioni Colophonem imponamus, demus regionibus hac Tabula contentis suos amnes: Hi sunt *Albis Onacra, Olemia, Sala, Wiperus, Inderß, Strumia, Roide, Kuma, Vker, Fues*, & alii. Non Montes desunt inter quos qui dicuntur *Der Ramelberg, Melibocum*, & alii: neque *Silva*, inter quas *Auffdem Hartz-Walde, Solinger Woldz*, cum aliis, quas in ipsa Tabula cernere licet.

*Episcopatus
Magdeburgēsis
& unde dictus.
Imperium magjo-
rum.*

Urbes.

*Fluvium
Montes.
Silva.*

Regio & unde dicta.

Post Ducatum Brunsvicem pandit nostra Methodus *Hassiam*. Hæc unde nomen habeat ambigitur. Sunt qui a Monte Heso; ac is nusquam in Hallsia, neque etiam alibi reperitur, nisi is forte sit qui Noviomagi exstat, quod quidem a re non usque adeo alienum videtur. Referunt enim nonnulli Batonem quendam Regis Cattorum Filiurum, (qui Noviomagum auxerit, restauravit, ac menibus cinxerit) Hesium Filium habuisse, qui favore ac amore patrii soliei loco suum nomen communicavit. Unde etiamnum Hesus Mons dicitur. Alii sic nominatam volunt a Cattis qui hanc regionem incoluisse commemorantur, mutatis literis, unde adhuc est loci nomen *Catten Ehbogen*, gentis illius contestans vetustatem. Beatus Rhenanus Rerum Ger. lib. 1. autor est, Hesses ex superiore Germania advenas pulsas Cattis hæc loca occupasse, deque suo nomine appellavit. Habet hæc Regio Turingiam ab Oriente, a Meridie Franconiæ; Westphaliæ ab Occidente respicit; a Septentrione vero Ducem Brunsvicensis, Episcopum Mindenensem, aliosque Principes vicinos habet. Acr Regionis salubris est. Regio ipsa Frumenti, Leguminum, Frustrumque feracissima. Vinum autem non fert, nisi qua Rhenum attingit. Sunt etiam uberrima saginando pecori pascua, in quibus numerosi Armentorum Pecudumque greges conspiciuntur. Alit & Ferarum & imprimis Cervorum in Silvis magnam copiam, ad frequentes venationes Nobilitatem invitantium. Metalla etiam alibi generat, Æs & Nigrum plumbum. Salis quidem non Fodinas, sed Fontes habet. Hanc Regionem quondam Comitatus, nunc vero Langraviatus titulo decoratam olim Catos inhabitasse (etsi Crantzius reclamet, qui, ex Cattis Saxones facit) omnibus fere nostri seculi Scriptoribus persuasum est: *Charæ* Ptolemæo dicuntur. Hi postea in Insulam Batavorum transgressi (autore Tacito) ubi hodie horum nominum vestigia supersunt in duobus vicis, cognominatis ad Mare & ad Rhenum. De horum Etymo ita scribit doctissimus Iunius: *Catti*, quos nostra & prior ætas *Hesses* vocavit. commune cum *Felibus* *Cattis*que nomen sumpsisse videntur, a ferocitate qua in hostem insultabant. Cui enim ignota ferocia & impetus Animalis istius, domestici licet, in appetendo illius iugulum, qui angustiam adferendo illud premat? vel a dolosis insidijs quibus assilire in hostes soliti fuerunt, ut tergis *Murum* assultant *Feles*. Eiusmodi namque genius fuisse gentis *Cattorum* bellicosa & ferocis videtur. Referrî huc potest usitatum apud *Huesdenos*, vocabulum *Hessi* pro *Catto* seu *fele*: qui si quando domesticum animans muribus nuncium significare volunt: *Hesium* nominant. Possunt & præstantes virtute *Viri* hoc *Cattorum* nomine designati fuisse olim a veteribus, quod tales etiamnum *Lingua* *Bavara* *Catos* vocent, certe virtutem, & gentis excellentiam non aliunde discas melius, quam a *Tacito*, qui genti illi plus decoris & discipline totius militaris attribuit, quam ceteris omnibus *Germanis* & c. Itaque aptissimo nomine populi ingenium expressum fuit, sive ferociam & impetuosos assultus, sive præstantiam spectes. Hactenus ille fuit olim *Hallsia* tantum Comitatus subiectus *Lominio* *Turingiæ*, id quod probat liber *Torneamentorum*, in quo legitur, quod anno Christi *1152* *Ludovicus* *Co. Hassia* fuerit *Hallis* in ludo militari ibi celebrato, sed factus deinde *Luniogr.* ascendit filia supra *Marem*. Accessit

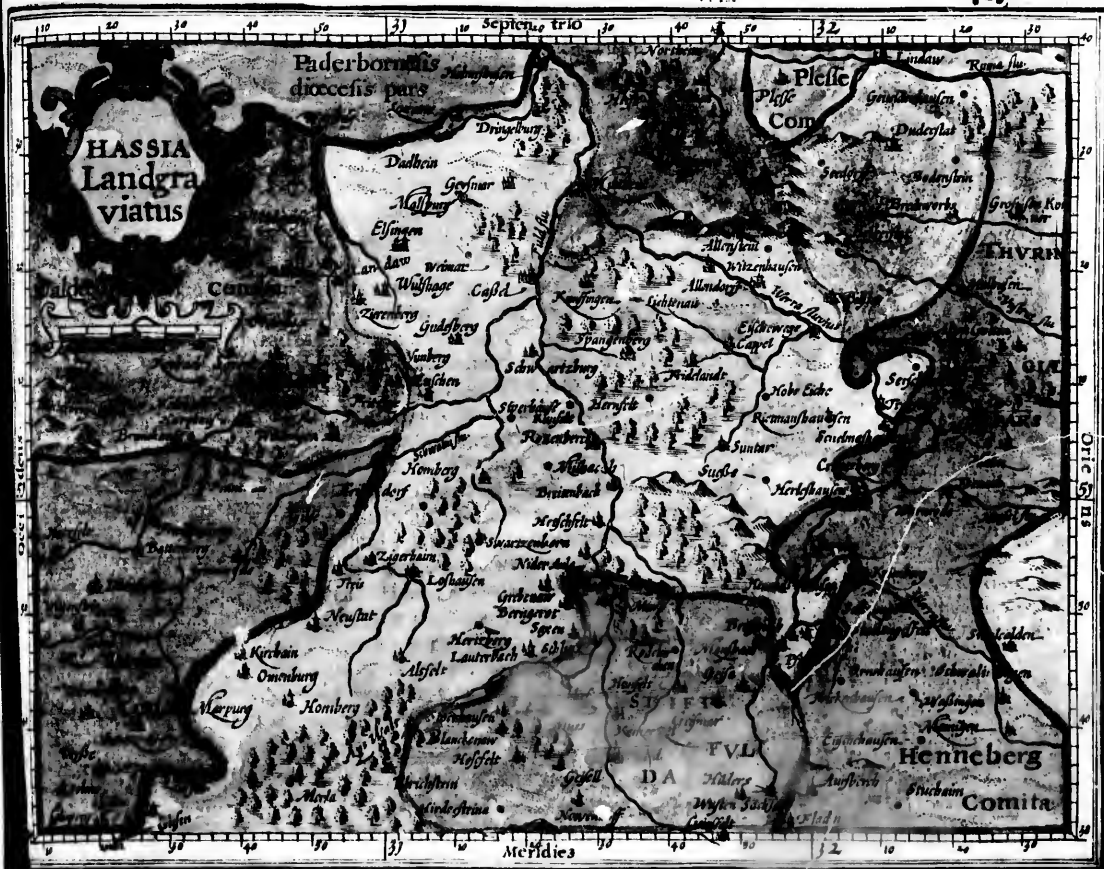
Situs.

Cæli qualitas.

Soli fertilitas.

Animalium varietas.

beat ambigitur.
 te sit qui No-
 nonnulli Bato-
 mcnibus cin-
 nicarit. Vnde
 oluisse comme-
 ans vetustatem.
 Cartis hæc lo-
 Meridie Franco-
 piscopum Min-
 i, Leguminum,
 verrima saginan-
 lit & Ferarum &
 cium. Metalla
 Hanc Regio-
 le (est Crantzius
 st: *Charta* Ptole-
 orum nominum
 no ita scribit do-
 omen sumpssisse vi-
 us, domestici licet,
 silve in hostes jo-
 bellicosa & ferocis
 signando domesti-
 tate *Vri* hoc (imo-
 erte *emittens*, &
 otus militaris at-
 ut sive ferociam &
 ritatus subjectus
 ssi *CRANTII* Lu-
 supr. *Mare*.
 Accessit

H A S S I A.

424

Urbs.

Accessit tandem & Comitatus Catzen-Elnbogen, idque per Filiam ultimi Comitis, quam duxit Henriens Landgravius. Genealogiam Landgravorum Hassiæ apud Munsterum habes. Sunt porro in Hassia præter alia minorum gentium Opida, Urbes duæ præcipuæ, *Marpurgum*, & *Cassila*. *Marpurgum* *Amasia* Ptolemæo, qui eandem *Amisiam* vocat lib. v. i. i. Geog, ut censet Franciscus Iren. & Appianus, vulgo *Marpurg*: Hassiæ Metropolis. Hanc alii a Marte quasi *Martis-purgum*: alii a Marcomiro Francorum Principe sic nominatam volunt. Civitatem hanc olim villam fuisse Historiæ produnt. Eam Loua Fluvius insignis præterfluit. Urbs est Sede Principis, Schola illustri condita anno Christi 1155 xvi i a Ludovico Episcopo Monasteriensi, nobilis. Ioanne, Oldendorpio, clarissimo omnium inter Iureconsultos Germaniæ: Ioanne item Draconite, & Andrea Hiperio Theologis celeberrimis clara. *Cassila*, præcipuarum Hassiæ Civitatum altera, dicta quasi Castellum, Ptolemæo *Siercontium* esse creditur: olim tantum Arcem hic existisse perhibent. Civitas *Fulda*, *Ana* & *Trusila* fluminibus irrigua, aquis autem instructa, agrum fecundum atque compactum habet, & arva nutriendis pecoribus apta. Vnde in vellerum lætæque venditione, Civium præcipuum negotiatio consilii. Haud procul Marpurgo est *Franckenberga* vel *Francoburgum*, Opidum perelegans, situ amœno & antiquitate commendatum, ad fluvium *Ederam* situm: nomen desumpsit a Francis, qui ibi castra metati sunt contra Saxones. Anno Christi 1055 primum existui ceptum a Rege Theodorico; postea anno 1500 ceteri i i a Carolo Magno auctum. Sunt & alia: *Eschwege* colli imposita, lætæ agrî fecunditate gaudens Opidum, Wertæ fluvii aquis irrigatur: cujus oportuno usu, *Isais* herba, *Glastum* Plinio, & ex eadem confecta tinctura, quam Thuringicum solum, frequenti seniore suppeditat, primo supra hoc Opidum lapide, cimbis imposita, Mindam usque: inde Visurgi aquis, quæ Werram absorbent, Bremam, & per totam Ostlandiam deferunt. De primo *Eschwegæ* initio nihil, quod sciam, Historiarum monimentis comprehensum reperitur, eo, quod Hungaricis bellis atque incendiis, tertium depalta, deformataque fuerit. *Francoburgicum* tamen Chronicum, dum Carolum Magnum circa annum 1000 xv i Episcopatus varios instituisse, Monasteria & Ecclesias, multis in Opidis, fundasse commemorat, meminit & *Caustringe* nõ procul a *Cassela*: & *Eschwege* ab eodem tum temporis excitatæ. Præclara etiam extant Henrici Imperatoris i i erga hoc Opidum merita, qui id ipsum Hungaricis incurSIONIBUS devastatum atque collapsum, restituit, novis ædificiis auxit, & locupletavit. Gravissimis rursus calamitatibus adfluctum fuit, anno 1527 xv i i eo bello, quod inter Adolphum Moguntinum Archipræsulem, & Hassiæ Landgravium acceßavit, quando etiam ad Hassiæ gubernationem pervenit. *Frislaria*, insignis quoq; ac prætans Hassiæ Opidum, vulgo *Frislar*, Latine doctrina pacis, ut puta ubi veritas & perpetuæ pacis doctrina S. Bonifacii auspiciis, toti Hassiæ, Thuringiæ, Franconiæ & Frisiz innotuit: Egræ fluvii propinquitate, & situ admodum amœno, sicuti universa passim Hassia, præcellit: Muris circumcinctum turrigeris, situm inæqualem, sicuti & regio ipsa, hinc inde montosa, obtinet: agro tamen lauto, Frumenti, Leguminum & Fructuum feracissimo, etiam Vini, cujus tamen fertilitate, non est hæc regio admodum præstans. Et quamvis in ipsa Hassia, *Frislaria* se conspiciendam præbeat, ad Moguntinum tamen Archiepiscopum pertinet, un-

de var
percul
graviat
rarii,
w-ira,
cant H
cir Juni
auterms
Comite
fluens,
nomina
Montes
fir autem
philippe
Quas F
gradus a
scimus fuy
signi in a
lus Hebr
alis & sp
& Fluvius
Hassia: N
natos in
ita placee
no pstant
quod si erar
ca nulla e
duo po
duas g

de variis Fortunæ & Bellonæ casibus frequenter exposita, maximas ab Hafsia Ducibus calamitates frequenter perculit, quemadmodum & a Saxonibus expugnata & fœda exustione deformata fuit. Reliqua hujus Landgraviatus Opida quæ multa sunt, prætereo. Hestorum autem regionem partim perluunt, partim adluunt fluvii variis, quorum præcipui, *Rhenus* quidem latus inter Meridiem & Occidentem: *Visurgis*, 1. *Wesera*, cujus fons *Werra*, è Toringico nemore profluit; *Lupia* qui in Westphaliam transit: & *Adrana* Tacito, cum *Adermam* vocant Historiæ, hodie *Aederam* dici existimar Althamerus. *Rhoer* forte, ut scribit Ritheimerus. *Eder* ex cofa-
cit Junius in suo nomenclatore, additque Cattorum fluvium esse, & in amnem Adam exire. In sua *Batavia* autem scribit eum in *Fuldam* evolvi: & hoc ex Tabulis verum esse constat. Minores sunt *Lanus* seu *Lona* in Comitatu *Witgenstein* fluvius (*Anden Horberg* oritur) olim *Widekindi* Anglorum Principis Caltrum præterfluens, *Lasphe* ejusdem Comitatus Opidum adluit: *Fulda* & c. *Montibus* Regio undique obfita; eorum aurem nominatissimi, *Meliboci* & *Abnoby* Montes. Reliqui variis insigniuntur nominibus, uti *Kesselpergus* & *Geyne Silva*. Montes, & c. *Silvæ* sunt plurimæ *Hercyniæ* portiones. Sed de *Hafsia* quæ dicta sunt hæcenus, sufficiant. *Nefas* sit autem non adscribere *Coronidis* quasi loco quæ *Aelius Eobanus Hestus* in carmine gratulatorio *Victoriæ* ad *Philippe* Landgravium, paucis de hujus regionis genio & situ, Incolarumque moribus tradidit.

Qualis *Epyper boreum* prospectans *Thracæ* Booten
Gradivus domus ad *Rhodopen*, Hemumque nivalem
Circumfusa jacet, gelidis affueta pruinis,
Sipit in arma viros duravos frigore, qui que
Hæbræ *Neslumq;* bibunt, aut *Strymonis* undas:
Alia & ipsa sita, talis regione locorum
Fluvius, *Silvisque* frequens, & *Montibus* altis
Hafsia: *Natura* similes creat alma locorum
Quos natos in bella viros quibus omnis in armis.
Sua placet: non ulia juvat sine Marte, nec ullam
Sua possunt vitare, que non assueverit armis.
Quod si tranquille vertantur ad ocia pacis,
Sua nulla serunt sine magno vana labore;
Sua duro patrios exercens vomere colles,
Aquasque solo campo rimantur aratri,

(Namque & planities segetum secunda patentes
Explicat innumeras, & plena messe colonos
Dicit, & ipsa sibi satis est) aut ardua *Sylvæ*
Lustra perunt, Canibusque jeras sectantur odoris.
Venat genus assuetum, Gerus acre virorum:
Aut leges aut fura ferunt, aut opida condunt
Fortia, non solum bello munimina: verum
Quæ deceant in pace etiam, oblectentque quietos.
Quid sacros memorem Fontes? quid amœna *Vires*?
Quid valles ipsis certantes frugiferacis
Vallibus *Aemonia*? dulces quid ubique recessus
Musarum loca, confessu loca digna *Dearum*?
O patriæ gelidi fontes! o flumina nota!
O valles! o antra meis gratissima *Musis*!

H h h

Hafsiam

THVRINGIA DVRINGEN

Landgraviatus.

Nobilitas & status hujus ditionis mihi necdum innotuerunt, tantum inveni Comitatum Gleichen & ut existimo Kranichfelt. Item unum Episcopatum Mersburg.

*Regio.
Situs.
Soli fertilitas.*

Halsiam sequitur *Thuringia*, vulgo *Duringen*, sita inter duos fluvios Salam & Werrā: quorum hunc ad Occasum, illum ad Ortum habet: ad Septentrionem Hercyniam Silvam (quam *Hartz* vocant): & *Thuringensem*, ut vocant, *Satum*, vulgo *Duringer Waldt*, a Meridie. Longitudo regionis Latitudini par, x l i milliarium. Regio omnis generis Frugum & Leguminum feracissima, & in primis Frumentorum præ omnibus aliis Germaniæ partibus fecunda: adeo ut *Georgius Agricola* eam *Summen Germania* appellare non vereretur. Magnus hic *Isatidis herba*, quam *Plinius Glastum*, hodie *Guadum* & *Pastillam*, vulgo *Weeds*, *Pastell* nominant & caruleum efficit colorem, proventus, quæ hinc cum magno Incolarum emolumento ad alias regiones transfertur. Vnde quidam *Porta insignis*:

Herba Thuringorum celeberrima crescit in agris.

Hanc Isatum Græcus sermo vocare solet.

Ponderis hac magni est, & multo venditur ere:

Hac etenim tingi lana parata solet.

Imperium majorem.

De qua *Plin.* lib. xxii cap. i. *Simile plantagini Glastum in Gallia vocatur: quo Britannorum conjuges nurusque in corpore oblitæ, quibusdam in sacris nuda mcedunt, Ethiopum colorem imitantes, Obsoniorum quoque ac Præstium vix quicquam desiderat: si Vinum demas quod aliunde importatur. Reperiuntur & Auri Argentique Fodinæ, & Salinæ divites. Olim Regnum fuit, hodie Landgraviatus titulo decoratur. Turingia & Halsia sub Regibus Francorum conjunctæ usque ad Carolum Magnum & Henrici Aucupis tempora manserunt annos cccxvi. Tandem *Carolus Crassus Imperator Ducem Turingiæ præfecit Ludovicum*, ejus Nepos *Burchardus* improlis ab Hungaris casus est. Quare *Henricus Auceps Imp.* Turingiam occupavit, cujus successoribus Saxoniz Principibus in hodiernum usque diem subjecta est. Erst enim post *Guilielmum Ottonis I Imp. Filium*, qui Archiepiscopus Moguntinus, Turingiam permissu Patris tenuit, successores ipsius, Archiepiscopi Moguntini, merum Imperium in urbem Erfordiam, quod adhuc retinent, & totam Turingiam sibi aliquantisper vendicarunt, quorum Vice-Dominus sub *Conrado Salico Imp.* *Ludovicus Barbatus* aliquando fuit: tamen postea *Barbati Landgraviorum* titulo Turingiam ad Hæredes transmiserunt. Donec ad *Misniam Marchionem* ex *Widechindi Saxonis* posteritate ortum, *Hemicum* illustrem *Theodorici Filium* & *Hermanni Turingiæ Landgravii* ex filia *Iuditha* Nepotem circa annum Christi cxccl pervenit, cui successit *Filius Albertus*.*

EN

atum Gleichen
quorum hunc ad
Hartz vocat) &
nis Latitudini par
nprimis Frumento
Germania appellare
vulgo Weeds. Past
imento ad alias re

comites murusque
am quoque ac Fru
& Auri Argentique
uringia & Hafsia sub
pora manserunt an
us Nepos Burchar
avit. cuius successio
num Ottonis I Imp
ipius, Archiepisc
Turingiam sibi ali
Barbatus aliquand
Donec ad Misnia
i Filium & Herman
, cui successit Filiu
Alberti

THVRINGIA.

THVRINGIA.

Altharia Conunia

Albertus degener, eique filii *Fredericus Admosum* & *Theodoricus*, qui a patruo *Theodorico* Misniae Marchione haeredes constituti sunt. Hunc Tractum *Sorabos* olim inhabitasse ferunt. Horum meminit *Eginhartus* & *Ammoinius*. Horum reliquias hodie vocat *Peucerus Sorbec* & *Servestein* inter *Albim* & *Salam* flumina. *Reynerus Reyneckius*, in suo de *Myfnorum* origine libro, hos *Tyringetas* quasi *Tyringotas* putat, indeque ejus urbem *Gotham* nomen fortitam fuisse non dubitat. In hac regione quamlibet exigua, ut se accepisse ab *Hugone Brinckhorstio* Anglo urbis *Erfordienfis* Cive scribit *Ortelius*, sunt *xii* Comitatus, & totidem Abbatae, (quas *Gefurstete Abien* vocant) *cxliiv* Civitates, & totidem *Opidula*, vulgo *Merckstrecken*: bis mille pagi, & *cl* Arces. *Erdfurda* sive *Erfordia*, prius *Erphesfurda*, *Erfesfurt* Turingiae urbs primaria nomen a primo Conditore *Erfi* nomine, sumpsisse putatur: Hic enim, cum molitor esset, molédinum suum ad *Geram* fluvium fixit, atque Civitati huic initium dedit, circa initium Imperii *Arcadii* & *Honorii*: postea a *Clodoveo Franco* Rege anno *Christi cccxxxviii* vehementer aucta ornataque: anno vero *cdlxvi* muris circumta tanta amplitudine, ut *Germania* totius maxima censetur, ac *Nicht eine Stad*, *Rulticus* Turingis, *Sonder ein ganzes Land*, dicatur. Hanc perluit *Gera* fluvius, atque a fordibus purgat. *Episcopalis* olim erat, *Bonifacio Germanorum Apostolo* conditore: ea dignitas deinde *Maguntiacum* translata dicitur. Scholam habet literarum studiis florentem, quam *Bonifacius ix* Papa privilegiis ornavit, anno *cdccxii*. Hujus urbis ager nulli fertilitate secundus, pascuis abundat, & herbæ *Isatidis* feracissimus est. Urbs ab *Henrico iv* multata fuit, ob importunam decimarum exactionem, a qua *Erfurdia* innumis semper ac libera fuit. Itaque exorto *Saxonico* bello avitam libertatem ferro armisque defendere, quam insolito decimarum jugo, cervices submittere maluit, idque tanto animorum ardore, ut & vitæ & fortunæ Augusti, extremum immineret periculum. Hæc eadem ceu quodam fortunæ excelsis inimicæ ludibrio jactata, incendiis variis. Neque est aliqua urbs insignis in *Germania*, quæ per fatalem ac adventicium ignem toties deformata fuerit. Ultimo incendio, anno *cdccclxxxi* gravissimum sensit damnum, præsertim in *Basilicis Virginis Mariæ* & *Severi*, ut pene tertia urbis pars incendio perierit. Terribile fuit incendium illud immisso igne per conducticios incendiarios, quorum erat primarius *Dominicanus* quidam. Duæ Ecclesiæ Collegiatae, quæ vocant, cum ponte & insigni urbis parte conflagrarunt. Anno *Domini mdccxix* gravissima seditio inter *Senatum* & *Cives Erfordienfes* exorta fuit propter insolitas quotarum impositas a *Senatu plebeis* contributiones. Nam *Communitas* unum in locum conveniens, scire voluit quantis debitis urbs foret obligata, quantumve ære alieno gravata. *Senatus* tumultum & populi furorem armadvertisens, blandis illum & mollibus sedare verbis studuit, dicens, tempore oportuno, de omnibus & singulis tam acceptis quam expensis, rationem se redditurum. Quibus verbis *Cives* placati ad tempus quieverunt. Die autem constituto adveniente rursum conveniunt, & hortantur *Senatum* ut rationem reddat. Tum unus cæteris insolentior, verbis asperius invadit eos qui a *Civibus* ad *Senatum* erant missi, quod non parum *Cives* irritavit. Cumque res diutius traheretur, videntes *Cives* se nihil proficere: *Senatum* abdicarunt, novumque instituerunt. Quid multa? Hinc graviss-

Urbs & Opida.

gravissim
is & Cæla
dum; qu
præbet, q
pomarium
dem se reci
bilis itaqu

Hæc ille. Ne
Turingos a
gione genti
mirandæ for
liberum Grun
nem rediger
mando Imp
tionis sociis,
executio, ab
fiducia sui re
Principum ad
Eleo Augu
chius, eumqu
rum funditu
compluribus
Minerarum se
schwartzent
ica Silva late
ch: Hainfette
multa Templa
ppo construo
arus, minaxo

graviss-

gravissima seditio, contentio atque adeo bellum est exortum. Hanc vero seditionem Episcopus Herbipolen-
 sis & Cæsâr Maximilianus sedare, ac partes per concordiam componere sunt conati. *Weimaria* pulchrum Opi-
 dum, quondam peculiari Comitatu nomen, jam vero inclytam Saxoniz Ducibus sedem & domicilium
 præbet, qui magnificum in eo Palatium habent, ex quadratis & formatis ad lineam saxis nitide ædificatum, &
 pomarium omni arborum genere summa industria confutum, quod Ilma fluvio irrigatur, qui in Salam tan-
 dem se recipit. *Iena* civitas a Iano dicta secundum nonnullos: verum is in Germania coli non solebat. Proba-
 bilius itaque Stigelius canit:

*Hinc placet Hebraeo nobis hanc nomine dici,
 Vt vetus a Jajyn nomen Iena tenet.
 Cur ita crediderim, nisi mentem vœcula fallit,
 Certa hujus ratio nominis esse potest.*

*Quippe vocat Jajyn Solyma pius incola terra,
 Hoc quod nos Latio dicimus ore merum.
 Quæ caput in medijs urbs fertilis erigit vrbis,
 Hanc quisquam a Vno nomen habere neget?*

Hæc ille. Nobilis est publico Gymnasio erecto anno CIOIOLIX. *Gotha* a Gothis nomen habet. Atque hinc
 Turingos a Gothis Rithaimerus in sua Orbis descriptione originem traxisse scribit, eo quod Gothi in hac re-
 gione gentis suæ vocabulo Gotham urbem condiderint, circa annum ut Lobsteinio placet CCIOXXIII. Ad-
 mirandæ fortitudinis Castrum habuit *Grimmenstein*, quod nunc solo æquatam jacet. Ejus rei causa fuit: *Gru-
 nbachius*, stirpe magis, quam virtute nobilis, ob varia & enormia flagitia, quibus Principes in ordi-
 nem redigere, Cæsarem ex Imperii fastigio deturbare, novamque Imperii formam moliebatur, cum a Ferdi-
 nando Imp. Augusto, tum a Maximiliano Imp. ejus Filio, reus declaratus & cognitus, cum omnibus conjura-
 tionis focis, condemnatur, proscibitur: atque Illustrissimo Principi Electori Saxoniz, sententiæ promulgatæ
 executio, ab Imperatore ac cæteris Imperii Ordinibus, uno consensu demandatur. Quam ipse proscritione,
 fiducia sui receptus, & Protectoris Ioannis Friderici II Saxoniz Ducis, contemnit. Qui cum post multas
 Principum admonitiones a pertinaci seditionis defensione non abstineret, Illustriss. Saxoniz Dux Princeps
 Elector August. extrema necessitate coactus, urbem obsidione aggreditur, ac ditione capit. Tum Grunba-
 chius, eumque eo quatuor ex conjuratis, ob violatæ Cæsareæ Majestatis crimen iusto supplicio adficiuntur, Cas-
 trum funditus diruitur, Dux Ioannes Fridericus, captivus Viennam abducitur. Fluminibus irrigatur regio *Flumina.
 Memes.*
 compluribus: inter quæ *Sala*, vel *Salza*, *Werra*, *Vnstrut*, *Ilma*, *Gera*, *Or*, *Apfelstet*, *Helbe*, *Cling*. Montes etiam
 minerarum fecundos inesse testatur Her. Auri, Argentique venis divites, qui haud procul Braitenbornio ac
Schwarztenburgo reperiuntur. Silvis etiam hinc inde conspersa est regio, Hercyniæ portiones sunt: ac *Turin-
 Siva.*
 ca Silva late nota, vulgo *Turinger-Wald*, *Baceni* Cæsari, Germaniz Silva Cherufcos a Suevis dirimens: *Hay-
 ch: Haisfette*, *Finne* cum aliis nonnullis, quæ varii generis Ferarum venationes præbent. Sunt in hac regione
 multa Templâ, & Monasteria, inter alia Templum Erfordiz B. Mariæ Virginis, a Bonifacio Moguntinensi Epif-
 cpo constructum. Hoc Templum habet Campanam magnitudine in tæta Germania celebrem. Populus atrox,
 arus, minaxque in hostem, corpora Viris procera, robusta, & decora,

H h h iij

Sic se

Vulgi Mores.

Opera publica.

Regio & unde
dicitur.

Situs.

Cæli qualitas.
Soli fertilitas.

Animalium va-
ritas.

Sic se habet Germaniæ Superioris Regio Thuringia; sequitur jam nunc explicanda *Franconia* sive *Fran-*
cia Orientalis. Ea a Francis nomen appellationemque sortita est. Hujus nominis originem quidam ad
Francum, quem alii Francionem nominant, fabulosum atque e mentum Hectoris filium, gentis au-
torem referunt: cujus nominis Erymon lepide Petrus Ronlardus Poëta Gallus appellatum a veteribus
Aslyanacta Francum quasi Hastingerum scribit. Alii, inter quos Gaguinus & Æneas Pius id nominis benefi-
cio Valentini Imp. impositum Francorum genti commentum sunt, sive quod feroces & nobiles Artical lin-
gua Franci dicerentur (quod ubi nam lectum usquam sit apud idoneum & classicum scriptorem, nescire me
libenter fateor) sive a tributi remissione & libertate accepta. Quamquam posteriori rationi citius subscribere
velim, si minutius exigendum sit vocis etymon, ut Franci dicantur, quasi *Fris on cy*. nimirum a censu (quod
cy, sonat) & vestigalibus immunes: alioqui videri possunt appellati veluti *fryansi Fransi*; vocabulum an-
tem *Ansi*, Gothici idiomatis proprium, denotat eos qui ceteros mortales fortuna & opibus antecellunt, He-
roum & Semideorum conditioni proximi, velut humanæ fortis terminos egressi: unde corrupta vox verna-
cula *Anfos* & additione aspiratæ *Hansos* nominat Proceres communi fortuna majores. Sed ad rem. Fran-
ci postquam opes eorum convaluisse, & servitii jugique tæderet Romani, ac dominatus cupiditas animos
faceret, nomen sibi ipsi a libertate crearunt, antiquata communi illa Germanorum appellatione. *Franconia*
autem Sueviæ & Baviaræ a Meridie vicina est: ab Occasu Rheno contigua: ab Ortū Bohemiæ: qua Septem-
trio est Hassos & Turingos vicinos habet. Aer Regionis purus ac saluberrimus. Regio ipsa præterquam ca-
pars quæ Norica hodie vocatur atque fluminibus vicinior est, arenosa nimirum non est, ut Æneas Silvius scri-
ptum reliquit, nec nimium etiam lapidosa. Fertilis omnis est, Hordeum, Triticum & omne Frumentum &
Legumen satum multo cum sænore reddit. Rapa Cœpæque nullibi fere locorum majora & laudatiora repe-
riuntur. Ac multis in locis colles vitibus consiti Vinum gignunt, quod ob sui præstantiam ad gentes remo-
tissimas transportatur. Glycyrrizæ radice Babenbergensis Ager tantam subministrat copiam, ut currus ea o-
nulli per universam Germaniam devehantur. Est etiam undecumque terra cultissimis pomariis & pratis a-
mœna; Animalium domesticorum, ferarumque dives. Feræ in Nemoribus a Principibus foventur, habene-
que plurima siabula, in quibus hic mis tempore pabulum & interdum sal accipiunt, seque a Cæli inclemen-
tia tutantur, Eas capere, aut saltem persequi, privatorum nemini concessum. *Francos* ab origine Germanos
& peculiari isto vocabulo antiquitus appellatos fuisse constat cum ex aliis, tum ex Procopio Cæsariensi, re-
rum quas literarum Monumentis consignavit oculato Scriptore. Franconum primus Princeps fuit *Genebal-*
dus, qui xxx annos eis præfuit. Præfuisse post eum scribuntur *Marcomirus*, *Dagobertus*, *Ludovicus*, 1, *Mar-*
comirus II. *Waramundus* aliis *Pharamundus*, qui vocatus ad regnum Franciæ Fratri Marcomiro reliquit
Ducatum: *Prunmesser*, *Genebaldus* II, *Simo*, *Luitemarius*, *Hugbaldus*, *Helmericus*, *Gosefridus*, *Genebaldus* 3, *Ludov.* 3.
Hunc

Franconia sive Fran-
 ginem quidam ad-
 filium, gentis au-
 llatum a veteribus
 d nominis benefi-
 nobiles Atticalin-
 torem, nescire me-
 citius subscribere
 tum a censu (quod
 si; vocabulum au-
 us antecellunt, He-
 corrupta vox verna-
 Sed ad rem. Fran-
 cupiditas animos
 latione. Franconia
 mix: qua Septem-
 ipsa praterquam et
 Eneas Silvius scri-
 nuc Iumentum &
 & laudatiora repe-
 m ad gentes remo-
 iam, ut curru ea o-
 mniarii & pratis a-
 sfoventur, habent-
 e a Caeli inclemente
 origine Germanos
 pio Caesaricis, re-
 nceps fuit Gental-
 Ludovicus, 1, Mar-
 Atcomiro reliquias
 rebaldus 3, Ludov. 3.
 Hunc

ORIENTIS

ORIENTIS

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

Palatinatus

FRANCONIA.

432

Hunc sequuti sunt *Erebertus*, *Ludovicus I* & *Gozpertus II*, *Hetavus* Dux ultimus. Qui sine hærede mortuus, *Witunino* Francorum Regi, qui & *Pipinus* dicitur, ducatum ex commisso reliquit, quem dinceps Filius ejus *Carolus Magnus* & primus *B. Burchardo* primo infulato Episcopo Virceburgensi ejusque successoribus & Ecclesie proprium donavit, anno 1300. Ducatus nomine & dignitate etiamnum gaudet, quem titulum Episcopus Herbiopolensis sibi vendicat. Neque tamen illi omnis Franconia subiecta est. Marchioni enim Brandenburgico parent *Kitzinga*, & *Bristadium*, Episcopo Babenbergensi *Graglingiacum*. Herbiopolitano vero *Chronacum*, *Forcheimium*, *Staphelsteinium*, *Hochstadium*, *Moguntino* *Koningspergum*, *Oxenfordia*, *Carolstadtium*, *Hasfordia*, cum *Bischoffheimio*, *Aldersburgio* & aliis quibusdam *Opidis*. *Colburgum* Saxonie Duci subiectum est. *Wirceburgum* quod *Conradus Celta* vocat *Erebspolim*, *Ligurinus* non malus auctor *Herbiopolim*, *Spanhemius* *Marcopolim*, *Ptolemæus* *Artannum*, *Indigene* *Wirzburg* a dulci musto, quod Herbiopolensis Ager suppeditat: *Francie Orientalis* Caput atque Metropolis est. Urbs est luculenta in qua *Bonifacius* Archiepiscopus *Moguntinus* Anno Christi 1300 crexit Episcopatum. In plano sita est, collibus undique amœnisque hortis & pratis cincta; præterea fossis, vallibus, mœnibus, turribus, & propugnacis, bene munita. Civibus plena, ædium pulcherrimarum frequentia nitidissime culta. Ad Occasum Mœnus præterfluit, ad vecturam accommodatus. Ripas utrimque jungit pons lapideus, fortissimis innixus pilis. Ultra Mœnum in vicino monte *Arx* est, quam varie Civium & rusticorum oppugnationes inexpugnabilem esse ostenderunt. Ad pedem Montis Monasterium est a *Burchardo* opibus *Cuniberti* *Francie Regis* exstructum in honorem *B. Magni Confessoris*. Cæterum non fuerit alienum plane ab instituto præsentis, cognoscere formulam exsequiarum & inaugurationis Episcoporum ac Ducum *Wirceburgensium*. Post excessum prioris, designatus Episcopus Civitatem cum ingenti & exquisito equitatu ingreditur. Admissus descendit de equo, & deposito augustiore ornatu per quatuor Comites officiales in Domum *Salvatoris* deducitur, nudato capite, pedibus nudis, vili veste tectus, & solo funiculo cinctus. Officiales sunt, Domini ab *Hennenberg*, *Castel*, *Wertheim* & *Reineck*. Decanus ei cum Clero obviam procedens, rogat, Quid petat? Ille demisse respondet, se indignum præsto esse, munia ad quæ electus sit, subire, & suo officio ex fide defungi. Tum Decanus, Ego vero inquit, nomine totius capituli, domum *Salvatoris* Mundi eique adnexum Ducatui fidei committo, in nomine Patris, Filii & Sp. S. Mox Clerum in ædem *Salvatoris* digressum ipse sequitur, indutusque ex more Pontificalem trabeam, Missæ primum, postea convivio in arce interest. Defuncti vero Episcopi cadaver exenteratum in sacello *Arcis* primum deponitur, corde interea exempto inq; vas vitreum concluso. Postridie ex *Arce* in Monasterium *S. Jacobi* defertur dextera pedum, lava gladium tenens; tertio die inde in ædem *Salvatoris* intrat hic cantus, preces, vota: postea cum pedo & gladio sepelitur. Civitates reliquæ *Bamberga*, *Prol. Grantonaris* *Petro Appiano*, *Γεγονοῦσιν* in græco codice: primum vocata fuit *Babemberg*, hoc est *Mons Baba*, a *Baba* *Otonis Ducis Saxonis* Filia, atque *Vxore Alberti Comitis Babembergensis*. Alii Civitatem hanc vocant *Parvotis* *Mons*

Urbs.

Pfaffenberg, Civitas est valde amœna ad fluvium Regnitz sita. Habet Montes & colles & plurimos hortos, fundumque fecundissimum, ubi Pepones, & Glycyrriza crescunt maxima copia, ut supra quoque retulimus. Pepones habentur ibi atque Nurenbergæ quo deferuntur in delitiis. Sedes est Episcopalis, & cum aliis felicis ingenii alumnis gaudet, tum Ioachimo Camerario in omni doctrinarum genere celeberrimo. Testantur opera ab ipso edita, quæ summa cum admiratione leguntur. *Francofurtum* vel *Francofordia* ad *Mœnum* vulgo *Frankfurtum* *Mayn*, ad differentiam alterius ad Oderam sitæ. *Helenopolim* olim dictam scribit Munsterus, sed quando & a quibus non addit. Henrico Stephano in Encomio, quod ei Urbis scripsit Nundinialis Musarum Academia. Francofordensæ Athenæ, Musarum Nundinæ Mercuriales, & totius Orbis Emporiorum compendium, dicitur. Urbs hæc in duas partes a Mœno perfluente distinguitur, quæ ponte lapideo junguntur. Civitas hoc tempore est Imperialis, binis per totum Orbem Nundinis celebris. Hic Romanos Reges eligi ab Electoribus mos est, ibidemque si Imperii binos Competitores esse contingat, uterque collecto exercitu de Imperio dimicant. *Moguntia* vulgo *Mentz*, aliis *Moguntiacum*. Ptolemæus *Neomagum* lib. 2 cap. 8 tab. 3 appellat, ut nonnulli volunt. Nomen habet Moguntia a Mœno fluvio, quem alii Moganum alii Mogum vocant. Civitas est Episcopalis & Metropolitana. Agrum habet, ab utraque Rheni tipa fecundum & præstantissimo Vino luxuriantem. Ampla est, bene munita, & spissa, tum populosa ea parte, quam Rhenus adluit; ex alio vero latere rarum habitatorem habet, immensa est longitudine, latitudine angustior. Edes amplissimæ sunt, Romanorum more, Basilica & Collegiata Tempia magnifica, cum Arce Episcopali. Academia hic erecta est a Theodorico Episcopo. Huic Civitati adscribi solet Artis Typographicæ inventio. Præsuli suo proprio Archiepiscopo ac Electori, nec non S. Imperii Cancellario paret. *Mons Regius* vulgo *Königsberg*, Patria Ioannis de Monte Regio summi Mathematici, cujus extant subtilissima Commentaria in Almagestum Ptolemæi. *Schweinsforda* ad Mœnum sita in medio prope Franconiæ. *KuZinga*, *Fridberga* urbs Imperii, & aliæ. Ceterum primus Circulus Imperii est Franconiæ, in quo hi ad Consilium convocantur. I Ecclesiastici, Episcopi *Bambergensis*, *Herbipolensis* (*Wirtzburg*) Dux Franconiæ; *Eichstett*; *Teusch Ordens Master*: Præpositus *Camberg*, Abbas *S. Gilgen*; *Norimbergæ*. II Principes Seculares, *Marchio Brandenburgensis* *Burger Vom Nureberg*: Comites *Hennenbergensis*, *Castel*, *Wertheim*, *Rheineck*, *Hohenloe*: DD. *Reichsberg*, *Lampurg*, & Comites *Harpach* & *Schwarzzenburg*. III Civitates liberæ, *Norunberg*, *Rottenburg*, *Wimshim*, *Schweinfurt*. Flumina piccosissima undique regionem hanc perlunt beanrque plurimum, quorum præcipua sunt *Mœnus Sala*, octo ignobilioribus comitata, *Sinna*, *Radiantia*, *Aestus*, *Tubera*, ac nonnulla alia. Silvas habet *Spyhart*, *Ottomis Silvam*, ac alias etiam Hercijniæ portiones, quæ eam æditissimis jugis per circuitum obfirmans, peluti nato muro ambit. Gens ipsa viribus armisque potens, nobilitate pollens, ingeniosa, laborum patiens, vinctis colendis uterque sexus incumbit, nec cuiquam otioso esse conceditur.

Bavariæ Ducatus.

434

Regio & unde dicta.

Suum.

Calis temperies.

Solis fertilitas.

Animalium varietas.

B *Avaria* nunc adeunda est, ab Avaribus Hunnorum reliquiis, qui Noricis pulsus in ea terra confedere, littera adjecta, dicta. Dicitur & *Boiaria* a Boiis Cisalpinæ Galliæ populis, qui hoc loco aliquando sedes habuisse leguntur: Vulgo *Beyeren*. Habet ab Oriente Austram: ab Occasu Sueviam, qua Merides est Alpes adjacent illi Rheticæ: qua Septentrio Franconia. Longitudo Milliarium Ger. xxix, Latitudo xxv. Aer ut plurimum salubris, ac regio amœna est: in univ. in satis ferax, non æque tamen Vinæ ac Frumenti, quamvis & Vinum gignat nonnullis locis, sed agrestius. Geniosius Vinum importatur ex Alsatia, Francia & Austria. Magna copia Frumenti invenitur circa Ratisponam & Landshutum. Abundat insuper Sale, arborum Fructibus, Ferro, Pecore, Volucribus, Feris, omnibus denique ad victum, cultum & usum vitæ spectantibus. Sues glandibus silvestribusque pomis tanta copia nutrit, ut veluti Hungaria Boves, ita hæc Sues plurimis Europæ regionibus suppeditet. Præter Ursos item, Aprios, & cæteras ejusmodi Feras, centenarios Cervorum alit greges, quos absque consensu Principis venari crimen est. Anno MDCLXXII, XXII die Augusti, Cervus in Bavaria captus scribitur, tanta corporis vastitate & mole, ut libras DCXXV exhibuerit. Sedes hic quondam habuerunt *Narvisci*, *Vindelici*: & *Norici*. *Narvisci* qui hodie *Norigow* Aventino, vel *Narcan* Melandoni, a cæteris Danubii dividit. *Vindelici* ex antiquorum descriptione inter Rhætos & Noricos siti sunt. *Rhetia* duplex est, una latior, quæ Vindelicos Noricosque & Rhætos proprie dictos complectitur, altera strictior. Vindelicos a Rhætis determinat Lycus, si Ptolemæo est fides. Sin Strabonem sequimur, Rhenus & Lacus Brigantinus, quem nos in Helvetiæ descriptione monstravimus. Eisdem a Germanis separat Danubius, ab Italia Alpes. Originem nominis Vindelicorum rectè observavit ex Rhen. Marcus Vellferus.

Respicit & late fluxus Vindamque Lycumque

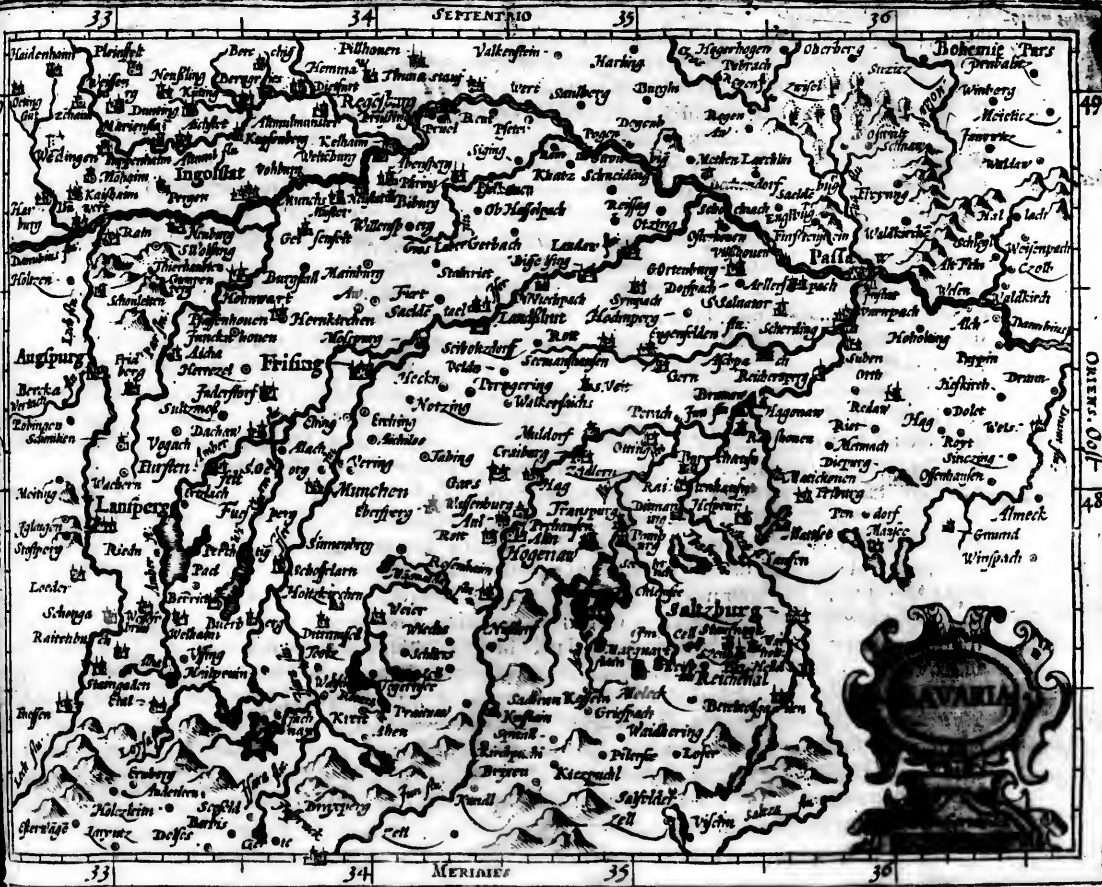
Miscetes undas, & nomina letoris, unde

antiquam gentem, populumque urbemque vocant

Vindelicam. — Vindelicorum quænam gentes urbesque fuerint ex Plin. & Ptol.

cognosci potest. Ad hos vincendos missi sunt ab Augusto Tiberius Claudius Nero, & Nero Claudius Drusus, ambo Imperatoris Privigni, qui copias Barbarorum exiguis præliis dispersas ac dissipatas aggressi, facile vicerunt inque suam potestatem redegerunt. Vide Paterculium lib. II: Dionem lib. LIV & Horat. lib. IV Odar. *Norici* initium capiunt a flumine Oeno: vergunt ad Orientem & Austrum, ad Hungariam & Italiam usque. Horum magna in bello vis fuit, utpote qui bello adfecti limitaneos Romanos semper oppugnarent. Indicio est *Ensis Noricus* Horatio celebratus. Etiam inscriptio quæ cis Danubium inventa ita habet. DIS MANIBUS ET MEMORIÆ LEGIONUM. ET MEMORIÆ MISERRIMORUM, VINDELICIS PRÆFECTIS MO-CENIANIS ET VICTORI ET AVRELIO FILIIS VINDELICIS SURINUS INFELIX PATER F. C.

Bavaria

ea terra confede-
 oc loco aliquando
 ueviam, qua Me-
 rium Ger. xxix,
 n aq̄ue tamen Vini
 importatur ex Al-
 tum. Abundat in-
 tum, cultum & u-
 Hungaria Boves, ita
 affumodi Feras, cen-
 cio id LXII, XXII
 xxv exhibuerit. Se-
 entino, vel Narcau-
 tos & Noricos fiti
 completur, altera
 quimur, Rhenus &
 s separat Danubius,
 erus.

erint ex Plin. & Ptol.
 Nero Claudius Dru-
 patas aggressi, facile
 IV & Horat. lib. IV
 ungariam & Italiaam
 nper oppugnarent.
 entia ita habet. Dis
 s PRÆFECTIS Mo-
 R.F.C.

Bavaria

ORIENT. Oest. 48

Imperium majorem.

Urbes.

Bavaria olim a proprio Rege ad Arnulphi Imperatoris usque tempora administrata fuit : cum ut Parthi Arfacem, Egyptii Ptolemaum, ipsa *Cacannum* nominavit. Deinde Duces habuit, quos etiamnum tenet. *Bavaria* dividitur in *Superiorem* & *Inferiorem*. *Superior* subdita est Alpibus, Austroque. Hac crebris impedita est paludibus, fluminibus rapidis, silvis ad spectu horridis. Pecuariis, Pecoribusque pascendis magis idonea. *Inferior* fertilior est, crebrius frequentiusque habitatur, & propter Danubium, Isaram & Lavarum amnes, Vitium ferax. Atque ita dividitur Bavaria Physice. Dividitur etiam Politice, juxta Principum ditiones in Comitatum *Bavariae* & *Palatinatum*. Comitatus hac Tabula, sequenti *Palatinatum* describitur. Vrbes Superioris Bavariae sunt, *Monachium* aliis *Monacum*, vulgo *München*, ad ripam Isaræ fl. situm, exstructum ab Henrico Bavariae Duce, anno CCIDLXXII sub Othone I Imp. Vrbs est omnium pene Germanicarum Civitatum amoenissima: inter fluvios Oenum & Lycum, inter urbes Wasserburgum, Augustam & Frisingam, inter Lacus piscosos, interque Silvas jucundissimas sita. Meridiem versus respicit Montes Tyrolenses, Orientem versus, hortos, hortos suburbanos, rivulis ex amne deductis distinctos : inter quos Ducis hortus, cura, amplitudine, herbarum florumque copia & ordine topiario, illustris est : in hoc præter artificiosissimum fontem & pergulam æstivam picturis statuisque exornatam, hoc est memorabile, quod sub crepusculum vespertinum magnus Cervorum Grex sub ipsas fore fenestras quotidie accedit. In urbe Templi, Turres, Bibliothecæ, Curia, Forum, Opificum, & Mercatorum frequentia, aliaque permulta, non ad usum tantum sed etiam ad ornatum & spectantium stuporem videre licet. *Ingolstadtium* vulgo *Ingolstat*, ad Danubium jacet, antiquis dictum *Angelstat* sive *Angelostadium*, ab Angelis Suevis qui Civitatem hanc cum aliis ceperunt. Initio pagus fuit, sed a Ludovico Bavaro Imperatore jus Civitatis obtinuit. Academia in ea constituta omnium artium & sapientiæ anno CIOCCXC, eamque multis postea privilegiis & opibus ornatur auxeruntque Ludovicus Dux Bavariæ & Pius II Pontifex. *Frisinga* olim *Frixinum* Rhenano & Munsteri testibus, condita putatur eo tempore quando Romani per Præfectos & Provinciarum Præsides tenebant & administrabant eam Bavariæ Regionem, quæ a ripa Danubii excurrit ad Alpes. Mosacus amnis eam præterlabitur. Sunt præterea Opida xxxi. In *Inferiore* sunt *Ratisbona* vulgo *Regenspurg*, sita ad Danubium: nomen sumpsisse putatur a pluvia & arce, a Claudio Tiberio Nerone Imperatore III exstructa tempore passionis Christi, atque ab ipso *Tiberina* vel *Augusta Tiberii* vocata. Hujus memoriam in antiquo Lapide extare Ornuphrius scribit. Goltzius adducit nummum Tiberii, cum hujus hæ inscriptione, COL. AVG. TIB. Hanc *Regensburgum* putat *Simlerus Regum Antonini* esse, & in lib. Notitiarum *Castra Regina* dici. Alia multa sed a Barbaris indita nomina sunt apud Althamerum, ut *Reginoburgum*, *Rhatoboma*, *Rhatopolis*, *Hyalopolis*, *Imbripolis*, *Regnipolis*, *Tetrapolis*, *Quadrata* & *Germanisheim*. Nomen *Ratisbona* a navigatione deductum videtur. Olim Metropolis fuit Bavariæ : Sedes Regum & Ducum ejusdem Regionis. Pontem habet lapideum anno CIOCCXV ab Henrico Imperatore super Danubium exstructum XI fornicibus sustentatum, pass. cccc & lxx latitudinis. *Patavium* sive *Pataviu* vulgo *Larinorum*, vernacule *Paffau*: *Bavaricus* sibi Notitiar. putat *Velferus*. *Boiodorum* Ptolemæi *Vindelicia* civitas *Aventino*, *Pyramio* & *Lazio*

Vrb

Vrbis ampla, elegans atque clarissima in infima inferioris Bavariz parte ad Auftriaz initium, in utriusque ni-
 riturum Provinciaz confinio, inter Danubii & Oeni confluentes, Peninsulaz instar, loco commodissimo pariter,
 principisimoque sita. Episcopali, cui parit sede, & amplissima, quaestuosissimaque omnis generis commer-
 ciorum negotiatione admodum celebris. Tam praestanti siquidem ad negotiationem situ ob fluviorum,
 sociique oportunitatem excellit, ut quemadmodum ob rapidissimorum fluminum concursum, Lugdunum
 Gallis, Gandavum in Flandria quaestuosam negotiatione floret: ita hoc Germaniaz tractu, eodem nomine pre-
 ceteris urbibus commendetur Patavia. *Landshutum*, vulgo *Landshut*, urbs celeberrima, & primariz dignita-
 tis: ad fl. Isaram sita, qui urbem hanc praeterlabitur, inagno Incolarum commodo & ornamento. Hanc Ire-
 nucus ex quinta Ptol. Europæ tabula *Inutrium* statuere videtur, cui tamen situs non optime convenit. Ac
 proinde melius Ptol. *Inutrium* Aventinus vere linceus Germaniaz, potissimum vero Boiariz suæ perlustrator,
Mittenwalds Bavariz pagum cis Alpes constituit. Condita est anno 1111 a Ludovico Bavariz Duce: A-
 gro beata fertili Frugum, Animalium, Vini, omnisque generis Fructuum. Vrbis ipsa ædificiis admodum ve-
 stitis & elegantibus nitet: inter quæ principem merito locum obtinet summum Vrbis Templum, quod ar-
 chitectonica structura, & vivo ex lapide visenda, imo stupendæ altitudinis turri conspicuum est. Magnificum eti-
 am Illustriss. Alberti Ducis, in inferiore urbis parte cernitur Palatium, *Novum*, vulgo *ædificium* nuncupatum,
 fluvii Bavariz scindunt beantque plurimum non pauci, *Danubius*, totius Europæ maximus, Græcis pariter *Flumina*.
 neque Latinis Scriptoribus celebratus: *Lavarnus*, & *Isara* amnis, ut amœnus, ita pisculentus & rapidus: *Illucius*,
Omus, *Lycus*, *Alemannus*, vel *Alumula*, *Nabus*, *Regus*, *Ambræ*, *Zoyza*, *Viljus*, *Wolfaba*, *Gyssea*, alique pene in-
 numeri. Præter hæc flumina complures etiam ac spatiosos habet Lacus, singulis, singula sibi Piscium gene-
 ra, & tanquam privatas formas custodientibus: cuiusmodi sunt *Ammersee*, *Asee*, *Wirmsee*, *Rorsee*, &c. Montibus *Lacus*.
 tum hinc inde sit innexa altissimis, nomina singulorum hic recensere vix datur, præcipui tamen sunt *Pannia*.
Alpes & *Caravancu* Mons. Silvis pene infinitis ita spargitur, ut una videri queat, uti revera est: Hercyniaz enim *Montes*.
 omnes hæc portiones sunt, ac totum propemodum eam olim hunc tractum contexisse, vix dubium est. *Silva*.
 Vena diversa, hæc ejusdem silvæ portiones sortitæ sunt nomina, cuiusmodi sunt: *Heynerdoeb*, *Schwarzwald*, *Grien-*
wald, *Zellerwalds*, &c. Populus agri & pecoris magis quam belli cultor, neque Mercaturæ multum deditus, tan-
 tum Baccho & Liberis operam dat: raro natale solum relinquit. Porro 11 Circulus Imperii Bavaricus tribus *Vulgi moræ*.
 Ordinibus constat. In 11 sunt Episcopi: Archiepiscopus *Salzburghensis*, Episcopus *Passaviensis*, Episc. *Freisingensis*,
 Episc. *Ratisbonensis*. Abbates: Præpositus *Bercholzgeden*: Ab. *Rempeck*, Ab. *Waldsachsen*, Ab. *Roden*, *Rot* opinor,
 Ab. *Keisham*, Ab. *S. H. ymer an Ratisbona*. Abbatissæ: *Alt Munster* & *Ober Munster* Ratisbone. In 11 sunt Dux
Bavaria, Co. *Palatinus Bavaria*, Landg. *Luchtenberg*: Co. *Hage*, Co. *Ortenburg*, B. in *Ssauffen*, forte *Tbuna Ssauff*,
 in *Ssauffnegk* D. *Rimsels*, forte *Rhinselden*, B. *Degenberg*, *Obersultzberg*. In 111 sunt *Freistes*, *Regensperg*.

Palatinatus Superior Sive Bavarix.

438

Regio & unde
dicta.

Bavaria præter divisiones paullo ante a nobis commemoratas in *Cis-Danubianam* & *Trans-Danubianam* dividitur. *Bavaria Trans-Danubiana* Nariscorum ora est, de quibus supra. Hodie *Nortgovia* dicitur, vulgo *Nortgow*, atque hæc eadem *Palatinatus Superior* est. Ea jam nunc, postquam de *Bavaria* universim ac de ea quæ Comitatus nomine censetur hæcenus verba fecimus, explicanda occurrunt.

Nortgovia autem nomen, ut ab etymo ordiamur, a Septentrionali plaga aut terra nomen habet. *Nort* enim Idiomate Germanico Septentrionem, *Gow* terram & agrum significat. Dicitur etiam hæc Regio *Palatinatus Superior*, ad differentiam ejus qui ad Rhenum est *Palatinatus*, qui inferior appellatur. Hæc *Bavaria* olim *Noricum* dicta fuit, quam *Ptolemæus* *Æno* flumine, *Danubii* parte quæ est ab *Æno* ad Montem *Cetium*, montem *Cetio*, *Pannoniæ* parte & monte *Carranca* definit. Sed postquam *Boii* exactis Romanis in partem *Vindeliciæ*, quæ inter *Ænum* & *Lycum* jacet immigrarunt, evenit ut is etiam *traçtus*, tum *Norici*, tum *Boiarix* sive *Bavariæ* nomen acciperet.

Quo sensu (ut suis ad *Ortelium* literis *M. Velferus* monuit) eam *Diaconus* *Longobard.* describit, his verbis: *Noricum* siquidem Provincia quam *Boioariorum* populus habitat, habet ab Oriente *Pannoniam*, ab Occidente *Suaviam*, a Meridie *Italianam*, ab *Aquilonis* vero parte *Danubii* fluenta. *Noricorum* duas Provincias numerat *Sex*. *Ruffus*, item lib. *Noriti*. *Noricum* *Mediterraneum* & *Reipense*.

Situs.

Ceterum *Bavaria* hæc a Septentrione *Voitlanckam* vicinam habet; ab Ortu *Bohemia*; qua Meridie *Danubio* fluvio a reliqua *Bavaria* dispescitur, qua *Occidens* *Hanecampo*, *Sueviæ* parte, ac *Franconiæ* terminatur.

Cæli temperies.
Soli qualitas.

Aër hujus regionis utcumque gratus ac salubris est: terra autem sitis dura & aspera, licet quibusdam locis satis proferat *Frumenti*: ac pascua reperiantur saginando pecori apta. Iuxta *Kelheimium* *Danubii* ripæ vitifera est, *Vinum* tamen ignobile & austerum, ut vulgo dici solet, acetum in illis Montibus nasci. *Gigni* & alibi *Metalla* varii generis, imprimis *Ferum* magna copia, unde *Nortgoviensis* annuatim magnam pecuniam colligunt. Optimum item cæruleum colorem quem vulgo *Lazurum* vocant. *Noricum* porro nunc *Bavariæ Palatinatus* Regni titulo olim decoratum fuit, ac proprios Reges habuit reliqua *Bavaria* a Romanis in Provinciam redacta, usque ad annum *Domini* 15.

Imperium majorem.

Vnde *Julius Cæsar* meminit, *Ariovistum* Germanorum Regem uxorem habuisse sororem Regis *Noricorum*. Quos tamen *Norici* posterioribus temporibus habuerunt Principes non coultat, quousque facti sunt *Christiani*. Anno, vero 1511 opera *Theodonis* 11 in vnum regnum redacta est *Bavaria*, qui Romanos è *Bavaria* expulit maxima strage edita: inde in tres Ducatus tributa potestates illius Filios, *Theodonem* 111 qui *Ratisbonæ*, *Ostionem* qui *Ortingiæ*, *Theobaldum* qui *Tyrolis* confederavit.

Urbes.

Reliquos enumerare nimis longum foret. Ut tandem hoc caput finiam, *Ludovicus* Imperator Dux *Bavariæ* anno *Christi* 1306 hujusmodi divisionem instituit, ut tota *Bavaria* *Norica* *Palatinatus* Principibus cederet, præter *Urbes* aliquot Imperiales: & quæcumque jam olim ad Imperium pertinuerant. Metropolis hujus *Bavariæ* *Nuremberg*, vulgo *Nurenberg*, ad anné *Pegnitiu*, qui Urbem interluit, Situ ameno excellens, Ambitu magna, Visu pulchra, Templis celebris. Et diuque pulcherrimarum frequentia nitidissime culta, plateis vicisque insignis, Mœnibus Turribusque

PALATINAT. BAVARIÆ.

& Trans-Danubii. Hodie Norica, postquam de Ba-
 plicanda occurrat. abet. Nori enim
 Regio Palatinata
 Bavaria olim Nori-
 em Cetium, mont-
 s in partem Vinde-
 lici, tum Boiarie five
 eam Diaconus in
 ulus habitat, habet
 parte Danubii fluv-
 adiserraneum. & R-
 emia; qua Meridie
 Franconia terminat-
 licet quibusdam lo-
 mium Danubii rip-
 tibus nasci. Gignit
 natim magnam vin-
 Noricum porro nura
 Bavaria Roman-
 istum Germanorum
 mporibus habuerunt
 i i in vnum regnum
 Ducatus tributa po-
 qui Tyrolis confedit
 or Dux Bavarie aut
 pibus cederet, pre-
 hujus Bavarie Avar-
 bitu magna, visu pu-
 ue insignis, Mœnibus
 Turribusque

Turribusque valida, Propugnaculis tuta, Ciuibus plena, Mercatorum commerciis dives, & inprimis Mechanicis Artibus nobilis, ac toto orbe celeberrima. Sita est non modo, in Germaniâ, ut scribit Bilibaldus Birckhaymerus, sed etiam Europæ umbilico. Ab Hierosolymis, quæ in medio Mundi constituta ex graduum longitudinibus & latitudinibus cognoscitur, distat Nurenberga 150 Milliariibus Germanicis. Civitas licet per vetusta non sit, tamen Castrum ejus in edito colle situm, quod olim *Castrum Noricum* fuit appellatum, est antiquum: constructum enim a Claudio Tiberio Imperatore, unde etiam Neronis castrum dictum fuit. Olim subiecta fuit Alberto Duci Franciæ, post cujus mortem Imperio accessit sub Ludovico III Imperatore; ex eo augetur cœpit coleri. Sub Carolo quarto mœnibus cinctâ est: iterumque anno 1115 xxxiix. Hodie Civitas hæc totius Germaniæ fere maxima & amplissima est, ita ut cxxxiix contineat Plateas, xxi Pontes lapideos, qui duas urbis partes conjungunt. Fluvius per Civitatem transiens lxxiix rotas hydronylarum vertit. Numerantur etiam in hac urbe putei aquarum cxxxi, fontes xli ex truncis aquam evomentes, sex magnæ portæ, ac balnea communia xlii. De hac Fabritius:

*Qua non Germanis est ulla celebrior oris,
Sed Leges spectet, & Sancti jura Senatû.*

Et sic unanimi viventes, sedere Civis,

*Sive tot artifices claros æquandaque præcis
Ingenia, & varios juvenum juve Senumque labores.*

Anno 1115 lxxv Noribergenses Altorfii Academiam constituerunt, ad quam linguarum, artium, Philosophiæ & Facultatum Professores magnis stipendiis evocarunt. Ejus rei memoriam servat Epigraphe Altorfina. IWENTVTI, RELIGIONIS CHRISTIANÆ DOCTRINA, LINGVIS LATINA ET GRÆCA OPTIMIS DENIQVE ARTIBVS AC DISCIPLINIS INFORMANDÆ, GEORIO VOLKAMFRO, PHILIPPO GEVDERO, HIERONYMO BAVMGARTNERO, LITTERATORVM PRÆFECTIS, ET BALTHAZARO BAVMGARTNERO OPIDI PRÆFECTO, SENATVS NORIBERGENSIS SCHOLAM HANC NOBILEM ET PATRIAM APERIRI ET SOLENNITER INTRODUCI VOLVIT DIE KAL. IVL. QVI DIES PETRO ET PAVLO APOSTOLIS SACER EST. ANNO A NATO CHRISTO SALVATORE M. D. LXXV. Tractus iste præter Metropolim plurima habet Opida, Monasteria & Villas, famosissimum *Ambergam*, anno Christi trecentesimo supra millesimum muro cinctam, *Auwerback*, *Sulzback*, *Camburg*, Monasterium, (ubi olim Principes Nortgoviz suam habuerunt Curiam.) *Eger*, *Beierut*; *Eilster*, *Napurg*, *Neuwensstadt*, *Ruwenkelm*, *Kemnat*, *Krusen*, *Grewewerdt*; *Gaynum* castellum a ploratu dictum. Nam illic Danubius, perculosa & horrenda, & quæ citra lamenta, vix pervahi possunt loca, attamen navigantibus transeunda (Germanice *Die Strudel*, ab aquarum litridore atque impetu vocant) transit; *Etschenback*, *Weiden*, *Pernauw*, *Pleysten*, *Hilspuck*, *Rugback*, *Neumarkt*, *Tursenus*, *Elbogen*, *Cham*, *Schonsee*, *Kunspurg*, *Stauff* & alia nonnulla, quæ quidem in majori parte sunt Principum Palatinorum. Includit quoque hæc regio Nortgovienfis unum ex quatuor Lautgraviatibus, qui olim ab Imperatoribus fuerunt instituti, nempe *Luchtenbergensem*. Imperii in Circulo

Secundo, accepitque denominationem istam ab Arce Luchtenberg, etiam si Principes Domini illius curiam suam teneant in Opido Pfreimbdt: & quandoque in Grunsfelden. Non crevit ille Lantgraviatus in tantam potentiam ut ceteri tres, qui temporum successu multum aucti sunt, ditione & potentia: maxime autem Habsiz Lantgraviatus, ut scribit Munlerus. Regionem hanc irrigant beantque plurimum *Egra, Nabus, Flumina: Vilsus, Regnis, Pegnitzus, Schwartzach, Seltza, Altmultus, Laberus, Lantra* fluvii; ac præter hos nonnulli alii. De Regnitio, Rednitio sive Rego referunt historiarum commemoranti Carolo Magno apud Ratisbonam persuasum fuisse, fore ut ex Rheno in Danubium; navigari possit, si inter Radiantiam (hic est Regnitius) & Altmultum fluvios fossa duceretur quæ Navigatorum capax esset: quod horum fluviorum alter Danubio, alter Rheno misceretur. Constat tamen Rex ad locum oportunum accelerat, ac magna hominum multitudine coacta, totum Autumni tempus in hoc consumpsit. Ducta est itaque fossa inter prædictos fluvios duum millium passuum longitudine, trecentorum pedum latitudine. Sed res successu caruit, nam propter juges pluvias & terram naturam palustrem, opus stare non potuit; quantum enim interdum egestum fuerat, tantum noctu humo relabente subsidebat. Apud Weisburgense Opidum extant etiamnum vestigia vani laboris. Silentio non est hic prætereundum, omnes fere Narisiorum seu Nortgoviorum fluvios fabricis Ferri, & reliquorum Metallorum in nullos & impeditos esse; utpote quorum fluentia agunt & impellunt, tam ingentes folles, quam immensos malleos, Fabricis, Ferrum tantum suppositis incudibus, admoventibus. *Mons Pinifer* vulgo *Fichelbergk* in ambitu complectens circiter v. t. milliaria est in hac regione: ex eo quatuor insignes profluunt fluvii, *Mannus, Nabus, Sala, & Egra*, in crucis modum divaricati, 4 mundi cardines petunt. Mons iste varia gignit Metallorum genera, producit & optimum caruleum colorem, quem vulgo *Lazurum* dicunt. Invenitur quoque in summitate Montis Stannum, & multa foveæ ex quibus olim Metalla fuerunt eruta. Silvæ Hercyniæ portionibus, hæc ora etiam undique conspersa est: ex his sunt *Wassienburwald, Bohemwald* cum aliis, quæ in tabula repræsentantur. Porro suscepta fide Orthodoxa in Bavaria, simul Leges & vivendi Instituta genti fuere præscripta, nempe de Ecclesiæ libertate, de incendiariis Ecclesiarum, de confugientibus ad Ecclesiam, de Clericorum perjuris, de Decimis, de seditiosorum poena, item Leges castrenses, de Libertis, de Nuptiis, de causis mulierum, de Furtis, de Legibus Agrariis, de commendatis & commodatis, de Hæreditatibus, de Emptionibus & Venditionibus &c. Illis Legibus Bavari ante aliquot secula parere, nonnullisque adhuc. Non possum autem quin aliquot hoc in loco ex his adscribam Bavarorum Leges. *Index ut iuste iudicet Librum penes se. Legis subiciat, ex eo causa omnis componatur. Neque personam neque muneris respectu iudex, sed de compositione, dum recte iudicaris, partem nonnam accipiat. Sim perperam, duplo, quicquid lata sententia ab iudice, ex solva: nisi super solidis XL mul-ctetur. Qui rem aliquam vendiderit precio accepto, emptionem aut charta aut testibus ratam faciat, duo, tres, vel plures testes adhibebuntur. Venditio nisi voluntaria & libera, firma non sit.* Plura addere superfedeo, ne quis hanc descriptionem sine operare legibus velle existimet, quæ a Ioanne Boemo Aubano fuscè describuntur.

primis Mechanic
ldus Bircchaymer
duum longitudini
dicet pervetulla no
est antiquum: con
Olim subjecta fu
ex eo augeri cepit
itatis hæc totius Ge
qui duas urbis pa
umerantur etiam i
, ac balnea commu

prificis
umque labores.

rum, artium, Phil
vat Epigraphæ Alto
INA ET GRAEC
VOLKAMFRO, PH
I PRÆFECTIS, E
ERGENSIS SCH
DVCI VOLVIT
A NATO CHRIST
nalteria & Villas, po
back, Sult? back, Ca
Eilster, Napurg, Na
n illic Danubius, pe
ransfeunda (Germa
Pernaniv, Pilsstem, H
nulla, quæ quidem p
nis unum ex quatu
m. Imperii in Circa
Secund

Mons Pinifer.

Silva.

Leges.

Saxoniae Superioris Ducatus: simul cum Misnia & Lusatia.

AD Saxoniam Superiorem pervenimus, Octavum Circulum Imperii. Saxonia enim dividitur in Superiorem & Inferiorem. Superior hic quam hæc Tabula exhibet, nobis describenda. De Inferiore ad Tabulam x i v Germaniæ egimus. Quæ ibi de Saxonia diximus, hic repetere nolumus, ne Lectori tedium pariant. *Saxonia Superior*, vulgo *Ober Saxon*, quæ titulo Ducatus ornatur, cuiusque Dux est unus ex illis Principibus qui Imperatorum electionibus præsent, ab Ortu antiquam Marchiam: ab Occidente Hassiam respicit: Qua Meridies est Turingia & Misnia jacent: qua Septentrio Ducatus Brunsvicensis. Primariam habet Urbem *Wittembergam* ad Albim sitam. Hæc a Widechindo i exstructa est: alii adscribunt Widechindo Filio ejus, atque a Widechindo vel Patre vel Filio *Wittembergam* dictam putant. Gymnasium habet erectum a Duce Friderico anno 1151. Quam Academiam alter Fridericus ita ornavit, ut ex frigida, teste Erasmo, celebris evaderet. Petrus Mosellanus, Fridericus, inquit, *Wittembergam* suam, omnigenarum artium, maxime trium Linguarum Professoribus sic intulit, sic adornavit, ut optime constituti Gymnasii exemplar hinc petere possis. In quo Henigus & Oldendorpius Iurisconsulti, scriptis apud Germanos celebres, floruerunt. Memorabile est, quod de purgatione per ferrum candens in hac civitate accidisse Albertus Crantzius in sua *Wandalia* commemorat lib. viii cap. xxx. Incendium ædium furtim procuratum imponebatur in hoc Opido innocenti: ille sancte jurans ejus se culpæ non esse affinem, purgationem asserbat vulgarem de ignito ferro, quam juribus interdictam, aut ignorare, aut contempserit, qui judicio præerant Laici. Ferrum ergo ignitum ille deportat itinere non parvo: tum manibus excutens nihil læsionis præferbat. Evanuit ferrum ex oculis mirantium omnium. Annus pene totus intercesserat, cum alius jam silicibus viam straturus in Opido publicam, in arena loci manum vertit, & invento ferro adhuc ignescente dextram adurit. Mirati qui adlitterunt, rem perferunt loci Præfecto. Illi mox incidit suspicio, illum esse hominem criminis reum, quod innoxio imponebatur: mox jubet ad questionem abripi, confitetur crimen, & ultimo supplicio, fractis rota crutibus, interimitur: ita divino judicio est proditus noxius. Extat etiam Historia de candentis ferri purgatione, quam Genildis Henrici 111 conjux subiit: quæ cum ab æmulo quodam adulterii accusaretur, judicio candentis ferri se purgavit. Non absimile purgationis genus eos usurpasse apud Georgium Cedrenum invenio, quos virgines corrupisse, aut quæ corruptæ essent, erat suspicio. Nonnulli etiam in hac Superiore Saxonia *Torgam* locant, quam alii in Misnia ponunt. Cum Saxonia tanquam partes ejus explicantur Misnia & Lusatia, de quibus, cum præsent Tabula eas quoque deliniet, pauca attexamus.

Regio.
Saxonia.

Urbs *Wittembergam*.

Lusatia.
 dividitur in Superiorem & Inferiorem ad Taxis, ne Lectori taceat Dux est unus Occidente Hafensis. Primari- & secundarij Gymnasium habet ut ex frigida, teste Ptolemaeo nigenarum artium Gymnasia e Germanos celebrantissimae Albertus procuratorum impositionem asserbat in iudicio praeferebat in laesionis praeferebat alius jam silicibus nefecesse dextram um esse hominem erimen, & ultimo etiam Historia de lo quodam adulescos usurpasse apud spicio. Nonnulla onia tanquam parpauca atexamus.
 M. S. I. I.

SAXONIA SUPERIOR.

34 35 36 37 38 39

Regio & inde dicta.

Situs.

*Qualitas.
Soli fertilitas.*

Imperium majorem.

Urbes.

*Flumina.
Silvæ.
Vulgi mores.*

Misnia *Meysen*, Superioris Saxoniz Regio inter Salam & Albim posita, a Mesia Lacu, ad quem olim forassee ejus Incolæ habitaverunt, aut a Misna Vrbe, nomen accepit, cui opinioni Rithaimerus in sua Orbis descriptione libentius accedit. Verum recenter hoc nomen regioni inditum est, cum *Hermundurorum* hic olim sedes fuisse colligere liceat ex Tacito: nam in Hermunduris Albim nasci memorat. Terminatur ad Septentrionem Marchia Brandenburgensi & Superiori Saxoniz: ad Orientem Solem utraque Lusatia ac Silesia: Qua Meridies est Bohemiz Regnum ac Sudetos montes respicit: qua Occidens Turingiam vicinam habet. Aer olim vix ferendus fuisse dicitur ob Montium Silvarumque humidas exhalationes, nunc vero silvis excisis cessant nebulæ, unde Aere hodie salubriori fruitur. Regio omni Frugum genere foecunda est, ut toti fere circumjacenti regioni ad abundantiam sufficiat. Summa est ubique non modo Frumenti fertilitas: verum etiam Vini, Mellis, Pecorisque copia: præterquam in Valle Ioachimica, ubi gleba durior & minus fertilis est. Sed quod superficie ejus denegatur, id ejus viscera abunde compensant: Argentum enim ibi divites admodum fodinz. Metalla insuper varii generis in Montibus passim generant, Argentum, Æs, Stannum, Ferrum, Plumbum: atque alibi etiam Aurum. Tempore Ottonis Magni, Regio hæc una cum Turingorum & Superioris Saxoniz terris, appellata fuit Marchia Saxoniz, antequam videlicet Ducatus Superioris Saxoniz erigeretur. Deinde successu temporum fuerunt hæc terræ & regiones in plura Domina dividitæ, ac postea rursus sub unam denominationem atque Dominationem redactæ: quemadmodum contigit anno **MDCCCXLI**, quando Princeps Landgraviatus Turingensis sine prole mortuus, per mulierem ditionem suam transmisit ad Dominos Misnenses, qui ab eo tempore utrumque adepti titulum, & Marchiones Misniae & Landgravius Turingiz dicti sunt. Anno quoque Domini **MDCCCXXXII** deficiente virili successione Principis Electoris Saxoniz, Sigismundus Imperator tradidit Ducatum Saxoniz Principibus Misniae, quem & in hunc usque possident diem, & ab illo tempore triplicem sibi usurperunt titulum: ut scribit Muniterus. Vrbes Misniae multæ: primaria est *Misna* ad lævam Albis ripam, extracta ab Ottone I. Proxima *Dryfelen* situ valde jucundo, & contra hostium incurfiones probe munito. Hic armamentarium est Ducis Saxoniz, est & aula ejus magnifice extructa, & pons è saxo admirandi operis. *Lipsia* Emporium celebre, ad Pleisenam amnem sita reliquas omnes Misniae Vrbes opulentia & splendore antecellit: hic nobile est literarum & sapientiz Gymnasium, quod rebus Pragæ conturbatis eo translatum est, anno **MDCCCXIII**. In eodem tractu sunt *Henburgum*, *Antiqua cellæ*, *Linterbergum*, & alia Opida. Fluminibus rigatur hæc regio *Albi*, *Sala*, *Mulda*, & aliis: ac silvis quoque undequaque confersa, Gabreta ac aliis plerisque Hercyniz portionibus. Hodierni Incolæ robusti, fortesque, ac commendanda corporis forma, ac proportionem, jucundi, hilares, amici, modesti, pacis amantes, nulla in parte Germanorum innatam feritatem ac inhumanitatem referentes.

Ufata quoque Saxoniz tribuitur, Rithaymero teste: inter Albim, Oderam, & Bohemiz montes inter-
 jecta. Ipsum autem Lufatorum nomen, affine est voci *Elyfiorum*, vel *Lygiorum*, quorum sedes in illa vi-
 cinitate fuisse certum est, inquit Ioachimus Cureus. Regio hæc Fruentis, rerumque ex terra nascentium fe-
 rendere, eam ad sese traxerunt. *Lusatia* duplex est, *Inferior* & *Superior*. In hac sunt *Spremburg*, *Prybus* & *Cos-
 witz* in illa *Gorlitz*, *Zitaw* *Gorlitzium* vulgo *Gorlitz* urbs primaria ac nobilissima in superiore Lusatia: ædificiorum
 tore, atque frequentia clara, murorum fossarumque ambitu, situ montoso, & Nissæ fluminis propinquitate
 ma, ex quo molitores, cerevisiarii, tintores, alique Cives, infinitas commoditates percipiunt: Ejus transi-
 tus ponte ligneo, recto percommode clauso, oportune conjungitur. Præ cateris autem tam publicis, quam pri-
 vatis ædificiis, magno sumptu perfectis, Ecclesia S. Petri dicata, & Curia, præclara turri conspicua. Urbs i-
 ta prima fundatione constructa anno c13xxx1, ut ejus Annales perhibent. Funello vero deinde incendio an-
 no millesimo trecentesimo primo immitis Vulcani seueritate consumpta, ut ne unica quidem domus re-
 manserit. Verum ea suis è cineribus, veluti Phœnix, cui bultum suum, vita est, post eam ruinam anno fere
 octavo, speciosior nitidiorque exstitit. Bohemiz regno subdita est, sicut & Lusatia. Quoniam autem pacto
 Bohemiz coronam pervenerit Ioannes Dubravus lib. xx1 de rebus Bohemicis refert. *Nissa* fluvius Lu-
 saticam rigat, eamque beat plurimum. Sed hæc de Lusatia hæcenus. Nunc ut ad Saxoniam redeamus, pauca
 de ea subjungamus. Nobilissimi Saxoniam irrigant fluvii *Albis*, *Sala*, *Visurgis*: item *Lusimicius*, *Multania*,
Missa, *Sala*, *Fulda*, *Leyna*, *Allenis*, *Odera*, *Ola*, *Nisa*, alii. Silvas complures complectitur, *Lunenburgerheid*, *Spon-
 burgerheid*, *Rattena* *werheid*, *Galberheid*, *Pomerischeid*, *Hercyniz* portiones &c. *Saxonia* olim quatuor in genere ha-
 buit differentias, Nobilium, Liberosum, Libertorum atque Servorum. Et id legibus cautum erat, ne ulla pars
 sortis oblita, terminos in copulandis conjugiiis transgredetur. Sed Nobilis Nobilem: & Liber Liberam
 aceret uxorem, Libertus conjungeretur Libertæ: & Servus Ancillæ. Quicumque vero contra faceret, cum vite
 damno id lucret. Legibus ad malefactorum vindictam optimis utebatur. Octavus porro Circulus Imperii,
 in Saxonia 111 Ordinibus constat, quorum 1 Episcopi, *Misnensis*, *Merspurgenfis*, *Naumburgensis*, *Brandenburgen-
 sis*, *Havelburgensis*, *Lubecensis*, *Caminensis*. Abbates, *Salvelde*, *Rottershausen*, *Falkenrietten*. Abbatissæ, *Quadelburg*,
terode. 11 Principes & Domini seculares, Dux *Saxonia* Elector: Marchio *Brandenburgicus* Elector: Marchiones
Brandenburgici: Duces *Pomerania*: Principes *Anhalt*: Comites *Schwarzzenburg*: Co. *Mansfeldt*: Co. *Stelberg*: Co.
Wilsdruff: Co. *Buehlingen*: Co. *Rappin*: Co. *Mullingen*: Co. *Gleiche*: Co. *Leisneck*: Co. *Widerfels*: D. *Bernaw*: B. *de T au-
 berg*: Co. *Regenstcin*, *Ruffe de Plaw*, *D. de Gratz*, *D. de Schonburg*. Tertius Civitates liberæ, *Dansifrum*, *Elbingen*.

K k k iij

Mardian

Regio.

Urbs.

Saxonia fluvii.
Silva.

Legu.

Lusatia

Marchionatus Brandenburgicus

Regio.
Unde dicitur.

Marchionatus Brandenburgicus qui hac Tabula representatur, olim à Vandalis habitatus fuit, quorum sedes ab Albi flumine Orientem versus porrigebantur, per ditiones quas nunc Mechelburgici, Brandenburgici, Pomerani, Bohemi, Poloni incolunt. Nomen habet a Metropoli quam quidam initio Brenneburgum vocatam adierunt, quo etiam respexit Georgius Sabinus in suo Hodoeporico:

*Italiam quando digressus ab urbe petebam,
A duce qua Brenno condita nomen habet.*

Situs.

Oppugnavit eos diu *Carolus Magnus*, expugnavit *Henricus Aucupis* per brumam, castris in glacie firmatis qui etiam urbi praesidium imposuit, cum Colonia Saxonum. Protenditur autem hic Marchionatus in longitudinem ad LX Milliaria Germanica. Ad Occasum clauditur Saxoniae, Misniae & Megalopensium regionum Limitibus; qua Septentrio est Stetinos, Pomeranos, & Cassubios respicit; Poloniam & Silesiam versus orientem Solem contingit: Bohemiam, Lusatiam, & Moraviam habet a Meridie. Ager admodum fertilis est, in primis Frumenti: nec desunt Vineta, è quibus Vinum abunde colligunt. Corallium insuper, Etitem Scistum, aliasque non ignobiliores gemmas producit haec Regio. Porro Brandenburgicus Marchio Elector etiam est Imperii, & inter opulentissimos potentissimosque Germaniae Principes numeratur: quippe qui praeter Marchiam utramque etiam in Lusatia Comitatu & in Silesia urbes multas possidet. Principum illorum successio varia fuit: nam deficiente Marchionum stirpe, *Ludovicus Bavarus* anno 1308 principatum dedit Filio suo *Ludovico*: Bavarus anno 1308 vendiderunt cum *Carolo Imperatori* Regi Bohemiae: Filio *Caroli* *Ioanne* devolutus est Marchionatus ad Moraviae Principes, *Judocum* & *Procopium*: *Judocus* a

Soli fertilitas.

Imperium majorem.

alieno pressus eum oppignoravit *Gulielmo* Marchioni Misniae; tandem in Concilio Constantiensi anno 1308 *Sigismundus* Rex *Friderico* Burgravio Noribergensi dono dedit. Hodie ei praest summa prudentie, clementiae & liberalitatis laude clarus *Ioannes Georgius*. Dividitur autem tota haec Marchia in tres partes, in Veterem scilicet, *Mediam* & *Novam*. Incipit *Marchia vetus* a Solitudine quam *Luneburgensem* cognominant, & ad Albi fluvium usque protenditur. Confinita item habet cum Magdeburgensi, Halberstadensi Diocesisibus, & Megalopolitana. Hujus Incolae olim fuere *Senones Suevi*, nec non alicubi *Angrivarii* cum *Teutombus*. In hoc tractu sunt septem non parvi nominis Urbes, haec nempe, *Tangeramonda* ad Albim, quo Angra vel Tonagra aquam suam evomit sita quodam *Caroli* I Imp. Sedes. *Stendalium*, quae hujus Marchiae Civitas primaria. *Soltwedelm* in duas Civitates Veterem & Novam divisum: *Gardeleben* cum Arce *Eischnippa* dicta. Item *Osterburgum*, *Werbum*, *Senoburgum* a Senonibus populis forte sic nominatum. Minus celebria sunt *Armburgum* cum Arce ad Albim situm, *Bismarckum*, *Bostera*, *Bucka*, non procul ab Albi exaedificata, *Kalba* & *Meslinga* quam quoque *Letzolingam* appellant. Ac praeter

Urbes.

status fuit, quom
echelburgici, Bran
quam quidam inio
Hodoeporico:

is in glacie firmatis
rchionatus in longi
pensium regionum
ni & Silesiam versu
per admodum fertili
um insuper, Etitem
icus Marchio Electro
meratur: quippe qu
t. Principum illo
ccxx principatum
ri Regi Bohemiz:
rocopium: Judocus z
onstantiensi anno cr
summa prudentie, cle
tres partes, in Veter
ominant, & ad Albin
esibus, & Megalopol
tractu sunt septe no
am suam evomit Gra
lans in duas Civitate
Verbum, Senohus
& Albin situm, Bisp
Leizoloneam: appella
Ac prætere

Ac præterea hic numerantur cccclxv non ignobiles pagi. *Media Marchia* ab altera Albis parte initium sumit, & extenditur ad *Oderam* & *Suevum* (vulgo *Spre*) fluvios. A Suevis olim habitata fuit. Hujus Marchie Metropolis est *Brandenburgum*, de quo modo dicere cœpimus, urbs satis celebris ad Havelam fluvium sita, a Brenno Duce Gallorum nominata, ut supra quoque diximus, & exstructa putatur: alii a Brandone Francorum Principe Marcomiri Filio conditam putant: qui circa annum Christi cxi hanc Regionem subegit. Fuit hic olim Pantheon Vandalorum, quorum Dii fuerunt tum alii, tum etiam *Zornebock* & *Swandewitz*, quomodo id narratur in Chronicis Mersburgicis. Est vero hodie hic totius regionis tribunal. Multa sunt huic urbi privilegia, & immunitates, ab Imperatoribus, Regibus & Principibus olim ei concessa: cujus indicio est statua pedestris in Novæ urbis parte posita, stricium gladium dextra tenens, quam *Rolandum* Cives vacant. Brandenburgum sequitur *Rathenavium* ad Havelam: *Spandevium* cum propugnaculo ad Suevum fluvium exstructum, deinde *Colonia*, & *Berlinum*, duo Opida a Suevo fluvio separata. Hic hodie Principis aula. Est & urbs primaria *Francfurtum*, cujus situs longe est jucundissimus ad Viadrum (quem Oderam vocant) Pisciis copia abundantem: hic ad ortum est: cætera urbis cingunt anœnissimi colles & Vineta lectissima, è quibus Vinum colligitur quod in Pomeraniam, Daniam, Borussia, & vicina loca secundo anæ devahunt. Exstructa est urbs prima anno c13cc1111 a Gedito ab Hertzberg, auspiciis & jussu Ioannis 1 Marchionis, Brædeburgici. Emporium celeberrimum, ternis nundinis singulis annis frequens. Gymnasium etiam habet artium, linguarum, & facultatum præcipuarum, exstructum anno c1515v1 a Ioachimo Marchione, multisque exornatum stipendiis. In quo jam inde ab initio in omni artium & disciplinarum atque linguarum genere præstantissimi Doctores fuerunt, quorum aliqui a Sebastiano Munstero recensentur. Alia præterea Opida sunt. *Brietza*, *Fida* cognomé habens: item *Berza*, *Bernavium*, *Bellum*, *Mittenwaldum*, *Monachobergum*, *Bisenthalum*, *Blumoberga*, *Botzavium*, cum Arce Templariorum quondam statione: *Fryenwaldum*, & *Oderobergum*. Hic Marchio *Alberus* ejus nominis 11 Arce in medio fluminis exstruxit, quam præternavigantes portorium solvere coguntur. *Frisachum*, *Gerestwaldum*, *Grimmitzum*, *Grunebrida*, *Grunewaldum*, & *Koppenicum*, quatuor Principis Vivaria cum adjunctis Arcibus *Lichenum* Opidulum, *Purstaunum* cum arce: *Mulrofa* Opidulum & pagus: *Bernavicum*, *Zossa* Opidulum cum Arce: *Wruzenum*, *Selowium* Opidulum, multique pagi ac vici. *Novia Marchia* a media disjungitur Oderæ fluvio, eo tractu quo Warta fluvius prope Costrinum aquas suas in illud exonerat. Primi nominis urbs in Marchia *Costrinum* est, a Marchione Joanne Ioachimi primi Filio restaurata, ac maximis impensis munita, atque in Principis sedem delecta. Aliæ sunt *Lubbergum* ad Wartam, *Regiomons*, *Bernwaldum* & *Bernstemum* Opidulum cum Arce, *Bernavicum*, & *Berlinum* aut *Novum Berlinum* Opidulum: Deinde *Arnswaldum* urbs, *Tbam* Opidulum, *Soldinum* quondam hujus primaria urbs: *Furstenlum* Opidulum: *Bramburgum*, *Driesenium* *Falkenbergum* urbs cum Arce, in Pomeranorum confinibus sita: *Kariaw*, *Lepena* urbs anæ, *Moriaum*, *Schiffelken*, *Osemundum*, *Sconstia*, *Woldenbergum*, *Zeden*, *Zandocum*. Alii totam hanc Principis Electoris ditionem in

ant. IIX Provincias dividunt, quæ sunt *Alde Marck* sive *Vetus Marchia*, *Meddel Marck* sive *Media*, *Nen-Marck* sive *Novæ*, *Uber Marck*, *Tregnitz*, *Crossen*, Ducatus: *Sterneberg* & *Corbus* Dominia: item *Pars Lusatia*. Sunt & minores in his Provinciis Comitatus, ut *Rapin* & *Pierraden*, & *Kußtryn* Marchionatus. Habet in universum *Marchia Brandenburgica* cum iis regionibus quas ejus juris esse diximus LV insignes urbes, LXIV *Opidula*, XVI *Opidula*, quæ *Marckesflecken* vulgo vocant, XXXVII Arces, sive Nobilium ædes, X Vivaria, XVII *Cœnobia*. Fluminibus irrigatur *Odra*, sive *Viadro*, *Suevo*, *Albi*, *Havela*, *Warta*, & aliis. Prope *Francofurtense* *Carthusanorum* Cœnobium rivulus est, ex colle vitifero emanans, in quem quicquid inciderit, in lapidem indurefcere compertum est. Atque hæc de Marchionatu Brandenburgico restat ut de Pomerania quæ titulo ipsius tabulæ continetur, pauca subjungamus.

Pomerania primis cultoribus lingua *Wandalica* *Pamoriæ* appellata, nunc Ducatus est, adjacens mari *Balthico*, extenditurque longo tractu ab *Holsatiæ* finibus, ad fines *Livoniæ*. Regio est ubique fertilis; prata habet & pascua lata gramine. Frumento, *Butyro*, *Melle*, *Cera*, *Canabi*, *Lino*, rebusque aliis istiusmodi abundat. Adeo, ut etiam ex eorum exportatione *Incolæ* magnas sibi opes parent. Colligunt etiam maris *Accollæ* piscinum, sed minore copia quam *Borufsi*. Varii generis videre est ibi *Animalia domestica*: atque in *Silvis* ferarum armenta varie discurrentia. Proprios hæc Regio semper *Dominos* & *indigenas* habuit, nunquam *stridos*, nunquam suo solo & *ditionibus* pulsos. *Civitates* hic multæ sunt & *nobiles*. *Stetinum* præcipua est, ad *Viadrum* annem: olim piscatorum vicus oblongus ad fluminis ripam, sed post susceptum *Christianismum*, & *destruam* *Winetam* translato illuc *emporio* amplificari cœpit, estque adeo nunc totius *Pomeraniæ* *Metro-polis*. *Gripstwaldum* *Opidum* *literarum* *artiumque* *humaniorum* *cultu* *celebre*: *Gymnasium* *extructum* *est* *anno* *CICICXVI*. *Julenum* *Opidum* olim totius pene *Europæ* *amplissimum*, *emporium* *Vandalorum* *fuit*. *Waldow* *Opidum* *splendidum* *in* *littore* *Maris* *Balthici*, olim proprium *Ducem* *habens*. *Winaea* *omnium* *mondam* *maritimarum* *urbium* *opulentissima*, *destruam* *a* *Conrado* *Danorum* *Rege*. Sunt & alie urbes *Wolgastia*, *Lemburgia*, *Szwargardia*, *Berggradum*, *Camerecz*, *Publina*, *Grisenburga*: & ad *littus* *Colberga*, *Caminum*, *Collinunda*, *Pucka*, *Revecol*, *Lovensburg*, & *Hechel*. Atque hæc de *Pomerania* pro hujus loci angustia paucis sint *descripta*. Continetur etiam hæc *Tabula* *Meckelnburg* sive *Magnopolensis* *Ducatus*. Suntque in eadem *Tabula*, *Eccllesiastici*, *Magdeburgensis* *Archiepiscopus* & *Primas* *Germaniæ*: cui subsunt in *Marcka* *Brandenburgensi*, *Brandenburg* *Episc.* & *Havelburg* in *Meckelnburg*, *Swerimensis* *Episcopus* sub *Bremensi*; in *Pomerania* *Camin* *Episcopus*.

Flumina.

Regio.

Situs.

Soli fertilitas.

Animalium va-

rietas.

Imperium regio-

rum.

Urbes.

Rugia.

450

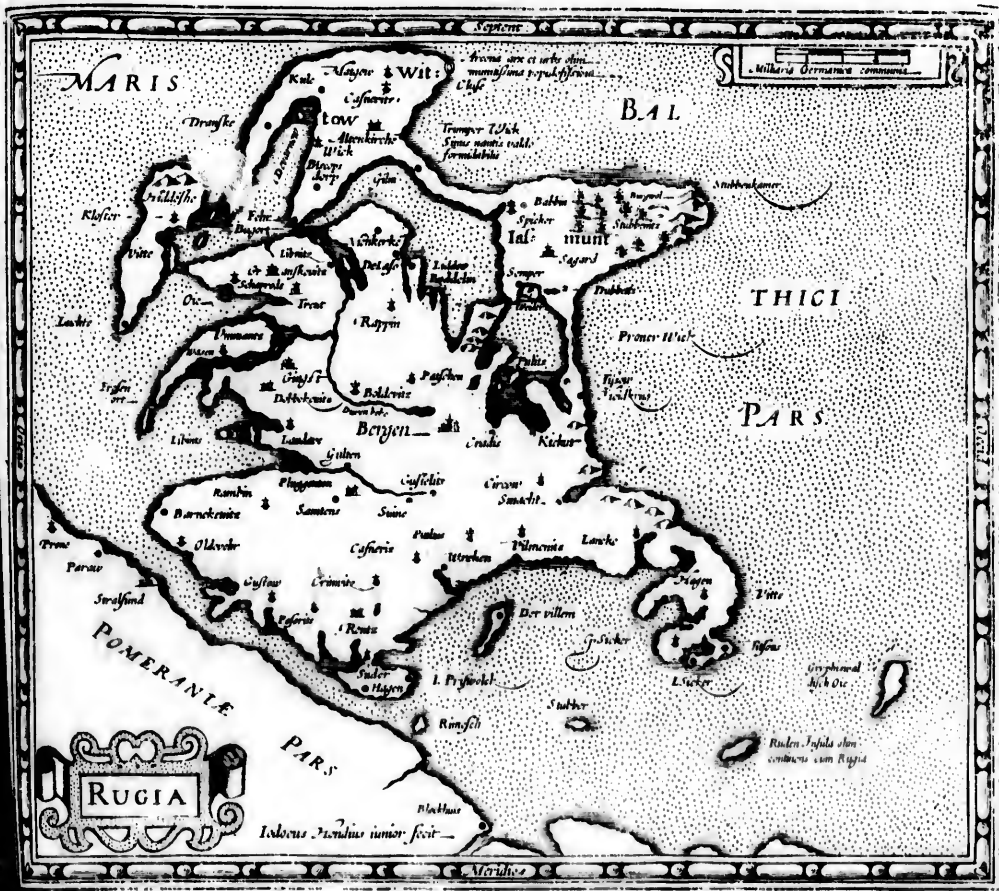
*Insula.
Suum.*

Rugia Insula est Maris Baltici sive Suevici, quod Germanis *Oost-zee*, quod Oceano versus Ortum sit, vocant. Hæc a Borrolibico Daniam respicit, cujus Insula cretacea Mona in Hiddenseha est conspicua: Qua Occidens & Meridies Urbibus Pomeraniæ Bardo, Stralesiudio, Gryphiswaldo & Wolgasto præditur. Olim multo major fuit, quippe cui Insula Ruden adeo conjuncta fuerit, ut ab illa exigua dumtaxat fossa, quam aliquis mediocri saltu superare poterat, fuerit dirempta. Verum anno 1100 ccccxi vi procellosæ tempestatis, Templâ, Turres & Domos passim Illementis tanto spatio haustum decrevit, quantum jam inter Rugiam & Ruden conspicitur, quod sesquimilliare excedit, tantæque profunditatis est, ut etiam grandiores naves onustas libere transmittat, jamque Novus Trajectus dicatur. Insula autem undique Mari cincta septem milliaria Germanica communia tam in longitudine quam in latitudine patet. Ambitus ejus si exacte rotundus esset, ex Mathematicorum regula esset xxx Milliarium. Iam vero ambitus ille non solum multis Insulis & Peninsulis majoribus & minoribus distinguitur: verum etiam tot Sinibus ac Divertigiis Maris ad medias Insulæ partes penetrantibus, ut si quis omnium Insularum, Isthmorum, Peninsularum, Sinuum, Diverticulorum & Anfractuuum littora curiosius legere & notare velit, hujus Insulæ circuitum non multo minorem forte, quam Lxx Milliarium sit deprehensurus. Insula porro Frumeti longe feracissima est, & velut Horreum vicinæ Urbis Stralesundii, quemadmodum Sicilia olim Populi Romani, teste Strabone. Animalium hic mediocri, Equorum, Boum, Ovium: Anserum vero inusitata copia, ut & magnitudo. Lupos non habet hæc Insula, neque Mures grandiores quos Glites vocant, quamvis in Peninsula Wittovia non ita pridem apparere ceperint, quos ex navibus ibi stationem habentibus, vel etiam naufragio ad ejus littora allisis eo penetrasse vehementis suspicio est. Incolæ hujus Insulæ *Rugii* quorum nomen ipsa Insula, & in Livonia Rigenis Urbis ad Rubonem fluvium, quem Dunam hodie Incolæ vocant, conservarunt. Potentem enim & amplam fuisse gentem docet expeditio Odoacri in Italiam qui totam pervallavit. Habitarunt autem Rugii partim in Insulis Maris Arctici, partim in maritimis ulterioris Pomeraniæ & Livoniæ circa Sinum Venedicum. Inter illos vero Rugiæ Principes, quorum Historiarum Monumenta meminerunt, primus est Crito Rugiæ Princeps potentissimus. Vixit hic tempore Swantidori Ducis Pomeraniæ, cujus Filiam Slavinam uxorem duxit, circa annu Christi 1100. Hic Crito nem perhibent fuisse etiam Holfatiz & Dithmarsiz Principem, ac Lubecam fundasse. Huic, cum in quodam convivio bene potus ex humiliori domus janua inclinata cervice prodiret, a Dano quodam insidias ipsi struente, caput securi resectum fuit. Quo mortuo Pater ejus *Rutze* superstes Principatum Rugiæ occupavit anno 1100 cccvi. Quem Posteri ejus continua serie tenuerunt usque ad Wartislaum, in quo anno 1100 cccxxv Stirps Principum

Solis fertilis as.

Imperium majorum.

sus Ortum sit, vo-
 cha est conspicua
 & Wolgasto præf
 illa exigua dumta-
 n anno c13cccix
 m decrevit, quan-
 funditatis est, ut
 ula autem undique
 ne patet. Ambro
 ro ambitus ille non
 nibus ac Divertigijs
 eninsularum, Simun-
 tum non multo mi-
 na est, & velut Hor-
 Animalium hic me-
 s non habet hæc In-
 a pridè apparere co-
 is eo penetrasse vehe-
 tens Vrbis ad Rubo-
 lam fuisse gentem do-
 in Insulis Maris Ar-
 los vero Rugiæ Prin-
 potensissimus. Vizi-
 ni Christi c13c. Hic
 se. Huic, cum in quo-
 odâ insidijs ipsi stru-
 giæ occupavit anno
 ccccxxv Stirps Prin-
 cipum

*Majorē virtutem.**Urbes & Opida.**Lacus.**Silva.**Nobilis.*

capū Rugianorum exstincta est: Ducatusque Rugiæ Pomeraniæ Principibus cedit; idque ex quodam inter Principes Pomeraniæ & Rugiæ pacto, quo convenerat, ut alterutrius Ducatus Principis stirpe mascula deficiente, Ducatus suo jam Principe orbatus, alterius Ducatus Principi cederet. Caterum hujus Insulæ Principes olim potentissimi, non solum multas extra hanc Insulā Vrbes & Regiones occuparunt, Bardum, Grimmam, Tribberam: verum etiam cum Rege Daniæ, & vicinis Pomeraniæ Principibus continua fere gerebant bella, ac Lubecenses armis laceßere non verebantur; ideoque omnibus Vicinis propter potentiā & ferocitatem erant formidolosi. Insula autem hæc cum olim munitissimas & populosissimas Vrbes Arceque habuerit, jam nullas habet, sed tantum frequentiora quædam Opida, inter quæ *Berga* præcipuum, ubi tamen vix amplius 400 Cives reperiuntur. Reliqua ut sunt *Sagari*, *Vicck*, *Bingst*, & plura alia minora sunt. Alioquin Insula hæc Incolis satis plena est adeo ut amplius 7000 armatorum ad bellum possit educere. In Peninsula *Iasmunda* non procul a vallo quod etiamnum *Den Borckwal* indigitant Niger Lacus est profundus, qui licet Piscibus abundet, suspicio tamen verius superstitio est, quod retia aut scaphas piscatorias non ferat aut admitrat: cui cum animosiores quidam piscatores scapham pridie intulissent, postero die retibus Lacum tentaturi scapham non invenerunt. Quod cum attoniti admirarentur & undique circumspicerent, mox unus illorum eam vicinæ Fago altissimæ impositam animadvertit: cumque is lingua vernacula exclamasset; Quis omnium Diabolorum naviculam istam arbori imposituit? è proquinquo vocem ad se perlatam, nemine tamen conspecto, audivit: Non hoc omnes Diaboli fecerunt, sed ego solus & frater meus *Nichell*. Lignorum Navibus ac Domibus fabricandis hic penuria, sed alendo igni in foco & fornace, quantum satis est, idque toti propemodum Insulæ sufficiunt, cum multa alia loca, tum in primis Insula *Iasmund*, in qua Silva densissima quam Indigenæ de *Stubbenitza* appellat, quasi dicas truncarum Arborum ac Lignorum congeriem. Nobilium in hac Insula antiquitate generis præstantium magnus numerus, quorum hic domi lautior, illic contractior res est. Alii Armorum, alii Literarum gloria excellere student: plerique jam se ad externa loca, ad Regum ac Principū aulas, ad academias & expeditiones bellicas conferunt & cum in Regnis vicinis ac Provinciis, tum in Patria sua, in bello, in pace, in otio & negotio ad summa rerū ge-

ber-
tio n-
non
cum
di Ad-
Filius
feler-
vum,
memo-
ceps fa-
que tar-
prei of-
ga veste
legitta-
cerdos.
pulvere
contra
sciant, a

bernacula, non in Politicis solū, sed & in Ecclesiasticis adhibentur. Rusticorum etiam in hoc Principatu conditio non intolerabilis, qui Magistratui suo certam census summā, & certa servitia hæcenus præstant. Inter quos non desunt etiā qui vix ulla præstent servitia. Incolæ olim usi fuerunt lingua Slavonica sive Vandalica, quæ illis cum vicinis Pomeranis communis fuit. Adeo etiā suæ Idololatriæ tenaces fuerunt, ut inter omnes Maris Suevici Adcolas postremi Religionem Christianam susceperint: tempore nimirū Ludovici Pii, qui fuit Caroli Magni Filius, circa annum Christi 1000. Sed mox a fide Christiana deficientes, Religionem Christianam in feleratam Superstitionem converterunt. Nam S. Vitum Patronū Cœnobii Corfeiani in Westfalia, Chrilli Serwam, relicto & contempto Christo Domino pro Deo coluerunt, quem corrupto nomine *Swantovitum* appellarūt: memorabili exemplo Sanctos cum Christo in honore & cultu minime conjungendos esse. Huic Idolū quadri-ceps fabricatum in magnifico exstructo templo collocarunt. Ab hoc omnes Provinciales & Vicini longe late-que tanquam ex Oraculo responsa petebant. Mercatores quotquot ad Rugianos appulerant, Mercium suarum preciosissima quæque ipsi offerebant. Idolum humanam staturam adæquans, resecta barba & capillis, oblonga veste talari amictum stabat, dextra poculum instar cornu efformatum, liquore plenum, sinistra arcum cum sagitta tenebat. Huic Idolo trecenti equi pascebantur, inter quos unus candidus, in quē nemo nisi summus Sacerdos non ascendebat: & illo tanquam Divino ad res futuras prædicendas, utebantur: quē matutino tempore pulvere & sudore undique diffluentem in stabulo sæpe ostentabat Sacerdos, mentiens Swantovitum in pugna contra Rugianorum hostes illo esse usum. Sed de his deque hac Insula & Principatu Rugiæ hæcenus dicta sufficiant, ad Bohemiam transeo.

L I I j

Bohemia,

Vulgarior.

Getmanis *Baum*
 li vocantur. Alii a
 tur. Ptolemaus
 magnam, usque ad
 is tamen excusis
 rufus libris *Bu*
 annos & Quados
 unc Austria dicta
 duo ambitu cingit
 do. atque utraque
 opofita fit regio, du
 ac Tritici ferax &
 is exhibet & qua ibi
 titit. Aromaticis
 m reliqua Germa
 argentum adfluit, ut
 veys, & *Kussenber*
 allata memorantur.
 Ofientatque praztere
 n ingentem alit copi
 prum (quos *Lom*
 at, quod in venation
 m Canes insequente
 uritur, non secus ac
 nis primo sub *Duc*
 Huic successisse di
 us *Mnata, Necla, No*
 rtu Virginis, tempo
 emia in Regionem
 & *Gilberius Trevis*
 signibus conveltire
 Vae

BOHEMIA.

pars

MORAVIA

30 MERIDIES 37

BOHEMIA.

456

Vxor quoque *Swatana* in Reginam coronata. Sed ab eo ad *Vratiflaum* 1 v rursus in Ducatum relabitur. Verum hic ob operam Imp. Frederici sedulo navatam in expeditione Mediolanensi, ab eo Bohemia Rex & Imperii socius salutatus: eique destinata in clypeo insignia, Leo ruber cauda bifurcata in campo candido. Ex iis postea aliquot Imperatores facti: Rapra videlicet a *Bifetilao* 1 1 Imp. *Othonis* filia Iutha, atq; cognationes contractæ. Est inter v 1 1 Electores Bohemiæ Rex. Vrbes habet *Bohemia* alias Regi subjectas, alias Proceribus & Nobilibus. Primaria Urbes est *Praga* a *Primiflao* 1 1 1 Bohemiæ Duce & *Libulla* ejus uxore muro & fossis cineta. Arcem in Monte habet, *Vifegradum*, sive *Herschin*. Dividitur autem tota urbs in tres Civitates, *Superiorem*, *Novam*, & *Parvam*. *Muldavia* fl. antiquam *Pragam* a *Nova*, in qua *Arx* est & Templum *Cathedrale* S. *Viti*, discludit: pons connectit. Pons ille lapideus est habetque xx 1 v arcus, opus *Vladislai* Regis. *Carolus* 1 v Imp. & Rex Bohemiæ urbem mirifice auxit ornavitque. Ad Arcem acclivi admodum colligitur. In Templo Arcis monumentum est singulari artificio ex *Alabastro* exstructum; quo Principes aliquot & Imperatores sepulti sunt. *Christophorus* *Pyramius* *Casurgum* *Ptol.* vult. *Aventinus* vero *Marobidū* & *Bubienum* *Strab.* Anno c 1 3 c c c c l x x erecta ibi est *Academia* a Rege *Carolo*, quæ duravit usq; ad annum c 1 3 c c c c v i i 1. Deinde propter factionem quandam ea *Lipsiam* translata est. Minime vero omittendum nobis de *Praga* *Elogium* *Iulii* *Cæsaris* *Scaligeri*:

Septa Metallifero cucum que moue superbus

Hercynia medio Martia Praga Sinu.

Lingue albis populis tanta minimina Se dis

Qui nequeant armis fura tenere loci.

Naræque tuus est non presidio surgere locorum:

Sed loca presidio fidere posse tuis.

Egra Vrbs in primo aditu Bohemiæ sita: a fl. *Egra* cui adjacet, nomen adepta putatur, olim Imperio Romano; hoc vero tempore Bohemiæ regno subjecta. Tota ornatissima, tota pulcherrima est. Intus pulchris ædificiis, civili, urbanoque populo, magnificis, & eximia virtute præstantibus Viris inlustis. Foris vero, amœnissimis ac fecundissimis hortis & agris, variisque Pomorum ac Fructuum generibus, atque piscoso flumine luxurians. *Claret* hodie Civitas hæc ob *Medonem* (potionem ex melle) qui nulla paratur quam in hac Civitate excellentior. Inter Opida præterea Bohemiæ insigniora numerantur *Marcomanniam* versus, que hodie *Moravia*, *Mutha*, *Chrudima*, *Hradecum*, *Regina* *Pardubium*, *Litomisium*. Inde a limite *Noricorum*, *Glatovia*, *Dornazicum*, *Misa*, *Tacovia* eminent. Ab eo vero latere, quod ad *Austriam* spectat, locum primum obtinet *Budavium*, *Crumloviam*, *Trebona*, *Hradecium* *Henrici*: sicut a *Misnia*, *Pons*, *Cadana*, *Chomusovia*, *Austria*. Nam *Slefitis*, *Havomirum*, *Glacium*, *Curia* & quædam alia Opida contermina. Introitus vero celebrantur, *Cuthna*, *Colonia*, *Pelsina*, *Verona*, *Zatecinum*, *Launa*, *Slana*, *Lytomericum*, *Taborium*. Flumina præcipua sunt *Albis* quem ipsi *Laube* dicunt, hic ad urbem *Aust* è Montibus erumpit: Salmonum imprimis fecundus. *Muldavia* qui *Ptolemæus* *Cassurgis* esse creditur, Germanis *Molva*, ad colis *Vltava*, *Egra*, *Sassava*, *Gisera*, *Misa*, aliaque, quorum nonnulla *Auri* etiam ramenta ferunt, ciceris magnitudine, quæ nulla purgatione ulteriore indigent: sunt etiam que conchas habeant, è quibus uniones capiuntur. *Sudeta* Montes Bohemiam cingunt, partim longe introitus pertinent, ac Regionem ipsam fere interfecant, partim extra eam etiam Meridiem versus & Occidentem

Urbs.

Flumina.

Montes.

exc
orien
tium
in qu
que B
marur
ter O
Merid
sus Oc
factus
unus,
Secund
compr
Regno
sti, Ca
Rofcha
Grossen
erg. M
paganu
pius H
nati qu
us, vel
fiduciã
exarr
benter
h & ferc
validus
que im

excurret

excurrunt. *Mons Pinifer* a Pinuum in eo crescentium abundantia dictus (hic in Narischorum ora situs est) oriens in montanis Marchionis Brandenburgensis, inter Franconiam, Voitlandiam ac Bohemiam intra spatium duum ferme millium pass. quatuor inclytos Amnes, non sine admiratione & Naturæ majestâte effundit, in quatuor Mundi cardines, Mœtium videlicet Francicum, Salam Turingicum, Nabum Bavaricum, Egramque Bohemicum. Idemque Mons Auri, Argenti, Argenti vivi, Ferri, Sulphurisque Mineris foetus. Gemmarum etiam Fodinas exhibet. Silvis regio tota tanquam nativo muro circumdatur, cujus pars ea quæ inter Occidentem & Septentrionem porrigitur, *Gabreta* Silva Strab. dicitur, *Gabrita* Ptol. Portio vero quæ a Meridie ad Danubium usque pertingit *Luna Silva* Ptol. vocatur, hodie *Passavica Silva*, *Der Passawerwald*: verus Occidentè, qua Moraviæ contigua est *der Schieb* dicitur. Regnū *Bohemia* a Carolo, qui anno c1000cclxvi factus est Rex & Imperator, divisum fuit in x11 Regiones, quibus singulis annuatim præsunt Capitanei, Baronus, & alter ex ordine Equeltri, qui primū lites minores cognoscunt inter subditos diversorum Dominiorum. Secundo, si qui emergant latrones, licet iis convocare vicinam sibi que subjectam Nobilitatem ad grassatores comprehendendos. Tertio, bello fortuito incumbente, quilibet ad suum se recipit Præfectum. Invenio in hoc Regno nominari Burggraviarū *Carlsstein*, ubi Regni Corona asservatur. Comitatus *Lobkowitz*, *Hassenstein*, *Litzsch*, *Cameshau*, *Passin*, *Melnick*, *Rosenberg*, *Hradek*; Dominia, *Hafenburg*, *Leip*, *Perstain*, *Dobuschau*, *Walstain*, *Roschateck*, *Dachau*, *Tosnick*, *Wartenberg*, *Schellenberg*, *Kost*, *Schmiritz*, *Lissaw*, *Kunewalde*, *Dessaw*, *Schonpeck*, *Slawa*, *Grossen Bora*, *Liebenstein*, *Ioppendorff*, *Gradetz*, *Colouat*, quorū quædam fortasse sunt Comitatus. Barones, *Trachenberg*, *Millsch*. *Praga* sede Archiepiscopi ornata est a Carolo Rege Bohemiæ & Imperatore, illique additus Sufaganeus Episcopus *Lisomislensis*. Ad mores venio: de quibus Ioannes Dubravius sic scribit: Tum Morum, tum *Vulgimores*. *Bohemius* Habitum, quem corpore Boiemi præ se ferunt, Leo animal generosissimum (cujus syderi Boiemi subiacet) quasi quandam imaginem exprimere videtur, si vel celsam Boiemorum proceritatem vel latum & validum pedus, vel rigidam fulvisque comis vestitam cervicem, si deinde vocis sonum arduum, si oculos micantes, si robur, si fiducia virium intueri, volueris. Solet item Leo contemtu in alia animantia, & nonnullo factu turgere, & grege exarmari, præsertim si per ferociam eum aggrediare. Nec ab hac parte Boiemus degenerat: sed cõtemtu, & arroganter erga alios verbo factoque ostentat suum, ipsamque adeo arrogantiam incessu, gestu, pompa prodit. & feroculus cum fastidiosè tractatur: insuper ausis perinde ut Leo promptus, atq; in his exsequendis firmus & validus: interim tamen ambitiosus & gloriosus. Rursusque uti Leo cibi avidus: atque in eo condiendo instruetur in modice effusus.

Moravia.

458

Regio.
Unde dicta.

Bohemia versus Occidentem Moravia, vulgo *Marnhern*, contigua est. Nomen habet a fluvio Morava, qui eam regionem perfluit. Veteres Marcomanniam dixerunt, quia fines Germaniæ, qua Danubio in Pannoniam pergitur, terminabat. Quippe Germanis *Marck*, Limes dicitur, atque inde qui eam coluere Marcomanni i. Limitum finiumque adcolæ dicti sunt: ut sentit Dubravius. De his autem Arrianus: Earum gentium, inquit, postremi sunt *Quadi* ac *Marcomanni*, deinde *Jazyges* Sarmatarum gens, post *Getæ*; deinde *Sarmatarum* magna pars. Quod autem Moravia antiqua *Marcomannorum* sedes fuerit, vel hinc liquido constat, quod iuxta Hanam Fluvium sæpius ab Agricolis inter aandum inventa fuerint Numismata veterum Rom. Imperatorum, inter cæteros M. Antonini, quem plurimæ testantur historiæ gentem hanc debellasse. Moneta autem erat, ex holte spoliū, cum hac inscriptione, DE MARCO. MANNIS. Sunt etiam qui ex vocabuli etymo conjiciant, deinceps *Marcomannos* eam Germaniæ Provinciam occupasse, quæ vulgo *Die Marck* appellatur, seu *Marchia Brandenburgensis* ultra Albim, versus Oceanum, cultores enim ejus *Die Marcker* i. Marcomanni, quasi *Marckmänner* dicuntur. Non desunt qui ab Equis nomen adeptos *Marcomannos* tradant, sicut *Marschalcum* Equitum Præfectum, *Marstallerum* Equorum stabuli Magiltrum appellamus: siquidem *Marrha* & *Merrhen* Lingua Germanica Equum & Equam significat, unde *Merrhenlandt* interpretantur Equarum Regionem. Probabilior tamen prior est ratio, *Moraviam* ut nunc se habet, tribus è partibus juga Montium, aut Silvæ, Saltusque, aut Fluvii limitant, ab Oriente ab Hungaris, ab Occidente a Bohemis, a Septentrione a Silesiis. Nam a Meridie Austriam versus plana est, & alicubi *Thaysa* Flumine, alibi rivo quodam ignobili ab ea dirimitur. Aer Regionis mollior, atque ob id corruptioni magis obnoxius dicitur. Regio est ut populosa, ita Frumenti, Vini, rerumque omnium ad hominum necessitatem facientium feracissima. Croci insuper maximam copiam suppeditat. Regionis positio quatenus interior patet, campestris, campique sunt molli & pingui solo, ideoque faciendæ sementi commodissimi, sicut colles Vinetis sustollendis, propter terram Vineis magis quam in Bohemia amicam, itaque & bonitate & ubertate Vini antecellit. Culta vero tota, cultoribusque adeo referta est, ut nullum gregibus armentorum, quæ nisi in solitudinibus pasci nequeunt, locum reliquerit. *Sudeia* Montes juxta Iglam Urbem Fodinis etiam fœti habentur. Atque hoc jam mirabitur aliquis, ut est profecto admiratione dignum, inveniri in Moravia Thus & Myrrham, non ex arbore defudante, ut alibi, lectam, sed è solo terræ erutam, ut no tantum in loco, cui *Gradyfco* nomen, in quo ad hunc diem Thus non solum quod masculum vocant, sed similitudine testium, sed quod alia præterea virorum mulierumque membra ostentat, effoditur. Nuper autem *Venceslaus* veterum Procerum Familia, eorum qui a Quercu cognominantur, clarus, dum in agro suo *Strenbergensi* sudamæta aggeri piscinario molitur, corpus hominis integrum invenit, quod nisi Myrrha erat

Situs

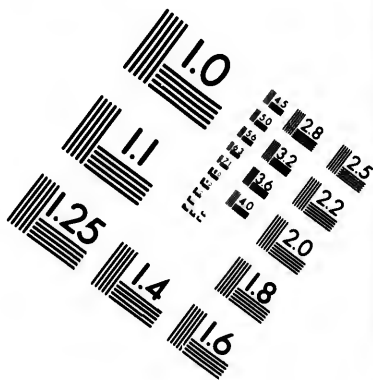
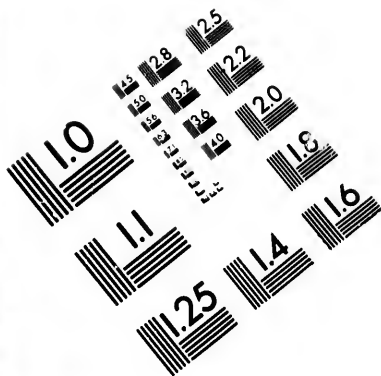
Cæli qualitas.
Soli fertilitas.

Regio

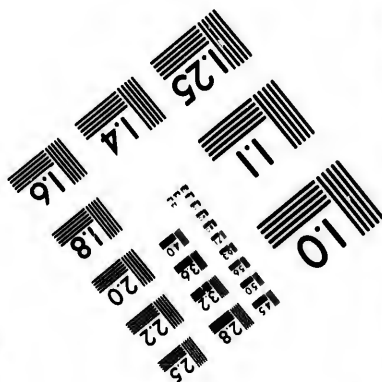
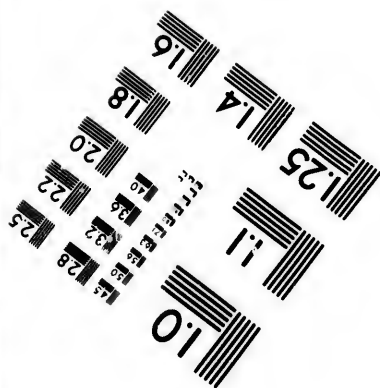
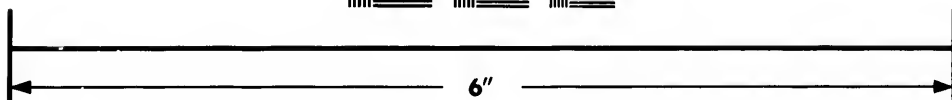
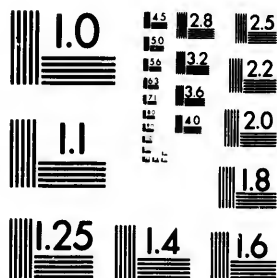
ab a fluvio Mo-
 rmaniz, qua Da-
 icitur, atque inde
 brevius. De his
 reges Sarmatarum
 marmorum sedes fu-
 ndum inventa fu-
 e testantur historie
 DE MARCO.
 Germaniz Provin-
 lbim, versus Oce-
 Non desunt qui
 a, Marstallerum E-
 nica Equum & E-
 men prior est ratio.
 Fluvii limitant, ab
 die Austriam versus
 regionis mollior, at-
 ni, rerumque omni-
 suppeditat. Regio-
 que faciendz femen-
 Bohemia amicam
 a est, ut nullum gre-
 Montes juxta Iglam
 admiratione dignum.
 Solo terrz erutam, u-
 mafculum vocant, &
 oditur. Nuper au-
 s, dum in agro suo
 nil nisi Myrthærat.
 Regn

38 Septem 39 40

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N. Y. 14580
(716) 872-4503

14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28

10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28

Regni titulo olim decorata legitur hæc Provincia. habuitque olim suos Reges, qui Imperium tenuerunt in omnem gentem Bohemorum & Polonorum, fuitque Regnum latissimum ac potentissimum. Circa annum Christi 1002 *Zuantocopus* ditione tenebat Moraviam, Bohemiam, Silesiam, Poloniamque, quarum Duces illi parebant. Ipse autem animis sublatis de magnitudine ditionis, Imp. Rom. tributa solvere, quæ aliquandiu solvisset Ludovico Germaniæ Regi, pernegabat. Petitur ergo magno bello, sed ipse quoque magnis reluctatur viribus, tandemque æquis viribus discessum est. Sedebant tum Hungari gens nova, ad repagula, quæ illis Moravorum Rex objectasset, nec erat ulla transcendendi facultas. Imperator qui in animum induxerat, non nisi victor redire a Moravis, undecumque circumspexit auxilia: aperuit transitum Hungaris, immisitque hostem Christianis populis, qui infinitis postea malis Provinciis affligerunt. Sic tum opera illorum usus Imperator supprimit Moravorum Regem, & multis pessundatis atque captis, in fugam eum vertit. Ille elapsus, in profundum solus se recepit, saltum, & projecto Regio apparatu, ad solitarium quendam se contulit, cujus usus contubernio, usque ad finem vitæ eremiticam vitam vixit, & moriturus quis esset aperuit, & in Christi pace quievit. Tunc Bohemia, Polonia & Silesia suum quæque Provincia Ducem constituit, tributum tamen superioritatis agnitione, vel modica pendentes. Eisdem fere temporibus, imperante Græcis Michaelæ, venit Cirullus Doctor & Apostolus omnium Sclavorum una cum Merodio, & posuerunt fundamentum Christianæ fidei in Moravia, erexeruntque Episcopalem Ecclesiam in Opido Vielagradensi. Vnde vocati a Romano Pontifice & correpti, cur sacra celebrarent lingua Sclavonica, responderunt, quia scriptum est; *Omnis Spiritus laudet Dominum.* Nunc autem *Moravia* inulto inferiori fortuna quam olim contenta, suis deinceps Ducibus, postmodum Marchionibus paruit, hodie distracta: ejus tamen potior pars, ac pene tota Bohemiæ Regibus, reliqua pars aliis Primoribus ac Baronibus subest. Gentis Caput ac Marchionis sedes est *Brunna*, Germanice *Brin*, Bohemice *Brno*. Est & *Olmuzium*, *Olomontium* aliis, Sedes Episcopalis, *Vologradensis* prius dicta. Urbibus præter has plurimis, domibus, mœnibus, turribus, & id genus ædificiis clarissimis abundat: cujusmodi sunt *Zwoyma*, *Radsch*, *Iglavia*, *Nova Civitas*, *Nicolsburgh*, *Mons Nicolai*, *Weiskirchen*, *Cremser*, *Bosleritz* olim Marchionum sedes, & complures aliæ, quæ in Tabula conspiciuntur. Annium in Moravia Princeps *Moravi* seu *Maravaha*, *Ciabrus* Ptolemæo; vulgo *die Marbe*, habetur, qui Olomuzium principem civitatem circumfluit, & ab illa in Pannoniam defluens, in Danubium tandem se suis & adventitiis aquis auctus, exonerat. Hic regioni nomen dicitur indidisse, seu, quod potius crediderim, a Regione summisse sibi nomen. Præter hunc præcipui sunt *Theya*, vel *Deins*, *Tharsa* *Dubravio*, nonnullis etiam *Thysa*. Hic Zuoyundi Cæsaris memorabilem, præterfluit & limitem Maravianæ atque Austriæ statuit. *Igla*, a quo *Iglavia* Vrbs nomen fortita est, dirimit *Maravanos* a Bohemis, ac *Maravianam* quoque ingreditur. Cæterum *Odera* Fluvius haud procul *O. omuzio*

Urbu.

Flumina.

ortu
voca
lant
flent
Mora
ravia
nullo
in Mo
dignit
Regio
ac Gab
valet
perind
bonor
nia, Lo

ortus,

ortus, suo nomine usque in Oceanum delabitur. Sunt qui illum a Ptolemæo *Viadrum* vocari autumant. *Oderans* vocant ab Aucupibus vocabulo mutato, qui speculas avibus speculariis captandisque constitutas, *Oderæ* appellant: hodieque hujusmodi speculæ in Moravia ad fontem *Oderæ* ab Aucupibus constituntur. Neque *Hama* silentio prætereundus, quamvis tenuibus interdum aquis fluens, attamen eos agros rigans, quibus non alii in Moravia frumenti fertiliores, ita ut frumentarii coloni a largo frumenti velut ubere, jure suo illos lumen Moraviae appellent; in illis præterea sæpius quam in aliis Numismata M. Antonini, Commodique & aliorum nonnullorum Cæsarum, tam aurea quam argentea exseruntur. Quæ sane fidem bellorum cum Marcomannis olim in Moravia gestorum manifestam faciunt. Sunt & *Nigra* vulgo *Suarta*, & *Suitwa*, qui Brunnam Civitatem, dignitate proximam Olomuzio præterlabuntur. Pisces varios & quidem magna copia hi fluvii subministrant. Regio hæc quæ Bohemia minus montosa, nec tamè prorsus plana. Ponit hoc loco Ptolemæus *Orcynium nemus*, ac *Gabretam Sivatam*. Incolarum (qui feroces rapinarumque avidi) sermo mixtus est, Bohemicus tamen prævalet, nam Germanica Lingua in urbibus tantum inter Optimates in usu est; De cætero, ritibus moribusque perinde morati ut Bohemi, inquit Dubravius. In hujus regionis pagis varie habitant Anabaptistæ omnium bonorum communionem professi. In Moravia ponit Mercator Comitatus *Hukenwaldt*, *Schonberg*. Dominia, *Lomnicz*, *Dubrantiz*, *Gemicz*, *Walstain*, *Peitrix*, *Neuhauff*, *Telesch*, *Bozkowiz*, *Trebisch*, *Dinowuz*, *Rageiz*.

Siva.
Alora.

M m m iij

Sic

enerunt in o-
Circa annum
arum Duces illi
, quæ aliquan-
quoque magnis
va, ad repagula,
n animum indu-
n Hungaris, im-
tum opera illo-
fugam eum ver-
tarium quendam
urus quis effecta
ncia Duce con-
oribus, imperan-
Merodio, & posu-
n Opido Vielagra-
ica, responderunt,
iori fortuna quam
ta: ejus tamen po-
pet. Gentis Caput
ontium aliis, Sedes
turribus, & id ge-
ivitas, *Niclosburgh*
alia, quæ in Tabu-
tolemæo; vulgo *die*
niam defluens, in
itur indidisse, seu,
Theya, vel *Deins*,
memorabilem, præ-
sortita est, dirimit
procul C. omuzio
ortus,

*Regio & unda
dicta.*

Sicse habet Moravia : sequitur explicanda jamnunc in nostra Methodo *Austria*, olim *Pannonia Superior* dicta. Austriae nomen, Wolfgango Lazio teste, recens est : ab Aultri ventu flatu, qui ista in regione frequens est : vel a voce Germanica *Oostreich*, quod nomen veteres Franci regnorum suorum limiti posuerunt, ut *Westreich* Occidentali. Atqui Francorum *Oostreich* ad Rhenum situm fuit : dictumque postea *Austrasia*, quo nomine amisso, videntur Pannonii illud sibi tribuisse, ut auctor est idem Lazius lib. 1 cap. 11 Comment. Gent. Aust. Sunt autem Austriaci Francorum & Saxonum soboles, qui hunc sibi tractum frustra reluctantibus Hungaris ferro pepererunt. *Austria* habet ad Ortum Hungariam : ad Meridiem Styriam Montes, qui ab Alpibus perpetui in Hungariam & ultiores regiones protenduntur : ad Occasum Bavariam : & ad Septentrionem Teium fluvium & Moraviam. Aere fruitur leni ac ameno, salubriter ob Euri viciniam quo perflatur. Ager omnis generis Frugum feracissimus, & qui minimo impendio colitur. Vili etiam & strigoso equo Agricola in eo tractu qui Campus Transdanubianus sive Marchianus dicitur, terram arat. Marga, citra quam agri in Bavaria infocundi, & macri sunt, quid sit, Austriacis incognitum est. Vinum omnis regio fert nobilissimum : meracius Germanico, dilutius Hispanico. Idque Moravis, Bohemis, Silesiis, vicinisque Bavaris prabet. Crocum insuper generosissimum gignit : Zinziber etiam producit juxta Haburgum, ad radicem Cæcii montis. Argento abundat, non item Auro : Salem partim domi natum, partim importatum habet. Rerunt *Austriam* aliquandiu Comites *Babenbergenfes*, quorum primus *Lupoldus* Marchio Austriacus ab Ottone 11 Imp. dictus est. Postea *Henricus*, Dux ex Marchione factus a Friderico Imperatore. Qua stirpe deficiente, *Rudolphus Habspurgensis* qui in Cæsarem electus fuerat anno MDCCCLXXX eam sui juris fecit, Ducatumque voluit appellari. *Fridericus* 11 in Regnum etiam evexit. Hujus regionis insignia olim erant quinque Alaudæ aureæ, in cælestino clypeo pictæ : sed *Lupoldus* Marchio hoc nomine v, a rei eventu ab Imperio concessa nova usurpavit insignia, rubro & albo coloribus distincta, quod ita totus suffusus sanguine, in expugnatione Ptolemaidis fuisset, cingulo tenus duntaxat (quod album corpus interfecabat) a cruore im-

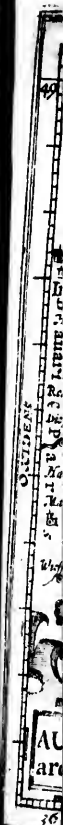
Situs.

*Cæli temperies.
Soli fertilitas.*

*Imperium Ma-
joribus.*

Dividitur porro in *Superiorem* & *Inferiorem*, quarum hæc ultra, illa cis Danubium sita est. Habet præterea quoque Styriæ Ducatum, inter Danubium, Muer & Miez fluvios extensum, cujus incolæ partim Germanico, partim Sclavonico idiomate utuntur, strumisque pendulis deformes sunt. Habet & Ducatum Carinthiæ inter Muer & Dravum fluvium situm. Item Carniam Meridiem versus. Primaria Austriae urbs est *Vienna* ante Christi Servatoris Nativitatem culta a Sarmatis & Windis, quibus successerunt Boii, Senones, alique quos Tiberius Nero in provinciæ formam redegit : *Vindebona* dicitur in Itinerario Antonini : *Ptol. Julobonam* vocat, uterque ad eam locat x Legionem Germanicam, quameo loco confedisit multa admodum Monumenta perantiqua, tum intra urbem, tum extra eam restantur. Legioni huic a signo nomen *Alaudæ* fuit : unde etiam videntur prima orta esse Austriacorum Marchionum insignia, *Alaudæ* quinque.

Urbes.

Pannonia Superi.
 i ista in regione
 suorum limiti
 dicitur. Cumque
 me Lazius lib. 1
 sibi tratum
 Meridien Styriae
 Occasum Barabrie
 ob Euri
 dio colitur. Vili
 dicitur. Terram
 nitum est. Vinum
 Bohemis, Sileis,
 iuxta Haburgum,
 partim importa.
 Lupoldus Marchio
 erico Imperatore.
 xxx eam sui juris
 insignia olim erant
 rei eventu ab Im-
 suffusus sanguine
 sita est. Habet pra-
 incolae partim Ger-
 et Auctatum Ca-
 Austriae urbs est
 ant Boii, Senones,
 Antonini: Ptol.
 disse multa admo-
 a signo nomen A-
 Alaudae quinque.

HUNGARIE CON
 ORIENT
 TRIN
 COM
 FERCI
 COM

AUSTRIA
 archiduc

MILIA GERMANICA

36 37 39 40
 SEPTENTRIO
 MERIDIE

Dicta etiam est *Fabiana*. Otto Frisingensis lib. I Histor. Frid. cap. xxxii. *Dux tunc demum terga hosti dare compellitur, & periculis belli exemptus, in vicinum Opidum Viennis, quod olim a Romanis inhabitatum Fabiana dicebatur, declinavit.* Similiter legas in Historia Severini Episcopi Viennensis. Atque ad hanc adpellationem maxime accedit vulgata & trita apud Adcolas appellatio *Biana*. Idem Lazius *Vindum* a Strabone appellatum ait. *Pannoniam Urbem* eam vocat Iordanes: vernacule *Wien*; *Wydme* Slavonice. Hanc Urbem Turcas *Beiz* vocare ex D. Carolo Rimio quondam apud Zelimum Turcarum Imperatorem Oratore se habere scribit Ortelius. *Wesoh* vocat Leunclavius: item *Beiz*. Vrbs clarissima, ad Danubium Fluvium sita, Imperatoria sede nobilis: inexpugnabili murorum ambitu, præaltis folsis, aggere & vallo cingitur. Mœnia deinde spissa & sublimia, frequentes Turres, & Propugnacula ad bellum oportuna habet: ut Vienna sit munitissimum adversus Turcarum furorem Propugnaculum & Munimentum. Suburbia maxima sunt & ambitiosa. *Edes* Civium amplæ, area & picturis ornata, structura solida & firma, altæ domorum facies, magnificentæque visuntur. Templâ Sanctis dicata, & amplâ & splendida secto lapide constructa, perlucida sunt, & Columnarum ordinibus admiranda. Cellæ vinariz adeo profundæ sunt & spatiosæ, ut sub terra non minus, quam supra terram ædificiorum esse feratur. Platearum solum stratum lapide duro, ut neque plaustrorum rotis facile conteratur. Annonæ & potissimum vini incredibilis copia, ita ut ducentes & mille Equos xl dierum vindemia exerceat. Christianam Religionem admisit anno cccclxiv Doctore Severino, qui etiam ibi Basilicas extruxit. Historia hujus Vrbs peti potest a Lazio & Ottone Frisingensi. Urbem Fredericus II ornavit auxitque: ut & sequentes fere omnes Aultriz Duces. Nobilissimum in ea Gymnasium Artium Scientiarumque constitutum est a *Fridrico* Imperatore: renovatum postea ab *Alberto* Archiduce anno cccccxvi. Id postea seditionibus inter studiosos gliscentibus collapsum subversumque est. Viennæ clari fuere *Wolfgangus* Lazius Medicus & Historicus *Ferdinandi* Imperatoris: *Julius* *Alexandrinus*, *Mathias* *Farinator*. Fuit & Theologiæ Professor in Academia Viennensi *Iohannes* *Hafelbach*, qui adeo diffuse solebat explicare, quæ auditoribus proposita enarrabat, ut viginti unum annos legens in *Esaia* Propheta, ad finem primi capitis non pervenerit. Claram urbem fecit obsidio Turcarum anno 1529 fortiter a Civibus tolerata, in qua Turcarum lxxx millia periisse memorantur. Est & in Austria Superiore *Gmunda*, Opidum quidem non ita magnum, quod tamen venustate & elegantia commendatur, situm ad Lacum qui inde adpellationem trahens *Gmundanus Lacus*, dicitur, ex quo Austriæ Flumen *Dravus* oritur. *Gmundæ* magna & lucrosa est negotiatio *Salis*, quod præstans & acre ex vicinis Montibus effoditur, & *Gmundam* allatum, vasculis (quæ patria lingua, *Krvelen* indigitant) impositum per *Dravum* in *Danubium* transportatur, unde *Viennæ* & in aliis Austriæ, Hungariæ, Stiriæ, Carinthiæ vicinisque Civitatibus magno commodo & lucro *Gmundanorum* distrahitur. Vrbes præterea & antiquæ & nobiles multæ in Aultria sunt, maxime tamen insignes *Linzium*, *Strya*, *Wadenhoffum*, *Melicum*, Castellum antiquius *Claudionum*: *Cremisium*, *Cetron Castellum*, hodie *Zeisselmaur*, *Santohippoburgus*, *Neuburgum* duplex, alterum a Cœnobio, a frumento alterum dictum

dictu
 Truck
 aus ce
 gatur
 sunt e
 ex Lac
 bus var
 tis atte
 portio
 hodie
 nix que
 pergarr
 sunt Ec
 Ecclesiæ
 sunt, qu
 pellant,
 Imperio
 tus Vrba
 Handgra
 tem Circ
 inus (Tra
 Master
 D. Roggen
 Grenz, O
 mbach, M
 Eyling.
 sifium,

Regio & unde
dicta.
Sols fertiliss.

Imperium ma-
jorum.

Urbs Salisbur-
gum.

Salisburgensis Episcopatus ab urbe Metropolitana Saltzburgo nomen habet. Franciscus Irenicus ex quin- que Episcopatibus Bavariæ hunc primum vocat. Hujus territorium omnis generis Metallorum dives est, Auri, Argenti, Aëris & Ferri. Reperitur hic quoque Vitriolum, Sulphur, Alumen & Antimonium. Sunt quoque Marmoris Lapidicinæ. Plana loca etiam constitutionibus, agris, Frumentoque apta. In Mon- tibus frequentia quoque aucupia, ac Ferarum venatio. Salisburgenses Præfules nominat Munsterus LVIII; ultimum *Ernestum* Comitem Palatinum Rheni, Bavariæ Ducem, Alberti & Kunegundis Friderici Imperatoris Filii Prolem. Porro sedes ista sub *Arnone* x Ecclesiæ hujus Antislite Archiepiscopatus titulo insignita est a Leone III. Habetque sub se Suffraganeos Episcopos, *Tridentinum*, *Paraviensem*, *Viennensem*, *Gurcensem*, *Brixiensem*, *Frisingensem*, *Seccoviensem*, *Laventinensem*, & *Chyemensem*. Metropolis est *Salzbur-gum* vel *Salisburgum*, vulgo *Saltzburg*, quod nomen a *Saltzach* fluvio accepisse creditur: quanquam alii a *Sale* quod in ejus vicinia eco- ditur, *Saltzburg* dici autumant. *Juvania* vel *Juvavia*, vel *Juvavinum*, olim dictum fuit a juvando, Germanice *Helffenburg*, quod Castrum ibi extruxerit Iulius Cæsar, juvamen seu subsidium ac refugium Legionibus suis contra Germanos quos debellatus erat. Traduntur namque Romani cecidisse Germanorum 3400000, ac 1500000 in captivitatem duxisse. Alii nomen *Juvavia* a *Juvavio* cognomini & adjacente fluvio obtinuisse credunt. Dicitur & *Juvense* Castrum in lib. Norit. ut Pighius docet in Hercule Prædicio. Aventinus adserit ex veteribus diplomatis ostendi *Pedicum* Ptolemæi esse, pagumque ibidem adhuc nomen servare. Franciscus vero Irenicus scribit *Gamanodurum*, aut *Badacum* Ptolemæi esse: cui & *Volaterranus* adstipulatur. *Juvavia* meminit Antonini Itinerarium. Sed *Helffenberg* vocabulum vetustius esse *Juvavia*, putat *Gaspar Bruschius*: atque ex eo *Juvavia* factum, quod idem significat. Pighius scribit, in hujus urbis templo se legisse hos versiculos:

*Tunc Hadriana vetus, que post Juvavia dicta,
Præfidalis erat Noricis, & Episcopo digna*

*Rudberti sedes, qui sidem consulit illis
Christi, quem retinet, Saltzburgum sero vocata.*

Rupertus enim vel **Rudpertus** Episcopus Wormaciensis ex Regia Francorum stirpe ortus, cum post Regis **Childeberti** obitum a sede sua pulsus esset, circa annum Salutis 1511, ad **Theodonem** Ducem Bavariæ **Ratisbonam** venit, eum instruxit, & baptisavit, ejusque nutu **Noricum** peragrans multos convertit & **Christo** dicavit. Incidens autem in ruinas desolatæ veteris **Juvaviæ** Locum Episcopatus idoneum, **Basilicam** ibi in honorem **S. Petri** construxit, **Monasterium** **Ordinis S. Benedicti** adjecit, rexitque ibi Episcopalem **Ecclesiam** annis XLV, mortuus anno D. 1531. Urbs hæc in mediis Alpibus situm habet: decenti Mu- rorum ambitu, Turribus & Propugnaculis, tam publicis quam privatis ædificiis cultissima: Regia quondam **Sedes** ac **Domicilium**, quando & superbissima ex **Marmore** Fanorum structura præ cæteris caput extulit urbi- bus. **Maxima** fluminis situsque **oportunitas** hoc præstitit. Nunc etiam **Archiepiscopali** dignitate inelarefcit,

qui

qui primæva quidem institutione Laureaci, tum Patavii, rerum vicissitudine huc translatus fuit. Habet hæc Vrbs paludes, planiciem, colles & montes. Paludes præbent pascua, montes aucupia & venationes nonnullas. In hac Vrbe Sepulchrum visitur Theophrasti Medici celeberrimi in Nosocomio apud S. Sebastianum cum tali Epicedio: *Conditur hic Philippus Theophrastus insignis Medicinæ Doctor, qui dira illa vulnera, lepram, podagram, hydropsin, aliisque insanabilia corporis contagia mirifica arte sustulit, ac bona sua in pauperes distribuendi collaudaque ordinavit. Anno M.D.LI. die 24 Septemb. vitam cum morte commutavit.* Fluminibus ac rivulis innumeris propemodum rigatur hæc regio, qui ex Montibus scaturiunt. *Anassus* fluvius in Septentrionem defluit, quem *Alzjus, Saltzjus, Matichus*, suis aquis augment. *Traunus* ibidem ex Lacubus oritur. Hinc etiam *Mur & Dravus* nobilis amnis oriuntur, quem posteriore Plinius nominat lib. 111 cap. xxv eumque ex Noricis fluere tradit. Reliqui ignobiliores rivuli in hos quos modo nominavi effunduntur. Dicitur omnis montosa, jugisque Montium, quæ adcolæ *Taurin* vocant, aspera. Hinc ista sunt, *Radstatterthurn, Felbergethurn, Kornthurn, Casteinertthurn*, multique alii adeo alti, ut, qui media æstate eos conscendunt, quum ad verticem perventum est, frigore infestentur; nullus curribus locus, angusti calles, adeoque interdum præcipites, ut vix jumento clitellario etiam adfueto iter sit, grandia vero pericula scandentes maneat, quum aut subito exorti venti in præcipitia homines abripiant, aut immensi convolutarum nivium globi silvas, saxa, jumenta, atque etiam domos vicinas sæpe obterant. Ex his Montibus Amnes frequentes defluunt, de quibus supra meminimus. Montes etiam præter supra dictos *Tauros*, habet in Meridiem versus, Alpes quos *Albin* ipsi vocant: variis quoque cognomentis adfcitis, ut *Villacher Albin, Swanberger Albin, &c.* Item *Crenenbergum* Montem, *Leitachbergum*, & in Oevina valle metalliferos de quibus sic cecinit Conradus Celtes lib. Amorum 11 ode vi.

Flumina.

Monta.

*Qui mihi de celsis nuper fuit Alpibus ætus
Oenus ubi, at, ne Atthesis murmura rauca facit.
Argenti æternoscaturnit qua vena Metallo,
Et dicit totam patriam Alemanicam.
Hic balant liquido, puro & de fonte Saline.
Ditantés Bavaros, Austriacosque Duces.*

*Hic turba est terra nigraque smillima morti,
Qui salcunt vestris ignibus æra suis.
Haud credas nostris decoctis Metalla per ignem,
Sed Phlegmatibus mundificata vadis.*

Silva.

Silvis quoque hic Episcopatus non destituitur. *Hardionem* enim, *Hehsardum* & *Weyhardum* Silvas ad Septentrionem positas habet. Verum de Episcopatu Salisburgenfi hæc jam dicta sufficient, reliquum est ut de Carinthiæ Ducatu quem hujus Tabulæ titulus etiam præ se fert, nonnulla dicamus.

Carinthiæ Ducatus.

Regio unde dicta.

CARINTHIA vel *Carnithia* (quod Rithaymero auctore rectius scribitur) a *Carnis* populis nomen suum obtinuisse videtur, qui vetusti ejus loci Incolæ sunt, utpote quorum & Flinius & reliqui in hoc loco

lococo
tio e
is lo
bis i
Carin
Occa
colle
subdu
genda
præter
tum.
(Ugen
ves fur
tur, p
gnover
commo
jacens:
sthersee,
Pannon
abforbe
debet,
Strabo s
plures in
is nomi
vocantur
Et Drave
progus A
ri Alpiur
Priewald
num ad E
ensem pa
curatisis

loco meminerunt Geographi. Vtrum vero a Carnunto, veteri Opido ejus crebra apud auctores mentio est, nomen hi suum traxerint, an vero ipsi a se urbem denominarint, dubium fecit rei vetustas. Est is locus in Ripensi Pannonia, septem fere Vienna Milliaribus distans, ubi non obscura celeberrimæ olim urbis indicia, monumenta ac rudera, etiamnum extant, ei nunc D. Petronellæ nomen est. Dicuntur vero & Carnioli Germanice *Karnten, Krain, Karst*. Habet autem hæc Regio ab Ortu & Septentrione Stryiam, ab Occasu & Meridie Alpes & Forum Iulii contingit. Hujus pars est Carniola. Multæ in hac Regione valles collectæque Tritici feraces. Solinus cap. xxx ait, Agrum Noricum frigidum & parcius fructuosum, qua vero subducitur a jugis Alpium admodum lætum. Metropolis Regionis est *Santo-Vicus* urbs minime negligenda ad Glanum Fluvium. Forum habet satis spatiosum, ac perennis aquæ Fontem limpidißimum. Sunt præterea *Villacum* Opidum, domibus in fronte coloribus historiisque magnifice depictis, spectatoribus gratum. Situm est in planicie altissimis rupibus septum ad Dravum flu. Ponte lapideo ejus oras connectens: *Ugensfurtum* urbs bene munita, *Cludia* antiquitas, Lazio teste, vocata. Sunt qui scribunt, ejus urbis Cives furibus adeo esse inexorabiles, ut levissima etiam furti suspitione notatus, inauditus ad crucem abripitur, post ejus diei quo supplicium de eo sumptum est, tertium, de mortuo judicant: quem si in fontem cognoverint, honorifice sepeliunt: si jure eum damnatum compererint, pendere sinunt. Sed hanc Fabellam commentitam vocat Rithaymerus. *Frisachum*, magnam referens vetustatem; *Wolspergum* Lavando flu. adiacens: *Santo Leonardus* & c. Multi in hac regione Lacus, multi Amnes. Lacus sunt *Mulsetersee, Ossiachersee, Werdsee, Lav. undisee, Iudenburgersee, Weyffsee*. Inter Amnes præcipuus *Dravus*, qui per Stryiam ac Pannoniam in Danubium fertur. Hand inferior *Savo, Glana, Schlemicza, Lavanda*, quos omnes Dravus absorbet. *Mura* quoque eidem Dravo miscetur. Plerique autem dictorum flu. huic Regioni Fontes suos debent, ac in eadem Ostia sua habent. Montibus undique innexa est Regio. Excelsa enim Alpium capita, ut Strabo scribit, continua hætenus extenduntur, & unius Montis faciem exhibent, remissa inde & inclinata, plures in partes, & plures in vertices attolluntur. Tauri portiones jugaque crediderim, unde ab Incolis suis nominibus distincta. Ab Occidente *Gastein Taurin, Villacher Taurin, Raßfater Taurin, Karnen Taurin*, vocantur. Nonnulli vero vertices Alpium nomina servant, ut sunt *Modringalbn., Serbisalbn., Sanalbn., & c.* Et Dravo flu. *Dietzpergus* imminet, & super hunc Mons Argentatus est, adcolarum lingua *Silber Berg: Raßpergus Mons Mura* ac *Isaræ* fontes habet, altero in Meridie, altero in Ortum fluente. Inter hos vero Tauri Alpiumque editissimos colles, *Silvæ Lucique* sparguntur, *Hercyniæ Silvæ* portiones, uti sunt *Hirschpubl, Priewaldt, Adelwaldt, Eremus* vulgo in *der Eynod* silvæ. Mineris prædictæ Alpes, *Ferri, Argæti, Auri* turgēt. Quantum ad Ecclesiasticam Iurisdictionem attinet, ea inter Episcopum Saltzburgensem, & Patriarcham Aquilegensis partita est, inquit Paracelsus. Riturum apud hos insolitum ac minime vulgarem inaugurandi Principes accuratissime in sua Europa describit Pius II, & Munsterus lib. III Cosmographiz.

Soli fertilitas.
Urbs.

Lacuum.
Flumina.

Montes.

Silva.

Polonia

*Regio & unda
dicta.*

Situ.

Cæli temperie.

Soli fertilitas.

*Animalium va-
rietas.*

*Imperium majo-
rum.*

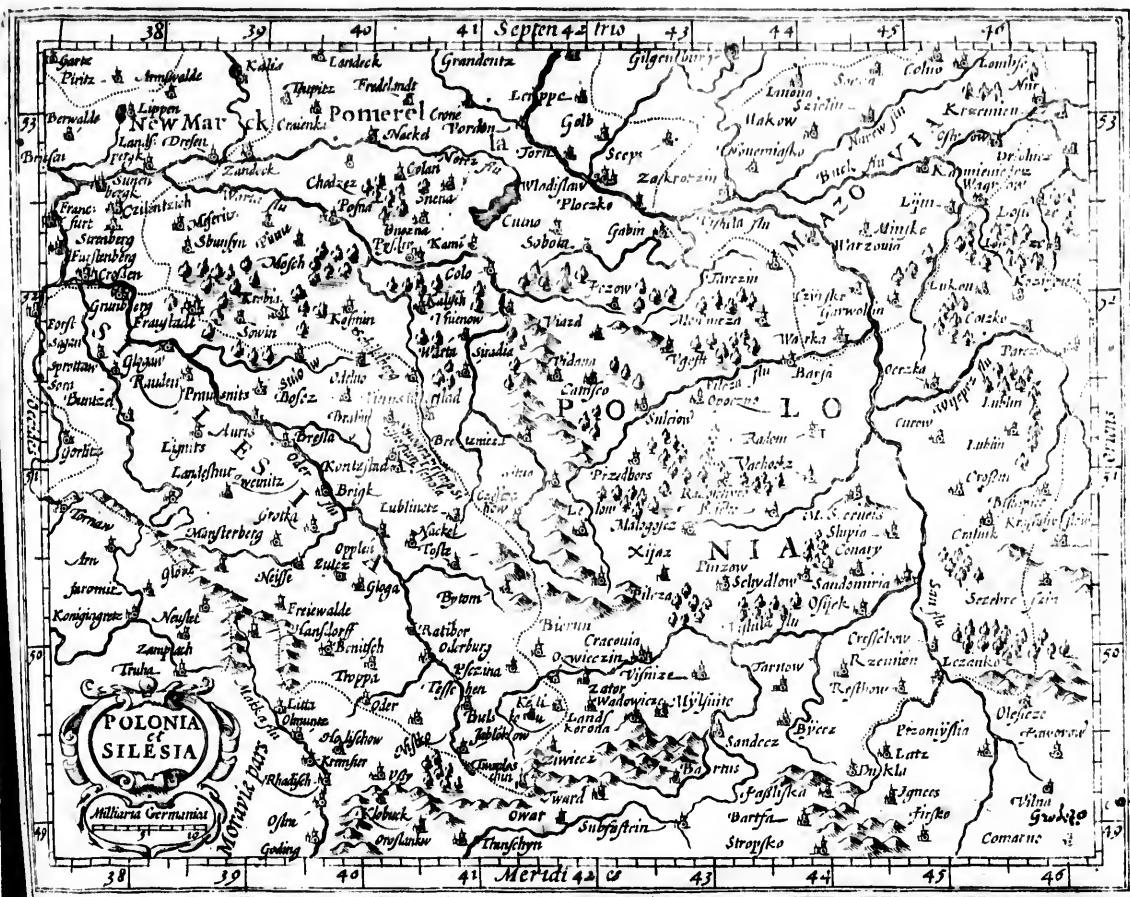
Urbes.

POLONIA a planitie terræ (quam ipsi etiamnum *Pole* vocant) nomen habet. Vasta admodum regio est: ad Septentrionem Borussia & Pomerania respicit, ad Orientem Solem Maffoviam & Lithuania; qua Merides est Russia & Hungaria; Montibus clauditur: qua Occidens Lufatia, Silesia & Moravia. Longitudo CCCCLXXX, latitudo CCC Milliarium. Regionis Aer purus, sed frigidus rigensque ac severæ hyemes. Regio omnis plana, fertilis Hordei, Frumenti, Leguminum. Abundat Fructibus, Cera, Melle, Butyro. Habet & Salis maximam copiam, qui ex terra eruitur. Habet & Aeris Fodinas in Montium jugis, Tatri, ab incolis dictis: nec non Sulphuris. Abundat insuper Armentis, adeo ut Saxonia multæque gentes Germanicæ Polonicis Bubus videntur. Varii generis videre est ibi Animalia, magnamque Pecudum & Ferarum copiam. Habet Vros, Bisontes, Tauros & Equos silvestres, Onagros, quoque & ejusmodi. Nec desunt Aves variæ magna copia, ad aucupia invitantes. Regni titulum & Majestatem accepit Polonia anno CIUI regnante *Boleslao Chabri*, qui ab Ottone III Romano Imperatore regium diademata accepit. Post annos vero LXXVII sub *Boleslao Audaci*, qui crudeliter Stanislaum Cracoviæ Episcopum trucidavit, regio diademata a Pontifice Romano privata est. Iterum tamen recuperatum est avitum jus, electo in Regem *Premislao* II, Duce majoris Poloniæ & Pomeraniæ, anno CIOCCXCV. Dividitur hæc regio in Poloniâ *Majorem* & *Minorem*. *Major* est magis Septentrionalis, eamque mediam intersecat Varta fl. *Minor* est Australis eamque Vistula pererrat. In *Majore* Poloniâ Civitates principales istæ. *Posnania* ad *Vartam* & *Prosnam* fluvios, inter colles condita, muro duplici: ædes habet lateritias amplas & multas: suburbia vasta ad Vartæ ulteriorem ripam, stagno ingenti paludibusque circumdata: nundinas etiam binas quotannis admodum celebres, & Episcopatus sedem. Habet sub se Opida ista, *Koscien* inter lutosas paludes VIIII milliarium intervallo. *Miedzyrzecze*, cujus domus omnes lignæ, estque finitima Silesiæ & Pomeraniæ: *Ostresow* in planicie inter Silvas sita; *Wschow*, *Sremck*, *Prenel* & *Rogozno*. *Calisia* Civitas est muro circumdata, inter paludes, quam Proсна fl. præterlabitur. Arcem muratam hoc loco fuisse, ruina testantur. Sub hæc sunt *Guesno*, *Pyzdry*, *Wartha*, *Naklo*, *Land*, *Konn*, *Slupeza* & *Kolo*, *Guesna* muro circumdata est, in planicie, inter lacus colleseque. Hæc prima omnium Civitas a *Lecho* condita est: in hæc Princeps Poloniæ *Boleslaus Chabri* ab Ottone III Romano Imp. Regium Diademata accepit, quo ad hoc usque tempus Reges Poloniæ utuntur. *Siradia* Civitas lignea muro septa est in planicie. Sub hæc sunt *Kielnia*, *Sadeck*, *Petricovia*, *Rosprza*, & *Spicimiria*. *Petricovia* palustri loco sita, lutosa est. *Lancisia* Civitas est haud inane, muro fossaque clausa, in planicie. Sub ea sunt *Orlovina*, *Piatce*, *Bresinia*, *Kornazew*, *Brechow*, & alia nonnulla Opida. *Cuavia* sive *Vladislava* urbs ampla est, habet sub se *Biagosciam* ad Budam fl. navigabilem, quo merces ex Polonia in Vistulam deferuntur. *Bresnia* sub se habet *Redzierow*, *Crusphiciam* & *Cowalow*. *Crusphicia* post Gnesnam omnium Polonicarum urbium prima est, lignea, cum arce lateritia, ad Lacum *Goplo*, ex quo Lacu Mures olim prodierunt, qui *Pompilius* Principem Poloniæ in ea Arce iusta numinis ira vindictam deposcete devoravit.

Rava

modum regio
 iam & Lithua-
 Silesia & Mo-
 idus rigenque
 ruatibus. Cera,
 n Montium ju-
 multaque gea-
 ne Pecudum &
 smodi. Nec de-
 onia anno 111
 bit. Post annos
 regio diademate
 em *Premislo* 11,
 orem & *Alnoarem*,
 que *Vittula* per-
 inter colles con-
 ripam, stagno in-
 piscopatus sedem
 ece, cujus domus
Sremck, *Prenel*
 Arcem muratam
za & *Kolo*, *Gusna*
 condita est: in hac
 cepit, quo ad hoc
 hac sunt *Kielania*,
 vitas est haud ina-
 & alia nonnulla
 m, quo merces ex
 usphicia post *Gnel*
 quo Lacu *Mures* o-
 bscete devorant.

Rava

Leopolis

POLONIA.

472

Urba.

Rava Civitas lignea est ad flu. *Ravam*: habet sub se Opida *Sochaczewiam*, *Gostinin*, & *Gambin*. *Ploczko* amœna Civitas in colle ad *Vitulam*, sedes est Episcopalis: sub hac sunt *Bielsko*, *Ruczynayaz*, *Sieproz*, *Srensko*, *Mlawa*, *Plonsko*, & *Radzanow*. *Dobrinia* in scopulo ad *Vitulam* sita est, in ea Arx fuit quam Crucigeri demoliti sunt. Sub hac *Slonsk*, *Kipin* & *Gorzno*. In Polonia vero minore urbes principales hæc sunt, *Cracovia*, *Sandomiria* & *Lublinum*. *Cracovia* in planicie ad *Vitulam* exstructa est (eam Petrus Appianus putat esse Ptol. *Carodunum*) muro duplici, valloque firmissimo. Arcem habet in scopulo eminenti, quem *Vanel* dicunt. In hac urbe Regum Poloniæ sedes est, & sepultura. Gymnasium quoque celebre studiis Philosphiæ & Artium. Carent autem *Cracovienfes* Advocato supremo, sed Rex ipse Præturam *Cracoviensem* obit. *Castellanus* quoque; *Cracovienfis* Palatino in Senatus consessu prior digniorque est, cum in cæteris Regni Provinciis Palatinus *Castellano* præferatur. *Cracoviæ* tres Civitates contiguz sunt *Clepardia*, *Stradomia*, & *Casimiria*. Habet sub se Ducatus duos, *Zatocensem* & *Osuniocimensem*. Opida ei subsunt hæc, *Biecz*, *Uvoincz*, *Sandecz*, *Lelow*, *Kyysz*, & *Profkovic*. *Sandomiria* Civitas Principalis illius districtus, muro circumdata, in colle ad *Vitulam* sita est, abest *Cracovia* *xxi* mill. Arcem habet antiqui operis & ut tunc bella erant, latis munitam. Sub ea sunt *Checiny* in loco plano, fodinis *Lazuri* clara, in quibus etiam Argentum reperitur, *Korczin*, *Wisluc*, *Pilzno*, *Opoczno*, *Radomia*, *Poloneck*, *Zannchofst*, *Zarnow*, & *Malogost*. *Lublinum* Civitatis præcipua illius districtus, ultra *Vitulam* est, muro, fossa, itagnis, arce munita. In hac quotannis triplices sunt nundinæ, ad quas conveniunt *Turczæ*, *Armeni*, *Græci*, *Germani*, *Moschovitzæ*, *Lithuani*, alique. Arcem fl. adluit *Bystrzna*. Sub ea sunt *Vrzendow*, *Lulow*, *Parcow* & *Casimiria*. Porro *Poloniæ* regio stagna habet permulta & Lacus, in quibus omne Piscium genus. Nobilissimis etiam fluminibus rigatur, quorum primum est *Vandalus* sive *Vistula*, *Germanis De Wixel*. Sequuntur *Chronus*, nunc *Pregel*, *Nyennienz*, *Ruhon*, *Viadrus*, *Varta*, *Tyras* nunc *Nyester*, *Hypania*, hodie *Bngh*, *Borysthenes* nunc *Nyeper*. Præter hæc minorum gentium: multa. Montes fere nulli sunt, præterquam qua in Meridiem vergit, ac ab *Hungaria* *Sarmaticis* *Carpathiisque* montibus quos *Tatri* *Incolæ* vocant, dirimitur. Silvæ pene omnis regio obducitur, quæ *Hercyniæ* portiones sunt. Sed de his hæcenus. Status autem Politicus Regni *Poloniæ* *ii* habet Membra. *i* Ecclesiastici in quibus sunt Archiepiscopi *ii* *Gnesina* & *Leopoli*. Episcopi *Cracovia*, *Ploczko*, *Chelma*, *Vladislavia*, *Pomezania*, *Varmia*, *Culma* & *Sumbienfis* *Pofnania*, *Premislie*, *Cavenez*, *Vilna*, *Mednicque*, *Luccoria*. In *Livonia* *Riga*, *Derpta*, *Absel*, *Revalie*. *ii* Nobiles, in quibus sunt *Castellanus Cracovia*: *Palatini*, *Cracovia*, *Pofnania*, *Sandomiria*, *Kalschi*, *Svadia*, *Lancise*, *Brizeste*, *Inowladislavia*, *Russia*, *Podolia*, *Lublin*, *Belze*, *Placense*, *Maxovia*, *Rava*. Item in *Lithuania* *Vilna*, *Trocht* *Poletsco*, *Novograd*, *Vitellie*. Item in *Prussia*, *Culma*, *Marienbourg*, *Pomerania*. *Castellani* *Pofnania*, *Sandomiria*, *Kalschi*, *Poinice*, *Gnesina*, *Svadia*, *Lancise*, *Brizeste*, *Inowladislavia*, *Leopoli*, *Camenecia*, *Lublin*, *Belze*, *Placense*, *Gene*, *Ravense*, *Sandecia*, *Myedzeris*, *Vislucie*, *Biece*, *Rogostia*, *Radom*, *Zawichost*, *Landense*, *Sreme*, *Zarnow*, *Malogost*, *Vielune*, *Premislie*, *Haine*, *Sanoz*, *Chelme*, *Dobrine*, *Polanecie*, *Premetense*, *Criswimense*, *Cracovia*, *Nikle*, *Rospiria*, *Bychovia*, *Bydgoscia*, *Brozchine*, *Cruinicie*, *Ofueciense*, *Camenetiz*, *Spicimirie*, *Inowladense*, *Revalie*.

Lacus.
Flumina.

Montes.

Silvæ.
Ratio gubernandi.

Zavola

Zawloc, Sochazomia, Vavovia, Gostine, Vifne, Racieł, Siepracense, Wisogrod, Riprin, ZabrochZienense, Circha-
 noria, Lovenfe. In Lithuania Vilna, Trochi; In Prussia Culma, Elbingen; Pomerania. Capitanei, cujus officii per-
 multi sunt in toto Poloniz Regno. Marecalli 11, Regni & Curie Regia. Status Ecclesiasticus constat his
 Archiepiscopis & Episcopis, qui dicti sunt. Viri plerique Nobiliores, excellenti ingenio præditi sunt, mul-
 tique & longinquis peregrinationibus prudentiam sibi & multarum linguarum peritiam compararunt : mul-
 tipavidi sunt, & cum hoste etiam robustissimo pugnam non detrectant; læsi a Magnatibus, injuriam omni
 consanguineorum, clientum, amicorum, & familiarium confederata manu ultum eunt, neque ante cessant,
 quam vel vindicarint, vel occubuerint. Postremum non tam liberales sunt quam profusi: quod vitium augent
 frequentibus commestationibus, & immodicis largitionibus; tum etiam ingenti clientum fervorumque quos
 habent, vestiunt, & ornant numero.

Silesia.

ET hæc de Poloniz Regno : restat paucis explicanda Silesia. Nomen illi ab anne cognomini, ut tradit
 Conradus Celtes. Alii aliunde derivant. Terminatur a Septentrione & Ortu Polonia : a Meridie Mo-
 ravia & Hercynia Silva, ab Occidente Lusatia & Bohemia parte. Longitudo est cc mill. pass. Latitudo lxxx.
 Aer quamvis paulo frigidior, utcunque tamen mitis & clemens. Ager quod crebris torrentibus ac rivulis
 irrigetur, fertilis admodum est, ac res nascentes ex terra, magna ubertate in plerisque locis fundit, & alicubi
 gemas Auri, Argenti, Plumbi, & Ferri gignit: res etiam ad vestitum non modo suarum, sed multarum etiam
 gentium conficiendum largissime suppeditat. Vrbes hic cultæ & legibus artiumque humanarum studii ex-
 ornatae. Metropolis ejus est *Uratistavia*, *Budorchtis* ut quidam volunt *Prol.* vulgo *Breslaw*. Duglossius scribit,
 eam exstructam a Miëslao Duce Poloniz paulo ante annum Christi millesimum. Inde post annos xl or-
 natam esse Episcopatu a Casimiro Rege Poloniz: his incrementis tantum aucta est, ut ejus Civitatis Antisti-
 tes *Aurei Episcopi* ob divitias & rerum omnium copiam dicerentur. Anno cccccxli tota in favillas abiit.
 Sed sub Carolo 111 Imperatore ex lateritia facta est aurea. Memorabile est quod de Turri templi S. Eliza-
 bethæ testatur sequens inscriptio. MIRABILIS IN ALTIS DOMINVS. Situs loci, ædificio-
 rum splendor, turrium, templorum, pontium structura, platearum dispositio, urbem vehementer cominen-
 dent. *Nissa* Episcopalis est Civitas. Sunt præterea in hoc tractu Duc. xv. *Lignicensis*, *Bregensis*, *Teschinensis*, *Mon-
 tbergensis*, *Olsuicensis*, & *Becnstadiensis*; tres veteres familiæ, videlicet *Lignicensis*, *Teschinensis*, & *Monsterber-
 gensis* adhuc obtinent. *Tropaviensis*, *Opoliensis*, *Nissenfis*, *Uratistaviensis* sive *Breslaw*, *Swidmecnensis*, *Hwrenfis*, *Gla-
 zowensis*, *Ratibornensis*, & *Sagomensis*: Sed hos postremos Reges Bohemia, extinctis veteribus dominis adepti
 sunt. Baronum 111 Familiæ, videlicet a *Trachenberg*, *Verrenberg*, & *Plessensis*. Supremum Regis Tribunal
 Silesia est *Uratistavia*, ubi & sedes est Episcopalis, quemadmodum & *Nissa*. *Viadrus* per hanc regionem labi-
 in quem undique plures amnes & rivi confluunt, *Elsa*, *Ola*, *Bobrus*, *Barusius* & alii.

Regio & unde
 dicta.
 Situs.
 Cæli temperies.
 Soli fertilitas.

Urbes.

Flumina;

Hungaria

Hungariæ Regnum.

474

Regio & unde dicta.

Situs.

Cæli temperies. Solis fertilitas.

Animalium varietas.

Imperium majorem.

HUNGARIA, vulgo *Hongerem* (quam nomen ab Hunnis vel Hungaris populis ex Scythia profectis, qui eam incolunt, habere conlatur) Pannonias & trans Danubium Iazygum & Dacorum Regionem fere omnem occupat. Ad Meridiem est Savus Amnis, quo a Croatia & Servia disjungitur, quæ sunt in parte Illyrici Adriatico pelago obversa. A Septentrione sunt Polonia & Russia, Carpato monte disclusa. Ad Occidentem Solem Aultria, Superioris quondam Pannoniæ Caput, cum Moravia & Stiria, ab Oriente Mysia quam Rhetianam nunc appellant. Regio omnibus Cæli benignitate & clementia, ac loci amenitate, Situsque pulchritudine, suo jure ante ferenda. Ager rerum omnium copia ac fertilitate felix. Gemmas, Aurum, Argentum, Colores, Sal fodientibus abunde largitur. Pabuli, Frumenti, Leguminum ac Frustrum nusquam abundantia major. Vinum gignit generosissimum tractus Danubianus, a Quinque-Ecclesiensi Agro Taurunum seu Belgradum usque. Olea tamen rara aut nulla est: ea dempta omnibus propemodum Naturæ dotibus hoc Regnum ornatum videtur, Animalia producit varia, quorum tanta hic copia, imprimis Ovium, Boum, ut in exteras Regiones tot & tanta armenta mittat, ut pene incredibile videatur, præsertim in Italiam & Germaniam. Feris quoque mirifice abundat, Leporibus, Danis, Capreolis, Cervis, Apris, Lepibus, Ursis, & hujusmodi; Avibus item, præsertim Turdis, Perdibus, & Phasianis. Coluerunt Regionem hæc primum *Pæones*, sive *Pannoniæ*: postea *Gothi*, qui ab *Hunnis* expulsi sunt: *Hunni* a *Longobardis*, qui etiam totos *XIIII* annos hic confedere. Successerunt iterum *Hunni* Duce *Attila*, quo obito, Carolus Magnus eam in jus fecit. Anno autem *CCIO* sub *Arnulpho Imperatore* à Scythia profecti *Hungari* loca ista occupaverunt Paganissimum colentes ad usque *Regis Stephani* quem *Sanctum* vocant, inaugurationem. Ab eo deinceps ad nostra tempora Hungaria Christianam Religionem possessa est. Continet autem Hungaria totam *Iazygum Metastarum* regionem, quam Ptolemæus Danubio, Tibisco & Montibus Sarmaticis circumscribit. Horum reliquias adhuc exstare constat, & vulgo contracta voce *Laz* vocari. Incolunt vero sedes a Plinio descriptas & linguæ idiomæ habent Hungarico dissimilimum. Regum Hungariæ primus fuit post confirmatam religionem Christianam *Stephanus* cognomento *Sanctus*, sequuti sunt *Petrus* ejus Nepos, *Andreas* Consanguineus, *Bela*, *Salomon*, *Geysa Ladislaus*, *Almus*, *Stephanus II*, *Bela cæcus*, *Geysa II*, *Stephanus III*, *Bela III*, *Emericus*, *Ladislaus II*, aliæque longo ordine, ad usque Rudolphi II Regis & Germanorum Cæsaris tempora, qui jam tricesimum secundum annum illi regno præest. Rex vero Hungariæ Regnū suum administrat II Magistratum auxilio, qui sunt Sublimior qui in tres Magistratus dividitur quorum I Gubernans Regnū Regis nomine in quo sunt, *Palatinus Regni*, qui proximus a Rege est, & Regis ipsius, sicubi accusatus, Iudex ordinarius existit, quem Regnicolo communi voto eligunt, nec hæreditarium est officium. *Judex Curie*, qui est unus ex Iudicibus Regni ordinariis

Cancellarius

Scythia profectis,
 orum Regionem
 disjungitur, quz
 Moravia & Sciria;
 e clementia, ac lo
 trilitate felix. Gem
 inum ac Fructuum
 unque-Ecclesiens
 propemodum Na
 copia, in pniais O
 eatur, præferim in
 Cervis, Apris, Lupi
 ant Regionem hanc
 burchs, qui etiam to
 solus Magnus eam
 ita occupaverunt Pa
 to deinceps ad noct
 am *Iazygum Metam*
 t. Horit reliquias ad
 ptas & linguæ idiom
 gionem Christiana
 s, *Belz, Salomon, Gey*
 us, *Louis, Iassu II*, ali
 am tricesimum secu
 num auxilio, qui fun
 e in quo sunt, *Palatin*
 sifit, quem Regnic
 bus Regni ordinari
 Cancellari

Cancellarius perpetuus, qui est Metropolitanus Strigoniensis, qui & *Primus Regni*, & *Summus Secretarius* nominatur, ac prerogativam habet electum Regem inungendi, & Sigillo majore privilegia munit. Arbitrio Regis assumptus, qui cetetas literas minores & potissimum mandata regia, & in causarum distinctione datas munit, decterisque Regis subscribit. *Magister Curia*, Regis Comitatus sequi cogitur, & ejusdem intimus Consiliarius habetur. *Tavernicorum Regalium Magister*, Auri fodinarum Salinarumq; & breviter earum Civitatu, Pagorumq; ac castrorum causas distinguit, quæcumque ad fiscum regium pertinent. 11 Iudicia tractans, in quo Officiarii, tres majoris autoritatis, *Vice-palatini Regni*, *Judex personalis presentia*, qui & Regiæ Majestatis in judiciis locum tenet, & Iudicibus præest: *Vice Judex Curia*: Minores, qui ministeria inagis judiciorum quam Magistratum exercent: *Protonotarii* duo Iudicis personarum presentia. *Protonotarius* Vice-palatini. *protenotarius* Vice- Iudicis Curia. Hi omnes Magistri appellanter, habentque in laboris consortium adjunctos hos sequentes: *Secretarium*. *Archiepiscopi Strigoniensis*, qui *Fiscalis* dicitur Duodecim Assessores, Norarios aliquot juratos. 111 Ministrans Regi, *Treasurarius* Regis, *Magistri Cubicorum Regalium*, *Agazonum*, *Dapiferorum*, *Pincernarum*, *Lanitorum*, & alia minora officia. Atque hi Sublimiores. Minor qui est in singulis locis juridicis. Porro quia regnum amplissimum est, constituta sunt per Provincias judicia particularia, quos Comitatus Hungari dicunt, Suntque hi supra Danubium ad Occidentem Tibisci flu. *Pelsonensis*, *Nitriensis*, *Cepusensis*, *Gewinariensis*, *Pesthiensis*, *Semlinensis*, *Comariensis*, *Liptoniensis*, *Novigradiensis*, *Abauvariensis*, *Bahiensis*, *Ungghensis*, *Traachimensis*, *Barstensis*, *Hontensis*, *Bosfodiensis*, *Bodroghensis*, *Peregriensis*, *Turocensis*, *Omurolis*, *Tornensis*, *Herodesensis*, *Zolnocensis*, *Moravariensis*. Supra Danubium ad Orientem Tibisci, *Ugghiensis*, *Bihoriensis*, *Zamariensis*, *Ovadiensis*, *Zabolciensis*, *Chonadiensis*, *Temesiensis*. Inter Danubium & Dravum flu. *Musumensis*, *Zaladiensis*, *Toluenis*, *Rhab* sive *Lauriensis*, *Vesprimiensis*, *Strigoniensis*, *Soproniensis*, *Albensis*, *Simigienis*, *Caltriferreusis*, *Palsiensis* *Waraniensis*. Inter Dravum & Savum flu. *Valkonensis*, *Risienis*, *Syrmiensis*, *Warasdiensis*, *Pafegienis*, *Zagybiensis*. Administratio Ecclesiastica penes duos est Archiepiscopos, qui Sunt *Gran* vel *Strigoniensis*, legatus Apostolicus & primas Regni. Habet sub se *Agriensem*, *Vacensem*, *Nitriensem*, *Quinque ecclesiam*, *Vesprimiensem*, qui Cancellarius est Regiæ quam etiam coronat, & *Lauriensem* vulgo *Rab*, Episcopus: *Colofensis* sive *Coloz*, sub quo sunt *Sagabriensis*, *Transilvanienis*, *Vocceadensis*, *Sumienis*, *Visemburgensis*, *Cenadiensis*, sive *Chonad*, *Bosniensis*. Dividitur vero Hungaria univèrsa in Citeriorem & Ulteriorem. Citerior Hungaria omnem illum tractum complectitur qui citra Danubium est: ulterior illum, qui ultra Danubium, quam quidem mediam Tibiscus fecat. Metropolis & Regni caput *Buda*, sic denominata, uti plerique existimant, a *Buda* conditore Fratre Artila Regis, vel ut alii scribunt, a Budinis Scythia populis, quorum Herodotus meminit. Appiano, Irenico & Althamero *Civitas* Ptol. & Antonini, cui *Legio* 11 *adjutrix* est. Hujus si Urbis situm inspicias, ex parte montosa, & validis est propugnaculis firma, ut nec quicquam munitus, nec amanius in tota ferme Hungaria juveniri possit. Publicis privatisque ædificiis ornatissimis præceteri

Civitas.

ceteris in ea Regione urbibus, clarissima, Agrum habet variorum fructuum ubertate luxuriantem. Anno 1035 die xx Augusti a Turcarum Imperatore Solimanno Christianis erepta est, Reliquæ sunt *Bosoni-um* vulgo *Preßburgh*, urbs nobilissima. Hic *Leyta* st. Pannoniam Superiorem ab Inferiore dividens, cum Istro miscetur. Urbs verus & elegans, quæ ut situ, ita Aere quo fruitur læto & amœno salubrique, multas Pannoniæ urbes longè antecellit. Montes habet Vincis amœnissimis confitos, qui & magnam lignorum copiam præbent. Ad suburbium in præcelso Montis vertice Arcem validam habet. *Belgradum* ad Confluentes Savi & Danubii, vulgo etiã dicitur *Alba Græca*, antiquioribus *Taurunum*, Germanis *Griechs Weissenburg*: captum est a Turca Solimanno, anno 1010, quum antea Christiani Orbis adversus immanem hostem præsidium aliquam diu fuisset; nunc hæc Turcatum Imperatoris sedes est. Vterius secundo Danubio descendentibus occurrit *Singidunum*, captum a Turca anno 1000. Medio inter duas istas urbes spacio, campus est nobili *Humiada* victoria adversus Maliometum Turcarum Imperatorem celebratus: Campum vocant *Maxons*. Prælium commissum est anno 1000. Adverso flumine ascendentem multa loca excipiunt funestis Christianorum cladibus tristia. *Valpo* urbs capta anno 1010. *Quinque Ecclesie* ad Dravum anno 1010. *Zigetba* anno 1010. *Buda* de qua supra. *Strigonium* ad Danubium, vulgo *Gran* dicitur, Archiepiscopo palis quondam sedes, & jam in manibus Turcarum. *Alba Regalis*, *Stulweissenburg* Regum corona & sepultura celebris, capta est Anno 1010. In eodem pene tractu est *Strydon* B. Hieronymi patria. Est & *Komora* urbs munitissima in Insula ejusdem nominis, frustra aliquoties a Turcis petita. *Jaurunum*, vulgo *Raab* ad Danubium sita, fere inexpugnabilis. Reliqua Opida silentio prætereo. Sunt & in Hungaria Lacus celebres ac nobiles, quorum præcipuus est *Balaton*, qui Germanis *Platze* dicitur, xl. Milliaria Italica secundum latitudinem habens & Hungarica viii. Flumina sunt nobilissima *Danubius*, *Savus*, *Dravus*, & *Tibiscum*: Horum tres priores communes sunt nonnullis aliis regionibus, sed *Tibiscum* totum, sola Hungaria sibi vendicat. Hic quidem in *Maramusia* sub altissimis Carpati jugis nascitur, omnesque Hungariæ fluvios, proventu Piscium superat; omnibus enim temporibus iismirifice abundat, inprimis Sturionibus, Lucis, quorum hepar sesqui-ulnam longitudine interdum superat: Cypriis & Siluribus. Alii etiam Amnes præter hos sunt, qui optimorum Piscium copia adfluunt, nimirum *Fundulis*, *Trutis*, *Salmonibus*, *Percis*, *Murenis*, *Barbis* & aliis pluribus, qui Amnes perique feraces Auri sunt. Montes & Silvæ præcipuæ, ultra Danubium ab Austria & Moravia incipiendo referuntur a *Lazio*, *Tarchzal* Græcis *Carpatius* quondam a fructu Minerarum appellatus, propagatur per Comitatus, *Turocensem*, *Arnensem*, *Liproviensem*, *Cappusiensem*, *Gewineriensem* ac *Saricensem*, cujus nomina Germanorum locorum Incolæ aliis atque aliis nominibus indigetant, *den Vatter*, *den Munch*, *den Wurgansen*, *den Schurperg*. Secundus est *Marran*, Vinetis præpe Agrum confitus. Tertius omnium amplissimus *Erdel*. Sunt & multi alii, quos brevitatibus studio hoc loco omittimus, hisce Germaniam concludentes.

Flumina.

Montes.

Silva.

ITALIA, In qua hæ continentur Regiones.

Lombardia.
 Venetia Ducatus.
 Liguria, Genue Duc.
 Friuli Duc.
 Istria.
 Romandiola Comitatus.
 Thufcia Ducatus.
 Spoletanus Ducatus.
 Anconitana Marchia.
 Latium, nunc Campagna di Roma.

Abruzzo, Aprutium, Samnites.
 Terra di Lavano, Campagna felice, Principatus.
 Apulia Daunia plana, Regnum.
 Lucania, Basilicata, Principatus.
 Terra di Barri, Apulia Peucetia.
 Terra di Otranto, Regnum.
 Calabria Superior Regnum.
 Magna Græcia.
 Brutij, Calabria Inferior,

Regnum Neapolitanum magnam harum regionum partem complectitur.

Quia paucissimi Comitatus & Dominia mihi per Italiam & Græciam innouerunt, & eorum pleraque nomina ac loca in Tabulis assignari nequeunt ob Tabularum quæ exstant imperfectionem, ideo paucis exceptis hoc labore superfedo. Quilibet studiosus quoscunque invenerit annotare facile poterit. Pulcherrima esset in Politicis speculatio, si omnium Regnorum nobilitas, & officia singulorum, locaque Dominiorum nota essent. Quisque in sua hoc præstans patria laudem merebitur.

ITALIA.

Regio.

Sic se habet, & universim & speciatim Germania: jam nunc, ea qua potui fide perlustrata, Italiam ingredior: Italiam, Regionem Diis sacram, inquit Plin. lib. 111. Natur. Hist. cap. xx: totius Europæ beatissimam, optimamque, omnium prope Terrarum Alumnâ, Rerum Dominam, Principem Gentium, Mundi Reginam. Varias habuit olim appellationes. Dionysius Halicarnassus lib. 1. Romanarum Antiquit. Regionem hanc nobilissimam Indigenas vocasse scribit *Saturniam*: Græcos vero *Hesperiam*, *Ausoniâ*, *Oenotriam*: Herculis denique tempore dici coepisse *Italiam*. *Saturnia* dicta fuit a Saturno Rege. Verum hæc appellatio non ad totam Italiam: sed tantum ad ejus partem, quæ & *Latium*, pertinuisse videtur. *Hesperia*, vel ab Hespero Atlantem Fratrem fugiente, ut vult Hyginus: vel ut Macrobio placet, ab Hespero stella quæ Latinis est Vesperugo: quod ad Occasum spectet: *Ausonia* ab Ausone. *Oenotriam* dixere, a Vini bonitate, aut ab *Oenotro* Sabinorum Rege. *Italia* nomen acceptum ab *Italo*, quem Oenotriæ Regem facit Aristoteles. Festus vero lib. 1. x. *Italiam*, dictam, quod magnos *Italos*, hoc est *Boves* habeat, ait, vitulos enim *Italos* esse dictos. Timæus fabulatur appellari, ab *Italo Bove*, uno ex armento Geryonis, qui abactus ab Hercule Siculi Freti angustias tranaverat, Tyrrhena lingua *Italum Taurum* dicente. *Vitalia* quoque quondam dicta, si fides Hellenico, apud eundem Dionysium Halic. lib. Antiq. Rom. Alias veteres Italiæ appellationes, quod

Nomina.

*Aquibus & cur
indita.*

ice, Principatus.

eorum pleraque
eo paucis exceptis
ulcherrima esset in
eorum nota essent.

trata, Italiam in-
torius Europæ bea-
Principem Genti-
libi Romanarum
to Hesperiam, Au-
turno Rege. Ve-
nisse videtur. Hæ-
spere, ab Hespero stella
ixere, a Vini boni-
re Regem facit Ari-
os enim Italos esse ai-
sus ab Hercule Si-
e quondam dicta, se-
ppellationes, quod
not

nontam toti, quam Partibus convenient, omittimus, *Perinsulam* faciunt *Italiam* Strabo & ptol. quam Natura Mari Supero, Infero Ionio munivit lateribus tribus: quarto autem vallavit Alpibus, Nam Occasum Caurumque versus abfusa sunt Italiae Alpes, quae suis apud veteres cognominibus destinatae fuerunt, Maritimae, Cottiae, Graeciae Rheticaeque ad Arsiam usque fl. Septentrionem respiciens Penas habet Iuliaeque: succedente mox, qua Aquilo est, Mari Hadriatico, ab intimo recessu usque ad Sinum Ionium, qui ad Orientem Vulturumque illi obversus: Qua denique longe lateque spectat Austrum, Africum Zephyrumque ab Mari pulsatur Mediteraneo, quod ad eas oras Tyrrenum audit & Ligusticum: faciente etiam partem Australem Hadriatico, qua Tori connectuntur Partes, Forum Iulii & Hultria. Longitudo est ab Angula Praetoria ad Brutium usque Promontorium vel Leucopetram DCCCLV plus minus milliariorum: Latitudo maxima CCCLXXV , media, CXXX : minima, LXXII . Circuitus Italiae secundum Castellum DCCCLXXV . Qui exactius sunt metiti, signant CXCXCCL : qui exactissime, non multo minus CXCXCCLX . Italiam Eustathius Hederæ: Quercus adsimulant folio Plinius, Solinus & alii, ut proceritate multo sit amplior, quam latitudine: in Lævum se flectens cacumine, & Amazonicæ figura desinens Parmae. Recentiores convenientissime Humano Cruri comparant: cuius Tibia vel Anticnemion Mari obiacet Infero: Sura, Supero: Pes univrsim Ionio abluitur Pelago: Calcaneus Epirum spectat: Vola vel concavitas Sinum facit Tarentinum: Carnosiores Partes Promontoria statuunt Zephyrium, Carcinum & Bruttium: digiti in Siciliam sunt conversi: Genu in Promontorio est Populonio: Coxendix & Femoris Superiora late contingunt Alpes: De nominibus & quantitate dixi: succedit explicanda Qualitas, cuius causa potior solet esse Situs Caelestis. Huius si quis hodie diligentissimam ineat rationem: secundum Longitudinem Occidentalissimum Meridianum deprehendet incidere in gradum XXIX : Orientalissimum in XLIII : secundum Latitudinem completi gradus VII : Australissimum enim Parallelum distare ab Aequatore grad. XXXVII , & Borealissimum XLVI sicque occupare discet Italiam Quintum & Sextum Climata, omnesque Parallelos, qui sunt inter XI & XVII in quo Terræ tractu contingit varietas Dici Artificialis unius horæ. Major enim Dies Aestatis in Parallelo Australi Horarum est XIV , cum tribus quintis: in Boreali vero Horarum XV cum quintis totidem. Caelestis autem Situ sic se habente, accedentibus etiam Appenninis Montibus, qui per mediam Italiae porrecti longitudinem, ab utroque latere, praecipue quo Meridianos excipit calores, Campos Collesque relinquunt frugiferos: non magnopere mirandum est, tam moderatam omnium anni Partium in Italia esse tempestatem tantamque rerum omnium fertilitatem: quae tamen aliis, quam aliis locis major. Ager valde est temperatus, benignus, copiosus, ad Segetes aliaque omnia proferenda supra modum adcommodus, magnique fructu cultoribus, quæritus, sumtus autem exigui. *Rossellanus Ager* in Umbria juxta Lacum Velinum tanta fertilitatis fuisse scribitur, ut auctore Varrone, Cæsar Vopiscus, quum causam apud Censores ageret, *Composita* *Rosæ* dixerit *Italia Sumen* esse, in quibus Perticas pridie relictas Gramen, una nocte operiret. *Ad viliam optima*

Coli temperata.

Soli fertilissima.

ITALIA.

481

optima fert, inquit Varro Italiae dotes persequens: *Ager Campanus, Frumentum: Falernus, Vinum: Cassinas, Oleum: Tusculanus, Ficum: Mel, Tarentinus, Piscem, Tiberis.* Italiam porro peculiarem omnium Arborum Parentem videri posse, testatur Plin. Vulgatas non commemorabo. Earum quæ vulgo *Aurantia, Ciria* vel *Medica, Cydonia*, aliaque id genus, incredibilis hic copia. Tota ora, ut ea nobis sit exemplo, quæ in Liguria summæ proceritatis, unde fructus admodum generosi odoriferique percipiuntur, ornata est, ut cum adspiciuntur, amoenissimis. Idem de mille aliis dici potest locis. Vivere in Italia *Piperis* arborem docet idem Plinius. Oleis maxime scateret Terra Hydruntina, in qua tanta copia, ut cui *Oleavum* his in locis ingentia *Plinivum, Amygdalam, Gossypium* aliosque fructus ubertate quadam & abundantia fundit incredibili. Vnus Ager Barianus in Apulia Peucetia *Oleum, Vinum, Frumena* millia reddat Vrnarum, quas Incolæ *Barilus* vocant. Nec *Manna* negavit Italiae Natura. Prope Altolentium in Brutis Manna colligitur, noctu rorans: præcipue quum imbres diurnos liquidum purumque Cælum noctis excipit. Legitur ex frondibus & arborum quarundam truncis. Eodem beata munere Magna Græcia, quo loco Thuriorum nobis visuntur vestigia. *Vitium* Principatum in tantum proprium & peculiarem Italiae notat idem Plin. *ut vel hoc uno omnia gentium vicisse, quamquam odorifera, posse videri bona: quamquam ubique pubescentium odori nulla suavis præferatur.* Testantur generosissima, quæ passim nascuntur, *Vina*, ab antiquis Scriptoribus decantata. *Italiae Vina* ad quatuor classes idem refert Plin. Omnibus aliis præfert *Serianam Vina Albana, Surrentina, Massica, Statana, Calena, Fundana, Velutercina, Privernata, Signina.* Quartum præbent, eodem teste, curriculum, *Pretutia*, atque *Ancone nascentia, & qua a Palma una forte enata Palmesina* appellantur. Sed de his alii: ego ad reliquas Italiae dotes pergo: strictim eas indicaturus. *Herbarum* omnium generis est fertilissima. *Quid vero de Metallis, Lapidibus, aliisque Muneribus dicam? Metallorum omnium feracitas ait Plin. nullis cedit Terris.* In Foro Iulio Hydra fl. est, & haud procul inde *Argent. viv. fodina.* Magna copia ante aliquot annos reperta est apud Etruscos in Territorio *Massæ.* In Campania Felice *Sulphur.* Ab Volaterris annem Cæcinam versus, millia 111, Colles aliosque *Salem* escodiunt. Taceo *Lotomias*, ubi *Lapides* varii cæduntur. Taceo *Marmora, Alabastrum, Chrysolithum, Lapidem pretiosos* varios. Taceo *Coccum, Lazurium, Viriolium*, aliaque subterranea. Ac ne recensendis variorum generum *Animalibus* tempus recem, magnam *Boum* (qui veterè lingua Græca *Itali* dicebantur) copiam in Italia fuisse, *Bucæ* quoque in ea Terra gigni pasque solita compluria, docent apud Agellium lib. xi *ricæa.*

PPP

Noæ.

Noct. Atticar. cap. 1; Timæus in Historiis, & M. Terentius Varro in Antiquit. *Lucana Armenta* maxima & validif. *fina* olim ibidem fuisse, castratur Lucillius:

Quem neque Lucanis oriundis montibus, Tauri Ducere protelo validis cervicibus possent.

Nutrit Italia præter alias Aves, Aquilas, Vultureſque, carnivoras & rapaces volucres, historiis Romanorum Veterum etiam nobilitatas. Infinita hic, ne prolixior ſim, præteriens, ad Imperium Majorum venio. Gubernationis & Imperii, ſub quo vetuſtiſſimi fuerunt *Italia Terra* habitatores, non magna ſunt apud antiquos Scriptores Documenta, neque Notæ admodum indubitata. Multa quidem eaque ſpecioſa Annii Viterbienſis comminiſcitur, de *Comero*, primo in Regionem hanc advena, de *Chamo*, *Jano*, *Sabatio*, *Saga*, *Cyano*, *Auruno*, *Malato*, *Tage*, *Oſiride*, *Hercule*, *Tuſco*, *Alceo*, *Ritimo*, *Italo*, *Morgete*, *Roma*, *Romanefſo*, *Jafio* & aliis: Sed horum apud probatos Hiſtoricos nullum eſt veſtigium. Variorum autem, cum Græcorum, tum Latinorum, præcipue Dionyſii Halicar-naſſei, Pompei Trogi, Solim Polyhiſtoris, & aliorum Monumentis diligenter perluftratis, diſcimus multis ante Conditam Urbem Ætatibus, varia in Italia populorum, cum primis Siculorum, Aboriginum, Ligurum, Umbrorum, Etruſcorum vigiſſe Imperia: quæ cum ævo ſeneſcente vel in Romanorum ditionem, vel ad nihilum redacta, certis gradibus.

Initio *Roma* gubernata eſt a Regibus annos cclxlv, teſte Dionyſio & Livio, quos in Romana hiſtoria ſequi rectiſſimum eſt. Apud ipſos etiam rerum geſtarum ſeries legenda eſt, & conſiderandum, creviſſe potentiam foris militari labore & diſciplina: domi vero modèſtia & juſtitia gubernationis, & ordinum ac onerum diſtinctione. Poſtea propter tyrannidem & libidines pulſam eſt familiam Regiam, ſicut ſæpiſſime cauſæ mutationum in Imperiis libidines fuerunt. Regum nomina hæc ſunt, *Romulus*, qui regnavit annos xxxviii; *Numa*, qui xliiii; *Tullius Hoſtilius*, qui xxxii, *Anco Martius*, qui annos xxiv, *Tarquinius Priſcus*, qui xxxvii, *Servius Tullius*, qui xlii; *Tarquinius Superbus*, qui xxv. Hic expulſus eſt Regno propter Filii ſcelus qui Lucretiam per vim compreſſerat. Pulſis autem Regibus partaque libertate annua Imperia facta, ac binis Conſules creati ſunt. Horum primus *L. Junius Brutus*, cui ſuffectus eſt *Sp. Lucretius Tricipitinus*, atque huic *M. Horatius Pulvillus* Manſit autem Italia in *Conſulum*, libera Republica: inque *Principum Romanorum*, eadem oppreſſa, poteſtate, uſque ad *Imp. Caſarem Fl. Momyllum Auguſtulum*: quem quum abdicare juſſiſſet *Odoacer Herulus* Gothorum Rex, nobiliſſimam Regionem in ſuam redegit poteſtatem, cauſuſque *Theodoricus* ipſiuſque Succeſſoribus poſſidendam reliquit. *Paſtos Conſulum Romanorum, & Imperatorum*, adponere non eſt neceſſe, quum in omnium manibus ſint. Qua autem fuerit forma primæ gubernationis Regiæ, quæ incrementa, quæ Legum & Magiſtrarum mutationes, quanta fuerit Romanorum virtus, quæ bella, quam virii motus domeſtici, donec *Roma* Monarchiam Orbis Terrarum adeptæ eſt: ac deinde quomodo luxu, bellis Civilibus, & fatali Orbis mutatione ruſus amiſerit & virtutem & Imperium, ex integris hiſtoriis cognoſcendum.

ITALIA.

483

secundum est. Ad reliqua pergo. Vrbes habet Italia egregias, florentes, opulentas: Opida clara, famosa, Civibus Urbes
 aucta: Pagos magnos, Aedificiisque Nobilium & Prætoris superbientes. Sed non abs re fuerit audire de cele-
 berrimis Italiæ urbibus iudicium Thomæ Edwardi Angli.

Sancta est Sanctorum pretioso sanguine ROMA.

Cingitur Urbs VENETVM pelago ditissima nummis.

Incyta PARTHENOPE gignit Comitesque Ducesque.

Est MEDIOLANVM iucundum, nobile, magnum.

Excellit studii fecunda BONONIA cunctis.

Splendida sileses nutrit FLORENTIA cives.

GENVA habet Portum mercesque domosque superbas.

Exhaurit loculos FERRARIA Ferrea plenos,

VERONA humane dat singula commoda vite.

Extollit PADVAM Juris studium & Medicina.

Illustrat patrie SENAS facundia lingue,

Maxima pars hominum clamat, miseram esse CREMONAM.

MANTVA gaudet aquis orni decorata MARONIS.

Vina VTINI varias generosa vehuntur ad Urbes.

BRIXIA dives opum parce succurrit egenis.

Italicos versus præfert PAPIA I. vini.

Libera LVCA tremis ducibus vicina duobus.

Flent PISÆ amissum dum contemplantur honorem.

Commendant PARMAM Lac, Castus atque Buryrum.

Non caret Hospitium perpulcra PLACENTIA caris.

TAVRINVM excornat virtus, Pietasque fidesque.

Militibus validis studiosa PERVSIA claret.

VERCELLÆ lucro non delectantur iniquo.

Mordicus Urbs MVTINÆ raras tenet esse salubras.

Contemunt omnes ANCONÆ mania Turræ.

ppp ij

Libra

ITALIA.

Litibus imponit finem MACERATA supremum.
 EMPORIA in portis consistit gloria clausis.
 Urbs LIVII celebris nimis est proclivis ad arma.
 BERGOMVM ab inculta dictum est ignobile lingua.
 Omnibus exponit gl'ios ARETIVM acutos.
 VITERBI corventus opem fert sanctus egenis.
 Civibus humanis decorata est ASTA fidelis.
 Fructibus, Anseribus, pomario ARIMINVM abundat.
 FANVM formosas mulieres fertur habere.
 Odis mundanas Syncera NOVARIA fraudes.
 Clara perantiqua defecit fama RAVENNE.
 ANGLIA habet paucos Comites: VINCENTIA multos.
 Omnes commendant ficus grossosque PISAVRI.
 Castaneis, Oleo, Truico PISTORIVM abundat.
 Rustica frugales nutrit DERTONA colonos.
 Postponit REGIVM cornuta Animalia Porcis.
 Dulcia felicem cingunt Vineta CESENAM.
 TARVISIVM exhilarant nitrado cum flumine fontes.
 IMOLA divisa est, nocet hac diviso multis.
 VRBINVM statuit ducibus clamare, valere,
 Nota est fictilibus figlina FAVENTIA vasis.
 SPOLETVM clamat, peregrini, intrate, manete.
 LAVS pingues POMPEIA Bovos producit Ovesque.
 NARNIA promittens epulum dabit ova, vel uvas.
 ASSISIVM sancti FRANCISCI corpore gaudet.
 Hospitiis COMVM Pisces cum carnibus offert.
 Quern opes fragiles studium SAVONA relictis.

Lacus.

Lacus habet Italia plurimos, quorum nominatissimi: In Etruria *Trasumenus, Aprilis, Marinus, Vadimonis, Ciminus, Vulturnensis, Sabatius, Palus Bientina, & Ciana.* In Latio *Hostie Lacus, Albanus, Aquasalvia, Lacus Nemoensis, Juturna Lacus, Regillus, Fucinus, Pontina Palus, Fundanus Lacus, Tiburtinus, Caccabus, Simbruina Stagna.* In Piceno *Nursinus.* In Umbria *Velinus, Floridus, Cutiliensis.* In Campania *Lucrinus & Avernus, Linterna Palus, Stativa, Pompeia.* In Salentinis & Apulia *Lacus Andurianus, Lesinensis*

In Fl
 nus,
 Vigesi
 Tiberi
 Europ
 tinis S
 trodon
 que.
 set pr
 bidryu
 gurum
 tar, di
 clarita
 tantaq
 mo refe
 non ull
 betur, i
 lum, ur
 bus tanc
 driaticu
 inquit P
 ponium
 rum Rex
 Non min
 sus. A
 tralis hoc
 initio per
 anum ad
 mox ite
 cis infes
 uno,

In Flaminia *Septem Maria*, *Padusa* *Palus*. In Langbardia *Trans-Padana* *Verbanus*, *Ortannus*, *Larius*, *Luganus*, *Gaviratus*, *Monatius*, *Trinasius*, *Chironensis*, *Pufcianus*, *Sebinus*, *Benacus*, *Iadrinus*, *Pænnus*. In Venetia *Vigifolus*. In Istria, *Costiacus*. Plurimis etiam irrigatur passim Fluvii, inter quos *Padus*, *Athesis*, *Rubico*, *Tiberis*, *Arnus*, *Mincius*, *Ticinus*, *Ollius* & *Abdua*. Primum locum dedimus fluvio nobilissimo, qui omnes Europæ fluvios, ut Strabo adferit, docetque experientia, præter Istrum magnitudine superat, *Pado*, Sic Latinis Scriptoribus Livio, Virgilio, aliis dicitur: qui Italii hodie *Po*, *Padus* dicitur, notante apud Plinium Metrodoro Sceprio, quod circa Fontem arbor multa sit picea, quæ *Pades* Gallice: *H'édavos* olim Græcis Poetifque. Sic dicitur ut vult Servius ab Solis Filio Phaëronte, qui antequam per temeritatem in hunc fluvium esset præcipitatus, *Eridanus*, fertur appellatus. *Bodincus*, teste Plinio Liguridus vocabatur, quod fundo careat. *libeynos* Polybio lib. 111. *Padi* Pater Mons Vesus, Antiquis omnibus *Vesulus*, ut docet Plin. In finibus Ligurum Gabienorum Fonte profluit, ut idem Plin. notat, *Vifendo*: non qui proprio sic nomine, ut Leander putat, dicitur, sed qui visu dignus & mirabilis, ut apud Marcianum Cappellam. Ex Fonte suo nulli Amnium claritate inferior profluens, per angustas confragasque Rupes, & artas scopulosi montis Còvalles præcipitat; tantaque vi prorumpit, ut summam habeat admirationem. In saxa hinc delabens, fragore strepituque maximo resonat. Mox in planiciem effusus aquæ copia, quæ versandæ molæ frumentariæ sufficit, remere lateque, non ullo certo alveo discurrit, spacio trium fere milliar. usque ad Paisanam, ubi quasi Cuniculis ita ablorbetur, ut exigua plane supra terram veltigia relinquat. Post alterum vero milliar. rursus exoritur ad Paracolum, unde pergens Aquilas. Torrentes, Amnesque, ab Alpibus & Apenninis Montibus varios colligit, quibus tandem mirum in modum auctus altusque, mediam Langbardiam & Romanulæ partem permeans, in Adriaticum se exonerat Mare septem ostiis prægrandibus. Quia longius vomit, septem Maria efficere dicitur, inquit Plin. apud quem lib. 111 cap. xv 1, vide de cursu plura, ut & apud Polybium lib. 11, Strab. lib. v, Pomponium Melam lib. 111, Solinum in Polyhist. cap. v 11, Leandrum Albertum, aliosque Novitios. Flavio- rum Rex *Erydanus*, Virgilio 1 x *Æneidos*. Non minor hic *Nilo* canit lib. 11 Lucanus, cui paulo post ibidem, *Non minor hic Istro*. *Pandum*. maritimorum comiteum Italicis subsidiis *Fidem*. vocat *Inveltozem* Ambrosius. Appianus *Intimum Maris Adriatici Sinum*. Sequitur *Athesis* Virgilio & aliis: *Athigis* Straboni: qui Italii hodie *l'Adice* vel *l'Adese*; Germanis *Eisfch*. Tradit Plinius Athesim ex Tridentinis Alpibus profluere. Initio perquam exilis lapsu vim magnam aquarum colligit, accedentibus passim multis amnibus, subter Bolanum ad meridiem versus rapido se cursu flectit: dein ab Tridento lenius nonnihil per planiciem evolvitur: de mox iterum emensis campis inter montium angustias tanta cum violentia sævit, ut omnibus, qua fluit, locis infeste minari videatur: eaque vehementia per Veronam præcipitat, infra quam in duo flumina deducitur; uno, quo Paludes petit, altero, quo in Mare pertingit ad Fossiones, haud ignobilem portum. Plura

, *Marinus*, *Vadi-*
Albanus, *Aqua-*
Lacus, *Tiburinus*
sis. In Campania
durianus, *Lesimensis*

apud Leandrum, Ab Fonte Veronam usque ratibus navigabilis non est ob rapiditatem: Trabibus autem navigatur. Nam ingentes Larices Abietesque cum Asseribus maximis, aliaque prægrandia ligna compacta Tridentinis ex Montibus eo deferunt: Verona porro usque ad Fossiones optime navigatur. Torellus in Historia Veronensi *Athesin Adriam* vult esse Prol. Quibusdam idem etiam cum *Athesi* putatur esse *Adrias*, qui apud Stephanū & alios. Tertium locum tenet *Rubicon*, *ῥοῦβικων* Ptolemæo aliisque Scriptoribus Græcis: *ῥοῦβικων* Straboni: nunc *Pisutellus*. Flumen est illud, quo antiquitus post translatos ab *Æsi* Amne Terminos, Italia finiebatur, auctore Plinio, Sic Lucan. lib. 1.

*Punicus Rubicon quum seruida canduit astas,
Perque imas serpit valles, & Gallica certus
Limes ab Ausonius determinat Arva Colonis.*

Quantum in locum venit *Tiberis* limes inter Etruriam & Latium. Nescio an fluminum quid eo in historiis Romanorum celebratus. Varia leguntur ejus nomina: quorum alia profani, ut sic loquat, genii, alia sacri. Prioris Classis sunt *Janus*, *Albula*, *Rumon*, *Tiberis*; posterioris *Serra*. *Janum* antiquissimis temporibus appellatum fuisse, tradit Athenæus, ab *Jano*. *Albulam* fuisse dictam, patet ex Varrone, & aliis. Ab albo colore dirivant Paullus Diaconus & Servius. *Rumon* a ruminando dictus fuit, ut idem docet. Omnibus his insuperhabitis nobilissimum nomen induit hic flu. *Tiberis*, cujus varia produntur Eryma. Ab *Tibri* Aboriginum Rege trahunt quidam apud Servium ad v 111 *Æneid.*; Tuscorum Festus & Servius; ab *Tiberino Silvio*, Albanorum Principe, diducunt Livius, Ovidius, Festus Pompeius, & Eusebius. Varro *De Heberim* hunc fluvium ab nonnullis nominatum tradit ab *Dehebris*, Veientum Regulo. *Serram* in Sacris nuncupatum memorat Servius ad eundem *Æneidos* librum ab secundo. Hæc de nominibus; in quorum quarto illud notandum, aliquod observatum fuisse discrimen in prolatione vocum *Tiberis*, *Tibris* & *Tiberini*, *Tiberis* enim communi sermone dicebatur, *Tibris*, poetice: *Tiberinus* in sacris, notante Servio, quod tamen non ubique verum. *Tevere* vulgo. *Tiberis* autem caput in Apenninis jugis tollit, ex media propemodum ejus longitudine, finibus Aretinorum, eadem ferme parte, ubi fons Armi supra Aretium. Tenuis admodum initio est & modici rivuli instar, lapsusque aliquamdiu paullum etiam incrementi adsumit, quod præter exiguos fonticulos aquæ grandes accedant nullæ: ubi fluminibus augeri incipit, paullatim crescens, navigabilis efficitur, non procul Tipherno, sed in tribus & naviculis tantum usque Romam, procurrentis non procul Tipherno, Perusia, Otriculo, Etruriæ ab Vmbris Sabiniq; dirimit: dein citra Romam P. M. fere x 111 Veientes ab Crustuminis, & Fidenatibus: item Latii ab Vaticano separat: Romam tam grandis delatus, ut transiri nisi Pontibus aut Navigio nequeat, scribente Halicarnassæo. Pergit inde ad Ostia sua, ubi in Mare Tyrrhenum evolvitur. Cursum delineant Plinius libro tertio capite quarto, & Servius ad v 111 *Æneidos*. Videndi & Florus libro primo Histor. Rom. capite quarto, & Varro lib. iv de L.L. De Piscibus Tiberinis Romanis peculiarem scripsit libellum Paullus Jovius. Amnes vel fluvios x 111 in Tiberim influere, docet Plin. lib. 111 ca. iv. *Arms* succedit, Livio, Plinio & aliis memoratus, *Arms* Straboni & Ptolemæo: *Arno* Vernacule Nascitur

Naicitur, ut Strabo perhibet, ex Apennini latere dextro. Modicis initiis principio inter rupes horridas præcipitesque convalles in Occasum tendit: deinde conlectis fontibus, torrentibus, amnibusque plurimis tumidior, magna cum mole Florentinum ingreditur agrum / Florentiaque & Pisa divisus multis adauctus fluvius, Mare petit. *Mancius* Virgilio, Straboni, Plinio & aliis, qui *Mencio* vel *Menzo* hodie Italis. Lacum hic ingressus Benacum præcipua claritate: circumdata insigni stagno Mantua, xiii inde lapide in Padum evolvitur. *Ticinum* Livio, Plinio, Silio, Polybio, Strab. Plur. Ptol. Steph: *Ticenus* Tabulæ Itinerariæ: qui hodie *Tesino*. Oritur ex Monte Summano, qui nunc D. Gothardi nuncupatur: unde & , in diversum tamen, eunt *Renus*, *Rodanus*, *Athesis* & alii. Ex illo Monte per *Leptontios* in Austrum inter præcipientes rupes ad *Belinzonam* *Opidum* munitissimum fertur: inde copiosius accessione plurimorum amnium ac torrentium in *Verbanum* evolvitur lacum, quem supermeat, ut *Plin.* auctor est: ac tandem redditus per planiciem præcipua claritate *Padum* influit, quamquam non illa, quam ex lacu trahit, abundantia: quum dirivationibus & fossis in irrigua passim exhauriatur. Tam est aquis perlucidis: ut quidvis, etiam minimum, imo in fundo clare demonstrat. Aurum quoque & Argentum ex ejus arena percipitur. Piscium nobilitate est inclutus, nominatim laudatissimo *Thymallo*, *Ollus* *Plinio*, qui vernacule *Oglio*. Cernuntur in hoc fluvio juxta *Palatiolum* magno numero excipuli seu locui conscripti fabricatique vininibus, in quo annuo certo tempore, deferentibus aquis, *Anguilla* glomeratæ cadunt, quæ mirabili numero extractæ saluntur. Ortum ejus investigare operosum. *Opinio* recepta est duos modicos rivos ex lacu *Frigidulpho*, qui inter *Alpes* est, profluere unum ad dextram nomen *Frigidulphi* retinere, *Ollio*que tandem jungi: alterum ad lavam in alium amnem præcipitari, eumque ab adcolis *Ollij* principium constitui. Alii alia adferunt. In *Iseum* lacum influit, ubi *Pisonium* *Opidum*: ecfusus in planiciem passim dirivationibus exhauritur: quibus irrigua *Brixiani* & *Cremonensis* agri sic adaquantur, ut ex se junis atq; calculosis opima benignaq; fiant. Aquarum *Ollij* perpetua claritas, nec ullo unquam tempore deficiat. *Brixianum* agrum ab *Cremonensi* & *Bergomate* hac parte sejungit. Recipit alios supra xxxvii amnes. *Abdua* vel *Addua* (variante scriptura, Posteriori Priori præfero) *Plinio* *Tacito*que nominatur, qui *Adias* *Polyb* & *Strab.* *Adda* vulgo. *Cenomanos* dividit ab *Insulribus*. Pater illi *Mons Braulius*. Notat inconsideratius *Strabo* nasci ex *Adula* Monte. *Redditus* è *Lacu Lario*, cujus aquas supermeat per planiciem in *Padum* tendit, deferens secum cum alios, ut *Piscilavonem*, *Meiram*, *Liram*, *Tartenem*, *Lecium ortum*, *Brembæ*, *Serimortij*; tum *Serium* qui in montibus supra *Bergomum* ortus perq; *Serianam* fluens, hibernis mēsis⁹ *Cuniculis* quibusdam se condit, rursusq; juxta *Cremam* copiose exoriens, tandē in *Adduam* inlabitur: ætate tamen lique scēntibus ardore *Solis* montium nivibus, adeo solet augere & abundare, ut non solum meatus subterraneos impleat, sed etiam supra terram fluat perpetuo. Reliqua flumina quæ plurima sunt brevitaris studio, silentio prætereo. Succedunt *Maria*, *Sinus*, *Portus*. *Mare Superum*, *Inferum*, *Fonium* tribus Italiã cingunt latæribus.

Vnde

ibus autem navina compacta Triorellus in Historia Adriæ, qui apud æcis: p. Bixov Strabonos, Italia finiebat.

quid eo in historiis nui, alia sacri. Prioria appellatum fuisse, irivant *Paullus* *Dia-* abitis nobilissimum rahunt quidam apud ncipe, diducunt *Lis* nominatum tradit em *Eneidos* librum am fuisse discrimen in bris, poetice: *Tiberius* at in *Apenninis* jugis e, ubi fons *Armi* supra um etiam incrementi ugeri incipit, paullauisque *Romam*, pro- n citra *Romam* *P. M.* mam tam grandis de- e ad *Ostia* sua, ubi in- us ad *viii* *Eneidos*. piscibus *Tiberinis* *Rofluere*, docet *Plin.* lib. æo: *Arno* *Vernacule* *Nascitur*

Sinus.

Vnde de Italia Plinius: *Tos Maria, portus, gremiumque terrarum commercio patens undique, & tanquam ad juvandos mortales ipsa avide in mare prociurens.* Sinus habet plurimos, inter quos, *Rapallinus, Frycis, Amnulanum Mare, Sinus, Batavus, Paganus, Hipponiates, Scylleticus, Tarentinus, Vrius, Tergestinus, Largus, & Flanaticus.* Post Sinus nominavi *Portus.* Italiam plerisque in locis importuosam esse, scribit Strabo lib. v 1, & quos habet Portus, magnos esse atque admirabiles, horum illud adversus exterorum incursionem usui esse, hoc ad invadendos vicissim exteros, & expeditam Mercaturæ copiam conducere. *Portus* autem *Olivuntæ, Anagnis, Arifonis, Hercules Monœci, Maurici, Abingani, Vadorum Sabatorum, Savona, Genuæ, Delphin, Erycis, Luna, Pisanus, Vadovum, Populoniæ, Falesia, Scabrivium, Telamonis, Hercules, Gravisca, Augusti, Antias, Caieta, Julius, Baianus, Vilnius, Metaurus, Orestis, Castra Hannibalis, Tarentinus, Brundisinus, Garne, Agæus, Anconitanus, Ariminensis, Ravennas, Peretolus, Livenza, Pola,* multique alii.

Portus.

Portuum enarrationi succedit *Montium.* Inter eos principem obtinent locum *Alpes.* quas Gallia quis, an Germaniæ, vel Italiæ adscribat parum refert: sunt certe Montes, qui Italiam hodie ab Gallia Germaniæque, procurfu suo, tamquam nativo muro separant. Nomen *Alpibus* datam censet Festus ab Candore, Sabini enim *Alpum dixeret,* inquit, quod postea Latini *Albium.* Isidorus *Alpium* nomen vult esse Gallicum: & Gallorum lingua *Alpes* Montes *altos* vocari. Agnoscit hodie nomen *Alpium* Idioma Germanicum: cui tamen non id quod notat Isidorus significat. *Alp* enim & *Alpen* Germanis Montes vocantur pascui, in quibus fœnû non secatur, inque hibernos usus colligitur: sed in quos Boves aliæque Armenta pascendi tantum gratia mittuntur. *Albia* & *Alpionia* olim hos Montes dictos fuisse scribit Strabo.

Montes.

Stephano etiam *Alpia* & *Alpij* dicuntur. *Olbia* sunt Phavorino *Selpij,* Lycophroni. *Alpis* singulari numero est apud Ovid 1 1 1 de Arte Amandi; Lucanum, alios: *Alpius* apud Dionysium Afrum. Multa etiam *Alpium* nomina in Veterum Monumentis occurrunt, quæ indicant multas quoque *Alpium* partes fuisse, per quas itinera paruerunt. Ea sunt, *Alpes Maritima* quæ & *Liguistica: Cottia, Græva, Penina, Alpes Summa, Lepontia, Rhetica Julia & Carnica.* Hæc de *Alpibus* quæ Italiam secundum latitudinem ab Gallia Germaniæque separant: sequitur *Apeninus,* qui inter Superum Mare & Inferum excurrens perpetuo ductu eandem secundum longitudinem secatur in duo latera. Sic dictus putatur, quod radices habeat sub *Penino* Hannibalis transitu: ejusque jugum contingat. Nonnulli *Apeninus,* quasi a *Pœnis,* quum Hannibale Duce, in Italiam irrumperent, patefactus quidam ab *Api* prisco Duce, qui totam Italiam devicit, derivant. *Apermina* Ptol. & aliis: *Apermium* Steph. *Apeninus Mons,* inquit Plin. *Italiæ amplissimus perpetuis ingis ab Alpibus tendens ad Siculum Fretum.* Multos alios habet Italia Montes: vel qui minores *Apenni* sunt Portiones & quædam quasi Membra: vel quos identè tamquam fecundus multorum genitos, ex se hinc inde protendit: vel denique, quos haud procul ab se locatos, radicibus eos suis contingens majestate quadam & superiore conjacentibus fastigio despicit. Ego, ne prolixior sim, hoc loco prætereo. Montes porro de quibus proxime dixi, & Valles Carnique, superbiunt *Silvis, Lucis, Nemeribus,* quorum non pauca apud priscos etiam nominibus leguntur celebrata.

In Eccl

ab aliis perfectum ab Julio 11 & Leone x, ædificiis tandem inlustratum picturisque ab Xisto v, ut Machina celo adfurgere, pendereque videatur. Adcensus sunt facillimi & ædibus Palatinis accommodati ex omni parte, adeo ut etiam equo ad tectum usque eniti liceat. Opidum potius quis dixerit, adeo est amplum, quam Domum. Sacellum ibi est Xisti, quod amplissimum æquat Templum. Eo, vacante Sede, conveniunt Cardinales creando Pontifici Maximo. *Conclave* vulgo dicitur. Aliorum Palatia commemorare longum esset. His ergo paucis contenti, ad reliqua pergamus. Sequitur Italarum Gubernatio, ea duplex, *Politica & Ecclesiastica*. Ad *Politica* & *Civilem* gubernationem hodiernam quod attinet, discepta nunc est nobilissima Regio in varias *Dynastias*. Inter eos, sub quorum ditione nostro est ævo, præter *Pontificem, Regem Neapolitanum, liberisque Respublicas, Venetam, Genuensem, Lucensem & alias*, primum facile obtinent locum in Septentrionaliore, *Principes Etruscus, Ferrariensis, Mantuanus, Mediolanensis, Montis-Ferrariensis, Parma, Salluzziarum, Veronensis*: In Australiore multi sunt & innumerabiles *Dynastæ*: quos occasione oblata, suis recenseo locis. In Ecclesiastica *Pontifex Maximus* sibi *Hierarcha* est & Ecclesiarum omnium Caput, numerosam habens familiam. *Quoties procedit Gemmis conspicitur ornatus, & Serviciis vestibus* (verbis utar D. Bernardi ex libro de Consideratione 1 v, Papam Eugenium interpellantis) *rectus Auro, vectus Equo albo, stipatus Milite, circumstrepentibus septus Ministris*. Reliqui *Sacerdotibus* admiranda ibi Dignitas & Auctoritas. Honorantur magis quam Nobiles. *Cardinales*, ut Petrus Messias notat, in locum Consulium, qui Romanum olim Imperium administrabant, successerunt: *Archiepiscopi* Dacibus sunt adæquati: *Episcopi* Comitibus subfecti, eorum *Vicarii* Præsidium Imperii dignitatem *Præpositi* Præfectorum vicem referunt: *Archipresbyteri* in locum Tribunorum Militum sunt substituti: *Canonicarii* Tribunos plebis repræsentant. Alia apud eundem Messiam. Porro Italia *Jure* utitur triplici, *Pontificiæ, Cæsareæ, Municipali*. Primum Alterumque quale, notū aliunde: Tertium ex Statutis constat & Legibus, quæ Civitates sibi singulæ condere sunt solitæ: sufficiant illa, non hic Iurisconsultum agam. Referam vero hucusquæ de variarum Civitatum *Consiliis* leguntur in quadam Membrana: In Consiliis (scriptum ibi) *Mediolanenses*, præstantes: *Veneti*, prudentes: *Lucani*, temerarii: *Pisani*, inconstantes: *Placentini*, providi: *Florentini*, lenes: *Veronenses*, fideles: *Ferrarienses*, cauti: *Genuenses*, ignari: *Lucenses*, utiles: *Volsi*, maligni: *Bruttii*, stupidi: *Mantinienses*, acuti: *Perusini*, celeres: *Senenses*, tardi: *Patavini*, ambigui. Literarum cultores Itali, quantum ipsis est, tuerunt, fovent, alunt, ornant: iisque omnia bonorum Meccenatum exhibent officia. Hinc tota Italiam *Academiæ, Romana, Mediolanensis, Bononiensis, Patavina, Papiensis, Neapolitana, Perusina, Salernitana, Pisana, Ferrariensis, Senensis, Florentina, Veneta, Bergomensis, Mutinensis, Taurinensis*: Nam *Parmentina, Placentina, Anconitana, & Maceratenis* magna ex parte interierunt. Inde item tanta Doctorum, summaque eruditione variis Artibus & Disciplinis præstantium Virorum copia. Stupendum fuit ab iis omne Aevum. E

Gubernandi
ratio.

Leges & instituta.

Academia.
Eugenio & bonavum artium celebris Viri.

uno duobus enumerare si conaret, maximum mihi quidem conciliarem laborem, Lecturis vero tædium. *Itali*
 porro Comitatu, Convictus, facilitate, facetus Colloquiis alios antecellunt populos. Fœlici fœcundoque
 nati ingenio, supra modum proprii sunt in excogitando, & docilitate percipiendis cum litterarum studiis,
 cum variis Artibus præstant incredibili: Honoris ab omni ævo & gloriæ sitientissimi, Laudisque præter alios
 adpetentes. Cum lacte voluptatem inbibentes, propensi sunt in Mollitiem: in Luxuriam proclives: in Vene-
 rem soluti. Vindictæ vehementer sunt cupidi: eamque vitam ipsa jucundiorē censentes: Testamentis suis man-
 dare soliti Posteris. Mulieres porro variarum Civitatum depingit scite Membrana quædam: quæ inter alia,
 hæc habet: *Senenses*, pulchræ: *Florentina*, delicatæ: *Perusina*, elegantes: *Cajetana*, formosæ: *Consentina*, obstinatæ:
Beneventana ruiticæ: *Bononienses*, arrogantium: *Mutineses*, benigne; *Cesenes*, rapaces: *Genuenses*, salaces: *Cre-
 monenses*, fallaces: *Placentina*, difficiles; *Lucenses*, castæ; *Pistorienses*, faciles; *Romana*, graves: *Capuana*, superbæ: *Nea-
 politana*, solite: *Brundisina*, inertes: *Ferrarienses*, avidæ; *Regennates*, humanæ: *Urbinate*, adfables: *Vincentina*,
 constantes: *Parmenses*, avaræ: *Papienses*, lucri-cupidæ: *Mediolanenses*, urbanæ: *Pedemontana*, procaces: *Veneta*,
 petulantes: *Veronenses*, gratiosæ: *Brixiana*, diligentes: *Formiana*, speciosæ: *Laudenses*, superstiosæ: *Cremonenses*,
 sumtuosæ: *Tarvisiana*, zelotypæ; *Bergomates*, astutæ; *Aretina*, tenaces: *Puteolana*, belle. Itali vero quomdam
 multis magnisque superstitionibus ad stuporem usque leguntur fuisse dediti. Hodie Sacrorum Ceremonias ex
 Romanæ Ecclesiæ præscripto atque institutione religiosissime observant omnes: nisi quod in Australiore Italia
 pacis Græcorum sequantur ritus, & ipsi quidem Græci generis. Quam autem quomdam bellicosi fuerint Itali
 Militiæque dediti, loquitur subactus ab iis Orbis Terrarum: canente ad gloriam hanc classicum Romano.
 Quales in re Militari plerique sint Itali, quæque ad Expeditiones feliciter suscipiendas conficiendasque singuli
 conferant, quibus denique hi, quam illi magis valeant præstentque, docet eleganter Membrana, quam dixi,
 hoc modo: In re Bellica *Perusini*, strenui; *Calabri*, præcipites; *Spoletani*, callidi; *Senentes*, felices; *Bonomienses*,
 efferi; *Neapolitani*, animosi; *Farentini*, hosti instantes; *Protenes*, sacrilegi; *Colleses*, libidinosi; *Piceni*, rapaces;
Armiliani, inconsulti; *Placentini*, crudeles; *Romani*, truces; *Mediolanenses*, intrepidi; *Romani*, fortes; *Vincenti-
 ni*, vindictæ cupidi; *Pistorienses*, sanguinei; *Papienses*, firmi. Ad rem Bellicam conferunt *Veneti* pecunias;
Mediolanenses, Caleas; *Placentini*, Carros; *Cremonenses*, Tentoria; *Papienses*, Lanceas; *Pistorienses*, Pugiones;
Bonomienses, Arundines; *Florentini*..... *Romani*, Perseverantiam; *Ferrarienses*, Tormenta; *Neapolitani*, Equos;

Parmonses, *Clypers*; *Tarvisiani*, *Enses*; *Viterbienses*, *Calcaria*; *Laudenses*, *Commetum*; *Neapolitani*, *Indultriam*; *Mediolanenses*, *Tolerantiam*; *Genenses*, *Perfidiam*; *Præstant Mantuani* Equitatu; *Pistorienses* excipiendos ietus *Clypeis*; *Brixianenses*, extruendis *Vallis*; *Genenses*, *Classe*; *Lucenses*, *obsidendis urbibus*; *Cremonenses*, *struendis Ordinibus*; *Venasi*, *adparanda Classe*; *Patrii*, *moderandis Equis*; *Bergomates*, *locandis Insidiis*.
De Veteris autem Italiae moribus sic canit Virgilius libro nono Æneidos:

Quis Deus Italiam, quæ vos dementia adegit?

Non hic Atreida, nec Fandi Victor, Ulysses.

Durum a stirpe genus; Natos ad Flumina primum

Deferimus, seroque gelu duramus & undis:

Venas u in vigilans pueri, Silvæque surgant.

Flectere ludus equos, & spicula tendere cornu.

As patiens operum parvoque adfusa juvenus

Constanti contenti sunt hodie Itali *Marrimonio*; *Repudium* non permittentes, ex Urbem Roma, ad malos jam inclinante Mores, Sp. Carvili ductu quasi profectum. Regum Nobiliumque Primogeniti, Instituto veteri, Principatus obtinent: in privata fortuna virilis stirpis Liberi ex æquo sunt Heredes, modo legitimo nati toro. Quod ad *Vestium*, sobrii sunt & frugalis vitæ: non operosi in adornandis struendisque Mensis, nisi quum necessitas flagitat. *Vestium* non omnibus est unus: sæpe enim pro tempore variatur, cum qualitate, tum forma & ritu. *Venetis Vestium* est laxitate insigni & prolixitate; & in his Urbibus Municipali sumtuosior. Matrone ibi ante paucos annos Vlnas, Brachia, Pectus, Humeros nudabant: nunc omnia contegunt, laxioribus utentes Manicis, & in Hispanicum degenerantes. Secundum Venetos civilis & nitidus *Florentia*, reliquæque *Tuscia*, *Mediolanensibus* totique *Aemilia*, *Liguriaque* floridior, sed paullo contrarior. Romæ *Aulicus* prolixitate colorumque varietate cunctos alios antecellit: *Romanus* ipse multo frugalior: cui tamen suus non deest nitor, præfertim

Aur rastrois terram domat, aut quatis Opida bello.

Omnia avum Ferro teritur, verisque juvenum

Terga satigamus hasta: nec tarda Senectus

Debilitat vires animi, mutatque vigorem:

Canicem galea premimus, semperque recentes

Convellere juvat prædas & vivere rapto:

Et que sequuntur.

Vitium.

Vestium.

strum in Feminis, quae Tuscum nuper adfectabant. *Neapolis* magis nitido utitur, quam sumtuoso. Cetera
 simplici vestitur. In tota *Gallia Cis-Alpina* Feminae Principes in Hispanico videri gaudent habitu: Viri
 in Gallico malunt conspici. Sed de privationibus Civitatem in Italia Moribus, de selectior quorundam *Cibo &*
Vestitu; deque earumdem *erga Hostes & Hospites Adfectu*, loquitur Exemplum membranae, de qua ante dixi;
 ubi haec: *Florentini* parci; *Lucenses*, elegantes; *Mantuanani*, viles; *Anconitani*, sordidi; *Senenses*, magnifici; *Medio-*
lanenses, copiosi; *Novocomenses*, luxuriosi; *Vincantini*, abundantes; *Cremonenses*, exquisiti; *Neapolitani*, splendidi;
Struonenses, modici; *Putavini*, mediocres; *Aresini*, tenues; *Veneri* obsonantur parvo; *Papienses*, agrestes; *Bono-*
profes, lauti; *Astenses*, opipari; *Perusini*, delicati. Delectantur *Florentini* Caseolis; *Lucenses*, Pyris; *Mantu-*
ani, Phaseolo; *Ariminenses*, Anseribus; *Tarunani*, Ranis; *Cremonenses*, Farcimine; *Neapolitani*, Caulibus; *Genu-*
enses, Lactucis; *Paravuni*, pisciculis; *Piceni*, Porcis; *Perusini*, piscibus; *Papienses* Capis & Allio. In Vestitu *Me-*
diolanenses splendidi, *Genuenses*, elegantes; *Mantuanani*, pueriles; *Neapolitani*, sumtuosi; *Veneri*, magnifici; *Floren-*
tini, ridiculi. In persequendis Injuriis *Lucenses*, mites; *Mediolanenses* faciles; *Perusini*, dissimulantes; *Fulema-*
ni, accensii; *Mantuanenses*, placabiles; *Senenses*, magnanimi; *Neapolitani*, benigni; *Ferrarienses*, pertinaces; *Veneri*,
libdoli; *Cremonenses*, aperti; *Piceni*, maligni; *Romanii*, iniqui. Erga hospites *Calabri* inofficiosi; *Lucenses*, fideles;
Senenses, amabiles; *Veneri*, blandi; *Paravuni*, duri; *Mediolanenses*, incauti; *Ferrarienses*, asperi; *Mantuanani*, degla-
tratores; *Placentini*, serveri; *Piceni*, insensii; *Neapolitani*, benigni; *Florentini*, profusi; *Astenses*, Benevoli *Spolitanii*,
 agrestes; *Veronenses*, studiosi; *Papienses*, prudentiores; *Genuenses*, inhospitales; *Parmenses*, inconstantes; *Manti-*
anenses, prolixi; *Novocomenses*, inhumani. *Mercaturam* denique *Itali* summa exercent industria. Quales autem
 singuli sint in Mercatura, sequitur in eadem Membrana: *Florentini* videlicet, callidi; *Genuenses*, tolerantes; *Me-*
diolanenses aperti; *Lucenses*, fideles; *Veneri*, splendidi cauti.

Q 9 p iij

HACTENUS

Mercatura.

Regio & unde
dicta.

Suum.

Solis fertilitas.

Imperium ma-
jorum.

HACTENUS in genere Italiam descripsimus: nunc ad specialem singularum Partium delivatio-
nem nos accingamus. Italiam alii aliter diviserunt. Augultus, teste Plinio, in XI eam divisit re-
giones: Strabo in VIIII partitur; In plures alii. Quibus omisis divisionem ac methodum no-
bis a Mercatore propositam sequemur. Occurrit in ea primo loco Tabula prima *Lombardia*, in qua
Alpestris & Occidua ejus Pars, cum Valesia describitur. *Lombardia* hodie Euphonia gratia dicitur pro *Lom-
bardia*, sic appellata ab *Lang-bardis*, ex Germania huc Iustiniani Principatu profectis: qui ad utramque Padi-
ripam multos annos suas cum Imperio habuerunt sedes. Hæc *Cisalpina Gallia* olim dicta fuit. *Gallia* quidem
ab *Gallis*, *Boiis*, *Senonibus*, *Insubribus*, *Cenomans* aliisque, a quibus quidquid Alpium radicibus Rubiconisque
fluentis intercipitur, pulsus veteribus Colonis occupatum, fuit habitatum. *Cis-Alpina* vero dicta, quod pri-
cis Italii, Romanisque Scriptoribus, de ea differentibus cis esset Alpes, quum alia trans Alpes habitaretur.
Cis-Alpina hæc, qua Septentrionalissima Montibusque adhæret propius, *Sub-Alpina* cognominatur Plin.
Cæterior etiam appellatur Gallia Sall. Cæ ob causam modo indicatam. *Veterem* quoque *Galliam* nomina-
Ausonius: *Italiam Gallicam*, γαλατικὴν Appianus in Hannibalicis: *Mediterraneam Italiam* vocat Notitia Pro-
vinciarum: non quod Mediterraneo adposita mari: sed quod in locis Mediterraneis: cincta, qua Septentrio-
& Occidens, Meridiesque sunt, Alpibus & Apennino tumescente: qua Oriens est, Mari Hadriatico. Polybius
& Plinius toti huic tractui Gallico formam tribuunt triangularem: cujus Apicem faciunt Alpes & Apen-
ninus Montes: Basin Sinus Hadriaticus. *Fluentissimum* Italia latus appellat Tacitus. Vbique arboriferam
hanc regionem, pecori pascendo aptam, & multis irrigari fluviis, testis est Plutarchus in Camillo. Perel-
ganter autem de ea Sigonius: *Campi adeo culti & uberes intercedunt (de Pado loquitur) ut satis constet hand in-
mere alios reperiri aut natura feraciores, aut rebus necessarijs ad hominum vitam instructiores.* Addit deinde idem Sigo-
nii antiquos ejus Principes fuisse *Ligures & Etruscos*: mox *Gallos*: postremo *Romanos* his *Gothos* successisse
Gothis iterum *Romanos*: Romanis *Langbardos*. Videndus & Sabellicus lib. Histor. Venetæ 1, Decade IIII
Gallia autem *Cis-Alpina* versus Occasum duplex est Straboni, Plinio, aliis, vel *Cis-Padana*, vulgo *Lombar-
dia di qua dal Po*, vel *Tranf-Padana della dal Po*, illa quod cis, hæc, quod trans Padum. Hic vero *Lombard-
Alpestris* Pars Occidentalis nobis describitur, quæ magnam partem *Lombardie Trans-Padana* complecti-
tur. Est autem regio hæc licet valde montosa, arque alibi Silvis innexa, Naturæ luculentissimis doribus va-
rie locupletata: Valles enim & Campetria loca Solum fecundum satis habent, Tritici, aliarumque Frugum
item Vini abundantia beatum. Colles etiam præstantissimorum Vinorum feraces. Sunt & in silvis & Mon-
tibus Ferarum venationes frequentes. Vrbes hic multæ sunt, ac Opida plurima: *Mediolanum*, *Crema*, *Bog-
num*, *Comum*, *Clavenna*, *Luganum*, &c. quæ in Tabula conspiciuntur. Superat vero reliquas Italiz partes ma-
gnitudine magnitudineque Lacuum hæc Regio: inter quos *Verbanus* Plin. & Strab., qui hodie, quod reliquus
hoc tractu fit major, *Lago Maggiore* Italii: Germanis autem *Lung-see*. Longitudinè ejus ponit Str. Stadium ce-

Latitudinæ

esia.
 ium deliveratio-
 x eam divisi-
 methodum no-
 Lombardia, in qua
 dicitur pro Lang-
 ad utramque Pad-
 t. Gallia quidem
 bus Rubiconique
 do dicta, quod pri-
 Alpes habitaretur.
 gnominatur Plin.
 Galliam. nominat-
 vocat Notitia Pro-
 ta, qua Septentrio
 iuratico. Polybius
 unt Alpes & Apen-
 ubique arboriferam
 a Camillo. Perete-
 ut satis confset haud te-
 it deinde idem Sigo-
 is Gorhos successisse
 et 1, Decade 1111
 dana, vulgo Lomb-
 Hic vero Lombard-
 P adane completi-
 antissimis doribus va-
 aliisimque Frugum
 t & in silvis & Mor-
 unum, Crema, Berg-
 uas Italiz partes mu-
 die, quod reliquis
 t Str. Stadium cco
 Latitudine

LOMBARDIA.

Lombardie
 alpestris pars
 occidentalis cu
 Valena

31 10 12

Occidens

Oriens

45

46

La Magdelena

La Chambrey

Antignone

Castillon

S. Martin

S. Martin

S. Martin

S. Martin

S. Martin

S. Martin

S. Martin

S. Martin

S. Martin

S. Martin

S. Martin

S. Martin

S. Martin

S. Martin

S. Martin

S. Martin

S. Martin

S. Martin

S. Martin

S. Martin

S. Martin

S. Martin

S. Martin

S. Martin

Latitudinem maximam stadiorum xxx. Altitudo plerisque locis tam est vasta, ut fundo videatur carere. Piscas generat optimos, cum primis Truttas per magnas, Lucios insignes: Calcides vel Aquones, Phoxinos vel Veronos, Percas aurei coloris, & alios. *Larius Lacus* Virgilio & aliis; *Comacenus* ab urbe adjacente Paulo Diacono & Antonino, Hodie *Lago di Como* Italis: Germanis *Chumer-see*, *Bonaco*, major est, *Verbano* æqualis fere. Longitudinem Strabo stadiorum scribit ccc, Latitudinem, xxx: Novitii paullo aliter metiuntur. Excurrit ab Septentrione in Meridiem, prouior tamen in Orientem. Conspiciendos se præbent, inter Verbanum & Larium, Lacus quidam minorum gentium. *Luganus Lacus*, *Gaviraius*, *Monatius*, aliique. Irrigant etiam hanc regionem Fluvii *Ticinus*, *Adana*, *Serius*, *Tosa*, *Bremba*, atque alii plurimi. Montes etiam varii inter quos *Lucumonia Mons*, vulgo *Luckynammer*, *Mons Gothardi*, *Alpes Leponticæ majores*, quibus ab Lario Lacu per Clavennam Curiam Rhetorum itur: *Alpes Rhetica*, aliique multi. Sed hæc hæcætenus; reliquum nunc est, ut de *Valesia* altera hujus Tabulæ parte agamus.

Valesia.

Regio unde dicta

Situs.

Societates.

Valesia nomen, quam *Wallis* aut *Wallisser Lande* vulgo dicunt, unde ortum sit minime reperi, nisi Munsteri ex de re sententiâ cuiquam placeat, verisimiliis certe est. Arbitratur autem vocabulum illud natum esse a Latina voce Vallis, aut ab arce Se Junensis civitatis *Valeria*. *Valesia* conregionales ad Boream Bernates & Lucernates Helvetii: ad Meridiem Cotticæ Alpes & Leponticæ: ad Ortum summæ Alpes & Rhetia alta: ad Occidentem Graicæ Alpes & Lemanus Lacus. Ejus longitudo ab Occasu in Ortum itinere quinque dierum protenditur: Latitudo vero valde est angusta, nisi quod prope Octodurum & Sedunum paullo spaciosior est. Hæc licet altissimis Montibus & præcutis petris undique innexa, qui pro magna parte altitudine fere unius Germanici Milliarîi elevantur in Cœlum: multique ex iis perpetuo aut glacie irresolubili aut nive obducuntur: nulla tamen re sustentationi hominum necessariâ caret: per se ferax Frumenti & Vini, atque omne genus Fructuum. Habet Triticum & Siliginem, habet Hordeum, Avenam, Fabas, Pisâ, Lentas & Milium. Vinum incipit crescere in Diocesi Brigenfi in Montibus; continuaturque ejus plantatio per descensum Rhodani, donec venias ad S. Mauricum. Apud Sedunum Rubrum Albo præstantius est, tamque atrum & densum, ut eo scribi possit. Iuxta Octodurum, album bonitare superat rubeum. Vixque in Germania locum reperias ubi nobilius quam Seduni crescat Vinum; atque inde in vicinas vehitur Regiones. Hic ut & in *Siders* & *Gundes* crescit Crocus in magna abundantia. Sunt ibi Mala Punica, Amygdala, & Ficus. Per totam quoque regionem invenias omnis generis Poma, Pira, Nuces, Pruna, Cerasa, Castaneas, Mora, Persica, Avellanas Corna. Suppeditant præterea Montes hujus regionis multas nobiles Herbas & Radices Medicas, quibus insignes sunt & peculiâres vires, Gentianam, Antrinastrum, Squillam &c. Mireratur etiam feracissima est regio: ac Chrytallus pura & impura in *Gems* juxta Rhodani originem eruitur.

Vatia

VALESIA.

497

Animalium varietas.

Variâ quoque producit Animalia, Vaccas, Boves, Equos, Asinos, Mulos, Oves, Porcos, Capras, Cuniculos. Anferes item, Anates, Gallinas, Pavones, Columbas. Abundat etiam Apibus, unde illis non exiguum emolumentum. Habent præterea Montes Animalia quædam nobis penitus incognita, ut sunt *Ægocerotæ* seu Capricorni, Meles, Ibices, Mures Alpini, Lepores nostris dissimiles, Phasiani, Galli silvestres, Gallinæ petrosæ, Aviculæ quas *Parnisus* vocant, Perdices, Bonosæ, Fulicæ, Vultures, Palumbi, Ardeæ, Ficedulæ, Mergi, Coturnices, Turdi. Abundant quoque Vrsis, Lupis, Lyncibus, Vulpibus, Martibus, Falconibus. Carent autem Cervis, Capreis, Apris, Scorpionibus & Conchyliatis Ranis. Tanta autem Ferinæ in hac regione abundantia, ut hinc bulæ instar, & nonnunquam viliori precio in macello veneat. Episcopus porro Sedunensis Princeps est & Dominus totius Valesiæ, in Rebus Secularibus & Spiritualibus, deditque Carolus Magnus circa annum Christi ccccio v hunc Comitatum & Præfecturam S. *Theodolo Episcopo* Sedunensi atque omnibus successoribus ejus. Confirmarunt quoque multi alii Imperatores hanc donationem & roboraverunt usque in hodiernum diem. *Valesia* in *Superiorem* & *Inferiorem* dividitur. Superior idiomate Germanico utitur, incipitque a Furca Monte, excurritque ad Marcam regionis usque, quæ est sub Seduno, juxta annem Morsum, completque septem Decimas seu Dioceses, quas illi *Zenden* vocant, nempe *Sedunum*, *Syden*, *Leuck*, *Raren*, *Visp*, *Brig* & *Gombs*. In *Inferiore Valesia* lingua Sabaudica in usu est: ab anne Morsio initium sumit, extenditurque ad montem S. Mauricii usque, cujus incolæ olim *Veragri* dicti sunt. Habet autem Inferior *Valesia* sex Communitates quas illi vocant *Vexica* seu *Banneras*, nempe *Condes*, *Ardon*, *Sallien*, *Martinacht*, *Intremont*, & S. *Mauricii*. Metropolis *Valesiæ* *Sedunum*, Germanice *Sitten*, & Gallice *Sion* pro patriæ more elegans Civitas, crescitque indies splendens ortum confurgit: bifurcaturque in duo perosa fastigia seu eminentes colles. Subest autem *Torentasiæ* Archiepiscopatus Sabaudiæ, *Sedunum* Episcopatus *Valesiæ*, & *Augusta* similiter. Præter *Sedunum* nullam muris circumscriptam Civitatem habent *Valesii*, quamquam S. *Mauricii* sive *Aganum* pro Opido haberi possent. Sunt præterea *Martinacht* sive *Oëtodurum*: *Gradesch* & *Vetus Sider* arces, *Sider*, *Leuc*, *Rarona*, *Vespiæ*, *Brig*, *Naters*, & *Opida*. Montes qui *Valesiam* ambiunt, habent hodie alia, quam olim nomina. Mons ex quo *Rhodanus* oritur olim *Subecus*, *Coarvus* ac *Ursellus* vocatus fuit, hodie *Furca* nuncupatur. Huic vicinus est *Gorhardi* Mons: juxta *Brigam* est *Sempronius Mons*, hodie *Simpelberg*. Huic vicini sunt *Safes* & *Matter* Montes. Ex alia parte *Rhodani* sunt *Loosch* & *Gemmi* Montes. In *Valle Poenina*, *Avolla* mons glacialis est. E regione *Sideris* Septentrionem est *Sylvius Mons*, is jam *Austalberg* vocatur, & ex utraque parte S. *Bernhardi Mons*. *Silva* *Sylvæ* huc etiam spargit ramos suos diversis insignitos nominibus, alibi enim *Malebach* *Silva* iuxta *Arnen* humanus & affabilis, totusque beneficus. Inter se vero paullo rigidiores, quam amicos & vicinos deceat.

Imperium majerum.

Urbs & Opida.

Montes.

Mors.

R r r

Secunda

leatur carere Pifcos
Phoxinos vel Ve-
nte Paulo Diaco-
aqualis fere. Lon-
tur. Excurrit ab
Verbanum & La-
zant etiam hanc re-
ter quos *Lucumonia*
et *Clavennam* Cu-
Valesia altera hujus

e reperi, nisi Mun-
cabulum illud na-
tionales ad Boream
imæ Alpes & Rhe-
ortum itinere quin-
& Sedunum paullo
magna parte alti-
aut glacie irresolu-
ferax Frumenti &
enam, Fabas, Pisâ,
que ejus plantatio
bo præstantius est,
rat rubeum. Vixque
vicinâs vehitur Ke-
lala Punica, Amyg-
Pruna, Cerasa, Ca-
multas nobiles Her-
Squillam &c. Mî-
i. originem eruitur,
Variâ

Tirolensis Comitatus, & Marca Tarvisina.

498

Regio & unde
dicta.
Situs.

Soli fertiliss.

Imperiam majorem.
Urbes.

Flumina.
Montes.
Sylvæ.

SECUNDA Lombardiæ Tabula Tirolensem Comitatum & Marcam Tarvisinam complectitur. *Tirolensis Comitatus* nomen habet ab Opido *Tirol*, quod antiquitus splendidum fuisse videtur. Iacet inter *Athesin* & *Oenum* flumina, interque *Alpium* juga: ad Septentriones *Bavaria* clauditur, ad Austrum *Lombardia*: ad Ortum *Marca Tarvisina*, *Foroque Iulii*: ad Occasum *Helvetia*. *Rhetica* quondam pars fuit. Regio hæc licet *Alpibus* inclusa & extensa per ipsa juga *Rhetica*, *Frustrum* tamen, *Rerumque* ad vitam necessariorum, nec non *Auri*, *Argenti*, *Metallorumque* omnis generis optimorum copia, dives & locuples. E *Montium* visceribus ingentes hauriuntur *Metallorum* thesauri, cacumina vastis *Silvis* *Ferarumque* multitudine plena: *Colles* ac *Clivi*, *Frugibus* ac *Vineis*: *valles* *Fontium* ac *Fluminum* *Aquis* irriguæ, *Armentis* & *Pecoribus* refertæ sunt. Itaque *Comitatus* iste, non solum *Ducatus*, verum etiam *Regno* æquiparari potest. Adjunctus fuit *Domui Austriacæ* anno *MDCCCLX* a *Rodolpho* *Alberti* filio *Austriæ* *Duce*. *Vrbs* primaria *Oenipons* vulgo *Innsbruck*, ad dextram *Oeni* ripam, *Sedes* *Principis*: *Parlamenti* *regionem* *Austriacarum* *sedes*. Sunt præterea *Maranum* *Opidulum* ad ipsum castrum *Tirolense* regium; *Bolzannum* *Emporium*: *Halls* facticio *Sale* nobilis ad *Oenum*: *Brixia* ad *Isacum* fluvium, qua se *Rientius* in *Isacum* exonerat, *urbs* *Episcopalis*. Est & *Tridentum* ad *Athesin*, *Vrbs* *vetus*, quam in *decima* *Regione* *Italiciæ* inter *Mediteraneas* collocant *Plin.* & *Str.* *Conditam* *volunt* a *Gallis*: & ita *Trogus* prodidit. *Nomen* *habere* *creditur* *Neptuni* *Tridente*. Nam ut *Randenenses* *Saturnum*, ita *Tridentinos* *constat* *coluisse* *Neptunum*, *cujus* *effigies* *cum* *fuscina* *adhuc* *exstat* *in* *templo* *B. Viglii*, *eo* *latere* *quod* *forum* *respicit*. *Vrbem* *muro* *cinxit* *Theodoricus* *Ostrogothorum* *Rex*, *usus* *ad* *structuram* *lapide* *quadrato*. *Idem* *Castellum* *Verrucæ* *Tridento* *immittens* *in* *altera* *ripa* *pari* *opere* *munivit*. *Postea* *ejectis* *ex* *Italia* *Ostrogothis*, *tenuerunt* *eam* *Langbardi* *titulo* *Ducatus*. *Vicō* *autem* *Langbardorum* *Rege* *Desiderio* a *Carolo* *Magno*, *rursum* *facta* *est* *juris* *Imperii*, *auctac* *ab* *Imperatore* *accessione* *Ripæ* *Opidi* *ad* *Benacum*, *cum* *vallibus* *quibusdam* *&* *villis*. *Post* *hunc* *Carolus* *Saxæ* *universum* *Comitatum* *Tridentinum*, *una* *cum* *valle* *venusta*, & *Bolzamo* *Opido* *Ecclesiæ* *dono* *dedit*. *Additæ* *defensor* & *protector* *Comes* *Tirolensis*. *Ex* *eo* *itaque* *jurisdictionem* *utramque*; *exercet* *Episcopus*. *Sermo* *civibus* *partim* *Germanicus*, *partim* *Italicus*: & *quod* *in* *limitaneis* *Civitatibus* *rarum* *est*, *tam* *pure* *utramque* *linguam* *sonant*, *ut* *neque* *in* *media* *Germania*, *neque* *in* *media* *Italia* *vix* *quisquam* *purius*. *In* *hac* *Vrbe* *celebratus* *est* *Concilium* *illud* *famosum*, *Anno* *MDLXVI*, *sub* *Paulo* *III*. *Fluminibus* *Regio* *rigatur* *duobus* *præcipue* *Oeno* & *Athesi*: *Reliqui* *rivuli* *potius* *quam* *justi* *fluvii* *dicendi* *sunt*. *Montium* *hic* *numerus* *non* *est*, *qui* *omni* *uno* *nomine* *Rherica* *Juga*, *seu* *Rherica* *Alpes* *vocantur*, *quamvis* *propriis* *deinceps* *nominibus* *distinguantur*. *Sylvarum* *quoque*; *hic* *magnus* *numerus* *est*: *uti* *Grimwald*, *Hofarsen*, *Inder* *Aich*, *Mibernald* *Forest*, *Vrserfrank*, *Holz*, &c.

ditur. Ti-
ur. Iacet in-
itur, ad Au-
thetica quom-
men, Rerum-
n copia, dives
his Silvis Fera.
Aquis irrigua,
Regno æqui-
ria Duce. Vrbis
ionem Austria-
lzium Empo-
acum exonerat.
inter Mediter-
abere creditur
runum, cujus
ro cinxit Theo-
Tridento immo-
Langbardi titu-
unc Carolus Saxo-
o dedit. Addit
opus. Sermo civi-
are utramque lit-
ac Vrbe celebra-
uobus præcipu-
on est, qui omni-
us distinguantur
rest. Vnser frant

Tarvisina
Marchia et Ti-
rolis Co-
mitatus.

32 33 34 35

46
45
44
43
42
41
40
39
38
37
36
35
34
33
32

46
45
44
43
42
41
40
39
38
37
36
35
34
33
32

32 33 34 35

Marca Tarvisina.

500

Regio.
Unde dicta.

Situs.

Cœli temperies.

Solis fertilitas.

Urbes.

Dixi de Comitatu *Tirolensi*: restat nunc ut de *Marca Tarvisina* agamus. Nomen accepit a *Tarvisio* Vrbe quæ sedem & domicilium dabat Marchionibus Langbardici nominis, qui huic tractui cum imperio præerant. *Tarvisinum* appellant Calsiodorus & alii. Dicitur & *Venetia*, a *Venetis* populis. Hodie vernacule *Marka Trevigiana*. Quod ad Fines, scribit Leander ab Occidente *Venetiam* claudere *Mincium*, *Benacum*, & *Sarcam* Fl: a Septentrione, Montes *Taurifanos*, *Italiae Germaniæque* discrimen; ab Oriente *Timavi Ostium*, partemque *Hadriatici maris*: ab Meridie, *Ostium Athesis*, *Paludesque Melarianæ* ac *Brigantinas*: hos autem *Venetia Veteris* terminos esse, non *Markæ Tarvisinae*, quæ multo erat angustior, suamque habebat longitudinē inter *Mincium* *Alsamque* fluvios: trans *Alsam* enim *Forojulensem Agrum* adnecti; præterea *Markam Tarvisinam*, quæ nunc vocatur, nonnulla continere loca *Cenomanorum* &c. *Regio* pernobilis est & lauta; *Cœlum* salubre, jucundum & temperatum. Campos habet amœnos, ac *Frumenti ceterarumque* frugum: item omnigeni *Fructus* ac *Vini* maxime fertiles. *Adest Metallorum* vberitas; nec *Pecudum greges* defunt; tantis denique & tam multis munificæ naturæ dotibus adfatim ornata est & locupletata, ut inter principes *Italiae* *Regiones* optimo jure censeri possit. *Habitarunt* hic olim *Euganei* quibus nomen, si *Etymon* ex *Græcia* petendum, ab genere nobili clarisque natalibus. *Euganeos* his sedibus profligarunt, ut *Livius* notat lib. *Venetia*, a quibus tota *Regio Venetia* dicta. *Urbes Tarvisinae Marchia* sunt *Verona*, *Vicentia*, *Padavium*, *Venetia Tarvisinum*. De tribus prioribus *Verona*, *Vicentia*, *Padavio* in propria quam obtinent *Tabula*, dicemus. *Venetia* (vulgo *Vmegia*) multitudinis numero nominata: Vrbs, modicæ complexa *Insulas* circiter *lx*, sita est in intimo *Sinus Hadriatici* recessu, mediis in stagnis, quæ æstu singulis fœnis horis irrigua: adfuso, qua *Oriens* est *Pelago*, quod tamen, ne sua violentia vel ira sit noxium, præjectis aliis quibusdam *Insulis*, tanquam aggeribus cohibetur. Licet non muris, non propugnaculis, non turribus ullis sit munita, loci tamen natura est tutissima. *Quamplurimis* dividitur *Canalibus*. Vicis pene omnibus sui sunt *Rivi*, conjungentibus ipsos *Pontibus* ex lapide lignove circiter *cccc. l.* Inter *Canales* principis loci, qui vulgo *Canal grande*, longitudinis trium *Milliarium*, qui *Vrbem* totam in duas quasi dirimit partes: circa medium *Pontem* gestans visendum. Ita commoditas passim *Vrbem* vel pedibus percurrendi, vel *cymbis*, quarum numerus octo dicitur *millium*. Vulgo *Gondelas* vocat. *Ambitus* *Vrbis* *viii* circiter *Milliarium*. *Imperii* magnitudine, *populi* frequentia, cum splendore, mercium varietate, inultris: *Ingeniis* excellentibus *Virisque* cruditisimis beata: bonis *Legibus* laudabilibusque *Institutis* ornata. *Frumento*, quod ex diversis *Orbis* partibus advehitur, *Vinis* multiplicis generis, inter quæ generosum illud, quod vulgo *Malvaticum* vocant, aliisque rebus humatæ vitæ necessariis, ita adfluit, ut recte *Paradisus delirinum* appelleretur. *Regiones* ibi seu *Parochiæ* *lxiv*. *Aedificia* cum publica tum privata ibidem magnifica, splendida, sumptuose ornata. Inter *Templa* preciosissimum illud quod *D. Marco Evangelistæ* dicatum, *Auro* multis locis ornatum. Et ut reliqua omittam: *Intra* *Vrbem*

Armamentis

Armamentarium est (vulgo *Arsenale*) cuius circuitus duorum circiter milliarium. In hoc è ligno, ferro, ære, lino, canabi, omne nautici apparatus genus, anchoræ, tormeta, catenæ, spiræ, rudentes, vela quotidie conficiuntur: hic insignia a Turca, piratis, hostibus capta ostentantur, Manubiæque illæ opimæ Anno CIO DCLXXI ad Nauticum ablata. Ostenduntur Prætoriarum quinquereemes, & navis Bucentaurus qua vectus quotannis ad Maris introicum, ubi Castella Aestuarii, Princeps, Senatu Primoribusque Urbis comitatus, ceremoniis ab Episcopo peractis, Mare sibi despondet; injecto ad perpetuandum Dominium aureo annulo. Est & Gymnasium publicum, cum Bessarionis Cardinalis Nicæni Bibliotheca, quam ipse moriens Reip. Venetæ legavit. Civium frequentior Venetis plane stipenda. Numerus trecentorum circiter milliium censetur. Triplicis illi sunt generis: *Patritii*, quos penes Imperii & Reip. administratio: Cives qui Scribarum & aliorum honorum munera gerunt: *Artifices*, qui mechanicas exercent Artes. Præter hos, *Mercatores* innumeri & Advenæ qui vario cultu ex omnibus Mundi partibus eo negotiationis gratia confluere soliti: Turcæ, Aethiopes, Slavi, Arabes, Syri, Cretenses, Cyprii, Macedones, Germani, Vngari, Hispani, Galli, alii. Prima *Venetæ Reipublicæ* administratio fuisse fertur *Consulatus*: altera *Tribunitia*, per annos ccc. i i: postea anno 10ccv. i i sub Ducis cepit esse imperio. *Dux*, *Doge* vulgo, Reip. caput, *Senatus* est Princeps, eique nihil injussu *Senatus* nec pace agere, nec bello quidquam licet. Ipse *Senatus* consulit. *Senatus* Auctor decernit: Decreta tamen Ducis nomine promulgantur. *Duci* de publico præta penduntur stipendia: eoque defuncto, statim in locum defuncti ex Senatorum numero alius per suffragia sufficitur. *Senatus*, vulgo *Gran Consiglio*, basis est totius Status; ejus membra Nobiles omnes, xxv annis Majoribus: quibus mira in dicendo libertas, summa in consulendo integritas, eximius recti verique cultus, studium conservandæ libertatis augendique Imperii incredibile, insignis in adversis constantia. Præter Ducem Senatuumque alii multi sunt *Magistratus*, quos hic brevitatis studio prætereo. Hæc Urbs omnium Urbium clarissima cetur & florentissima, Mundi Theatrum, commune totius Orbis Emporium, Victrix dominatrixque tot tantorumque hostium: Hadriatici Regina Maris, Italici nominis gloria decusque. Quamvis multa bella gesserit, variamque fortunam mille annorum spatio sit experta, in externi tamen hostis potestatem nunquam devenit. Reliquas Civitates & minorum gentium Opida silentio prætereo. Fluvii insigniores hujus tractus *Flumina*, *Piave* vulgo, *Brenta*, *Bachilo* & omnium maximus *Athesis*. Montes sunt hic tractu Patavino, qui nec *Montia*. Apenninum, nec ad Alpes pertinent, qua conditione nullus alius ager est totius Italicæ. Horum unus est *Montia*, alter *Venda*, & *Colles Eugani*, Poetis celebratissimi. Mercator hæc habet: Patriarchæ *Aquislegiensis* subjunguntur Episcopatus, *Maritima*, *Curian*, *Tridentinensis*, *Verona* *Maravensis*, *Paduanensis*, *Vicentinensis*, *Trevisinasensis*, *Veronensis*, *Ceneda*, forte, *Felwe*, *Belun*. Atque hæc de Tirolensi Comitatu & Tarvisina Marca breviter dicta nobis sint.

Regio & unde
dicta.
Situs.

Soli fertilitas.

Imperium majo-
rum.

Urbs & Opida.

TERTIA Lombardia Tabula sequitur, in qua *Pedemontium*, *Montis Ferrati Marchionatus*, cum *Ducatu Genuesium* delineantur. Occurrit primo loco *Pedemontium*: sic dictum, quod ad *pedem* *montium*, ad radices inquam Alpium, quæ Galliam Sabaudiamque ab Italia dividunt. Vulgo *Piamonte*: Fines ab Oriente Padas: ab Meridie Ligurum Alpes: qua Occidens est Alpes Gallæ: qua Septentrio, Duria Riparia. Regio est amœnis fructiferisque Collibus plena, Frumentem, Fructus, Vina producentibus nobilissima. Ferri prope Turinum, Marmorumque: ad Paisanam, Fodinis non carens. Habitarunt olim *Turini*, Polyb. Liv. Plutarcho noti: item Straboni, Ptol. Pli. in nona Italæ regione eos notanti, Ligurumque stirpis facienti. Inde *Ducatus Taurinus*, appellari cepit hic tractus sub *Langhærdis*, qui in Provincia turmam redacto Ducem præposuerant. Iis deletis, primum in *Italia Regum* venit potestatem: post Principum diversorum: præcipue *Sabaudie*, *Franciaque* ditione fuit subiectus: vastatus supra modum bello quod gestum inter Carolum v Imperatorem & Franciscum Galliarum Regem. Caput Regionis est antiqua Civitas *Taurinum*: *Augusta Taurinorum* Tacito, Plin. Ptol. *Taurini* hæc Vrbs ab ipsis populis, apud Antoninum, non uno loco. Vulgo *Turino*. Dictum vult Stephanus Grammaticus ab *Tauro*, Malsiliensium, quorum fertur Colonia, Insigni. Iacet ad ostium in Pado Duria: forina quadrata, Portis patens quatuor, splendidis ornata aedificiis, nobilitate Civium clara: rerum omnium copia abundans. Summum Templum Ioanni Baptistæ est sacrum: præter hoc alia sunt xx aut circiter. Palatium ibi Ducis visendum: Academia celeberrima, in qua Erasmus Rotterodamus S. Theologiæ Doctor est creatus. Prima hæc Italæ Urbium Officinam habuit librariensium. Episcopatus gaudet dignitate. Ad Collem *Rivoli* est Opidum frequens: ulterius *Avilianæ* iuxta Padum est *Avignano*. Altius inter Rivolos & Avilianam splendidum visitur Cœnobium *D. Antonij Regesini*: & nonnullo inde intervallo *Ad D. Ambrosium*. Succedit mox *Susa* quam plerique Sabaudia adscendunt. Ad Padum sexto ab Saugoni ostiis lante Opidam jacet, quod vernacule *Pinarolo*, opulentum, cum Cœnobio sumtuoso: supra pandum se *Petroja*: Lava fontis Saugoni *Pagellato* & *Brucasse*, dextra *Monte Bobio*. Haud procul Pellice amne, Padiamcola, *Pancalerum* est & *Villa Franca*, ubi ponte Padi ripæ junguntur. sequuntur ad Padi fontem *Rovello* & *Paisana*: ulterius *Crisio*: moxque *Mambrino*, ubi Vallis *Pa'* initium. Incolæ vocant *Vallis Lucerna*, alii *Castello*, quod ibi cognomine.

Montis-Ferrati Marchionatus.

Regio.
Unde dicta.

Soli fertilitas.

SUCCEDIT jam nunc peramœna & fecunda Regio *Mons-Ferratus* explicandus, sic dictus uti censet *Leander*, quasi *Mons Ferax*, ab modicorum Collium, quos habet, fertilitate: vel a *Ferro*, similitudine quæ Jam, quod uti Ferrum cetera, Metalla vi ac duritie vincit: ita ille finitimos ubertat. cum aliorum fructuum eorumque nobilitate & suavitate, tum vero Vini longe superet. Describit *Montem-Ferratum* Merula lib. v. Antiquit. *Viccom*, hoc modo: *Mons est perpetuus expansus jugis, totus amœnis & fructifer, omniumque rerum ad quæ*

chionatus, cum
quod ad pedem se
t. Vulgo Pia-
des Gallia: qua
fructus, Vina pro-
rens. Habitarunt
otanti, Ligurum-
n Provincia for-
: post Principum
elo quod gestum
qua Civitas Tau-
oninum, non uno
am fertur Colonia,
dis ornata edificis,
aptissime est sacrum:
na qua Erasmus Ro-
e lib. vii. cap. 1. dicit
adum est, arguano,
nonnullo inde inter-
pso: supra pandum
pelice amne, Padria
ontem Rovello & Pai-
& Lucerna, ab Castell

fic dicitur uti cente
ro, similitudine qua
n aliorum fructuum
atum Merula lib. v
ifer, omniumque reru
ad qu

ad vitum utilium fertilis, & colonis admodum frequens. Incipit diurno fere itinere ab *Alpibus*, planicieque separatur, que inter hos Colles & *Alpes* intercedit. Nihil hic incultum quidquam, propter *summam Solbonitatem* oportunitatemque. *Leuam Tanarus*, dextram *Padus* adluit, nec ullius alveum. Regio egrædiur. Quanto magis autem ab amnibus abscedunt Colles, tanto majores amœnioreque *Campi* inter eos panduntur, quos haud male *Mesopotamiam* queas dicere, quippe quod amnibus utrimque sint inclusi. *Montis Ferrati* Marchionatum tenuit primum *Paleologa* stirps usque ad annum *MDXXXV*: quo, defuncto *San-georgio Palæologorum* ultimo, *Carolus v Imp. Mantue Ducem* legitimum *Montis-Ferrati* Hæredem declaravit. Erectus fuit *Marchionatus* in Ducatum anno *MDLXXV* ab *Maximiliano Imp.* primusque *Montis-Ferrati* Dux dictus est *Guilielmus IIII*, *Mantue Princeps*. In hoc autem terræ tractu tres insignes habet urbes *Mantue Dux*, quæ sunt *Cusalis D. Evassi*, Civitatis jus adepta ab *Sixto IV* anno *MDCCCLXXIV*: *Episcopatus* fulgens dignitate: sedes *Marchionum Montis-Ferrati*. Duplex ibi *Arx*: *Vetus*, *Marchionum* quondam domicilium, & *Nova*, quam exstruxit *Vincentius Gonzaga*, *Mantue Montis-que Ferrati* Dux, quæ vulgo *La Citadella*. *Alba*, *Plinio Pompeia* cognominata, cui inde *Albenfes Pompeiani* nominantur. Amplitudine superat *Casalem D. Evassi*, clementia Cœli interior, *Marchionum Montis-Ferrati* prius, nunc *Ducum Mantue* subjacet Imperio. *Antoni* omnium fecundissimus, qui *Languevilla* vulgo. Tertia est quæ vulgo dicitur *Acqui: Aquæ Statorum* *Plin* hic cap. v. in *Liguribus* ponenti. *Aquæ* simpliciter *Antonino*: ab *Aquæ* proculdubio & fontibus, qui hic sunt, casulis & medicatis: sunt enim in hac Civitate *Thermæ publicæ* cum *Menlis lapideis* & gradibus. Præter jam dictas urbes sunt; *Bassimana*, *Valentia*, *S. Salvatore*, *Mon-cabvo*, *Alexandria*, *Nicaa*, *Palea* cognominata, *Asta*, *Pollentia*, *Ceva*, atque alia multa.

Genuensium Ducatus.

Regio nuda dicta. **G**ENVENSIVM Ducatus, vel *Ora Genensis*, olim dicta fuit *Liguria*, non tamen tota, sed quæ *Tyransalpi* fuit cognominata. *Liguria* unde nomen varie disceptatur. Quidam inter quos *Paullus Diaconus* ab *legentis Leguminibus* tradunt: alii ab *Ligone*, uno ex fabulosis *Iapeti Ducibus*: suppositicii ab *Annio Viterbienti* *Berosus*, *Caro Fabius Picor* & *Semprocius* ab *Ligure Phaethontis Egyptii* Filio: Nunc vulgo *Riviera de Genoa* vocatur, ab *Genua* clarissimi nominis Vrbe. Hodie fines ipsi ab *Occasu Alpes*, *Galliam Narbonensem* ab *Italia* dividentes, ab *Ortu*, *Etruria*, *Macra* interfluente: qua *Meridies* est, cognomine pulsatur *Macra* qua *Septentrio*, *Apennino* clauditur. Hæc olim, ut scribit *Strionnino* *sterilis* fuit, nihilque memoraru dignum habuit, nisi quod intus maximæ arbores & vultæ, quæ navibus fabricandis idoneæ erant, producebantur. Nunc vero *Vini*, *Olei*, ac variorum *Fructuum* proventu beata. *Ager Dianus* *Oleo* adeo adfluit, ut quædam quæ *octodecim*, nonnunquam *viginti millia* urnarum reddat, quas vulgo *Barilus* vocant. *Ora Genensis* hodie duplex, *Occidentalis* & *Orientalis*: quæ vulgo ab *Metropoli*, quæ in medio utriusque, *Riviera di Genova*, & *di Ponente*, & *di Levante*. Vrbs primaria *Genua* *Liv*: & alii: *Genoa* *Steph Jan*. dicitur *Luitprando* *Ti* *Genensi*, & ejus ætatis *Scriptoribus*: *Hodie Genoa & Genova*. Quod ad *Situm*. *Fronte Meridie* *Cirnum* spectat *Insulam*, amplissime circa *littus* consurgens, dorso *Septentrioni* obverso, leniter in *planitiem*, vel ad quædam

ad quiescendum descendens, Montium innixa radicibus, quorum a tergo contra fauorum Septentrionum adstatum vallo munitur, non tota montosa, nec vicissim tota plana, sed mixta specie. Circuitu palmos colligere tricena quina millia, supra non gentos quinquaginta quinque, Nebianus Episcopus tradit. Palmos haud multo minor antiquorum est pede. Hinc mensura totius urbis si palmos septenos passui demus, miliariorum erit quinque, si a fenos, sex, demptis quadraginta quinque palmis, nec moles, nec portus in hanc dimensionem venit. Insignem Portum habet ad Austrum & Africum patentem, ingenti mole ad securam stationem pre-munitum. Cæterum de Genua politissimi & rotundi exstant Scaligeri versus.

Ditis opes Asiæ, & claus Orientis honore

Quantaque ab Euxino trunditur ora salo,

Pisanas acies, Thuscæ decora in clypea Pubis

Et traxit ad Ligures Gallicæ signa manus.

Subiectis domitas tenui cervicibus Alpes,

Et tremuit nostras Africæ terra trabes.

Afflictus toties Venetus, quæ fugerat olim

In patriis movit vela petitus aquis.

Frustra Galle cupis: frustra es frustrator Ibero,

Frustra seua feroc: Insuber arma capis,

Vinco ego, cum vincor: par est Victoria damno,

Sumque eadem domina seruaque facta mea.

Metropoli visa, reliquarum Vrbiuum nonnullas & Opida indicabo. Haud procul Varo *Nicaea* est Ptol. *Nicia* Antonino, *Nizza* hodie. Vrbs maritima, quomdam ab Mafsilienibus condita, dorso Alpibus innitens, partim in juga, partim in planiciem porrecta. Nunc est munitissima, firmam habens Arcem in colle, ditionis Sabaudicæ Principis. Supra Portum Herculis Monæci ad alterum lapidem editis in montibus *Torbis* jacet, vel *Turbis*. Sunt & *D. Remi* Opidum, *S. Remo*, per amœno & fertili agro, qui Citris, Palmis, Medicis, Limoniis, aliisque fructiferis Arboribus mirum in modum ornatus. *Castellum Tabia*: ambitu exiguo, sed nomine celeberrimum, ob generositatem Vinorum Apianorum. *Albinganum*, Vrbs antiqua, situ plano, quinque passibus a mari passibus, gravioris Cœli, alioqui opulenta rebusque necessariis adfluens. *Finarium* item, *Naulum*. *Sa-* *genensis* Occidentali. In Orientali sunt: *Claverium*, *Sestri de Levante*, & alia. Flumina hic sunt *Uarus*, qui *Li-* *gnem* statuit inter Provinciam & Liguriam: hanc Italiam, illam Galliarum regionem. Recipit hic, qua Occidentali- *orejus* ripa & Gallica Fluvios, qui vulgo Gallorum audiunt *Caremp*, *Lavaire*, *Etheron*: qua Orientalior & Ita- *li* *spectans*, *La Lince* & *La Vesubie* Sequuntur inde per Liguriæ littora *Paulon*, hodie *Palion*: *Rutuba* hodie *Ror-* *ti*. Sunt item *Merula*, *Porzevera* *Fersiano*, *Lavagna*, *Maera*, *Magra* hodie. De Administratione autem Ecclesia- *ica* apud Merc. in hac Tabula hæc leguntur: Archiepiscopus *Taurinensis*, cui subsunt *Casulensis*, *Salutiari*, *Montis-* *calis*, *Novariensis*, *Lodensis*, *Vercellensis*, *Ippovegientis*, *Alessensis*, *Aquensis*, *Albensis*, *Terdonensis*, *Saonensis*, *Albin-* *ensis*, *Vintimiliensis*, *Placentinus*. *Papiensis*, *Mediolanensis* Archiepisc. subiecti. Archiepisc. *Ianensis* subsunt *Bo-* *nsis*, *Aprunacensis*, vel *Brumacensis*, *Metenensis* vel *Maranensis* *Acouensis* vel *Amprunacensis*, *Nubiensis* in *Corfica* *re* *Nubiensis*. *Naulensis*, *Albinganensis*, *Arbenza* credo, inter suffraganeos *Mediolanensis* Archiepisc. recensitus.

Regio.
Unde dicta.
Situs.

Solifertilitas.

Urbes.

Quarta & postrema Lombardia Tabula *Romandiola*, *Ducatum Parmensem*, & *Manua* representat. Primo loco occurrit *Romandiola* vel *Romanula*, sic dicta hodie, Caroli Magni Imperatoris & Romani Pontificis beneficio atque auspiciis. *Romanula* Limites ex communi sententia ad Septentrionem quidem Paludes Veronenses & Paravinæ, usque ad Fornaces, Ostium Padi ultimum, una cum parte Maris Hadriatici: ad Orientem Isaurus, una cum Piceno; ad Meridiem Apenninus, cum Etruria; In Occidentali variatur. Quidam ultra Vatinum flumencis Forum Cornelii non procedunt: transfiliunt nonnulli Scultennam, nunc Panarium, in eo plerique, sistant. Hos sequemur, Longitudinem ejus c x miliar. aut circiter, posituri inter Foliam & Panarium: Latitudinem xcv i miliar. vel paulo minus, inter Apenninum &, quarum memini, Paludes. Quod ad Regionis qualitatem, agros habere optimos scribit Leander, omniumque frugum, tam quæ ad vitam necessariæ, quam quæ ad humanas voluptates oportuna & delicias, fertiles. Campi hic latissimi, fructiferis Arboribus omne genus confiti: Colles peramani, Vitibus, Olea, Ficu nitentes. Silvæ munificæ herbidaque prata cum dumis venationi apra: salubres passim aquæ: Salinæ cum circa litus, tum intus frequentes: Metallorum fodinæ: innumeræque præterea Naturæ dotes eximie: quæ nisi longissima narratione, commemorari haud possent. Vrbes sunt in hac Regione aliquot celebres & complura Opida. Primariæ sunt *Ariminum* Ptol. & aliis, hodie *Rimini* Incolis: *Rumelen* Germanis. Nomen illi ab Amne, quo adluitur. Alii aliunde trahunt. Rerum omnium copia supra modum abundat. Portus olim amplus, splendidus satique capax: hodie modicis navigiis tantum est aptus, arenis oppletus. *Cervia* urbs maritima olim *Phycoles* dicta. *Cerviani* majori ex parte salarii sunt Artifices, tante quæstu, ut Pontifex annuatim inde habeat lx millia Coronatorum. *Cesena*, *Casena* Ptol. *Casena* Strab. hodie plerisque *Cesena*, aliis *Cesnadigo*, tertius denique *Cesna*. Hodie Civitas est admodum frequens: annis superioribus a Bernardino Rubrio Parmensi, qua Occidentem Septentrionemque spectat, aucta. Arx urbi ex colle, qua Auster est validè imminet, a Friderico I Imp. condita. *Sarsina* urbs antiqua ad Apennini radices Plauti Patria: nomen hodie retinet. *Ravenna*, *P'as'evva* Strab. cui & *P'as'evva*: *P'as'evva* Ptol. Antiquam Civitatem restantur omnes. De Situ multa Str. lib. v: Vrbs est Archiepiscopalis. Subsunt huic Archiepiscopo *Adriensis*, *Comaclensis*, *Cerviensis*, *Favolvensis*, *Foropompiensis*, *Vellimensis*, *Fille forte*, *Cesenasensis*, *Saracensis* vel *Sarsinasensis*, *Faventinus*, *Imolensis*, *Musinensis*, *Bononiensis*, *Reginensis*, *Parmensis*, & *Barcinen*

lanuae represen-
 ti Imperatoris &
 tentia ad Septen-
 Padi ultimum,
 enninus, cum E.
 procedunt: tran-
 Longitudinem e-
 vel paullo minus,
 bere optimos scri-
 voluptates opor-
 Colles peramani-
 a: salubres passim
 e praterea Natura
 in hac Regione ali-
 Incolis: Rumelen-
 copia supra modum
 um est aprus, areni-
 unt Artifices, tanto
 . Casena Strab. hodi-
 quens: annis superi-
 a. Arx urbi ex col-
 Apennini radices
 . Antiquam Civitate
 chiepiscopo Adriano
 senatensis, Sarenien-
 nensis, & Bacinensi
 Pastu

GOLFO
 DI
 VENE-
 TIA

ROMANDI
 OLA cum D.
 PARMENSI

Pascua ad Urbem optima; ex quibus magna Lactis, Butyri, Caseique copia. *Forum-Livij*, hodie *Forls*. Urbis natura & situ, rerumque omnium ubertate præstans inter duos Amnes Roncum & Montonum sita; Aere fruens optimo. *Forum Cornelij* vulgo *Imola*. Sita est ad Saternum Amnem, Agro frumentario, Vini, Olei, aliarumque Frugum ferace, *Bononia* nobilis & antiqua Civitas, *Bologna* vulgo: Apennini radicibus adposita, ad Amnem Rhenum, Apofa torrente mediam urbem interluente: tota Orienti exposita: qua Autem est Montes imminent vetiferi, qua reliquæ partes, agri patent longe lateque, omnis generis Frugum feraces. Cælum illi non admodum salubre. Circuitus VII milliarium: olim multo minor. Portas habet XII. Potens est nobilitate, ædibus magnifica, porticibus frequens. Academiam instituit Theodosius Imperator, anno ccccxxxiii. Nunc *Ferrariam* videamus: cui unde nomen datum valde variatur. Veritati maxime consentaneum, *Ferrariam* nuncupatam ab *Ferraride*, quæ trans Padum erat, Colonis huc ex Theodosii Imperatoris decreto translatis anno ccccxxxiii: quo tempore Vicus fuit absque muris ab Smaragdo Exarcho circa annum 1000 fossa mœnibusque septus; paullatimque ita ædificatus, ut tandem in nobilissimam Civitatem commutatus fuerit: Vetere Præfatu ab Vitaliano, P. M. huc circa annum 1000 traducto, aliique XII Pagis finitimis illi subiectis ab Constante III Imp. qui multa ipsi largitus est Privilegia. Hodie *Ferraria* audit. Adsidet ripæ Padi amnis, quo qua Ortum Austrumque respicit, adluitur. Cælum ipsi crassius, ob situm palustrem. Plateas habet rectas, longas, amplas quarum pleraque Leonellus Marchio coëctis stravit lateribus. Edificiis cum publicis, licet non magnis: tum privatis supra modum est ornata. Maximum est Urbis Fanum. Arx illi duplex, una ad flu. altera è Regione S. Georgii, Ducis Sedes: utraque fatis munita. Populo frequenter ad vitam necessariis abundat. Non inamœna inter primas Italiæ Urbes merito censenda: Caput Sedis que Ducatus Atestinæ familiæ, nobilitatis & antiquitatis stupendæ. Academiam hic instituit Fridericus Imperator in Bononienfium contumeliâ. Planciam habet circa se maximam sed sterilem, Reliquas Romanæ diolæ urbes, & minorum gentium Opida prætereo.

Ducatus Parmensis.

Regio & unde dicitur.
Soli fertilitas.
Imperium majorem.

Ducatus Parmensis a Civitate Parma nomen habet. Ager amœnus est, & Frugum Vitiumque culturarum fertilis, aquis medicatis pascuisque lætissimis felix: cujus Caseus & Vellera summam merentur commendationem. Civitas unde Ducatus iste nomen accepit *Parma* ab *Thursis*, ut multis his locis alia, condita, a Boiis inde possessa, lapsu temporis Romanos habuit Dominos: qui anno 1000, quo tempore Mutinam, eo Coloniam, ut Livius tradit lib. xxx, duxerunt: Calamitatem ab *L. Antonio* inlatam deplorat *M. Tul. Philip.* ultima. Conlapsa, auctoritate Romani nominis libera cum aliis contemta esse: Sequuta nunc Cæsares, nunc Pontif. Rom. Bononiensibus semper amica & conjuncta. Gravem passim totum biennium obsidionem ab *Friderico III Imp.* circa annum 1000, quod partium esset Pontifici

Bo inde profligato, varios habuit Regulos, *Corregios, Scaligeros, Atestinos, Vicecomites, Calcatios, Sfortias, Gallos* denique, quibuscum sæpe de Urbis dominatu certavit *Pontifex Romanus*, qui ope & auxilio Caroli v Imperatoris, Gallis tota Italia pulsus, rerum solus deinceps in urbe potitus est. Hodie suos habet *Duces*, quorum primus a P.M. institutus est *Perrus Aloysius Farnesius Paulli* 11 P.M. filius, quo crudeliter intra biennium caeso, subrogatus est *Othavius* filius, eique defuncto *Alexander*, Belgicæ Gubernator: cui mortuo successit ante aliquot annos *Filius*. Ceterum *Parma*, Strab Ptol. in Aemilia via, quinque ab Apennino P.M. Nomen illi ab Amne Parma: ex aliorum mente, quod *Parmam*, hoc est, breve scutum referat. Aedificiis est splendida, plateis ornata rebus largisque; rebus ad vitam necessariis adfluens: Incolarum nobilitate, civiumque frequentia celebris situ est admodum plano: Cælo summe salubri: adeo ut Plin. *Parmenses* tradat, tres quidem annos cxx, duos vero cxxx vixisse. Eam neque hiems, neque æstas adfligit. Castrum habet munitissimum, Principum & illustrium Familiarum Palatia non pauca. In foro satis amplo, Fons pulcherrimus: & Templum ad imitationem S.P. Romani exstructum: Campana tribus imposita columnis: Turris per similes Bononiensis, Separatur ab suis Suburbis fluvio cognomine, Episcopatus floret titulo. Incolæ venusti, nobiles, Martii, animosi, genio ingenioque præstantes. *Ducem* cum Parma habet vetusta & nobilis civitas *Plamantia*; Ptol. aliisque *Πλακεντία*, vulgo *Piacenza*, iuxta Padum, a quo distat circiter M.P. jacet, loco per amœno; agrorum bonitate, Civiumque claritate superbieus. Muri novi sunt: Propugnacula ampla, Munitiones insignes. Episcopatus gaudet titulo. Gymnasium habet omnium disciplinarum, Urbis ager Vini, Olei, Frumenti, omnique generis Fructuum fertilissimus est, propter copiam aquarum: multos habens fontes, fluvijs, rivulos, pascuis irrigandis facientes.

Mantvæ Ducatus.

D *Urbis Mantua* nomen habet ab urbe *Mantua*. Hujus Imperium primum fuit penes *Tuscos*, Urbis auctores: hinc penes *Gallos Cenomanos*: post quos *Romani* rerum ibi sunt potiti. Maximam sub *Triumviratu* cladem tulit. Quum enim *Cremona* victoribus diripienda esset concessa, proter vicinitatem magnam Agri sui partem amisit. Hinc *Virgilius*. *Mantua vel miseræ nimirum vicina Cremonæ*. Successerunt Romanis *Gothis, & Langbardis*: quibus profligatis. Urbis ad Imperatorum potestatem est retracta, eaturus labante, in libertatem se cum multis alijs vindicavit, quam obtinuit, donec ab *Othone* 11 Imp. *Theodobaldo* Comiti Canosiano donaretur. Subrogatus illi *Bonifacius* Filius; eique sine mascula prole defuncto *Beatrice* conjux, cum *Mahilde* filia, quæ Mantuam summopere ampliavit. Urbis *Mantua*, Strab & Ptol. hodie *Mantua*. Initium Urbis ponunt varii varie. Quidquid sit, antiquissima ipsi est origo. Posita est in medio *Paludum*, quas *Mincius*, ex *Lacu Benaco* egressus, creat, nec nisi Pontibus, qui eximii admodum, aditur: hinc ob naturam loci munitissimis *Italiæ* concensenda. Ampla est, & magnifice publicis privatisque ædificiis ornata, re-

Regio.
Imperium majorum.

Urbis Mantua.

Brixienfis Comitatus.

510

Regio unde dicta

Situs.

Solifertilitas.

*Imperium majo-
rium.*

Urbs & Opida.

HACTENUS Lombardiam perlustravimus: sequuntur nunc *Brixienfis Comitatus & Mediolanensis Ducatus* explicandi. Nomen priori a civitate nobili *Brixia*. Partem ejus tractus occupat quem olim *Cenomani* tenuere. Paterque *Territorium Brixienfe* in longitudinem mill. c a Limone Benaci Lacus vico, ad Vrceanum Opidum. Latitudo est mill. l. a *Mos* usque ad *Dialengum*: situsque est inter Benacum, Sebinumque Lacus, Ager uberrimus Tritici, reliquorumque Frumentigenorum, item Vini, Oleique fertilis, neque carens Ferri *Ærisque* fecunditate. Habet & Aurum, Argentum, Alumen, Marmor Porphyreticum, & aliud ex atro & viridi variegatum, quod *Serpentium* vocant, Ophiten Plin. aliosque Lapidis precio nobiles: *Marchastiam* etiam, quem *Pyritem* vocarunt Veteres: Abundatque omnibus quæ ad vitam necessitatem cultumque expetuntur. *Brixia* fidem *Populi Rom.* perpetuo coluisse legitur: præsertim Bello Punico post cladem ad Trebiam amnem ab Hannibale inlatam, *Colonia* deducta est cum reliquis Trans-Padanis ab Cn. Pompeio Strabone, anno DCCLV, & postea cum aliis ab C. Cæsare Diatore Civitatis jure donata. Deinceps in *Imperatorum* fuit potestate, quædiu salua stetit sua Romano Nomini majestas. Post ab Radagiso Gothorum Rege incendio vastata, anno CCCXII: hinc ab Attila Hunnorum Principe subversa sed relecta anno CCCCLI imperante Martiano: mox ab *Langobadis* possessa usque ad captum ab Carolo Magno Desiderum: quo extincto, successit *Francorum Imperium*. Inde ab Othone Saxone Cæsare libera Imperii Romani Civitas est facta, anno CIOCCXVI: mox ab Henrico VI direpta, muris nudata, suisque spoliata Privilegiis: ab *Scaligeris*, Veronæ Ducibus, opera Guelforum est capta. His successerunt *Vice-comites*, Medioloni Principes: a quibus sæpe vexata ad *Venetos* defecit: quibus ab *Gallis* rursum adempta, paullo post hinc est restituta. *Brixia* Strab & Ptol. hodie *Brescia*. De hujus Urbis origine varia traduntur, sed parum explorata. Aliis certiora forte apud Gallium, quem multi sequuntur. Notat is ab *Cenomani* conditam: cum Elitovio & Beloveso Ducibus ex Gallis, per Taurinos & Aples Iulias in Italiam transfregsis. Hinc *Cenomano*rum genti tribuitur etiam a Plin. & Ptolemæo, quin & Livius lib. xxxi *Brixiam Cenomanorum* signat caput Civitatis est pervecusta, dives, populosa, ampla, validis munita muris, Arce superbiens inexpugnabili, pulcra edificiis cum publicis tum privatis. Eam annis perlabitur *Garcia* quem alicque *Melam* vocant. Castrum habet munitissimum è vertice Urbem despicens: & egregio firmatum ab Venetis præsidio: Templamagnifica: Monasteria stupenda: Hospitale pulcrum. In Palatio Capitanei hæc leguntur:

Hic locus odit, amat, punit, conservat, honorat:

Nequitiam pacem, crimina, jura, Probos.

Templum & Episcopi Palatium, quin tota Civitas, ejusque Territorium, omnia inquam, passim lectissimis Marmorum Inscriptionibus, Statuis, Statuarum titulis & clogiis, variorumq; Epitaphiis sunt plena. Incolæ locupletes, lauti, nobiles, solertis ingenii.

Opibus

Opibus hodie floret: *Urbis Veneta Sponsa* cognominari solita. Fidem Christianam suscepisse traditur ab *D. A. pollinari* Ravennatum Præsule. Episcopatus habet titulum. De ea sic Scaliger:

Quæ pingues scatebras specula despectat ab ælia

Postulat Imperij Brixia magna vices,

Cœlum hilarum, fons læsa urbi gens nescia fraudis

Atque modum ignoras divitis uber agri.

Siregeret patrias animis concordibus oras,

Tunc poterat Dominis ipsa jubere suis.

Est in hoc Territorio etiam *Quintianum* Opidum, viginti mill. pass. a Brixia Meridiem versus situm, prope Ollium amnem. Item *Reggiate*, *Bottesino*, *Virle*, *Novalara* cum multis aliis. *Lacus* habet *Benacum*, sic dictum ab Opido quod hic olim, cujusque hodie cernuntur vestigia. Hic *Lydius* Catullo, ab *Lydis* i. Tyrrhenis, quos fama est quondam vicinos illi agros coluisse: *Lago di Garda* Italice: *Gard-se* Germanice ab Arce orientaliore ripæ adlita. Hic Lacus, ut scribit ad Cardinalem Polum Alexius Vgonius, optimis piscibus aliis præfata: amoenissimis Collibus circumseptus: undique fontes scant: hæc illac Nemora, Prata virentia, Vineæ, Olivæ, Abietes, Lauri, Cedri: Opida præterea rebus omnibus necessariis referta in modum coronæ illum ambiunt: ita ut nihil omnino illi desit ex hisce rebus, quæ loca Campettria visu quidem pulcherrima & usu grata atque jucunda efficere possunt &c. Est & alius *Sebinus* aut *Sevinus*, nunc *Lago d'Isco* ab *Isco* Castro quod in ejus ripa. Hic exceptum ad Septentrionem *Ollum*, rursus ad Austrum evomit. Est denique inter *Sebinum* & *Benacum* *Lacus Idrinus*, vulgo *Lago d'Idro*, vel *Idro Lago*. Nomen illi ab *Idre* Castello. Alii ab *Hydra* dictum censent, quam Hercules hic perhibetur peremisse. Piscibus abundat. Exonerat se in *Idrinum* per varios amnes. Minores, qui vernacule *Lago Cap*, *Lago Runcone*, & alii. *Mella* vel *Mela* hoc Territorium medium quodammodo secat. Mellæ nomen retinet in hunc usque diem. Non percurrit tamen ipsam, uti videre est, urbem, sed haurit procul inde ipsius agrum. Fluviolus qui urbem perlabitur hodie *Gærza* vocatur.

Ducatus Mediolanensis.

DUCATUS *Mediolanensis* suo ambitu ccc milliaria complectitur. Incredibilis agro est feracitas, copiaque rerum omnium stupenda. Tractum vero hunc M. Marcello & Cn. Scipione Coss. cum plerisque tribus Transpadanis in Romanorum ditionem concessisse, formamque Provinciæ accepisse, auctores sunt Livius, Florus, Polybius. In eadem urbe Imperatores aliquot posteriores confedis loci opportunitate detectos constat, Nervam, Trajanum, Hadrianum, Maximinianum, Philippum, Constantium, Constantinum, Iovinianum, Valentem, Valentinianum, Theodosium. Trajanus certe regiam hic ædificavit, quæ hodieque nomen servat *Palatii*. Debilitata autem Cæsarum potentia, variorum hæc urbs Barbarorum impetu convulsa est & labefactata: Gothorum, Hunnorum, Langbardorum: quibus, Caroli Magni auspiciis, Italia exarsa fidei se commisit *Francorum*. Regum inde *Germanorum*. *Cæsarum*, quorum perique Ferream Coronam Imperij solemniam, accipere ibi, in vetusta celebrique D. Ambrosii æde, consueverunt, uti singulorum exemplis præbat Leander. Tandem sub Fridericis I & II Cæsaribus, quibus perpetuo rebellavit, novos sortita est Imperatorem, *Galacius Vicecomes*, qui deinde, anno cccccxci v. *Duce* Wenceslao Imperatore nominati. deficientibus

Lacus

Flumina.

Regio.
Soli fertilitas.
Imperium majorem.

traditur ab D.A.

uber agri.
oras,
re sua.
versus situm, prope
Benacum, sic dictum
is i. Tyrrhenis, quos
ab Arce orientatio-
nibus aliis praeferat:
viventia, Vineæ, Oli-
coronæ illum ambi-
rrima & usu grata at
Castro quod in eju-
nter *Sebim* & *Ben-*
Hydra dictum cen-
um per varios amne-
edium quodammod-
est, urbem, sed hau-
est sei....., copias
oss. cum plerisque u-
ncepisse, auctores su-
eloci oportunitate d-
ntium, Constantinus
avit, quæ hodieque
orum impetu conv-
auspiciis, Italia exa-
ream Coronam Im-
gulum exemplis p-
nos sortita est D-
ratore nominati.
deficienti

DVCATVS MEDIOLANENSIS.

deficientibus *Sfortia Ducum* insignia sunt adepti, consentientibus Civium suffragiis, & accedente Romani Imperii auctoritate: quod Galeatii nunquam obtinere potuerant. Horum stirpe Majorum nostrorum & extincta, successit Carolus v Imp. qui Principatum ad *Regem Hispania*, Successores, transtulit. Vrbs primaria Latinis Scriptoribus omnibus *Mediolanum, Mediolanum Polyb.* Strab. Prol. cui & *Mediolana*, Italis hodie *Milano*: Germanis *Mey-lant.* *Mediolanum* ab Gallis Insuubris conditum: auctores sunt Livius, Trogus, alii qui, Belloveso Duce, in Italiam profecti, pulsus Tuscis, fundamenta isthuc Vrbs locarunt: anno, ut quidam men: illi natum, ante Christum natum cccxxxix: ut alii cccclxxx. Quidquid sit: antiquissima est. No- Quidam vocem aiunt esse Germanicæ originis, quasi *Mey-landi* ab agro vernante, qualis *Majo* mense solet esse: vel *Midlandt*, quod medium esset & velut umbilicus, ut etiam Iovius indicat Insuubria, Ticino amne clau- te: vel denique *Margde-landt* sive *Meidel-landt*, *Virginis Regio* vel *Terra*, ab Minerva cujus ibi Templum fuit, quod olim S. Salvatori, post D. Virgini, hodie D. Teclæ sacrum. Situs *Mediolano* inter Ticinum Abduam- q; haud procul Alpibus, per opportunus: natura cæli solique temperatus. Inter maximas Europæ censetur Vr- bes, mercatura opibusque florens: splendore superbit ædificiorum: Templorum magnitudine, Prætoriorum amplitudine, pulchritudine Vicorum: splendore superbit ædificiorum: Templorum magnitudine, Prætoriorum- atium complectens immensum. Suburbia habet longa laraque, quorum nonnulla cum magnis Civitatibus committi possent, altis fossis non secus, ac Vrbs ipsa, undique cincta. Post Ædem Sacram, quam *Domum* vocant, magnifice specioseque ad Forum exstructam, D. Laurentii Fanum est ingens in ruinis Templi Hercules excitatum. Exstant etiamnum sedecim striatæ Columnæ peraltæ, magnificentissimi operis vestigia. Arcem ibi videre est, omnium fere, quæ in hoc terrarum Orbe munitissimam, cui *Porta Jovia* nomen: inexpugnabi- leat, quaque in Europa nihil celebrius. Xenodochium ibi vel Nosocomium suburbanum, via Bergomati- gerum aliquot spatio amplissimum, ab Sfortiis inchoatum, nondum absolutum. Est & Curia vetus, ubi exiguum D. Gothardi Fanum, nobilibus aliquot Vicecomitum sepulcris decoratum. Est & Curia vetus, ubi præfici ævi Inscriptiones, aliaque veterum Monumenta. Academiam habet antiquissimam, ubi etiam Virgilius teris operam dedisse creditur. Ad Prædicatores tam insignem esse Bibliothecam scribit Leander, ut cele- terrimis Italiæ non ceder. Artificum diversa ibidem genera, tanta frequentia, ut vulgato proverbio dicatur, *Quæsi velle vastare Italia, si vrma Milano: Mediolanum* scilicet *destruendo, Italiam inserui posse*, nimirum quo- quis unvis artificum copia. Dicitur Hispaniæ Rex ex hoc Statu proventum habere octoginta aureorum millia, Administratio causarum civilium & criminalium pendet ab Senatu Mediolanensi: in quo xvi sunt Docto- res, & nonnulli Prælati Patrii que Mediolanenses. Archiepiscopatus Mediolanum floret dignitate, cujus Ar- chepiscopus hos habet suffraganeos, *Bergomensem, Brixiansem, Cremonensem, Laudensem, Novariensem, Vercellen- sem, Ipporegiensem, Vigleviensem, Astensem, Aquesem, Albensem, Terdmensem, Saonensem, Albingaunensem, Vintimeli- sem, Placentinum: Papiensem, & Ferrariensem* exemptos.

Vrbs Mediolan- num.

Ratio gubernan- di.

Regio:
Situs.

Solis qualitas.

Imperium majore.

Orbs Veronæ.

HAc Tabula Ditiones trium Urbium primariarum *Markæ Tarvisina* deliueantur, *Veronæ, Vicentiæ & Patavii*. Occurrit primo loco *Veronæ ditio* sive Territorium. Ejus longitudo, quæ a Bruchelio Opido sumitur Rivam usque, in ultimo Benaci recessu positam, LXV est Milliarium: latitudo in Turre Confinium Rivoltellam usque XL. Ager ex parte lapidosus, ac propterea incultus, ex parte optimus est: Triticum, Oleo, Vino, Pecoribus, vellerm item preciosorum ceterarumque frugum copia abundans: nobilissimas item habens Lap. vicinas. Lectissimos etiam medicinalium herbarum thesauros, præcipue in monte Baldo, quibus legendis undique eo confluit A Esculapii proles. Urbem Veronam condidisse feruntur *Tusci*, apud alios *Galli Cenomani*: quibus ejectis, in fide civi fuit & potestate *Romanorum*: quorum auspiciis *Coloniæ* eo duxit Cn. Pompejus Strabo, Magni Pater. Ab *Attila*, Hunnorum Rege, post vallata, variis inde subdita fuit Tyrannis, quorum agmen duxerunt facile *Gothorum Reges*: Hos expulerunt *Langbardi*: Langbardos Carolo Magno Duce *Franci*: post quos *Berengarius* ab Othone I Imp. Italia ejectis, sui juris facta quietem aliquandiu habuit sub auctoritate fideque *Romani Imperii*. Per vim adeptus *Actiolinus Romaninus* Præfecturam in Dominatum convertit, exacto *Azone Arestino*, quem S.P.Q. Veronensis Prætozem designarat. Eo defuncto circa annum CIOCCCLIX communibus Civium Suffragiis *Scalgeri* magistrarum gesserunt cum titulo Vicariorum & Principum annos propemodum cxxv: quibus exturbatis partim, partim veneno necatis, suæ ditionis fecerunt *Galeatii*, inde *Carrarienses*. Hos exterminarunt *Veneti* in quorum etiamnum potestate constantè & tranquille perseverat. Urbs *Veronæ* Latinis & *Ὀυρωῖνα* Ptol. Nomen hodie retinet. Germanis *Dietrichs Bern*. Aerem habet tenuem. Non abfimilis Helvetiorum *Basilæ* natura, situ, pulcritudine ædificiorum est nobilis: æquo solo recumbens, ad Meridiem, Ortum, Occasumque conversa bræmalem: tellure od Septentrionem leniter adfurgente, jugisque Theatralem pene formam exprimentibus. Ath: si anne non ram dividitur, quam munitur & circumquaque cingitur. Mille Antiquitatum veltigia vererem restantur Urbis magnificentiam & divitias. Vias habet rectas & amplas, coctili stratas lapide. Tempia circiter xxxv, quorum præcipua pervetusta *Aedes Cathedralis, & D. Anastasij: Monasteria* x. In summo clivo duæ sunt Arces nobilissimæ *D. Petri, & S. Felici*. Item *Castellum veteris*, & quæ vulgo *Cradella*. Amphitheatrum ibi visitur omnium maximum, & quo nullum fere integrius, media Urbe adfurgens. Civitas hæc Episcopatus gaudet dignitate. Incolæ magnifici, splendidi, jucundo adpectu, ingenii summi, maximeque ad litteras idonei. Illud hoc loco non omittendum, quod cum *Veneti* hanc urbem munirent, in ipsis fossis antra excavata è topho inventa sunt; cumque in monte foderetur, *Echini Saxei* illic spectati sint, itemque *conchæ*, *ostrea*, *avium rostra*, *Stellæque pisces*, omnia in lapidem veria.

Vicentiæ

ur, Verona, Vicen- do, quæ a Bruche- liarium:latitudo ab a incultus, ex parte rugum copia abun- thesauros, præcipue onam condidisse fe- miorum: quorum n Rege, post vallata, s expulerunt Lang- p. Italia eiectis, sui adeptus Achilium.

Veronensis Pra- is Scalgeri magistra- is exturbatis partim, urunt Veneti in quo- ãve Ptol. Nomen ho- Basileæ natura- situ, ecasumque conversa formam experimenti. Milie Antiquitatum s, coâtili stratas lapi- stasij: Monasteria Venus, & quæ vulgo is, media Vrbe ad- mudo adpectu, inge- n Veneti hanc urbem deretur, Echini Sa- nia in lapidem vecta Vicentia

VERONÆ

VERONÆ VI- CENTIAE ET PATAVIÆ DIT-

Meridies 44

Vicentiæ Ditio.

516

*Regio.
Soli fertilitas.
Imperium majo-
rum.*

Vicentiæ Ditio sequitur; huius Ager ut amœnissimus: ita Vini Frugum & harumque rerum fertilissimus præcipue Mororum, quorum frondibus Bombyces aluntur. Haud procul Vrbe duæ nobiles Lapidicinæ, in Monte, qui *Cornelius* Latinis, vulgo *Covelo*. Sunt & Marmorum in Valdano vico. Vrbs ab *Tusciis*, vel, ut scribit, *Trogus*, ab *Gallis* condita, sequenti ævo in fide diu sterit *Populi Romani*, usque ad *Attila* tempora, a quo vastata, post in *Gothorum*: inde in *Langbardorum*, postremo in *Italia Regum* fuit potestate. His pulsus, libertate sua sub auctoritate *Imperii Romani* est usque ad *Frederici 11* Imper. principatum, a quo direpta cremataque varios habuit Dominos, *Carravienses* Patavinos, *Scaligeros* Veronenses, *Galeatios* Mediolanenses: *Vencos*. Tandem *Maximiliani 1* Imperatoris armis infelicitata, e jusque fidei subiecta, *Vencis* ad extremum est reddita. Vrbs ipsa Trogo, Pomponio, Tacito, aliisque dicitur *Vicentia*: *Vicetia* *Plin.* & *Antonino*: *Bisectia* & *Bisectia* *Aeliano*, *O'vixevta*, *Ptolemæo*: vulgo *Vicenza*. Sita juxta radices collis, duobus amnibus, qui navigabiles, *Rerone* & *Bachilione* inæqualiter divisâ. Non usque adeo elegans & magna: sed populosa, rerumque omnium copia abundans. Quatuor ibi notatu digna, Palatium Prætoris magnificentum: Pons unius *Arcus*; Saxum solidum *Aræ* majoris in *Ecclesia D. Laurentii*, stupendæ longitudinis: Theatrum denique, vulgo *L'Academia*. Cænobium ibidem *D. Coronæ*, ubi pulcherrima Bibliotheca. Incolæ ingenii sunt vividi: ad litteras, militiam, mercaturam promptissimi, faciendæ rei perpetuo sudantes: splendide vivunt, honeste vestiuntur. Episcopatus gaudet dignitate. Porro in *Vicentinorum* ditioe Opida sunt *Marostica* celebre & divitiis affluens Opidum *Brendulum* divitiis, nobilitate ac frequentia nobile: *Lenicum* cum opibus & multitudine, ac nobilitate, tum amplitudine, multis *Italiæ* Civitatibus par. Est & sexto supra *Vicentiam* lapide, Austrum versus, pagus & Castellum *Custodia*, quod ibi quomdam noxii homines custodiri consueverunt in vastis *Latumiis*, ad cædendos ædificiis faciendis lapides,

Urbes & Opida.

Patavii Ditio.

*Regio.
Situs.*

Soli fertilitas.

Superest Ager *Patavinus* nobis in hac Tabula describendus. Hic apud *Bernardinum Scardeonium* describitur his terminis: *A Meridie Arthesis Fluvius* procurrit: *a Septentrione Muso amnis* parvus dilabatur: *ab Oriente æstuarium Venciarum*: *ab Occidente vero Colles sunt Euganei & Ager Vicentinus*. Patet omnis hic circuitus *CLXXXI* *M*: in quo *Sexcenta & quadraginta septem Villa seu Pagi*. Dicere solitus scribitur ab *Cælio Rhodigino Cōstantinus Palæologus*: nisi sciret a *Sanctissimis Viris* affirmari, in *Oriente Paradisum esse*, arbitrari se non alibi eum reperiri posse quam in *persuavi Patavina amœnitate*. Ager *Frumenti*, variorum *Fructuum*, *Vini* etiam generosisimi ferax: unde *Martialis*: *Pisæque pampineis Euganea arva jugis*. Venationibus insuper, *Aucupiiis* & *Piscationibus* frequenter *Mirabilem rerum omnium copiam* Incolæ triviali celebrant proverbio: *Bologna la grassa*, *Padova la pessa*. *Milli*

Vrbs perpetuo amica sociæque Populi Romani, uti patet ex Livii librò xi. i & Marci Tullii Philippicis, Colonia deducta multo meliore fuit conditione, quam aliæ Colonia: Nam Patavinis jus etiam suffragiorum datum legitur, tamquam Civibus Romanis. Capta direptaque cum aliis ab Atrila Hunnorum Rege, annifque centum post ab Langbardis, qui & igne cremarunt, cum Caroli Magni principatu, partim sub Regibus cepit esse Italia, Francisque Cæsaribus: partim sub Berengariis: sui tandem juris quodammodo facta impetrante Othone I, Prætorem ex suis creavit & Populi Præfectum. Duravit hæc Reipubl. forma usque ad *Friedricum* II, cujus iussu auspiciisque Urbem occupavit *Actolinus Romanus*: post quem Dominos habuit *Carrienses, Scaligeros, Galeatios*, & circa annum ab Christo nato c130000 *Vencios*: quibus adhuc paret, tamquam *Patavia Mater*, præ senio virium non satis compos, pia Filia: (nam *Patavinorum Colonia, Venetia*) non tam imperio, quam ministerio regenda. *Patavium* Civitas antiquissima, flos & decus Urbium, quascumque tellus Italia continet, hæc *Græcorum* Pt. hodie *Padua*. Ptol. etiam alio loco *Basobium* nominatur. Nomen natum quidam purant a *Padis* vel *Paludum* vicinitate: sic que dictum quasi *Padavium*: nonnulli a *petendo*, quod avem Antenor, Vrbs conditor, telo petiverit: Incertis conjecturis. Condidisse memo *Antenor* Troja profugus. Sita est Vrbs loco fertili & plano: placidissima Cœli fruens temperie, summa Soli bonitate, Euganeorum Montium vicinitate, Alpium Marisque vicinitate beatissima. Perfluit eam Brenta amnis. Ambitus duplex hodie, olim simplex: Exterior v1 millia ducentosque passus continet, cum v1 Portis magnificis: Interior tria millia passuum altissimus, superne deambulacrum habens perpetuum. Magnifica porro, splendida, rebus omnibus, quæ ad vitam necessariæ, adfluens: Silice strata: Fossis, Vallisque & Propugnaculis undique bene tuta. Edificia habet sacra, Profana, Publica, Privataque magnifica & sumtuosa Monasteria Virorum sunt xx111. & xl1x Virginum Colligia. Palatium ibi Henrici Imp. opus, in quo Ius dicitur: tota Italia nominatissimum, nullis fulum communis, plumbo tectum. Curia, insuper publici consilii, cum Porticu, columnis marmoreis sustulsa, Saxo condecorata, plumbeis item laminis intacta; Fora maxima sunt v. Pontes xxx11x, ex lapide, fornicati, supra Brentam. Porticus amplissima: Area spatiosissima: Nosocomia 111: Xenodochia totidem. Est & Orphanotrophium. Bomorum quatuor millia hodie suo ambitu complectitur. Incolæ summis præditi sunt ingeniis: ad arma, litteras, omniumque virtutum studia prompti. Nobilitarunt Patavium ortu suo Titus Livius, C. Valerius, Flaccus, L. Aruntius Stella, & innumerabiles alii. Academiam habet Patavium nobilem, quæ Natales suos debet Carolo Magno Imperatori, vel, ut aliis placet, Friderico 11: adolescentiam Urbano 1 v P.: maturitatem in altissimæ Venetorum Reipublicæ. Videre ibidem est Bibliothecas varias, Græcis Latinisque libris abunde instructas: unam, apud S. Ioannem in Viridario: alteram, apud S. Iustinam: tertiam, apud S. Antonium. Adeo Fluminibus irrigatur hæc Regio, ut maximo Incolarum commodo & utilitate, nullus agrestis vicus ultra pass. Millia a Fulmine distet.

Urbs & Opida

Forum Iulii.

318

Regio inde dicta

Situs.

*Caeli temperies,
Soli fertilitas.*

*Imperium majo-
rum.*

Urbes.

S EQUUNTUR apud Merc. *Forum Iulii*, & *Istria* cum aliis regionibus. Nomen primæ Regionis vel ab *Foro Iulio*, Vrbe primaria, vel ut alii volunt, ab *Iulio Casare*, qualiquot Legiones hac aduersus Germanos duxerit. Italis hodie *Friuli*: Germanis, *Friaul*: Venetis aliisque *Patria* nuncupatur. *Aquileiensem* etiam appellatam fuisse patet ex Historiis. Fines huic Regioni ab Ortu *Istria*: ab Aquilone, Montes lapidei: qua Occafus, Alpes Vindelicæ Noricæque: qna Aufser, Sinus Hadriaricus. Beant regionem Cœlum temperatum, Aer salubris: Campi lati, irrigui, fructuumque omnigenorum fertiles: Prata nitidissima: Pascua Pecoribus gratissima: item Vites Vina generantes generosissima: Silvæ quoque tam materia cædenda, quam venationibus inunifcæ: Montes Metallorum, Marmorumque variorum, nec non preciosorum lapidum feraces. Inhabitarunt primum hanc regionem *Euganei*, inde successu temporis *Veneti*, mox *Galli*: postea sub *Populi Romani* fuit imperio, cuius maiestate inclinante in *Langbardorum* venit potestatem. Iis successerunt *Imperatores*, his *Beregary*: quibus excisis in ditionem rediit *Imperii Romani*. Donavit bonam ejus portionem *Aquileiensi Ecclesia* *Otho* Imp. reliquamque cum *Istria* *Conradus*. Fecerunt tandem sui juris *Veneti*, circa annum *MDCCCXX*, qui hodieque ibi dominantur: licet pleraque *Comitibus* *Dominisque* subfit peculiaribus. Metropolis hujus regionis *Urinum*, vulgo *Udenc*: Germanis *Weyden*. *Leander* arbitratur antiquum esse opidum, ejusque mentionem fieri apud *Plinium*. Niger credit *Ptol.* aliorumque *Forum Iulium* esse: non bene. Quidquid statuendum sit de prima origine, Vrbs est ampla & magnifica: rebus omnibus necessariis adfluens. Ambitus ejus milliarium est quinque. *Veneti* hodie *Remp.* regunt missis eo præsidibus quos *Locumtenentes* vocant. Civium in ea numerus est *xv* millium. Sunt & aliæ Vrbes: *Aquileia*, *Aquilegia* vulgo: *Aglan* Germanis. Sita ad *Natisonem* fl. Vrbs olim fuit ampla, copiosa, Mœnibus firmissima: Templis, magnifico Theatro, aliisque operibus publicis & privatis supra modum ornata. Hodie infrequens est Colonis, & ad solitudinem propemodum perducta; quæ quondam summo fuit splendore, summaque amplitudine. Fidem sequuta legitur constantissime *Imperii Romani* usque ad *Attila* Hunnorum Regis tempora: a quo totum obsessa triennium magna Annoz inopia laborans, tandem capta est & vastata, obruncatis *xxx* fere septem hominum, qui in ea degebant, millibus: reliquis *Gradus* insulam fuga elapsis. Post ab *N. wsete* restituta, in *Langbardorum* aliquandiu fuit potestate, usque ad *Caroli* Mag. in *Italiam* adventum: ex quo *Italie Regibus* deinde *Imperatoribus* paruit. Post sub ditione *Patriarcharum* est: ab iis ad *Venetos* venit, sub quibus jam nunc pace alta & tranquillitate fruitur. Ceterum *Patriarchatu* *Aquilegiensi* subsunt *Episcopatus* hi, *Comcordia*, *Pola*, *Parentium*, *Triesinensis* vel *Tergestinensis*, *Comaclensis* vel *Petenensis*, *Iustinopolitanus*, *Madriensis*, *Cruvatis Nova* vel *Emonensis*. Reliquos quære *Tabula secunda Lombardiz*. *Gradensi* vero *Castellanus* vel *Veneriarum* *Episc.* *Tercellanensis*, *Equulariensis* vel *Eusulanus*, *Capruliensis*, *Clodiensis*, *Civitatii Nova* *Goritiensis*.

Regioni vel ab
 aduersus Ger
 patur. Aquilei
 quilonem, Montes
 regionem Caelum
 nitidissima: Pa
 materia caedenda,
 preciosorum lapi
 di, mox Galli: po
 stantem. Iis sus
 onavit bonam eju
 it tan tem sui juris
 us *Domini*sque subit
 arbitratu antiqui
 Julium esse: non
 omnibus necessari
 idibus quos *Locum*
 uilegia vulgo: *Aq*
 Templis, magnifico
 sest Colonis, & ad
 amplitudine. Fidem
 pora: a quo totum
 atis xxx fere septem
 o *Narsete* restituta, in
 ex quo *Italie* Regibus
 ps venit, sub quibus
 Episcopatus huius, *Con*
 opolitanus, *Madrien*
 adenti vero *Castel*
 ffis, *Civitas* *Nor*
 Goru

Goritia, iudicio *Leandri*, *Iulium Carnicum* Antonino & Ptol. Alij de *Iulio Carnico* aliter statuerunt. Amasæus lib. de Venet. sinib. *Goritiam* notat, ubi quondam *Noreia*: *Noristiam* Candidus. *Goritia* suos habet Principes, qui Ducibus Austriæ parent. Opidum est opibus & nobilitate clarum. *Portus Grnarius*, Plin. *Portus Romanus* *Spilimbergum*, natura loci opereque munitissimum; *Maranum* frequentia divitiisque clarum: *Mons Falconis* nobile divesque Opidum. Est & *Palma* Civitas & Arx rotunda a Venetis exstructa anno CIO IOXCIII, cujus fundamentis sublati sunt nummi cum hac inscriptione. Parte una, *Pascale Ciconia Duce Venetorum*, a. D. M. CIO IOXCIII. Parte altera: *Fori Iulij, Italiae Christianæ fidei propugnaculum*. Reliqua minorum gentium Opida prætereo. Flumina ad hanc regionem pertinent *Romanum*, *Tilaventum*, *Sontium*, *Frigidus*, *Nasifo*, *Alfa*, *Turris*, & alia. Indigenæ ad humanitatis Artes, Metæaturam aliæque honesta studia apulsimi.

Flumina.

Istria.

Regio.

FORO Iulii succedit *Istria* Latinis Græcisque Scriptoribus satis nota: nomen hodie servans: Germani *Hister-reich*, quasi *Istria Regnum*, dicta. *Iapydiam* quondam fuisse nuncupatam, indicat non obscure *Pennsule* formam refert; pleraque, inter duos sinus *Tergelinum* & *Carnarium*, *Mari* cincta *Hadriatico*: a Septentrione *Alpibus* munita *Carnicis* & *Noricis*: ab Occalu anteaquam in *Mare* excurrere incipiat, *Formionem* habens amnem. *Arsum* vero fl. ab *Orru*. *Latitudo* xl P. M. *Ambitus*, cxxi i, ab *Formione*, quem *Gur* ad *Fanaticum* usque promontorium, vel intimum *Carnarii* sinus angulum extensa. Tota regio superior et collibus tamen potius, quam *Montibus* ornata: qui *Vini*, *Olei*, aliorumque *Fructuum* feraces: *Frumentis* & *terorumque Leguminum* infecundiores: exceptis *Agris Piscino* & *Humagior*. *Mons* ibi est, qui *Major* vulgo benignus *Herbarum Simplicium*, quas avide extranei quæsitum huc properant *Medici*, genitor. *Salem Istriae* abunde præbet, *Saxifordina* ibi non inutiles. In *Roviniensi* agro *Marmor* cæditur, quod *Istricum* dicitur, *mar* mi per *Italiam* precii. Porro *Istria* ex parte *Venetorum* est, ex parte *Austriacorum*. Specialiora videamus. *Peram* incedenti occurrit statim *Iustinopolis*, *Urbs* *Cherlonesi* primaria. Sic doctis vocatur, quæ vulgo *Cabo d'Istria*. *Nomen* prius ab *Iustino* Imp. *Posteriore* deinceps nomine cepit dici, quod *Foro Iulio* egressis: a capite ditique *Regionis* occurrat. *Parvam* occupat *insulam*, quæ *pass. longa mille*, *latitudine modica*: *trino* teli & *divisa* ab *Continenti*, cui *jungitur* *Pontibus*, qui *versatiles*. *Artem* habet in *medio*, *quatuor* munita *turribus*. In *Venetorum* hodie est, *ditione*. Succedit in *ora* quinto fere *iapide* *Castellum Insula*: *Continenti* *por* lapideo *nexum*. Sequitur *mox Vranum*, *Italici Castellatum*, & *postea Castellarium*, vulgo *Castelzer*. *Quing* tis hinc *passibus* ad *D. Simonem* devenitur: inde *millia v Piranum* abest: *totidem* hinc *Sakvorium*: *pari* *modum* *intervallo* *Vinacum*. Ab *Vinaco* *millia* *duo* *numerantur* ad *D. Peregrinum*: hinc ad *D. Joannem* *Corne* *pass. mille*: *totidemque* *dein* ad *S. Laurentium* vulgo *d. Daula*: *mox* ad *alterum lapidem* ipsa *Daula* & *tertium Civitas Nova*, olim *Amencia*. *Post* *Quædam* *Istria* *mil.* *sunt* ad *Portum Cervorium*. *Visitur* *quarto* *in* lapide *Parentium* *civitas*, hodie *Parento*. Sequitur *mox* *Opidum Orser*, *Latinis* *Ursinum*. *Superato* *Le*

Situ.

Soli qualitas.

Urbs.

Regnum

Rovin
Phas
Pola.
nens.
Avii f
das m
ibus.
mitatu

C

plicem
Naupe
dem cur
In Leva
carum e
morata
bet. Ade
nem pau
sequimi
quique a
tent aqu
mano op
He aqua
gene terra
continuo
piss non
antur. P
Graminis
ed de his

Revinum: tum mox quæ volgo *Le Colonne*, *Portesuel*, *Mutazzo*: indeque promontorium *Cisannum*. *Muratio Phasaniarum* tria sunt millia, hinc ad *Vallem Bandoniam*, duo, totidemque ad *Marcodanum*: tria inde, ad *Portum Pola*. Conspiciendam deinde se præbet in alto difficilique monte *Urbs Episcopalis Pola* præscum nomen retinens. In solo plano sita, Tergeste nullibus circiter *Cabest*: *Ancona*, trajectu maris *Hadriatici*, mill. cc. x. *Istria Flumina* fluvii sunt: *Risanus*, *Draconia*, *Quierus*, *Lemus*, *Arsia*. Silvæ etiam sunt, tum aliis usibus, tum ad naves extruendas materiam affatim subministrantes. Incolæ se sunt tenuiore. Venetis omnem negotiationem ad se trahentibus. De *Windorum Marchia* infra dicendum erit, eoque de ea scribere hic superfedebam. De *Karstia & Cilie Comitatu* vix habeo quod scribam: pauca de *Carniola* subiiciam.

Carniola.

CARNIOLA a *Carnis* populis, quemadmodum & *Carinthia* nomen obtinuit. De his *Volaterranus Geographiæ lib. II*: *Supra Istros Carni* sunt, lata regio a *Foro-Julien* sibus incipiens, atque ad montana pertinens. Regio ipsa *Carniola* montosa licet & *Alpestris*, quemadmodum & reliquæ hujus tractus Provincie: *Vini* tamen, *Olei*, *Frustrum* ac *Frumentum* hinc inde copiam profert. *Carniolam* autem duplicem statuunt: *Siccam* scilicet, quæ aquarum indiga est: alteram irriguam, in qua *Savus* fl. ortum habet, & *Nanportus* qui *Labarus* hodie dicitur, & alii plures flu. *Ducatus* titulo ornata est. *Urbs* primaria *Labacum* ejusdem cum fl. nominis. Nonnulli *Goriniam* in *Carniola* collocant, quam nos supra in *Foro Julii* recensuimus. In *Lava Sontii* ripa sursum propugnacula reperiuntur biha, quondam a *Venetis* ad tutelam fl. condita, ne *Turcarum* excursionibus hac, uti prius, pateret via. Reliquæ, quæ hic recensentur in *Foro Julio* a nobis commemoratæ sunt. Porro in hac regione *Lacus* est, qui singulis annis *Messera*, *Piscationem* & *Venationem* præbet. *Adcolæ Zircknitz* & *Tersee* nominant ab *Opido Zircknitz*, quod in ejus ora situm. Sed libet ejus descriptionem paullo accuratius ex *Georgio Wernhero* hic describere: *Clauditur* is circumquaque *Montibus*: patet ad *seculum* milliarium, minus laxa latitudine. Ex *montibus* circumpositis *rivi* quidam ignobiles procurunt suo quisque *alveolo*: ab *Orientali* quidem *plaga* tres, ab *Australi* *iv*. Singuli quo longius fluunt, hoc minus scaent aquis, terra nimirum ipsos *conbibente*, donec postremo *absorbeantur* scrobibus *saxeis*, ita natis, ut *humano opere excisæ* videri possent. Itaque quacumque pateat *locus*, diffunduntur aquæ, & *Lacum* efficiunt. *Hæ aquæ non minus fere celeriter recedunt*, quam accesserunt, sed non per *scrobes* illas tantum, sed *universa pene terra eas non aliter recipiente*, quam si per *cribrum* distunderentur. Quod cum fieri sentiunt *adcolæ*, continuo *grandioribus* ejus *meatibus*, quo ad fieri potest, *obstructis*, *agminatim* ad *piscationem*, quæ ipsi non modo *jucunda*, sed etiam *perfructuosa* est. Nam hi *pisces sale conditi* magna copia ad *vicinos* exportantur. Porro *siccato lacu* fit *Messis*, qua parte solum *constitum*, & *idem* rursus *conseritur*, antequam *inundet*. *Graminis* ita est *ferax*, ut post *vigesimum* diem *secari* soleat. Quis hic *ludentis Naturæ miracula* non suspiciat. Sed de his *hactenus* ad reliqua *pergamus*.

Regio & modo dicta.

Soli fertilitas.

Urbes.

Lacus.

Regio.
Nomina & unde
deducta.
Situs.
Solis fertilitas.

Imperium majorem.

Urbes.

SEQUITUR *Tuscia*, antiquis Scriptoribus tribus præcipue nominibus celebrata: *Tyrrhenia*, *Etruria*, *Tuscia*: Ex his tribus postremum sane hodieque retinet. *Toscana* namque vulgo audit. Fines ejus sunt ad Meridiem Mare Inferum, sive Tyrrhenum; ad Septentrionem Mons Apenninus, ubi Umbria & Gallia Togata pars: ad Occasum Liguria, a qua Macra fl. disternitur: ad Ortum Tiberis. Tetra ipsa qua Mari propior, planior est, oraque spectatu jucundissima; intus montosior: universim pulchra, nobilis, nullique Italicae Regioni sua beatitudine postponenda. Latos latoque aperit Campos, rerum omnium fertiles; amoenissimas Valles, Montes, Collesque, Prædiis, Hortis, arboribus, præcipue Malis Medicis Citreisque confitis, nitentes. Vinetis abundat, *Vina* producentibus generosissima. Veteres Incolæ universim dicti quomdam *Tyrrheni*, *Etrusci*, *Tusci*. Cum *Tusci* jam inde ab Romuli tempore Populus Romanus bellum gerere cœpit, perpetuoque temporum tractu gessit, adeo ut, rebus ad periculosissimum statum adductis, sepe Dictatore contra ipsos fuerit opus. Anno Urbis CCCCLXXIV Vulturnensibus & Vulcentibus florentissimis *Etruscorum* Populis victis per Ti. Coruncanium Cos. Romano Imperio sunt adjecti, atque ea parte Imperium ad Arnum usque est propagatum. Neque post id tempus justum cum *Tusci* bellum fuisse gestum memoratur. Ita subjugati constanter in fide Populi Romani manserunt. Inclinantibus Romanorum rebus, varias sunt Calamitates passi ab *Gothis*, *Langobardis*, *Hungaris*, aliis. Eo tandem ventum est, ut *Etruria* nunc, majorem partem, *Magno Etruria paret Duci*, sub cujus Imperio nobilissima sunt *Florentia*, *Pise*, *Sena*, *Pratum*, *Pistorium*, *Volterra*, *Mons Politianus*, *Areium*, *Cortona*, *Pescia*, *Pientia*. *Mons Almus*, *Liburnum*, *Plumbinum*, aliaque quam plurima Opida. Ad *Summum Pontificem* pertinet *Parvimonium* quod vocant, *S. Petri*. Id ab *Amne Pescia* & a *S. Quirico* capit initium, & ad *Caparanum* usque Caltrum in novo Latio non procul ab *Liri* fl. producit. Ditionis *Hispaniarum Regis* sunt *Pontremulum* juxta *Macra* fl. fontem, quod olim Ducum fuit *Mediolanensium*, deinde *Portus Herculis*, *Orbetellum*, *Mons Argensarius*, & *Plumbini Arx*. *Carseniana* seu *Grafmiana Vallis*, sub *Apennino* ultra citraque *Serciam* *Amnem* posita, in qua Castellum Novum est *Granfinianum*, cum plurimis aliis Castellis vicisque, sub potestate est *Ducis Ferrariensis*. *Sarzana* apud *Macram* fl. ad *Genueses* spectat. *Massa* & *Carraria* particularium sunt *Marchionum*, qui earum *Titulis* decorantur: Alia quoque sunt Opida, Romanis quibusdam Proceribus subiecta, inter quæ *Bracianum* *Ursinis* *I*ustus Titulum præstat. In *Tuscia* porro hæc sunt Urbes maxime præceteris memorabiles: *Pisa* Urbis stupendæ vetustatis, *Pise* Trogo & aliis. Incolæ singulari valent memoria: quod Urbis crassiore fruatur aere. Inter *Amnes Auferem* & *Arnum*, ut *Strabo* *Plinius*que notant. Hodie *Arnus* per eam fluit, tribus ornatus montibus. Vetustatem ejus & Nobilitatem celebrat *Dionysius Halic. lib. 1.* Connumerari solitani Primis *XII Etruria* Urbibus tradunt alii.

nie, Etruria,
 nes ejus sunt
 mbria & Gal-
 s. Terra ipsa
 lca, nobilis,
 n omnium fer-
 Medicis Citreis-
 univrsim dicti
 manus bellum
 n adductis, sepe
 s florentissimis
 parte Imperium
 um memoratur.
 bus, varias sunt
 nunc, majorem
 ratur, Pistorium,
 m, aliaque quam
 Amne Pesca & a
 ritifl producit.
 fuit Mediolanen-
 a Grasimiana Vallis,
 anum, cum pluri-
 Genueses spectat.
 que sunt Opida,
 restat. In Tuscia
 use Trogo & aliis,
 ferem & Arnum,
 atem ejus & No-
 bus tradunt alii.
 Pyl

TUSCIA

Pisa Magnus Etruriæ Dux sæpe moratur, & in ea Domicilium habent Equites D. Stephani, ab Magno Duce instituti. Primarium Templum, quod *Domum* vocant, ambitum habens 10x1 passuum, columnisque subnixum Lxx, & splendida Præfulis ædes ex spoliis ædificaverunt *Pisani*, quæ devictis ad Panorum Saracenis retulerunt. Ager suburbicarius segetibus est percommodus: adeoque fertilis, ut *Etruriam* fere totam pascat, & exteris etiam annonam non neget. Vina ibi notæ non admodum probæ: Pepones optimi. *Luca*: *Tuscia Delicium*, *Tusci laus inclita Cæli*, inquit de ea Iul. Scaliger. *Luca* Latinis Græcisque Scriptoribus notissima: Strab. & Prol. *Luca*. Nomen retinet, litteris omnibus. Urbis Templis & Ædificiis splendida, populorum frequens, jacet in planicie, Collibus undique circumdata. Mœnibus est firmissima, quadrato strata silice, spacio parvo, sed Civibus arta & negociationum plena. Incolæ lauti sunt, prudentes, ingeniosi: quique libertatem diu sapientissime conservarunt integram, licet finitimorum bellis haud raro petiti. *Pistorium* hodie *Pistoia*. Mœnibus cincta auctaque plurimum legitur ab Desiderio Langbardonum Rege: iisdem post nudata, fossis impletis & undique complanatis, omnique agro inter Florentinos & Lucenses diviso; Tandem Florentini totam suæ subjecerant ditioni. *Florentia*, Etruriæ caput & Metropolis. Hodie vulgo *Fiorenza*, vel *Firenza*. *Florentia* nomen id habere putatur vel ab *Flore*, cui ob felicitatem florentemque fortunam similis: vel ob *Florida* excellentiaque Incolarum ingenia: vel denique quod ab Roma deducta esset omnium Urbium florentissima. Ambitum habens sex millium, supra nonaginta millia continens Incolarum æquali loco jacet ad Arnum, quo interfecatur, quatuor eximiis conjuncta Pontibus, silice quadrato strata, latis ornata Plateis. Collibus cincta est Theatri instar ab Oriente & Septentrione amœnissimis, quique undique fructiferis vestiti arboribus: qua Occidens est pulcrum habet planiciem: Cæli regione inter Aretium & Pisam media mistaque: quarum Urbium prior acutissima fert ingenia, altera homines memoria valentes singulari. Munit eam contra vim externam hostiumque incursiones brachiis aliquot suis Apenninus. Splendor & elegantia summa est: ut voce incertoque vulgi sermone feratur, *Fiorenza la bella, totusque flos Italie*. Multum hic cum sacra tum prophana publica ædificia; quæ brevitatis studio præterito Incolæ acuti, graves, facundiarum artium studiosi. Pecuniæ sunt studiosiores, cujus conquirendæ desiderio in ultimis etiam terris negotiantur. Mulieres forma pudicitiaque præstantes, earumque, ut & Virorum, Vestitus supra modum egregius & decorus. *Volaterra*, Οὐλατερρῆναι Ptol. *Aquis Volaterne* Itinerariæ Tabule, Difficili asperoque jugo est imposita. Mœnia quadratis constant Lapidibus, longitudinis senum fere pedum; qui eleganter & ad fabre absque bitumine compositi. Quinis in Urbem portis aditus datur: pro singulari Fons eximiis aquæ ejaculatur purissimas. Antiquitatem ejus arguunt Muri, quibus adhuc cingitur, Sepulcra, Epitaphia lateris Etruscis posita, Verrimæ ex Marmore Statuæ, Lapides elaborati, qui indies hic eruuntur, & ab

Sena
biam
quor
lubri
ta est
eum s
flui de
nis.
ampla
drato a
Vrbica
Iumentu
Fangosa
bani: P
fr, Arn
ria, Aro
ditas vir
Plin. M
ad Septe
Sena & T
tina v i:
Livius &
ficia, Div
aliquen
ni, Viterb
mensis, C
Archiep.

Sena Ptol. *Sena Julia* Itinerariæ Tabulæ: vulgo *Siena*, Roma distans 12000 stadiis edito sita est loco, cis Ar-
 biam, flexu sinuoso propter Montis dorsum, lateribus angustior & proclivior, tria habens quasi cornua:
 quorum quod Meridiem spectat, latius est iis, quæ ad Ortum sunt & Occasum. Cælo utitur benigno & fa-
 lubri, nisi quod subinde noxiis infestetur ventis: Acre temperatissimo. *Italia delicias* multi vocant Poetæ. Stra-
 ta est *Sena* latere coctili, plateis recta & longa, alta Turribus. Frequentia nitet nobilium Ædificiorum. Cives
 suavisimis, tum elegantissimis sunt moribus: maximaque humanitate, erga ceteros etiam præditi: quæ-
 rum Colli insidet Apennini: natura loci permunita. Ædificia habet cum publica, tum privata, valde nobilia,
 ampla, excelsa. *Uverbium* jacet specioso spaciofoque loco, jugis Cyminiis a tergo imminentibus; Lapide qua-
 drato ædificata: Turribus plena. Inter opera publica Fons est insignis, & maxima cum admiratione copiosus.
Vrbicarius illi Ager bonus & fertilis: Vino abundans & Frugibus. *Lacus* in Etruria visuntur non pauci. *Tra-*
fasimenus Livio aliisque, *Trafimenus* Silio, hodie ab urbe vicina *Lago de Perugia*. *Aprilis Lacus* Antonino, hodie
Fangosa Palude. *Marinus* qui & *Salsus*: *Lago d'Orbitello*, vernacule *Lacus Vadimonis*: *Ciminus*: *Volsiniensis*; *Sa-*
turnus: *Palus Bientina*: *Ciana*. Fluvii scaturit piscium optimorum fecundissimis, qui sunt *Laurentia*, *Frigidus*, *An-*
fr, *Arnuus*, *Cecinna*, *Cornia*, *Alma*, *Brunus*, *Umbro*, *Osa*, *Albengia*, *Floris*, *Martha*, *Mimio*, *Eris*, *Vacina*, *Sanguina-*
ria, *Aron*, & alii nonnulli. Habet & saluberrima Balnea, nobilissimas Thermas, aliasque Aquas mirabili præ-
 ditas virtute. Montes hic sese offerunt cum alii, tum *Ciminus* Livio Vibioque notus: nec non *Virgilio*. *Soractes*
Plin. *Monte de S. Silvestro* hodie. *Fesulanus* Montes hebet etiam in Etruria *Orosius*: *Cortanensis* etiam ibidè sunt
Sena & *Perusia*. Bibliothecas item varias, *Pisa* apud Dominicanos: *Luca* apud Franciscanos: In Vrbe Floren-
 tina v. i: *Sena* i & *Perusia*. Etruscos porro gentem Italiz opulentissimam Arnis, Iuribus, Pecunia esse aiunt
Livius & *Diodorus*. Cerimoniis maxime semper addictos fuisse, constat ex antiquis Scriptoribus, ut qui Sacri-
 ficiaque notantibus. Episcopatus Tusciæ hi commomerantur a Mercatore, *Nepesinus*, *Castellanensis*, *Montis Fal-*
conensis, *Uverbienensis*, *Suavenensis*, *Soano* opinor: *Castellanus*, *Vulceranus*, *Senensis* Archiep. *Fesulanus*, *Zarzanensis*, *Sutri*, *Or-*
vitanensis, *Balbanoorigensis*, *Urbervanus*, *Castrensis*, *Perusinus*, *Grossolanus*, *Lucanus*, *Florentinus*, Arch. *Lunensis*: *Pisa*
 Archiep. cui subiunt *Messanenensis*, *Crotonensis* & reliqui Episcopatus in Corsica.

V v iij

MARCHIA

Laens.

Flumina.

Montes.

Silvae.

Academia.

Bibliotheca.

Mores.

*Regio unde dicta**Situs.**Soli fertilitas.**Imperium majorum.**Urbes.*

MARCHIA vel *Marchia Anconitana* ab Langbardis nomen accepit, ab *Ancone* Emporio celeberrimo, quod sedem & domicilium dabat Marchionibus universæ regionis Dominis & Moderatoribus. *Picenum* nominatur Livio, & aliis. Conregionales Picentibus sunt ad Meridiem quidem Sabini, Vilumbri, Vimbrum cum Apennino Monte: ad Occidentem Galli Cisalpini cum Isauro fluvio: qua Septentrio est, Sinus illos pulsat Adriaticus: in Orientali limite statuendo variatur. Plinius Aternum ponit amnem & Anconem: Ptol. Matrinum fl. cum Ancone. Novitii, in quis princeps Leander, Truentum signat Finitorem inter hos & Prærutianos. Ager Picens (ut cum Livio loquar) rerum omnino fertilis: fructibus tamen lignariis, quam frumentariis, præstantior. Nobilissimum Vinum ad Sirolum Opidum colligitur, quod Plinius *Anconitani Vini* celebrat nomine. Regio majore ex parte sub ditione summi est Pontificis: cujus in ea sunt *Ancona*, *Recanatum*, *Fanum D. Mariae Laureti*, *Camerinum*, *Fanum Fortune*, *Tolentinum*, *Firmum*, *Macerata*, & alia quedam Opida: *Eugubium*, *Caglium*, *Forum Sempronii*, *S. Leo*, *Senogallia*, *Urbium*, aliaque nonnulla sub aliorum sunt Principatu. Vrbs ejus primaria *Ancona*, *Ancon* Ptol. Hodie nomen retinet: quod impositum Vrbi ab ora ibi flexu, Cubiti formam efficiente. Opposita Promontorio Camero, Mari suoque Portu clauditur a Septentrione: Portis porro, propugnaculis murisque undique munitissima, Pontificum præsertim Romanorum indultia. Portum imprimis habet, qui natura arteque validus: aditu peropportunus: multarum navium capax: ab Trajano Cæsare exstructus. Propugnaculis Vrbs sex superbit, quæ omnia suis tormentis bene instructa. Continua Græcorum, Illyricorum, Pannonum, imo totius Europæ mercatura præsignis, viis longissimis sed angustis, frequens habitatur. Ager suburbicarius, rerum omnium & Vini est fertilis. Sunt præterea *Firmum*, hodie *Firmo*. *Firmitanus* fuit *Cælius Lactantius*. Vrbs vetus est. *Recanatum*, *Reccanato*, vel *Recunati*, vel *Ricanati* Italis hodie. Emporium est celeberrimum, venientibus eo bis ad Nundinas, stacis anni temporibus, ex tota Europa Asiaque pleraque Mercatoribus. Stupenda *Helvæ Ricinæ* veltigia passim in itinere per agros monstrantur, inter alia lateritium Amphitheatrum: ingens in ripa fluminis Potentia, aliaque magnorum ædificiorum rudera. *Auximum* antiqua & Episcopalis Civitas, vulgo *Osino*, *Oximum* Livio. Summam loci antiquitatem testantur passim plurima nuper reperta hic Epitaphia & Elogia. *Fabrianum* Latine scribentibus *Faberiana*: Opidum quatuor nobilissimis Italia Castellis ob ædificiorum splendorem connumerari solitum. Opificum Tabernis frequens: quæ ita distributæ sunt, ut Vici singuli proprias habeant uno in loco, Fabri suas, Calceolari suas, Chartarii suas. *Senogallia* Vrbs Episcopalis. *Senam* prius appellatam fuisse patet ex Polybio & aliis. Deinde *Senogallia* cœpit audire. Hodie *Sinagaglia* vel *Sinegalia*: Opidum Cælum habet grave. Parvum ab Occasu Misa fl. adluitur: muro validum lateritio, valde crasso, vallo item & propugnaculis. Penuria laborat propter Maris vicinitatem aquarum dulcium: inportatis uti coacta *Fanum* opidum Episcopale non magnum, in monte situm, vulgo *Fano*, *Fanum Fortune* Tacito & Ptolemæo

[Fano]

porio celebr-
nis & Modera-
ridium quidem
cum Isauo flu-
minis Aternum
der, Truentum
ino fertilis: fru-
Opidum colligi-
mi est Pontificis:
Tolentum, Fir-
ngallia, Urbium,
ie nomen retinet:
numero, Mari suoq;
Pontificum pra-
tu peroptunus:
sit, quae omnia suis
re mercatura pra-
& Vini est fertilis.
cinctum, Reccaroto,
d Nundinas, stas
ime velligia passim
minis Potentia, ali-
sino, Oximum Livio
gia. Fabrianum
orum splendorem
guli proprias habe-
Senam prius appel-
Sinigalia: Opidum
le crasso, vallo item
portatis uti coacta
acito & Ptolemaeo

[Fam]

Fani, quod ibi Fortunæ sumptuosissimum olim dedicatum, adhuc magna monstrantur vestigia. Visitur ibidem *Arcus* ex marmore, sumtuoso nobilique opere factus, altus cubitos xxx, latus xx. Fastigium, quod mirabili arte elaboratum concidit, insculptū legitur Constantino Imperatori Elogium, quod apud alios. Adiuitur ab *Argilla fl. Forū Semproni*, nunc *Fossūmbriū*, *Fossūmbro* Opidum Episcopale. Vestigia ibi Antiquitatis quæ plurima, præter *Aquæductus*, *Vias Silicatas*, *Columnas* & alia. Marmora multa cernuntur dissecta cū antiquis Inscriptionibus quæ ab aliis collecta. *Pisaurum* Vrbs Episcopalis : hodie *Pesare*. Emporium Italiæ celebre, mercimoniis dives, amplum, splendidum, pulchris ædificiis ornatum. *Urbium* alto situm Monte & inæquali loco inter eosdem amnes: Vrbs est lautissima, splendideque satis ædificata, bono & fecundo agro. Illustrat eam præcipue Bibliotheca, libris optimis & multis referta. In *Piceo* ad latus *Montis Victoris* Lacus invenitur fama nobilitatus : *Nursinum* dicunt. In eo *Cacodæmones* innatare *Vulgus* inperitum dicitur : quoniam aquæ perpetuis motibus salire, & vicissim subsidere cernuntur, equidem non sine ingenti illorum admiratione, qui causam ignorant. Flumina eam rigant *Truentinus*, *Tronto* vulgo: *Castellarius*, *Asonus*, *Letus mortuus*, *Tenna*, *Cluvenus*, *Flasbra*, *Letus vivus*, *Asinus*, *Potentia*, *Muson*, *Esinus*, *Misa*, *Sontinus*, *Cesanus*, *Metaurus*, *Cantianus*, *Boasus*, *Argilla*. Inter Montes vero præter *Furcas*, *Pescas* *Auximus* est ab *Auximo* Vrbe, & *Corvus*, unde cū *Albula* & *Truentinus* multi fluunt amnes per *Marrucinos*, *Præcutianos*, *Marfos*. *Cererum Apenninum* mons hoc loco, ubi huic regioni imminet, eduisissimis jugis seipsum superat. Episcopatus hic sunt *Asculanensis*, *Firmanus*, *Camerinensis*, *Auximaniensis*, *Humanus*, *Anconitanus*, *Esineris* vel *Eximas*, *Senonaliensis*, *Fanenensis*, *Pisaurensis*, *Fossompronensis*, *Callipolitanus*, *Sen S. Leonis*, *Maceratensis*, *Roccanensis*.

Spoletinus Ducatus.

Regio.

Situs.

Soli qualitas.

Urbs.

SPOLETINUS Ducatus, vulgo *Ducato di Spoleto*, ab Vrbe *Spoleto* nomen habet, quæ olim Regia fuit Ducum *Langbardorum*. Olim *Vmbria*. Latissimos *Vmbrie* fines olim habitos non obscure colligitur e *Strabone*, qui *Montem illi Apenninum* & *Hadriaticum Mare* pro limitibus assignat. Longitudinem *Ravenna Otriculum* vel ab *Tiberim*, per viam *Flaminiam* alii demonstrarunt, quo spacio circiter stadia continentur vel, milliaria cxxvi & semis. Regio nunc altis asperisque quasi horret montibus, nunc collibus vestitur, qui *Vini*, *Olei*, *Ficum*, aliorumque Fructuum inirum quam fertiles: nunc denique amœnissimas pandit planicies, nihil non frugum abunde ferentes. Vrbes *Ducatus Spoletini* sunt *Eugubium* ad *Apennini* radices positum: aditum præstante amœna pulcraque planicie. Sunt qui volunt esse, quod *Inguinensis* sive *Iguvium*. Cice. *l'arçion* *Ptol.* Opidum per vetus, multis Antiquitatem suam testans hodieque vestigiis. Frequentis hodie: incolis industria summa lanariam negotiationem tractantibus. Ager *Campeltris* partim, partim *Collinus*. Frumentum undique ferax. *Nuceria*, lateri item *Apennini* adherens: *Nucerium* *Tabula* *Itinera* *tiæ*, *Nocera* vulgo. *Fulgium*, *Fuligno* vernacule, sexaginta supra centum stadiis *Perusia* distans. *Fulgina* *Sili* *Italic*

Italico. *Tinna* dividitur, flumine parvo & inglorio. In Foro Palatia sunt tria: in uno habitant VII *Viri Fulginate*, ad quos primum Civiles deferuntur Controversiæ Magistratu fungentes bimestri: in altero Prætor, qui graviores causas diiudicat, cuius munus sex durat menses: in tertio Gubernator, cui summa potestas Pontificis nomine tribuitur. *Affissum*, ab *Afi* monte proximo dictum. *Affissum* Ptol. *Affissum* Str. *Affissi* vulgo & *Sifi*; Episcopatus dignitate caret. Patria est *D. Francisci*, qui Familiaz Minorum conditor: Templo ibi honestatus sumtuosissimo. Est hic Bibliotheca instructissima. *Mons Falco* opidum amœnis in collibus: Novum quidem, sed incolis frequens: quo *B. Clara*, Eremitarum Ordinis virgo, fertur ora. *Spoleum*, a quo *Ducatus Spoletini* nomen Umbriæ tributum. Vulgo *Spoleto*, *Spoleium* Str. & Pr. *Sirum* est inæqualiter, partim in plano, partim in colle, cui & *Arx* insidet munitissima, ex vetusto quondam Amphitheatro, quod hic erat, facta. Urbs hodie splendida est, & omnium rerum adfluit copia. Videre ibidem licet præter alia magni ævi ædificia & Antiquitates residuas Theatri fundamenta, verustissimum extra urbem Concordiæ Fanum, Formas ibidem sublimis ac solidas aquaductuum, ex Apennini costis partim excisas, partim opere lateritio ex ima valle fornibus in altum subductis. *Ceretum* novi nominis Opidum, sed frequens: a quo *Ceretani* vocantur Errones, qui nunc per universam Italiam discurrentes sanctitatis religionisque prætextu variis artibus emungere stipem consueverunt. *Pons Castellanus*, *Ponte Castello*: ab *Ceretanis* conditum. Eo ortus *Ioannes Pontanus*, Vir magni nominis & omni doctrinarum genere præstantissimus. *Conissa* novi nominis Opidum, montoso situ, frequens admodum. *Interamna* Str. *Interamnia* Antonino: *Interamnium* Itinerariæ Tabulæ: vulgo *Terni* vel *Terani*. Rebus omnibus ad vitam necessariis abundat: Incolis frequens. Agro insignis ab fl. est fertilitas. Vinum notæ optimæ *Uernaccia*. *Tuder* vetusta Civitas in colle amœno sita, Ficus, Oleis, Vitibus, aliisque fructiferis arboribus ornato. Lacus habet *Floridum*, *Vclinum*, *Cutulensem*. Montes autem præter *Inginium*, cuius meminit Strabo, *Engubinum*, *Floridum* & alios: sunt, qui *Cornicli* Halic. Latinis forte *Corniculi*: videtur *Zonaras Carniæ* vocare. *Crustumeni* Montes ibidem, ex quibus *Allia* fl. præalto alveo defluit. *Fiscellus* Iugum illud Apennini Plinio dicitur, unde duobus erumpit foribus *Nar. fl.* hodie *Monte Fiscello*. Sequitur inde pars Apennini, que *Mons Visitor*, ubi Apenninus supra Castellum Arquatam altissimis cacuminibus effertur, ut adeo seipsam celsitudine videatur superare, id est, ut adhærentia circumque hæc juga cetera, quamquam editissima, longe vincat: adeoque ex re nomen huic Culmini datum *Mons Visitor*. Incolæ reliquis Italiæ populis sunt bellicosiores. *Arminensis* Episcopatus subest *Ravennateni* Archiepiscopatu. Episcopatus in Ducatu Spoletino, sunt, *Affissinas*, *Fulginas*, *Nucerinus*, *Engubinus*, *Spoletinus*, *Tuderinus*, *Ameliensis*, *Narniensis*, *Interamniensis*.

X x x

OFFERT

Lacus.
Montes.

estigia. Visitur ibi
Fastigio, quod mira-
pud alios. Adluitur
ibi Antiquitatis quæ-
tur dissecta cū antiquis
n Italiæ celebre, mer-
onte & inæquali loco
agro. Illustrat eam
tris Lacus invenitur fa-
tatur: quoniam aquæ
rum admiratione, qui
mortuus, *Tenna*, *Clu-
Camianus*, *Boasus*, *Ar-
de cū *Albula* & *Turcu-
de loco, ubi huic regio-
nus, *Camerinensis*, *Aus-
ofimpranensis*, *Calienfis*.**

t, quæ olim Regia fuit
on obscure colligitur
ignat. Longitudinem
uo spacio circiter sta-
et montibus, nunc col-
nunc denique amœnis
unt *Engubinum* ad Apen-
esse, quod *Inginium* se-
hodieque vestigiis. Pre-
Campeltris partim, par-
Nucerinum Tabulæ Itinera-
distans. *Fulgina* Sili-
Italico

Regio & unde dicta.

Situs.

Soli fertilitas.

Urbes.

OFFERT se nunc percurrendum *Latium*: Italiae Regio: quæ nullis non Auctoribus celebrata. *Latium* dictum putatur ab Saturno, qui Patria profugus in his locis latuisse fertur: Varroni placet *Latij* nomen huic Regioni datum, quod inter Alpium & Apennini sublimes præcipitesque rupes, Mare, Tiberim atque Lirim, tanquam abscondatur & lateat. Aliis *Latium* ab Latino nominatur Rege. Nonnullis ab *Latitudine* dirivatur, quod nulla Italiae Regio latius se inter Montes & Mare adspiciendam præbeat. Hodie *Territorium Romanum* vel *Campagna di Roma* vocant. Fines Latii plerisque statuuntur ad Septentrionem Apenninus Mons & Anio fluvius: ad Ortum Liris: qua Meridies est, Mare Tyrrhenum: qua Occasus, Tiberinum flumen; ambientibus illud Populis, Tuscis, Sabinis, Marfis, Samnitibus, Prægurtianis & Campanis. Fertilis & abundans est Regio: præterquam aliquibus in locis, propter Oram: quibus cum aspera faxosaque habet multa, tum Paludes, & ex Paludibus Aerem vitiosum atque gravem. Primi incoluere *Siculi*, *Aborigines*, *Pelasgi*, *Arcades*, *Aurunci*, *Volsi*, *Osii*, *Aufones*, & alii. Hæc de Latio universim paucis: flagitat Methodiratio, speciatim ut perlustrem, orsus ab Vrbe, quæ Orbis quomdam compendium. Ea Prima, in Antiquo Latio, Tiberim ex Erruria transgresso se cum incredibili hodieque majestate offert. Hæc nomen suum semel obtentum retinet. Sita est loco non admodum fertili, Aultro objecta: Cœli gravioris & intemperantioris. Ambitus, qui quomdam Romæ fruisse scribitur tredecim millium passuum, hodie multo minor esse deprehenditur. *Turres* in Murorum ambitu circiter ccc lxx: olim 15 ccc xl; *Regiones*, ut olim, sic hodie, sed mutatis nominibus, sunt xlv. *Aque* nunc *Tiberis* & *Almo* fluvii Occurrunt etiam variis locis reliquæ *Fontium* ex veteribus ductibus. *Fora* conspiciuntur varia. Colles mœnibus includuntur v l i. Ab his Roma *Septicollis* quibusdam: *Septimontium* Varroni, *Septemgemina* Statio. Sunt præterea in Vrbe *Templa* ccc atq. amplius. *Cryptæ subterraneæ*: quæ quomdam, Imperatoribus in Christianos sævientibus, ipsorum fuerunt latebræ & sepulcra, quatuor. *Cæmeteria*, quæ partim olim fuerunt, partim nunc sunt, numerantur xxv l i i. *Xenodochia* publica omnium nationum v, singularum quorundam singula Præter *Academiam* sunt xx *Seminaria* & *Collegia omnium nationum* ab Gregorio l i i P. instituta. *Bibliotheca* publicæ multæ, tres in Vaticano, una selectorum librorum clausa; altera minus secreta: tertia quæ diebus profertis per duas horas omnibus patet. Sunt & alia etiam in Templis B. M. in Ara cœli: S. M. de populo, S. M. supra Minervam. S. Aug.: & alibi. *Horti* Pontificis & Cardinaliû, *Boslice* & *Palatia*, per universam Urbem varie dispersa sunt. *Aquæductus*, *Therma*, *Arcus*, *Triumphales Amphitheatra*, *Theatra*, *Circi*, *Porcus*, *Columnæ*, *Obelsci*, *Colossi*, *Pyramides*, *Naumachia*, *Septizonia*, *Equi*, *Staura* in publico & privatim spectandæ, aliaque plura, quorum numerum descriptionemque accuratorem non ferri instituti operis ratio. Hæc hodie qui viderit, comparaveritque cum vetere Roma, merito dixerit.

Qui miseranda videt, veteris vestigiis Romæ

Ille potest merito dicere, Roma fuit.

Ha

ebrata. Lati-
 oni placet La-
 pitisque rupes,
 ino nominatur
 Mare adficien-
 sique statuuntur
 iare Tyrrhenum;
 unitibus, Prægu-
 er Oram : quibus
 vem. Primi in-
 univervim paucis:
 ompendium. Ea
 ate offert. Hæc no-
 Cæli gravioris &
 ium, hodie multo
 ones, ut olim, sic ho-
 variis locis reliquæ
 VII. Ab his Roma
 mpla ccc atq, am-
 um fuerunt latebræ
 xxviii Xenodochia
 Seminaria & Collegia
 una selectorum li-
 s patet. Sunt & alia
 e. Horti Pontificis &
 e, Arcus, Triumphales
 tizonia, Equi, Stau-
 curatiorem non fer-
 ixcrit.
 ma fuit.

Ha

Hæc de Roma pro loci angustia sufficient : qua versus Meridionaliora egresso sese offert *Ofilia* Latinis, ut & Græcis. Gravioris est Cœli & pestilentis Aeris. Ager Pepones fert copiose. Oltis relicis, reliqua Latii Opida præcipua quæ mari fere adfident, pervagabor. *Neptunium* agro fertilior situm est : Cives Aucupio & Piscationi vacant, hodie pertinet ad *Columneses*. *Astura* Plinio quidem Flumen cum Insula cognomine: Tabula vero Itinerariæ, Opidum, quod forte fuit vel ad flumen in Continente, vel in Insula. Locus hic memorabilis cura indignissima M. Tullii Ciceronis, Antonium fugientis cæde; tum Corradini fato Henrici F. Friderici 11 Imperat. N. quem Carolus Eculismensis securi percussit. *Tarracina* vel *Tarracina*, *Tarracina* Straboni : *Tarracina* Ptol: *Tarracina* Steph: *Tarracina* apud Antoninum. Volscorum lingua *Anxur* vocabatur. Opidum est exiguum, sed frequens & honestum. Muri ex quadrato silice absque cemento facti. Ager ejus fœcundissimus est & amoenissimus, Vitibus, Aurantijs, Citris, Limonibus, aliisque id genus Arboribus abundans. *Caieta*, *Caiata* Strab. Hodie *Gaietta*. Vrbs est munita cum primis: Arcem habens invictissima. n. cum Turri altissima, Summo in Monte, quæ superioribus annis, Gallis profligatis, muro cinxit Ferdinandus, Aragonum & Neapolitanorū Monarcha. *Sinus* ad Urbem *Caietanum* audit, apud Strabonem. Portum ibi fuisse celeberrimum, amplissime ab Antonino Pio resectum, refert Spartianus. Hodie nullus est. Mediterranea *Latii* loca perlustranti offerunt se *Velutæ*, Straboni *Belutæ* Steph. vulgo *Belutæ*, vel ut alii scribunt, *Belletri*. Opidum vetustissimum Volscorum, amplum & populo satis frequens, Episcopatus fulgens dignitate. Venustissimi situs, jucundissimi prospectus. Mœnibus undique cinctum. *Alba* Latinis, *Alba* item Græcis. *Longam* cognominant Veteres Scriptores, ab Situ. Hodie *Savello*, si Leandro fides: si alijs, *Gandolffi*, vel *S. Gandolffo*. Conditor ejus *Ascanius* Æneæ Filius, xxx post ædificatum Lavinium anno. Hodie plane desolata jacet. Nunc Septentrionaliora Latii per viam Valeriam Tiburtinamque peragremus. Hic primo se offert loco *Tibur*, Ptol. *Tiburæ* Strab. *Tivoli* hodie. Vrbs ad Anienem fl. Roma distans C. I. Stadiis, Procopio. Cœlo est temperatissimo: locoque ob Aquarum Fontinumque copiam saluberrimo. Episcopatus Titulo est nobile. *Marvium* ad Fucinum Lacum, Marforum olim Caput, exiguus nunc se prodit, vestigijs; quæ *Marvo* vulgo, nominant. *Alba* Latinis, ut & St. *Albana* hanc, quod in penitralibus regionis sita, & permunita undique esset, tradit Strabo. Romanos iis, qui custodiendi erant tamquam carcerem assignare, consuevit. Ruinis nunc tota fere collapsa jacet. *Præneste*. *Præneste* Strab, *Prænestum* Ptol. hodie *Palastrina*. Situsejus in declivi Monte ad Venestrim fl. olim longe fuit & amoenissimus; & jucundissimus; ideoque florent Re Romana frequenter Imperatores Augusti huc animi gratia secessisse leguntur. Arsummo Mōti in quo conditum, imposita est. Episcopatus hodie gaudet dignitate. *Tusulum* multis olim nominibus insigne, quod haud procul ab *Frascata*, abfuisse censet ex ruderibus, quæ hodieque visuntur, Viri docti. Plura sunt hujus Nobilissimæ Partis Italiæ Opida, quæ brevitatıs studio omittimus. Sunt & Latio Lacus

H
nus
L
pin
Sim
min
phan
nib
fert
tes I
Silva
huj
anim
ciali I
Papa
Mona
Episc
& Sec
Camp
nales x
S. Sufan
S. Grij
S. Mar
bule: S.
Diac
Tibur
bis diti
dram

Hestia Lacum habet Obsequens: *Stagno* vulgo vocatur. Inter *Marinum & Albam Longam* *Lacus* est *Albanus*, cuius meminit *Livius Lib. v.* Hodie *Lago di Castel Gangolfo*: Sunt & *Lacus* val *Stagnum Nemorense*, hodie *Lago di Nemo*; *future Lacus*: *Regillus*, hodie *Lago de S. Prassode*: *Fucinus* hodie *Lago di Marso*: *Pontina* vel *Pombrina Palus* etiam in *Latio* describitur a *Plinio*, nunc *Aufente Palude*. *Fundanus Lacus*: *Tiburcinus*: *Caeubus* & *Simbrina Scagna*, *Flumina Tiberis* quem in generali descriptione delineavimus, & varia fl. quae cum eo, nominibus amissis, Mare petunt. Reliqua *Latii*, ut antiquitus appellabantur, *Numicius*, *Loracina*, *Styra*, *Nymphaus*, *Ufens*. Montes praeter septem *Urbs Romae*, Colles, de quibus supra, *Albanus* est, scriptoribus omnes *Latii* habet *Halicar*. *Silva* sunt *Silva* in *Sinum Caietanum* usque porrectus, ab *Vini*, quod *Silva Norvia*: *Campanarum Lucus*: *Algidum Nemus*: *Albana Silva*: *Angitia Nemus*: & *Furina Lucus*. *Populi* huius regionis ab hac usque tempora praeterquam in *Civitatibus*, plerumque rudes, moribusque agrestibus, animis audaces confidentesque: *Vitibus* corporis, non minus quam olim praestantes, *Ecclesiastica* ex *Provincia* *Roma* sub se habet intra urbem v *Ecclesias* *Patriarchales* dictas, quae sunt *Ecclesiarum* dicta, in qua residens *Papa* sub se habet intra urbem v *Ecclesias* *Patriarchales* dictas, quae sunt *Ecclesiarum* dicta, in qua residens *Episcopi* v i i i primum dicti *Archires Pyteri*. Primus & summus *Papa*, reliqui sub eo, *Ostiensis*, qui *Patriarcha* *Campaniae*, & *Papam* consecrat, huic junctus est qui sequitur *Velletrensis* sive *Valerensis*: *Portuensis*, sive *S. Rufinae & Secunde*, *Sabinensis*, *Tusculanensis*, *Prænestinensis*, *Albanensis*. Iisdem *Ecclesiis* assignati sunt *Presbyteri* *Cardinales* xxviii videlicet *Tiulo S. Crucis* in *Ierusalem*: *Tit. S. S. Joannis & Pauli*: *Tit. S. Siriaci* in *Thermis*: *Tit. S. Marcelli*: *Tit. S. Balbinae*: *Tit. S. Marci*: *S. Laurentii* in *Lucina*: *S. Mariae* in *Transiberina*: *SS. iv Coronatorum*, *S. Sabine*: *SS. Nerei*: & *Archiepiscopi* *Cardinales* xviii. *Extra Urbem* in *Campania* *maritima* *Episcopi*, *Agnaninus*, *Alatrinensis*, *Fundanus*, *Tiburcinus*, *Sagninus*, *Terracinenis*, *Vernulanus*, *Ferretinus*, *Soranus*, *Aquinus*. Habet etiam sub se *Papa* per alias *Ordinationes* *iv* *Patriarchales Ecclesias*, quibus ibi constituta *Ecclesia* subsunt: *Constantinopolitanam*, *Alexan-*

Lacm.

Flumina.
Mmtu.

Silva.

Vulgi more.

Abruzzo & Terra di Lavoro.

534

*Regio unde dicta
Situs.*

Solifertilitas.

Flumina.

Montes.

HAC Tabula duæ regiones in Regno Neapolitano pergrandæ succedunt, *Aprutium & Terra Laboratoris*. Priorem *Aprutium*, *Abruzzo* vernacule hodie vocant Itali. Fines ejus constitui solent ab Orta Apuli Dauni cum amne Phiterno : ab Occasu Sabini & Picentes cum Truento fl. qua Septentrio est, Mare Hadriaticum : qua Meridies Picentini, Campani, Marfi, Æquicoli, secundum Apenninum Montem ultra citraque ex parte habitantes. Regio summa gaudet Cæli salubritate & incredibili Incolarum frequentia : amœna est & commoda versus Mare, sed montibus aspera in Mediterraneis. Præter alia Crocum abunde mittit, nutritque Animalia innumera. Hodie hujus tractus Caput *Aquila*. Condidisse eam perhibent Langbardos : Carolum inde Martellum vel ut alius placet, Fridericum I Imp. mœnibus cinxisse, munitisque : Colonis Civium jure, & civitati *Aquila* nomine adsignatam ab signo Cæsareo, vel potius ab fausto *Aquila* nomine. Ea autem brevi maximis incrementis ita auxit, ut civitatum reliquarum principatum in hac regione facile nunc obtineat. Sunt præterea *Gualtum Amontum* vernacule *Gualto di Amone*: Plinio Melæque *Histonium*: *Istonium* Pt. sine aspiratione. *Lancianum* celebre Emporium: quo quotannis mensibus Majo & Augusto Italiæ, Inlurici, Siciliae, Græciæ, Asiæ & reliquarum mundi partium Negotiatores ad frequentissimum conveniunt Mercatum. *Sulmo* Σουλμων Pt. & Σουλμων Str. Hodie *Sulmona* est teste Leandro: aliquibus male *Sermona* dicitur. Vrbs est pulchritudine loci, frequentia populi, aquarum abundantia in primis nobilis. Ovidii patria. *Chieti*, vel *Civita Cheto* vulgo, Vrbs Archiepiscopalis. *Asculum* antiquissima Civitas, *Ascum* Antonino. Plin. nobilissimam *Piceni Coloniam* appellat. Iacet plano patuloq; campo, munitissimo in loco, mœnibus firmis. Ab una parte Mons sublimis in quo sita est Arx : ab altera Truentus ripis præ altis munit. *Beneventum* auspiciatus mutato nomine, quum initio appellaretur *Maleventum*, ab *Malo Vento*, quem injuriosum & horribilem sæpe patitur, *Beneventi* vulgo. Situ urbs est admodum oportuno, & amœno, summa agrorum bonitate præstans. *Sora* vicina est Liri Amni: populo haud infrequens, tituloque Ducatus ornata. *Aquinum* Pt. Nobilitavit hanc patriam suam *Thomas* magnus Philosophus, *Aquinius* hinc cognominatus. Nomen retinens collapsa pene jacet, velligia præferens pristinae amplitudinis: Comitatus habens titulum. Reliqua describere Opida chartæ angustia prohibeo. Flumina hic *Phiternus*, quo Samnium ab Apulia dividitur : *Fortore* vulgo. Ejus in Tiferito montifons est, haud procul a Boviano. Exonerat se in Mare Hadriaticum juxta Lefinensem Lacum. *Truentus* quod *Portuosum* notat Plin. *Asinella*, *Sentus*, *Sangrus*. Sunt item *Morus*, *Feltrinus*, *Pescara*, *Aterius*, *Rosentus*, *Orta*, *Liberrata*, *Salinus*, *Plumba*, *Vomanius*, *Furdinus*, & alia. Montes porro in Samnitibus adeo sunt excelli, ut etiam ipsos Apenninos superent. Inter eos *Mons Virginis*, ob D. Mariæ Templum nominatissimus. *Maiella* amplitudine vastissima ad censum difficillimus, rupibus asperrimus. Cacumen perpetua nive tegitur : multa herbida habet prata: plurimos effundit Fluvios: Silvis superbit immensus, Ferarum copia scatentibus: præcipue Vrforum: Rupibus etiam abruptis horret plurimis. Sunt & Iuga Apennini: quæ *Montes Tremuli* vocantur.

Terra

Sunt etiam *Aversa, Caserta, Nola, Summa, Puteoli*, atque alia minorum gentium Opida. Inter Lacus paludescens, quæ Campaniæ, loci principis sunt *Lucrinus & Avernus*. Tribuuntur & Campaniæ *Linterna Palus, Popera & Stratina Paludes*. Flumina sunt *Liris*, qui suscipit dextra quidem *Fibernum, Cosam, Alabrum, Trerum*, & *Flumina*. alios. Sinistra vero *Casinum, Melfam, & Omernem*. Liri succedit *Vulturnus*. Hic amnes torrentesque multos colligit: inter ceteros, dextra quidem *Cusulum, Corretum*: Sinistra *Freddum, Prætelum, Sabbarum, Isclerum*, & alios. *Glanis* item *Lintermus, Seberus, Sarnus, Furor, Ebohis, Silarus*. Montes huc pertinent *Gaurus, Massicus, Falernus*, alii, ut *Vesivinus, Paxistypus, Misenus, Culma, Mons Christi, Taburnus, Tifata, Planus, Astrunus, & Trifolinus*. In Regno Neapolitano hi sunt Principatus & Dominia: Principatus x, *Ascoli, Bisignano, Ercoli, Melfi, Melfetta, Monchercole, Squilaci, Sligliano, Sulmona, Venosa*. Ducatus xxxiii, *Andri, Amalphi, Ariano, Asu, Bojano, Castrovillari, Gravina, Martina, Montalto, Monteliano, Nardo, Nocera, Popoli, Rocca di Mondragone, S. Petra in Galatina, Seminara, Sessa, Somma, Sora, Tagliacozzo, Termoli, Terra nova, Traietto*. Marchionatus xxx. Comites de Statu lvi: Domini xv: Barones titulati cccclii. Archiepiscopus & Suffraganei in hac tabula ex provinciali Romano sunt. In Aprucina & Maritima Provincia Episcopus hi, *Aquilensis, Forcanensis, Marseanus, Uulturnensis seu Sulmonensis: Theatinus, Adriensis, Penmensis, Aprutinus seu Teranus*. Archiepiscopus *Beneventanus*: hujus Suffraganei *Telesinus, Agatha, Alphenensis vel Alipharenensis, Mons Marani, Mariano opinot, Avellanensis, Vicanenensis, Arianensis, Bojanensis vel Rojanensis, Asculanensis, Nucerinus, Tertibulensis, Tracomanensis, Uulturnensis, Alarinensis, Ferentinensis vel Florentinensis, Civitatenensis, Termelensis, Lesinensis, Freguentinensis, Trivuntinensis, Biminenensis, forte Bomia, Vadiensis vel Gadiensis Misanensis, S. Mariae*. Archiep. Neapolitanus, cui subsunt *Aversanus* exemptus, *Nolanus, Puteolanus, Cumatanensis, Acerranus, Iscalanus*. Archiep. Capuanus, cui parent *Theanensis, Calvensis, Calmenensis, Suessanus, Venafranus, Aquitanensis vel Aquinatensis, Iserniensis, Casertanensis, Cajaciensis, Casinensis* exemptus. Archiep. *Amalfitanus*, ei subsunt *Capricanensis, Scalensis vel Camensis, Misarenensis, Siteranensis*. Archiep. *Salernitanus*, Caput *Aguensis, Policastrensis, Nusatanensis vel Nuscanensis, Sarnensis, Acorvensis vel Acerensis, Marcianensis, Revelensis* exemptus. Archiep. *Surrentinus*, cui subsunt *Lobrensis, Salernensis, Aquensis vel Equensis, alias Vicensis vel Vicanus, Castellimaris vel Stabienensis*. Atque hæc de hac Regni Neapolitani parte sufficiant, ad alteram transeo.

Yyy

SEQUITUR

Fines ejus, ut
quens oram; ad
hinc dirimens,
Vete Campus
est Deliciarum,
rerum est fertili-
lin. lib. i. i. cap. v
lati sunt. Hæc in
am. Caput Cam-
nie retinet, Neapolis
radices ædificata
i v, cujus jam nunc
: Portas octo: Fora-
orum capitum cras-
modum dimidiata
permolli & placido-
s invisißimas. Aca-
agnus sit concursus,
trique colles amoenis-
tumque omnium, ad
ulta de hac Vrbe bre-
n Scriptorum nota
Visuntur hodie ejus
n. Nova Capua es-
est aditam finitima
abitant, sed infra
Ortu & Septentrionem
Teanum cognomen
nobile. Calvi opus
hic omnia fere cor-
gia satis agnoscantur
Sunt

Puglia Piana.

530

Regio & unde
dicta.

Soli fertilitas.
Urbes & Opida.

Flumina.

Terro di Barri
& unde dicta.
Soli fertilitas.
Urbes.

SEQUITUR nunc altera Regni Neapolitani pars perlustranda, in qua primo loco se offert Regio, quæ Italis hodie *Puglia Piana*, ab latissimis campis, & majore, quam in Peucetiis agrorum æquore. Hæc etiam *Apulia Daunia* quondam dicta fuit. Fines illi ab Oriente *Apulia Peucetia*, intercurrente Aufido: ab Meridie *Apenninus*, cum *Hirpenis* & *Samnitibus*: ab Occidente *Frentani*, *Caraceni*que, nunc *Aprutii*, cum *Phiterno*: ab Septentrione *Hadriaticum* vel *Ionium Mare*. Agri hic fertiles supra modum, & *Tritici* aliorumque *Frumenti* generum. Vrbes hic sunt & *Opida*, *Marfredonia* urbs lauta populoque frequens, in *Rupe Sinus marini*, quem *Gargani Montis flexus* efficit, sita. Invictam ad *Littus* habet *Arce*m. *Luceria* *Opidum* *Episcopale*: *Nuceria* *Ptol.* & *Suet. Rudera*, quæ hodieque passim eo loco, præcam docent *Vrbis* amplitudinem. *Troia* *Civitas* opulentissima, sæcundi agri: *Comitatus* titulo clara. *Asculum* *Vrbs*, titulo *Ducatus* incluta: *Asculum* *Appiano Alexandrino*; *Asculo* vulgo, cognomine *Satriano*. Sunt & *Salpe*, *Arpi* *Plinio* commemorati, aliquando *Argos Hippium* dictum, mox *Argyrrippa*: & *Vrbes* duæ, quæ in proverbii ludicrum abiit *Apina* & *Trica*, &c. *Flumina* sunt *Aufidus*, hodie *Osanto*. *Candularis* item & *Cervaria*.

Sic se habet *Apulia Daunia*; sequitur explicanda jam nunc quæ cognominari solet *Peucetia*: nunc vernacula *Italorum* lingua *Terra Bariana*, *Terra di Bari* ab *Vrbe Bario* primaria. Regio hæc stupenda agrorum ubertate, admirandaque nobilissimorum *Fructuum* copia cum reliqua fere *Italia* committi potest. Sunt tamen ibi, ne quid sit omni ex parte beatum, loca quædam, quæ pluviis, aquisque laborant. *Civitas* primaria est *Barium*, *Barion*, *Plin.* ante *Japyx* addenti, *Barri* vulgo. *Vrbs* antiqua, ea pulcritudine populi que frequentia, ut *Regionis* univetsæ teneat *Principatum*, eique nomen ab se *Terra Bariana* largiatur. Sunt præterea *Monopolis* *Vrbs* nova *Marchionatus* titulo celebris; non videm magna sed pulcra, splendida, ædificiorumque magnificentia nobilis. *Ager Olei* feracissimus, *Polinianum*, *Polignano* *Civitas* *Episcopalis*, edita licet præruptaque & saxosa in rupe sita, lauta tamen & populo frequens. *Mola* frequens quidem ædificiis, sed *Colonis* agræltibus. *Condidit* *Arce*m ibi superioribus annis *Marchio Poliniano* ad *Ora* tutelam. *Juvenarium*, *Giuvenazzo*, *Vrbs* *Episcopalis*: *Agro* fertili. *Mafetta*, vel ut aliis scribitur, *Morfitta*, vel *Melfatta*, *Principatus* hodie titulo floret. *Vigilia* vulgo *Bisegli* ad *littus præcellis* in rupibus *Opidum* *Episcopale*. *Tranum* *Civitas* *Archiepiscopalis*, vulgo *Trani*. Ab ædificiis est pulcherrima: sed hodie majore ex parte deserta. *Silvæ* *Olearum* & *Amnygdalorum* ab hujus *Opidi* agro *Tarentum* usque pertinet.

Barula

offert Regio, que
 am æquore. Hæc
 intercurrente Aufi-
 taracenicque, nunq
 pra modum, Tri-
 puloque frequens,
 Arcem. Luceria
 docent Vrbis am-
 bts, titulo Ducatus
 , Arpi Plinio com-
 bii ludicrum abiere

encetia: nunc verna-
 penda agrorum u-
 tti potest. Sunt tan-
 t. Civitas prima-
 dine populique fre-
 a largiatur. Sunt
 alca, splendida, ædi-
 Civitas Episcopalis
 bla frequens quidem
 linianus ad Ora tu-
 alis scribitur, Mor-
 ecelsis in rupibus O-
 cherrima: sed hodi-
 tum usque pertinent

Barula

Barulum, Barleta vulgo. Inter quatuor Italiz Castella numeratur, *Ostunum* populo frequens, parvo in colle situm. *Cilium, Cilio*: *Celia* Ptol. *Venusia, Venusium* Horatio, cujus patria. *Venosa* hodie. Sunt item *Canusium, Acherontia, Bileum* & alia Opida.

Terra d'Otranto.

Nomina.
Situs.

Calitemperies.
Soli fertilitas.
Urbes.

Post *Apulias* explicanda succedit *Salentinorum* Regio, quæ & *Iapygia Massapiapue*, item *Calabria*. Nunc Italiz ab *Hydrunte, Terra Hydruntina*, vulgo *Terra d'Otranto*. Habet hæc Regio ab Meridie Tarentum & Mare usque Promontorium Salentinum, ab Oriente idem Promontorium cum Mari Ionio: quod etiam & Hadriatico, qua Septentrio est, adluitur ab Hydrunte Brundisium usque; qua Occidentem respicit Apulia illi adjacet Peucetia, cum Magnæ Græciæ portione. Totâ hæc Regio saluberrimo gaudet aere, coeloque sudo & sincero, præterquam in ora, quæ ab Lacu Hydruntino Brundisium usque: ubi plerisque in locis juxta mare sunt Paludes. Regio fertilis & optima; Caput Regionis, cui nomen a se præbuit *Hyaruntum, Idgũ*; Strab. Ptol. & aliis. *Hydruntum*. Hodie *Otranto*. Urbs est vetustissima, cælo potitur clementissimo. Præter Portum satis capacem, Aquilone fiante non satis tutum, Arcem habet in Saxo, quo mari imminet, tutissimam: opus Alfonso 11. Ager illi amœnus & fertilis. Reliquæ sunt: *Gallipolis*, hodie *Callipolis*: Aliis *Callipoli* tamquam *Urbis pulcræ*. Munitissimum habet natura situm. Scopulo enim insidet seu Insulæ modicæ, quæ mari undique cingitur. Continenti ponte adhærens, faxis fulso ingentibus. *Castrum* Civitas Mercatoribus frequens Olei coemendi. *Brundisium & Brundisium, Breundesium* Ptol. *Brenesium* Steph. *Barnedis* Benjamine, *Brundisi* hodie. Aerem habet clementissimum. Portus olim illi incultus, ex quo Romanis tutissimus quondam fuit in Græciam transitus. Nunc repletus est: adeo ut vix triremibus per eum currere liceat. Arx urbi munitissima. Oriens civitas in Colle Tarentum spectans. Spectat eam Arx in Colle valida. *Aletium* Ptol. hodie *Leçe & Leccie* vulgo. Salentinorum hodie primaria Concilio totius Apuliz Regio, Foroque perpetuo: Procerum totius hujus tractus Domicilium, multorumque Nobilium Sedes, *Uxentum* hodie *Ufento, Vgeni, Ogenso*, variante scriptura: nunc perexigua est.

Calabria & unde dicta.

Situs.
Soli fertilitas.

Calabria, ab *Calabris*, quos Magnæ Græciæ partem Salentinis adhærentem ad Ionium Æquor circa Iapygium Promontorium tenuisse, ex Ptolemæo est manifestum, nomen habet. Regio Italiz in extremis ejus finibus instar linguæ porrecta inter utrumque fretum inferum superumque interjacet. Fert ubertate quadam felicitateque stupenda, quidquid Vitæ ex voto transigendæ, deliciisque fruentis necessarium: Triticum, Hordeum aliaque Frumenti genera: Vinum varium, Oleum, Saccarum, Manna, Mel, Ceram, Sal nativum Facitiumque, Ficus, Poma Medica & Citria, Limones aliosque fructus nobilissimos: item Aurum, Argentum, Lanam, Gossypium, Crocum, Sericum, Linum, & quid non? *Calabria* duplex, *Inferior*, quæ Brutiorum olim Sedes, hodie proprie *Calabria Inferior*: & *Superior*, quæ olim *Magna Græcia Inferioris* sine ab Occasu Laus, itemque Lucani: a Meridie Mare Tyrrhenum & Siculum: qua Oriens est, parte Mare Hadriaticum.

Hadriatici: qua Septentrio, Magna Græcia & Amne Crathi clauditur. Caput & Metropolis ejus ut olim, ita & hodie *Consentia*, Strab. Prol. Græcisque ceteris: *Consenza* hodie. Sita circa declivitatem pene Apennini, colles amplectens septem, quibus maxima Urbis ædificiorum pars inposita. Civitates reliquæ: *Manibia*, *Fredus*, *Urbu*, *Belonomium*, *Sancta Euphensia*, *Fanum Rhegium*, *Tropia*, *Castrum Villave*, *Altomoni*, *Turranum*, *Rugianum*, *Marturanum*, *Nicastro*, *Bruisicum*, *Hippo*, quæ etiam *Vibo Valentia* dicta fuit. *Superioris* quæ olim *Magna Græcia* fines, ad Solis exortum Equor Adriaticum: ad Meridiem Flumen Alex & Bruttii: qua Occasus est Crathis Amnis cum Apennino & Lucanis: qua Septentrio Sinus Tarentinus, cum Apulis Peucetiis. Hic antiquissima nobilissimaque Urbs est *Tarentum*, *Turantum* Appiano Alexandrino; *Taras* Strab. & Ptol. *Taranto* hodie. Calabria quomdam & Apuliz, totiusque Lucaniz Caput, L. Floro. Situs ejus notatur in intimo recessu Sinus, qui ab ipsa Urbe dicitur *Tarentinus*.

Supereft in hac Tabula *Lucania*, hodie *Basilicata* dicta: unde incertum. Fines hodie ab Occidente *Silarus* Amnis Campaniz Limes: ab Meridie, Mare Tyrrhenum: ab Oriente, Laus cum Bruttis Magnæ que Græciæ parte; ab Septentrione Peucetii in Apulis, cum Hirpinorum portione. Montosam & asperam esse totam indicat Livius. Hodie artean, quam olim, incolis est frequentior; quamquam adhuc magna multis locis solitudo, propter vias difficiles, horridosque Nemorum Saltus Latrociniis infesta. Opida hic ad Mare *Pestum*: *Pesti* meminit Virg. lib. 1111 Georg. *Biferique Rosaria Pesti*. Ad quem locum Servius *Pestum* Calabria facit Civitatem, ubi bis quotannis Rosæ generantur. *Acropolis* Opidum ab Silario ostio M. x11: Aere gaudet præstantissimo. Originis esse Græcæ, ut hoc tractu pleraque, ipsum indicat Nomen. *Pisciotta*, *Barentinum* Plin. Melz. & Ptol. *Policastrum* nobilis Urbs, Ducatus titulo insignis. In Mediterraneis *Padula* Opidum, Marchionatus inclutum dignitate. *Capacia* Urbs, olim frequens admodum & opulenta. Reliqua omitto. Porro in altera parte Regni Neapolitani, Archiepiscopi sunt: Archiep. *Regiensis*: huic subsunt *Lucerensis*, *Cotroniensis*, *Cassanensis*, *Cathacensis*, *Neocastrens*, *Giracensis*, *Tropetensis*, *Vibonensis*, *Squillacensis*. Arch. *Consentinus*, sub quo est *Maurvanensis*. Arch. *Rossanensis* non habet suffraganeos, *Bisignanensis* est exemptus. Arch. *S. Severina*, sub quo sunt *Ebricacensis*, *Strangulensis*, *Geneocastrens*, *Gerentinensis*, *S. Leonis*. Arch. *Larcanus* sub quo *Martulanensis*, *Castellanensis*. Arch. *Brundisianus* cui subest *Astrinensis*. Arch. *Hidrontinus*, cui *Castrens*, *Gallipolitanus*, *Licentis*, *Ugentinensis*, *Lucensis*, *Neronensis* exemptus est. Arch. *Barenis*, cui subsunt, *Berontinensis*, *Calphaianus*, *Juvenacensis*, *Rubentinsis*, *Salpensis*, *Cavriensis*, *Baterensis*, *Conversanus*, *Minorviensis*, *Polignircensis*, *Cathericensis*, *Lucullinensis*. Arch. *Tranen*, cui subsunt *Vigilien*, *Andren*, *Penensis*. Arch. *Sipontinus*, cui subsunt *Vescanensis* exemptus; *Troianensis* exemptus: *Melphien*, *Monopolitanensis* & *Rapolensis* exempti. Arch. *Cannofanus* sub quo *Auranensis*, *Sarranen*, *Montiviridis*, *Laqudonensis*, *S. Angeli de Lombardia*, *Bisucien*, Arch. *Acheronti*, cui subsunt *Pocenensis*, *Tricaricensis*, *Venusiensis*, *Gravien*, *Angolen*.

Lucania Basilicata & unde dicta.
Situs.
Soli qualitas.
Urbes & Opida.

Corfica & Sardinia.

542

Regio unde dicta

Sinu.

Soli fertilitas.

*Animalium va-
rietas.*

*Imperium majo-
rum.*

CORSICA a *Corfo* ejus tertæ Domino dicta : alii a qualitate cacuminis Montis alicujus dictam vo-
lunt. Græci hanc *Kύρῳ* appellaverit, a *Cyrno* Herculis filio : *Theraphne* ab Ovidio nominata est, ut
scribit Villanovanus. Ab Occidente & Septentrione respicit Mære Ligusticum : ab Ortu Tyrrenum : a
Meridie Sardiniam. Longitudo milli. cxx non excedit : licet Strabo mill. c. lx, & Plinius c. l. ponat :
Latitudinē hic lx mil. facit : ille lxx, quod verum esse ex dimensione per circumum constat. Ambitus secundum
Plinium mill. cccxx : secundum alios cccv & cccix : secundum Maginum cccxxv, quod se per dimensio-
nem exactam reperisse scribit. Insula est ab omni parte aditu difficilis, cum præruptis undique collibus com-
prehensa sit. Interius similiter magna ex parte montosa, ideoque Frumentum neque Leguminum adeo ferti-
lis est : quæ nisi paucis quibusdam locis crescunt, ubi se aperit, atque fluminibus & aquis irrigatur, ac feracis-
sima redditur. Ea pars quæ respicit Etruriam est mediocriter plana, habetque ibi secundum solum & pro-
ducit nobiles ac dulces Fructus. Vina Insulæ, præstantissima, primæque nobilitatis, & a Romanis semper expe-
tita, *Corfica* a loco dicuntur. Mellis & Resinæ hic magna ubertas : Olei item & Ficum. Cæterum Mella Cor-
ficana amara esse notavit Servius in 1 v Georg. Fitque id ob Taxi copiam, è qua Apes Mella legunt. Venenata
etiam creditur Ovidius. Solus hic Ager lapidem gignit *Catochitem*, quem Democritus Abderites etiam in cer-
tamina contra Magos adhibuit. Rhennius de Corfica :

Hanc solam perhibent Catochitem gignere Terram : Corporibus lapis hic seu glutino tactus adheret. Similia tradunt
Plinius lib. xxxv 11 cap. x & Solinus cap. ix : sed Plinius de rei fide ambigit. Alumen quoque hic reperitur : &
Ferri fodinæ sunt apud fl. *Bruincum* in Comitatu *Nebunsi*. Sunt, & Salinæ vulgo dictæ *della Reja*, non longe
a Portu S. Florentii : & prope *Niolium* sunt valles profundissimæ perpetuis nivibus scatentes, sub quibus ai-
unt Crystallum copiose latere. Nascur etiam in ea magna copia Buxus teste Plinio, & Diodoro, nec non
Taxus arbor venenata. Animalia producit varia : Equos inprimis feroces, & Canes venaticos spectatæ mag-
nitudinis, *Musmo* quoque animal, Plinio auctore hic est, arietis genus, *Mosoli* hodie vocant : Animal præ-
terquam in hac Insula & Sardinia nusquam apparens in tota Europæ. Habet corium & pilos instar Cervi
& cornua instar Arietis, non longa sed retro circum aures reflexa præcipue duritiæ, ut si altitudine 1 pedum
præcipitetur inter saxa, ac capiti incumbat, non lædatur : magnitudinem retinet Cervi mediocris, folisque
herbis vescitur, cursu præditum velocissimo, carnesque habens gustu sapidas. Ovis insuper & Bobus re-
ferta est. Insula omnis jam olim maligne culta, primum a *Phocensibus*, tum a *Liguribus*, post etiam a *Romanis*
qui duas Colonias eo deduxerunt, *Marianon* & *Aleriam*, quæ adhuc exstant. Cætera *Barbari* tenuere : pro-
inde cum Romani in eos irruerunt, magnum servorum gregem captum Romam abduxerunt : exiguo fructu
quod tam nequam servi essent, tamq; bruti, ut quamvis vile emerentur, tamen Dominos semper emptionis pa-
niteret. *Romanis* successere *Saraceni* : his *Genueses* : tunc *Pisani* : hodie vero iterum ad *Genueses* jus rediit. Nunc bis
etiam in 11 partes eam distinguunt, Plagam quæ Orientem solem respicit, Latus interior : partem huic obversam
Latus

SARDINIA.

544

Latus exterius vocant. Pars quæ Italiæ propior est, *Cismontana*, & quæ versus Sardiniam excurrit *Ultramontana* dicitur. Vrbes Plinius xxxi i i i fuisse in ea testatur, quod etiam ex eo notavit Martianus Capella: Ex Strabone tamen non tam Civitates quam Castella fuisse videntur. Hodie Opidum est *Bassia* in quo Summus Gubernator præsidium habet. Est & *Nebbiuni* Civitas cum Comitatu. Eam Pto. *Cersuunum* videtur appellasse. Fluminibus rigatur *Gelone*, *Tavignano*, *Sagona*, *Bacoro*, *Tegiamo* & nonnullis aliis. Silvis, Nemoribusque, quæ Resinam exhibent, Montes hinc inde veltiuntur. Montes vero præcipui sunt *Illia Orba* dicti: item *Cheparteno Mons*, *Mons Tenda*, *Mons Gualango*, *Mons Ruffus*. In mari autem inter Corsicam & Sardiniam Corallium legitur. Portus habet binos hæc Insula satis amplios, maximarum navium capaces, in Sinu qui vocatur *S. Florenti*. Est & *S. Bonifacii Portus*, Ptol. *Portus Syracusanus* dictus. Hodierni Corsicæ Incolæ etiam mum, uti olim, habentur homines agrestes ferocesque, qui vel ipso adpectu animi quamdam ferocitatem referant. Homines paupertimi, furtis & lattociniis dediti: ac aliteris profusus alieni. Episcopi in Corsica Archiepiscopi Pisani Suffraganei, *Aiacensis*, *Alaricensis*, *Sagonensis*, *Civitanensis*. Et Episcopus Archiepiscopo Ianuensi subiectus *Nabiensis* vel *Nebiensis*.

Flumina.
Montes.

Portus.

Vulgi mores.

Sardinia.

Regio unde dicitur

Situs.

Cæli qualitas.

Soli fertilitas.

Animalium varietas.

SARDINIA a *Sardo* Herculis Filio nomen habet. Timæus *Sandaliotin* appellavit ab effigie solæ: Mirtilus & Chrysippus *Ichusiam* a similitudine vestigiî. Eodem respexit Manilius cum inquit, *Sardiniam in Libyco signant vestigia planta*. *Sardegna* hodie audit. Eam ab Ortu Solis Mare Tyrrhenum, a Meridie Africum: ab Occatu Sardoum ambit & litora pulsat; a Septentrione Mare quod ipsam & Corsicam interluit. Aer Insulæ inclemens est: propterea Q. F. monet M. Cicero, ut valetudinem curet, memor quod quibus optime valeret, tamen in Sardinia esset: & in Epistolis Tigellium quendam Sardoum hominem esse ait patria sua pestilentiozem. Abundat tota Insula Frugibus, Tritico, Vino, Argenti fodinis, Pecore, Armento, & cunctis ad vitæ usum necessariis. Equorum tanta copia, ut non pauci agrestes sint, dominis carentes, nostris minores, generosi tamen, robusti ac agiles. Venationem habet uberem: multique Rustici ex sola vivunt venatione. Abundat enim regio Apris, Cervis, Danis, & alio quodam animali quod *Muslonem* vocant, quod modo in Corsica descripsimus, Nullum gignit Sardinia Lupum, aut aliud huiusmodi nocens animal. Caret etiam Serpentibus. Silius: *Serpentum tellus pura, ne viduata veneno, Sed tristis cælo, ac multa vituata palude*. Sed quod aliis terris Serpens est, id *Solpuga* Sardois agris: animal perexiguum, simileque Araneis forma. Lucanus *Salpuga* vocat, Plin. *Solpugam*, quod diem fugiat. In Metallis argentariis plurima est: est enim solum illud Argenti dives. Occultim reptat, & per imprudentiam superfedentibus pestem facit. Accedit etiam hinc incommodo Herba Sardoniam quam Pausanias in Phocaicis Selino, hoc est Apio similem esse dicit: Latini Ranunculum & Strumeam vocant. Hæc si edulio fuerit, ora hominum & ricus contrahit, & quasi ridentes

pernit

perimit. Strabo ex ea scribit Hispanos venenum conficere, quod urgente vi majore haustum, citra dolorem perimat: inde proverbium natum, *Sardonius risus*. Vrbs Sardoia primaria est *Calariis*, vulgo *Cagliari*. Sita est in Monte juxta mare, Africam respiciens, Portumque habet amplissimum. Vrbs multis ornata est privilegiis. Consules creat, qui potestatem habent fontes puniendi citra auctoritatem Regis: præterea novas leges condendi, cum populi tamem consensu. In hac Vrbe *B. Augustini reliquie* tam diu quievere, donec ab Helibrando Langbardorum Rege Papiam translatae sunt. In ea *Sardinia Prorex* fere semper moratur, una cum Baronibus, Comitibus & multis divitibus. Mela & Plinius *Sulchitanam* urbem hic commemorant. Hodie etiam sunt Civitates, *Oristano* Civitas Metropolitana, sita in loco plano & parum distans a Mari. Fuit olim regio illa Arborea appellata, nunc autem Marchionatus Oristagni dicitur. In hac olim Turrata fuit Romanorum Colonia. *Sassaris* civitas solum amœnum habens & pulcherrimis irriguum fontibus, multis bonisque frugibus abundans. Parum tamen munita est. *Algher* civitas nova, exigua, populo tamen frequens & munitissima, domibus & ædificiis pulchris ornata: cujus Incolæ fere omnes Taraconenses. Habet Sardinia & alias Civitates, & Opida, quorum mentionem hic non faciemus, brevitati studentes. Flumina habet multa & amœna, sed non profunda, quæ ætatis tempore vado transiri possint. Multi sunt in Sardinia *Magistratus*. Omnium supremus est *Prorex*, qui omnem fere Regis tenet auctoritatem: & solus Hispanus hunc Magistratum gerere potest secundum antiquas constitutiones. Habet a Rege adsignatum *Adessorem* Juris V. D. doctorem quem *Regentem* ibi appellant. Habet præterea & alios *Consiliarios*, quorum consilio omnia fere disponit, appellaturque ejus Tribunal, *Regia audientia*. Olim hunc Magistratum juxta privilegium Regni nullus poterat gerere nisi per triennium: deinde alius succedebat in locum ejus. Nunc autem in eo Munere multis temporibus quis persistit, ut Regi placet. Ad Mores & Genium Sardorum quod attinet: corpore sunt robusti & laboribus adfecti, præter paucos luxui deditos. Litterarum studio parum sunt intenti, venationi autem deditissimi. Multi pecuariam exercent rem, agresti cibo & aqua contenti. Qui in Opidis & Villis habitant, pacifice inter se vivunt. Advenas amant & humaniter tractant. Vivunt in diem & vilissimo vestiuntur panno. Et quod mirandum est nullum habent Artificem in tam ampla insula, qui enses, pugiones & alia fabricet arma, sed hæc ex Hispania & Italia petunt. Apud Mercatorem hi leguntur Episcopi: Archiep. *Calariensis*, cui hi subsunt, *Sulchitanus* vel *Sulciensis*, *Dolensis*, *Suelensis*, Archiep. *Turranus*, cui subsunt hi *Sorrensis*, *Planatensis*, *Ampunensis*, *Gisacensis*, vel *Girardensis*, *Castrensis*, *Orthanasensis* vel *Orthricensis*, *Bosanensis*, *Bossa*, forte Archiep. *Alborensis*, cui subsunt *Ussellensis*, *S. Justa*, *Terra alba*, *Civitavenensis* & *Gastellinensis* exempti.

Z z z

Sicilia

Flumina.
Ratio gubernandi
Senators,

Vulgimores.

Victus.
Vestitus.

rit *Ultramontana*.
Capella: Ex *Strabo*.
Summus *Guedetur* appellasse.
moribusque, quæ
i: item *Cheparceno*
in *Coralium* legi
vocatur *S. Florentinum*,
mmum, uti olim,
referant. *Homiarchiepiscopi* *Pisani*
ensibus subiectus *Nu-*

ffigie soles: *Mirf.*
nquit, *Sardiniam* in
enum, a *Metidie* *A-*
sam & *Corficam* in
t, memor quod quæ
minimè esse ait patria
e, *Armento*, & *cu-*
entes, nostris *mino-*
ex sola vivunt *venati-*
vocant, quod *mo-*
animal. *Careteti-*
a *viriata palude*. *Sec-*
rancis forma. *Luce-*
est enim solum *istud*
Accedit etiam *huc*
se dicit: *Larini* *Ra-*
it, & quasi *ridentes*
perim

ano, qui, ut
enit. Trina-
tribus enim
icit. Tria illa
um arbitrantur

is. Mari Tyrreno
Occidentem Sar-
Tantaque cum
ritate Caeli, Soli
rastrat. Subjacet
gignit, sive Soli,
Caro eam Cellam
Agro Sunensi, in
Frumenti ubertas,
Salme. Huic tamen
abo optimi saporis
optimis diligentif-
aporem habet) in
um illud esse quod
Apiane dicebantur
icuntur, ex quibus
que a Musci odore,
e optimo praestan-
rideant, tum quod
ccarum, Crocum,
ater hæc Sicilia Me-
loque preciosos Ge-
orumque Animane-
ne, ac Perdicum ac
Ataginum

SICILIA.

548

Imperium majo-
rum.

Urbes.

Ataginum (quas *Francolinus* vulgo appellat) Aucupio insignis est. Falcones sacri & peregrini, volatilium, hostes, aliunde advolantes, his etiam capiuntur. Regionem hanc primi tenuere *LesFrygones* immanes; tum *Sicana* Hispanorum Coloni; accessere *Troianorum* & *Cretensium* populi. Postea *Græci* eam appetivere, inde *Romani*, & quidem post divisum Orientis & Occidentis Imperium Constantinopolitanis paruit per annos pene cc. Sub *Iustiniano* autem Imperatore Insulam *Gothi* invadere, qui ipsi annos xv i i a *Belsario* expulsi sunt. Postea occupavere eam *Saraceni* sub Michaelæ Balbo, qui cccc annos ea potiti sunt. Hi *Normannis* cessere: Successere *Langbarði*, *Suevi*, *Germani*: sed his a Clemente iv, exactis, *Galli* rerum potiti per annos xv i i ad vespertas usque Siculas, quæ incidere in annum c i o c c l x x x i i. Ex eo paruit *Aragonensibus*, usque ad *Ferdinandum Regem*, quo extincto *Hispaniarum Reges* Aragoniæ & Siciliæ imperium possidere. Plinius in hac Urbes l x x i i numeravit. Hodie sunt civitates & Opida c l x x i i i, Magino teste. Regni Metropolis est *Panormus* Ptol. & aliis: *Palermum*, *Palerno* hodie. Urbs est vetustissima, Phœnicum Colonia, uti ostendunt Epitaphia aliqua Litteris Chaldaicis conscripta. Existimatur temporibus Abrahami exstructa. Sita est loco amœno & fertillissimo. Ad Septentrionem spectat, Pelagoque adiuvit Tyrrheno, Muris septa altissimis, quod opus est Friderici Regis: Secundum mare Arx est, quæ nostra tempestate amplificata, quod *Castrum ad Mare* nominant. Tres item antiquæ Civitatis Portæ, & veteres Muri multis cum Turribus Lapide quadrato constructi, etiam num manent. Templum est Panormi D. Petro Sacrum, a Rogerio Siciliæ Rege conditum, quod sua pulchritudine & rerum preciosarum apparatu, ceteris, quæ in Italia nunc usquam existunt, seu veteribus, seu novis merito præferri constat: quo nomine ab omnibus, qui Panormum aut inhabitant aut invisunt viris non imperitis modo, sed ingenio etiam doctrinaque præstantibus, summa cum admiratione ac voluptate frequentatur. Major etiam totius Urbis Ecclesia reticulata est structura, quadrato ac diversis in exteriori facie imaginibus figurisque inciso ac perpolito Lapide a Gualtherio hujus nominis i i Archiepiscopo, anno c i o c l x x v fundata: ubi Regum Reginarumque Siciliæ ac Ducum quoque corpora recondita. Est & Gymnasium publicum & Xenodochium. Longum foret reliqua hujus Urbis ornamenta & præclara ædificia commemorare. Reliquæ Civitates sunt, *Syracuse*, urbs quondam maxima, quam ita Orator describit *Ætio*: in Verrem. *Urbem Syracusam maximam esse Græcarum Urbium pulcherrimamque omnium, sæpe audisti. Est, iudicet ita ut dicitur. Nam & sua est cum munito sum ex omni aditu vel terra vel mari, præclaro ad aspectum, & Portus habet prope in adificatione adpositæque urbi inclusos. Qui quum diversos inter se aditus habeant, in exitu conjunguntur & conflunt, eorum conjunctione pars Opidi quæ appellatur Insula, mari disjuncta angusto, ponte rursus adiungitur & continetur. Ea unita est urbs, ut ex quatuor urbibus maximis constare dicatur, quarum una est ea quam dixi Insula: quæ duabus portibus cincta, in utriusque portus ostium aditumque projecta est: in qua est domus, qua regis Hieronis fuit, quæ*

Præ

Pro
fuit
Ave
mar
Por
lata
tura
que a
ad qu
qui T
& Op
eti fur
ronda
patria
æque
Monre
gilum
non m
luit, or
genere
& Mure
tem Sic
sunt &
Hodie
Plinio li
ab Æne
srensis,
Archiep

SICILIA.

349

Prætores visissent. In ea sunt ædes sacre complures: sed duæ, quæ longè cæteris antecellunt, Diana una, & altera quæ fuit ante istius (Verris) adventum, ornatißima, Minerva. In hac Insula extrema est Fons aqua dulcis, cui nomen Arethusa est, incredibili magnitudine, plenissimus piscium: qui fluctu totus operiretur, nisi munitione ac mole Lapidum a mari disjunctus esset. Altera autem est Urbs Syracusis cui nomen Acradina est, in qua Forum maximum, pulcherrima laa via perpetua multisque transeuntibus, amplissima curia, templumque egregium Jovis Olympij, ceteræque urbis partes una sunt Fanum antiquum fuit, Tyche nominata est, in qua & Gymnasium amplissimum est, & complures ædes sacre, coluntur que ea pars, & habitatur frequentissime. Tertia est Urbs, quæ quod in ea parte Forad quam Theatrum est maximum, præterea duo templa egregia, Ceteris unum, alterum Libere. Signumque Apollinis, qui Tennites vocatur pulcherrimum & maximum. Hodie tam amplæ urbis decora omnia perire: ruinæ exstant & Opidi partes. Messana urbs freto incumbens, cujus Incolæ primum Messanenses, postea Mamertini dicti sunt, noti Punicis & Atticis bellis, ex Herodoto & Thucydide. Catina, quæ etiam Catana, Patria Charatæ Legislatoris, Gymnasio hodie celebris. Taurominum urbs a Zancleis condita, hodie Tauromina. Leontium atque Ferificus rursum instaurarunt. Sunt etiam Augusta antea Megara: Castrogium olim Ennea: Drepanum, non modo ad Pachynum sed ad Panormum etiam & Drepanum; ac omnem eam, quam Mare Tyrthenum ad genere benignissimum est, & Mullorum copia, quos Græci Trichias, Barbatos autem Sophron. & Cic. vocant, tem Siculum angustum, anceps, atrox, sævum, Scyllæ Charybdisque nominibus infame. Fretum autem sunt Æna & Eryx. Æna. Cælestis Columna cognominatur Pindaro. Tibroenum eum vocat Silius Italicus. Hodie Monæ Gibello aut Mongibello nominant. Afsiduis ignibus flagrat. Describitur a Virg lib. 111 Æneidos, ab Æna, quod scribitur conditum. In Sicilia Archiepiscopi Panormitanus, cui subiecti Episcopi Agrigentinus, Messanenensis, Mulevanus sive Maltensis. Montis Regalis Archiepiscopi Syracusanus & Corbaranensis, Massanenensis Archiepiscopi Cephaludensis, Pænsis, Lipariensis, Maræ & Militensis, nunc Miletæ.

Flumina.
Mare.

Montes.

Z z z iij

STIRIAM

Regio nudo dicta

STIRIAM vulgo *Stirmarck*, a Tauro dictam esse vix dubium est, cui opinioni subscribit etiam Agidius Tschudus: ubi refert ex Plinio, Catonem Lepontios & Salassios Tauricæ gentis asseverare: (inquit enim:) Fuerunt autem Taurisci isti Galli, quorum n. tio in antiquissimis Gallorum præliis Sedem collocavit ultra Alpes, de quibus Polybius lib. 11 de Bello Gallico sic scribit: In Alpibus ab utroque latere montosa habitant ad eam partem quæ versus Rhodanum & Septentrionem spectat, Galli qui *Transalpini* appellantur; ad eam vero quæ campis imminet *Taurisci*, *Agones* & alia pleraque Barbarorum genera, a quibus *Trans-Alpini* non generci, sed differentia loci differunt, ideo *Trans-Alpini* dicti, quod trans Montes colant &c. *Isti Taurisci* postea emigrantes, alia quæsierunt loca, occupaveruntque regionem quæ modo Comitatus *Goertz* appellatur, ac deinde profecti sunt in *Stiriam*, nomen suum illi terræ relinquentes. Significat enim *Taurus* Germanis *Ster*. Fuderunt se quoque in *Austriam*, & *Hungariam*, de qua re hic non est locus differendi. Hæc ille *Stiriam* vero *Valeriam* olim dictam fuisse affirmant nonnulli, sicque appellatam fuisse in honorem *Valeriæ* *Diocletiani* Filiæ, quemadmodum *Marcellinus* memoræ prodidit: Et *Aurelius Victor* de *Cæsaribus*. *Volaterranus* vero *Tapidam* dictam putat: Sic enim scribit lib. v 111 *Geograph.* Proxima huic *Tapidia*, quam *Stiriam* nunc vocant, licet *Pius* Pontifex eam *Valeriam* putat: ego vero ex descriptione *Rufi*, *Valeriam* potius *Croatum* dixerim, inter *Danubium* & *Dravum*. Hæcenus ille. Si prior opinio vera est. *Quados* aliquando hæc loca tenuisse, ex eo patet, quod *Sextus Rufus* scribit sub *Julio*, *Alaric. minor* & *Quados* de locis *Valeriæ* quæ sunt inter *Danubium* & *Dravum* fluvium pulsos esse. Est vero & hæc regio *Norici* *Mediterranei* pars, quemadmodum & *Carinthia*, & *Illyrici* provinciis adnumeranda. *Germaniæ* quoque posterioris accessit. *Conregionales* *Stiriis* sunt ad *Ortum* quidem *Hungari*, ad *Meridiem* *Carniola* *Carniaque*: ad *Occidentem* *Carinthia*: qua *Septentrio* est, *Austria*. Terra undique *Montibus* obsita præterquam qua *Oriente* respicit *Solem*, ubi *spaciola* est *planicies*. De ejus fertilitate parum polliceri ausim. *Regio* quidem *uniuersa* *Mineris* turget, verum *Principum* *incuria* parcius foditur. *Argentarias* *Todinas* habet in *Alpibus* quas *Schivenberger* *Alben* ipsi nuncupant. *Ferrarias* *juxta* *Anisum* *fluvium*. *Salis* quoque *ingens* *hic* *copia* coquitur, quam in *alias* *regiones* *exportant*, ac *lucrum* *ingens* *recipiunt*. *Marchionatus* olim *Pannoniæ* *primæ* *erat*, unde *Stiriæ* *Marchia* *dicta* *fuit*. *Marca* *autem* *Limitem* *sonat*: per *Limitaneum* *itaque* *Comitem* *admini-*
strabatur, *uti* *Lazius* *ostendit*. *Deinceps* *Ducatus* *titulum* *adepta* *per* *Fredericum* *Barbarossam*, *Austriis* *Ducibus* *accessit*, quibus *etiamnum* *patet*. *Vltimus* *Marchio* *dictus* *fuit* *Ottocarus*, *cujus* *Filiam* *duxit* *uxorem* *Lupoldum* *Dux* *Austriæ*, *qui* *consensu* *Imperatoris* *factus* *est* *Dux* *Stiriæ*. *Deinde* *successione* *illa* *rursus* *extincta*, *anserunt* *Provinciales* *quidam* *in* *Pavariam*, *alii* *in* *Hungariam*, *cujus* *regni* *moderator* *misit* *Filium* *suum*: *sed* *cum* *ille* *viveret* *juxta* *mores* *suos*, *intolerabilisque* *esset* *Stiriis*, *exactus* *fuit*, & *vocatus* *Ottocarus* *filius* *regis* *Bohemiæ*,

Situs.

Soli qualitas.

Imperium majorem.

bit etiam Agi-
verare : (inquit
præliis Sedem
bus ab utroque
Galli qui Trans-
arorum genera,
ad trans Mon-
tionem quæ mo-
ra relinquentes,
e qua re hic non
sicut appella-
prodidit : Et Au-
viii Geographi.
ego vero ex de-
us ille. Si prior
sub Iulio, Marco
Elt vero & hac
eranda. Germania
Meridies Carniola
bus obsita præter-
liceri autem. Regio
odinas habet in Al-
te ingens hic copia
in Pannoniæ primæ
Comitum admini-
it uxorem Lupoldus
extincta, miserunt
: sed cum ille vive-
us regis Bohemiz,
qui

STIRIA.

qui

qui usurpaverat Ducatum Austriae, obtinueratque anno Christi 1100. xli. Carinthiam, sed diu conservare non potuit. Nam cum eo arrogantia provectus esset, ut contempta Imperii Majestate de Clientelaribus Bohemiae beneficiis Caesari Rudolpho Habsburgio Sacramentum dicere noller: hic ad Augustam Vindelicorum, Germaniae Principum conventum indicit, citaturque gravissimis sub poenis *Ottocari*, uti se sistat, ac de injuste occupatis Imperii Provinciis neglectaque ejus Majestate rationem reddat. Ridet citationem *Ottocari*: neminemque ad Comitata qui pro se respondeat, mittit. Interim Legati ab Austriae Ordinibus missi Augustam ad Caesarem Principumque conventum perveniunt, & apud Caesarem Principesque gravissime de injuria crudelitateque *Ottocari* conqueleti docent, cum iniqui tituli jure Austriae se insinuasse: Margaritam legitimam uxorem, Austriae Haeridem superinducta pellice repudiasse, ac tandem veneno sustulisse: Agnetem Badensem Filiamque ejus Elizabetham cum fratre Henrico, legitima Austriae haereditate spoliasse: Optimatesque complures in Vrbe Viennae crudeliter trucidasse, ac saepissime in innocentem populum saevisse: Austriam, Stiriam, Carniolam ac Vindorum Marchiam Imperii beneficia, cum Bela Hungariae Rege clam esse partitum, ac ut exterarum nationis auxilio, Austriam retinere, populumque duro jugo premere posset, ab Imperio ac Caesare defecisse &c. Decernitur communi Principum sententia, Legatos ad Bohemum mittendos. Sed cum illi indigna in Caesarem imperii; principes probra pro responso tulissent, omnium consensu decreto bello, ad id iusta auxilia Caesari promissa. Is maximis coactis copiis in Austriam contendit. Prodit contra *Ottocarus* non minoribus adductis copiis. Sed de praelii eventu, Caesaris prudentiam ac vim veritus, dubitans, intercessione duorum hinc inde Antistitum, pacem cum eo facit restituta Austria, dictoque de Bohemia ceterisque ejus provinciis Caesari Sacramento: in genua dum haec fiunt ante Caesarem subsedit, inspectante exercitu. Qua de re, ut indigna, ab uxore hominibusque turbulentis reprehensus, violata pace, cum ingenti exercitu, Austriam invadit. Exit contra Caesarem Rodolphus Germanorum copiis, Hungarorumque auxiliis stipatus, ac haud procul Opido Marchecco, cum *Ottocari* congressus, cum superat occiditque, de inde infesto exercitu Bohemiam invadens, ferro ac igne adolescentem *Wenceslaum*, defuncti *Ottocari* filium, petere pacem coegit, legesque pro sua imperiique dignitate dat. Filium verum suum Albertum natu maximum Austriae praeficit: ac paullo post e communi Principum Imperii sententia Ducem Austriae & Stiriae eum renunciat. *Stiria* distinguitur in *Superiorem*, ubi *Murz* fluvii divertigium, & *Inferiorem* juxta *Dravi* & *Muræ* confluentes, qua *Pannoniae* Secundae seu *Hungariae* proxima est, unde is locus *am Hungarischen* dicitur. Vrbes Stiriae sunt famatae *Brugae* ad *Muram*, ac ibidem *Grazium*, *Viana*, *Voytsberg* vulgo, *Kaynacham* fl. *Wolfsbergum* ad Lavandam fluvium *Marchpurzum* Metropolitana ad *Dravi* sinistram ripam, atque ex eadem parte *Petovia* seu *Colonia Petovia*, ubi Legiones Romanae fixerunt sedem. Trans flumen *Wara* *sinnum*, *Castra Variana* vocant. *Rackelspurzum* *Murz* fl. sinistrae ripae adjacet, ubi *Savaria* regio initium habet

Urbs.

In ha

In h
min
scian
uit, C
ad M
Voyt
Mon
ma
Albe
Mons
eitur
yng &
Planz
superi
Maxim
loco hi
nus ha
puli sur
post ter
telius se
contem
pendeb
mani su

In hac etiam *Cilia* est ad Savi ripam, urbs uti apparet ex vestigiis, antiqua. Nam Inscriptiones in ea plures nominum Rom. apparent. Opidani a Sulla conditam dicunt, vocarique *Sullacem*, nulla tamen auctoritate quam sciam, inquit Volaterranus. Nam forte ea fuerit aut ex ejus ruinis, quam Ptolemæus non longe ab hac ponit, *Celiam* appellatam. In Ducatu Stiriz plures sunt Comitatus, inter quos *Warasdin*, ad Dravum fl. & *Lebman*, ad Muram fluvium. Fluvius rigatur *Stiria*, *Dravo*, *Lavanda*, *Sackan*, *Sulmo*, *Raynacho*, *Mura*, *Martza*, *Arrabone*, *Voystritzza*, *Lausnitio*, ac infinitis propemodum Torrentibus ac rivulis qui omnes tandem Danubio miscentur. Montium hic numerus non est, quare singulorum nomina adscribere vix licet, omnes pene generali nomine *Nonica Alpes* dicuntur. Vnde Alpium adhuc præ se ferunt nomina, cujusmodi sunt *Rauch Alben*, *Subalben*, *Savv Alben*, *Schwamberger Alben*. In confiniis Austriæ, Carinthiæ & Stiriz *Taurus Mons* est: Muræ fluvio *Gesacus Mons* imminet, nunc vulgo *Der Schockel* vocatur, & *Sattli*, *Mansperg*, *Weinsperg*, juxta Salzim fluvium dicitur *Ina Savvrussel*, hoc est os porcinum, *Drifelssteig* 1. *Diaboli precipitium*. Infra Muram dicitur in *Gaisfal*, *Stainperg* & *Kainacher Alben*: Paulo inferius sunt, *Kreiczpergus*, & *Hertzpergus* montes: & versus Ortum *Radel* & *Platzperg*. Ultra Dravum versus Meridiem *Claudius Mons*, nunc *Dracimperg* dicitur. Refert Vadianus, quod superioribus annis Viennæ Austriæ constans fama increbuerit, ardere in Stiria cœpisse montem, quo plectus Maximilianus Cæsar Augustus, nunciis ad inquirendum missis ita esse ut fere batur compererit, quod miraculi loco hic recensere libuit. Hæc vero accidisse verisimile est circa annum Christi 1510, quo tempore Vadianus hæc videtur scripsisse. Prædicti vero montes passim, sparsimque silvis vestiuntur. *Stirii* agrestes vulgo populi sunt & strumosi, adeo quidem ingentistruma nonnulli, ut ipsi loque lam impediatur: & mulier lactans illam post tergum perinde atque saccum rejiciat (si fama vera est) ne infanti impedimento sit. Memoriz prodit Ortelius se Frisachii dum anno 1571 Vienna Venetias proficiscebatur, non sine admiratione hominem contemplatum, cui mentum ab auribus incipiens, humeros latitudine fere æquabat, & ad pectus usque propendebat. Strumæ causam Aquæ Aerique, quibus vescuntur incolæ, tribuunt. Stiriani cultu & sermone Germani sunt præter Dravi adcolas, qui Illyrica utantur lingua.

Flumina

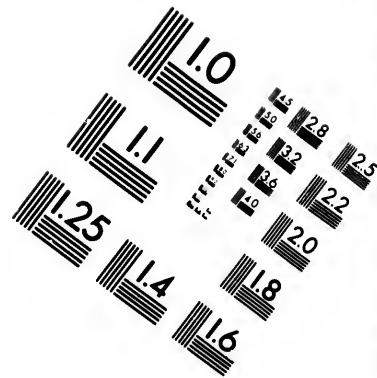
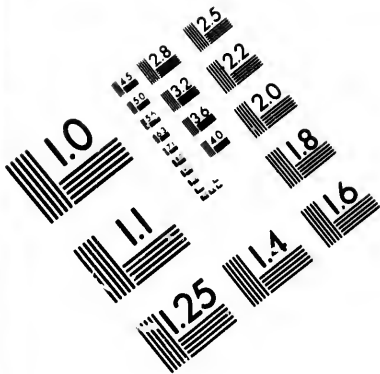
Montes

Mons

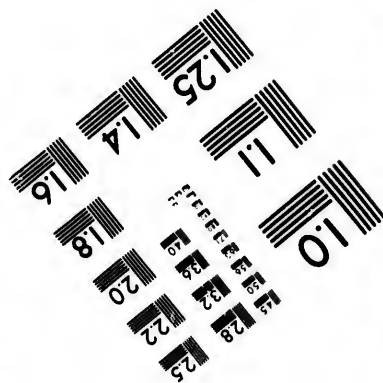
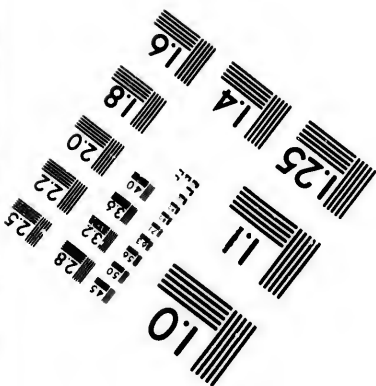
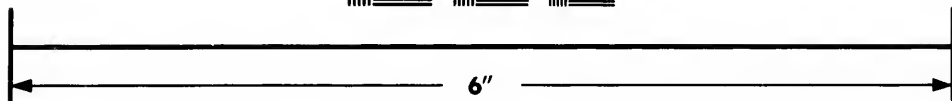
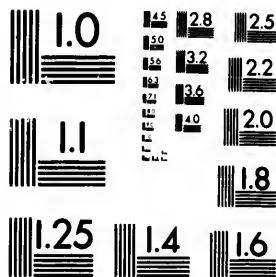
A a a a

Inter

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

15
16
17
18
19
20
22
25
28

10
11
12
13
14

SCLAVONIA.

Regio & unde
dicta.

Nomina.

Situs.

Æris qualitas.

Soli fertilitas.

Urbs.

Inter Regiones quæ hac Tabula nobis repræsentantur, primum locum sibi vendicat *Sclavonia*. Hæc agente Sclavonica nomen habet, quæ olim ad Mæotidem paludem haberavit. Dicta quoque fuit *Illyricum* Plin. ab *Illyrico* Cadmi, vel ut alii sentiunt, Polyphemi Filio. *Illyris* Ptol. *Illyria* Steph. Eam alii aliter definiunt. Ptolemæus ab Istria ad Macedoniæ usque confinia secundum maris littora producit; mediterranea ejus ad Pannonæ & Mæsiam superiorem expandit. Multo ampliorem eam describit Pomponius Mela, & Dionysius Alexandrinus: totam enim maris Hadriatici oram, a Tergesto ad Ceraunios usque; montes, Illyriis adscribit, eosque ultra Danubium fluvium habitare docet: Danubium namque inter ejus flumina Mela numerat. Alii etiamnum latius hujus fines extendunt. Plinius vero inter Arsiæ & Titium fluvios constringit. Plerique in ea describenda Ptolemæum sequuntur. Secundum quem continet Illyris qua Macedoniam spectat, Dalmatiam, & Liburniam quam *Crabatem* nunc Læzium vocat: alii Croatiam: Pinetum Comitatum Iaderæ, hoc est *Comitatus di Zara* indigitat. Longitudo ab Arsa ad Drinum usque est mill. Italicorum ccc lxxx. Aere fruitur locis nonnullis puro ac salubri, quibusdam minus grato, quia paludes ac exhalationes foedæ eum inficiunt. Regio omnis, teste Strabone, aprica est & amœna: optimos habet & firmos maris Porius, solum fertile, etiam vitiferum, nisi qua saxis & rupibus horret, aut ad Pannonias, ubi frigida est & nivalis. Florus de Illyriis scribit primo bello Punico Illyrios populationibus non contentos, licentiæ scelus addidisse, legatos Pop. Romani jure agentes, non gladio, sed ut victimas securi percussisse: præfectos navium igni combussisse, idque, quod indignius foret, muliere imperante, quam ille *Tentam* vocatam scribit. Rursum bello Macedonico Illyrii a Perse Rege conducti Romanum militem a tergo cœperant diltringere, sed deleta ab Anicio Prætoris Scorda, quod Caput gentis erat, statim sequuta dedidio est. Plinius oram Illyridis mille amplius insulis frequentari scribit, quum contra Italiæ ora huic obversa importuosa sit. Illyridis urbes potiores & Opida sunt *Sema* urbs, vulgò *Segna*, in planicie sita ad Mare, quod a Borea vento horridis tempestatibus obnoxium, *Iadera* Colonia, Liburnorum Metropolis, hodie præcipua ac munitissima. *Zara*, vulgò *Sebenicum* Opidum Ptol. *Sicum* dictum. *Sicum* est in Sinu Scardonico, in conspectu irrupentis Freti ad montis radicem, ubi est Arx. Fertiles habet agros, sed male nunc habitatur ob Turcarum vexationes, *Spalatum* & *Salena* Ptolemæo & Strabon celebrata. *Salona* etiam, Dalmatarum navale, quod quidem nunc parum colitur, ob Turcarum viciniam

Traquium

Hæc agente
 Ilyricum Plin.
 er definiunt.
 ranea eius ad
 ela, & Diony-
 yrius adscribit,
 numerat. Alii
 Plerique in ea
 t, Dalmatiam,
 oc est *Contado* di
 nitur locis non-
 unt. Regio om-
 etiam vitiferam,
 iis scribit primo
 mani jure agen-
 , quod indignius
 præ Scorda, quod
 s frequentari scri-
 sunt *Semæ* urbs,
 n, *Fadava* Colonia,
 am Ptol. Sicum di-
 est Arx. Fertiles
 emæo & Strabon
 arcum viciniam
 Traquirium

Tragurium hodie *Tran*, a continenti parvo Euripo separatum. *Epidaurus* urbs antiqua, ad cujus ruinas *Ragusium*, vulgo *Ragusi*, Turcis *Pobrovicha*, urbs exigua cum arce munitissima: hic nobile est emporium mercium Turcicarum, Respublica Legibus æquissimis constituta, Cives opulenti. Duobus præcipuis abluitur tota Regio fluviis, *Savo* & *Dravo* qui in Danubio confluunt. Ultra Montes plurimi minores amnes erumpunt in Sinum Hadriaticum, ut sunt *Edanus*, *Ticinus*, *Naron*, *Riucon*, & *Drinus*. Illyrici seu Sclavonici populi fere omnes ligneis habitant ædificiis, culmo contextis, præter paucas littorales urbes, in quibus humanius degunt. Et hæc de Illyrico sive Sclavonia univèrsim. Sclavonia autem quam hic nostra exhibet tabula, Illyrici illius tantum pars est, nisi forte dicamus eam Plinii esse. Continet *Windorum Marchiam* & *Zagabriensem Comitatum*, uti ex Pinace videre est.

Flumina.

Regio.
Sivum.
Urbes.

Croatia.

CROATIA Illyrici quod initio descripsimus, pars versus Hungariam, Ruso & Volaterrano *Valeria Liburnia* alius. Istriæ ad Sinum Fanaticum adhæret versus Ortum, inter Cuspm & Savum flumina, & Superiorem Mœsiam sita. Hujus Metropolis nunc *Bigibon* esse dicitur: aliquando *Furnum* erat. Vrbes præterea plurimas habet, utpote *Zeng*, *Wackar*, *Turnaw*, *Modrisch*. Ceterum Regio paucis ab hinc annis propter Turcarum in hanc invasiones mirum in modum innotuit. Cum jam sædus quod cum Christianis erat Turca rupisset, hanc Regionem uti sibi vehementer commodam ad invadendum ceteras Regiones, Italiam & Germaniam, suis Regnis & Provinciis adnectere ardebat. Sub initium itaque ætatis anni MDLXCVII Turcarum Imperator per Bassas & Duces suos in Croatiam exercitum duci jubet. Conflentis vehementer per totam regionem adventante hoc exercitu militibus, *Hrastovitzam* munimentum fortissimum per proditionem, Bassa ex Bosnia capit. Neque hoc furiosi militis placata rabies est, quin *Wybitz* civitatem munitissimam, vallis aggeribusque undique circumductam, obsideat: militem omnem, qui earuebatur, cum pro vita sustentanda, & reliquo defendendo, nihil, neque spes superesset, gloriose se datentem, præter fidem datam, Turca enecat. Hanc deditionem mille aliarum calamitates sequutæ sunt, quas silentranleo. Porro anno sequenti qui erat Millesimus Quingentesimus Nonagesimus Tertius, cum a se totaetas vicorias, tot captas Arces & Munimenta Turca gloriaretur, habendi *Sissegekum* Civitatem munitissimamvehemens eum cupido invadit: atque exercitu coacto, obsidione hanc Civitatem cingit. Verum Germaninimadvertentes quantum mali hinc & detrimenti, si a Turcis caperetur, non solum Germaniæ, verum etiam toti Europæ accederet, collectis undique copiis, ac trajecto Savo fluvio, pro Civitate liberanda, cum inimico configere statuunt. Turci Equites qui numero erant 8000, aut ut alii volunt 10000, ut impedire Christianorum adventum per Pontem quem ante exstruxerant, ad alteram Savi ripam properant, exercitusuum locant, pugnamque cum Christianis ineunt: instant durius ac animosius Christiani, quorum impetnon ferentes Turcæ ad pontem fugiunt, verum eum jam paulo antè occupaverant Carolostadienses Milites.

Tu
in S
licif
Civi

L
stias vi
fauza
dices N
hæc an
quasda
cingitur

R
detiani,
zonici ab
sita est ad
calidæ, &
mens ex Pr
subfunt A
missis, Non
augensfis,
ambiar enfi
ortanensfis

Tu

BOSNIA. DALMATIA.

Turcæ nufquam refugio reperto, præclufo ponte ad reliquum exercitum aditu, omnes fere cæduntur, reliqui in Savo & Kulpa fluminibus salutem quærentes submerguntur. Pars reliqua Exercitus Turcici, cum a fuis interliciffime pugnatum videret, turpiter fugit; ac tandem noftri auxiliante Deo XXI Junij Anno CIOIXCII Civitatem arctiffima obfidione liberant.

357

Bosnia.

Liburniæ Orientalem plagam *Bosniam* hodie dicunt a *Bessis* Inferioris Mœfiæ populis; qui inde a Bulgaria ejeçti in hanc Superiorem Mœfiam migrarunt, ac mutato e in o litera, pro *Bessis* *Bessi* & *Bofni* dicuntur: atque inde *Bofna* & *Bosnia*. Quales mutationes in multis aliis propriis nominibus sæpe factas videmus, ut olim *Melita* & hodie *Malta*, *Longones* & *Lingones*, *Scandia* & *Schondia* &c. *Bosniæ* Vrbs est in edito Monte *Sira*, quam duo amnes circumfluunt, præruptisque rupibus & vadis obfirmant. Adrahæc ante tempora noftra Caput erat, cum inexpugnabili Arce, ac Hostibus inacceffibili. Habet regio & alias quasdam infignes Civitates, præfertim *Schwonicam* & *Warbofayne*, quam aiunt hodie esse Metropolim, fed nullo cingitur muro. Milliatzka fluvius dirimit eam in duas partes, &c.

Regio & unda dicta.

Urbes.

Dalmatia.

Restat ut de Dalmatia, cujus etiam partem hæc Tabula delineat, pauca subjungamus. Ea a *Delminia* civitate gentis Metropoli nomen habere putatur. Fuit olim Dalmatia potentiffima regio. atque ipsi Dalmatæ olim potentes armis & opibus, situ etiam confidentiores fuerunt. Agebant plerumque sub Silvis, inde in latrocinia promptiffimi, Vrbes sunt *Salanum*. Hic super sunt aliqua reliquæ Dionetiani, qui hoc loco, uti patria sua, afficiebatur. *Raguzium*, de quo supra. *Castel novo* ad ostium sinus *Rivæ* est ad mare Civitas *Apollonia*, juxta quam est Petra quæ flammam ignis evomit, & infra eam ebulliant aquæ calidæ, & bitumen, præfertim quando Petra ardet. Ecclesiastica porro administratio ad hanc Tabulam pertinet ex Provinciali Romano apud Mercatorem talis; Archiepisc. *Fadra* quam nunc *Zaram* dici putant. Cui subfunt *Anzara*, *Vegla*, *Arbe*. Archiep. *Spolato*, sub quo *Tragninum*, *Tenensis*, *Tina*, *Sardona*, *Temensis*, *Negusis*, *Nonensis*, *Almisa*, *Sabinensis*, *Farenfis*. Archiep. *Ragufinus*, vide in Tabula Græciæ & Macedoniæ, sub quo *Ragnensis*, *Rossonensis*, *Risine* opinor; *Tribunensis*, *Trabina*, *Càvaro*, *Bacensis*, *Rofensis*, *Budnanensis*, *Budoa*. Archiepisc. *Antivarenfis* in Tab. Macedoniæ, sub quo sunt *Dulcinum*, *Suacinenfis*, *Drinastensis*, *Polastronensis*, *Scodrenensis*, *Sardenfis*, *Arbanensis* vel *Acitsarenfis*, *Arbenfis*.

Regio & unda dicta.

Imperium majarum.

A a a i i i

VALACHIA

is & deletis,
 oce Valachia
 tribus conti-
 que passim
 quem Hie-
 Transilvaniz
 d Septentrio-
 dmodum rec-
 unt. Valachia
 no necessarium
 ii generis Ani-
 a Opidum Vai-
 es, ex quo sicut
 r. flumina sunt

allorum regionem
 Græcique viribus,
 terranus. Regia
 emender, Hungari
 Amurathe Turca
 bilita quoque Opi-
 n in Sangiacatur
 ram novum mon-
 dum nobiles. Sum-
 am.

circa annum Do-
 iorem putant. Iace-
 a, & juxta dorisut
 ipsa regio asperio
 n Pt. T. I. bisum Op-
 diu

Altharua Scythia
 10 20 30 40 50 60

ROMANIA.

160

dum, Niger putat. Hic sedem habet Beglerbegus Græciæ, qui Turcis dicitur *Rumeli-Beglerbeg*, habetque Sangiacatus sub se I & XX. Sunt & *Serraium* civitas Bulgariz insignis. *Nicopolis*, hæc a Sangiacis regitur. Prope hanc civitatem vestigia supersunt pontis admirabilis maximeque stupendi, quem construxit supra Danubium Trajanus Imperator, dum contra Getas pugnaret.

ROMANIA.

Regio & unde dicitur.

Situs.

Cæli & Solis.

qualitas.

Urbes.

BVLGARIA Romania proxima est, sic dicta ab urbe præcipua Constantinopoli, quæ *Roma Nova* etiam dicebatur. Olim *Thracia* appellata fuit, vel a *Thrace* Martis Filio, vel a *Thrace* Nympha, vel potius a feritate, seu temeritate. Separatur a Macedonia Strymone fl. ad Septentrionem est Hæmus, cetera Mare adluit. Regio nec Cælosata, nec Solo: & nisi qua Mari propior est, infœcunda, frigida, eorumque quæ feruntur, maligne admodum patiens. Versus mare vero Frugibus, Frumento & Legum inibus fecunda. Raro usquam pomiferam arborem, Vitem frequentius tolerat: sed nec ejus quidem Fructus maturat ac mirigat, nisi ubi frigora objectu frondium cultores arcuere. Vrbes habet *Abderam* Democriti patriam: *Nicopolim*, *Philippopolim*, *Hadrianopolim*, *Trajanopolim*, *Selymbriam*, *Perinthum*, aliasque complures. Metropolis est *Byzantium*, conditum a Pausania, nunc *Constantinopolim* vocant a Constantino, qui ibi sedem Imperii esse voluit. Turcis dicitur *Stampolda*, quasi ampla Civitas. Sita est ad Euripum, habetque ex adverso *Peram*, quam vocant *Galatam* in cornu Byzantino, veterem Genuensium Coloniam. Multa admodum in urbe sunt vetustatis monimenta partim illic primum posita, partim Roma illuc allata Præcipua hæc sunt. Templum *Sophiæ*, opus Iustiniani Imp. Palatium Constantiniani, Columna Serpentina, & altera quæ historiata nominatur. Templum S. Lucæ, Navale, Caltrum novum, Colossus, Gynæceum, Hippodromus, Obeliscus, Flumina eam duo adluunt, *Cydrus*, vulgo nunc *Machlevam* & *Barbyssa*, *Chararicon*. Ambitus urbis est 111 mill. pass. Incolarum numerus 1000 millia excedit. Regio vero paucos amnes habet, verum celeberrimos *Hebrum*, *Melanem*, *Tearum*, *Arsum*, *Bathyniam*, *Nestam*. Montes atollit, *Hæmum*, *Rhodopen*, *Orbelum*, *Pangæum* & *Messapum*. Parent nunc ista regna Turcarum Imperatori, qui sedem imperialem habet Constantinopoli, & præcipuum ibi palatium. De cuius potentia & regnorum administratione breviter dicam. Ducenti circiter sunt, quibus Turca mandavit singulis quadrienniis per Græciam, Walachiam, Bosniam, & Anatoliam, reliquasque ditiones suas colligere Christianorum pueros masculos ex singulis familiis, tanquam decimas sibi debitas, quos, Constantinopolim, Peram & Andrinopolim adducunt, & civibus educandos tradunt, ac minus elegantes in Bursa & Caramania agricolis commendant. Hi omnes *Azamoglam* aut *Amoglam* vocantur, id est, innocentes & simplices infantes, nihilque scientes, & cum ad VII annum pervenerint, elegantiores & dociliores in Saray, hoc est, palatium præcipuum Imp. Constantinopoli collocantur usque ad quingentos, ibique in litteris & armis instituuntur, donec XX annum compleverint. Ex his eliguntur præter alios ministros & officiales *Fanzari* pedites, quos ad XXI millia in sui perpetuam custodiam habet Imp. Ex *Ianzaris* spectabiliores electi *Spachoglani* ad 3000, dexteram Principis claudunt, singuli IV aut V equis servientes.

Ex iisdem

Ex iisdem
ordine
mnes e
ultimi
nibus,
dii caus
eam ge
item (pe
hibent,
Solachi,
que later
er, id est
vero ha
ditiones
lianorum
morantur
tem per I
ordinibus
ninciarum
Egypti, de
ut simplic
LVIIN
ex Provinc
orte Choro
vela. Huic
Arco, Masse
huic sub su
ni sub sunt
mus: Arch
missis. Arch

Ex iisdem *Silichtar* ad 3000 similiter *IV* aut *V* equis servientes finistram Principis latus tuentur. Post hos *II* ordines *Spachoglan* & *Silichtar* equitant *Ulofagi* 5000, ad dexteram Imperatoris & 5000 ad finistram, qui omnes ex *Ianizaris*, aut ex abjuratis Christianis, qui fideliter *Beglerbeio* aut *Bassæ* servierunt, eliguntur. Post hos ultimi sequuntur equites *Chiripici*, id est pauperes, qui ex omnibus, Provinciis Turcici Imperii & diversis nationibus, Christianis, Persis, Mauris, Syris, Arabibus, Barbaris & Tartaris sponte ad Imperatoris servitium stipendii causa confluunt, ex quibus 2000 selectiores Imp. serviunt. Item ante Imperatorem 200 *Mutafetracha* lanceam gestantes equitant, qui ex servis ob facinus aliquod egregium sunt manumissi, & in nobiles aulae electi. Item (post hos opinor) *xxx* *Chustler*, hoc est, Caduceatores ante Principem equitant, qui accursum populi prohibent, & viam Principi aperiunt, supplicationes quoque ipsi tradendas recipiunt. Post hos proxime pedites *Salachi*, qui arcum inauratum cum sagittis portantes 200 Imperatorem præcedunt, 200 sequuntur, & ex utroque latere *xxx* comitantur. Iuxta hos proxime equum Principis incedunt sine tibialibus & calceis 100 *Peicler*, id est Cursores, quos huc illuc in pace ac bello mittat. Hæc perpetua est Imperatoris custodia, tempore belli vero habet etiam *Asaples*, qui sunt pedites extraordinarii, & *Caripoglan*: qui sunt equites extraordinarii. Perditiones autem & Provincias suas in illarum defensionem alia habet præsidia. In limitaneis ditionum Christianiorum sunt supra 10000 *Ianizarorum*, intra provincias autem Turcicas 6000 *Ianizarorum* sparsim commorantur, nulli *Beglerbeio* aut *Bassæ* subiecti, sed immediate Imperatori, & liberi ab omni contributione. Est etiam per Provincias alia juvenus dispersa ad 10000 ex qua suppleri possint, qui in limitaneis provincialibus ordinibus defecerint. Reliquæ omnes copiæ militares præter dictas subsunt *Beglerbeis*, qui sunt rectores provinciarum, quales habet *VI* in Græciâ, Anatoliâ, Caramaniâ, Amasiâ & Cappadociâ, Anacidulâ, Mesopotamiâ, Egypti, de quibus suo loco. Habet etiam Imp. *III* aut *IV* ad summum Consiliarios, quos vocant *Visirbachas*, ut simpliciter *Bassas* Theo. Sâduginus lib. de moribus Turc. colligit annuos redditus Turcæ esse vasa auri *LXVIII*, & *LVI* millia ducatorum. Vas autem auri continet millia ducatorum centum. Ecclesiastica administratio Provinciali Romano ejusmodi: Archiep. Constantinopolitanus hos habet Suffraganeos, *Colubriensem* nunc forte *Chiorlich*, *Naturenssem* *Spigacensem*, *Dorkenssem*, *Pavaacensem* forte nunc *Pandua* & *Calcedonensem*, Arch. *Heraclea*. Huic subsunt *Rodesco*, *Peristacensis*, *Gillipolis*, *Darnensis* forte *Dardaneilo*, *Curloensis*, *Archadopolis*, forte nunc *Arco*, *Missenensis*. Arch. *Patracensis*, cui subsunt *Lampfacenus* & *Dinensis* de *Sellana*. Arch. *Squisicensis*, *Sequino* forte. Huic subsunt *Troianus*, *Andrumianus*, *Jacovensis*, *Decandromonia*, *Lupadiensis*, *Epigonienensis*, *Libariensis*. Arch. *Verisensis*, cui subsunt, *Rossiuenensis*, *Aprenensis*, *Ripsâensis*, *Cypsela* opinor. Arch. *Madricensis*, *Mariça* opinor. Arch. *Andrinopolitanus*: Arch. *Traianopolis*, cui subest *Aviensis*. Arch. *Malziacensis*, sub quo *Maronia*. Arch. *Messipolis*, cui subest *Xunomensis*. Arch. *Philippensis*, cui subsunt *Christopolis*, *Dragonensis*, *Christopolitanus*.

B b b b

Gracia

etc. Sangia.
Prope hanc
nubium Tra-

a Novæ etiam
a, vel potius a
æmus, cetera
da, eorumque
am inibus te-
ructus maturat
ocriti patriam:
mplures. Me-
i ibi sedem Im-
que ex adverso
ta admodum in-
cipua hæc sunt.
ra quæ historiata
omus, Obelisci
as urbis est *XII*
um celeberrimos
belum. *Pangæum* &
antinopoli, & præ-
Ducenti circiter
Anatoliam, reli-
quam decimas sib-
os tradunt, ac mi-
e *Samoglam* vocan-
tint, elegantiore
isque ad quingen-
guntur præter au-
bet Imp. Ex *Ian-*
V equis serviente
Ex iisdem

Regio.
NOMINA.
SUA.

Græcia sequitur Europæ nobilissima regio, totiusque eruditionis fons & Mater. Incolis *Hellas* dicebatur. Qui vero hodie eam habitant eam *Romechi*, Turci *Horomeli* nominant. *Rumelia* est Leuclavio: Septuaginta Interpretibus *Phobel*, & *Javan*. *Græciam* autem non semper omnes iisdem terminis circumscribunt. Proprie ab Isthmo Theſſaliam usque extenditur, & ab Epiro Amne Acheloo disſecitur: Ortum versus habet Mare *Ægæum*: atque hæc proprie est *Hellus*. Hoc est quod Plinius aliquoties innuit; *Ab Isthmi*, inquit, *angustius Hellas incipit*. Et rursum: *Angusta cervice Peloponnesum contingit Hellas*. Interdum etiam Peloponnesus & Theſſalia Græciæ notione comprehenduntur. Ita L. *Æmilius Paulus* quum circumiret Græciam, per Theſſaliam Delphos petiit, inde Lebadium, tum Chalcidem, postea Aulidem, inde Athenas; altero die Corinthum, tum Sicyonem, Argos, Epidaurum, Lacedæmonem, Megalopolim, Olympiam: Ita peragrata Græcia rediit Amphipolim. *Homerus* solos *Phitotas* vocat *Hellenas*. *Herodotus* inter *Hellenas* & *Pelasgos* discrimen facit. Hodie vero Græciam vocamus tractum omnem qui ad Occidentem Ionio mari adluitur, ad Meridiem *Libyco*, ad Ortum *Ægæo*: ad Septentrionem vero montibus a Thracia, Mysia, Dalmatiaque separatur. Regio hæc præstabat olim reliquis Europæ Cæli temperie, ac benignitate: Frugum omnium fertilitate, Armentorumque omnis generis copia. Hæc illa est regio, quæ fama, quæ gloria, quæ doctrina, quæ plurimis artibus, quæ etiam imperio & bellica laude diu floruit. Libera primum, sed dum imperium in socios affectat, serva. Itaque eam primum *Cyrus*, postea *Xerxes* alique *Persarum Reges* vexaverunt. Subjecere eam sibi inde *Macedones*: tum Perſeo devicto *Romani*: quorum imperio diviso celsit tota *Conſtantinopolitana*, donec *Gothi Bulgari*, *Saraceni* eam deprædatisunt, & *Turca* postremum in miseram servitutem omnem redegit, exceptis quibusdam Insulis quæ *Veneto* parent, *Corcyta* scilicet, *Cephalenia*, *Zacyntho*, *Creta*, aliisque minoribus, Superbivit olim Græcia multis urbibus florentissimis: *Athenis*, *Lacedæmone*, *Delphis*, *Argis*, *Mycenis*, *Corintho* aliisque plurimis, quarum pleræque, ut caduca & fluxa est mortalium rerum conditio atque interitui obnoxia prostratæ & dirutæ jacent. Flumina hic & fama & natura ingentia xxxi numero: Ea sunt *Strymon*, *Chabrius*, *Echedorus*, *Axius*, *Erigon*, *Lydius*, *Aliaemon*, *Pharybus*, *Peneus*, *Sperchius*, *Paryſſus*, *Apsus*, *Lous*, *Celidnus*, *Thyamius*, *Acheron*, *Arachthus*, *Achelous*, *Evenus*, *Iliſſus*, *Aſopus*, *Iſmenus*, *Cephiſſus*, *Boagrius*, *Aſopus* alter, *Sus*, *Peneus*, *Alpheius*, *Selas*, *Paryſſus*, *Eurotas*, *Inachus*. *Maria*, *Jonium*: nomen habet ab *Jonia*, quam regionem in ultimis Italiæ oris facit *Solinus*: vel ab *Jonio* Illyriorum Rege: vel ab *Jonibus*, ut cenſet *Archidamus* in tractu maris ibi submersis. *Cronium* & *Rhea Sinus* antea dicebatur, ut antiqui Scriptores testantur: *Creticum* ab *Creta*: Hodie *Mar di Candia*. *Carpathium*: ab Insula *Carpatho*, quæ ad Orientale *Cretæ* Promontorium *Ægæum* dictum, ut *Festus* & alii scribunt ab *Ægæo* *Theſei* patre, qui in id se præcipitasse perhibetur: ut *Phercydes*

Cæli temperies.
Soli fertilitas.
Imperium in ior-
rum.

Orbu.

Flumina.

Hellas diceba-
 st Leuclavio:
 terminis cir-
 fcitur: Ortum
 t; Ab Isthmi,
 n etiam Pelo-
 Græciam, per
 ero die Corin-
 rata Græcia re-
 discrimen facit.
 Meridiem Liby-
 aratur. Regio
 tate, Armento-
 uæ plurimis ar-
 bjecere eam sibi
 tans, donec Gor-
 redegit, exceptis
 ne minoribus, Su-
 Mycenis, Corinthe
 interitui obnoxia
 Strymon, Chabrius
 s, Lous, Celidnus
 us, Asopus alter
 nia, quam regium
 pher Archidamus
 stantur: Creticum
 Promontorium
 rhibetur: ut Phe-
 recydes

recydes, ab Neptuno, qui & *Aegæus*. Aliorum opiniones prætereo. Nominatur etiam *Agon* Valerio Flacco & *Aegeon*, *Mare Græcum* Thucydidi, Europæis hodie *Archipelago* voce Græca: Turcis *Mare album*. Romani totum hoc Mare duobus nominibus olim appellabant, teste Plinio, *Macedonicum* quidquid ejus Macedoniam & Thraciam attingebat: *Græciense* quidquid Græciam. *Myr. oum*, Ægæi pars, *Myrtoium pelagus* Ptolemæe circa Cariam, Asia Minoris regionem: Callaldo *M. di Mandra*: Straboni vero *Min.* & aliis inter Peloponnesum & Atticam. Nomen illi a Myrtilo Mercurii filio, quem in id deturbatum ab Oenomaos voluit Solinus & Isidorus; vel, ut verius sentit Plinius, ab exigua Insula, non procul a Carylto Eubœæ Opido sita. *Icarium*, ab Icaro nota fabula plerisque: Andræta Tenedio, ab una Cycladum, quæ & *Maecris* & *Icarus*: Hodiernæ *Mar di Nicaria*, Callaldo scribente: & alia. *Montes* etiam plurimi; *Beryssus*, *Athos*, *Olympus*, *Ossa*, *Pelion*, *Citarius*, *Orbrys*, *Oeta*, *Pindus*, *Acroceramii*, *Strympe*, *Caldromus*, *Corax*, *Parnassus*, *Hilicon*, *Cytheron*, *Hymettus*, *Strymphalus*, *Pholoe*, *Cronius*, *Zirex*, *Mimbe*, *Taygetus*, alii. In Græcia nempe Athenis Metacatus olim fuit, bonarum Artium & Disciplinarum celeberrimus. Quare a Diodoro Siculo Communis Schola generis humani dicitur. Cicero lib. 1 v epistolarum ad familiares, *Nobilissimum Orbis Terrarum Gymnasium* cognominat. Eo Romani aliarumque nationes Philosophiæ Græcæque linguæ gratia se conferebant. Cicero Græcis passim attribuit, multarum artium disciplinam, sermonis leporem, ingeniorum acumen, ubi tractandi, a quibus Philosophiam, reliquas item artes & scientias Romani hauserunt. Et Flaccus canit: *Quis ingenium, Grauis dedit ore rotundo Musæ loqui*. Viri hic clari literis & doctrina fuerunt *Musæus* Poeta, *Solon*, *Socrates*, *Philosophorum omnium præceptor*, *Xenophon*, *Plato*, *Isocrates*, *Demosthenes*, *Thucydides*, & innum. arabiles alii. Quod ad veterum Græcorum religionem, regnavit apud eos Idololatria. Deorum Dearumque numerus infinitus. Augustinus de Civitate Dei lib. 111, ex Vartonis sententia affirmat, simul tam apud Romanos, quam Græcos extitisse 3000 Deorum, quorum 300 Ioves erant. Unicuique suus Lar, suum Numen domesticum unicuique affectui, commodo, incommodo, periculo, suus tutelarior Deus: unicuique Deo suæ Ceremoniæ, præces, sui Sacerdotes, sua Sacrificia, & libationes. Vulgus Græcorum hodie antiquitatis nihil retinet. Ne promissam plerumque gettat comam, anterioremque capitis fronti imminentem partem tondere solet: durat quoque & crasso pileo utitur. Omnes univèrsim pauca supellestilia, uti Turcæ contenti sunt: nec plumis leincumbunt sed culcitrâs sive centones lana, aut tomento suffultos subternere solent. Odiosum omnes ceterum Vinum aqua diluere, & etiam nunc poculis se invitant: sed mulieres eorum Symposiis non interfunt, neque cumbunt in accubationibus epularibus. Vetus etiam Mort nos deplorandi consuetudo apud Ethnicos per

*Montes.**Schola.**Ingenia & bonarum artium studiis celebres viri.*

rat
Pa
tan
ca.
hæ
cran
deter
tulo
toru
Begli
nova
tanci
ranur
per mi
equis m
tinent.
bey mi
equites
in sub
tur, quo
facales s
præstant
milla Ed
noltri ho

rat in Græcia. Religione Græci Christiani a Romanis disident, gaudentque titulo Ecclesiarum Orientalium. Patriarche ipsi quatuor, *Constantinopolitanus, Alexandrinus, Hierosolymitanus & Antiochenus*. Hi a Metropolitanis creantur, ut a Cardinalibus Papæ: sed ii perpetua Sanctimonia vitæ celeberrimi, Modestia in illis mirifica. Annuus singulorum reditus cccc aureorum ab Ecclesiis quibus præsumt emendicatus. Nihil Ecclesiasticis hæreditarium. Vxorem, sed unam tantum ducunt, Sacramenta duo duntaxat agnoscunt Baptisimum & Sacramentum Cænam. Sub utraque specie communicant, Pane & Vino. Purgatorium ignem execrantur: Sculptilia detestantur: Rasuram verticis non admittunt. Ceterum Græci qui opulentiores sunt, & qui auctoritatis titulo delectantur, vestibus utuntur consuetudini ipsius Principis convenientibus. Qui Venetis subsunt, Venetorum vestiuntur more: qui sub Turca sunt, Turcicis similes vestes gestant. Rector Græciæ vocatur *Dromeli Beglerbey* id est Romæ Principum Rex, præest enim omnibus regionibus, quas in Europa habet Turca, quæ novæ Romæ Constantinopoli subiectæ fuerunt. Hic sub se habet xi. *Sanguier* sive *Sanguicos*, qui sunt Capitanei Copiarum Equestrium ex Spachoglanibus electi, & in principalibus Civitatibus provinciarum commorantur ad continendum eos in officio & pace, ipsisque cl. *Sobasti Cimmeriote*, aut plures, qui sunt quasi Vicarii per minora Opida distributi. Sub his autem Sanguiacis xxx m. *Spachi* sunt, quorum quilibet tribus aut quatuor equis meret. Et sunt hi Spachi per Flamboler, hoc est, vexilla distributi, quæ cc, ccc, cccc, aut 10 equites continent. Inter Sanguiacos potentiores sunt Rector *Modena*, qui præest toti Moreæ, qui ad mandatum Beglerbey mille equites adducit, quos suo stipendio sibi devinctos habet. Item Gubernator *Besne* habens 10000 equites, & *Thessalonica* habens 10 equites, quorum centum perpetuo penes se servat, reliquos monitus Turcæ in subsidium mittit. Sunt præterea sub hoc Beglerbeyo Sanguiacis subiecti xx m. Equitum, qui *Tymariota* vocantur, quod ex Tymar, hoc est arario Imperatoris stipendia habeant. Et item lx millia *Akengi* sive *Accontii*, id est fatales sive periclitatores, qui liberi & exempti a contributionibus absque ullo stipendio equites serviunt, victum præstantibus Civitatibus per quas transeunt. Sunt etiam multi feudatarii *Mossim* dicti, qui aliquando ad lx millia Equitum & magnum Peditum numerum colliguntur. Longum foret omnia accuratè referre: neque id nostri hoc tempore instituti est, quare ad specialiora Græciæ pergo.

B b b iij

GRÆCIAM

Vistius.

*Regio unde dicta
& nomina.*

GRÆCIA alii aliter diuiserunt. Quibus omiſſis, Mercatorem noſtrum ſequemur, qui tribus Pinacibus ejus partes graphice nobis & eleganter delineat. In hac autem Tabula tres Græciæ Provincias aſ proponit, *Macedoniam, Epirum & Achaïam*: proxima *Mœciam*: Tertia & poſtrema *Candiam*. Primo loco occurrit *Macedonia*, ampliſſima regio a *Macedone* Rege Ofiris filio, alii dicunt Iouis & Thyæ nomē ſortita: vel ut Solino placet, a Deucalionis Nepote. *Emathia*, ante dicebatur, Plin. & Trogo teſtibus. *Pæoniæ* primo vocatē ſcribit Livius, deinde *Æmoniam*, *Edonia* item & *Pieria*, Solino. *Bæotiam* quondam dictam ſcribit Troguſ. Ejus partem *Mætiæ* dictam ſcribunt Steph. & Helychius; & inde totam regionem nomen accepſiſſe, refert Eufſtathius in Dionyſium. *Cethum* item in libris Machab. ubi legimus Alexandrum egreſſum eſſe ex terra *Cethum*. In medio duorum marium Ionii ab Occaſu & *Ægei* ab Oriente deſcribitur: ab Aquilone Dalmatiæ partem & *Mœſiam* Superiorem: a Meridie Epirum & Achaïam attingit. Regio circumquaque fertilis: Montibus maximis circumvallata: cujus orajuxta Ionium Mare plana, ac nemoroſa eſt: nam tota ea pars *Albania* nunc dicta, quæ ſatis ampla, fertilis & amœna eſt. Auri præterea & Argenti Metallis ſatis dives eſt, atque in ea olim incognitum quoddam Auri genus, teſte Ariſtotele inventum eſt: Asphaltum quoque iſthic ex venis terræ eruitur. Gignit & Macedonia lapidem quem *Pæantiden* vocant. Hunc eundem & concipere & parere, & parturientibus opitulari fama prodiga eſt, ut Solinus ſcribit. *Hæc eſt Macedonia* (inquit Plin.) *terrarum imperio potius quondam: hæc Aſiam, Armeniam, Iberiam, Albaniam, Cappadociam, Syriam, Egyptum, Taurum, Caucaſum tranſgreſſa: hæc in Bætriis, Mediis, Perſis dominata, toto Oriente poſſeſſo: hæc etiam India victrix, per veſtigia Liberi Patris atque Herculis vagata: hæc ea tem eſt Macedonia, cujus uno die Paulullus Emilius Imperator noſter LXXII urbes diſtintas vendidit. Tanti unius differentiæ ſortis præſtere duo homines.* Macedonia regiones plures in ſe complectitur, inter quas *Theſſalia* quæ nunc *Comenolitari* Caltaldo, prætantiffima eſt. Vrbes Macedoniae olim multæ & nobiles. Hodie præcipuæ ſunt *Theſſalonica*, nunc etiam ut olim frequenter a variis gentibus Chriſtianis habitata, & Iudeis, qui ibi LXX Synagogas habere referunt. Sedes hodie Sangiaci Mæcedonici. Hic ad juſſum Beglerbeii, quoties Turcæ expeditione aliquam parat, 15 Equites bene armatos habet, quorum C perpetuo penes ſe ſervat in deſenſionem limitis ſui. Huic vicina *Siderocapſa* Metallis Auri celeberrima, ubi Gazæ regiæ cuſtodiebantur, & Equæ regiæ ad ſcuram alebantur numero ſupra 3000: Plin. & Str. prodentibus. *Stagyra* Ariſtotelis patria. *Apollonia* in qua Auguſtus Cæſar Græcas literas didicit. *Dyrrachium* quod ante dicebatur Epidaurus e regione Brundufii: *Auton, Croia, Cavalla*. Flumina Macedoniae ſunt poſt *Strymonem* in finibus Thraciæ *Axius, Ergonius, Aliacmon & Peleus*. Montes habet *Pelion, Oſſam, Pindum, Nymphaum, Athon*, Athos ingentiffi, aſper, aditu perdifficilis, umbras etiam in Lemnum uſque Inſulam proicit: conſtitus eſt *Vite, Olea, Lauro, Myrtho, Pomis*: nunc a Caloierns incolitur tanta religione, ut etiam Turcæ eo ſolo abſtineant, ſæpe etiam Monachos ornent muneribus & eleemoſynis.

Situs.

Soli qualitas.

Imperium majorum.

Urbes.

tribus Pinaci-
 ciaz Provincias
 Candians. Primo
 vis & Thyz no-
 o testibus. Pae-
 nondam dictam
 gionem nomen
 ndrum egressum
 bitur : ab Aquio
 o circumquaque
 sa est : nam tota
 nti Metallis satis
 eundem & cononia
 (inquit Plin.)
 am, Aegyptum,
 etiam India vitrix,
 Emilius Imperator
 ia regiones plures
 Vrbes Macedoniae
 riis gentibus Chri-
 Macedoniae, Hic
 os habet, quorum
 celebris, Pella, ubi
 in. & Str. prodenti-
 hium quod ante di-
 t Strymonem in fini-
 haum, Athon, Athos
 ritus est Vite, Olea,
 lineant, saepetiam

EPIRUS,

Regio & unde
dicta.

Situs.

Soli fertilitas.

Animalium va-
rietas.

Imperium mayo-
rum.

Urbes.

Flumina.

Montes.

Vulgi mores.

EPIRVS, Græciæ Regio Ptol. & ceteris. *Chioniam* olim dictam, scribit Martianus Capella: *Oriciam* & *Dodonam* ex Dionysio & Thrasibulo Grabelius. Hodie *Albanam* vocari, scribunt Leander & Erythreus, *Larta* Richerins & Æneas Silvius: *Jannam* nuncupari Callaldus ait. Terminatur hæc regio ab Ortu Acheloo fl. a Meridie Adriatico Mari abluitur. ab Occidente Ionio pulsatur Mari usquem ad Celydnū annem seu Pepylychnum: qua Septentrio est habet Macedoniam. Regio multis in locis nemorosa & herilis, ad oram vero maritimam satis fertilis. Scribit Plin. Mala Orbiculata, ex figura orbis in rotunditatem circumacti, dicta, in Epiro primum provenisse, atque inde Græcis *Eprotica* vocata. Animalia producit magna excepto Asino, imprimis. Boves & Canes magnitudine egregia, atque etiam Oves, Equos generolos Epiri commendat Virg. t Georg.

India mittit Ebur, molles sua thura Sabai.

At Chalybes nudi ferrum vnoquoque pontus

Cæsura, Et nudum pulmas Epros equarum.

Hanc regionem auctore Trogo *Molossi* primum tenuerunt. Troianis vero temporibus rexit *Ulysses*. Post quem ad *Eacidas* res pervenit, sub quibus longe propagatum Imperium. Deinde locus is ad *Romanos* postremo ad *Constantinopolitanos* pervenit Imp. & eorum conceisione ad *Diosotos*, familiam quandam magni Epiri. Sed hanc Turca *Amurat* bes expulsis Christianis Principibus ante xl. annos sibi subjugavit. Urbes hic sunt *Dodone* oraculo Iovis Dodonæi celebris. *Nicopolis*, ab Augusto in memoriam victoriæ, cum navali prælio superavit Marcam Antonium & Cleopatram Reginam, condita. Civitas olim fuit egregia & Incolis frequentissima: nunc *Previsa* dicitur. *Ambracia*, nunc *Larta* a fl. cognomine. Fuit hæc Pyrrhi Epirotici regia, patria Cleombroti Ambraciotæ, qui referente Cicerone, lecto Platonis libro de animæ immortalitate, pertæsus miseriarum vite, è loco edito se præcipitem dedit. *Actum*, quam etiam Acarnaniæ clarissimam urbem ponit Gerbelius. Hæc Augusti fuit Colonia, nunc *Capo Figulo* in recentibus tabulis. *Buthrotum* Str. & Virg. *Coloniam* vocat Plin. *Burnito* hodie Sophians. Et *Leucas* ubi Apollinis delubrum & saltus, quo crediti sunt amatores ab amoris æstu liberari, & ex quo prima omnium auctore Strabone, Sappho Poëtria defluisse fertur, ut Ovidius etiam in epistola Sapphus meminit. Amnes Epiri sunt *Acheron* Ptol. *Acheras* Livio. *Achelous* Str. Sophiano *Aspri*, Nigro *Catochi*, Kyriaco Anconitano, *Geromlea*. Montes, *Ceraunius* seu *Acroceraunus* altitudine famosi, nautis formidabiles. Nam quotiescumque nubeculæ inde elevantur, tempestates in eis maximæ exoriuntur. *Strympe*, ex quo *Arachnis* fl. profluit, teste Str. Incolæ, Bellonio referente, turmatim sua regione æstate egrediuntur, ob soli sterilitatē, atque alio proficiscuntur, nempe in Macedoniam, Romaniam, & Natoliam, ubi operam Turcis locant lucri gratia, veluti ad segetes merendas, & Frumentum expurgandum: qui postea messe perfecta domum Autumni tempore redeunt cum uxoribus & liberis vetam traducturi. Sunt autem Christiani, & peculiarem habent linguam Græca diversam: religionē tamen Græcam colunt, & quoniam Græciæ vicini sunt Græcū etiam Idioma callent.

Relig.

REST AT in hac Tabula *Achaia*, Græciæ regio. Hanc Ptol. *Helladem* quoque nominat. *Meram* Græciæ Regio & *unda* *ditta*. *Situs*, *Urbes*, *Flumina*, *Montes*.

EST AT in hac Tabula *Achaia*, Græciæ regio. Hanc Ptol. *Helladem* quoque nominat. *Meram* Græciæ Regio & *unda* *ditta*. *Situs*, *Urbes*, *Flumina*, *Montes*.

am vocat Plin. Cæcilius in epistolis. Terminatur a Septentrione Thessalia juxta amnem Sperchium, Sinum Maliacum, & Oetam Montem, ab Occasu Acheloo amne, ultra quem mox Epiri tractus incipit: qua Oriens est, non nihil in Septentrionem reflectendo *Ægzo* Pelago, & Myrtoo pulsatur usque ad *Su-* *num* Promontorium, nunc *Capo delle Colonne*: qua Meridies est Peloponnesum habet objectam Isthmo conjungam. Regiones apud Scriptores hic *xx* reperio, quæ sunt *Doris* regio juxta Parnassum. *Ætolia* ad *Evenum* fl. Hæc ad *Arctum* plana, & fertilis, ad Austrum aspera ac sterilis. Multas vetustissimas habuit urbes, inter quas præstantissima fuit *Calydon*, quæ hodie cum reliquis in ruinis jacet. Hanc regionem *Evenus* liquidissimus amnis perfluit, qui in mare devolvitur. *Locrorum* & *Opuntiorum* regio, aspera erat, quorum *Amphissa* Vrbs maxima & nobilissima. In hac etiam *Naupactus*, quam alii in *Ætolia* locant. *Phocis* juxta Parnassum montem. Vrbs ejus *Delphi*, ubi Templum Apollinis sumptuosissimum & Oraculum. *Bœotia*, inter montes sita agro potitur humido & paludoso, sed pingui & frugibus fecundo. Vrbes *Asra* ad Heliconis radices, Hesioidi patria. *Orc-homœus*, *Tiresiæ* oraculo clara. *Theba*, quæ neque Athenis cedebant olim claritate, Plinio prodente. Multorum illustrium Virorum patria. Nunc vero prostratæ & diruæ jacent. *Cheronea*, patria Plutarc. *Plutæa* memorabili victoria Græcorum Duce Pausania adversus Mardonium nobilis. *Tanagra* Vrbs superstitiosissima. *Attica*, ubi Græci ad Troiam profecturi congregati fuere. *Attica*, terra sterilis ac silvosa. Vrbs primaria *Athensæ*, Pomponio clariore quam ut indicari egeant. Euripidi apud Athenarum Græciæ Græcia, seu Græciæ compendium. Valde prædicat illam urbem Cic. oratione pro L. Flacco: lib. *ii* de Legibus, & in Dialogo de partitione. *Fuerent* & *Marathon* celebri Miltiadis victoria notissima. Et *Eleusis* clara sacris Ceteris quæ *Eleusinia* dicta fuerit. *Megaris*, a Steph. aspera vocatur. Hujus Vrbs *Megara* quæ ipsi regioni nomen dedit juxta Isthmum posita. Fluvii Achaicæ celebrioris sunt: *Ismenus*, Thebas urbem adluens: *Bœotizæ* fl. *Cnopus* quoque Straboni *Alpous*. Homero herbibus cognominatus. *Evenus*, ante *Lycormas* Apollodoro & Strab. testibus. Fluvius est *Ætolizæ*. Montes celebres *Parnassus*, Lucano lib. *v* *Mons Phæbo Bromioque sacer*: in ipso totius Orbis medio Claudiano & Lucretio situs. *Helicon* Plinio Musis natale. *Hymettus* Melle, Marmore, & omni eo, quod ad Medicinam utile est, clarus. *Citheron*, a Cithara dictus Lactantio, quod illic frequenter hoc organum personaret & illi Poëtarum versibus decantati. Episcopatus porro in hac Tabula juxta Provinciale Romanum sunt: *Archiepiscopus Philippensis*, cujus Suffraganei *Christopolitanus*, *Dragonensis*, *Christopolitanus*. Arch. *Seresanus* nullum habens Suffraganeum: Arch. *Thessalonicensis*, sub quo *Citrensis*, *Veriensis*. Arch. *Laricensis*, sub quo *Dinuriensis*, *Amurensis*, *Armino* credo: *Cardicensis*, *Sidonensis*, *Dinuensis*, Arch. *Neopatenensis*, sub quo *Luriatensis*. Archiep. *Thebænsis*, *Iero cemenensis*, *Castoriensis*, Arch. *Asbeniensis*, sub quo *Thermopylensis*, *Davaliensis*, *Salonenensis*, *Nigropontensis*, *Molgarenensis*, *Megara* opinor, *Roemensis*, *Ægimnensis*. Arch. *Corcyrensis* & *Duracensis*.

a: *Oriciam* &
& *Erythræus*,
regio ab Ortu
m ad *Celydnû*
rosa & *sterilis*,
tatem circum-
magna excepto
iri commendat

lyffes. Post quem
anos postremo
agni Epiri. Sed
s hic sunt *Dodone*
io superavit Mar-
uentissima: nunc
Cleombroti Am-
iarum vite, è loco
elius. Hæc Angulli
Plin. *Burro* ho-
noris æstn liberari,
am in epistola Sap-
ligro *Catochi*, Kyri-
dabiles. Nam quo-
uo *Arachis* fl. pro-
erilitatè, atque alio
ant lucri gratia, ve-
Autumni tempore
n habent linguam
am Idioma callent

Relat

Regio.

Nomina.

Unde dicta.

Situs.

Imperium majorem.

Orbis.

HEc de præcipuis Græciæ Regionibus quæ sunt in Continenti: *Morea* & *Candia* succedunt explicandæ. Prior *Peloponnesus* Ptolemæo, Straboni, Steph. Procopio ceterisque, Península est, hodie *Morea*, a *Maurorum* fortasse incursionibus. Olim Appollodoro & Plinio testibus *Spia* & *Pelusia* vocata fuit. *Argos*, & postea *Argos Achaicum* nuncupatum, tradit Strabo; & *Achaia* Orofius 1 cap. 11. Item Apuleius v 1 Afini. *Pelopon* etiam Eustathio: & *Inachia* Stephano. *Egialia* vocatur quoque in Eusebio Chronico. *Peloponneso* nomen est a *Pelope* homine Barbaro, qui ex Asia profectus hic regnavit. *Pelops* enim Insulam sonat, cum Insula non sit, sed Península, Placani folio, ut scribit Mela, simillima, pari pene longitudine & latitudine. Ejus Perimeterus est quatuor M Stadiorum, quibus Artemidorus addit cccc. Isthmo adhaeret continenti, cujus Latitudo est Stadiorum x l. Angustias istas perfodere multi ausu tentaverunt, quos inter Demetrius, Cæsar, Caligula, Nero & alii: quo instituto frustratis, murum ducere placuit, quem *Hexamilium* vocaverunt. Eum Amurathes Turca dejecit, Veneti restituerunt; Anno c1000000 l i i i spacio xv dierum; sed Turcæ iterum eundem postea solo æquarunt. In hoc Isthmo Neptuni olim Templum fuit, ad quod *Ludi Isthmici* celebrati. Ceterum *Peloponnesum* ad Ortum respicit Mare Creticum: ad Occalum Ionium sive Hadriaticum: ad Septentrionem Corinthiacum habet Sinum, & Saronicum, inter quos Isthmus clauditur: ad Meridiem habet Mare Mediterraneum. Península porro hæc Caput & Arx totius Græciæ est, & ut ait Plinius, haud ulli terræ nobilitate possiderenda. Ea siquidem rebus omnibus, quæ vel ad victum uberiorem vel ad elegantiorum vitæ cultum spectant, sua fecunditate, affluentiaque insignis est. Colles enim & planities frugiferas habet, ac Sinibus & Portibus fertilissima est, quos Promontoria multa efficiunt. *Peloponnesum* incoluere *Elii*, *Messenii*, *Achivi*, *Sicyonii*, *Corinthiaci*, *Lacones*, *Argivi*, & *Arcades*. Fuitque hæc Græciæ partitoto Orbe quomdam maxime celebrata propter *Mycenarum*, *Argivorum*, *Lacedæmoniorum*, *Sicyoniorum*, *Eliensium*, *Arcadum*, *Pythorum* & *Messeniorum* Respublicas, & Imperium, ex quibus multo claruerunt Principes, ut *Agamemnon*, *Menelaus*, *Ajax*, & alii. Ac loci ipsius, tum situs, tum majestas Imperium quomdam totius pene Græciæ obtinuit. Athodie tota *Peloponnesus* *Turcarum* dominio subiecta est quemadmodum & reliqua Græcia: licet fuerit ab aliquot *Regulis* Græciæ quos *Despotas* vocant, & a *Venetis* annis superioribus gnauiter defensa. Præ est autem nunc Turcæ Imperatoris nomine toti *Moreæ* *Sanguiacus*, inter ceteros potentissimus, qui *Modoni* moratur, & ad mandatum *Beglerbeii* totius Græciæ mille equites adducit, quos suo stipendio alit. Vocatur hic *Sanguacus* a Barbaris *Morabegi*: cujus annuus in hac Provincia redditus 1000 mill. asporum, hoc est xlv mill. Aureorum. Vniuersam autem hanc regionem in octo Provincias fuit divisam ex Ptol. & aliis auctoribus constat, quæ sunt *Corinthia*, *Argia*, *Laconica*, *Messenia*, *Elii*, *Achaia*, *Sicyonia*, *Arcadia*. *Corinthia* in Isthmo sita est: nomen ei a primaria urbe quæ primum *Ephyre* dicta fuit. Eam Cicer.

unt explicandē.
 hodie *Morea*,
 & *Pelagja* vocata
 cosius i cap. 11.
 oque in Eusebii
 vit. Pelopis enim
 tri pene longitu-
 cc. Isthm ad-
 usū tentaverunt
 re placuit, quem
 cccliiii spacio
 n Templum fuit.
 um : ad Occasum
 ater quos Isthmus
 totius Græciæ est
 quæ vel ad victum
 is est. Colles enim
 multa efficiunt. *Pe-*
lades. Fuitque hæc
Lacedæmoniorum
 , ex quibus mul-
 tum majestas in
 minio subiecta est
 ocant, & a *Ven-*
Moreæ Sanguinem ju-
 mille equites add-
 Provincia reditus
 Et Provincia fuit
 is, *Achaia*, *Sicyonia*
 Ra fuit. Eam Cicero
 & ment

merito *Gracia Lumen* vocat. Vtrimque Portum habuit, quorum alter *Asiam*, alter *Italiam* spectabat; qua oportunitate loci urbs subito crevit: juit eam etiam Isthmicorum ludorum celebratio. *Acrocorinthus* in monte erat 111 stadiorum ac dimidiati altitudine, sub ea erat *Corinthus* ambitu xl stadiorum. In vertice montis ædes eart Veneri sacra: cui vicinus mons *Pene*, quem fama finxit a Pegafo illic unguis icu excussum. Everfa est urbs a L. Mummio, quod in ea legati Pop. Romani exceptis sent indignius, post annos nongentos quinquaginta duos quam ab Alete Hippotis filio erat condita, ut est apud Paterculum. *Argia* sequitur: hodie *Romania* Ortelio. Vrbes hujus tractus *Mycena* regia Agamemnonis, unde Ovid. *Agamemnonia* dicta, celebres a Templo Junonis vetustissimo & religiosissimo, unde Argiva Iuno. Eam Cyclopes muro scribuntur cinxisse. Non procul inde fuit *erna* palus, ubi Hercules Hydrum Lernæam, seu potius Latrones ad ea loca latrocinantem, sustulit, vicit & dissipavit. *Argos*, urbs extrueta, ut alii perhibent ab Argo. *Nauplia*, hodie *Neapolis* Romanæ urbs munitissima. *Epidaurus* in Saronici Sinus recessu, *Æsculapii* Templo celebris: *Amycla*. *Argium* sequitur *Laconica* sive *Laconum* regio. Hujus Metropolis *Sparta*, quæ etiam alio nomine vocatur *Lacedæmon*, hodie *Misithra*: urbs olim magna & potens. Fuit hæc non mutis, sed civium virtute septa; non hanc operum magnificentia sed disciplina institutisq; Lycurgi Pomponio memorabilis, & quæ cum Athenarum urbe deinde de Imperio dimicavit, quemadmodum Thucydidis id libris v 111 exposuit. *Leuctra* nota è Plutarcho Filiarum Scedasi tristi & tragica hitoria. *Epidaurus* quæ hodie *Malvasia*. *Messenia* a Taygeto Monte & fluvio Pamiso ad Alpheum usque porrigitur. Primaria ejus urbs *Messene* ad mare sita, hodie *Massagia* dicitur. *Æstomenis* Messenii præstantissimi viri patria, qui referente Pausania, hirsutum cor mortuus habuisse, deprehensus fuit. Sunt & *Methone* nunc *Modon*, insignis quomdam & nunc Sangiaci Turci sedes. *Corone* nunc *Coron*. *Pylus* patria & sedes Nestoris Homericis trisecli illius & dulciloqui. Et *ciparissi* hodie *Arcadia*. *Elis*, inter Messeniam, Achaiam & Arcadiam sita est. Vrbes, *Elis* per quam mediam Peneus & Alpheus fluebant, memorat Iovis delubro, Ludorum claritate factos Græcorum complexa. *Olympia* celebris a ludis Græcorum solemnibus, quæ *Olympia* dicta fuere, & templo Iovis Olympii sumuosissimo, quod hominum frequentia potentissimorumque Regum donariis adeo crevit, ut in tota fere *Gracia* nullum fuerit magnificentius, nullum clariorum opibus, cum etiam Iove ipso nihil ibi putaretur sanctius, nihilque augustius. *Cypselus* Corinthiorum tyrannus, Iovem totum aureum Olympiæ consecravit. Deinde *Phidius* Atheniensis simulachrum ejus Dei, ex eboris & auro stupenda & insolita magnitudine erexit, utpote pedum lxx. In quo opere illud ab aliis artificibus prehensum, quod simulacri ad templum nulla esset proportio. Cumenim in eburneo throno sederet Iupiter, capiteque templi fastigiun contingeret, necesse erat, siquando defatigatus ebutenus ille Deus surgere vellet, ut Templi culmen una cum tecto dejiceretur: Et *Pisa*. *Achaia* ab Ptol. propria cognominaata, Ab Araxo Promontorio usque ad Sicyonios extenditur, quorum terminus communis est fl. Sus; a

Austru

Aut
unc
E
dam
Sinu
urbi
quæ
mari
tur.
Pelop

Anne
adcoli
huic fl
Pirna
tium n
ro abu
Arcadi
totius
vocat.
voce: q
Pausan
stentibi
rias Fer
hi: Arch
lensu, A

*Regio & unda
dicitur.
Situ.*

TANDEM ad postremam Europæ tabulam pervenimus, in qua nobis *Candia* cum aliquot exiguis circa Græciam Insulis a Mereatore depingitur. *Creta* Ptol. Maris Mediterranei Insula. Hodie *Candia* vulgo dicitur. Eam a Septentrione *Ægæi* fluxus verberant, ab Austro Libyci & *Ægyptii*, ad Occalum est Mare Hadriaticum, ad Ortum Carpathium. Forma oblonga est: ad Orientem Promontorium

Soli fertilitas.

Samonium excurrit: ad Occalum *Criu Metopum*, contra Cyrenem: In Septentrionem vero tertium prominet quod Strab. lib. 8 vocat Cimarum, nunc *Capo Chesin* dicitur. Longitudo est CCLXXM. P. Latitudo L. Ambitus IOLXXXIX. Regio omnis aspera est & Montibus ubique horrens, sed fertilissima Frumenti, & pascua. Mira soli indulgentia, arborarii proventus abundantia. Plinius quoque auctor est, quidquid in Creta nascitur, infinito pretio ceteris ejusdem generis antestare. Profert Vites, Oleas, Mala punica, Ficus, Mala aurea, Citrea. Malvaticum Vinum in hac sola Insula premitur, atque ex ea Venetias & in reliquis Orbis partes deferitur. Hoc Vinum antiqui *Pramnium* vocarunt, auctore Bellonio. At Volaterranus putat hodie Arvisia, Malvisia dici, adjectione unius literæ: additque id genus vitium ex Arvisio Chius Insulæ promontorio (unde Arvisia Vina olim) in Cretam esse delatum. Profert item Mel, Ceram, Cafeum, Coccum, Ladanum copiose, Di&amon soli Cretæ peculiarem. Insula omnis Lupum, Vulpem Serpentem, aut omnino Animalium noxium præter Phalangium, natura non habet. Eam ob causam magna cum securitate Animalium greges noctu in arvis pasci sinunt, præsertim Ovium & Arietum, qui *Striphoceri* ab illis appellantur. Varia autem producit Animalia. Hocetiam de Creta auctores prodiderunt, Noctuam non habere, eamque mari quando invehitur. Rexere Insulam primum *Jupiter*, cum *Rhadamantius* post *Minos* & *Græci Romanorum* potestatis facta est a Metello, qui ex re *Creticus* dictus est. *Constantinopolitanis* eam postea tenuere: *Balduinus* Comes Flandriæ & Imp. Constantinopoleos dedit *Marchioni Montisferrati*, a quo vendita est *Venetis* anno CIOXCXV immani Auri pretio: itaque adhuc illorum Imperium agnoscit. Olim centum urbibus claram fuisse præsci Scriptores tradunt: earum circiter XL Plinii ætas novit. Urbium notissima *Gnosfos*, Minois aliquando regia, a qua *Gnosius* arcus, tela *Gnosia* dicitur. Sequitur *Cortyna*, unde tela *Cortynia*, velitis *Cortynia*. *Claudianus* de raptu *Proserpinæ* lib. 11 Ovidius,

Crispatur gemino vestis Cortynia cinctu.

Tum *Phastos*.

Proxima Gnossiaco jam quondam Phæstia regno Progenitæ tellus.

Et *Cydon*, unde Arcus *Cydonius*, Cornu *Cydonium*. Et *Di&limna*, *Manethusa*, *Lycastos*, *Lycetos*, *Holopixos*, aliaque. Hodie vero, Bellonio auctore, tres tantum alicujus nominis habet urbes: quæ sunt *Candia*, olim *Marium*, urbs totius Insulæ prima, a qua universa Insula appellationem desumpsit. Amplitudine secunda post *Candiam*, *Canea*, olim *Cydon*. Tertia est *Rhetymo*, quam veteres *Rhethymnam* dixerunt. Paulo incommodioreu habet hæc Portum: at *Canea* & *Candia* commodissimos habent. Flumina per universam Insulam nulla sunt quæ navem ferant. Sunt tamen multi & magni rivi, in quibus sponte sua *Colocasia* proveniunt. In

Flumina.

litore

littore Septentrionali sunt *Melipotamus*, *Scafinus*, *Cladus*, *Epicidomus*, *Gisso*, *Divotro*: versus Occidentem est *Nepulias*: versus Meridiem *Limens*. Piscem habet Creta in littoribus admodum frequentem Muli Barbati magnitudine, aliis regionibus valde rarum, qui *Scarus* dicitur, cuius veteres auctores sæpe meminerunt, & apud Romanos olim in deliciis fuit, primum inter pisces locum facile obtinens. Montes ejus nobiliores sunt tres, *Ida*, qui *Psilorini* adcolis vocatur: *Leuci* qui Plinio *Cadissi*, nunc vocantur de *Madara*: & *Dieta*, qui *Serbia*. Adeo celsi sunt, ut nix tota hieme eos operiat: tametsi Cupressi hinc inde inter saxa convallium nascantur. *Mons Ida* omnium est eminentissimus. Hic ante Solis ortum Solem videt: nam ut est apud Lucretium:

———— *Idæis fama est è montibus altis* *Dispersus igneis orienti lumine cerni.* Stirpibus rarioribus Herbisque variis abundat, quæ a Bellonio lib. I cap. v I I enumerantur. *Labyrinthum* in Creta Dædali opus multi memorant: ejus, quemadmodum & Italici nulla vestigia fuisse suo ævo testis est Plin. lib. xxxv I cap. x I I I. Mirandus propterea Incolarum stupor, qui etiam hodie ad radicem Montis Idæ pro vetere novum fictitiumque *Labyrinthum* ostentant: sed non est mirum Cretensem *Cretissare*. Incolæ vel Cæli Solique larga benignitate, vel suo vite vitio fuerunt ad mala propensissimi. Mendaces olim, fraudulentis, rapaces, avarii, & vino st fuerunt, ut auctores perhibent, laboris impatiens nullasque artes exquisite discentes: sed ut plurimum comessationibus, & potationibus dediti. Hodie vero naturæ impulsu, ut auctor est Beilinius, & ab ipsa pueritia Scythico arcu sese exercere solent, veterem sequentes consuetudinem. Namque tradunt eos olim Dianæ fuisse dicatos: propterea etiam ipsos Turcas arcus jaculatione superant: quineriam dextri, agiles & strenui nunc in pugnis marinis sunt, sicut olim. Primi enim Cretenses navibus & sagittis valuisse scribuntur, quod ita capiendum puto, ut hi Græcorum primi hæc studia sectati sint. Nam ut est apud Philosophum cap. v I I I lib. I I Polit. *Videatur hæc Insula ad Principatum Græciæ nata, ac præ ceteris omnibus præclare sita. Inimmet enim universo mari: cui Græci circumfusi sunt. Atque hæc quidem parte exiguo abest intervallo a Peloponneso: illa, ab Asia loco qui est circa Triopium, & a Rhodo. Quocirca Imperium maris obtinuit Mimos, atque Insularum alias subegit: alias quum diu fuissent deserte, colfecit. Episcopatus in ea fuere juxta Provinciale Romanum. Arch. Cretensis, nunc Candianus, cui hi sub sunt Suffraganei: Kirokensis, Archadiensis, Gerapetrensis, Sicinensis, nunc Sittia opinor, Milopotamiensis, Ariensis, Calamoniensis, Epicalamofo forte, Agiensis, Kissaniensis. Arch. Atridenis, sub quo sunt Cysensis, Scopulensis, Napronensis, Margaricensis, Arch. Soltaniensis, hos habet Suffraganeos, Helenensem, Sudensem, Monovasiensem, Taurisensem, Marrachitanisensem. Arch. Vossreniensis, huic sunt Suffraganei Tephelensis, Marehensis, Cersonenis. Atque hæc de Candia: restant paucis explicandæ aliquot circa Græciam Insulæ.*

Corfu vulgo, *Corcyra* Ptol. Insula olim nobilis, bello & navibus imprimis potens. Distat a Epiro duobus mill. ubi fretum est arctissimum: ubi vero latissimum xx. Palius xcv I I in longitudinem patet, teste Plinio.

Montes.

Opera publice.

Mores.

Corfu.
Simo.

Cæli
ferti
collis
matu
habe
Z
Ager
provo
cum
agri
A
Feraci
Sardon
Na
numer
culofur
Auri hi
hominis
dam pa
bitatur
Santo
nuculata
quas sco
vicium d
Scarpa
tam & R
alpera: a
pabatur
Incolæ C
Sed de
nostradi
Cæli

BARBARIA.

Regio.
Unde dicta.
Siva.

Soli fertilitas.

Animalium va-
rietas.

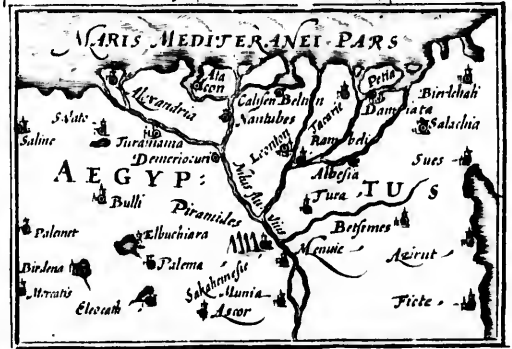
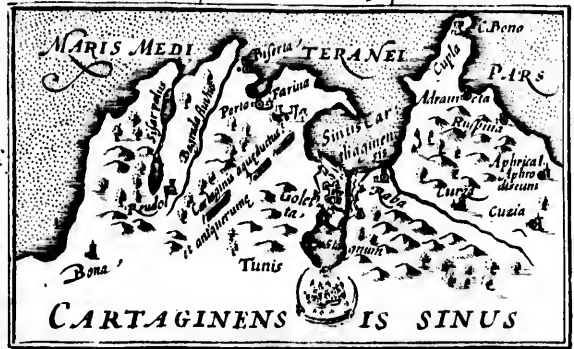
IN Africa, quam nos secundam cum Ptolemaeo Orbis Partem fecimus, primo se offert loco *Barbaria* nobilissima Africæ regio. Ea nomen accepit vel a murmure inconcinno Incolarum, Arabibus dicto *Barbar*, eo quod Numidarum sermo. Arabibus talis videatur: vel a frequentibus deferis. *Bar* enim eorum lingua desertum sonat. Ab Ægypto ad Fretum usque Gaditanum pertinet, complectiturque Mauritiam utramque, Tingitanam videlicet & Cæsariensem, Africam proprie dictam, Cyrenaicam, Marmaricam, cum Libya exteriori. Statuunt illi recentiores Africæ Scriptores ab ortu Solis Marmaricæ (quæ hodie *Barcha* dicitur) deserta ad Montis usque Atlantis partem hodie *Meis* vocatam, quæ pars a Strabone forte sub nomine *Aspis* describitur: huncque Montem Atlantem (secundum ejus ab Oriente in Occidentem ad Mare usque, quod ab eo Atlanticum nuncupatur, longitudinem) a Meridionali plaga habet: ab Occidente ipsum Mare Atlanticum: Septentrionale vero latus mare Mediterraneum lambit. Aer & Cœli qualitas hujus Regionis varia. Vere Cœlum mite, clemens, serenum; Æstate æstus vehementissimi, in primis Junio & Julio, mensibus; Autumnus calor remissior: Hieme frigus vehementius, potissimum circa Decembrem & Ianuarium, sed matutino dumtaxat tempore, adeo ut nemo ob frigus ad ignem accedere cogatur. Autumni finis, totaque Hiems, bonaque Veris pars, impetuosis plena ventis. Quin & grandinibus, fulguribus & tonitruis horridis interdum vexatur: neque deest aliquibus in locis Nix copiosa. Ager Daçylorum, Malorumque Punicorum feracissimus: sed Frumenti non adeo fertilis: unde ejus Incolæ magna ex parte panem conficiunt hordeaceum. Fructus alios profert magna copia, Cerasa, Ficus, Poma, Pira, Pruna, Mala Persica, Armenica, Cydonia, Olivæ & similes. Abundat Oleo, Melle, Saccharo. Multijugis item Armentorum, Pecudum atque Ferarum generibus. Alit enim hæc regio Dracones, Elephantes, Capreas, Bubalos, & similia Animalia: item Leones, ac Pardales: habet & Mustelas Felibus pares ac similes, excepta rictus eminentia: Simiarum quoque maximam multitudinē. Coluerunt hanc Regionē primum *Phœnicum* Coloni, aliique qui ex Asia aut Ægypto eo devenerunt: Postea paruit *Romanis*, tū *Græcis Imperatoribus*, deinde *Vandalis*, *Saracenis*, *Arabibus*: nunc partim *Turca* subest, partim proprio *Seriffa*: *Hispaniarum* quoque *Rex* Arces quasdam in ea possidet. Regna omnino quatuor sunt *Maroc Fessa*, *Telusinū Tunetanū*, quibus nonnulli *Barca* addunt. De duobus prioribus Marocci & Fessæ sequētibz *Tribulis* agitur, de reliquis hic agamus. *Telusinum* regnū quod vocant *Tremisim*, est *Mauritania Cæsariensis*. Longitudo

quo

ptus.

o Barbaria nobi-
dicto Barbar, eo
im eorum lingua
nam utramque,
um Libya exten-
dicitur) deferta ad
ine *Aspis* descri-
e usque, quod ab
sum Mare Atlan-
regionis varia. Ve-
mensibus; Autum-
um, sed matutino
oraque Hiems, bo-
horridis interdum
unicorum feracissi-
ordeaceum. Fru-
, Cydonia, Oliva
que Ferarum gene-
item Leones, ac Pa-
oq, maximam mu-
eo devenerunt; Pa-
um Turca subest; Pa-
nator sunt *Mavro*
Fessæ sequētibus T-
a *Casariensis*. Long-
tuo

BARBARIA.

tudo ejus ab Ortum in Occasum est cccclxxx milliariū. Latitudo arcta, milliarium xxv, a desertis videlicet Numidiæ usque ad Mare Mediterraneum. Hujus regionis maxima pars, inculta est, arida atque aspera, eaque præsertim parte, qua Meridiem spectat. Maritimi autem agri aliquanto fertiliores atque fecundiores sunt. Raræ in hac parte urbes, raraque Castella. Metropolis est *Telesina*, quondam ampla, nunc magna ex parte collapsa. In eodem tractu est *Algira*, urbs magna & probe munita. Hæc a *Telesino Rege* primum defecit, ac *Bugie Regi* tributum solvit: postea hoc deserto *Ferdinandum* Regem Hispaniæ admisit. Denique capta a Barbarossâ Imperio Ottomanico adjecta est. Celebris est Naufragio Caroli V, tristi Christianorum captivitate, & piraticis excursionibus Turcarum. Hodie ita præfidiis firmata est, ut humana ope vix possit expugnari. Hanc Castaldus *Salden* Ptolemæi fuisse opinatur, sed Ortellius cum nostro Mercatore putat *Salden* Ptol. nunc esse *Tadelis*: Iovius cense te esse *Juliam Cesaream*, & alii *Cirtam*. Sunt quoque urbs *Mersalcahir*, *Messagran*, *Mustaganin*, & aliæ. Duos habet hoc Regnum Maris Portus nobilissimus atque frequentissimos, alterum *Horami* seu *Orania* cum Arce munitissima, alterum *Marsa Ekabiri*, ad quos solet confluere maxima Mercatorum frequentia: præsertim ex Italia: qui ambo ab Hispaniarum Rege ante aliquot annos occupati fuere, non sine illius Regni maximo detrimento. *Regnum Tunetanum* continet totam Africam minorem & magnam Numidiæ partem. Nam a *Majori* si quem *Audum* Ptol. esse putat *Maginus*, usque ad *Mesratæ* regionis amnem extenditur. Hoc autem Tractu Ager satis fertiles est, ac frugibus ac Pecoribus aptissimus, Arboribus fecundissimus, præsertim ad Occasum; nam ad Ortum steribis est, & Aquarum inops. In hoc Regno urbes sunt *Bugia* ampla & copiosa, quam Petrus Navarrenus expugnavit spoliavitque anno c1010viii. Hodie autem pulsus hispanis occupat Turca. Hæc Regioni Bugiæ nomen dedit. *Constantina*, quæ creditur *Cirta* fuisse, regia *Masunissa*, urbs est locuples, amœna, Muris altissimis præcincta. In eodem tractu centum pene mill. a Mari Mediterraneo est *Bona*, sive *Hippona* a Romanis condita, cujus ecclesiæ *D. Augustinus* præfuit. *Tunetum*, vulgo *Tunisi*, quæ *Themisa* Ptolemæi, initio parvum Opidulum fuit, sed postea crevit ex ruinis Carthaginis. In ea Templum est Mahumetanorum. *Ameti Benatos*. De Tuneto ita Scaliger;

*Invido demolire altæ Carthaginis Arces
Quem fors equalis, parque futura manet.
En te invito iterum Horens excisa renascor.
Te non vinco ego, nec me tamen ipsa premis.*

Urbes.

Portus.

Ad Fretum Stagni vicini quod Tunetum dicit, sita fuit *Goletta Arx*, capta a Carolo v, destructa ab Vchialia Bar-
 cia. *Carthago* condita a Phœnicibus multis ante Romam conditam annis, ampla, potens dives, Romæ æmula.
 Arcem habuit *Byrsam*, media urbe sitam, exstructam a Didone, cujus spacium creditur fuisse duorum mill. pas-
 suum, nimirum *Taurino quantum potuit circumlare tergo*. Urbis totius ambitus fuit xx i i mill. eamque totam fere
 Mare cingebat. Ejus Situm luculenter describit Appianus in Punicis. Imperium ejus non in Africa tantum
 sed in Europa longe lateque patuit: Hispaniam enim a Freto ad Montes usque Pyrenæos domuit. Italiam, Si-
 ciliamque longo bello fatigavit. Tandem a Scipione capta totos dies vi i i atsit. Restituta est a C. Cæsare: po-
 steaque a Vandalis, Gothis, Saracenis sæpius vastata: adeo ut nunc deserta ex magna parte sit, & præter rudera
 & aquæ ductus aliquot vix habeat quicquam antiquæ majestatis. De Carthaginensibus veteribus Plutarchus
 ista memoriæ prodidit Libro de superstitione: Mos fuit Carthaginensibus Deos placare infantibus impositis
 flagrantibus aris. Adstabat autem tunc Mater rigida & absque gemitu (*ἀνευκτος*) si autem ingemuerat, aut
 lachrymaverat, honore privabatur, puer autem nihilominus sacrificabatur. Erant præterea omnia plena tibiis
 canentium, & tympana pulsantium ante statuam, ne clamor exaudiretur. Scribit item Silius Italicus lib. 4 Re-
 rum Punicarum. Miserrimas autem gentes in tanta cæcitate, in tantis tenebris sine verbo manentes. Cartha-
 ginenses fuere Terrullianus & Cyprianus Ecclesiastici Scriptores valde eruditi, quorum etiamnum exstant scri-
 pta Theologica varia, singula in uno oper conjunctim edita. *Tripolis Babaria* hodie piraticis excursionibus
 nobilis, cum prius mercimoniis maxime afflueret. Flumina *Barbaria* sunt *Bagradas*, *Cynips*, *Tensiff*, *Omirabih*,
Subu, *Luccus*, cum multis alii. Regionis pars que mare Mediterraneum spectat, Montibus occupata est. Inter
 quos *Atlas*, qui in nubila erigitur in ipsam Lunaris Circuli viciniam, Cælumque & Sydera non tangere modo
 vertice, sed sustinere etiam dictus, Montium omnium, qui sunt in Africa Parens, & totius Africæ flumina pro-
 creans, cujus vertex Virgilio semper nivalis, rigidisque horret pruinis. Vento pulsatur & imbri piniferum
 caput. Silet, scribit Solinus, per diem univèrsus, nec sine horrore secretus est. Lucet nocturnis ignibus, choris
 satyrorum ac bacchantium undique personatur. Audiuntur & cantus tibiarum, & tinnitus cymbalorum per
 oram maritimam. Manat præterea Fontibus, Nemoribus inhorrescit, Sqalet jejunio, humo nuda, non her-
 bida. Incolæ probissimi (si Leoni fides) sunt Viri: nullus illis fucus: simplicitatem atque veritatem non ample-
 scètes modo, sed & re ipsa comprobâtes. Validissimi sunt atq; robustissimi; imprimis illi qui Montes incolunt
 De *Ægypto* proxima Descriptione agemus.

Flumina.
 Montes.
 Mores.

Ad

D d d d iij

Ægyptum

Regio.
Nomina.

Situs.

Calitemperies.

Animalium varietas.

Aegyptus antiqua & nobilis Regio primum a Misraim filio Chus, nepote Cham, abnepote Noachi culta est: quare a *Chamo Chemia* in sacris Osiridis vocata fuisse videtur, pro *Chamia*, ut ab alio *Misraim*, quâ appellationem etiam nunc servat apud Arabas qui vocant *Misre*. Turcis dicitur *Elquibet* vel *Elchebie*. Termini sunt ab Occidente ultra Nilum deserta Barcæ, Libyæ & Numidiæ, cum Regno Nubiæ. Ab Austro Agro Bugiensis & Nilo concluditur, quo loco Nilus ab Occasu in Ortum nonnihil fertur. Plinius eam finit Syene urbe, quæ nunc Asna dicitur. Ab Ortum sunt deserta Arabiæ, quæ inter Ægyptum & Mare Rubrum sita sunt. Ab Aquilone clauditur Mari Mediterraneo, quod ea parte vocatur Pelagus Ægyptiacum. Raro pluit in Ægypto, imo ut Plato tradit, nunquam visum est pluere in Ægypto, sed Aer perpetuam habet serenitatem, atque ob id fortassis olim dicta fuit *Aeria*. Terra tamen etsi pene expers imbrium mire fertilis & Hominum aliorumque Animalium perfœcunda generatrix. Nilus efficit, qui per medium ejus labens, & singulis annis terræ superficiem inundans, humidans, & adducto limo impingans; fœcundam, mireque fertilem eam reddit. De hujus Soli felicitate multa passim extant scriptorum elogia. Iustinus solum ita fecundum asserit, ut alimenterum nulla terra feracior sit in usus Hominum. Veteres etiam plurimi publicum Orbis Horreum, Ægyptum esse prædicarunt. Plinius quoque asserit Romani Imperii amplitudinem absque Ægypti opibus Frugibusque diu perdurare non potuisse, cum in solo Nelo Populi Romani abundantia, vel fames esset. Idem etiam testatur, sic abunde Herbis ad cibum adcommodis Ægypti Agrum affluere, ut vel Frugibus carere possit. Huc etiam pertinet illud Lucani:

*Terra suis contenta bonis non indiga mercis,
Aut fovis, in solo tanta est fiducia Nilo.*

Summa in Ægypto est ubique Tritici, Siliginis, Hordei, Avenæ, Fabarum, aliorumque Leguminum: Vini etiam optimi fertilitas. Nec desunt pascua lætissima. Oleo tamen, ut plurimum, caret, raraque ligna isthic nascuntur. Præter bestias sævas ac nocuas, quibus hæc terra abundat, Animalia domestica mira copia alit, Bubalos, Boves, Camelos, Equos, Asinos, Arietes & Capras, quæ quidem omnia in magnam excreverunt molem, teste Bellonio, ob Aeris temperiem, pabuli abundantiam, ac stirpium a Nilo irrigatarum bonum alimentum: inter reliqua vero Arietes pingues admodum, & crassi sunt, atque amplam & densam, atque ad terram usque propendentem caudam habent, & palcaria insupere collo dependentia, ut in Bobus, nigraque lana vestiuntur. Quia vero hæc Regio Hieme tepida est admodum ac palustris, in eam Aquaticæ Aves tanta copia commeant, ut Agri & Pratiis albefcant; præsertim autem Ciconiis: Ranæ quoque tanta abundantia isthic generantur, ut nisi Ciconiæ eas vorarent, nihil illis esset frequentius. Chamæleones etiam frequentes reperiuntur, eodem Bellonio teste, in Fruticibus qui Rhamnus altera dicuntur, & in varios colores sese commutant, qui non

30
OCCIDENTIS

Noachi cul-
 Misraim, quâ
 vel Elchebit.
 Nubiz. Ab
 Plinius eam
 are Rubrum
 n. Raro pluit
 serenitatem,
 & Hominum
 singulis annis
 nem eam red-
 um afferit, ut
 bis Horreum
 Egypti opibus
 mes esset. Idem
 bus carere pos-

uminum : Vini
 aque ligna isthic
 mira copia alit,
 ex crescit mo-
 rum bonum ali-
 am, atque ad ter-
 s, nigraque lana
 aves tanta copia
 andantia isthic ge-
 uentes reperiun-
 sese commutant,
 qui non

*Imperium majo-
rum.*

qui non vento vescuntur, ut multi prodiderunt, quamvis ii integro anno sine esca perdurare possint. Per universam vero Ægyptum, Pulli gallinæci a Matre excludi non solent: sed Fornaces artificiosè exstructas habent, in quibus tria aut quatuor Ovorum millia reponunt: quorum milliam ita temperare norunt, ut omnia Ova simul excludantur. Quod & Antigonus, Aristoteles & Plinius de Ægyptiis prodiderunt. Metallis insuper Regio hæc perpetuo abundavit. Ceterum universa olim Ægyptus floruit sub variis Regibus diversorum nominū usq; ad *Ptolemaos*: nam *Pharaones* admodū pauci fuere. *Ptolemai* longo tempore regnarunt, usq; ad Romanorum Imperium, quo præfacto res Ægyptia pervenit ad *Agarenos* Arabiæ Felicis, quorum Princeps *Sultanus* fuit dictus, & alii sequentes quoque vocati sunt, *Sultani*, Mahumetani omnes, regnarunt multis annis donec a Turcis expugnati fuerunt. Possidet jam totam Ægyptum *Solymanus* Turca, relicto ibi Præfecto, qui *Baxa* Ægypti dicitur. Divisa fuit ab Alexandro Macedone in Nomos sive Opidorum Præfecturas, quales Herodorus ponit xv i i i. Strabonum amplius. *Ptolemæus* xl v i. *Plinius* l. qui & addit quosdam nomina permutasse, ut proinde non sit putandum tot Ægypti olim Præfecturas fuisse, quot apud Historicos nomina possunt colligi, quum ejusdem Præfecturæ plura nomina esse potuerint. Leo Africanus auctor est a Mahumetanis in tres Provincias divisam esse. *Sahid* quæ est superior sive *Thebais*, a finibus Bugiæ ad Cairum usque. *Errifium*, quæ est pars Occidentalis a Cairo ad Rosettum: & *Maremnam* quæ est pars Orientalis. Vrbes Ægypti sub Amaside creduntur fuisse xx mille. Diodorus tria millia suo ævo superfuisse testis est. Celeberrimæ fuerunt *Syene*, *Thebe*, quæ & *Diospolis*, *Tentyra*, *Heliopolis*, *Memphis*, *Babylon*, *Alexandria*, *Pelusium*. *Syene* nunc *Asna* dicitur: Sita sub Tropico Sancti: Hic, teste Plinio, Puteum habuerunt Mathematici profundissimum, quem rectis lineis sol totum illultrabat, quum esset in principio Cancri. Quo respexit *Lucanus* lib. i i. *Umbras nusquam Hællente Syene*. *Thebe* condita a *Busrice* Rege ambitu cxi. stadiorum, ut refert *Herodotus*, centum portis, aliisque ædificiis publicis privatisque insignis, quæ jam olim esse desit: adeo ut recte *Juvenalis* scripserit satyra xv his versibus:

Urbes.

Atque vetus Thebe centum jacet obruta portis.

Et *Propertius* lib. i i.

Magni sæpe Duces, magni cecidere Tyranni,

Et Thebe steterunt atque Troas fuit.

Tentyra ab Insula Nili nomen habet: Incolæ *Tentyritæ*, qui naturæ genio Crocodilis adversi sunt: qua de re apud *Strabonem* & *Plinium* videre est. *Heliopolis*, olim Sacerdotum habitatio, *Straboni* Hominum *Astronomiæ* & *Philosophiæ* deditorum mansio. *Memphis* olim *Arfinoe*, regia vrbs, ubi Nilus primam accipit divisionem & Δ formā facit. Hanc hodie vocant *Cairum* vel *Alcair*. Vrbs est triangulari forma exstructa, ambitu, secundum nonnullos x i v seu xv Milliarium. Templorum continet viginti duo millia, quinques major *Lutetia*, ut refertur *Tomo* i i Vrbiū Orbis Terræ illultrium, in aliquot quasi partes, Vrbes & Regiones divisa, ita tamen ut cunctæ contextæ cohæteant. Arce instructa tam spaciola, ut par magnitudine *Lipia* esse existinetur. Incolunt eam Turcæ,

Tur
adh
sple
cæ S
rum
quen
te Cu
tuo il
vigena
eloqu
Polyh
quing
ticoru
tia cele
ac focci
bere, I
curfu va
Meroe
Stylapen,
dem inc
ter occu
ferat. D
sua se in
nopicum
condus in
non port
dent; na
tjus per p

Turcæ, Ægyptii, Arabes, Hebræi, aliique. *Babylon* paullo supra *Cairum* ponitur a *Bellonio*, conspiciunturque adhuc splendorum ædificiorum ruinz. Hic nunc est Christianorum pagus *Alexandria* nobilis olim & splendida urbs ab *Alexandro Magno* in extremitate Maris Mediterranei loco situq; pulcherrimo condita: Turcæ *Scanderiam* vocant. Straboni *μέγιστον ἐμπορίων ἀικημένως*, ubi τῶν βαρυτήτων βαρεία καὶ τὰ πᾶσι, id est preciosarum Mercium preciosa veſtigalia : πᾶν τοῖς παιδεύσεως ἐργασίμων *Nazianzeno*, propter Scholam eruditam, frequentem & celebrem, de qua apud *Eusebii* lib. v. i. cap. x. Deserta nunc & in ruderibus jacens majori ex parte *Curtius* & *Amnias* scribunt, nullo fere die *Alexandriæ* Solem serenum non videri, propter *Acrem* perpetuo ibi tranquillum. *Alexandriæ* Ecclesiæ & Scholæ Doctores fuerunt *Clemens*, qui *Alexandrinus* dicitur: *Origenes*, *Ambrosius*, item *Diaconus*. *Alexandrini* etiam fuerunt *Philofudæus* doctissimus, ac in lingua Græca eloquentissimus: *Cyrillus*, *Didymus* è parentibus cæcus, *D. Hieronymi* Præceptor; *Appion* Grammaticus Polyhistor *Gellio*; *Appianus* Historicus; *Didymus* Grammaticus, qui *Ciceronis* ætate vixit, & tria millia & quingenta volumina conscripsisse a *Suda* proditur; *Achilles Statius*; & *Claudius Ptolemaus* Princeps Mathematicorum. *Pelusium* hodie vocant *Damiatam*, urbs est potens, opulenta, commodo Portu & navium frequentia celebris, ad *Nili* Ostium *Pelusiacum*. Regio hæc fluvio *Nilo* totius Orbis nobilissimo secatur, irrigatur, ac fecundissima redditur. Ortum notavit *Rex Iuba* in Monte *Inferioris Mauritaniz* non procul Oceano habere, *Lacu* protinus stagnante, quem aiunt vocari *Nitidem*. Aliis alia mens est. Ex hoc *Lacu* profusus longo cursu varias *Regiones* & *squalentia arenis* loca percurrit: postea multas efficit *Insulas*, quarum clarissima est *Meroe*, a qua quartus *Parallelus Ptolemaicus* nomen accepit: ejus ramum dexterum dicit *Plinius* vocari *Astusapen*, lævum *Astaborem*, nec ante vocari *Nilum*, quam se totum *Aquis* concordibus denique junxerit. Tandem inclusus *Montibus*, torrentibus & properantibus *Aquis* ad locum vehitur, qui *Catadupa* vocatur: ibi inter occurrentes *scopulos* non fluere, sed præcepse cararecte ruere creditur, tanto fragore, ut auditu *Adcolis* auferat. *Ditionis Ægypti* esse incipit a fine *Æthiopiæ* *Syene*. Post efficit illud *Græcorum* *Delta*, & divisus in *Ostia* se in *Mare* exonerat. Ostia hodie sunt quatuor, quorum duo navigabilia, *Pelusiacum* ubi *Damiata*, & *Campiticum* sive *Heracleoticum*, ubi *Rosettum*. Certis etiam diebus auctu magno per totam spatiat *Ægyptum* fecundus innatat terræ, pluviarum inopiam compensans. Initium est v. i. Junii, finis post diem quadragesimū; non post centesimum, ut scribit *Herodotus*. Major autem lætitia gentibus quo minus terrarum suarum vident; nam quos inundantur sunt fertilissima, cetera sterilia, & quo altior *Nilus*, eo solum fecundius. *Audius* ejus per putos mensuræ notis deprehenduntur. Sed hæc hæcenus, ad reliquas *Tabulas* transeamus.

Flumen Nilus.

E e e

PARS

sunt: qua de re
nimum *Astrono-*
cipit *divisionem*
nbitu, secundum
retia, ut refertur
a tamen ut cun-
x. *Incolunt* eam
Turcæ,

*Regio & ante
dicta.*

Soli fertilis.

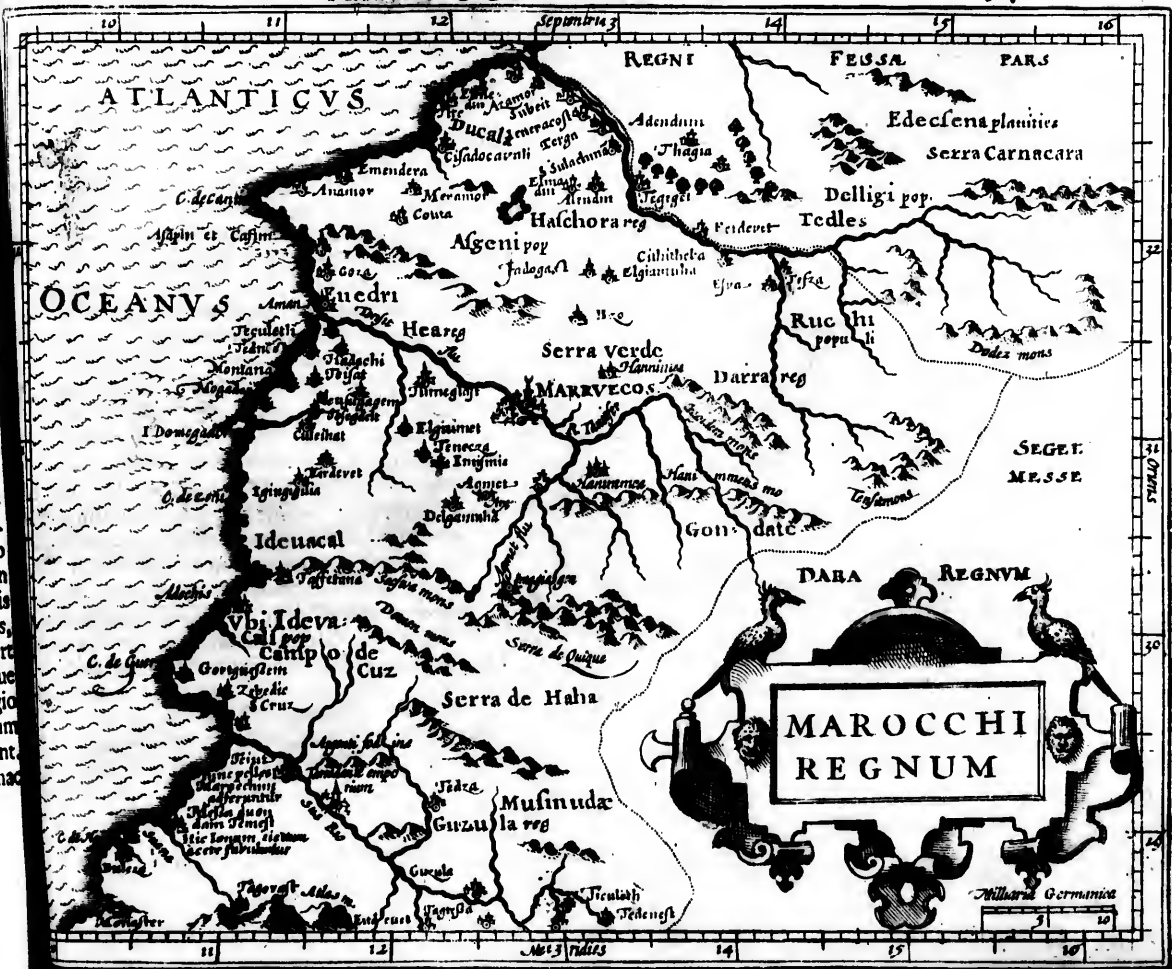
*Animalium va-
rietas.*

Urba.

PARS illa *Barbaria*, quæ olim *Mauritania Tingitana* dicta, hodie 11 Regna comprehendit, *Marocci* videlicet & *Fesse*, de quibus nunc ordine dicendum est. *Marocci* regnum nomen accepit ab Vrbe primaria *Marocco*. Iacet inter Atlantem Monrem & Oceanum Atlanticum, Formæ pene triangularis. Amœnissima est regio, abundatq; frugibus & Leguminibus omnis generis, Oleo, Melle, Saccharo, fructibus omnis generis. *Daçtilis*, *Vvis*, *Ficubus*, *Pornis* ac *Piris* variis. Armentis item ac gregibus: multæ etiam reperiuntur *Capræ*, quarum pelles *Marocchini* dicuntur: villi utilissimi sunt ad pannos contextendos quos *Camelottos*, vulgo vocant. Rerum denique omnium quæ ad victum conveniunt, quæ naribus obdlandiuntur, quæ oculos pascunt, regio feracissima est. Ejus Provinciæ sunt, *Hea*, quæ ab Oriente clauditur fluvio *Essfvalo*, a Meridie Atlæte, ad Occasum & Septentrionem Oceano: estque regio aspera, montosa, nemorosa, dives & Incolis frequens. Frumentum hic copiose non colligitur, sicut *Hordeum*, *Milium* & *Panicum*. Fructuum autem magna est inopia, ignava potius Incolarum socordia, quam vel Cæli vel Soli injuria. Mellis vero magna copia, quo majori ex parte vescuntur, Ceram tamen abjiciunt, usum ejus ignorantes. Civitates paucæ hic sunt, sed pagi, vici & castra munitissima maximo numero reperiuntur. *Susa* quæ ad Septentrionem Atlantem habet & opidum *Hea*, ad Ortum fluvium *Sus*, regio fertilis, amœna, dives. Abundat frumento, *Hordeo*, ac leguminibus, ac quibusdâ in locis *Saccharum* satis copiose profert, licet Incolæ illud, neque coquere, neque parare probe sciant: Fructus etiam alicubi proveniunt, *ficus*, *Vvæ*, *Mala Persica*, & *Daçtilyi*: Oleo caret, quod tamen aliunde advectum huc defertur. Auri Metalla sunt in monte *Ilalemo*. Præcipuum hujus regionis Opidum *Tarodantum*, Mauris *Tarent*, satis amplum, ab antiquis Africanis conditum. Domorum numerat circiter tria millia. Incolæ moribus sunt civilioribus. Hic *Angli*, & *Galli* Mercatores degunt & *Ferrum*, *Stannum*, *Plumbum*, *Saccharo* commutant. Sunt & *Messa*, sub quo nomine tria minorum gentium Opida continentur, unius miliaris intervallo aliâ ab aliis dissidentia, a veteribus Africanis ad litus Oceani condita: *Teiens* Civitas extructa olim ab Africanis in pulchra planicie, cujus unum latus lambit Fluvius *Sus*. Divisa in tres partes spatio plus minus unius miliaris distantes, quæ conjunctæ figuram triangularem constituunt: *Tedsi* Civitas magna, fundata olim ab Africanis, sita in agro fertilissimo: & *Tagavost* omnium hujus Regionis maxima. *Marocci* territorium Formam refert triangularem. Ejus Fines ab Occasu Mons *Netisa*, ab Ortu Mons *Hadimew*; qua Septentrio est in eum usque locum extenditur, ubi notissimi Fluvii *Tensifi* & *Affinual* junguntur. Est autem (leone referente) regio hæc cultissima, Armentis, Pecoribus & feris abundans. Perpetua pene planicies, *Lombardiæ* non admodum dissimilis; Montes siquos habet, frigidissimi atque sterilissimi sunt, adeo ut nihil præter *Hordeum* producant.

In hac

Marocci vide-
 be primaria
 aris. Amce-
 Sibus omni-
 n reperiuntur
 camelostos, vul-
 uaz oculos pa-
 meridie Atlate,
 frequens. Fru-
 gna est inopia,
 quo majori ex-
 gi, vici & caltra
 idum Hea, ad
 bus, ac quibusdā
 sciant: FruSus
 e advectum huc
 m, Mauris Taa-
 Incolaz moribus
 raro commutant.
 In intervallo alia ab
 n ab Africanis in-
 us unius miliaris
 lim ab Africanis,
 n Formam refer-
 est in eum usque
 e referente) regio
 z non admodum
 deum producant.
 In hac

In hac Vrbs est *Maroccum*, quod *Bocanum Hemerum* Ptol. fuisse quidam suspicantur. Hæc inter maximas totius Orbis terrarum urbes adnumerari solet. Est enim inaudita magnitudinis: ita ut sub Principe suo *Hali Iosephi* Filio domus numeraret plus quam centies mille. Portas in ambitu habebat viginti quatuor: sed hæc ampla quondam & celebris urbs, nunc ita frequentibus Arabum excursionibus attrita est, ut vix tertia urbis portio Incolas habeat. Sunt & in hoc territorio Vrbes aliarum minorum gentium Opida: *Elgiumuha*. Opidum exiguum, in planicie, prope fluvium *Sesseva*, ab Africanis conditum: *Tenezza* Civitas munita, olim exstructa ab Africanis in latere illius partis Atlantis quæ dicitur *Gheamina*; *Delgiumuha* Civitas nova in Monte altissimo sita, Arx valida; *Imizmizi* Vrbs ampla Scopulo insidens; *Tefrast* exiguum Opidum in ripa fluvii *Assfelmel* positum; *Agmes* & *Hanimmes*. *Guzzula* ad Septentrionem Atlanti adhæret, ad Ortum Hæc jungitur. Mittit hæc Regio Hordeum magna copia, & pecudes innumeras, habetque *Æris* & ferri Fodinas. Opida hic & Arces vallo carent: pagi frequentes, amplii, divites: regio omnis Incolis referta. *Duccala* regio ab Occasu a *Tensifio* fluvio initium capit, terminatur a Septentrione Oceano, a Meridie fl. *Habel* clauditur, atque ab Occidente fluvio *Hammirabih*. Pauca in hac Civitates muris cinctæ. Inter quas *Azafi* Civitas in Littore Oceani sita. Condidit eam Africanus: *Conte* a Gothis & *Tir* ab Africanis condita; *Elmedina* quæ totius hujus Regionis Caput; *Censopozzi* Opidum exiguum; *Subeit*, *Temaracost*, *Terga*, *Bulatuian*, *Aramiu*, & *Meramer*. *Hafsara* regio ad Septentrionem *Duccalæ* confinis est, ad Occasum terminatur *Tensifio* fluvio, & ad Ortum fluvio *Quzelhabit* a regione *Tedeleres* discluditur. Multa ad hanc regionem pertinent Opida opulentissima, populo satis numerosa, ut *Alemadin* Civitas in valle quadam quæ quatuor altis Mõribus cincta est, exstructa: quam Nobiles, Mercatores & Artifices habitant: *Tagodast* in cacumine Montis sita, quatuor aliis circumdata: *Elgiumuha* in monte altissimo condita, inter duos alios non minoris altitudinis; & *Bzo* Civitas antiqua in Monte admodum sublimi posita viginti circiter Milliarum *Elgiumuha* distans, versus Occasum. *Tedles* regio non adeo ampla est, ab Occasu terminatur fluminibus *Servi* & *Ommirabih*, ad Meridiem Atlantici contigua est: ad Septentrionem vero terminatur, ubi fl. *Servi* in fluvium *Omirabih* prolabitur, unde regio ipsa triangulari forma clauditur. Sunt in ea nonnulla Opida: Præcipuum est *Tefza*, ab Africanis, conditum, populo satis frequens. Sunt & *Efza*, *Guhueb*, & alia. Præcipua Flumina hujus Regni sunt *Tensif* & *Omirabih*, qui ex Atlante Monte erumpentes in Oceanum se exonerant. Sed *Tensif* vritur in Marocci territorio, ac plurimis augetur fluviiis, inter quos magni sunt *Sfelmel* & *Niffi*.

Flumina.

Omirabih

Omirabih vero scaturit inter altissimos montes, qua *Tedes* provincia *Fessano* Regno contermina est. In littore maris alibi magna Electri copia invenitur, quæ inde a Lusitanis atque aliis exteris exportatur in alias regiones, quod quidem Electrum vilissimo pretio cœmunt. Multi hic Montes inter quos *Nysipha*, *Semedè*, *Seufana* &c. Quorum plerique frigidissimi atque sterilissimi sunt, adeo ut nihil præter Hordeum producant. In hoc Regno neque Templorum, neque Collegiorum, neque Hospitiorum copiam desiderabis. In urbe Marocco multa sunt Tempia, inter quæ nullum artificiosius, neque magnificentius, quam quod in medio urbis a dicto hali exstructum extat. Est & aliud ab hujus successore *Abdul Moimen* exstructum, & ab hujus Nepote *Manfor* ampliatum, multisque Columnis ex Hispania convectis opulentiùs redditum. Cisternam sub hoc Templo consecit, ejus magnitudinis, cujus totum est Templum: tectum Templo addidit plumbeum: singulisque angulis addidit Canales, qui pluvialem aquam in Cisternam subjectam mittant. Turris ex lapide durissimo, quale Romanù *Vespasiani* est Amphitheatrum, altitudine Turrim Bononiensem in Italia superat. Gradus quibus ascenditur habent singuli novem palmos latitudinis: exterius vero muri latus decem. Septem habet hæc Turris mansiones. Huic superstructa alia turricula, quæ instar acus adurgit. Hæc tres alteram alteri superpositas habet mansiones, fitque ab una ad aliam lignea scala adscensus. Siquis è summa Turri despiciat, huic Homines quamvis Staturæ procerioris, non aliter ac pueri unius anni appareant. Habet & hæc turricula in summa parte ferrum quoddam Luna ornatum aurea, tres item Sphæras aureas, sic ferro infertas, ut maxima inferiorem, minima superiorem partem occupet. Est & Arx quædam munitissima in hac urbe, quæ si amplitudinem, si Muros, si Turres, si Portas ex Tiburtino Marmore exstructas videris, Civitatem jure censeas. Templum habet altissima Turri ornatissimum, in cujus fastigio Luna, atque sub hac tres inæqualis magnitudinis Sphæras aureas, quæ omnes cxxx mille aureos pendent. In hac Vrbe intra Muros Vineæ, Palmæ Horti spatiosi, Agrique Frumenti fecundissimi. Nam extra Muros terram colere, frequens Arabum vetat incurfio. Incolæ hujus regni alibi civiliores, alibi rudiores, & civilitatis plus satis ignari. Pane fere vescuntur hordeaceo, non fermentato, nec in furnis excocto, interdum vero cibum sibi ex Farina hordeacea Lactè & Oleo vel Butyro parant. Apud multos nullus mensarum & mapparum usus. Vestiuntur fere pannis ex lana in straguli modum confectis, caput vero panniculo quodam ornant, remanente tamen superiore parte nuda pileum non nisi senes aut docti Viri gestant, subuculas non habent, lecti vice culcitra villosa utuntur, cui se involvunt. Barbam radere solent antequam matrimonium contrahant, sed matrimonio juncti promissam gestant.

*Opera publica.**Mones.
Mores.
Vitus.
Vestitus.*

E e e e iij

FESSANUM

maximas to-
pe suo *Hali* lo-
r: sed hæc am-
ia urbis portio
lum exiguum,
ucta ab Africa-
simo sita, Arx
Sefmel positum;
ittit hæc Regio
Arces vallo ca-
sifio fluvio initi-
te fluvio *Ham-*
a. Condiderunt
nis Caput: Cen-
regio ad Septen-
del habit a regione
is numerosa, ut
les, Mercatores &
monte altissimo
um sublimes posita
ab Occasu termi-
vero terminatur,
nt in ea nonnulla
thueb, & alia. Præ-
ceanum se exone-
t *Sefmel* & *Nysis*.

Omirabih

a: Fessanum
 habet Mare
 am Marocci.
 nullis in locis
 men univere
 im tam Fru-
 c. Ficum &
 n Planta quæ
 Mahumetici
 oliis pudenda
 Equis, Came-
 Fessa, Afgara,
 occidentem, &
 ptentrione O-
 us XL: Castella
 otaque Provin-
 pe c c continet.
 imilis, sed ma-
 grago, versus Or-
 icibus clauditur.
 e Vites, Olea &
 primaria. Hanc
 Peucero & aliis
 finum octuagel-
 lam totius Occi-
 a media interluit,
 aquaduætus sese
 se diffundit. De-
 it. Atque hæc di-
 citur

citur *Fessa* vetus. Est enim & alia urbsquæ *Fessa* nova dicitur, duplici cincta muro altissimo ac munitissimo. *Algara* regio a Septentrione Oceano abluitur, ab Occasu ad fluvium usque *Buragragum* protenditur: Orientale latus claudunt Montes *Gumara*, *Zaronis* & radices Montis *Zalaga*: a Meridie vero flu. *Bunaça* terminatur. Regio plana est, optima Aeris temperie gaudens. Equis & Pecore adeo abundat: ut non modo *Fessæ* his abunde provideat, sed etiam omnibus *Gumara* Montibus. Nemora hic rara: Capreolorum tamen atque Leporum magna copia. Fuerunt hic olim Opida & Arces quamplurimæ, sed bellorum injuria major pars deleta est. Opida præcipua sunt *Lavissa*, & *Casar Elcabir*, hoc est Regum palatium. *Habat*, seu *Elabat* regio clauditur a Septentrione Mari Mediterraneo, ab Occasu *Algara* Paludibus, a Meridie *Suarga* fluvio, ab Ortum vero Montibus Herculeo Freto vicinis. Regio hæc fecundissima, ac Frugum omnium affluentia beata est, licet olim multo celebrior ac felicior fuerit, propter Civitates antiquissimas tum a Romanis, tum a Gothis conditas. In ea præstantiores urbes sunt *Arzilla*, seu *Azella*, ampla satis, atque a Freto Herculeo circiter lxx mill. distans. *Tingis*, seu *Tanger*, ampla & antiqua ad Oceani littus posita, & a Freto Herculeo xxx mill. distans. *Septa* seu *Sensa* maxima Civitas ad fauces Herculei Freti, olim totius Mauritanie Metropolis, ac Hispanie æmula, quæ quidē tres Civitates sub Regno Portugallie sunt. *Errisa* regio incipit non procul ab Herculeo Freto, & ad fl. usque *Nocor* seu *Hocore* ad Ortum protenditur: ad Septentrionem prima sui parte, ut testatur Leo, terminatur Mediterraneo Mari, vergitque Meridiem versus ad eos usque Montes, qui *Fessæ* territorium spectant. Regio hæc prorsus aspera, Montibus frigidissimis plena, in quibus Arborea altissimæ ac rectissimæ. Frumentum non producit: Vinearum autem, Ficum, Olivarum atque Amygdalarum magnam habet copiam. Armenta hic rara: Caprarum vero, Afinorum atque Simiarum in hisce Montibus magnus reperitur numerus. Opida hic rarissima, Pagi frequentissimi. *Gareti* regio initium sumit ab Occasu a *Medulo* flumine, & ad fluvium *Mukviam* ad Ortum terminatur, a Meridie Montes ipsam a desertis Numidie separant, a Septentrione ad Mare Mediterraneum protenditur. Ager hujus Regionis fragosus, incultus atque aridus, Numidie deserto non admodum natura dissimilis: ipsa autem Regio Incolis nuda fere est, postquam duas hujus præcipuas urbes *Medelam* & *Chesalam* Hispani occuparunt. *Chaus* ultima *Fessani* regni regio continet tertiam ipsius fere partem: namque in longitudinem cxc mill. patet, nempe a fl. *Zba* ad Ortum, ad fl. *Gurguigara* ad Occalum, in latitudinem vero mill.

mill. clxx. M præbet: compl tractus sunt *D* tia, & opulentia, & aliquot navigab te in horrida Si & lato simul ac *Lissus*, ex Gum Portus ingressu longitudinem ci & desertam refer brevitatis studio legia, Xenodochi *tauvea* ambitum dibus ccto luce legia in quibus fer quod extruendum

Et hæc de *Mar* dum in littore *Ma* cupatum. Inter du Sed de hoc Opido

mill. c. lxx. Nam omnis ea Atlantis pars quæ Mauritaniam spectat, teste Leone, hujus Regionis latitudinem præbet: complectitur & bonam planicie & Montium partem qui libye sunt contermini. Præcipua loca hujus tractus sunt *Dubdu* Opidum antiquum, & *Texa*, maxima, nobilis, & opulentissima Vrbs, quæ Civium frequentia, & opulentia tertium in tota Regione sibi locum vendicat. Regnum hoc multis irrigatur Fluviis, quorum aliquot navigabiles: præcipui sunt *Subu* & *Luccu*. *Subu* Veteribus *Subur* dictus, originem ducit ex maximo Fonte in horrida Silva Seligi Montis Provincia Cheuz, atque multos recipiens fluvios per longum tractum discurret, & lato simul ac profundo Ostio in Oceanum sese exonerat, ubi Naves etiam magnas recipit. *Luccu* Ptolemæo *Lissus*; ex Gumaræ Montibus originem ducens in Oceanum labitur. In ejus Ostio sita Civitas *Haraidos*, cujus Portus ingressu difficillimus. Montes hic multi, inter quos *Zarbon*: Mons qui a planicie *Esfais* incipiens, patet in longitudinem circiter triginta miliaria Occidentem versus, & in latitudinem decem: eminus Silvam magnam & desertam refert, cujus Arbores omnes sunt *Olivæ*, *Zalaga*, item *Selego*, *Argan*, *Censopozzi*, & multi alii, quos brevitatis studio omittimus. In urbe *Fez*, multa pulchra sunt & ampla ædificia, publica privataque. Tempia, Collegia, Xenodochia. Tempia sunt 1500 in quibus magnifica & splendida. Summum templum quod vocant *Caravavea* ambitum habet sesquimilliaris. Portas amplas atque altas unam & triginta. In hoc Templo singulis noctibus 100 lucernæ accenduntur. Reditus Templi in singulos dies feruntur esse ducentorum aureorum. Collegia in quibus studiosi artibus, medicinæ, legibus operam dant, per multa sunt. Vnum præ ceteris nobile, in quod extruendum Rex *Habu Henon* quadringenta octoginta aureorum millia effudisse dicitur.

PENNON DE VELES.

Et hæc de *Marocci* & *Fessa* Regnis: restat paucis explicandum *Pennon de veles*, quod antiquissimum est Opidum in littore Maris Mediterranei constructum ab Hispanis *Velles de Gumenera*, sive etiam *Pennon de Veles*, nuncupatum. Inter duos visendæ altitudinis Montes situm est. Alii ab Africanis, alii a Gothis ædificatum scribunt. Sed de hoc Opido in Theatro Urbium plura.

F f f f

ABISSINORUM

Flumina:
Montes.
Opera publica.

Abissinorum Regnum.

594

Regio.

ABISSINORUM Regnum, *Æthiopia quæ sub Ægypto, Ptol. dicitur. Ejus Princeps Mauris Aficla-*
bassi, lingua Æthiopica Joannes Belul, quod est altus, seu pretiosus non Presbyter, ut quorundam fert
opinio, dicitur. Hic se Davidis ortum stemmate gloriatur: utitur autem plerumque istiusmodi in-
scriptione. N. N. Supremus meorum Regnorum, a Deo unice dilectus, Columna fidei, ortus ex stirpe Juda, Fi-

Sinus.

Solifertilitas.

Animalium va-
rietas.

lius, David, Filius Salomonis, Filius Columna Sionis, Filius ex femine Jacob, Filius manus Maria, Filius Nabu secundum
carneis, Filius Sanctorum Petri & Pauli secundum gratiam, Imperator Superioris & Minoris Æthiopia, & amplissimo-
rum Regnorum, Jurisdictionum & Terrarum, Rex Noe, Caffares, Fasiger, Angola, Baru, Balignaze, Adeæ, Vanguæ,
Goyama, ubi Nilis fontes, & c. Hic inter maximos nostræ ætatis Monarchas procul dubio censendus, ut qui inter
utrumque Tropicum a Mari Rubro ad Æthiopicum fere Oceanum pertingat. Et ut aliquanto accuratius ejus
Imperii terminos describamus: a Septentrione habet Ægyptum (quæ subest Turcis) vicinam: ab Ortu ad
Mare Rubrum & Sinum Barbaricum ex parte pertinet: a Meridie Lunæ Montibus a Natura vallatur: ab Oc-
casu vero Regno Congi, Nigro Amue, Nubiæ Regno & Nilo flumine terminatur. Quibus terminis Veterum
Æthiopiam sub Ægypto cognominatam, Troglodyticam, & Cinnamomiferam regionem, & Libyæ Interioris
partem videtur comprehendere. Regio ipsa in univèrsum (ut ex recentioribus qui eam lustrarunt, constant)
fertilissima. Ætas ibi gemina est in anno, & ferme perpetua: ut uno tempore in aliis agris fiat sementis, in
aliis vero messis. Alicubi singulis mensibus novæ Fruges, Legumina præfertim frunntur. Triticum quidem re-
gio parce producit: Hordeum vero, Milium, Sefamum, Ciceres, Fabas, aliaque Legumina copiosissime pro-
ferre: quorum nonnulla nobis ignota sunt. Hebeno Persico & Siliquaastro abundat. Aromata Piperis, Cinna-
momii & Gingiberis hic leguntur. Saccharum etiam in arundinibus copiose producit, sed ipsum coquere &
expurgare non norunt. Vites istic multæ sunt, Vini tamen hic nullus usus, præterquam in aula Regis & magni
Patriarchæ. Mala medica, Citrea & limones magna copia hic sponteveniunt: Mellis item immensa vis. Nam
Apes etiam in ipsis hominum habitationibus nutriuntur: undæ Ceræ tantam conficiunt copiam, quæ toti Re-
gioni ad candelas conficiendas sufficit absque Sevi usu. Linum habet etiam hæc Regio, sed Incolæ artem ex
ipso telas conficiendi nesciunt, atque magna ex parte pannos suos ex Gofsypio sibi parant, cujus hic magnus
est proventus. Metalla habent Auri, Argenti, Æris, sed ea non expurgant, artem ignorantes. Habet insuper
hæc Regio omnis fere generis Animalia, & Aves: uti sunt Elephantes, Leones, Tigres, Pardales, Lynces, Rhino-
cerotes,

Occidens

ABISSIONVM REGNV. M.

s Mauris Afica-
 quorumdam fert
 que istiusmodi in-
 ex stripe Juda, Fi-
 us Nabus secundum
 pia, & amplissimo-
 rize, Adca, Vangua,
 andus, ut qui inter
 to accuratus ejus
 sam: ab Orru ad
 a vallatur: ab Oc-
 terminis Veterum
 & Libya: Interioris
 arunt, conflant)
 s fiat sementis, in
 ticum quidem re-
 copiosissime pro-
 a Piperis, Cinna-
 ipsum coquere &
 ala Regis & magni
 immensa vis. Nam
 iam, quæ toti Red-
 incolæ artem ex-
 cujus hic magnus
 es. Habet insuper
 s, Lynces, Rhino-
 cerotes,

Imperium ma-
jorum.

cerotes, Meles, Simia & Cervi (quod contra Veterum opinionem, qui negant Africam alere hoc Animal) Bo-
ves, Oves, Capræ, Afini, Cameli, Equi, Sapsissime etiam hic a locustis mirum in modum infestantur. Olim a Re-
ginis duntaxat gubernata hæc Regio fuit. Vnde in historia veteris Testamenti legimus venisse ad Salomonem
Regem, Aultri Reginam de Saba, audiendi causa admirandam ejus sapientiam, circiter annum mundi 2954.
Nomen Reginæ huic fuit *Maqueda*. Credunt Æthiopiæ Reges ex Davidis stirpe, & Salomonis familia sese pro-
creatos esse. Idcirco se Filios Davidis & Salomonis, atque adeo Sanctorum Patriarcharum appellare solent,
quod ex eorum semine orti sint Nam ex Salomone filium suscepisse *Maquedam* illam fingunt, quem *Melech*
nominavit. Postea *David* fuit dictus. Is secundum eorum commentum, cum annum ætatis vigesimum atti-
gisset, ad Salomonem Patrem & Præceptorem a Matre remissus, ut doctrina & sapientia utili ac salutari ab eo
imbueretur. Quod simul atque assecutus fuit *Melech* seu *David*, permissa Salomonis, Sacerdotes & Comites
Nobiles multos de singulis duodecim Tribubus sibi adjunxit, & in Regnum Æthiopiæ reversus, gubernatio-
nem ejus suscepit. Ac una etiam legem Domini, Circumcisionemque eodem importavit. Hæc primordia fuere
Religionis Judaicæ in Æthiopia, & aiunt in hodiernum usque diem ad aulicæ ministeria & canonicatus nulli
admitti, nisi de stirpibus ex Iudæa adductis oriundos. Ab his igitur propagata est doctrina de Deo in Æthio-
pia, & radices egit, ut ad omnes ætates consequentes permaneret. Nam & libros Propheticos retinuerunt
Æthiopes & Hierosolymam adorandi causa verum Deum patefactum in Regno Israelis profecti sunt. Quod
ex historia Eunuchi Candacis Reginæ, quæ *Zudub* proprio nomine dicta est, profecti, intelligi potest. Is enim
circa annum a morte & resurrectione Iesu Christi, x. Hierosolymam ccl. Milliarum itinere accessit. Cum
ibi officium & cultum Deo debitum tribuisset, & jam domum rediret, in curru sedens Prophetam Esaiam legit.
Itaque ad eum divino mandato missus fuit Philippus, Christi Discipulus. Et cum processissent ambo ad Urbem
Bethzur, tribus miliaribus ab Hierosolymis: ibi in radice Montis Fontem conspexit Eunuchus, cujus Aquas
Philippo baptizatus est. Reversus vero in Æthiopiam Eunuchus baptizavit Reginam, & magnam familiam regiam
populi partem. Ex quo Christiani ceperunt esse Æthiopes, fideique Christi nam omni sequenti tempore
professi sunt. In toto hoc Imperio urbes paucæ: ac vicatim habitantur. Præcipua regna ad Superiorem Æthiopi-
pertinentia, quæ ut plurimum Abissinorum Imperatori subjacent, sunt hæc sequentia. *Regnum Barnages*: Ho-
fluvio Abanchi & mari Rubro clauditur: urbs primaria est *Beroe* seu *Barna* Ptolemæo *Colone* dicta, ut Sanus
placet: hic Regis vicarius degit: qui Abissinorum Regi cl. equos quotannis pro tributo pendit, cum sericis
aliisque mercibus; Bassæ vero Turcico mille, uncias auri. *Tigremæon* Marabo fluvio proximum & mari rubro
quotannis pendit suo Imperatori cc. equos ex Arabia advectos. Subest huic Regno Regnum *Tigrai*, in quo
urbs *Caximo* seu *Cassimo*, sedes olim (ut in eorum annalibus est) *Regina Saba*: ac post etiam *Candaces* Regina

Ango

A
per
duo
com
plur
artic
Patri
& De
ment
mafc
quam
fernell
adulti
morer
peccat
servant
neque
mor
excepto
can. M
jugium
punium
provet
ac rebel

Angot; regnum numo caret, utuntur pro ea salis & ferri globulis. *Amara* nomen habet a Monte in quo Imperatoris Filii firmo & vigili præsidio servantur, ut defuncto Imperatore heres educatur. *Fluvii* in hoc Regno duo memorabiles per Æthiopiam labentes *Abanhi*, qui *Astapus* Ptol. & *Tacassi* qui Ptol. *Astaboras*, in quo complures alii Amnes confluunt. Fontis *Abanhi* est *Barcena Lacus* amplissimus sub Æquinoctiali jacens, in quo plures Insulæ. Hic lacus est *Coloe Palus* Ptolemæi. Incolæ Christianam religionem profitentur, eorumque Fidei articuli præcipui sunt hi. Credunt in unum *Deum* Creatorem Cœli ac Terræ, in tres Personas distinctum, *Deum Patrem*, *Deum Filium* ex Patre ab æterno genitum: qui pro nobis carnem assumpsit mortuus est, & resurrexit; & *Deum Spiritum Sanctum*, ex Patre & Filio procedentem. Hæc summa est totius religionis. Vetus Testamentum cum Novo sic coniungunt, ut ritus nonnullos Judaicos & Christianos sequantur. Infantes omnes masculos pariter & femellas, octavo ætatis die circumcidunt. Nullam tamen salutem circumcisioni adscribunt, quam in sola fide in Iesum Christum collocant. Sed ad quadragesimum diem masculos, ad octogesimum vero femellas, nisi aliqua ægritudo festinationem uesideret, baptizant. Singulis annis Baptismum renouant, tam in adultis, quam in infantibus, proferentes hæc verba. *Ego te baptizo in nomine Patris, Filii & Spiritus Sancti*. Hunc morem a Majoribus acceptum sancte observant, non ut primum Baptismum extenuent, aut infirmum, sed ut a peccatis absolutionem singulis annis consequantur. Administrationem Cænæ Domini sub utraque specie observant, tam Laici, quam Clerici. Confirmationem & extremam Vnctionem neque pro Sacramento habent, neque usurpare solent. Sabbathum æque ac diem Dominicum ab opere immune habent, veteri Christianorum more. Legis usum illum maximum esse putant, ut peccata nobis ostendat: seruari vero a nullo mortalium posse excepto Iesu Christo, qui eam pro nobis implevit, credunt. Sanctos quidem amant & venerantur, sed non invocant. Mariam Christi Matrem magno honore afficiunt, non tamen adorant, neque opem ejus implorant. Conjugium Clericis & Presbyteris non minus quam Politicis permissum est. Omnem fornicationem & libidinem puniunt. Habent Patriarcham Ecclesiis præsentem, Virum respectu Probitatis, gravem bonæ Doctrinæ & provectæ ætatis: cujus munus est Ecclesiasticos Status in unione conservare, Ecclesiasticam Disciplinam tueri, ac rebelles excommunicare. Episcoporum, aliorumque Ecclesiasticorum electio, penes solum Regem manet.

Flumina.

Incolarum Mores.

Animal) Bo-
r. Olim a Re-
Salomonem
mundi 2954.
milia sese pro-
pellare solent,
quem *Melch*
agesimum atti-
ci salutari ab eo
dotes & Comites
us, gubernatio-
primordia fuere
onicatus nullo
e Deo in Æthio-
cicos retinuerunt
fecti sunt. Quo
i potest. Is enim
re accessit. Cl
etam Esaiam legi
it ambo ad Urbem
us, cujus Aquis
hâ familiæ regia
sequenti tempore
riori. Æthiopi
am *Barnages*: Ho
me dicta, ut Sanu
pendit, cum seric
num & mari rubro
m *Tigris*, in quo e
n *Cadaces* Regina
Ango

Regio.
Situs.

Soli temperies.
Soli fertilitas.

Animalium va-
rietates.

Regnum Congi, aliis *Manicongo* amplum potens & opulentum. A promontorio *S. Catharina* quod secundo gradu abest ab *Equinoctiali*, Austrum versus protenditur usque ad Promontorium *Ledo*. Habetque ad Occasum Oceanum *Æthiopicum*: ad Meridiem Montes *Lunæ*, & *Cafres* populos; ad Ortum Montem, a quo Fluvii emanant, qui in *Nili* fontes prolabantur: & ad Septentrionem territorium Regni *Benin*. Mira hic *Cœli* clementia incredibilisque *Aeris* temperies, hyeme atque æstate nunquam sævientibus. Abundat Regio Frugibus, *Tritico*, *Milio*, *Oryza*, Arboribus fructiferis. *Palmarum* plures habet species, unam quæ *Dactylos* producit, alteram quæ *Nuces Indicas*, tertiam ex qua *Oleum*, *Vinum*, *Acetum*, *Panem* conficiunt. Ex Arboris cacumine terebrato vel fisso, succus quidam lacti similis emanat qui initio dulcis, postea tractu temporis acescit. Ex Fructuum pulpa *Oleum* exprimitur nostro *Butyro* haud ab simile, cuius usus est in cibis, unctioibus, lucernis. Sunt & *Cassia*, & *Cedri* magna copia. Nec desunt in Hortis omnis generis Herbarum ac Fructus ut *Pepones*, *Melopepones*, *Cucumeres*, & similes, præter alia genera quæ cum nostris *Europæ* Climatibus non conveniunt. Omnis præterea hæc regio *Metallorum* dives est, etiam *Argentum*, imprimis circa *Loandam* Insulam. Arborem etiam habet alibi *Enfada*, cujus rami tenuia quædam filamenta demittunt, quæ ubi terram attigerunt, soblefcunt, excrevit in Arbores, mira propagandi aviditate. Animalium varii generis hic ingens copia. *Elephantum* imprimis hic maximus proventus, quos vernacula lingua ipsi *Manza* vocant, miræ magnitudinis, quorum dentes celosuras pendunt. Reperitur & *Feræ* genus, ipsis *Zebra* dictum, magnitudine & forma *Mulæ* instar. *Mulæ* autem genus non esse fecunditas arguit: foetum enim parit: habetque pellem a ceteris Animalibus dissimilem: ut pote trium diversorum colorum fasciis variegatam: nigris nempe, albis & fulvis. Animal tantæ velocitatis atque feritatis, ut domari, neque ad *Hominum* usum accommodari ullo modo possit. *Adagium* *Lusitanis* hinc fertur, *Velox ut Zebra*. Sunt & hic, ut alibi, *Leones*, *Tigres*, *Vubali*, *Onagri*, *Lupi*, *Bulpes*, *Cervi*, *Lepores*, *Cuniculi*, *Simiæ*, *Chamaeleontes*, & *Serpentum* multa genera. Item *Porci*, *Oves*, *Capri*. At non habent *Equos*, *Boves* aut alia *Iumenta* humanis usibus apta. Quare lignis

Equis,

Equis, teste Maphæo, utuntur. Cujus commentum tale est. Cantherio seu tigno dodrantalis ferme crassitudinis, pedum octo longitudinis, Bubulum corium ad fellæ amplitudinem extendunt, huic exhippio divaricationibus Viator insidet: Baiuli succollât duo, & ubi longum iter est, succedunt alii. Abundat etiam Zibethis, Animalibus formam Felis nostræ domesticæ habentibus, sed paulo minoribus. Habent autem in se Odoramenti genus quoddam pretiosi quod & *Zuberhum* dicitur. Nutrit insuper Aves omnis generis, inprimis Psittacos virides & cinericios. Struthiones item, Pavones & Gallinas Indicas, Perdices & Anates: habet & Phasianes, Columbas, Turtures, & minorum Avium quæ *Becca-fichi* Incolis dicuntur, infinitum numerum. Aquilarum præterea, Falconum, Accipitrum fringilliariorum, Pellicanorum magnam vim. Sunt & multæ Ardez candidæ, *Aves Regie* dicuntur, ac aliæ Gruibus similes, quas Incolæ vocant *Flemminges*. Dividitur autem Regnum Congi in Provincias sex, *Bamba, Songo, Sundi, Pango, Batta & Pemba*. *Bamba* littoralis est, ab Ambrizi flumine ad Coanzam usque: regitur a variis Præfectis, quos ipsi *Mani* vocant. Primaria urbs est *Panza*, sita in planicie quæ est inter fluvium *Loxe* & *Ambrize*. Hic moratur Præfectus Provinciæ, distatque a Mari c. m. pas. *Songo* ad flumen *Zaire* sita est. Primaria urbs est *Songo*, in qua Præfectus hujus provinciæ agit. *Sundi* a *Congi* urbe ad fluvium usque *Zaire* protenditur, Metallorumque variorum copia abundat. Incolæ ferrum ceteris præferunt, quod ex eo gladii, cultri, arma cudi possint: habent & zebelinos & Martes, aliaque Animalia quæ in ceteris quoque Provinciis inveniuntur. *Pango* a Septentrione *Sundi* contermina, a Meridie *Batta*, ab Occasu Comitatu *Congo*, & ab Ortu montibus *Solis* terminatur. Urbs primaria in qua Præfecti degunt Provinciæ cognominis est, diciturque *Pango*. *Batta* quinta Provincia: ejus fines sunt a Septentrione *Pango*, ab Ortu extenditur ad montes *Solis*, & ad radices Montium *Salnitri*. Et a Meridie usque ad Montem *Brufiato*. Hisce finibus *Batta* terminatur, atque urbs ejus primaria, in qua Princeps habitat, similiter *Batta* dicitur. Sexta & ultima Provincia *Pemba* sita est in medietate Regni *Congi*. In hac sita est totius Regni urbs primaria & Regia. Hæc hodie *S. Salvatoris* nominatur, olim vero dicta fuit *Banza*, quæ vox significat Aulam in qua Rex aut Præfectus plerumque agit. Sita c. 100 mill.

mil
Zai
Oce
v ta
nis C
capa
quing
admo
cant S
niera P
adeo u
Sierra
valde e
sunt. A
Argent
cultis: g
dium di
brachiis
millia cc

CONGI REGNVM.

607

mill. paullo plus minus a mari in magno & excelso Monte. Multis Fluviis regio ipsa irrigatur. Præcipuus est *Zaire* è lacu *Zembre* ortus. Lætitudine quibusdam locis est quinque milliarium : tantam autem aquarum vim in Oceanum *Æthiopicum* evolvit, ut x, atque interdum xvi milliariibus fervet dulcedinem. Adverso flumine ad v tantum Milliaria navigare licet: occurrantibus postea undis, magno impetu, quia è cataractis ruunt. In Fluminis *Ottio* Insulæ quædam sunt, quibus per Vicarios suos Rex Congi imperat. Lembi illic ex arbore *Licondo* capaces cæ Hominum. Crococilos capiunt, & Hippopotamos, & Piscem, quem ipsi *Ambize Angulo* vocant, quingentarum librarum, eximii saporis, quem sub pœna capitis Piscatores ad Regem deferre coguntur. Et quæ admodum Flumina Piscibus abundant, sic etiam Sinus & Maria. Et potissimum quibusdam Piscibus quos vocant *Sardinas* & *Anchovus*, quorum tanta copia est, ut hiberno tempore ultro in lictus saliant. Sunt & alia generiæ Piscium delicatiorum, ut *Accipenser*es vulgo *Sturiones*, *Mulli* & hujusmodi: ac *Cancrorum* magna copia: adeo ut maxima pars adcolarum maris iis vivant. Non desunt Montes, inter quos altissimus *Lusitanis*, *La Sierra Complida*, hoc est, *Longus Mons*: *Mons Crystallii* sic dictus a magna copia *Chrysalii* quæ in eo reperitur: valde excelsus hic & incultus. Sunt & alii qui dicuntur *Sierras de Sol*, id est, *Montes Solis*, qui supra modum alti sunt. Alii item qui dicuntur *Montes Sabuvi*, quia in iis ingens hujus *Mitralis* vis: *Montes Cabambe*, ingentem *Argentii* vim proferentes, & alii: *Incolæ* & potissimum *Bambæ* proceri, robore corporis gladiatorio, vastis musculis: gestant grandes gladios, *Heloeticis* similes, quos a *Lusitanis* coemunt. Vno ictu vivum Hominem medium dissecare, aut Bovi vivo caput præscindere, Ludus est. Fuere qui vas *Vino* plenum cccxxv librarum brachiis suis gestarint. Monilia sibi nectunt ex caudis *Elephantorum*. Ex hac Provincia talium *Virorum* xl millia colliguntur ad militiam Regis Imperio, quoties id usus aut necessitas postulat.

Flumina.

Maria.

Montes.

G g g g

GVINÆ

crassitudi-
divaricatis
bethis, Ani-
doramenti
is Pfittacos
masianes, Co-
ularum præ-
andidæ, *Aves*
Congi in Pro-
ad Coanzam
e quæ est inter
flumen *Zaire*
fluvium usque
quod ex eo gla-
que Provinciis
ngo, & ab Or-
est, diciturque
ntes Solis, & ad
minatur, atque
Pemba sita est in
uatoris nomina-
e agit. Sita cto r
mill.

Guinea cum Insulis S. Thomæ,

Principis & Anni boni.

GVINEA.

Regio.

GVINEÆ Regnum eo tractu est, quo *Gangina* Æthiopes, de quibus apud Orofium & Æthicum, teste Ortelio. Incolis *Ghimi* dicitur. Regio Nigritarum est. *Nigritæ* dicuntur adcolæ fluminis Nigri, qui mediam regionem præterfluit Nilii instar agros vicinos fecundans. Crescit hic, ut & Nilus mensis Iunio, totos dies XL quibus per regionem vicinam navigare licet. Ita limo obdusa tellus miro proventu rerum luxuriat. Circa flumen planities amplæ, nulli Montes aut colles. Silvæ frequentes, quibus Elephantanti pascuntur. Crebri Lacus, qui ex Nigri inundatione dicuntur remansisse. Aer saluberrimus, adeo ut morbo Hispanico laborantes, si in eam regionem proficiscantur cæto convalescant. Sermo Nigritis varius, pro Cælo & Solo. Religio varia: Sunt in Mediterraneis Christiani, Mahumetistæ, Gentiles. Maritimi vero omnes Idola colunt. Reges Nigritarum sunt tres. *Tombuti*, *Borni*, & *Gaoga*. *Gualata* etiam proprium Regem habent. Color omnibus nigerrimus. Ceterum *Guinea* Regnum inter *Gualatam*, *Tembusum*, & *Melli* situm est, a Nigro flumine ad Oceanum usq; Æthiopicum. Aer *Guinea* nostris corporibus noxius est, tum ob Cæli intemperiem, tum propter pluvias, quæ putredinæ pariunt & Vermes. Est autem Hordeo, Oryza, Gossypio, Auro. Ebone: Ovibus item & Gallinis abundans. Est & Aromaticus quoddam genus, sapore piperi conforme, Lusitanis *Melegneta* dictum. Aliud item duplo efficacius Piperi Calicutiano, vocaturq; dictis Lusitanis *Pimienna del Rabo*, quod tamen vendere non licet, ne vulgare Piper profusum sordeat & vilescat. Fructus alios præter Dactylos nullos habet, sed eos ex Numidia aut Gualata Incolæ perunt. Quadrupedum imprimis Elephantorum & Simiarum, Aviumq; ingentem habent copiam, præsertim vero Pavonum & Psittacorum cinericiorum. Habent & minutas quasdam Aves quæ ex arborum ramis pendulâ sibi ipsæ nidum singulari arte construunt. Arcem, Opidum, urbem, non habent. Pagum unum duntaxat amplissimum, quem Principes, Sacerdotes, Doctores, Mercatores incolunt: ceteri sparsim degunt. Circa *Caput Lupi Conzabvi* Incolæ Solem, Lunam, Terram adorant: hanc sputo inquinare magnâ apud ipsos piaculum. Cutem sibi ipsi conscindunt potius quam scarificant, & postea unguento quodam colorato tingunt: bello ipsi, nobis stupendo spectaculo. Solutant Principem in genua prolapsi, manibus complofis: aliis inelamant *Fuio*, *Fuio*, *Fuio*. Inter prandendum poru abstinent, pransi bibunt vel Aquâ vel Vinum è Palma. Palma hæc non ea quæ Dactylos seu Carvotas fert, sed ab hac arbor diversa, quovis anni tempore succum emittens. Arboris truncum fauciant, lachrymam inde manantem vase aliquo exceptam ad ebrietatem usque hauriunt: quippe cum liquor is sit Vino quovis etiam generoso meracior. Color ei subcinericius, *Mignolum* vocant. Nec major est proventus arbori, quam binæ ternæ mensuræ intra diem naturalem, Fert ea

*Situs.**Cæli temperies.**Solis fertilitas.**Animalium varietas.**Mores.**Vetus.*

icum, teste
 Nigri, qui
 mens mensu-
 s mito pro-
 quibus Ele-
 nus, adeo ut
 gritis varius,
 laritimi vero
 brium Regem
 elis fitum est, a
 o Caeli intem-
 ptypio, Auro,
 orme, Lusitanis
 ientia del Rabo,
 r Daçylos nul-
 orum & Simia-
 abent & minu-
 tem, Opidum,
 res, Mercatores
 ant: hanc sputo
 postea unguen-
 gena prolapsi,
 bibunt vel Aquã
 sa, quovis anni
 o exceptam ad
 lor ei subcineri-
 em naturalem,
 Ferte ca

Millaria Germanica		
69	30	45
69	30	45

Fert ea arbor fructum Olivæ triplici virtute pollentem : Oleum videlicet , ut odoris violacei , saporis olivæ : id si dapibus adhibitum fuerit , eas uti Crocus tingit , aut eo amplius , Viri juxta & Femina nudo capite incidunt : quibusdam tegmen est ex corticibus arborum aut Nuce Indica confectum . Sunt qui superius labrum sauciatum habent , perque illud foramen & per nares Eboris frusta adigunt , hoc ipso ut opinantur , valde formosi . Alii ex interlittio narium , aut è labris ebur gestant , & conchas : quidam etiam pertuso inferiore labro linguam tanquam per os alterum exerant . Vestimenta contexunt ex arborum libris , hisque decore scilicet , verenda tegunt : ex iisdem storeis non ad usum , sed ad ornatum nexas gerunt Simiarum & Cercophithecorum pelles , cum Nola . Oculum alterum rubro colore tingunt , alterum cæruleo . Femina ditiores ingentes annulos ex ferro , ære rubro , aut stanno cruribus necunt . Postremum in stupida & putida barbarie mirifice sibi placent . Horum numi aurei sunt nulla inscriptione insigniti : utuntur etiam numis ferreis in rebus vilioribus emendis .

Vestium.

Insula S. Thomæ.

Regio & unde dicta.

Situs.

Aeris qualitas.

INSULA S. Thomæ sequitur nunc explicanda : inventa a Lusitanis die festo B. Thomæ , a quo etiam inditum loco nomen . Sub ipso Æquatore sita est forma pene rotunda . Ejus diameter est LX milliarium . Hæc cum detegeretur tota consistat erat proceris arboribus , quarum rami sursum crescebant . Pestem nescit : Aer calidus , & salubris : pauci tamen Christiani hic ad quinquagesimum ætatis annū pertingunt : ita ut prodigiosum foret inter illos cana barba aliquem videre . Indigenæ vero facile ad centesimum annum vivunt . Dies noctibus semper æquales . Mensibus Martio & Septembri crebræ & densæ pluvie decidunt , quibus solum humectatur , cæteris mensibus rore copioso recreantur Fruges . Solum ipsum Insulæ tenax , lentum , colore subrufo . Frumentum , Vites , aut Arborem duriuscula ossa habentem non patitur : fert aurem Melones , Cucumeres , Cucurbitas , Ficus , Gingiberis & Sacchari inprimis ingentem copiam , adeo ut quotannis XI. naves Saccharo onustæ solitæ fuerint ex hac Insula alio exportari , proque Saccharo suo Vinum , Caseum , Frumentum , Coria , aliaque ad vitam necessaria importari . Sed desijt proventus ille ex quo tempore vermiculi quidam arundinum radices perfodere cœperunt , adeo ut nunc vix VI. naves Saccharo illic nato possint quotannis onerari . Liberaliter etiam Milium , Orizam , Hordeum præbet . Lactucas item , Brassicas , Rapas , Betam , Petroselinum , Herbas hortenses magna luxurie profert . Præter has radicem quæ apud Indos crescit in Insula Hispaniola , quæ illic *Baiana* dicitur . Nigri hujus Insulæ dicunt *Iguamam* , ac plantant tanquam herbam eximiam eorumque vitæ necessariam . Cortex exterior nigri coloris est , interior albus forma oblonga , instar majoris rapæ , atque in radice plures ramos habet . Castaneas gultu repræsentat : melior tamen & delicatior . Vulgo sub cineribus aut prunis cocta , aliquando etiam cruda comeditur . Incolæ Hispani huc aliquot Olivas , Persicos , Amygdalos , aliasque arbores transfulerunt : quæ plantatæ pulcherrimæ quidem aspectu fuerunt sed nunquam ullos tulerunt fructus . Est in hac Insula Cancrorum mirificum genus , quod in terra Talparum

Solis fertilitas.

infla
tur
ci.
Episc
piscar
narum
moro
suffici
sunt,
que P

H
M
chari c

A

ficiant.
phra(ito
gnæ Lib
hilari ac
attuli, pl
gationer
ribus Al
Leonem
De Nilo
horii, No

instar

instar degit, thalassii coloris: solum subvertens: hoc omnia longe lateque infestat, arrodit, absumitque. Repertur etiam in hac insula Avium ingens numerus, Perdices, Sturmi, Merulae, Passeres virides modulantes, & Pistracii. Urbem in ea Lusitani condiderunt *Pavoasam*, ad flumen, in qua 1500 familiae creduntur habitare, praeter Episcopum aliosque ordinis Ecclesiastici homines. Portum optimum annemque saluberrimum habet. Ad piscationes incitant in Mari omnis generis pisces. Imprimis vero res miranda est infinitum numerum Balenarum conspicere, quae in hoc, & in reliquis Africae littoribus reperiuntur. In media Insula mons est valde nemorosus, qui perpetuo nubibus tegitur adeo densis, ut ex Silvis aquae manent rigandis Sacchari arundinibus sufficientes: quoque Sol est sublimior, eo magis Caelum est circa Montem illum nebulosum. Incolae partim albi sunt, partim nigri. Mirum quod narrant, nigros admodum Pulicibus, Pediculis & Cimicibus infestari: albos neque Pediculos, neque Pulices, neque Cimices in lectis habere.

Animalium varietas.

Vs Pavoas.

Mons.

Insula Principis.

HAUD procul inde, citra Aequinoctialem tamen gradibus pene tribus, *Insula est Principis*. Hæc ex eo nomen traxit, quod *Principi* Portugalliae hujus Insulae reditus esset assignatus. Satis culta est, & proventu Sacchari celebrata. Crescit & in ea Palma, cujus supra mentionem fecimus, ex qua succum eliciunt quo, sitim levât,

Vnde dicta.

Coli fertilitas.

Anni Boni Insula.

ANNI boni vel de *Annobon* Insula, sic dicta, quod sub novi Anni auspiciis detecta fuerit. Ea ultra Aequinoctialem Aultrum versus pari intervallo sita est. Inhabitata est: sed ad ejus littora optima piscationes fiunt: atque his locis Pisces volantes interdum apparent. Crocodilorum etiam hic ac venosorum Animalium incredibilis copia. Atque hæc de *Guinea* & hisce Insulis, deque *Africa* hactenus dicta, sufficiant. Libet autem adscribere Coronidis quasi loco, quod *Aeneas Gazæus* Græcus Scriptor retulit in Theophrasto suo, sive libro de animalium immortalitate, & resurrectione mortuorum, Martyres ac Sacerdotes magnæ *Libyæ*, evulsa a Tyranno & excisa ipsorum lingua, nihilominus clare locutos fuisse, ac annunciasse animo hilari ac magno Dei magnalia, quod obitu peccatum se vidisse & audivisse commemorat. Qui porro, quam ego attuli, plura petat, consulat *monco* ex veteribus Salustum in bello Iugurthino: *Hannonis* Africae circumnavigationem apud *Arrianum*: & *Iamboli*, apud *Diodorum Siculum*: item *Melpomenen* *Herodoti*. Ex recentioribus *Aloysium Cadamustum*: *Vascum de Gama*: *Franciscum Alvares*, qui *Æthiopiam* perstravit: *Joanem Leonem* qui omnium accuratissime eam descripsit: & *Ludovicum Marmolium*: item *Livium Sanutum*, & alios. De *Nilo* fluvio totius Orbis terrarum maximo, extant litteræ *Joannis Baptistæ Rhamuli*, & *Hieronimi Fracastorii*. Nos ad tertiam Orbis partem *Asiam* pergitimus.

Vnde dicta.

Turcicum Imperium.

Nomina.

IN Asia, ad quam nunc pervenimus, *Imperium Turcicum* primo loco occurrit. *Turcarum* meminit Mela libro primo: Eisdem agnoscit Plinius lib. v. 1. cap. v. 11. neque est dubium quin ab his & nominis & gentis originem traxerint illi, qui longe lateque hodie imperitant, ignavia & dissensionibus nostris magni. Postellus putat eos Hebraeis *Togarma* nominari: sic etiam Benjamin Tudelensis. Hi se ipsos *Musulmanos* vocant, hoc est circumcisos, vel ut alii interpretantur, recte credentes. Turcæ vero appellari nolunt, ac nomen hoc contumeliosum apud ipsos habetur, cum lingua Hebraea exules Significet, vel secundum alios, vastatores. Ceterum *Othomana* seu *Osmanida* familia *Imperium*, quod sane amplissimum est, ac potentissimum, per multas Provincias, ac regiones Europæ, Africæ & Asiæ complectitur. In Europa extenditur iuxta oram maritimam Hadriatici Sinus a finibus Epidauri nunc *Rapusi* & totum *Ægeum* mare ambiens, simulque Propon-tidem, ac non minimam Ponti Euxini partem, ad Theodosiam urbem in Taurica Cherfoneo sitam, quam nunc *Cassam* vocant, terminatur: quod spacium octo millia milliarum continet. In Mediterraneis vero protenditur a Iavarino Opido Hungariæ, incolis *Rab*, ad Constantinopolim usque in finibus Europæ sitam. In Africa habet Turca universam oram maritimam ab Opido *Bellis de Gomera* usque ad Sinum Arabicum, seu mare Rubrum, exceptis paucis locis Hispaniarum Regi subjectis. In Asia etiam quam latissime sese extendit. Regio ut plurimum, Frumenti, Tritici, Hordei, Avenæ, Siliginis, Fabarum, Milii aliorumque Leguminum fertilis. Abundat Oriza, Lino, Gossipio. Vineta quoque habet. Fert etiam magna copia Pepones, Melones, Cucumeres, Nuces, Poma, Pira, Mala Punica, Aurantia, Castaneas, Ficus, Cerasa, aliosque Fructus: sed non in omni Regno. Sunt enim loca, ut passim in Cappadocia & Armenia minori, ubi nihil horum (propter intensissimum frigus) nascitur. Venas item habet Auri, Argenti, Ferri, Aeris & Aluminis. Varii generis alit Animalia, magnamque Camelorum Mulorum & Pecudum copiam. Equi Turcici, Canesque ferocissimi imprimis probantur. Turcarum porto Imperio tale legitur fuisse initium. Primus illorum Imperator *Ottomanus* Tartarus fuit, miles magni Cham, homo audax, corporis viribus præ ceteris eximius. Hic prætextu injuriarum quarundam secedens a Tartaris, cœpit in Cappadocia Montes atque aditus insidere. Habebat ini- apud se equites XL: accessere tum prædæ spe, tum scelere suorum conscientia permoti multi alii; quoti opera, quod antea clam instituerat, palam adgredi cœpit, occupavitque *Cappadociam*, *Pontum*, *Bithyniam*, *Pamphiliam* & *Ciliciam* regiones opulentissimas. Hæc gesta sunt circa annum Domini CIO CCC. Huic successit filius *Orchanes*. Hic a patre acceptum Imperium iisdem artibus, sed majore opum vi & divitiarum copia servavit auxitque: usus imprimis oportunitate Christianorum inter se animis dissentionibus: quo factum est, ut *Mysiam*, *Lycaoniam*, *Phrygiam*, *Cariam* viribus suis domuerit, *Niceam* obsederit ceperitque; Regnum suum & ad Hellepontum usque protenderit. Contendebant eo tempore inter se Palæologi cum Catacuzeno,

*Sinus.**Soli fertilitus.**Animalium
varietas.**Imperium majore
vires.*

Ratu.

inimit Melani-
 nis & gentis
 magni. Po-
 sulum amos vo-
 ut, ac nomen
 s, vassalatores
 um, permul-
 tata oram ma-
 lque Propon-
 sitam, quam
 s vero proten-
 titam. In Africa
 t, seu mare Ru-
 ndit. Regio ut
 um fertilis. A-
 cumers, Cucumeres,
 ed non in omni
 (propter inten-
 generis alit Ani-
 e ferocissimi im-
 perator Ottoman-
 hic pratextu in-
 . Habebat in-
 alti alii; quon-
 m, Bithyniam,
 ccc. Huic suc-
 vi & divitiarum
 ium: quo factum
 erique; Regnum
 um Catacuzeno.
 Ratu.

Ratus autem quod res erat, fore ut si huic faveret in Europam accerseretur, trajecit, & viam posteris stravit Europam divexandi. Sub finem vitæ infeliciter cum Tartaris decertans occubuit, postquam regnasset annos unum & triginta. Huic successit Filius *Amurathes*, egregius simulandi & dissimulandi artifex, robore animi, laborum tolerantia, disciplina rei militaris Majoribus haud inferior. Hic contentiones illas, de quibus dictum est, inter Græcos dissimulando fovit: quibus bello fessis & exhaustis, Genuensium navibus conductiis usus (hominum perfidiam & avaritiam vide) ex Asia in Thraciam superato Hellesponto trajecit. Anno **CIOCCCLXXI**, *Callipolim* in Chersoneso sitam occupavit, quam magna statim Thraciæ pars sequuta est. Postea devicit *Mysiam*, *Bessos*, *Triballos*. Denique quum expugnata *Adrianopoli* Servia Bulgariaque inhiaret, a Servio Lazari *Servia* Despotæ olim Cliente quæ in prælio ceperat, pugione confossus, periit. Liberos reliquit *Solmannum* & *Baiazetem*: *Baiazetes* Fratre interempto rerum potitus, Thraciam omnem vincere instituit. Vir erat ingenio acri, & maximarum rerum cupido: in rebusque capessendis audax, in administrandis solers, in laboribus perseverans indefessus, in occasionibus prospiciendis acutus & sagax, in exequendis constans. Igitur Thracia omni superata, animum ad Constantinopolim adjecerat: sed primum Thessaliam, Macedoniam, Phocidem, Atticam occupare visum est, *Mysios* quoque (qui hodie Servii) *Illyricos* (qui Bosnenses) & *Triballos* (qui Bulgari dicuntur) partem reliquam Principe Buigariæ interfecto subegit. Iamque Constantinopolim totos annos octo obsederat, quum Hungarorum Gallorumque (quos Imperator eo nomine in Italiam profectus accersiverat) adventantium copias reformidans, relictâ obsidione, ad Nîopolim iis occurrit: Congressus victor evasit caesis captisque magna ex parte Gallorum Ducibus. Quo rerum successu elatus *Baiazetes* rursus Constantinopolim contendit, eamque biennii obsidione fatigavit: jamque actum erat de obsidione, nisi *Tamerlanes* magnus Tartorum Cham igni & ferro Asiam totam depopulari, urbes vastare, prædas agere instituisset, cujus ille subito terrore evocatus, in Galatiæ & Bithyniæ finibus aciem instruit. Pugnatum est acriter in multam noctem. At *Baiazetes* impar viribus superatur, & captus aureisque compedibus vincens in cavea per Asiam traductus est. Tandem dimissus in Asia inglorius paulo post diem obiit, postquam regnasset annos **XIII**, menses **VI**. Filios reliquit *Calapinum*, *Moysem*, *Mahumetum* & *Mustapham*, *Calapinus* subito extinctus est: Filius ejus *Orchanes* a Moyse patruo interemptus, ipse etiam *Moyse* a Fratre *Mahumeto*. Hic *Valachiam*, *Macedoniam*que omnem devicit, signaque Tutica ad Ionium usque pelagus promovit: regiam constituit *Adrianopoli*, & postquam imperasset annos **XVII** è vita excessit, anno Domini **CIOCCCLXXII**. Hinc *Amurathes* secundus Imperium adeptus est. Hic Genuensium ope in Thraciam delatus Patruum suum *Mustapham* cui Græci magis favebant, bello vicit. *Thessalonicam* urbem antiquam, & tum temporis amplitudine, amentitate, opibus, situque illustrem, quæ tunc a Venetis tenebatur, evertit, *Cyprum*, *Epirum*, *Aetoliam* subegit. Quinque intelligeret rebus suis stabilendis, Christianorum vero debilitandis magnopere sibi *Georgii* Despotæ Servia

Serviz Domini amicitiam prodesse posse, eam modis omnibus ambiit, ducta insuper ejus filia in uxorem. Hac & suis viribus fretus, Belgradum oppugnare aggreditur. Periere in obsidione VII Turcarum millia. Succesit huic *Mahumetus* secundus. Hic Fratris nece tyrannide stabilita, *Constantinopolim* expugnavit anno MDCCCLIII, penultima die Maii. Biennio post Belgradum se contulit, sed multis ibi suorum interemptis, ipse saucius discedere coactus est. Postea *Bulgariam* occupavit. *Dalmatiam* & *Croatiam* cum *Rasna* omni. *Trapezuntam* etiam expugnavit & *Mytilenam* cum aliis quibusdam Maris *Egæi* insulis. *Eubæam* cepit, & *Theodostiam* nunc *Capham* urbem Genuensium devicit. Præfuit imperio annos XXXII. *Baiazethes* II bellum cum Venetis gessit: eisque *Naupactum*, *Meisonam*, *Dyrrachiumque* abstulit, *Dalmatiamque* omnem depopulatus, veneno interit. Hujus filius *Selymus* imperium invasit. Hic *Alcairo* inunitissima *Ægypti* urbe expugnata, *Sultanoque* cæso, *Alexandriam*, totamque *Ægyptum* suo subjecit imperio: *Damascum* cepit. *Solymanus* unicus *Selymi* Filius, patri suffectus est. *Belgradum* cepit propugnaculum non *Hungariæ* solum, sed totius etiam Orbis Christiani. Idem *Rhodum* devicit, *Strigomium* & *Budam*, aliasque Vrbes expugnavit, *Viennam* *Austriæ* obsedit, tandemque ad *Zygetum* periit anno Imperii sui XLVII. Sequutus est *Selymus* secundus, qui inducias *Maximiliano* fecit annorum VIII, *Cyprum* Venetis ademit. *Tunetum* & *Gouletam* occupavit, obii- que anno MDLXXI. Huic *Amurathes* successit, & huic *Mahumethes* III, qui parricidio interemptis Frat- ribus XVIII Imperium auspicatus est, & adhuc pœnis reservatur. In his Ditionibus quatuor habet Vrbes opulentissimas, *Constantinopolim*, *Alcairum*, *Alepum*, *Taurisum*. *Constantinopolis*, quondam *Bizantium*, de Urbe. qua in *Thracia* diximus. *Alepum* maxima *Syriæ* Vrbs. Emporium celeberrimum, & quasi centrum, quo mer- cimonia *Afiæ* undique confluunt. *Taurisum* vel *Tauris*, amplissima quondam Imperii *Persarum* civitas, qui- bus, nostro ævo erepta est. *Alcairum* vel *Cairum* inter omnes *Africæ* Civitates principatum obtinet. Non enim alia ulla est, quam non longo intervallo post se relinquat. Maxima *Turcis* cura extruendi spatiosas *Meschitas* sive *Templa*, & *Carbarsara* sive *Xenodochia*, adhæc *Balnea*, *Aquæductus*, *Pontes*, *Vias*, aliaque publici operis, quæ sane omnia spectabilia sunt apud *Turcas*, & præclara. D. *Sophiæ* Templum in Vrbe *Constantinopoli* pul- cherrima est omnium structura, quæ adhuc permaneat, scribente *Bellonio*, longeque superat *Romani Pan- theonis* structuram. Regium *Turcæ* Palatium ac multa vetusta Monumenta, ne prolixior sim, prætereo. Otto- manorum Regimen est prorsus Despoticum. *Turcarum* enim Imperator adeo absolute Dominus omnium re- rum, intra fines sui Domini contentarum est, ut *Incola*, se ipsius Mancipia, non subditos nuncupent: nec quis- quam sui ipsius, multoque minus, domus quam inhabitat, aut agri quem colit, Dominus est: exceptis aliqui- bus familiis in Vrbe *Constantinopoli*, quibus præmii loco, & privilegio, id concessum a *Mahumete* II fuit.

H h h

PROVINCIA

Opera publica.
& privata.

*Regio & unde
dicta.*

Situ.

*Aeris qualitas.
Soli fertilitas.*

PROVINCIA hæc Syriæ longe celeberrima olim *Terra Chanaan*. dicta fuit, a *Chanaan*. filio Cham, qui communis discessionis necessitate pulsus eam tenuit: *Terra* item *Promissa* sive *Promissionis*, quod Patribus Abraham, Isaac & Jacob a Deo promissa esset. Hæc ipsa veteribus Incolis ex ea pulsis, atque Israelitis in eorum locum substitutis, *Israel* & *Iudæa* cœpit appellari. Ptolemæus & alii *Palestinam* nuncupant, a *Palestinis* populis magni nominis qui in Sacris literis *Philistin* vocantur: Christiani *Terram Sanctam*. Regio hæc in umbilico Orbis constituta, inter Mare Mediterraneum & Arabiam, qua ex parte Montibus fere continuis natura ultra Jordanem fl. vallatur: atque ab *Egypto* incipiens, ut vult Herodotus, vel, ut alii, a Sirbonis lacu, usque ad Phœniciam porrigitur. Ab Oriente autem Syriam & Arabiam: a Meridie desertum Pharan & *Egyptum*: ab Occidente mare Magnum seu Mediterraneum: a Septentrione vero Libanum montem, fines habet. Ejus longitudo ad Septentrionem a Civitate Dan ad radicem Montis Libani sita (quæ postea Cæsarea Philippi & Paneas dicta est) versus Meridiem porrigitur, & usque ad Bearefêbach Civitatem in Tribu Simeonis contra desertum magnum sitam, plus minus *LXXVII* conficit milliaria, singula unius horæ itinere commensuranda. Latitudo vero, quæ ab Occidente a Mari magno in Orientem ad Jordanem usque sumenda, quibusdam locis *XVI*, quibusdam *XVII* milliaria complectitur. Inter omnes vero regiones quæ sub Cœlo sunt ob Aeris salubritatem Cœlique temperiem imprimis commendatur, in qua nec rigor est niuius hyemis, neque ætatis ardor. Imprimis autem ob Soli ubertatem, Frugum omnis generis abundantiam, atque aliarum omnium rerum copiam, quæ res tum ad hominum vitam sunt necessaria, tum etiam earum, quæ hominibus solent esse in deliciis, apud Scriptores tam sacros quam profanos maximis est celebrata laudibus. Moses de hac ita Israelitis est vaticinatus Deutero. *VIII*. *Ecce Dominus Deus tuus introducet te in regionem bonam & amplam, cujus aquæ, torrentes & fontes abyssi exeunt ex planitiebus & montibus, terram Tritico & Hordeo abundantem, Uvibus, Ficibus Malis Punicis, Palmis: terram Oleo & Melle affluentem, in qua pane tuo absque penuria vescaris: terram cui pro lapidibus est Ferrum, & cujus ex Montibus Es effodiat: terram Lacte & Melle manantem: terram quam Deus tuus procurat, cui divinitus prosperitas est collata, ut fertilitate omnes alias terras superet, ac Paradisi Des sit adsimilis.* Longum foret reliquorum, Iosephi, Plinii encomia quibus miram hujus terræ commendant fertilitatem commemorare. Videndus de his oculatus testis Brocardus. Ex his vero quæ ad vitæ delicias, vel Medicinæ usum faciunt, præcipue commendatur *Balsamum*, huic olim Orbis parti generosissimum uni a Deo concessum, quo nunc caret. *Aromata*, *Mistic*, ac duo *Nucum* genera, alterum *Amygdala* Latinis dictum: alterum vero quod optimum in ea regione est, Græcis & Latinis *Pistacea* dictum. In Montibus etiam Ferrum atque *Æris* Metalla escodiuntur.

Aquis

filio Cham,
 Sionis, quod
 pulsus, atque
 Ierusalem nunc
 Terram San-
 ctam parte Mon-
 t Herodotus,
 abiam: a Me-
 septentrione
 radicem Mon-
 & usque ad Be-
 neficit milliaria,
 o in Orientem
 cur. Inter om-
 nendatur, in
 Frugum omnis
 tam sunt neces-
 sariam prophanos
 Dominus Deus
 lebus & montibus,
 & Melle affluen-
 bus. Es effodius:
 ta, ut ferulitas
 Plinii encomia
 latus tellis Bro-
 datur Balsamum,
 a, M. s. fix, ac
 in ea regione
 illa escodiuntur.
 Aquis

**TABULA
 CANANÆ**
 prout tempore Christi et
 Apostolorum divisa fuit

M. Germania
 Mare interit

*Animalium va-
rietas.
Imperium majo-
rum.*

Aquis dulcibus & amœnis pascuis abundat: Pecoribus, Armentisque frequens, Lactis copia, & bonitate nullo concedens. Aprorum item, Capreolorum, Leporum, perdicum, Coturnicum, ac aliorum ejusmodi Animalium & Avium optima hic venatio. Lupi, Cervi, Leones, Vrsi, & Cameli innumeri inveniuntur. *Terra* autem *Chanaan*. Regna Regesque habebat triginta & unum, præter Sydonios & Palæstinos maritimos, cum ab Israelitis occupata atque obsecta fuit, maxima antiquorum cultorum parte vel interfecta vel depulsa. Ipsi vero *Israëlitæ* sub *Ducibus* fuerunt annis circiter quadringentis & quinquaginta usque; ad Samuelem Prophetam. Quorum non fuit successio ex certa stirpe, aut electio certi Senatus, sed velut *Aristocratiæ* Seniorum in singulis Tribubus. Post mutata fuit forma hæc gubernationis a Deo instituta in Regnum, populo id flagitante, ac multos annos duravit hæc Politia. Successu tamen temporis multas calamitates passi sunt *Israëlitæ*, donec tandem omnino regno sunt exuti. Varias enim mutationes expertam hanc gentem, multisque bellorum tempestatibus agitatam fuisse, vel gentis ingenio Imperium nec suum nec alienum ferente, vel peccatis eorum divinam iram provocantibus, vel exteris regionem felicissimam appetentibus, sacræ & prophanæ Historiæ nobis testantur. Vidit aliquoties, aliquoties in duram servitutem exportati, nec secundi; nec adversis rebus idonei fuere. Experti jugum modo vicinorum, modo remotissimorum populorum, *Egyptiorum*, *Chalæeorum*, *Mædorum*, *Perfarum*, *Macedorum*, *Romanorum*; nec desisterunt unquam seditiosis contiliis seque suamque Republicam omnem pessundare, donec ipsum *Filium Dei* humani generis Servatorem, nefariis manibus (quo nullum scelus altius eniti potuit) cruci affixerunt. Ex eo sequutus longa serie novus malorum ordo. *Titus Vespasianus* *Judæa* devicta, *Hierosolymis* captis, multis *Judæorum* millibus in captivitate abductis, pluribus occisis fame, peste, igni, gladio, Templum & quidquid sacri aut prophani erat, vastavit diruitque, anno a Christo nato *LXXII*: quod ipse in terris agens futurum ante prædixerat. Urbem restituit *Ælius Adrianus*: mutata non nihil loci regione: Ac Templum vetus *Salomonis* dissipatum: dirutumque jacuit usque ad annum *CCCLXII*, quo *Iulianus Apostata* *Judæis* illius instaurandi copiam fecit: qui tamen miraculo terribi a cœptis desisterunt. Anno *DCXV* *Chosroes Perfarum Rex* urbem cepit, & in ea nonaginta millia hominum trucidavit: sed ab *Heraclio* superatus & captus penam dedit. Anno *DCXXV* *Hannibal Saracænorum Princeps* *Judæam* omnem sibi subjecit, mansitque totos quadringentos quinquaginta annos sub *Saracænorum* potestate. Anno autem *CIXCV* in quom Concilio *Claremontano* decreta esset sub *Vrbano II*, sacra profectio: & . . . andæ *Terræ Sanctæ* gratia, *Gotofredus Bulionensis* coactis *Christianorum* copiis amplissimis (dicuntur enim *CCC* fuisse peditum millia, *C* millia equitum) *Saracænos* expulit. Anno *CICLXXXV*, *Saladinus Perfarum Rex Saracænos* restituit. Haud multo tamen post rursus invasere *Christiani*. Iterumque *Saraceni* anno *CIXCVII*, donec post varias mutationes *Turcæ* eam omnem occupaverunt anno *CIXCVII*. Complectitur hæc *Idumæam*, *Judæam*, *Samaritam*, & *Galilæam*. *Idumæa* initium trahit a *Cassio monte*, vel secundum alios a *Sirbonis lacu* & versus Ortum ducitur usque ad *Judæam*

da:
stin
& I
clæ
bat
alia
leben
Iord
& sc
poli
lis, C
rem
Tiber
Mari
piscib
ronyr
alteru
Orien
ramer
stremu
ali. Sil
Ex his
mum
ineoq
exttan
etiam
tis ruin
berri
vit. De
legibus
ros & l

dæam. In ea sunt hæc civitates *Marefa, Rhinocorura, Raphia, Anthedon, Afcalon, Afira, & Gaza.* Iudæa Palestina pars longe celeberrima, fita inter mare Mediterraneum & lacum Asphaltitem, atque inter Samariam & Idumæam. Nomen ei potiffima Tribus *Juda* indidit, in quaurbes & opida plurima fuerunt: sed omnium clariffima *Hierufalem* Iudææ Metropolis toto Orbe celeberrima. Tempore Ptolemæi *Alia Capitolia* dicebatur, hoc æque a Barbaris incolis *Coz* feu *Godz*, aut *Chutz* dicitur. Præter Hierofolymam in Iudæa sunt etiam alia Opida, ac loca celebria, ut *fericho, foppe* quæ nunc *faffa*: *Turris Seratonis* pofttea nuncupata *Cefarea*, *Bethem, Chebron* five *Hebron*, prius *Arbee, & Mambre & Cariatharbe*, hoc est civitas quatuor virorum. Et trans Iordanem *Macherus* Opidum & castrum munitiffimum. Hic etiam fuere *Sodoma & Gomorra* quæ ob flagitia & scelera funditus fubverfa sunt. Sequitur *Samaria* mediæ inter Iudæam & Galilæam fita. Nomen ei a Metropoli cognomine, quam *Amri* Rex Ifrael condidit, nunc *Sebafte* dicitur: Opida hic sunt *Sichem* pofttea *Neapolis*, *Capernaum*, *Bethfaida, Chorazin.* Galilæa fita est inter Montem Libanum & Samariam. Hæc in Superiorem & Inferiorem dividitur. Superior, aliter Galilæa gentium dicta, Tyro contermina. Inferior fita ad mare Tiberiadis vel Genezareth. Vrbes in hac funt *Naim, Cana, Nazareth & Gadara.* Cæterum tota regio inter duo Maria & Iordanem flumen fita, Lacus non paucos habet, eosque qui navigabiles funt, & optimis abundant piscibus. Fluvius vero *Jordani*: qui Hebræis *Jarden*, hanc regionem quam longa est fecat. Hic ut fcribit Hieronymus, ex duobus fontibus haud procul a fe diffitis *Jor* fcilicet & *Dan* bicornis erumpit, alterum cornu *Jor*, alterum *Dan* vocant adcolæ, conjuncti efficiunt *Jordan* vel *Iordanem*. Montes præcipuos habet *Hermon* ad Orientem & *Tabor* ad Occidentem, eosque maximos & editiffimos, quorum alii vel brachia, vel partes, vel ramenta funt. *Ebal* enim *Bethoron*, & *Miffa* five *Muffba*, & *Betel* ad *Hermon*; *Gelboe, Gerizim, Sarona*, & poftremus ac mari proximus *Carmel* ad *Tabor* referuntur. Sunt & ifti, *Mons Sion, Moriah, Olivæarum, Calvarie*, & alii. Silvis etiam Lucis & Nemoribus fuperbit. Multa etiam hic & potiffimum Hierofolymis præclara ædificia. Ex iis vero operibus quæ præcipua antiquis & recentioribus temporibus in urbe fuiffe commemorantur, pri-
mum fuit *Mons Domus*, & *Iebufæorum* Arx, ad quam jam dirutam arca Domini a davide Rege afportata fuit, in eoq; loco manfit, quoad Templum a Salomone conftructum confecratumque fuit: cujus loci veltigia nunc extant, ubi & Chriftus Pafcha cenaffe perhibetur. Ibidem Davidis Regumq; Iudææ monumenta vifuntur. Fuit etiam *Domus David*, quæ hæcenus *Turris David* nomine appellata confervatur, *Mello* etiam reliquæ funt certis ruinis ad Montis *Moriah* extrema confpicuæ, Imprimis autem memorandum Templum *Salomonis* celeberrimum, quod fpatio feptem annorum centum & quinquaginta millium Hominum continua opera abfolvit. De cujus magnificentia in lib. I Regum cap. VI & VII, & Chron. lib. I I cap. I I & IV abunde legere eft. De legibus & inflitutis hæc civitati ftudentes nihil adjiciemus, Lectores ad libros *Mofis, Exodum, Leviticum, Numeros & Deuteronomium* remittentes.

Urbiũ nomina

Lacus & Flumẽ
Iordanis.

Montes.

Situe.

Opera publica.

Asia Minor, quæ nunc N^otolia.

Regio & unde
dicta.

ASI A cui nomen a Magna Asia contigit, & ad ejus differentiam *Minor* cognominata est, hoc loco describenda: sic eam Romani quum Provinciam facerent, a Continentis nomine vocaverunt. Hodie Turcis *Natolia* aut *Anatolia* nominatur, quasi plagam Orientalem dicas, a Græca voce *Anatolia*, quæ Orientem significat, ut Petrus Bellonius in peregrinationum suarum doctissimis observationibus docet. Hanc etiã subinde a recentioribus *Turciam Majorem* nuncupari videmus. *Turciam Novam* a nostris, a Barbaris vero *Rom* dici tradit Marius Niger: eam partem nempe quæ versus Septentrionem Bithyniam, Galatiam & Cappadociam complectitur. Australem autem tractum in quo Lycia, Cilicia & Pamphilia sunt, *Cottonanidiam* nuncupari. Termini ejus sunt, ab Oriente Euphrates fluvius, a Meridie Mare Mediterraneum; ab Occasu Mare respicit Ægeum, seu Archipelagum Græciæ: a Septentrione Ponto Euxino seu Mari Majori abluitur. Complectitur itaque totam illam Chersonesum, quæ inter Euxinum & Cilicium, Pamphiliumque pelagus protensa est. Ejus latitudo ex traditione Plinii ccc circiter mill. pass. ab Ihsico scilicet sinu, nunc *Golfo de Lajazzo*, & Amanicis portis usque ad Trapezuntem quæ est in ora Ponti, in quo quidem cum Herodoto consentit, qui ait Isthmum Asiæ minoris esse iter quinque dierum expedito viatori. Terra cui nulla clementia Cæli: bonitate felicitate ve Soli præponenda. Quod Cicero testatur his verbis: *Ceterarum Provinciarum veltigalla Quirites, tanta sunt, ut iis ad ipsas provincias tutandas vix contenti esse possimus: Asia vero tam opima est & fertilis, ut & ubertate agrorum, & varietate fructuum, & magnitudine passionis, & multitudine earum rerum quæ exportentur, facile omnibus terris antecellat.* Fuit ergo olim frugiferis campis, copiosis pascuis, Auriferisque Amnibus abunde dives. Præterea quicquid ad bene beateque vivendum desiderari potest habet, aliena non cupit, suis satis contenta. Vintorium & Olearum fertilitate nulli postponenda. Hoc tamen unum in ea malum, nusquam in Orbe toto tam absidui terræ motus & tam crebræ urbium eversiones: quem admodum Tiberio Cæsare imperante civitates in Asia xii una nocte concidisse, auctor est Plinius lib. i. i. In hac Asia Regna olim fuere maxima *Trajanorum, Croesi, Mithridatis, Antiochi, Paphlagonum, Galatarum, Cappadocum*, aliorumque. Fuit autem primum a *Cyro* Persarum Rege occupata, deinde a Macedonibus, & ab Alexandri Ducibus una cum Syria, Ægypto ac Babylonia mire fuit divisa, post a Romanis spoliata, ac postremo a Turcis vastata, misereque perdita, & ad maximam tenuitatem redacta, ut nihil nunc memoratu dignum fere habeat: totaque Imperatoris Turcici tyrannidi subest. Nulla hic datur Nobilitas ex antiquitate Sanguinis, aut Stëmatis, sed omnes æquales sunt & a

Situ.

Cæli temperies.
Soli fertilitas.

Imperium majo-
rum.

Turcarum

Urta.

Turcarum Imperatore mancipiorum loco tenentur, qui hic suos *Beglerbeios* & *Sanguaeos* habet in diversis Regionibus & Provinciis. Habet autem *Nasolia* Regiones istas, *Pontum*, *Bithyniam*, & *Asiam proprie dictam*, *Lyciam*, *Galatiam*, *Pamphyliam*, *Cappadociam*, *Ciliciam*, & *Armeniam minorem*. *Pontus* & *Bithynia* olim *Sagari* amne in-terfluente distinctæ, post in unam Provinciam redactæ sunt, quæ hodie *Bursia* vel *Beezangial* vocatur. Hoc *Mithridatis* quondam Regnum fuit: Vrbes celebriores erant, *Chalcedon*, *Nicomedia* *Cerastus*, *Prusa*, ad montem *Olympum*, ante captam *Constantinopolim* Imperatorum *Turcicorum* sedes. *Nicea* & *Heraclea* *Ponti*. *Asia* proprie dicta nunc vocatur *Sabrum* vel *Sarcum*, ab Ortu *Galatia*, a Septentrione *Ponto* & *Bithynia* terminatur: Cætera *Mari* adiuuntur. Habet in se *Phrygiam*, *Lydiam*, utramque *Mysiam*, *Cariam*, *Aeolidem*, *Ioni- am*, & *Davidem*. *Phrygia* duplex est, *Major* & *Minor*. *Major* Orientem spectat, in ea Vrbes paucae, plu- res *Vici*, in ea est *Midaium* urbs iuxta *Sangarium*, a *Mida*, cujus Regia hic fuit nomen sortita. Est & *Apamea* urbium *Phrigiæ* maxima, non procul a *Mæandro*. *Docymæum* *Opidum* & *Synnada* urbs. Est & *Pessinus*. In *Minore Phrygia* sive *Troade* fuere *Ilium* & *Troja*, decantatissimis *Homeri* & *Virgilio* versibus nota. *Pergamum* quæ ex *Arce* in amplissimam urbem *Attalus* Rex novis exstructionibus auctam mutavit: patria *Apollodori* *Rhe- toris*, & *Galenii*. Inter *Troia* ruinas etiamnum marmorea sepulchra, murorum fundamenta, Turrium rudera, *Colossos* portarum fragmenta existare, testis est omni exceptione major *Bellonius*. Est in eodem tractu *Sigeum* promontorium & *Opidum*, in quo *Achivorum* statio & *Achillis* tumulus. *Lydia* quæ & *Mæonia* urbem habet *Sardeis*, *Croesi* regiam. *Mysia* ad *Hellepontum* *Troadi* contermina fuit. In hac *Lampsacus* urbs *Patorum* Colonia, & *Abydus* *Melesiorum*. *Caria* inter *Ioniam* & *Lydiam* sita est, hujus *Metropolis* olim *Miletus*, quam nunc *Malaxo* dici putant. Falso: nam hæc Veterum est *Mylassa*, quam *Plinius* vocat urbem liberam lib. v cap. xxix. Est & hodie *Magnesia* iuxta *Mæandrum*. In littore fuere *Ionia* prope *Chium* *Insulam* in qua celebris illa quondam urbs *Ephesus*. *Aolis* inter hanc & *Lesbum*, cujus urbes littorales *Myrina*, *Cuma*, nunc *Castri*, & *Pho- cea*, nunc *Foglia Vecchia* dicta. *Doris* ad *Mare Carpatium* in *Chersoneso* cujus urbs primaria fuit *Halicarnassus*, patria *Herodoti* & *Dionysii* *Historicorum*, & Regia *Mausoli*. *Gallatia* quæ & *Gallogracia*, nomen habet a *Gallis*, qui *Græcis* mixti olim loca ea coluere, quæ ad *Pontum Euxinum* sita sunt, inter *Pontum* & *Cappa- dociam*. Vrbes in ea, *Ancyra*, nunc *Anguri*: celebris pannis undulatis, qui ex *Carrarum* villis eo loco texuntur, *Sinope* *Mithridatis* patria: *Amisus*, nunc *Simiso* dicta. In hac Regione est *Trabzagonia*, hodie *Roni* dicta. *Cappadocia* quæ nunc *Amasia*, a *Galatia* ad *Antiraurum* protenditur: ad *Meruem* *Cilicia* est: ad *Septen- trionem* *Pontus Euxinus*. Longitudo est amplius cccc. mill. *Pass.* Hic in campis *Themiscyriis* *Amazonum* olim florentissima Regna fuere: quas *Titianus*, ut est apud *Isidorum*, *venulle* & *elegæ* vocavit unimamas.

Vrbes

Vr-
bes
pol-
tju-
nor-
Casi-
in P-
Xan-
Med-
& Pa-
utun-
tione-
Syma-
in Ph-
in que-
dyma-
autem
habita-
gunt si-
missus
publici
centis
baebat
tes exci-
ta. Sac-
stru-
velin-
egregia
magnis

Urbes sunt *Trapezum*, *Themiscyra*, *Amasia*, Strabonis patria, *Icomium* & *Maxa*. *Lycia* Cariz proxima est, urbes præcipuas habet *Pataram* & *Telmessus*. Pamphylia sequitur solo fluvio *Cataracte* a *Lycia* divisâ. In ea urbes fuere *Sida*, *Atralia*, & *Apendum*. Hæc cum *Cilicia* hodie uno nomine dicitur *Caramania*. *Cilicia* metropolis hodie est *Hama*, veteribus *Tarsus* dicta, *D. Pauli* patria, vetus litterarum sedes ad amnem *Cydnium*. Strabo ejus urbis *Gymnasium* valde laudat. Est & opidum *Adena* & ad *Taurum Montem* *Eltraclea*. *Armenia*, minor ad *Euphratem* usque protenditur, ad occasum vero terminatur *Cappadocia*. Flumina sunt *Iris*, qui nunc *Casabriach*: *Halis*, *Ostomangiuch*: *Parthenius*, *Dolap*, *Sangaris*, *Sangri*, qui se omnes in *Euxinum* exonerant. In *Propontim* fluunt, *Ascanius*, *Rhyndacus*, *Afopus*, & *Granicus*: In *Hellepontum* *Simois* & *Scamander*, qui & *Xanthus*. In *Egeum*, *Caicus*, *Hermus*, *Caistrus*, *Mæandrus*, *Pruxo* auctore sexcentas flexuras faciens. In *Mediterraneum* postea *Calbis Xanthus*, *Limyris*, *Cataractes*, aliique. *Maria* vero *Pontus Euxinus*, *Mare Egeum*, & *Pamphylum*, *Propontis*, *Hellepontus*, *Icarium*, *Myrionum* & *Rhodiense* pelagus. Horum magna oportunitate utuntur, cum propter navigationem qua omnia necessaria advehuntur, & mercaturam: tum propter piscationem, quæ illis perutilis est. Montes habet celebriores *Horminium* in *Ponto* & *Mysium* qui & *Olympus*. Montes *Symadicus* lapidicinis nobilissimis celebratos, *Idam* vetere *Divarum* certamine & *judicio Paridis* memoratum in *Phrygia*: *Timolus* auriferum in *Lydia*: *Argæum* in *Cappadocia*: *Amanum*, nunc *Monte Negro* in *Cilicia*, in quo cæcæ crescunt *Cedri*, *Juniperus* major, & *Mons Sabina*, qui etiam variis abundat *Plantis*. Sunt & *Dindyma*, & *Mons Chimera* ignivomus perinde ut *Aethna*, cujus *flamma* teste *Plinio* affusa aqua excitatur, *foeno* autem extinguitur. *Tauri Montis* jugum est cujus loco initium sumunt colles: in ejus cacumine *leones* habitant: in medio autem propter læta pascua *Capræ*, & in radicibus *Serpentes*. Vnde *Poetæ* monstrum fingunt *flammas* evomens, *capite* & *pectore leonino*, *caprino ventre*, & *cauda Draconis*, ad quod tollendum missus erat *Bellerophon*. Sunt & alii, ut *Amianturus*, *Scordiscus*, quos brevilitatis gratia omittimus. Ad *Opera publica* venio. In *Ionia* fuit olim in urbe *Epheso* Templum *Diana* toto *Orbe* tum celeberrimum tum magnificentissimum, inter septem *Orbis* miracula numeratum. Multa etiam hic *Xenodochia* sive *Hospocomia*, illis *Carbachara* appellata. Nulla vero in iis *Provinciis* quæ *Turcæ* imperio subsunt diverforia, aut loca quæ iter facientes excipiant, sunt, nisi publica illa ædificia: quæ diversis rationibus extructa fuere, inter quas hæc maxime usitata. *Satrapæ* *Turci* qui opulenti evaserunt, pium aliquod opus dum adhuc in vivis sunt facere volentes, tales *structuras* zelo quodam fieri curant: nam neminem sanguine junctum norunt, cui beneficium aliquod præstare velint. *Talibus* ergo *structuris* summum aliquod bonum se facere existimantes *publicæ utilitatis gratia*, multa egregia opera resituunt, veluti elegantem aliquem *Pontem*, vel amplum *Xenodochium* *Carbachara* dictum, cui magnificentum aliquod *Templum* adjunctum sit, & huic proximum *Balneum*.

Flumina.

Maria.

Commoditates.

Montes.

Opera publica.

diversis Re-
am, Lyciam,
ri amne in-
catur. Hoc
sa, ad mon-
raclea Ponti.
Bithynia ter-
Eolidem, Io-
pauca, plu-
Est & Apamea
& Pessinus. In
ota. Pergamus
Apollodori Rhe-
arrium rudera,
n tractu Sigæum
onia urbem ha-
urbs Patiorum
n Milesus, quam
peram lib. v cap.
n qua celebris illa
ne Cætri, & Pho-
tite Halicarnassus,
, nomen habet
ontum & Cappa-
rom villis eo loco
onia, hodie Romi
cia est: ad Septen-
yriis Amazonum
avit unimarmas.
Urbes

Cyprus Insula, cum Stalimene, Chio, Mitylene, Negroponte, Cerigo, & Rhodo Insulis.

*Regio.
Suis.*

CYPRUS inter majores Maris Mediterranei insulas locum sibi jure vindicat, dicta vel a *Cypro* Cynice Filia vel ab arbore *Cypro* huic Insulae peculiari. In medio Ilici sinu inter Ciliciam ac Syriam jacet: ad Ortum est mare Syriacum & Sinus Ilicus, quem vulgo *Golfo de Lajazzo* vocant: ad Occasum Mare Pamphylium: ad Meridiem *Aegyptium* pelagus: ad Septentrionem spectat asperam Ciliciam, quae nunc *Turcomannia*, vel secundum alios *Caramania* dicitur. Habet in circuitu quadringenta & viginti septem millia passuum, in longitudine vero ducenta, teste Bordonio. Ingrato quidem ac insalubri, ut plurimum Aere fruitur, ob stagna tetrum vaporem exhalantia. Insula tamen omnis mire fertilis est. Fert enim ubertate quadam stupenda, quidquid vitae ex voto transigendae, deliciisque fruendis necessarium: Triticum, Hordeum, aliaque Frumenti genera: Vinum praestantissimum quod cum Cretico gratia certare potest: Oleum Saccharum Mel, Sal nativum ac fossile, Poma Medica & Citria, Limones, Daetylos, aliosque Fruetus nobilissimos, Aurum item, Gossypium, Lanam, Crocum, Coriandrum, Sericum, & quid non? Smaragdo etiam Crystallo, Ferro & Alumine nobilis est: Aere imprimis, quod ibi primum inventum creditur, tanta copia, ut Cyprus arosae ex eo dicta fuerit. Ex pilis quoque Caprarum, pannus conficitur cui *Zambelotto* nostra aetas nomen dedit. Diodorus Siculus libro xvi scribit huic Insulae novem Reges praefuisse, qui tamen omnes Regi Persarum audientes erant. Habuit & Tyrannos Graecos. Olim quindecim urbibus claram fuisse legimus, quae nunc majori ex parte interiere. Harum clarissimae fuere, *Paphos*, nunc *Dapbo: Pale Paphos*, quo primum ex mari Venerem egressam affirmabant accolae: *Salamis*, haec in amoenissimo sinu Orientalis littoris posita fuit, habuitque trajectum ex Syria commodissimum. Ea postea dicta est *Constantia*, habuitque Episcopum Epiphanium. Fuere & *Amathus* & *Ceraunia*. Hodie celeberrimae sunt, *Nicosia* & *Famagusta*. Ex Olympo autem Monte duo insignes exeunt amnes, *Lycus* & *Lapethus*, prior in Austrum, posterior in Septentrionem decurrit. Quanquam alii torrentes potius dici debere existimant, quam flumina: quia interdum exsiccantur: quo tempore Incolae summa laborant aquarum penuria. Plures sunt in hac Insula montes, sed omnium altissimus est *Olympus*, quem *Trohodon* vocant, arboribus omnis generis vestitus, & undique exfructus Monasteriis insignis, in quibus habitant *Calbieri*. Ambitus ejus LIV mill. complectitur.

*Imperium majo-
rum.
Urbes.*

Flumina.

Montes.

Stalimene.

*Insula.
Suis.
Solfertilitas.*

LEMNOS Insula Maris Aegaei, hodie *Stalimene* Turcis & Italis: inter Thraciae Cherronesum, & Athon Macedoniae montem, Thraciae opponitur. Ambitus ejus ad centum milla passuum (ut Bordonius refert) extenditur. Qua Orientalem plagam aspicit, aridam & Frugibus minus idoneam: inter Meridiem & Occasum vero Aegri admodum foecundi, qui Triticum, Legumina, Pila, Fabas, Vinum, Linum, Cannabim, &c. proferunt. Terra

pro Cynice
n jacet: ad
casum Mare
ciam, que
nti septem
t plurimum
ert enim u-
n: Triticum,
dest: Oleum
etus nobilif-
eriam Chry-
pia, ut Cyprus
nomen dedit.
farum audien-
majori ex parte
erem egressam
ectum ex Syria
athus & Cerau-
exerunt amnes,
otes potius dici
ocant, arbori-
ojeri. Ambitus

& Athon Ma-
onius refert)ex-
m & Occasum
&c. profertur.
Terra

Terra quæ olim *Lemnia*, hodie *Sigillata*, nunc uti olim hic non sine superstitionis apparatu escoditur, idque singulis annis, v 1 Augusti: alio tempore minime. Sub capitis enim pœna cautum, ne quis clam vel palam eo ad fodiendum accedat. Locus ubi escoditur *Montem Vulcani* appellant. Insula Equis gilvi coloris abundat: qui fodarii omnes, nulli succussatores. Nec Serpentes desunt. Vrbes hic olim *Myrina* & *Ephesias*. Hæc hodie prorsus deserta est, & *Cochino* appellatur. Illa parvi nominis Opidum hodie, in Peninsula angusto Isthmo Insulæ junctæ, positum: hoc *Lemno* nostræ ætate dicitur.

Animalium varias.
Urbes.

Insula & uade dicta.
Situs.
Solis fertilitas.

Urbs & Opida.
Mones.
Viri celebres.

Insula.
Situs.
Cæli temperies.
Solis fertilitas.

Opida.

Insula.
Situs.

Chios.

CH I O S Insula nomen habet, vel a nive, vel a Nympha *Chione*. Dicta antea fuit *Ætolia*, ut Ephorus tradidit. Sita inter Samum & Lesbum, è regione Erythrarum. Ambitus ejus C atque amplius mill. pass. Chios Vino optima, ut libras ibi v 1 aliquando racemi pendant Straboni. Habet & Ficus gratissimi faporis: & Marmor varium quod Romæ in delitiis fuit. Sola inter reliquis Masticen generat. Olim vero Frugum adeo ferax atq; abundans fuit, ut horreum Populi Romani dici meruerit. Perdicibus etiam abundat maximo numero cicuribus, in agros ad pastum excurrentibus, redeuntibus & passim per plateas palantibus. Opida hic sunt xxxvi. Primaria est urbs *Chia*, Portum habens & stationem peroportunam. Tota Montibus adsurgit. Promontoria habet *Posidium*, *Phanaum*, *Arvisum*, a quo Vina *Arvisia* quæ nunc *Malvasia*. Ex hac orti *Ion* Tragicus, *Theopompus* Historicus, & *Theocritus* Sophista. *Homerum* quoque nonnulli hic natû credere. Cicero pro *Archia*: *Homerum Colophonii civem esse dicunt suum, Chis suum vendicant, Salamini repetunt, Smyrnaei vero suum esse confirmant. Itaque etiam delubrum ejus in opido de hoc verunt. Per multis alii præterea pugnant inter se atq; contendunt.*

Mitylene.

LESBUS seu *Mitylena*, *Metelin* hodie ab urbe primaria: Phrygiæ objacet, & ab ejus Continenti v 11 mill. cum dimidio distat. Circuitus ejus traditur aliis clxxviii milliar. Alii vero duntaxat cxxx. Hæc Aeris salubritate, agrorum ubertate, & Fructuum bonitate gaudet. Optimum hic Frumentum nascitur. Vinû profert optimum quod quidem Constantinopoli ceteris præfertur, atq; magna ex parte heluosum est. Marmor hic etiam habetur, quod tamen Pario marmore liuidius est, & Achates Gemma reperitur. Validos & robustos alit Equos, licet humiles. In ea quinque olim Opida, *Antyssa*, *Pyrtha*, *Eressos*, *Cirava*, & *Mitylene*, nunc *Metelino*, totius Insulæ primaria. Arcem habet & agrum amœnum ac fertilem. Olim insignis fuit, ac splendidis Incolis, & ædificiis, ornata nunc majori ex parte collapsa est. Duos habet hæc Insula portus satis commodos.

Negroponte.

EVBOEA nunc *Negropontus* vel *Negroponte*, ad Meridiem promontorium *Geresto*, & Caphareum: ad Septentrionem, Cœcum extrudit, & nusquam lata, duum millium spatium habet ubi arctissima est: ceterum

rum
mil
mir
gul
sept
&ur
Chir
hac
coru
voca
ut ve
nobi

C
Pelop
tos, at

S
perpe
parte,
muro,
bris q
loso S
que m
tue. V
molis

rum longa, totique Bæotiz opposita, angusto freto distat a litore. Olim Bæotiz continua fuit. Ambitus ccc l xv mill. patet Insula. Tritico, Leguminibus, Vino, Oleo, atq; Arboribus, imprimis quæ navibus fabricandis idoneæ, mire abundat. Metropolis fuit *Chalcis* nunc *Negroponte* de Insulæ nomine. In planitie sita est, ubi Mare in angustias arctatur. Clara hæc morte Aristotelis ibi mœore extincti, cum causas Euripi sive Maris reciprocantis septies die ac septies nocte non posset reperire. Tamen si Sudas non mœore animi, sed veneno ipsum exstinctum prodatur: Laertius morbo, Sunt præterea Urbs *Eretria* patria *Simonidis* Poetæ Lyrici: *Carisus* Stephano *Chironia* & *Ægæa*, nunc *Cariso*, Marmore olim nobilis, *Hellæa*, *Pyrrha*, *Nefos*, *Oechalæa*. Scribit Strabo duos in hac Insula amnes esse, *Cerum* & *Neleum*, diversarum naturarum. Nam si animalia ex uno potent, albescit pilus eorum, alterius autem aqua pota, pellem eorum nigram reddit. Est & Euripus quem *Livius Euboicum Sinum* vocat, rapidum mare, & alterno cursu septies die ac septies nocte fluctibus invicem versis adeo immodice fluens, ut ventos etiam, ac plenis velis navigia frustretur. Mons item *Caphareus*, Græcorum ex Ilio redeuntium clade nobilis, ob interfectum ad Trojam Palamedem, Euripidi Nauplii Eubœæ insulæ Regis filium.

Soli fertilis.

Urbs.

Flumina.

Cerigo.

CYTHERA Ptol. olim *Porphyris* Plin. & *Porphyrysi* Eustathio dicta a Marmoris Prophætici copia, quo Montes abundant: hodie *Cerigo*. Prima Maris *Ægæi* insula ad Occasum è regione Sinus *Laconici*. Distat a litore *Peloponnesi* v mill. & in circuitu patet l x. Opidum habet ejusdem nominis, ac multos portus sed parum tutos, atque circa ipsam Insulam sparsi sunt complures scopuli.

Insula.

Situs.

Opidum.

Rhodus.

SUPEREST in hac tabula Insula *Rhodus*. Hæc teste *Plinio* ante dicta fuit *Ophiusa*, *Asteria*, *Atibraa*, *Trinacchia*, *Corymbia*, *Atabyria*, & *Macaria*. Abest ab *Asiæ* continenti xx mill. pass. Ampla est mill. c xl. Cælo temperatissimo ac clementissimo fruitur: ac Soli sacra fuit, quod nullo non die Sol eam clarus aspiceret. Ager fecundissimus, pascui imprimis mira bonitas. Fructiferis etiam arboribus affluit, quarum multæ perpetuo sunt virentes. Vnicam nunc habet urbem munitissimam cognominem. Sita hæc in Orientali Insulæ parte, partim in acclivi colle, partim juxta Maris littus. Portum habet nobilissimum, ac tutissimum, ac duplici muro, altissimis turribus xxxi, Arcibus v, atque aliis Propugnaculis munita exornataque admodum est. Celebris quoque olim ab *Academia* una cum *Malsiliensi*, *Atheniensi*, *Alexandrina*, & *Tarsensi* celeberrima: & Colosso Solis æneo, qui fuit septuaginta cubitorum altitudinis. Post lvi annum terræ motu prostratus, jacens quoque miraculo fuit. Pollicem ejus vix julta staturæ vir amplecti poterat. Dignitate majores erant quam pleræq; statuarum. Vasti specus hiabant de fractis mæbris. Duodecim annis Colossus effectus est, ccc talentis: intus magnæ molis saxa disposita fuere, quorû pondere opus stabiliretur. Sultanus cclv Camelos ære hujus statuarum oneravit.

Insula.

Nomina.

Situs.

Soli fertilis.

Urbs.

Perficum Regnum, Sive Sophorum Imperium.

Regio.

Sinus.

Soli fertilitas.

Imperium majorem.

Perficum sive Sophorum Imperium, uti olim celebre, sic etiam hodie maxime clarum est. Ejus incolæ Persæ. Vocantur & *Ayam* vel *Azami* ab Azamiæ regno, quæ quondam Assyria secundum nonnullos: Persiani a Perside. *Cheselbas* a pileo rubro quem impositum capiti gestant. *Sophia* a *Sopho* principe. Sinus autem est Perficum Regnum inter Turcicum Imperium, Tartaros Zagathes, Cambaizæ Regnum, & inter Hyrcanum seu Caspium mare, ac Sinus Perficum. Habet igitur ab Ortum Indis, & Regnum Cambaizæ, a quo montibus ac desertis separatur: A Septentrione sunt Tartari, juxta *Abianam* sive *Oxum* fluvium: partem reliquam claudit *mare Caspium*. Ab occasu sunt Turcæ juxta *Tigridem* & *Lacum Giocho*: ad Aultrum Sinus Perfico adluitur, & mari Indico. Quod sane terræ spatium amplissimum est, complectitur enim plus minus gradus xxxix ab Ortum ad Occasum. A Meridie vero ad Aultrum xx occupat. De temperie Aeris Perfidis regionis sic scribit *Q. Curtius* lib. v. *Regio non alia tota Asia salubrior habetur: temperatum Cælum, hinc perpetuum jugiter opacum & umbrosum, quod æstus levat: illinc mare adjunctum, quod modico calore terras fovet.* Regionis autem hujus universæ non eadem pars est qualitas, non idem Solo genius. Qua Sinus Perficum spectat, ob Fluvios ipsam irrigantes: atque etiam versus inare Caspium, cum ob Fluviorum oportunitatem, tum ob Aeris clementiam, auramque frigidiorē: tota felix, tota beata: & hinc omne genus Frugum, Animaliumque non benigna solum Mater, sed & Nutrix sollicita. Abundat Tritico, Hordeo, Milio, ac similibus. Metallis quoque adfluit & lapillis. Vini item & Fructuum ubertas magna Paulo Veneto teste. Cetera ferocibus & siccitatibus exhausta deseruntur. *Persarum* porro gens obscura prius, initium nominis ac fame accepit a Rege *Cyro*, qui adeptum *Medis* *Lydisque* Imperium, primus in *Persidem* invasit, ac amplissimum & florentissimum ex minimo & tenuissimo Asia subacta, & universo Oriente in potestatem redactio, reliquit. Successit Patri *Cambyses*, qui *Egyptum* imperio adjecit, a quo deinde ad *Darium* usque, qui ab *Alexandro*, Macedone victus vitam pariter cum Regno amisit, res Persicæ in suo statu manserunt. Regnum est annos cxxx, quod *Q. Curtius* lib. quarto justissimo & ne minimum quidem fallente calculo tradidit: cui etiam adseritur *B. Hieronymus* ad ix Caput *Danielis*. Hodie etiam Perficum Imperium quod penes *Sophos* est, inter potentissima totius Orientis Imperia numeratur: id quamquam oppressum aliquandiu modo a *Saracenis* fuit, modo a *Tartaris*, tamen rursus emicuit sub *Ismaele* Rege. Regiones autem Imperio Perfico subjectæ hæc sunt. *Medsa*, *Assyria*, *Susiana*, *Mesopotamia*, *Persis*, *Parthia*, *Hyrcania*, *Margiana*, *Bactriana*, *Paropamisus*, *Arva*, *Drangiana*, *Gedrosia* & *Carmenia*. *Media* hodie *Servan* dicitur, inter Persiam & Mare Hyrcanum sita, ad Ortum Hyrcaniam habet & Parthiam, ad Occasum Armeniam majorem & Assyriam. Dividitur

Urba.

Dividitur in Majorem sive Australem, & *Atropatiam* Septentrionalem. Hæc frigidior est, & idcirco minus culta. Vrbs præcipua est *Sumachia*: sunt præterea *Derbent*, *Eras*, *Sechi* & *Giavot*. Illa cultior est: Urbem habet *Taurim* positam ad Oronis radices, distantem a Mari Caspio octo dierum itinere. Ambitus ejus pene xvi mill. pass. complegitur, quo spacio cc Civium millia contineri creduntur. Hæc sunt veterum *Ecbatana*, ubi Persarum reges æstate commorabantur. Eodem tractu terræ sunt *Turcoman*, *Saru*, *Sultan*, & *Nasivam*, *Ardovil*, *Marant*. *Assyria* quæ hodie *Arzerum*, ad Ortum habet Mediam: ad Occalum Mesopotamiam: Armenia illi Septentrionalis est, Susiana Australis. Provincias olim habuit *Arrapachitem*, *Adiabenam*, & *Sutacenam*: Urbem *Niniven* ad Tigrim, cujus ambitus lx mill. pass. complectebatur, *Susiana* hodie *Chus* vel *Cusistan* appellatur: nomen habet a *Susis*, urbe primaria, cujus ambitus xv. mill. pass. quæ sic dicta a floribus, ut notat Athenæus: Sufum enim Persis Lilium. Mesopotamia, quæ in factis *Padan Aram*, hodie dicitur *Diarbecba*, sita est inter Euphratem & Tigrim, unde & nomen, quasi *Interamna*. Regio est pro situ & tempore varia: parte flumina impingunt: pars arida est & sterilis, herbis arboribusque destituta. Urbes præcipuæ sunt, *Orfa*, cujus ambitus vii mill. pass. & hac ipsa multo major *Caramit*. Metropolis Mesopotamiæ, quam *Schymus* Turcarum Imperator Sophis eripuit. *Merdin* sedes Patriarchæ Chaldæorum: & *Mofus* Patriarchæ Nestorianorum, cujus auctoritas ad Indos usque & Cataium extenditur. In *Perside* quam nunc *Farsi* vocant vel *Farsistum* urbs est primaria *Siras*, quæ olim dicta fuit *Persepolis*, regia quondam Magorum sedes. Plinius vocat Persici Regni caput, & Regiam totius Orientis Curtius. *Hyrkania* hodie *Girgiam* dicitur vel *Corcam* vel *Dargument*, proxima Mari Caspio, quod propterea etiam Hyrcanum appellatur. Urbes habet *Hyrcanam* quæ Scythiis est *Carizab*, *Bestam*, & *Mafandram*. *Margiana* quæ nunc *Iselbas* nominatur, ad Septentrionem Oxo fluvio terminatur. Vrbs præcipua est *Iodion* quæ prisca *Antiochia* fuit. *Bactriana* hodie *Baxter* vel *Charassaa* est Tartariz Zagatheæ pars. Vrbes sunt *Bactra* quæ nunc *Bochara* & *Istigias*. *Paropamisus* Bactriana pars est ad Montem *Paropamissum*. Hodie regio vocatur, *Candabar* vel *Amblesam*. Primaria urbs est *Candabar* Emporium celeberrimum. *Aria* quæ a Metropoli sua *Eri* omnis vocatur ambitum xlii mill. pass. habet. *Carmania*, *Circam* vel *Chermain* ad Mare Indicum protenditur, usque ad Gedrosiam, urbibus & Portibus frequentibus. Metropolis est *Chirman*. Sunt & in Carmania regna *Macran*, *Eracam*, *Guadel* & *Patari*. *Gedrosia* nonnullis creditur esse *Guzarate* falso, quum *Guzarate* sit ipsum regnum Cambaiz. *Babylonia* inter Sinum Persicum & Mesopotamiam sita, dextra lævaque clauditur Susiana & Arabia deserta: Nomen habet a *Babylone* urbe primaria. Adhæret ei Chaldæa. In Chaldæa *Uf* fuit, Iosepho *Ura*, unde Dei monitu *Abrahamus* in *Haran* Mesopotamiæ migravit. Multos habet hoc Regnum *Flavios*, *Canac*, *Araxem* & *Cyrum* qui Mediæ partem Septentrionaliorem abluunt: In *Assyria* *Tygrum* In Susiana *Enelium*: In Mesopotamia *Euphratem*: In Margiana *Oxum*, *Arium*, & *Margium*: In Bactriana *Ochum* navigabilem & alios: In Aria *Arium*. *Tonclesum* *Araxenem*: & alios. Nec desunt *Montes*, inter quos *Oromu*

Flumina.

Montes.

in

in Media, Mons *Coronus* in Hyrcania. *Taurus* item qui Persiam mediam fecat, variis pro populorum adjacentium Situ nominibus, insignis. *Sylvas* etiam habet multas, inprimis Parthia quæ nemorosa valde est, ac Septentrionalis Hyrcaniæ pars quæ Silvas habet immensas, Quercu, Pinu, & Abiete refertas, atque immantibus Feris plena, Tigribus, Pantheris & Pardes. Aria etiam Silvis ac Montibus obfessa est, ut & Persis tota. Ad Opera publica quod attinet, multa in hoc Regno superba & magnifica fuere, & potissimum in Babylonia. Inprimis vero occurrit Pons ille magnificentissimus in Vrbe Babylone a Semiramide Regina super Euphratem constructus, de quo vide Munsterum lib. v. Idem Horrum pensilem a Semiramide constructum describit, eodem libro. In Sufiana in Vrbe Sula Arx fuit, *Medorum Regis Domus*, quam, ut est apud Casiodorum, *Mermom arte prodiga illigatis auro lapidibus fabricavit*: hanc inter fabricarum septem terris attributa miracula, idem numerat. Sed de his satis, ad Mores venio. Reges creabant ex una familia. Qui Regi non parebat, capite & brachiis amputatis insepultus abiciebatur. Vxores ducebant singuli multas, alebantque sobolis propagandæ gratia, pellicisque plurimas. De rebus maximis non nisi inter pocula consultabant, eam demum consultationem firmiorem rati quam quæ a sobriis fit inita. Noti inter se & æquales osculo se in occursum excipiebant. Qui humilioris erant fortunæ, venientem adorabant. Solo sepeliebant corpora, cetera oblinentes. Ridere coram Rege aut sperere, nefas ducebant & flagitium. De mortuis sepeliendis alii contrarium scribunt, nempe Persas corpora defunctorum extra civitates ad certum campestem locum extulisse, ibique nuda exposuisse a Canibus & Avibus devoranda. Noluisse insuper ut ossa mortuorum sepelirentur aut includerentur. Cumque corpus aliquod non illico absumeretur ab Avibus aut Feris, judicabant malum esse signum, superstitione credentes Hominem illum malæ & impuræ fuisse mentis, atque ob id dignum inferno, & proximi ejus plangebant ipsum ceu hominem qui post hanc vitam nullam haberet spem felicitatis. Sin citius devoraretur a bestiis, beatum eum judicabant. Hodie Mores Persarum multo sunt molliores, quam vel Tartarum, vel Tartarorum, vel Saracenorum. Natura liberales sunt & civilitatis amantes: quæ & Literas & Artes colunt, inprimis vero Astrologiam, Medicinam ac Poësin. Apud hos Fratres, ac Parentes humanissime tractantur: & Nobilitas Sanguinis in pretio est: in quo a Turcis differunt, qui nullum Sanguinis aut Stirpium discrimen norunt. Præterea advenas benigne, accipiunt ac tractant: sed tamen zelotypiæ morbo vehementer laborant. Unde uxores in advenarum conspectum venire non sinunt, licet alioquin illas venerentur, contra Tartarum morem, qui uxores Mancipiorum loco habent. Mulieres autem Perlicæ formosæ admodum sunt. Artes Mechanicæ & inprimis Sericorum pannorum textura apud eos nunc viget, qui per universam Syriam ac alias Orientis regiones distrahuntur. Fructibus Terbinthi olim, glandibus, pyris agrestibus vescabantur: quotidianus cibus post cursum, ceteraque corporis agitationes panis durissimus, aqua potus. Fervent apud eos Mercimonia Unionum, Margaritarum, Aromatum & inprimis Serici, cujus hic incredibilis copia.

era publica.

Mores.

Opificia.
Vicius.

Mercimonia.

K k k

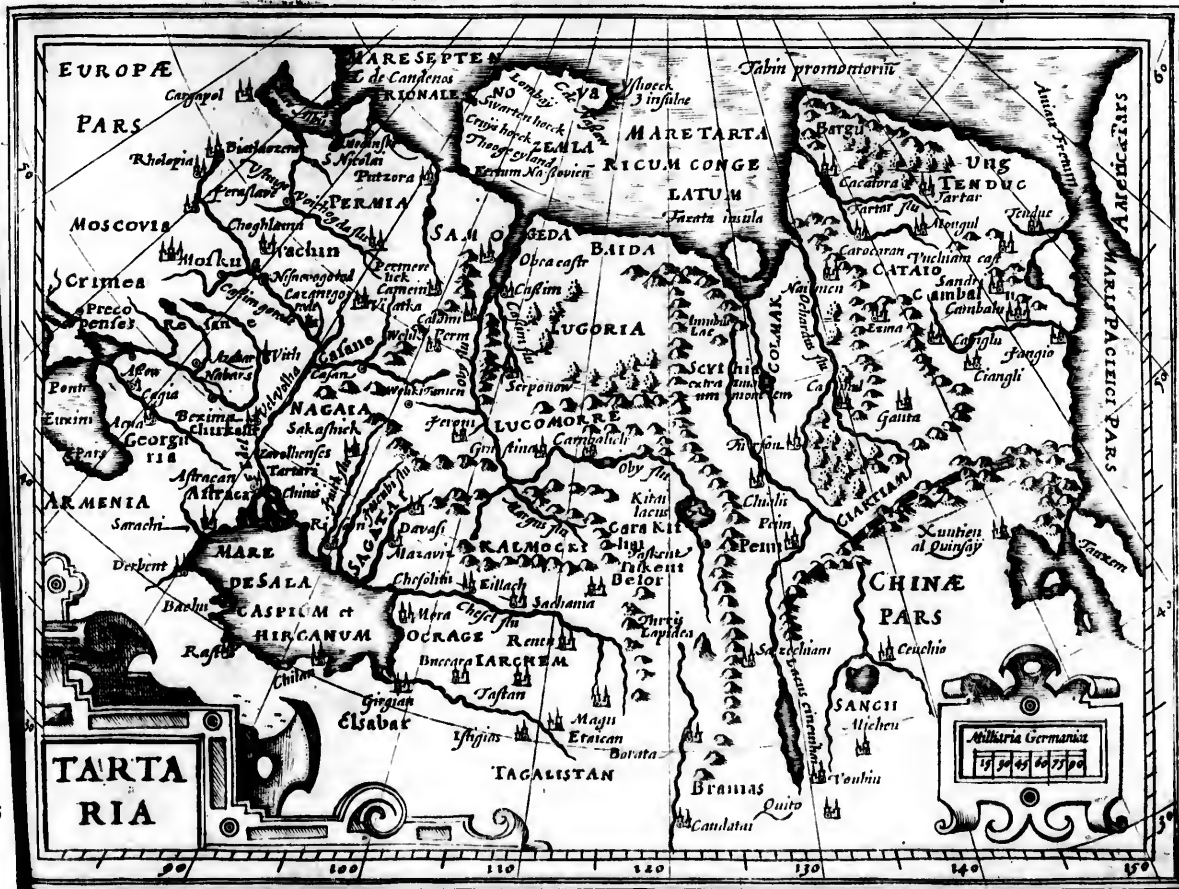
TARTARIA,

Tartaria, five Magni Chami Imperium.

*Regio.**Situs.**Cœli qualitas.**Soli fertilitas.**Animalium varietas.**Imperium majorum.*

TARTARIA, seu ut existimat Ioannes Leunclavius, *Tataria*, Regnum amplissimum est: præter enim Europæ partem, etiam Sarmatiam omnem Asiaticam complectitur, cum Scythia & Serica, quam nunc vocant *Cathai*. Nomen habet a fluvio *Tartaro*, qui eam partem irrigat quæ a nostris *Magog*, ab accolis *Mongul* dicitur. Sita ad Septentrionem, ab Ortu potentissimum illud Chinæ Regnum habet, a Meridie Indiam, Gangem fl. & Oxum, ab Occidente Mare Caspium & Poloniam, inde Moscoviæ contermina est, & a Septentrione Mari Glaciali, ubi profusè ignora est & inhabitata putatur & inculta. Aer hic & Cœlum imtemperatum & mirificum, tonitrua & fulgura in æstate adeo horrenda, ut præ timore homines intereant: jam calor magnus est, mox frigus, & densissimæ nives cadunt. Ventorum frequenter tam validi status, ut equitates detineant & ad terram homines dejiciant, arbores radicitus evertant, multaque damna inferant. In hyeme ibi nunquam pluit, in æstate frequenter, sed adeo parce, ut vix terra madefiat. Regio tamen Tritici, Orizæ ac similibus Frugum ferax esse dicitur: ac Serico, Zingibere, Cinnamomo, Pipere, Caryophyllis, Rhabarbaro & Saccaro abundare: Musco item, Pice, & alicubi etiam Auro & Argento. Hic paucis in locis Vinum colligitur, & tota Provincia Cataix Vinum non profert. Sunt & Saxa nigra fossilia ad ignem idonea quæ ex Montibus eruuntur: iis ob lignorum penuriam ad ignem struendum utuntur. Est præterea hic passim Boum, Caprearum, Hirorum & Porcorum magna copia, & imprimis Equorum ac Iumentorum multitudo pene incredibilis. In Epistolis Tartaricis legitur *Tartarorum Imperatorem*, alere Equarum candidissimarum decem millia, quarum Lac bibat. Alere præterea xx Venatorum millia, & Accipitrarios decies mille. Plena quoque Avium, ut Phasianorum, Gruum & similibus. In ea parte Tartaræ quam Zavolhenfes Tartari tenent ferunt semen esse, femini Melonis simillimum, sed minus & oblongum: ex eo si feratur, plantam succrescere quam *Boranet* ἢ Agnum vocant. Crescit enim Agni figura, ad pedum fere tertium altitudinem: quem pedibus, unguibus, auribus, toto capite, præterquam cornibus representat. Pro cornibus pilos gerit singulares, cornu specie. Obducitur corio tenuissimo: cujus detracti usus ad capitum tegmina incolis. Ferunt, internam pulpam Caminari carnes referre: ceterum è vulnere quoque sanguinem manare. Dulcore esse admirabili. Radicem humo exsertam, surrigere ad umbilicum usque. Illud etiam miraculi fovet magnitudinem: quamdiu vicinis obsidetur herbulis, tandiu vivere, quasi agnum in læto pabulo: absumentis illis tabescere atque interire: idque non solum vel casu, vel tractu temporis, sed etiam experiundi gratia subtractis atque ablaris evenire. Illud etiam auget admirationem: appeti eam a Lupis ceterisque animalibus rapacibus. In ciuitate, *Quelinsu* reperiuntur Gallinæ, quæ loco pennarum pilos habent instar Felium nigri scilicet coloris, sed ova edunt optima. Primum ex Tartarorum gente Imperatorem, qui Regnum acquisivit & Legibus constituit atque iudiciis, nominant *Changium* *Canem* vel *Chamum*. (Hic Paulo Veneto *Cinchis* dicitur). Ejus ætas incidit in annum Christi millesimum ducentesimum secundum.

Ferus

rater enim
 ca, quam
 is Magog,
 Regnum
 hic Moicoviz
 ulta. Aer hic
 homines in-
 m validi fla-
 ne damna in-
 Regio tamen
 Caryophyl-
 hic paucis in
 ilia ad ignem
 Est praterea
 Iumentorum
 Equarum can-
 cipitrarios de-
 e quam Zavol-
 n: ex eo si fera-
 pedum fere ter-
 tentat. Pro cor-
 d capitum teg-
 que sanguinem
 ud etiam mira-
 am lato pabulo:
 pis ceterisque a-
 os habent instar
 peratorem, qui
 Chamum. (Hic
 um secundum.
 Ferus

Ferus ante hunc gentis cultus, sine moribus, sine lege, sine civili consuetudine, obscuri inter Scythas nominis, finitimis vestigialis de re pecuaria, quam exercebat. Ab hoc Changio ceterorum Principum origo est. Pro-
 pa gavit hic Imperium incredibili celeritate, a Synarum regione & Oceano usque ad Caspium mare. Hujus filius
 fuit *Juchum*, qui genuit *Zancham* tertium Imperatorem qui ab aliis *Bathi* nominatur. Hic devastavit Rus-
 siam, Poloniam, Silesiam, Moraviã & Hungariam. Quartus ex *Bathi* genitus fuit *Temir Culus*, qui est *Tamber-*
lanes, in Historiis ob summam tyrannidem notus, qui totam Asiam vastavit, ac usque ad Ægyptum penetravit.
 Hic Imperatorem Turcarum *Baiarzetum* vicit & captum aureis compedibus vincitum in cavea per Asiam tra-
 duxit. Quintus Imperator ex *Temir Culu* progenitus fuit *Temir Gzar*, qui adversus Cruciferos Prusis fortiter
 pugnâs ferro occubuisse dicitur. Sextus Imp. ex *Temir Gzar* genitus fuit *Maemetzar*. Hujus filius *Armetzar* v. i.
 Imp. Hic genuit *Sziachmes* v. i. i. Imperatorem. Dividitur autem Tartaria in plures partes. *Minorem*, quæ Eu-
 ropam spectat & inter Borysthenem & Tanaim conclusa, complectitur Tauricam Cheronesum, quam obti-
 nent Præcopenses. De hac in Europa diximus. *Tartariam desertam*, in qua multæ hordæ: *Zagatar*, quæ Scythia est
 intra Imaum: *Cataio* cum regno *Tangut*, quæ antiquorum est Scythia extra Imaum, & Serica regio: ac denique
Antiquam Tartariam, Ptolemæo incognitam. Metropolis regni est *Cambalu* ad ripam fl. *Polsangis*, cujus spatium
 est xxv mill. Italicorum. Portæ sunt xii. extra quas totidem Suburbia. Emporium istud Genimarum, Auri,
 Argenti, Serici est opulentissimum. Ferunt singulis diebus mille currus Serico onustos ex China huc advehi,
 præter alias Merces. Sunt præterea Vrbes multæ insignes, *Samarcauda* a *Tamberlane* condita: *Casudo*, Vrbs mer-
 catu celebris, in extrema Tartaria, & aliæ multæ, quas brevitate studii prætereo. Lacus in Tartaria plurimi,
 quos longum esset enumerare, aliquot tamen insigniores recensebimus. In Provincia *Caniclu* Lacus est in quo
 tanta Margaritarum copia, ut pretium earum omnino vilesceret, si unicuique quantum liberet asportare permit-
 teretur. Quare sub capitis poena cautum est, ne quis in hoc Lacu piscari Margaritas absque permisso Magni Cham
 audeat. Scætet etiam idem Lacus piscibus. Est & alius in Provincia *Caraim* valde piscosus, centum in ambitu
 complectens miliaria, & alii. Fluminibus rigatur non paucis, inter quæ fluvius magnus *Pulsachnis* nomine.
 Hic in Oceanum sese exonerat, per quæ naves multæ plurimis Mercibus onustæ ascendunt. *Caromoram*, qui ob
 nimiam latitudinem & altitudinem nullum habet pontem: evolvitur vero in Oceanum: *Quiam*, habens lati-
 tudinem dimidii miliaris, estque admodum profundus & piscosus: *Quiam*, quo major (Paulo Veneto scribente)
 in Orbe non putatur. Nam latitudo ejus quibusdam locis x miliarium, aliis v. i. i. & in quibusdam v. i.
 Longitudo vero ejus patet itinere centum dierum. Reliqua prætereo: ad Istruturas & Opera publica trans-
 iens. Hic occurrunt multa singularia, cum primis maximum ac pulcherrimum Palatium ex Marmore con-
 stans, & Auro exornatum: a Chamo Cublai in civitate Ciandu conditum. Est & aliud in civitate Cambalu,
 m. i. o.

Vrbes

Flumina.

Opera publica.

min
 con
 albo
 est.
 sunt
 Lan-
 tiis.
 Pavi-
 Parie-
 rum
 Char-
 gulis
 deant
 Male-
 ruit, c
 pecca-
 bus m
 merfo
 mulier
 signific
 conver
 tera ra
 verit, e
 jus ipsi
 vagant
 diu pro
 res pro
 c. 100
 feo: A S
 admod
 non ut
 & Mil

miro artificio extructum, Ambitus ejus quatuor circiter milliarium: quadratura qualibet milliare unum complectente. Est Murus valde spissus, decem passibus in altum confurgens. Superficies extrinseca colore albo & rubeo nitet. In singulis quatuor Muri angulis Palatium pulchrum & magnum. Arcis loco conditum est. Sic in medio cujuslibet quatuor murorum, Palatium egregium extructum est: eaque in universum VIIII sunt. In his servantur Arma, Instrumenta, Tormenta & Machinæ: Arcus, Sagittæ, Phœtræ, Calcaria, Frena, Lanceæ, Clavæ, Nervi, & reliqua in bello necessaria, singulaque Armorum genera in singulis posita sunt Palatiis. In spatio vero medio interiori est Regium Palatium, scilicet in quo Rex commoratur. Caret Tabulatis: Pavimentum vero exteriori fundo præminet decem palmis. Tectum altum est valde, pictura exornatum. Parietes Atriorum & Conclavium Auro & Argento fulgent. Vbique picturæ pulcherrimæ & bellicarum rerum Historiæ sese ingredientium oculis offerunt, vivis coloribus & rutilanti Auro coruscantes. Habet Magnus Cham duodecim Barones aulicos, qui triginta quatuor Præfecti sunt Provinciis: horum officium est, ut singulis Provinciis duos præficiant Rectores, ac regis exercitibus in locis ubi morantur, res necessarias provideant & quicquid decernunt, Regi indicant, qui sua auctoritate id confirmat, quod illi statuendum duxerint. Malefactores hoc modo apud Tartatos puniuntur. Siquis furatus fuit rem vilem, & vita privari non committit, creditur fuisse septies: accipiens septemdecim plagas, aut viginti septem, aut XLVII pro magnitudine peccati: idque usque ad centum, addendo semper decem. Nonnulli tamen nonnunquam ex his percussionebus moriuntur. Quod si quis furatus fuit equum vel rem aliam, ob quam mortem meruit, gladio in viscera merso occiditur. Quod si vitam redimere voluerit, noncuplum reddet. In adulterio deprehensi tam vir quam mulier, Lege ipsa occiduntur. In Hordas Tartari dividuntur, quæ vox illis Cœtum Conventumque plurium significat. Sed ut varias longe lateq; distantes Provincias incolunt, ita neque in moribus aut vitæ genere omnes conveniunt. Homines statura quadrata, lata facie & obesi, oculis contortis & concavis, sola barba horridi, cætera rasi: corpore valido, animo audaci: inedia & laboris patientissimi: æquantes, si fames sitisque illos vexaverit, equis quibus insident venas solent incidere, eorumque sanguinem bibere. Natio profana est & barbara, jus ipsis in armis, Lex in robore & viribus. Domos multi non habent sed pro his Plaustra. Et quoniam incertis vagantur Sedibus. Stellarum, imprimis vero Poli Arctici, ad spectu cursum suum dirigere solent. Vno in loco non diu commorantur, rati gravem esse infelicitatem diu in eodem loco harere. Pecuniæ usum non habent, itaque res pro rebus committant. Ismaelitas se esse dicunt, idque etiam præ se ferunt: Mahumeti Legem admiserunt anno CIOCCXLVI, vescuntur Tartari cibis grossioribus, præsertim carnibus, usque crudis aut semicoctis: Lactè, Caseo: A Suilla abstinent. Bibunt Lac Equarum, quod ita præparare norunt, ut videatur esse Vinum album, non admodum insipidus potus. Victus immundissimi sunt, utpote qui mensas mappis non operiant, mantilibus non utantur, quum manus non lavent, non corpus, non vestimenta. Bibunt etiam Aquam, Lac & Cerevisiam & Milio coctam.

*Opera publica.**Ratio gubernandi.**Leges & Institutiones.**Mores.**Victus.*

*Regio.**Sinu.**Cæli temperies.
& Soli fertilitas.**Animalium va-
rietas.*

CHINÆ Regnum amplissimum ac potentissimum, Incolæ *Tame*, & seipfos *Tangis* vocant. Ptolemæus vel hos, quæd quidem Ortelio placet, quem plerique sequuntur, vel vicinos Cataienfes, quod magis probat Mercator, vocat *Sinas*. Sita est autem Regio omnis ad Oceanum Eoum, & ab Ortu Solis terrarum extrema putatur. Fines ejus ab Oriente Mare Eoum, Cauchinchina Provinciaa Meridie; qua Occidens est, Brachmanæ: qua Septétrio sunt Tartari, gens bellicosissima, a quibus Montibus & muro longissimo discluditur. In universum autem cinctus ille sive ambitus Muri Montiumque ad 150 Milliaria protenditur. Historici Chinenfes murum hunc ante annos ducentos a quodam Rege Tzintzoo nomine extructum memorie prodiderunt, postquam hujus Regionis incolas a Tartarorum tyrannide, quam xc 111 annos perpessi fuerant magna prudentia liberasset. Regio Cœli & Soli temperie, nec non Hominum industria, omnium rerum ferax. Habet enim homines minime desidiosos, sed labori assuetos: quibus nihil indignius videtur, quam vitam in otio transigere. Hinc fit ut nullus totius Tractus angulus non aliquid producat. Loca arentia Tritico & Hordeo conferunt. Humida, Plana, aut Palustria, Oryza, cujus quater uno anno satio est. Colles Montesq; Pinetis abundant, quibus interferunt Panicum vel Legumina. Nullus itaque locus, nullus Ager infrugifer: & ubique Horti, Rosæ, & varium genus Florum Frugumque. Lini etiam frequentes sunt Segetes, & Arbusta Moro confita, ad nutriendos Bombyces. Auri præterea, Argenti, Æris, Ferri, aliorumque Metallorum, Gemmarum, Vnionum, Musci, Saccari, Rhubarbari magna copia: præstantissimum habetur, id quod istinc per Persiam terra ad nos adfertur: Mare enim multum virtutis illi adimere putant. Profert & hoc Regnum Lignum singulariter medicum quod a Chinenfibus *Lampalan*, a nostris *Radix China* dicitur: estque ejus usus per totam Indiam frequentissimus contra quævis Apoplemata, Paralyfim & Morbum Gallicum. Ejus Radix dura est & ponderosa atque albi coloris. Pecorum in Montibus & Pratis greges infiniti. Silvas & Nemora incolunt Apri, Vulpes, Lepores, Cuniculi, Zebellini, Martes; aliaque id genus Animalia, quorum pelles in vestimentorum usum expetuntur. Horum jucunda hic utilisque venatio est. Avitii generis mira copia, præsertim aquatilis, cujus tanta multitudo & præcipue Anatum, ut in urbe Canton, ex minoribus hujus Regni una, decem vel duodecim millia uno die absumentur. Quamvis autem hæc Regio Animalium ferax sit, arte tamen hanc feracitatem adaugent hoc artificio. Vere duo aut tria millia ovorum fimo condunt, cujus calore suo tempore erumpunt Anatum pulli.

Idem

Ptolemæus
 quod magis
 in Solis terra-
 tidie; qua Oc-
 cidentis longis-
 simo tenditur. Hi-
 um memorię
 perpepsi fuerant
 in rerum ferax.
 quam vitam in
 tico & Hordeo
 ubique Horti,
 pro confita, ad
 um, Vnionum,
 terra ad nos ad-
 lariter medicum
 diam frequentif-
 lerosa atque albi
 Lepores, Cuni-
 petuntur. Ho-
 tanta multitudo
 decim millia uno
 in adaugent hoc
 nt Anatum pulli.
 Idem

Urbs.

Idem tempore hyemis faciunt, sed tum ova non fimo conduunt, sed sportæ arundinacæ imponunt, cui ignem seu focum tepidum substruunt, unde aliquot dierum spatio, æque prodeunt. Tota hæc Regio uni subest Regi, tanquam Monarchæ, quem *Mundi Dominum* ac *Coeli Filium* vocant. Vrbes sunt ccl. celebres, quarum nomina terminantur syllaba *Fu*: quod urbem significat: ut *Cantonfu*, *Panquinfu*. Opida quorum ingens est numerus, in *Chen*. Pagi innumeri sunt, incolis frequentes, ob continuam agriculturam. Omnes fere vrbes ad ripam navigabilis cuiusdam Fluminis sitæ sunt, largis profundisque fossis & muris munitæ.

Lacus & Flumina.

Inter Lacus qui amœni hic sunt, memoratur ille in *Sancii* Provincia rotundus, ex inundatione anno. *MDCLVII* factus, in quo submersæ Civitates septem præter Opidula & pagos & mortalium ingentem numerum, unico tantum puero in trunco arboris servato. Flumina & Maria pisculenta sunt. Et Regio hæc quia maritima est, & passim fluviis navigabilibus irrigatur, haud minori populorum frequentia in navibus quam ædibus habitatur. Inter Opera & structuras egregias occurrunt *Portæ* urbium magnifice ad miraculum usque extructæ. *Plateæ* quasi ad libellam factæ, nusquam a recta linea declinantes, tantæ amplitudinis, ut iter præbeant decem quindecimve una equitantibus: hæque passim interstinguuntur Arcubus triumphalibus, qui vrbes supra modum ornant. Lusitani quidam referunt se vidisse in urbe Fuchco Turrim quadraginta innitentem Columnis ex solido Marmore, quarum altitudo erat quadraginta palmorum (mensura Architectonica) latitudoque duodecim. Hoc opus esse tantæ magnitudinis, tam exquisitæ elegantiæ, tam insignis splendoris atque ingentis sumptus, ut omnes totius Europæ superbas & magnificas structuras longe post se relinquere existiment. Sumptuosissima habent tam in Urbibus quam in Agris Tempia. Rex Chinæ habet sub se Gubernatorem quasi Proregem: quem ipsi *Tumal* nominant. Hic causarum totius Regni disceptator & Iudex. In Iustitiâ administranda huic magna severitas. Latrones & Homicidæ perpetuis carceribus custodiuntur, donec flagris, fame, vel frigore vitam finiant. Quamvis enim ultimo supplicio (quod fere flagellatione constat) condemnentur, sententiæ tamen executio adeo tarda, ut maxima horum condemnatorum pars in vinculis moriatur. Hinc tantus captivorum ubique in Civitatibus numerus: ut in una urbe Canton sæpe millesimum decimum quintum excedat. Futa (quo nullum crimen his partibus odiosius) flagri verberibus crudelissimis puniuntur. Flagellationis hic modus est. Hominem pronom collocat, manibus a tergo religatis: huic, flagro ex arundine aut calamo facto, furas crurum percutiunt, cuius ictus adeo vehementis, ut primo verberis sanguis eliciatur: secundus ictus adeo maleficum excruciat, ut in pedes consistere nequeat. Singula crura singuli Carnifices flagellant: tanta vehementia ut plurimi ex quinquagesimo aut sexagesimo ictu vitam finiant, omnes enim nervi disrumpuntur. Lusitani narrant singulis annis eo mortis genere supra duo hominum millia interire. Flagrum hoc Latitudinis est quinque digitorum, crassitudine unius,

*Opera publica.**Ratio Governandi.*

anuis, quod continuo aqua tingunt, ut flexibilis sit, & majori impetu cadat. Licitum Viris plures ducere Vxores, quarum unam domi retinent, cæteras variis in locis disponunt. Adulteros extremo afficiunt supplicio. In Urbibus nullum Lupanar, omne Meretricium genus in Suburbia relegatur. Nuptialia Festa celebrant tempore Novilunii, & fere Martio Mense, qui dies illis primus est ineuntis anni. Hæcque Festa peragunt uti apud nos, splendide & magno apparatu. Per multos dies continuos convivia celebrantur; Organis musicis Ludisque Hiltionicis adhibitis. Sunt autem Chineses plerique facie lata, barba rara, naso simo, oculis parvis: etiam quidam inter eos sint forma satis decora. Color omnibus ut Europæis: subfulcus autem iis qui circa Canton habitant. Rarissime vel nunquam Patrio excedunt Solo, neque facile peregrinum admittunt, inprimis ad interiora Regionis: nisi fide publica a Rege fuerit donatus. In comestationibus & comotationibus adeo strenuos sese exhibent, ut ipsi Germanis aut Belgis ne minimum quidem cedant. Quod ad Religionem hujus gentis attinet, credunt omnes res creatas, omniaque inferiora, atque horum gubernationem pendere a supernis, atque Cælo: quem maximum omnium Deorum credunt, eumque primo Alphabeti caractere exprimunt. Solem, Lunam, & Stellæ adorant, etiam Cacodæmonem, (quem ea forma qua nos Europæi depingunt) ne mala ipsis inferat, ut ipsi dicunt. In Mechanica omnis generis conficienda supellectile adeo dextri & nitidi Chineses, ut opus a natura creatum, non manufactum videatur. Ars Typographica & Tormentorum bellicorum usus hic adeo vetusest, ut inventorem nesciant. Lusitani multa de sagacitate horum Hominum scribunt, & hoc (quod inprimis stuporem moveat) quod curribus utantur veliferis, quos sic dirigere sciunt, ut iis quocunque velint brevissimo temporis spatio terra ferantur. Figulina illa opera pellucida, niveque candidiora, quæ apud nos in pretio sunt, & Porcellana dicuntur, nequaquam hoc loco silentio prætereunda. Ea apud hos fiunt hoc modo. Cochleas quasdam marinas ovorum tellis miscent, aliaque quedam addentes, subigunt & massam conficiunt. Hanc sub terra condunt, ibique eam macerari ad octuagesimum vel centesimum usque annum sinunt, hæredibusque suis pretiosi thesauri loco relinquunt. Ipsique ea utuntur quam Avi Atavique posuere. Observantque ex veteri instituto, ut qui veterem tollit, recentem ejus loco recondat. Mercimonia hic maxime vigent Aromatum & inprimis Serici. Ex Malacca enim, Bengala & aliis locis Piper, Crocus, Nuces odoratæ vulgo Muscatæ, Casia & id genus Aromata in Chinam non exiguo quæstu advehuntur. Sed Sericæ Telæ hic præcipuum mercimonium est. Joannes enim Barrius in suis Decadibus Asiaticis scribit ad urbem Nimpo quam alii Liampo nuncupant, observasse quosdam ex Lusitanis trium mensium spatio, navigio evectas 166000 Serici libras. Muscum quoque hinc ad varias Orbis partes devehit, asserit Antonius Pigafetta: & Rhabbarbarum & Vinones Andreas Corsalis.

*Mores.**Opificia.**Mercimonia.*

Regio.
Nomina.

INDIA Aſiz maxima & nobiliſſima regio, ab Indo fluvio nomen habet. Hanc Ptolemæus in duas di-
vidit, in *Indiam*, nempe *Intra & Extra Gangem*, cognominatam. Hæc *Hevila*, vel ut alii ſcribunt *Havi-
lath* aut *Evilath* in Sacris litteris dici putatur. Illa *Seria*: Incolis vero *Macyn* aut *Magin* vocitatem apud
Marium legimus: alii *Mangi* & *Chinam* vocant, qui Mercatorem ſequuntur. Priorem *Indoſtan*, ab in-
colis vocari auctor eſt Ioannes Barrius. Hæc terrarum ampliſſima eſt. Pomponius tantum ſpatium littoris
occupare ſcribit quantum per Lx dies nocteſque velificantibus curſus eſt. Clauditur autem ſecundum *Strabonem*
ac *Plinium*, Occidentem verſus Indo fluvio qui Perſiam ab India diſterminat: ad Septentrionem
ſunt Tauri juga: ab Ortu Oceano Orientali: a Meridie Indico cingitur. Regio lenibus auris & inprimis *Fa-
vonio* ſaluberrima eſt: quamvis Cœlum habeat inæquale ob ejus vaiam magnitudinem: alicubi enim calida
eſt, nimirum *Æquatore* verſus: alicubi vero temperata ſatis, ac potius frigida, verſus *Boream*. Terra vero
ipſa univerſim Situ, Cœlique clementia, bonitate ac fertilitate longe ceteras Orbis partes antecellit. Alia hic
rerum facies, alii ſyderum ortus atque obitus: binæ meſſes in anno, binæ æſtates, media inter eas hyeme
Eteſiarum flatu calores temperante. Ager quamvis ut plurimum Frumento careat, Legumina tamen & Fru-
ges varias copioſe profert, & inprimis *Hordeum*, ac *Oryzam*. Fructus præterea arboreos multos producit,
Piper, *Thuſ*, *Myrrham*, *Caryophylla*, *Zingiber*: & in partibus maxime aultralibus *Cinnamomum*, *Calamum*
Aromaticum, *Nardum*, aliaque Aromata, quemadmodum Arabia & *Æthiopia*. Eſt & in arundinibus
Mel. Multa inſuper Medicamenta habet, multas Arborum radices, tum ſalutares, tum noxias. Quid vero de
Metallis, Lapidibus, aliſque Muneribus dicam? Naſcitur enim in ea ingens *Auri* & *Argenti* vis: non parum
quoque *Æris*, *Ferri* & *Orichalci*, auctore *Diodoro*: ſed *Plinius* neq; *Æs*, neque *Plumbum* habere tradit, *Gem-
miſque* ſuis ac *Margaritis* hoc permutare, quas Mare littoribus infundit. *Beryllis* ſiquidem, *Chryſo prafis*, *A-
damantibus*, *Carbunculis*, *Lychnitis*, *Margaritis*, *Vnionibus*, abundat. *Serici* hic tanta copia, ut reliquo Orbi
ſufficiat. Animalia hic quam in reliquis Orbis partibus majora, *Boves*, *Cameli*, *Leones*, *Canes*, *Elephanti*. *Ele-
phantum* incredibilis eſt frequentia. *Dracones* in deſertis immanes, æquant fere *Elephantem* corporis mole,
& cum his perpetuo decertant. *Canes* tam feroces, ut etiam cum *Leonibus* committi poſſint. *Serpentes* in-
numeri, quibus etiam toſtis Incolæ veſcuntur: ut & *Formicarum* quodam genere, quod cum *Pipere* edunt,
ſimiliter ut nos *Cancros*. *Simiæ* hic reperiuntur albæ, & *Chamæleon*, quem ſolo aere nutrirî credidit anti-
quitas. *Aves* præterea variarum ſpecierum, & inviſæ cæteris nationibus, præter *Gallarum*, *Phaſianorum* &
Perdicum

Situs.

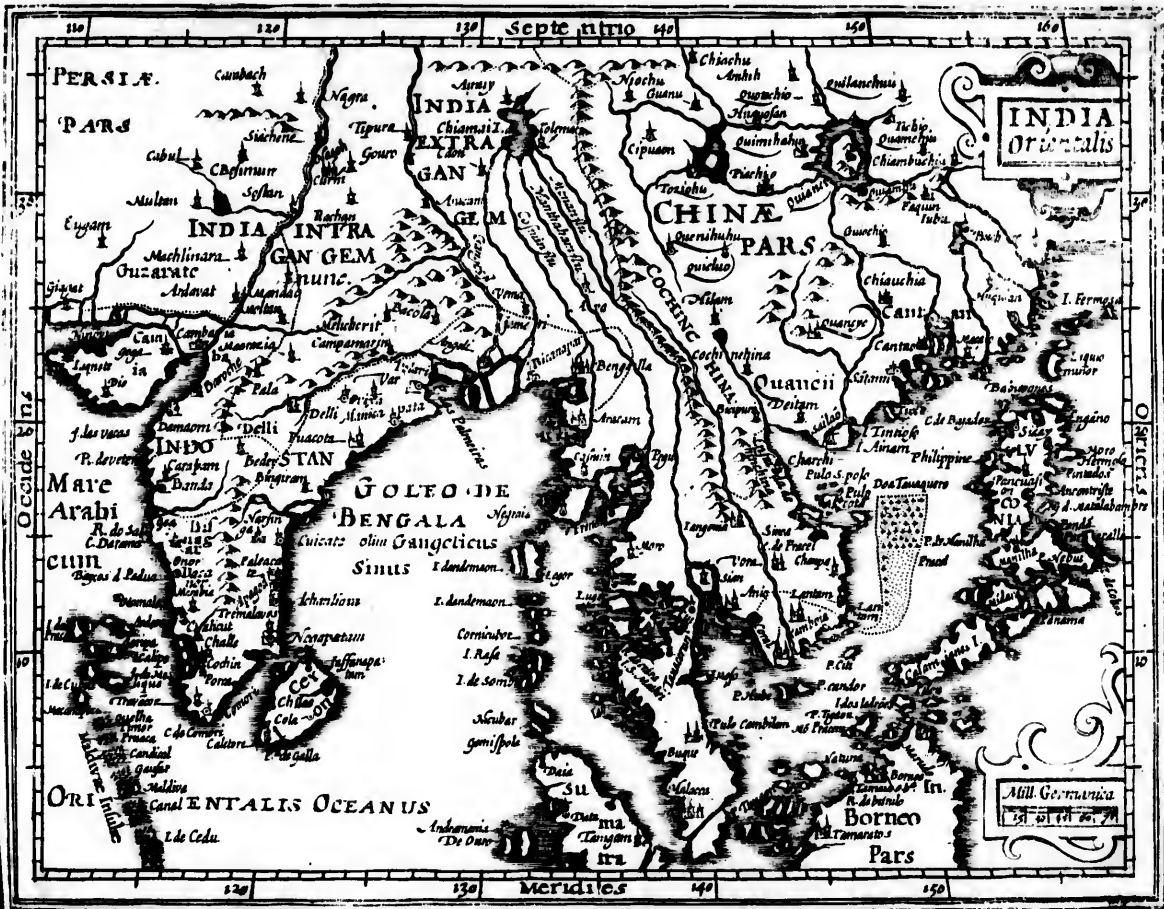
Cœli temperies.

Soli fertilitas.

*Animalium va-
rietas.*

Ovide 16 17

16

in duas di-
bunt Havi-
tatem apud
istan, ab in-
tium littoris
ndum Stra-
prentionem
inprimis Fa-
i enim calida
i. Terra vero
ellit. Alia hic
er eas hyeme
tamen & Fru-
lto sum producit,
tomum, Cala-
n arundinibus
s. Quid vero de
s: non parum
e tradit, Gem-
aryso prafis, A-
t reliquo Orbi
Elephanti. Ele-
corporis mole,
i Serpentes in-
i credidit anri-
Phasianorum &
Perdicum

INDIA ORIENTALIS.

635.

Imperium majorem.

Perdicum ingentem multitudinem : nec non & Pſitracorum varii coloris. De Inderum imperio Plinius ita scribit : *Indi prope Genum ſola numquam emigrare ſinibus ſuis, Colliguntur a Libero Patre ad Alexandrum Magnum Reges eorum CLIII annis VICIOCCCCII ; adiuunt & menſes tres, Scribit etiam Strabo de Indis, ad eos nullum præter Liberum patrem, Herculem & Alexandrum cum victoria proteſtum eſſe, quamvis a Cyro & Semiramide tentatos. Sed his relictis ad Vrbes tranſeamus. Alexandri Magni comites in eo tractu Indiæ quem ſubeſerant, VICIO Opidorum fuiſſe ſcribunt, nullum Co minus, unde hujus regionis vaſtatem & ingentem amplitudinem facile agnoſcas. Vrbs primaria eſt Calcutu totius Orientis Emporium celeberrimum. Sunt & aliæ, Cambaja, Decan, Batticalli, Cinon, aliæque plurimæ. Non deſunt Lacus aliquot vaſti. In Hiſtoria Alexandri mentio fit Lacus, vel Stagni vetuſta abundantique ſilva coronati mille paſſus patentis, ubi exercitus ejus ſiti pene conſectus, reſectus eſt. Omnium vero maximus eſt Lacus Chiamay, cujus circuitus CCCC milliarium, diſtatque a mari 15C milliariis. Hinc complures fluvii præcipui originem trahunt : poſt eum Cincuhay, atque alii. Amnium hic mira vaſtitas. Proditur Alexandrum Magni nullo die minus ſtadia 15C navigaſſe in Indo, nec potuiſſe ante menſes quinque navigare, adjectis paucis diebus : & tamen minorem Gange eſſe opor. Oritur hic in Caucaſi jugo quod vocatur Parcpamiſſus, hodie Nangocrot, & longo curſu nongentorum milliarium in Oceanum Auſtralem ſive Indicum duobus oſtiis erumpit. Vnde vigintirecipit amnes, ſed clariffimos Hydſpem, quatuor alios adferentem, & Cantabram tres. Gangem alii in exitis fontibus ut Nilum, rigantem, que vicina eodem modo : alii in Scythicis montibus naſci dixerunt, influereque in eum XXI amnes. Alii cum magno fragore ipſius ſtatim fontis erumpere : dejectumque per ſcopuloſa & abrupta, ubi primum molles planities contingit, in quodam Lacu hoſpitari, inde lenem fluere, ubi minimum*

Urbes.

Lacus.

Flumina.

VIII mill. paſſ. latitudine : ubi modicum ſtadium e : altitudine nuſquam minore paſſ. xx. Hunc in ſætris Phyſon vocari notatum eſt. Eum hodie Geographi quærent. Sunt qui opinentur eum eſſe qui in ſinu Bengalæ inſluit, forteſſe ob nominis vicinitatem, adcolæ enim vocant *Guenguan*. Sed Mercator noſter haud deſperandis ductus rationibus *Gangem* dicit eſſe eum qui dicitur *Rio de Cântaon*. Poſt hoſce amnes numerantur *Mandona, Chaberis, Ava, Campumo, Menam, Menon*, & alii plurimj. Megathenes prodidit ſexaginta amnes Indiæ numerari, quorum permulti ætate creſcunt inſtar Nili, quæ poſſiſſima eſt fertilitatis hujus regionis cauſa. Nutrire dicitur Ganges, ſicut Nilus Crocodilos, item Delphines, Anguillas quoque ad tricenos pedes longas, Plinio teſte. Eſt vero poſſiſſima Indiæ & nobiliſſima *Oceano p. vs Meridionali ſeu Indico obverſa, juxta littus, ſeu oram maritimam : quæ eſt plurimum portuoſa ſit, attamen plerique in locis innumeris Inſulis, ſcopulis ac brevibus cincta eſt, unde navigatio laborioſiſſima & periculoſiſſima redditur. Indiamaria, ait Solimus, Balenas habent ultra ſpatia quatuor jugerum. Sunt & quæ Phyſeteras nuncupant, qui enormes ultra montem ingentium columnarum, ſuper antennis ſe navium extollunt, hæcetoque ſiſtulis ſuæſtia traerunt, ut nimboſa alluvie plerumque depriment alicui navigantium. Plurimi hic Montes, magnique labor ſit eos enumerare,*

Montes.

enumerare, quorum magna pars arboribus & iis quæ virent spoliata est. Iunguntur inter se *Imau*, *Emodus*, *Paropamissus*, *Caucasi* partes. *Indorum nemora*, ut scribit Sol. in eam proceram sublimantur excelsum, ut transi-
ne sagitta quidem possint. Pomaria Ficus habent, quorum caudices in orbem spacio sexaginta passuum extuberantur. Ra-
morum unius ambitu binis stadia consumunt. Foliorum latitudo forma Amazonica pelia comparatur. Pomum eximia su-
avitatis. Que palustris sunt, arundinem creant ita crassam, ut fissis internodiis, lembi vice velletis navigantes. Hebe-
num arborem India sola habet, & in præruptis petris arbores quædam thus exsulant. Habet & aliam Arborem
ferentem Nuces Indicas. In vii ordinibus olim divisa universa gens fuit. I erat Philosophorum: II Agricola-
rum: III Pastorum: IV Artificum: V Militum: VI Locum Ephori tenent. Hi quæcunque in India sunt in-
spicientes Regi referunt. Septimum veto conficiunt, qui publicis consiliis præsunt, numero paucissimi, nobi-
litate prudentiaque maxime insignes. Ex his enim ad Regum consilia, tum ad Rempublicam gerendam, tum
ad res dubias judicandas asciscuntur: Duces insuper ex his deliguntur & Principes. Ad Leges porro & instituta
quod attinet. Legibus utuntur plerique non scriptis: quidam etiam scriptis: in quibus sicuti & in Contractibus
maxima simplicitas: quod vel ex eo argui potest, quod non multum sunt litigiosi: Nam nec Commissi nec De-
positi iura ulla habent, nec testibus indigent, nec sigillis, sed simpliciter credunt. Qui falsus testis deprehen-
ditur, extremis decurtatur digitorum articulis. Qui membro aliquo quempiam orbaverit, non modo talio-
nis poenam subit, sed etiam manu truncatur. Quod si ius Artifici manum oculumve ademerit, capitale est. Nobi-
litas generis ac sanguinis apud hos summo opere observatur, idque ex veteri instituto. Literas plerique eorum
*ignorant, sed memoriter omnia admittunt. Sacrorum cura est penes *Gymnosophistas* qui *Brahmani* dicun-*
*tur: hi etiam Astrologiam, Philosophiam, Medicinam sectantur. Sunt præter hos etiam *Abduti*, qui ad tempus*
aliquod abstinent, & hoc ipso postea putant sibi ad omnia flagitia commeatum factum esse. Indis omnibus pro-
missa castitas est, cultus præcipuus cum gemmis, habitus discrepantissimus. Lino alii vestiuntur aut Lana: alii
Ferarum Aviumque pellibus, pars nudi agunt, pars tantum obsecna velati. Niger vulgo corporis color, in ma-
terno utero tales fiunt seminis dispositione, quales ipsi sunt qui genuerit. Statura proceram ac valida. Multas nu-
ptas habent, quas a Parentibus accipiunt, pari boum emptas, alias obedientiæ causa, alias prolis ac voluptatis,
ac nisi castas esse cogant, fornicari licet. Artifices apud Indos magno in pretio: hi enim non solum immunes
sunt a tributo, sed Frumentum insuper æregia accipiunt. Mercimonia hic multis in locis maxime vigent, Aro-
matum in primis, Lapillorum, Gossypii ac Serici.

*Silva.**Ratio gubernandi.**Leges & Institu-**Mores.**Mercimonia.*

L I I I j

Sequuntur

io Plinius ita
 andrum Mag-
 Indis, ad eos
 is a Cyro & Se-
 u India quem
 n & ingentem
 rrimum. Sunt
 sti. In Historia
 tis, ubi exerci-
 circuitus cccc
 aur: post eum
 minus: adia toc
 amem minorem
 or, & longo cur-
 Vnde viginti re-
 gem alii incertis
 ant, influere que
 per scopulosa &
 re, ubi minimum
 k. Hunc in satris
 qui in sinu Bēn-
 eator noster hand
 pte annes neme-
 nes prodidit sexa-
 est fertilitatis ha-
 guillas quoque ad
 dionali seu Indico
 que in locis innu-
 sima redditur. In-
 nuncupant, qui ehor-
 s sunt ut eructant,
 usque labor sit eos
 enumerare,

*Moluccæ.**Situm.**Aeris qualitas.
Soli fertilitas.**Portus.*

Sequuntur in nostra Methodo *Moluccæ Insulæ*, aliis. Aromatum & imprimis Caryophyllorum ingenti copia toto Orbe celebres. Hoc vero nomine præcipue comprehenduntur quinque Insulæ, *Ternate* vel *Tarante*, *Tidor* vel *Theodori*, *Muir* quæ & *Muthil*, *Machian* vel *Mare*, & *Bachian* seu *Bachianum*. Iacent sub Æquatore, inter *Celebes* & *Gilolo* Insulas. Harum maxima vix habet ambitum sex mill. passuum: omnes intra spatium xxv milliarium concluduntur, Aer hic valde insalubris, multique Mercatores lucrum pluris quam vitam facientes, his locis moriuntur. Ager est aridus, spongiosus, quique imbres è Cælo decedentes confestim absorbet, antequam in Mare delabantur. Profert varia Aromata, Nuces Myrtillicas, Mallichen, Lignum Aloes, Sandalum, Cinnamomum, Zingiber, Piper, & Caryophylla tanta copia, idque sine ulla cultura, ut mirum sit. Quæ quotidiano esui inserviunt, raro hic & parceveniunt, sed ea commutatione suarum Mercium abunde parant. Sunt etiam in Moluccis tam valtæ arundines, ut ex iis dolia conficiant Incolæ. Caryophylli Arbor in rupibus provenit, quarto anno quam cœpit crescere, profert Fructum. Arbor foliorum forma & crassitie Lauro est simillima: Flores umbellæ instar prodeunt, simillimi floribus Mali Aurei. Fructus flore collapso paulatim protuberant in formam clavi, unde etiam illis apud nosrates nomen. Initio rubri, mox Sole tolli nigrescunt: quo autem duriores fiant & virtutem insitam diutius servât, aqua salsa consperguntur. Arbores vero ita inter se densantur vel Soli felicitate, vel Seminis, aut stolonum fecunditate, ut plerumque Lucos faciant. Hos inter se partiuntur Indigenæ, Fructusque abdunt, ut Mercatoribus dividant. In his Insulis Avis interdum decedit *Manucodiatis* dicta, maxima Pica non minor; nec major semipede. Caput ei non rotundum, sed pressum est, quale Hirundinis, cauda longissima, bifurcata, pedes nulli: itaque perpetuo volat, auram ruminat. Pluma in capitis parte superiore adeo minuta, ut pilo propior visum pene fallat. Ei viriditas quæ in feris Anatibus, sed ita vegeta, ut Smaragdi splendorem imitetur. In parte inferiore sub gula etiamnum & minutior & brevior, verum flava, ac nitore Citrii. Ad stomachum vergens dilutior est & dilucidior. A capite collum in supera parte densissima pluma tegitur, fulgore fuliginoso, quæ ad caudam sese demittens paululum grandescit, ac de coloris illius intensione paulatim aliquid remittit. Par sub alvo magnitudo, color haud absimilis. Alarum protensarum prolixitas sesquipedalis. Pennarum color inferne buxeus, superne candidus levissima fuligine semitinctus. Pinnulæ pennarum non coherent, sed dissitæ aerem transmittunt. Hanc si cadat, è Cælo aut ex Paradiso Mahumerano mitti superstitione credunt. Hanc etiam adeo sancte religioseque habent, ut se ea Reges tutos in Bello existiment, etiamsi suo more in prima acie collocati fuerint. Inter hæc Insulas præcipue sunt *Tidor* & *Ternate*, quarum posterior duos habet Portus, commodissimos.

Indigenæ

m ingenti
 Ternate vel
 um. Tacent
 lium: om-
 ucrum plu-
 didentes
 (lichen, Li-
 a cultura, ut
 arum Mer-
 lae. Caryo-
 bliorum for-
 rei. Fructus
 Initio rubri,
 conspergun-
 ut plerumque
 nt. In his in-
 Caput ei non
 erpetuo volat,
 at. Ei viriditas
 ab gula etiam-
 & dilucidior.
 sefe demittens
 o magnitudo,
 uxeus, superne
 o transmittunt.
 m adeo sancte
 llocati fuerint.
 mmodisimos.
 Indigena

Indigenarum harum Insularum Caphræ, hoc est Gentiles sunt, Solem & Lunam Deos colunt: Soli dici, Luna vero noctis Imperium adscribunt, illum Mare m, hanc Feminam dicunt, atque hos ceterarum Stellarum parentes vocant, quas omnes Deos esse, minutos tamen arbitrantur. Solem Orientem certis Carminibus salutant potius quam adorant. Item Lunam noctu fulgentem, a quibus Liberos, fecundam Pecoris foeturam, Terræ uberes frutices, aliaque id genus deposcunt. Ceterum Pietatem ac Iustitiam colunt, & præcipue Pacem atque Orium amant: Bellum vero maxime detestantur. Moluccæ repetæ sunt Caroli v auspiciis: quam rem quia in primis memorabilis, libet paullo altius repetere. Quum inter Lusitanos versus Orientem, Castellanos in Occidentem, pomeria suorum Principum promovere pro virili adnitentis dissidium esset ortum: ne alteri alteris essent impedimento, novus ille Orbis, auctoritate Alexandri vi Pontificis & aliorum, in duas partes est distributus: Scriptis Legibus & conditionibus, ut quidquid insituta ab Atlantici Maris Insulis, quæ Hesperides solent dici, navigatione Orientem versus reperiretur, Lusitanorum esset: quidquid ad Occidentem, Castellanis cederet: sic horum beneficio pernotuit America: illorum Orientis pleraque, ita luci studio lapsu temporis excurrentium, ut dicerentur etiam percurrere in adjudicatam Castellanis portionem: quæ controversia decidi non potuit, nisi Ferdinando Magellano quasi iudice. Hic enim Lusitanus, odio in Emanuelem suum Principem, ob non bene pensatam, quam illi navarat & effecerat, operam, extimulatus, docens Moluccas ex facta distributione pertinere ad Castellanos, anno millesimo quingentesimo decimo nono, auspiciis Caroli Quinti ad quærendum dimissus alia via Insulas, quas dixi, ita navigationem suam temperavit, ut ex Hispania in Australiora Cæli spacia ad graduum Latitudinis 111 delatus, & inde conversa ad Occidentem Solem Classe, per inferius Hemisphærium immenso cæli marisque tractu superato, sub Orientem Solem ad Moluccas Insulas, quas quærebat, tandem naves ejus pervenerint: Ac inde per Superum Hemisphærium prætervecti ejus socii Littora Asiæ & Africa in Hispaniam redierunt, per navigato semel (ausu admirando & a nullo mortalium tentato) toto terrarum Orbe. Ipse autem Magellanus ante repertas Moluccas prælio contra Barbaros occubuit: & post investigatas Moluccas a sociis superstitibus ejus navigationis, ceteris navibus dispersis, captis & detentis, una tantum navis superstes & incolumis in Hispaniam rediit Aromatibus onusta: Margaritis etiam, quæ in Insulis nonnullis grandes admodum reperiuntur, aliæ magnitudine ovorum Turturnum, Gallinarum etiam & Anserum. Digniores profecto Nautæ, qui æterna memoria celebrentur, quam qui cum Iasone Thessalo Argonautarum Principe ad Colchidem navigarunt Argonautæ. Navis etiam ipsa, quæ una sospes & salva domum rediit post exantlata tot pericula, multo dignior, quæ inter Sydera collocetur, quam vetus illa Argo. Hæc namque ex Græcia duntaxat per Pontum vecta est. Magellanica vero ex Hispania Austrum versus indeque per inferius Hemisphærium in Orientem penetrans, rursus in Occidentem in Hispaniam per Superius Hemisphærium emenso semel, quod dictum est, universo terrarum Orbe, remeavit. Sed hæc hæcenus ad alia pergamus.

Gilolo

C
 quar
 huma
 comp
 tem e
 a Mer
 gradu
 Mira
 est. H
 la est,
 venti 8
 ambit
 quod in
 refer, r
 in Aviu
 tex ad c
 lium fig
 album n
 sula Me
 mamqu
 tur. Est
 cumnav
 que nec
 sulam &
 wo: in qu
 bet Mah

Gilolo vel *Gilolum* quæ & *Batochina*, ex Insulis, quas vulgo nuncupant *Dele Moro*, una est. Cælum hic inclemens, & Aer calidus. Ager abundat Oriza, ac medulla eujusdam arboris, quæ *Sagu* dicitur, ex qua panem conficiunt: è qua etiam arbore Succum eliciunt, quo loco Vini utuntur. Gallinas Silvestres magna copia producta nostris valde differentes: & vicinum Mare magnam alit Testudinum vim, quarum caro ejusdem fere saporis est cum carne vervecina. Incolæ barbari ac crudeles, qui ut olim, carnibus humanis vescuntur. *Celebes* Insula ab Occasu Moluccarum jacet, cum nonnullis aliis, quæ sub eodem nomine comprehenduntur. *Ambon* vicinis aliquot Insulas nomen dar. Peridromus ejus 10 milliarium. Asperissima autem est ac sterilis. Hujus Incolæ sunt Anthropophagi, ac Piratæ: *Bandan* parvæ Insulæ numero circiter VII, a Meridie Sindarum Insularum ac Moluccarum sitæ sunt, gradu circiter VII Latitudinis Australis: alii eas ultra gradus IV cum triente ponunt. Harum nomina sunt *Bandava* major ceteris, ac iisdem nomen communicans, *Mira*, *Roslargium*, *Ay*, *Rom*, *Neira*, & *Gunuape* omnium minima, quæ continuo ardet: atque ob id deserta est. Hæ Insulæ Nuces Myrtilicas & Mastichen ex eadem arbore subministrant. Myrtilica arbor procera & patula est, nostræ Quercui perquam similis. Nuci operimentum triplex. Primum crassius adversus injurias Aeris, venti & imbrum. Alterum membranæ instar reticulato munimento, quod tertium aliud putamen ligneum ambit: membranula illa est Muscatæ flos, qui ab Hispanis *Macis* dicitur, nobile ac salubre Aroma. *Zingiber* quod in hisce omnibus Insulis provenit, duplex est, spontaneum & sativum: hoc illo melius est: herba Crocum refert, radix odorata est & mordax instar Piperis, & quidem Pipere ipso calidior. *Cinnamomum* quod Herodotus in Avium nidis, & præsertim Phœnicis reperiri tradidit, cortex est fruticis, simillimi Malo Punico. Hujus cortex ad calorem Solis dehiscens, aligno avellitur, & paullulum ad Solem derostus fit Cinnamomum, & a canalicium figura vulgo *Canella* vocatur. Insula *Timor* sita est gradu X Latitudinis Australis. Hæc Sandalum flavum & album magna copia subministrat, quod ab Insulanis Ferro, Securibus, Gladiis & Cultris redimitur. *Borneo* Insula Mercatori ea est, quæ a Ptolemæo Insula *Bona Fortuna* dicitur. Iacet inter Cambaiam & Celebes, proximamque sibi habet Calamianes: parte Australi subest Æquinoctiali circulo, reliqua Boream versus extenduntur. Est autem omnium illius Oceani maxima, crediturque ex quorundam relato trium habere mensium circumnavigationem: ex aliorum vero ambitum bis CIO & CC milliarium. Hæc rebus omnibus ad vitam victumque necessariis abundat, Camphoram, Agaricum, Adamantem, Equos pufillos producit. Multi per omnem Insulam & præclari portus sunt, amplæ Vrbes. *Cabura*, *Taiapora*, *Tamoaratas*, *Malano*, & omnium præcipua *Borneo*: in qua Incolarum millia viginti quinque. Sita est in palude aquæ mariniæ, ad instar Venæiarum. Regem habet Mahumetanum, cum quo nefas nisi per interpretem loqui.

M m m m

INSULA

Gilolo Insula.
Cæli qualitas.
Solis fertilitas.
Ammalium va-
rietas.
Incolarum more.
Celebes Insula.
Mores.
Ambon Insula.
Solis qualitas.
Bandan Insula.
Situs.
Solis fertilitas.

Borneo Insula.
Situs.

Solis fertilitas.

Vrbes.

Gilolo

Iaponia, sive Iapan Insula.

542

Regio,
Nomina.

Sana:

Cæli qualitas.

Soli fertilitas.

Animalium va-
rietas.

Imperium mo-
joro.

Urbium nomina

IN SULA hæc Marco Paulo Zipangri dicitur, olim *Chryse Magino*, Mercatori *Aurea Chersonesus*: Eam vulgo *Iaponiam* & *Iapan* vocant. Præcipua tres Insulæ sunt, Petro Maffeo teste, circumfusus aliis minoribus interfluo Euripo disjunctæ. Prima & maxima *Iapan*, dicta, in satrapias aut Regna tria & quinquaginta dividitur: quorum potentissima sunt, *Meaci* & *Amaguncii*. Secunda dicitur *Ximo*, habetque Regna novem in quibus præcipua sunt *Bungi* & *Figen*. Tertia est *Xicoum* quæ IV Regna continet. Totius terræ longitudo ferme in ducentas, uti ferunt, leucas procurrit. Huic nequaquam respondet Latitudo: decem tantum alicubi patet: summum xxx, non amplius. De ambitu nihil dum certi proditum est. Tacet ab Æquatore in Arcum a trigésimo gradu ad trigésimum fere octavum. Ab Oriente obversa est Novæ Hispaniæ. A Septentrione Scythas vel Tartaros, & alios ignotæ feritatis populos, ab Occidente spectat Chineses. A Meridie, vasto Mari interfuso, inexploratas habet terras. Salubris hic Cæli temperies, frigori & nivibus regio valde obnoxia, neque admodum ferax. Mense Septembri Orizam, nonnullis etiam in locis Majo Triticum metunt: neque ex eo panem ut nos conficiunt, sed genus quoddam Offæ, seu Polentæ. Et terræ visceribus Incolæ varia exodiunt Metalla: & exteris longæque disitis Nationes ea merce pelliciunt. Estque hæc Insula in tantum Auri ferax, ut Marcus Paullus Venecus testetur suo tempore Palatium regum aureis laminis tectum fuisse, haud aliter quam apud nos magnæ domus Plumbo vel Cupro operiuntur. Arbores vel ad amœnitatem, vel ad fructum ferunt haud ab similes nostris. Plurima vero variis locis exurgit Cedrus, tantæ proceritatis & crassitudinis, ut inde Fabri Basilicarum Columnas, & cujuslibet quamvis capæ Onerariæ malos efficiant. Ex Animantium genere, Oves, Porcum, Gallinam, Anserem, fædasque alias domi haud quaquam alunt Iaponii. Campos & prata, Boum, Equorumque militarium Armenta: Saltus atque dumeta, Lupi, Cuniculi, Apri, Cervi, pererrant. E volatilibus Phasiani, Anates amnicæ, Palumbes, Turtures, Coturnices, ac sylvestres Gallinæ cernuntur. *Iaponium* omne nomen uni quondam parebat Imperatori, cui titulus *Vo*, seu *Daur*: quoad is diuturnæ pace in deliriis atque socordiam resolutus, Præfæcis ac Satrapis ac præcipue *Cibus* (sic enim duo primarii vocabantur, quorum alter deinde extinxit alterum) contemptui cepit esse. Summus vero & potentissimus Iaponicum habetur ille quisquis Meacum & Meaco finitima nobilissima Regna (quem tractum communi nomine *Tensam* nuncupant) armis atque arcibus occupavit. Ea loca ante aliquot annos obtinebat *Nobununga* Tyrannus. Hujus in folium a conjuratis interempti: liberis ejusdem aut pulsus, aut occisus, per factionem ac vim præcipuus è Ducum numero *Faxiba* successit. Nunc autem *Taicofama* sive *Taicô* Monarcha est Iaponiæ: *Iaponia* Urbis primaria *Meacum*, Civitas, maxima, cujus ambitus unum & viginti milliaria patuit, sed nunc bellis intestinis Insularum tertis parte imminuta est. In hac summus Magistratus *Iaponiæ* moratur, tribus Viris constans.

Sunt

fta : Eam
 is minori-
 in quagin-
 que Regna
 terraz lon-
 decem tan-
 Equatore
 e. A Septen-
 meridie, vasto
 de obnoxia,
 tunt : neque
 az varia eco-
 m Auri ferax,
 , haud aliter
 el ad fructum
 rasitudinis, ut
 imantium ge-
 mpos & prata,
 terrant. E vo-
 untur. Japonium
 pace in delicias
 abantur, quo-
 poniorum ha-
 mine Terfiam
 Tyrannus. Hu-
 praeipuus e
 e: Japonia Vrbs
 bellis intestinis
 Viris constans.
 Sunt

Sunt præterea *Ossacah* Civitas illustis, potens, libera, o mniū ut quidam autumant totius Orientis opulentissima. Magna hic Mercatorum undique concurrentium frequentia est, quorum qui mediocres facultates habent minimum possident xxx aureorum milia, qui majores, incredibilem summam. *Bungum* sui tractus Vrbs præcipua, situ opportuno. In hac Christianorum magnus est numerus. *Coia* Civitas *Boniso* cuidam sacra, quem *Combodassi* vocant. Principes omnes in hac Vrbe sepeliuntur: aut si alibi, saltem huc dentem unum mittunt sepeliendum: tanta hujus loci veneratio. *Fiongo* Vrbs decem & octo leucis Meaco distans. Hæc *Nobunanga* tempore majorem in partem devastata fuit. Eamque anno 1515 xcv i terræmotus sic convulsit, ut non minima ejus pars ad terram allisa sit: & paulo post etiam maxima pars, ut dicunt, igne conflagravit. *Amangasaku* Vrbs non contemnenda leucis quibusdam disjuncta a mari Sacai opposita. Habet etiam *Vosquin*, *Funainum*, *Tosam* Vrbes nobilissimas, & alias quas brevitatis studio prætereo. Portus marini hic multi, inter quos *Ochinosamanus*, in quo fere magnus navium numerus stat. Editi præruptique Montes, cum alii passim, tum ii præcipua nobilitate visuntur, quorum alter incertæ appellationis, assidue flammam vomit: inque ejus cacumine, certis Hominibus, postquam voti causa diu se maceraverint, splendida circumfusis nube sese *Cacodæmon* ostendit: alter *Figenoiana* nomine spectatæ altitudinis est, adeo ut etiam ipsas nubes leucarum aliquot intervallo superet. Magnifica extruunt Templâ & Sacerdotum utriusque sexus sumtuosa Cœnobîa: superba etiam & visenda Palatia. Palatii regii ex Paulo Veneto, supra mentionem fecimus, cujus tectum aureis laminis fuit opertum. Superficies quoque superior aularum & conclavium aureis laminis ferebatur re-
 da. Nec minus hodie sunt in hujusmodi operibus sumtuosi & magnifici. *Taiso* sive *Taisosama* quem nunc hic Monarcham esse diximus, opere visendo & stupendo moles excitavit. Hic extrui curavit aulam mille *Taramis* (storæ elegantissimæ genus est) opertam cum sui: fimbriis damascenis, holosericis, aureis: quælibet autem harum storæarum octo palinos longa, i v lata est. Hæc aula è ligno maximi pretii ædificata est, tantoque Aureo intus nitet, ut pene incredibile videatur. Ante hanc aulam in planitie pulcherrima, jusit erigi Theatrum ad agendas Comœdias: utrinque vero nonnullo intervallo divisas turres binas trium quatuorve contignationum. Multa hic prætereo brevitati studens. Ligeis plerique ob crebros terræmotus, quidam tamen ab imo lapideis utuntur ædibus, elegantia & arte visendis. Meaci 111. *Viri* (qui totius Regni Primores summum Magistratum constituunt) degunt: penes quos summa est rerum constituendarum potestas. Primus, qui *Zazo* dicitur. Pontificis instar, præest sacris. Secundus *Voo* dignitatibus & honoribus. Tertius *Cubacama* paci & bello. In v autem ordines divisa gens est: quorum primus eorum qui cum imperio sunt, rerumque potiuntur: hocce communi omnes nomine *Tonos* nuncupant: quamquam inter ipsos Tonos alii dein exsistant dignitatis gradus, uti apud nos Regum, Ducum, Marchionum & Comitum. Alter ordo eorum est, qui gen-
 tis illius procurant sacra, capite ac mento profus abrafo: Cælibem hi profitentur vitam. Variæ ac multe

Portus
Montes

Opera publica.

Privata.
Ratio gubernandi

numerantur eorum sectæ : Nec defunt qui ad Rhodiorum Equitum speciem, bellicas una cum religione res tractant. Sed communi omnes appellatione *Bonzii* appellantur. Tertius Civium & reliquæ Nobilitatis est. Sequuntur Institutores ac Sellularii : & variarum opifices rerum egregia ferme solertia. Postremus est Agricolarum locus. Sontibus quolibet nomine, haud leviora quam exsilii, aut proscriptionis, aut capitis supplicia constituta sunt. Gladio ferme trucidantur improvidi : quibusdam tamen locis comprehensos Latrones, certoque ad ignominiam vehiculi genere, per Civium ora transechos, extra urbem cruci affigi mos est. In Dei cultu quod potissimum Iustitiæ munus est, miserandum in modum errant. Magistris Religionis utuntur iis quos dixi, *Bonziiis*. Inter Numina suppliciter adoranda, sunt *Amida* & *Xaca*. Sed habent & alia, a quibus futuræ vitæ bona expetantur, quos *Fotoquos* vocant. Alios etiam veluti minorum gentium Deos adorant, bonæ valetudinis, liberorum, pecuniæ & eorum quæ ad corpus pertinent, largitores : hosce *Camis* appellant. Multa hic variis locis Gymnasia, quas Academias dicimus. *Bonziorum* Schola est in opido *Banoum*, in qua solemniori ritu gradus titulusque confertur a Præfæcto studiorum. Est & inter alia *Seminarium Jesuitarum*. *Bungi* in quo Iapones linguam Lusitanicam, Europæi Iaponicam discunt. Ipsi Iapones etiam typis ad impressionem utuntur. In universum autem, acuta, sagax, ac bene a Natura informata gens est: iudicio, docilitate, memoria. Paupertas dedecori aut probro est nulli. Maledicta, furta, impiam temere jurandi consuetudinem, a lez genus omne execrantur. Proceræ statura, si cui contigerit, & decoro corporis habitu gloriantur. Lenta plerisque vivacitas : firmæ vires : in sexagesimum usque annum militaris ætas extenditur. Barbam alunt modicam : in capillo varius est mos : vossella depilant, pueri sinciput, plebei ac rustici dimidium caput. Viri Nobiles totum ferme, paucis ad occipitium relictis capillis, quos attigisse quempiam, contumeliæ loco vel maximæ ducitur, Storeis, culcitæ in modum tumentibus, nitidisque pavimenta consternunt: In iis & somnum, subjecto cervicibus lapide vel tigillo, & cibum capiunt genibus nixi, cruribus insidentes. Munditiarum apud eos haud minor quam apud Chineses, cura: paxillulis item ipsi duobus inter edendum ita scienter utuntur, ut neque excidat quicquam, nec digitos extergere opus sit. Cœnationem ingrediuntur discalceati, ne catastromata calcando coinquinent. Tenuiores, ad Mare præsertim, vicitant Herbis, Oryza, Piscis: divites ornant splendide atque approximate convivium: in singula fercula, sine linteis aut mappis mutatur sua cuique convivæ mensa è Cedro. Pinuve, palmæ fere altitudine. Cibi confecti in pyramidem exstruuntur Auro confersi, cupressinis ramulis ad gratiam prominentibus. Nonnunquam etiam rostro pedibusque inauratis Aves integræ nobilibus patinis inferuntur. Vigent hic Lusitanorum commercia. Inveniuntur enim Margaritæ magna copia, rotundæ ac crassæ rubei coloris, item alii Lapides pretiosi, qui una cum Auro Insulam ditissimam reddunt.

Schola.

Mores.

Victus.

Mercimonia.

Zeilan vel Ceilon Insula.

Insula.
Nominis.

ZEILAN, vel *Ceilon*. Insula Arabibus dicitur *Tenarizim* & *Ternasser* Terra deliciarum : & Indis *Hibernarum*. Hæc Ptol. *Taprobana* Barrio & Corfalo testibus : quod idem conitanter affirmat Varrerius, in suo de Ophyra Regione Oputculo. Quorum sententiæ lubens accedit Ortelius in suo Thesauro Geographico. Mercator vero noster censet *Namigerim* (*Panigeneris* habent Græci Ptolemæi codices) esse: cui alii potius fidem habendam arbitrantur : Ego rem in medio relinquo. *Zeilan* vero Insula præstantissima jacet non longe a Comorino Promontorio, x gradibus ab Equatore. Ambitus ejus cxxl Leucarum, vel ut alii dicunt cclv aut dcc Milliarium; Longitudo Leucarum lxxviii, seu Milliarium cxxl, vel ccl. Latitudo autem Leucarum xlv, aut Milliarium cxl. Hæc licet sub Zona torrida, subque candenti Sydere sita, Cælo tamen ita temperato, Aere tam salubri fruitur, ut omnes Indiæ Provincias hac parte excedat: nonnullique illic Paradisum terrestrem fuisse olim arbitrentur. Mira Cæli clementia incredibilisque temperies hieme æstateque nunquam sævientibus. Ager fertilis perpetuo viret. Flores varii leguntur. Adeo ut cum Poeta de hac Insula canere liceat;

*Hic ver purpureum, varios hic Flumina circum
Fundit humus Flores*——

Situs.
Cæli temperies.
Soli fertilitas.

Arbores perpetuo Floribus aut Fructibus onustæ sunt, ut sunt Mala Assyria incredibili suavitate, Mala Medica, Citria optima, Aurantia, Limones, aliique Fructus nobilissimi. Fert & Palmam & Aromata, Cinnamonium, Cardamomum, Caryophyllum, Piper, aliaque. Ceterum Incolis cibum, potum, navigia, unica Palma subministrat. Fructum vocant *Coque*, librum *Cayo*. Ex Arborum truncis naves compinguntur, è foliis vela, ex cortice funes, cujus tenuioribus partibus pro filo utuntur ad vela consuetæ, trabesque colligandas, sine ullo clavo ferreo: ita extructam navem onerant fructibus ejusdem arboris. Oryza tamen parca hic provenit quæ ex Regno Malabar & Caromandel copiose eo defertur. Auri, Argenti, ceterorumque Metallorum Fodinas habet, quas tamen Reges non permittunt exhauriri, eas velut thesaurorum loco in ostentationem servantes. Nonnullis causa videtur: ne quis illis Bellum inferat, cupidine Auri. Ferrum quoque, Linum & Sulphur producit. Eboris item ingentem vim. Sunt & Gemmæ hujus Insulæ plurimæ, Rubini, Hyacinthi, Saphyri, Chrysolithi, Topazii, & quos vulgo vocant *Ochi digassa*. Ferarum omnegenus, Cervorum, Hinnulorum, Aprorum, Leporum, Cuniculorum, & similibus magna copia. Elephantorum vero nusquam major frequentia & bonitas. Hos venales habent miro modo. Ad mensuram enim admittuntur, ut Pannos, Aulæa, Telam, pretio in singulos palmos definito: ita cum magnitudine crescit æstimatio. Sunt vero hi Elephanti totius Indiæ Orientalis nobilissimi, atque a ceteris, ut verissime probatum esse memorat Hugo Lincotanus, ejusdem generis Animalibus ex aliis locis privata veneratione adorantur.

Animalium varietas.

Seylan
121

ZEILAN INSVLA.

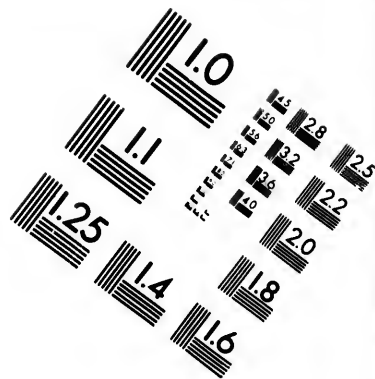
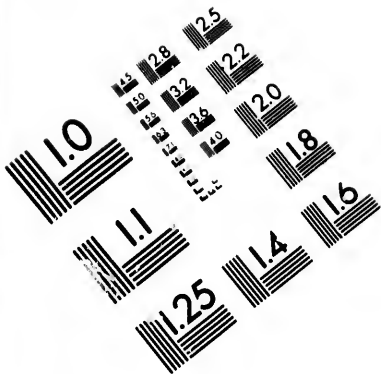
647

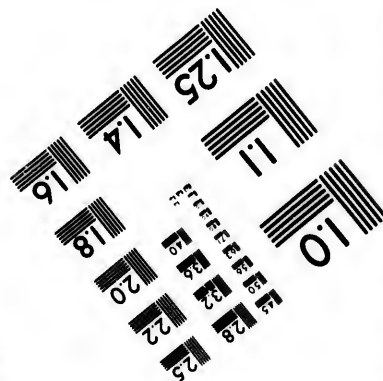
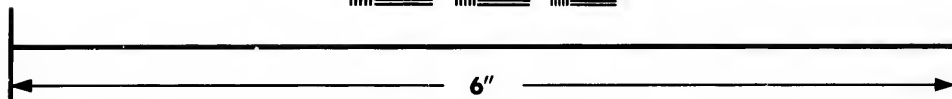
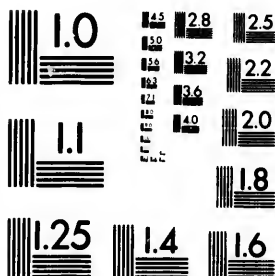
Indis Hiber-
 rarerius, in
 sauro Geo-
 dices) esse
 antantissima
 um, vel ut alii
 cl. Latitudo
 e sita, Caeo
 ullique isthic
 ne astateque
 ac Insula ca-

virate, Mala
 romata, Ciu-
 cum, navigia,
 compingun-
 la, trabelque
 Oryza ramen
 ceterorumque
 um loco in o-
 Ferrum quo-
 plurimuz, Ru-
 omnegenus,
 Elephantorum
 enim admeti-
 crascit astate
 probatum esse
 ne adorantur.

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4573

Sed quoniam in Elephantorum mentionem incidimus, non absque visum de hoc Animali pauca subjicere, Elephantem vocant Arabes *Fil*, ac dentem ejus *Cenafil*, Æthiopes *Itembo*. Animal disciplinæ capax est, & natura mite & tractabile. Incessu tardum videtur, cum tamen ne vel expeditus quispiam cursus ejus incessum adæquare queat. Repertos subinde Elephantos aliquos ferunt, qui nocturno cum suspiriis & lachrymis iniquam suam fortem deplorare videbantur. Vivunt annos ducentos. Magni illi dentes non nisi ex Elephantis maribus sunt: Femellæ enim breviusculos habent. Animal est mite zelotypum, atque adeo prænimia zelotypia in furorem subinde tantum rapitur, ut & pastum & fomnum fastidiat. Memorabilem Hilltoriam refert de Elephantante Christophorus Acosta, quam hoc loco Iusti Lipsii V.C. verbis inferemus. *Elephanti cuidam in urbe Cochini ad horam cibius non erat oblatus. Queritur & barris Magister excusat, & vas aneum ejus cibarium ostendit persfluens, causam hanc moræ esse, non posse se in pertusum vas cibum indere. Jubeat igitur, si esse velit, ad Fabrum ararium ferat reconcinandum. Ille paret. Promuscide aufert, Fabro offert. Faber sive per negligentiam, sive ludos belluam faciens, infideliter reparat atque obstipat. Elephas refert. Herus vitium videt, & indignatur. Incamat illum absentem, hunc presentem, denique redire jubet cum illo ipso vase. Facit, & Fabro querulus impingit. Ille homo suavis iterum imponere conatur, & admo-to malleo claudere rimam simulat, non claudit. Nec tamen imponit. Nam ille catus lebetem visumprum ad Flumen defert, immergit, & aqua implet, periculi faciendi causa. Videt effluere. Plenus itaque iterum ad Fabrum recurrit, intonat magna voce. Confluunt vicini, & inter eos Vicarius Regis. Faber blandis verbis demulcet belluam: vas denique sumit, & resingit probe atque ex fide. Sed ille ne tum quidem fidens, iterum ad Flumen, & ad haustum: dum contineri aquam videt, vertit se ad adstantes, & ostendit, velut testes eos advocans in hoc factum: ita demum abit domum. Hæc libuit hoc loco interferere, ut lectionis fastidium atque satietas non nihil levaretur. Avium præterea omnis generis, Pavonum, Gallinarum, Columbarum &c. ingens copia. Unus hic Rex olim imperabat: is postea dolo sublatus fuit, diviso inter multos Principes Imperio. Suntque nunc Reges Insulani novem. Horum potentissimus est *Colmuchi*, cui ceteri tributum pendunt annum: hi sunt Reges *Janasapitan*, *Triquinamale*, *Batecolon*, *Villassem*, *Tananaca*, *Lorila*, *Galle* & *Cande*. Refert Ioannes Hugo Lincotanus in suo itinerario cap. xiv Chirurgum quemdam præcipuum è Regibus è medio sustulisse, sibique Imperium adscripsisse, pulsus infigni tyrannide ceteris. Hunc Chirurgum Regni potentem *Raiu* appellari, prudentia & ingenio pollere, reique bellicæ haud rudem esse: verum nemini fidentem. Cingales huic, eodem referente, infesti sunt tantamque tyrannidem oderunt, pressi interim metu ad obedientiam ministeria. Idem hostis Lusitanorum acerbissimus, eo anno qui discessum dicti Hugonis præcesserat, ex India, Arcem *Columbo* obsidione cinxerat, sed irritò conatu, auxilio a Lusitanis allato, In hac Insula vixi sunt Vrbes, quarum primaria est *Colmuchi*.*

Hic

Urbs.

Hic complures Naves Cinnamomo, Elephantibus ac Gemmis variis onerantur. In hac Portugallenses Arcem habent Rege permittente a se extructam. Portuse si amplus & tutus. Habet præterea sex Portus præcipuos, præter alios minus celebres. Insula valde montosa est, visiturque Mons sublimis altissimo Situ inter totius Indiæ cacumina. Incolis *Pico de Adam* dicitur. Credunt enim Indi firmiter isthic Paradisum fuisse, & Adamum ibidem a Deo creatum, dicuntque etiamnum hodie exstare primi Parentis pedum impressa vestigia, longitudine duos palmos excedentia. Scribit ex relatu cujusdam Mercatoris Mahumetani Ludovicus Romanus Patritius in falligio hujus montis specum esse quandam, quo se recipiebant ejus Regionis omnes Incolæ in primi Parentis sanctissimi memoriam: memorare enim Incolas Adamum post lapsum illic fletu & continentia, pœnititudine ductum culpam: redemisse. Refert idem auctor esse alium Montem vastissimæ longitudinis, ad cujus radices Pyropi reperiuntur, qui vulgo Rubini dicuntur. Cinnamomum hic nascitur præstantissimum tantæ copia, ut Silvas ac Nemora hac arbore refertas habeant. Incolæ maritimi Mahumetani magna ex parte sunt: mediterranei Gentiles (*Cingalæ* vocantur) color illis albus, statura procera, abdomen prominens: ventrem enim curant. Imbelles sunt, exigui spiritus, & ad bellum inepti. Tormentis scribit idem Ludovicus, non utuntur bellicis, nec ferro: sed eorum arma arundines sunt: ob id per raro in prælio occumbunt. Sunt autem ingeniosissimi, & ex Auro, Argento, Ferro, Ebore, opera faciunt politissima. Bombardarum sive Scloporum Fistulas insigni arte nunc formant, velut artificii manu exasciatas. Narrat sæpius jam nobis memoratus Linscotanus Archiepiscopo Crucis imaginem oblatam, quam Artifex Ceilanus ex Ebore confecerat, longitudine unius ulnæ, tanto artificio, ut capilli, barba, & ipsa facies viventis hominis gestum mentirentur, optima staturæ mensura: In Europa nihil tale. Quare ab Archiepiscopo arcæ inculsa ad Hispaniæ Regem missa fuit, digna æstimatione inter preciosissima tanti Regis *Cæliæ*. In Histrionum artibus excellunt iidem maxime, multaque venustates corpore ac ludis exercent, totam Indiam percurrentes, magna spectantium admiratione. Victus eorum ex Lactæ, Butyro, Caseo, ac Oriza est: porum ex Palmarum succo colligunt. Vestis infra umbilicum è Serico aut Gossipio. Superiora enim non tegunt. Nisi quod caput panno subtili contegunt. Aures Auro ac Gemmis ornant: Zonas gerunt aureas gemmis ornatas. Ipsa Insula commerciis valde ob Portuam frequentiam ac rerum affluentiam oportuna est.

Atque hæc de Insula *Ceilon* deque tertia Orbis parte *Asia* sufficient; ad quartam & postremam Orbis Terrarum partem longe maximam *Americam*, quam Isthmus nobilissimus, & Septentrionalem facit & Meridionalem, pergimus.

N n n n

HISPANIA

*Portus Montes**Vicus Vestitus*

a subjicere, Ele-
est, & natura
incessum ad:
s iniquam suam
is maribus sunt:
ypia in furorem
Elephante Chri-
Cochin ad horam
erfluens, caussam
um ferat reconcin-
ciens, infideliter re-
presentem, denique
conatur, & admo-
um ad Flumen de-
rum recurrit, into-
uam: vas denique
ustum: dum conti-
nemum abit domum.
vium præterea om-
imperabat: is po-
ani novem. Horum
tan, Triquinamale,
h suo itinerario cap.
scripsisse, pulsus inge-
ngenio pollere, rei-
te, infesti sunt tan-
Lusitanorum acer-
obsidione cinxerat,
rimaria est *Columbus*.
Hic

*Regio.
Situ.*

HISPANIA Nova Americae Provincia amplissima, cæteris cultior, amœnior ac populis frequentior. Hæc magnis terrarum spatiis disiecta, a Tavalco, sive Grialvi flumine Occidentem versus excurrens, ad S. Michaelis & Culiacanas usq; terras extenditur. Septentrio finitur Granata nova, aliisq; regionibus Novi Mexicani regni nomine nunc signatis. Australe littus Pacifici Maris undis abluitur. Inter Æquinoctialem & Cancrî Tropicum pene concluditur, ideoque dierum noctiumque exigua hic discrimina, & perpetuum pene Ver. Mensibus Junio, Julio, Augusto atque Septembri assidua pluvia, leniumque ventorum ab utroque Mari commodissimî status, diurnos, æstivosque calores disjuncti ac temperant, quæ vera est ratio cur illuc sub Tropico æstivo commode habitetur, contra Veterum Philosophorum opinionem. Aerem ergo habet temperatum, quamvis sub torrida jaceat Zona. Abundat regio ipsa Mineris opulentissimis Auri, Argenti, Ferri & Æris: mittit Cassiam Fistulam, & Fructus quosdam, quos Incolæ *Cacno* nominant Amygdalorum instar, ex quibus potum valde ab eis expetitur conficiunt. Gossypio ac omnibus insuper Frugibus, Fructibusque quos in Europa habemus, affluit: Tritico, Hordeo, omne genus Leguminibus, Oleribus, Lactucis, Brassicis, Raphanis, Cæpis, Porro, Petroselino, Rapis, Pastinacis, Malis insanis, Beta, Spinachio, Pisicis, Fabis, Lenticulis & similibus. Sunt & Mala aurea, Limones, Mala Cirria, Perfica, Armeniaca, magna copia. Crescunt hic etiam Pomæ & Pira, sed tantum mediocriter, Pruna rara, Ficus magna abundantia. Maiorum Cotoneorum mirificus proventus. Mala Granata satis multa: Cerasa hætenus non admodum feliciter provenere. Vineæ insuper sunt ferentes uvas, sed ex iis Vinum non conficitur: Oleæ, Saccarum, Mora. Habet præterea multas alias Fruges & Fructus nobis incognitos: imprimis Granum *Mais* dictum Ciceri non ab simile magna copia, ex quo panem conficiunt. Varia item profert Animalia, ut sunt Oves, Vacæ, Capræ, Porci, Equi, Asini, Canes, Feles, aliaque Animalia similia: istiusmodi enim omnia in India Occidentali teperiuntur. Item Leones, Tigres, Ursi, Apri, Vulpes, aliaque fera & silvestria Animalia: item Cervi, Lepores, Cuniculi. Præter hæc sunt & quæ appellant *Sainos*, animalia instar exigui Porci, quæ umbilicum in spina dorsi habent. Eunt turmatim per silvas: & alia plurima, quæ brevitatis studio prætereo, Avium non minor est varietas, ut sunt, Anseres, Anates,

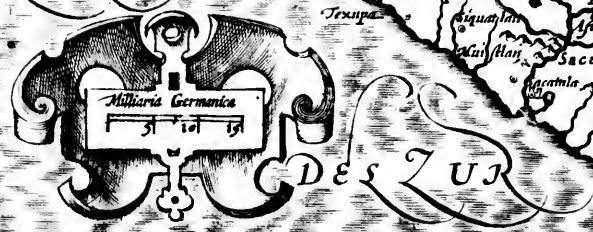
Animalium varietas.

*Inopertum meso-
vitas.*

Coturnices, Gallinæ quæ nostras longe superant, & aliæ. Occupata primum fuit ab *Hispanis* hæc regio anno 1519 VIII Duce *Ferdinando Cortesio*: cum maxima tamen suorum & Incolarum strage: cui remuneracionis causa dono concessa fuit *Tecoanteper* regio novæ Hispaniæ, a Carolo V Imp. Regnatum fuerat in urbe Mexicana omnino sub Regibus novem per annos cxxx, post 1561 annos quam a *Chichimecis* Mexicana terra primum occupata fuit. Horum ultimus fuit *Moteczuma*, qui in quadam seditione fuit interfectus, & cum eo Mexicanorum Regum familia intercidit. Incolitur porro hæc pars ab Hispanis, qui multas in ea habent Colonias, dempe, *Compostellana, Colimam, Purificationem, Guadaluaram, Mechoacam, Cacamum, Mexico,* & alias

Sunt

ulis frequentior.
 sus excurrens, ad
 lissiq; regionibus
 titur. Inter Æqui-
 scrimina, & per-
 que ventorum ab
 vera est ratio cur-
 rem ergo haber
 uri, Argenti. Ferri
 dalorum instar, ex
 ructibusque quos
 ralsicis, Raphanis,
 enticulis & simili-
 cunt hicetiam Po-
 oneorum mitificus
 ere. Vineæ insuper
 eterea multas alias
 e magna copia, ex
 qui, Asini, Canes,
 tem Leones, Tigres,
 eter hæc sunt & quæ
 eunt turmatim per
 ant, Anferes, Anates,
 panis hæc regio an-
 e: cui remuneratio-
 fuerat in urbe Me-
 icis Mexicana terra
 terfectus, & cum eo
 as in ea habent Co-
 lman. Mexico, & alias
 Suar

Urbes.

Sunt porro in hac Nova Hispania insignes nonnullæ regiones, nempe nova *Galitia*, *Mechuacan*, *Mexico*, & *Guastecan*. *Nova Galitia* ab incolis prius *Xalisco* vocabatur: quam primus detexit & acquisivit *Nunus Gufmannus*, qui in ea urbes aliquot fundavit, nempe *Compostellam* ubi sedes Episcopalis & Consilium Regium: *Spiritus S. Conceptionis*, *Michaelis* & *Gaudularum* celeberrimam ac totius Regni Caput. Pertinet ad Novam Galitiam regio illa quæ *Culiacana* dicitur ab Vrbe hujus nominis. Iacet autem inter fl. *Piasla*, & fl. *S. Sebastiani*, qui antequam in mare se exoneret, a terra absorbetur. Metropolis Vrbs est *Culiacan*, ubi Hispani fundarunt Coloniam Domus Michaelis. *Mechuachm* regio ambitum habet xl leucarum, & ex opulentioribus ac fertilioribus est hujus Novæ Hispaniæ regnis: nam in ea Maiz ter maturefcit singulis annis, & alii etiam Fructus. Regio hæc duas continet Vrbes principales ab Hispanis cultas, in quibus vigent Mercimonia, nempe *Pascuar* & *Validolis*, quæ est Episcopalis sedes, præter alias minus celebres. *Mexicana* regio cæteris non tantum Novæ Hispaniæ prætat, sed universæ etiam *Americæ*. Nomen fumpfit ab Vrbe *Mexico*, quæ *Temistlan* quoque nuncupatur. Metropolis est Provincia *Mexicana*. Hæc sita erat in peramplæ paludis medio, antequam a Cortesio occuparetur, qui eam ad ejusdem Lacus ripam transtulit: estque nunc optime fabricata, ambitum occupans sex milliar. Ital. cujus unam partem Hispani inhabitant, reliquam vero Indigenæ. *Mexico* tantundem sonat atque fons & scarurigo: a primis fundatoribus sic appellata, ob scarurigenes fontium varias quæ hanc Vrbe[m] circumdant. Hæc Vrbs præcipua erat ac nobilissima totius Indiæ, jmo totius Orbis maxima, quam Ferdinandus Cortesius expugnavit anno 1519. Hæc cum totius Imperii Mexicani Caput esset, ædium capiebat lxx millia. Regis quidem & Nobilium ædes erant amplæ, commode & affabre exstructæ: vulgives o humiles & viores. Resident in hac Vrbe Archiepiscopus, & Prorex, ac Tribunal supremum Novæ Hispaniæ. Est etiam in ea imprimendi ars & cundendi pecuniam. In Lacubus porro Mexicani & circa eorum ripas jacent l Opida, quorum quodvis, continet plus minus xc 10 domorum. Post Mexicum est *Tescucan* Vrbs ad ripam ejusdem Lacus, quæ amplitudine sua Mexicum ipsum adæquat. Est etiam in hac Provincia *Angelorum civitas*, quæ prius *Vacipalam*, id est terra Serpentum, vocabatur, quæ Lanificio celebris imprimis est, cujus ager vallibus & panicibus distinctus est, in quibus innumera armenta & greges aluntur, & magna Segetum ac Fructuum copia colligitur. *Guastecan* regio Novæ Hispaniæ ad *Mare del Nord* posita est. In hic Colonias Hispani habent, nempe *Panuco* & *D. Jacobi a Vallibus*. Postremo in Nova Hispania est *Tlascalcan* Vrbs, quæ post Mexicum secundum tenet locum, estque valde populosa & opulenta & agro fecundo: Reipublicæ more gubernatur, sub possessione tamen Hispaniarum Regis. Sunt in Nova Hispania Lacus multi, magna ex parte ita salti, ut fal ex iis conficiatur. Præcipuus is est, qui *Chapalcum* *Mare* ob immensitatem vocatur. Est & Vrbs Mexicana Lacus. Sunt & in ea Fluvii quamplurimi piscibus abundantes, quorum aliqui etiam auriferi sunt. Inveniuntur etiam in iis Crocodili, quorum carnibus vescuntur Incolæ. Est autem regio Montibus & rupibus asperissimis referta. In Provincia Mexicana Mons est flammivomus, qui *Popocam-*
peche

Lacus.

Flumina.

Montes.

peche incolis vocatur. Est & Mons in regione *Guaſſecan* in quo 11 reperiuntur Fontes, alter ſcilicet Picis nigrae, alter vero Picis rubrae ferventis. Est praeterea haec Provincia Silvis Nemoribusque plena: ac uniuersa Arbores magna copia profert, maxime e quibus liutres unico ex trunco excavant & formant. Habet & Cedros tantae magnitudinis & craſſitudinis, ut ex iis trabes quadrangulae centum & viginti pedes longae, x 11 vero latae conficiantur, tanta quidem copia, ut Montes Cedris, ut apud nos Quercubus aut Pinis conſitos dicas. Opera publica me vocant. Fuerunt in hiſce Indiae partibus plurima & quidem ſuperba & magna Templata idolis conſecrata, ac Diaboli cultui deſtinata, quae Hiſpani olim voce *Cu* appellarunt. Imprimis fuit in Vrbe Mexico celeberrimum Templum *Vitzilpuzeli*, ambitum ampliſſimum habens, atque aream intus pulcherrimam. Inprimis vero res admiratione digna, cura quam Mexicani gerebant in educandis liberis, certo ſcientes nihil eſſe in tota rerum uniuerſitate, quod plus adiuuenti ad rectam rerum tum privataram tum publicarum conſtitutionem adfert, quam pueritiae diſciplina. Sunt Indi rerum Mechanicarum egregii artiſices, praeripim in cõtexendis variis Avium plumis & Ferarum pellibus admiranda varietate: qui & laborum tam ſunt patientes, ut ſapiffime integro die cibum non ſumant, quo ſpecioſius concinnent & aptent, vel unicam plumam, eandem omni ex parte contemplantes, tum ad Solem, tum in umbra, ut percipiant magis ne recta an inverſa conveniat, erectis an deflexis crinibus. Itaque ex plumis Animal quodcunque, aut Florem aut Herbam tanta dexteritate mentiuntur, ut videantur ad vivum expreſſiſſe. Aurifabrorum prima & praecipua eſt conditio, & praeter ceteris artiſicioſa: adeo quidem ut res quaeviſ ad vivum expriment: valentque plurimum fuſionis Artiſicio, adeo ut vel Herbas quaeviſ, tum res munitiſſimas fuſione fingant, tam exquisite, ut a naturalibus diſferre non dicas. Sola Mexicana Civitas, omnem politiam & vivendi rationem totius Novae Hiſpaniae patefacit. Quae cum eſſet totius Imperii Metropolis, diverſae eo conſuebant ejuſdem regionis gentes, negoriandi gratia. Itaque ſingulae Nationes ſua loca probe ordinata obtinebant ac ſervabant, in quibus ſingulis diebus quiniſfora obſervarent, omnibus rebus venalibus optime inſtructa. Itaque ſingula opificii, & mercaturae genera, definitum ſibi locum, ac ſtationem certam habebant, quem nec ulli praecipuum licebat, quae certe non exigua eſt politicae ſpeciei. Neque commodius aut Vrbs, aut Decus quapiam poteſt gubernari, reſte Xenophonte in Oeconomicis, quam rebus ſingulis praefinita certa que loca ſtatuendo, quod ad Indis obſervabatur.

N n n n iij

Sequuntur

*Opera publica.**Opificia.**Mercimonia.*

an, Mexico, &
vit Nunu Guſ-
ſilium Regium:
inet ad Novam
, & ſ: S. Seba-
i Hiſpani funda-
pulentioribus ac
u eriam Fructus.
nia, nempe *Piſ-*
teris non tantum
, quae *Tenſtitan-*
medio, antequam
bricata, ambitum
Mexico tantun-
ontium varias quae
us Orbis maxima,
ani Caput eſſet, &
abre extructa: vul-
al ſupremum Nova
exicanis & circa eo-
Mexicum eſt *Teſſera*
m in hac Provincia
o celebris imprimis
es aluntur, & mag-
Novi poſita eſt. 11
a Hiſpania eſt *Tlaſ-*
ta & agro ſecundo:
ova Hiſpania Lacus
Mave ob immenſita-
bundantes, quorum
ur Incolae. Eſt autem
omus, qui *Popocam-*
peche

Virginia & Florida.

VIRGINIA.

Insula.
Unde dicta.

Insula ferti liaz.

Animalium va-
rietas.
Opida.

Sequuntur in nostra Methodo *Virginia & Florida*. *Virginia* quæ primo loco occurrit, nomen a *Vagino* Re-
gulo, secundum nonnullos, seu, ut mavult ille qui Francisci Draci expeditionis anno CIO D LXXXIV ad
Occidentales Indias Diarium aut Commentarium edidit, ab Elizabetha Angliæ Regina nomen tulit.
Incolis *Wingandacos* dicitur. Fert autem ubertate quadam felicitateque miranda, quicquid Vitæ ex voto
transigendæ, deliciisque fruendis necessarium: Vinum, Oleum, Fabas incolis *Okindgere*, Pissam, quæ illis *Wic-*
kanzeyr: Pepones & Melones, ipsis *Mucosquer*; Herbas varias: Callaneas, Nuces luglandes, Fragas, aliosque
Fructus nobilissimos; item Alumen, Picem aridam & liquidam, Terebinthinam, Ferrum, Cuprum, Sericum,
Linum, Cannabim, Gemmas, aliaque plurima. Verum ante alia Frumentum, (*Paganoyr* indigenæ vocant &
Indi Occidentales *Muz*) incredibile fecunditate luxuriat: quod eo certè vehementius demirari licet, quod
levissimam tenuissimamque agriculturæ curam ac rationem exerceant. Agros enim leviter expurgatos, & lo-
liis evulsis sarritos, cum aratrum vomeremque penitus ignorent, non tanto inductis sulcis subruendi, glebas
occandi, deinde post iacta semina cylindro æquandi labore fatigant Incolæ, quantum nostri ad Fruges ferendas
requirunt, sed lignea palâ modice vulneratam humum leviter invertunt, serobibusque effossis grana pallino ligneo,
sicut apud nos fabæ soleant, depangunt, quæ terra demum superfusa condita in tumulam luxuriant prorumpunt.
Animalia in nonnullis locis producit varia, Ursos, Leones, Lupos, Cuniculos, & quæ Incolæ vocant *Saque-*
nuckos, *Mignowoc*, & *Squirels*. Aves præterea cum alias, tñ Gallos & Gallinas Indicas, Columbas, Perdices, Grues,
Cygnos, Anseres, Psittacos, Falcones, & Accipitres. Opida hic exigua, decem aut duodecem Ædium capacia:
de fixis humi palis, angusto aditu in orbem ædificant, Templo, Principis, Procerumque mansionibus, & arca, seu
foro rerum vernalium, domibusque Incolarum, circumquaque in circuitu distinctis affabreque collocatis. Ci-
vitates circa littus sunt hæ: *Pyshokonnok*, mulierum vivitas, *Chipanum*, *Weoponiok*, *Muscamunge*, & *Matta-*
guenz, *Ooanoke* Anglis dicta cæca civitas, *Pemeoke*, *Shycoake* civitas ampla, *Chowanoke*, *Sequitam*, & alia.
Flumina quibus rigatur sunt *Occam*, *Cipo*, *Nomopano*, *Ncus*, & alia. Quatuor mensibus anni Februario, Mar-
tio, Aprili & Maio, copiosa hic Acipenserum captura: atque etiam iisdem mensibus Alecum. Sunt & Troscæ
saporis jucundissimi, optimi nutrimenti: Raix, Mugiles, Passeres, ac multa alia genera Piscium. Silvas etiam
habet & Nemora frequentia, Cuniculis, Leporibus, atque Avibus referta. Silvæ non sunt quales in Bohemia,
Moscovia aut Hyrcania nudæ gignentium & steriles: sed cellissimis atque optimis quæ in toto Orbe reperiantur,
Cedris

Mores.

Cedris confitæ, Pinis, Cypressis, Lentiscis, aut Arboribus quæ Mastichen generant, ac multis aliis Arboribus odoriferis. Incolæ mediocri statura, æqui bonique tenaces, iustitiam exercent, Animæ immortalitatem sentiunt, sed salrationibus assiduis, intempestivisque compotationibus ad instar aliorum Americanorum, intemperanter indulgent, a carnibus tamen humanis abstinent. Assiduis venationibus Feras insectantur. Arma sunt Arcus & Sagittæ. Credunt multos esse Deos, quos nuncupant *Mintoæ*, sed variorum generum & graduum, atque unicum duntaxat præcipuum ac magnum Deum, qui fuit ante omnia secula. Qui, ut affirmant, cum Mundum condere decrevisset, primum alios Deos ordinis præcipui condidit, quibus tanquam adiutoribus & instrumentis, tum in creatione, tum in gubernatione Mundi uteretur: Tum Solem, Lunam, & Stellæ, tanquam minorum gentium Deos, atque instrumenta alterius ordinis magis præcipui. Primum (aiunt) Aquæ creatæ sunt, ex quibus opera Deorum omnis creaturarum varietas visibilium atque invisibilium exstitit. Ad genus humanum quod attinet, mulierem primum conditam esse aiunt, quæ opera & aduinculo cuiusdam Deorum, concepit ac liberos peperit: atque in hunc modum genus humanum ortum esse asserunt. Sed de Moribus & natura indigenarum, deque aliis Virginie commoditatibus aut mirabilibus plura ex descriptione Iohannis Wyts, & relatione Thomæ Harioti Rallegi domesticæ, per Theodorum Britum singulari libro descripta, & aeneis formis incisa circumferantur.

Florida.

Regio & unde dicta.

FLORIDA (ut obiter etymon ejus exquiram) appellationem habet, quod ipsa Dominica Palmarum reperta sit, quam Hispani suo Idiome *Pais de Flores* vocant. Inditum ei hoc nomen a Ioanne Pontio Legionensi. Alii inter quos Thevetus, alio referunt nominis originem, nempe quod tota viridis Floridaque sit, stratis etiam undis herbis viridantibus: sed penes authorem sit hujus rationis fides, cum nusquam ab aliis consonantia tradantur. Ab Incolis *Aquasa* dicebatur. Circum scribitur hæc Provincia latissimis finibus, ab Ortu Bahamæ & Leucayas Insulas habet, in Occidente Mexicanæ Provinciæ terminos attingit, a Meridie Cubam & Iucatanas terras respicit, excurrens in modum Isthmi ad centum passuum millia, quaque angustissima est, triginta milliarium Latitudinem occupat. In Septentrione supra Floridam sunt Canada, Virginia, Avanares, & Nova Francia. Regio factis amena est, & omnium Fructuum fertilis. Magna Incolis annonæ cura: Maizium Martio & Junio ferunt, tertio dehinc mense maturum colligunt ac in publica horrea recondunt, mox singulis pro cuiusque necessitate & dignitate distribuunt. Alii præterea & quidem variis Fructibus beata, Moris, Cerasis, Castaneis, Vvis, Mespilis, Prunis speciosis quidem aspectu: sed insecti saporis. Sunt & Radices ipsi *Harle* dictæ ex quibus in annonæ penuria panem faciunt. Animalia producit varia, Cervos, Hinnulos, Capras, Vrsos, LeoparDOS, Lupos, Canes sylvestres, Lepores, Cuniculos. Nec desunt volatilia, Pavones, Perdices, Psittaci, Columbæ, Palumbi, Turtures, Merulæ, Cornices, atque alia. Sunt

*Situs.**Solifertilitas.**Animalium varietas.*

Sunt & varia genera Serpentium, atque Animal quoddam Leoni Aphricano haud ab simile. Habet denique peregrinum quoddam Vulpi perfimile, sub ventre loculo quodam ceu sacco munitum, qui & aperitur & clauditur, ut foetus editos excipiat, cumque iis pericula effugiat. Mansit hæc Provincia postquam a Ioanne Pontio decreta esset ad tempus intacta, nemine sibi illam deposcente, propter Incolarum ferociam. Procedente deinde tempore, Ferdinandus Sottus, Præfecturam hanc a Carolo Imperatore obtinuit, multisque veteranis militibus scriptis, Floridam adnavigavit, anno trigésimo quarto supra millesimum quingentesimum, sed aurariis nimium investigandis intentus, nulla cura urbis deducendæ condendæque, dum per Provinciam vagatur, non inventis quas crederat Auri secturis, mæore confectus interiit, milites sociique pæssim a Barbaris cæsi & discerpti sunt. Succedentibus temporibus, Galli, tempore Caroli noni, duce Ioanne Ribaldo, Floridam versus enavigarunt, improspere hac illis cedente navigatione. Alteram æque infaultam navigationem, Duce Landoniero susceperunt Galli anno 1511 extructa Arce Carolina, quæ brevi ab Hispanis occupata fuit. Biennio post Dominicus Gourguefius comparata classe trium navium, cum centum quinquaginta militibus, & LXX nautis ultus Gallorum manes, Carolinam arcem recepit, evertit ac solo æquavit. Sed in reditu cum a Rege suo hoc factum iniquo animo accipi intelligeret, quievit, neque ulla amplius Gallorum in Floridam expeditio memoratur, mansitque Hispanis vacua harum terrarum possessio. Provinciæ celebriores Terræ Floridæ ab Hispanis repetæ, sunt *Panuca* Regio, in finibus Hispaniæ Novæ sita, cujus Incolæ bellicosissimi admodum, & in bello crudelēs: captivos Idolis immolant & comedunt. Viri barbati sibi evellunt, ut speciosiores appareant, nares & aures perforatas habent, nec ante XL ætatis annum matrimonio junguntur. Hinc *Avanares* regio, & *Albardosia* Provincia, quarum Incolæ sunt versutissimi, moribusque a reliquis Indiæ populis differunt. Est quoque in Florida *Ioguazia* Regio, cujus Incolæ adeo cursu valent, ut Cervos superent & capiant, curruntque diem integrum nec fatigantur. Sunt & aliæ regiones & Provinciæ terræ Floridæ, ut *Apalchia*, *Authia*, *Somovia*, & aliæ. Regio in universum plurimis rivis fluminibusque irrigua, eoque humidior: & in Montibus *Apalchicis* ingentes Rivi oriuntur Auri Argenticque arenas provolventes, quas Incolæ rips per fossas diductis, colligunt, & secundo flumine ad Maris littora venales deferunt. Inter Flumina præcipua sunt *Porto Real* dictum, quod sonat Portum Regium. Ostium fluvii tria milliaria complectitur, habetque duo promontoria quorum alterum Occidentem, alterum Septentrionem spectat: item *Rio secco*, *Fl. Magnus*, aut *Grandis*, *Garamma*, *Charenta*, *Ligeris*, *Avona*, *Sequana*, *Ay*, *Serravahi*, *Maius*, & alia. Regio plana est, ac paucos habet Montes in quibus *Apalchici* præcipui. Circa fluvium Portum Regium multæ sunt Silvæ Quercubus & Cedris consistæ, in quibus Cervi plurimi ac Feræ, etiam multi Pavones Indici reperiebantur. Incolæ Ingenio vasto sunt ac subdolo, ad bellum & vindictam proni.

O O O O

SUCCEDUNT

Imperium

Flumina

Montes
Silvæ.
Mores.

poribus o-
tatem sen-
am, inteni-
Arma sunt
& graduum,
mant, cum
adjutoribus
Stellas, tan-
iunt) Aquæ
effluit. Ad ge-
jisdam Deo-
d de Moribus
tione Ioannis
ripta, & aneis

nica Palmarum
a Ioanne Pon-
tota viridis flo-
pnis fides, cum
Provincia latif-
pæ serminos at-
passium millia,
ridam sunt Ca-
fertilis. Magna
ant ac in publica
terea & quidem
be& r, sed insciti
Animalia produ-
Cuniculos. Nec
ices, atque alia.
Sunt

*Regio.**Situs.**Cæli qualitas.
Soli fertilitas.**Animalium va-
rietates.**Flumina.
Montes.**Mores.*

SUCCEDUNT nunc Insulæ, *Cuba, Hispaniola, Jamaica, S. Ioannis, Margarita*, in nostra Methodo explicandæ. *Cuba* Insula sic ab Incolis dicta, etiam *Fernandina & Ioanna* ab Hispanis vocata: item *Alpha & O*, si Petro Martyri credimus. Ea ad Occidentem Mari fecernitur a Iucatana, ad Ortum Fretum ab Hispaniola, ad Austrum est Jamaica. Ejus Longitudo ab Ortu in Occasum extenditur ad CCC milliar. aut potius leucas Hispanicæ: xv, & alicubi xx habet in Latitudine. Eam medium secat Tropicus Cancræ. Qui Cubam videre, Salicis folio assimilant, eo quod longior quam lata sit. Regio est admodum temperata, quibusdam tamen temporibus frigidior: estque fertilissima Auri sed non puri, & optimi Æris ditissima. Magham profert Rubiæ tinctorum copiam. Saccari item ingenrem vim: Frumenta, Fruges ac Fructus varios, atque Herbas. Gignit insuper Cassiam fistulam, Zingiber, Mastichen, Lignum Aloes, & Cinnamomum. Serpentes, quorum hic ingentium copia, in delitiis fuisse memorantur, Nemora Porcos & Boves maxima abundantia nutriunt. Sex Urbibus habitatur, quarum præcipuæ *S. Jacobi & Havana*: illa extructa a Iacobo Velasco, sedes est Episcopalis: Hæc totius Insulæ Emporium & Navale: ad hanc solet classis Regia tamdiu subsistere, donec & anni tempus, & venti commodam navigationem tractamque in Hispaniam polliceantur. Nunc in ea trirèmes aliquot sunt quæ oram omnem contra hostes tueantur. Multos habet hæc Insula auríferos fl. quorum aquæ dulces & potui aptæ sunt. Dulcia & salsa Stagna frequentia, unde hic quoque Salis copia. Regio aspera, excelsa & montosa: Montesque asiaticam Auri præbent secturis generosis. Estque in eadem Insula non procul a Mari mons, è quo Bitumen fluit aptum navibus stipandis. Aliam rem admiratione dignam in hac Insula describit Gonzalus Ovetanus: Vallem quandam inter duos Montes ad duo aut tria milliaria Hispanica deductam, (Campum Lapidum veteres, uti in Narbonensi Gallia hunc vocassent) quæ Lapidicos Globos producit tanto numero, ut quis multas inde naves onerare possit, atque a Natura adeo ad sphericam formam rotundos factos, ut nihil circino possit ab Artifice fieri rotundius. Ipsa gens naturæ benignitate contenta, neq; meum neque tuum, aut exitialem pecuniam noverat, sed omnia in communi possidebat, sicuti Solem & Aquam naturæ ex æquo omnibus largitur: aperti itaque vivebant hortis, & sicut Legibus suapte natura rectum colebant. Nudi fere incedebant, raro tuniculis quibusdam bombycinis induti. In Nuptiis mirum ritum observabant: Sponsus enim prima nocte cum Sponsa non concumbebat, sed si Dominus esset, Domini vicem ejus supplebant: si Mercator, Mercatores: si denique Rusticus, Domini vel Mercatores.

Ob levisimā causam Viri uxores repudiabant. Sed mulieres ob nullam Viros dimittere poterāt: Viriadmodum libidinosi erant & obscœni. Hispani quidem populi frequentia excultam invenerunt, at nunc pene a solis habitatur Hispanis, quod Indigenæ partim fame, & laboribus, partim lue venerea interierint, ac potissimum Incolarum partem in Hispaniam Novam, postquam a Cortesio subjugata esset traduxerint, ut jam vix Indorum ullus, aut ullæ ipsorum reliquæ super sint.

Hispaniola.

*Regio.
Nominata,
Strus.*

*Cœli qualitas.
Soli fertilitas:*

*Animalium va-
rietas.*

*Urbium nomina
Flumina,
Lacus.*

HANC Insulam Incolæ *Hairy* & *Quisqueia* quondam vocaverunt, *Cipangi* quoque nomen postea tulit. Hispani a se *Spaniolam* sive *Hispaniolam* & a *Dominico S. Domingo*, sive *Dominici* Insulam: cujus etiam honori urbem extruxerunt, quæ omnium est præcipua. Hujus Insulæ ambitus circiter milliari-um, seu ccccl. leucar. Longitudo 10 milliis. Latitudo pro Sinuum & Promonteriorum ratione varia. Hanc P. Martyr reliquarum omnium Insularum genitricem vocat. Medium Insulæ ab Equatore distat gradibus pene XIX. Versus Boream forma oblonga est, panditur enim ab Ortu in Occasum. Aere finitur temperato, unde Arbores ut plurimum perpetuo virent: estque præ cæteris omnibus amœna & fertilis. Sacchari cannas aiunt hic altiores crassioresque esse, quam usquam alibi. Fertilitatis indicium hoc est, quod Triticum satum centuplum reddat. Valentia in Hispania ex unica canna vix septem phialæ implentur: in Hispaniola viginti, sæpe etiam triginta. Gignit præter hæc regio Cassiam fistulam, Zingiber, Mastichen, Lignum Aloës, & Cinnamomum: Salis etiam uberem proventum habet. Auri & Argenti Fodinæ sunt divites: est & aliorum fossiliū non parva quantitas, præcipue vero coloris cærulei. Ante Hispanorum adventum tria tantum hic erant Quadrupedum genera, nunc importatis aliunde animantibus ita repleta est, ut ex ea pellium & coriorum magna vis quotannis in Hispaniam exportetur. Urbes hujus Insulæ multæ sunt: præcipua est *S. Dominici* ad ostium fl. *Ozuma*, sede Episcopi & Vicarii Regii inclyta. Sunt & Urbes minores, *S. Joannis*, *Meguma*, *Portus Plata*, *Portus Regius*, *Canama*, *Xinagua*, aliæque. Sunt etiam in hac Insula Fluvii complures, Lacus ac Fontes admodum piscosi. Præcipuam tamen & amœnitatem & commoditatem Incolis præstant in ingentia Flumina, quæ in ipso Insulæ umbilico, delapsa ex altissimorum montium jugis, in diversissimas Mundi partes at-eunt: *Juma* ad Orientem ad Occidentem decurrit *Atihunicus*, *Jacchus* Septentrionalibus, *Nabum* Meridionalibus aquis miscetur, sic ut quadripartito Insula dividatur. Est præterea in Baina ingens Lacus, in *Hagu-gabon*, nostri Mare Calpium vocant, is infinitis undique fluviiis auctus, nusquam tamen excurrit aut exoneratur, sed cuniculo absorbetur: haud vanis conjecturis creditur rupes hæc spongiosas, per subterraneos meatus Maris aquam recipere, quod ibidem multitudo marinorum Piscium inveniat, & aqua maris salugine infecta tota muriatica sit. Alii insuper quantumvis minores in hac insula sunt salsi Lacus. Ultra supradictos Lacus, ingens etiam Fluvius in Mare salsus decurrit, quantumvis dulcis aquæ infinitis rivulis fontibusque auctus.

IA M A I C A, quam nunc S. *Jacobi* Insulam nuncupant, ad Orientem Hispaniolæ. xxv ab ea Leucarum in-
 tervallo discreta, xvi gradibus ab Æquinoctiali limite distat. Ad Septentrionem Cubæ vicina est. Qua Me-
 ridies S. Bernardi Insulas, & Carthagenam respicit: qua Occidens Lucatanas Terras seu Fonduram. Ambi-
 tus ejus 100 milliarum. Regio grata Aeris salubritate & temperie gaudet: atque ita fertilis est, ut soli fœ-
 cunditate cum quavis alia cettare possit. Habet Auri Metalla: Saccari & Gossypii magnum proventum. Nec
 non Animalium diversorum copiam. Frequens olim cultoribus erat, nunc Incolis aut ferro aut mortalitate
 absumtis, rarius culta, duabus tantum Civitatibus habitatur: quarum primaria *Sevilla* sive *Hispalis*, in qua Ec-
 clesia principalis cum Abbatia, ubi Primatum gessit *Petrus Martyr* Anglerius Mediolanensis, Vir in tractan-
 dis rebus Indicis diligens. Altera *Oristan*. Fluvii hic multi & Lacus piscosi. Gens Lege, Ritu, Moribusq; in nul-
 lo ab Hispaniolensibus Cubensibusque discrepat, tantum ferociore fuisse memorantur.

Insula S. Joannis.

IN S U L A S. *Joannis*, vulgo a Portu divite cognominata, prius *Borichena* vel *Borica* dicta, habet ab Ortu In-
 sulam S. Crucis, Insulaque exiguas plures. Ab Occidente & Borea Inf. S. Dominici: a Meridie Promon-
 torium Pariz, a quo cxxxvi milliar. abest. Insula in longitudine porrigitur ad 1. pene mill. in latum patet
 xii aut xvii: maxima latitudo xviii pene mill. Germanica complectitur, Affluit Frugibus, Fructibus, *Soli fertilitas*.
 Animalibus, ac Auro. Dividitur autem hæc Insula in duas partes, nempe Borealem & Australem. Borealis qui-
 dem Auro abundat plurimo: Australis Frugum, Fructuum, Aviumque feracissima. Est nunc in ea urbs præcipua
 S. *Joannis* optimo gaudens Portu. Fluvii hic sunt aliquot, inter quos *Cairabonus* fluviorum maximus, ad Septen-
 trionem decurrit, cumque omnes aureis glareis arenisque fluant. Septentrionale tamen latus, uti supra quoque
 a nobis dictum est, generosioribus Fodinis commedatur. Meridiana pars portuosior, frugibusque beator,
 Maizium cateraque necessaria vitæ producit.

Margarita.

MA R G A R I T Æ Insula vel *Margaritarum*, alio nomine *Cubagua* dicitur, x millia in circuitu patet, de-
 cem gradibus & dimidio ab Æquinoctiali linea distans: omni sui parte plana, sterilis: nuda arbori-
 bus, aquæ expers. Itaque tanta plerumque humoris inopia est, quom propter contrarios ventos ni-
 hil è Cumana subvehatur, ut sæpenumero cadus Vini pari Aquæ cado permutetur. Cuniculis, Sale &
 Piscibus abundat. Imprimis vero Vnionum copia nobilis est. Incolæ colore fusco sunt, raro capillitio, & velut
 imberbes, feri, crudeles. Vescuntur Ostreis è quibus Margaritæ sumuntur.

○○○○iij

Sequitur

terat: Viri ad mo-
 nunc pene a solis
 ut, ac portissimam
 ut jam vi x Indo-

omen postea tulit.
 ulam: cujus etiam
 100000 milliarum
 ratione va-
 Equatore distat
 n. Aere sicutur tem-
 & fertilis. Sacchari
 est, quod Triticum
 atur: in Hispaniola
 lichen, Lignum A-
 sunt divites: est &
 adventum tria tan-
 t, ut ex ea pellium &
 præcipua est S. Do-
 S. Joannis. Meguma,
 ires, Lacus ac Fontes
 v ingentia Humi-
 as Mundi partes at-
 Nabu Meridiona-
 Lacus, Indi Hagu-
 excurrit aut exonerat
 er subterraneos inca-
 ua maris salugine in-
 Ultra supradictos La-
 s fontibusque augetus.

IAMAICA,

*Regio:**Situs:**Castella aurea.**Unde dicta.**Situs.**Cæli & Soli.**qualitas.**Urbes.**Flumina.**Populana regio.**Situs.**Peruvia.**Unde dicta.**Situs.**Soli qualitas.*

Sequitur *America Meridionalis* sive *Peruana*, inter quam & Hispaniam novam terræ spatium ad latitudinem decem & octo miliarium interest. Propter quam regio Peruana Insula esse desinit: diciturque *Provincia Dariena*, mutuato nomine a magno fluvio *Dariene*. Porro *America* omnis *Meridionalis* pyramidalē formam habet: cujus basis prope Isthmum est, Boream versus: vertex sive cuneus solum extenuatus ad Magellanicum Fretum versus Polum Antarcticum desinit in acumen, gradibus pene 1111 disfidēs ad Æquatore. Ad Ortum alluitur Mari quod vocant *del Nort*: ad Occasum Mari *del Sur* sive Pacifico. Regio enim omnem a Borea in Austrum montes secant. Ambitus est sedecim millium miliar. Partes ejus multæ: sed præcipuæ hæc quinque: *Castella aurea*, *Populana*, *Peruvia*, *Chile*, & *Brasilia*. *Castella aurea* *Castrigis del oro* nomen accepit ab Auri maxima quo abundat copia. Iuxta Isthmum sita est, quo pars Australis Boreali connectitur. Latitudo Isthmi est LXXI, miliar. Est autem hæc terræ pars inale habitata, ac parum culta ob inclementiam Cæli, ac flagnantes aquas. Etque earum rerum quæ ad annonam spectant minime ferax, tametsi bis terve in anno colligant suum *Mai*. Urbes duæ sunt, *Nombre de Dios* ad Mare del Nort, & *Panama* ad Mare del Sur. Fluvios habet auriferos, & mineralia, unde facilitate propemodum incredibili, Auri vis ingens extrahitur.

Populana regio incipit a parte Septentrionis ad urbem Antiochiam, desinitque ab australi parte ad urbem Quito. Itaque a Septentrione terminatur ad fines Castellæ aureæ, a qua separatur in urbe Antiochia. A Meridie vero Peruana Regioni vicina est, indeq; disjungitur urbe Quito; ab Ortū distinguitur regno novæ Granatæ Transandeno, & Peruana regione, quæ inde incipit, *Orientem* versus. Ex parte Occidentis jungitur mari Australi. Regio hæc montibus excelsis, horridis & admirandis prædita est.

PERUIA Regio totius novi Orbis nobilissima, tota fere intra Æquatorem & Tropicum Capricorni clauditur. Nomen accepit a Portu & Flumine cognomine. Suntque fines ejus a Septentrione Nova Granatæ, Castellæ aureæ & Peru Fluvius ac Portus: ab Occasu est Oceanus seu *M. or del Zur*: a Meridie Chili provincia: & ab Ortū Montes; occupatque Longitudine sua mille & octingentas leucas. Hæc autem dividitur hodie in tres partes juxta regionis situm: in planitiem: in *Sieras* seu Montes: & in *Andes* seu Ultramontaniam. Planities Peruvia juxta maritimam oram expanditur miliaribus propemodum 1515 Ital. Ejus latitudo major ad LX accedit. Est autem hæc pars arenosa, solitudinibus frequentibus deformis, ac majori ex parte sterilis. Sunt tamen in ea agri permulti circa Fluminum ripas viriditate ac fecunditate lati, fluviorū utili perfusu ac inundatione irrigati: unde Gossypii varii coloris, & omne Frumenti genus copiose reddunt. Montana regio longo extenditur tractu a Septentrione ad Meridiē mille circiter leucas, & aliquibus in locis minus.

Sunt vero hi Montes admodum frigori obnoxii, in eisque frequenter nives cadunt; nec arbores ut plurimum proferunt, unde incolæ ignem ex terra quadam ad hoc apta fovent. *Andes* sunt etiam Montes, sed continua serie producti absque vallibus. Hi etiam a Septentione in Meridiem porriguntur, & inter hos & alteros Montes *Collæ* Provincia clauditur, quæ sane ut plurimum Montibus referta est, ac frigori subiecta, sed tamen valde populosa. Montana Regio, Lævino Apollonio teste, Maritimæ Regioni hominum cultu, Urbium frequentia, & Soli Aerisque beatitudine longe prælat, ac peculiari idcirco Regum Sede, Procerumque habitaculo excoli consuevit. Terra præter *Chamaerasia*, & alia id genus mora dumetis afflueta, lactucas, brassicas, raphanos magna proceritate luxuriantes, & tenuium etiam mensis vulgares, amaracum & similes herbas proferit: & reliqua porro omnia, quæ postea Hispanis ferentibus accepit, uberrima referendi benignitate reddit. Verum antè alia Frumentum tanta fecunditate luxuriat, ut si vere proditur, uno ex sativo Frumenti sextario, quinquaginta aut centum, ducenti interdum progignantur; quod eo certe vehementius demirari licet, quod levissimam tenuissimamque agriculturæ curam ac rationem exerceant. Auri Argentique ditissima inter omnes totius Orbis regiones non immerito Peruvia censetur. Continet autem Peruvia Provincia intra suos limites plurimas Vrbes ac Civitates, quarum præstantiores ac celeberrime sunt: *Portus Vetus*, *Michaelia*, *Trugillum*, *Regium* seu *Lima*, *Arequipa*, *Quito*, *Cusco*, *Argyropolis*, & *Potosium*. Quarum quinque priores ab Hispanis primum situs commoditate, & mercaturæ oportunitate allectis occupatæ sunt, & ædificiis more Europæo exornatæ. De Moribus autem Peruviorum in universum Lævino Apollonius sic scribit. Univerſi tribus potissimum gentibus distinguuntur, quarum singulæ plures sub se populos nominum rursus varietate differentes continent. Hæ gentes dissimilitudine gaudent, & diversis linguis sunt discretæ: frequenter etiam Limites excedentes inter se bella gerere, & ferro injurias vindicare discordes solebant, priusquam in unius *Gynacane* ditio- nem ad Æquatorem usque Provincia celsit. Fœminis lanea vestis est ad talos usque propendens: Mares Indusolum ad furas usque, & huic superjectum palliolum gestant. Quanquam vero idem fere tota regione corporibus vestii menti sit genus: capitû tamen habitus mirifice variant, cum singuli pro usitato patriæ moræ fasciolas tornatiles, multi simplices, plurimi versicolores gerant: nec fere sint ququam, qui eo in caput ornatum secundum patrium usum ab alteris non vehementer discrepent. Admirabili vero omnes Natura indolis simplicitate inibuit: adhuc vetustæ ruditatis hæres, qua ridiculas nobiscum negotiationes exercent: vix inexhaustas suas Auri atque Argenti Gazas norant, atque informibus eorum mafsibus tantum utuntur, quanquam Aureorum atque Argenteorum emblematum non minore quam nos delectatione capiantur.

Chili Regnum ultra Tropicum Capricorni situm est inter Peruviam & Patagonum Regionem, quarum hæc Meridiem, illa Boream spectat: ad Occasum habet Mare Pacificum, longo tractu. Nomen habet a frige

Urba.

Mores.

Vestium.

Chili.

Sinu.

gore

gore: quod interdum his locis tam vehemens est, ut Equos cum fessoribus penitus constringat, & Marmoris instar induret. Pluvias, Fulmina, & totius anni mutationem sentit distinctis intervallis, haud aliter atque Europa: nisi quod illic ætas est quum nobis est hiems, mutatis rerum vicibus. Regio omnis partim maritima est, partim montana: quæ pars Mari vicinior est, ea magis calet. Terra natura sua fertilis, omniumque ad vitam necessariorum abundantissima, Melle, Verzin oque sive tinctorio ligno abundat. Gignit cum primis Piper longum: profert & laudatissimum Vinum comportatis eo ex Hispania palmitibus. Auri obrisi hic quoque ingens proventus. Fructus qui ex Hispania allati hic feruntur, facile crescunt. Magna hic Pecudum & Struthionum frequentia. Metropolis est Civitas S. Jacobi, Colonia Hispanorum, quam illuc nostra memoria duxerunt. Maritima multis fluminibus irrigantur, quæ colliquefactis diurno calore nivibus dilapsa summis Montium jugis, in Pacificum aut Magellanicum Æquor feruntur: sed plerique ob indomitum frigus noctu concrescunt, interdum vero decurrunt soluto gelu. Montes hujus Regionis cæteris ita præcellunt, ut in universo Indiarum tractu similes non reperiantur.

Superest. Terra Orientalior *Brasilia*, a Verzino, sive coccinei Ligni illic enascentis copia sic dicta. Inter duos fluvios sita est, *Maragnon* & *Dell. Plata*. Ea sic a Maffæio describitur. *Brasilia* duobus ab Æquatore gradibus partibusve, ad gradus quinque & quadraginta in Austrum excurrens, trigoni oblongi speciem refert, cujus basis in Æquatorem & Septentriones obversa, ab Oriente in Occidentem recta protenditur. Angulus extremus ignotas ad Meridiem Regiones attingit. Latus in Orientem spectans, interposito Oceano Hesperiiis Æthiopicibus objacet. Alterum Latus a Provincia Peruana determinat juga Montium adeo celsa, ut ipsos avium volatus fatigare dicantur, uno dumtaxat, quod adhuc exploratum sit, eoque difficillimo transitu. Regio tota in primis amœna est, Cæli admodum jucunda salubrisque temperies: lenium quippe a pelago ventorum commodissimi status maturinos vapores ac nebulas tempestive disjiciunt, solesque purissimos ac nitidissimos reddunt. Terra partim in planitiem soluta, partim in colles clementer assurgens, felix præpinguibus glebis, & rigno solo, semperque vernante, credita femina, multiplici reddit scenore; & Sacchari præsertim est ferax. Quadrupedia hic plurima sed feræ sylvestria, partim nota nobis, partim ignota: Avesque coloris eximii. Multæ hic Portugallensium Coloniae, in quibus complura sunt ab ipsis ad Saccarum excoquendum constructa Ædificia, nempe *Pernambicum*, *Caput S. Augustini*, *Portus omnium Sanctorum*, ubi Episcopalis & Præsidis totius Provinciae Sedes. Scatet ea tota ferme plaga Fontibus ac Sylvis & amnibus inclytis: è quibus (ut reliquos taceam) is quem *Argentum* vocant, leucarum quadraginta Ostio in Oceanum fertur, adeo violentus, ut inde Nautæ dulces hauriant latices, priusquam tellurem ex alto conspiciant. Nullos omnino Brasiliiani colunt Deos, Orientem tamen Solem venerantur, & Animarum immortalitatem credunt.

Cæli qualitas.
Solis fertilitas.

Urbs S. Jacobi.
Flumina.

Montes.

Brasilia.
Situs.

Cæli temperies.

Solis fertilitas.
Animalium varietas.

Inula.
Mores.

plurimum
, sed conti-
os & alteros
, sed tamen
tu, Urbium
umque habi-
cas, brassicas,
s herbas pro-
nitate reddit.
menti sextario,
ari licet, quod
ima inter om-
ntra suos limi-
lichæta, Tru-
tes ab Hispanis
re Europæo ex-
eris tribus potis-
etate differentes
m Limites exce-
s *Gynacana* ditio.
s: Mares Indu-
a regione corpo-
æ moræ fasciolas
m ornatu secun-
in dolis simplici-
: vix inexhaustas
quam Aureorum
ionem, quarum
omen habet a fri-
gore

Fretum Magellanicum.

Primum Magellanicum unde dicitur.

ET Hæc de *America Meridionali*: restat paucis explicandum *Fretum Magellanicum*, vulgo *Estrecho de Magellanes*. Nomen ei a *Magellano*, cui hujus Freti inventio debetur. Cujus consilium de Insulis *Moluccis* inveniendis navigatione Occasum versus instituta, alias diximus. Is *xxi* Augusti quum primum Maris procellæ miscere inciperent solvit ex Sinu *D. Juliani*, in quo aliquamdiu hæserat non tam fluxuum, ventorum atq; hyemis, quam dissidiorum intestinorum inter *Castellanos* & *Portugallenses* tempestatibus exagitarus. Postquam aliquot dies Austrum versus navigasset, ventum est ad Promontorium *S. Crucis*. Hic una navis ad litus elisa est, salvæ tamen vectoribus, æmamentis & mercibus. Inde cum observaret littora ab Austro in Orientem paulatim deflectere, spes facta est Freti consequendi. Itaque *xxvi* Novembris fauces quædam detectæ sunt, quas cum quatuor navibus reliquis ingressus est *Magellanus*. Hic in Sinu quodam operiri placuit, & naves tres præmittere quæ viam tentarent, referrentque siquid visum a se observatumque esset. Harum una quæ Fratrem *Magellani Alvarum Meschitam* vehebat, elapsa Oceanum repetiit, & directo in Septentrionem cursu in *Æthiopiam*, inde in *Hispaniam* delata, octavo mense post socios desertos, *Alvarum* captivum Imperatori *Carolo Castellæ Regi* stitit. Altera navis Sinum tantum esse retulit, & quidem vadosum. Tertia adfirmavit esse Fretum, observato fluxu Maris & refluxu. Mensis erat *Novembris*, nox horarum quinque præter propter. Dextra lævaque in litore solitudo, mortales nulli: nisi quod in parte sinistra conspecta magna ignium copia. Hæc causa fuit, cur & regionem illam vocarent *Terram del Fuego*, & judicarent se ab *Incolis* esse conspectos. *Magellanus* duabus navibus hoc modo amissis, tres reliquas prout ferebat tunc ferum occasio instruxit, & lustratis probe rebus omnibus, secundo & vicesimo die postquam Fretum ingressus fuerat delatus est in aliud Mare, quod a tranquillitate vocavit *Mare del Sur*. Ceterum Fretum hoc altissimis undique rupibus cinctum, *cxx* pass. millia in longitudine occupat: vel secundum alios *lxxv* millia: Latitudo non responder, neque usquam sui similis est, aliquando duo aut tria, nonnumquam decem aut quinque millia patet, quaque angustissimum est, unius milliaris spatio concluditur. Ipse Septentrio ex Orientis latere inter utriusque terræ angustias per septuaginta & amplius passuum millia invehctus, australibus undis miscetur, quæ ab Occidente promontoriis illis descendis sive desyderatis insinuatæ. Septentrionalibus Aquis occurrunt, magnoque inter se molimine concurrentibus undis, horrendo fragore totum in spumas vertitur Mare. Placidius Auster fluit refluitque, nam Occidentis hæc pars cum incredibilis sit profunditatis, extenuatisque passim littoribus majorem in modum terra sese aperiat, quietum fluitanti Mari accessum præbet. Sed Orientale hujus Freti litus, vadis brevibusque infestum, interjacentibus pluribus Insulis, frequentibus æstibus agitatur & ingentes aquarum motus ciet: littora altissimis arboribus contra.

Porro

Sinu.

Porro *Magellanus* dum in Australibus hisce partibus per semestre circitur spatium hæsit, nihil fere præter littora detexit & perlustravit, interiora regionis penitus incognita mansere: qua tamen Antartico Circulo vicinior est, constat magna ex parte montosam ac silvestrem esse regionem, continuis nivibus rigentem. *Australis* hanc *Terram Magellanus* ab igne sive ignibus, *del Fuego* nominavit, propterea quod dum hoc Fretum lustrabat pernavigabatque, nullos usquam mortales, sed frequentes, ut supra quoque diximus, longeque porrectos ignes in sinistro latere noctu sæpius conspexerit. *Australis* autem *Terra* sub ipso Occidente utramque *Iavam*, *Sumatram* & *Moluccas* respicit, ex Oriente *Africam* habet & *Æthiopicum Oceanum*, *Septentrio angustius* *Magellani Freti* objicitur & *Patagonum terris*. *Vtriusque* ripæ regio sterilis est nullo *Frugum* beneficio recreata, satis tamen pascua proceris ignotisque arboribus constituta esse perhibetur. Est hic alibi omni tempore *Pinguinorum*, *Mergorum* ac *Phocarum* copiosa multitudo. Mare autem in quod per Fretum hoc pervenitur, *Magellanus Pacificum* nominavit: sive quia vento plerumque secundo, minusque tempestuoso usus fuerat, sive quia propter ingentem vasti æquoris amplitudinem nullos ibi ventorum gyros vorticesque experitus erat, nunc vulgus *Nautarum* *Mare Meridionale* sive *del Zur* nominat. Sed de his satis. *Australiae* brevioris staturæ esse perhibentur, *Septentrionales* *Chicæ* *Incolæ*, vasta ingentique corporis mole, XII aut XIII pedum passim longitudinem æquant aut excedunt: colore fere sunt albo, perinde atque *Septentrionales* nostri: voce adeo sonora & horribili, ut *Bovis* mugitum aut *Elephantorum* barritum potius, quam *Hominis* vocem exprimere videantur. Tantæ quoque sunt agilitatis, ut pernici cursu *Cervos* antevertant, ideoque difficulter *sclopiis* vulnerantur, nisi catenratim simul incumbant, aut ex improviso occurrant. Ad bellum profecturi, *Ducem* eligunt cui omnes obediant, plurimum arcu valent, quo ita scite & gnaviger uruntur, ut quidquid oculis adsequantur, jaculis feriant, & si quando sagitta aliquo navis tabulato hæserit, vix multorum opera revelli possit. *Arcus* habent prægrandes, quorum nervi è ferinis intestinis, pollicis crassitudine conficiuntur: ingentibus quoque ligneis gladiis armantur: utuntur & funda, quæ scite jaciunt & quo destinantur, modo jactus meta concludatur, contingunt & disjiciunt. Vestitum *Incolis* præbent *Ferarum* & *matiuorum* ingentia *Luporum* tergora, quorum apud ipsos venatio adfidua.

Atque hæc de *Freto Magellanico*, deque quarta Orbis parte *America*, sufficient. Cujus inventionem omnes nostri sæculi *Scriptores* *Christophoro Columbo*, neque immerito, tribuunt. Hic enim primus eam detexit quodammodo, *Christianoque Orbi* cognitam reddidit, usque & utilitate communicavit, anno post *Christum* natum 1492. Qui autem plura de his, vel nostra pluribus explicata, petat, consulat *Lævinum Apollonium*, *Petrum Martyrem Mediolanensem*: *Maximilianum Transilvanum*, qui *Latina* *Lingua* de his scripserunt: *Jesuitarum* epistolæ: Item *Maffæum* de rebus *Indicis*, & alios.

VETERIS GEOGRAPHIÆ

ALIQVOT TABVLÆ.

LECTORIS.

HVIC nostro Tabularum Geographicarum Gerardi Mercatoris *Atlanti Minori*, sequētes veteris ævi Tabulas, in gratiam priscae tam Sacrae quam Profanae Historiæ Candidatorum a me delineatas, adjunxi. Vt quemadmodū illis hodiernum locorū situm exhibui, his veterem quodammodo repræsentarem. Quæ nostrum laborē omnibus in primis veteris Historiæ studiosis & utilissimum, & gratum fore spero. Vale Lector, & nostros conatus boni consule, atque plura id genus a nobis expecta.

Pppp iij

PARADISVS

HVIC

PARADISVS qui *Hortus Eden*, *Hortus Ieboua* & *Hortus Dei* alibi appellatur, ubi fuerit quaesitum est diu. Initio distinguendus hic Hortus ab eo qui Amos 1 vocatur *Beth-Eden*, nam is fuit in Caelosyria. Iam quum Moses testetur Paradisum ad Orientale Edenis latus constitum a Deo fuisse, indicat clare, partem Edenis fuisse Paradisum. Eden autē describitur a fluuio uno, qui se in quatuor fundit capita, *Pison*, *Gehon*, *Tigris* & *Euphratem*. Res clamat, alibi non fuisse quam in Babylonia. Sed Babyloniae partes sunt tres, Aurantia ad Euphratem, Mediana quam Chaldaeam vocant ad Arabiam desertam, & Infima quae Amordacia, quibusdam Merodacia dicitur, ad Sinum Persicum. Fluenta quatuor nobis designant Edenem non alibi fuisse quam in Aurantide, quae initio Audanitis quasi Edenitis videtur fuisse appellata. Iam Fluuios videamus. De Tigri qui Mosi *Chiddekel*, & Euphrate qui *Phrath* nulla est contraversia, notam enim est omnibus, hos ad Apamæam misceri, atque inde uno ingenti alveo ferri, posteaque exonerati in Mare Persicum, sicut in Chorographia nostra videre licet. Superfunt *Pison* & *Gehon*. *Pison* existimant quidam esse Euphratis ostium Orientale. Sed, quid attinebat Edenem facere vel tam amplum, vel loco infœcundiore, vel ubi non apparent distincte quatuor illa capita? Quærendus igitur fuit alius ei locus. Is est omnino inter Euphratem & Tigrim, ubi fluuius ab Euphrate manans lento agmine iuxta Apamæam Tigri miscetur, diciturque Incolis *Pafisigris* corrupte, rectum enim est *Pisorigris*. Eum Plinius abundare Anguillis ait xxx pedum Longitudinis. Certe *Pison* Hebraeis fecunditatem significat. In ejus arena Aurum præstans inveniri testatur R. Moses Ben-Nachma. Atque eodem respexit Moses quum dixit *Pisonem* alluere regionem Cheila ubi est Aurum: Nam Cheila Sufiana est, in qua *Bdellium* & *Sardonyches* inveniri Autores sunt Plin. lib. 6 cap. 27: & Solinus cap. 68. *Gihon* est primus Euphratis alveus Occidentem versus, qui terræ Chus hoc est Arabiæ desertæ est proximus. Ex his apparet, quam illi ab omni rationis via aberrent, qui Paradisum tam amplum fuisse arbitrantur, quam amplus sit Univerſus terrarum Orbis. Neque enim si tota terra beata, protinus etiam tota fuit Paradisus, nam in Orbe beato Paradisus fuit sedes Adami beatissima. Sed illi tunc nobis fidem facient, quum demonstraverint, vel ubique Edenem fuisse, & ubique Orientalem Edenis partem, vel fluuios Tigrim & Euphratem alibi fluxisse quam in Babylone. Par quoque illorum est error, qui Paradisum nobis exstiterunt sub Equatore in Zona torrida: Quorum commentum ridere est æquius, quam refutare.

Expleto

rit quæstum est
 it in Cœlosyria.
 e, indicat clare,
 ndit capita, Phi-
 oniz partes sunt
 ant Edenem non
 n Fluvios videam
 im est omnibus,
 e Perficum, sicut
 Euphratis ostium
 vel ubi non appa-
 Euphratem & Ti-
 urque Incolis Pa-
 ongitudinis. Cer-
 k. Moses Ben-Na-
 urum: Nam Che-
 ertæ est proximus.
 rbitrantur, quam
 ota fuit Paradisus,
 quum demonstra-
 & Euphratem alibi
 Equatore in Zo-

Expleto

Abasia Germanica
 10 15 20

EXpleto tempore servitutis filiorum Israel in *Egypto* quod fuit annorum 400 a nato *Isaaco*, (*Act. 7* ver. 6.) annorum vero 430 a profectioe *Abrahæ* ex *Vt. Gal. 3.* ver. 17. *Deus*, sicuti futurum prædixerat, eos in terram *Abrahæ* promissam reducere per *Mosem* statuit: sed oblitabat duræ cervicis *Pharao*: qui ramen eos tandem dimisit. Iter ex *Egypto* in *Chananaam* paucorum dierum expeditum erat per *Isthmum*, *Montē Casium*, & regionem *Cedar*, qua via ipsorum majores ingressi *Egyptum* fuerant, sed ut est *Exo. 13.* Non duxit eos Dominus per viam servæ *Philibitiin* quæ vicina est, reputans ne forte poeniteret populum si vidisset adversum se bella conflagrare, & reverteretur in *Egyptum*, sed circumduxit per viam deserti quæ est juxta mare rubrum. *Mansiones* igitur usque ad *Jordanem* fuere *xli*, hoc ordine.

- I** Ex *Egypto* loco qui *Ramesse*s dicitur profecti sunt mensis 1 die 15 *Ex. 12.* Ventum *Succoth*. Ex quo loco comitata est ipso columna.
- II** ignita & nubes. *Ex. 13* *Ethan* in fine deserti.
- III** *Pihachiroth* inter *Migdol* & mare, ante *Baalfephon*. *Ex. 14.* Inde transierunt per Mare.
- IV** salvi,merso cum copiis *Pharaoe*. *Desertum Sur*, in quo post tridui iter venerunt ad *Marah*. *Ex. 15.* vocatur idem desertum *Ethan* *Num. 33.*
- V** *Elim*, ubi fontes 12, palmæ 70. *Exod. 15.*
- VI** *Mare Suph*. *Num. 33.* **VII** *Desertum Sin.* inter *Elim* & *Sinai*. *Exo. 16.* Hic palti coturnicibus & *Manna*.
- VIII** *Dophcab*. *Num. 33.* **IX** *Alus*. **X** *Raphidim*. *Ex. 17* prope montē *horeb*. **XI** *Desertum Sinai*, quo ventum mense tertio. Hic lata lex, data judicia & ceremoniæ *Ex. 19.* Manserunt hic an. 1. dies. 4. Inde anno 2 mense 2 die 20 discesserunt.
- XII** In deserto *Paran*, loco qui *Cibroth Hattavah* se pulchra concupiscentiæ dictus est, datæ coturnices. *Num. 11.*
- XIII** *Chaseroth*. *Num. 11.* *Maria* lepra punitur. *Num. 12.* **XIV** In deserto *Paran* ventum ad *Kades* *Num. 12.* Porro in *Kades* manserunt annos totos 37 cū dimidio. *Deu. 2.* Hinc *misi* exploratores. *Num. 13*
- Murmur** *Num. 14.* *Castra ad Rithmah*.
- XV** In *Paran* caltra ad *Rimmom Peres*.
- XVI** *Libnah*. **XVII** *Rissach*. **XVIII** *Cehelah*.
- XIX** *Mons Sepheth*. **XX** *Charadah*. **XXI** *Machelosh*.
- XXII** *Tachach*. **XXIII** *Tarach*.
- XXIV** *Mittah*. **XXV** *Chafmonah*. **XXVI** *Moseroth*. **XXVII**. *Bene Jaachan*.
- XXVIII** *Hov Gidgad*.
- XXIX** *Iothbathah*. **XXX** *Habronah*.
- XXXI** *Hefiongaber* ad mare. Hinc **XXXII** *Cades* in deserto *Sin*. *Num. 20* & *33.* Hic moritur *Maria*. *Aqua* populo tumultuanti datur è *petra*. *Nuncii* mittuntur ad *Regem Edom*.
- XXXIII** *Mons Hor* in extremo *Edom*. *Num. 20.* Hic moritur *Aaron*. *Pugnaturque* cum *Rege Chanaan* *Num. 21.*
- XXXIV** *Itum* via maris *Suph*. *Serpens Æneus* erectus in *Salmonah*. **XXXV** *Punon* *Num. 33.*
- XXXVI** *Oboth* *Num. 21.* **XXXVII** *Montes Habarim* in termino *Moab*. *Num. 21.* **XXXVIII** *Dibō Gad* *Num. 33.* **XXXIX** *Halmon Dablahain*.
- XL** *Habarim*. **XLI** *Camp. moab*. *Moritur* *Moses*. *Deut. 34.*

De Religionum diversitate per universum Orbem.

DEprehensum est diuturnis peregrinationibus, navigationibusque per omnes Orbis angulos hæc-
 nus diligenter institutis nullam esse gentem tam feram, immanem aut Barbaram, quæ non habeat
 sine doctrina anticipatam aliquam de Deo notionem, ut quamvis ignoret, qualem habere Deum, &
 quomodo colere oporteat, tamen & habendum & colendum sciat. Quoquo enim gentium hæc-
 nus delati sumus, deprehendimus, aliquid semper Numen ubique honorari. Sed dici non potest, quam diffe-
 rant iudicii sententiisque homines in vero Deo ejusque recto cultu designando. Vide Ægyptios veteres: Hi in
 Deorum numerum Boves, Equos, Ibes, Accipitres, Aspides, Crocolidos, Canes, Lupos, Feles, Scarabæos, Hir-
 cos, Ichneumones, aliaque per multa bestiarum genera reposerunt. Vide Syros: Hi Piscem venerati sunt, quem
 sacræ litteræ Dagonem videntur appellare. Tyrii & Sidonii Baalem. Pelusiotæ etiam Allia & Cepas. *O sanctas gen-
 tes, quibus hæc nascuntur in hortis Numina.* Peris ignis sacer fuit: iidem Solem sub Mithræ nomine coluerunt.
 Jam vero Græci & Romani quo non abrepti sunt infatigæ? Si quid humano generi utile si qua vis grandior bona
 malave, si quis mortalibus cæteris præstantior, si quid naturale, id omne Deorum numero protinus adcri-
 ptum est. Et post hæc omnia ne quem Deum incæci prætermisisse viderentur, cæteros omnes complexi sunt
 uno titulo ignotorum & incertorum Deorum: Itaque etiam aram illis posuerunt cum tali inscriptione, **DIIS**
ASIÆ. EVROPÆ. ET. LIBYÆ. DIIS. IGNOTIS. ET. PEREGRINIS. Sed ut Deus non nisi unus est: ita unica tan-
 tum vera est cum colendi ratio: & hæc non ex humano ingenio sed ex ipsius voluntate peti debet. Ille & quis
 ipse sit & quomodo coli velit solus scit, & solus docere potest. Quis ergo est verus Deus? Unus ille creator
 cæli & terræ, Pater, Filius, & Sp. Sanctus, qui se Adamo & posteris ejus varie patefecit, nosque a se averfos gra-
 tiosè sibi iterum conjunxit. Quis ejus cultus verus? Unus ille quem Patribus quondam per Prophetas, novis-
 simis vero diebus ipse per Filium suum IESUM CHRISTUM: humano generi patefecit. Ab hoc didicimus quem-
 nam colamus, & quo modo, atque idcirco ab illo dicitur CHRISTIANI: Sed Christianorum in quibusdam
 capitibus diversæ sententiæ sunt: illa multo verissîma quæ ab Apostolica paratura minimum recessit. Sunt ergo
 Christiani in Britannis, sunt in Hispania, Gallia, Germania (ordinem sequor Prolemai) Rhætia, Pannonia,
 Norvegia, Suecia, Ruffia, Italia Insulisque vicinis. Iidem per Macedoniam, Thraciam, Insulasque maris Æ-
 gæi dispersi sunt. Habet & Africa Christianos, in regno Abissinorum, Congo, Dangali. Habet & Asia varie sub
 Turca, Mosco, Tartaro. Sunt præterea in Peruvia, Nova Hispania, sunt in Goa, Insulisque ad quas nostrorum
 Hominum potuerunt commercia peatingere. JUDÆI contumaces veterem legem amplectuntur, spreto Chris-
 to. Hi per Orbem totum varie dispersi sine fide, sine solo, sine Deo, sine duce (ita olim prædictum) vagantur.
 TURCARUM, ARABUM, SARACENORUM lex nupera est. Mahumetum pro summo Propheta habent, pleraque in
 Alkoranum ex Iudæorum, Arianorum, Paganorumque erroribus fermentata sunt. PAGANISMUS quoque lon-
 ge lateq; extenditur. In quo alii idola habent, alii ea nesciunt, sed vel Astra, vel Animalia, vel Plantas, vel ipsam
 Dæmonem, modo omnes rituque diverso, quem describere non est hujus loci, Ex quibus apparet, quom a vero
 discesseris, errorum anfractus esse infinitos.

34 Martyrium B. Stephani, Act. 7. Saulus in ejus necē cōsensit, Act. 8.
 35 Dispersio fratrum, Saulus eos persequitur, Act. 8.
 36 Saulus Damascum proficiscens in itinere convertitur, ac postea
 baptizatur.
 37 Damasco in Arabiam proficiscitur, Gal. 1. Post redit Damascum
 Act. 9. 2 Cor. 11. Gal. 1. ac triennio post conversionem venit Hierosolyma ad Petrum Gal. 1.
 39 Hinc fugiens Iudæos venit Cæsaream Phœnicæ, inde Tarsum Ciliciæ Act. 9.
 43 Barnabas Saulū Tarso petitū ducit Antiochiam, Hic simul annū unum docent Act. 11. Discipuli primum vocantur Christiani.
 44 Agrippa Ecclesiās persequitur. Collectæ fratrum per Barnabam & Saulum missæ Hierosolymam ad famis subsidium, Act. 11. Iudæi expleta diaconia sua redeunt Antiochiam adsumpto una Ioanne Marco Act. 12.
 45 Barnabas & Saulus Antiochiæ iussu Spiritus S. ad ministerium separantur, & post impositionem manuum abeunt Seleuciam, inde in Cyprum Act. 13.
 46 Sergius Paulus Proconsul in Cypro convertitur, Act. 13.
 47 Inde Pergē Pamphylie Act. 13. Ioannes Marcus eos deserens abiit Hierosol. inde Antiochiam Pisidiæ, hinc pulsus a Iudæis, Iconium Lyconiæ Act. 14. inde eieci Lystram, ubi Paulus claudum sanavit. Hinc Derben, & iterum Lystram, Iconium, Antiochiam. Inde in Pamphyliam, Pergam, Attaliam Act. 14.
 49 Ventum tandem Antiochiam, Act. 14.
 50 Antiochia ob questionē de Lege profecturi Hierosolymam, peragravit Phœnicem & Samariam Act. 15.
 51 Proponunt Hierosolymis questionem, & cū rescripto Apostolico redeunt Antiochiā, Act. 15. Hic est annus 14 ab ea profectioe que facta fuit anno Christi 37. Vide Gal. 2. Docuit Antiochiæ cum multis Act. 15.
 52 Successio Barnabæ, Paulus allecō Sila Syriam & Siliciā peragrat, Acto. 15. Venit Derben & Lystrā Act. 16. Timotheus hic adificatur & circumciditur, ibid. Peragrat Phrygiam, Galariam, Mysiā. Veniunt Troadem, ubi videtur ad seitus Lucas Act. 16. Inde Samoethracem, ac post Neapolim, & Philippos, ubi Lydia conversa, ibid. Paulus & Silas per Amphipolim & Apolloniā veniunt Thessaloniciā, Act. 17. Hic Paulus suo sibi officio victum parat, 2. 1. thel. 3. Inde Beream, & Athenas, Act. 17. post Corinthum Act. 18. hic quosdam baptizat, 1 Cor. 1. Scripta 1 ad Thessalonicenses,

Mansit Corinthi an. 1. menses 6. Act. 18. Redeunt huc ad eum ex Macedonia Silas & Timotheus, ibid. scripta 2 ad Thef. Gallio Achaia Proconsul non admittit accusatores Pauli, Act. 18. Erasto Corinthi relicto 2 Tim. 4. veniunt Ephesum, tendentes festi ergo Hierosolymam, Act. 18. Epheso Cæsaream, inde Hierosolymam, post Antiochiam, inde ad Calatas & Phryges, Act. 18.
 55 Ephesi discipulis xii baptizatis a Ioanne, manus imponit, Act. 19. pugnat cum bestis 1 Cor. 14.
 56 Docet ibidem biennium & miracula edit, Act. 19. Exorcista puniti, Præmittuntur in Macedonia Timotheus & Erastus Act. 19. Timotheus a Demetrio excitatur, ibid. Hinc scripta prior ad Cor. Epheso proficiscitur in Macedonia Act. 20. Peragratque Ecclesiās Græciæ, ibid. scribit priorem, ad Timotheum, & ad Titum, & posteriorē ad Corinthios, Redit Corinthum, 2 Cor. 12 & 13. Scribit ad Romanos quum ab Hierusalem per circuitum usque ad Illyricum omnia impleisset Euangelio Rom. xv.
 58 Troade Eurychum refuscitat, Assio vehitur, Mitylenam, Chitā Samum, Miletum, ubi Ephesinis presbyteris valedicit, Act. 20. inde Coum, Rhodum, Pataram, Tyrum, Ptolemaida, Cæsaream, ac tandem Hierosolymam, ibi captus vinculusque rationem fidei sua reddit Acto. 21. 22. 23. Ducitur Cæsaream Acto. 23. 24. 25. 26. inde navi vehitur Sidonem cum Anitarcho & Lucra Acto. 27. Sublegunt Cyprum, stringunt oram Ciliæ & Pamphylie, Veniunt Myra urbem Lyciæ, ibid. Hic concessa navi Alexandrina Cœdunt veniunt, inde in Cretam, hinc ad iū tempestate in Claud. 2. ac postea in Mesiam, ibid. Hic agei relicti Trophimus 2 Tim. 4. Mitha post tres menses veniunt Syracusas, inde Rhegnum, Puteolos, ac per Forum Appii & tres Tabernas, tandem Romanam Act. 28. ubi convocatis Iudæis fidei suæ rationem reddidit, ibid. habitat in proprio conductio, ibid. Prima ejus defensio coram Nerone 2 Tim. 4. facta in Pretorio & aliis locis, Phil. 1. Philippenses cum subdito argentario mittunt Romanam Epaphroditum, Philip. 4. Ex Iconio veniunt Romanam Onesiphorus, 2 Tim. 1. Scribit ad Ephesios per Tibericum Epes. 5. atei 2 ad Timotheum in qua libros & membranas postulat, 2 Tim. 4. Demas Paulum deserit 2 Tim. 4. Cresceus amandatus in Galliam, Titus in Dalmatiam 2 Tim. 4. Timotheus & Marcus ante horem Romanū veniunt ad Paulum.
 59 Scripsit ad Philippenses, Colloenses & Philemonem nam in haurum inscriptionibus meminit Timothei.
 Etia ad Hebræos, vide caput de cāmū tertiu, atque etia ad Galatas.

ad eum ex
Thef. Gallio
act. 18. Erasto
entes felix ergo
microfolymam,
18.
ponit, act. 19.

Exoreista pu-
ritus act. 19. Tr
rior ad Cor.
ratque Ecclesias
Titum, & po-
r. 12 & 13. Sen-
nam utique ad Il.

enam, Chia Sa-
nit, act. 20, inde
Cesaream, ac ra-
tionem fidei sua
3, 2, 25, 26, inde
U. 2. Sublegunt
enim Myra ur-
a Cnidum veni-
ud. 1, ac post in
m. 4. Mithra, post
ut colos, ac per
act. 28, ubi con-
abit in proprio
e, 2. Tim. 4, facta
enim subdicio ar-
4. Ex Iconio ve-
phesios per Tio-
& membranas
n. 4. Cresceus a-
4. Timotheus &
m.

eniam nam in ha-
etiā ad Galatas.
Tria

PEREGRINATIO PAULI.

PEREGRINATIO PAULI
In qua & omnia loca quorum fit mentio in actis
et epistolis Apostolorum et Apostolorum, habebuntur.

TRia quondam fertur habuisse in votis B. Augustinus: *Videre Christum in carne, Apostolum Paulum concionantem, & Romam triumphantem.* Neque diffiteor, quin & ego tum ratione certa, tum maximi Viri exemplo trahar trium istarum rerum cupiditate; non quod ad beatitudinem multum interfit habuisse ista, potuit enim habere Simon Magnus; sed quod liberalis ingenii sit sensum optare earum rerum quas admiratur. Sed Romæ splendorem qui cogitat, hærebit sæpe dubius, quomodo ad tantum splendorem & decus evecta sit. Deo hoc omne adscribet, qui cogitat sacram ejus Providentiam, a qua Periodi sunt Imperiorum, & fixi rerum fines. Interea etiam humana virtute crevisse intelligit, quum ad Senatus constantiam oculos desisteret. Sed & vitii quibusdam crevisse judicabit, quum fraudes, inultitiam, crudelitatem, superstitionem videbit. Vide spatia ista terrarum, dices Orbem fere totum fortissimum fuisse hujus imperii rus. Specta ejusdem Imperii initium; dices cum *Ætolis scelere illud fundatum esse. Nonne in ortu suo* (verba sunt Minutii Felicis) *scelere & collecti & muniti immanitatis sue terrore creverunt? Nam asylo prima plebs congregata est: confluerunt perditii, facinorosi, incesti, sicarii, proditores: Et ut ipse Romulus Imperator & Rector, populum suum facinore prae-celleret, parricidium fecit. Hac prima sunt auspicia religiose Civitatis: Mox alienas virgines jam desponsatas & nonnullas de matrimonio mulierculas sine more rapuit, violavit, illisit, & cum earum parentibus id est cum Soceris suis, bellum miscuit, propinquum sanguinem fudit. Quid irreligiosius? quid audacius? quid ipsa confidentia sceleris rursus? Jam finitimos agris pellere, Civitates proximas evertere cum Templis & altaribus, captos cogere, damnis alienis & suis sceleribus adulescere? Ita quicquid Romani tenent, colunt, possident, audacia præda est. Totius ergo Romanis impium, quoties triumphatum. Audi Laetantium. Nostri nullam aliam ad immortalitatem viam arbitrantur quam exercituum ducere, aliena vastare, urbes delere, Opida conscindere, liberos populos aut subiicere servituti. Videlicet, quo plures homines adflixerint, spoliaverint, eos nobiliores & clariores putant. Audi denique Mithridatem Atque ut ipsi ferunt conditores suos Lupa uberibus alios, omnem illum populum scio luporum animos inexpleribiles sanguinis habere, atq; Imperii divitiarumque avidos ac jejunos. Hisce igitur artibus sub Regibus constituta Resp. est. Sub Consulibus, inter quos nonnunquam & Dictatores & Decemviri fuerunt usque trans Padum Italia occupata est: Africaque subacta Hispania accesserunt: Gallia & Britannia tributaria factæ sunt: inde Illyrici, Istri, Liburni, Dalmatæ, domiti: Ad Achaïam transitum est: Macedones subacti, cum Dardanis, Mæsis & Thracibus bellatum, etiam ad Danubium usque perventum. In Asia expulso Antiocho primum pedem posuere. Mithridate victo Ponti Regnum occupatum, & Armenia minor quam idem tenuerat, armis obventa est. In Mesopotamiam Romanus pervenit exercitus. Cum Parthis foedus initum, Judæa omnis victa, etiamque Cilicia & Syria. Sub Imperatoribus vero Cantabri, Asturesque sub jugum missi. Accesserunt Romano Orbi Alpes maritimæ, Alpes Cottia, Rhetia, Noria, Pannonia, Mæsia, & omnis ora Danubii Rhemq;.*

Alexander

luvit Paulum
 tum maximi
 um interfit ha-
 re tantum splen-
 Periodi sunt
 natus constan-
 crudelitatem,
 jus imperii rus.
 verba sunt Mi-
 gregata est: con-
 sum facinore pra-
 Sponsatus & non-
 ceris suis, bellum
 utus? Jam finiti-
 suis sceleribus ado-
 ces triumphatum.
 aliena vastare, ur-
 lixerim, spoliave-
 nos Lupae uberibus
 e vidos ac jejunos.
 am & Dictatores
 sterunt: Gallia &
 tum est: Macedo-
 num. In Asia ex-
 menia minor quam
 is foedus ininitum.
 jugum misit. Ac-
 Danubii Rhenusq;
 Alexander

Romani Imperij limites suere ad Occiden-
 tem Oceanus, a Septentrione Rhenus et
 Danubius, ab Oriente Tigris, a Mer. Atlas.

Expeditionis Alexandri descriptio ex Plutarchio,

Curtio, Iustino, Arriano.

Alexander Magnus Philippi Macedonum Regis Filius initio 106 Olympiadis sexta die Hecatombæonis natus est *Pella*, Macedoniæ Opido, quo die Templum Dianæ Ephesiz ab Hecoltrato incensum arsit. Primam ætatem aptam sapientiæ studiis sub Aristotele doctore consumpsit. Postea sub Patre militans rudimenta tyrociniæ sui deposuit annos natus decem & octo, quo post biennium defuncto, quum suscepisset Imperium, excursionem fecit ad *Istrum* usque in *Triballos*, & *Getas*, ac cum *Germanis* fœdus iniit. Hinc se convertit ad *Thebanos* quorum urbem evertit, ipsos sub corona vendidit, excepta, honoris causa Pindari Poetæ stirpe. Inde quum in conventu *Isthmico* dux belli a Græcis lectus esset contra Persas, consulto *Delphis* Apolline, coactisque copiis xxx i i millium peditum, equitumque i v millium quingentorum, in quibus milites omnes veterani, multi etiam emeriti, ductores plerique, sexagenarii, spei plenus, agros suos omnes, & villas, & pagos amicis dono dedit, reliquumq; Imperium suum varie distribuit. Transmisso *Helle-sponto*, in *Sigeo* ad *Achillis* tumulum sacra fecit. Interea Persarum copiæ haud procul inde ad *Granicum* amnem in campis *Adrastris* confederant, Græcos Asiæ aditu prohibeturæ, sed prima congressione fusæ victæq; sunt: Victor trophæum posuit, *Alexander Philippi*, *Et Græci*, *Præter Lacedemonios*, *De Barbaris Asiaticis*. Inde oram omnem maritimam obiens, cepit *Sardeis*, *Ephesum*, *Miletum*, *Halicarnassum*, & quicquid præterea in eo tra&u Urbium est, usq; ad *Ciliciam* & *Phœniciam*: tum *Psidias* & *Phrygas* quorum in urbe *Gordo* fatalem nodum dissecuit: tum *Paphlagonas* & *Cappadocas*. Darius interea cum ingenti militum numero ad *Issum* castra promovit: Eodem tendens Alexander quum *Tarsum* venisset, seque in flumen *Cydnium* lavandi causa dedit, gravem morbum contraxit, quem *Philippus* medicus tamen prodicionis accusatus, feliciter intra diem octavum sanavit. Congressus cum *Dario* Persas fundit fugatq;: Capræ eo prælio *Darii* Mater, & *Statira*, Vxor pariter & Soror regia, cû Filiabus *Cyprii* ultro se dedunt. *Tyrri* expugnantur. *Gaza* cum universa *Judea* *Syriaque* subacta. Profectus hinc ad *Ammonem* Alexander oraculi causa, non multo post *Alexandriam* condit. *Darium*que nuptias Filiz cum magna regni parte offerentem non audit, sed Macedonica phalange fretus vim ferro facit, cunctaque cis *Euphratem* partis adiicit. Ergo *Darius* extremum apud *Gausamalium* discrimen belli tentaturus, cum x centum millium copiis vincitur. Hinc itum in *Babyloniæ*: *Susa* capta: inde ad *Persas*, *Hircanos*, *Parthos*, *Scythas*, traje&to etiam *Oreæte* fluvio. Hinc in *Indiam* *Nisam* urbem expugnat, & ad *Hydaspem* fl. superat Porum, inque equi sui defuncti memoriam condit *Bucephalam*. Regressus hortante exercitu *Mullas* vincit & *Gymnosophistas*, totoque menses septem *Indo* flumine vehitur usque in *Oceanum*. Hic exercitu inter se & *Nearchus* classis præfectum, diviso, ipse terrestri itinere *Gedrosiam* contendit, *Nearchus* mari. Inde ipse in *Perselem*, *Nearchus* in *Oceanum*. *Calanus* Indus rogo se imicit. *Susis* Alexander *Darii* filiam uxorem ducit. Inde in *Mediam* abit, ubi mortuus *Hephæstion*. *Naves Euphrati* subvectæ redeunt. *Alexander Babylonem* invehitur, moriturque anno ætatis trigesimo tertio.

Postquam

Postquam res Asiæ Priamisque evertere gentem
 Dis visum, capimus socios, classemque sub ipsa
 Antandro & Phrygiæ molimur montibus Idæ.
 Littoraque (heu) parva lacrymans portusque relinquo,
 Et feror in Thracum terras, atque arva Lycurgo
 Regnata, hic urbi nomen de nomine fingo.
 Sacra mari colitur medio gratissima tellus.
 Quam pius Arcitenens oras & littora circum
 Errantem, Mycone celsi Gyaroque revinxit,
 Immoramque coli dedit & contemnere Ventos,
 Huc ferimur; Vento inde citi pelagoque volamus,
 Bacchantamque jugis Naxon, vridemque Donyfam.
 Olearum, niveamque Paron, sparsisque per aquor
 Cycladas, & crebris legitimis freta consita terris,
 At tandem antiquis Curetum adlabimur oris.
 Hæc quoque deserimus sedes agimurque tenebris.
 Quarto terra die primum se attollere visa.
 Seru. utosque undis Strophadum nos littora tandem
 Accipiunt: Strophades Grato stant nomine dictæ
 Insule Jonio in medio, quæ dira Celæno
 Harpyæque colunt fugivus spumantibus undis.
 Jam medio apparet fluctu nemerosa Zacynthos,
 Dulichiumque, Sameque & Neritos ardua saxis,
 Effugimus Ithacæ scopulos, Laertia regna,
 Mæx & Leucata nimbosa cacumina montis.
 Et formidatus nautis aperitur Apollo.
 Hunc petimus fessi, & parva succedimus Urbi.
 Interea magnum Sol circumvoluitur annum,
 Protinus aëria Phæacum abscondimus arces,
 Littoraque Epiri legimus, portusque subimus
 Chaonio & celsam Butroti ascendimus urbem.
 Procedo, & parvam Troiam, simulataque magnis
 Pergama, & arenam Xanthi cognomine rivum
 Agnosco, Scæque amplector limina portæ.
 Tunc vehimur pelago vicina Ceraunia juxta,

Unde iter Italiam cursusque brevissimus undis,
 Italiam, Italiam primus conclamas Achates.
 Crebrescunt optata aura, portusque patescit
 Jam propior, templumque apparet in acer Mineræ,
 Vela legunt socii, & proras ad littora torquent,
 Hinc sinus Herculei si vera est fama Tarenti
 Cernitur, attollit se drava Lacina contra,
 Caulonisque arces, & navisfragum Scilacæum.
 Tum procul et fluctu Trinacria cernitur Ætna.
 Ignarique via Cycloperum adlabimur oris.
 Ecce autem Boreas angustæ e sede Pelori
 Missus adest, vivo prætervehor, ostia saxo
 Pantagiæ, Megarosi que sinu, Tapsumque jacentem.
 Plemmyrum undosum spero, & stagnantis Elori
 Pingue solum; hinc eantes projectaque saxa Pachyni
 Radimus, & fatis nunquam concessi moveri
 Apparet Camarina procul, campique Geloi,
 Immanisque Gela, fluvius cognomine dicta.
 Arduus inde Acragas scansus, & palmosa Selinis,
 Hinc vada dura lego saxis Lilybeia cæcis.
 Tum Drepani me portus, & ille tabilis ora
 Accipit. Hic pelagi torrempestibus ætus
 Heu genitorem, omnis curæ casusque levamen
 Amitto Anchisen, longorum hæc metæ laborum,
 Hinc acti fato & ventis, devenimus urbem
 Elisæ; hic quassus licuit subducere pappes,
 Digneque, freta Sicaniæ, chærique parentis
 Ossa peto, & lectos illi celebramus honores.
 Interea ignotis Palinurus mergitur undis,
 Et classis scopulis Syrenum admotæ subivit.
 Ac tandem Euboicis Cumarum allabimur oris,
 Tum se ad Caietæ recto fert littore portum
 Classis: & hic radens Circeæ littora terra
 Optato tandem succedit Tibridis alveo.

loquitur.
 is,
 ineruz,
 i
 um.
 ia.
 jacentem.
 Elori
 Pachyni
 oi,
 elinis,
 es
 era
 borum,
 n
 vit.
 nur oris,
 s

Hæc sunt, candide Lector, quæ in recentis & veteris ævi Tabulas
dicenda habuimus. His fruire, & vale.

DORDRECHTI

Excudebat Adrianus Bottius

ANNO MDCCX.

vi Tabulas

064-01-5

Serial 12-47-297

11

